

గోండి డిక్షనరీ

గోండి భాషా నిఘంటువు

రాజీవ్ విద్యా మిషన్ (ఎన్.ఎస్.ఎ.), పాఠశాల విద్యా శాఖ, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ద్వారా రూపొందించిన

గోండి

అర్థ ఆధారిత వర్గీకరణ విభాగము & తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ అర్థాలతో బహు భాషా నిఘంటువు

మాతృ భాషా సంపాదకులు

డాక్టర్ తొడసం చందు - ఆదిలాబాద్
అర్క మానిక్ రావ్ - ఉత్పూరు ఐ.టి.డి.ఎ., ఆదిలాబాద్

మాతృ భాషా సాంకేతిక శిక్షణ సహకారం

పెందూర్ సుంగు - రాయిగూడ, ఉత్పూరు ఐ.టి.డి.ఎ., ఆదిలాబాద్
పెందూర్ దుర్నాథ్ రావ్ - భీముగూడ, జైనుర్, ఆదిలాబాద్
అర్క కమలకర్ - దర్మపూరి, బజార్ హత్నూర్, ఆదిలాబాద్
సిడాం రమేష్ - చిన్న పల్లి, తలమడుగు, ఆదిలాబాద్

భాషా శాస్త్ర, సాంకేతిక & నిఘంటు నిర్మాణ సలహాదారులు

గుమిడ్యాల వెంకట్ రమేష్ - ఎమ్.ఎల్.ఇ. భాషా శాస్త్రవేత్త - నిఘంటు నిర్మాణ శాస్త్రవేత్త
మార్క్ పెన్ని - సాంకేతిక భాషా శాస్త్ర కన్సల్టెంట్, ఎస్.ఐ.ఎల్. ఇంటర్నేషనల్
జొఅన్న పెన్ని - భాషా శాస్త్రవేత్త, ఎస్.ఐ.ఎల్. ఇంటర్నేషనల్

భాషా శాస్త్ర సలహాదారులు

ప్రాఫెసర్ జి. ఉమామహేశ్వర్ రావు - కార్వే, హైదరాబాద్ విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్
ప్రాఫెసర్ కె. థామసయ్య - భాషా శాస్త్ర విభాగము, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

విద్యా విషయక సమన్వయ కర్తలు

ప్రాఫెసర్ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి - రాష్ట్ర అకడమిక్ మానిటరింగ్ అధికారి
పి. సుదర్శన్ రెడ్డి - అకడమిక్ మానిటరింగ్ అధికారి

సలహాదారులు

ఎన్. వెంకటేశ్వర శర్మ - అదనపు రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు
డాక్టర్ వి. నాగేశ్వర రావు - అదనపు రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు

ప్రధాన సలహాదారులు

మహ్మద్ అలీ రఫత్, ఐ.ఎ.ఎస్. - రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు

రాజీవ్ విద్యా మిషన్

అందరూ చదవాలి - అందరూ ఎదగాలి

**ఉట్నూరు ఐ.టి.డి.ఎ., ఆదిలాబాద్ పరిధిలోని
మాతృ భాషా సమాచార కర్తలు**

ఉపాధ్యాయులు:

అనక గంగరాం (ఉసెగావ్) • ఆడ జంగు (లేండిజాల) • కనక. రామారావు (సుకురు పల్లి)
కె. సాంబ (రత్నాపూర్) • కోట్నక భీంరావ్ (పంగిడి) • కోరెంగ జగది రావు (ఖడ్కి)
కోవ. నాగోరావు (గాదిగూడ) • గేడం ఇందిర (దేవనగర్) • తుమ్మం పార్వతి బాయి (కోలమ్ గూడ)
దుర్వ దుర్వత బాయి (హన్మాన్ నగర్) • పి. నామ్ దేవి (షేకుగూడ)
పెందూర్ యశ్వంత రావ్ (మారుతిగూడ) • మడావి రాములు (తాడిహత్నూర్)
మరప పాండు (చిన్నుగూడ) • మారుతి (ఇందరవెల్లి) • మెస్రం తానజీ (మాన్కూపూర్)
మెస్రం దేవ్ రావ్ (పాలగూడ) • మెస్రం మొతిరాం (జైనూర్)
మెస్రం కిషన్ రావ్ (ధాజి తండ) • యస్. బండు (నందిగాం)

సమాజ సభ్యులు:

ఆత్రం గోవింద్ రావ్ (హిరపూర్) • ఆత్రం చిన్నబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • ఆత్రం పారుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
ఆత్రం భీంరావ్ (హిరపూర్) • ఆత్రం భీము (డభోలి) • ఆత్రం మహదుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
ఆత్రం మాన్కూబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • ఆత్రం రాజు (లింగపూర్) • ఆత్రం సంభు (వడ్గూవ్)
ఆత్రం సమ్మరి బాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • కనక రాము (సుద్దగూడ) • కనక లక్ష్మిబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
కుమ్మ నాగు (పట్నూపూర్) • కుమ్మ పిరాజి రావ్ (దోడంద) • కుమ్మ లాల్ సావ్ (జామ్మ) • కుమ్మ విఠల్ రావ్ (గుంజూడ)
కోట్నక జంగు (గుంజూడ) • కోట్నక రాజు (డభోలి) • గేడం మారుతి (లక్ష్మిపెట్) • తోడసం రాజేష్ (హిరపూర్)
దడంజ అనంద్ రావ్ (లక్ష్మిపెట్) • పంద్ర రామ్ బాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • పూసం తుల్సిరామ్ (పట్నూపూర్)
పెందూర్ చిత్త (దోడంద) • మెస్రం దేవు (డభోలి) • మెస్రం బాపురావ్ (జండగూడ) • వెట్టి జంగు (ఉట్నూరు)
వేడ్మా అర్జున్ (లక్ష్మిపెట్) • సిడాం పైకుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • హెరె కుమ్మ అనంద్ రావ్ (చిన్నసుద్దగూడ)
హెరె కుమ్మ భీమ్ బాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • హెరె కుమ్మ కాసుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
హెరె కుమ్మ గౌరుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • అర్క జగదిరావు (ధరంపూరి)
అర్క మొహన్ (ధరంపూరి) • అర్క రాజేందర్ (భూతాయి)
అర్క సితారామ్ (గుంజూడ) • ఆత్రం క్రిష్ణరావు (గుంజూడ) • ఆత్రం రాము (గన్పూర్)
ఆత్రం లక్ష్మన్ (గంగాపూర్) • ఆత్రం శ్యాంరావు (కల్లర్ గూడ) • ఆత్రం హన్మంత రావ్ (పుల్లర)
కుమ్మ ఆనంద్ (గుంజూడ) • కుమ్మ గణేష్ (గుంజూడ) • కుమ్మ మనోజ్ కుమార్ (మల్కూపూర్)
కుమ్మ శ్రీనివాస్ (ఆదిలాబాద్) • కోట్నక బాపురావ్ (కొత్తగూడ) • కోట్నక శంకర్ (కొత్తగూడ)
కోట్నక విశ్వానాథ్ (లేండిజాల) • కోట్నక వినయకరావు (గుంజూడ) • పెందూర్ చతుర్ శావ్ (యెమ్ పల్లి)
పెందూర్ జంగు (గుంజూడ) • పెందూర్ బండు (నర్సపూర్) • మెస్రం గిరిబాబు (గుంజూడ)
మెస్రం రాంచందర్ (లేండిజాల) • సుర్పం చందర్ శావ్ (గుంజూడ)

తెలుగు భాషా సంపాదకులు:

ఎస్.వినాయక్ - అకడమిక్ మానిటరింగ్ అధికారి, • డి.చంద్ర శేఖర్ రెడ్డి - ఎమెస్కో బుక్స్, హైదరాబాద్,
జె.మహేందర్ రెడ్డి - యు.పి.ఎస్., సింగాపూర్, మంచెర్యాల, ఆదిలాబాద్
జి.వామనమూర్తి - తెలుగు పండిట్-II, జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల, గుంజపడుగు, కరీంనగర్
ఎ.రాజేందర్ - తెలుగు పండిట్-II, ప్రాథమికోన్నత పాఠశాల, సీతంపేట్, ముతారమ్, కరీంనగర్
జి.రవీందర్ - తెలుగు పండిట్-II, జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల, ఉట్నూర్, ఆదిలాబాద్

Developed by the Rajiv Vidya Mission (SSA), Department of School Education, Govt. of A.P.

Gondi

Multilingual Dictionary with Semantic Category Section and Indexes for Telugu, English and Hindi

Mother Tongue Editors

Dr. Thodasam Chandu – Adilabad
Arka Manik Rao – I.T.D.A., Utnoor, Adilabad

Mother Tongue Computer Typesetting Assistants

Pendur Sungu – Raiguda, I.T.D.A., Utnoor, Adilabad
Pendur Durnath Rao – Bheemuguda, Jainoor, Adilabad
Arka Kamalakar – Dharmapuri, Bazaar Hathnur, Adilabad
Sidam Ramesh – Palli (K.), Talamadugu, Adilabad

Linguistic, Computing and Lexicography Consultants

Gumidyala Venkat Ramesh – Multilingual Educational Linguist
Mark Penny – Computational Linguist, SIL International
Joanna Penny – Linguist, SIL International

Linguistic Advisors

Prof. G. Umamaheshwar Rao – CALTS, University of Hyderabad, Hyderabad
Prof. K. Thomasaiah – Dept. of Linguistics, PS Telugu University, Hyderabad

Academic Coordinators

Prof. N. Upender Reddy – State Academic Monitoring Officer
P. Sudharshan Reddy – Academic Monitoring Officer

Advisors

S.Venkateshwara Sharma – Additional State Project Director
Dr. V. Nageshwar Rao – Additional State Project Director

Chief Advisor

Mohd. Ali Rafath, I.A.S. – State Project Director

Project Participants from the Sub Plan Area of ITDA, Utnoor, Adilabad

Teachers:

Anaka Ganga Ram, SGT, Usegaon • Ada Jangu, SGT, Lendijala • Kanaka Rama Rao, SGT, Sukurupalli
K.Samba, Ratnapur • Kotnak Bheem Rao, SGT, Pangdi • Korenga Jugadi Rao, SGT, Khadki
Kova Nago Rao, SGT, Gadiguda • Gedam Indira, SGT, Deva Nagar • Tumram Parvati Bhai, SGT, Kolamguda
Durva Durpata Bhai, SGT, Hanman Nagar • P.Nam Devi, SGT, Sheku Guda • Maruti, SGT, Indarvelli
Madavi Ramulu, SGT, Tadihatnur • Marapa Pandu, SGT, Cinna Guda
Pendur Yashvant Rao, SGT, Marutuguda • Mesram Tanaji, SGT, Mankapur
Mesram Dev Rao, SGT, Palaguda • Mesram Moti Ram, SGT, Jainur
Mesram Kishan Rao, SGT, Daji Thanda • S.Bandu, SGT, Nadigam

Community Members:

Atram Govind Rao, Hirapur • Atram Cinna Bai, Cinna Sudga Guda
Atram Paru Bai, Cinna Sudga Guda • Atram Bheem Rao, Hirapur • Atram Bheemu, Daboli
Atram Mahadu Bai, Cinna Sudga Guda • Atram Manku Bai, Cinna Cudga Guda
Atram Raju, Lingapur • Atram Sambu, Vadgaon
Atram Samguri Bai, Cinna Sudga Guda • Kanaka Ramu, Sudga Guda
Kanaka Laxmi Bai, Cinna Sudga Guda • Kumra Nagu, Patnapur
Kumra Piraji Rao, Dodanda • Kumra Lal Sav, Jamla • Kumra Vital Rao, Gunjada
Kotnak Jangu, Gunjada • Kotnak Raju, Daboli • Gedam Maruti, Luxetipet
Todasam Rajesh, Hirapur • Dadanja Anand Rao, Luxetipet
Pandram Ram Bai, Cinna Sudga Guda • Pusam Tulsi Ram, Patnapur
Pendur Citru, Dodanda • Mesram Devu, Daboli • Mesram Bapu Rao, Jandaguda
Vetti Jangu, Utnur • Vedma Arjun, Luxetipet • Sidam Paiku Bai, Cinna Sudga Guda
Sarpam Candar Shav, Gunjada • Herre Kumra Ananda Rao, Cinna Sudga Guda
Herre Kumra Beem Bai, Cinna Sudga Guda • Herre Kumra Kasu Bai, Cinna Sudga Guda
Herre Kumra Gauru Bai, Cinna Sudga Guda • Arka Jugadi Rao, Darampuri
Arka Mohan, Darampuri • Arka Rajender, Butai • Arka Sita Ram, Gunjada Atram Krishna Rao, Gunjada
Atram Ramu, Ghanpur • Atram Laxman, Gangapur • Atram Shyam Rao, Kallur Guda
Atram Hanmant Rao, Pullara • Kumra Anand, Gunjada • Kumra Ganesh, Gunjada
Kumra Manoj Kumar, Malkapur • Kumra Srinivas, Adilabad • Kotnak Bapu Rao, Kotta Guda
Kotnak Shankar, Kotta Guda • Kotnak Vishvanat, Lendijala
Kotnak Vinayak Rao, Gunjada • Pendur Catur Shav, YemPalli
Pendur Jangu, Gunjada • Pendur Bandu, Narsapur
Mesram Giri Babu, Gunjada • Mesram Ram Chander, Lendijala

Telugu Language Editors:

S.Vinayak – Academic Monitoring Officer • D. Chandra Sekhar Reddy-Telugu University, Hyderabad
J.Mahender Reddy – UPS, Singapur, Mancherial, Adilabad • J.Vamana Murti – TP-II, ZPHS, Gunja Padugu, Karimnagar
A.Rajender – TP-II, UPS, Sitampet, Mutaram, Karimnagar • G.Ravinder – TP-II, ZPHS, Utnur, Adilabad

Acknowledgements

This dictionary would have been impossible without the support of:

- Mr. K. Chandra Mouli I.A.S., (ex-S.P.D.)
Mohd. Ali Rafath I.A.S., S.P.D.
and Prof. N. Upender Reddy, S.A.M.O.* For initiating this massive project of making comprehensive dictionaries in all 8 tribal languages, and for their ongoing enthusiasm and support to all the participants throughout.
- Project Officers of I.T.DA. and R.V.M.* For their encouragement and active support of the Dictionary Development Project (DDP) at their respective ITDAs.
- Officers on Special Duty, Project
Monitoring Officers, A.M.Os, A.A.M.Os,
and A.A.M.Os (Tribal Education)* For co-ordinating all the activities and finances for the various dictionary development workshops and for the logistical support enabling us to complete this gigantic task.
- Mr. Ron Moe, SIL International* Creator of the semantic domain-based Dictionary Development Programme (DDP) and making it available to the world.
- Mr. Gumidyala Venkat Ramesh* For translating the 1,800 semantic domain templates from English into Telugu to aid the systematic data collection of vernacular words and phrases.
- Mrs. Gumidyala Durga Neelima* For perseverance in translating the Telugu glosses into English equivalents.
- Prof. K Thomasaiah and team
PS Telugu University, Hyderabad* For assistance with checking of the machine-translated Telugu semantic domain questions.
- Prof. G. Umamaheshwar Rao and team
CALTS, University of Hyderabad,
Hyderabad* (1) For assistance with machine-translation of the 8,000 semantic domain questions from English to Telugu.
(2) For assistance with Telugu spell-checking.
(3) For the Telugu-to-Hindi Bilingual dictionary database.
- University College, London* For the English Phonetic Wordlist (of the 10,000 most frequently use words) which were used in generating pronunciations of English words written in Telugu script.
- Mrs. Joanna. E. Penny
SIL International* For transliterating English words (which were not found in the above databases) into appropriate Telugu pronunciations and for grammatical corrections to the English meanings.
- Mr. Mark Penny
SIL International* For writing the Python and CC programs to check, manipulate and add value to the dictionary databases.
- Software Development teams of
SIL International* For providing the necessary software and computer support to enable participants to complete this project in a timely manner.
- New Life Computer Institute, Bangalore* For the Unicode-compliant keyboarding software, *InKey*.
- Neeraj Mishra
© Indian Wildlife Images, Kanpur* For the excellent photographic images of Indian wildlife.
- Mr P. Sungu, Mr. P. Durnath Rao,
and other tribal photographers* For most of the tribal photography used in the dictionary.
- Community Participants* Without the active support of the tribal communities themselves, these dictionaries would have never have been comprehensive. We are extremely grateful to each community member who has participated, shared their area of expertise and given of their valuable time to help preserve their own language as so as to benefit all future generations.

కోయ బాసత వొడ్కి

నేట దివొస్సి మావ గన్గోత్స్ డిక్షనరి తయర్ కియపర్తల్ ఇత్తెకె కంపూటర్త సిక్షన్ హిందలె, అదెన్ సాటి ఇద్ సిక్షన్తున్ దహా బొటన ముజెర దొసి దన్నెదన్నె వెహ్చార్ మంతామ్. దునియతగ మన్వలిర్ గన్గోత్సుర్ తమ్వ బోలి అని తమ్వ మన్దె వడ్కవల్ బోలిత డగుర్ పాస్టున్ కరికీసి తమ్వ బోలితంగ్ వచన్కున్, గొష్టినున్ లిహికియ్యల్ సురుకీతెర్.

ఇద్ డిక్షనరి తయర్ కియన్ సాటి వెల్లెటిర్ లోకుర్ మదత్ సీతెర్. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సర్కార్త సిక్షన్ సేగ రాజివ్ విద్యా మిషన్ మొదొడ, సర్వ శిక్షా అభియాన్ త మదత్ మంత. ఇద్ మావ కోయ గన్గోత్సుర్ డియుర్, డియంగ్, వెడిల్క సాడ (సిక్షన్) కరితుర్ వూర్, సాడ కరిమకి వూర్, అని మాస్తర్క, వెల్లెటిర్ చుడుక్ డగుక్న మదత్ సెత్వెకె ఇద్ డిక్షనరి తయర్ కియ పర్సి మన్నొం.

కోయ్యుర్ దాత్ కమ్మి లోకుర్ మన్వల్ బోలిత డిక్షనరింగ్ తయర్ కియన ఇత్తెకె వరొర్ మాయ్ నన్ సానల్ వేరి కియ్యల్ కామ్ ఆండు. బత్తి ఇద్ డిక్షనరి సమ్మిర మదత్తె రండ్ సాల్కున్ తెరే కమ్మి టేమ్మె తయర్ కియ పర్తమ్. ఇద్ పర్జతున్ సాటి, పర్జత కయ్ నిష్ఠికీత డిక్షనరి ఆండు.

ఇస్కెడుర్ సాటి గొష్టింగ్ మరుంగ్వక్ మన్దె మున్నెతత్ సాటి, వాయ్యల్ పిడిత్ సాటి ఇద్ బోలితున్ మున్నె వోయ్, అని ఇద్ బోలితున్ వెల్లెటిర్ చుడుక్ డగుక్ వడ్కన, పిడినజ్ పిడిజ్ ఇద్ కోయ గొష్టిన్ మరుంగ్వక్ మందన ఇన్వలె డిక్షనరిత ఆస. బత్తి ఇవ్ సమ్మిన్ యెవన్ సాటి వెల్లె బోలినె ఇత్తెకె తెలుగు, ఇంగ్లీష్, హిందితె, అర్త లిహికిసి ఇద్ డిక్షనరితగ మంత. ఇవ్ పొరొ వెహ్చాంగ్ బోలినున్ కరియన్ సాటి అని చొకొట్ వడ్కన్ సాటి ఇద్ డిక్షనరి కామ్ సీంత.

వెల్లె సాడ కరిసి మున్నె సొందన, దునియతె తిరిసి వాయన ఇత్తెకె ఇంగ్లీష్ హర్గిచ్ కరియలాగర్ ఇద్ సమ్మిర్క వొడ్కిత గొష్టియ్ ఆండు అదెన్ సాటి వెల్లె లోకుర్ తమ్వూర్ మరిమియడున్, ఇంగ్లీష్ కరియన్ సాటి సాడనె రొహంతెర్. ఇంకెడ జమనతె సమ్మె సాడనగ ఇంగ్లీష్, హింది, తెలుగు తప్పక్ కరియలాగర్, ఇహిన్ వాచికినెకె కహి ఇంగ్లీష్, హింది, తెలుగు పదల్క, గొష్టిన అర్త

కరెమాయె ఇవెన అర్థం కరికీసి మున్నె మున్నె సొందన్ సాటి ఇద్ డిక్షనరి వెల్లె మదత్ సీంత.

ఇద్ డిక్షనరితగ పదల్కున్ బార కడితున్ పియ్యి ఆయె బత్తి గొష్టిత అర్త పియ్యి పదల్కున్ పాకి కీతామ్. ఇహిన్ లిహికియ్యల్ కీనెకె సాడ కరివలిర్కున్, మాస్తర్కున్, అని సమ్మిర్క గొష్టిన అర్త కరికియె వెల్లె మదత్ సీంత. మాకున్ సీత టేమ్మె నిష్ఠికీయ్యల్ ఆత ఉండెగిరె వెల్లె తప్పంగ్, చుక్తంగ్ మందనుంగ్ అవెన్ తిరిసి బరొబర్ లిహికియలాగర్.

ఇద్ మొదొడ జోక చాపికియ్యల్ డిక్షనరి ఆండు ఇద్ తయర్ కీనెకె వాతుర్ కాండిర్, మాస్తర్కున్ అని గన్గోత్సుర్ డగుక్ వెడిల్కున్ సాటి మాత్రమె, కమ్మి డిక్షనరింగ్ తయర్ కియ్యల్ ఆత. మర్ల జోక చాపికియన్ సాటి మీక్ హేతు మత్తంగ్ గొష్టింగ్ మాకున్ వెహాట్ ఇంజెర్ వినంతి కీసెర్ మంతామ్. పేన్ సీత ఇద్ కోయ బోలి, రీతి రివాజ్, తెలివి, జ్ఞాన్ విస్వాసమున్ తమ్వూర్ కాండిర్క అని పిడినజ్ పిడిజ్ యెవుసన. ఇహిన్ ఉంది పిడితెర్ యెవుస పర్వెకె పూరొ అద్ గన్గోత్సుర్ లోకుర్ తమ్వ బోలి, రీతి రివాజ్ మరుంగ్గి దాంతెర్, ఇదెన్ హిందల్, వాయ్యల్ వీన సాల్కున్ మున్నె బవిసత్తె బడెమాసెర్ సొన్వల్ సిక్షన్ కరిసెర్ మన్వలిర్ మరిమియడ్ మరుంగ్వల్ మోక మంత.

ఇద్ డగుర్ డిక్షనరి తయర్ కీత తెందల్ కొయ్యుర్ తమ్వ కోయ గొష్టిన మయతున్ యాద్ కీసెర్ మావ గన్గోత్సుర్ ఇద్ డిక్షనరిత్ హిందల్ వెల్లె కుషి ఆనిర్ మావ కోయ బోలి దకుసి మున్నెవోయన ఇంజెర్ ఇన్వత్ కీతామ్.

ఉంది గొష్టిత్ హేత్ ఇర్వల్ బతల్ ఇత్తెకె ఇద్ కామున్ మహాన్ సాటి మావ గన్గోత్స్ పొరొ, సీ పొరొ నా పొరొ జిమ్మెదారి మంత. మరట్ సమ్మిర్ ఉంది ఆసి ఇద్ డిక్షనరితున్ చొకొట్ రూప్పె నిష్ఠి కీయన ఇంజెర్ కోర్సెర్ మంతామ్. మీకున్ సమ్మిర్కున్ మావ దహా వడ్కన దండోన్ ముజిర కీంతామ్.

కాంతుంగ్గుర్
నవంబర్, 2009

పరిచయం

ప్రస్తుత కాలంలో, సమాజ ఆధారిత నిఘంటువు నిర్మాణాభివృద్ధిలో పెరుగుదల ఉండడం కంప్యూటరీకరణలోని అభివృద్ధికి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యాలు. అందుకు పెద్ద ఎత్తున ధన్యవాదాలు, ప్రపంచంలోని అల్ప సంఖ్యాక సమాజ ప్రజలు మాత్రం భాష లేదా హృదయ భాష ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకుని, వారి భాషలోని పదాలను, మాటలను నమోదు చేసి పునరుద్ధరించే ప్రక్రియను మొదలుపెట్టారు.

ఈ నిఘంటువు అనేక మంది సమిష్టి కృషితో సాధించబడిన ఫలితము. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వ విద్యా శాఖ (రాజీవ్ విద్యా మిషన్, పూర్వపు సర్వ శిక్షా అభియాన్) ప్రాథమిక సహాయకారి అయినప్పటికీ, ఆ కోయ్చుర్ (గోండ్) సమాజ యువత, పెద్దలు, అక్షరాస్యులు, నిరక్షరాస్యులు, ఉపాధ్యాయులు, పర్యవేక్షకుల సహాయం, సమర్పణ లేనిదే ఈ నిఘంటువు సాధ్యం అయ్యేది కాదు.

అల్ప సంఖ్యాక భాషలో ఒక నిఘంటువు రాయడం అనేది తరచుగా ఒక వ్యక్తి తన జీవిత కాలమంతటినీ వెచ్చించి సాధించాల్సిన కార్యం. అయినప్పటికీ, ఈ నిఘంటువు రెండు సంవత్సరాల కంటే తక్కువ కాలంలో సంగ్రహించబడ్డది సమిష్టి కృషితో కలిసికట్టుగా ఈ పనిని సాధించడం జరిగింది. ఇది ప్రజల కొరకు, ప్రజల చేత చేయబడ్డ ఒక నిఘంటువు. ఇతరులు అవసరాల రీత్యా అతి తక్కువగా సహకరించారు.

ఈతరం కొరకు పదాలు / అక్షరాలు ప్రామాణికంగాను, భావి తరాల కొరకు భాషను పరిరక్షించుట కొరకు గాను, భాష యొక్క లోతు పాతులు వ్యాపించుట అనేది ఒక ఏక భాష నిఘంటువు యొక్క ఉద్దేశ్యం. అయినప్పటికీ, ఈ లక్ష్యాలు సాధించాలనేదే, ఈ బహు భాషా నిఘంటువు (తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ తో కూడి యుండి) యొక్క ఉద్దేశ్యం. ఈ పై భాషలు నేర్చుకోదలచిన వారికి ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. ధారాళంగా మాట్లాడేవారుగా, వక్తలుగా తయారుకావచ్చు.

ప్రత్యేకంగా ఉన్నత విద్య, వాణిజ్యం కొరకు ఒక అంతర్జాతీయ భాషగా ఆంగ్లం ఆవిర్భవిస్తుంది అనే దాంట్లో సందేహం లేదు. ఇది సాధారణ విషయమే కాబట్టి ఆంగ్లంలో చదవడానికి తల్లిదండ్రులు వాళ్ళ పిల్లలను ప్రోత్సహించాలని అనుకుంటారు. ఆంగ్ల పదాల ఉచ్చారణ కొరకు తెలుగు లిపిలో కూడా రాయబడి ఉంది కాబట్టి దీనిని ఉపయోగించే విద్యార్థులకు ఒక గొప్ప ఆశీర్వాదంగా ఉంటుందని భావిస్తున్నాము. తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ లతో కూడిన బహు భాషా విద్యా విదానంలో అర్థం కాని పదాలను వాళ్ళు చవిచూసే అవకాశముంది కాని వాళ్ళు వాటిని అర్థం చేసుకోలేక పోతున్నారు. తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ ఈ మూడు భాషలలో ఏ భాషలోని పదాల అర్థం తెలుసుకోవాలన్నా ఈ నిఘంటువు సహాయకారిగా ఉంటుంది.

ఈ నిఘంటువు యొక్క ముఖ్య విశిష్టత ఏమిటంటే - సమానార్థాలు ఇచ్చేటటువంటి పదాలు వర్ణమాల ఆధారంగా కాకుండా వాటి అర్థాన్ని బట్టి వర్గీకరించబడ్డాయి. ఈ విధమైన వర్గీకరణ పద్ధతి విద్యార్థులకు సంబంధిత పదాలను (లేదా నానార్థాలు) వెతుకుటలో సులువు అవుతుంది. ఉపాధ్యాయులకు కూడా ఇతివృత్త ఆధారిత పాఠ్యక్రమం అనుసరించేటపుడు ఈ పదాల వర్గీకరణ విభాగము ఉపయోగపడుతుంది.

ఇచ్చిన కాల వ్యవధిలో ఈ నిఘంటువు పూర్తి చేశాము. దీనిలో అనేక మార్పులు, చేర్పులు తప్పలు దిద్దాల్సి ఉంటుందని మాకు తెలుసు. ఇది తొలి ప్రతి కాబట్టి చాలా తక్కువ సంఖ్యలో కేవలం బహు భాషా విద్యా కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, మరియు సమాజ పెద్దల కొరకు ముద్రింపబడ్డాయి. ఈ నిఘంటువు తర్వాతి ముద్రణ కొరకు, మీ విలువైన స్వీయ సృందంతో కూడిన సలహా సూచనలను అందిస్తారని మేము విశ్వసిస్తున్నాము.

దేవుడనుగ్రహించిన ఈ ప్రత్యేక భాష, సంస్కృతి, జ్ఞానం, నమ్మకాలను వారి పిల్లలకు అందించడం అనేది ప్రతి తరం యొక్క బాధ్యత. ఒక తరం వారు ఈ లక్ష్యాన్ని సాధించకపోతే మొత్తం ఆ సమాజం వాళ్ళు, వారి సంస్కృతి, భాష, సమాజ గుర్తింపు త్వరగా కోల్పోతారు. దీని వలన తరచుగా రాబోవు తరాల వారు బలమైన సాంఘిక సమస్యలకు దారి తీస్తుంది. కిందటి 20 సంవత్సరాలలో వేగవంతమైన సాంకేతిక అభివృద్ధి చేత తర తరాలనుండి సొంతం చేసుకున్న ప్రత్యేకమైన దానిని ప్రస్తుత తరానికి చెందిన గిరిజనులు కోల్పోయే అవకాశమున్నది.

ఈ విస్తారమైన నిఘంటువు ముద్రణతో వారి మాతృ భాషా లోతును, దాని అందాన్ని కోయ్చుర్ (గోండ్) సమాజం గుర్తిస్తుంది లేదా కనీసం జ్ఞాపకం చేసుకుంటుంది. ఈ గొప్ప దేశంలో నానా విధాల సంస్కృతి, భాషా సమాజాలు ఉండడం వలన వారి విశిష్టమైన సొంత భాషకూ, సంస్కృతికీ అపారమైన విలువ రావడంతో ఆ సమాజం వేడుక చేసుకుంటుంది. ఈ నిఘంటువు భావి తరాల కొరకు భాషను పరిరక్షించడంతో పాటు ప్రస్తుత తరానికి చాలా బాగా సేవ చేస్తుంది అని భావిస్తున్నాము.

ఒక వ్యక్తిగా మీరు జ్ఞాపకం ఉంచుకోవలసింది ఏమనగా ఈ పనిని సంపూర్ణం చేయడానికి మీ సమాజం పైన మీ పైన బాధ్యత ఉంది. పనిని సమిష్టి కృషిగా సొంతం చేసుకుని, ముందుకు తీసుకెళ్ళే బాధ్యత సమాజం పై ఉంది. ఈ నిఘంటువు మరింత గొప్పగా రూపుదిద్దుకోవడానికి మీరు సహాయపడగలరు!

సంపాదకులు
నవంబర్, 2009

Introduction

In recent years, thanks largely to advances in computing, there has been a growth in the development of community-based dictionary production. Minority communities all around the world are realizing the importance of preserving and reinforcing the use of their mother tongue or heart language – and have begun the process of recording all their words and sayings.

This dictionary is a result of a collaborative effort by many people. Although the A.P. State Government Education Department (Rajiv Vidya Mission, formerly Sarva Shiksha Abhiyan) is the primary sponsor, this dictionary would not have been possible without the support, and dedication provided by the Koytur community (Gonds) – including young and old, literates and illiterates, teachers and supervisors.

Writing a dictionary for a minority language is often a lifetime achievement for a single person. However, this dictionary has been compiled within a relatively short period of less than 2 years. Collaborative teamwork has enabled this work. It is a dictionary *for* the people, and *by* the people. Outsiders have merely helped facilitate the process.

The aim of a single language dictionary is to capture the length and breadth of a language in order to standardize the spelling for the present generation and preserve the language for all future generations. However, the aim of this multi-lingual dictionary (containing Telugu, English and Hindi also) is to do all this and more. It aims to help users jump the chasm that exists between these different languages – so that they may become fluent and eloquent in several languages.

Without a doubt, English is emerging as a major global language – especially for higher education and commerce. It is not surprising, therefore, that parents would like to encourage their children in the study of English. We hope that the vernacular to Telugu and English (written in the Telugu script as well – to aid pronunciation) will be a great blessing to the students who use it. As they progress through the education system in Telugu, English and Hindi, they are likely to come across words which they need to understand, but are unable to do so. The Telugu to vernacular, English to vernacular, and Hindi to vernacular sections will be of great assistance in discovering the meanings of these new words.

One extremely useful feature of this dictionary is the categorized section – where words are grouped together and ordered based on their meaning (rather than just alphabetically – as is the case in the main section). This system of categorizing words makes it easy for students to find related words (or synonyms), and teachers may also find this categorized section useful when following a theme-based syllabus.

Given the time constraints under which this dictionary was created, we are very much aware that there may still be a number of mistakes which will have to be corrected in future editions. Therefore for this first edition, only a limited number have been published for the students, teachers and community leaders involved in the Multi-Lingual Education programme (MLE). We trust that you will provide us with valuable feedback for further improvements to this dictionary.

It is the responsibility of each generation to pass on their own God-given and unique language and culture, knowledge and beliefs to their children. As soon as one generation fails to do so, an entire language community can rapidly lose their culture, language and even their sense of identity. Often this in turn leads to massive social problems for successive generations. Due to the rapid technological advances in the last 20 years the current generation of tribals have the potential to lose what has been uniquely theirs for generations.

Our hope is that by creating this extensive dictionary, the Koytur community (Gonds) will recognize, or at least be reminded of, the depth and beauty of their mother-tongue and will celebrate their own unique language and culture in this great nation – where diversity is a strength. We hope that the dictionary will serve the present generation well, whilst preserving the language for future generations.

Remember that you, as an individual, have a responsibility to your community to do this work. The community collectively owns this work – and is responsible to take it forward. You can help to make a great dictionary even better!

*Editorial Team
November 2009*

Copyright Notice

Given the wide spectrum of individuals, organisations, Government Departments and Universities involved with this project, it was decided at the outset to make the product of this Dictionary Development process accessible to all for further refinement, and improvement. Although many have contributed (with knowledge, financial resources, time, software, and so on), ultimately the very language itself contained within this dictionary belongs to the *Gond* community which reserves the rights to this publication and has made it available to all under a *Creative Commons* licence agreement:

While the compilers have taken care in preparing the contents, we have no warranties with respect to the accuracy or completeness of the content.

This dictionary is licensed under [Creative Commons license Attribute-Non Commercial-ShareAlike 2.5](#)

This means that you are free to:

- **Share** — to copy, distribute and transmit the work
- **Remix** — to adapt the work

Under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Non-commercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **Share Alike.** If you alter, transform, or build upon this work, you may distribute the resulting work only under the same or similar license to this one.

*For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work. Any of the above conditions can be waived if you get permission from the Gond community.
Nothing in this license impairs or restricts the compilers' moral rights.*

గోండి నిఘంటువు
गोंडि शब्दकोश
Gondi Dictionary

అ

అక్కల్ /akkal/ *n.* బుద్ధి; wisdom; (విస్డమ్); बुद्धि. అక్కల్ మన్వల్ మాయుల్ చొకొట్ మందంతోర్. బుద్ధి మంతుడు మంచిగా ఉంటాడు. బయ్యె బాబిర్ కాండిన్ అక్కల్ బుద్ధి కరుసన. తల్లి దండ్రులు పిల్లలకు తెలివి తేటలు నేర్పాలి.

అక్కో /akko/ *n.* తాత; maternal grandfather; (మటనల్ గ్రెండ్పాదర్); तात; नानादादा; बूढा आदमी. మావోర్ అక్కో డగుర్. మా తాతయ్య పెద్దవాడు. అక్కో చుట్ట ఉంజెర్ మంతోర్. తాతయ్య చుట్ట తాగుతున్నాడు.

అక్కో మామల్ /akko māmal/ *n.* తాత మామయ్య. నన్న అక్కో మామలిర సోరిక్ దాంతోన్. నేను తాతయ్య మామయ్య వారి ఇంటికి సంబంధానికి వెళతాను.

అక్డెమాత /akḍemāta/ ముడుచుకు పోవడం. నావంగ్ కాల్క్ అక్డెమాతంగ్. నా కాళ్లు ముడుచుకు పోయాయి.

అక్ర /akra/ *num.* (11) పదకొండు; eleven; (ఇలవన్); ग्यारह. నాకున్ అక్ర హెర్రెంగ్ మంతంగ్. నాకు పదకొండు మేకలు ఉన్నాయి.

అక్సెదంగ్ /aksedaṅg/ *n.* తలంబ్రాలు; rice mixed with vermilion thrown at a wedding, or on cattle (e.g. during 'laxmi pooja') in order to bless; (రైస్ విద్ వర్మిలీయిస్); अक्षतव.; हल्दी और कुंकुम से मिश्रित चावल. గొవుర్ దన్ గోటమ్మె నొవ్ర నొవ్రనగ సఫ్పిర్ అక్సెదాంగ్ వాటంతెర్. At the wedding place, everyone throws rice on the bride and groom.

అక్సెదన దివొస్ /aksedana divos/ పెళ్లిరోజు; wedding day; (వెడిజ్ డేయ్).

అక్సెర్ /akser/ *n.* అక్షరం; character; (కెరక్టర్); अक्षर; वर्ण. **అకుర్పొక్ (మహ్నా)** /akurpok (mahna)/ *n.* భాద్రపదం; month 6 of the Gond year (August-September); (మంత్ 6).

అగ్గ /agga/ *adv.* అక్కడ; there; (డేర్); वहाँ. వేర్ వెర్త్ అగ్గటోర్ ఆందుర్. ఈ చుట్టము అక్కడి వాడు.

అగ్గటోర్ /aggaṭor/ *n.* అక్కడివారు; man from there; (మెన్ ఫ్రొమ్ డేర్). వేర్ మాయుల్ అగ్గటోర్. ఈ వ్యక్తి అక్కడి వారు. This man is from there.

అజె /aie/ *n.* వదిన; elder brother's wife; (ఎల్డర్ బ్రదర్స్ వైఫ్); भाबि. మావోర్ దాదన బాయ్యె నాకున్ అజె ఆంత. మా అన్నయ్య పెండ్లం నాకు వదిన అవుతుంది.

అచనక్ /acanak/ *adv.* ఆకస్మికంగా; suddenly; (సడంలి). మావ సాడతె అచనక్ పి.ఓ. సాబ్ వాసి మత్తోర్. మా బడికి పి.ఓ ఆకస్మికంగా వచ్చారు.

అచ్చోర్ /accor/ *adv.* అంత; that much, that many (nm.); (డెట్ మచ్). నిమ్మె అచ్చోర్ డగుర్ బహన్ ఆతి. నీవు అంత పెద్దగా ఎలా అయ్యావు.

అచ్చోడ్ రొప్పొ /accōḍ roppo/ *adv.* అంతలో; meanwhile; (మీంవైల్); इसी दौरान. బుయరితగ అచ్చోడ్ రొప్పొనేంగా. గుహలో చాలా లోపలికి వెళ్లకు.

అచ్చీర్ /acvīr/ *pron.* అంతమంది; that many (m.); (డెట్ మెని). అచ్చీర్ తె మావ రోన్ తిన్లెన్ వాయన. అంతమంది మా ఇంటికి తినడానికి రావాలి.

అచోట్క్ /acoṭk/ *n.* మామూలు; usual; (యుజల్); साधारण. **అజుక్** /ajuk/ *conj.* ఇంకా; even now; (ఈవన్ నౌ). దుకాన్ దారల్ అజుక్ ఉండె బతంగ్ పహజ్లె ఇంతోర్. దుకాణ దారు ఇంకా ఏమి కావాలి అని అడుగుతున్నాడు.

అట్కి కీత్ /aṭki kī-/ *n.* వేలాడదీయు; to hang; (పిక్చెపస్); टाँगना. నావ ఆంగ్గెతున్ మోలతగ అట్కి కీతోన్. నా చొక్కాను మేకుకు వేలాడదీసాను.

అట్కుల్క్ /aṭkulk/ *n.* అటుకులు; flattened rice; (ఫ్లాటండ్ రైస్); चिरडा. పెరెక్ జల్ అట్కుల్క్ తయర్ కీంతెర్. బియ్యము నుండి అటుకులు తయారు చేస్తారు.

అట్టె మాత /aṭṭe māta/ ఊపిరి ఆగింది. నావ నేన్కేవల్ అట్టె మాత. నా ఊపిరి ఆగిపోయింది.

అట్ట /aṭṭa/ వంట చెయ్యి; cook; (కుక్).

అట్లాంటిక్ సముద్రం /aṭlāntik samudra/ అట్లాంటిక్ మహా సముద్రం.

అట్వల్ /aṭval/ వంట చేయుట. తిందన్ సాటి రోజు గాటోంగ్ కుస్రింగ్ అట్వల్. తినడానికి రోజు అన్నము కూరలు వంట చేయడం.

అటుమ్ కుటుమ్ /aṭum kuṭum/ చుట్టాలు. మర్మిన్కె అటుమ్ కుటుమ్ సఫ్టిర్కేయంతెర్. పెండ్లిలో చుట్టాలందరిని పిలుస్తారు.

అటో /aṭo/ n. ఆటో; auto; (ఓటో). అటోతున్ మూండ్ గారెంగ్ మందంతంగ్. ఆటో కు మూడు చక్రాలు ఉంటాయి.

అడ్డబుడ్డ /aḍḍabudda/ adj. అడ్డదిడ్డమైన; blockage; (బ్లాక్ ఏయ్స్); బాధా దేనే బాలా. కామ్ కీమ్మెకె ఆడ బుడ్డ అయ్య. పని చేసేటప్పుడు అడ్డదిడ్డముగా రావద్దు.

అడ్డమ్ /aḍḍam/ adv. అడ్డముగా; across; (అక్రోస్); ఆడా. పోడ్డున్ అడ్డమ్ తెప్ప ఆత. సూర్యునికి అడ్డముగా మేఘం వచ్చింది.

అడ్డమ్ ఆ- /aḍḍam ā-/ v. • అడ్డకో; object; (బబ్జిక్ట్); రోక్; బీచ మే పక. బాబల్ బయ్యెన్ పానెకె కాండి అడ్డమ్ ఆతోర్. నాన అమ్మను కొట్టే టప్పుడు కొడుకు అడ్డకున్నాడు. • అడ్డగించు; obstruct; (అబ్స్ట్రక్ట్); మనా కర. నిమ్మె దర్పర్తె అడ్డమ్ అస్సి వడ్కమా. నువ్వు సభలో అడ్డంగా మాట్లాడకు.

అడ్డంవడి /aḍḍanvaḍi/ అడ్డంగా వచ్చే గాలి; air coming across; (ఏ కమిజ్ అక్రోస్). నిన్నెతల్ అడ్డంవడి వాసెర్ మంత. నిన్నటి నుండి అడ్డంగా గాలి వీస్తుంది.

అడ్డె /aḍḍe/ మానిక. రాసి అడ్డెతె కహంతెర్. రాశిని మానికతో కొలుస్తారు.

అడ్డుట్ట్యల్ /aḍmutyal/ adj. మోటుగా ఉండేవాడు; foolish; (ఫులిష్); దుర్బీఱ్ఱి. అడ్డుట్ కామ్ కియ్యన్ అడ్డుట్ట్యల్ ఇంతెర్. మోటు పని చేసే వాన్ని మోటువాడు అంటారు.

అడ్- /aḍ-/ n. ఏడవడం; to cry, weep; (టు క్రై); రోనా. మొడ్డె అడ్సెర్ మంత. పాప ఏడుస్తుంది. The baby is crying.

అడిచ్ /aḍic/ రెండున్నర.

అద్ /ad/ n. అది; it, that (nm.); (ఱి); వే. అద్ నార్ బయ్ సోబతె మంత. ఆ ఊరు చాలా అందంగా ఉంది.

అదెన్లాసి /adenlāsi/ adv. దానికోసం; for that; (ఉస లియె). నన్న అదెన్ సాటి వాతోన్. నేను దాని కోసం వచ్చాను.

అద్దు /adma/ v. నొక్కు; press; (ప్రెస్); దబా. నావ తల్లతున్ అద్దు. నా తలను నొక్కు.

అద్యయ్ కీమ్ /adyay kim/ అధ్యయనము చేయు. నిమ్మె బస్కె గిర్ అద్యయ్ కీసెర్ మన్. నీవు ఎప్పటికీ అధ్యయనము చేస్తూ ఉండు.

అద్లి /adli/ n. తవ్వ; a measure; (ఏయ్ మెజర్). వంజిన్ అద్లితె కహంతెర్. వడ్లను తవ్వతో కొలుస్తారు.

అదిక్ /adik/ • n. రెట్టింపు; dual; (డ్యూఅల్); దుగ్గా. వోన్ తెర్ వెల్లె నన్నయ్ అదిక్ కామ్ కీతోన్. అతని కన్న నేను రెట్టింపు పని చేశాను. • adj. ఎక్కువ; more; (మొర్); అధిక; ज्यादा; बहूत; बडा. వోర్ నాకున్ అదిక్ కరిసెర్ మంతార్. అతను నా కన్నా ఎక్కువగా చదువుతున్నాడు.

అదిక్కు /adikna/ adj. ఎక్కువ; plethora. మళ్ళా అదిక్కుంగ్ సవ్వింగ్ మంతంగ్. మాదగ్గర ఎక్కువ మాంసము ఉంది.

అదికార్ /adikār/ n. అధికారం; power; (పౌఅర్); అధికార; हक़. వోన్ కూబ్ డగుర్ అదికార్ మంత. అతనికి చాలా పెద్ద అధికారం ఉంది.

అదెన్ /aden/ pron. దాని; it; (ఇట్). అదెన్ సాటి నన్న గిర్ వాతోన్. దాని కొరకు నేను కూడా వస్తాను.

అంతర్ /antar/ n. అంతరము; inner; (ఇనర్). పరికన్ లిహి కీతుర్ కాండిరంగ్ మార్కుల్కన అంతర్ సెల్లె. పరీక్ష రాసిన పిల్లల మార్కులలో అంతరము లేదు.

అంద్రియల్ /andriyal/ adj. రేచీకటి ఆయన; night-blind; (నైట్-బ్లైండ్). నర్కక్ దిస్సా వోన్ అంద్రియల్ ఇంతెర్. రాత్రి పూట కనిపించక పోతే రేచీకటి అంటారు. He who cannot see at night is called *. See: **అచంద్రల్**.

అంద్త /and-/ v. అందడము; to reach; (టు రీచ్); రఘ్చనా. మర్క కాయంగ్ మర్తత్ పొర్రొ మంతంగ్ అవెకున్ అంద. మామిడి కాయలు చెట్టు పైన ఉన్నాయి వాటిని అందుకో.

అంటార్కిటికా /aṅtārkītikā/ a. అంటార్కిటికా.

అంటి /aṅṭi/ adv. ఆ రోజు; on that day; (ఒన్ దెట్ డేయ్); (ఉస దిన మే. అంటితరోజ్ నిమ్మె బేకె సాంజి మతి. ఆ రోజు నీవు ఎక్కడికి వెళ్ళావు.

అంచు /añcu/ n. అంచు; edge; (ఎజ్); ఊర్.

అంగుర్ /aṅgur/ n. ద్రాక్ష; grape; (గ్రేప్); అంగూర్. అంగుర్క పండు సీంతెర్. ద్రాక్ష పండిస్తారు.

అందూని /andūni/ n. కట్నం; gift for a special occasion; (గిఫ్ట్ ఫొర్ ఏయ్ స్పెషల్ అకేయ్యన్). బయ్యె

బాబిల్ పేడిన్ మూర అందూని సీంతెర్. తల్లి దండ్రులు
కూతురికి కట్టుంగా ఆవునిస్తారు.

అంచె /añce/ *n.* చిన్న గంప; small basket; (స్మోల్ బాస్కెట్).
సీందిత ఆకినె తయర్ కీత అద్ అంచె. ఈత చెట్టు
ఆకులతో తయారు చేసిన చిన్న గంప.

అందెజ /andeja/ *n.* అంచనా; estimate; अनुमान. మీవ నాటి
బచ్చిర్ మాయ్ నలిర్ వెయ్లెక్ మంతంగ్ అందెజ వాట. మీ
ఊరిలో ఎంత మంది స్త్రీపురుషులు ఉన్నారో అంచనా వెయ్యి.

అన్ బావ్ /an bāv/ *n.* అనుభవము; experience;
(ఇక్స్పీయరియంస్). నాకున్ కామ్ కియ్యల్ వెల్లె అన్ బావ్
మంత. నాకు పని చెయ్యడంలో చాలా అనుభవము ఉంది.

అన్ మన్ /anman/ *n.* అనుమానం; hesitation; (సస్పిశన్);
हिचकिचाहट. సోపతి మన్వల్ మాయ్ నన్ పొర్నో బస్కెన్
అన్ మన్ ఇర్వ. తోడుగా ఉండే వ్యక్తి మీద ఎప్పుడూ
అనుమానం ఉండకూడదు.

అనంద్నే పిస్వల్ /anandne pisval/ ఆనందంగా జీవించు.
జీవ మన్వల్ వేరి అనంద్నే పిస్వన. జీవించి ఉన్నంత
వరకు ఆనందంతో జీవించాలి.

అని /ani/ *conj.* మరియు; and; (ఎండ్); और.

అప్టెమాయ్యల్ /apṭemāyval/ *v.* తాకటం; touch; (టచ్).
హాటునగ వెల్లె మాంది కియ్యెకె వరొన్కె వరొర్
అప్టెమాంతెర్. అంగడిలో ఎక్కువ మంది ఉండడం వలన
ఒకరికి ఒకరు తాకుతూ ఉంటారు.

అపుస్వల్ /apusval/ ఆపుట. నిమ్మె వోన్ ఆపుసీమ్. నీవు
అతన్ని ఆపు.

అబ్బా /abbā/ *intj.* అబ్బా; oh! (expression of surprise) अरे!

అబ్రి /abri/ *adv.* అవతలికి; away; (అవేయ్). నిమ్మె అబ్రి
సర్క ఇంజెర్ ఇన్. నీవు అవతలికి జరుగు అని చెప్పు.

అబ్లక్ /abluk/ *n.* విచిత్రం; fantasy; (ఫెంటసీ); आश्चर्य;
अचरज; अचंभा; ताजुब.

అంబడి /ambadi/ *n.* జనుము; rosella. అంబడితున్ యేతగ
నహ్పి బుయ్లె తెండంతెర్. జనుమును నీటిలో తడిపి
జనపనార తీస్తారు.

అమ్మి కియ్యల్ /amḍi kiyyal/ *v.* ఆక్రమించు; occupy;
(ఒక్యుపై); आक्रमण कर; चढाई कर. నావ జాగ ఇగ్గెటల్
ఇంజెర్ జాగ అమ్మి కీసెర్ మంతెర్. నా స్థలము అని ఇక్కడి
నుండి ఆక్రమించుకున్నాడు.

అయ్యె /ayyo/ *int.* అయ్యె; oh no! (expression of
disappointment); (ఓ నే)

అయ్యెకె /ayveke/ *v.* కాకపోతే; otherwise; (అదవైన్).
నేండ- కామ్ అయ్యెకె నాడి ఆయర్. ఈ రోజు పని కాక
పోతే రేపు అవుతుంది.

అయిన /ayina/ *n.* పోచమ్మ తల్లి; the day after the
marriage day; (ఫస్ట్ డేయ్ ఒవ్ మెరిజ్).

అయిన జావ /ayina jāva/ *n.* 'పోచమ్మ పూజ; porridge
which is made on the first day after marriage and
given to the 'avval' goddess; (పారిజ్ ఫొర్ వశిప్).

అర /ara/ *v.* పడు; fall; (ఫొల్); गिरना. వోర్ విత్తెకె అరిన్కున్
హారెమాతోర్. అతను పరుగు తీస్తున్నప్పుడు పడ్డాడు.

అరంత /aranta/ *v.* పడుట; fall; (ఫొల్). ఆకినగ టిప్ప
అరంత. ఆకులలో చుక్క పడుతుంది.

అరబ్బి /arabbi/ *n.prop.* అరబ్బి; Arabic; (అరబిక్).

అర్కిటిక్ సమ్దుర్ /arkitīk samdur/ అర్కిటిక్ మహాసముద్రం.

అర్గ్ - /arg-/ *n.* కరిగిపోవడం; to melt, dissolve, wear
out; (టు మెల్ట్); पिघलना. సాకుర్ యేతగ వాట్తెకె అర్గంత.
చక్కెరను నీటిలో వేస్తే కరిగిపోతుంది.

అర్త /arta/ *vi.* పడి పోయింది; fell; (ఫెల్); गिरना. కాండి
గుసుర్కెసి అర్తార్. బాలుడు జారి పడ్డాడు. The boy is
falling. సుక్కుం అర్త ఇంజెర్ నాకున్ వెవ్తార్. చుక్క
పడి పోయింది అని నాకు చెప్పాడు.

అర్త /art/ *n.* అర్థము; meaning; (మీనిజ్); मतलब. సుంగు
పాట వార్తార్ అద్ పాటతున్ వెల్లె అర్త మంత. సుంగు
పాడిన పాటకు చాలా అర్థము ఉంది.

అర్దో /ardo/ *adj.* సగము; half; (హాఫ్); आधा. నేవ్ పండితున్
ఇవ్విర్ అర్దో కీసి తింతెర్. నేవు పండును ఇద్దరు సగము చేసి
తింటున్నారు. నావంగ్ అర్దో కేల్క కత్తి కీసి అహానె ఇర్తార్.
నా వెంట్రుకలను సగము కత్తిరించి అలానే ఉంచాడు.

అర్దో గోల్ /ardo gōl/ అర్థ గోళం.

అర్దో సరి - /ardo sari-/ సగం దారి; half way; (హాఫ్ వేయ్).
అర్దో సరి- తాక్సెకెన్ అవితోన్. సగం దారి నడవగానే
అలిసి పోయాను.

అర్రె /arre/ *intj.* హా; Hey!; (హేయ్!)

అర్సివాయె /arsivāyo/ *n.* తేడా; disagreement; (డిసగ్రీమెంట్);
भेद; फर्क; प्रकार. వోన్కె అని నాకున్ అర్సివాయె. అతనికీ
నాకూ తేడా ఉంది.

అర్ - /ar-/ పడి పోవడం; fall down; (ఫొల్ డౌన్). చుడుర్
కాండి కుహితగ అర్సి కిలిసెర్ మంతోర్. చిన్న పిల్లవాడు
బావిలో పడి కేకలు వేస్తున్నాడు.

అరిల్ /aril/ *n.* రొమ్ము; breast; (బ్రెస్ట్); छाती; हृदय; दिग;
स्तन. నెయ్యంగ్ అరిల్కె వెల్లె మంతంగ్. కుక్కకు
రొమ్ములు ఎక్కువగా ఉన్నాయి.

అరిల్ బోయిండ /aril bōyiṇḍa/ ముచ్చికము; nipple;
(నిపిల్). వెయ్లెక్ నగ అరిల్ బోయిండంగ్ మందంతంగ్.
స్త్రీలకు చనులకు ముచ్చికలుంటాయి.

ఆరిసాన్ /arison/ v. సహాయం చేయు; to take away, take with; (ఊ టీయ్య అవేయ్). రుక్మిణి బయ్యోన్ అరిసాత్త. రుక్మిణి అమ్మకు సహాయం చేసింది.

ఆరుసిమ్ /arusim/ v. పడగొట్టు; topple; (టాపల్). మర్క పండితున్ మర్తతల్ ఆరుసిమ్. మామిడి పండును చెట్టునుండి పడగొట్టు.

అలగ్ /alag/ adv. వేరుగా; difference; (డిఫ్రెన్స్); భేద; అంతర; परिवर्तन; मत भेद; मन मुटाव. అలగ్ మంజి సాడ కరితార్. వేరుగా ఉండి చదువుకున్నాడు.

అల్- /alj-/ n. ఒరగటం; to lean against; (ఊ లీన్ అగెంట్).

అల్లం /allam/ n. అల్లం గడ్డ; ginger; (జిన్జర్); अदरक.

అల్లం /allē/ కాని; reported; (రిపోటిడ్).

అల్వట్ /alvat/ n. అలవాటు; habit; (హబిట్); आदत; अभ्यास. రాజు జీవిత సాటి రోజు సరై యొగ కియ్యల్ అల్వట్ ఆతార్. రాజు ఆరోగ్యం కోసం రోజు పొద్దున యోగ చెయ్యడానికి అలవాటు పడ్డాడు.

అల్స్ పుల్స్ /als pul/ తెల్ల దనం; neat in appearance; (నీట్ ఇన్ అపీయరన్స్). మర్మిన్ నేటి చొకొట్ దిసన్ సాటి అల్స్ పుల్స్ తయర్ అంతెర్. పెళ్లిలో బాగా కనిపించాలని చక్కగా తయారు అవుతారు.

అల్ /al-/ n. అల్లుట; knitting; (నిటిట్). నావేలడ మల్లె పుంగక్ అల్సెర్ మంత. నా చెల్లెమ్మ మల్లె పువ్వులు అల్లుతుంది.

అవకాస్ /avakās/ n. అవకాశం; opportunity; (ఒపర్ట్యునీటి); मौका; फुरसत; समय. వోన్ పోలిన్ అపినర్ ఆయ్యల్ వోన అవకాస్ వాత. అతను పోలిన్ అధికారి అయ్యే అవకాశం వచ్చింది.

అవ్ /av/ pron. అవి; they, those (nm.); (దోస్); वे. అవ్ బోనంగ్ పుస్తక్ ఆందుంగ్. అవి ఎవరి పుస్తకాలు.

అవ్ట్ /avt/ num. ఎనిమిది; eight; (ఎయ్ట్); आठ.

అవ్రెమాయ్ /avremāyo/ అపుకోలేక పోవడం; not tight; (నోట్ టైట్). వేన సోజ్ వెన్కె అవ్రెమాయ్. ఇతను కోపోద్వేగాన్ని అపుకోలేడు.

అవ్వల్ /avval/ n. అమ్మా; mother; (మదర్).

అవ్వల్ బాబో /avval bābō/ n. తల్లి దండ్రులు; parents, father and mother (pl.); (పీరంట్స్); माता-पिता.

అవ్వల్ /avval/ n. పోచమ్మ దేవత; the mother god, smallpox goddess; (స్మొల్పోక్స్ గాడెస్). మర్మిన్ అయిన జావ కిల్లయె డమ్కె పాసెర్ అవ్వల్ పేన్దగ దాంతెర్. పెండ్లి పూజ చేయడానికి పోచమ్మ దేవత దగ్గరికి బాజా భజంత్రిలతో వెళతారు. At the beginning of a wedding, for doing pooja, they beat drums and go to the worship place.

అవి - /avi-/ vi. అలిసి పోవడం; to be tired; (ఊ బీ టైఅడ్); थकना. హాటుం సాన్నెకె తాక్సి తాక్సి అవియంతెర్. అంగడికి వెళ్లినప్పుడు నడిచి నడిచి అలిసి పోతారు.

అవెక్నగ /aveknagal/ pron. వాటిలో; with them; (విద్ దెమ్). ఇద్ నెయ్ అవెక్నగ మీరెమాత. ఈ కుక్క వాటిలో కలిసి పోయింది.

అసల్ /asal/ adj. అందమైన; good; (గుడ్); अच्छा. నావ కెయ్ద గడి బయ్ అసల్ మంత. నా గడియారము చాలా అందముగా ఉంది.

అస్క- /ask-/ n. కోయడం; to cut, carve, cut throat (as in sacrifice); (ఊ కత్); काटना. పొప్పయ్ పండితున్ సెట్టెడె అస్కె సెర్ మంతార్. బొప్పాయి పండును కొడవలి తో కోస్తున్నాడు.

అస్కె /aske/ n. అప్పుడు; then; (దెన్); तब. అస్కె మావోర్ తాదో వెప్తార్. అప్పుడు మా తాతయ్య చెప్పాడు. అస్కెడంగ్ వేసుడింగ్ గిర్ ఇస్కె వేరి మంతంగ్. గత కాలపు కథలు ఇప్పటి వరకు కూడ ఉన్నాయి. మళ్లీ అస్కెడ తమ్మ ముద్ద మంత. మాదగ్గర పూర్వపు ఇత్తడి ఉంగరం ఉంది.

అస్కెడల్ /askedal/ అప్పటినుంచి. నిమ్మె వాంతి ఇంజెర్ అస్కెడల్ సూడంతాన్. నీవు వస్తావని అప్పటి నుండి చూస్తున్నాను.

అస్తర్ కయ్ /astur kay/ n. అరచేయి; palm of hand; (పామ్ ఒవ్ హాండ్). అస్తర్ కయ్ మేంది వాటంతంగ్. అర చేతిలో గోరింటాకు వేస్తున్నారు.

అస్తర్ కాల్ /astur kāl/ n. అరి పాదం; sole of foot; (సోల్); एक मात्र.

అస్లి /asli/ adv. మంచిగా; good; (గుడ్); अच्छा. పోడ్డె అస్లి వేడ్చి సీంత. సూర్యుడు మంచి వెలుతురును ఇస్తున్నాడు.

అహన్ /ahan/ adv. దానిలాగా; in that way, thus; (లైక్ దెత్); इस तरह. అద్ బాన్ కామ్ కీంత అహన్ కామ్ కీమ్. ఆమె ఎలా పని చేస్తుందో అలా పనిచెయ్యాలి.

అహ్చ- /ahc-/ v. ఒత్తి పట్టడం; to push or shove; (ఊ శవ్); दबाकर.

అహ్చ- /ahc-/ n. ఒత్తుడు; to make a thumb impression; (ఊ మేయ్య ఏయ్ తమ్ప్రింట్); दबना.

అహ్నె /ahne/ adv. అలాగ; like that; (లైక్ దెత్).

అహెర్ /aher/ n. సన్మానించడం; gift for weddings or housewarming ceremonies; (గిఫ్ట్). చుట్టల్ బందుక్, మర్మిన్ గ నొప్రినేర్, నొవ్రనేర్ బెయె బాబన్ కప్పింగ్ ఆహెర్ కీంతెర్. చుట్టాలు పెండ్లిలో వధూ వరుల తల్లి దండ్రులకు బట్టలు కట్టుంగా పెడతారు.

ఆకడ /ākāḍa/ *n.* అక్షరము; alphabet; (ఎల్ఫబెట్); अक्षर. అ ఉంది అకస్సర్ ఆండ్. అ ఒక అక్షరము.

ఆకడి /ākāḍi/ *n.* పండుగపేరు; a festival held in July; (మంత్ 4). ఆకడిమహూ అక్ష్మ తెండంతెర్. జూలై మాసంలో ఆక్ష్మ తీస్తారు.

ఆకడి (మహూ) /ākāḍi (-mahina)/ *n.* జూలై (జూలై); month 4 of the Gond year (June-July).

ఆక్ సి- /āk si-/ *See:* హాక్ సి-.

ఆక్తి /ākṭi/ వేడిమి కోసం. వాష్టె జాగ్గి మత్తెకె ఆక్తి కీసి మందంతెర్. చేనులో కావలి ఉంటే చలిమంట చేసి ఉంటారు.

ఆక్ష్మా- /ākṣe mā-/ వంకరయిపోవడం; to become numb from cold; (ఊ ప్రింక్).

ఆక్న /ākna/ మిగులు ధాన్యము; remaining grain; (రిమెయిజ్ గ్రెయ్యు).

ఆక్రి /ākri/ *adj.* చివరి; to last, wear well; (ఇన్ ఎండ్); आखिर; अंत में. నాకున్ బన్ నగ ఆక్రి సీట్ పుట్ట. నాకు బస్సులో చివరి సీటు దొరికింది.

ఆక్రిత /ākrita/ *adv.* చివరిది; last one; (లాస్ట్ వన్). అక్రిత నేలడున్ మర్మింగ్ కీంతామ్. చివరి చెల్లెలి పెళ్లి చేస్తున్నాము.

ఆకార్ /ākār/ *n.* ఆకారం; outline; (ఔట్లైన్); आकार; रूप; शकल. ఉంది ఆకార్ తె పండింగ్ కొయ్యి ఇర్తోర్. ఒక ఆకారంలో పండును కోసి ఉంచాడు.

ఆకి /āki/ *n.* ఆకు; leaf; (లీఫ్); पत्ता. కేరె ఆకినె గాబొ తింతెర్. అరటి ఆకుల పైన అన్నము తింటారు.

ఆకిపేన్ /āki pēn/ Gond deity; (గోండ్ డెయిటీ); गाँव के भगवान का नाम.

n. గ్రామదేవత; one of the Gond deities that stays in the centre of a village. సమ్మి నహ్కానగ ఆకిపేన్ మందంత. అన్ని గ్రామాలలో గ్రామ దేవత ఉంటుంది.

ఆకిబీబట్ /āki bibaṭ/ చిరుతపులి. చుడుర్ డువడున్ ఆకిబీబట్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. చిరుతపులిని ఆకు బీబట్ అని అంటారు.

ఆకుడ్ /ākud/ *n.* కమ్మి; short in length; (శోట్ ఇన్ లెన్త్); अपर्याप्त. మావ కాసుడ ఇర్స్ ఆకుడ్ మంత. మా ఎడ్ల బండి ఇరుసు చిన్నదిగా ఉన్నది. కేస్కుడ్ వెల్లె ఆకుడ్ మంత. నిచ్చెన చాలా పొట్టిగా ఉంది.

ఆగమె /āgame/ *adv.* ఊరికే; predictably; (ప్రెడిక్టబిలీటి). ఆగమె నాకున్ కేయ్యెర్. నన్ను ఊరికే పిలిచాడు.

ఆగ్రమ్ /āgram/ *n.* కోరిక; need; (నీడ్).

ఆగ్- /āg-/ *v.* ఆగింది; to stop, stand; (ఊ స్టాప్); रोकना.

ఆగుటి /āguṭi/ *v.* ఆక్రమించు; occupy; (ఒక్యుపై); आक्रमण कर; चढ़ाई कर. ఇగ్గెట్ నావ జాగ ఇంజెర్ అగుటికీతోర్. ఇక్కడి నుండి నా చోటు అని ఆక్రమించాడు.

ఆగుటి కియ్యల్ /āguṭi kiyval/ *v.* సొంతం చేసుకోవడం; possess; (పసెస్). రోన్ వాటన్ సాటి వెల్లె జాగ ఆగుటికీతోర్. ఇల్లు కట్టడానికి ఎక్కువ చోటు సొంతం చేసుకున్నాడు.

ఆగె /āge/ *n.* ఆజ్ఞ; command; (కమాండ్). నీకున్ నన్న ఆగె సీతోన్. నీకు నేను ఆజ్ఞ ఇచ్చాను.

ఆజ్ దుడి /ānduḍi/ *n.* స్నానపు గది; bathroom; (బాత్రుమ్); स्नानघर. యేర్ తుంగ్వర్ కమ్మతున్ అజ్ దుడి ఇంతెర్. స్నానము చేసే గదిని స్నానపు గది అంటారు.

ఆజ్ రాయ్సల్ /ānrāysal/ *n.* సోమరి పోతు; lazy man; (లేయ్స్ మెన్). కామ్ కియ్యెన్ కయ్యెన్ అయ్యెర్ వోన్ ఆజ్ రాయ్సల్ ఇంతెర్. పని చెయ్యడానికి చాతకాని వాన్ని సోమరి పోతు అంటారు.

ఆజి /āni/ *See:* ఆంగై.

ఆజుడ్ అష్టన్ /ānuḍ aṣṭan/ *n.* స్నానము చెయ్యడం; ritual bath; (రిచుఅల్ బాత్). యేర్ తుంగ్వడున్ ఆజుడ్ అష్టన్ ఇంతెర్. పవిత్ర స్నానం ఆచరించడాన్ని ఆజుడ్ అష్టన్ అంటారు.

ఆజున్ కస్టల్ /ānun kaṣṭal/ *n.* సోమరి పోతు; lazy man; (లేయ్స్ మెన్). కామ్ కియ్యె ఆయో వోన్ ఆజున్ కస్టల్ ఇంతెర్. పని చేతకాని వాన్ని సోమరి పోతు అంటారు.

ఆచంద్రల్ /ācandral/ *adj.* రేచీకటి గలవాడు; night-blind; (నైట్-బ్లైండ్). నర్కక్ దిస్సా వోన్ ఆచంద్రల్ ఇంతెర్. రాత్రి కళ్లు కనిపించని వారిని రేచీకటి గలవాడు అంటారు.

See: ఆంద్రియాల్.

ఆచర్ /ācar/ *n.* ఆచారం; succession; (సక్సెషన్); परंपरा; क्रम. నీవ ఆచర్ నిమ్మె మరుంగ్క. నీ ఆచారాలు నీవు మరువకు.

ఆచర్ విచర్ /ācar vicar/ *n.* ఆచారం; custom; (క్స్టమ్); आचार; रिवाज; रस्म; आचरण; बर्ताव. మావ జాతితగ ఆచర్ విచర్ మందంత. మా జాతిలో ఆచారాలు ఉంటాయి.

ఆచ్చ /ācta/ *adj.* ఎంచదగిన; preferable; (ప్రెఫరబల్). చొకొట్టుంగ్ మర్క పండినున్ ఆచన. మంచి మామిడి పండ్లను ఎంచుకోవాలి.

ఆచ్- /āc-/ *n.* ఎన్నుకోవడం; to choose; (ఊ చుస్); चुनना. మావ నాటె సర్పంచున్ మరట్ అచంతామ్. మా ఊరి సర్పంచ్ ని మేము ఎన్నుకుంటాము.

ఆచారం /ācāram/ *n.* పద్ధతి; dogma; (డొగ్మ). ఇద్ మావ జాతి ఆచారం ఆండ్. ఇది మా జాతి పద్ధతి.

ఆజి /āji/ *n.* నాన్నమ్మ; father's mother; (ఐదవ్ మదర్); दादिमा. బాబన బయ్యెన్ ఆజి ఇంతెర్. నాన్న యొక్క అమ్మను నానమ్మ అందురు.

ఆట్టుటుడి (మర్ర) /ātmuṭuḍi (marra)/ *n.* ఒక రకమైన (చెట్టు); a kind of a tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

ఆటి /āti/ *n.* ముడి; knot; (నాట్); गाँठ. వెయ్లెక్ కెల్కున్ ఆటి పాంతంగ్. స్త్రీలు వెంట్రుకలను ముడి వేస్తారు.

ఆటిపా- /āti pā-/ *v.* • చుట్టి ఉండడం; to twist something; (టు ట్విస్ట్); ऐटना. నోడెత్ కస్తకియ్లె ఆటిపాంతెర్. త్రాడును పగ్గం చేయుటకు అల్లుతారు. We twist the rope to make reigns. • నులిమివెయ్యి; to strangle something (the way a constricting snake kills its prey); (టు స్ట్రైంట్); गला घोंटकर मारना या दबाना. నోడెతున్ ఆటిపాసి దామ్మి తయర్ కింతెర్. తాడును నులిమి వేసి తనుగు తయారు చేస్తారు.

ఆటెమా- /āte mā-/ *v.* ఎండిపోవడము; to evaporate, to dry up (river, etc); (టు ఎవపోరేట్); सुकना. గొహ్కానగ యేర్ సుటి కీయ్యెకె కుహిత యేర్ ఆటెమాత. గోదుమలకు నీరు వదిలేటప్పుడు బావి నీరు ఎండిపోయింది.

ఆటెర /ātera/ *n.* అటక; attic, store area above rafters of house, loft; टाँड. రోతగ, బుడ్డింగ్-ముడ్డింగ్ పొర్రొ ఇరై ఆటెర కింతెర్. ఇంటి సామానుపైన ఉంచుటకు ఇంట్లో అటక తయారుచేస్తారు. In order to put pots and things up, * is made in the house. మావ రోత ఆటెర తగ తరన్ వాసి మంత. మా ఇంటిపై కప్పుతో పాము వచ్చి ఉంది.

ఆడ /āḍa/ *n.* ఒట్టు; oath; (ఒడ్); खसम. నిమ్మె కొత్తంగ్ కల్మాకి ఇంజెర్ ఆడ పియంతి. Take an oath if you say you didn't steal the money.

ఆడ-పి- /āḍa-pi-/ take an oath; (టేయ్) खसम खाना.

ఆడుమ్ /āḍmuṭ/ *n.* • ధైర్యం; audacity; धैर्य; पराक्रम; साहस; धीरता; हिम्मत; दिलेरी. వోర్ వెల్లె ఆడుమ్ మంతోర్. అతను చాలా ధైర్యం గలవాడు.

ఆడుమ్టియల్ /āḍmuṭiyal/ *n.* మొరటితనంగల; audacious person. వోర్ బమ్ ఆడుమ్టియల్ మాయ్. అతను బాగా మొరటితోడు.

ఆడమాడ్సొ /āḍmāḍso/ *n.* బొర్యా భర్తలు; husband and wife; (హస్బండ్ ఎండ్ వైఫ్); पति-पत्नी. మర్రింగ్ ఆతుర్ ఊర్కున్ ఆడ మాడ్సొ ఇంతెర్. పెళ్లి చేసుకున్న వాళ్ళని బొర్యా భర్తలు అంటారు.

ఆడె /āḍe/ *n.* ఆడె కట్టె; main horizontal wooden beam to support the roof of a dwelling; (మేయ్ బీమ్). రోన్ వాసంగ్ హిందల్ హందల్ పాయన్ సాటి ఆడె కట్టె వాటంతెర్. ఇంటి వాసాలు ఇటు అటు కొట్టుటకు ఆడె కట్టె వెనుగర్ర తయారు చేస్తారు. A main beam is put up so that the rafters can be nailed to both sides.

ఆడెందల్ /āḍendal/ తెలివి హీనుడు; unintelligent; (అనిస్టెలిజింట్). ఆడెందల్ కరబ్ కామ్ కింతోర్. తెలివి హీనుడు చెడ్డ పనులు చేస్తాడు.

ఆత /āta/ *v.* అయింది; it happened; (ఇట్ హాపెండ్). నిన్నె గాబొ తిన్వ సాంజి బయ్ కటిన్ ఆత. నిన్న నేను అన్నము తినక పోవడం వలన బాగా కష్టం అయింది.

ఆతకామ్ /ātakām/ జరిగిన పని; completed work; (కంప్లీటెడ్ వర్క్). ఆత కామున్ పజ్జె మల్ని నూడ్వ. జరిగిన పనిని తిరిగి చూడకు.

ఆతంగ్ /ātaṅg/ *adj.* అలాంటి; similar; (సిమిలర్). నన్న గిర్ ఆతంగ్ పండింగ్ తింతోన్ ఇంజెర్ కాండి ఆడంతోర్. నేను కూడా అలాంటి పండ్లు తింటాను అని పిల్లవాడు ఏడుస్తున్నాడు.

ఆతల్ /ātal/ *adj.* అటువంటిది; of that kind (nm.); (ఒవ్ దెట్ కైండ్); उस तरह. మిహ్లా మంత అతల్ మహ్గిర్ మంత. మీ దగ్గర ఉన్నట్లు మా దగ్గర కూడా ఉంది.

ఆత్మ /ātmā/ *n.* ఆత్మ; soul; (సోల్); आत्मा; रूह. సాతోర్ వోన ఆత్మ మేందోల్ సుట్టికీసి సాడియంత. చనిపోయిన వాని ఆత్మ దేహం వదిలి వెళుతుంది.

ఆత్మపేన్ /ātmāpēn/ ఆత్మ దేవుని. పేన్ ఉంది ఆత్మత రూప్పె మంతోర్. దేవుడు ఆత్మ రూపంలో ఉన్నాడు.

ఆత్మవడి /ātmavāḍi/ గాలిలో ఆత్మ; soul in the air; (సోల్ ఇన్ ద ఏ). ఆత్మ వడి వడిదె వాసెర్ మంత. గాలిలో ఆత్మ వస్తున్నది.

ఆతి /āti/ *n.* అత్తమ్మ; aunt; (అంట్); सासूमाँ; मामी.

ఆతి మామల్ /āti māmal/ *n.* అత్త మామలు. నాకున్ పారోల్ దొసన్ సాటి ఆతి మామల్ వాతెర్. నాకు పేరు పెట్టడానికి అత్త మామలు వచ్చారు.

ఆతెకె /āteke/ *adv.* అయితే; if so; (ఇఫ్ సో); (हो) तो.

v. అయినట్లైతే; even though; (ఈవన్ డో). నావ కామ్ ఆతెకె నీకున్ కొత్తంగ్ సీంతోన్. నా పని అయినప్పుడు నేను నీకు డబ్బులు ఇస్తాను.

ఆత్మార్ /ātor/ *n.* అటువంటివాడు; of that kind (m.); (ఓవ్ దెట్ కైండ్); उस तरह. రాజు గిర్ మనోజన్ దాత్ అత్మార్ మంతార్. రాజు కూడ మనోజ్ అటువంటివాడు ఉన్నాడు.

ఆదత్ /ādat/ *n.* అలవాటు; hobby; (హోబీ); आदत; अभ्यास. వోన్ వహ ఉన్వత్ ఆదత్ ఆత. అతనికి చాయ తాగడం అలవాటు అయింది.

ఆదర్ /ādar/ *adv.* సహాయంగా; support; (సపోట్); आधार; सहाय. పోసటి కాండిర్ బతయ్ ఆదర్ సెల్వక్ మందంతెర్. అనద పిల్లలు ఏ సహాయం లేకుండా ఉంటారు.

ఆదర్తె సాన్ /ādar te son/ *v.* ఆధారంగా వెళ్లు; supplement.

ఆదర్తెమన్ /ādar te man/ *v.* ఆధారపడు; depend; (డిపెండ్); निर्भर हो.

ఆదివాసి /ādivāsi/ *n.* ఆదివాసి; aborigine; (ఎబరిగిని); आदिवासी; आदिम निवासी. ఆదిలాబాద్నగ ఆదివాసి గోండి మంతెర్. ఆదిలాబాదులో ఆదివాసి గోండులున్నారు.

ఆన్వల్ /ānval/ *n.* ఆనవాల; credential; पहचान; चिह्न; निशान. మావ రొహ్కా నగ ఆన్వల్ లిహి కీతెర్. మా ఇండ్లలో ఆనవాల రాసుకున్నారు.

ఆంగ్ /āngde/ *n.* చొక్కా; shirt; (శీట్); कमीज़. మర్మింగ్ అనెకె నన్న ఆంగ్ కెర్వోన్. పెళ్లి అయేటప్పుడు చొక్కా వేసుకున్నాను. రోజి ఆంగ్ కెర్పి మందన. రోజి చొక్కా వేసుకోని ఉండాలి.

ఆంజ్ - /ānj-/ *v.* అందుకో; to catch; (ఓు కెచ్); पकड़ना. మర్క పండితున్ వాత్తె ఆంజన. మామిడి పండును వేస్తాను అందుకో.

ఆందున్ /āndun/ *n.* దానం; gift (of cattle such as cows, goats or buffaloes) for marriage usually from the bride's parents to the couple; (ప్రీ గిఫ్ట్); दान. బెయె బాబల్ మియాడున్ హెరై, మూర సీతెకె తాన్ ఆందున్ ఇంతెర్. తండ్రి కూతురుకిచ్చే మేకలను, ఆవులను కట్టుము అంటారు. It is called * when a father and mother give goats and cows to their daughter (for marriage). See: ఆహేర్.

ఆనంద్నె /ānandne/ *n.* ఆనందం; with great pleasure; (విద్ గ్రేట్ ప్లెజర్); आनन्द से. చుడ్డుక్ కాండర్కున్ కర్వ వల్ బొమ్మ తత్తెకె ఆనంద్నె-ఆనంద్ ఆంతెర్. చిన్న పిల్లలకు ఆటలు ఆడెందుకు బొమ్మలు తెస్తే చాలా ఆనంద పాడతారు. Little children are so pleased when a playing doll is brought.

ఆనల్ /ānal/ *adv.* చేయగలిగేటట్టు; preferably; (ప్రఫరబ్లీ). సితోడో కామ్ అనల్ మత్తెకెన్ వెహ. ఈ రోజి పని చేయగలిగేటట్టు ఉంటే చెప్పు.

ఆనల్ సూడ /ānal sūda/ అయ్యేదాకా చూడడం; waiting

for something to happen; (వేయ్ట్ ఫోర్ సమ్మిట్ ఓు హెపెన్). నిమ్మె డగుర్ ఆనల్ సూడన. నీవు పెద్దగయ్యేదాకా చూడాలి.

ఆప /āpa/ *v.* ఆగు; to be; (ఓు బీ); है जो वह. నన్న గిర్ వాంతోన్ నిమ్మె జర్పసి ఆప. నేను కూడా వస్తాను కొద్ది సేపు ఆగు.

ఆపతితె /āpatite/ *n.* కష్టం; trouble; (ట్రబల్); कष्ट; तकलीफ; कठिन; मुश्किल. రాజు బయ్ ఆపతితె మంతార్. రాజు చాలా కష్టంలో ఉన్నాడు.

ఆపుస్- /āpus-/ *v.* ఆపడము; to stop; (ఓు స్టాప్); रोकना. బేకెన్ సాన్నెకె బన్ ఆపుసి ఉద్దన. ఎక్కడికైనా వెళ్లేటప్పుడు బస్సు ఆపి కూర్చోవాలి.

ఆపే /āpē/ *n.* దానితో; with that; (విద్ దెట్); उस से. ఆపే పోటో రెహ. దానితో పోటో తియ్యి.

ఆబర్ /ābar/ See: హాబర్.

ఆమ్ /ām/ అవ్వండి; be; (బీ). నిమ్మె పోలిసున్ మో డి తయర్ ఆమ్. నీవు పోలీస్ లాగా తయారవు.

ఆంబ /āmba/ ఆవు అరుపు; sound of cow; (సౌండ్ బవ్ కౌ). మూర అంబ ఇంజెర్ అడంత. ఆవు అంబ అని అరుస్తుంది.

ఆముట్ /āmūt/ *adv.* పండ్లు; sour; (సౌఅర్). ఇద్ మర్క పండి అముట్ మంత. ఈ మామిడి పండు పుల్లగా ఉంది.

ఆయపరో /āyaparo/ *adj.* అసాధ్యమైన; impossible; (ఇంపోసబల్). నీకున్ ఆయపరో అదెన్ కియ్య. నీకు వీలు కానిది చెయ్యొద్దు.

ఆయర్ /āyar/ *n.* చాలు; it is enough, (no more!); (ఇనఫ్); काफ़ी. నావ పెట్టినించి మంత గాటో ఆయర్. నా కడుపు నిండి ఉంది అన్నము చాలు.

ఆయ్త్ వార్ /āyt vār/ *n.prop.* ఆదివారము; Sunday; (సండి); रविवार. ఆయ్త్ వార్ నేటి సాడ సుట్టి మందంత. ఆదివారము బడికి సెలవు ఉంటుంది.

ఆయ్మకి /āymaki/ కాలేదు. నావంగ్ మర్మింగ్ ఆయ్మకి. నాకు పెండ్లి కాలేదు.

ఆయ్యక్నె /āyvakne/ *v.* కాకుండా; without happening; (విడోట్ హెపెనిట్). నన్న వెహ్తంగ్ గొస్టింగ్ కరల్ ఆయ్యక్నె మందవచ్చో. నేను చెప్పి మాటలు నిజము కాకపోవచ్చు.

ఆయ్యల్ /āyval/ *n.* కాబోయే; becoming; (బికిమిట్). మావ నాటె వరో వయ్దు ఆయ్యల్ మంతార్. మా ఊరిలో వైద్యుడుగా కాబోతున్నాడు.

ఆయి /āyi/ *clitic.* ఏవైన; even, also; (ఈవెన్); भी.

adj. సరే. నన్న మీన్కె ఆయి సవింగ్ ఆయి తింతోన్. నేను చేపవైన మాంసమైన తింటాను. Even eggs (and) even meat I eat. ఆయి మంజె నన్న నీకున్ మద్దత్ సీంతోన్. సరే నీకు నేను మద్దతు ఇస్తాను.

ఆయి /āyo/ v. కాదు. సీతోడో నాకున్ వడ్కవల్ ఆయి. సీతో నేను మాట్లాడ లేను.

ఆరమ్ /āram/ n. • సేద; rest; (రస్ట్); విశ్రామ; ఆరామ. వాష్టినేర్ పానెకె దుపరినేర్ సుటి కీసి ఆరమ్ యేతంతెర్. చేనులో అరక కొట్టేటప్పడు పగటి పూట అరక వదిలిసేద తీసుకుంటారు. తీరిక; leisure; (లెజర్). కేవ్ తెండ్సి ఆరమ్ నరుమ్సెర్ మంతోర్. నాటకం వేసి తీరికగా నిద్రపోతున్నాడు.

ఆర్తి /ārti/ n. హారతి; a plate with a burning oil lamp that contains copper coins, betel nuts, dried coconut kernel, etc offered at the time of settling a marriage; (సెరమొనియల్ ప్లేయ్ట్). మర్మి ఆర్తితగ బాసెజంగ్ ఇరంతెర్. పెళ్ళిలో ఆరతి పశ్చెంబో త్రిభుజా కారపు బాసెంగం ఉంచుతారు. On the ceremonial wedding plate they put a decorated triangular headpiece.

ఆర్తికోబ్రె /ārti kōbre/ హారతి కొబ్బరి.

ఆర్తెకె /ārteke/ adj. చల్లారిన; dried; (డ్రైడ్). చుట్ట ఆర్తెకె పోయ వాయె. చుట్ట ఆరినప్పుడు పొగ రాదు.

ఆర్స /ārsa/ n. • అద్దము; mirror; (మిరర్); దర్పణ. యేర్ తుంగ్ని సవ్రెమానెకె ఆర్స సూడెస్సెర్ సవ్రెమాంతెర్. స్నానం చేసి నప్పుడు అద్దం చూసుకుంటూ తయారు అవుతారు. • గాజు; glass; (గ్లాస్).

ఆర్ - /ār-/ v. చల్లారింది; to become cool, quench thirst; (టూ బికమ్ కుల్). నన్న గాబొ అట్ర అద్ గాబొ ఆర్త. నేను వండిన అన్నం చల్లారింది.

ఆరుస్ - /ārus-/ v. చల్ల; to cool; (టూ కుల్); రేతా. కాస్త జావ ఆరుసీసి తిందన. వేడి అంబలిని చల్లార్చి తాగాలి.

ఆరూ /ārū/ n. ముల్లు ; iron spike at end of a driving stick. సేర్ పానెకె ఆరూ బడ్డె పియ్యసేర్ పాంతెర్. అరక కొట్టేటప్పడు ముల్లు కర్ర పట్టుకుంటారు.

ఆరూ బెడ్డె /ārū bedde/ ముల్లు కర్ర stick with an iron spike, goad; (గోడ్ 2).

ఆరెకుట్ట /ārekuṭṭa/ n. కొయ్య; spoke of a wheel; (స్పౌక్ ఒవ్ ఏయ్ వీల్). కాసుడ ఆరె కుట్ట మందంత. ఎడ్ల బండికి కొయ్య ఉంటుంది.

ఆల్మారి /ālmari/ n. అల్మారి; almirah, metal cupboard; అలమారి.

ఆలి (మర్) /āli (marra)/ n. రావి (చెట్టు); peepal tree; (త్రీ); ఫెడ. ఆలి మర్తగ పోనక్ ఉత్తంగ్. రావి చెట్టుపై పావురాలు వాలినాయి.

ఆలు గడ్డంగ్ /ālu gaḍḍaṅg/ n. బంగాళా దుంపలు; potatoes; (పట్టెయోస్). ఆలు గడ్డంగ్ మట్టి తల్ తెండంతెర్. ఆలు గడ్డలను మట్టి నుండి తీస్తారు.

ఆవజ్ /āvaj/ n. చప్పుడు; sound; (సౌండ్); ఆవాజ్. మర్మినగ డోల్క పానెకె డోల్కన ఆవజ్ వాంత. పెళ్ళిలో డోలు వాయించేటప్పుడు చప్పుడు వస్తుంది.

ఆవర /āvara/ v. కంచె వెయ్యి; fence or compound. రోత అవరతగ వెలుమ్ కీమ్. ఇంటి ఆవరణలో కంచెవెయ్యి.

ఆవరి /āvari/ చాటించేవాడు; village messenger; (విలిజ్ మెసింజర్); హవలదార్.

ఆవ్రికీ- /āvri ki-/ v. బిగించు; tie down; (ట్రై డౌన్); ఆలింగన. కాపున్ గట్టితున్ ఆవ్రికీమ్. పత్తి ముశ్చెను బిగించి కట్టు. కట్టె వొజ్జెతున్ వేలి నె ఆవ్రికీసి దొహంతెర్. కట్టెల మోపును తీగలతో బిగించి కడతారు.

ఆవ్- /āv-/ v. దాటుట; to cross; (టూ క్రొస్). నన్న లచ్చితున్ ఆవ్నేర్ మంతోన్. నేను వాగును దాటుతున్నాను.

ఆవ్వల్ /āvval/ v. దాటుట; crossing; (క్రోసింగ్). రూకనె గంగ అవంతెర్. పడవలతో నది దాటుతారు.

ఆవుడ్ /āvud/ ten crores; అబజ్.

ఆవుస్ /āvus/ n. అమావాస్య; no moon; (నో మున్).

See: ఆవుస్.

ఆవుక్ /āvūk/ n. జీవనం; life; (లైఫ్); జీవన.

ఆస /āsa/ n. ఆశ; wish; (విశ్); ఇచ్ఛా. నాకున్ గిర్ వెల్లె సినుర్ ఇంజెర్ ఆస మంత. నాకు కూడా ఎక్కువ ఇస్తాడు అని ఆశతో ఉన్నాను.

ఆస కీమ్ /āsa kīm/ *n.* ఆశ పెట్టు; giving false hope; (గివిజ్ ఫోల్స్ హౌస్). దాదల్ నాకున్ కేరె పండింగ్ తరసుర్ ఇంజెర్ ఆస కీమ్ము. అన్నయ్య నాకు అరటి పండ్లు తెస్తాడు అని ఆశపడకు.

ఆస నెల్లె /āsa selle/ *n.* ఆశ లేని; without ambition; (విదాట్ ఎంచిశన్). అస్తిత్ పొర్తా నాకున్ ఆస నెల్లె. అస్తి పైన నాకు ఆశ లేదు.

ఆస కీ- /āsa kī-/ *v.* కోరుకొనుట; to hope; (టు హౌస్); **आशा.** నన్ పోలిన్ అపినర్ ఆయన ఇంజెర్ ఆస కీసెర్ మంతాన్. నేను పోలిన్ అధికారి కావాలని కోరుకుంటున్నాను.

ఆసర /āsara/ *n.* ప్రభావం; effect; (ఇస్కట్); **प्रभाव; असर; जोर; शक्ति.** ఉందిత ఆసర ఉందిత్ పొర్తా అరంత. ఒక దాని ప్రభావం ఒక దానిపై పడుతుంది.

ఆస్కుడ్ /āskud/ *n.* ఇరుసు; axle; (ఎక్కల్). కాసుడగ ఆస్కుడ్ మందంత. ఎడ్ల బండికి ఇరుసు ఉంటుంది.

ఆస్తి /āsti/ *n.* సంపద; wealth; (వెల్త్). తాదొన ఆస్తి బోస్కె సియ్య. తాతయ్య ఆస్తి ఎవ్వరికీ ఇవ్వకూడదు.

ఆస్ర /āsra/ *v.* ఆధారపడు; depend; (డిపెండ్); **निर्भर हो.** బాబన్ పొర్తా ఆస్ర ఆసి మన్వల్. తండ్రిపైన ఆధారపడి ఉండడం.

ఆస్రమ్ సాడ /āsram sādā/ ఆస్రమ పాఠశాల; residential school; (రెసిడెంశల్ స్కూల్). మా నాటున్ కరుమ్ ఆస్రమ్ సాడ మంత. మా ఊరికి దగ్గరలో ఆస్రమ పాఠశాల ఉంది.

ఆసి వీడ్డ /āsi vidṭa/ పూర్తి అయ్యింది. నావ కామ్ ఆసివీడ్డ. నా పని పూర్తి అయ్యింది.

ఆసి సొత్త /āsi sotta/ జరిగిపోయింది. ఆసి సొత్త అద్ మహ్నా చొకొట్ సెల్లె. జరిగి పోయిన నెల మంచిగా లేదు.

ఆసిర్వాద్ /āsirvād/ *v.* దీవించు; bless; (బ్లెస్); **आशीर्वाद दे.** పేస్త ఆసిర్వాద్ యేత్వల్ బయ్ చొకొట్. దేవుని ఆశీర్వాదాలు తీసుకోవడం మంచిది.

ఆసిసొడిత /āsisodita/ *v.* జరిగింది; happened; (హాపెండ్). మావ బాయిసంగ్ మర్మింగ్ బస్కెయ్యె ఆసి సొడితంగ్. మా అక్కయ్య పెళ్లి ఎప్పుడో జరిగిపోయింది.

ఆ- /ā-/ *v.* అయింది; happen, to be (by nature).to become, happen, be (by nature); (హాపెన్); **हो गया.** నావ కామ్ ఆయ్యల్ మంత. నా పని కావలసి ఉంది.

ఆంత /ānta/ *n.* చాలు; to be enough, sufficient, ample; (టు బీ ఇనఫ్); **काफी.** మిరట్ వెహ్యాలిక్ గొస్టింగ్ ఆంతంగ్. మీరు చెప్పే మాటలు చాలు.

ఇ

ఇగ్గె /igge/ *n.* ఇక్కడ; here; (హీయ); **यहां.** ఇగ్గె యెమ్మల్ నిమ్మె వర బాటొ. ఇక్కడి వరకు నీవు రా బావా!

ఇగ్గె అగ్గ /igge aggal/ *adjvl.* ఇక్కడ అక్కడ; here and there; (హీయ ఎండ్ దేర్). ఇగ్గె అగ్గ బతంగ్ మంతంగ్ సూడ. ఇక్కడ అక్కడ ఏమి ఉన్నాయో చూడు.

ఇగ్గెటల్ /iggetal/ *adv.* ఇక్కడి నుండి; from; (ఫ్రొమ్); **से.** ఇగ్గెటల్ తె అగ్గ వేరి విచ్చెర్ సాన్. ఇక్కడి నుండి అక్కడి వరకు పరిగెత్తుతూ పో.

ఇగ్గెన్ /iggen/ *n.* ఇక్కడ; hereinafter; (హీరిన్ఆఫ్టర్); **यहाँ;** **इधर.** ఇగ్గెనె తల్లు మరుంగ్గొన్. ఇక్కడ సంచి మరచి పోయాను.

ఇగ్గెవర /iggevara/ ఇటు రా; come here; (కమ్ హీయ). జగన్ నిమ్మె ఇగ్గెవర. జగన్! నీవు ఇటు రా.

ఇజె /ine/ *n.* ఇప్పుడు; now; (నౌ); **अब.** ఇజె మావొర్ బాబల్ వాంతొర్. ఇప్పుడు మా నాన్న వస్తారు.

ఇచ్చ /icca/ *n.* • అభిప్రాయం; opinion; (అపినియన్); **अभिप्राय; आशय; राय; विचार.** నావొర్ కాండి డగుర్

అపినర్ ఆయన ఇంజెర్ నావ ఇచ్చ మంత. నా కొడుకు పెద్ద అధికారి కావాలని నా అభిప్రాయం.

• కోరిక; wish; (విశ్); **इच्छा; वांछा; चाह; अरमान.** నన్న వరొర్ మంత్రి ఆక ఇంజెర్ ఇచ్చ మంత. మంత్రిని అవ్వాలని నా కోరిక.

ఇచ్చుక్ /iccuk/ *adj.* కొంత; a little; (దిన్ మెని); **थोडा.** మావ హెర్మి ఇచ్చుక్ ఇచ్చుక్ పాల్ సీంత. మా బర్రె కొద్దికొద్దిగా పాలు ఇస్తుంది. ఇచ్చుక్ ఇచ్చుక్ గాటొ సీతెకె పెట్టినిందొ. కొద్దికొద్దిగా అన్నం వడ్డిస్తే కడుపు నిండదు.

ఇచ్చుంగ్ /iccuṅg/ *n.* కొన్ని; some; (సమ్); **कुछब; थोडेब.** మాకున్ ఇద్ సాల్ ఇచ్చుంగ్ జొన్నంగ్ పండంగ్. మాకు ఈ సంవత్సరము కొన్ని జొన్నలు పండాాయి.

ఇచ్చుర్ /iccur/ *adv.* కొద్దిగా; some; (సమ్); **जरासा; कम; थोडा;**

ఇచ్చుస /iccusa/ *adj.* కొంచెం; little; (లిటల్); **कुछ; थोडा;** **जरा; तनिक.** జేవున్ ఉత్తెకె కాండిర్ ఇచ్చుసి గాటొ సీమ్ ఇంతెర్. విందు ఆరగించేటప్పుడు చిన్నపిల్లలు మరి కొంచెం అన్నము పెట్టమని అంటారు.

ఇచ్చోర్ /iccor/ *pron.* ఇంత; this much, this many (nm.); (దీన్ మచ్); इतना. వోర్ కాండి ఇచ్చోర్ బచ్చోర్ ఉయ్సర్ మంతోర్. అ పిల్లవాడు ఇంత ఎంత తెలివిగా ఉన్నాడు.

ఇచ్చిర్ /icvir/ *pron.* ఇందరు; this many (m.); (దీన్ మెని); इतने. మిరట్ ఇచ్చిర్ కాండిర్ ఉందియ్ నాటుర్ ఆందిట్ కీ-. మీరందరు పిల్లలు ఒకే ఊరి వారా?

ఇజ్జత్ /ijjat/ *n.* పరువు; spread; (స్ప్రెడ్). మా నాట్నోర్ పాట్టన్ బయ్ డగుర్ ఇజ్జత్ మంత. మా ఊరి పటేర్కు చాలా గౌరవం ఉంది. సప్తిర్ తోడో చొకాట్ మంజి నీవ ఇజ్జత్ ఇర్. అందరితో కలిసి ఉండి నీ పరువు కాపాడుకో.

ఇట్కె /itke/ *n.* ఇటుక; brick; (బ్రిక్); ईंट. తోడిత ఇట్కె కీంతెర్. మట్టితో ఇటుక తయారు చేస్తారు. They make bricks from mud. రొహ్కా, గోడంగ్, ఉండె వెల్లె రంక్ నంగ్ దొహన్ సాటి తోడిత ఇట్కె కీంతెర్. ఇండ్ల గోడలు కట్టుటకు మట్టితో ఇటుకలను తయారు చేస్తారు.

ఇట్కెంగ్ /itkeṅg/ *n.* ఇటుకలు; bricks; (బ్రిక్స్). ట్రాక్టర్ తగ ఇట్కె వోనిర్ మంతెర్. ట్రాక్టర్ మీద ఇటుకలు తీసుకొని వెళుతున్నారు.

ఇట్ట /itṭa/ *n.* ముట్టు; touch; (టచ్). కాండిర్ ఇట్టల్ కర్నంతెర్. పిల్లలు ముట్టుకునే ఆట ఆడుకుంటారు.

ఇట్టాన్ /itṭon/ *v.* ముట్టని; untouched; (అన్టచ్డ్). ఇట్టాన్ ఇత్తెకె బోరె ఇట్టూర్. ముట్టని అంటే ఎవరు తాకనిది.

ఇట్- /it-/ *v.* ముట్టుట; to touch; (టు టచ్); छूना. కరంటున్ బస్కెన్ ఇట్ట. కరంటునెప్పుడూ ముట్టొద్దు.

ఇత్త అచ్చోర్ /itta accor/ *n.* కోరినన్ని; as much as said; (ఎస్ మచ్ ఎస్ సెడ్). నిమ్మె ఇత్త అచ్చోర్ సామన్ నన్ను సీంతాన్. నీవు కోరినన్ని వస్తువులు నేను ఇస్తాను.

ఇత్త అద్ /itta ad/ *pron.* అనుకున్నది; that which was said; (దెట్ విచ్ వొస్ సెడ్). నన్న ఇత్త అద్ కామ్ కియ పరంతాన్. నేను అనుకున్నా పని చెయ్యగలను.

ఇత్త కాడ్కి /itta kāḍki/ *v.* చెప్పినందుకు; as told; (ఎస్ టోల్డ్). బాబల్ ఇత్త కాడ్కి నన్ కామ్ కీతాన్. నాన్న చెప్పినందుకు నేను పని చేసాను.

ఇత్తల్ కీ- /ittal kī-/ *v.* అనడము; to announce, make known; (టు అనౌన్); घोषणा कर.

ఇత్తెకె /itteke/ *conj.* అంటే; (PPT of 'to say' used to mark topic or quotation) 'if-say; (సీయ్); कहना.

ఇద్ /id/ *pron.* ఇది; she, it, this (n); (ఇట్). ఇద్ బద్ నార్ ఆంద్. ఇది ఏ ఊరు.

ఇదెన్ లాసి /iden lāsi/ *corr.* దీని కొరకు; therefore; (దేఫొర్); इस लिये. ఇన్కె మిరట్ ఇదెన్ లాసిన్ వాతిట్ కీ?. ఇప్పుడు మీరు దీనికొరకు వచ్చారా?

ఇదెన్ మొడి /iden moḍi/ *adj.* ఇలాంటి; like this, similar to this; (లైక్ దీస్); इस तरह. ఇదెన్ మోడిత నాకున్ ఆంగ్గె యెచ్చి సీమ్. ఇలాంటి చొక్కా నాకు కొని పెట్టు.

ఇద్దె /idde/ *v.* తీసుకో; (here) take this; (టేయ్యె దీస్); लीजिये.

ఇద్దె సరి- /idde sari-/ ఇదే దారి.

ఇన్కె ఇన్కెన్ /inke inken/ ఇప్పుడే ఇప్పుడు; right now only; (రైట్ నౌ ఓలీ). ఇన్కె ఇన్కెన్ పి.ఓ. వాసి సొత్తార్. ఇప్పుడే పి. ఓ. వచ్చి పోయారు.

ఇన్కె సెల్లె /inke selle/ ఇప్పుడు లేదు; it is not there now; (ఇట్ ఇస్ నోట్ దేర్ నా). నన్న కామ్ కియ్ ఇన్కె సెల్లె మల వరట్.

ఇన్కెడ /inkeda/ *n.* ప్రస్తుతం; current; (కరంట్); प्रस्तुत (समय); फिलहाल; अभी. ఇన్కెడ కంప్యూటర్ జమన. ప్రస్తుతం నడిచేది కంప్యూటర్ యుగం.

ఇన్కెడల్ /inkedal/ ఇప్పటినుంచి; from now on; (ఫ్రొమ్ నౌ ఒన్). ఇన్కెడల్ నన్ డగుర్ అనల్ కామ్ కీంతాన్. ఇప్పటి నుండి పెద్దగా అయే వరకు పని చేస్తాను.

ఇన్కెవేరి /inkevēri/ See: ఇంద్కెవేరి.

ఇంజన్ /iṅjan/ *n.* ఇంజను; engine; (ఎన్జిన్). రేల్ గాడి ఇంజన్ తె తాకంత. రైలు బండి ఇంజనుతో నడుస్తుంది.

ఇంద్కెవేరి /indke vēri/ *n.* వర్తమానం; until the present time; (అంటిల్ ద ప్రెసంట్ టైమ్); अब तक. ఇంద్కెవేరి నిమ్మె బతల్ కామ్ కీతి. ఇప్పటి వరకు నీవు ఏ పని చేసావు.

ఇంద్కెన్ /indken/ *adv.* ఇప్పుడే; just; (జస్ట్); अभी. మామల్ ఇంద్కెన్ వాసి సొత్తార్. మామయ్య ఇప్పుడే వచ్చి వెళ్లాడు.

ఇంద్రజాల్ /indrajāl/ *n.* ఇంద్రజాలం; magic; (మెజిక్); इंद्रजाल; जादू; जादूगरी.

ఇంద్రబాన్ /indrabān/ ఇంద్ర ధనుస్సు; rainbow; (రేయ్యాన్). పీర్- వాసి సొడితెకె యెద్దితె ఇంద్రబాన్ దిసంత. వర్షం వచ్చి తగ్గితే ఆకాశంలో ఇంద్రధనుస్సు కనబడుతుంది.

ఇంగుమ్ /iṅgum/ *n.* ఇంగువ; tablet; (టాబ్లెట్).

ఇందుస్వల్ /indusval/ *n.* అనిపించడం; causing someone to say something; (కొసిచ్ సమ్వన్ టు సీయ్ సమ్మిచ్). వెహ్పా ఇందుస్వల్ మంత. చెప్పి అనిపించడం ఉంది.

ఇంకె /inke/ *n.* ఇప్పుడు; now; (నా).

ఇంకెన్ /inken/ *adv.* ఇప్పుడే; right now; (రైట్ నా). మాకున్ ఇంకెన్ వాంతాన్ ఇంజెర్ వెప్పా సొంజెర్ మంతార్. మాకు ఇప్పుడే వస్తాను అని చెప్పి వెలుతున్నాడు.

ఇంజెర్ /injert/ *adj.* కుదిరిన; therefore; (డెఫోర్); अतः. మావోర్ మామల్ ఆందుర్ ఇంజెర్ నాక్ టావ. మా మామయ్య అని నాకు తెలుసు.

ఇన్- /in-/ *n.* అనుకోవడం; to say; (టు సేయ్).

ఇనమ్ /inam/ *n.* బహుమానం; reward; (రివౌడ్); इनाम. వోర్ డిక్కునరి కామ్ చొకొట్ కీతార్ ఇంజెర్ ఇనమ్ సీతెర్. అతను డిక్షనరీ పని మంచిగా చేసారు అని బహుమానం ఇచ్చారు.

ఇనయ్ /inay/ ఈనాయ్.

ఇమన్ /iman/ *n.* నిజాయితీ; trust; (ట్రస్ట్). రాము ఇమన్ దార్ మాయ్ నల్. రాము నిజాయితీ గల వ్యక్తి. గనపతి ఇమన్ దారితె కామ్ కీంతార్. గణపతి నిజాయితీగా పని చేస్తున్నాడు.

ఇయెండ్ /iyend/ *adv.* ఈ సంవత్సరము; this year; (డిస్ యియర్); इस साल. ఇయెండ్ నన్న మర్రింగ్ ఆంతోన్. ఈ సంవత్సరము నేను పెళ్లి చేసుకుంటాను.

ఇర్- /ir-/ *v.* ఉంచు; to put, keep; (టు ఫుట్); रखना. నన్న సీతంగ్ పుస్తక్ చొకొట్ ఇర్. నేను ఇచ్చిన పుస్తకాలు జాగ్రత్తగా ఉంచు.

ఇలజి /ilaji/ ఏలకులు; cardamum. మర్క రస్స కీనెకె ఇలజి వాట్సి తిత్తెకె రస్స చొకొట్ ఆంత. మామిడి రసం చేసేటప్పుడు ఏలకులు వేసి రసం తింటే రుచిగా ఉంటుంది.

ఇసబ్ /isab/ *n.* ఆసక్తి; interest; (ఇంట్రెస్ట్). వేన్కనంగ్ పూజంగ్ కీనెకె ఇసబ్నె కియన. దేవుని పూజ ఆసక్తితో చెయ్యాలి.

ఇస్టమ్ /istam/ *n.* నచ్చినట్టు; like; (లైక్).

ఇస్టిల్ /istil/ *n.* ఉక్కు; steel; इस्पात. ఇస్కె సప్టియే బాసన్కె ఇస్టిల్ తంగ్ మంతంగ్. ఇప్పుడు అన్ని పాత్రలూ స్టీలువే.

ఇస్టుల్ /istul/ *n.* బల్ల; stool; (స్టూల్); स्टूल.

ఇస్రు గుండి /isru gunḍi/ *adj.* అందరి కంటే చిన్నవాడు; smallest; (స్మొల్లిస్ట్). ఉంది కుమ్మగ ఆక్రీ కుమున్ ఇస్రు గుండి ఇంతెర్. వంశంలోని చివరి ఇంటిపేరు గల వారిని ఇస్రు గుండి అంటారు.

ఇవ్విర్ /ivvir/ these two men; (డిస్ టు); ये दोनो. ఇగ్గె ఇవ్విర్ వెడిల్క నిల్సి మంతెర్. ఇక్కడ ఇద్దరు ముసలివాళ్లు నిలబడి ఉన్నారు. Here two old men are standing.

ఇవ్ /iv/ *n.* ఇద్దరు; these (nm.); (డిస్); ये.

ఇసాబ్ /isob/ *n.* లెక్క; counting; (కౌంటింగ్); गिणना. బాబల్ కొత్తంగ్ ఇసాబ్ కీనెర్ మంతార్. నాన్న డబ్బులు లెక్క పెట్టుతున్నాడు.

ఇసాబ్నె /isobne/ *adv.* జాగ్రత్తగా; carefully; (కేఫులి); परवाह. ఇసాబ్నె కొత్తంగ్ లెక్సి ఇర్రన. జాగ్రత్తగా డబ్బులు లెక్క పెట్టాలి.

ఇహిన్ /ihin/ *adv.* ఈ రీతిగా; thus, in this way; (దస్); इस तरह. వేన నూడ్పు ఇహిన్ కియన. ఇతన్ని చూసి ఈవిధంగా చెయ్యి.

ఇహిన్ బహన్ /ihin bahan/ *n.* ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; how so?; (హౌ సో?) నిమ్మె ఇహిన్ బహన్ కామ్ కీతి. నీవు ఇలా ఏలా పని కానిచ్చావు.

ఈ

ఈచ్- /ic-/ *v.* చీమిడి తీయడం; to blow nose; (టు బ్లో నోస్). మొసాడగ సేమెడ్ వాతెకె సేమెడ్ ఈచ్ తెర్. ముక్కులో చీమిడి వస్తే చీమిడి తీస్తారు.

ఈతంగ్ /itaṅg/ *adj.* ఇటువంటివి; of this kind (nm., pl.); (టవ్ దిస్ కైండ్). ఈతంగ్ రొహ్కా మావ నాటె గిర్ దొహన. ఇటువంటి ఇండ్లు మా ఊరిలో కూడా కట్టాలి.

ఈతల్ /ital/ *adj.* ఇటువంటిది; like this, such a, of this kind (nm.); (ఓవ్ దిస్ కైండ్); इस तरह. మాయనలిర్ తిన్వల్ ఈతల్ చిల్లల్ పన్నె ఆయో. మానవులు తినే ఆకుపచ్చ కప్ప కాదు. People don't eat green frogs like this.

ఈతోర్ /itor/ *adj.* ఇలాంటివాడు; of this kind (m.); (ఓవ్ దిస్ కైండ్); इस तरह. గణపతి ఈతోర్ మాయుల్ ఆయోర్. గణపతి ఇలాంటివాడు కాడు.

ఈపె /ipe/ *adv.* దీని తోటి; with this; (విద్ దిస్); इस से. ఈపె నిమ్ కామ్ కియన. దీనితోటి నీవు పని చెయ్యాలి.

ఈర్- /ir-/ *vi.* నీరు జమకావడం; to accumulate; संचय करना.

ఈస /isa/ *n.* భాగం; share; (శేర్); भाग; हिस्सा. బోన ఈస వోరె తిందన దుస్రాన ఈస్పత్ సాటి ఆస్తి కియ్య. ఎవరి ఆస్తివాడే తినాలి ఇతరుల ఆస్తి గురించి ఆలోచించవద్దు.

ఈసర /isara/ *n.* సైగ; observing; (అబ్యవిట్); आवशोषण. నిమ్మె సాన్నెకె జర్ససి ఈసర సీమ్. నీవు వెల్లేటప్పడు కొంచెం సైగ చెయ్యి.

ఈసుల్ (పుడి) /isul (puḍi)/ *n.* ఉసుల్లు; flying ant; (స్టైజిట్ ఆంట్). పీర్- వాసి సాడితెకె బుగ్గత్ బూడ్ ఈసుల్క ఆంతంగ్. వర్షం వచ్చి పోతే బలుబు కింద ఉసుల్లు అవుతాయి.

ఉక్క /ukka/ *n.* పొలుసు; removed shell; (రిమువ్డ్ శెల్).

ఉక్కుసుల్ /ukkusul/ ఉక్కులు. బాయిక్ నంగ్ వోరినగ ఉక్కుసుల్క కొట్టంతెర్. అమ్మాయిలు వేసుకొనే జాకిట్ లలో ఉక్కులు కుట్టుతారు.

ఉక్కి కియ్యల్ /ukḍi kiyyal/ *v.* ఉడికించు; to boil; (ఓ బొఇల్); उबाल; खीला; पका. మేస్కున్ ఉక్కి కిసి తింతెర్. గుడ్లను ఉడక పెట్టి తింటారు.

ఉక్కె /ukḍe/ *n.* చెమట; sweat; (స్వెట్); पसीना.

ఉక్కెమా- /ukḍe mā-/ *vi.* చెమట వచ్చింది; to sweat; (ఓ స్వెట్); पसीना. యెద్ది గాలుమ్ బయ్ ఉక్కెమాంత. ఎండాకాలం చాలా చెమట వస్తుంది.

ఉక్లి /ukli/ ఒక రకమైనా వేషధారణ. నార్ నాట్నంగ్ బాయిక్ సప్టియ్ ఉక్లి కప్పి పొండంతంగ్. ఊరు ఊరి అమ్మాయిలందరూ కోక కట్టుకుంటారు.

ఉకుడ్ యేర్ /ukud yēr/ చమట నీళ్లు. ఉకుడ్ యేర్ గాడిపాంత. చమట నీళ్లు వాసన వస్తుంది.

ఉగ్గొయ్ /ugḍoy/ తెరిచి ఉంది; openly; (ఓపెలి). రోతంగ్ కావక్ ఉగ్గొయ్ మంతంగ్. ఇంటి తలుపులు తెరిచి ఉన్నాయి.

ఉగ్గొ కిమ్ /ugḍo kim/ *v.* తెరుచు; disclose; (డిస్కోస్). కిటికీ తంగ్ కావక్ ఉగ్గొ కిమ్. కిటికీ తలుపులు తెరిచి ఉంచు.

ఉగ్రెమా- /ugremā-/ *n.* కరగడం; to melt; (ఓ మెల్ట్); पिघलाना[पिघलना. కల్ బండంగ్ ఉగ్రె మంతంగ్. వడగళ్ళు కరుగుతాయి. the hail melted.

ఉగెమాయో /ugemāyō/ ప్రసవించదు. హెర్మి నేండ్ ఉగెమాసెర్ సెల్లె. బర్లె ఈ రోజు ప్రసవించదు.

ఉచ్ ఉడియ /uc uḍiya/ *v.* ఉమ్మి వేయు; spitting; (స్పిటింగ్). బొడ్డితగ ఉచ్ వాతెకె ఉడియంతెర్. నోటిలో ఉమ్మి వస్తే ఉమ్మి వేస్తారు.

ఉచ్చ- /ucc-/ కూర్చొని; to sit; (ఓ సీట్). నిమ్మెనన్న వాయుల్ వేరి ఉచ్చికున్ మన్. నీవు నేను వచ్చేవరకు కూర్చొని ఉండు.

ఉచ్చెలల్ /uccelal/ ఉల్లాస వంతుడు. రాము బయ్ ఉచ్చెలల్ మంతోర్. రాము చాలా ఉల్లాస వంతుడు.

ఉచ్- /uc-/ *n.* ఉమ్మి; to spit; (ఓ స్పిట్).

ఉచుటి (మర్) /ucuṭi (marra)/ *n.* ఖర్జూరము (చెట్టు); date palm; (खजूर. మర్చినగ కోబ్రెంగ్ ఉచుటింగ్ కలియంతెర్. పెళ్ళీలతో కుడకలు ఖర్జూరాలు కట్నాలు ఇస్తారు.

ఉజ్జెమా- /ujḍe mā-/ • *v.* తెల్లారింది. • *vi.* అరుణోదయ కాలం; to dawn; (ఓ డౌన్); सवेरा. ఉజ్జెమానెకె నన్న కేడతె హిరుక్ పెర్చి వాతోన్. తెల్లవారక ముందు నేను అడవిలో ఇప్ప పువ్వు ఏరుకొని వచ్చాను.

ఉజుడ్ /ujud/ *n.* వెలుతురు; light; (లైట్); प्रकाश; रोशनी. లెల్లెజ్ నర్కక్ సికటి ఆతెకె మాకున్ ఉజుడ్ సీంత. చంద్రుడు రాత్రివేల చీకటి అయితే మనకు వెలుతురు ఇస్తుంది.

ఉజుడ్ పాత /ujud pāta/ *v.* తెల్లారింది; sunrise; (సండేయర్సెన్).

ఉజుడె మాయ్యల్ /ujuḍe māyval/ *n.* ఉదయించడం; rising; (రైసింగ్). నన్న ఉజుడె మానెకె తేదంతోన్. నేను ఉదయించేటపుడు నిద్ర లేస్తాను.

ఉట్ట /uṭṭa/ తాగింది. మూర యేర్ ఉట్ట. ఆవు నీరు తాగింది.

ఉటి కి- /uṭi ki-/ *v.* తోము లేదా కడుగు; to clean; (ఓ క్లీన్); साफ करना. అట్టంగ్ బాసన్క సబ్బి రోజి ఉటి కీంత. వంటలు చేసిన సామాన్లు రోజు తోముకోవాలి.

ఉటేడ డాగ్ /uṭēḍa ḍāg/ పసుపు రాసి.

ఉడ్క- /uḍk-/ *v.* మూత్రం చేయడం; to urinate; (ఓ యురినేట్); पेशाब करना. ఉడ్కన్ సాటి ఉడ్కవలిక్ రొహ్కా దొహంతెర్. మూత్రం పోయడానికి మూత్ర గదులు కట్టుకుంటారు.

ఉడ్కవల్ /uḍkval/ v. మూత్ర విసర్జన; urinating; (యురినేటింగ్). చుడ్డుక్ కాండిర్ పేకింగ్ నర్క నరుమ్మెకె బీడాడగ ఉడ్కంతెర్. చిన్న పిల్లలు రాత్రి పడుకున్నప్పుడు మూత్ర విసర్జన చేస్తారు.

ఉడ్ప్ - /uḍp-/ n. ఎత్తడం; to scrape up; (ఓ స్క్రేప్ అవ్); उचलना. కొడోప్ కీసి జొన్నంగ్ ఉడ్ప్తొర్. గుప్పెడుతో జొన్నలు ఎత్తుతున్నాడు.

ఉడివల్ /uḍival/ ఉమ్మి వేయడం; spittle; (స్పిటల్).

ఉడి- /uḍi-/ v. ఉమ్ముట; to spit something out (like seeds from fruit etc.), let fall from mouth; (ఓ స్పిట్ సమ్మిట్ బెట్); थूकना. గాటోతగ సావ్వోర్ కయ్తు ఇంజెర్ గాటో ఉడియంతొర్. అన్నములో ఉప్పు ఎక్కువైంది అని అన్నము ఉమ్ముతున్నాడు.

ఉడుమ్ (పుడి) /uḍum (puḍi)/ n. ఉడుము; a white, large, tick found mainly on cattle; (ఫాడర్). ఉడుమ్ నెయ్క నగ మందంత. ఉడుము కుక్కలో ఉంటుంది.

ఉత్తమొసార్ /utta mosor/ నడ్డి ముక్కు; flat nose; (ఫ్లాట్ నోస్). ఉత్తమొసాడోర్ మాయ్పుల్ బతంగ్ వెహంతొర్. నడ్డి ముక్కు వ్యక్తి ఏమి చెప్పుతున్నాడు.

ఉత్తొర్ /uttor/ adj. కూర్చున్న; seated; (సీటిడ్). మర్రత్ బూడ్ ఉత్తొర్ వోర్- విచార్ కీంతొర్. చెట్టు కింద కూర్చొని ఆలోచించాలి.

ఉద్ గటన్ /ud gaṭan/ గృహ ప్రవేశం; housewarming; (హూస్ వొమిట్). మావ రోత ఉద్ గటన్ మంత. మా ఇంటి గృహ ప్రవేశం ఉంది.

ఉద్బతింగ్ /udbating/ అగర్బత్తిలు. పేన్క నగ ఉద్బతింగ్ నిరుసంతెర్. దేవుని దగ్గర అగర్బత్తిలు ముట్టిస్తారు.

ఉద్రి (పెత్తెంగ్) /udri (petteṅg)/ n. చెదలు; white ants; (వైట్ ఎంట్స్); दीमक. ఉద్రి పియ్యి కట్టె కరబ్ అంత. చెదలు పట్టి కట్టె చెడిపోతుంది.

ఉద్రివెలుమ్ /udri velum/ n. చెదలు పట్టడం; white ant

ఉద్- /ud-/ v. కూర్చో; to sit, take place; (ఓ సీట్); बैठना. కాండిర్ బూడ్ ఉదంతెర్. పిల్లలు క్రింద కూర్చొని ఉన్నారు. The boys are sitting on the ground.

ఉదుస్- /udus-/ v. కూర్చోబెట్టు; to seat; (ఓ సీట్); विराओ. వెర్లలిర్ వాతెకె కుర్చితగ ఉద్ సీమ్. చుట్టాలు వచ్చినప్పుడు కుర్చీలో కూర్చో బెట్టాలి.

ఉంది /undi/ • num. ఒక్కటి; one (nm.). వెల్లెయి ఉందియె మాయ్పుల్ వరొరె. స్త్రీ ఒకటి వ్యక్తి ఒకడే.

• n. ఐక్యం; one (nm.); (వన్); एक. సమ్మిర్ మాయ్పులిర్ ఉంది ఆసి మత్తెకె బతల్ గిర్ కియపరంతెర్. అందరూ కలిసి ఉంటే ఏమైనా చేయగలరు.

ఉందితున్ /unditun/ ఒకదానికి.

ఉందియ్ /undiy/ ఏక వచనం; singular; (సింగ్యులర్). మహ్లా ఉందియ్ మూర మంత. మా దగ్గర ఒకటి ఆవు ఉంది.

ఉందుంది /undundi/ adv. మరొక; other; (అద); दूसरा; और एक. ఉందుంది కంప్యూటర్ పియ్యి వర్. మరొక కంప్యూటర్ తీసుకురా.

ఉన్- /un-/ v. త్రాగు; to drink, smoke (cigarette); (ఓ డ్రింక్); पीना, पिलना. పియ్య మూరతగ పాల్ ఉన్. దూడ ఆవు దగ్గర పాలు త్రాగుతుంది.

ఉండన /uṇḍana/ v. త్రాగు; drink (in the infinitive form); (ఓ డ్రింక్, మేయ్క బేయ్యి డ్రింక్); पीना. కాండిర్ పేకింగ్ సక్రె పాల్ ఉండన. పిల్లలు ప్రొద్దున పాలు త్రాగాలి. Boys and girls [should] drink milk in the morning.

ఉనొడ /unoda/ n. ఎండాకాలం; summer; (సమర్); दूपकाल. ఉనొడ సాడ కాండిర్కున్ సుట్టింగ్ సీంతెర్. ఎండాకాలం బడి పిల్లలకు నెలవులు ఇస్తారు.

ఉపదేస్ /upadēs/ n. ప్రబోధనం; impulse; (ఇంపల్స్).

ఉపసర్పంచ్ /upasarpaṅc/ ఉప సర్పంచ్; assistant village head; (అసిస్టెంట్ విలిజ్ హెడ్).

ఉప్యోగ్ /upyōg/ n. ఉపయోగం; use; (యుస్); प्रयोग. నాకున్ నిమ్ ఉప్యోగ్ సెల్వి. నాకు నీ ఉపయోగం లేదు.

ఉబ్బిపాత /ubbipāta/ పదునెక్కింది. యేర్ వాసి మావ రోన్ బయ్ ఉబ్బి పాత. నీరు వచ్చి మా ఇల్లు బాగా పదునెక్కింది.

ఉబ్రికీ- /ubri kī-/ v. to discard liquid (by pushing over container); (ఓ డిస్కార్డ్ లిక్విడ్).

ఉండె /uṇḍe/ conj. మరియు; and; (ఎండ్); और. రాంజిన్ పొలిన్క వాసి పాతెర్ తెర్ బత్తి ఉండె కల్ రెహంతొర్. రాంజిని పోలిసులు వచ్చి కొట్టారు అయినా కానీ కల్లు తయారు చేస్తున్నాడు.

ఉంబర్ /umbar/ n. వయసు; age; (ఏయ్స్). నావ ఉంబర్ 10 సార్క్ మంత. నావయస్సు 10 సంవత్సరములు. నీవ బచ్చొర్ ఉంబర్ మంత. నీ వయసు ఎంత ఉంది.

ఉయ్యర్ ఆ- /uysar ā-/ vi. తెలివిగా తయారు కావడం; to become active; (ఓ బిక్మ్ ఎక్టివ్). సాడ కరిసి ఉయ్యర్ ఆయ్యల్. చదువుకొని చలాకీగా తయారవు.

ఉయ్యర్ వాలె /uysar vāle/ n. తెలివి గల; good; (గుడ్). ఉయ్యసర్వాలె కోయ్యల్ కోర్క తింజి మహ్త. తెలివిగల నక్క కోళ్ళను తిన్నది.

ఉర్కి /urki/ త్వరగా పూర్తిచేయు. బాపురావు కామ్ జబ్బి ఉర్కి కీంతోర్. బాపూ రావు పనిని తొందరగా పూర్తి చేస్తాడు.

ఉర్స్- /urs-/ n. నాటుకోవడం; to plant, place, put, set up; (టు ప్లాంట్); రోపనా. కాపుస పెడెకున్ బొమ్మి తగ ఉర్సంతెర్. పత్తి విత్తనాలను భూమిలో నాటుతారు.

ఉర్స్వల్ /ursval/ n. నాటడం; transplanting; (ట్రన్స్ప్లాన్టింగ్). పొలంనగ వంజింగ్ ఉర్స్- తెర్. పొలంలో వరి నాట్లు వేశారు.

ఉర్- /ur-/ vi. ఎలుక పంజరం పడ్డది; to be caught (in a trap) usually by the neck; (టు బీ కోట్). యెల్లి కట్కతగ ఉర్త. ఎలుక కట్కతో పడింది.

ఉరి కంబ /uri kamba/ ఉరి తీసే స్తంభం. వెల్లె గల్లింగ్ కీతోర్ వోన్ ఉరికంబ వాటంతెర్. ఎక్కువ తప్పులు చేసిన వారిని ఉరితీస్తారు.

ఉరి తెండ /uri teṇḍa/ ఊపిరి తియ్యి; take breath; (టేయ్య్ బ్రైత్).

ఉరిత /urita/ adj. కరిగిన; melted; (మెల్ట్ ఎడ్). యేతగ సావ్వోర్ వాట్తె సావ్వోర్ ఉరియంత. నీటిలో ఉప్పు వేస్తే ఉప్పు కరుగుతుంది. కల్ బండంగ్ అర్సి ఇంకెన్ ఉరితంగ్. రాళ్ళ వర్షం వచ్చి ఇప్పుడే రాళ్ళు కరిగి పోయాయి.

ఉరుంగ్- /uruṅg-/ v. విరిగింది; to break off; (టు బ్రేయ్య్ ఒఫ్); డ్రానా. మర్క కాంద ఉరుంగ్. మామిడి చెట్టు కొమ్మ విరిగింది.

ఉరుమ్ /urum/ See: హురుమ్.

ఉరుస్- /urus-/ n. విరిచేయడం; to break, or snap; (టు బ్రేయ్య్ ఒర్ స్పెస్); తొడనా. బాయిక్ కట్టెన్ సాంజి కయ్యె

ఉరుసంతంగ్. అమ్మాయిలు కట్టెలకు వెళ్ళి చేతితో విరిచేస్తున్నారు.

ఉల్ /ul/ n. మూత్రము; urine; (యూరిన్); पेशाब. యేర్ పెట్టిత్ రొప్పొ సాంజి ఉల్ తయర్ ఆంత. నీరు కడుపు లోపలికి వెళ్ళి మూత్రం తయారు అవుతుంది.

ఉల్ పొపొట /ul popoṭa/ n. మూత్రాశయం; uterus; (యూటరస్). పెట్టిత్ రొప్పొ ఉల్ పొపొట మందంత. కడుపులోపల మూత్రాశయం ఉంటుంది.

ఉల్లి /ulli/ n. ఉల్లి గడ్డ; onion; (అనీయన్); प्याज़. ఉల్లి కుస్తి యెద్ది గాలుమ్ తిత్తెకె సితుర్ మందంత. ఉల్లి కూర ఎండాకాలం తింటే చల్లగా ఉంటుంది.

ఉస్క- /usk-/ n. ఉమ్మడం; to spit; (టు స్పిట్); थूकना. తమ్ముక్ తింజి పుచ్చ్ పుచ్చ్ ఉస్కంతెర్. తంబాకు తిని తుపకున ఉమ్ముతారు.

ఉస్కె /uske/ n. ఇండ్లు కట్టడానికి పనికి వస్తుంది; sand; (సెండ్); बालू. ఉస్కె సిమింట్ మిస్టికీసి రొహ్కా దొహంతెర్. ఇసుక సిమెంట్ కలిపి ఇండ్లు కట్టుకుంటారు.

ఉస్టె ఆమ్ /usṭe ām/ v. అప్పుచెయ్యి; stop; (స్టాప్). దుర్నత్ సుంగునగ ఉస్టె ఆసి మంతోర్. దుర్నాత్ సుంగు దగ్గర అప్పు చేశాడు.

ఉస్మ- /usm-/ v. తుడుచు; to wipe away, dust off; (టు వైవ్ అవేయ్); पोंछना. టీవితగ దుబ్బ ఆతెకె చక్కె ఉస్మంతెర్. టీవీమీద దుమ్ము పడితే తుడుచుకోవాలి.

ఉస్మ /usma/ n. తుడుపు; brush; (బ్రష్); पोंछ; रगड़; साफ कर. తానంగ్ కడ్కెన యేర్ ఉస్మ. ఆమే కన్నీళ్లు తుడుపు.

ఉస్- /us-/ v. దంచు; pound, crush; (టు పౌండ్); पौण्ड(एक माप). ఇవ్ రోకడె వంజింగ్ ఉసెర్ మంతంగ్. వీరు రోకలితో వడ్లు దంచుతున్నారు. They are pounding grain with a pounding stick.

ఉసిర్ కీ- /usir kī-/ v. ఆలస్యము; to be late; (టు బీ లేయ్య్); देर होना. మర్మిన్ సాన్వల్ మంత ఉసిర్ కియ్య. పెళ్ళికి వెల్లెది ఉంది ఆలస్యము చెయ్యకు.

ఉహ్కా- /uhk-/ n. ఊదడం; to blow (horn); (టు బ్లో). పేప్రెంగ్ ఉహ్కావన్ ఉహ్కా ఇంతెర్. సన్నాయి ఊదేవాన్ని ఊదు అంటారు.

ఉహ్చ - /uhc-/ v. to lean heavily on a stick as an old man does; వెడిల్ మాయుల్ కట్టె ఉహ్చర్ తాకంతోర్. ముసలివాడు కర్ర పట్టుకొని నడుస్తున్నాడు.

ఉహ్లెన్ /uhlen/ v. to mold, form, knead. గాబొ అట్లెన్ గంజ్ సాద్దెడగ ఉహ్లెన్ సాత్త. అన్నం వండు కోవడానికి పొయ్యి మీద పాత్ర పెట్టు.

ఉహ్వల్ /uhval/ n. పెట్టడం; putting; (పుటిబ్). అట్టన్ సాటి సాద్దెడగ గంజ్ ఉహ్వల్. వంట చేయడానికి పొయ్యి మీద పాత్ర పెట్టడం.

ఉహ్ - /uh-/ n. తాపడం; to cause to drink, water (animals); (టు కొస్ టు డ్రింక్); पिलाणा. మూర పియ్యతున్ పాల్ ఉహ్చార్ మంత. ఆవు దూడకు పాలు తాపుతుంది.

ఉ

ఉకడ్ /ūkād/ n. ఉయ్యాల; swing; (స్విబ్); पालना;

हिंडोला. వీసా రోజ్కెనె కాండిన్ ఉకడ్ వాత్తెర్. ఇరవై ఒక్క రోజుకు పిల్లవాన్ని ఉయ్యాలలో వేశారు.

ఉచ్ డేండ్ /ūc dēṅḍe/ n. చెరకు; sugar cane; (శుగర్ కెయ్య); गन्ना; ईख. ఉచ్ డేండ్తె సాకుర్, బేలి తయర్ ఆంత. చెరుకు గడతో వక్కెర, బెల్లం తయారు అవుతాయి.

ఉటడ్ /ūtād/ n. ఒంటె; camel; (కెమెల్); कैट. ఉటడ్ వెల్లె సామన్ వోసెర్ మంత. ఒంటె ఎక్కువ వస్తువులను మోస్తుంది.

ఉటి కీమ్ /ūti kim/ v. తోముకో; brush; (బ్రశ్). గాబొ తిత్త పజ్జె గంజ్కె దడియంగ్ బయ్యె ఉటి కీంత. అన్నము తిన్న తర్వాత పాత్రలు అమ్మ తోముతుంది.

ఉటెడ /ūtēḍa/ n. రాసే పసుపు గందము; a pre-marriage ceremony where turmeric is applied to the bride and groom; (ప్రీ-మెరిజ్ సెరిమని); हलदि पानी. నొప్రి నొవ్రన్ గా కమ్మ పిండితె ఉటెడ ఉసి యేర్ మిహంతెర్. వధూ వరులకు పసుపు పిండి రాసి స్నానం చేయిస్తారు.

ఉడ్తవాలె /ūḍtavāle/ adj. సారవంతమైన; ploughed land; (ప్లావెడ్ లాండ్). ఉడ్తవాలెబొమ్మి తగ పంట వాటంతెర్. దున్నిన భూమిలో పంట వేస్తారు.

ఉడ్ - /ūḍ-/ n. దూసుకోవడం; to comb (hair); (టు కోం). యేర్ మిహ్చా కాండిర్-పేకినంగ్ తల్లంగ్ ఉడంతంగ్. స్నానం చేయించి పిల్లల తల దూస్తారు. After bathing

boys and girls comb their hair. See: కంగ్యా.

ఉడ్ - /ūḍ-/ n. దున్నడం; to plough; (టు ప్లావ్); जीतना. వావై నాయ్జడే ఉడంతెర్. నాగలితో చేనును దున్నుతారు. The plough ploughs the field. పంట వాటన్ సాటి రగ్గి కీసి ఉడ్చెర్ మంతోర్. పంట పండించడానికి దున్నుతూ ఉన్నాడు.

ఉడ్చల్ /ūḍval/ n. దున్నడం; ploughing; (ప్లావింగ్).

ఉడి కియ్యల్ /ūḍi kiyyal/ బాంబుతోపెల్పుడం; blow; (బ్లో). పోలిస్కున్ కేడతుర్ బామ్ వాట్సి ఉడి కీతెర్. పోలీసులను అన్నలు బాంబు వేసిపెల్చినారు.

ఉడి పాయ్యల్ /ūḍi pāyval/ v. దునుకుట; jump; (జంప్). బన్ నగ కల్లె కొత్తంగ్ కల్చి బన్నల్ ఉడి పాసి విచ్చెర్ మంతోర్. బస్సులో దొంగ డబ్బులు దొంగిలించి దునికి పారి పోతున్నాడు.

ఉతర్ /ūtār/ n. వాలు; mountain path, steep downward slope; (స్టీప్ డౌన్ వొడ్ స్లోప్). కేడనంగ్ గుట్టనగ కాసుర్ సరి ఉతర్ మందంత. అడవిలోని గుట్టలలో ఎడ్ల బండి దారి ఏటవాలుగా ఉంటుంది.

ఉత్ - /ūt-/ n. పీల్చుట; to suck; (టు సక్); चूसना. డబ్బతల్ తోడి నిద్దును గొట్టతె ఉతంతెర్. డబ్బాలోని మంటి నూనెను పైపుతో పీల్చుతారు.

ఉత్వల్ /ūtval/ v. పీల్చుకోవడం; sucking in; (సకింగ్ ఇన్). హెడ్జ్ పుత్తితంగ్ పెత్తెంగ్ ఉతంత. ఎలుగు బంటి పుట్టలో ఉన్న చీమలను పీల్చుకుంటుంది.

ఉత్ పాయ్యల్ /ūt pāyval/ v. మొలచు; vegetate.

ఉతి (పిట్టె) /ūti (piṭṭe)/ n. బుర్గు పిట్ట; quail; (క్వేల్); लवा बटेर. లవడినే, డాబ్ బేస్రం వేలిన్ గా, ఉతింగ్ మందంతంగ్. వాగులోగాని, బేసరం పొరకలలో గాని బుర్గుపిట్టలు బాగా ఉంటాయి. In rivers, where there is much growth/greenery, quails live.

ఉదర్ /ūdar/ n. బాకీ; to have something on credit; (హావ్ ఒన్ క్రెడిట్); उधार.

ఉండ్- /ūnd-/ *n.* గుంజ కోవడం; to snatch something away; (ఊ స్పాచ్); **ఖీచనా.** ఇవ్ నావంగ్ పుస్తక్ ఆందుంగ్ ఇంజెర్ ఉందంతోర్. ఇవి నా పుస్తకాలు అని గుంజకుంటున్నాడు.

ఉంగ్- /ūng-/ *n.* ఉగడం; to swing a cradle; (ఊ స్విజ్ ఏయ్ క్రెడిల్); **కొలనా.** బయ్యె ఉకడున్ ఉంగ్సెర్ మంత. అమ్మ ఉయలను ఉపుతుంది.

ఉంగ్వల్ /ūngval/ *n.* ఉగటం; swing; (స్విజ్). జత్రనగ ఉకక్ ఉంగ్వల్ మందంత. జాతరలో ఉయలలు ఉగుతారు.

ఉమ్- /ūm-/ *v.* లాగడం లేదా ఇగ్గడం; to pull, drag; (ఊ పుల్); **ఖీచనా.** కాండిర్ నోడెత్ ఉమ్సెర్ మంతెర్. పిల్లలు తాడును లాగుతున్నారు. The children are pulling the rope. నోడె పియ్యి కున్ ఉమ్సెర్ మంతోర్. తాడు పట్టి లాగుతున్నాడు.

ఉయ్సర్ /ūysar/ *adj.* తెలివిగల; alertness; (అలత్సెన్). జగ్గ కీనెకె బెయ్ ఉయ్సరింగ్ కీంతోర్. గొడవ చేనేటప్పుడు తెలివి ఉపయోగిస్తున్నాడు.

ఉయిల /ūyila/ *v.* వికారము; nausea; (నోసియ).

ఉస /ūsa/ *n.* వరద; flood; (ఫ్లడ్); **నూకాన.** డగుర్ పీర్- వాతెకె లవిడున్ ఉస వాంత. పెద్ద వానపడితే వాగు పొంగుతుంది.

ఉస్రి (పిట్టె) /ūsri (pitte)/ *n.* నల్ల పిట్ట; kind of bird; (బడ్); **౧ఖీ.** ఉస్రి పిట్టె వెర్తలిర్ వాయ్వల్ మత్తెకె సుయ్యె- సుయ్యె ఇంత. ఉస్రి పక్షి చుట్టలు వచ్చేది ఉంటే అరుస్తుంది.

ఉస్- /ūs-/ *adj.* మేగడం; elated; (ఎలేటెడ్). అమ్మ రోన్ ఉసంత. అమ్మ ఇల్లు మేగుతుంది.

ఉస్- /ūs-/ *v.* పొంగింది; to boil over while cooking; (ఊ బోఇల్ ఒవర్).

ఉస్త /ūsta/ *v.* పొంగింది; boil over, rolling, soak in water; (బోఇల్ ఒవర్, రోలిజ్, సోక్ ఇన్ వొటర్); **ఉబాల.** కాపున్ పెర్వల్ మొదోల్ కీనెకె పాల్ ఉసు సీంతెర్. పత్తి ఏరుకునే ముందు పాలు పొంగించి పత్తి ఏరుకుంటారు.

ఎ

ఎకరి /ekari/ *adv.* ఒంటరిగా; individual; (ఇండివిజుఅల్).

ఎక్కర్ జాగ /ekkar jāga/ *v.* ఎక్కువ విస్తరణ. మిర్చింగ్

ఉర్సెన్ ఎక్కర్ జాగ సెల్లె. మిరప కాయలు నాటడానికి ఎకరము స్థలం కూడ లేదు.

క

కక్రంజ్ /kakrañj/ *n.* కమ్మ పిట్ట; kind of partridge; (పాట్ రిజ్). కక్రంజ్ పిట్టె కెక్కెర్ కెక్కెర్ ఇంజెర్ ఆడంత. కమ్మ పిట్ట కెక్కెర్కెక్కెర్ మని అరుస్తుంది.

కక్- /kak-/ *vi.* వాంతులు చేయడం; to vomit; (ఊ వామిట్); **వమన.** మామల్ కల్ ఉంజి కక్కెర్ మంతోర్. మామయ్య కల్లు తాగి వాంతులు చేస్తున్నారు.

కచబిచ్ /kacabic/ *n.* గందరగోళం; disturbance; (డిస్టబెన్). గాటొ తిన్నెకె కచబిచ్ ఆంతెర్. అన్నము తినేటప్పుడు గందరగోళం చేస్తున్నారు.

కక్కుడ్ /kackud/ *n.* చలాక; flat pan for bread making; (పెన్; ఫ్లాట్ పెన్). సారి అని గార్క

కక్కుడె మీడు సీంతెర్. రొట్టెలను మరియు గారెలను చలాకతో మల్చుతారు.

కచ్చి /kacci/ *n.* ఇనుము; iron, steel, sword; (స్టీల్); **కొహా.** వావై కామ్ తుంగ్వల్ సామన్ కచ్చిత కీంతెర్. వ్యవసాయ పని ముట్లు ఇనుముతో చేస్తారు.

కచ్చి వీసి /kacci vīsi/ *v.* పచ్చ ఈగ. కచ్చి వీసి సడపితగ మందంత. పచ్చ ఈగ పెండలో ఉంటుంది.

కచ్- /kac-/ *v.* కరుచు; to hold between the teeth; (ఊ హొల్ట్ బిట్వీన్ ద టీత్); **కాఠనా.** చుడుర్ కాండి చెంబుతున్ కచ్చి యేర్ ఉంజెర్ మంతోర్. చిన్న పిల్లవాడు గ్లాసులో నోరు పెట్టి నీరు తాగుతున్నాడు.

కమరి /kacuri/ n. కార్యాలయం; office; (బఫీస్);
 कार्यालय. ఉట్నూర్ నగుడె గోండి కమరి మంత.
 ఉట్నూర్ నగరంలో గోండి కార్యాలయం ఉంది.

కమరిత /kacurita/ కార్యాలయానికి చెందిన. ఉంది
 కమరిత ఆండ్. ఒక కార్యాలయానికి చెందినది.

కచెడ /kaceḍa/ n. చెత్త. కచెడంగ్ కాడింగ్ పొద్దితగ వాటన.
 చెత్తను చెత్త కుప్పలో వేసుకోవాలి.

కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/ n. చెత్త చెదారము; rubbish,
 waste, litter, trash; (రబిష్); कचरा.

కజుర్ /kajur/ n. ఖర్చూరం; date; (డేట్స్); खजूर.

కటర్ /kaṭar/ n. కత్తి; knife; (నైఫ్); चाकू. నొవ్రన కయ్ దగ
 కటర్ పియుసంతెర్. వరుని చేతికి కత్తి పట్టుకొమ్మని
 ఇస్తారు.

కట్ /kaṭ/ చేదు; gall bladder; (గోల్ బ్లెడర్).

కట్ట /kaṭṭa/ n. కట్ట; embankment, dam; (ఎమంబేంక్మెంట్);
 बाँध बाँधना. యేర్ అపుసన్ సాటి లచ్చితె కట్ట దొహంతెర్.
 నీటిని ఆపుటకు వాగుకు అడ్డు కట్ట కట్టతారు. In order
 to stop the water an embankment/dam is built in
 the river. See: కోండి-కీ-.

కట్ట /kaṭṭa/ n. కట్ట; bundle; (బండల్).

కట్టుడి (మీన్) /kaṭṭuḍi (mīn)/ n. జెల్ల జ; kind of fish;
 (కైండ్ ఒప్ ఫిష్). బాబల్ మీన్కున్ సాంజికున్ కట్టుడి
 మీన్కు పియ్యి వాతొర్. నాన్న చేపలకు వెల్లి జెల్ల చేపలు
 తెచ్చుకున్నాడు.

కట్టె /kaṭṭe/ n. n. కలప; stick (for firewood etc.); (వుడ్);
 लकड़ी. డగుర్ కేడతగ కట్టెంగ్ వెల్లె మందంతంగ్. పెద్ద
 అడవిలో కలప ఎక్కువగా ఉంటుంది. కట్టె తె కుర్చింగ్
 తయర్ కియ వచ్చొ. కట్టెతో కుర్చీలు తయారు
 చేయవచ్చు.

కట్టె వొజ్జె /kaṭṭe vojje/ bundle of firewood; (బండల్
 ఒప్ వైర్ వుడ్). ఇగ్గ కట్టె వొజ్జెంగ్ మంతంగ్. ఇక్కడ
 కట్టెల మోపులు ఉన్నాయి.

కట్టె నూడి /kaṭṭe sūḍi/ కట్టెల మోపు పెట్టే చిన్న పందిరి;
 many bundles of firewood.

కట్టె కొయ్యల్ /kaṭṭe koyval/ కట్టె కోయడం; cutting
 wood; (కటిజ్ వుడ్). కట్టెతున్ రంపెతె కొయ్యంతెర్.
 కట్టెను రంపంతో కోస్తారు.

కట్టె గోంగొర (పుడి) /kaṭṭe gōngora (puḍi)/ కట్టె పురుగు;
 stick insect; (స్టిక్ ఇంసెక్ట్). కట్టెత గద్దినగ మన్వల్
 గోంగొరతున్ కట్టె గోంగొర ఇంతెర్. కట్టె కన్నంలో ఉండే
 పురుగును కట్టె పురుగు అని అంటారు.

కట్టె నూసి /kaṭṭe nūsi/ n. కట్టె తినే పురుగు; woodworm;
 (వుడ్ వోర్మ్). కట్టెతున్ తిన్వల్ పుడితున్ కట్టె నూడి ఇంతెర్.
 కట్టెను తినే పురుగును కట్టె తినే పురుగు అంటారు.

కట్టె పొంటిన్ /kaṭṭe poṅṭin/ n. పెన్సిల్; pencil; (పెంసల్).
 పెన్సిల్ తున్ కట్టె పొంటిన్ ఇంతెర్. పెన్సిల్ ని కట్టె పెన్ను
 అని అంటారు.

కట్టెడె మా- /kaṭṭeḍe mā-/ vi. అలసి పోవడం; be
 exhausted, tired; (బీ ఇగ్నోస్టిడ్); थक जाना. బన్
 వాయ్య సాంజి నిల్చి నిల్చి కట్టెడె మాతొర్ . బన్
 రాకపోవడం వలన నిలిచి అలిసి పోయాడు.

కట్టొ /kaṭṭo/ adv. వద్దు; no; (నో); नहीं चाहिए. నిమ్మె
 సియ్యలిక్ బతయ్ కట్టొ. నీవు ఇవ్వ వలసినవి ఏమీ వద్దు.

కట్ట /kaṭṭa/ n. కలుపు; joined; (జోఇండ్); संयुक्त किया. ఆడ
 మాడొ కట్టెర్. ఆలుమగలను కలుపు.

కట్ల /kaṭṭla/ ఇంటి సామాను. మావ రోత కట్ల నాడి
 హైదరాబాదు వొంతొమ్. మా ఇంటి సామాను
 హైదరాబాదుకు తీసుకు పోతాము.

కట్టి సాత్తెర్ /kaṭṭi sotter/ కలిసి పోయారు. ఊర్ ఇవ్విర్
 కట్టి సాత్తెర్. వారు ఇద్దరూ కలిసి వెళ్లారు.

కటిన్ /kaṭin/ adj. ఇబ్బంది యైన; difficult; (డిఫికల్ట్);
 मुश्किल. బయ్ బొస్సూర్ మాయ్యుల్ మత్తెకె తాక్లెన్ బయ్
 కటిన్ ఆంత. బాగా లావుగా ఉన్న వ్యక్తికి నడవడం చాలా
 కష్టం అవుతుంది. యెద్దితె కామ్ కయ్యెన్ బయ్ కటిన్
 ఆంత. ఎండలో పని చెయ్యడం చాలా ఇబ్బందిగా
 ఉంటుంది.

కటింత /kaṭinta/ adv. ఇబ్బందిగా; hard; (హాడ్). ఇవ్
 అక్కర్ బయ్ కటిన్ తె మంతంగ్. ఈ అక్షరాలు చాలా
 ఇబ్బందిగా ఉన్నాయి.

కటొడల్ /kaṭoḍal/ n. పూజారి; clan priest; (క్ల్యాన్ ప్రిస్ట్);
 पुरोहित. పేస్సున్ వరొర్ కటొడల్ మందంతొర్. దేవునికి
 ఒక్క పూజారి ఉంటాడు.

కటోడె /kaṭoḍe/ priest's wife.

కడ /kaḍa/ *n.* కళ్ళం; threshing floor, special surface for ceremony. జొన్న, వంజింగ్, తూరింగ్ తెండన్ సాటి వావై కడ కీంతెర్. జొన్నలు, వరి, కంది, తీయుటకు చేనులో కళ్ళం చేస్తారు. To remove [thresh] the 'jowar', rice, and 'dhal' we make a threshing floor in the field.

కడగోటి కియ్యల్ /kaḍagōṭi kiyyal/ *n.* కళ్ళం చదును చేయుట. కడ గోటి కీతెకె దానంగ్ బూడ్ సొన్నంగ్. కళ్ళం చదును చేయుట వలన విత్తనాలు కిందికి పోవు.

కడ బిడ /kaḍa biḍa/ ఇక్కడ అక్కడ; here and there; (హీయ ఎండ్ దేర్).

కడక్ /kaḍak/ *n.* చిన్న బండలు; small stone; (స్టోన్); **पत्थर.** గుల్లెర్ తగ చుడ్డుక్ కడక్ ఇర్సి పిట్టెంగ్ పాంతెర్. గుల్లెరులో చిన్న రాళ్లు పెట్టి పిట్టలను కొడతారు.

కడల్ పిడల్ /kaḍal piḍal/ ఒక రకమైన చప్పుడు; a type of sound; (ఏయ్ టైప్ ఒఫ్ సౌండ్). పిర్ వానెకె కడల్ పిడల్ ఇంజెర్ మిడ్సంత. వాన వచ్చేటప్పుడు ఉరుము ఉరిమింది.

కడ్ /kaḍ/ *n.* కన్ను; eye; (ఐ) **आँख.** మాయ్యల్ కొండలిక్ కడ్క కీసి సూడెర్ మంతోర్. వ్యక్తిపెద్ద కళ్లు చేసి చూస్తున్నాడు.

కడ్ కొండ /kaḍ koṇḍa/ *n.* కను బొమ; eyebrow; (ఐబ్రౌ); **भौं.**

కడ్ తొయ్య /kaḍ toyta/ కన్ను ఉబ్బింది; swollen eye; (స్వొలన్ ఐ). నావ కడ్ తొయ్య. నా కన్ను ఉబ్బింది.

కడ్ పిహ్తార్ /kaḍ pihtor/ కన్ను మూశాడు. నాకున్ కేయ్యుకున్ తన్న కడ్ పిహ్తార్. నన్ను పిలిచి తను కన్ను మూశాడు.

కడ్ మయ్య /kaḍ mayla/ *n.* కంటి మైల; dust in the eye;

కడ్ మింది /kaḍ mindi/ *n.* కను రెప్ప; diagram of eye;

కడ్ వేడ్చి /kaḍ vēḍci/ *adv.* పగటి పూట; in the light, broad daylight; (ఇన్ ద లైట్); **चाँदनी.** పోడ్ సొందన్ మున్నె తటేమున్ కడ్ వేడ్చి ఇంతెర్. పొద్దు పోయే ముందు సమయాన్ని సంధ్యా సమయం అంటారు.

కడ్క దీపెమాయ్యల్ /kaḍk dipemāyval/ కళ్లకు కనబడకుండా. నర్కుక్ సొన్నెకె మోటన్ కన్ బుగ్గంగ్ సూడ్చి కడ్క దీపెమాంతంగ్. రాత్రి సమయంలో వాహనాల వెలుతురుతో కండ్లు కనబడకుండా అవుతావి.

కడ్కి /kaḍki/ జంతువుల యోని.

కడ్గ టాటి /kaḍga ṭāṭi/ large basket for transporting manure by bullock cart; (మన్యూర్ బాస్కెట్). కడ్గ టాటితె గొవుర్ వాటంతెర్. ఎరువును తట్టలో తీసుకువెళుతున్నారు.

కడ్డు /kaḍḍu/ *adj.* చెడ్డవాడు; spoil; (స్పొయిల్). వేర్ బయ్ కడ్డు. ఇతను చాలా చెడ్డవాడు.

కడ్డపూల్ /kaḍḍapūl/ కంటి పువ్వు; cataract. కడ్డగ పూల్ వాలె మంతోర్. కంటిలో పువ్వు గలవాడు ఉన్నాడు.

కడ్డె /kaḍḍe/ *adv.* కన్నుతో.

కడ్బ /kaḍba/ *n.* మేత; dried stalks of millet, etc used as fodder; (పాస్పర్). గాయిక్ కొందన్ కడ్బ మెహ్లాన్ వోతోర్. జీతగాడు మేత ఎడ్లను మేపడానికి తీసుకు వెళ్లాడు.

కడ్బ కాసుర్ /kaḍba kāsur/ *n.* చొప్ప బండి.

కడ్యల్ /kaḍyal/ *n.* పులి; jungle cat (panther?); (జంగల్ కెట్); **शेर.** డువడున్ కడ్యల్ గిర్ ఇంతెర్. పులిని కడ్యల్ అని కూడ అంటారు. See: **డువల్.**

కడ్ కొండ /kaḍ koṇḍa/ *n.* కన్ను బొమ్మ; eyebrow; (ఐబ్రౌ). జన్వర్క నంగ్ కడ్ కొండంగ్ డగ్గుక్ మందంతంగ్. జంతువు కన్ను బొమ్మలు పెద్దగా ఉంటాయి.

కడ్ పాయ్యల్ /kaḍ pāyval/ కంటి సైగ; wink; (వింక్).

కడ్ వాంత /kaḍ vānta/ *n.* కన్ను; eye infection; (ఐ ఇన్ఫెక్షన్); **आँख; नजर; दृष्टि.** నావ కడ్ వాసి నాకున్ సూడ సియ్యు. నా కన్ను నన్ను చూడనివ్వడు.

కడా /kaḍā/ *num.* కోటి; one crore, one hundred lakhs, (ten million); (ఎన్ క్రోట్); **करोड़.** See: **కోటి.**

కడి /kaḍi/ *n.* మదురం; curry made with ground channa; (కఠి); **सालन**. సడయి పిండిత కడి కుస్తి కీంతెర్. చెనగ పిండితో మదురం చేస్తారు.

కడి /kaḍi/ *n.* పల్లవి; chorus; (కొరస్); **टेक**. రాము ఉంది కడి వార్తోర్. రాము ఒక పల్లవి పాడినాడు.

కడివక్నే /kaḍivakne/ కుళ్ళి పోకుండా; prevent from rotting; (ప్రివెంట్ ఫ్రోమ్ రొటింగ్).

కడివల్ /kaḍival/ *v.* చెడి పోవడం; spoiled; (స్పాయిల్డ్). ఇద్ కొబ్రె కడిసి పెసిత. ఈ టెంకాయ చెడి పోయింది.

కడున్-₁ /kaḍus-/ దూర్చడం; to push something through a small opening; (టు పుకే సమ్మిట్).

కడున్-₂ /kaḍus-/ మురగ బెట్టడం; to cause to rot; (టు కొస్ టు రోట్).

కడె /kaḍe/ *n.* కడియం; handle (round, usually attached to large cooking vessels); (ట్రేస్టెట్); **आभूषण**. మాతరికీ కాల్కనగ కయ్కనగ కడెంగ్ కెరంతంగ్. ముసలివారి చేతులకు కాళ్ళకు కడియాలు ఉంటాయి. Old ladies wear bracelets on their ankles and wrists.

కతమ్ కీ- /katam kī-/ *v.* చంపుట; to kill; (టు కిల్); **मारना**. రామ్ రావనన్ కతమ్ కీతోర్. రాముడు రావణుడిని చంపాడు. See: **జమ్క-**; **మొయ్-**.

కత్తుల్ /kattul/ సీసము. కత్తుల్ త కడెంగ్ కీంతెర్. సీసంతో కడియాలు తయారు చేస్తారు.

కత్తెర /kattera/ *n.* కత్తెర; scissors; (సిసర్స్); **कैंची**. కెర్కె లహ్కె లహ్కె వాతెకె కత్తెరతె కత్తి కియన. వెంట్రుకలు పొడువుగా వస్తే వాటిని కత్తెరతో కత్తిరించాలి.

కత్తి కీ- /katrī kī-/ *v.* కత్తిరించుట; to cut with teeth or scissors; (టు కట్); **काटना**. కాండిర్ తల్లకెర్కె కత్తి కియైన్ సొత్తెర్. పిల్లలు తల వెంట్రుకలు కత్తిరించుటకు వెళ్లారు.

కతెలల్ (తరన్) /katelal (taras)/ *n.* ఒక రకమైన పాము; kind of snake with stripes over the body; (కైండ్ ఒఫ్ స్పీయ్స్).

కదర్ /kadar/ *n.* మర్యాద; decent; (డీసెంట్); **सम्मान**; **आदर**; **इज्जत**.

కదియ /kadiya/ *v.* కొరుకు; gnaw; (నోప్); **काट**. ఇర్వల్ మిర్చతున్ కదిసి తింతెర్. పచ్చి మిరప కాయలను కొరికి తింటారు.

కంజ్కె- /kañjk-/ *v.* కల; to dream; (టు డ్రీమ్); **स्वप्न**. నన్న కలెక్కర్ ఆతొన్ ఇంజెర్ కంజ్కె తొన్. నేను కలెక్కర్ అయినాను అని కల కన్నాను.

కంగ్వ /kaṅgva/ *n.* దువ్వు కొనుటకు; comb; (కొం); **कंघी**; **कंघा**. తల్ల ఊడన్ సాటి కంగ్వ కామ్ వాంత. తల దువ్వు కొనుటకు దువ్వెన పనికి వస్తుంది.

కంచి /kañci/ *n.* కత్తెర; scissor; (సిసర్); **कतरनी**; **कैंची**.

కంజుటి కోల /kañjuṭi kōla/ See: **సివోడ**; **కన్నె**.

కంజురి /kañjuri/ కంజెర. వరోర్ మాయ్నల్ కంజురి నేకుసీంతోర్. ఒక వ్యక్తి ఒక కంజెర వాయిస్తున్నాడు.

కనకంబరల్ పుజర్ /kanakambaral puñar/ కనకంబరం పువ్వు. కనకంబరల్ పుజర్ జూడతగ దొసంతంగ్. కనకంబరం పువ్వులను కొప్పుతో పెట్టుకుంటారు.

కనకుస్తి న గొస్తి /kanakustina goṣṭi/ *n.* చెడ్డ మాటలు; foolish talk; (పులికే టాక్). కాన కుస్త్ యల్ కరబ్ గొస్తింగ్ వడ్కంతోర్. చెడ్డ వాడు చెడ్డ మాటలు మాట్లాడుతాడు.

కపట్ సెల్వ /kapaṭ selva/ *adj.* కపటం లేకుండ; dispassionate; (డిస్పిషనిట్). రవి కపట్ సెల్వక్ మంతోర్. రవి కపటం లేకుండా ఉన్నాడు.

కప్పి /kappi/ *n.* కపటం; cunning; (కనింగ్); **कपट**; **धोखा**. వేర్ వెల్లె కప్పి మంతోర్. ఇతను చాలా కపటం గల వాడు.

కప్పియల్ /kappiyal/ *adv.* అసూయతో; jealously; (జెలస్లీ).

కప్పి /kappi/ *n.* బట్ట; cloth (as in clothes to wear); (క్లోత్); **कपड़ा**. పిర్ వాతెకె వోడ్డ కప్పి సర సర ఇంత. వర్షం రాబోయే టప్పుడు చీర సరసర అంటుంది.

కప్పింగ్ కొట్వల్ /kappiṅg koṭval/ *n.* దర్జీ; tailor; (టైలర్). కప్పింగ్ కొట్వన్ సీపి ఇంతెర్. బట్టలు కుట్టే వాన్ని దర్జీ అంటారు.

కప్పర్ /kappar/ *n.* నుదురు; forehead; (ఫొరిడ్); माथा. బాయిక్ కప్పడగ సింగర్ కొహ్కాంతంగ్. స్త్రీలు నుదురు మీద పచ్చ బొట్టు పొడుపిచ్చుకుంటారు.

కప్పింగ్ /kapping/ *n.* గుంత; place that has been dug; (ఫ్లెయ్య దెట్ హెన్ బీన్ డగ్); दाँव लगा; बाजी लगा. డొడ్డొంగ్ కప్పినగరోన్ దొహంతెర్. ఎత్తుపల్లాల్లో ఇళ్లు నిర్మిస్తున్నారు.

కప్పి (పిట్టె) /kappe (pitte)/ *n.* పక్షి పేరు; kind of bird; (బడ్); पक्षी. కప్పి పిట్టె చుప్పె ఉచ్చికున్ మందంత. ఈ పిట్ట చాటుగా కూర్చొని ఉంటుంది.

కబ్రియల్ /kabriyal/ *n.* సందేశకుడు; messenger; (మెసింజర్). కబుక్ వెహ్వాన్ కబ్రియల్ ఇంతెర్. సమాచారము చెప్పేవాడు సందేశకుడు.

కబ్లెమా- /kable mā-/ *n.* ఒప్పుకోవడం; to agree; (టు అగ్రీ); कबूलना. నీవంగ్ కొత్తంగ్ నీక్ సీంతొన్ ఇంజెర్ కబ్లె మాతొర్. నీ డబ్బులు నీకు ఇస్తాను అని ఒప్పుకున్నాడు.

కబుక్ కిబుక్ /kabuk kibuk/ *adv.* అక్కడ ఇక్కడ; here and there; (హీయ ఎండ్ దేర్). కాకొ కబుక్ కిబుక్ తాకంత. అమ్మమ్మ అక్కడ ఇక్కడ నడుస్తుంది.

కబుర్ /kabur/ *n.* వార్త; news; (న్యూస్); समाचार; खबर; किंवदंती. మర్మిన కబుర్ వెప్లాన్ దాదల్ సొత్తొర్. పెండ్లి వార్త చెప్పడాని అన్నయ్య వెళ్లాడు.

కంబ /kamba/ *n.* స్తంభం; pillar; (పిలర్); स्तंभ; खंभा. మావ నాబె కరంట్ వొయన్ సాటి కరంట్ కంబ పహజ్జె. మా ఊరికి విద్యుత్తు తీసుకుపోవడానికి స్తంభం అవసరం.

కమ్కా /kamka/ *adj.* పసుపు; turmeric; (టర్మెరిక్); हल्दी. కమ్కా నొవ్రి నొవ్రనగ సోకంతెర్. పసుపు వధూవరులకు పూస్తారు.

కమ్కెడియల్ /kamkediyal/ yellow; (యెలో); पीला.

కమ్కా కప్పి /kamka kapdi/ పసుపు చీర; sari of turmeric colour; (సారి ఒప్ టర్మెరిక్ కలర్). కమ్కా కప్పితున్ పోండు సీంతెర్. పసుపు చీరను కట్టిస్తారు.

కండ్ /kaṇḍ/ *n.* ఖండం; fragment; (ఫ్రాగ్మెంట్); खंड; भाग; हिस्सा. ఆసియ కండం బయ్ డగుర్ మంత. ఆసియా ఖండం చాలా పెద్దగా ఉంది.

కండి /kaṇḍi/ • *num.* (20) ఇరవై; twenty of something (used particularly for animals); (ట్యెంటి); बीस. జొన్నంగ్ కహ్నాకె ఉంది కండి ఇంజెర్ కహంతెర్. జొన్నలు కొలిచేటప్పుడు పుట్టెడు అని కొలుస్తారు.

• *n.* కొలత; a measure; (ఏయ్ మెజర్); नापना.

కండున్ /kaṇḍun/ *adv.* కటుక్కు మనే చొప్పుడు; click; (క్లిక్); काटने में होनेवाली ध्वनि का अनुकरण शब्द.

కండొక (మర్త) /kaṇḍoka (marra)/ వనమూలిక చెట్టు; herbal tree; (హార్బల్ ట్రీ). కండొక మర్త కమ్ కాల్క్ నోయ్యడ మత్ కీంతెర్. కండొక చెట్టు చేతులు కాళ్లు నోప్పిపెట్టినప్పుడు మందు తయారు చేస్తారు.

కమ్మి /kammi/ *adj.* తక్కువ; less; (లెస్); कमी. నిమ్ కట్టెంగ్ బయ్ కమ్మి తత్తి. నీవు కట్టెలు చాలా తక్కువగా తెచ్చావు.

కమ్మిత /kammita/ *adj.* తక్కువ; appropriate; (అప్రోప్రియట్); योग्य; उचित. నాకున్ కమ్మి దరత దోత్రె యేత్ తొన్. నాకు తక్కువ వెల గల దోవతి తీసుకున్నాను.

కమ్మివేర్ /kammivēr/ పరిమిత కాలం; limited time; (లిమిటెడ్ టైమ్). కమ్మివేర్ మంత వయ్యె కామ్ కీమ్. తక్కువ సమయం ఉంది తొందరగా పని చేయు. నిమ్మె కమ్మివేరై వెల్లె కామ్ కియన. నీవు తక్కువ సమయంలో పని చేయాలి.

కమ్మ /kamra/ *n.* గది; room; (రూమ్); कमरा; कोठरी. సినిమా సూడ్యలిర్ ఉంది కమ్మతగ సూడంతెర్. సినిమా చూసే వారు ఒకే గదిలో సినిమా చూస్తున్నారు.

కమ్మెకమ్ /kamsekam/ *adv.* దాదాపుగా; nearly; (నీయలి); लगभग; करीब. నన్న కమ్మెకమ్ నీ అచొర్ లామ్ మంతొన్. నేను దాదాపుగా నీ అంత పొడవు ఉన్నాను.

కంపుటర్ /kamputar/ *n.* కంప్యూటర్; computer; (కంప్యూటర్). కంపుటర్ లెక్కంగ్ కీసి తొహంత. కంప్యూటర్ లెక్కలు చేసి చూయిస్తుంది.

కంపెని /kampeni/ *n.* కర్మాగారము; industry; (ఇండస్ట్రీ); परिश्रम; मेहनत; उद्योग; धंधा. మాకున్ ఉంది డగుర్ కంపెని మంత. మాకు ఒక పెద్ద కర్మాగారము ఉంది.

కమల్ పట్టి /kamal paṭṭi/ ఇంద్ర ధనుస్సు; rainbow; (రేయ్యాస్సు). కమ్మల్ పట్టి పిర్ వానెకె దినంత. ఇంద్రధనుస్సు వర్షం వచ్చేటప్పుడు కనిపిస్తుంది.

కమిన్ /kamis/ *n.* చొక్కా; shirt; (శర్ట్). వెడిల్క్ వెల్లె కీసి కమిన్స్ కెరంతెర్. ముసలి వాళ్ళు ఎక్కువగా చొక్కాలు వేసుకుంటారు.

కమెయ్ /kamey/ *n.* ఆదాయం; income; (ఇంకమ్). ఇన్కె కమెయ్ కీతెకె మున్నె కామ్ సీంత. ఇప్పుడు సంపాదిస్తే ముందు పనికి వస్తుంది.

కమెయ్ కీ- /kamey kī-/ *v.* సంపాదించుట; to earn; (టు అన్); कमाना. కామ్ కీసికున్ నన్న కమెయ్ కీంతొన్. పని చేసి సంపాదించుకుంటాను.

కయ్ /kay/ *v.* చేతు; hand; (హాండ్); हाथ. నన్న కయె తింజెర్ మంతొన్. నేను చేతితో తింటున్నాను.

కమ్ బొక్క /kay bokka/ చేతి ఎముక; bone of hand; (బోన్ ఒఫ్ హాండ్). దన్ను లాకైకె కమ్ బొక్క ఉర్జంత. దెబ్బ తగిలితే చేతి ఎముక విరుగుతుంది.

కమ్ బొట్ట /kay botta/ n. చేతివేలు; fingers; (ఫింగర్స్). ఇంద్రున కమ్ బొట్ట వరిత మంత. ఇంద్రు చేతివేలు వంపుగా ఉంది.

కమ్ ముద్ద /kay mudda/ చేతి ఉంగరం.

కయ్ కామ్ /kayda kām/ చేతి పనివాడు; handicraft. బాపురావు కయ్ కామ్ నోర్ ఆందుర్. బాపురావ్ చేతి పనివాడు.

కయ్ దిన ఆయె /kaydin āyo/ v. చేతకాదు; incapable; (ఇన్కేయ్యబల్).

కయె కొట్ట /kayde kotta/ చేతితో పాడువు.

కయె పామ్ /kayde pām/ చేతితో కొట్టు; slap; (స్లాప్). కయె కోర్వితగ పాతార్. చేతితో చెంప మీద కొట్టాడు.

కయెనె ఆయె /kaydene āyo/ చేతన కాదు. వోన్ కామ్ కయెనె ఆయెనె ఆసెర్ సెల్లె. అతనికి పని చేతన అవడం లేదు.

కయ్వర్ /kayvar/ n. రంపం; saw; (సౌ); ఆరా; करौत; करौती. కయ్వర్ తె కట్టె కొయ్యంతెర్. రంపంతో కట్టె కోస్తున్నారు. కట్టెంగ్ కొయ్యల్ కచ్చిత కయ్వర్ ఆంద్. కట్టెను కోసే రంపము ఇనపది.

కయ్ పత్ /kaypat/ n. వార్త; news; (న్యూస్); खबर. ఇస్కె బన్ కేరమేరి గుట్టతగ మిడుంగ్ ఇంజెర్ కయ్ పత్ వాత. ఇప్పుడే బస్సు కేరమేరి గుట్టలలో బోల్తా పడింది అని వార్త వచ్చింది.

కయ్ పత్-సీ /kaypat-sī-/ v. వార్త చెప్పుట; to spread news; (టు స్ప్రెడ్ న్యూస్).

కయర్ (మర్) /kayur (marra)/ n. చెట్టు; kind of a tree; पेड़.

కరంట్ /karant/ n. విద్యుత్తు; electricity, power; (ఇలెక్ట్రిసిటీ); बिजली. కరంట్ కంబత వయర్లల్ కరంట్ వాంత. విద్యుత్తు స్తంభం తీగ తోనే విద్యుత్తు వస్తుంది. The

electricity comes to the village by the wires of the electricity pole.

కరబ్ /karab/ v. పాడు; bad; (బెడ్); बुरा. నాగు నావ సయ్యుడున్ కరబ్ కీతోర్. నాగు నాసైకిల్ పాడు చేసాడు.

కరబ్ చాల్ /karab cāl/ చెడు ప్రవర్తన; bad behaviour; (బెడ్ బిహివ్వియర్). చాల్ కరబ్ మంత. ప్రవర్తన చెడుగా ఉంది.

కరబ్ చిక్క్ /karab cijk/ పనికిరాని వస్తువులు; waste material; (వేయ్య్ ముటీయరీయల్). కరబ్ చిక్క్ రోత్ కరుమ్ ఇర్వ యెడ్కింగ్ వాంతంగ్. పనికి రాని వస్తువులు ఇంటి దగ్గర ఉంచకూడదు, జ్వరాలు వస్తాయి.

కరబ్ తొడ్డి /karab toḍḍi/ చెడు నోరు; negative critical words; (నెగటివ్ క్రిటికల్ వర్డ్స్).

కరబ్ యేర్ /karab yēr/ మురికి నీరు; dirty water; (డటి వోటర్). పద్దింగ్ కరబ్ యేతగ నేంగ్గి మందంతంగ్. పండులు మురికి నీటిలో వెల్లి ఉంటాయి.

కరబ్ వడి /karab vaḍi/ చెడు గాలి; polluted air; (పోల్యూటెడ్ ఏ). కరబ్ వడితున్ ఊత్తెకె బేమరింగ్ వాంతంగ్. చెడు గాలిని పిలుస్తే రోగాలు వస్తాయి.

కరబ్ సరి /karab sari/ చెడిపోయిన దారి; spoiled way; (స్పాయిల్డ్ వేయ్). బండంగ్ తేల్చి కరబ్ సరి ఆత. రాళ్లుపైకి తేలి దారి చెడిపోయింది.

కరబ్ సిల్లె /karab sille/ హాని లేనిది.

కరబ్న /karabna/ adj. కలుషితమైన; spoiled; (స్పాయిల్డ్). కుహితగ కరబ్న యేర్ మంత. బావిలో కలుషితమైన నీరు ఉంది.

కరబ్ కీమ్ /karab kīm/ v. పాడు చెయ్యి; devastate; (డెవాస్టీట్); खराब कर; नाश कर. నిన్నె యేత్త పొంటిన్ నిన్నెనె కరబ్ కీతోర్. నిన్ను కొనుక్కున్న కలమును నిన్ననే పాడు చేసుకున్నాడు.

కరల్ /karal/ n. • వాస్తవం; true; (ట్రు); सही. నేండ్- మావ నాబె కలెక్టర్ వాంతోర్ ఇంజెర్ కరల్ వెహ్తార్. నేడు మా ఊరికి కలెక్టర్ వస్తున్నాడు అని వాస్తవం చెప్పాడు. • నిజాలు. రాము కరల్ మత్తెకె కరల్ వెహంతోర్. రాము నిజాలు చెప్పతాడు.

కరల్ కి లబడ్ /karal ki labad/ n. నిజమా అబద్ధమా; suspicion; (సస్పిషన్); संदेह; शक; अटकल. కరల్ కి లబడ్ ఇంజెర్ అన్ మన్ వాసిర్ మంత. నిజమా అబద్ధమా అని అనుమానం వస్తుంది.

కరల్ బుద్దిమంత /karal buddimanta/ ఖచ్చితమైన ఆసక్తి ఉన్న; having exact interest; (హావిజ్ ఇగ్నెక్ట్ ఇంట్రెస్ట్).

కరల్ వెహ /karaḷ veḥa/ నిజం చెప్పు. నాగోరావె కర్తొర్ ఇంజెర్
కరల్ వెహ. నాగోరావు దొంగిలించాడు అని నిజం చెప్పు.

కరన్ కియ్యల్ /karas kiyval/ v. రద్దు చెయ్యి; cancel;
(కెంసల్). ఇద్ కేసున్ కరన్ కియ్యల్ మంత. ఈ కేసును
రద్దు చేస్తారు.

కర్క /karka/ n. తుప్పు; rust; (రస్ట్); जंग; मोरचा. పిత్తుడ్ తాలీ
బయ్ కర్క పియ్య. ఇత్తడి ముంత బాగా తుప్పు పట్టింది.

కర్కట /karkata/ scraps of food left on a plate for
several days (get stuck on and dry); (డ్రైడ్ స్క్రాప్స్).
గాటొ తింజి దెడె నొర్వక్ ఇరైకె కర్కట పియ్యంత.
అన్నము తిని పళ్లెం కడుగక పోతే పళ్లెం పాడవుతుంది.
After eating food if the plate is unwashed the
dried scraps get stuck.

కర్కనె /karkne/ పూర్తిగా కోయడం. వాడె కట్టెతున్ కర్కనె
రంపతె కొయంతొర్. వడ్రంగి కట్టెను రంపంతో పూర్తిగా
కోస్తాడు.

కర్ణడి /karnāḍi/ metal pin or bolt fitted to a cart to
prevent the axle slipping; (ఎక్సల్ బోల్ట్); ఇరుసు/ సోలను.
కాసుడ అస్కుడున్ హిందక్ హందక్ మెల్య సియ్యక్,
కర్ణడింగ్ దొసంతెర్. ఎడ్ల బండికి అటు ఇటు కదలకుండా
ఇరుసు సోలను పెడతారు. To prevent slipping bolts are
fitted to the sides of the cart's axle.

కర్ప /karca/ డోలు తాడుకు కర్పలు వేస్తారు; expense;
(ఇక్స్పెన్స్). డోల్ చడికినెకె డోల్ నోడతగ కర్ప వాటంతెర్.
డోలు తయారు చేసేటప్పుడు డోలు తాడుకు కర్ప వేస్తారు.

కర్ప దొస్వల్ /karca dosval/ n. పెట్టుబడి; capital
investment; (కెపిటల్ ఇన్వెస్ట్మెంట్); पूँजी; लागत;
मूलधन. నన్న దుకాన్ వాటన్ సాటి వెల్లె కర్ప దొస్తాన్.
నేను దుకాణం పెట్టడానికి ఎక్కువ పెట్టుబడి పెట్టాను.

కర్జ /karj/ n. గజ్జి; itch; (ఇచ్); खुजली. కర్జ ఆతెకె మత్
సోకాన. గజ్జికి మందు పూసుకోవాలి.

కర్తులి /kartuli/ n. బోడకాకర. కర్తులింగ్ పిర్ గాలుమ్

కేడతె పుటంతంగ్. బోడకాకర వాన కాలం అడవిలో
దొరుకుతాయి.

కర్తులి /kartuli/

కర్దొడ /kardoda/ n. మగవారు తొడుగుకునే; ornamental
belt; (ఒర్నమెంటల్ బెల్ట్). గుసడ్కె నడితగ గుంగుక్
దొహన్ సాటి కర్దొడ దొహంతెర్. గుసాడి వారు గజ్జెలు
కట్టు కోవడానికి నడుముకు మొలత్రాడు కట్టు కుంటారు.
In order to tie bells, the 'gusadi' dancers tie an
ornamental belt on their waist.

కర్నాట్ /karnāt/ kind of stringed instrument; (స్ట్రింజిడ్
ఇన్స్ట్రుమెంట్). తాదొ కర్నాట్ నేకు సీంతొర్. తాత ఒక వీణ
వాయించేస్తాడు.

కర్ప /karpa/ n. పిట్టల గుంపు; flock of birds; (ఫ్లోక్ ఒఫ్
బిర్డ్స్); पक्षियों का झुंड. పిట్టెంగ్ కుప్ప మత్తెకె కర్ప
ఇంజెర్ ఇంతెర్. పిట్టల గుంపును కర్ప అని అంటారు.

కర్పెసల్ తిడింజ్ /karpesal tidinj/ మృదువుగా లేని గోరు.
కర్పెసలిక్ తిడింజ్కె మంతంగ్. గోళ్లు మృదువుగా లేవు.

కర్పజ /karbuja/ n. పుచ్చ కాయ; watermelon;
(వోటర్మాలస్); तरबूज. కర్పజ పండింగ్ యెద్దితె తిత్తెకె

యేర్ వట్క వస్సా. పుచ్చ కామలు ఎండాకాలం తింటే దాహం వెయ్యదు.

కర్యదోహ /karyadohta/ n. పిందె పట్టడం; bud; (బడ్). కాడ్డె వేలి కర్య దోహ్చి మంత. దోసకాయ తీగ పిందె పట్టింది.

కర్యంత /karvanta/ మాడుతుంది.

కర్యపిసంగ్ /karsapisang/ ఆడుకునే దశ. నావోర్ కాండి కర్య పిసంగ్ మంతోర్. నా కొడుకు ఆడుకునే దశలో ఉన్నాడు.

కర్న్- /kars-/ v. ఆడుట; to play; (టు ప్లేయ్); ఖేలనా. వీర్ చెండు కర్నెర్ మంతెర్. వీరు బంతి ఆడుచున్నారు. They are playing [with the] ball.

కర్నవల్ /karsval/ • n. ఆట; play; (ప్లేయ్); ఖేల; క్రీడా. పేకింగ్ మర్క బోవి కర్నెర్ మంతంగ్. బాలికలు మామిడి గింజతో తొక్కుడు బిళ్ల ఆడుతున్నారు.

• v. ఆడు; play; (ప్లేయ్); ఖేల. మావంగ్ కర్నవలిక్ కర్నన. సంప్రదాయపు ఆటలు ఆడాలి.

కర్వస్త /karvasta/ ఆకలి అయింది; got hungry; (గోట్ హంగ్రి). కర్ వస్త ఇంజెర్ కాండి బయ్యెన్ గాటో తల్కంతోర్. ఆకలి అయింది అని పిల్లవాడు అమ్మని అన్నము అడుగుతున్నాడు.

కరి కీతోర్ /kari kitor/ గుర్తుపట్టడం. మావ నాట్సురో సాడతొర్ కాండిన్ కరి కీమ్. మీ ఊరి బడి పిల్ల వాన్ని గుర్తు పట్టండి.

కరిచిలోర్ /karicilor/ శిక్షణ లేనివాడు; person not having training; (పసన్ నోట్ హెవిజ్ ట్రేయిజ్). వోర్-సాడ కరిచిలోర్. అతను శిక్షణ పొందలేదు.

కరివల్ /karival/ నేర్చుకోవడము. నన్న కరివల్ మంత. నేను నేర్చుకొనేది వుంది.

కరి- /kari-/ v. నేర్చుకో; to learn; (టు లన్); సీఖనా, సిఖనా. నన్న ఇస్కె కోయంగ్ కరిసెర్ మంతోన్. నేను ఇప్పుడు గోండి భాష నేర్చుకుంటున్నాను. Now I am learning Gondi. अभी मैं गोंडी सीख रहा हूँ.

కరున్- /karūs-/ to teach; (టు టీచ్); पढ़ाना. వోర్ తాన్ కంపూట్ కరుసెర్ మంతోర్. ఆయన ఆమెకు కంపూట్ నేర్పుతున్నాడు. He is teaching them computing.

కరు /karu/ n. ఆకలి; hunger; (హంగర్); भूख. నాకున్ నేండ్- బయ్ కర్వస్త. నాకు నేడు బాగా ఆకలి అయింది.

కర్ వస్త /kar vasta/ hunger strikes; (హంగర్ స్ట్రైక్స్). వాష్టె కామ్ కీతెకె బయ్ కర్ వసంత. చేనులో పనిచేస్తే చాలా ఆకలి వేస్తుంది. Having worked in the fields one gets very hungry.

కరు అర్త /karu arta/ n. కరువు; famine; (ఫెమిన్); अकाल. గుట్ట పొర్రా మన్వల్ నాటున్ యేత్త కరు అర్త. గుట్ట మీది ఊరిలో నీటి కరువు వచ్చింది.

కరు సాసి /karu sāsi/ n. ఆకలితో; with hunger; (విద్ హంగర్). వోర్ కామ్ కీసి కరుసాసి మంతోర్. అతను పని చేసి ఆకలితో ఉన్నాడు.

కరుత /karuta/ vi. మాడిపోవడం; not burnt; (నోట్ బంట్). తడ్డి వెల్లె ఆసి గాటో కరుత. మంట ఎక్కువ పొయి అన్నము మాడి పోయింది.

కరున్ కువరి /karun kuvari/ n. అవివాహిత ఉన్నది; not yet matured girl; (అనిమెరిడ్ గల్); कन्या.

కరుమ్ /karum/ • adj. దగ్గర; near; (నీయర్); नजदीक. మావ నార్ ఆదిలాబాదున్ కరుమ్ మంత. మా ఊరు ఆదిలాబాదుకు దగ్గరలో ఉంది. నీ మోటర్ నిమ్మెయ్ కరుమ్ ఇర్. నీ వాహనాన్ని దగ్గర పెట్టు.

• n. సమీపం; near. నావ నార్ మీవ నాటున్ కరుమ్ మంత. మాఊరు మీ ఊరికి దగ్గరలో ఉంది.

కరుమ్నెర్ /karumner/ n. ఇరుగు పొరుగు వారు; neighbours; (నేయ్బస్). మావ రోతున్ కరుమ్నెర్ నేండ్ పేస్కున్ సాంజెర్ మంతెర్. మా ఇంటి పొరుగువారు ఈ రోజు దేవుని దగ్గరికి వెళుతున్నారు.

కరె మాత /kare māta/ adj. తెలిసిన; known; (నోన్). నాకునె కరె మాత ఇంజెర్ తన్ ఇర్వ దుస్రాన్ గిర్ వెహన. నాకే తెలిసింది తన లోనే ఉంచుకొనక ఇతరులకు కూడా చెప్పాలి. అర్థం అయింది. నిన్నె సూడ అదెన్ బారెతె కరె మాత అచ్చోర్ వెహ. నిన్న చూసిన దానిని గురించి అర్థమైనది అని చెప్పు.

కరె మాయ్యక్ /kare māyvak/ adj. అస్పష్టమైన; unknown; (అనోన్). నిమ్మె వెహ్తా నాకున్ కరె మాయ్ మాకీ. నీవు చెప్పినవి నాకు అవగతం కాలేదు.

కరె మాయ్యల్ /kare māyval/ • v. తెలుసు; to be known, understood; (ఱు బీ నోస్); **मालूम**. నిమ్ బతల్ కామ్ కీంతియొ నాక్ కరె మాత. సివు ప పని చేస్తున్నావో నాకు తెలుసు. • n. తెలియ జేయడం; telling; (టలిజ్). వేర్ కాండి బయ్ కల్లె ఇంజెర్ నాట్సుర్ కున్ కరెమాత. ఈ పిల్లవాడు దొంగ అని ఊరివారికి తెలిసింది.

కరెట /kareṭa/ n. కందికట్టె చీపురు ; dried stalk (used as a broom, or for firewood); (డ్రైడ్ స్టోక్).

కరెమాతొర్ /karemātor/ తెలిసిన వారు. వేర్ నాకున్ కరెమాతొరె ఆందుర్. ఈయన నాకు చాలా తెలిసిన వాడు.

కరెమాయొ /karemāyo/ v. తెలియనిది; unknown one; (అనోన్ వన్). కరెమాయొ అదెన్ బోనె వెహ్వా. తెలియని దానిని ఎవ్వరికీ చెప్పకు. సిపాయిర్ బోస్కె కరెమాయ్యక్ వాంతెర్. సిపాయిలు తెలియకుండా వస్తారు.

కలకల పొంగ్వల్ /kalakala pōngval/ n. గలగల ప్రవహిస్తుంది; stress; (స్ట్రెస్). పిర్ల యేర్ కలకల పొంగ్ సెర్ మంత. వర్షపు నీరు గలగల ప్రవహిస్తుంది.

కలర్ /kalar/ n. రంగులతో ఆడటం; coloured; (కలర్డ్). దురడిత్ నేటి కలర్ కలర్ తంగ్ రంగ్క కర్నంతెర్. హోలి పండుగ రోజున రంగులతో ఆడుతారు.

కల్ /kal/ n. సారాయి; liquor, wine; (లికొర్); **شراب**. కల్ ఉట్టెకె బయ్ నిస వాంత. సారాయి త్రాగితే బాగా మత్తు వస్తుంది.

కలడి /kaladi/ liquor maker. కలడి సీందిత, తాడిమర్తత కల్ రెహ్పి బుడ్డింగ్ / తొట్టింగ్ / బింకింగ్ మున్నె కీసి నిల్ తొర్. గొడు ఈత చెట్టు, తాడి చెట్టు నుండి కల్లు

దించి కడవముందు నిల్వొని ఉన్నాడు. Having brought liquor from the 'sindi' and 'tadita' trees, the winemaker is standing in front of the pots.

కల్ బట్టి /kal baṭṭi/ n. సారా బట్టి; brewery; (బ్రూఅరి). కల్ ఉండన్ సాటి మాయ్ నలిర్ కల్ బట్టితగ్ మీరెమాంతెర్. కల్లు తాగడానికి వ్యక్తులు సారా బట్టిలో గుమి గూడుతారు.

కల్ బండ /kal baṇḍa/ n. రాళ్లు పడడం; hail stone; (హాయిల్ స్టోన్); **ओलावृष्टि**. కల్ బండంగ్ అరైకె మాయ్ నన్ దన్క లాగంత. రాళ్లు పడటం వల్ల వ్యక్తికి దెబ్బలు తగులుతాయి. See: **గార్-బండ**.

కల్పన /kalpana/ n. సంకల్పం; will; (విల్); **संकल्प**; **उद्देश्य**.

కల్ల /kalla/ v. దొంగలించు; burgle; (బార్గిల్). రాంజి వాచికియ్యలిక్ పుస్తకున్ బోర్ కత్తెర్? రాంజి చదువుకునే పుస్తకాలను ఎవరు దొంగిలించారు?

కల్లకీ- /kalla kī-/ vi. అల్లరి చెయ్యడం; to shout; (ఱు శౌట్); **झल्लाना**. జగ్దంగ్ కీసి కల్ల కీంతెర్. గొడవలు చేసి అల్లరి చేస్తారు. See: **తొల్లి-కీ-**.

కల్లగుల్ల /kalla gulla/ n. గందరగోళం; disturbance; (డిస్టబులెన్). మనోజ్ తన్వంగ్ పుస్తకున్ కల్లగుల్ల కీంతెర్. మనోజ్ తన పుస్తకాలను గందరగోళం చేసాడు.

కల్లె /kalle/ n. దొంగ; thief; (ఠీఫ్); **चोर**. కొత్తంగ్ ఆయి సోనె, ఉండె బతయ్ గిర్ కల్లెకే కల్లె ఇంతెర్. డబ్బులు కాని బంగారం ఇతర వస్తువులను దొంగిలిస్తే దొంగ అంటారు. A thief is someone who steals money, gold and other things.

కల్లె కామ్ /kalle kām/ అక్రమ వ్యాపారం; illegal business; (ఇలీగల్ బిస్నెస్). కల్లె కామ్ బస్కెన్ కియ్య. అక్రమ వ్యాపారం ఎప్పుడు చెయ్యవద్దు.

కల్లె దారల్ /kalle dāral/ n. గుత్తెదారు. చుట్ట ఆకినంగ్ కొత్తంగ్ సియ్యన్ కల్లెదారల్ ఇంతెర్. బీడీ ఆకుల డబ్బులు ఇచ్చేవారిని గుత్తెదారు అంటారు.

కలి- /kali-/ v. హత్తుకో; to embrace, greet; (ఇంబ్రేయ్యు); **लगा**; **गले लगा**. మాందితగ వరొన్క వరొర్ బేబెమాయ్యడున్ కలివల్ ఇంతెర్. జనంతో ఒకరినొకరు హత్తుకోవడం జరుగుతుంది.

కవ్వు (మర్) /kavṭa (marra)/ n. చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); **फेड़**. **feronia elephantum**.

కవ్విలీమ్ (మర్) /kavḍilim (marra)/ n. వేప (చెట్టు); a variety of neem tree the leaves and the bark of which are used in medicine; (ట్రీ); **नीम फेड़**. కవ్విలీమ్ మర్ మందంత. వేప చెట్టు ఉంటుంది.

కవుస్ /kavvusē/ *adj.* నవ్వింపే; funny; (ఘని). నాయ్చల్ బయ్ కవుస్సీంతోర్. నటులు బాగా నవ్విస్తారు.

కవ్- /kav-/ *v.* నవ్వు; to laugh; (టు లాఫ్); **हँसना**. కాండిర్ కవంతెర్. పిల్లలు నవ్వుతారు. The boys are laughing.

కవ్వ /kavva/ *laugh*; (లాఫ్); **हँसी**. బస్కెగిర్ కవ్వెర్ మందన. ఎప్పుడైనా నవ్వుతూ ఉండాలి.

కవుడ్ /kavud/ *కామెర్లు*; jaundice; (జాండిస్). కవుడ్ ఇన్వల్ గిర్ బేమరియె. కామెర్లు కూడా ఒక రోగమే.

కవుస్- /kavus-/ *n.* నవ్వుట; to cause to laugh; (టు కొస్ టు లాఫ్); **हँसाना**. జాకెన్ బయ్ కవుస్ంతోర్. జాకేష్ బాగా నవ్విస్తాడు.

కసటి /kasati/ *n.* గంటలు; brass animal bell; (బ్రాస్ బెల్); **घंटी**. కోందన్ పోరత్ సప్రి కీనెకె (సజ్జ కీనెకె) గోటిద్దాకసాటింగ్ దోహంతెర్. ఎడ్లమెడల్లో గంటలు పొలాల పండుగ రోజు కడతారు. During month 5 (July-August), having prepared, we tie bells on the necks of bullocks. *See: టాపూర్.*

కసబిస /kasabisa/ *n.* చప్పుడు. తరస్క పాలనగ మత్తెకె కసబిస కీంతంగ్. పాములు ఆకులలో ఉంటే చప్పుడు చేస్తాయి.

కసండి /kasaṇḍi/ *n.* నీరు తీసుకు పోవడం; small water vessel; (స్కొల్ వోటర్ వెసల్). వావై సాన్నెకె కసండితె యేర్ వోంతెర్. చేనుకు వెల్లేటప్పడు చిన్న బిందెతో నీరు తీసుకు వెళతారు.

కస్క- /kask-/ *v.* కొరుకుట; to bite, sting; (టు బైట్); **काटना**. వత్తంగ్ సారింగ్ తిన్నెకె వెంజెడున్ కస్కంతెర్. ఎండిపోయిన రొట్టెలు తినేటప్పడు నాలుకను కొరుకుతారు.

కస్కలె /kaskle/ *n.* కరవబోవడం; in order to bite; (ఇన్ ఒడర్ టు బైట్). నెయ్ నాకున్ కస్కలె వాంత. కుక్క నన్ను కరవడానికి వస్తుంది.

కస్ట్ కియవ్ /kast̪ kiyval/ *v.* కష్టపడువాడు; hard worker; (హాడ్ వకర్); **मेहनतदार**.

కస్రియల్ /kasriyal/ *పని చేతకాని వాడు*; bad tempered person; (బెడ్ టెంపర్ ఎడ్ పనస్). యెద్దితె కామ్ కియ్యెర్ వోర్ కస్రియల్ ఇంతెర్. ఎండలో పని చేతకాని వాడు.

కస్స /kassa/ *n.* లోతైన మడుగు; deep pool; (డీప్ పుల్). కస్సతగ మీస్క, కేడ్డెంగ్, బొట్టెంగ్ పన్నెంగ్ మందంతంగ్. లోతైన మడుగులో చేపలు, ఎండ్రకాయలు, కప్పలు ఉంటాయి. *See: తడి.*

కసుం /kasurin/ *adj.* లోతు; straight (down); (స్ట్రయ్ట్). కుహితగ కసుంనె డెమ్కొతోర్. బావిలో కి నీటారుగా దుకాడు.

కసుర్ /kasur/ *n.* తప్పు; wrong; (రోబ్); **झुट जा**. నీవ కసుర్ బతల్ మంత. నీ తప్పు ఏమి ఉంది?

కహ /kaha/ *v.* ఎంచు; calculating; (కాల్క్యులేటింగ్). మరక కాయన్ కహ బాటో. మామిడి కాయలను ఎంచు బావా.

కహ పర్వక్ /kaha parvak/ *adj.* లెక్కించ లేని; numerous; (న్యూమరస్). హాబర్ తగ కహ పర్వక్ సుక్కుక్ మంతంగ్. ఆకాశంలో లెక్కించ లేని చుక్కలు ఉన్నాయి.

కహమిహ /kahamiha/ *ఆకలి మంట.*

కహారుహ /kaharuha/ *చెడు వాతావరణము.* పోర మహ్నావతెకె బయ్ కహారుహ మందంత. భాద్రపద మాసంలో ఎక్కువగా అనారోగ్యంతో ఉంటారు.

కహ్వా /kahva/ *లెక్కించకు; without counting; (విదాట్ కొంటిట్).* నిమ్మె అవ్ వంజింగ్ కహ్మా. నీవు ఆ వడ్లను లెక్కించకు.

కహ్వా /kahva/ *అల్ల కల్లోలం; noisy crowd; (నోయిస్ క్రౌడ్).*

కహ్వాల్ /kahval/ *n.* కొలవడం. జొన్నంగ్ అడ్డెతె కహ్వాల్ కీంతెర్. జొన్నలు మానికతో కొలుస్తారు.

కహ్వారల్ /kahveral/ *తిండి పోతు; voracious eater; (వోరెషస్ ఈటర్).* కహ్వార్ జులుకున్ జులుకున్ తింతోర్. తిండి పోతు కొద్ది నేపటికే తింటు ఉంటాడు.

కహ్- /kah-/ *v.* లెక్కించుట; to calculate, count, measure; (టు కెల్క్యులేయ్ట్); **हिसाब लगाना**. బూతిత్ సాత్తెకె కొత్తంగ్ సీతపజ్జె కహంతెర్. కూలికి వెళితే డబ్బులు ఇచ్చిన తరువాత లెక్క పెడతారు. Having been given money, labourers count (it) while going.

కహి సాల్క్ /kahi sālk/ *n.* కొన్ని సంవత్సరాలు; spell; (స్పెల్). కహిసాల్క్ నె మయడ్ కియ్యెల్ కరితోర్. కొద్దికాలం పాటు మాయాజాలం నేర్చుకున్నాడు.

క్యాల్ /kyāl/ *n.* గురి; purpose; (ఘస్); **लक्ष्य; निशाना**. హైదరాబాద్ బయ్ కల్లర్ మందంతెర్ ఊర్ పొర్తొ జర క్యాల్ ఇర్. హైదరాబాదు లో చాలా మంది దొంగలు ఉంటారు వారి మీద గురి పెట్టి ఉంచు.

క్యాల్ ఇర్ /kyāl irra/ *ఆలోచన గీత; train of thought; (త్రయ్య్ ఒవ్ తోట్).* బేమరితె మత్తొర్ వోర్ మాయ్నెన్ క్యాల్ మన్నొ. అనారోగ్యంతో ఉన్న వ్యక్తికి ఆలోచన ఉండదు.

క్రిచన్ /kricank/ *n.prop.* క్రైస్తవం; Christian; (క్రిస్చిన్). జగ్ నగ క్రిచన్క్ వెల్లె ఆసెర్ మంతెర్. ప్రపంచంలో క్రైస్తవులు ఎక్కువ అవుతున్నారు.

క్రసి (మర్ర) /krusi (marra)/ *n.* చెట్టు; tree; (త్రీ); पेड़; वृक्ष. క్రసి మర్రతనేర్ జవ్వ కీంతెర్. ఈ చెట్టుతో అరక కాడి చేస్తారు.

కాకడ్ /kākaḍ/ *n.* కాకి; crow; (క్రోవ్); कौवा.

కాకడ్ బోరి (మీన్) /kākaḍ bōri (mīn)/ *n.* ఒక రకమైన చేప; a kind of fish; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్). కాకడ్ బోరి ఇన్వల్ ఉంది మీన్ దా ఫారొల్. కాకడ్ బోరి అను ఒకరకమైన చేప పేరు.

కాకడ్ మాటి /kākaḍ māṭi/ *n.* దుంప. కాకడ్ మాటి ఉడ్డి కీసి తింతెర్. ఈ దుంపలు ఉడక బెట్టి తింటారు.

కాకన్ /kākan/ *n.* కాకన్. నొవ్రల్ అనెకె తోయ ఆకితున్ నూల్కె కయ్యగ దొహంతెర్ అదెన్ కాకన్ ఇంతెర్. పెళ్లికొడుకు అయ్యెటప్పుడు మేడి ఆకును దారముతో చేతికి కడతారు దీనినే కాకన్ అంటారు.

కాకల్ /kākal/ *n.* చిన్నాన్న; father's younger brother, mother's younger sister's husband; (ఫెదస్ యంగర్ బ్రదర్); चाचा. బాబనొర్ తమ్ముర్ నాకున్ కాకల్ అంతొర్. నాన్న తమ్మున్ని చిన్నాన్న అంటారు.

కాకి /kāki/ *n.* చిన్నమ్మ; father's younger brother's wife, mother's younger sister; (ఫెదస్ యంగర్ బ్రదర్స్ వైఫ్). కాకన బాయ్కున్ కాకి ఇంతెర్. చిన్నాన్న భార్యను చిన్నమ్మ అంటారు. See: **యాయల్**.

కాక్ /kāk/ *n.* • దిక్కు; side; (సైడ్); ओर. నిన్నె బెంద కాక్ కాపున్ ఉర్నతి. నిన్న ఏ దిక్కున పత్తిపెట్టుకున్నావు. • on (all) four sides; (ఒన్ ఒల్ ఫొర్ సైడ్స్).

కాక్కె /kākḍe/ *n.* దోసకాయ; cucumber; (క్యూకంబర్); खीरा. పీర్- గాలుమ్ వాతెకె కాక్కెంగ్ ఉడ్డినగ ఉర్నంతెర్. వాన కాలం వస్తే దోస కాయలు పెరటితో నాటుకుంటారు.

కాక్కెంగ్ /kākḍeng/ *n.* దోసకాయ; cucumbers. See: **కుబ్రె**.

కాకి /kāki/ *n.* చిన్నమ్మ; younger sister of mother; (యంగర్ సిస్టర్ ఒవ్ మదర్); कनिष्ठा. కాకన బాయ్కు నాకున్ కాకి అంత. చిన్నాన్న భార్య నాకు చిన్నమ్మ అవుతుంది.

కాకొ /kāko/ *n.* అమ్మమ్మ; mother's mother; (మదస్ మదర్); నానీ. బయ్యెన బయ్యెన్ కాకొ ఇంతెర్. అమ్మ యొక్క తల్లిని అమ్మమ్మ అంటారు.

కాగుత్ /kāgut/ *n.* • పత్రిక; newspaper; (న్యూస్పేపర్); కాగజ; समाचार पत्र. రోజి సక్రె కాగుత్ వాంత. రోజి పొద్దున్న పత్రిక వస్తుంది. • కాగితం; paper; (పేపర్); కాగజ. దవ్రల్ కాగుత్ నగ కారి- పొంటిన్ తెలిహి కీంతెర్. తెల్లటి కాగితములో నల్లటి పెన్నుతో రాస్తారు.

కాచ్ - /kāc-/ *n.* తవ్వకం; to dig, bore. వీర్ డొడ్డొంగ్ కాచ్చెర్ మంతెర్. వీరు గోతులు త్రవ్వచున్నారు. The men are digging holes. మాయ్ నన్ మిసన్ సాటి డొడ్డొ కాచంతెర్. వ్యక్తిని పాతిపెట్టడాని గుంత తవ్వతున్నారు. • తవ్వేవాడు; digger; (డిగర్). రోన్ దొహన్ సాటి బునది కాచంతొర్. ఇల్లు కట్టడానికి బునాది తవ్వతున్నాడు.

కాజడి /kājūḍi/ *n.* కాటుక; eye colour; (ఐ కలర్).

కాజుడి దొస్ - /kājūḍi dos-/ *vi.* కాటుక పెట్టుకోవడం; to put on eye shadow; (టు ఫుట్ ఒవ్ ఐ శెడీ). పేకింగ్ బాయిక్ కడ్కున్ కాజుడి దొసంతంగ్. అమ్మాయిలు కళ్ళకు కాటుక పెడతారు. Girls and ladies put on eye colour (mascara) on their eyes.

కాజె /kāje/ *n.* పెళ్లి కూతురు చేసే రోజు; a function when the relatives of the bridegroom go to the bride's house for presenting her a sari before marriage; (కైండ్ ఒవ్ మెరిజ్ ఫంక్షన్). నొవ్రి కియన్ సాటి కాజె దాంతెర్. పెళ్లికూతురును చెయ్యడానికి వెళతారు.

కాట /kāṭa/ *n.* పక్క పిన్ను • hand of watch; (పాయింటర్). • *n.* కాంట; hair pin; (హిర్ పిన్).

కాట్ /kāṭ/ *n.* అంచు; hem of cloth; (హెం); কিনারা. కప్పితున్, దోత్రెతున్, లుంగీతున్ కాట్ మందంత. బట్టలకు, దోవతులకు, లుంగీలకు అంచు ఉంటుంది.

కాట్ కయూర్ (మర్ర) /kāṭ kayur (marra)/ చెట్టుపేరు (చెట్టు); a kind of tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ త్రీ).

కాట్న గీతో /kāṭna gīto/ సరిహద్దు గీత; boundary line; (బౌండరీ లైన్). బారత్ పాకిస్తాన్ తుజ్ నడ్డుక్ కాట్న గీతో మంత. భారత దేశానికి, పాకిస్తాన్ కు సరిహద్దు గీత ఉంది.

కాట్వత్కె /kāṭvatke/ *n.* అంచు; edge; (ఎజ్); జొర. గిరిజల్ కాట్వత్కె పియ్యి కప్పి గడి కీంత. గిరిజ అంచు పట్టుకొని బట్టలు మడత పెడుతుంది.

కాట్విటి (పక్షి) /kāṭvīṭi (pitṭe)/ *n.* తీగల మీద ఉంటుంది; blue tailed bee eater bird; (బీ ఈటర్ బడ్). వాయిక్ నగ మన్వల్ పిట్టెతున్ కాట్విటి పిట్టె ఇంతెర్. తీగల మీద ఈ పిట్టె ఉంటుంది.

కాటి /kāṭi/ *n.* దేవుని ధ్వజం; a decorated ritual bamboo pole used during worship of the great deity; (రిచుఅల్ బ్యాంబు పోల్). పెర్నపేన్ద గా కాటి ఇన్వల్ మందంత. పెద్ద దేవుని దగ్గర ఉండే దేవుని కాడి.

కాడల్ /kāḍal/ *n.* తేనెపట్టు; bee hive (nest); (బీహైవ్). కాడల్ గడ్డతె మియ్యొడ తయర్ కీంతెర్. తేనె పట్టు తో మైనము తయారు చేస్తారు.

కాడల్ గడ్డ /kāḍal gaḍḍa/ *n.* తేనెపట్టు; honeycomb; (హనికీం). కాడల్ నియ్ గోడ గోడ మందంత. తేనె నూనె తియ్యగా ఉంటుంది.

కాడల్ వీసి /kāḍal vīsi/ *n.* తేనెటీగ; bee that lives in the bee hive (nest); (బీ); **मधुमक्खी**. కాడల్ వీసితగ సాత్తెకె కొడియంత. తేనెటీగ దగ్గరకు వెళితే కుడుతుంది.

కాడల్ నియ్ /kāḍal niy/ *n.* తేనె; honey; (హని); **शहद**.

కాడ్కి /kāḍki/ *adv.* కొరకు; because (used after a past adj); (బికోస్); **क्योंकि**. నిమ్మె వెప్తూ -కాడ్కి-నన్న తన్ సాటి సాత్తాన్. నీవు చెప్పినందుకు నేను దానికోసం వెల్లాను.

కాడి /kāḍi/ *n.* పుల్ల; dried stalk (waste); (డ్రైడ్ స్టోక్).

కాడి-కవ్ /kāḍi-kacḍa/ *See: కవ్-కాడి.*

కాడింగ్ /kāḍiṅg/ *n.* చెత్త; waste; (వేయ్య్); **कूटा; कूटा करकट; कचरा**. కరబ్ కాడినె తడ్డి మాసి పీని ఆరంతెర్. చెత్త తో చలి మంటలు వేస్తారు.

కాడి /kāḍi/ *n.* చెత్తా చెదారం; thin spoke of a wheel (cycle); (తిన్ స్పొక్ ఒవ్ ఏయ్ వీల్).

కాడి /kāḍi/ *n.* సిరా పుల్ల; pen refill; (పెన్ రిఫిల్). పొంటిన్ త కాడి మార్తెక దుస్రా కాడి దొస్సన. కలములో సిరా పుల్ల అయిపోతే వేరేది వేసుకోవాలి.

కాడెల్ /kāḍel/ *n.* కన్నీళ్లు; tear; (టీయర్); **आँसू**. కడ్కెనల్ కాడెల్ తూరంత. కండ్లనుండి కన్నీళ్లు పడుతుంది.

కాత్ /kāṭ/ *n.* manure; (మన్యూర్); **खाद**. వాప్తె కాపున్ ఉర్నన్ సాటి కాత్ వాటంతెర్. చేనులో పత్తి పంట వేయుటకు

ఎరువు వేస్తారు. In the fields they spread manure when planting cotton. కాపున్నగ నేండ్- కాత్ వాత్సెర్ మంతెర్. పత్తికి ఈ రోజు ఎరువులు వేస్తున్నారు.

కాత్తె /kāṭṭe/ *n.* మొక్క; plant; (ప్లాంట్). కాత్తె కాయన కుస్తీ తింతెర్. కాత్తె కాయల కూర తింటారు.

కాతి /kāṭi/ *n.* కమ్మరి; blacksmith; (బ్లెక్స్మిత్); **लोहार**. కాతి కూసంగ్ పాస్కె తుంగంతోర్. కమ్మరివాడు గునపం తయారు చేస్తాడు. కచ్చితంగ్ సామన్క కాతి తుంగంతోర్. ఇనుప వస్తువులను కమ్మరి చేస్తాడు.

కాంద /kānda/ *n.* కొమ్మ; branch of a tree; (బ్రాన్చ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ); **कानि; टहनी**. వడి దూందడ వాతెకె మరక్కంగ్ కాందంగ్ ఉర్లంతంగ్. గాలులు వీస్తే చెట్టు కొమ్మలు విరిగి పోతాయి. ఉంది మర్రతగ బయ్ వెల్లె కాందంగ్ మంతంగ్. ఒకే చెట్టుకు చాలా కొమ్మలు ఉన్నాయి.

కాంతత కొడ్డి /kāntata koḍḍi/ *n.* కొమ్మ యొక్క కొన; spray; (స్ప్రేయ్). ఉంద మర్రత కాంతత కొడ్డితగ కోవె సాంజి ఉత్త. ఒక చెట్టు కొమ్మ యొక్క కొన మీద కోతి కూర్చుంది.

కాంచర గాడి /kāncara gādi/ *n.* కంచర గాడిద; mule; (మ్యూల్).

కాంగ్ /kāṅg/ *n.* పెద్ద కడవ; large pot; (లాజ్ పొట్). ఇద్ కాంగ్గుగ యేర్ నిప్పా మంత. ఈ పెద్ద కడవ నీళ్లతో నింపి ఉంది. This large pot is filled with water.

కాంజ్ - /kānj-/ *n.* బాహువు; to shoulder, carry on shoulder; (టు శోల్డర్; कंधा. నేర్దంగ్ జప్పెంగ్ కాంచి వోంతెర్. అరకకు తాళ్ళు కట్టి తీసుకెళ్ళుతారు. They carry (take and go) the plough and ropes on their shoulder.

కాంతి /kānti/ *n.* కొమ్మ; twig; (టీగ్); टहनी. మర్ర కాంతింగ్ హిక్కె హక్కె దాంతంగ్. చెట్టు కొమ్మలు అటు ఇటు వెళతాయి. The twigs of a tree go this way and that way.

కాన్దాన్ /kāndān/ *n.* వంశం; genealogy; (జీనీయొలోగీ); वंश; मुरली. మావ కాన్దాన్ బయ్ డగుర్ మంత. మా వంశం చాలా పెద్దగా ఉంది.

కానర్ తోడి /kānar tōḍi/ *n.* నల్ల మట్టి; dark (black) soil - ideal for growing cotton; (బ్లెక్ సొయిల్); काला मिट्टी. పీర్- అరైకె కానర్ తోడి గాడి పాంత. వర్షం వస్తే నల్ల మట్టి వాసన వస్తుంది. See: కార్యల్ బొమ్మి.

కానున్ /kānun/ *n.* • న్యాయం; right; (రైట్); न्याय; इंसाफ. కానున్ తె కామ్ కియన ఇంతెర్. న్యాయంగా పని చెయ్యాలి అంటారు. • చట్టం; law; (లో). కానున్ సమ్మిర్కున్ ఉందియ్ మందంత. చట్టం అందరికీ ఒకే రకంగా ఉంటుంది.

కాప్రి /kāpri/ *n.* దేవి నృత్యము; ritual dance with fire while putting a deity back in place after a festival; (రిచుఅల్ డాన్స్).

కాపి (పత్తి) /kāpi (patti)/ *n.* కాఫీ; coffee; (కొఫి); काफ़ी.

కాపుస్ /kāpus/ *n.* పత్తి; cotton; (కోటన్); काँची. కాపుస్ ఆదిలాబాద్ జిల్లాతగ బయ్ పండు సీంతెర్. పత్తి పంటను ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో బాగా పండిస్తారు.

కాపుస్ డగ్ /kāpus ḍag/ stack of cotton; (కోటన్ స్టాక్). కాపుస్ డగ్ రచ్చి కీతెర్. పతి ఇక్కడ జమ చేశారు. The cotton stack is well made.

కాపె /kāpe/ *n.* పూతకు వచ్చింది; shell of a mahua flower; (ఫ్లోఅరింగ్ ట్రీ). హిరుక్ మర్ర కాపెత్ వాత. ఇప్పు చెట్టు పూతకు వచ్చింది.

కామ్ /kāṁ/ *n.* పని; work; (వక్); काम. రాంజిన్ వెహ్తా అద్ కామ్ కీతార్. రాంజికి చెప్పిన పని చేసాడు.

కామ్ దంద /kāṁ danda/ పీర్ గాలుమ్ బాయిక్ దాదలిర్ కామ్ దంద కీంతెర్. వాన కాలం స్త్రీ పురుషులు పని చేసుకుంటారు.

కామ్న /kāṁna/ important, crucial, useful; (యుస్ఫుల్); महत्त्वपूर्ण.

కామ్-అర్ - /kāṁ-ar-/ to be used (or be useful) for; (టు మేయ్క్ యుస్ ఒవ్). నాతోడో నీకున్ గిర్ కామ్ అర్రర్. నా తో నీకు వప్పుడైనా పని పడుతుంది.

కామ్ కల్లె /kāṁ kalle/ పని దొంగ; lazy person at work; (లేయ్న్ సున్ ఎత్ వక్). కామ్ వెహ్తాకె కామ్ కియ్యుర్ వోన్ కామ్ కల్లె ఇంతెర్. పని చెప్పే వినని వాన్ని పని దొంగ అంటారు.

కామ్ బుడెస్తాల్ /kāṁ buḍestāl/ పని పాడు చేసేవాడు. కామ్ కీనెకె అడ్డబడ్డ అంతార్ వోన్ కామ్ బూడెస్తాల్ ఇంతెర్. పని చేసేటప్పుడు నడుమ ఉండే వాన్ని పని పాడు చేసేవాడు అంటారు.

కాండి /kāṁḍi/ *n.* • పిల్లవాడు; boy; (బోయ్); बालक. మావ నాటె పడ్న్ కాండి మంతార్. మా ఊరిలో యువకులు ఉన్నారు. కుమారుడు. నావోర్ కాండి బయ్ చొకోద్ మంతార్. నా కుమారుడు చాలా మంచిగా ఉన్నాడు.

కాండిర మంద /kāṁḍira manda/ పిల్లల సమూహము. గోండి సాడతె కాండిర మంద మంత. గోండి బడిలో పిల్లల సమూహము ఉంది.

కాండిర్ పుట్టవల్ /kāṁḍir puṭṭal/ పిల్లలు పుట్టడం; birth of children; (బత్ ఒవ్ చిల్డ్రన్). ఆడ్మాడో ఉందిజాగ మీండైకె కాండిర్ పుటంతెర్. భార్య భర్తల కలయిక వల్ల పిల్లలు పుడుతారు.

కాండుమ్ /kāṁḍum/ *n.* మాంసపు ముక్క; piece of flesh, chunk of meat; (పీస్ ఒవ్ ఫ్లెష్). డగుర్ సప్పితున్ కాండుమ్ ఇంతెర్. మాంసపు పెద్ద ముక్క.ను కాండుమ్ అంటారు.

కామ్న దివోస్ /kāṁna divos/ పని దినం; working day; (వకిజ్ డేయ్). కామ్న దివోసున్ సమ్మిర్ బేకెన్ సాన్వల్ సెల్లె. పని రోజు అందరూ ఎక్కడికీ వెళ్ల కుండా ఉండాలి.

కామ్న గ మన్ /kāṁnaga man/ పనిలో ఉండు; in working condition; (ఇన్ వకిజ్ కండిశన్). నీవ కామ్న గ నిమ్ మన్. నీ పనిలో నువ్వు ఉండు.

కామ్ సియ్యక్నే /kāṁ siyyakne/ *adv.* పనికి రాని రకంగా; unnecessary; (అనెససరి). బేమరితె మత్తొర్ వోర్- కామ్ సియ్యక్నే అంతార్. అనారోగ్యంగా ఉన్నవాడు పనికి రానివానిగా అవుతాడు.

కామున్ మహ్యల్ /kāmun mahval/ పనిని పూర్తి చేయడం. నిమ్మె కామున్ పూర కీసి మహ్యల్. నీవు పనిని పూర్తి చేయడము.

కాయ /kāya/ n. కాయ; unripe fruit; (అన్రెప్ ఫ్రుట్); फलकच्चा. మర్క మర్క కాయంగ్ సాదంత. మామిడి చెట్టు కాయలు కాస్తుంది. There is unripe fruit in the mango tree.

కాయ్ /kāyda/ n. కార్యము; method; (మెతడ్); कार्य.

కార ఉద్ - /kāra ud-/ v. పొదుగు; to hatch (eggs); (ఊ హచ్). కోర్ మేస్కె నగ కార ఉచ్చెర్ మంత. కోడి గుడ్లతో పొదుగుతుంది.

కారట్ /kārat/ కార్ట్. చుడ్డుక్ చుడ్డుక్ కారట్ కీసి కర్సంతెర్. చిన్న చిన్న కార్డులు చేసి ఆడుకుంటారు.

కారన్ /kāran/ n. కారణం; factor; (ఫక్టర్); कारण; सबब; हेतु. బతయ్ కారన్ మత్తెకె కామ్ కియ్యల్ కియ్యెర్. ఏదైనా కారణం ఉంటే పని చేసేవాడు పనిచెయ్యడు.

కారవొల్వల్ /kāravolval/ v. పొదుగు; breed; (బ్రీడ్); से; घेर; जड. కోర్ మేస్కె నగ కారవొల్. కోడి గుడ్ల మీద పొదుగుతుంది.

కార్ /kār/ n. కారు; car; (కార్); कार. కార్ ఉచ్చి మా దాదల్ వాతార్. కార్లో కూర్చొని మా అన్నయ్య వచ్చాడు.

కార్కనె /kārkne/ కాండ్రించి మొత్తం ఉమ్ముట; spitting forcefully; (స్పిటింగ్ ఫొస్ ఫులి). కార్కనె కిసి కున్ ఉస్క. గాండ్రించి మొత్తం ఉమ్ము.

కార్తి (మహ్నా) /kārti (mahna)/ n. కార్తీకం; month 8 of the Gond year (October-November); (మంత 8). కార్తి మహ్నా పిత్రెంగ్ కీంతెర్. కార్తీక మాసంతో పితరుల పండుగ చేస్తారు.

కార్యల్ బొమ్మి /kāryal bommi/ నల్ల రేగడి నేల; black clayey soil; (బ్లెక్ క్లెయి సొయిల్). కార్యల్ బొమ్మితగ వెల్లె పంటంగ్ పండుసంతెర్. నల్ల రేగడి భూమిలో ఎక్కువ పంటలు పండిస్తారు. See: కానర్ తోడి.

కార్వయి /kārvayi/ n. కార్యము; (court) case; (కేయ్యె).

కార్బారి /kārbāri/ n. కార్యదర్శి; person in authority; (పసన్ ఇన్ ఒత్తెరటి). కార్ బారి రోత బెక్స్ యేతంతార్. కార్యదర్శి ఇంటి పన్ను తీసుకుంటాడు.

కారి /kāri/ adv. నల్లగ; black; (బ్లెక్); काला. కాకడ్ కారి మందంత. కాకి నల్లగ ఉంటుంది.

కారి కెక్కె కాల్ (జాడి) /kāri kekde kāl (jādi)/ n. గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్); घास. కారి కెక్కె కాల్ గిర్ మందంత. నల్లని ఎండ్రకాయ గల గడ్డి ఉంటుంది.

కారి పెత్తె /kāri pette/ n. నల్ల చీమ; black ant; (బ్లెక్ ఆంట్); काला चींटी. వహుక్కె కారి పెత్తెంగ్ రొహ్కా దొహంతంగ్. చేలలో నల్ల చీమలు పుట్టలు పెడతాయి.

కారి మత్ /kāri mat/ n. నల్లమందు; opium; (ఒపియం); अफीम. వోర్ కారి మత్ ఉట్టార్. అతడు నల్ల మందు తాగాడు.

కారి రంగ్ - /kāri raṅg-/ నల్లని రంగు. కారి రంగ్ నూర్ మాయ్ నలిరంగ్ జాతింగ్ కమ్మి మందంతంగ్. నల్లని రంగు వ్యక్తుల్లా జాతులు గలవారు చాలా తక్కువగా ఉంటారు.

కారి సెవ్వెర్ /kāri sevver/ n. నల్లని బంక; pitch; (పిచ్). కారి- సెవ్వెర్ మాచ్చెన్ కామ్ సియ్యెస్. నల్లని బంక అంటించడాని పనికీరాదు.

కారున్ /kārun/ కర్మ కాండ; death ceremony; (డెత్ సెరిమని). మాయ్నల్ సాతెకె కారున్ తుజంతెర్. వ్యక్తి చనిపోయిన తరువాత పెద్ద కర్మ చేస్తారు.

కారె (పుర్కి) /kāre (purki)/ n. పేలు; small louse; (స్మోల్ లాస్). తలదగ చుడ్డుక్ చుడ్డుక్ పుర్కి నున్ కారెంగ్ ఇంతెర్. తల లోని చిన్న చిన్న పేలును కారెంగ్ అని అంటారు.

కారెల /kārela/ n. కాకర కాయ; the Balsam pear gourd; (బిట్ గార్డ్); करेला. కారెల కాయ న కుస్తి అట్టి తింతెర్. కాకర కాయల కూర వండి తింటారు. *momordica charantia*.

కాలన్ /kālan/ n. ఉత్తరం; north; (నొత్); उत्तर; पत्र; चिट्ठी. కాల్ వడ్డుతున్ కాలన్ బాజ్ ఇంతెర్. ఎడమ పక్కకు ఉత్తర దిశ అంటారు. మావ నార్ కాలన్ బాజ్ మంత. మా ఊరు ఉత్తర దిక్కునకు ఉంది.

కాల్ వడ్డ /kāl vadḍa/ adj. ఉత్తర; north (in ceremonies), direction of feet; (నొత్); उत्तरी.

కాల్ /kāl/ n. కాలు; leg; (లెగ్); टाँग. కాల్పన్ సాప్ గండ్త. కాలుకు ముల్లు గుచ్చుకుంది.

కాల్కనె /kālkne/ adv. కాళ్ళతో; on foot; (ఒవ్ ఫుట్); पाँव से. కాల్కనె లాతంగ్ పాంతెర్. కాళ్ళతో తన్నుతారు.

కాల్ కర్త /kāl karta/ v. నమస్కరించడం; blessed; (బ్లెసిడ్). వోర్ బాబనంగ్ కాల్క కర్తార్. అతను తండ్రి కాళ్ళకు నమస్కరించాడు.

కాల్క ఆర్ - /kālk ar-/ to prostrate oneself; (ఊ ప్రాస్టెట్ వంసెయ్యె). పేస్తున్ కాల్ కర్వల్ చొకొట్టు బుద్ది. దేవున్ని మొక్కడం మంచి గుణం.

కాల్క అర్వల్ /kalk arval/ •n. దీవించడం; blessing; (బ్లెసింగ్). బయ్యెనంగ్ కాల్క అర్వల్ బయ్ చొకొట్. తల్లి కాళ్ళకు నమస్కరించడం మంచిది. •v. దేవుని మొక్కుడం. పేస్తున్ సప్పిర్ కాల్క అరంతెర్. దేవున్ని అందరు మొక్కుతారు. •n. మొక్కు; vowed; नमस्कार कर; मन्नत मांग. పేస్తున్ కాల్క అర్వల్ మంత. దేవున్ని మొక్కేడి ఉంది.

కాల్ కడె /kalka kaḍe/ కాలి కడియం; anklet; (అంకెట్). కాల్గ గిర్ కడె దొసంతెర్. కాలికి కూడ కడియము పెట్టుకుంటారు.

కాల్వ /kālva/ n. కాలువ; irrigation canal; (కనెల్); नाला; नहर. యేర్ సాందన్ సాటి కాల్వ కాచంతెర్. నీరు వెళ్ళడానికి కాలువ తవ్వుతున్నారు. డగుర్ కాల్వత యేర్ వహుకై పారంత. పెద్ద కాలువ నీరు చేలలో పారుతుంది. The water from the canal flows to the fields.

కాలికోమ్ /kālīkom/ కొమ్ము. రాము కాలికోమ్ ఉహ్కంతోర్. రాము కొమ్ము ఉడుతున్నాడు.

కాలెజ్ /kālēj/ n. కాలేజీ; college; (కొలిజ్). మానాట్నూర్ కాండిర్ కాలెజ్ కీసెర్ మంతెర్. మా ఊరి పిల్లలు కాలేజీలో చదువుతున్నారు.

కావడ /kāvaḍ/ n. తలుపు; door made of wood; (డోర్); दरवाजा. నరుమ్మెకె సప్పిర్ కావక్ కెహ్పి నర్మంతెర్. పడుకునే టప్పుడు అందరూ తలుపు మూసి పండుకుంటారు. See: టాటి.

కావంగ్ /kāvaṅg/ n. కీలు; joint; (జొింట్). బొట్టనగ కావంగ్ మందంతంగ్. వేళ్లలో కీళ్లు ఉంటాయి.

కావ్డి /kāvḍi/ n. ఉట్టి; implement for carrying things. సర్వన్ బాడల్ గుడ్డి-గుడ్డన్ కావ్డిన్ గ ఉపుసీసి కాసితే వోతొర్. శ్రావణ కుమారుడు తన తల్లి దండ్రులను కావడిలో కాశీకి తీసుకు వెళ్ళాడు. Serwan Badal seated his blind parents in a carrying yoke and took them to the 'Kashi' river.

కావ్లి /kāvli/ కలుపు; mixing; (మిక్సింగ్).

కావెరి /kāveri/ కావేరి; Cauvery; (కావరి). కావెరి ఇన్వర్త్ కుడెర్ మంత. కావేరి అనే నది కూడా ఉంది.

కాస్ /kāś/ n. కంచు; bronze; (బ్రొంస్); काँसा. కాస్ బిందెంగ్ మంతంగ్. కంచు బిందెలు ఉంటాయి.

కాస్ /kāś/ n. అవసరం; important, main; (ఇంపోటంట్); महत्त्वपूर्ण. బీమున్ నాతోడో వాయ్వడ బయ్ కాస్ మంత. బీముకు నా తో రావడం చాలా అవసరం ఉంది.

కాస్ సడె /kāś saḍe/ n. మేనల్లుడు; nephew; (నెప్యూ); भानजा; भतीजा. బాయిసొర్ పేడన్ కాస్ సడె ఇంతెర్. అక్క కొడుకును మేనల్లుడు అంటారు.

కాస్ర /kāśra/ n. పగ్గము; tether; (టెడర్). కాస్రత్ అచ్చొర్ లామ్ తరన్ మంత. పగ్గం అంత పొడవు పాము ఉంది.

కాస్కార్ /kāśkāṛ/ n. వ్యవసాయం; agriculture; (ఎగ్రికల్చర్); कृषि; खेती बारी. కాస్ కార్ కియ్యన్ కేతి దారల్ ఇంతెర్. వ్యవసాయం చేసేవాడిని వ్యవసాయదారుడు అంటారు.

కాసుర్ /kāsur/ n. ఎడ్లబండి; bullock cart; (బులోక్ కార్ట్);

बैल गाड़ी. కేడతల్ కట్టంగ్ తర్ల కాసుర్ కామ్ సీంత. అడవి నుండి కట్టలు తీసుకొనిరావడానికి ఎడ్లబండి పనికి వస్తుంది. A bullock cart is useful for bringing wood from the forest. See: జడ్డు కాసుర్.

కాసుర్ సరి- /kāsūr sari-/ ఎడ్లబండి వెళ్లేదారి లేదా బాట. మావ వాష్ట దూరతగ కాసుర్ సరి- మంత. మా చేనుకు దూరలో ఎడ్లబండి వెళ్లేదారి ఉంది.

కాసుస్- /kāsūs-/ adj. వేడి; to heat up, to make hot, to boil; (ఝ మేయ్ హోత్); गरम करना. వేర్ గొమ్మేరనగ డస్టి కాసుసంతోర్. పిడికల మంటలో ఇనుమును వేడి చేస్తారు. He is heating the branding iron in the fire. అర్త చహాతున్ కాసుసికున్ ఉండన. చల్లార్చిన చాయను వేడి చేసి తాగాలి.

కాసా /kāsō/ n. తాబేలు; tortoise; (టోటోయ్); कछुआ. గంగత యేతగ కాసాంగ్ డాట్ మందంతంగ్. గంగా నీటిలో తాబేళ్లు ఎక్కువగా ఉంటాయి. Many tortoises live in the water of the big river. See: మీనడల్.

కికలి (జాడి) /kikali (jādi)/ n. ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. కాండిర్ కికలి జాడితంగ్ బొపింగ్ కీసి కర్పంతెర్. పిల్లలు గడ్డితో బోపిలు చేసి ఆడుకుంటారు.

కిచకిచ /kicakica/ n. విరక్తి; aversion; (ఏయ్ వశన్); वैराग्य. నాకున్ కామ్ కీసి కిచకిచ వాత. నాకు పని చేసి విరక్తి కలిగింది.

కిచ్- /kic-/ pick vegetables leaves; (పిక్ వెజిటబ్స్ లీవ్స్). కేడంగ్, గూడెన్ గా పీర్ రెయ్యెకె బాజి కిచ్చి తింతెర్. గూడెలలో వాన కాలం వచ్చిన తరువాత ఆకు కూరలు తింటారు. In smaller villages we pick greens [vegetables] during the wet season.

కిచ్వల్ /kicval/ v. తెంపుట; break; (బ్రేయ్).

కిచుడి /kicuḍi/ n. చెత్త; dust; (డస్ట్); कूड़ा; कूड़ा करकट; कचरा. కిచుడినగ తరస్క మందంతంగ్. గుబురు పొదల్లో పాములు ఉంటాయి.

కిచెజర్ /kiceṅar/ అడవిలో చెలరేగే మంట; forest fire; (ఫొరిస్ట్ ఫైర్).

కిట్కనె ఆత /kiṭkne āta/ సూర్యుడు అస్తమించాడు. పోడ్డ సాడితెకె కిట్కనె ఆత ఇంతెర్. సూర్యుడు అస్తమించిన సమయం.

కిట్కుర్ /kiṭkur/ ఒక రకమైన పురుగు.

కిట్కుక్కె /kiṭkukne/ n. చప్పుడు; word; (వడ్); आवाज; ध्वनि.

కిట్కుక్ ఇంజెర్ ఆవజ్ వాత. కిట్కుక్కు మని చప్పుడు వచ్చింది.

కిటుస్సె ఉరుంగ్ /kiṭusne uruṅga/ పుటుక్కు మని విరగడం. సీడితె రోత్ పొర్తా తెర్గెనెకె సీడి కిటుస్సె ఉరుంగ్. నిచ్చెనతో ఇంటిపైకి ఎక్కేటప్పుడు నిచ్చెన పుటుక్కు మని విరిగింది.

కిడమొడ /kiḍamoḍa/ పూర్తిగా ఎండి పోయింది; dried completely; (డ్రైడ్ కంప్లీట్లీ). కోందంగ్ యేర్ ఉన్వల్ డొబ్బి కిడమొడ వత్త. ఎడ్లు నీరు తాగే గుంట పూర్తిగా ఎండి పోయింది.

కిడ్కి /kiḍki/ n. కిటికీ; window; (విండో). రాజు కిడ్కితల్ సూడ్యెర్ మంతోర్. రాజు కిటికీలో నుండి చూస్తున్నాడు.

కిడ్డి (మర్) /kiḍḍi (marra)/ n. ఒక రకమైన చెట్టు; a kind of a tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). కిడ్డి మర్ గిర్ మందంత. ఇది ఒక రకమైన చెట్టు.

కిడ్డి /kiḍḍi/ n. ముడ్డి; buttock; (బటక్); गुदा.

కినన్ /kinan/ • adv. చల్లగా; cool; (కుల్); రతా. పీని గాలుమ్ బయ్ కినన్ మందంత. చలికాలం బాగా చల్లగా ఉంటుంది. • adj. చల్లని; chill; (చిల్). యెద్దితె బుడ్డిత యేర్ కినన్ మందంత. ఎండలో కుండ నీరు చల్లగా ఉంటుంది.

కినిత /kinita/ adj. చల్లటి; very cold; (వెరి కోల్డ్); बहूत रंता. నన్న నిన్నె కినిత యేర్ తుంగ్కొన్. నేను నిన్న చల్లటి నీటితో స్నానం చేసాను.

కిప్ట /kiṭpa/ • mucus crust in nose; (డ్రై మ్యూకస్); छुराण. • n. పక్కు కట్టడం; scab. పున్ వతన్ సాటి కిప్ట పియ్యెర్ మంత. గాయం ఎండిపోవడానికి పక్కు కట్టడం ఉంది.

కియన /kiyana/ v. చేసుకోవాలి; has to do; (హాస్ టు డు). డగుర్ మాయ్నల్ పెహ్తార్ వోన్ కామ్ కియన. పెద్ద వ్యక్తి చెప్పిన పని చేసుకోవాలి.

కియపరొర్ /kiyaparor/ చేయ లేడు; did not do work;

కియవచ్చొ /kiyavacco/ v. చెయ్య వచ్చు; can do; (కెన్ డు). కట్టెతంగ్ బొమ్మంగ్ కియ వచ్చొ. కట్టెతో బొమ్మలు తయారు చెయ్యవచ్చు. నేండ్ బతల్ గిర్ కామ్ కియవచ్చొ. ఈ రోజు ఏదైనా పని చెయ్యవచ్చు.

కియవాంత /kiyavānta/ v. చేయగలుగు; may; (మేయ్).

నేండ్-నెల్లె నడిగిర్ కియవాంత. ఈ రోజు కాకుండా రేపు కూడా చేయవచ్చు.

కియసిమ్ /kiyasim/ పని చేయనివ్వ. వోన్ రోన్ వోన్ కామ్ కియ సిమ్. అతని ఇంట్లో అతన్నే పని చెయ్యనివ్వ.

కియ్యల్ లేజ్ /kiyyal lēñ/ సన్నని రాగము.
కియ్యె /kiyye/ v. చేయగల; can be done; (కెన్ బీ డన్).
 ఇద్ కామ్ కియ్యె ఆండ్. ఇది పనిచేసింది.
కియ్యక్నే /kiyyakne/ n. పొరపాటు; wrong; (రోజ్); गलती.
 నిమ్మె కామ్ కియ్యక్నే బతంగ్ తింతి. నీవు ఏమి
 చెయ్యకుండా ఏమి తింటావు.
కియ్యల్ /kiyyal/ • pron. చేసేవాడు; worker; (వకర్). రాము
 మావ రోన్ కామ్ కియ్యల్ ఆండుర్. రాము మా ఇంట్లో పని
 చేయువాడు. • n. చెయ్యడం; doing; (డుఇజ్). పెందొ
 వాట్సికున్ వోన్ పరెసన్ కియ్యల్. పొడుపు కథ చెప్పి అతనిని
 ఇబ్బందిపెట్టడం.
కిరక్ /kirak/ n. కోపిష్టి తనం; silverfish, Silver-grey
 wingless insect found in houses feeding on book
 bindings and starched clothing; (సిల్వర్ ఫిష్); चाँदी के
 बर्ण बाला कीड़ा. అద్ బాయి కిరక్. తానంగ్ పుస్తక్ యేత్మ!
 ఆమె చాలా ఆవేశపరురాలు, ఆమె పుస్తకాలు తీసుకోకు. It
 has lots of silverfish. Don't take books from her!
కిరకిర /kirakira/ adv. చికాకు; worry; (వరి). చుడుర్ కాండి
 బయ్ కిర కిర కీసెర్ మంతోర్. చిన్నపిల్లవాడు బాగా
 చికాకు పెట్టుతున్నాడు.
కిర్కెటల్ /kirkeṭal/ adj. అతి కోపస్తుడు; grumpy. రాజు
 బయ్ కిర్కెటల్. రాజు చాలా అతి కోపస్తుడు.
కిర్వి తల /kirvi tala/ సగం గుండు తల. కిర్వి తలతోర్
 మాయునగ బండ అర్త. సగం గుండు తల ఉన్న వ్యక్తి
 దగ్గర రాయి పడింది.
కిర్వి మొసార్ /kirvi mosor/ సగం ముక్కు; cleft palette.
కిర్స్ నె కెల్క్ /kirs ne kelk/ చిందరవందర జుట్టు; uncombed
 hair; (అన్కోమ్మె హెర్). వరొర్ మాయునంగ్ కిర్స్ నె కెల్క్
 మంతంగ్. ఒక వ్యక్తికి జుట్టు చిందరవందరగా ఉంది.
కిరుటి /kiruṭi/ n. కొయ్యచీల; metal peg used on end of
 the bullock cart wheel to keep the axle on; (మెటల్
 పెగ్); खँटी. కాసుర్ గారె అర్వక్ ఉంది కిరుటి మందంత.
 బండి చక్రము పడకుండా ఒక కొయ్యచీల ఉంటుంది.
కిరెట్క్ /kireṭk/ thread on a screw; (త్రెడ్ ఒన్ ఏయ్ స్క్రూ).
కిరెయ్ /kirey/ అద్దె కు; for renting; (ఫొర్ రెంటింగ్). నన్న రోత
 కిరెయ్ సియ్యల్ మంత. నేను ఇంటి అద్దె ఇవ్వ వలసి ఉంది.
కిలాండి /kilaṇḍi/ గట్టి పిలుపు; long-distance shout;
 (లోజ్- డిస్టెన్స్ శౌట్).
కిలన్ /kilas/ n. తరగతి; class; (క్లాస్); वर्ग; दर्जा; श्रेणी.
 నిమ్మె బద్ కిలన్ కరియంతి. నీవు ఏ తరగతి
 చదువుతున్నావు.

కిల్లల్ లేజ్ /killaḷ lei/ సన్నని గొంతు. రాము కిల్లల్ లేజ్
 కీసికున్ కిలియంతోర్. రాము సన్నని గొంతుతో
 అరుస్తున్నాడు.
కిలి - /kili -/ n. కేక; to scream, cry out; (టు స్క్రీమ్);
 चीखना. బూత్ వాత ఇంజెర్ కాండిర్ నర్క్ కిలియంతెర్.
 భూతం వచ్చిందని పిల్లలు రాత్రి కేక వేస్తారు.
కిలియ /kiliya/ • v. కేకపెట్టు; yell; (యెల్). కల్లర్ వాతెర్
 ఇంజెర్ కిలియంతెర్. దొంగలు వచ్చారు అని కేక
 వేస్తున్నారు. • n. అరుపు; roar; (రోర్); उधार; मगनी.
 డువల్ వాత ఇంజెర్ కిలిసెర్ విత్తంతెర్. పులి వచ్చిందని
 అరుస్తూ పరుగెత్తుతున్నారు.
కిలిసి కిలిసి /kilisi kilisi/ అరిచి అరిచి. నర్క్ బూత్
 వెరుస్సె కిలిసి కిలిసి విత్తంతెర్. రాత్రి వేళలో దయ్యం
 బెదిరిస్తే అరిచి అరిచి పరుగెత్తుతారు.
కిస్ /kis/ n. అగ్ని పుల్ల; fire; (ఫైఅర్); आग. తడ్డి నిరుస్సె కిసి
 కోల పహజ్జె. మంట ముట్టించడానికి అగ్ని పుల్ల కావాలి.
కిస్ డబ్బి /kis ḍabbi/ n. అగ్ని పెట్టె; matchbox. సాద్దెగ
 తడ్డి నిరుసన్ సాటి కిస్ డబ్బి పాంతెర్. పొయ్యిలో అగ్ని
 పెట్టుటకు అగ్ని పెట్టెను వాడుతారు. To light the stove
 we strike the matchbox.
కిస్ కోల /kis kōla/ matchstick.
కిస్క్ - /kisk-/ v. గిచ్చుట; to pinch; (టు పిన్చ్); चाँपना.
 ఉందిజాగ సమ్మిర్ చుడ్డుక్ కాండిర్ మీర్ మాతెకేవోరోన్
 వొరోర్ కిస్కంతెర్. ఒక చోట పిల్లలు గుమిగూడితే ఒకరి
 నొకరు గిచ్చుకొంటారు. Little boys gather together
 in one place and pinch each other.
కిస్మత్ /kismat/ n. • అదృష్టం; luck; (లక్); भाग्य; अदृष्ट;
 नसीब; किस्मत. ఆకింగ్ కర్పి వెల్లె కొత్తంగ్ మెయ్యెర్ వోస
 కిస్మత్. జూదమాడి ఎక్కువ డబ్బులు గెలుచుకున్నాడు.
 అతని అదృష్టం తలరాత; fortune; (ఫొచున్); नसीब.
 వోస కిస్మత్ మత్తెకె తాక్సి వాంత. అతనికి అదృష్టం ఉంటే
 నడిచి వస్తుంది. See: **నసిబ్**; **దయ్య**.
కిక్ /kikra/ n. ఉలి; chisel for cutting wood; (చిసెల్). వాడె కిక్
 పియ్యి గద్ది పాంతోర్. వడ్డంగి ఉలి పట్టి రంధ్రం చేస్తాడు.
కీడ /kīḍa/ n. మొలలు; nail (for carpentry etc.); (నేయ్);
 कीला. రోతంగ్ వాసన్ కీడనె పాంతెర్. ఇంటి
 వాసములను మొలలతో కొడతారు.
కీడింగ్ గోడింగ్ /kīḍiṅg gōḍiṅg/ adj. వంకర టింకర;
 zigzag, jagged; (జిగ్జాగ్); टेढ़ी मेढ़ी लकीर. మావ
 నాట్ను సాన్వల్ సరి బయ్ కీడింగ్ గోడింగ్ మంత. మా
 ఊరికి పోయే దారి బాగా వంకరటింకరగా ఉంది.

కీక్రి /kikri/ 3-stringed violin-like instrument played with bow; (స్ట్రిబ్విడ్ ఇంస్ట్రుమెంట్). కీక్రి ఉంది నేకుసియ్యల్ వాజు. కీక్రి ఒక రకమైన వాయిద్య పరికరము.

కీర్తి /kīrti/ n. గుర్తింపు; recognition; (రెకగ్నిశన్); **पहचान; मान्यता.**

కీర్తివాలె /kīrtivāle/ n. కీర్తి గల వాడు; man who got glory; (మెన్ హు గోట్ గ్లోరి). ధర్మరాజుల్ కీర్తివాలె. ధర్మరాజు కీర్తి గల వాడు.

కీరెనస్టల్ /kīrenastal/ n. చెడ్డవాడు; brute; (బ్రూట్). కామ్మక్రియ్యోర్ వోన్ కీరెనస్టల్ ఇంతెర్. పనులు చెయ్యని వాన్ని చెడ్డవాడు అని అంటారు.

కీల్ప /kilca/ n. కీలు; joint (of limb); (జోింట్). నావ కమ్ కీల్ప బహ్కా మాత. నా చేతి కీలు తప్పిపోయింది.

కీవుల్ /kivul/ n. దయ; feeling; (ఫీలింగ్). యెడ్కి మత్తోర్ వోర్ వెడిల్ తున్ సూడ్పి నాకున్ కీవుల్ వాత. జ్వరం వచ్చిన ముసలి వ్యక్తిని చూసి నాకు దయ కలిగింది.

కీస /kisa/ n. జేబు; pocket; (పొకెట్); **जेब.** చుడుర్ కాండితన్వంగ్ లిహికియ్యలిక్ బల్పమ్ కున్ కీస తగ ఇర్రోర్. చిన్నపిల్లవాడు తాను రాసుకునే బలపాలను జేబులో పెట్టాడు.

కీ- /ki-/ v. • చేసుకో; do; (డు). నీకున్ బచ్చోర్ ఆత అచ్చోర్ కామ్ కీమ్. నీ చేతనయినంత పని చేసుకో.

• చేయ్యి; do; (డు). నిమ్ బతల్ కామ్ కీక ఇంతి అద్ కామ్ నిమ్ కీమ్. నీవు ఏమి పని చెయ్యాలనుకుంటావో ఆ పని నీవు చేసుకో.

కుక్కు /kukku/ n. కుంకుమ; vermilion powder (used to apply a mark on the forehead); (పాట్ ఒవ్ ఇన్స్ట్యుట్ సెరిమని); **सिंदूर.**

కుక్కు గుల్వల్ /kukku gulval/ n. కుంకుమ గులాల; vermilion and pink powders used for worship. పేన్కున్ పూజ కియన్ సాటి కుక్కు గుల్వల్ హాటుమ్మ తరంతెర్. దేవుళ్ళ పూజ కొరకు కుంకుమ గులాలను అంగడి నుండి తెస్తారు. In order to worship the deities, they bring red and pink powder from the market.

కుక్కు బొట్ /kukku bot/ వరపూజ; the practice of applying vermilion to the bride as part of the engagement ceremony. సోయ్రికున్ నేటి నావ్రిన్ కుక్కు బొట్ లావి కీంతెర్. On the engagement day they put vermilion on the bride.

కుకుర్ కుమ్డి (పిట్టి) /kukur kumdi (pitte)/ n. చెప్పు కాకి; bird; (బడ్); **पक्षी; चिड़िया.**

కుచ్చల్ మల్ /kuccal mal/ మగ నెమలి; peacock (m.); (పీకోక్).

కుచ్చికి- /kucciki-/ గుద్దడం; to strike with the fist (not necessarily 'to punch'); చుడ్డుక్ కాండిర్ బమ్ ఆడ్డెకె సోంగున్ వాసి కుచ్చి కీంతోన్ ఇంజెర్ ఇంతెర్.

చిన్నపిల్లలు బాగా ఏడిస్తే కోపం వచ్చి గుద్దుతానంటారు.

కుటుంబ /kuṭumba/ n. కుటుంబం; family; (ఐమిలి); **कुटुंब; परिवार; कुल.** అద్ కుటుంబతున్ నాకున్ టావన్లె. ఆ కుటుంబానికి ఏమి సంబంధం లేదు.

కుటుమ్యల్ /kuṭumyal/ n. చుట్టాలు; fellow clan

member; (ఫలో క్లాస్ మెంబర్). పెర్సంగ్ పేన్కున్ అటుమ్ కుటుమ్యులిర్ సమ్మిర్ మీరెమాంతెర్. పెద్ద దేవుని దగ్గర చుట్టాలు, చుట్టాలు అందరూ కలుస్తారు.

కుట్ట /kuṭṭa/ n. కొయ్య; stubble (dried stem of maize, millet, etc.), tree stump. కోందంగ్, మూరంగ్, హార్మింగ్ కుట్టనగ దొహంతెర్. ఎడ్లు, ఆవులు, గేదెలు కొయ్యలకు కట్టిస్తుంటారు. Bullocks, cows and goats are tied at the stumps.

కుడ్డుక్ /kuḍḍuk/ కుడుములు. కుడ్డుక్ గొహ్కాన పిండితె తయర్ కీంతెర్. కుడుములు గోదుమ పిండితో తయారు చేస్తారు.

కుడ్డి దొస్వల్ /kuḍḍi dosval/ కుడితి పెట్టుట. వాప్టల్ వాతెకె కోందన్ కుడ్డి దొసంతెర్. చేనునుండి వచ్చినప్పుడు ఎడ్లకు కుడితి పెడతారు.

కుడున్- /kuḍus-/ v. మార్చుకోవడం; to take off (draped clothing); (ఊ టేయ్క ఒప్). కష్టి నిమ్మె కుడుసీమ్. నీవు చీర మార్చుకో.

కుడెకె బనల్ /kudeke basal/ బట్టలు లేకుండా ఉన్నవాడు; naked person; (నేయ్కడ్ పసన్). చుడుర్ కాండి కష్టింగ్ కెర్వక్ కుడెకె వెలియంతోర్. చిన్న పిల్లవాడు బట్టలు లేకుండా తిరుగుతున్నాడు.

కుడెడ్ /kuḍeḍ/ n. వాగు; river, large stream; (రివర్); (కృతేఠ) నది. పిర్ వాతెకె కుడెడున్ ఊస వాంత. వర్షం వస్తే వాగులు పొంగుతాయి. Having rained the river becomes flooded. See: **లబ్బి**.

కుడెడ్ వొడ్డు /kuḍeḍ voḍḍu/ నది ఒడ్డు; river bank; (రివర్ బెంక్). కుడెడ్ వొడ్డు గా మాయనలిర్ తాక్సెర్ సాంజెర్ మంతెర్. నదీ తీరంలో వ్యక్తులు నడుస్తున్నారు.

కుడెర్ /kuḍer/ See: **కుడెడ్**.

కుతుల్ /kutul/ n. కూర్చోనే పలక; bench, seat; (బెన్చు); चौकी. నొవ్రి నొవ్రన్ కుత్తుడగా ఉప్పుసి యేర్ మిహంతెర్. వధూ వరులను పీట మీద కూర్చో బెట్టి స్నానం చేయిస్తారు.

కుద కుద /kuda kuda/ లబ్ డబ్ లబ్ డబ్. మావ గుండె కుదకుద ఆసెర్ మంత. మా గుండె లబ్ డబ్ అనే చప్పుడు చేస్తుంది. See: **దకదక ఆయ్యల్**.

కుద్రు సీమ్ /kudru sim/ v. కుదుర్చు; to set; (ఊ సెట్); रीक कर. హాటుం సాంజి హెరైత్ర దర కుద్రు సీమ్. సంతకు వెళ్లి మేక వెల కుదుర్చు.

కుదుర్ డొక్కె /kudur ḍokke/ n. బల్లి; lizard; (లిసర్డ్); चिपकली. కుదుర్ డొక్కె పుడ్కె తింజెర్ మందంత. బల్లి పురుగులను తింటుంది.

కుదుర్కెనె ఆ- /kudurkne ā-/ vi. కలత చెందుట; to be surprised; (ఊ బీ సప్రైజ్); तरना. న పొర్తా కుదుర్ డొక్కె అర్తతె నన్ బయ్ కుదుర్కెనె ఆతొన్. నా మీద బల్లి పడినప్పుడు నేను చాలా కలత పడ్డాను..

కుంట /kuṇṭa/ n. కుంట; pond; (పొండ్); कुंड; तडाग; तालाब. కుంటత జాడితగ మెవొల్ మంత. కుంటలో గల గడ్డిలో కుందేలు ఉంది.

కుంద (జాడి) /kunda (jāḍi)/ n. గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. మావ వావై బయ్ కుంద జాడి మంత. మా చేనులో 'గర్క' అనే ఒకరకమైన గడ్డి ఉంది.

కున్ని /kunbi/ n. కూలి చేసేవాడు; farmer; (ఫామర్); किसान. బూతి కీసి పిస్వల్ వోన్ కున్ని ఇంతెర్. కూలి చేసి బ్రతికేవాడు.

కుంజి /kuṇji/ n. తాళం చెవి; key; (కీ). కుంజితె వాట్ట కయ్ డబ్బ తెండంతెర్. తాళం చెవితో తాళం తీస్తారు.

కుంజి-డబ్బ /kuṇji-ḍabba/ n. తాళము; lock (lit. key container); (లోక్); ताला. బిర్వతున్ కుంజి వాట్టి మంత. బీరువాకు తాళము వేసి ఉన్నది.

కుప్ప /kuppa/ n. • గుంపు; heap; (హీప్); समूह. వంజింగ్ కొయ్యి కుప్ప వాత్తెర్. వరి కోసి కుప్ప వేశారు. • మంద. హెర్రింగ్ ఉంది కుప్ప ఆసి వాంతంగ్. మేకలు ఒక మందగా వస్తున్నాయి.

కుప్పకీ- /kuppakī-/ to heap; (ఊ హీప్).

కుప్పర్ /kuppar/ పీతాంబరము.

కుప్పె మా- /kupse mā-/ n. చొరడం; to enter into something to hide one self; (ఊ హైడ్ వసెల్స్); गुसना. బగ్గతెర్ ఉందిజాగ కుప్పెమాసెర్ మంతోర్. ఎక్కడైన ఒక స్థలంలోకి చేరుకో.

కుబ్రె /kubre/ n. దోసకాయ; cucumber; (కుకంబర్); खीरा.
కుబ్రె కాయంగ్ వాడై ఉర్నంతెర్. దోసకాయలను చేనులో
నాటుతారు. See: కాకై.

కుండి /kuṇḍi/ n. పూలకుండి; kind of small clay pot;
(క్లేయ్ పొత్); भाँडा. కుండితగ పుజక్ మర్రక్ ఉర్నన.
పూలకుండిలో పూల చెట్టు నాటాలి.

కుమ్మల్ /kummal/ n. కుమ్మరివాడు; potter; (పోటర్); कुम्हार.
కుమ్మల్ బుడ్డి కీసెర్ మంతోర్. కుమ్మరి వాడు కుండ
తయారు చేస్తున్నాడు. The potter is making a pot.

కుమ్మె /kumme/ n. కుమ్మరి పెండ్లం; potter's wife;
(పోటర్స్ వైఫ్). మర్మినగ మామల్ ఆతిన్ కుమ్మె
కుమ్మల్ కీంతెర్. పెళ్లిళ్ళలో అత్త మామలను కుమ్మరి
వారుగా పిలుచుకుంటారు.

కుమ్మె వీసి /kumme vīsi/ n. కుమ్మరి ఈగ; hornet; (హోన్ఎట్).

కుముడ్ (మర్) /kumuḍ (marra)/ n. చెట్టు; gourd-
bearing tree; (ట్రీ); पेड़.

కుర్కి /kurki/ animal's thigh; (ఎనిమల్ థై). పిత్రెన్ గ
(కారున్ తగ) హెరై కొయ్యెకె కుర్కి అలది ఇరంతెర్.

కర్మకాండ చేసే రోజున మేక తొడను వేరుగా ఉంచుతారు.

కుర్కుమ్ /kurkum/ n. • మొటిమ; spot on skin; (స్పోట్ ఒన్
స్కిన్); मुँहासा; फुँसी. జవని వాతుర్ ఊర్గ కుర్కుమ్ ఆంతంగ్.
యుక్త వయస్సు వచ్చిన వారికి మొటిమలు అవుతాయి.

కుర్చి కీసి /kurci kīsi/ చంకలో పెట్టుకొని.

కుర్ప /kurpa/ n. చిన్న కొడవలి; small sickle, small
sickle; (స్మోల్ సికల్). చుడురె సెట్టెడున్ కుర్ప ఇంతెర్.
చిన్న కొడవలిని కుర్చి అంటారు.

కుర్మా /kurmā/ n. ఊక; chaff; (ఛెఫ్); छिलका.

కుర్ /kurra/ n. కంక; bull calf; (బుల్ కాఫ్). గొహ్లాల్
పియ్యతున్ కుర్ ఇంతెర్. మగ కంకను కుర్ అంటారు.

కుర్వి /kurvi/ n. కుండ; pot; (పొత్); भाँडा. పాల్ కుర్వితగ
వెడియంతెర్. పాలు కుండలో పోస్తారు.

కుర్స్ /kurs/ n. కృష్ణ జింక; deer; (డీయర్). మావ రాస్ట్రంగ
జన్వర్ కుర్స్. మన రాష్ట్ర జంతువు కృష్ణ జింక.

కుర్సి /kursi/ n. కుర్చీ; chair; (చేర్); कर्सी. ఆపిసారల్
కుర్సి తగ ఉత్తోర్. అధికారి కుర్చీపై కూర్చున్నారు.

కులం /kulam/ n. కులం; caste; (కాస్ట్). కులం వాలిర్ బమ్
వెల్లె మంతెర్. కులము వారు చాలా ఎక్కువగా ఉన్నారు.

కుల్లో /kullo/ v. తియ్యి; open; (ఓపెన్); खोलना. ముచ్చ
డబ్బతున్ కుల్లో కీమ్. కప్పిన డబ్బాను తీసి వెయ్యి.

కువరి /kuvvari/ n. అవివాహితుడు; bachelor; (బెచెలర్).

కువ్వత్ /kuvvat/ n. శక్తి; having no energy; (హావిజ్ నో ఎనజి).

కుస కుస /kusa kusa/ మెల్లగా మెల్లగా. బాయిక్ చప్టింగ్
కుస కుస వడ్కంతంగ్. స్త్రీలు మెల్ల మెల్లగా చాడీలు
మాట్లాడుకుంటారు.

కుసయ్ /kusay/ adv. చాటుగా; secretly; गुप्त-चुप. కుసయ్
సాంజి సినిమా సూడ్క. చాటుగా వెళ్లి సినిమా చూస్తా.

కుస్ కుస్ వడ్కె- /kus kus vadk-/ vi. మెల్లగా మాట్లాడడం;
to whisper; (టు విస్పర్); फुसफुसाना. బోరె కేంజ్య
ఇంజెర్ కుస్ కుస్ వడ్కెంతెర్. ఎవరూ వినకుండా
ఉండాలాని మెల్లగా మాట్లాడుతున్నారు.

కుస్కవిడె /kuskaviḍe/ n. గబ్బిలము; bat (nocturnal
mouse-like mammal); (బెట్). మర్రక్ నగ కుస్కవిడె తల్ల
బూడ్ కీసి లిమ్ లొమ్ ఆసి మందంత. గబ్బిలాలు తల
క్రిందులుగా చేసి ఉంటాయి.

కుస్తీ పియ /kusti piya/ v. కుస్తీపట్టు; wrestle; (ఠెసల్);
 कृशती लड. ఉంది ఇనమ్ మయన్ లాసి కుస్తీ పియ్య. ఒక
 బహుమతి గెలవడానికి కుస్తీ పట్టు.

కుస్తీ /kusri/ n. కూర; cooked lentils; (ఠెంటిల్స్); धाल.

కుస్- /kus-/ to fall, or drop (leaves, or fruit etc.); (ఠు
 ఫొల్). నాకున్ కొత్తంగ్ సీతోర్ ఇంజెర్ కుస్ ఆంతెర్. నాకు
 డబ్బులు ఇచ్చారని చాలా సంతోసించాను.

కుసి /kusi/ adv. ఆనందంగా; happily; (హాపిలి); सुखपूर्वक.
 దివడిత్ నేటి రోతుర్ సమ్మిర్ బయ్ కుసి గమ్మత్తె
 పఠెకంగ్ వొహంతెర్. దీపావళికి ఇంటి వారందరూ కలిసి
 టపాకాయలు ఆనందంగా కాల్చుకుంటారు.

కుసి గమ్మత్ /kusi gammat/ n. • ఆనందం; pleasure; (ప్లెజర్);
 संतोष; खुशी. గాటొ తింజి కుస్ కుసి గమ్మత్ నె మన్.
 అన్నము తిని ఆనందంగా ఉండాలి. • ఉత్సాహం; zeal;
 (జీల్); उत्साह; जोश; उमंग. పేమ్కన్ కుసి గమ్మత్తె
 పూజంగ్ కీంతెర్. దేవుళ్లకు ఉత్సాహంగా పూజలు చేస్తారు.

కుసి లాగుస /kusi lāgusa/ తృప్తి కలిగించు. రామున్
 చొకొట్ కబుర్ వెహ్చి కుసి లాగుస. రాముకు మంచి వార్త
 చెప్పి తృప్తి కలిగించి.

కుసి ఆమ్ /kusiām/ v. సంతోసించు; pleasure; (ప్లెజర్);
 प्रसन्न हो. మావొర్ బాబల్ నాకున్ పఠెకంగ్ తత్తోర్
 ఇంజెర్ కుసి ఆతోన్. మా నాన్న నాకు టపాకాయలు
 తెచ్చాడని సంతోషించాను.

కుసితె మన్ /kusite man/ ఆనందంగా వుండు. నాకున్ సోనె
 పుట్ట ఇంజెర్ కుసితె మన్. నాకు బంగారం దొరికింది అని
 ఆనందంగా ఉండు.

కుసిరజ్జి /kusirajji/ n. సంతోషంగా; with interest; (విద్
 ఇంట్రస్ట్). కాండిన్ పేడిన్ కుసిరజ్జితె మర్మింగ్ కీతెర్.
 అబ్బాయికి, అమ్మాయికి సంతోషంగా పెళ్లి చేశారు.

కుహ్చె (మీన్) /kuhce (min)/ n. అలుగు (చేప); kind of
 fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిష్). చుడుర్ కాండిన్ మోడి మందంత
 తాన్ కుహ్చెమీన్ ఇంతెర్. చిన్న పిల్లవాని లాగా ఉన్న
 చేపను అలుగు చేప అంటారు.

కుహి /kuhi/ n. • నుయ్యి; బావి; well; (వెల్); कुआँ. గాయిక్

కుహితగ కోందన్ యేర్ ఉహ్చెర్ మంతోర్. జీతగాడు
 బావి దగ్గర ఎద్దులకు నీరు త్రాగిస్తున్నాడు.

కుహిత యేర్ /kuhita yēr/ water from a well; (వెల్
 వొటర్). కాండి కుహిత యేర్ పొహతగ వెడియంతోర్.
 అబ్బాయి బావి నీరు బొక్కెనలో పోస్తున్నాడు. The
 boy is pouring well water into the bucket.

కూచ్- /kūc-/ to scrape off, strip; (ఠు స్క్రీప్ ఒఫ్). తల్లద్
 గ సోక్వల్ నియ్ మారైకె డబ్బుతున్ కూచంతెర్. తలకు
 పెట్టుకునె నూనె అయిపోతే నూనె డబ్బాను తుడుస్తారు.
 When the head rubbing oil is finished we scrape
 the container.

కూజ /kūja/ bow of stringed instrument; (బో ఒవ్
 ఇంస్ట్రుమెంట్). కీక్రినేకుసన్ సాటి కూజ మందంత. కీక్రి ఒక
 వాయిద్య పరికరం. In order to play a 'kikri'
 (stringed instrument) there is a bow.

కూట /kūṭa/ n. మూరెడు; cubit (the length of one's
 forearm); (క్యూబిట్).

కూటర్ /kūṭar/ n. ఊక,మేత; millet heads fed to
 animals; (మిలెట్ హెడ్స్ ఫెడ్ టు ఎనిమల్స్). జొన్న, తూరి
 కూటర్ కోందన్, మూరన్, యెద్ది గాలుమ్ వాటంతెర్.
 జొన్న చొప్ప, కంది చొప్ప ఎడ్లకు ఎండకాలంలో మేత
 పెడతారు

కూట్- /kūṭ-/ v. కుంటుట; to limp, be lame; (ఠు లింప్);
 लँगड़ाना. కాలిన్ దన్న్క లాక్తెకె కూటంతెర్. కాలికు
 దెబ్బ తగిలితే కుంటుతారు.

కూటల్ /kūṭal/ అవిటివాడు; lame man, disabled,
 cripple; (డిసేయ్పుల్డ్ పసన్). కాల్ ఆయి, కయ్ ఆయి
 నెల్వెకె కూటల్ ఇంతెర్. కాళ్ళూ, చేతులు లేని వారిని
 అవిటి వారంటారు. We call someone without legs or
 arms 'disabled'.

కూటి /kūṭi/ lame woman; (డిసేయ్పుల్డ్ పసన్).

కూటి కీమ్ /kūṭi kīm/ కుంటి దానిగ చేయు; to disable;
 (ఠు డిసెబల్). మూరతు కాలిన్ పాసికున్ కూటి కీమ్.
 ఆవు కాలిను కొట్టి కుంటి పరుచు.

కూటెక్ కూటెక్ /kūṭek kūṭek/ కుంటుతూ కుంటుతూ.
 కూటల్ కూటెక్ కూటెక్ తాకంతోర్. కుంటివాడు
 కుంటుతూ నడుస్తాడు.
కూడెర్ /kūḍer/ v. దొర్లుతున్న; rolling; (రోలిన్). కాండిర్
 ఉస్కెతగ కూడెర్ మంతెర్. పిల్లలు ఇసుకలో
 దొర్లుతున్నారు.
కూడ్- /kūḍ-/ n. దొర్లించడం; to roll over, topple over;
 (టు రోల్ ఒవర్). గుట్టత్ పొర్డల్ బండంగ్ కూడు
 సంతెర్. గుట్ట పైనుండి రాళ్లు దొర్లిస్తున్నారు.
కూడి /kūḍi/ n. విస్తరి (ఆకులు); leaf plate; (లీఫ్ ప్లేట్).
 వీర్ కూడిన్ సాటి ముర్ మర్రతంగ్ ఆకింగ్ కొయ్యెర్
 మంతెర్. వీరు విస్తరాకుల కొరకు మోదుగ ఆకులు
 తెంపుతున్నారు. They are picking leaves for
 making leaf plates.
కూట్లి /kūṭli/ n. చంక; armpit; (ఆమ్పిట్); बगल.
కూట్లి కీ- /kūṭli kī-/ • to tickle; (టు టికల్); गुदगुदाना.
 n. గిలగింతపట్టు; tickling; (టిక్లింగ్). చుడుర్ కాండిన్
 కూట్లి కీమ్. చిన్నపిల్లలకు గిలిగింతలు పెట్టు.
కూబ్ /kūb/ adj. చాలా ఎక్కువ; very; (ఏయ్ లోట్ మెర్);
 बहूत. గోండి సాడతగ కూబ్ వెల్లె కాండిర్ మంతెర్.
 కోయంగ్ (గోండి) బడితో పిల్లలు ఎక్కువ ఉన్నారు.
కూయసజ్ నోతజ్ /kūysaṅ nōṭaṅ/ n. పురిటి నొప్పులు;
 labour pains; (లేయ్యు పెయిన్స్).
కూర /kūra/ n. వెండి; silver; (సిల్వర్); चाँदी. కూరతంగ్ బిందెన
 యేర్ చొకోట్ ఆంత. వెండి బిందె నీరు మంచిగా ఉంటుంది.
కూర సాని /kūra sāni/ పొట్టి వ్యక్తి; dwarf; (డ్రాఫ్). కూర
 సాని మాయుల్ పొర్డంగ్ యెవ్వపరోర్.
కూర్ /kūr/ n. పీనుగు; dead body; (డెడ్ బొడి); मुरदा मुर्दा.
 కూర్ వోసెర్ మంతెర్. పీనుగును తీసుకు పోతున్నారు.
కూర్క- /kūr-/ n. నిద్ర; to doze; (టు డోస్); ऋषणा.
 చుడ్డుక్ కాండిర్క-బన్ నగ పియ్యి ఉద్తెకె కూర్కంతెర్.
 చిన్నపిల్లలు బస్సులో కూర్చుంటే నిద్రపోతారు. While in
 the bus small boys doze off while sitting on a lap.
కూరి /kūri/ n. డెక్క; hoof; (హూఫ్); खुर. నావకోందత డెమ్మ
 కాల కూరిపెసిత. నా ఎద్దు ఎడమ కాలు డెక్క దెబ్బ తిన్నది.
కూల /kūla/ n. పిరుదు; buttock; (బటక్); नितम्ब. నావ
 కూలతున్ మిచ్చొ కొడ్డిత. నా పిరుదుకు తేలు కుట్టింది.
కూలుమ్ /kūlum/ n. చీము; pus; (పస్); पीप. పున్క,
 గడ్డంగ్ ఆతెకె కూలుమ్ పియంతంగ్. పుండ్లు, గడ్డలు
 అయితే చీము పడుతుంది.
కూస /kūsa/ n. పలుగు; steel tip of plough; (స్టీల్ టిప్ ఒప్
 ప్లావ్). కాతి కూసతున్ కొలుసెర్ మంతోర్. కమ్మరి వాడు
 పలుగును కొలుస్తున్నాడు.

కూస్క వల్ /kūsk val/ v. రాకుట; scratching; (స్క్రచింగ్).
కూస్వల్ /kūsva/ n. కూత; howl; (హౌప్). మా రోత గొర్డి
 బమ్ వయ్యెన్ కూసంత. మా ఇంటి కోడి పుంజు చాలా
 పొద్దున్నే కూస్తుంది.
కెక్రెమాయ్యల్ /kekremāyval/ v. దగ్గు. తొడ్డితె
 కెక్రెమాంతెర్. నోటితో దగ్గుతారు.
కెంచ్ బుద్ది /keṅc buddi/ చెడ్డ గుణము. కెంచ్ బుద్ది బోస్కె
 మన్వ. చెడ్డ గుణము ఎవ్వరికీ ఉండకూడదు.
కెంజ్క /keṅjka/ n. కందెన కామ. కోర్ తిత్తంగ్ దానన్
 కెంజ్క తగ ఇరంత. కోడి తిన్న ధాన్యాలను కందెన
 కామలో ఉంచుతుంది.
కెంచు /keṅcu/ చాలా మొండివాడు. మా కాండి బమ్ కెంచు
 మంతోర్. మా పిల్లవాడు చాలా మొండివాడు.
కెమ్మల్ గోటి /kemmaḷ gōṭi/ వంకర మెడ; bent neck;
 (బెంట్ నెక్). కెమ్మల్ గోటితోర్ కాండి పాట వారంతోర్.
 వంకర మెడ ఉన్న పిల్లవాడు పాట పాడుతున్నాడు.
కెయ్య /keyṭa/ n. కట్టె; thick or long piece of firewood;
 (తిక్ పైర్ వుడ్); लकड़ी.
కెయ్య /keyṭa/ adv. చేదుగా; bitter taste; (బిటర్ టేస్ట్).
 కుసిడ్ల సావ్వోర్ వెల్లె ఆతెకె కెయంత. కూరలో ఉప్పు
 ఎక్కువైతే రుచి పోతుంది.
కెయ్యుల్ /keymul/ adj. చేదు; bitter; (బిటర్); कटा.
కెయ్యర్ /keysar/ n. చెత్తను ఊడ్చే చీపురు; broom;
 (బ్రూమ్); झाड़ू; कूची. కెయ్యర్ తె వియర్ సియ్య.
 చీపురుతో చెత్త ఊడువు. కెయ్యర్ వియర్ సియ్యెన్ కామ్
 సీంత. చీపురు ఎప్పటికీ ఊడ్వడానికి పనికి వస్తుంది.
కెయ్ద గడి /keyda gaḍi/ n. చేతి గడియారం; wristwatch;
 (రిస్ట్ వాచ్). కెయ్ద గడితున్ మోలతగ టట్టుసంతోర్. చేతి
 గడియారాన్ని మొలలో పెట్టుకున్నాడు.
కెరె వెరె /kerre verre/ n. చప్పుడు; sound; (సౌండ్).
కెర్- /ker-/ v. తొడుక్కుంది; వేసుకుంది; to wear (not said of
 draped things); (టు వీయర్); पहनना. నన్న కట్టెంగ్
 కెర్తాన్. నేను చొక్కా వేసుకొన్నాను. I am wearing a shirt.
కెల్ /kel/ n. వెంట్రుక; hair; (హేర్); बाल. గొర్రెకెల్కె నె
 సూటర్కె తయర్ కీంతెర్. గొర్రె వెంట్రుకలతో స్వెటర్లు
 తయారు చేస్తారు. నీవంగ్ కెల్కెన్ నిమ్మె దక్కుస. నీ
 వెంట్రుకలను నీవు కాపాడుకో.
కెవి /kevi/ n. చెవి; ear; (ఈయర్); कान. నన్న కెవితె
 కేంజంతాన్. నేను చెవితో వింటున్నాను.
కెవి ముద్ద /kevi mudda/ n. • చెవి పోగు. కెవితగ ముద్ద
 కెరుసంతెర్. చెవిలో పోగు పెట్టుకుంటారు.
 • చెవి పోగు; earring; (ఈయర్రిజ్).
కెవి కాంచులి /kevi kāṅculi/ n. చెవి కింది భాగం.

కెవి గద్దెంగ్ /kevi gadding/ *n.* చెవి కన్నాలు; earring holes; (ఈయరీజ్ హోల్స్). మీస్కన్ కెవి గద్దెంగ్ మందంతంగ్. చేప చెవిలో కన్నాలు ఉంటాయి.

కెహ్కా మాటి /kehka māti/ *n.* కందగడ్డ; yam; (యాం). కెహ్కా మాటి కేడతె పుట్టంత. కంద గడ్డ అడవుల్లో పెరుగుతుంది.

కెహ్- /keh-/ *n.* మూయుట; to shut, close; (టు శట్); **మీచనా.** డబ్బతున్ ముచ్చుడ్ కెహ్వాల్ చొకొట్. డబ్బకు మాత మూయడం మంచిది.

కేడ్డ /kēkḍe/ *n.* ఎండ్రికాయలు; crab; (క్రాబ్). కేడ్డెంగ్ లవిడె గద్దెనగ మందంతంగ్. ఎండ్రికాయలు వాగు కన్నాలలో ఉంటాయి.

కేడ్డెకాల్ (జాడి) /kēkḍe kāl (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్). కేడ్డెకాల్ మావ వాష్టె బయ్ పిర్త. ఒక రకమైన గడ్డి మా చేనులో బాగా మొలచింది.

కేక్రికీ- /kēkri ki-/ దగ్గుతున్నాడు; coughing; (కోపిట్). వెడిల్ మాయ్నల్ కేక్రికీసెర్ మంతార్. ముసలి వాడు దగ్గుతున్నాడు.

కేడ /kēḍa/ *n.* అడవి; jungle; (జంగల్); **జంగల.** కేడతె తీర్ తీర్క నంగ్ మర్కే మందంతంగ్. అడవిలో రక రకాల చెట్లు ఉంటాయి.

కేడ నార్ /kēḍa nār/ *n.* పల్లెటూరు; village; (విలిజ్); **దేహాత.** మావ నార్ కేడ తగ మంత. మా ఊరు అడవిలో ఉంది.

కేడ నెయ్ /kēḍa ney/ wild dog; (వైల్డ్ డాగ్). కేడ నెయ్క కన్కెలెన్ పూడంతంగ్. అడవి కుక్కలు కరవడానికి తరుముతున్నాయి.

కేతి కామ్ /kēti kām/ *n.* వ్యవసాయం; agriculture; (ఎగ్రికల్చర్); **కృషి; ఖేతీ బారి.** కేతి కామ్ ఇత్తెకె పంటంగ్ పండుసియ్యల్. వ్యవసాయం అంటే పంటలు పండించడం.

కేతి దారల్ /kēti dāral/ *n.* రైతు; cultivators. కేతి దారల్ కాండిర్ సాటి కామ్ కీంతార్. రైతు పిల్లల కోసం పని చేస్తున్నాడు.

కేంజ్- /kēnj-/ *v.* విను; to hear; (టు హీయ); **సుననా.** రేడుతంగ్ పాటంగ్ కాండిర్-పేకింగ్ కేంజంతెర్. రేడియో పాటలు బాలురు, బాలికలు వింటున్నారు. The children are listening.

కేంజ్యక్ /kēnjvak/ *v.* వినకుండా; without listening; (విదాట్ లిస్సిట్). నన్న వెప్తూంగ్ కేంజ్యక్ సాంజెర్ మంతార్. నేనూ చెప్పినవి వినకుండా వెలుతున్నాడు.

కేపత్ వాంత /kēpat vānta/ తరుచుగా వచ్చు. అద్ మూర కాపున్నగ కేపత్ వాంత. ఆ ఆవు పత్తిలో తరుచుగా వస్తుంది.

కేప్- /kēp-/ *v.* కాపల గాయడం; to guard, keep watch, wait; (టు గాడ్); **చౌకీదార.** మత్త అదెన్ కేప. ఉన్న దానిని కాపలాగాయడం.

కేప్వల్ /kēpval/ *n.* కావలి వాడు; watchman; (వొచిమెన్); **పహరేదార.** వాష్టె జొన్న తగ పిట్టెంగ్ అయ్యకే కేపంతాన్. జొన్న చేనులో పిట్టెలు వాలకుండా కాపలా కాస్తాను.

కేయ్- /kēy-/ *n.* పిలుపు; to call, summon; (టు కోల్); **బులనా.** బాబల్ నాకున్ కేయ్సెర్ మంతార్. నాన్న నన్ను పిలుస్తున్నారు.

కేయ్యల్ /kēyval/ • *v.* పిలిపించు; summon; (సమన్); **బులవా.** రాజల్ నాకున్ కేయ్సెర్ మంతార్. రాజు నన్ను పిలుస్తున్నాడు. • *n.* పిలువడం; calling; (కోలిట్). కాండిర్ సాడతె దాకట్ ఇంజెర్ కేయంతెర్. పిల్లలు బడికి పోదాము అని పిలుస్తున్నారు.

కేరి /kēri/ *n.* మొనదేలిన గట్టు; back part of shoulder; (బెక్ పాట్ ఒవ్ శోల్డర్); **రీఠ.** మావ కొందంత కేరి బయ్ డగుర్ మంత. మా ఎద్దు మొనదేలిన గట్టు పెద్దగా ఉంది.

కేరె /kēre/ *n.* అరటి; banana; (బనాన); **కెలా.** కేరె పండింగ్ తిత్తెకె జీవత్క చొకట్ మందంత. అరటి పండు తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

కేరె (మర్ర) /kēre (marra)/ *n.* అరటి (చెట్టు); plantain tree; (ట్రీ); **పెఠ.** కేరె మర్రతల్ కేరె పండింగ్ సీంత. అరటి చెట్టునుండి అరటి పండ్లు వస్తాయి.

కేరెల్ /kērel/ *n.* మోపురం; hump; **మిఠ్ఠి కా టీలా.** కోందత కేరెల్ బయ్ సోబతె మంత. ఎద్దు మోపురం చాలా మంచిగా ఉంది.

కేల్ /kēl/ *n.* • ఆట; drama, play acting; (ప్లేయ్); **ఖెల.** నేండ్ మావ నాటె కేల్ కర్నంతెర్. ఈ రోజు మా ఊరిలో ఆట ఆడుచున్నారు. • నాటకం. ఊర్ కేల్ తత్తెర్. వాళ్లు నాటకం వేసారు.

కేసుకుడ్ /kēsukud/ *n.* నిచ్చెనను ఎక్కుటకు వాడుతారు; ladder, steps; (ఱడర్); **सीढ़ी**. కేసుకుడ్ వాట్టి మండ తర్గ. నిచ్చెన వేసి పందిరి ఎక్కు. కచ్చితకేసుకుడ్ బయ్ డజల్ కీతెర్. ఇనుప నిచ్చెన చాలా పొడవుగా చేసారు.

కేస్ల (మర్) /kēsla (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (ట్రి); **फेड़**. కేస్లా మర్తంగ్ వేలింగ్ తెండంతెర్. ఈ చెట్టు తీగలు తీస్తారు.

కేస్లపుడి /kēsrapuḍi/ గుంపు పురుగులు. కేస్లపుడింగ్ బయ్ కుప్పంగ్ కుప్పంగ్ మందంతంగ్. ఈ పురుగులు గుంపులు గుంపులుగా ఉంటాయి.

కేహల్ వాయె /kēhal vāyo/ జుప్తికి రావడం లేదు.

కొక్కోర్ /kokkor/ cockerel's comb; (కాక్స్ కోం). గొగ్గిత కొక్కోర్ రగ్గల్ మంత. కోడి పుంజు తల పైన అవయవము ఎర్రగా ఉంటుంది. The cockerel's comb is red.

కొజల్ బండ /kojal baṇḍa/ *n.* పెద్ద బండ; big rock; (బిగ్ రోక్); **बड़ा पत्थर**. సిరికొండ లవిడె కొజలిక్ బండంగ్ మంతంగ్. సిరికొండ వాగులోపెద్ద పెద్ద బండలు ఉన్నాయి.

కొజ్జి /kojji/ *v.* అడుగు; footprint; (ఫుట్ప్రింట్); **पैर का चिह्न**. కుర్నన కొజ్జి అర్ని మంత. జింక అడుగు పడింది. మరట్ దుబ్బద్గా, చిక్కద్గ తాక్కెకె కొజ్జింగ్ అరంతంగ్. When we walk we leave footprints in the dust and mud.

కొట్క /kotka/ *n.* కొట్టాము. జంతువుల పాక; cowshed; (కౌశెడ్); **गोशाला**. మూరంగ్, హెర్రెంగ్, హెర్మింగ్ కోండి కియన్సాటి కొట్క కీంతెర్. జంతువులను, ఉంచడానికి కొట్టాము చేస్తారు. To keep all the cows, goats, and buffaloes together a cowshed is made. See: **డొడ్డి; కొటుడి**.

కొట్క (పిట్టె) /kotka (pitte)/ *n.* పిచ్చుక; sparrow; (స్పార్ రో); **एक प्रकार की छोटी चिड़िया**. కొట్క పిట్టె రొహ్కా నగ మందంత. పిచ్చుక ఇండ్లలో కొట్టాలలో ఉంటుంది.

కొట్టెల /kottela/ *n.* గూటె; threshing stick shaped like a cricket bat; (క్రెపింగ్ స్టిక్). కొట్టెలతె కొహ్కాంతెర్. గూటంతో దంచుతారు.

కొట్వల్ (మిన్) /kotval (min)/ *n.* జెల్ల; kind of fish; (క్రెండ్ ఒప్ ఫిశ్).

కొట్- /kot-/ *v.* కుట్టు; to poke, sew, pierce, hoe; (టు పోక్); **ढकेलना**. బాయి సర్తంగ్ ఆంగ్గెంగ్ కొట్సెర్ మంత. అక్క చినిగిన బట్టలు కుడుతుంది.

కొటుడి /kotuḍi/ shed for goats; (ఇడ్ ఫొర్ గోట్స్). హెర్రెంగ్ కోండి కియన్సాటి కొటుడి (కొట్క) కీంతెర్. మేకలను ఉంచడానికి కొట్టాము వేస్తారు. An animal shed is made to keep the goats in. See: **కొట్క**.

కొడ్కల /kodkela/ *adv.* లేతగా; tender, young, unripe; (టెండర్); **निवेदन**. కొడ్కల మక్కెనంగ్ దాననున్ చహ్కా తగ రొబ్బి సారింగ్ తుజంతెర్. లేత మొక్కజొన్న గింజలు రుబ్బి రొట్టెలు చేస్తారు.

కొడ్డి /koddi/ *n.* కొన; point, crest; (పొఇంట్); **नोक**. కాలదగ సాప్ గండెకె సుయ్ కొడ్డితె తెండంతెర్. కాలుకు ముల్లు గుచ్చినచో నూడితో తీస్తారు. If a thorn goes into the foot they remove it with the point of a needle.

కొడ్వింజ్ /kodvinj/ *n.* కొప్పు; fat; (ఒఇల్ ప్రీపెడ్ బెట్ ఒప్ ఫెట్); **मोटा**. హెర్రె కొయ్యెకె కొడ్వింజ్ పెసియంత. మేకను కోస్తే కొప్పు వెళుతుంది.

కొడ్వింజ్ నియ్ /kodvinj niy/ *n.* కొప్పు; oil prepared out of fat.

కొడుతొర్ /kodutor/ *n.* కొప్పుగలవాడు; fat man; (ఫెట్ మెన్). వోర్ కొడుతొర్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. అతను కొప్పుగలవాడు అని అంటున్నారు.

కొడ్స- /kods-/ *v.* మొలుస్తుంది; to sprout, bud green; (టు ఎస్ప్రిజెట్). పుజక్ మర్క కొడ్సెర్ మంతంగ్. పూల మొక్కలు మొలుస్తున్నాయి.

కొడ్స /kodsa/ *n.* చిగురు; tender leaf; (టెండర్ లీఫ్). పుజర్ మర్కొడ్సెర్ మంత. పూల చెట్టు చిగురు తుంది.

కొడి- /kodi-/ *v.* కుట్టుట; to sting; (టు స్టింగ్).

కొడోప్ /kodop/ *n.* దోసె; receptacle made by joining both hands; (రిసెప్టికల్ బై జోఇనిజ్ బోత్ హెండ్స్). లవిడె సాత్తెకె కొడోప్ కీసి యేర్ ఉంటెర్. వాగులో వెలితే దోసెతో నీరు తాగుతారు.

కొత్తంగ్ /kottaing/ n. • డబ్బు. ద్రవ్యం; money; (మని);
 पैसा. నన్న సాడతె దాంతోన కొత్తంగ్ సీమ్. నేను బడికి
 వెలుతాను డబ్బులు ఇవ్వు.
కొత్త /kotta/ n.prop. పైస; coin; (కొఱన్); सिक्का. 100 కొత్తంగ్
 ఇత్తె ఉంది రుప్య. 100 పైసలు అంటే ఒక రూపాయి.
కొద్దపా- /kodda pā-/ v. తడబడు; to stumble; (టు
 స్టంబిల్); ठोकर खाना या लगना. తాక్కెనె బండతగ కొద్ద
 పాతాన్. నడిచేప్పుడు బండను తాకను.
కొద్దంగ్ /koddaing/ the seeds of the 'mahka' fruit which can
 be eaten. మహ్కా పండి తిన్నెకొద్దంగ్ కిచిర్-కిచిర్
 ఇంతంగ్. మారేడు పండు తినేటప్పుడు పండ్లకు తాకుతాయి.
 When eating the 'mahka' fruit the seeds make a noise.
కొంకి /konki/ adj. వంకర; curve; (కవ్); टेढा; खमदार.
 పొహ్రా కుహితగ అరైకె కొంకితె పొహ్రా తెండంతెర్. బొక్కెన
 బావిలో పడితే వంకరైన కొండితో తీస్తారు. సీత మర్త బయ్
 కొంకి వరిత. చింత చెట్టు బాగా వంగింది.
కొంటె /konṭe/ n. పగ; hatred; (హాయిడ్); दुश्मनी; शत्रुता;
 द्वेष. వోర్ నాకున్ బయ్ కొంటె మంతోర్. అతను నా మీద
 చాలా పగతో ఉన్నాడు.
కొనాడ /konoda/ n. దేవుని కొమ్మ; niche in wall. రోతున్ ఉంది
 కొనాడ మందంత. ఇంటికి ఒక దేవుని కొమ్మ ఉంటుంది.
కొండ కెల్క్ /konḍa kelk/ కన్ను బొమ్మ వెంట్రుకలు;
 eyebrow hair; (ఐబ్రౌ హేర్). కడ కొండతగ కెల్క్
 మందంతంగ్. కన్ను బొమ్మలో వెంట్రుకలు ఉంటాయి.
కొండ బుడ్కుమ్ /konḍa buḍkum/ n. నత్త; water snail;
 (వోటర్ స్పాయిల్); घोंघा. కొండ బుడ్కుమ్ గంగతె
 మందంతంగ్. నత్తలు నదులలో, సముద్రంలో ఉంటాయి.
 Water snails live in the river.
కొయ్య /koyya/ n. కొయ్య; part of seed drill (tipun);
 (సీడ్ డ్రిల్). వావై తిప్పన్ తంగ్ కొయ్యనె సరెంగ్ వాటంతెర్.
 చేనులో మూడు కాళ్ళ (మోగడలో) సారెలు వేస్తారు.
 With the seed drill we make furrows in the fields.
కొయ్యల్ /koysal/ adj. వంకర; curve; (కవ్); टेढा;
 खमदार. మావ నాబి కొయ్యల్ టొడ్డితొర్ మంతోర్. మా
 ఊరిలో వంకర మూతి గల వాడు ఉన్నాడు.
కొయ్- /koy-/ n. కోయడం; to cut, reap, pluck; (టు కట్);
 तोटना. వంజింగ్ కొయ్యల్. వరిని కోయడం.
కొరలిక్ మీసెల్క్ /koralik miselk/ పెద్ద మీసాలు; big
 moustache; (బిగ్ ముస్టాచ్). మా వోర్- బాబన్ కొరలిక్
 మీసెల్క్ మంతంగ్. మా నాన్నకు పెద్ద మీసాలు ఉన్నాయి.
కొర్ /kor/ n. కోడి; young female hen.; सर्गी.
కొర్ పోంజ్ /kor pōnj/ కొర్ పోంజ్ మేస్క దొస్త. కోడి
 పెట్ట గుడ్లు పెట్టింది.

కొర్ పిల్ల /kor pilla/ n. కోడి పిల్ల; chick; (చిక్). కోర్
 పిల్లంగ్ వెల్లె మంతంగ్. కోడి పిల్లలు ఎక్కువ ఉన్నాయి.
కొర్కంత /korkanta/ v. కొరుకుట; biting; (బిటింగ్). గాది
 జాడితున్ కొర్కంత. గాడిద గడ్డిని కొరుకుతుంది.

కొర్రింగ్ /korring/ n. • చిక్కుడు కాయలు; beans; (బీన్).
 కొర్రింగ్ పండంతంగ్. చిక్కుడు కాయలు పండుతాయి.
 • చిక్కుడు; bean; (బీన్); सेम. కొర్రింగ్ కొయ్యి వత్తు
 సీంతెర్. చిక్కుడు కోసి ఎండ బెడతారు.
కొర్వి /korvi/ n. చెంప; cheek; (చీక్); गाल. నాకున్ మావ
 బయె కొర్వితగ పాత. నాకు మా అమ్మ చెంప మీద
 కొట్టింది.
కొరి- /kori-/ • n. తీయడం; to scuff along the ground,
 or to shave; मूँटना. వేర్ దాడి కొరిసెర్ మంతోర్.
 ఈయన గడ్డం తీస్తున్నాడు. The man is shaving.
 • vi. మోకాళ్ళను వంచి నాట్యం చేయడం; to creep while
 dancing; (టు క్రీప్ వైల్ డాన్సిజ్); घुमान.
కొరెకల్ /korekal/ n. చెవిలోని జిబిలి; earwax; (ఈయర్
 వెక్స్). కెవిత్ రొప్పొ కొరెకల్ మందంత. చెవిలో జిబిలి
 ఉంటుంది. There is earwax inside the ear.
కొరెంజ /koreñja/ n. కోరిక; request; (రిక్వెస్ట్); इच्छा;
 वांछा; चाह; अरमान. నాట్నూర్ బాయిక్ దాదలిర్ జేవున్
 క్రియె వాయన ఇంజెర్ కొరెంజన్ మంత. ఊరివారు స్త్రీలు,
 మగవారు అందరూ భోజనాలకు రావాలని కోరిక.
కొరోప్ /korop/ n. మజ్జిగ; buttermilk; (బటర్ మిల్క్); मट्ठा;
 छाछ. దహితున్ కస్తతగ కొరోప్ కీంతెర్. పెరుగును ఒక
 పాత్రలో చల్ల చేస్తారు.
కొల్మి /kolmi/ n. కొలిమి; furnace; (ఐర్నెస్); भट्टी; भाट.
 కాతి కొల్మితగా ఇర్మి కచ్చితున్ దంచంతోర్. కమ్మరి
 కొలిమిలో పెట్టి ఇనుమును దంచుతాడు.
కొలున్- /kolus-/ to forge (implements). కాతి మర్నక్
 కొలుసంతోర్. కమ్మరి గొడ్డళ్లు పదును చేస్తారు. The
 metal worker forges axes.
కొస్వల్ /kosval/ వేరుపర్చుట. జొన్నన చెహితల్
 పిండితున్ కొసంతెర్. జొన్న రవ్వనుండి పిండిని తీస్తారు.

కొసుర్వల్ /kosurval/ v. బేరం చేయడం; bargain; (బాగిస్);
 सौदा कर; मोल कर. హాటుం సాంజి బావ్ కమ్మి కీమ్
 ఇంజెర్ కొసుర్వల్ కీంతెర్. అంగట్లోకి వెల్లి వెల తక్కువ
 చెయ్యి అని బేరం చేస్తారు.

కొసా /koso/ n. మసి; soot; (సూట్); कालिमा; काजल;
 कलिख; स्याही.

కొహ్క (మర్) /kohka (marra)/ n. జీడి (చెట్టు); bhilwa
 tree; (ట్రీ); पेड़.

కొహ్క-₁ /kohk-/ v. దంచు; to grind into a paste; (బు
 గైండ్ ఇంటు ఏయ్ పేస్ట్); जमा हुआ खून. ఇర్వలిక్
 మిర్చంగ్ చహ్కాతగ కొహ్కాంతంగ్. పచ్చి మిరప
 కాయలను రోకలితో దంచుతారు.

కొహ్క-₂ /kohk-/ v. పొడిచింది; to gore or to pierce (when
 having a tattoo); (బు గోర్). కోంద కొహ్కాత జాగత నెత్తుర్
 కారి- అర్. ఎద్దు పొడిచిన స్థలంలో రక్తం గడ్డ కట్టినది.

కొహ్రా /kohre/ n. గుమ్మడి కాయ; pumpkin; (పంపిన్);
 कद्दू. కొహ్రాతున్ ఉక్కి కీసి తింతెర్. గుమ్మడి కాయని
 ఉడక బెట్టి తింటారు. కొహ్రా కాయన వేలి కొట్టిన పొర్తొ
 మందంత. గుమ్మడి కాయల తీగ కొట్టాలలో పైన
 ఉంటుంది. *beninkasa cerifera*.

కొహమాటి /kohemāṭi/ n. ఒక విధమైన దుంప; moss; (మొస్).

కోక్ల /kōkla/ v. దగ్గు; cough; (కోప్); खाँसी. సవితంగ్ చీజ్క తిత్తెకె
 బయ్ కోక్ల వాంత. పులుపు వస్తువులు తింటే దగ్గు వస్తుంది.

కోక్ల కీ- /kōkla kī-/ v. దగ్గు; to cough; (బు కోప్); खाँसना.
 కోక్ల వాతెకె బొడ్డి డక్కె కీసి కోక్ల కీంతెర్. దగ్గు వస్తే నోరు
 తెరచి దగ్గుతారు.

కోకొ /kōko/ n. తమ్ముడు; younger brother, also used
 as a term of endearment (e.g. father to son);
 (యంగర్ బ్రదర్); भाई. నా పజ్జ పుత్తూర్ వోర్ నాకున్ కోకొ
 ఆంతోర్. నా వెనకాల పుట్టిన వాడు నాకు తమ్ముడు
 అవుతాడు.

కోగ్రి /kōgri/ saddle; (సెడల్).

కోజల్ (పిట్ట) /kōñal (pitṭe)/ n. కొంగ; crane; (క్రేయ్);
 बगुला. కోజల్ పిట్ట లవిడంగ్ మీన్క తింజెర్ మందంత.
 కొంగ వాగులోని చేపలను తింటూ ఉంటుంది.

కోజ /kōja/ n. గిన్నె; bowl; (బోల్); कटोरा. కుస్రి తిన్వల్ కోజ
 మంత. కూర తినే గిన్నె ఉంది. కోకొ కోజతె గాబొ
 తింతోర్. పిల్లవాడు గిన్నెలో అన్నం తింటున్నాడు.

కోట్ /kōṭ/ n. కోటు; coat; (కోట్); कोट. డగ్గుక్ సాబ్క
 కోట్కె రంతెర్. పేదవాళ్లు కోటు వేసుకుంటారు.

కోటి /kōṭi/ n. కోటి; one crore, one hundred lakhs,
 (ten million); (ఎన్ క్రోర్); करोड़.

కోడ /kōḍa/ n. • గుర్రము; horse; (హోస్); घोडा. • horizontal
 horse-shaped beam which sits atop a marriage
 pole; (హోస్ శేయ్ బీమ్). • miniature earthenware
 horse used for worship. పేన్ గడ వెల్లె కోడంగ్
 మంతంగ్. దేవుని చోటులో చాల గుర్రములు ఉన్నాయి.
 There are many * at the shrine of the deity.

కోడ /kōḍa/ తుపాకి ట్రిగ్గర్; trigger of gun; (ట్రీగర్ ఒప్ గన్).

కోడ /kōḍa/ గడ్డి చిలుక; grasshopper; (గ్రాస్ హాపర్).

కోడ /kōḍa/ వెదురు బొంగు; stilt; चलने के लिये बड़े कंठे.

కోడ /kōḍa/ adv. లోపల; inside the room; (ఇంసైడ్ ద
 రమ్); अंदर में. మావ రోత పేన్ కోడతగ మంత. మా
 ఇంటి దేవుడు ఒక గదిలో ఉన్నాడు.

కోడ పాలుండి /kōḍa pālunḍi/ గుర్రపు డెక్క. కొద్ద
 పాలుండి పున్కన్ వతున్వల్ మర్. గుర్రపు డెక్క పుండ్లను
 ఎండిస్తుంది.

కోడ పిప్పి /kōḍa pipri/ n. గడ్డి చిలుక; light green
 butterfly; (లైట్ గ్రీన్ బటర్ ఫ్లై).

కోడ తిరుడి (పుడి) /kōḍatiruḍi (puḍi)/ పెద్ద జెర్రి. కోడ
 తిరుడి డగుర్ మందంత. జెర్రి పెద్దగా ఉంటుంది.

కోడ మావ /kōḍamāv/ n. అడవిలో ఉండేది; wild horse;
 (వైల్డ్ హోస్). కేడతె మన్వల్ కోడ మావ బయ్ డగుర్ మంత.
 అడవిలో ఉండే దుప్పి చాలా పెద్దగా ఉండును.

కోడలవ్ద (మర్) /kōḍalavḍa (marra)/ వన మూలిక (చెట్టు).
 మాయ్ నాన్ దల్ తేల్లెకె మత్ కామ్ సీంత. వ్యక్తి ఆయుష్షు
 మంచి కోసం పనికి వస్తుంది.

కోడల్ పేన్ /kōḍal pēn/ n. నృత్య దేవత పేరు; one of the
 Gond deities. ఆకాడిత్ నేటి కోడల్ పేన్ద పూజ కీంతెర్.
 ఆకడి పండుగ రోజు కోడల్ అనే దేవుని పూజ చేస్తారు. On
 the day of the 'akadi' festival we worship the
 'mask god'.

కోడసాప్ /kōḍasāp/ n. ఒకరకమైన ముళ్ల మొక్క; a thorn
 bush; (థార్న్ బుష్); गोखरू. కోడ సాప్ న మర్ కీంతెర్.
 ఒకరకమైన ముళ్ల మొక్కతో మండు చేస్తారు.

కోడ /kōḍ/ bundle of dried chickpea plants; (బండల్ ఒవ్ డైడ్ చిక్పీ ప్లాంట్స్). సడయింగ్ తెర్నికున్ కోడ్క్-వాటంతెర్. శెనగలు తీసి కుప్పలు వేసుకుంటారు.

కోడుం /kōḍum/ kind of dumpling.

కోట్లల్ /kōṭṭal/ n. కొత్వాలి; attender; (ఎటెండర్). కొట్లల్ నాటున్ వరోర్ మందంతోర్. కొత్వాలి ఊరికి ఒక్కరు ఉంటారు.

కోన్ /kōn/ n. మూల; direction; (డిరెక్షన్); **ओर**. మావ దేసున్ నాలుంగ్ కోన్క్-మంతంగ్: కాలన్, తెల్జడ్, సిడయింగ్, పొరయింగ్. మన దేశానికి నాలుగు దిక్కులున్నాయి, తూర్పు, పడమర, ఉత్తరం, దక్షిణం. Our country has four directions: North, South, East, West.

కోంద /kōnda/ n. ఎడ్డు; bull; (కెటల్ మాకిట్); **साँड़**.

కోంద వాడ /kōnda vāḍa/ cattle section or division. కోంద హాటుం ఉదంత. తాన్ కోంద వాడ ఇంతెర్. ఎడ్ల అంగడి ఉంటుంది. ఎడ్లు అమ్మే చోటును ఎడ్ల వాడా అంటారు. The place where the bullocks sit in the market is called the *.

కోంద హాటుం /kōnda hāṭum/ cattle market. ఆట్ రోజ్ కున్ ఉందిదియ కోంద హాటుం ఉదంత. వారానికి ఒక రోజు ఎడ్ల అంగడి కూర్చుంటుంది. A cattle market is held one day each week.

కోప /kōpa/ n. చిన్న కుండ; earthen pot, clay vessel; (అర్చన్ పొట్).

కరె కోపంగ్ /kare kōpaṅg/ five small black pots used during the marriage ceremony; (సెరమొనియల్ వెడిజ్ పొట్స్).

కోబ్రె /kōbre/ n. కుడుక; inner white part of coconut; (వైట్ పాట్ ఒవ్ కొకొనట్); **नारियल का सफेद भाग**. మర్మినగ నొవ్రి నొవ్రల్ కోబ్రెంగ్ వొహంతెర్. పెళ్లిలో వధూవు, వరుడు కుడకలు పలగొడతారు.

కోబ్రె నియ్ /kōbre niy/ కొబ్బరి నూనె; coconut oil; (కొకొనట్ ఒజల్). యేర్ తుంగ్ని తలదగ కోబ్రె నియ్ సోకంతెర్. స్నానం చేసి తలకు కొబ్బరి నూనె పెట్టుకుంటారు.

కోష్టు /kōṣṭa/ n. మూల; corner; (కోనర్); **कोना**. నావ మర్స్ కోష్టుతగ మంత. నా గొడ్లలి మూలలో ఉంది. ఉంది కోష్టుతగ అట్వల్ కియన్. ఒక్క గదిలో వంట చెయ్యాలి.

పేన్ కోష్టు /pēn kōṣṭa/ corner set aside for worship; (కోనర్ సెట్ అసైడ్ ఫొర్ వశిప్). రోత్ రొప్పా ఉంది మూలత్ పేన్ కోష్టు ఇంతెర్. ఇంటిలో ఒక మూల దేవుని చోటు ఉంటుంది. Inside the house, one corner is set aside for worship.

కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/ v. • to block off, or restrict; (టు బ్లోక్ ఒప్); **सीमित करना**. కల్లిర్కున్ జేట్ తగ కోండి కీంతెర్. దొంగలను జైలులో అదుపులో ఉంచుకుంటారు. • to keep a person forcibly; (టు కీప్ ఏయ్ పసన్ ఫోర్సిబ్లి).

కోయ్ /kōya/ n.prop. గోండి; Gond; (గోండ్); **गोंड**. కోయ్ తుర్ కోయంగ్ వడ్కంతెర్. గోండి వారు గోండి భాష మాట్లాడుతారు.

కోయ్ తోర్ /kōytor/ adj. గోండి వ్యక్తి; Gond man; (గోండ్ మన్); **गोंड आदमी**. కేడంగ్, గూడన్ గా మన్వలిర్ కోయ్ తుర్. అడవి గూడెల్లో ఉండే గోండులు. Those who live in small villages are called 'koitor' (Gonds).

కోయ్ డ్ /kōyṭaḍ/ n. గోండి ఆమె; Gond woman; (గోండ్ వుమన్); **गोंड औरत**.

కోయ్ కట్ /kōyakaṭ/ గోండి కట్టు. మాతరి వెయ్యె కోయ్ కాట్ కట్ట పొండంత. ముసలమ్మ గోండి కట్టు కట్టుకుంది.

కోయ్ లల్ /kōyṭal/ n. నక్క; fox; (ఫొక్స్); **लोमड़ी**. లవడినే నర్కట్ ఆడె, గదినంగ్ కేక్కెంగ్ తిన్నె - తాన్ కోయ్ లల్ ఇంతెర్. వాగులో రాత్రి పూట ఎండ్రకాయలు తినే జంతువును నక్క అంటారు.

కోర, /kōra/ *n.* పార; small digger, tool for gathering up soil; खनित्र; फावडा. కోరతె నానీన చిక్క తెడంతేర్. నాలాలు బాగుపరుచుటకు పార ఉపయోగిస్తారు. They remove mud from the drains with a digger.

కోర, /kōra/ *n.* వొడి; lap; (లప); गोद.

కోరతె మన్వల్ /kōrate manval/ *n.* ఒడిలో ఉండడం. పాండు బయ్యెన కోరతె మంతోర్. పాండు అమ్మ ఒడిలో ఉన్నాడు.

కోర్ /kōr/ *n.* కొమ్ము; horn; (హోన్); सींग.

కోహ్క /kohk/ *n.* కొమ్ములు; horns; (హోర్స్). మావ్దంగ్ కోహ్క చొకోట్ దిసంతంగ్. జింక కొమ్ములు చాలా అందంగా కనిపిస్తాయి. The horns of a deer are beautiful. కోందనంగ్ కోహ్కనగ పోరతే నేటి వార్నిన్ సోకంతేర్. పొలాల పండుగకు ఎడ్ల కొమ్ములకు వార్నిష్ వేస్తారు. రగ్గల్ కోందతంగ్ లంబొక్ కోహ్క. ఎర్రని ఎద్దుకు పొడు కొమ్ములు. హెర్మి కోహ్క లహ్క మందంతంగ్. బరె కొమ్ములు చాలా పెద్దవి ఉంటాయి.

కోర్క /kōrke/ *n.* కోరిక; wish; (విక్); इच्छा; अरमान.

కోర్టె /kōrte/ *n.* ముల్ల పొద; thistle; कैकटारा. పడిద్ బొమ్మి అగ కోర్టె బయ్ పిరంత. బంజరు భూమిలో ముల్ల పొదలు ఉంటాయి.

కోర్డ సొత్త /kōrḍa sotta/ *n.* ఎండిపోవడం. ఏర్ వాయ్వు సాంజి కుహిత యేర్ కోర్డ సొత్త. వర్షం కురవక పోవడం వలన బావిలోని నీరు ఇంకిపోయింది.

కోర్సె /kōrse/ *n.* బొగ్గు; charcoal; (చార్కోల్); कोयला. కాతి కొర్సెనె కచ్చి కాసుసీసి కొహ్కంతోర్. కమ్మరి వాడు బొగ్గుల మంటతో ఇనుమును కాల్చి దంచుతాడు.

కోర్సెంగ్ /kōrseṅg/ *n.* బొగ్గు; jet; (జెట్); कोयला.

కోరియడ్ /kōriyaḍ/ *n.* కోడలు; son's wife, daughter-in-law; (సాన్స్ వైఫ్). నన్న మర్రింగ్ ఆత పేడి బయ్యె బాబన్ కోరియడ్ ఆంత. నేను పెళ్లి చేసుకున్న అమ్మాయి నా తల్లి దండ్రులకు కోడలు అవుతుంది.

కోరుమ్ /kōrum/ *n.* ఆలస్యం; lateness, delay; (లేట్స్ నెస్); देर. నాడి కోరుమ్ కియ్యక్ వాయ్వు వర. రేవు ఆలస్యం చెయ్యకుండా తొందరగా రా.

కోరుమ్-కీ- /kōrum-kī-/ to be late; (టు బీ లేట్స్).

కోరోల్ /kōrel/ *n.* కొమ్ములు; wild boar; (వైల్డ్ బోర్).

కోరో కాపి /kōro kāpi/ తెల్ల కాపి. లిహికియ్యకి అద్ కాపితున్ కోరో కాపి ఇంతేర్. రాయని పుస్తకాన్ని తెల్లని పుస్తకం అంటారు.

కోరోకాండి /kōrokāṇḍi/ పెళ్లి కాని పిల్లవాడు. మర్మింగ్ అయ్యకి వోన్ కోరోకాండి ఇంతేర్. పెళ్లి కాని వాన్ని పెళ్లి కాని పిల్లవాడు అంటారు.

కోరోపేడి /kōropēdi/ పెళ్లి కాని పిల్ల.

కోల /kōla/ *n.* కర్ర; stick; (స్టిక్); छड़ी. చవ్చోయ్ కోలంగ్ పాసెర్ డండరి యేందంతేర్. చవ్చోయ్ కర్రలను కొడుతూ డండారి నృత్యం చేస్తారు. They hit sticks together for the 'chachoy' dance for 'dandari'.

లెకన్ కోల /lekan kōla/ piece of chalk; (పీస్ ఒఫ్ చోక్).

కోలవెహ /kōlavehe/ కోల చెప్పి. కోల వెహ్వాన్ కోలవెహ ఇంతేర్. నృత్యం చెప్పే వాన్ని నృత్య గురువు అంటారు.

కోల్ /kōl/ *adj.* లోతు; deep place; (డీప్ ప్లేయ్స్); गहराई; गंभीरता. కోల్ వాలె కుడెర్ తగ బస్కెన్ డెహ్కావా. లోతైన వాగులో ఎప్పుడు దునక రాదు.

కోల్ సొత్త /kōl sotta/ లోతుకు పోయిన; gone deep; (గోన్ డీప్). కుహిత యేర్ బయ్ కోల్ సొత్త. బావి నీరు చాలా లోతుగా పోయింది.

కోలి /kōli/ *n.* మూల; room; (రుమ్); कमरा; कोठरी. మావ రోన్ టీవి ఇర్వల్ కోలి మంత. మా ఇంట్లో టీవి ఒక ములలో ఉంది.

కోలుస్వల్ /kōlusval/ సానపెట్టడం. కాతి కూయ్సంగ్, పాస్క్, సెట్టెక్ కోలుసి సీంతోర్. కమ్మరి కొడవలి, పాస్, గునపము సానపెడతాడు.

కోవె /kōve/ *n.* కోతి; red-faced monkey; (రెడ్-ఫేయ్స్ మంకి); बंदर. కోవె కేడతె మర్కక్ మర్కక్ డెహ్కాంత. కోతి అడవిలో చెట్లపై ఎగురుతుంది.

కోస్ /kōs/ *n.* మూడు కిలోమీటర్లు; a distance of two miles; పడన రోతల్ పూన రోన్ సొన్లె ఉంది కోస్ లజ్ మంత. పాత ఇళ్ల నుండి కొత్త ఇంటికి మూడు కిలోమీటర్ల దూరం ఉంది.

కోస్త (పుడి) /kōsla (puḍi)/ *v.* పట్టు; cocoon.

కోస్త పుడి /kōsla puḍi/ *n.* పట్టుపురుగు; silk worm; (సిల్క్ వోర్మ్). కోస్త పుడి కొస్లత్ రొప్పొ మందంత. పట్టు పురుగు గూడు లోపల ఉంటుంది.

కోసి కీ- /kōsi kī-/ v. తగిలించు; to hang clothing, rope, or bag on something; (టు హాజ్ అప్).

కోసిద్ /kōsid/ n. ప్రయత్నం; effort; (ఎఫర్ట్); ప్రయత్న; काशिशा. నన్ మస్తారన అయ్లై కోసిద్ కీసెర్ మంతాన్.

నేను గురువు అవాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నాను.

కోసిన్ కీ- /kōsis kī-/ v. ప్రయత్నము చేయుట; to attempt; (టు అటెంప్ట్); प्रयास. కర్ని మయన్ సాటి కోసిన్ కీమ్. ఆట ఆడి గెలవడానికి ప్రయత్నించు.

గ

గగ్ర /gagra/ n. బిందె; metal pitcher; (మెటల్ పిచర్).

గచ్ పియ /gac piya/ n. గట్టిపట్టు; grip; (గ్రిప్). కుహితగ రొప్పొ రెయ్యెకె గచ్ పియ్యి రెయన. బావి లోపలికి దిగేటప్పుడు గట్టిగా పట్టుకొని దిగాలి.

గచ్చె /gacne/ adv. అకస్మాత్తుగా; suddenly; (సడంలి); अचानक. తరసున్ సూడ్సి గచ్చె నిల్తొన్. పామును చూసి నిలబడిపోయాను.

గజ్ బిజే మా- /gaj bijē mā-/ vi. చాలా మంది; to get crowded; (టు గెజ్ క్రౌడిడ్). బయ్ వెల్లె మాంది గజ బిజతె మంతెర్. చాలా ఎక్కువ మంది గజబితో ఉన్నారు.

గట్ /gat/ adv. గట్టిగా; hard, strong; (సొలిడ్); मजबूत. నీవ తల్ల బయ్ గట్ మంత. నీ తలకాయ బాగా గట్టిగా ఉంటుంది.

గట్ ఆతప్ /gat ātap/ adj. గడ్డకట్టిన; frozen; (ఫ్రోసెన్). పీర్-వాలెకె సిమ్మిట్ గట్ ఆంత. వాన వస్తే సిమెంటు గడ్డ కట్టుతుంది.

గట్క /gatka/ n. ఘడియ; time, hour; (టైమ్ ఒవ్ ఏయ్ డేయ్, డేయ్); बार, बारा. నాడిత గట్కత్క మర్మింగ్ కీతెకె చొకొట్ మందంత. రేపటి సమయానికి పెళ్లి చేసుకుంటే మంచిగా ఉంటుంది.

గట్కమెన్ /gatkamen/ adv. కొద్దిసేపు; somewhat; (సమ్మెట్). గట్కమెన్ మంజి నాటె సాన్. కొద్దిసేపు ఉండి ఊరికి వెళ్లండి.

గట్టి /gatti/ n. • ముడి; knot, bundle, clump, parcel (usually bound together in a piece of cloth); (నాట్); गांठ, गठरी. నొవ్రల్ పోతి దొప్పొకె గట్టి వాటంతోర్. వరుడు మంగళ సూత్రం కట్టి ముడివేస్తాడు. • మూట. గట్టి వాట్సి, గట్టి దొహంతెర్. ముడి వేసి మూట కడతారు.

గట్టి సారాప్ /gatti sorop/ గవదబిల్లలు; tonsils; (టాన్సిల్స్).

గట్టియల్ /gattiyal/ n. మెంబర్; member; (మెంబర్); सदस्य.

గట్టిరెహ /gattireha/ చిక్కు విడదీయ; solving the puzzle; (సొల్విజ్ ద పజల్).

గట్టెడ /gatteda/ చిన్న మొక్క. గట్టెడంగ్ తింతెర్. బటాసిలు తింటారు.

గడ /gada/ adj. గాఢ; deep; (డీప్). గడ చొకొట్ సెల్లె ఇంతోర్. అక్కడ మంచిగా లేదు అంటారు.

గడ్ బడ్ /gad baḍ/ n. • ఆందోళన; worry; (వరి); आंदोलन. రొహ్కె సెల్లెర్ ఊర్ రొహ్కె సియన ఇంజెర్ మండల్ తగ

సాంజి గడ్ బడ్ కీంతెర్. ఇండ్లు లేని వారు మాకు ఇండ్లు ఇవ్వాలని మండలానికి వెళ్లి ఆందోళన చేస్తున్నారు.

• సంచలనం; blockbuster; सनसनी; हलचल; आंदोलन. జగ్డంగ్ కీనెకె గడ్ బడ్ కీయ్యట్ ఇంతెర్. గొడవలు చేసేటప్పుడు సంచలనం చెయ్యద్దంటారు.

గడ్డపార /gadḍapāra/ n. గుణపము; steel rod for digging holes; (స్టీల్ రొడ్ ఫొర్ డిగిజ్ హొల్స్). కాచ్చెన్ పహార్ కామ్ సీంత. గునపము తవ్వడానికి పనికి వస్తుంది.

గడ్డి /gadḍi/ n. కొండెంగ; black-faced monkey; (బ్లెక్-ఫేయ్య్ మంకి). గడ్డిత పిల్ల అవ్వన సాతి పియ్యి దాంత. కోతి పిల్ల కోతి రొమ్ములో కూర్చొని వెలుతుంది. The baby monkey holds its mother's chest and goes.

గడ్డిరూప్ /gadḍirūp/ n. కొండెంగ రూపం; a sort of hill monkey; (ఏయ్ సొట్ ఒవ్ హిల్ మంకి).

గడ్డుక్ /gadḍuk/ కొద్దిసేపు; for a short time; (ఫొర్ ఏయ్ శొట్ టైమ్). నన్న గడ్డుక్ నె వాంతాన్. నేను కొద్దిసేపు తర్వాత వస్తాను.

గడ్డ్యల్ (గడియల్) /gadḍyal (gaḍiyal)/ n. నేవకుడు; servant, ritual food server; (సవంట్); सेवक.

గడ్స్ /gads/ *n.* తెలివి. తన్వతనయ్ గడ్స్ ఆయ్యల్. తనకు తాను తెలివివంతునిగా అవటం.

గడి /gadi/ *n.* గడియారము; a watch, timepiece; (ఏయ్ వొవ్); **घड़ी**. హాటునె కయ్ దగ దొహ్యల్ గడి యేత్ తొర్. అంగడిలో చేతి గడియారం తీసుకున్నాడు.

గడి కీ- /gadi ki-/ *v.* మడత పెట్టుట; to found, begin, start, open; (టు పాండ). సుక్తంగ్ కప్పింగ్ గడి కీసి ఇర్రన. ఉతికిన బట్టలు మడత పెట్టి ఉంచాలి.

గడి కీమ్ /gadi kim/ మడత బెట్టు. వర్ణత్ కప్పింగ్ సుక్కి ఇస్తీరి పాసి గడికీసి సీంతొర్. చాకలి బట్టలు ఉతికి ఇస్తీ చేసి మడత పెట్టి ఇస్తారు.

గడికియ్- /gadikiy-/ మడత పెట్టుటం. నరుసి తెచ్చికున్ జోరంగ్ గడికీసి ఇర్ర. పండుకొని లేచి దుప్పట్లను మడత పెట్టి ఉంచు.

గడిగడి /gadigadi/ *adj.* మళ్ళీ మళ్ళీ; repetitive. సాడ కాండీర్ గడిగడి బహ్రా పెసియంతెర్. బడి పిల్లలు మళ్ళీ మళ్ళీ బయటికి వెలుతున్నారు.

గడె మాత /gade māta/ *n.* నిర్మాణమైన; history; (హిస్టరీ).

గడెంచ /gadeñca/ బిందెలు పెట్టే బల్ల; bench to hold round water containers.

గడెమాయ్యల్ /gademāyval/ *adj.* సృష్టించబడింది; creation; (క్రీఏయ్యన్).

గడొల /gadola/ *n.* చిన్న బిందె; kind of small metal (steel, bronze) pot or vessel; (స్టీల్ పొట్); **भाँटा**. మావ రోన్ గడొల మంత. మా ఇంట్లో చిన్న బిందె ఉంది.

గతిసిల్వ /gatisilva/ *n.* గత్యంతరం లేక; having no choice; (హావిజ్ నో చొఇస్). చెహర్కెనె గతిసిల్వ పిస్సెర్ మంతెర్. పట్టణాలలో గత్యంతరం లేక ఉంటారు.

గద్ది /gaddi/ *n.* కన్నం. రంద్రము; hole; (హొల్). యెల్లి గద్దితగ మందంత. ఎలుక కన్నంలో ఉంటుంది.

గద్దింగ్ కీమ్ /gadding kim/ కన్నాలు చేయు. కుహితంగ్ బండంగ్ వొహన్ సాటి గద్దింగ్ కీంతెర్. బావి బండలను పగులగొట్టడానికి కన్నాలు చేస్తున్నారు.

గన్ /gan/ *n.* సుత్తి; hammer; (హామర్); **हथौड़ा**. వొడ్డె గన్ తె డగుర్ బండతున్ వొహంతొర్. వొడ్డె వాడు సుత్తితో పెద్ద బండను పగులగొడతాడు.

గంట /ganṭa/ *n.* సమయం; hour; (ఔఅ); **घंटा**. నిన్నె మూండ్ గంటంగ్ పరికప్ప లిహి కీతొన్. నిన్న మూడు గంటలు పరీక్ష రాసాను.

గంగ /gaṅga/ *n.* నది; river; (రివర్); **नदी**; **नद**. మావ నాటున్ కరుమ్ పేన్ గంగ మంత. మా ఊరికి దగ్గరలో దేవుని గంగ ఉంది.

గన్నె /ganne/ *n.* కణుపు; knot in wood, joint between sections of bamboo; (నాట్ ఇన్ వుడ్). వెద్దుర్ బడ్డె

గన్నెంగ్ గన్నెంగ్ మందంత. వెదురు కర్ర గన్నెలు కణుపులు కలిగి ఉంటుంది.

గన్నెర్ (మర్ర) /ganner (marra)/ *n.* గన్నెరు చెట్టు; kind of a tree, oleander; (క్రైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). గన్నెర్ మర్ర గుల్వలిక్ పుజక్ పోయంత. గన్నెరు చెట్టు గులాబీ రంగు పువ్వులు పూస్తుంది. *nerium odorum*.

గంగర్ /gaṅgar/ *n.* గంగాళము; large earthen vessel; (అర్డన్ వెసల్). యేర్ తుంగన్ సాటి గంగడె యేర్ కాసు సీంతెర్. స్నానం చెయ్యడానికి గంగాళంతో నీరు వేడి చేస్తారు.

గందల్ (పిట్టె) /gandal (pitte)/ *n.* గ్రద్ద; kite (bird); (క్రైట్). గందల్ కొర్ పిల్లతున్ పియ్యి వోసెర్ మంత. గ్రద్ద కొడి పిల్లను తీసుకొని పోవుచున్నది. In villages, the kite (bird) having caught a hen goes (flies) away.

గంజ్ /gañj/ *n.* గిన్నె; cooking vessel; (కుకీజ్ వెసల్); **बरतन**. గాబొ అట్లెన్ గంజ్ కామ్ వాంత. అన్నం వండుకోవడానికి గిన్నె పనికి వస్తుంది.

గంటి పామ్ /ganṭi pām/ గంట కొట్టు; ring the bell; (రిజ్ ద బెల్). సాడతె గంటి పాతెకె సుటి సీంతెర్. బడి గంట కొడితే సెలవు ఇస్తారు.

గందెలల్ /gandelal/ అంద విహీనమైనవాడు; ugly man; (అగ్గి మెన్). వోర్ మాయ్యల్ గందెలల్ మంతొర్. అతను అంద విహీనమైనవాడు.

గంటెల్క్ /gaṅtelk/ కమ్మలు. బాయిక్ గంటెల్క్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు కమ్మలు వేసుకుంటారు.

గనగన /ganagana/ *adv.* గుండ్రంగా; spin; (స్పిన్). కాండీర్ కర్నెకె గనగన తిరియంతెర్. పిల్లలు ఆడుకునేటప్పుడు గుండ్రంగా తిరుగుతారు.

గనిత్ సాస్త్రం /ganit sāstram/ గణిత శాస్త్రం; maths; (మెత్స్). **గవ్ ముడుజ్యల్** /gap muḍuñval/ బోర్ల పడటం. కాండీర్ గవ్ ముడుంగ్లెన్ ఆంతొర్. పిల్లవాడు బోర్ల పడడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

గప్పె /gapne/ *adv.* ఆనించి; down(wards); (డౌన్); **उदास**. పేస్కెనగ బాయిక్ గప్పె కాల్ కరంతంగ్. దేవుని దగ్గర స్త్రీలు తల ఆనించి మొక్కుతారు.

గండం /gaṅḍam/ *n.* ప్రమాదం; hazard; (హాసడ్); **खतरनाक** (ఘటనా); **दुर्घटना**; **खतरा**. నన్న సాడతె సాన్నెకె గండం వాత. నేను బడికి వెళుతుంటే ప్రమాదం జరిగింది.

గండ్- /gaṅḍ-/ *n.* గుచ్చడం; to pierce, prick, stab, become embedded (thorn); (ఊ పీయర్స్); **चुभना.** నావ కాల్డన్ సాప్ గండ్. నా కాలుకు ముల్లు గుచ్చింది.

గమ్మి /gamḍi/ *n.* గొంగలి; thick (usually black) blanket, used by shepherds to shelter from rain and cold; (బ్లెంకిట్); **कंबल.** పిర్డె గమ్మి ముచ్చంతెర్. వానలో గొంగలి కప్పుకుంటారు.

గమ్మత్ /gammat/ *n.* • అద్భుతం. ఆశ్చర్యం; happiness, fun; (హాపిన్స్); **खुश.** మావ నాటె దివడిత్క బయ్ గమ్మత్ మందంత. మా ఊరిలో దీపావళికి చాలా ఖుషీ ఖుషిగా ఉంటుంది.

గమ్మెమా- /gammemā-/ *adj.* మనసుపట్టడం; uneasy; (అనీస్). పూన నాటె సొత్తైకె గమ్మెమాయె. కొత్త ఊరికి వెళితే మనసుపట్టడం లేదు.

గమత్ నోర్ /gamatnor/ *n.* హాస్యగాడు.

గమతె /gamate/ *adj.* విచిత్ర; odd; (ఒడ్). లక్ష్మి బయ్ కరతె గమతె మంత. లక్ష్మి బాయి విచిత్రంగా ఉంది.

గమతె మంత /gamate manta/ మురికి ఉండి.

గరగుర /garagura/ *n.* చిర్లుబుర్లు; whisper; (విస్పర్); **कानाफूसी.** సమ్మెరె గరగుర ఆనెర్ మందంతెర్. అందరు చిర్లుబుర్లు మంటారు.

గరంజి /garañji/ నూనె తయారు చేస్తారు; **कानुग.** గరంజి నియ్ పున్క నగ సొక్తైతె పున్క మగంతంగ్. కానుగ కాయల నూనె పుండ్రకు పెట్టుకుంటారు.

గర్ గర్ /gar gar/ • *v.* చుట్టు. • *adv.* గుండ్రంగా; round and round; (రోండ్ ఎండ్ రోండ్). కాండిర్కున్ గోల్ గర్ గర్ తిరుసంతోర్. పిల్లలను గుండ్రంగా చుట్టు తింపుతున్నాడు.

గర్కవర్క్ /garkvark/ ఆరోగ్యంగా; healthi; (హాల్త్ఐ).

గర్గోటి బండ /gargoṭi baṇḍa/ *n.* చెకుముకి రాయి; flint stone; (ఫ్లింట్ స్టోన్). గర్గోటి బండతె తడి అరుసంతెర్. చెకుముకి రాయితో మంట మండిస్తారు.

గర్జ వల్ /garj val/ *v.* ఉరుము; thunder; **कड़क; गरज.** పిర్ వానెకె గర్జంత. వానకాలంలో ఉరుముతుంది.

గర్జ మా- /garje mā-/ *v.* వాన రావడానికి; to thunder; (ఊ తండర్); **गरजना.** పీర్ వాయన్ సాటి ఆబర్ గర్జమాసెర్ మంత. వర్షం రావడానికి ఆకసం గర్జిస్తుంది.

గర్బ /garb/ *n.* కడుపు; pregnancy; (ప్రగ్నంసి). గర్బ నిల్ల. కడుపు పండింది.

గర్మి (కాక) /garmi (kāka)/ వేడిమి; गर्मी; ताप.

గర్మి ఆంత /garmiānta/ వేడి అవుతుంది; it is becoming heat; (ఇట్ ఇస్ బికమిజ్ హీట్). యెద్ది గాలుమ్ బయ్ గర్మి ఆంత. ఎండకాలం చాలా వేడిగా ఉంటుంది.

గర్రి /garri/ *n.* గాలం; fish hook; (ఫిశ్ హుక్); **मछली पकड़ने का काँटा.** మీన్క పియెన్ కొండి వాలె గర్రి వాటంతెర్. చేపలు పట్టడానికి కొండి గల గాలం వేస్తారు.

గర్వ /garva/ *n.* గర్వము; proudness; (ప్రౌడ్నెస్). నన్నయ్ డగుర్ ఇంజెర్ గర్వతె మందంతోర్. నేను పెద్ద అనుకుని గర్వంతో ఉంటాడు.

గరికియన /garikīyana/ వడ పట్టుట. కుహిత యేర్ గిందతె గరి కీసి తరన. బావి నీరు జల్లెడతో వడపోసి తీసుకురావాలి.

గర్తి /galti/ *n.* నేరము. తప్పు; crime; wrong; (క్రైమ్); **छुट जा.** గర్తి కీతుర్ ఊర్కున్ సజ్జ తప్పొ. తప్పు చేసిన వారికి శిక్ష తప్పదు.

గల్ బల /galbala/ *n.* కలకల లాడడం; children's noise, racket; (చిల్డ్రెన్ నోయిస్); **आवाज़.**

గలిజ్ /galij/ *adj.* మురికి; dirt; (డత్); **गंदगी; अशुद्धता.** పిర్- గాలుమ్ పొద్దింగ్ బయ్ గలిజ్ మందంతంగ్. వాన కాలం పెండ కుప్పలు బాగా మురికిగా ఉంటాయి.

గవ్వదర్ /gavvadar/ *n.* సాక్షి; witness; (విట్నెస్); **साक्षी; गवाह.** గవ్వ సియ్యన్ గవ్వ దార్ ఇంతెర్. మాటలు ఇచ్చే వాన్ని సాక్షి అంటారు.

గవ్వయేత /gavvayēta/ సాక్షి తీసుకో; collecting evidence; (కలెక్షిజ్ ఎవిడెన్స్). నియవ్ తగ గవ్వయేత్వల్ మందంత. న్యాయ స్థానంలో మాటలు సాక్షి తీసుకోవల్సి ఉంటుంది.

గస్రెమా- /gasre mā-/ *n.* జారడం; to slip; (ఊ స్లిప్). నియ్ తూర్త జాగ గస్రెమాంత. నూనె పడి పోయిన స్థలంలో జారుతుంది.

గసి కి- /gasi ki-/ *v.* రుద్దడము; to rub with the hands; (ఊ రత్ విద్ ద హెండ్స్). కయ్కెనె గసి కియన. చేతులతో రుద్దుకోవాలి. మీస్టన్ కుస్రి అట్టన్ మున్నె గసి సపుక్ తేండ్చి కుస్రి అట్టంతెర్. చేపలను కూర వండే ముందు రుద్ది పాలుసులు తీసి కూర వండుతారు.

గసెమాత /gasemāta/ తాకుతూ వెళ్లడం.

గహ్రి /gahri/ ఓర్పుగా; patiently; (పీయ్పంట్లీ). మావ కోంద బయ్ గహ్రి మంత. మా ఎద్దు చాలా ఓర్పుగా ఉంది.

గహి /gahe/ *n.* కొలత పెట్టి (ముగ్గువేయడం); measurement for the foundation of a house; (మెజమంట్); **नाप.** రోన్ తెహన్ సాటి గహి పియంతెర్. ఇళ్లు కట్టడానికి భూమి కొలుస్తున్నారు. In order to prepare a house, they make measurements.

గ్రహము /grahamu/ *n.* గ్రహము; planet; (ప్లెనెట్). బొమ్మి ఉంది గ్రహము. భూమి ఒక గ్రహము.

గాజి /gājli/ *n.* గాజు; bangle; (బెజ్ల); **चूड़ी.**

గాజింగ్ /gājliṅg/ *n.* గాజులు; bangles; (బెజ్లెస్); **चूड़ियाँ; कंगन.** ఇద్ గాజింగ్ యేచ్చెర్ మంత. ఈమే గాజులు కొనుచున్నది. She is buying bangles.

గాటి కీత /gāṭi kīta/ అందుకుంది; it became a barricade; (ఇట్ బికేయ్య్ ఏయ్ బెరికేడ్). నన్న కుడెర్ రొప్పొడల్ తాక్సిర్ సాన్నెకె యేర్ నాకున్ గాటి కీత. నేను నది లోపలి నుండి వెళుతున్నప్పుడు నీరు నాకు అందుకుంది.

గాటిపెట్టి /gāṭi peṭṭi/ కడుపు గట్టి పడటం; stomach is becoming hard; (స్టమక్ ఇస్ బికమిజ్ హాడ్). గాటిపెట్టి ఆతెకె వంజి రోకడ గాటి రెహంతెర్. కడుపు గట్టి పడటం వలన రోకలితో రోగం దించుతారు.

గాటొ /gāṭo/ n. అన్నము; generic word for food, cooked rice; (ఫుడ్); **आहार**.

గాడ్వ /gāḍva/ v. తిట్టు; an abusive word for a bad person; (బెడ్ పసన్). బాబల్ వరోర్ కాండిన్ గాడ్వల్ ఇంజెర్ రంగ్ సీతోర్. నాన ఒక పిల్ల వాన్ని గాడ్వా అని తిడుతున్నాడు.

గాడి /gāḍi/ n. వాసన; smell; (స్మెల్); **गंध**. సవిస్ కుస్సిడ గాడి వాసెర్ మంత. మాంసపు కూర వాసన వస్తుంది. మల్లె పుగ్గక్ న గాడిసూడ. మల్లె పువ్వుల వాసన చూడు. ముగ్గి పుగ్గడ గాడి సూడ. బంతి పువ్వుల వాసన చూడు.

గాడి కీమ్ /gāḍi kim/ v. గుచ్చు; stick; (స్టిక్); **चुभ; गाड**. నూల్ గోండతగ సుయ్ గాడి కీమ్. దారం ఉండలో సూది గుచ్చు.

గాడి కోర్సె /gāḍi kōrse/ n. బొగ్గు; jet; (జెట్); **कोयला**.

గాడె మాత /gāḍe māta/ దిగి పోవుట; step down; (స్టెప్ డౌన్). మావ కాసుర్ చిక్లతగ గాడె మాత. మా ఎడ్ల బండి బురదలో దిగిపోయింది.

గాడి /gāḍi/ n. • గాడిద; donkey; (డొనీకీ). గాడి బండంగ్ వొల్లాన్ కామ్ సీంత. గాడిద రాళ్లను మోయడానికి పనికి వస్తుంది. • పదవి; donkey; (డొనీకీ); **गधा; गदही**. సూరోజి మహారాజ్ తన్వ గాడి జంగు బాయిన్ సీతోర్. మంచి పని చేయుటకు పదవి చుట్టడం.

గాదుర్ వాత /gādur vāta/ n. దొరగ.

గాదుల్ వాత /gādul vāta/ adj. పరిపక్వమైన.

గాడి /gāḍe/ n. గుమ్మి; cylindrical framework of bamboo or sticks; (సిలిండ్రికల్ ఫ్రేమ్వర్క్). జొన్న, తూరి కూటర్ నిప్పి గాడితగ ఇరంతెర్. జొన్న, కందులు కూటర్ నిప్పి గుమ్మిలో ఉంచుతారు. The shells/peels of 'jowar' and 'dhal' are put in the *.

గాడి (గర్సె) /gāḍe (garse)/ n. గరిసె.

గాబ /gāba/ n. చెట్టు మొద్దు మధ్యభాగము; the hard interior of a stick or tree trunk; (హాడ్ ఇంటీయరీయర్ ఒవ్ స్టిక్). సీంది మర్రత గాబ బయ్ గోడ్ మందంత. ఈతచెట్టు మధ్యభాగము తియ్యగా ఉంటుంది.

గాబ్ది /gābḍi/ కడుపుతో. మావ మూర గబ్ది మంత. మా ఆవు కడుపుతో ఉన్నది.

గాబ్ది ఆత /gābḍi āta/ గర్భం వచ్చింది; got pregnant; (గోట్ ప్రెగ్నంట్).

గాబ్రియల్ /gābriyal/ n. తొందర పడే వ్యక్తి; hurry; (హారి); **जल्दबाजी**. మా తమ్ముర్ బయ్ గాబ్రియల్. మా తమ్ముడు చాలా తొందర పడే వ్యక్తి.

గాబ్రె మాసి /gābre māsi/ adj. తబ్బిబ్బైన; confused; (కన్ఫ్యూస్డ్). మొల్లోల్ విచ్చి విచ్చి గాబ్రెమాత. కుండేలు ఉరికి ఉరికి తబ్బిబ్బైంది.

గాయ్క /gāyki/ n. పశువుల కాపరి; cowherd; (కౌహర్డ్). గాయ్క మూరంగ్ మెప్లాన్ వోతోర్. కాపరి పశువులను మేపడానికి తీసుకు వెళ్ళాడు.

గాయి /gāyi/ కర్రతో కొట్టి భాగం. డోల్తున్ కట్టెతె పాయ్వుడున్ గాయి ఇంతెర్. డోలుని కర్రతో కొట్టి భాగాన్ని గాయి అంటారు.

గాయింజ /gāyinjā/ n. గంజాయి; a drug; (ఏయ్ డ్రగ్). గాయింజ మర్రమావ రోన్ మంత. గంజాయి చెట్టు మా ఇంట్లో ఉంది.

గార /gāra/ n. ఇప్ప పరక; mahua fruit; గార కాయనె నియ్ తెండంతెర్. ఇప్ప కాయల నుంచి నూనె తీస్తారు.

గారంగ్ /gāraṅg/ n. పరకాలు.

గార్ /gār/ • hail; (హాయిల్); **ओला**. • n. కంటిపాప/కన్ను గుడ్డు; eyeball; (బబోల్); **आँख की पुतली**.

గార్క (జాడి) /gārka (jāḍi)/ a kind of grass; (క్రైండ్ ఒవ్ గ్రాస్). *agrostis linearis*.

గార్మి /gāmi/ n. జల్లెడ; strainer, sieve; (స్ట్రీయ్నె). బయ్యె గొహ్కొన పిండి గార్మి కీసెర్ మంత. అమ్మ గోదుమ పిండిని జల్లెడ పడుతుంది.

గారి కీ- /gāri kī-/ n. జల్లెడ; to strain, sieve, filter; (ట్రై స్ట్రీయ్నె); **छलनी**. టొస్పూర్ ఉస్కెతున్ జల్లెడతె గరి కీంతెర్. దొడ్డు ఇసుకను జల్లెడతో జల్లెడ జల్లిస్తారు.

గార్కం /gārkaṅg/ *n.* గారెలు; a kind of savoury biscuit prepared out of blackgram; (స్వ్యాక్స్). గార్కం పుడువుల్ డారితం సురంతం. గారెలు మినప పప్పుతో చేస్తారు. * are made with pudpul lentils.

గారె /gāre/ *n.* చక్రం; wheel; (వీల్); **चक्र**. కాసుడగ రెండ గారెం మందంతం. బండికి రెండు చక్రాలు ఉంటాయి.
గారె తల్ల /gāre talla/ *n.* బండి చక్రం తల; hub of a wheel. గారె తలదగ నియ దొసంతె. బండి చక్రం తల్లలో నూనె వేస్తారు. They put oil on the hub of the wheel.
గాలియ /gāliy/ *adj.* అక్కరలేదు; नहीं चाहिये; जरूरत नहीं; गरज नहीं. నీవం కొత్తం నాకున్ గాలియ. నీ డబ్బులు నాకు అక్కరలేదు.
గాలమ్ /gālum/ కాలము; season; (సీసన్); ऋतु.
గావ /gāv/ *n.* గాయం; scar; (స్కార్); क्षतचिह्न. నష్టం పుంద గావ మంత. నా దగ్గర పుండు గాయం ఉంది.
గిట్కెమాతొర్ /giṭkemātor/ బాగా దాహం వేసిన. మొల్లొకున్ సాంజికున్ గిట్కె మాతొర్. కుందేళ్ళు షికారుకు వెళ్ళి బాగా దాహం వేసింది.

గింద /ginda/ *n.* పేలిక.
 గుడ్డ; small piece of cloth; (క్లోత్); कपड़ा. కాస్త గంజ్ గిందతె పియ్యి రెహంతం. వేడి వంట పాత్రను గుడ్డతో పట్టి దించుతారు. . . Ladies use a small cloth to put hot vessels down [from the fireplace].
గింతి /ginti/ *n.* గణితం; mathematics; (మెతమటిక్స్); गणित. నాగు ఉంది రండు గింతి కీసెర్ మంతొర్. నాగు ఒకటి, రెండు అని లెక్కిస్తున్నాడు.
గియన్ /giyan/ విజ్ఞానం. వెల్లె సాడ కరితెకె గియాన్ వాంత.
 ఎక్కువ చదివితే విజ్ఞానము వస్తుంది.
గిరన్/గాడం /giran/gādam/ *n.* గ్రహము.
గిర్ /gir/ *adv.* కూడ; even; (ఈవన్). నిమ్మె అద్ సంక్యతున్ గిర్ మిసిడి కీమ్. నీవు ఆ సంఖ్యను కూడ కలుపు.
గిర్క /girka/ *n.* గిలక; winding mechanism on well; रहट; अरहट; घिरनी. కుహితగ గిర్క దొస్సి యేర్ తెండంతె. బావిలో గిలక పెట్టి నీరు తోడుతారు.
గిర్దవర్ /girdavar/ *n.* గిర్దవర్. అధికారి; revenue officer; officer; (రెవంయు ఒఫీసర్); गिरदवार.
గిర్మి /girmi/ పిండి మరతో; at the flour mill; (ఎట్ ద ఫ్లోఅర్ మిల్). జొన్నంగ్ గిర్మి పియంతొర్. జొన్నలు పిండిమరతో పడుతున్నాడు.
గిర్ /girra/ framework of branches used for dragging loads along the ground and for breaking in (training) young bullocks to pull a plough; (బుల్ ఫౌర్ డ్రెగిజ్ లోడ్స్). కుర్తంగ్ కరుసన్ సాటి గిర్ కీంతెర్. కోడెలచేత మోయించడానికి గిర్ అనే దానిని తయారు చేస్తారు. For young bullocks to learn, a * is made.
గిలన్ (చంబు) /gilas (cambu)/ *n.* గ్లాసు; glass; (గ్లాస్); गिलास.
గిడి పా- /gīdi pā-/ *v.* చుట్టుముట్టింది; to lie in coils (snake, rope); (బు లై ఇన్ కాయిల్స్). తరన్ మూరతంగ్ కార్కనగ గిడిపాత. పాము ఆవు కాళకు చుట్టుకుంది.
గితొ /gīto/ *n.* గీత; line; (లైన్); लीक. మస్తరత్ గితొ వాట్వత్ కరుసితొర్. గురువు గీత గియ్యడం నేర్పించాడు.
గిర తెండ్యల్ /gira teṇḍval/ ప్రమాణము కప్పుట.
గుగ్రింగ్ /gugring/ *n.* గుడాలు; cooked (boiled) seeds or grain; (కుక్ట్ సీడ్స్); बीज. తూరినంగ్, జాటనంగ్, జొన్ననంగ్ గొహ్కానంగ్ గుగ్రింగ్ కీంతెర్. కంది, అనుములు, జొన్న, గోదుమలతో గుడాలు చేస్తారు.
గుజ్జ /gujji/ *n.* గెల; cluster; (క్లస్టర్); गुच्छा. అంగుర్క గుజ్జంగ్ గుజ్జంగ్ సాదంతం. ద్రాక్ష పండ్లు గుత్తులుగా కాస్తుంటాయి.

గుట్ట /gutta/ *n.* • కొండ; hill; హిల్; पहाड़. గుట్టనగ తీర్ తీర్క్-నంగ్ జన్వర్క్-మందంతంగ్. గుట్టల్లో రకరకాల జంతువులు ఉంటాయి. • గుట్ట. కోయ్యురంగ్ రోహ్కా-గుట్టనగ మందంతంగ్. గోడివారి ఇండ్లు గుట్టలలో ఉంటాయి.

గుడ్డ /gudḍa/ *n.* గొంతు. కంఠము; Adam's apple; कंठमणि. గోటితున్ మున్నె త బాజన్ గుడ్డ ఇంతెర్. మెడ కింది ముందు భాగాన్ని గొంతుక అంటారు.

గుడ్డి /gudḍi/ *adj.* గుడ్డి; blind; (బ్లైండ్); अंधा. కడ్కున్ దిస్సా వోన్ గుడ్డి ఇంతెర్. కండ్లు కనిపించని వాన్ని గుడ్డి వాడు అంటారు.

గుడ్డల్ (తరన్) /gudḍal (taras)/ గుడ్డి పాము; blind snake; (బ్లైండ్ స్నైయ్యు). గుగూ గు ఇంజెర్ ఆడ్వల్ తరసున్ గుడ్డల్ ఇంతెర్. గుగూగ్ అని అరిచే పాముని గుడ్డి పాము అంటారు.

గుడ్డె /gudḍe/ *n.* గుడిసె. కుటీరం; hut; (హట్); झोंपड़ी. ఖోరా ఖర. వావై గుడ్డె పిర్వాతెకే వల్లె కామ్ సీంత. వాన కాలం చేనులో ఉండటానికి గుడిసె పనికి వస్తుంది. When it rains in the field a hut is very useful.

గుడి /gudḍi/ *n.* • దేవాలయం; temple; (టెంపల్); मंदिर. నారెల్ వొహ్లాన్ పేన్ గుడితె సాత్తెర్. కొబ్బరికాయ కొట్టడానికి దేవాలయానికి వెళ్లారు. • మందిరం; temple; (టెంపల్); मंदिर. గుడితగ పూజ కియెన్ దాంతోమ్. పూజ చెయ్యడానికి మందిరానికి వెళుతున్నాము.

గుత్త /gutta/ గుత్తకు యివ్వు. మావ కాపున్ యెహ్లాన్ గుత్త సీతోన్. మా పత్తి గడ్డి తీయడానికి గుత్తకు ఇచ్చాను.

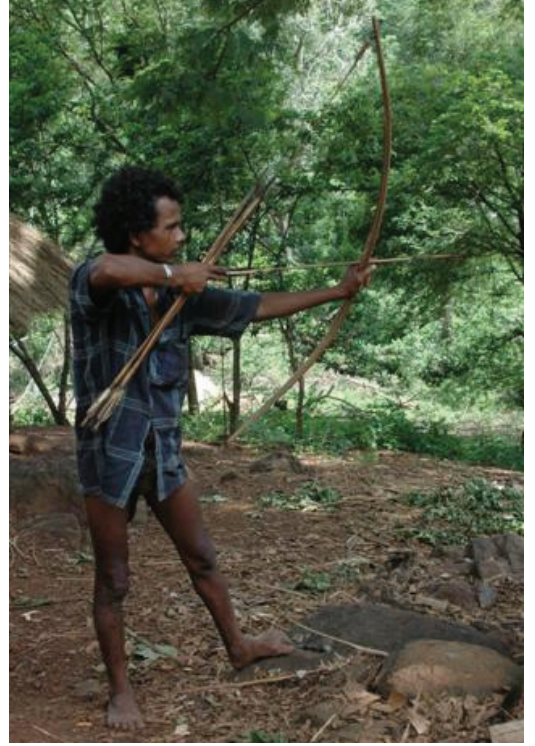
గుత్తి /gutti/ *n.* గుత్తి; bunch; (బన్చ్).

గుద్- /gud-/ *n.* గుద్దడం; to fight; (టు ఫైట్); झगड़ना. రమేసున్ సుంగు కయె గుద్సెర్ మంతోర్. రమేష్ ని సుంగు చేతితో గుద్దుతున్నాడు.

గుంగ్ /guṅg/ *n.* మూర్ఛ; unconscious; (అన్కొంశస్). కెమ్క-నగ యేర్ నింతెకె తల్ల గుంగ్ మందంత. చెవులలో నీరు నిండితే తల మూర్ఛలో ఉంటుంది.

గుంగ్గె /guṅgne/ చప్పుడు వినకుండ.

గుంతి విద్దు /gunti viyda/ *n.* విలువిద్య; archery; (ఆర్చరీ). వెద్దుర్ పక్కితె గుంతి తయర్ కీసి కరియంతెర్. వెదురుతో విల్లు తయారు చేసి ఆడుకుంటారు.

గుంతి /gunti/ *n.* విల్లు, బాణం; small bow and arrow; (ఎరో); तीर. వెదుడె గుంతింగ్ కీసి కర్పంతెర్. వెదురుతో విల్లు, బాణం చేసి ఆడుకుంటారు.

గుంతి కోల /gunti kōla/ *n.* బాణము; arrow; (ఎరో).

గుంగుర్ /guṅgur/ *n.* గజ్జెలు; small spherical animal bell usually made of brass; (ఎనిమల్ బెల్). పోరత్ నేటి కోందనంగ్ గోటిన్ గుంగుక్ దొహంతెర్. పొలాల పండుగ రోజున ఎడ్ల మెడలలో గజ్జెలు కట్టుతారు. On the 'pora festival' day (in August) they tie bells to the necks of the bulls.

గుంజెవేలి /guṅje vēli/ *n.* తీగ; kind of a creeper; (క్రీవెల).

గునల్క /gunalk/ *n.* గుణాలు; characters; (కెరక్టస్).

గుప్పి (మర్) /guppi (marra)/ *n.* ఒక రకమైన చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेड़; वृक्ष.

గుప్పుడ /guppud/ *n.* పిట్టలు కొట్టడానికి; slingshot; गुल्ले. వాట్టెజొన్న తగ పిట్టెంగ్ ఆతెకె గుప్పుడె పిట్టెంగ్ పాంతెర్. చేనులో పిట్టలు వాలితే ఒడిసెలతో పిట్టలను కోడతారు.

గుబ్బ /gubḍa/ *n.* • సమాహం; group; (గ్రూప్). సాడతుర్ కాండిర్కున్ మస్తరల్ గుబ్బ ఆప్ట ఇంజెర్ వెహ్తార్. బడి పిల్లలతో గురువు సమాహం కమ్మని చెప్పాడు. • గుంపు; grove, orchard, collection of cultivated trees; (గ్రోవ్); కృషి.

గుబ్బుడ్ (పిట్టె) /gubbuḍ (pitte)/ *n.* గుడ్లగూబ; owl; (ఔల్); ఆల్. గుబ్బుడ్ నర్కక్ వెలియంత. రాత్రి పూట గుడ్ల గూబ తిరుగుతుంది. At night the owl flies around.
గుండం /guṇḍam/ గుండం. పేస్తున్ మున్నె గుండం నిరుసంతెర్. దేవుని ముందర గుండం తయార్ చేస్తారు.
గుండ్రల్ /guṇḍral/ *adv.* గుండ్రంగా; round; (ఠౌండ్); పర్రాణా. మావ కుహి గుండ్రల్ మంత. మా బావి గుండ్రముగా ఉంది.

గుండింగ్ /guṇḍiṅg/ *n.* గుండిలు; button; (బటన్).
గుండుర్ కాయంగ్ /guṇḍur kāya/ *n.* వృషణాలు; internal organ; (ఇంటనల్ ఒగన్). అండగోలిసగా రండ్ గుండుర్ కాయంగ్ మందంతంగ్. వృషణాలు రెండు గుండ్రంగా ఉంటాయి.
గుమ్మి కీ- /gummi kī-/ మొసం చేసాడు; deceive; (డిసీవ్).

గుమ్మెల /gummela/ వాయిద్య పరికరం; musical instrument; (మ్యూసికల్ ఇన్స్ట్రుమెంట్).
గుమ్మెల యెంద్యల్ /gummela yendval/ దీపావళికి నృత్యం చెయ్యడం. దివడితున్ డండరితగ గుమ్మెల యేందంతెర్. గుసాడిలు దండారిలో నృత్యం చేస్తారు.
గుమ్సల్ తొడ్డి /gumsal ṭoḍḍi/ గుండ్రని నోరు.
గుమి కీ- /gumi kī-/ *vi.* to cheat; (ఓ చీట్).
గుముల్ (మర్) /gumul (marra)/ *n.* బూరుగు (చెట్టు); kind of a tree; (టీ); పెడ.
గురగుర /guragura/ గులగుల; गुजलाहट.
గుర్గుల /gurgula/ *n.* చిన్న గంప; small basket; (సొల్ బాస్కెట్). బుజ్జి హిరుక్ పెరై గుర్గుల వోత. పాప ఇప్పు పువ్వు ఏరడానికి చిన్న గురిగి తీసుకు వెళ్ళింది.
గుర్ల కియ్యల్ /gurla kiyval/ పుక్కిలింతు; gargling.
గురుజి /guruji/ *n.* గురువు; teacher; (టీచర్). సాడ కరుసియ్యల్ వోర్- గురుజి. చదువు చెప్పేవాడు గురువు.
గురే మా- /gurē mā-/ *vi.* to growl; (ఓ గ్రౌప్); గురీనా.
గులబి పుజర్ /gulabi puṅar/ *n.* గులాబీ పువ్వు; rose flower; (రోస్ ఫ్లౌఅర్). గులాబి పుజర్ గుల్వల్ రంగ్నె పోయంత. గులాబీ పువ్వు గులాబీ రంగులో పూస్తుంది.
గుల్లెర్ /guller/ *n.* గుల్లెరు; catapult; (కెటపల్ట్); గులెల్. గుల్లెర్ తె పిట్టెనున్ పాంతెర్. గుల్లెరుతో పిట్టలను చంపుతారు.
గుల్వల్ /gulval/ *n.* గులాల్; pink powder used for worship; (పింక్ పౌడర్). పేన్కనగ కుక్కు గుల్వల్ వాటంతెర్. దేవుని దగ్గర కుంకుమ గులాల్ వేసుకుంటారు.
గుల్ గుల్ /gulgul/ *n.* గిలగింతపెట్టు; tickle; (టికల్); గుదగుదానా. నాకున్ గిరిజల్ బాయి గుల్ గుల్ కిమత. నాకు గిరిజ బాగా గిలిగింత పెట్టుతుంది.
గుల్ గుల్-కీ- /gulgul-kī-/ to tickle; (ఓ టిక్ల్); గుదగుదానా.

గుసడి /gusaḍi/ *n.* గోసాయి; clown (in rituals, in Dandari festival); (క్లౌన్). బోగిత్ నేటి గుసడ్క ఆసి యేందంతెర్. భోగి రోజున గుసాడి ఆవతారం వేసి నృత్యం చేస్తారు. On the 'bhogit' festival day the * dancers come and dance.

గునడి టోపి /gusaḍi tōpi/ *n.* నెమలి టోపి; decorated peacock feather headdress worn by Gusadi dancers; (పీకొక్ పెదర్ హిఅడ్డెస్). గుసాడిన్ మల్ బూరన టోపి చొకొట్ దిసంత. గుసాడికి నెమలి ఈకలతో చేసిన టోపి అందంగా ఉంటుంది.

గుస్త్రల్ /gusral/ *n.* తోడెలు; wolf; (వుల్ఫ్); **शेरिया.** గుస్త్రల్ కేడతె మందంత, హెర్రెంగ్ పియ్యి తింత. తోడెలు అడవిలో ఉంటూ మేకలను పట్టి తింటుంది. The wolf lives in the forest and secretly eats goats.

గుహ్ /guh/ *n.* పుట్ట గొడుగు; mushroom; (మస్తూం).

గుహ్క /guhk/ పుట్టగొడుగులు; mushrooms (plural); (మస్తూమ్స్).

గూడ /gūḍa/ *n.* గూడు; nest; (నెస్ట్); **घोंसला; पिंजडा.**

గూడ /gūḍa/ *n.* పిట్ట గూడు; nest; (నెస్ట్); **घोंसला.** పురడ పిట్టె కాడింగ్ మీరికీసి గూడ కీత. గువ్వ చిన్న పుల్లలను జమ చేసి గూడు కట్టింది.

గూడ /gūḍa/ *n.* గూడెము; small village, hamlet; (స్మోల్ విలిజ్); **गाँव.** కమ్మి రొహ్కామన్వల్ నాటున్ గూడ ఇంజెర్ ఇంతెర్. కొన్ని ఇండ్లు ఉన్న గ్రామాన్ని గూడెము అని అంటారు.

గూతె మా- /gūte mā-/ to be caught (in a trap) usually by a limb; (టు బీ కొట్). కేడ గొర్రె పాసన్ గ గూతె-మాత. అడవి గొర్రె వలలో పడిపోయింది. Wild sheep are caught in traps (by noose).

గూన్ /gūn/ గుణము; art; (ఆట్); **कला; हनर.** వోన గూన్ చొకొట్ మంత. అతని గుణము మంచిగా ఉంది.

గూనల్ /gūnal/ *n.* గూనివాడు; huntchback; **बौना.** వోర్ మాయ్నల్ గూనల్. అ వ్యక్తి గూనివాడు.

గూబె /gūbe/ *n.* • కర్ణభేరి.

గూబ; eardrum; (ఈయర్డ్రమ్). కెవిత్ రొప్పా గూబె మందంత. చెవిలో కర్ణ భేరి ఉంటుంది.

గూండి కీ- /gūṇḍi kī-/ *n.* చుట్టడం; to wrap, roll up; (టు రప్); **लिपटना.** తరన్ కొందతంగ్ కాత్కనగ గూండె మాత. పాము ఎద్దు కాళ్లను చుట్టిసింది.

గూరె /gūre/ *n.* మట్టి గోడ; wall or partition usually of mud with wooden pillars for re-inforcement; (వోల్); **दीवार.** మావ రోన్ మట్టి గూరెజ్ మంతంగ్. మా ఇంటికి మట్టి గోడలు ఉన్నాయి.

గూసి /gūsi/ *n.* పందికొక్కు; bandicoot, large rat; (బ్యాండికూట్). రోతున్ సిర్ముట్ గూసి గద్దింగ్ కీంత. ఇంటి చుట్టు పందికొక్కు కన్నాలు చేస్తుంది. *nesokia bandicota*.

గెబ్ గెబ్ /geb geb/ *v.* తేన్చు; burp; (బర్ప్). జేవున్ తగ గాటో తింజి గెబ్ గెబ్ ఇంతోర్. విందు బోజనం చేసి తేన్చు తున్నాడు.

గేచుడి (పుడి) /gēcudī (puḍi)/ a small black tick found on cattle, particularly buffaloes; (టిక్ బైట్).

గేర్వ యేందంతెర్ /gērvā yēndanter/ గుండ్రంగా నృత్యం చేయడం; doing dance in a circular way; (డుఇజ్ డాన్స్ ఇన్ ఏయ్ సక్యులర్ వేయ్). సిర్ముర్ గేర్వ యేందంతెర్. చుట్టు గుండ్రంగా నృత్యం చేస్తారు.

గొక్కజ్ /gokkan/ నిప్పు రవ్వలు. సోనోరల్ తడ్డి గొక్కతగ సోసె బొడ్సంతోర్. కంసాలి నిప్పు రాజేసి బంగారం కాల్చుతాడు.

గొక్కత గావ్ /gokkata gāv/ *n.* నిప్పుగాయం; wound from burns; (వౌండ్ ఫ్రొమ్ బంస్).

గొడ్డి /gogdi/ *n.* కోడి పుంజు; rooster; (రూస్టర్); **गुर्गा**. గొడ్డి కూసి సరెన్ సప్తిర్కున్ తెహంత. కోడి పుంజు ప్రొద్దన పూట నిద్ర లేపుతుంది.

గొడ్డి పుజర్ /gogdi puñar/ గోరెంక పువ్వు. గొడ్డి పుజర్ వాప్ దూరతగ బయ్ పిరంత. గోరెంక పువ్వు చేను దూరతో బాగా ఉంటుంది.

గొజొర (పుడి) /goñora (puḍi)/ *n.* కీటకము; bumble bee.

గొట్ట /gotṭa/ *n.* గొట్టం.

పైపు; pipe (for liquid), quiver, cylinder; (ప్రైప్); **नली**; **चोंगा**. వాప్టె యేర్ ఇంజన్తె గొట్టానె సుటి కీంతెర్. చేనుతో నీటిని గొట్టాల ద్వారా వదులుతారు. The pipe is used to let water into the fields from the pump.

గొటిత్ సిర్ముట్ /goṭit sirmut/ మెడ చుట్టూ. మా బాయిగోటిత్ సిర్ముట్ సాక్రికెర్త. మా అక్క తన మేడ చుట్టు హారం వేసుకుంది.

గొడ్డు /godḍu/ *n.* గొడ్డాలు; infertile; (ఇన్ఫర్టిల్); **बंझा**; **बांझ**. **గొడ్డు మూర** /godḍu mūra/ గొడ్డు ఆవు. పియ్యంగ్ వహో అద్ మూరతున్ గొడ్డు మూర ఇంతెర్. దూడలు ఈనని అవును గొడ్డు ఆవు అంటారు.

గొడెల జాడి /godēla jāḍi/ అడవి కోర్రలు; white grain from the forest; (వైట్ గ్రేయ్స్ ఫ్రొమ్ ద ఫొరిస్ట్). గొడెల జాడి వాప్టన్ రొప్పొ మందంత. అడవి కోర్రలు గడ్డి చేనుతోపల ఉంటుంది.

గొండ /gonda/ *n.* మొలత్రాడు; sacred thread worn around waist; (సీయ్యుడ్ త్రెడ్ వొన్ అరౌండ్ వేయ్యు). నడిదగ దొహ్వల్ గొండ. నడుములకు కట్టుకునే మొల తాడు.

గొప్ప /goppa/ *n.* ఆవు పేడ; cowdung; (కౌడంగ్).

గొయ్ట బొక్క /goyṭa bokka/ *n.* కీలు ఎముక; ankle; (ఎంకల్); **ढखना**. కాలదగ గొయ్ట బొక్క మందంత. కాలిలో కీలు ఎముక ఉంటుంది.

గొర్క /gorka/ *n.* బల్లెము; spear; (స్పీయర్); **भाला**. గొర్కతె తరసున్ కొట్టంతెర్. బల్లెముతో పామును నొక్కుతారు.

గొర్ర (పుడి) /gorra (puḍi)/ *n.* పురుగు; kind of centipede (reddish brown in colour and usually found in big groups, rarely alone); (సెన్టిపీడ్); **कीटा**. గొర్రపుడితున్ కయ్యె ఇత్తెకె గీడి పాసి కొత్తతున్ మోడి దిసంత. పురుగును చేతితో ముట్టితే రూపాయి బిళ్ల లాగా కనిపిస్తుంది.

గొర్రె /gorre/ *n.* గొర్రె; sheep; (ఫ్లోక్ ఒఫ్ షీప్); **हरिण**.

గొర్రె మంద /gorre manda/ flock of sheep, deer (gazelle?). గొర్రె మంద కేడతె సొన్జి మేయంత. గొర్రెల మంద అడవికి వెళ్లి మేస్తుంది. Having gone to the forest the flock of sheep graze.

గొల్క /golka/ *n.* గొల్కా; seed of rice paddy; (సిడ్ ఒవ్ రైస్ పెడి). గొల్కా గొల్కా వాట్సర్ మంతంగ్. గోడుమలు గొల్కా వేస్తున్నాయి.

గొల్గవల్ /golgval/ *v.* గునుగుట.

n. గొణగడం; groan; (గ్రోస్). మాతరి వెయ్యెకున్ బతయ్ ఇత్తె గోల్గసెర్ మందంతంగ్. ముసలి మహిళలను ఏమైన అంటే గునుక్కుంటారు.

గొల్లల్ /gollal/ *n.* గొల్లవాడు; shepherd (m.); (శెపర్డ్).

హెర్రెంగ్ మెహ్వాన్ గొల్లల్ ఇంతెర్. మేకలు మేవే వాన్ని గొల్లవాడు అంటారు.

గొవుర్ /govur/ *n.* ఎరువు; compost; (కొంపోస్ట్); गोबर.

గొస్తి /gosti/ *n.* మాట.

విషయం; word, news, matter, language (in pl.); (వడ్); भाषा. పాట్లన్ గ సప్టర్ మీరె మంట్ ఉంది గొస్తి వడ్కవల్ మంత. పటేల్ దగ్గర అందరూ కలవండి ఒక విషయం గురించి మాట్లాడాలి. Gather together at the headman's house; there is news to be told.

గొస్టింగ్ /gosting/ *n.* మాటలు; matter; (మెటర్). గొస్టింగ్ వెహ్వల్. మాటలు చెప్పేవి.

గొస్తి విడ్వ /gosti vidva/ *n.* నిబంధన; regulation;

(రెగ్యులేషన్); నిబంధన; शर्त; नियम. వెహ్తా గొస్తి పిడ్వల్ సెల్లె ఇంజెర్ ఇత్తెర్. చెప్పిన మాటలు దాటకూడదని నిబంధన చెప్పాడు.

గొస్తిన్ జుండ్ /gostina jūṅḍ/ *n.* వాక్యబంధం; clause; (క్లోస్).

గొహ్క /gohk/ *n.* గోడుమలు; wheat (pl.); (వీట్); गेहूं.

గొహ్కనగ యేర్ సుట్టికీసెర్ మంతార్. గోడుమలకు నీరు వదులుతున్నాడు.

గొహ్దల్ /gohḍal/ *adj.* మగడి; male of animals; (మేయ్స్

ఎనిమల్); नर. గొహ్దల్ జన్వర్ టొట్టెతున్ సూడంత. మగ జంతువు అడ జంతువును చూస్తుంది.

గొహ్దె మా- /gohḍe mā-/ *vi.* మలినం చేసి; to become

soiled; (టు బికమ్ సొఇల్ఎడ్). దుబ్బతగ కామ్ కీతెర్ కప్పింగ్ గొహ్దెమాంతంగ్. మట్టిలో పని చేస్తే బట్టలు మలినం అవుతాయి.

గోకుడ్ /gōkud/ *n.* తామర/గజ్జ; itch; (ఇచ్). గోకుడ్ బేమరి

నాకున్ వాసి మంత. గోకుడు రోగం నాకు వచ్చింది.

గోగ్ల /gōgla/ *n.* పొక్కులు; blisters from burns; (బ్లిస్టర్స్

ప్రోమ్ బంస్).

గోచి /gōci/ *n.* చిన్న రొట్టె; kind of small round bread;

(బ్రెడ్); రోటీ. సారింగ్ సురైకె ఇచ్చుస పిండి మెయైకె తాన గోచి కీంతెర్. రొట్టెలు చేసేటప్పుడు కొంచెం పిండి మిగిలితే దానితో చిన్న రొట్టె చేస్తారు.

గోట్నం /gōṭnaṁ/ గోట్నం.

గోటి /gōṭi/ *n.* • మెడ; throat; (త్రోట్); गरदन. గోటితగ దస్తి వాట్సి వెలిసెర్ మంతార్. మెడలో తువలు వేసి తిరుగుతున్నాడు.

• గొంతు; neck; (నెక్); कंठ.

గోటి కి- /gōṭi ki-/ *v.* రుద్దుట; rubbing; (రబింగ్).

గోటి కీ- /gōṭi kī-/ to rub 'pan' in palm.

గోడ /gōḍa/ *n.* గోడ; cement wall; (సమెంట్ వోల్); दीवार. మార రోతున్ సిర్మర్ గోడ మంత. మా ఇంటి చుట్టు గోడ ఉంది.

గోడ గోడి /gōḍa gōḍi/ *adv.* ప్రేమగా; lovingly; (లవిజీలీ).

కాండిని పేడి గోడ గోడితె మర్మింగ్ ఆంతెర్. అబ్బాయి అమ్మాయి ప్రేమతో వివాహం చేసుకుంటారు.

గోడ్ /gōḍ/ *adj.* తీయటి; sweet; (స్వీట్); मिठाई. సాకుర్, బేలి గోడ్ మందంత. చక్కెర, బెల్లం తియ్యగా ఉంటుంది.

గోడ్ లీమ్ (మర్) /gōḍ lim (marra)/ *n.* ఒక రకమైన వేపచెట్టు; curry-leaf tree; (కరీ- లీఫ్ ట్రీ); मीठा नीम का पेड़. *murraya koenggii*.

గోడితె /gōḍite/ *n.* ప్రేమ; love; (లవ్). ఊర్ లాడి గోడితె మందంతెర్. వారు చాలా ప్రేమగా ఉంటారు.

గోదవరి /gōḍavari/ గోదావరి నది; Godavari; (గోడవరి).

గోదవరి మావ జిల్లాతగ మంత. గోదావరి మా జిల్లాలో ఉంది.

గోంజి కియ్ /gōṅji kiy/ చెరుగుట; winnow; (విన్.సా). తూరింగ్ సేతితగ గోంజి కీంతెర్. తొగర్లను చాటతో బాగు చేస్తారు.

గోంగొర (పుడి) /gōṅgora (puḍi)/ గొంగళి పురుగు; larva; (లార్వు). గోంగొర పుడి కట్టె గద్దినగ మందంత. గొంగళి పురుగు కట్టె కన్నాలలో ఉంటుంది.

గోనడి (జాడి) /gōṇaḍi (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. గోనడి జాడి ఇంజెర్ పాటవారంతెర్. గోనాడి గడ్డి అంటు పాట పాడుకుంటారు.

గోపర /gōpera/ *n.* సాలె పురుగు; spider; (స్పైడర్); मकड़ी.

గోపర గోడనగ నూలై రోన్ సారియంత. సాలె పురుగు గోడలలో దారంతో గూడు కడుతుంది.

గోపెర (పిట్ట) /gōpera (piṭe)/ *n.* సాతె పిట్ట; common bird; (క్రైంట్ బవ్ బడ్); ధక్షిణ.

గోబె /gōbe/ *n.* గోబి; generic word for cabbage; (ఇబిజ్); గోబి.

పాన్ గోబె /pān gōbe/ *n.* ఆకు గోబి; cabbage (leafy); (ఇబిజ్); బందగోబి. పాన్ గోబెత కుస్తీ అట్టి తింతెర్. ఆకు గోబితో కూర వండి తింటారు.

పుజర్ గోబె /puṅar gōbe/ *n.* పూల గోబి; cauliflower; (కాలిఫ్లవర్); కాలగోబి. పుజర్ గోబెత కుస్తీ అట్టి తింతెర్. పూల గోబితో కూర వండి తింటారు.

గోమెర /gōmera/ *n.* పిడక; cow dung cake (used as a fuel for burning); (కొ డంగ్ కేయ్). కాసుడంగ్ కమ్మింగ్ వడికినెకె గోమెరనె కమ్మింగ్ కాసుసంతెర్. ఎడ్లబండికి చక్రం పట్టలను ఎక్కించడానికి పిడకలు వాడుతారు.

గోమసి (పిసి) /gōmasi (vīsi)/ *n.* ఎడ్ల మీద ఉండే పురుగు; parasitic cattle fly; (కెబల్ ఫ్లై). కోందనగ మన్వలిక్ పుడ్కున్ గోమసింగ్ ఇంతెర్. ఎడ్ల మీద ఉండే పురుగులను గోమాసి అంటారు. గోమసింగ్ ఆతెకె కోందంగ్, మూరంగ్ మర్తక్, ఆయిడెరినగ మేందోల్ గసి కీంతంగ్. Having got cattle flies, bullocks and cows rub their body ontrees or poles.

గోయల్ /gōylal/ *adv.* గుండ్రంగా; spin; (స్పిన్). కాండిర్ కర్సనెకె గోయల్ తిరిసెర్ కర్సంతెర్. పిల్లలు ఆటలు ఆడుకునేటప్పుడు గుండ్రంగా తిరుగుతూ ఆడుకుంటారు.

గోల్ /gōl/ *adj.* గుండ్రటి; round; (రాండ్); పరాంతా. కాండిర్ గోల్ కర్సవల్ మందంత. పిల్లలు గుండ్రముగా ఆడేది వుంటుంది.

గోల్ సాడి /gōlsāḍi/ *n.* చీర; sari; (సారి); సాటి; వజ్ర. బాయిక్ గోల్ సాడి పొండంతంగ్. స్త్రీలు చీరలు కట్టుకుంటారు.

గోలి /gōli/ *n.* గోలి/ మాత్ర; pill, tablet; (టాబ్లెట్); గోలి. బేమరి కమ్మి అయన్ సాటి డాక్టర్ గోలింగ్ సీంతోర్. రోగాన్ని నయం చెయ్యడానికి డాక్టర్ మాత్రలను ఇస్తారు.

గోలి కీమ్ /gōli kim/ ముద్ద చేయు; to make lump; (టు మేయ్ లంప్).

గోవురదన్ గోటం /gōvurdan gōṭam/ *n.* పెళ్లిళ్లు చేసే చోటు; place in the centre of a village where people meet (especially for marriages); (సెంట్రల్ మీటింగ్ ప్లేయ్). గోవురదన్ గోటమ్మగ నాన్రినాన్ వోంతెర్. పెళ్లి చేసే స్థలానికి ప్రజలు వెళతారు.

గోసతె /gōsate/ శిక్ష పడు; getting punished; (గెటింగ్ పనిష్ ఎడ్). రాజేందర్ తున్ బయ్యె బాబలిర్ బయ్ గోస కీసెర్ మంతెర్. రాజేందర్ ను అమ్మానాన్నలు కొట్టి డు:ఖ పెడుతున్నారు .

చక్కార్ వా- /cakkār vā-/ vi. తలతిరగడం; to swoon, become giddy, dizzy, light-headed; (ఊ స్వోస్); वेहोश हो जाना. గాబో తిన్వక్ మత్తై చక్కర్ వాసి అర్తంతెర్. అన్నము తినకుండా ఉంటే తలతిరిగి పడిపోతారు.

చక్కి /cakki/ n. గిరిప్పి; mill; (మిల్). దాననున్ పిండి కియ్యవ్ చక్కి. ధాన్యాలను పిండి చేసేది గిరిప్పి.

చక్కర్ మాటి /caknar māṭi/ n. రత్నపురి గడ్డ; sweet potato; (స్వీట్ పట్టెయో); सूरन; जमीकंद. చక్కర్ మాటింగ్ ఉప్పికున్ తింతెర్. రత్నపురి గడ్డ ఉడికించి తింటారు.

చక్కల్క్ /caknalk/ n. చక్కాలు; circular savoury snacks.

చక్కె /cakne/ adj. నిర్మలమైన/శ్రేష్ఠమైన; pure; (ఘృఅర్). సాడతె సాన్నెకె చక్కె తయర్ ఆసి సొందన. బడికి వెళ్లేటప్పుడు నిర్మలమైన తయారై వెళ్లాలి.

చకిన్ కియ్యవ్ /cakin kiyyal/ v. పర్యవేక్షించు. n. తనిఖీ; inspection; check; जाँच. సాడంగ్ చకిన్ కియ్యవ్ సాబ్ వాతొర్. బడులను పర్యవేక్షించే అధికారి చక్కారు.

చచ్చొల /caccola/ adv. పూర్తిగా; completely; (కంప్లీట్టి); पूर्णतः. నన్న చచ్చొలయ్ కొర్ తింతొన్. నేను పూర్తికోడినే తింటాను.

చట్టం /cattain/ n. చట్టం; law; (లో); कानून; नियम. 1/70 చట్టం బొమ్మిత్ సాటి మంత. 1/70 చట్టం భూమికి చెందింది.

చడ్డ /caḍṇa/ drumstick; (డ్రమ్ స్టిక్).

చడ్డ చడ్డ /caḍḍa caḍḍa/ adv. స్పష్టంగా; clearly; (క్లీయలి); स्पष्ट; साफ साफ. కాపున్ మర్రతంగ్ కాయంగ్ చడ్డ చడ్డ దిసంత. పత్తి కాయలు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

చడ్డి /caḍḍi/ n. చడ్డీలు; underpants; (అండర్వెయిస్). చుడ్డుక్ కాండిర్ చడ్డింగ్ కెరంతెర్. చిన్నపిల్లలు చడ్డీలు వేసుకుంటారు.

చడికి - /caḍi ki-/ •v. ఎగరవెయ్యి; to hoist (a flag), pull something up; (ఊ చోయిస్ట్); ऊपर उठाना. మావ సాడతగ జెండ చడి కీంతెర్. మా బడితో జెండా ఎగర వేస్తారు. •n. చాడిలు చెప్పుట. •v. ఎక్కించుట. కాసుర్ గారెన్ మోటర్ తగ

చడి కీంతెర్. బండి చక్రాలను వాహనములో ఎక్కిస్తున్నారు. •n. ప్రోత్సహించడం. నాకున్ వరొర్ చొకోట్ వెహ్యవ్ మంతొర్. నాకు ఒక్కరు ప్రోత్సహించే వాడు ఉన్నాడు.

చతుర్ మన్వల్ /catur manval/ adv. తెలివిగా/ జాగ్రత్తగా; intelligently; (ఇంటిలిజంట్లీ). జాగ్గి సొత్తైకె బయ్ చతుర్ మందన. కావలికి వెళితే బాగా జాగ్రత్తగా ఉండాలి.

చంది /candi/ n. సామాను; provisions, supplies; (ప్రవిజంస్). రోత చంది మార్త పెరెక్ యెచ్చికున్ తర. ఇంటి సామాను అయిపోయాయి తీసుకురా!

చంచి /cañci/ n. సంచి; bag; (బెగ్); झोरा. సాడ కాండి చంచి పియ్యి సాడతె దాంతొర్. బడి పిల్లవాడు సంచి పట్టుకొని బడికి వెళుతున్నాడు.

చంచి కీ- /cañci ki-/ n. సర్దడం; to gather together, deposit, put in order, tidy up; (ఊ పుట్ ఇన్ ఒడర్); जमा करना.

చంచె మాతొర్ /cañce mātor/ బాగుపడ్డాడు. వోర్ ఉయ్ సర్ ఆసి చంచెమాతొర్. అతను తెలివిగా ఉండి బాగుపడినాడు.

చందొడ /candoda/ n. ఎర; kind of trap for catching small animals (rabbits, pigs, deer, etc.); (ట్రప్ షొర్ కెబిట్ రెబిట్స్). చందొడతె పిట్టెన సికరి కీంతెర్. ఎరతో పిట్టల వేట చేస్తారు.

చప్పి /capḍi/ adv. చప్పగా; tasteless, insipid, bland, flavourless; (టేయ్యులెస్); विना स्वाद का. చహతగ సాకుర్ వాట్వైకె చహ చప్పి అంత. చాయతో చక్కెర వెయ్యక పోతే చప్పగా ఉంటుంది.

చప్పుడ్ /cappuḍ/ n. చప్పుడు; noise; (నోయిస్); आहट. పేన్క్ నగ డోల్క్ పానెకె చప్పుడ్ వాంత. దేవుళ్లకు డోలు కొట్టిటప్పుడు చప్పుడు వస్తుంది.

చప్రి కీ- /capri ki-/ చప్పరించడం; to gnaw; (ఊ నేవ్). తొడ్డితె చప్రి కియ్యవ్. నోటితో చప్పరించడం.

చవేట /capēṭa/ n. వెడలుపు; flattened; (ఫ్లాటండ్).

చబుక్కె /cabukne/ adv. నెమ్మదిగా; a prod or poke; (ప్రోడ్); कीचना.

చమ్మి కీ- /camki ki-/ to shine, polish; (ఊ శైన్); चमकना. రాజల్ తన్వ కోడత్ బయ్ చమ్మి కీతొర్. రాజు తన గుర్రముకు తర్పిడు నిచ్చాడు. The king shines his horse very much.

చమ్మె-మా- /camle-mā-/ to shine, polish; (ఊ శైన్); चमकना.

చచ్చు /camca/ n. తీయడం; spoon; (స్పూన్); चम्मच. చచ్చు కుస్తి తావై కామ్ సీంత. చమ్మా కూర తియ్యడానికి పనికి వస్తుంది.

చమ్పమెన్ సాకుర్ /camcamen sākur/ చంచా నిండ చక్కెర. చహతగ చమ్పమెన్ సాకుర్ వాట. చాయలో చెమ్పా నిండ చక్కెర వేయుము.

చండ్కల్ /caṇḍkal/ man of the Harijan caste; (మెన్ ఒవ్ హరిజన్ కాస్ట్). చండ్కల్ ఇన్వల్ ఉంది జాతితుర్. పీరు నేతకాని జాతి వారు.

చండెక్ /caṇḍke/ నేతకాని స్త్రీ; woman of the Harijan caste; (పుమన్ ఒవ్ హరిజన్ కాస్ట్).

చంబరల్ /cambaral/ n. చెప్పులు చేసేవాడు; cobbler; (కొబ్లర్); मोची.

చంబరి /cambare/ n. చెప్పులు కుట్టే వాని భార్య; wife of a cobbler; (ఫ్రైప్ ఒవ్ ఏయ్ కొబ్లర్).

చంబు /cambu/ n. గ్లాసు; glass; (గ్లాస్); चंबू.

చంపొపుజర్ /campo puñar/ సంపెగ; चंपक. చంపొపుజర్ బయ్ సోబతె మంత. సంపెగ పువ్వు చాలా అందంగా ఉంటుంది.

చయిన్ సెల్య /cayin selva/ అనారోగ్యంగా ఉన్న; being ill; (బీఇజ్ ఇల్). జీవ చయిన్ సెల్యెకె హరమ్ యేతన. అనారోగ్యంగా ఉన్నవాడు సేద తీసుకోవాలి.

చర్న /carṇa/ n. చరణం; presence; (ప్రసెన్స్).

చర్వి /carvi/ n. చిన్న బిందె; bronze pitcher; (బ్రౌన్ పిచర్). చర్వితె యేర్ తరంతెర్. చిన్న బిందెతో సీరు తెస్తారు.

చల్ప బండ /calpa baṇḍa/ n. చలప రాయి; large slab of stone (typically used as a place for bathing or laundry, also used as part of a trap for rats); (లాజ్ ప్లాట్ ఒవ్ స్టోన్). ఊతింగ్ పియ్యన్ సాటి చల్ప బండతె డప్పాంగ్ వాటంతెర్. బుర్క పిట్టలను పట్టుకోడాన్ని చాప బండతో డప్పా వేస్తారు.

చవ్కి /cavki/ n. చౌకీదారు; watchman; (వౌచ్ మెన్). కేడతున్ దక్కసియ్యన్ చవ్కి ఇంతెర్. అడవిని కాపాడే వాడు చౌకీదారు.

చవ్రంగ్ /cavraṅg/ n. దేవుని గద్దె; altar; (ఒల్టర్). పేన్ఠన్ ఉప్పుసియ్యల్ చవ్రంగ్. దేవున్ని కూర్చుండ పెట్టె బలి గద్దె.

చవ్వెర /cavvera/ kind of short green bean; (గ్రీన్ బీన్). చవ్వెర సేజన కుస్తి అట్టి తింతెర్. గోరు చిక్కుడు కాయలను కూర చేసి తింటారు. They cook and eat the green beans.

చహ పత్తి /caha patti/ n. తేయాకు పొడి; tea; (టీ); चाय. చహ పత్తి పాలనె పత్తి కీంతెర్. తేయాకును పొడి చేస్తారు.

చహ బాజి /caha bāji/ ఆకు కూర; leafy vegetable; (లీఫి వెజిటబుల్). చహ బాజిత కుస్తి బయ్ సోబతె అంత. ఈ ఆకు కూర చాలా బాగుంటుంది.

చహ్కా /cahk/ n. ముళ్లు; thorn(s), fishbone(s) (same word is used for s. and pl.); (తోర్న్స్). చహ్కా నగ సాత్తెకె చహ్కా గండంతంగ్. ముళ్లలో వెళితే ముళ్లు గుచ్చుతాయి.

చహ్కా /cahki/ n. రోలు; mortar for grinding spices; (మొర్టర్); खरल. మిర్చ చహ్కా తగ కొహ్కాంతెర్. కారం రోలులో నూరుతారు.

చహ్హింగ్ /cahḍiṅg/ n. చాడిలు; talking behind someone's back; मुनादी करवा; ढिंढोरा पिटवा. బోనంగె చహ్హింగ్ వడ్కెవక్ మందన. ఎవరి మీద చాడిలు మాట్లాడకూడదు.

చహ్హియల్ /cahḍiyal/ నిందలు వేసేవాడు; a gossip; (ఏయ్ గోసిప్). మావంగ్ చహ్హింగ్ వడ్కెనెర్ మంతంగ్. మాపై నిందలు వేసి మాట్లాడుతున్నారు.

చహుర్ /cahur/ n. గోవులతోక వెంట్రుకలు; ceremonial fly-whisk with long hair or strips of cloth tied to one end (used for giving blessing); (సెరమెనియల్ ప్లా-విస్కె). పెర్న పేన్ఠగ కేల్క్ న చహుర్ మందంత. పెద్ద దేవుని దగ్గర గోవుల తోక వెంట్రుకలు ఉంటాయి.

చాకు /cāku/ n. కత్తి; small knife; (నైఫ్); चाकु. చాకుతె మర్క పోడింగ్ కొయ్య. కత్తితో మామిడి పండు కోయు.

చాచ్ గోయిందల్ (పిట్టె) /cāc gōyindal (piṭṭe)/ n. పిట్ట పేరు; bird name; (బడ్ నేయ్య).

చాచుడింగ్ /cācuḍiṅg/ తెరలు తెరలు; stack of flat objects; (స్టాక్ ఒవ్ ప్లాట్ ఒబ్జెక్ట్స్).

చాట్ /cāt/ n. కమ్మి; whip; (విప్); कोड़ा. కోడ ఉచ్చి సాస్కెకె చాట్నె పాంతెర్. గుర్రము మీద కూర్చొని వెళ్లేటప్పుడు కమ్మితో కొడుతారు.

చాటి /cāṭi/ *n.* వాయిద్యముతో శబ్దం వచ్చే భాగం; the side of a drum which is beaten by hand (rather than with a drumstick); (సైడ్ బాట్ డ్రమ్).

చాడ్ని /cāḍni/ *n.* జల్లెడ; sieve; (సివ్); **ఇలనీ**. వహ గరికియెన్ చాడ్ని కామ్ సీంత. చాయ జల్లెడ పట్టడానికి పనికి వస్తుంది.

చాడె /cāḍe/ funnel part of seed drill. జొన్నంగ్ చాడెతె యెద్దంతెర్. జొన్నలు వేసేటప్పుడు చాడ్ని తో వేసుకుంటారు.

చాంగ్గొ /cāngglo/ *adv.* మంచిది; good; (గుడ్).

చాంది /cāndi/ *n.* వెండి; silver; (సిల్వర్); **చాందీ**; **रजत**. చాందితంగ్ కడెంగ్ కెరంతెర్. వెండి కడియాలు వేసుకుంటారు.

చాప్ర /cāpra/ *n.* చాప; mat; (మెట్); **चटाई**. రచ్చతె చాప్ర వాట్టి ఉత్తెర్. బయట చాప వేసి కూర్చున్నారు.

చాపి కియ్యల్ /cāpi kiyval/ *n.* ముద్రణ; print; (ప్రింట్). నావంగ్ మర్మినంగ్ పత్రికంగ్ చాపి కీంతామ్. నా పెళ్లి పత్రికలు ముద్రిస్తున్నాము.

చాయ్ చల్ /cāyca/ ఉషారుగా. రాగొ పిట్టె బయ్ చాయ్ చల్ మందంత. రామ చిలుక చాలా ఉషారుగా ఉంటుంది.

చారొ /cāro/ *n.* • పశుగ్రాసం; animal feed; (ఎనిమల్ ఫీడ్); **आहार**; **भोजन**. • జంతువుల (గడ్డి); animal feed (grass, hay, etc). • జంతుగ్రాసం; forage; (ఫోర్వియ్). కేడ నమ్కొనెకె చారొ బయ్ పుట్టంత. అడవి ప్రాంతంలో జంతుగ్రాసం దొరుకుతుంది.

చాలక్ /cālak/ *adv.* తెలివిగా; alertness; (అలర్ట్నెస్). వేర్ కాండి బెయ్ చాలక్ మంతొర్. ఈ పిల్లవాడు చాలా తెలివిగా ఉన్నాడు.

చాలకి /cālaki/ *adj.* చురుకైన; sharpness (of a person); (శాప్నెస్).

చాల్ /cāl/ *n.* • తీరు; posture; (పోస్చర్); **हंग**; **तरिका**. దివడిత్క గుసడ్క ఉంది చాలె యేందంతెర్. దీపావళికి గుసాడిలు ఒకే తీరుగా ఎగురుతారు. • ప్రవర్తన; manner; (మెనర్); **चाल चलन**. యేంద్యలిర్ దుస్తొ దుస్తొ చాల్కె నె యేందంతెర్. నాట్యం చేసేవారు వేరు వేరు ప్రవర్తనలో నాట్యం చేస్తారు.

చాహ్- /cāh-/ *n.* చాపడం; to stretch; (టూ స్ట్రెచ్); **तानना**. కాల్కె నోతెకె చహ్పా ఉద్దంతెర్. కాళ్లు నొస్తే కాళ్లు చాపి కూర్చుంటారు.

చిక్కల్ /cikkal/ *n.* చుంచెలుక; rodent; (రోడ్ ఎంటి). చిక్కల్ చిక్ చిక్ ఇంజెర్ విత్తంత. చుంచెలుక చిక్చిక్ మని ఉరుకుతుంది.

చిక్టల్ /cikṭal/ **తోభి**. సోనెరావు బయ్ చిక్టల్ మంతొర్. సోనెరావు బాగా తోభి.

చిక్ల /cikla/ *n.* బురద; mud (often used in pl.); (మడ్); **कीचड़**. పిర్ వాతెకె చిక్ల అంత. వాన పడితే బురద అవుతుంది.

చిచ్చల్ బొట్ట /ciccal botṭa/ *n.* చిన్న వేలు; little finger; (లిట్ల ఫింగర్). నొవ్వి నొవ్రల్ చిచ్చల్ బొట్ట పియ్య బొట్ల తిరియంతెర్. వదూవరులు చేతి చిన్న వేళ్లను పట్టుకుని హోమం మట్టు తిరుగుతారు.

చిట పొట /ciṭa poṭa/ *n.* మూర్చ; faint; (ఫియంట్). కొర్డున్ బండతె పాతెకె కొర్ చిట పొట అంత. కోడిని బండతో కొడితే మూర్చిల్లి పడుతుంది.

చిట్క చొట్క /ciṭk coṭk/ *n.* చిటపట; dripping sound; (డ్రిప్పింగ్ సౌండ్). పిర్ సురు ఆనెకెటేమ్కె చిట్క చొట్క ఇంతంగ్. వర్షం వచ్చేటప్పుడు చినుకులు చిటపట అంటాయి.

చిట్కి కీ- /ciṭki kī-/ *vi.* చిటికలు వెయ్యడం; to snap your fingers; (టూ స్పాప్ యొర్ ఫింగెస్). బొట్టనె చిట్కి కీంతెర్. వేళ్లతో చిటికలు వేస్తారు.

చిట్టి /ciṭṭi/ *n.* • ఉత్తరం; letter; (లెటర్); **चिट्ठी**; **पत्र**. నన్న సాడతగ చొకొట్ మంతొన్ ఇంజెర్ బయ్యె బాబన్ చిట్టి వాట. నేను బాగున్నానని అమ్మ నాన్నలకు ఉత్తరం రాయి. • టికెట్; ticket; (టికెట్).

చిట్టె /ciṭṭe/ *n.* చిట్టెడు; half pound (approx.) measure; (హాఫ్ పౌండ్ మెజర్). దానంగ్ కహ్యల్ తున్ చిట్టె ఇంతెర్. ధాన్యాలను కొలిచేదాన్ని చిట్టె అంటారు.

చిత్తమ్ /cittam/ *n.* ఆలోచన; thought; (తోత్); **विचार**;

చిత్రన్ కీమ్ /citran kīm/ *v.* చిత్రించు; portrait; (పోర్ట్రెట్); **चित्रित कर**; **चित्र बना**. గనపతి బొమ్మ చిత్రన్ కీతోర్. గణపతి బొమ్మ చిత్రీకరించాడు.

చింత /cinta/ *adj.* విచారకరమైన; worry; (వరి). సంకర్ తంగ్ హెర్రెంగ్ దవై మాతంగ్ ఇంజెర్ చింతతె మంతొర్. శంకర్ మేకలు తప్పి పోయాయి అని దుఃఖంలో ఉన్నాడు.

చింద వంద /cinda vanda/ *n.* చిందటం; spill; (స్పిల్). బాయ్యెన్ పాసికున్ నెత్తుర్ చింద వంద కీతోర్. భార్యను కొట్టి చిందర వందర రక్తం చిందించాడు.

చిప్ టుండ్- /cip tuṅḍ-/ • *v.* అతికించుట; to stick; (టూ స్టిక్); **चिपकना**. మర్మిమండతగ కలర్ కలర్ తంగ్ కాగుత్క చిప్ టుండ్ సీంతెర్. పెండ్లి పందిరిలో రంగు రంగుల కాగితాలను అతికిస్తారు. • *vi.* అంటుట; to stick, fix, join, bond, attach, glue.

చిప్పి /cipṭi/ *n.* కంటి ఊసులు; dried rheum of eye, dry nose mucus, dry secretion. సక్రెన్ తెచ్చికున్ కడ్కె నంగ్ చిప్పింగ్ ఉస్సన. పొద్దున లేచి కంటి ఊసులు తుడుచుకోవాలి.

చిప్పె కీ- /cipne kī-/ *v.* కౌగిలించుట; to hide from harm, protect (in the way a mother hen hides her chicks under her feathers); (టూ హైడ్ ఫ్రొమ్ హామ్); **छिपना**, **छुपना**. వరోన్కె వరోర్ చిప్పె పియ్య మంతెర్. ఒకరికి ఒకరు కౌగిలించుకుంటున్నారు.

చిపాట /cipota/ పాసెం కాయ. చిపాట కాయ కష్టినగ టుండంత. పాసెం కాయ బట్టలకు అంటుకుంటుంది.

చిమ్కి /cimki/ n. చిటికెడు; just a little; (జస్ట్ ఏయ్ లిటల్). కయె రండ్ బొట్టనున్ పియ్యెకె చిమ్కిమెన్ ఇంతెర్. చిన్నగా రెండు వేళ్లతో పట్టుకోవడము.

చిష్టు /cimta/ n. శ్రవణం/పట్టుకారు; pincers, tongs; चिमटा. చిష్టు గంజ్కె పియ్యె కామ్ సీంత. శ్రవణం గిన్నెలను పట్టడానికి పనికి వస్తుంది.

చిమ్ని /cimni/ n. దీపము; kerosene lamp; (కెరోసీన్ లాంప్); चिराक. రోన్ సష్టి చిమ్నిత ఉజ్జడ్ వాంత. ఇళ్లంతా దీపం వెలుతురు వస్తుంది.

చిరచిరపేల్కవల్ /ciracira pēlkval/ n. నీళ్ల విరేచనాలు; diarrhoea; (డైఅరీయ).

చిర్కల్ /cirkal/ n. కీచురాయి; kind of insect; (క్రెండ్ ఒవ్ ఇంసెక్ట్).

చిర్కనె /cirkne/ adv. పూర్తిగా; absolutely; (ఎబ్బలుట్టి). చిర్కనె జొల్ సడుసీమ్. పూర్తిగా సోల్ల పడనివ్వు.

చిర్రల్ /cirral/ తామర; ringworm; (రింగ్వార్మ్).

చిర్రల్₂ /cirral/ n. కీట్కూర్; cockroach-like insect; (కాక్ రోచ్-లైక్ ఇంసెక్ట్). చిర్రల్ చీర్ ఇంజెర్ ఆడంత. కీట్కూర్ చీర్ అంటు అరుస్తుంది.

చిలటి (మర్) /cilaṭi (marra)/ n. చిలటి చెట్టు; kind of a tree; (టీ); पेड़. హెర్రెంగ్ గాయికి చిలటి పొద్దెలంగ్ మెహ్పార్ మంతోర్. మేకల కాపరి చిలటి చెట్లతో మేకలు మేపుతున్నాడు.

చిల్కె /cilke/ n. పూర్తి; totally; (టోటల్); समस्त; सारा; समूचा. చిల్కె గాబోతింజి మహ్తార్. అన్నం మొత్తం పూర్తి చేసారు.

చిల్కె ఆ- /cilke ā-/ vi. మొత్తం అయింది; to be finished (work); (టు బీ పిసిక్ట్); खत्म होना. కామ్ చిల్కె ఆత. పని మొత్తం అయింది.

చిల్కొలటింగ్ /cilkolaṭiṅg/ n. ఆట; kind of game; (గేయ్); बाज़ी. ఉస్కెతగ కొలటింగ్ వాట్వడున్ చిల్కొలటింగ్ ఇంతెర్. ఇసుకలో ఆడుకోవడం ఒక రకమైన ఆట.

చిల్మి /cilmi/ n. గొట్టం. గాయింజి చిల్మితె ఉంటెర్. గంజాయి గొట్టంతో తాగుతారు.

చిల్లర్ /cillar/ adj. చిల్లర; churn; मथ; बिलो. వోర్ కాండి బయ్ చిల్లర్ మంతోర్. ఆ పిల్లవాడు బాగా చిల్లర్ ఉన్నాడు.

చిల్లల్ /cillal/ adj. హరితము. ఆకు పచ్చ; unripe, green; (గ్రీన్, రో); हरा.

చిలిమ్ /cilim/ n. గంజాయి త్రాగే గొట్టము; an earthen pipe for smoking narcotics; चिलम.

చిలుమ్ పియ్- /cilum piy-/ త్రుప్పు పట్టింది; got rusty; (గొట్ రస్టి); कराव.

చిలుమ్ పియ్ /cilum piyta/ తుప్పుపట్టింది; rusted; (రస్ట్ ఎడ్). యేర్ తుంగ్వల్ పొహ్రా బయ్ చిలుమ్ పియ్. స్నానం చేసే బకెటు బాగా తుప్పు పట్టింది.

చిహ చిహ కవ్- /ciha ciha kav-/ v. ముసిముసి నవ్వు; to giggle; (టు గిగల్); मन्द-मन्द हंसना.

చిహ్వి కియ్యల్ /cihṭi kiyyal/ ఎగతాళి చేయు; to mock; (టు మొక్). కాండిర్కన్ బయ్ చిహ్వికిసెర్ మంతెర్. పిల్లలను బాగా ఎగతాళి చేస్తున్నారు.

చిహొ /ciho/ n. సింహం; lion; (లైఅన్); सिंह, शेर. చిహొ కేడత జన్వర్ ఆండ్. సింహం అడవి జంతువు.

చీకివాత తోడి /cikivāta tōḍi/ n. బంకమట్టి; clay; (క్లేయ్); काली मिट्टी; चिकनी मिट्टी. చీకివాత తోడితె గూరెంగ్ మాచంతెర్. బంకమన్నుతో గోడలు మెత్తుతారు.

చీచె /cice/ n. పిందె; immature, young fruit, fruit just formed after blossom; (ఇమట్యూర్ ఫ్రుట్). జామ్ మర్చ చీచెంగ్ అర్యెర్ మంత. జామ్ చెట్టు చిన్న చిన్న పిందెలు కాస్తుంది.

చీచొక /cīcoka/ n. చింత గింజ; seed of tamarind; (టుమరిండ్ సీడ్). చీచొకనె కాండిర్ చంపొంగ్ కర్నంతెర్. చింత గింజలతో చిన్న పిల్లలు ఆష్టాచమ్మ ఆడుతారు.

చీచొర బండ /cīcōra baṇḍa/ n. రాయి; kind of rock (usually white, sometimes black); (రొక్); पत्तर्.

చీజ్ /cij/ n. వస్తువు; content; (కొంటెంట్); वस्तु; चीज. సంతోస్ నేండ్ ఉంది చీజ్ తర్నెన్ సాత్తార్. సంతోస్ ఈ రోజు ఒక వస్తువు తెచ్చుకోవడానికి వెళ్లాడు.

చీతకి /cītaki/ బంగారపు పట్టి; belt of gold; (బెల్ట్ ఒవ్ గోల్డ్).

చీతడ్ /cītaḍ/ n. చిరుతపులి; cheetah, leopard; (చీత). చీతడ్ కేడతె మందంత. చిరుత పులి అడవిలో ఉంటుంది.

చీప /cipa/ n. • బద్ద; splint; (స్ప్లింట్); कमरी. హెర్రెత కాల్ ఉరుంగైకె వెద్దర్ పక్కితంగ్ చీపంగ్ దొహంతెర్. మేక కాలు విరిగితే వెదురు బద్దతో కడతారు • తునక; shred; (ప్రెడ్). కాసుర్ కమ్మి డీల ఆతెకె చీపంగ్ పాంతెర్. బండి చక్రం పట్టి అయినప్పుడు తునక కొడతారు.

చీర్నంగ్ /cīrnaṅg/ n. చిన్న గంటలు; kind of bell; (బెల్); घंटा. కోదనగ జత్ర సాన్నెకె చీర్నంగ్ దొహంతెర్. జాతరకు వెళ్లేటప్పుడు ఎడ్లకు చిన్న గంటలు కడతారు.

చీర్ని /cīrni/ *n.* చిన్న ఉలి; file; (ఫైల్). చీర్నితె కొయ్య గడ్డింగ్ పాంతెర్. చిన్న ఉలితో కొయ్య కు కన్నాలు చేస్తారు.

చీరి కీ- /cīri kī-/ to cut open, incise; (టు కట్ ఒపన్). హెరైతంగ్ పొద్దుక్ తెండన్ సాటి మేందోత్ చీరి కీంతెర్. మేకపేగులు తీయడానికి చీరుతారు.

చీరిత /cīrita/ చీల్చిన; separated; (సెపరేట్టుడ్).

చీల /cīla/ *n.* కొయ్య చీల; peg for keeping wheel on the axle; (పగ్); శ్చీటి. కాసుర్ గారె అర్వక్ ఉంది చీల మందంత. బండి చక్రము పడకుండా ఒక కొయ్య చీల ఉంటుంది.

చీల వాట /cīla vāṭa/ గడియ వేయి; shut the door; (శట్ ద డొర్). నర్క నరుమ్మెకై చీల వాట్సి నర్కన. రాత్రి పడుకునేటప్పుడు గడియ వేసి పడుకోవాలి.

చుక్- /cuk-/ • to make a mistake; (టు మేయ్యే ఏయ్ మిస్టేయ్యే). తన్వ గల్లి కరి కీసి చుక్-చుకె మాతొర్. తన తప్పు తెలుసుకొని పశ్చాత్తాప పడ్డాడు.

చుక్ చుకె మా- /cuk cūke mā-/ the noise one makes when disappointed by something, or unexpectedly missing something; (సై ఒవ్ డిసపొఇంటుంట్).

చుక్క /cukka/ *n.* • బిందువు. • చుక్క; dot; (డొట్); బిందీ; బింద్య; तिलक. అంగైతగ ఉంది నెత్తుడ చుక్క అర్త. చొక్క మీద ఒక రక్తము చుక్క పడ్డది.

చుక్కి ఆత /cukki āta/ తప్పు అయింది; mistake happened; (మిస్టేయ్యే హెపండ్). నన్ కీత కామ్ చుక్కి ఆత. నేను చేసిన పని తప్పు చేశాను.

చుక్కే మా- /cukkē mā-/ to get lost; (టు గెట్ లొస్ట్).

చుక్కొ /cukko/ *n.* దురదృష్టం; misfortune; (మిన్ ఫార్ట్యూన్); दुर्भाग्य; बदाकिस्मती.

చుక్క (జాడి) /cukḍa (jāḍi)/ *n.* ఒకరకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. కష్టినగ టట్యుల్ జాడితున్ చుక్క జాడి ఇంతెర్. బట్టలలో తట్టుకునే గడ్డిని చుక్కా గడ్డి అంటారు.

చుక్కియల్ /cukḍiyal/ పని దొంగ; lazy person at work; (లేయ్యి పనన్ ఎట్ వక్). కామ్ వెహైకె కామ్ కియ్యోర్ వోన్ కామ్ చుక్కియల్ ఇంతెర్. పని చెప్పినప్పుడు పని చెయ్యని వాన్ని పని దొంగ అంటారు.

చుక్ చుకె మా- /cukcūke mā-/ *n.* పశ్చాత్తాప పడడం; to repent, feel sorry; (టు పీల్ సొరి).

చుచ్చి బాజి /cucci bāji/ ఆకు కూర; leafy vegetable; (లీఫి వెజిటబుల్). చుచ్చి బాజి తిత్తెకె జీవతున్ చొకొట్ మందంత. ఈ ఆకు కూర తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

చుక్కనె సో /cuṭkne sō/ తక్షణం పో; go immediately; (గో ఇమీడియట్టి). కావడ్ తెరిసికున్ చుక్కనె సో. తలుపు తీసి తక్షణం పో.

చుట్ట /cuṭṭa/ *n.* చుట్ట; home-made pipe for smoking; (సైప్). తుమ్రి ఆకితె చుట్ట కీసి చుట్ట ఉంటెర్. బీడి ఆకుతో చుట్ట చేసి పొగ తాగుతారు.

చుట్ట ఆకి /cuṭṭaāki/ *n.* తునికి ఆకు; leaf for smoking used to wrap tobacco in; (లీఫ్ ఫొర్ స్మోకింట్).

చుట్ట ఆకి తగ తమ్ముక్ నిస్పా ఉంటెర్. చుట్ట ఆకులలో తంబాకు నింపి త్రాగుతారు. They put tobacco in the 'cuta' leaf and smoke (drink) it.

చుట్టల్క /cuṭṭalk/ *n.* చుట్టాలు; brother (not family member); (బ్రదర్). మావుర్ చుట్టల్క మర్మిన్క వాతెర్. మా చుట్టలు పెండ్లికి వచ్చారు.

చుడబుక్కల్ /cuḍbuḍkal/ తుంటరివాడు.

చుడుర్ /cuḍur/ *n.* సూక్ష్మ; diminutive. యేతగ చుడుక్ చుడుక్ పుడ్కే మందంతంగ్. నీటిలో చిన్ననైన పురుగులు ఉంటాయి. *adj.* చిన్న. చుడుర్ పేడిన్ మర్మింగ్ కియ్య. చిన్న అమ్మాయికి పెళ్లి చెయ్యవద్దు.

చుడుర్ జీవ /cuḍur jīva/ చిన్న ప్రాణం. చుడుర్ కాండిన జీవ చుడుర్ మందంత. చిన్నపిల్లవాన్ని ప్రాణం చిన్నగా ఉంటుంది.

చుడుర్ పిర్- /cuḍur pir-/ చిన్న వర్షం. చుడుర్ పిర్ వాంత. చిన్న వర్షం వచ్చింది.

చుడుర్ పొద్దుర్ /cuḍur poddur/ చిన్న ప్రేగు; small intestine; (స్మోల్ ఇంటెస్టాయ్యు). పెట్టిల్ రొప్పా చుడుర్ పొద్దుర్ మందంత. కడుపులో చిన్న ప్రేగు ఉంటుంది.

చుడురె /cuḍure/ *adv.* చిన్న; as small; (ఎస్ స్మోల్). చుడురె కాండి కయ్ చప్పూర్ మంతొర్. చిన్నపిల్లవాడు చేతు చాపుతున్నాడు.

చున్న /cunna/ *n.* సున్నము; lime; (లైమ్); **चूना**. మర్మిన్క-మర్మిరోతంగ్ గూరెంగ్ చున్నతోడితె ఊస్తెర్. పెళ్లి ఇంటి గోడలను సున్నంతో మేగినారు.

చుబుక్ చుబుక్ /cubuk cubuk/ a person who habitually goes from one house to the next gossiping; (గోసిప్ అ). రొహ్కా రొహ్కా నెంగ్వన్ చుబుక్ చుబుక్ తిరవల్ ఇంతెర్. ఇంటింటా తిరుగేవాన్ని వెయ్యిళ్ళ పూజారి అంటారు. Someone who goes visiting from house to house is called a *.

చుమ్మర్ /cummar/ *n.* బరువు ఎత్తుటకు చుట్ట చెయ్యి; head pad (for carrying pots); (హెడ్ పేడ్). చుమ్మర్ కీసి వొజ్జె తోచ. చుట్టతో బరువు సులువు.

చుయ ముయ /cuya muya/ గవ్ చువ్.

చుయ్ ముయ్ ఆ- /cuy muy ā-/ *adv.* ఏదో రకంగా; to shrivel up; (ఊ ప్రివల్ అప్). నావ మనస్సు చుయ్ ముయ్ ఆసెర్ మంత. నా మనస్సు ఏదో రకంగా అవుతుంది.

చురికీ- /curi ki-/ *adj.* నలుపడం; to massage to relieve pain; (ఊ మెసాజ్ టు రిలీవ్ పేయ్); **काला**. తమ్ముక్ చురికీసి తిన్వల్ చొకొట్ సెల్లె. తంబాకును నలిపి తినడం మంచిది కాదు.

చులబుల /culabula/ మసలుట.

చుహ్కా- /cuhk-/ *v.* చప్పరించుట; to suck, smack ones' lips; (ఊ సక్); **चूसना**. చుడ్డుక్ కాండిర్ రుచిత్ సాటి చాక్కెట్ చుహ్కాంతెర్. చిన్న పిల్లలు రుచికోసం చాక్కెట్ను చప్పరిస్తారు.

చుహ్షియల్ /cuhḡiyal/ *v.* తిండిపోతు; cause to prosper; (కొస్ టు ప్రాస్పర్).

చూచొ /cūco/ *n.* • సుల్లి. మగవారి అంగము; penis; (పీనిస్). చూచొ మాయ్నగ మందంత. సుల్లి మగవారి అవయవము.

చూన్ /cūn/ *n.* పిట్ల; chickpea curry; (కరీ); **सालन**. సడయి పిండితె చూన్ కీసి తింతెర్. సెనగ పిండితో పిట్ల చేసి తింటారు.

చెక్కంగ్ /cekkaṅg/ *n.* చెక్కలు; wood chips (pl.); (వుడ్ చిప్స్). గూరె చెక్కనున్ బేరెనె దొహంతెర్. గోడ చెక్కలను బేరెతె కట్టుకుంటారు.

చెక్కల్ /cekval/ *n.* చెక్కటం; carve; (కార్వ్). బండతగ హన్మంతన పుత్త చెక్కల్ మంత. బండపై హన్మంతుని విగ్రహాన్ని చెక్కల్ని ఉంది.

చెక్క /cekka/ *n.* చిన్న ఎద్దుల బండి; small bullock cart for carrying people; (స్కొల్ కాట్). పేన్కున్ యేర్ మిహ్లా వోనెకె చెక్కంగ్ పుహ్పి దాంతెర్. దేవుళ్ళను స్నానానికి ఎడ్లు బండ్లు కట్టి తీసుకెళతారు. During the time to take the deities for a dip in the water they take *s and bullock carts and go.

చెచరల్ /cecaral/ సిగ్గు శరం తేసి.

చెడ్డ /ceḡḡa/ *n.* thin drumstick played by a second person on one side of a drum; (తిన్ డ్రమ్ స్టిక్). డోల్ తగ ఉంది కాక్ చెడ్డ వాటంతెర్. డోలుకు ఒకరికి పక్క చెడ్డ వేస్తారు. They play the * on one side of the "dol" drum.

చేడికీ- /ceḡi ki-/ to tease; (ఊ టీజ్); **छीलना**. డగ్గుక్ చుడ్డుకున్ చేడి కీంతెర్. పెద్దవారు చిన్న పిల్లలను హేళన చేస్తారు. People tease little boys and girls.

చెత్ /cet/ *n.* పీనుగు; body; (బోడి); **शव**; **लाश**.

చెదెవెదె /cedevede/ *n.* శిథిలావస్థ; decay; (డికేయ్). గోల్కొండ గోడంగ్ బయ్ చేదెవేదె మంతంగ్. గోల్కొండ గోడలు శిథిలావస్థలో ఉన్నాయి.

చెన్ని /cenni/ *n.* ఛానల్; chisel for use with rocks; (రోక్ చిసెల్). చెన్నితె బండంగ్ వొహంతెర్. ఛానల్ తో బండలను పలగొడతారు.

చెందవెంద మన్వల్ /cendavenda manval/ ముక్కలుముక్కలుగా ఉండే.

చెంగుల్క్ /ceṅgulk/ *n.* కుచ్చులు; tucked in folded end of cloth; (టక్డ్ ఇన్ ఫోల్డ్డ్ ఎండ్ ఒప్ క్లొత్).

చెప్పల్ /ceptal/ *n.* వెడల్పు; wide; (వైడ్).

చెప్పమా- /cepte mā-/ *n.* చిక్కు; complication; (కాంప్లికేషన్); ఘస; दुबला पतला हो. కాసుర్ గారెతగ కమ్మో చెప్పె మాతంగ్. బండలో చక్రంలో చేతులు చిక్కుకున్నాయి.

చెప్పల్ /ceppul/ *n.* చెప్పలు; sandal; (సండల్); चप्पल. యెద్దితె కాల్య్ వెతెకె చెప్పల్క్ కెర్రన. ఎండలో కాళ్లు కాలితే చెప్పలు వేసుకోవాలి.

చెండు /ceṅḍu/ *n.* బంతి; ball often made out of rags; (బొల్); गेंद. చెండుతున్ ఉంది జోక బార జన్క్ కర్నంతెర్. బంతిని ఒకేసారి పన్నెండు మంది ఆడుకుంటారు.

చెమ పాత /cema pāta/ తడి రావడం; wet soil; (వెట్ సొయల్). మావ రోన్ చెమ పాత. మా ఇళ్లుకి తడి వచ్చింది.

చెర్కి /cerki/ *n.* సందు; pass; (పాస్). ఆద్ చెర్కి-తగ బయ్ వెల్లె మొల్లోక్ మత్తంగ్. అసందులో చాలా ఎక్కువ కుందేలు ఉన్నాయి.

చెర్చ /cerca/ *n.* చర్చ; discussion; (డిస్కషన్); चर्चा; बातचीत; विचार; जिक्र.

చెర్పొండ /cerconḍa/ *n.* అందంగా కనిపించాలని అమ్మాయి జడ వేసుకుంది; braid; (బ్రెడ్); चोटी(जटा).

చెల్క బొమ్మి /celka bommi/ ఇసుక భూమి; sandy land; (సండి లండ్). చెల్క బొమ్మి వాలిర్ పిర్ వాతెకెన్ ఊడంతెర్. ఇసుక భూమిగల వారు వాన వస్తేనే దున్నుతారు.

చెల్మె /celme/ *n.* చెలమ; spring; (స్ప్రింజ్); स्रोत. మీస్కున్ సొత్తెకె లవ్విడె చెల్మె కీసి యేర్ ఉంటెర్. చేపలు పట్టడానికి వెల్లినప్పుడు నీటి కోసం చెలమ తీసి నీరు త్రాగుతారు.

చెల్లల్ /cellal/ *n.* సేవకుడు; servant; (సవంట్); सेवक; चाकर; परिचारक; नौकर.

చెల్లి /celli/ అవుతోక చివరి వెంట్రుకలు. కోందనంగ్ మూరనంగ్ తోకొడగ మన్వలిక్ కెల్కున్ చెల్లి ఇంతెర్. ఎద్దు ఆవుల తోకలో వెంట్రుకలను చెల్లి అంటారు.

చెవ్ బాలి /cev bāli/ *n.* కర్ణభూషణం; earring worn on the top of the ear (in contrast to those that hang below); (ఈయర్రీజ్); कर्ण आभूषण.

చెవ్దల్ /cevḍal/ *n.* చెవిటివాడు; deaf man; (డెఫ్ మెన్). కేంజ వాయుర్ వోన్ చెవ్దల్ ఇంతెర్. వినిపించని వాన్ని చెవిటివాడు అంటారు.

చెవ్ది /cevḍi/ *adj.* చెవిటి; deaf woman; (డెఫ్ వుమెన్).

చెస్టెంగ్ /ceṣṭeṅg/ *n.* చెష్టలు; fun activities; (ఘన్ ఎక్టివటిస్).

చెహ /ceha/ *n.* తేనీరు. చాయ; tea; (టీ); चाय, चाय-चाय. సాకుర్ పత్తితున్ యేతగ వాట్సి చెహ కీంతెర్. చక్కెర పత్తి నీటిలో పోసి చాయ చేస్తారు.

చెహ- /ceh-/ *n.* చూయించడం; to make jokes at a marriage; (ఱు మేయ్యో జోక్స్ ఎట్ ఏయ్ మెరిజ్). బాయిక్ మర్మినగ ఆర్సంగ్, కొత్తంగ్ పియ్యి పాటంగ్ వార్సెర్ చెహంతంగ్. స్త్రీలు పెళ్లిలో అద్దాలు, డబ్బు నోట్లు పట్టి పాట పాడుకుంటూ చూయిస్తారు.

చెహ్లాంగ్ /ceḥṭeṅg/ గేలిచెయ్; to mock; (ఱు మొక్).

చెహ్రా /cehra/ *n.* రూపం; form; (ఫొమ్); रूप. పేన్ద చెహ్రా చొకొట్ మంత. దేవుని విగ్రహం మంచి రూపంలో ఉంది.

చెహ్లి /cehli/ *n.* రవ్వ; coarse flour of millet; (సీఓఆస్ ఫ్లౌఅర్ ఒవ్విలెట్). పేన్క్ నగ జొన్న చెహ్లాత గాబొ ఆట్టంతెర్. దేవుళ్లకు జొన్న రవ్వతో వంటలు చేస్తారు.

చేతో /cēto/ *v.* మేల్కొని; awake; (అవేయ్యో); जागना. మాయ్ నలిర్ జొగ్గి సొంజి చేతో మందంతొర్. వ్యక్తులు జొగరణకు వెళ్లి మేల్కొని ఉంటారు.

చేంది కీ- /cēndi kī-/ *v.* తోడుకోవడం; to draw up (as in water from a well); (ఱు డ్రొ అప్). బాయిక్ కుహితల్ యేర్ చేంది కీంతంగ్. అక్కలు బావి నుంచి నీరు తోడుతారు...

The ladies draw up water from the well.

చేపెమాత /cēpemāta/ *adj.* చిక్కుకున్న; stuck; (స్టక్). కావడగనావ బొట్ట చేపెమాత. తలుపు నడుమ నావేలు చిక్కుకుంది.

చేపెమామ్ /cēpemām/ *v.* చిక్కుకో; catch; (కెప్). చుడుర్ గద్దితగ నేంగ్గి చేపెమాతొర్. చిన్న కన్నంలో దూరి చిక్కుకున్నాడు.

చేవె మాతౌర్ /cēve mātor/ నిద్ర నుండి లేచుట.

చొకొట్ /cokot/ *adv.* సీతిగా; good, beautiful; (గుడ్);
 आच्छा. नावोर् पेटर् बय् चोकोट् लिहा कींठोर्. ना
 कोडुकु चाला सीतिगा रास्ताडु.
చొకొట్ జోడమాత /cokot jōḍemāta/ చక్కగా
 అతుక్కొవడం. ఉరుంగ్తకయ్ చొకొట్ జోడ మాత.
 विरिगिन चैय्यि चक्कगा अतुक्कोంది.
చొకొట్ దినంత /cokot disanta/ మంచిగా కనిపిస్తుంది.
చొకొట్ నిల్ల /cokot nilla/ సరిగా నిలబడటం; stand right;
 (స్టాండ్ రైట్). డగుర్ మస్తారన్ మున్నె చొకొట్ నిల్ల. పెద్ద
 గురువు ముందు సరిగా నిలబడటం.
చొకొట్ నేకున్ /cokot nēkus/ బాగా వాయించేవాడు.
 పేప్రెంగ్ ఉహ్కా చొకొట్ నేకుసంతోర్. పేప్రెలు చాలా బాగా
 వాయిస్తున్నాడు.
చొకొట్ మంత /cokot manta/ బాగుంది; is nice; (ఇస్ నైస్). అద్
 పుస్తక్ చొకొట్ మంత. ఆ పుస్తకము బాగుంది.
చొకొట్ వడ్క /cokot vaḍka/ స్పష్టంగా ఉచ్చరించు;
 pronounce with perfection; (ప్రోనౌస్ విద్ చఫెక్చన్).
 గొస్టింగ్ చొకొట్ వడ్క. మాటలు స్పష్టంగా ఉచ్చరించు.
చొకొట్ వడి /cokot vaḍi/ మంచి గాలి; fresh air; (ఫ్రెష్ ఏ).
 చుడ్డుక్ నహ్కానెకె చొకొట్ వడి మందంత. చిన్న
 గ్రామాలలో మంచి గాలి ఉంటుంది.
చొకొట్ సూడ్యల్ /cokot sūdval/ • మంచిగా చూడటం;
 seeing well; (సీఇజ్ వెల్). బస్కెట్ గిర్ మూకి జన్వర్
 తున్ చొకొట్ సూడన. ఎప్పుడైన మూగ జంతువులను
 మంచిగా చూసుకోవాలి. • జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం;
 taking proper care; (టేయ్యిజ్ ప్రొపర్ కేర్). బేమారీతున్
 చొకొట్ సూడ్సి డాక్టరల్ మత్కె లిహికిసి సీంతోర్.
 డాక్టర్ రోగం ఏంటో తెలుసుకుని మందులు రాసి ఇస్తారు.
చొకొట్ సెల్లె /cokot selle/ మంచిది కాదు; not good; (నోట్
 గుడ్). కుడెక మన్వల్ చొకొట్ సెల్లె. నగ్గుంగా ఉండుట
 మంచిది కాదు.

చొకొట్టు /cokotna/ *adj.* మంచి; purified; (పూర్విఫైడ్). ఇద్
 కామ్ బయ్ చొకొట్టు ఆంద్. ఈ పని చాలా మంచిది.
చొకొట్టు కబుర్ /cokotna kabur/ *n.* మంచి వార్త;
 communication; (కమ్మ్యునికేయ్యున్).
చొకొట్టు గొస్టి /cokotna gosti/ మంచి మాట; good word;
 (గుడ్ వర్డ్). చొకొట్టుంగ్ గొస్టింగ్ పియ్యి తాకన. మంచి
 మాటలను అనుసరించి నడవాలి.
చొకొట్టు దివన్ /cokotna divas/ మంచి రోజు; good day;
 (గుడ్ డేయ్). నేండ్ బెయ్ చొకొట్టు దివన్ మంత. ఈ రోజు
 చాలా మంచి రోజు ఉంది.
చొకొట్టు రోన్ /cokotna rōn/ *n.* మంచి ఇల్లు; good
 house; (గుడ్ హౌస్). నావ రోన్ బయ్ చొకొట్ మంత. నా
 ఇల్లు చాలా బాగుంది.
చొకొట్టు బావన /cokotnabāvana/ మంచి భావన; good
 feeling; (గుడ్ ఫీలిజ్).
చొండక్ /coṇḍka/ *n.* సంగీత వాయిద్యం; musical
 instrument; (మ్మ్యుసికల్ ఇన్స్ట్రుమెంట్).
చొర్ చొర్ (పిట్ట) /cor cor (pitte)/ *n.* పిట్ట పేరు; bird
 name; (బర్డ్ నేయ్య్).
చొహ్- /coh-/ *n.* దురద; to itch; (టు ఇచ్); आजा; आजली.
 చొహ్కె తాడ్క లాగర్. దురద పెట్టి నప్పుడు
 గోకుకోవల్సిందె.
చోప్పల్ /cōpḍal/ *n.* నున్నటి; tender; (టెండర్).
చోప్పి కీ- /cōpḍi kī-/ *n.* నిమరడం; stroke; (స్ట్రోక్).
చోర్న /cōrna/ *n.* చెడ్డి; underpants; (అండర్పెంట్స్).
 చుడ్డుక్ కాండెర్ చోర్నంగ్ తెర్సి సాడతె దాంతెర్. చిన్న
 పిల్లలు చెడ్డిలు వేసుకోని బడికి వెళుతున్నారు.
చోరి /cōri/ *n.* • రవిక.
 • జాకెట్; blouse; (బ్లాస్); चोली; आंगी. జంగుబాయి
 చోరి తెర్సి హాటుం సాంజెర్ మంత. జంగు బాయి రవిక
 వేసుకొని అంగడికి పోతుంది.

జ

జక్కుస /jakkusa/ చంపించు; मार डलवा; हत्या करवा.
 వోన్ పాసికున్ జక్కుస. అతనిని కొట్టి చంపించు.
జక్కుక్ /jakmak/ *n.* చెకుముకి రాయి; lighter (usually using
 flint and steel together); (లైటర్). తాదొ జక్కుక్ పాంతోర్.
 తాతయ్య చెకుముకి రాయి కొట్టి నిప్పు ముట్టిస్తాడు.
జక్వల్ /jakval/ *n.* చంపడం; kill; (కీల్); हिसा; चोट. వరొన్ పాసి
 జక్వల్ బయ్ డగుర్ గల్లి. ఒకరిని చంపడం చాలా పెద్ద హింస.

జక్మి కియ్యల్ /jakmi kiyyal/ మచ్చిక. జన్వర్కున్ వెల్లె
 జక్మి కిసికున్ పోసి కియన. పశువులను ఎక్కువ మచ్చిక
 చేసి పెంచాలి.
జగ జగ మిడ్చవల్ /jaga jaga miḍc val/ జగ జగ
 మెరువు. ఎద్ల పూర తంగ్ బుగ్గంగ్ నర్కక్ జగ జగ
 మిడ్చంతంగ్. ఆదిలాబాదులో రాత్రివేళలో బల్బులు
 జగజగ మెరుస్తున్నాయి.

జగ్ /jag/ *n.* ప్రపంచం; world; (వల్ట్); समाज. జగ్గుగ జంతు జన్వర్ గిర్ పిస్సెర్ మంతంగ్. ప్రపంచంలో జంతు జాలం కూడా జీవిస్తుంది.

జగ్ జగ్ /jag jag/ మిల మిల; flashing; (ఫ్లాష్). నర్కక్ సుకున్ జగ్ జగ్ ఆంతంగ్. రాత్రివేళలో చుక్కలు మిల మిల మెరుస్తాయి.

జగ్గ /jagga/ gown; (గౌస్).

జగ్గ /jagga/ *n.* తగద/ జగడము/ వైరం; fight; (ఫైట్); लड़ाई; झगडा. జగ్గంగ్ కీనెకె వరొన్క వరొర్ పాంతెర్. తగద చేనేటప్పుడు ఒకరికి ఒక్కరు కొట్టుకుంటారు.

జగ్గ ఆపుసట్ /jagga āpusat/ పోట్లాట ఆపండి; stop fighting; (స్టాప్ ఫైటింగ్). జగ్గతున్ ఆపుసట్ ఇంజెర్ ఇత్తొర్. పోట్లాటను ఆపండి అని అన్నాడు.

జగ్గ పుజర్ /jagga puṅar/ గొడవ పువ్వు. జగ్గ పుజర్ జగ్గంగ్ కియుసంత. గొడవ పువ్వు గొడవలు చేయిస్తుంది.

జగ్గునియ /jagduniya/ *n.* ప్రపంచం; world; (వల్ట్). జగ్గు దునియత్ పారొ మాయుల్ దాంతొర్. ప్రపంచానికి పైన వ్యక్తి వెళతాడు.

జగ్రస్ (పిట్ట) /jagras (pitte)/ *n.* ఒక రకమైన పిట్ట; kind of bird; (బిడ్); पक्षी.

జగుం జగుం /jagun jagun/ *v.* మెరుచుట; glittering, stars shining, cat's eyes reflecting; (శైనిచ్); चमकना. జగుం పుడి జగుం జగుం ఆంత. మినుగురు పురుగు మెరుస్తుంది.

జగుమ్మె ఆత /jagumne āta/ వెలుతురు రావడం; light coming; (లైట్ కమిచ్).

జట్కబేమరి /jatkabemari/ పిట్ట. వెయ్లెక్ పీటె మత్తెకె జట్కబేమరి వాంత. స్త్రీలు కడుపుతో ఉన్నవారికి పిట్ట వస్తాయి.

జట్ట /jatta/ ఒక రకమైన రోగం; a type of disease; (ఏయ్ లైప్ ఒవ్ డిసీస్). జట్ట ఇన్వల్ ఉంది బేమరి ఆంద్. జట్ట ఒక రకమైన రోగం.

జటుమ్మె /jatumne/ *adv.* జాగ్రత; carefully; (కేపులి). కరంట్ కామ్ కీనెకె జటుమ్మె కామ్ కీమ్. కరంట్ పని చేనేటప్పుడు జాగ్రతగా పని చెయ్యి.

జడప్ /jadap/ *v.* వేడి గాలి తాకడం; to fan air (for a fire, or to cool someone or thing); (టు ఫెన్). నన్న నిన్నె యెద్దితె తిరితొనై జడప్ లాక్త. నేను నిన్న ఎండతో తిరిగాను అయితే వేడిగాలి తాకింది.

జడ్ /jad/ • *n.* బరువు; load; (లోడ్); भार; वजन; बोझ. బయ్ జడ్ మత్త సామన్ తున్ బస్కెగిర్ తహ్వా. బాగా బరువును ఎప్పుడు లేవకూడదు. • *adv.* మబ్బుగా; cloudily; (క్లౌడిలి). నావ మేందొల్ బయ్ జడ్ ఆత. నా దేహం బాగా బరువయింది.

జడ్డ /jadḍa/ *n.* జడ్డివ్వడం; to shudder (animals have to do this before they can be sacrificed); (షడర్); काँपना. పేన్కెనగ హెరైన్ జడ్డ సియు సీంతెర్. దేవుని దగ్గర మేకను జడ్డివ్వడం ఇస్తారు.

జడ్ప /jadpa/ *n.* తడక బండి; bamboo mat; (బ్యాంబు మెటింగ్).

జడ్ప కాసుర్ /jadpa kāsur/ bullock cart with a bamboo mat covering; (కవడ్ కాట్). జడ్ప కాసుడె యెద్దితె లజ్ సొన్లె చొకొట్ మందంత. ఎడ్ల (జడ్ప బండి) దూరం వెళ్లటకు చాలా ఉపయోగపడుతుంది. The covered bullock cart is good for long distances in the sun.

జడికి- /jadi ki-/ *v.* దులుపుట; to shake off (dust from clothes, or fruit from tree), thresh lightly; (టు శేయ్య్ ఒప్).

జడెమా- /jade mā-/ *v.* రాలిపోయింది; to collapse, wither, fall; (టు కలెప్); हटना. మర్క పుజర్ వడిడె జడెమాత. మామిడి పువ్వు గాలితో రాలిపోయింది.

జత్త /jatta/ *n.* విసురు రాయి; stone for grinding flour; (గ్రైండిస్టోన్); साण. జత్తతగ దానజ్ నొరంతెర్. జొన్నలు విసురు రాయితో విసురుతారు.

జత్తుర్ /jattur/ n. వీణ; kind of stringed musical instrument; (మ్యూసికల్ ఇన్స్ట్రుమెంట్).

- జత్తెంగ్** /jatteng/ n. రొయ్యలు; prawns; shrimps.
- జత్ర** /jatra/ n. జాతర; travelling fair, market, bazaar; (పేర); **मेला**. కేస్తాపూర్ జత్ర బయ్ డగుర్ ఉందంత. కేస్తాపూర్ జాతర చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.
- జన్క్** /jank/ n. జనం; people (pl.); (పీపల్); **लोग**. మహ్లా కామ్ కియై వెల్లె జన్క్ వాతెర్. మా దగ్గర పని చెయ్యడానికి ఎక్కువ జనం వచ్చారు.
- జన్మ** /janma/ n. పుట్టుక; birth; (బత్); **जन्म**. నావోర్ కాండి నేండె జన్మ ఆతొర్. నా కొడుకు ఈ రోజు పుట్టాడు.
- జన్వర్** /janvar/ n. జంతువు; animal; (ఎనిమల్).
- జంగ్ పి-** /jaṅg pi-/ n. తుప్పుపట్టడం; to rust; (టు రస్ట్); **जंग**. సెయ్కల్ చిక్ల ఆతెకె జంగ్ పియ్యంత. సైకిల్ కు బురద అయితే తుప్పు పట్టుతుంది. Having got muddy, the cycle will rust.
- జంత్రి** /jantri/ n. పంచాంగం; a calender; (ఏయ్ క్యాలండర్); **जन्त्री**. మర్మినటేమ్ బస్కె ఇర్రన ఇంజెర్ జంత్రి సూడుసంతెర్. పెళ్లి ఎప్పుడు అవుతుందో పంచాంగం చూస్తారు.
- జంగో** /jaṅgo/ n. చంద్రుడు; moon; (మున్); **चाँद**. పునకున్ నేటి జంగోత వేడ్చి వెల్లె మందంత. పున్నమి రోజున చంద్రుని వెలుతురు ఎక్కువగా ఉంటుంది.
- జబన్ సియ్యల్** /jaban siyval/ మాట ఇవ్వడం; giving a guarantee; (గివిజ్ ఏయ్ గెరంటీ). వోర్ నాకున్ గొస్టి సీతొర్. వంతతను నాకు మాట ఇచ్చాడు.
- జబబ్** /jabab/ n. జవాబు; answer; (ఆసర్); **जवाब; उत्तर**.
- జబర్ దస్త** /jabar dasti/ n. బలవంతం; might; (మైట్); **बलात्कार; जबरदस्ती; जोराजोरी**. జబర్ దస్తతె వోన్ పాయుసీతెర్. బలవంతంగా అతన్ని కొట్టించారు.
- జబర్ వాలె** /jabar vāle/ adj. బలవంతమైన; compulsive.
- జబుండ** /jabuṅd/ n. నల్ల; bug; (బగ్); **खटमल**.

- జమ్నత్ కీమ్** /jamnat kim/ సాక్షి చెయ్యి; make someone responsible; (మేయ్క సమ్వన్ రిస్పొసబల్). సంకర్ తున్ కొత్తంగ్ యేత్తెకె జమ్నత్ ఇర్ర. శంకర్ ను డబ్బులు తీసు కొనేటప్పుడు సాక్షి చెయ్యి.
- జంపర్** /jampar/ n. • రైక. • జాకెట్టు; blouse; (బ్లాస్). బాయిక్ జంపర్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు జాకెట్ వేసుకుంటారు.
- జమ్లి పొద్దుక్** /jamli podduk/ n. ప్రేగులు; intestines; (ఇన్టెస్టైన్స్). పెట్టిత్ రొప్పొ జమ్లి పొద్దుక్ మంతంగ్. కడుపులో పల ప్రేగులు ఉన్నాయి.
- జమ ఇర్వల్** /jama irval/ n. బీమా; insurance; (ఇంశూరన్స్); **भीमा**. జమ ఇర్వల్ బాజజ్ బీమ గిర్ మంత. జమ చెయ్యడానికి బజాజ్ బీమా కూడా ఉంది.
- జమ కీ-** /jama kī-/ to gather; (టు గెదర్); **उमड़ना**.
- జమేమా-** /jamē-mā-/ v. కలిసింది; to gather; **उमड़ना**.
- జమన** /jamana/ n. కాలం; period, time; (పీయరీయడ్); **काल**. తొల్లెత జమనతె మావోర్ బాబల్ పోలిన్ పాట్లత్ మత్తొర్. పూర్వము కాలముతో మా నాన పోలిన్ పటేలు ఉండేవాడు.
- తొల్లెత జమనతె** /tolletajamanate/ n. తరం; at an earlier time, a long time ago; (ఎట్ ఎన్ అలీయర్ టైమ్).
- జమికీత** /jamikīta/ n. కూడినది; collection; (కలెక్షన్). సుదర్సన్ బయ్ జమికీసి తరంతొర్. సుదర్సన్ బాగా నమ్మించి తెస్తాడు.
- జమియ** /jamiya/ n. కత్తి; large knife; (లాజ్ నైఫ్); **तलवार**.
- జయ్** /jay/ n. విజయం; success; (సక్సెస్); **जय; सफलता**.
- జరతెర్** /jara ter/ n. కనీసం; at least; (ఎట్ లీస్ట్). మస్తారన వెరె జరతెర్ మందన. గురువు భయం కొద్దిగైనా ఉండాలి.
- జర దీర** /jara dira/ • కొద్దిగా ఆగు; stay for a while; (స్టేయ్ ఫొర్ ఏయ్ వైల్). సప సప సాన్వని జర దీర. తొందరగా వెల్లె వాడివి కొద్దిగా ఆగు. • కొంచెం ఆగు. నీకున్ కొత్తంగ్ సీంతొన్ బతి జర దీర. నీకు డబ్బులిస్తాను కొంచెం ఆగు.
- జరలజ్** /jara laṅ/ అల్లంత దూరాన; at that distance; (ఎట్ దెట్ డిస్టెంస్). మావ నాట్నల్ గంగురనార్ జరలంగ్ మంత. మా ఊరు నుండి గంగారాం వారి ఊరు అల్లంత దూరాన ఉంది.
- జరజర వడి** /jarajara vadi/ కొద్ది కొద్దిగా గాలి; little by little wind; (లిటల్ బై లిటల్ విండ్). నేండె జర జర వడి పాసెర్ మంత. ఈ రోజు కొద్ది కొద్దిగా గాలి వస్తుంది.
- జరబ్నె ఇర** /jarabne ira/ v. అదుపులో ఉంచుకో; restrain; (రిస్ట్రైయ్మ్). మరిమియడున్ జరబ్నె ఇరన. పిల్లలను అదుపులో ఉంచాలి.

జరసి బూడ్ /jarasi būd/ కొంచెం కిందికి; little down; (లిటల్ డౌన్).

జర్గ /jarga/ v. జరుగు; move; (మువ్); सरक. నన్న గిరీ సీకరుమ్ మీండంతొన్ జర్గ. నేను కూడ నీ దగ్గర పడుకుంటాను జరుగు.

జర్గత /jargta/ n. పని; incident; (ఇంసిడెంట్); घटना; संयोग; मेल. అస్కె ఉంది గటన జర్గ త. అప్పుడు ఒక సంఘటణ జరిగింది.

జర్గుస్వల్ /jargusval/ n. కదల్చడం; making a move; (మేయ్మిట్ ఏయ్ మువ్). ఆల్మరితున్ ఉందికాక్ జర్గుస్వల్ మంత. అల్మారిని ఒక్క పక్కకు కదల్చడం ఉంది.

జల్ /jal/ n. నీళ్లు. జలము; underground water (like a spring, or stream); (స్ప్రిట్). కుహి కాచ్చెకె కుహితగ జల్ పెసిత. బావి తవ్వేటప్పుడు జలము పొంగింది.

జల్క /jalka/ swaying movement (hips) while dancing; (వేయ్మిట్ వైల్ డాంసిట్). బాయిక్ జల్క వాప్సర్ మంతంగ్. స్త్రీలు ఒకే రీతిలో నాట్యం చేస్తున్నారు.

జల్కర /jalkara/ n. నెమ్మె lampstand; (లెంప్స్టాండ్). జల్కర డీవ నిరుసి మూలతె ఇరంతెర్. దీపాలు ముట్టించి నెమ్మెను మూలకు పెడతారు. Having lit the lamp, they put the lampstand in the corner.

జల్క- /jalk-/ v. ఒక బొయ్యి; to be spilt; (బు బీ స్ప్లిట్); छलकाना.

జల్ది అలె /jaldi ale/ v. త్వరపడు; hasten; (హాస్టెన్); जल्दी कर; उतावली कर. గాటొ తిన్నెకె జల్ది జల్ది తిన్వ. అన్నము తినేటప్పుడు త్వరగా తినకూడదు.

జల్మ ఆత /jalma āta/ n. జన్మించుట; birth; (బత్). నావ జల్మ గోందిగూడ ఆత. నేను గోందిగూడలో జన్మించాను.

జల్ల పుట్టల్ /jalla puṭval/ n. ఊట; water; (వోటర్); पानी; जल; आँसू. కుహి కాచ్చెకె జల్ల పుట్ట. బావి తవ్వేటప్పుడు ఊట పుట్టింది.

జల్వ /jalva/ n. నమలడం; chew; (చు). కోందంగ్ జాడితున్ జలవంతంగ్. ఎద్దులు గడ్డిని నములుతాయి.

జలి కీ- /jali kī-/ to catch (something) while it falls down; (బు కెచ్); पकड़ना.

జవన్ /javan/ n. యవ్వనం; major; (మేయ్మర్). 20 సాల్క్ నార్ కాండిన్ జవన్ కాండి ఇంతెర్. 20 సంవత్సరము పిల్ల వాన్ని యవ్వనస్తుడు అంటారు.

జవన్ పేడి /javan pēdi/ వయసు పిల్ల.

జవని /javani/ adj. యుక్త వయస్సు; decent; (డీసెంట్). కాండి జవనితె వాసెర్ మంతొర్. పిల్లవాడు యుక్త వయసుకు వస్తున్నాడు.

జవబ్ /javab/ n. జవాబు; answer; (అంసర్); उत्तर. పరిక్సన్ గ జవబ్క్ నూడ్యక్ లిహికిసెర్ మంతెర్. పరీక్షలలో జవాబులు చూడ కుండ రాస్తారు.

జవ్ గోహ్క /jav gohk/ n. బార్లీ; barley (pl.); (బార్లీ); जौ. జవ్ గోహ్క పిరుసంతెర్. బార్లీలను మొలకెత్తిస్తారు.

జవ్క- /javk-/ v. చంపు; to kill; (బు కిల్); मारना.

జహ /jaha/ • v. దంచు; pound; (పౌండ్); कूट. మిర్చరోకడె జహ్పార్ మంతొర్. మిరప రోకలితో దంచుతున్నాడు. • n. తన్ను; kick; (కిక్).

జ్ఞాన్ /jñān/ n. తెలివి జ్ఞానం; wisdom; intelligence; (విన్డెము); अकल; समझ; बुद्धि. జన్వర్కనల్ వెల్లె జ్ఞాన్ మాయ్నలిర్క్ మందంత. జంతువులకంటె వ్యక్తులకు అధిక జ్ఞానం ఉంటుంది.

జాకర్ (పిట్ట) /jākar (pitte)/ చిన్న పక్షి; weaver bird; (వీవర్ బిడ్).

జాకర్ గూడ /jākar gūda/ nest of the weaver bird; (వీవర్ బిడ్ నెస్ట్). జాకర్ పిట్టె జాకర్ గూడ దొహంత. ఈ పిట్ట గూడు కడుతుంది.

జాగ తప్పన /jāga tapusa/ స్థానం తప్పించు. రాంచందర్ తన్వ జాగతున్ తప్పసి సుంగున్ సీతోర్. రాంచందర్ స్థానం తప్పించి సుంగుకు ఇచ్చాడు.

జాగ పియ /jāga piya/ చోటు సంపాదించు. నీక్ రోన్ వాట్లన్ జాగ పియ. ఇల్లు కట్టడానికి చోటు సంపాదించు.

జాగతె మన్వల్ /jāgate manval/ స్థలంలో ఉండడం; be in place; (బీ ఇన్ ప్లేయ్). ఉంది జాగతె మన్వల్ మందన. ఒక్క స్థలంలో ఉండేవాడై ఉండాలి.

జాగవాలె /jāgavāle/ n. స్థల యజమాని; native; (సేయ్వివి). జాగవాలె కొత్తంగ్ తల్కంతోర్. స్థల యజమాని డబ్బులు అడుగుతున్నాడు.

జాగ్లి /jāgli/ n. రాత్రి కాపలా; watching or guarding of crops; (వోచిట్); राखवाली. వాట్లె నర్కర్ జాగ్లి మందంతెర్. చేనులో రాత్రి కాపలా ఉంటారు.

జాట సేజ /jāta sēna/ n. అనుప కాయ; kind of bean; (బీన్). జాట సేజంగ్ ఉప్పి తిత్తెకె బయ్ చోకోట్ ఆంతంగ్. అనుములు ఉడికించి తింటే రుచిగా ఉంటాయి.

జాడ అరుస్వల్ /jāda arusval/ గుర్తు పట్టడం. పోలిన్క- నంగ్ నెయ్క- జీవ తిత్తెర్ వోన జాడ అరుసీంతంగ్. పోలీసు కుక్కలు చంపిన నేరస్తులను గుర్తు పడతాయి.

జాడ్కల్ /jādka/ పొడవాటి జట్టు గలవాడు; person having hair; (పసన్ హెవిట్ హీర్). వెల్లెకెల్కె వాలెన్ జాడ్కల్ ఇంతెర్. ఎక్కువ జట్టుగల వాడు అంటారు.

జాడి /jādi/ n. గడ్డి; morsel, food given to cattle during festival (a small taste); ग्रास. జాడితున్ కుర్ర మేయంత. గడ్డిని కంక మేస్తుంది.

జాడి కోడ (పుడి) /jādi kōda (puḍi)/ గడ్డి గుర్రం; grasshopper; (గ్రాస్ హాపర్); घासक गोडा. జాడి కోడ ఇర్వల్ మందంత. మిడత పచ్చగా ఉంటుంది.

జాడి కోల /jādi kōla/ గడ్డి పోచ; pieces of straw; (పీసీస్ ఒన్ స్ట్రా). కెయ్నర్ జాడి వాట్ల దూరతగ మందంత. చీపురు గడ్డి చేను దూరలో ఉంటుంది.

జాడి చాప /jādi cāpa/ గడ్డి చాప; grass mat; (గ్రాస్ మెట్). ఉద్దన్ సాటి జాడిత చాప్రతయర్ కీంతెర్. కూర్చోవడానికి గడ్డి చాప తయారు చేస్తారు.

జాడి వాట్వల్ /jādi vāṭval/ గడ్డి వేయుట. మూరన్ సరెన్ జాడి వాటన. ఆవులకు పొద్దన గడ్డి వెయ్యాలి.

జాడి (పుడి) /jādi (puḍi)/ గడ్డి పురుగు; grass insect; (గ్రాస్ ఇంసెక్ట్). జాడితగ పుడ్కె వెల్లె తీర్క- నంగ్ మందంతంగ్. గడ్డి పురుగులు అనేక రకాలుగా ఉంటాయి.

జాడున్ /jādun/ post. అంతట; whole; (హూల్); सारा. అద్ జాడున్ లోకుర్ మంతెర్. అక్కడ అంతట ప్రజలే ఉన్నారు.

జాతి /jāti/ n. కులము.

జాతి; caste, kind, sort; (కాస్ట్); जाति. జాతింగ్ వెల్లె తీర్క- నంగ్ మంతంగ్. కులాలు అనేక రకాలుగా ఉన్నాయి. మావ ఉంది గోండి జాతి. మాది ఒక గోండి జాతి.

జాతిత రీతి /jātita rīti/ n. జాతి పద్ధతి; religious method; (రిలిజిస్ మెతడ్). మావ జాతిత రీతి. మన జాతి పద్ధతి.

జాంగ /jānga/ జాంగ; పయింటున్ రొప్పా జాంగ కెర్ని మందన. వైంటు లోపల జాంగ వేసుకోన్ ఉండాలి.

జాంజి దోహ్వల్ /jāñji dohval/ దడి కట్టుట; making fence; (మెయ్విట్ ఫెన్). రోతున్ సిర్కుట్ జాంజి దోహ్వి మందన. ఇంటి చుట్టు దడి కట్టుట మంచిది.

జాని గూన్యల్ /jāni gūnyal/ అంత తెలిసిన వాడు; సమ్మియ్ కరమాతోర్ వోన్ జాని గూన్యల్ ఇంతెర్. అంత తెలిసిన వాన్ని జాని గూన్యల్ అని అంటారు.

జానోస /jānosa/ n. విడిది గృహము; lodging of bridegroom's party. నొవ్రిమాంది వాతెకె జానోస రోన్ సీంతెర్. పెళ్లికూతురు వాళ్లు వస్తే విడిది గృహము ఇస్తారు.

జాప్ /jāp/ n. ముళ్ల కంచె; compound; (కొంపాండ్); दिवाल. పంటతగ బతయ్ వాయ్విక్ చమ్కాన జాప్ దోహ. పంటను కాపాడుటకు ముళ్ల కంచె వెయ్యాలి.

జామ్ (మర్) /jām (marra)/ n. జామ (చెట్టు); guava tree; (గ్వావ ట్రీ); अमरूद का पेड. జామ్ మర్ జామ్ పండింగ్ సీంత. జామ చెట్టు జామ పండ్లు ఇస్తుంది.

జామ్ లేండి /jāmlēṇḍi/ అల్లనేరేడు. జామ్ లేండిత కాంద ఉరుంగ్ని నన్న నోతోన్. అల్లనేరేడు చెట్టు కొమ్మ విరిగి నాకు దెబ్బ తగిలింది.

జాయ్ జత్ /jāyjat/ n. ఆస్తి; property; (ప్రోపర్టీ); संपत्ति; जायदाद; मिलकियत. నీవ జాయ్ జతున్ కాండిన్ సీమ్. నీ ఆస్తిని పిల్లవానికి ఇవ్వు.

జార /jāra/ n. కిరణము; beam of light; (బీమ్ ఒన్ లైట్); कांति; प्रकाश; चमक. రోజి సరెన్ తెచ్చి సూడైకె పొడ్డ నంగ్ జారంగ్ దిసంతంగ్. రోజు ప్రొద్దన తేచి చూస్తే సూర్యుని కిరణాలు కనిపిస్తాయి.

జార్, /jār/ n. • వల; fishing net; (ఫిషిట్ నెట్); जाल. బోయల్ మీన్క- పియ్యన్ సాటి తడయ్ తగ జార్ వాట్టోర్. బోయవాడు చేపలు పట్టడానికి చెరువులో వల వేసుకున్నాడు. • నెట్. పుట్ బాల్ కర్నెకె గోల్క- నగ జార్ దోహ్వి కర్నెంతెర్. పుట్ బాల్ అడుకునేటప్పుడు స్తంబాలకు నెట్ కట్టి ఆడతారు.

జార్, /jār/ n. జ్వాల; flame, spark, hot coals; (ఫ్లేయ్వి); ज्वाला.

జార్- /jār-/ v. తొక్కి వెయ్యి; to trample, tread on; (ట్రంపిల్); तिरस्कार करना. తాక్కెకెరె పొట్టున్ జార్వ. నడిచేటప్పుడు అరటి తొక్కను తొక్కవద్దు.

జారి /jāri/ కమండళము; kind of bronze vessel; (బ్రౌన్ వెసల్).
 బక్తలిర్ పూజ కియె జారి తాలితె యేర్ వోనైర్. భక్తులు పూజ
 చెయ్యడానికి కమండళము పట్టుకొని వెళతారు.

జాలర్క్ /jālark/ n. తాలలు; heads; (హెడ్స్). బజన్ కీనెకె
 జాలర్క్ పాంతెర్. పూజ చేసేటప్పుడు తాలలు కొడతారు.

జాలిసెల్వ /jāliselva/ adj. దయ లేదు; relentless. రమేసున్
 మా పొర్రొ జాలిసెల్లె. రమేష్ కి మా మీద దయ లేదు.

జావ /jāva/ n. అంబలి; kind of porridge; (పారిజ్); माँड.
 జొన్న, గొహ్కాన పిండితె జావ తయర్ కీంతెర్. జొన్న,
 గోదుమ పిండితో అంబలి తయారు చేస్తారు.

జావడ్ పొడ్డ్ /jāvadd podd/ n. ఉదయం; morning, before 9
 O'clock; (మొనిజ్); सुबह. నన్న జావడ్ పొడ్డ్నె తెచ్చి వాప్టె
 దాంతోన్. నేను ఉదయాన్నే లేచి చేసుకీ వెళతాను.

జాస్త /jāsta/ adj. ఎక్కువ; more, too much, too many; (మొర్);
 बहूत. నాకున్ గాటొ జాస్త అంత ఇంజెర్ ఇంతోర్. నాకు
 ఎక్కువ అన్నము అవుతుంది అని అంటున్నాడు. నన్న జాస్త
 సాడ కరియంతోన్. నేను ఎక్కువ చదువు కుంటాను.

జికర్ /jīkar/ n. ప్రయత్నం. నన్న కొత్తంగ్ కమ్మె కీక ఇంజెర్
 జికర్ ఆసెర్ మంతోర్. నేను డబ్బు సంపాదించడానికి
 చాలా ప్రయత్నిస్తున్నాను.

జిగ్గిసెల్లె /jiggi selle/ adj. శక్తి లేదు; having no energy;
 (హావిజ్ నో ఎనజి). వాప్టె కామ్ కీసి జిగ్గిసెల్వెక్ ఆతోర్.
 చేనులో పని చేసి శక్తి లేకుండా అయింది.

జిగుట్ /jigut/ పట్టుదల. కామ్ మొదొల్ కీతెకె మహ్నూల్
 వేరి సుట్టికీయ్యుర్ వోన్ జిగుట్ ఇంతెర్. పని మొదలు
 పెట్టి పని పూర్తి అయే వరకు వదలని వాన్ని పట్టుదల గల
 వ్యక్తి అంటారు.

జిజె /jine/ చిన్న చేప; little fish; (లిటల్ ఫిష్); छेठ माछि.
జిడ్ /jid/ ఉడుం పట్టు; pester; (పెస్టెల).
జిడ్ పియ్- /jid piy-/ పట్టు విడువకుండ్. వోన్ జిడ్ పియ్యిమన్
 ఇంతెర్. అతని పట్టు విడువకుండా ఉండుమని చెప్పారు.

జిద్నె కామ్ /jidne kām/ n. పట్టుదలతో; with persistence;
 (విద్ పెర్సిస్టెంస్). బాపురావు బయ్ జిద్నె కామ్ కీసెర్
 మంతోర్. బాపురావు పట్టుదలతో పని చేస్తున్నాడు.

జిన్గని /jingani/ n. జీవితం; world; (వర్ల్డ్); जीवन. నీవ జిన్గని
 ఇచ్చొరెకి. నీ జీవితం ఇంతేనా.

జిన్గని కీ- /jingani kī-/ vi. జీవించు; to live; (టు లివ్); जीना;
 जिलाना.

జిమ్మ /jimma/ n. బాధ్యత; binding; (బైండిజ్); दायित्व;
 जिम्मेदारी; उत्तरदायित्व; कर्तव्य. ఇద్ సామన్ నీవ
 జిమ్మె దారితె ఇర్త. ఈ వస్తువును నీ బాధ్యత మీద ఉంచు.

జిమ్మెదర్ /jimmedar/ adj. బాధ్యత గల; responsible;
 (రిస్పొంసబల్); जिम्मेदार. బోరె తప్పు కీతెకె నావ
 జిమ్మెదర్ మన్నొ. ఎవరైనా తప్పుచేస్తే నా బాధ్యత లేదు.

జిర జిర పోంగ్వల్ /jira jira pōngval/ సన్నటి నీటి ధార.
 కుడెర్ యేర్ జిర జిర పోంగ్విర్ మంత. నది నీరు సన్నటి
 ధారగా పారుతుంది.

జిర జిర కయ్- /jir jir kay-/ to cause trouble; (టు కొన్ ట్రబల్).
జిర్కత /jirkta/ v. తట్టుకుంది; got stuck; (గొట్ స్టక్).
జిల్ల /jilla/ n. జిల్లా; district; (డిస్ట్రిక్ట్); जिला. మావ జిల్ల
 ఆదిలాబాదు. మా జిల్లా ఆదిలాబాదు.

జిల్లమేడియల్ /jillamēḍiyal/ జిల్లా అధ్యక్షుడు. జిల్లతోర్
 డగున్ జిల్లమేడియల్ ఇంతెర్. జిల్లా అధ్యక్షున్ని జిల్లా
 మేడి అంటారు.

జివ్రస్ /jivras/ n. జంతువులు; animals, living things;
 (ఎనిమల్స్); जंतु. కోంద, హెర్మి, హెర్రె, నెయ్, కోడ, మావ,
 గొర్రె, ఇవ్వెన్ జివ్రస్కె ఇంతెర్. ఎద్దు, బర్రె, మేక, కుక్క,
 గుర్రం, జింక, గొర్రె మొదలగు వాటిని జంతువులు అంటారు.

జిక సీ- /jika sī-/ v. ఒరిగి; to lean on; (టు లీన్ ఒన్). రాము
 గూరెతున్ జిక సీసి మంతోర్. రాము గోడకు వొరిగి
 కూర్చున్నాడు.

జిక సీమ్ /jikasim/ n. ఒరుగు; lurch; (లార్చ్); झुक; टेढ़ा हो.
 డేరితగ జిక సీసి ఉత్తోర్. గుంజకు ఒరిగి కూర్చున్నారు.

జితం /jitaṁ/ n. జీతం; worker; (వకర్); नौकर; कर्मचारी.
 తన్వూర్ కాండిర్ సాటి జితం కీంతోర్. తన పిల్లల కోసం
 జీతం చేస్తాడు.

జితో కోర్సె /jito kōrse/ నిప్పు కణిక; to fire; (టు ఫైఅర్); अंगर.
జితోకె /jitoke/ adv. ప్రాణముతో; with life; (విద్ లైఫ్).
జిబ్ /jib/ జీబు; jeep; (జీప్). నన్న జిబ్ ఉచ్చి సాంజెర్
 మంతోన్. నేను జిబుతో కూర్చొని వేళుతున్నాను.

జిరంగ్ /jira/ n. జిలకర్ర; cumin; (కమిస్); जीरा. తూరి
 డారి కుసిడగ జిరంగ్ వాత్తెకె కుస్తి చొకొట్ అంత. కంది
 పప్పులో జిలకర్ర వేస్తే రుచిగా ఉంటుంది.

జిరె మా- /jire mā-/ తగ్గి పోయాడు; be absorbed; (బీ
 అబ్సొర్బ్డ్). వోర్ కాండి మయ్దన్ సాంజి సాంజి బయ్
 జిరెమాతోర్. ఆ పిల్ల వాడు కాలువకు వెళ్లి తగ్గి పోయాడు.

జీల /jīla/ *n.* గజ్జెలు; small cattle bell used on the necks of cattle, but also tied to the waist or ankles for ceremonial dancing; (స్మోల్ బెల్); గుణగుర. డెమ్స యేంద్మెకె కాల్కనగ జీలాంగ్ దోహ్మి యేందంతెర్. డెంస నృత్యంతో కాళ్ళకి గజ్జెలు కట్టి నృత్యం చేస్తారు. During Demsa they tie ankle-bells on their legs and dance.

జీవ /jīva/ *n.* జీవం; life; (లైఫ్); జీవ; ప్రాణ; శక్తి.

జీవ ఆ- /jīva ā-/ బెంగ పెట్టుకొను.

జీవ ఇర్వల్ /jīva irval/ *n.* మోహం; fascination; (ఘోసివెషన్); మోహ; భ్రమ; అజ్ఞాన; లాలసా; ఆసక్తి. రాజన్ కంపుటర్ కరియన ఇంజెర్ జీవ ఇర్వోర్. రాజకు కంపుటర్ నేర్చుకోవాలి అని మోహం ఉంది.

జీవ నోయుస్త /jīva nōyusta/ హృదయాన్ని నొప్పించడము.

జీవ వాత్తర్ /jīva vātter/ మనస్సు పారేసుకున్నవారు.

జీవ వితుస్త /jīva vitusta/ మనస్సు పారేసుకోవడం. వోర్ బయ్ చొకోట్ మంతోర్ ఇంజెర్ జీవ వితుస్త. అతను చాలా బాగా ఉన్నాడని మనస్సు పారేసుకుంది.

జీవ సొత్త. /jīva sotta./ ప్రాణం పోయింది; lost life; (లోస్ట్ లైఫ్). నన్న సూడెర్ మన్నెకెన్ హెరైత జీవ సొత్త. నేను చూస్తున్నప్పుడు మేక ప్రాణం పోయింది.

జీవత్ చొకోట్ /jīvat cokot/ మానసిక స్థితి; state of the mind; (స్టేట్స్ బిట్ ద మైండ్). సోనెరాపు జీవత్ చొకోట్ ఆతోర్. సోనెరాపు మానసిక స్థితికి మెరుగుపడింది.

జీవత్ సాటి /jīvat sāti/ ప్రాణము కొరకు. జీవత్ సాటి మాయ్నల్ గాటొ తింతోర్. ప్రాణం కోసం వ్యక్తులు ఆహారం తీసుకుంటారు.

జీవదన్ సుటికియ్యల్ /jīvadan sutikiyval/ అహింస. మరట్ జీవదన్ సుటికియ్యల్ నెల్లె. మనము జీవ హింస చేసేది లేదు.

జీవంగ్ /jīvaṅg/ ప్రాణములు. జీవంగ్ వెల్లె మంతంగ్. ప్రాణములు చాలా ఉన్నాయి.

జుక్కమాత /jukkemāta/ *adj.* జరిగింది; irrepressible. రోత పొర్లాడ్ పిడ్క బూడ్ జుక్కమాత. ఇంటి పైకప్పు బరువుతో కిందికి జరిగింది.

జుట్టి /juṭṭi/ *n.* • జుట్టు పిలక; frayed end of a rope. తల్ల బోడి కీనెకె జుట్టి ఇరంతెర్. తల గుండు చేసేటప్పుడు పిలక ఉంచుతారు.

• the tuft of hair remaining after a head has been shaved; (టవ్ఫ్ బిట్ హీర్); पंखोंघास बालों आदि का गुच्छा.

జుంగ్ బేటుస /juṅg bēṭusa/ వేలాడ దియ్యి. వోన్ పాస వాట్టి జుంగ్ బేటుసైర్. అతన్ని ఉరి వేసి వేలాడ దీసారు.

జుంజర్ /juṅjur/ *adj.* దట్ట మైన; dense, thick (of forest); (డెంస్); సఖన. మావ నాటున్ కరమ బయ్ జుంజర్ కేడ మంత. మా ఊరి పక్కన చాలా పెద్ద అడవి ఉంది.

జుంజర్ ముంజర్ మాయ్నల్ /juṅjur muṅjur māyнал/ అపరిశుభంగా ఉన్న వ్యక్తి. మావ నాట్నోర్ మాయ్నల్ జుంజర్ ముంజర్ మందంతోర్. మా ఊరి వ్యక్తి ఒక్కరు అపరిశుభంగా ఉంటాడు.

జుప్డె /jupḍe/ *n.* అరకకట్టె త్రాడు; set of ropes for harnessing ; (రోప్స్); రస్సీ. బాబల్ జుప్డె కాంచి వాప్డె సొత్తోర్. నాన్న అరకకట్టె త్రాడు పట్టుకొని వెళ్లాడు. Father went to the field with the leather rope on his shoulder.

జుమ్కా /jumka/ *n.* కుచ్చెలు; bell (often used on heads of cattle); (క్లెండ్ బిట్ బెల్, డెంగ్లింగ్ ఈయరీబి). పోరతున్ నేటి కోందన కప్పడగ జుమ్కాంగ్ దోహంతెర్. పొలాల పండుగకు ఎడ్ల నుదుటి మీద కుచ్చెలు కట్టుతారు.

జురత్ నెల్లె /jurat selle/ అవసరం లేదు. నాకున్ జురత్ నెల్లె. నాకు అవసరం లేదు.

జుర్ జుర్ /jur jur/ *n.* సాయంత్రం; dusk.

జుర్మన /jurmana/ *n.* జరిమాన; penalty; (ఘనల్లి); जुर्माना; रुपया अदा करने की सजा. వోన్ బతయ్ గల్లి కామ్ కీతెకె జుర్మన యేతంతెర్. అతను తప్పుపని చేస్తే జరిమాన తీసుకుంటారు.

జురె /jure/ *num.* తొంభై; ninety; (నైంటి); नब्बे.

జుల్మా కీతోర్ /julma kitor/ *n.* బలాత్కారం; force; (ఫోస్); बलात्कार; जबरदस्ती. నాకున్ బెయ్ జుల్మా కీతోర్. నన్ను బాగా బలాత్కారం చేసాడు.

జులకై /julukne/ కొద్దిసేపు; for a short time; (ఫోర్ ఏయ్ జోట్ లైమ్). జులకై మీవ రేల్ వాంత ఇంజెర్ వెహంతెర్. కొద్దిక్షణాల్లో మీ రైలు వస్తుంది అని చేపారు.

జులుటి (పిట్టె) /juluti (pitte)/ *n.* చిన్న పిట్టె; ashywren warbler bird; **భాషి.** జులుటి పిట్టె జొన్న డేండానగా గూడ కీసి మేన్క దొస్త. చిన్న పిట్టె జొన్న చేనులో గూడు కట్టి గుడ్లు పెట్టింది.

జువ్వ /juvva/ *n.* కాడి; yoke (for oxen); (యోక్). కాసుడగ జువ్వ దొప్పార్ మంతోర్. బండికి కాడి కడుతున్నాడు.

జుకర్ /jukar/ *n.* నీరసంగా అయిపోయాడు. బయ్ జుకర్ జుకర్ కామ్ కీంతోర్. బాగా నీరసంగా పని చేస్తున్నాడు.

జుడ /juda/ *n.* • ముడి; plait, hair bun; (ఫ్లేట్, హేర్ బన్). బాయిక్ తెల్కున్ జుడ వాటంతంగ్. స్త్రీలు జుట్టును ముడి వేసుకుంటారు.

జుడ్ /jud/ *n.* గుంపు; shrub; (వ్రచి); **జాకీ.** వాపై సాన్వల్ సర్ల బయ్ జుడ్ మంత. చేనుకు వెళ్ళే దారిలో చాలా గుబురుగా ఉంది.

జుడ్క /judk/ *n.* తీగల గుంపు; thicket (of plants); (తిక్ ఎత్). పద్దింగ్ జుడ్కనగ గ మందంతంగ్. పండులు ఎక్కువగా పొదలో ఉంటాయి.

జుంజరి /junjari/ *n.* తుంటరి.

జుండ్క /jundk/ *n.* గుంపులు; crowds; (క్రౌడ్స్). జుండ్క జుండ్క అసి కబడి కర్నంతెర్. గుంపులు గుంపులుగా అయి కబడ్డి ఆడుకుంటారు.

జురె మా- /jure ma-/ *v.* to feel sorry, repent; **పజ్జతానా.** యెడ్కి వాతెకె జురెమాసెర్ మన్వ. జ్వరము వస్తే పడుకోని ఉండవద్దు.

జుల్ /jul/ *n.* decorative bullock blanket on which patterns are embroidered; (బులోక్ బ్లెంకిట్). కోందనగ జుల్ వాట్టి జుత్ర దాంతెర్. ఎడ్లకు జులు వేసి జాతరకు వెళతారు.

జుల్ కాసుర్ /jul kasur/ *n.* bullock cart with bulls wearing a decorated blanket; (డెకరేయిడ్ బులోక్ కాట్). తంగ్ మర్రి అని అక్కో జుల్ కాసుడె వాంతెర్. తాతయ్య, మనుమడు ఎడ్ల బండితో వస్తారు.

జులుర్ (పుడి) /julur (puḍi)/ *n.* బొద్దింక; cockroach; (కాక్ రోచ్); **తిలచిర్తా.** జులుర్ రొమ్కా నగ మందంత. బొద్దింక ఇంట్లో ఉంటుంది.

జులె (గమ్మ) /jule (gamḍi)/ *n.* చినిగిన గొంగడి; torn traditional blanket; (టోన్ ట్రడిశనల్ బ్లెంకిట్).

జెబ్బ అవల్ /jebba aval/ *n.* హూప్ మరియు నోరు.

జెండ /jenda/ *n.* జెండా; flag; (ఫ్లాగ్); **జాకా.** మావ దేన్న జెండ మూంద్ రంకెై మంత. మా దేశపు జెండా మూడు రంగులతో ఉంది.

జెండ పేన్ /jenda pen/ *n.* flag deity; (ఫ్లాగ్ డెయిటి). నాటె ఉంది జెండ పేన్ మందంత. ఊరికి ఒక జెండా దేవుడు ఉంటాడు.

జెయ్యుర్ /jeytur/ *n.* minor Gond deity; (గోండ్ డెయిటి). నాటున్ కరుమ్ మన్వల్ జెయ్యుర్ పేన్. ఊరికి దగ్గరలో ఉండే దేవుడె జెయ్యుర్.

జేల /jela/ *n.* కొంగు; the free end of a woman's sari which is worn over the shoulder and wrapped around the back; (సారి); **పూ.**

జేల /jela/ *n.* మొక్క జొన్న కంకిపూత; the flower that stands at the top of the maize plant; (ఫ్లెఅర్ ఒప్ ఏయ్ మెయ్స్ ప్లాంట్). మావంగ్ డిడ్డితంగ్ మక్కెంగ్ జేలంగ్ వాట్సెర్ మంతంగ్. మా ఇంటి మొక్క జొన్న కంకిపూత పట్టింది.

జేల్ తగ /jel taga/ *n.* జైలులో. కల్లెన్ పొలిన్కె జేల్ తగ వాట్సెర్. దొంగను జైలులో వేసారు.

జేల్ హర్ /jelta harra/ *n.* జైలు గది; prison cell; (ప్రిసన్ సెల్). కల్లర్కున్ సాడుసియ్యల్ జేల్ హర్. దొంగలని ఉంచే జైలు గది.

జేవి /jēvi/ *n.* భోజనము; meal; (మీల్); **ఖోజ.**

జేవి కీ- /jēvi kī-/ to eat, have a meal; (టు ఈట);
ఖానా, ఖిలనా.

జేవున్ /jēvun/ n. ఆరగించడం; feast; (ఫీస్ట్); **भोज**.
మర్రింగ్ ఆతెకె సప్లిర్ జేవున్ తింతెర్. పెండ్లి అయిన
తర్వాత విందు చేస్తారు. After the wedding
everyone has a feast.

జొన్న /jonna/ n. జొన్నలు; millet; (మిలెట్); **जोवार**.
జొన్నంగ్ పండుసి జొన్న పిండితె సారింగ్ సుర్సి తింతెర్.
జొన్నలు పండించి జొన్న పిండితో రొట్టెలు చేసి తింటారు.

జొన్న (పుడి) /jonna (puḍi)/ జొన్న పురుగు.

జొప్పల్ తెహ /jopnal teha/ v. నిద్రలేపు; wake up; (వేయ్య
అప్); **जगा**. రోజి సక్రెన్ జొప్పల్ తేదన. రోజి పొద్దున
నిద్రలేపు.

జొమ్మ /jommo/ రసం. తిన్వల్ కొర్ జొమ్మ యేతున్
దాత్ మంత. కోడి రసం పలుచగా ఉంది.

జొర్దర్ /jordar/ adv. బలంగా; forcibly; (ఫోర్సిబ్లి). కోంద
చొకొట్ జొర్దర్ మంత. ఎద్దు చాలా బలంగా ఉంది.

జొల్ /jol/ n. సొల్లు; saliva; (సలైవ); **लार**. చుడుర్ కాండి
జొల్ సడుసంతోర్. చిన్న పిల్లవాడు సొల్లు కారుస్తాడు.

జోక /jōka/ n. ఒక్క సారి; time, occurrence; (అకరంస్);
बार, बारा. రాము వెల్లె జోకంగ్ వాసెర్ సొంజెర్ మత్తార్.
రాము ఎక్కువ పదే, పదే వస్తూ పోతున్నాడు.

జోకర్ /jōkar/ adj. హాస్య నటుడు; actor; (ఎక్టర్). జోకర్ కప్పి
పోండి వాతొర్. హాస్య నటుడు వీర కట్టుకొని వచ్చాడు.

జోక్నే /jōkne/ adv. తిన్నగా. మెల్లగా; slowly, carefully,
in measured steps; (స్లోలి); **धीरे**. వోర్ జోక్నే వాసెర్
మంతోర్. అయన తిన్నగా వస్తున్నాడు.

జోకి కీ- /jōki kī-/ v. తూగు; to weigh; (టు వేయ్); **तोलना**.
కాపున్ దుకన్ తగ తాగ్గితె జోకి కీంతెర్. పత్తిని
దుకాణములో తూగుతారు.

జోకి కీంతోర్ /jōki kīntor/ n. జోకడం; claim; (క్లెయ్య్).

జోడ సరింగ్ /jōḍa saring/ **చొరస్తా**. ఉట్నూర్ తజోడ
సరినగ మడావి తుకారాం న పుత్త మంత. ఉట్నూరు
చొరస్తాలో మడావి తుకారాం విగ్రహం ఉంది.

జోడ్ అర /jōḍ ara/ v. జతగా చేరు; pair; (పేర్). భీమున
జోడ్ అర్సి సాడతె సాన్. భీముతో కలిసి బడికి వెళ్లు.

జోడ్వి /jōḍvi/ n. నగలు; jewelry; (జువలరి).

జోడి /jōḍi/ n. జత; couple; (కూల్); **जोडा, जोड, बराबरी**. ఇవ్వెర్
మత్తెకె జోడ్ ఇంతెర్. ఇద్దరు ఉంటే వారిని జత అని అంటారు.

జోడి కీ- /jōḍi kī-/ v. జంట చేయుట; to join, fold; (టు
జొఇస్); **जोड़ना**. నొవి నొవ్రన్ జోడి కీంతెర్. వధూ
వరులను జంట చేస్తారు.

జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/ • n. కలుపు; match; (మెచ్). చుడ్డుక్
కాండిర్ కాగుత్ టుక్డెంగ్ జోడికియ్యల్ కర్నంతెర్. చిన్న
పిల్లలు అట్ట ముక్కలను జత చేయడము ఆడుకుంటారు.
• v. జతపడు; suit; (సుట్). • v. అతికించు; stick; (స్టిక్);
जोड़, चिपक. రండ్ పాటిన్ జోడి కీసి కావడ కీమ్. రెండు
చెక్కలను జోడించి తలుపు చెయ్యి.
• adj. జతపరచిన; attached; (అటెచ్డ్). చహ్కున్ కరుమ్
కరుమ్ జోడికీసి వాటన. ముళ్లను జతపరచాలి.

జోడె మా- /jōḍe mā-/ v. అత్తుకో; to be suitable; (టు బీ
సుబబల్). బాయిక్ పాట వార్సెకె జోడెమాసి వారంతంగ్.
స్త్రీలు పాటలు పాడేటప్పుడు అతుక్కొని పాడుకుంటారు.

జోత /jōṭa/ n. జొత్తె; a pad which is tied around the
neck of a bullock for ploughing. నేర్ పానెకె జోతంగ్
దొహంతెర్. అరక కొట్టిటప్పుడు జొత్తెలు కట్టుతారు.

జోతడ /jōṭaḍa/ n. దూలము; beam; (బీమ్); **लट्टा**. మావ
రోన్ వెల్లె జోతడంగ్ వాలె మంత. మా ఇల్లు ఎక్కువ
దూలాలు కలిగి ఉంది.

జోప /jōpa/ *n.* గల్ప తడక; compound gate; (కొంపాండ్ గేయ్). రోత అవరతగ జోప కెహ్యవ్ మందంత. ఇంటి ఆవరణలో గల్ప తడక ఉంటుంది.

జోప్ /jōp/ *n.* నిద్ర; sleep; (స్లిప్); निद्रा; नींद. నర్కన్ నరుమ్యెకె జోప్ వాంత. రాత్రివేళలో పడుకోక పోతే నిద్ర వస్తుంది.

జోమె మా- /jōme mā-/ to embrace; (ఓ ఇంబ్రేయ్). ఊకడ ఉచ్చికున్ జోమె మాయ్యవ్. ఊయలలో కూర్చొని ఊగుతారు.

జోర /jōra/ *n.* దుప్పటి; bedspread; (బెడ్స్పిడ్); चादर; सौर. బయ్ పిని వసంత ముచ్చెన్ జోర సీమ్. చలిపెడ్తుంది కప్పడానికి దుప్పటి ఇవ్వ.

జోర్ /jōr/ *n.* బలము; energy; (ఎనజి). జోర్ మత్త అచ్చొర్ పామ్. బలం ఉన్నంత కొట్టు.

జోర్తె /jōrte/ *adv.* జోరుగా; with force, loudly, strongly, quickly; (ఎద్ పొస్); जोर से. • *adv.* బిగ్గరగా. జోర్తె పాట వార్తెకె సమ్మిర్కున్ కేంజవాంత. బిగ్గరగా పాట పాడితే అందరికీ వినిపిస్తుంది.

జోర్తె అప్తెమాంత /jōrte aptemānta/ గట్టిగా తగులుతుంది; will touch solidly; (ఎల్ టచ్ సాలిడ్డి).

జోర్తె తొడ్డి బుర్వల్ /jōrte toḍḍi burval/ గట్టిగా ముద్దు పెట్టు; kiss solidly; (కిస్ సాలిడ్డి). దాదల్ బయ్ జోర్తె తొడ్డి బుర్తొర్. అన్నయ్య బాగా గట్టిగా ముద్దు పెట్టాడు.

జోరి /jōri/ *n.* జోరి; shoulder bag; (శోల్డర్ బగ్). బిచ్చె గందల్ జోరి పియ్యి వాంతొర్. బిచ్చగాడు సంచి పట్టుకొని వస్తున్నాడు.

జోలె మా- /jōle mā-/ *v.* పూనకం; to swing; (ఓ స్విజ్); डोलना. మావ నాటె సవరి జోలెమాసెర్ మంత. మా ఊరి సవరి పూనకంతో ఊగుతుంది.

జోస్నె /jōsne/ *adv.* ఉల్లాసంగా; jovially; (జోవియలి). కర్న్ వడగ జోస్నె మంతెర్. ఆటల్లో ఉల్లాసంగా ఉన్నారు.

ట

టక్కర్ ఆసి /ṭakkar āsi/ ఢీకొని. టక్కర్ ఆసికున్ సాతొర్. ఢీకొని మరణించాడు.

టక్కి కియ్యవ్ /ṭakki kiyyal/ *v.* మోసం చేయుట; cheating; (చీటింగ్).

టక్కె మా- /ṭakke mā-/ to be wearied; (ఓ బీ విరీడ్).

టక్లియల్ /ṭakliyal/ బోడి గుండు; head with hair; (హెడ్ విద్ హీర్). తిరుపతి సాంజి టక్లియల్ ఆసి వాతొర్. తిరుపతి వెళ్లి బోడి గుండు అయి వచ్చాడు.

టగరి /ṭagari/ *n.* బేసన్; big plate; (బిగ్ ప్లేయ్); बिसन.

టచ్ పాంత /ṭac pānta/ shining brightly (beam of light); (శైనిజ్ బైట్టి).

టట్- /ṭat-/ *v.* • చిక్కుకోవడం; to be stuck; (ఓ బీ స్టక్). కేడ గొర్రె పాసతగ టట్ట. అడవి గొర్రె ఊరిలో చిక్కింది. • ఇరుక్కోవటం. మీన్ గర్రితగ టట్టి వాత. చేప గాలములో తట్టి వచ్చింది. నాగు మీన్కె తిన్నెకె తొడ్డితగ చక్కె టట్ట. నాగు చేపలు తినేటప్పుడు నోట్లొ ముళ్లు తట్టుకుంది.

టట్టుసిమ్ /ṭattusim/ *v.* ఇరికించు; incriminate; (ఇంక్రిమినేట్). అదెన్ టట్టు సీమ్. దానిని ఇరికించు.

టడంగ్నె నేక /ṭaḍaṅgne nēka/ కంగున మ్రోగు; clank; (క్లెంక్). పిత్తుడ్ తాలి టడంగ్నె నేక్. ఇత్తడి ముంత కంగున మ్రోగుతుంది.

టంట /ṭanta/ *n.* ఘర్షణ; friction; (ఫ్రిక్షన్); घर्षण; रगड़. కూబ్ డగుర్ టంట మంత. చాలాపెద్ద దెబ్బలాట జరగ నుంది.

టప్ప /ṭappa/ *n.* ఉత్తరం; letter; (అటర్); उत्तर; पत्र; चिट्ठी.

టవ్వె హాబర్ /tāvve hābar/ n. నీలి మబ్బులు; good clouds; (గుడ్ క్లౌడ్స్). నేండ్ టవ్వె నెయ్ హాబర్ మంత. ఈ రోజు ఆకాశం నీలి మబ్బులతో ఉంది.

టవ్వె (పిట్టె) /tāvve (piṭṭe)/ n. పాలపిట్టె; Indian roller bird; (బడ్). టవ్వె పిట్టెనీలి రంగ్ - మందంత. పాల పిట్టె నీలి రంగు ఉంటుంది. The * bird is blue in colour.

టహార /tāhara/ n. వాయిద్యాలను మోగించడం; finger board of musical instrument; (కీబోర్డ్).

టహ్కా (మర్త) /tāhka (marra)/ n. తాండి చెట్టు; behera tree; (త్రీ); पेड़.

టహ్కాడొగ్రి /tāhkaḍogri/ కంటి కురుపు. కడ్కె నగ టహ్కా డొగ్రింగ్ ఆంతంగ్. కంటిలో కురుపులు అవుతాయి.

టాక్టర్ /tākṭar/ n. ట్రాక్టర్; tractor; (ట్రక్టర్). టాక్టర్ తె ఇట్కె-తచ్చెర్ మంతెర్. ట్రాక్టర్ తో ఇటుక తెచ్చుకుంటున్నారు.

టాకి /tāki/ బంబు; water tank; (వోటర్ టాంక్). టాకిత యేర్ హాలెమాసెర్ మంత. బంబు నీరు కదులుతుంది.

టాక్రి మిచ్చ /tākri micco/ n. నల్లని పెద్ద తేలు; scorpion; (స్కొపీయిన్); విణ్ణ. కార్యల్ డగుర్ మిచ్చతున్ టాక్రి మిచ్చ ఇంతెర్. నల్ల రంగు పెద్ద తేలును నల్లని పెద్ద తేలు అంటారు.

టాట /tāṭa/ n. తట్ట; vessel made of metal sheeting; (త్రేయ); టౌకరా. తోడి ఉడన్ సాటి టాట కామ్ సీంత. తట్ట మట్టి ఎత్తడానికి పనికి వస్తుంది. రోన్ దొహ్పాకె టాట తోడివాల్లి కామ్ సీంత. ఇల్లు కట్టేటప్పుడు తట్ట మట్టి వెయ్యడానికి పనికి వస్తుంది.

టాట్రల్ మండ /tāṭral maṇḍa/ పెద్ద పందిరి; big branch; (బిగ్ బ్రాన్చ్). మున్నె టాట్రల్ మండ వాత్త రోన్ మంత. ముందు పెద్ద పందిరి వేసి ఇల్లు కట్టుకున్నారు.

టాటి /tāṭi/ n. తడక; bamboo matting used for walls; (మెటింగ్); చరాణ్. మూరన కొట్క-తగ టాటింగ్ దొహ్మామ్. ఆవుల కొట్టానికి తడకలు కట్టము.

టాటాన్ వెడిల్ /tāṭos veḍil/ గట్టి ముసలివాడు; old person; (ఒల్డ్ పసన్).

టాడ్వ /tāḍva/

టాడి కీ- /tāḍi kī-/ v. to tan a skin or hide; (టు టెన్). సావ్వోర్ సోక్సి హెరైత తోల్ యెద్దితె టాడి కీంతెర్. మేక తోలుకు ఉప్పు రాసి ఎండలో ఆరబెడుతారు. Having applied salt they tan the goat's skin in the sun.

టాంగి కీ- /tāngi kī-/ v. కాళ్లను వెడల్పుగా చెయ్యడం; to hang meat (a sheep or goat in order cut it up into pieces); (టు హాజ్ మీట్); टांगना. కాల్కున్ టాంగి కీసి బస్కెన్ ఉద్య. కాళ్లను వెడల్పుగా చేసి కూర్చో వద్దు.

టాపుర్ /tāpur/ n. • చప్పుడు అయే కట్టె గంట; stick used for making noise to frighten away animals from crops; (బెల్ గోంగ్ , స్టిక్ ఇంసైడ్ ఏయ్ బెల్).

• cow bell made of wood; (వుడన్ కౌ బెల్). మూరత గోటితగ టాపుర్ దోహన. ఆవు మెడలో గంట కట్టాలి.

The cow bell should be tied to the cow's neck.

టారెల్ /tārel/ n. మజ్జిగ చేసే కవ్వము; churning stick; (చర్నింగ్ స్టిక్). టారెల్ తె కొరొప్ కీమ్. కవ్వముతో మజ్జిగ చేస్తారు.

టారొ /tāro/ n. మాడు; fontanel, the soft or weak spot on a child's head; एक सिक्का. చుడుర్ కాండిన్ నియ్ ఊన్నెకె టారొతగ నియ్ సోకంతంగ్. చిన్న పిల్లవాన్ని నూనె రాసేటప్పుడు మాడుకు నూనె రాస్తారు.

టాల్యల్ /tālyal/ బట్టతల గల వారు. బోడి తల్ల వాలెన్ టాల్యల్ ఇంతెర్. బట్ట తల గల వాన్ని టాల్యల్ అంటారు.

టావ /tāva/ n. మంచం కోళ్లు; leg of a bed; కటుడున్ నాలుంగ్ టావంగ్ మందంతంగ్. మంచానికి నాలుగు కాల్లు ఉంటాయి.

టావ సెల్యక్ /tāva selvak/ గుర్తు లేదు; not remembered; (నోట్ రిమెంబర్డ్). నాకున్ టావ సెల్యక్ నహ్లా రంగ్ వాత్తూర్. నేను గుర్తించడానికి వీలు లేకుండా రంగు వేసాడు.

టావ్ /tāv/ అహారపు పళ్ళేము; plate filled with food; (ఫ్లైయ్ట్ పిల్ట్ విద్ ఫుడ్).

టావుక్ /tāvuk/ n. తెలియడం; knowledge; (నోలిజ్); మాలూమ్. అద్ నాక్ టావుక్ సెల్లె. అది నాకు తెలియదు. I don't know about that. उस के बारे में मालूम नहीं है.

టిక్క టిక్క సూడ్యల్ /tikka tikka sūḍval/ కళ్లు ఆర్పకుండా చూడడం; to watch attentively;

టిక్రి /tikri/ n. శిఖరం; top, pinnacle, peak; (టోప్ పొఇంట్).
టిక్ల /tikla/ n. టిక్లి (బొట్టు); forehead mark; (స్పోట్ ఒన్ ఫోరెడ్). బాయిక్ రోజి టిక్లింగ్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు రోజి టిక్లి బొట్టు పెట్టుకుంటారు.

టిప్ప /tipka/ n. చుక్క; spot, blot; (స్పోట్); విన్దు. బజ్జింగ్ అట్నెకె బజ్జిన నియ్ టిప్ప మెన్ కయ్ దగ అర్త. బజ్జిలు తీసే టప్పుడు ఒక చుక్క నూనె చేతి మీద పడింది.

టిప్లి డాండు /tipli dāṇḍu/ n. గిల్లి దండు; kind of game; (గేయ్య); గిల్లీ క్తా. చుడ్డుక్ కాండిర్ టిప్లి డాండు కర్సంతెర్. చిన్న పిల్లలు గిల్లి డండ ఆడుకుంటారు.

టిమ్క /timka/ n. బిందువులు; drop; (డ్రాప్); విన్దు. పిర్ వాతెకె పారొడల్ టిమ్కంగ్ అరంతంగ్. వాన వస్తేపై నుండి బిందువులు పడతాయి.

టిస్సిన్ /tissin/ v. తుమ్ము; squeak; (స్క్విక్). నొత్రి సూడెన్ సాన్నెకె టిస్సిన్ సగున్ ఆంత. పెల్లి కూతురు చూడడానికి వెళ్లె సమయంలో టిస్సిన్ మని తుమ్ము అవుతుంది.

టిహ టిహ /tiha tiha/ మోడుగా. ఆకింగ్ జడమాసి మర్క మర్త టిహ టిహ దినంత. ఆకులు రాలి మామిడి చెట్టు మోడుగా కనిపిస్తుంది.

టికుర్ (పిసి) /tikur (vīsi)/ kind of fly (wasp, or hornet); (కైండ్ ఒన్ ఫ్లై). టికుర్ పిసి కోడితెకె మొకం తోయంత. కందిరి ఈగ కుడితే మొఖము ఉబ్బుతుంది.

టిట్రి (పిట్టె) /titri (pitte)/ n. crane bird; (క్రేయ్న్ బెడ్); పఖి.

టిబి /tibi/ n. క్షయ వ్యాధి; tuberculosis; ఖయ; రాజ యఖమా; तपेदिक. బయ్ కోక్ల వాతెకె టిబి డాక్టరనగ దాయన. బాగా దగ్గు వస్తే డాక్టరు దగ్గర వెళ్లాలి.

టివి /tivi/ n. టెలివిజన్; television; (టెలివిజన్). వెల్లెజెల్ టీవి సూడెకె కడ్క కరబ్ ఆంతంగ్. ఎక్కువ నేపు టీవి చూస్తే కండ్లు చెడిపోతాయి.

టుక్డె /tukḍe/ n. ముక్క; piece; (పీస్); టుక్తా. నావ పొంటిన్ టుక్డె ఆత. నా కలము ముక్కలైంది.

టుక్డె-కీ- /tukḍe-kī-/ v. ముక్కలుగా చేయడం; to break into pieces; (టు బ్రేయ్క్ ఇంటు పీసిస్); తొకనా. నన్న సబ్బుతున్ రెండ టుక్డెంగ్ కీతాన్. నేను సబ్బును రెండు ముక్కలు చేసాను.

టుక్డెంగ్ కీ- /tukḍeṅg kī-/ ముక్కలు చేయు. మర్న్ నెకట్టెతున్ టుక్డెంగ్ కీమ్. గొడ్డలితో కర్తను ముక్కలుగా చేయు.

టుగ్రి /tugri/ adj. పొట్టి; short; (శోట్). టుగ్రి మాయ్నూల్ బయ్ యేందంతొర్. పొట్టి వ్యక్తి బాగా ఎగురుతున్నాడు.

టుప్పి /tupsi/ adj. పొట్టి; short in height. వోర్ కాండి బయ్ టుప్పి మంతొర్. అతను చాలా పొట్టిగా ఉన్నాడు.

టుండ- /tʊnd-/ *n.* అంటుకోవడం; to stick, be stuck (to clothing); (టు స్టిక్; चिपकना. చెవ్వెర్ మాచ్చ కాగుత్ చివ్ టుండెర్ మంత. బంక అంటిన కాగితము అంటుకుంటుంది. **టురుట్** /turuṭ/ వగరుగా. కారి సుపరి టురుట్ మంత. నల్ల పోక వగరుగా ఉంటుంది. **టురెట** /tureṭa/ కంది కట్టె. తూరి కట్టెతున్ టురెట ఇంతెర్. కంది కట్టెను టురెట అంటారు. **టూటి కాల్** /tūṭi kāl/ కుంటి కాలు; limping leg; (లింపింగ్ లగ్). కాల్క్ సెల్లొర్ వోన్ టూటి కాల్ వాలె ఇంతెర్. కాళ్లు లేని వన్ని కుంటి వాడు అంటారు. **టెక్కి** /tekki/ *n.* దిబ్బ; mound; (హూడ్). లప్పితున్ నడ్డమ్ ఉంది టెక్కి మంత. వాగు నడుమన ఒక దిబ్బ ఉంది. **టెట్టె** /tette/ *n.* సన్నము; thin; (తిన్). కొంద టెట్టె మత్తై బతయ్ కామ్ సియ్యె. ఎద్దు సన్నముగా ఉంటే పనికి రాదు. **టెర్రెంగ్** /tetreṅg/ అలచింత. టెర్రెన కుస్తి అటంతెర్. అలచింతతో కూర చేస్తారు. **టెర్రెమాటి** /tetreṃāṭi/ ఒక రకమైన గడ్డ. **టెప్ప** /teppa/ *n.* మబ్బు; cloud; (క్లౌడ్). ఆబర్తున్ పొర్లో టెప్పంగ్ మందంగ్. ఆకాశంలో మబ్బులు ఉంటాయి. **టెప్పి** /tepsi/ చిన్నచేప; small fish; (స్మోల్ ఫిష్). చుడుర్ మీన్డన్ టెప్పి మీన్ ఇంతెర్. చిన్న చేపను టెప్పి చేప అంటారు. **టేక్ జాగ** /tēk jāga/ మంచి స్థలము. కేల్ తెండ్యల్ జాగటేక్ మందన. నాటకం వేసే చోటు మంచి స్థలమై ఉండాలి. **టేడ్ప** /tēḍpa/ wooden peg used for snares. **టేవ్** /tēv/ *n.* టేపు; border; (బోడర్). రొహ్కా కహ్వల్ టేవ్ మందంత. ఇల్లును కొలిచే టేపు ఉంటుంది. **టేబల్** /tēbal/ *n.* బల్ల; table; (టేబుల్); मेज़. **టేమ్** /tēm/ *n.* • బిందువు; raindrop; (రేన్నుడ్రాప్); बिन्दा. సింది మర్రతల్ కల్ టేమ్ టేమ్ బుడ్డితగ ఆర్రంత. ఈత చెట్టు కల్లు బొట్టు బొట్టుగా కుండలో పడుతుంది. • చినుకు; raindrop; बूँद. పిర్ టేమ్ టేమ్ వాసెర్ మంత. వాన చినుకు చినుకులుగా వస్తుంది. **టేమ్ పియ్య** /tēm piyṭa/ సమయం పట్టింది. **టేమ్ సెల్లె** /tēm selle/ సమయం లేదు; there is no time; (దేర్ ఇస్ నో టైమ్). నీ తోడో వడ్కన్ సాటి టేమ్ సెల్లె. నీ తో మాట్లాడడానికి సమయం లేదు. **టొక్స వాడె (పిట్టె)** /toksa vāḍe (pitte)/ *n.* వడ్రంగి పిట్ట; woodpecker; (వుడ్ పికర్); कठफोड़वा. టొక్స వాడె పిట్టె మర్రకున్ గడ్డింగ్ కీంత. వడ్రంగి పిట్ట చెట్లలో కన్నాలు చేస్తుంది. **టొజల్** /tojal/ *n.* ఎత్తు; tall; (టోల్); उंचा. టొజల్ పిట్టె డజల్ మందంత. కొంగ ఎత్తు కాళ్లు కలిగి ఉంటుంది.

టొజల్ (పిట్టె) /tojal (pitte)/ *n.* ఒక రకమైన కొంగ; stork bird (lit. tall bird); (స్టోర్ప్); सारस. **టొజి** /toji/ *n.* మోచెయ్యె; elbow, kneecap; (ఎల్బో); कुहनी. సోంగున్ వాతెటె టొజితె ఉస్సంతెర్. కోపం వస్తే మోచెయ్యెతో తోస్తారు. **టొంగ్ర** /toṅgra/ *n.* మోకాలు; knee; (నీ); घुटना. **టొజి బొక్క** /toji bokka/ మోచేయి ఎముక. నావ టొజి బొక్క జర్గిత. నా మోచెయ్యె ఎముక జరిగింది. **టొట్టె** /totte/ *n.* ఆడది; female of an animal; (ఫీమేయ్ల ఎనిమల్). టొట్టె నెయ్ వాసెర్ మంత. ఆడ కుక్క వస్తుంది. **టొట్టె నెయ్** /totte ney/ *n.* ఆడ కుక్క; bitch; (బిచ్). టొట్టె నెయ్ పిల్లంగ్ వహంత. ఆడ కుక్క పిల్లలు ఈనుతుంది. **టొట్టె పద్ది** /totte paddi/ *n.* ఆడపంది; female pig, sow; (ఫీమేయ్ల పిగ్, సో). టొట్టె పద్ది దహ పిల్లంగ్ వహ్త. ఆడ పంది పది పిల్లలు ఈనింది. **టొట్టె హెర్రె** /totte herre/ ఆడ మేక; female goat; (ఫీమేయ్ల గోట్). టొట్టె హెర్రె పిల్లంగ్ వహంత. ఆడ మేక పిల్లల నిస్తుంది. **టొట్టె కోడ** /tottekoḍa/ ఆడ గుర్రం; female horse, mare; (ఫీమేయ్ల హోస్, మేర్). టొట్టె కోడ గిర్ మందంత. ఆడ గుర్రం కూడా ఉంటుంది. **టొటొక్ సివ్లి** /totok sivli/ పెద్ద పెదవి. టొటొక్ సివ్లి వాలెన్ చొకోట్ వడ్క వాయె. పెద్ద పెదవి ఉన్న వానితో మాట్లాడరాదు. **టొడ్డి** /toddi/ *n.* నోరు; beak, mouth; (బీక్); मुँह. టొడ్డి తిందన్, వడ్కన్ సాటి కామ్ సీంత. నోరు తినడానికి మాట్లాడడానికి పనికి వస్తుంది. . . **టొడ్డి బుర్రవల్** /toddi burval/ *n.* ముద్దు పెట్టడం; kissing; (కిసిచ్). చుడ్డుక్ కాండిర టొడ్డి బుర్రవల్. చిన్న పసి పిల్లవాని ముద్దు పెట్టడం. ఆజీ నన్న దాంతోన్ ఇంజెర్ టొడ్డి బుర్రంత. నానమ్మ నేను వెళుతున్నాను అని ముద్దు పెడుతుంది. **టొడ్డింగ్** /todding/ కుతికెలు. సాకుర్ వెల్లె తిత్తై టొడ్డింగ్ వాంతంగ్. చక్కెర ఎక్కువ తింటే కుతికెలు వస్తాయి. **టొడ్డగొస్టి** /toddagosti/ నోటి మాట; spoken word; (స్పొకన్ వడ్). **టొప్లి** /topli/ *n.* గుల్ల; basket; (బాస్కెట్); टोकरी. టొప్లి నె కేడతల్ హిరుక్ తచ్చెర్ మంతంగ్. గుల్లలలో అడవి నుండి ఇప్ప పూలు తెస్తున్నారు. They are bringing 'hirp'-fruit from the forest in baskets. **టొమ్ర** /tomra/ జొన్నల పాయసం. జొన్న పిండితె టొమ్ర అట్టంతెర్. జొన్న పిండితో జొన్నల పాయసం వండుతారు.

బొవ్వి /tɒvri/ *n.* పిడక; small earthen pot which is used to make a lamp 'diva for 'pooja; (స్మోల్ అర్డన్ పొట్); कडा; उपला. తోడితె తయర్ కీత బొవ్వి తె డీవ నిరుసంతెర్. మట్టితో చేసిన పిడకతో దీపము వెలిగిస్తారు.

బొస్సూర్ /tossur/ *adj.* • దొడ్డు; thick, fat; (ఘట్); मोटा. బొస్సూర్ మాయనన్ విత్త వాయో. లావున్న వ్యక్తికి పరగెత్తరాదు.

బొప్పలడి /tohtudi/ *n.* చప్పుడు చేసే బొంగు వాయిద్యం; a musical instrument made of bamboo which is hit with a stick; (మ్యూసికల్ ఇన్స్ట్రుమెంట్).

బొక్రె /tɒkre/ *n.* • పిడక; shell; (శెల్); सीप. కేకై తలదగ బొక్రె మందంత. ఎండ్రికాయకు పిడక ఉంటుంది.

- పెంకు; shell of an animal; (శెల్ ఒవ్ ఎన్ ఎనిమల్). కాసా బొక్రె గట్ మందంత. తాబేలు చిప్ప గట్టిగా ఉంటుంది.
- గుడ్డు పొలుసు; eggshell. మేంజన్ ఉక్కి కీతెకె బొక్రె పెసియంత. గుడ్డును ఉడ్క పెడితే పెంకు ఊడి వస్తుంది.

బొకె మాసెర్ /tɒke māser/ దొంగలించుట కొరకు ప్రయత్నం. కల్లె కామ్ కియన్ సాటి బొకెమాసెర్ మంతోర్. దొంగలించుట కొరకు ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

బొట్క /tɒtka/ *n.* బీరకాయ; turai vegetable, sponge gourd; (వెజిటబుల్). బొట్కంగ్ లహ్కా-లహ్కా మందంతంగ్. బీరకాయలు పొడవు పొడువుగా ఉంటాయి.

బొడ్మ /tɒdma/ *n.* తొడిమె; point where stem joins fruit; (స్టెమ్ జొనిట్ పొఇంట్); जली. కుస్రింగ్ అట్పెకై బాజి

పాలనంగ్ బొడ్మంగ్ తెండ్సి అట్టంతెర్. కూరలు వండేటప్పుడు కూరగాయల తొడిమెలు తీసి వండుతారు.

బొన్ పహ్షియల్ /tɒn pahdiyāl/ లేని పోనివి చెప్పడం. అయ్యంగ్ అవ్ గొస్టింగ్ వెహ్వల్ మాయ్న బొన్ పహ్షియల్ ఇంతెర్. లేని పోనివి మాటలను చెప్పి వాన్ని బొన్ పహ్షియల్ అంటారు.

బొప్ర /tɒpra/ *n.* గుహ. కోమ్లల్ బొప్రతగ మక్సి మంత. నక్క తొర్రతో దాగి ఉంది.

బొపి /tɒpi/ *n.* బొపి; hat; (ఘట్); टोपी. యెద్దితె బొపి కెరైకె యెద్ది లాగ్విక్ మందంత. ఎండలో బొపి పెట్టుకుంటే ఎండ తగలకుండా ఉంటుంది.

బొండ్రి /tɒndri/ *n.* దొండ కాయ; tondla vegetable; (క్లెండ్ ఒవ్ వెజిటబుల్). ఇద్ బొండ్రి కాయ కుసిరి అట్సి తిన్లెన్ కామ్ సింత. దొండ కాయ కూర వండుకొని తినడానికి పనికి వస్తుంది.

బొయల్ /tɒyāl/ *adv.* తోటి; talkative; (టాకటివ్); (के) साथ; संबंधित; मेहतर.

బొయి /tɒyi/ *n.* చిప్ప; stone of fruit (used primarily for mangoes); (స్టోన్ ఒవ్ ఫ్రుట్). చుడ్డుక్ పేడిక్ సాడ సుట్టి ఆతెకె బొయి కర్సంతంగ్. చిన్న పిల్లలు బడి సెలవు అయితే చిప్ప ఆట ఆడుకుంటారు.

బొవి /tɒvi/ తొక్కుడు బిళ్ల. పేడిక్ బొవి కర్నెర్ మంతంగ్. అమ్మాయిలు తొక్కుడు బిళ్ల ఆడుతున్నారు.

డ

డక డక డెయంత /ɖaka ɖaka ɖeyanta/ సలసల కాగుతున్న. కుస్రి డక డక డెయెర్ మంత. కూర సలసల కాగుతున్నది.

డక్నే కియల్ /ɖakne kiyaal/ నోరు తెరుచుట; open your mouth; (ఒవన్ యెర్ మౌత్).

డగ్ /ɖag/ *n.* కుప్ప; sweepings; (స్వీపింగ్); कूटा. జాడిత కుప్ప డగ్ వాటట్. గడ్డి కుప్ప వెయ్యండి.

డగ్గరి /ɖaggari/ *n.* దుప్పి; male samba; (సాంబా). డగ్గరి మావ్ బయ్ డగుర్ మందంత. దుప్పి చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.

డగరిమావ్ /ḍagarimāv/ *n.* దుప్పి; kind of deer or antelope; (డీయర్ ఒర ఏంటిలోప్); हिरण. డగరి మావ్ నంగ్ కొహ్కా లహ్కా మందంతంగ్. దుప్పి కొమ్ములు చాలా పొడవుగా ఉంటాయి.

డగ్గుక్ /ḍagguk/ *adj.* పెద్దది; big ones; (బిగ్ వన్). బయ్ డగ్గుక్ వెహంతార్. చాలా పెద్దగా చెప్పుతున్నాడు.

డగ్గికి- /ḍagli ki-/ *n.* నెట్టడం; to push; (టు పుశ్); टकेलना. తాక్కెకె వరొన్ డగ్గి కియ్యవ్ చాకొట్ సెల్లె. నడిచేటప్పుడు ఒకరిని నెట్టడం మంచిది కాదు.

డగ్గికిమ్ /ḍagli kim/ *v.* తోసివెయ్యి; deduct; (డిడక్ట్).

డగుర్ /ḍagur/ *adj.* పెద్ద; big; (బిగ్); बड़. గోదవరి కుడెర్ డగుర్ మంత. గోదవరి నది పెద్దగా ఉంది.

డగుర్ ఆస /ḍagur āsa/ *n.* • అమితమైన కోరిక; urge; (అజ్). ఇద్ సెయ్కల్ యేత్క ఇంజెర్ బయ్ డగుర్ ఆస మంత. ఈ మోటర్ సైకిలు కొందామని అమితమైన కోరిక ఉంది. • తీవ్రమైన కోరిక. నన్ దనవంతల్ ఆయన ఇంజెర్ బయ్ డగుర్ ఆస మంత. నేను డబ్బున్నవానిగా కావాలని తీవ్రమైన కోరికతో ఉన్నాను.

డగుర్ దీప్ /ḍagur dip/ మహా దీపం. బొమ్మిత సిర్ముట్ యేర్ మందంత తాన్ డగుర్ దీప్ ఇంతెర్. భూమి చుట్టు నీటితో కప్పబడి ఉన్న దానిని మహా దీపం అంటారు.

డగుర్ సార్ /ḍagur sār/ *n.* అధికారి; officer; (ఒఫీసర్); अधिकारी; मालिक. మాకున్ డగుర్ సార్ మంతార్. మాకు పెద్ద అధికారి ఉన్నాడు.

డగుర్ వడి /ḍagurvadi/ పెద్ద గాలి; strong wind; (స్ట్రాజ్ విండ్). డగుర్ వడ యెద్ది గాలుమ్ వాంతంగ్. పెద్ద గాలులు ఎండ కాలం వీస్తాయి.

డజల్ /ḍaṅal/ *adj.* ఎత్తైన; tall; (టోల్); ऊँचा. *n.* ఎత్తైనది; tall, high. సెల్ ఫోన్ టవర్ బయ్ డజల్ మందంత. సెల్ ఫోను టవర్ చాలా ఎత్తుగా ఉంటుంది.

డట్టి కిమ్ /ḍatti kim/ ఒత్తిడి చెయ్యి; force; (ఫోస్); सावधान कर. మావ పిస్వడ కామున్ లాసి ఆపిసర్కున్ డటి కియన. మా పని కోసం అధికారులను ఒత్తిడి చెయ్యి.

డడ్డి నించివాత /ḍadḍi niñcivāta/ ఒడ్డు నిండ వచ్చును. ఊస యేర్ డడ్డి నించివాసెర్ మంత. వరద నీరు ఒడ్డు నిండి ప్రవహిస్తుంది.

డడ్డితె అప్పెమాయ్యల్ /ḍadḍite aṭṭemāyval/ ఒడ్డున తాకుట. యేతగ పొంగ్గెర్ సాన్వల్ దడ్డితె అప్పెమాసి సాడిత. నీటితో పొంగుతున్న ఒడ్డును వచ్చి తాకింది.

డప్ /ḍap/ *n.* డప్పు; tambourine shaped drum; (స్ట్రోల్ డ్రమ్); तफली. దివడి మహ్నా రోజి పోద్రెక్ డప్క్ పాంతెర్. దీపావళి నెలలో రోజు సాయంత్రం డప్పులు కొడుతారు.

డప్టి /ḍapḍi/ a smaller variety of the tambourine shaped drum. డప్టి రెయ్యెకే తడ్డితగనేకి కీంతెర్. The sound having decreased they warm the * at the fire.

డబ్బ /ḍabba/ *n.* • డబ్బా; container; (కంటేయర్). సామన్ ఇర్వల్ డబ్బ. సరకు పెట్టె డబ్బా. • పెట్టె. కచ్చిత డబ్బతున్ పాతెకె టడంగ్ ఇంత. ఇనుప పెట్టెను కొట్టేటంగ్ మని చప్పుడు వస్తుంది.

డబ్బంగ్ వాట /ḍabbaṅ vāṭa/ పట్టిక తయారు చేయడం; making a list; (మేయ్జిజ్ ఏయ్ లిస్ట్). డబ్బంగ్ వాట్టి కాండిరంగ్ పొరొల్క్ లిహికిమ్. డబ్బాలో వేసి పిల్లల పేర్లు రాయండి.

డబ్లల్ /ḍabla/ *n.* మాటకారి; talkative; (టాకటివ్).

డబులింగ్ పాయ్యల్ /ḍabuling pāyval/ *v.* జలకాలాడుట; bath in water with play; (బాత్ ఇన్ వొటర్ విద్ ప్లేయ్). కాండిర్ యేతగ నడినెకె డబులింగ్ పాంతెర్. పిల్లలు నీటిలో జలకాలాడుతుంటారు.

డండరి /ḍaṅdari/ *n.* నృత్య బృందము; Gond ritual song and dance; (డాంస్). డియర్ డండరి యేండ్లెన్ దాంతెర్. యువకులు నృత్యం చేయడానికి వెళుతున్నారు.

డండ /ḍaṅḍ/ *n.* మోచేతి కడియం; arm; (ఆమ్); हथ्यार. **డండ కడె** /ḍaṅḍ kaḍe/ upper arm bracelet; (అపర్ ఆమ్ బ్రేస్లెట్). బాయిక్ డండ కడెంగ్ కెరంతంగ్. స్త్రీలు మోచేతి కడియాలు వేసుకుంటాయి.

దండోన్ /ḍaṅḍos/ greeting; (గ్రీటింగ్); नमस्कार. రాని రాజన్ దండోన్ కీంత. రాణి రాజకు వందనం చేస్తుంది.

డండుగ్ /ḍaṅḍug/ *n.* జరిమానా; good-for-nothing; (గుడ్-ఫొర్-నతిజ్). తవ్ కీతార్ వోన్ డండుగ్ యేతంతెర్. తప్పుచేసిన వాన్ని జరిమానా తీసుకుంటారు.

డండాల్ /ḍaṅḍāl/ good-for-nothing person; (గుడ్-ఫోర్-నతిజ్ పనన్).

డండె /ḍaṅḍe/ చేతిపై కండరము. కద్దుగ డండె మందంత. చేతిపై కండరము ఉంటుంది.

డయ్- /ḍay-/ vi. దూకడం; to jump, leap, hop; उछलना.

డర్డి /ḍardī/ n. ఒడ్డు; bank, embankment, house foundation; (బెంక్); किनारा. డగుర్ పిర్ వాతెకె ఊస డర్డి నించి దాంత. పెద్ద వాన పడితే వాగు ఒడ్డు నిండి ప్రవహిస్తుంది. Having rained much the flood (water) goes to the top of the embankment.

డవరింగ్ /ḍavaring/ n. సరదా; pleasure; (ప్లెజర్). వోర్ నాకున్ డవరింగ్ వడ్కంతోర్. అతడు సరదాగా మాట్లాడుతాడు.

డవరింగ్ కీ- /ḍavaring kī-/ v. జోక్యం చేసుకునేవారు; to make fun of; (టు మేయ్క పస్ ఒవ్). నాకున్ డవరింగ్ కీసెర్ మంతెర్. నాకు జోక్యం చేస్తున్నాడు.

డవ్ర /ḍavra/ n. దౌర; grass-pulling tool attached to bullocks like a plough; (ఎరికల్చర్లుట్ టుల్). కాపున్నగ జాడి అతెకె డవ్ర పాంతెర్. పత్తిలో గడ్డి మొలచినచో గుంటుకు కొడతారు. When grass comes between the cotton they make use of the *.

డవ్ల /ḍavla/ n. చంచా; spoon; (స్పూన్). జేవున్ తగ డవ్లతె కుస్తి వహ్ని కీంతెర్. విందులో చంచాతో కూర వేస్తారు.

డవ్డవ్ అంత /ḍavḍav ānta/ విపరీతమైన నొప్పి. పున్ బయ్ డవ్ డవ్ కీంత. విపరీతమైన నొప్పి మండుతుంది.

డవెరియల్ /ḍaveriyal/ హాస్యం చేసుకునేవాడు. డవరింగ్ కియ్యన్ డవెరియల్ ఇంతెర్. హాస్యం చేసేవాన్ని హాస్యగాడు అంటారు.

డాక /ḍāka/ n. మడమ; heel; (హీల్); एड़ी. నావ డాకతగ సాప్ గండ్ర. నా మడమకు ముల్లు గుచ్చుకుంది.

డాకలి /ḍākali/ n. దాగిలి; anvil; अहरन. కాతి డాకలిత్ పార్రొ కచ్చితున్ దంచంతోర్. కమ్మరి దాగిలి మీద ఇనుమును దంచుతున్నాడు.

డహ్కా /ḍahki/ n. డమరు; a small double-sided drum; (స్మిల్ డ్రమ్). టోద్దుల్ డహ్కా పాంతోర్. తోటి డమరును వాయిస్తాడు. A Thoti man beats the * drum.

డాక్టరల్ /ḍāktaral/ n. వైద్యుడు; doctor; (డొక్టర్). డాక్టరల్ మత్క సీంతోర్. డాక్టరు వైద్యం చేస్తాడు.

డాగ్ /ḍāg/ n. మరక; stain; (స్టైన్); दाग. నావ అంగైతగ కొహ్కా పండిత డాగ్ ఆర్త. నా చొక్కా మీద జిడి పండు మరక పడింది.

డాగుల్క్ /ḍāgulk/ n. మరకలు; blots; (బ్లోట్స్). నెత్తుర్ అరిప్పకున్ డాగుల్క్ ఆతంగ్. రక్తము కారి మరకలు అయినాయి.

డాజుడ్ /ḍānuḍ/ n. దండెము; a horizontal pole used to hang clothes on while drying; (పోల్ ఫోర్ డ్రైజిజ్ క్లోద్స్). కప్పింగ్ డాజుడగ వాట. బట్టలు దండెమీద వెయ్.

డాట్ /ḍāṭ/ adj. ఎక్కువ; much, many; (మచ్); बहूत. రాముర వాప్టె బయ్ డాట్ మర్క మర్క మంతంగ్. రాము వాళ్ల చేనులో చాలా ఎక్కువగా మామిడి చెట్లు ఉన్నాయి.

డాడి మంత /dāḍi manta/ *n.* గర్భవతి; pregnant woman; అద్ డాడి ఆసి మంత. ఆమె గర్భవతి గా ఉంది. **డాడియల్ గొర్రె** /dāḍiyal gorre/ పెద్ద గొర్రె. నష్టా ఉంది డాడియల్ గొర్రె మంత. నాకు ఒక పెద్ద గొర్రె ఉంది.

డాప్ప /dāpka/ *n.* రాతి బోను; falling stone trap (used to kill small animals such as rats and birds); (ట్రాప్); ఘదా. ఊతినున్ డాప్ప వాటిని పియంతెర్. బుర్కులను రాతి బోనుతో పట్టుకుంటారు.

డాబ్బ /dābla/ *n.* గంటె; ladle; (లేడల్); चमचा.

డాండ /dāṇḍa/ *n.* గొడ్డలి కర్ర; handle, shaft (of tool such as an axe, or digger); (హాండల్). మర్న డాండతె బోన్కె పాయ్య. గొడ్డలి కర్రతో ఎవ్వరిని కొట్టవద్దు.

డాండివి /dāṇḍvi/ *n.* మంగలి; barber; (బార్బర్); नाई.

డాండియల్ /dāṇḍiyal/ మగ నెమలి; peacock; (పీకోక్). డాండియల్ మల్ యేంచెర్ మంత. మగ నెమలి నాట్యం చేస్తుంది.

డాండె /dāṇḍe/ *v.* తిరస్కరించు; unnecessary, unneeded, (don't!, no thanks!); (రెఫ్యూస్); जरूरत नहीं. అవ్ చొకొట్ సెల్లెంగ్ ఇంజెర్ డాండె ఇంతోర్. అవి మంచిగా లేవని తిరస్కరించాడు.

డాయిడల్ పెట్టితొర్ /dāyidal peṭṭitor/ బొర్రగలవాడు. డాయిడల్ పెట్టితొర్ మాయ్నల్ బగ్గ మంతోర్. బొర్ర గలవాడు ఎక్కడ ఉన్నాడు.

డారి /dāri/ *n.* పప్పు; pulses; (ఫుల్స్); धाल.

డాల /dāla/ *n.* గంప; basket; (బాస్కెట్); टोकरी. డాలతె కూటర్ దొస. గంపతో మేత పెట్టు.

డావ్ పోస్వల్ /dāv pōsval/ *n.* పగ పట్టడం; hatred; (హేట్టు); दुश्मनी; शत्रुता; द्वेष. తరసున్ పాసి సుటి కీతెకె తరస్ డావ్ పోసంత. పామును కొట్టి వదిలి వేస్తే పాము పగ పడుతుంది.

డిజివల్ /diṅval/ *vi.* నిక్కబొడుచుట; to stand erect; (బు స్టెండ్ ఇరెక్ట్); सीधा खडा.

డిజెరల్ /diṅeral/ *n.* తిరుగుబోతు; bitch; (బిచ్). వెల్లెయికున్ సూడెర్ తిరివన్ మాయ్నన్ డిజెరల్ ఇంతెర్. స్త్రీలను చూసుకుంటూ తిరిగి వాన్ని తిరుగుబోతు అని అంటారు.

డిజన్ కియ్యల్ /ḍijan kiyyal/ *n.* నమూనాకారుడు; designer; (డిసైనర్). డిజన్ కియ్యల్ మాయ్నల్ వెల్లె తీర్కనంగ్ బొమ్మంగ్ తయర్ కీంతోర్. నమూనాకారుడు చాలా రకాల బొమ్మలు తయారు చేస్తాడు.

డిజిల్ /ḍijil/ *n.* డీజిల్; diesel; (డీసల్). మొటక్ డిజిల్తె తాకంతంగ్. వాహనములు డీజిల్ తో నడుస్తాయి.

డిడ్డి /ḍiḍḍi/ *n.* ఇంటి చుట్టు స్థలము; backyard; (బెకయ్యాడ్); पिछवाड़ा. రోతున్ సిర్మూర్ మన్వల్ డిడ్డతగ మక్కెంగ్ మంతంగ్. ఇంటి చుట్టు ఉన్న చోటులో మొక్క జొన్న ఉంది.

డిబ్బల్ /ḍibbal/ *pron.* బొర్రగలవాడు.

డియ ఆతపేడి /ḍiya ātapēḍi/ *n.* వయోజనురాలు; adult; (ఎడల్ట్). మావ నాటె డియ ఆతపేడి మంత. మా ఊరిలో వయోజనురాలు ఉంది.

డియంగ్ /ḍiyang/ వయసుకు వచ్చిన అమ్మాయిలు.

డియోర్ /ḍiyor/ *n.* యువకుడు; young man; (యంగ్స్టర్). డండరి పియ్యి డియోర్ దుస్తా నాటె యేండ్లె దాంతెర్. దండారితో పడుచులు వేరే ఊరికి నృత్యం చెయ్యి డానికి వెళతారు. Having gathered (everything) together for 'dandari' the young men go to a different village in order to dance.

డిరెవర్ /ḍirevar/ వాహన చోదకుడు. డిరెవర్ కరిసెర్ మంతోర్. డ్రైవర్ శిక్షణలో ఉన్నాడు.

డిలల్ కి /ḍilal ki/ *v.* వదులు చేయడం; to loosen something that is tight. దొహ్పి మత్త అద్ నోడెతున్ డిలల్ కీమ్. కట్టి ఉన్న తాడును వదులు చేయి.

డివ్రల్ /ḍivral/ *n.* చేపలు పట్టే వాళ్లు; fisherman; (ఫిశర్మెన్); मछुआ. డివ్రల్ తడెయ్ తగ మీన్కె పియ్యెర్ మంతోర్. బోయవాడు చేపలు పట్టుతున్నాడు.

డిస్టి /ḍisti/ *n.* దిష్టి; baneful influence of evil eye; (బేన్ఫుల్ ఇన్ఫ్లుఎంస్ ఒప్ ఈవల్ ఐ); दृष्टिदोष. నావ డిస్టి నీకున్ లాగర్. నా దిష్టి నీకు తగులుతుంది.

డిస్టి బొట్టు /ḍisti boṭṭu/ దిష్టి చుక్క. నొవ్రల్ ఆతెకె నొవ్రనగ డిస్టి బొట్ తెరుసంతెర్. వరుడు అయిన తర్వాత దిష్టి చుక్క పెడతారు.

డిండ్య /ḍiṅḍva/ storage basket; (స్టోరిజ్ బాస్కెట్).

డివ /ḍiva/ *n.* దీపము. జ్యోతి; torch; lamp; (టోచ్); (లెంప్); ज्योति; प्रकाश; दीप; दीया. దివడిత్ నేటి సమ్మి జాగంగ్ డివంగ్ నిరుసంతెర్. దీపావళి పండుగకు అందరూ దీపాలు వెలిగిస్తారు.

డుక్ డుక్ /ḍuk ḍuk/ *n.* చప్పుడు; noise; (నోయిస్); आहट. గుండె డుక్ డుక్ ఇంజెర్ ఇంత. గుండె దడ దడ మని చప్పుడు వస్తుంది.

డుక్రికి- /ɖukri ki-/ vi. రంకె వేస్తుంది; to roar; (ఋ రోఠ్);
 दहाडना. కోందంగ్ దుస్రాక్ కోందనున్ సూడ్పి డుక్రికింత.
 ఎద్దు ఇంకో ఎద్దును చూసి రంకె వేస్తుంది.

డుక్లి /ɖukli/ నిద్రలో ఒక భాగం.

డుగ డుగ ఆత /ɖuga ɖuga āta/ n. ముసలమ్మ; old woman; (ఓల్డ్ వుమన్). మావ కాకొ బమ్ డుగ డుగ ఆత.
 మా అమ్మమ్మ బాగా ముసలి అయింది.

డుడ్డున్ /ɖuɖɖus/ n. దుమ్ము; dust; (డస్ట్); భృల్. జొన్నంగ్ అల్లర్ పియ్యెకె డుడ్డున్ పారంత. జొన్నలు పట్టె యంత్రంతో పట్టెటప్పుడు దుమ్ము పారుతుంది.

డుడ్డె /ɖuɖɖe/ n. బర్రె గూణ; young of a buffalo; (యబ్ ఒప్ బప్పలో). హెర్మి వప్తాకె తాన పిల్లతున్ డుడ్డె ఇంతెర్. బర్రె ఈనినప్పుడు దాని పిల్లను బర్రె బొక్కు అంటారు. డుడ్డె హెర్మితగా పాల్ ఉంజెర్ మంత. బర్రె గూణ బర్రె దగ్గర పాలు తాగుతుంది.

డుంక /ɖuŋka/ n. గుంట; pit; (పిట్); गडहा; गड्ढा. డుంకతగ మీన్క మంతంగ్. గుంటలో చేపలు ఉన్నాయి.

డుబి కి- /ɖubi ki-/ v. ముంచారు; to sink, drown; (ఓ సింక్); डूबना. కోందతున్ యేతగ డుబి కితాన్. ఎద్దును నీటిలో ముంచారు.

డుబె మా- /ɖube mā-/ v. మునిగిపోయాను; to make a loss (either on an investment, or a loan to someone); (ఓ సింక్); डूबाना. కుహితగ డుబెమాసెర్ మంతాన్. బావిలో మునిగిపోయాను.

డుండ్- /ɖuŋɖ-/ v. కాలబెట్టుట; to burn; (ఓ బన్); जल गया.
డుండున్ /ɖuŋɖus/ v. కాలిపోయింది; to burn; (ఓ బన్); जलाना.

డుండ్వల్ /ɖuŋɖval/ మంట చెలరేగడం. అక్కె కడ్పు గూడ్కె డుండ్వెర్ మంతంగ్. అక్కడ చొప్ప గూళ్లు కాలుతున్నాయి.

డుండుస్వల్ /ɖuŋɖusval/ v. కాల్చుట; burning; (బనిట్). తూరి కాడితున్ డుండు సీంతెర్. కంది కట్టెను కాల్చుతున్నారు.

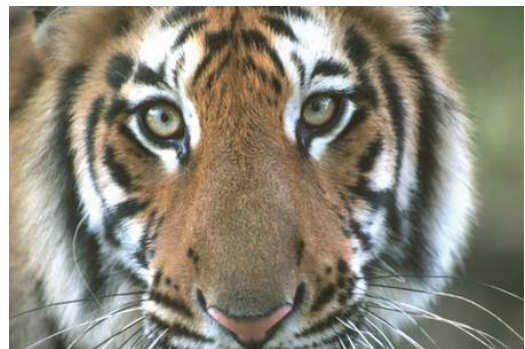
డుమ్మల్ /ɖummal/ n. రుమాలు లేని వాడు; uncovered head; (అన్ కవెడ్ హెడ్). పేన్దగ తల్ల దొప్పి కాల్ కెరొర్ వోన్ డుమ్మల్ ఇంతెర్. దేవుని దగ్గర దండం పెట్టెటప్పుడు తలపాగ కట్టి మొక్కుని వారిని బోడి తల అంటారు.
 Those that don't tie/cover their heads and worship at their deity are called *.

డుమ్మెర /ɖummera/ n. ఇప్ప పువ్వు; mahua flowers that have just fallen down from the 'hiruk' tree; (మహువ ఫ్లాఅన్). అస్కె డుర్ వెడిల్ హిరుక్ డుమ్మెరంగ్ వత్తుసి గుర్రింగ్ తింజి పిస్సెర్. పూర్వపు ముసలివారు ఇప్ప పువ్వును ఆరబెట్టి గుడాలు చేసి తిని జీవించేవారు.

డుర్ద /ɖurɖa/ n. ధూళి; dust; (డస్ట్); భృల్. మోటక్ వానెకె బయ్ డుర్దపెసియంత. వాహనాలు వస్తే మట్టి రోడ్డులో దుమ్ము లేస్తుంది.

డుల్లె /ɖulle/ n. గుమ్మి; grain basket; (గ్రేయ్ బాస్కెట్). డుల్లె దానంగ్ ఇల్లె కామ్ సీంత. జొన్నలు గుమ్మిలో ఉంచుతారు.

డువల్ /ɖuval/ n. • పెద్ద పులి. • పులి; tiger; (బిగ్ టైగర్); बाघ. డువల్ కోందతున్ పియ్య. పులి ఎద్దును పట్టుకుంది.

డువల్ తోల్ /d̪uval t̪ol/ పులి చర్మం. డువల్ తోల్ డహ్లాంగ్ డహ్లాంగ్ మందంత. పులి చర్మము గీతలు గీతలుగా ఉంటుంది.

డువల్ బుయరి /d̪uval buyari/ పులి గుహ. డువల్ బుయరితున్ రొప్పా మందంత. పెద్ద పులి గుహలతో ఉంటుంది.

డువ్ల /d̪uvla/ n. గరిటె; ladle; (లేడల్); కరణ్జుల. కుస్తి వహ్ని కియ్యో డువ్ల. కూర వడ్డించే గరిటె.

డూండి కయ్ /d̪ūṇḍi kay/ ఒంటి చేతి; single hand; (సింగల్ హ్యాండ్). ఉంది కయ్ సెల్లె వోన్ డూండి ఇంతెర్. ఒక చేయి లేని వాన్ని ఒంటి చేతి వాడు అంటారు.

డెగ్గల్ (పిట్ట) /d̪eggal (pitte)/ n. రామ చిలుక; parrot; (పెరోట్); तोता. డెగ్గల్ పిట్టతున్ రాగో ఇంతెర్. రామ చిలుకని డెగ్గ అంటారు.

డెప్పి /d̪epdi/ చిన్న డప్పు.

డెబ్బ /d̪eb̪ḍa/ n. మెత్తగా; sweet made from water and cooked rice; (స్వీట్). గాబో అప్పెకె డెబ్బ వేయ్యల్. వంట చేసేటప్పుడు మెత్తగా ఉడుకడం.

డెబ్రల్ కాల్దోర్ /d̪ebral kāldor/ బోద కాలు గల వాడు. డెబ్రల్ కాల్దోర్ డెమ్మ యెందలాతోర్. బోద కాలు గలవాడు డెంస నృత్యం చేస్తున్నాడు.

డెండ్కి /d̪eṇḍki/ n. వీపు; back, trunk; (బెక్); पीठ. మేందోడున్ పజ్జె మన్వల్ డెండ్కి ఇంతెర్. దేహం వెనుక భాగాన్ని వీపు అంటారు.

డెమ్మ /d̪emma/ adj. ఎడమ; left; (లెఫ్ట్); बाँया.

డెమ్మ కయ్ /d̪emma kayde/ n. ఎడమ చేతితో; on the left hand; (ఒన్ ద లెఫ్ట్ హ్యాండ్). నన్న డెమ్మ కయ్ గాబో తింతాన్. నేను ఎడమ చేతితో అన్నము తింటాను.

డెమ్మ కాక్ /d̪emma kāk/ on the left hand side; (ఒన్ ద లెఫ్ట్ హ్యాండ్ సైడ్). నన్న డెమ్మ కాక్ సాంజెర్ మంతాన్. నేను ఎడమ పక్కకు వెళుతున్నాను.

డెమ్మడి /d̪emmaḍi/ adj. ఎడమ; left; (లెఫ్ట్). రాము డెమ్మడి కయ్ లిహి కీంతోర్. రాము ఎడమ చేతితో రాసుకుంటాడు.

డెమ్స /d̪emsa/ n. నృత్యం. విందు నాట్యం. నృత్యము; dance; (డాన్స్); नृत्य; नाच. మా తమ్మూర్ డెమ్స యేందంతోర్. మా తమ్మూడు డెంస నృత్యం చేస్తున్నాడు.

డెమ్స పాట /d̪emsa pāṭa/ డెంస పాట. కాండిర్ డెమ్స పాట వార్సెర్ మంతెర్. పిల్లలు డెంస పాట పాడుతున్నాడు.

డెయ్యి డెయ్యి /d̪eysi d̪eysi/ జల జల పారుతుంది. కుడెక్కె న యేర్ డెయ్యి డెయ్యి విత్తంత. వాగులోని నీరు జల జల పారుతు పరుగెడుతుంది.

డెర్క /d̪erka/ n. త్రెంపులు; to belch; (టు బెల్చ్); डकार लेना. సోడ ఉట్టెకె బయ్ డెర్క వాంత. సోడ తాగితే త్రెంపులు వస్తాయి.

డెహ్క /d̪ehka/ v. దూకు; dive; (డైవ్); उछल; कूद; छलांग मार. కాండిర్ కుహితగ డెహ్కె సి యేర్ తుంగ్సెర్ మంతెర్. పిల్లలు బావిలో దూకి స్నానం చేస్తున్నారు.

డెహ్కె - /d̪ehk-/ v. దునుకు; to beat (as in a person's heart or pulse); (టు జంప్); उछलना. అంద డడ్డితల్ ఇంద డడ్డితె డెహ్కెవల్. అక్కడి నుండి ఇక్కడికి.

డెహ్ద /d̪ehḍa/ n. బురద; mud; (మడ్); कीचड़.

డెగో (పిట్ట) /d̪ēgo (pitte)/ n. డేగ పిట్ట; eagle, hawk; (ఈగల్); गरुड. డెగో కొర్ పిల్లంగ్ తిందన్ సాటి నహ్కెనె తిరియంత. డేగ కోడి పిల్లలు తినడానికి ఊళ్లో తిరుగుతుంది.

డేటె /d̪ēṭe/ కాండము. మక్కెత మొదోడున్ డేటె ఇంతెర్. మొక్క మొదటి భాగాన్ని కాండము అంటారు.

డేడ కండి /d̪ēḍa kaṇḍi/ adj. ఒక పుట్టెడు సగం; ten; (టెన్); दस. నాకున్ డేడ కండి జొన్నంగ్ పండంగ్. నాకు ఒకటిన్నర పుట్టు జొన్నలు పండినాయి.

డేప్ల /d̪ēpla/ n. మట్టిపెళ్ళ; clump of earth (as in soil); (క్లాప్ ఒప్ అత్). వహుకె ఊడ్కె డేప్లంగ్ పెసియంగ్. చేను దున్నేటప్పుడు మట్టిపెళ్ళలు వెళతాయి.

డేప్ల తెండ్యల్ /d̪ēpla teṇḍval/ v. పెల్లగించు; uproot; (అప్ రుట్); कबार; उखाड़. డేప్లతున్ తెండ్యల్. మట్టి బెడ్డను పేల్ల గించటం.

డేంఢె /d̪ēṇḍe/ n. చొప్ప కట్టె; stalk; (స్టోక్); झाली. కోందన్ గావడగ దొప్పి కడ్పడేంఢె వాటంతెర్. ఎడ్లను పందిరిలో కట్టి చొప్ప కట్టె వేస్తారు.

డేర /d̪ēra/ n. డేరా; tent; (టెంట్); डेरा; तंबू; खेमा. డేర రోన్ వాట్సి మంత. డేరా ఇల్లు కట్టుకుంది.

డేరింగ్ /d̪ēring/ n. గుంజలు; pillars of wood; (పిలర్స్ ఒప్ వుడ్). మావ రోన్ డేరింగ్ వాట్సి మంతంగ్. మా ఇంట్లో గుంజలు పెట్టి ఉన్నాయి.

డొక్కె /d̪okke/ n. తొండ; lizard; (స్నెయ్య్ లిసర్డ్); छिपकली.

తరన్ డొక్కె /taras d̪okke/

కుదుర్ డొక్కె /kudur d̪okke/ n. బల్లి; house lizard (usually found within houses). snake-like lizard (usually found outdoors, under stones, logs etc.). కుదుర్ డొక్కె రొహ్కె నగ మందంత. బల్లి ఇళ్ళలో ఉంటుంది.

డొక్కెనె ఆత /d̪okḍkne āṭa/ లోపలికి పోవడం; dried; (డ్రైడ్). గాబో తిన్వెకె సాత్తెకె కడ్కె డొక్కెనె ఆతంగ్. అన్నము తినకుండా ఉంటే కండ్లు లోపలికి పోతాయి.

డొగ్గి /d̪oggi/ n. ముసలి జంతువు; old (of cattle); (ఓల్డ్); पुराना. డొగ్గి మూరతున్ దొహ్పార్ మంతాన్. ముసలి ఆవును కట్టిస్తున్నాను.

డొడ్డి /doddi/ *n.* పశువుల పాక; open-roofed enclosure for animals; (ఎనిమల్ ఎన్క్లోజర్). మూరంగ్ దొహన్ సాటి డొడ్డి మంత. ఆవులను కట్టడానికీ పశువుల పాక ఉంది.

డొడ్డె /dodde/ *n.* కంకి; breaking of corn; (ట్రేయిజ్ బప్ కొస్). మక్కెడొడ్డె ఉరు సీమ్. మొక్కజొన్న కంకిని విరుచుట.

డొడ్డో /doddo/ *n.* గుంత; pit; (పిట్); గార్. తోడి కాస్త డొడ్డో ఆంద్. మట్టి తవ్విన గుంత. మర్రక్ ఉర్సన్ సాటి సబ్బడె డొడ్డోంగ్ కాచంతెర్. మొక్కలు నాటడానికి గునపముతో గుంతలు తవ్వతున్నారు.

డొప్పొ /doppo/ *n.* డొప్ప; cup or bowl made of leaves; (లీఫ్ కప్). ఆకిన డొప్పొతె జావ ఉంటెర్. ఆకుతో తయారు చేసిన డొప్పొతో అంబలి తాగుతారు.

డొబ్బల్ /dobbal/ *adj.* దొడ్డు; fat, plump, chubby; (ఫెట్); మోటా. మావోర్ గడియల్ డొబ్బల్ మంతోర్. మా జీతగాడు లావుగా ఉన్నాడు.

డొండెనెయ్ /dondeney/ *n.* ఆడ కుక్క; female dog, bitch; (ఫీమేయ్స్ డెగ్, బిచ్); క్కూతా.

డొల్కి పాట /dolki pāta/ డొల్కి పాట. మర్మినగ డొల్కి పాటంగ్ వారంతెర్. పెళ్లిళ్లలో డొల్కి పాటలు పాడుతున్నారు.

డొహ్లా /dohla/ *n.* అలుకు నీళ్లు; ash; (ఎశ్); రాఖ; భస్మ. బాయిక్ సడపి డొహ్లా కీసి రోన్ ఊసంతంగ్. స్త్రీలు పెడతో ఇంటిని అలుకుతారు.

డొహ్పాడ్ /dohbad/ *n.* బురుద నీరు; ash; (ఎశ్); రాఖ; భస్మ. హెర్మింగ్ డొహ్పాడ్ తగ మిండంతంగ్. బర్రెలు బూడిద నీళ్లలో పడుకుంటాయి.

డొహున్ /dohun/ *n.* కుడితి నీళ్లు; water mixed with chaff, etc given to animals for drinking; (వోటర్ మిక్స్ విద్ ఛెప్). హెర్మిన్ డొహున్ దొసంతెర్. బర్రెలకు కుడితి నీళ్లు పెడతారు.

డొహుర్ యేర్ /dohur yēr/ • మురికి నీరు; dirty water; (డటి వోటర్). • అపరిశుభ్రమైన నీరు. మర్రక్ నంగ్ పాలంగ్ అర్పి కుహిత యేర్ డొహుర్ ఆంత. చెట్ల ఆకులు పడి బావి నీరు మురికిగా అవుతుంది.

డొహూ /doho/ • పెద్ద మడుగు. పేన్కున్ డొహూతగ యేర్ మిహ్లా వోంతెర్. దేవుళ్లను పెద్ద మడుగులో స్నానం చేయించడానికి తీసుకు వెళతారు.

• *n.* జలాశయం; reservoir; (రెసర్వాయర్).

• *n.* మడుగు; deep pool; (డీప్ పుల్).

డోకాలమ్ /dōkālum/ *n.* ఎండకాలం; summer; (సమర్); गर्मी का मौसम; ग्रीष्म. ఎద్దిగాలుమున్ డోకాలమ్ ఇంతెర్. ఎండకాలాన్ని వేసవి కాలం అని అంటారు.

డోకుం (పిట్టె) /dōkūm (pitte)/ *n.* రాబందు; vulture; (వల్చర్); गिद्ध. డగుర్ రాయల్ తున్ డోకుం ఇంజెర్ ఇంతెర్. పెద్ద రాబందువును డోకుం అని అంటారు.

డోని /dōni/ *n.* కట్టెతో చేసిన తొట్టి; wooden water trough.

డోబ్ర /dōbra/ *n.* తొర్ర; a hollow space or cavity that birds, and insects can live in; (హోలో స్పేయ్స్); कोटर. పొహంగ్ డోబ్రతగ పిడుసంతెర్. పేలాలు పలిగిన కుండలో తయారు చేస్తారు.

డోబ్రలిక్ పల్క్ /dōbralik palk/ పుచ్చి పోయిన పళ్లు. డోబ్రలిక్ పల్క్ వెడిల్ తగ మంతంగ్. పుచ్చి పోయిన పళ్లు ముసలివాడి దగ్గర ఉన్నాయి.

డోండెర (మర్ర) /dōṇḍera (marra)/ *n.* జమ్మి (చెట్టు); kind of a tree; (త్రీ). దసర సడ్డున్ నేటి డోండెర మర్ర త కాంతతున్ జమ్మి పాంతెర్. దసరా పండుగ రోజు జమ్మి చెట్టు కొమ్మను జమ్మి కొడతారు.

డోర్కల్ /dōrkal/ *n.* పశువులను కాచేవాడు; man who tends cattle; (మెన్ హు టెండ్స్ కెటల్); चरवाहा. మూరంగ్ మెహ్వాన్ డోర్కల్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. పశువులను కాచువాన్ని పశువుల కాపరి అంటారు.

డోరియల్ /dōriyal/ *n.* పశువు; beast; (బీస్ట్); जानवर. వెల్లె మూరంగ్ మీరెమాతెకె డోరియాలిక్కు మంద ఇంతెర్. ఎక్కువ ఆవులు గుమి గూడితే పశువుల మంద అంటారు.

డోల యెంద్వల్ /dōla yendval/ పీర్ల పండగ నృత్యం. పిరుల్క నగ ఉంది డోల యెంద్వల్ మందంత. పీర్ల పండగ అప్పుడు డోల కూడా ఉంటుంది.

డోల్ /dōl/ *n.* డోలు; drum; (డ్రమ్). మర్రినగ డోలు పాంతెర్. పెళ్లిలో డోలు వాయిస్తారు.

డోల్ క్యల్ /dōlkyal/ *n.* డోలు వాయిచేవాడు; drummer, person who drums; (డ్రమ్మర్); ढोल बजाने वाला. బీంరాపు డోల్ పాసెర్ మంతార్. బీంరాపు డోలు వాయిస్తున్నాడు.

డోల్ పేప్రెంగ్ /dōl pēpreng/ *n.* బాజా బజంత్రీలు; band; (బెండ్). మావ నాతి డోల్కే పేప్రెంగ్ మంతంగ్. మా ఊరిలో బాజా బజంత్రీలు ఉన్నాయి.

డోల్ వాజంగ్ /dōl vājāng/ *n.* భాజా భజంత్రీలు; band; (బెండ్). నేండ్ రేడుతగ డోల్ వాజన లేజ్ కేంజవాంత. ఈ రోజు రేడియోలో భాజా భజంత్రీల చప్పుళ్లు వినిపిస్తున్నాయి.

డోల్ వాల్యలిర్ /dōl vālyalir/ వాయిద్య బృందం; music band; (మ్యూసిక్ బెండ్). మర్రినగ డోల్ వాల్యలిర్ డోల్కే పాంతెర్. పెళ్లిళ్లలో డోలు కొట్టే వాయిద్య బృందం వచ్చింది.

డోల్కోల /dōlkoḷa/ డోలు వాయిచే కర్త. డోల్ పాయ్యల్ కొలతున్ డోల్కోల ఇంతెర్. డోలు కొట్టే కర్తను డోలు వాయిచే కర్త అంటారు.

త

తక్క /takka/ *n.* అక్క; elder sister; (ఎల్డర్ సిస్టర్); बडा बहीन. తక్క నాకున్ మొదోల్ పుట్ట. అక్క నాకన్న ముందు పుట్టింది.

తక్కమా- /takkemā-/ నీరసించి పోయిన; tired; (టైఅడ్). తాక్సెర్ వాసికున్ తక్కమాసి సాత్తార్. నడుచుకుంటూ వచ్చి నీరసించి పోయాడు.

తక్డిర్ /takdir/ *n.* అదృష్టం; luck; (లక్); भाग्य. బోన తక్డిర్ వోన్క. ఎవరి అదృష్టం వారికి.

తక్లిబ్ /taklib/ *n.* • కష్టం; difficulty; (డిఫిక్టీ); कठिनता. వోర్ నాకున్ బయ్ తక్లిబ్ కీంతార్. అతను నన్ను కష్ట పెడుతున్నాడు. • అపాయం; danger; (డేయ్యర్); खतरा; हानि. వోర్ వెల్లె తక్లిబ్నే మంతార్. అతను చాలా అపాయంలో ఉన్నాడు. • ఆపద; trouble; (ట్రబల్); आफत; विपत्ति; संकट.

తక్లిబ్ కీమ్ /taklib kīm/ • దుఃఖ పెట్టు; compel; (కంపెల్). జేల్కనగ మన్వలిర్కున్ తక్లిబ్ కీంతెర్. జైళ్లలో ఉండే వాళ్లను దుఃఖ పెడతారు.

తగ్దియల్ /tagdiyāl/ *adj.* బలమైన; strong; (స్ట్రాజ్). సేర్ పాయ్యలిక్ కోందంగ్ బయ్ తగ్దియలిక్ మందన. వ్యవసాయం చెయ్యడానికి బలమైన ఎడ్లు ఉండాలి.

తగ్తోర్ /tagtor/ *n.* చిక్కిపోవడం; to become weak; (బిక్మ్ వీక్); दुर्बल. మాయ్నల్ యెడ్కితె జర్సె తగ్తోర్. వ్యక్తి జ్వరము వలన కొద్దిగా తగ్గినాడు. After fever, man became a little weak.

తజె /tañe/ *n.* వదిన; spouse's elder sister; elder brother's wife (used only with reference to second and third persons); (ఎల్డర్ సిస్టర్ ఒమ్ స్పౌస్). మావోర్ దాదన బాయ్కెన్ తజె ఇంతెర్. అన్నయ్య పెండ్లాన్ని వదిన అంటారు.

తజోరడ్ /tañoraḍ/ *n.* వదిన; wife's elder sister; (ఐన్ప్ ఎల్డర్ సిస్టర్). మామన డగుర్ పేడి నాకున్ తజోరడ్ అంత. మామ పెద్ద కూతురు నాకు వదిన అవుతుంది.

తట్- /taṭ-/ *v.* తట్టుకుంది; to get stuck (choke on food, or clothing gets caught on a protruding object); (టు గెట్ స్టక్). నావ పూన ఆంగ్గె చమ్కా నగ తట్సి సర్త. నా కొత్త అంగీ ముళ్లతో తట్టుకొని చినిగిపోయింది.

తడకి /taḍaki/ *n.* కాలేయం; liver; (లివర్); यकृत. హెరై తడకి సవద్నె మందంత. మేక కాలేయం రుచిగా ఉంటుంది.

తడంజల్ /taḍaṅjal/ *n.* తోడేలు; wolf; (పుల్వ); भेड़िया.
 కేడతె హెర్రెంగ్ మెహ్లాన్ వోతెకె తడంజల్ హెర్రెంగ్ తింత.
 అడవిలో మేకలు మేపడానికి వెళితే తోడేలు మేకలను
 తింటుంది.

తడ్కవల్ /taḍkaval/ *n.* గోకుడు; scratch; (స్క్రచ్); కొర్కున్ గిర్
 తడ్కవల్ బేమరి వాంత. కోళ్లకు కూడ గోకుడు రోగం
 వస్తుంది.

తడ్డి /taḍmi/ *n.* • అగ్ని; fire; (ఫైఅర్). గాటొ అట్లె సాద్దెదగా
 తడ్డి మాస. అన్నము వండడానికి పొయ్యి వెలిగించు.
 • మంట; fire; (ఫైఅర్); आग. మొల్లొల్ బొడ్సన్ సాటి తడ్డి
 మాసంతెర్. కుందేలును కాలపడానికి మంట
 పెడుతున్నారు.

తడ్డిగుట్ట /taḍmigutṭa/ *n.* అగ్నిపర్వతం; volcano;
 (వల్కేనో). తడ్డి గుట్టంగ్ గిర్ మంతంగ్. అగ్ని పర్వతాలు
 కూడా ఉన్నాయి.

తడ్డిత గావ్ /taḍmita gāv/ *n.* కాలిన గాయం; wound
 from burns; (వాండ్ ఫ్రొమ్ బంస్). కర్దయగ తడ్డిత గొక్క
 అరైకె గావ్ అర్రంత. చెయ్యి కాలితే గాయం అవుతుంది.

తడి /taḍi/ *n.* దేవుళ్లను స్నానం చేయించే మడుగు; place at
 a river where there is always water (used for
 immersing idols); (ఫ్లెయ్య్ ఎట్ ఏయ్ రివర్). పేన్కున్
 యేర్ మిహ్లా తడితె వోంతెర్ (నమునత్: జంగుబాయి,
 బీమల్). దేవుళ్లను స్నానము చేయించడానికి మడుగుకు
 తీసుకు వెళతారు. In order to immerse the deities
 they go to the *. (e.g. Jangubai, Bheemal).

తడియ /taḍiya/ *n.* వెదజల్లు; scatter; (స్కాటర్); बिखेर;
 छितरा. మిర్చ రోప్ వాట్సి యేర్ తడియ. మిరప విత్తనం
 విత్తిసీరు వెదజల్లు.

తడివల్ /taḍival/ *n.* చల్లు; sprinkle; (స్ప్రిన్కల్); बीछार.
 కొత్తంగ్ తడిసెర్ మంతెర్. డబ్బులు జల్లుతున్నారు.

తడంజల్ /taḍeṅjal/ *n.* తోడేలు; wolf; (పుల్వ); भेड़िया.
 తడంజల్ హెర్రెనున్ తింత. తోడేలు మేకలను తింటుంది.

తడయ్ /taḍey/ *n.* చెరువు; तालाब. మీన్క-పియ్ లెన్
 తడయ్ తగ మీరెమాసి దాంతెర్. చేపలు పట్టడానికి
 చెరువులోకి కలిసి వెళతారు.

తడయ్ కట్ట /taḍey kaṭṭa/ *n.* చెరువుగట్ట; dam; (డేం); बाँध.
 తడయ్ యేర్ వంజినగ సుటి కీంతెర్. చెరువు నీరు
 పొలాలకు విడుస్తారు.

తత్ - /tat-/ *v.* తెచ్చింది; bring; (బ్రిజ్); लाना.

తత్త అద్ /tatta ad/ తీసుకు వచ్చిన.

తన్ దాత్ /tan dāt/ *adv.* తన వలె; accordingly; (అకొడిజ్జీ);
 यथायोग्य; मुताविक. తన్వొర్ పేడల్ తన్ దాత్ మంతొర్.
 తన కొడుకు తన లాగే ఉన్నాడు.

తంగడ్ మంగడ్ /taṅgaḍ maṅgaḍ/ *adv.* ఆశుభ్రత;
 hurriedly (work not done well); (హారిడ్లీ). కామ్
 కియ్యల్ తంగడ్ మంగడ్ మందంతొర్. పని చేసేవాడు
 ఆశుభ్రంగా ఉంటాడు.

తన్న వాయిర్ /tanna vāyir/ అతను రాని; let him come;

తన్వ /tanva/ • by oneself; (బై వంసెల్వ్); उसका. • pron.
 అతనిది; his own, her own. తన్వ రోన్ తనయ్ చక్కె
 ఇర్రన. తన ఇంటిని తాను బాగుగా ఉంచాలి. • adj. తన.
 తన్వతనయ్ కామ్ కీంతొర్. తన పని తాను చేస్తున్నాడు.

తన్వతన్ /tanvatan/ *adv.* తనకు తానుగా.
adj. వ్యక్తిగత; private; (ప్రైవేట్). తన్వతన్ పిస్సెర్
 మంతొర్. తనకు తానుగా బ్రతుకుతున్నాడు.

తంగ్ కియ్య /taṅg kiyma/ విసిగించుకు. కామ్ కియ్యన్
 కామ్ కియ్యెర్ ఇంజెర్ తంగ్ కియ్య. పని చేసే వాన్ని పని
 చెయ్యడు అని విసిగించుకు.

తంగ్ మరి /taṅgmari/ *n.* మనుమడు; grandson; (గ్రేండ్సన్).
 పేడన్ నొర్ కాండిన్ తంగ్ మరి ఇంతెర్. కొడుకు
 కుమారుడు మనుమడు అవుతాడు.

తంగ్ మియడ్ /taṅg miyaḍ/ *n.* మనమరాలు;
 granddaughter; (గ్రేండ్డొటర్). పేడినపేడి తంగ్
 మియడ్ ఇంతెర్. బిడ్డ కూతురిని మనమరాలు
 అంటారు.

తన్లాడ /tanlāḍa/ *v.* బతిమిలాడు; plead; (ప్లేడ్). కాండి
 బొమ్మ యేతన్ సాటి తన్లాడెర్ మంతొర్. పిల్లవాడు
 బొమ్మ తీసుకోవాలని బతిమిలాడుతున్నాడు.

తనయ్ యేత్వల్ /tanay yēṭval/ వ్యక్తిగతంగా
 తీసుకోవడం; taking personally; (టియ్యుజ్ పసనలి).

తపస్ కీతార్ /tapas kitor/ n. ధ్యానం; meeting; (మీటిజ్).
నాకున్ చొకొట్ కామ్కె ఆయన ఇంజెర్ తపస్ కీతార్.
నాకు మంచి పనులు జరగాలి అని ధ్యానం చేసాడు.

తవ్ /tap/ n. తప్పు; wrong; (రోజ్); ఖైద జా. కొత్తంగ్ కమ్పాకెలెక్కె
తవ్ కీతార్. డబ్బులు లెక్కించేటప్పుడు లెక్క తప్పు చేసాడు.

తప్పతప్ప /tappatappa/ నీటి తుంపర. పిర్ తప్పతప్ప
వాసెర్ మంత. వర్షం నీటి తుంపరగా వస్తుంది.

తప్పసిమ్ /tappusim/ v. తప్పించుకో; avoid; (అవొఇడ్);
వచ జా; ఖైద; ముక్త హొ. మొల్లొడున్ బాండెతె పానెకె
మొల్లొల్ తప్పసింత. కుందేలును తుపాకీతో
కాల్చినప్పుడు కుందేలు తప్పించుకుంటుంది.

తప్పెచారి /tappecāri/ n. ఋషి; monk; (మంక్). మర్మింగ్
ఆయెర్ వోన్ తప్పెచారి ఇంతెర్. పెళ్లి చేసుకోని వాన్ని
బ్రహ్మచారి అంటారు.

తప్పా /tappo/ v. తప్పని; unfailling; (అన్ఫియిజ్). నేండ్
పిర్ వాయ్వుల్ తప్పా. ఈ రోజు వర్షం తప్పదు.

తమ్మ /tamma/ n. రాగి; copper; (కొపర్); తాంబా. తొల్లెతుర్
వెడిల్క్ తమ్మతంగ్ ముద్దంగ్ కెర్నె దిర్. పూర్వపు
వ్యక్తులు రాగి ఉంగరాలు తొడిగే వారు.

తమ్మ తమ్మొ /tamma tammo/ pron. తమకు తాము;
reflexive pronoun - themselves; (దమ్మెల్స్యె); स्वयं.
తమ్మ తమ్మొమీరెమాసి బేకె సాంజెర్ మంతెర్. తమకు
తాము ఎక్కడికీ వెళుతున్నాడు.

తమ్ముక్ ఆకి /tammuk āki/ n. పొగాకు; tobacco leaf; (టబెకో
లీఫ్); तम्बाकू. వోర్ తమ్ముక్ వొమ్సెర్ మంతోర్. ఆయన
పొగాకు అమ్ముతున్నాడు. He is selling tobacco.

తమ్మున్ ఇవ్విర్ /tammun ivvir/ n. అన్నదమ్ములు;
brothers; (బ్రదస్); अग्रज अनुज.

తయర్ ఆయ్యల్ /tayar āyval/ • తయారు అగుట.
వ్యాకరణం తయర్ ఆసెర్ మంత. వ్యాకరణం తయారై
ఉన్నది. • v. ఏర్పడు; form; (ఫొమ్).

తర /tara/ v. తెచ్చుకో; get; (గెట్); ले आ; ला दे. నావంగ్ కొత్తంగ్
నిమ్మెయ్ సాంజి తర. నా డబ్బులు నీవు వెళ్లి తెచ్చుకో.

తర తుర /tara tural/ adv. తొందర తొందర; quickly; (క్విక్కి).
హాటుం సాన్లె తరతుర ఆసెర్ మంతోర్. అంగడికి
వెళ్లడానికి తొందరపడుతున్నాడు.

తర వచ్చొ /tara vacco/ v. తెచ్చుకోవచ్చు; can get it; (కెన్
గెట్ ఇట్). నాడిగిర్ సాకుర్ చంచి తర వచ్చొ. రేపు కూడ
చక్కెర సంచి తెచ్చుకోవచ్చు.

తరగతి /taragati/ n. తరగతి; class; (క్లాస్); वर्ग; दर्जा;
श्रेणी. సమ్మిర్ ఉంది తరగతి తగ మంతెర్. అందరు ఒక
తరగతిలో ఉన్నారు.

తరతర /tarataral/ వణకడం. రాము తరతర ఆసెర్
మంతోర్. రాము వణుకుతున్నాడు.

తరన్ /taras/ n. పాము; snake; (స్నియ్య్); साँप.
మూరతంగ్ కాల్కెనగ తరన్ గూండెమాత. ఆవు కాళ్లను
పాము చుట్టుకుంది.

తర్- /tar-/ v. తెచ్చుట; to bring; (టు బ్రిజ్); लाना. వరొన్
పూసి కీసి తర్వల్ చొకొట్. ఒకరి అనుమతి తీసుకొని
తెచ్చుట మంచిది.

తర్ తురియల్ /tar turiyal/ తొందరపడుట. బేకెనె సాన్సెకె
తరతుర ఆసెర్ దాంతోర్. ఎక్కడి కన్న వెళ్లేటప్పుడు
తొందర పడి వెళతాడు.

తర్పంగ్ /tarpaṅg/ n. నగలు; hole for an earring;
(హూల్ ఫొర్ ఎన్ ఈయరీజ్).

తర్సొ /tarso/ adv. తో; with; (విద్); के साथ. నీ తర్సొనన్
గిర్ హాటుం వాంతోన్. నీ తోనేను కూడా మార్కెట్ కు
వస్తాను.

తర్సొ పుట్టె /tarso putte/ తోడ పుట్టినవాడు; brother;
(బ్రదర్). నా తర్సొ పుట్టొర్ తమ్ముర్. నా తోడ పుట్టిన వాడు
తమ్ముడు.

తర్సొ మీరెమాసి /tarso miremāsi/ తో కలిసి; along with;
(అలోజ్ విద్). నీ తర్సొ మీరెమాసి నన్న గిర్ వాంతోన్.
నీతో కలిసి నేను వస్తాను.

తరిక /tarika/ n. • నియమం; formula; (ఫొమ్ముల); नियम;
कायदा. ఉంది తరికతె తాకన. నియమం ప్రకారం
నడవాలి.

• నీతి; style; (స్టైల్). సమ్మిర్కున్ ఉంది తరికతె న్యాయం
కియన. అందరికీ ఒకే రీతిగా న్యాయం చెయ్యాలి.

తరు సియ్యల్ /taru siyval/ • తెప్పించుట. తొల్లెతంగ్
వేసుడింగ్ ఇన్కె గిర్ తరు సీసెర్ మంతెర్. పూర్వపు
కథలను ఇప్పుడు కూడ తెప్పించుకుంటున్నారు.

• v. రాబట్టు; retrieve; (రిట్రీవ్); निकलवा; वसूल कर.

తరుస /tarusa/ *v.* తెప్పించు; derive; (డిరైవ్); मँगवा. నాకున్ బిస్కాట్ పూడ తరుస. నాకు బిస్కాట్ పొట్లము తెప్పించు.

తల ఊడ్చి /tala ūdsi/ *adj.* దువ్విస; combed; (కోఎడ్). తల ఊడ్చి వాతొర్. తల దువ్వికొని వచ్చాడు.

తల బోక్రై /tala tōkre/ కపాలం.

తల తిరివల్ /tala tirival/ తల తిరగడం; mad; (మెడ్).

తల నోయ్యువ్ /tala nōyval/ *n.* తల నొప్పి; headache; (హెడయ్యె); सिर दर्द. పిర్ వానెకె తల్ల పుహైకె తల నోంత. వానలో తడిస్తే తల నోస్తుంది.

తల మొసార్ /tala mosor/ ముక్కునుంచి రక్తం కారుట.

తల వరుస /tala varusa/ తల వంపు; bow the head; (బో ద హెడ్). లజ్జె మాయ్యువ్ పేడి తల వరుసి తాకంత. సిగ్గు పడె అమ్మాయి తల వంచి నడుస్తుంది.

తలకెల్క /talakelk/ *n.* తల వెంట్రుకలు; head hair; (హెడ్ హేర్). తలకెల్క కుసంతంగ్. తలవెంట్రుకలు రాలుతాయి.

తలతోడి /talatōḍi/ తలకు రాసే మట్టి.

తలదగ /taladaga/ తల వద్ద; near head; (నీయర్ హెడ్). నావ తలద్ పొర్రొ బుడ్డితె యేర్ మంత. తల పైన కుండలో నీరు ఉంది.

తలదల్ తుంగ్యువ్ /taladal tungval/ తలంటు స్నానం చేయడం.

తలద్ పొర్రొ /talad porro/ తలపైన. తలద్ పొర్రొ కట్ట వొజ్జె మంత. తల పైన కట్టె మోపు ఉంది.

తలదె కొహ్కా /talade kohka/ తలతో పొడుపు. కోంద తలదె కొహ్కాంత. ఎద్దు కొమ్ములతో పొడుస్తుంది.

తలనొర్వల్ /talanorval/ తలంటుకుని స్నానం చేయడం.

తలబిల్ల /talabilla/ *n.* దిండు; pillow; (పిలో); तकिया; उपधान. తల బిల్ల తల బూడ్ ఇరంతెర్. తల దిండు తల కింద పెడతారు.

తల్క /talka/ *v.* వసులు చెయ్యి; ask; (ఆస్క్); पूछ; माँग. అడుగు; collect; (కోలెక్ట్). నిమ్మె బాకితె సీతంగ్ కొత్తంగ్ నిమ్మె తల్క. నీవు అప్పుగా ఇచ్చిన డబ్బులు వసులు చెయ్యి.

తల్క - /talk-/ *n.* • అడగడం; asking; (ఆస్కిజ్). బిచ్చెగాండల్ బిచ్చెంతల్కెసెర్ వాంతొర్. బిచ్చెగాడు బిచ్చం అడుగుతూ వస్తున్నాడు. • కోరడం; to beg, ask for; (డిసైరింగ్); अपहास. నిమ్ సీతతున్ బద్ది దుస్రా తల్క. నీవు ఇచ్చిన దానికి బదులు వేరేది కోరుకో. వోస్క సీతంగ్ అవ్ సామన్క తల్క. అతనికి ఇచ్చిన వస్తువులను అడుగు.

తల్లర్ కొర్ /tallur kor/ *n.* కోడిపెట్ట; young hen, pullet; (యజ్ హెన్); घरेलू सुर्गी. మేస్కో దొస్యల్ కొర్డున్ తల్లర్ కొర్ ఇంతెర్. గుడ్లు పెట్టె కోడిని కోడి పెట్ట అని అంటారు.

తల్లర్ పుడి /tallur puḍi/ తల్లి పురుగు. పుడ్కె నగ గిర్ తల్లర్ పుడి మందంత. పురుగులలో కూడ తల్లి పురుగు ఉంటుంది.

తల్వర్ /talvar/ *n.* కత్తి; sword; (సౌడ్); अंसि. నావ తల్వర్ బయ్ లామ్ మంత. నా కత్తి చాలా పొడవుగా ఉంది.

తహ్ - /tah-/ *n.* ఎత్తడం; to raise the position something; ऊपर उठाना. అత్త బడ్డెతున్ తహ్పి ఇర్రన. పడిపోయిన కర్రను ఎత్తి పెట్టాలి.

తాక /tāka/ *v.* • నడుచుకో; demean; (డమీన్). నన్న సడక్ పియ్యి తాకంతొన్. నేను రోడ్డు మీద నడుస్తాను. • నడవు. నన్న యేతగ తాక్సెర్ మంతొన్. నేను నీటిలో నడుస్తున్నాను

తాకట్ /tākat/ నడుచుకోండి. రాంబాబు నన్ వెహ్తా రీతెతె తాకట్ ఇంతొర్. రాంబాబును నేను చెప్పిన రీతిలో నడుచుకోండి అని అన్నాడు.

తాకత్ మత్త /tākat matta/ *adj.* బలముగల; powerful; (పొఅపుల్). హెర్మితున్ వెల్లె తాకత్ మందంత. గేదె చాలా బలముకలిగి ఉంటుంది.

తాకద్ /tākad/ *n.* • బలం; force; (ఫోస్). బాండె పియ్యెన్ తాకద్ మందన. తుపాకి పట్టుకోవడానికి బలం ఉండాలి. • శక్తి, నాయ్జల్ పియ్యెన్ తాకద్ మందన. నాగలి పట్టడానికి శక్తి అవసరము.

తాక్ - /tāk-/ *v.* నడుచుట; to walk, be in progress; (టు వొక్); चलाना. మాయ్యులిర్ హాటుం తాక్సెర్ సొంజెర్ మంతెర్. మగవారు అంగడికి నడుచుకుంటూ వెళుతున్నారు. The man is walking to the market.

తాకున్ /tākus/ *n.* నడుపుట; to drive, to lead; (టు డ్రైవ్); चलाना. చుడుర్ కాండిన్ కయ్ పియ్యి తాకుసంతెర్. చిన్న పిల్ల వాన్ని చేతులు పట్టి నడిపిస్తారు. They hold the little boy's hand and lead him along.

తాకుస్యల్ /tākusval/ *n.* నడిపించుట; beater (when hunting); (వొకిజ్); भगाना. మామల్ లారి తాకు సీంతొర్. మామయ్య లారీ నడిపిస్తున్నాడు.

తాక్వల్ జమన /tākval jamana/ వర్తమాన కాలం. తాక్వల్ జమనతె నన్న రాజల్ ఆయ పరోన్. వర్తమాన కాలంలో నేను రాజును కాలేను.

తాకు సియ్యల్ /tāku siyval/ *n.* నిర్వహణ; managing; (మెనిజిజ్). గోండి బాస కరియన్ సాటి గోండి సాడంగ్ తాకు సీనెర్ మంతెర్. గోండి భాషను నేర్చు కోవడానికి గోండి బడులు నడిపిస్తున్నారు.

తాగ్డి /tāgdi/ • *n.* త్రాసు; plate used in weighing scales; (ఫ్లయ్ట్ యుస్ట్ ఇన్ వేయిజ్ స్కేల్స్). తాగ్డితె సాకుర్ జోకికీసెర్ మంతెర్. త్రాసుతో చక్కెర జోకుతున్నాడు.

• *adv.* తక్కెడ; balance; (బెలంస్); तराजू. బాజిపాలంగ్ తాగ్డితె జోకి కీతెర్. ఆకుకూరలను తక్కెడతో జోకుతారు.

తాడ /tāḍa/ *v.* తవ్వ; dig; (డిగ్); खोद; खन; पोला कर. బొమ్మిత్ రొప్పొడ సోనెతున్ తాడ. భూమిలో ఉన్న బంగారాన్ని తవ్వ.

తాడ్- /tāḍ-/ *n.* బొక్క; to burrow; (టు బరో); बिल.

తాడ్క- /tāḍk-/ *v.* గోకుట; to scratch; (టు స్క్రచ్); नीचना.

తాడింగ్ /tāḍi/ *n.* పుస్తెలాంటివి; earring with bells; (ఈయరీజ్).

తాడి (మర్ర) /tāḍi (marra)/ *n.* తాటి చెట్టు); a very tall palm tree from which country liquor is extracted; (త్రీ).

తాడి కల్ /tāḍi kal/ *n.* తాటికల్లు; palm liquor; (పామ్ లికోర్). కలడి కల్ రెహాన్ సాటి తాడి మర్ర తెర్ తోర్. గొడు సారాయి కోసం తాటి చెట్టు ఎక్కాడు.

తాడి ఆకి /tāḍi āki/ తాటి ఆకు; palm leaf; (పామ్ లీఫ్). తాడి ఆకిత రోన్ వేసంతెర్. తాటి ఆకులతో ఇళ్లు కప్పతారు.

తాడిజ్ /tāḍiñ/ గంటి లాంటి; as hole for an earring; (ఎస్ హోల్ ఫొర్ ఎన్ ఈయరీజ్).

తాడిస్ కమ్మల్ /tāḍis kammal/ ఇంద్ర ధనుస్సు; rainbow; (రేయ్నో). పిర్ వాసి సాడిత పజ్జె తాడిస్ కమ్మల్ పెసియంత. వర్షం వచ్చి పోయినప్పుడు ఇంద్ర ధనుస్సు కనిపిస్తుంది.

తాతో /tāto/ *adv.* వేడి వేడిగా; fresh food or water (not used for fruit); (ఫ్రెష్). బస్కెగిర్ తిన్నెకె తాతోక్ తిందన. ఎప్పుడైనా తినేటప్పుడు వేడి వేడిగా తినాలి.

తాదల్ /tādal/ *n.* అన్నయ్య; elder brother; (ఎల్డర్ బ్రదర్); बडा भाई. నాక్ వరొర్ తాదల్ మంతెర్. నాకు అన్నయ్య ఉన్నాడు.

తాద్ మూర్యల్ /tād mūryal/ elder brother-in-law; (ఎల్డర్ బ్రదర్-ఇన్-లో). The wife's elder brother is called *.

తాదొ /tādo/ *n.* తాత; father's father; (ఫెదర్స్ ఫాదర్). బావనొర్ బాబన్ తాదొ ఇంతట్. నాన్న తండ్రిని తాత అంటాము. Father's father is called *.

తాదొ-బాబల్ /tādo-bābal/ *n.* తండ్రి, తాత; ancestors (pl.); (ఎంసెస్టెస్).

తాన్ /tān/ *n.* దానిని; that; (దెట్). తాన్ మొడి నిమ్మెగిర్ సస్తెమామ్. దాని లాగా నీవు కూడ తయారు అవువు.

తాన్ దాత్న /tān dātna/ *pron.* దాని లాగా; like that; (లైక్ దెట్). నావ ఆంగ్డె తాన్ దాత్న మంత. నా చొక్క దాని లాగా ఉన్నది.

తాన్ మొడి /tān modī/ • ఆమేలాగా. తాన్ మొడి నన్నగిర్ సాడి పొండక్. ఆమేలాగా నేను కూడ చీర కట్టుకుంటాను.

• *v.* పోల్చు; compare; (కంపేర్). తాన్ మొడి నన్నగిర్ మన్న ఇంజెర్ ఇన్. దాని లాగా నేను కూడా ఉంటాను అని అనుకో.

తాన్గట్ వెల్లె /tāngāṭal velle/ దాని కన్న ఎక్కువ.

తాన్ /tāna/ *pron.* ఆమెది; her, its; (హర్/ఇట్స్); उसकी. తాన పొరోల్ బతల్ మంత? ఆమె పేరు ఏమిటి?

తాన్ జాగతగ /tāna jāgataga/ దాని స్థానంలో; in it's place; (ఇన్ ఇట్స్ ప్లేస్). పేష్టన్ తాన్ జాగతగ ఇరంతెర్. దేవున్ని దాని స్థానంలో ఉంచుతారు.

తాన్ జోడ్ /tānajōḍ/ ఆమె జత; pair of; (పేర్ ఒప్). తాన్ జోడ్ ఆండ్. ఆమె జత.

తాన్ పా- /tāpḍa pā-/ *v.* చెంప కొట్టడం; to slap; (టు స్లెప్); थप्पड़ मारना. నావ కోర్వితున్ తాన్ పాతోర్. నా చెంపను కొట్టాడు.

తాపి కీమ్ /tāpi kīm/ *v.* బుజ్జగించు; pat on the back; (పెట్ ఒప్ ద బెక్); समझा बुझा, फुसला. నిమ్మె చొకోట్ మాయ నని ఇంజెర్ తాపి కీంతెర్. నీవు చాలా మంచివాడివి అని బుజ్జగిస్తున్నాడు.

తాపి మాయ్ /tāpi māynal/ తాపి వాడు.

తార్ /tār/ *v.* వైర్; to spread something out (blanket, paper, etc.); (టు స్ప్రెడ్ ఔట్). వాప్టె పెన్నిన్ తార్ పాసెర్ మంతెమ్. చేనులో ఎరువు వైర్ కొట్టుతున్నాము.

తారిక్ /tārik/ *n.* • తేది. • దినము; date; (డేయ్స్). నీవ పుట్ట తారిక్ బద్ ఆండ్? నీ పుట్టిన తేది ఏమిటి?

తాల వాట్వల్ /tāla vāṭval/ తాళము వెయ్యటం. బీర్వా తున్ తాలవట్టి ఇర్రన. బీరువాకు తాళం వేసి ఉంచాలి.

తాలి /tāli/ *n.* పితకడం; pail, jug, tumbler; (పెయిల్); पुरवा; कुल्हड़. మూరత పాల్ తాలితగ పీరంతెర్. ఆవు పాలు ముంతలో పితుకుతారు.

తావ /tāva/ *n.* • పెనం; oven; (అవన్); तवा. సారింగ్ తావితగ వెయుసంతెర్. రొట్టెలను పెనమీద కాలుస్తారు.
• earthen frying pan; (అర్డన్ ఫ్రైయింగ్ పెన్).

తావ్- /tāv-/ *n.* తీయడం; to dish up, spoon out; (టు స్పూన్ బెట్). కుస్తీత్ గంజుల్ సుక్కుడె తావంతెర్. కూరను గిన్నెలో నుండి గంటెతో తీస్తారు. గంజుల్ గాబో తావంతోర్. గిన్నెనుండి అన్నం తీస్తున్నాడు.

తావి /tāvi/ *n.* కాల్పడానికి; earthen frying pan. iron frying pan; (ఐఅన్ ఫ్రైయింగ్ పెన్). సారింగ్ తావితగ వెయుసంతెర్. రొట్టెలను పెనంలో కలుస్తారు.

తాస్ /tās/ *n.* వరుస; furrow dug along by the plough; (ఫర్రో డగ్ అలోజ్ బై ఏయ్వాప్). తూరింగ్ తాస్ పియ్య ఉర్సంతెర్. తొగర్లు వరుస క్రమంలో నాటుకుంటారు.

తాస్లి వాట్వల్ /tāsli vāṭval/ *n.* పన్ను వెయ్యడం; taxing; నీవ వాష్ట తాస్లి వాట్వల్. నీ చేనుకు పన్ను వెయ్యడం.

తాస్లితె సీమ్ /tāsliṭe sim/ *v.* కౌలుకిచ్చు. మావ వాపుర్ తాస్లితె సీతామ్. మా భూమిని కౌలుకిచ్చాము.

తిక మక /tika maka/ *n.* తికమక; bewilderment; (బివిల్లర్మింట్); परेशानी. సికటితె సాన్నెకె కడ్కె తికమక ఆంతంగ్. చీకటితో వెళ్లెటప్పుడు తికమక అవుతుంటాయి.

తికలి (జాడి) /tikali (jāḍi) *n.* గున్న గడ్డి; kind of grass from which scented oil is extracted; (గ్రాస్).

తిక్క /tikka/ *n.* తిక్క; mania; (మేనియ); पागल; पागलपन. పిస్సల్ తిక్కత్ వాసి బండతె పాంతోర్. పిచ్చివాడు తిక్క రేకితె రాయితో కోడతాడు.

తిక్కల్ /tikkal/ *adv.* తెల్లగా; white; (వైట్); सफ़ेद. దవ్రల్ హెరైత తోల్ తిక్కల్ మందంత. మేక తోలు తెల్లగా ఉంటుంది.

తిక్కవాలె /tikkaṅvāle/ తల పిచ్చెక్కి; headlong; (హెడ్ లోజ్).

తిడిగ్యల్ /tidigyal/ *adj.* కోపిష్టి; spitting; (స్పిట్ పైఅర్). తిడిగ్యలిర వట్ట సాన్వ. కోపిష్టల జోలికి పోవద్దు.

తిడింజ్ /tiḍiñj/ *n.* గోరు; claw, nail; (క్లోవ్); पंजा. పేకింగ్ తిడింజ్ నగ పాలిన్ సోకంతంగ్. అమ్మాయిలు గోళ్ళకు రంగు వేసుకుంటారు.

తిత్తి /titti/ *adj.* తిత్తి; bladder; (బ్లెడర్); चमड़े की थैली. తడకిత్ కరుమ్ తిత్తి మందంత. కాలేయం దగ్గర తిత్తి ఉంటుంది.

తింతంగ్ /tintaṅg/ *v.* తింటాయి; will eat; (విల్ ఈట్). జన్వర్కున్ తిన్వల్ చీజ్కె వాత్తెకె తింతంగ్. పశువులకు తినే వస్తువులు వేస్తే అవి తింటాయి.

తిన్వల్ కమ్మ /tinval kamra/ భోజనం చేసే గది; dining room; (డైనింగ్ రుమ్). కాకన రోన్ తిన్వల్ కమ్మ మంత. చిన్న నాన ఇంట్లో భోజనం చేసే గది ఉంది.

తిన్వల్ పుర్క /tinval purka/ సారకాయ. తిన్వల్ పుర్క లమ్కా లమ్కా సాదంతంగ్. తిన్వల్ సారకాయలు పొడుపుగా ఉంటాయి.

తిన /tina/ *adj.* కుడి; right; (రైట్); दाँया. చిట్టి తిన కయై గాబో తింజెర్ మంత. చిట్టి కుడి చేత్తో అన్నము తింటుంది.

తిన కయై /tina kayde/ *n.* కుడివైపు; on the right hand; (ఓన్ ద రైట్ హెండ్); दाँया हाथ से.

తిన కాక్ /tina kāk/ *adj.* on the right hand side; दाँया तरफ़ से. మావ రోన్ రామ్మన్ గుడితున్ తిన కాక్ మంత. మా ఇల్లు రామాలయానికి కుడి పక్కకు ఉంది.

తినడి /tināḍi/ *adj.* కుడి; right; (రైట్); दाहिना; दायाँ. నావ తినడి కయ్ సెల్లె. నాకు కూడి చేయి లేదు.

తిప్పన్ /tippun/ గొర్లు; drill plough; (డ్రీల్ ప్లావ్). జొన్ననగ డుడ్డున్ మందవక్ నే తిప్పన్ దొసంతెర్. జొన్నలో చెత్త ఉండకుండా గొర్లు ఉపయోగిస్తారు.

తిమింగలం /timiṅgalam/ తిమింగలం.

తియ్ నరిగి /tiy narigi/ ఉడుత రకం; a type of squirrel; (ఏయ్ బైప్ ఒప్ స్క్వీరల్).

తిర్తుం /tirtun/ త్రిలింగ దేశం.

తిర్నె /tirne/ బూడిద రంగుతో.

తిర్నె తల /tirne tala/ తెల్లటి తల. అమెరికా వాలిరంగ్ తలంగ్ బయ్ తిర్నె మందంతంగ్. అమెరికా వారి జుట్టు తెల్లగా ఉంటుంది.

తిర్ప పాయ్యలిక్ /tirp pāyvalik/ మెరుపు మెరిసినట్టు.

తిరి /tiri/ *v.* తిరిగింది; to turn; (టు టన్); मुड़ना.

తిరూస్ /tirūs/ to cause to turn; (టు టన్); मुड़ना.

కోందనే జొన్న సెన్దగా పాతి తిరూసిసి జొన్నంగ్ తెండంతెర్. ఎడ్లను జొన్న యెన్నుల మీద బంతి కట్టి తింపుతారు. Having made the bullocks go around on the 'jowar' heads at the threshing place, they remove the 'jowar'.

తిరివల్ మాయ్నల్ /tirival māynal/ తిరిగే వాడు.

తిరిసివ /tirisiva/ *v.* తిరిగిరా; come again; (కమ్ అగన్). నిమ్మె ఉట్ూర్ సాంజి తిరిసి వా! నీవు ఉట్ూర్ వెళ్లి తిరిగి రా!

తిరుడి బాజి /tiruḍi bāji/ ఒక రకమైన ఆకుకూర. తిరుడి బాజి కుస్తీ అట్టి తింతెర్. ఈ ఆకుకూర వండుకొని తింటారు.

తిరుని /tiruni/ *n.* జెర్రి; a blackish centipede; (సెన్సిపెడ్). తిరుని బొమ్మితున్ రొప్పొడల్ పెసియంత. జెర్రి భూమి లోపల నుండి వెలుతుంది.

తిరుస /tirusa/ *v.* తిప్పు; rotate; (రోటెట్).

తివ్- /tiv-/ v. విరగడం; to break off while cutting; (ఊ బ్రేయ్, ఒప్ వైల్ కటిజ్); తొడనా.

తిహ్- /tih-/ v. తినిపించు; to feed; (ఊ ఫీడ్); ఖిలా.
ఆడ్వల్ పేడిన్ కాకొ కేరెపండి తిహంత. ఏడేప్పిల్లకు
అమ్మమ్మ అరటి పండు తినిపిస్తుంది.

తికె /tikya/ n. ఆవలు; mustard seed; (మస్టర్డ్ సీడ్); రాకే.
తికె కుసిడగ వాత్తె కుస్రి చొకొట్ ఆంత. తాలింపు
వేసేటప్పుడు టప్పుడు ఆవలు వేస్తే కూర రుచిగుంటుంది.

తీజ్ బీజ్ /tij bij/ n. పిడుగు; thunderbolt; (అండర్బోల్ట్);
वज्रपातज. పిర్ వానెకె తీజ్ బీజ్ అర్త. వర్షం పడెటప్పుడు
పిడుగు పడింది.

తీర్ సెల్వక్ /tir selvak/ adj. హద్దులేని; boundless; (బౌండ్
లెస్). ఉంది తీర్ సెల్వక్ పిర్ వాసెర్ మంత. హద్దు
లేకుండా వాన వస్తుంది.

తీర్ప్- /tirp-/ v. జల్లించు; to sift, removing small stones
from rice; (ఊ సిప్; ఆననా. చిన్ని జొన్నంగ్ తీర్ప్సెర్
మంత. చిన్నమ్మ జొన్నలు ఎరేస్తుంది.

తీర్ప్ వల్ /tirp val/ చెరగటం.

తుక్కు /tukku/ n. తుక్కు; trash; (ట్రాష్); कूड़ा करकट.
కడ్కెనగ తుక్కుంగ్ అర్వక్ సూడన. కండ్లతో తుక్కు
పడకుండా చూడాలి.

తుజన /tujana/ v. చేసుకోవాలి; has to do; (హాస్ టు డు).
నిమ్మె నాకున్ తుజన ఇంజెర్ మంత. నీవు నన్ను పెళ్లి
చేసుకోవాలి అని అంటుంది.

తుజ్వల్ /tuival/ చేసుకోవడం; doing for own purpose;
(డుఇజ్ ఫొర్ ఒన్ పవన్). ఉంది పేడిన్ తుజ్వల్ మంత
ఇంజెర్ వెహంతొర్. ఒక అమ్మాయిని చేసుకోవాలని
ఉంది అని చెబుతున్నాడు.

తుడ్- /tud-/ to blow away; (ఊ ధ్లో అవేయ్).

తుడున్- /tudus-/ vi. తూర్పార పట్టడం; winnow; (విన్సా);
फटकना. వంజినున్ కడతగా పాతి పాసి తుడుసంతెర్.
వడ్లను కళ్లంతో దంచు తూర్పార పడుతున్నారు.

తుడ్కల్ /tudkal/ n.prop. ముస్లింవాడు; Muslims;
(ముస్లింస్); मुसलमान. వేర్ దడి వాలె తుడ్కల్ ఆందుర్.
ఇతను గడ్డము ఉన్న ముస్లిం.

తుడుం /tuḍum/ n. ఢంకా; drum; (డ్రమ్). డమ్ప్ పానెకె
తుడుం పాంతెర్. డప్పులు కొట్టేటప్పుడు ఢంకా
వాయిస్తారు.

తుతరి బెడ్డె /tutari beḍḍe/

తుత్- /tut-/ v. త్రాగే నీరు తట్టుకుంది; to suck; (ఊ సక్); चूसना.
నన్న యేర్ ఉంజెర్ మన్నెకె నావ గుడ్డతగ యేర్ తుత్త. నేను
నీరు త్రాగేటప్పుడు నా గొంతులో నీరు తట్టుకుంది.

తుంగ్ /tuŋg/ v. చేయుట; to do; (ఊ డు); करना. నిమ్
చకొట్టు కామ్ తుంగ. నీవు మంచి పని చేసుకో.

తుంగ్వల్ /tuŋgval/ n. కర్మ; fate; (ఫియ్ట్); कर्म; काम;
कर्तव्य; कर्मव्याकरण; अंत्यक्रिया. బాబనంగ్ పిత్రెంగ్
తుంగ్వల్ మంత. నాన కర్మ కాండ చేసేది ఉంది.

తుపన్ /tupan/ n. తుఫాను; storm; (స్ట్రోమ్); तूफान; आंध्री. వడి
మిసడిజోరై తుపన్ వాసెర్ మంత. గాలి వాన బలంగా రావడం.

తుపాన్ తున్ దాత్ /tupāntun dāt/ తుఫాన్ లాంటిది.

తుండ్సి /tuṅḍsi/ v. అంటుకొని; to be stuck; (ఊ బీ స్టక్).
సెవ్వెర్ చొకొట్ తుండ్సి మంత. బంక మంచిగా
అంటుకొని ఉంది.

తుమ్మ (మర్) /tumma (marra)/ n. తుమ్మ (చెట్టు); babul
tree; (ట్రీ); पेड़. *acacia arabica*.

తుమ్రి (మర్) /tumri (marra)/ n. తునిక (చెట్టు); ebony
tree; (ట్రీ); पेड़. తుమ్రి మర్తంగ్ ఆకినె బీడింగ్, చుటంగ్
కీంతెర్. తునిక ఆకులతో బీడిలు తయారు చేస్తారు.
They make 'beedis' and leaf-pipes from the
leaves of the * tree. *diospyros tomentosa*.

తుర్ర /turra/ *n.* తుర్ర కొమ్ము; blowing horn; (బ్లోఇజ్ హోన్).
కోర్డె తయర్ కీసి ఉహ్కావడున్ తుర్ర ఇంతెర్. కొమ్ముతో
తయారు చేసి ఊదే దానిని తుర్ర అంటారు.

తుల్సి(మర్రి) /tulsi (marra)/ *n.* తులసి(మొక్క); sacred Tulsa
tree; (ట్రీ); पेड़. యేర్ తుంగ్నితుల్సిమర్రిత రోజిపూజ
కీంతెర్. స్నానం చేసి తులసి మొక్కను రోజు పూజిస్తారు.

తుస్కా వల్ /tusk val/ *v.* తొలుచుట; cleaning;

తుహ్కా-తుమ్రి /tuhka tumri/ చిన్న తునిక చెట్టు. తుహ్కా
తుమ్రిత మత్ కీంతెర్. చిన్న తునిక ఆకులతో మందు చేస్తారు.

తుహ్కా- /tuhk-/ *v.* తుమ్ముట; to sneeze; (ఊ స్పీస్); ఊకనా.

తుహ్తూర్ /tuhtor/ *v.* ఒలకబొయ్యి; spill; (స్పిల్); ఇలకా; గిరా;
लुटका; కేకెల. యేతున్ తుహ్తూర్. నీళ్లు ఒలకబొసాడు.

తూటెమాతెర్ /tūtemāter/ *v.* విడిపోయారు; got
separated (m.); (గోట్ సెపరేయిడ్). ఆడమాడో ఇవిర్
జగ్గంగ్ కీసి తూటెమాతెర్. ఆలుమగలు ఇద్దరూ గొడవ
పడి విడిపోయారు.

తూమ్ /tūm/ *n.* (పిండ ప్రదానం) పెద్ద దేవుని దగ్గర
చనిపోయిన వారి పూజలు చేస్తారు; an animal (usually
a goat or chicken) brought for sacrifice to the
deities. పెర్న పేన్దగ తూమ్ తరంతెర్. పెద్ద దేవునికి
పిండప్రదానం తెస్తారు. They bring a sacrificial
animal to the place of the great deity.

తూమ్ సియ్యల్ /tūm siyval/ పిండప్రదానం చేయుట. పెర్న
పేన్దగ తూమ్ సీంతెర్. పెద్ద దేవునికి పిండప్రదానం చేస్తారు.

తూర్- /tūr-/ *v.* ఒలకబొయ్యి; to spill, drop; (ఊ స్పిల్);
ఇలకానా. బిందె తల్ యేర్ తూర్పెర్ మంత. బిందె నుండి
నీరు ఒలికి పోతుంది.

తూరింగ్ /tūring/ *n.* కందులు; kind of lentil, pulse;
(లంట్ఈల్). తూరింగ్ యేతగ నహ్చి యెద్దితె వోడంతెర్.
కందులను నీటిలో నాన్ని ఎండలో ఎండబెడతారు.

Having wet the pulses in water they dry it in the sun.
cajamas indicus.

తూస్- /tūs-/ *n.* • పంచడం. బోనంగ్ రొహ్కా వొన్కా-తూస్సెర్.
ఎవరి ఇళ్లను వారు పంచుకున్నారు.

• బట్వాడా చెయ్యి. • పంచుకోవడం; distribution;
(డిస్ట్రిబ్యూషన్). నావొర్ సోపెతల్ నన్న పండితున్ తూసి తిత్తొమ్.
నాస్సేహితుడు నేను పండును పంచుకొని తిన్నాము.

తెగ్గొర్ /tegtor/ *vi.* తెగించాడు; to get ready; (ఊ గెట్ రెడి);
दुबल. వేర్ వోన్ పాయన్ సాటి తెగ్గొర్. ఈయన ఆయనను
కొట్టడానికి తెగించాడు. He is getting ready to hit him.

తెండ్- /tenḍ-/ *v.* తియ్యడము; to take out, remove,
draw (water); (ఊ టీయ్య్ బెట్); निकालना. వడి
వాయన ఇంజెర్ కిట్టింగ్ తెండన. గాలి రావడం కోసం
కిటికీలు తీయాలి.

తెండ్కా /tenḍka/ *n.* విప్పనా; large; (లాజ్). నన్ అద్ దొప్తూ
నోడెతున్ తెండ్కా. అది కట్టిన దారం ముడి విప్పనా.

తెండ్త /tenḍta/ *n.* తీసినది; extract; (ఎక్స్ట్రాక్ట్). తెండ్త నియ్యె పేవ్
తుంగంతెర్. తీసిన నూనెను దేవుని పూజకు వాడుతారు.

తెయ్య /teyla/ *n.* సంచి; bag; (బెగ్); झोला. తెయ్యతె సామన్
తరంతెర్. సంచితో సరుకులు తెస్తారు.

తెర్ /ter/ • కంటె; than; (దెస్); से. తాన్ తెర్ ఇద్ చాకొట్
మందంత. దాని కంటె ఇదే బాగా ఉంటుంది.

• even though (used after a past or negative
conditional form); (ఈవన్ దో).

తెర్- /ter-/ *v.* పీకు; to pull out, uproot; (ఊ పుల్ బెట్); हटाना.

కన్నెతెర్- /kasnetar-/ to uproot something; (ఊ అప్
రుట్ ఫొస్పులి).

కన్ కన్ తెర్- /kas kas ter-/ to uproot many things
quickly; (ఊ అప్రుట్ మెని). సడయి మొరొల్కా కన్
కన్ తెరంతెర్. చెనగ మొక్కలను తొందర తొందరగా
తీస్తారు. They uproot the channa plants.

తెర్గ్- /terg-/ *v.* ఎక్కుట; to climb up, mount; (ఊ క్లైమ్
అప్). వీర్ సప్పిర్ మర్రిత పొర్తా తెర్గ్తెర్. వీరందరూ చెట్టు
పై ఎక్కినారు. They all climbed up the tree.

తెర్య /terya/ *v.* తెరుచుట; filter; (ఫిల్టర్). మస్తరల్ వాసెర్
మంతొర్ కావడ్ తెర్య. గురువు వస్తున్నాడు తలుపు తియ్యి.

తెర్వల్ /terval/ *n.* పీకడం; pull out; (పుల్ బెట్). నావంగ్
రండ్ పల్కా తెర. నారెండు పళ్లు పీకడం.

తెర్వి జాడి /tervi jāḍi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass,
the root of which is a fragrant bulb; (కైండ్ ఒప్ గ్రాస్).
గుసడ్కా కయ్కానగ తెర్వి జాడితంగ్ కాయంగ్
దొహంతెర్. గుసాడిలు చేతులకు ఒక రకమైన గడ్డి
కాయలు కట్టుకుంటారు. *cyperus rotundus.*

తెరి- /teri-/ • *v.* తెరుచుట; to open; (ఊ ఒపెన్); खोलना.
బతల్ మంతయొ తెరిసి నూడంతాన్. ఏమున్నదో తెరిచి
చూస్తాను. • *n.* తెరవడం; opening; (ఒపెనింగ్). వెర్నన్ నూడ్చి
కావడ్ తెరియంతెర్. చుట్టాన్ని చూసి తలుపు తెరుస్తారు.

తెరియ /teriya/ తెర్చుకో. బాబల్ వాతొర్ ఇంజెర్ కావడ్ తెరితొర్. తండ్రి వచ్చాడని తలుపులు తెరిచాడు.

తెరున్- /terus-/ • గొడవ చేయుట. మావ నాటె యేతున్ సాటి కుహితగ తెరు సీంతెర్. మా ఊరిలో నీటి కోసం బావి దగ్గర గొడవ చేస్తారు. • n. జగడ; quarrel; (క్వారెల్). ఇవ్విర్ ఆసికున్ జగ్గ కీతెర్. ఇద్దరు కలిసి గొడవ పడ్డారు. • n. కొట్లాడడం. ఊర్ ఇవ్విర్ ఆసికున్ తెరుస్వల్ సురు కీతెర్. వారు ఇద్దరు కలిసి కొట్లాడడం మొదలు పెట్టారు.

తెరుస్వల్ /terusval/ v. గొడవపెట్టుకో; to fight, quarrel; (టు పైట్); लड़ना. ఉందివెయ్యె వొరొర్ మాయ్నల్ బయ్ తెరుస్తెర్. ఒక మగాయన, ఒక ఆడ ఆమె చాలా కొట్లాడుకున్నారు. One woman and man fought much.

తెలగొల కీయ్యల్ /telagola kiyval/ n. ముగింపు; solution; (సలుశన్). నావ నీవ జగ్గతున్ తెలగొల కీమ్. మన గొడవను తేల్చాలి.

తెల్ జడ్ /telhad/ n. నాలుగు దిక్కులలో దక్షిణము ఒక దిక్కు; south; (సాత్); उत्तर; पत्र; चिट्ठी.

తెహ్- /teh-/ • v. లేపు; to revive (restore life); (టు రౌస్ ప్రొమ్ స్లీప్). నరుమ్సెర్ మన్నె బాబల్ వాసి నాక్ తెహ్తొర్. నిద్రపోతున్నప్పుడు నాన వచ్చి నిద్ర లేపాడు. • n. ఆకారం; to build; (టు బిల్ట్); निर्माण.

తెహ్చ- /tehc-/ v. చెరుగు; to clean rice or lentils using an open-ended basket; (టు క్లీన్ రైస్). నిమ్మె పెరెక్ తెహ్చ. నీవు బియ్యాన్ని చెరుగు.

తేక మర్త /tēka marra/ n. టేకు చెట్టు; teak tree; (టీ); पेड़. తేక కట్టెనె కుర్సింగ్ తయర్ కీంతెర్. టేకు కట్టెతో కుర్చీలు తయారు చేస్తారు. *tectona grandis*.

తేచ్చి /tēcci/ v. లేచి; after getting up; (ఆఫ్ట గెటిజ్ అప్). తాదొ కుర్చితల్ తెచ్చి రొప్పా వాతొర్. తాతయ్య కుర్చీలో నుండి లేచి లోపలికి వచ్చాడు.

తేడల్ /tēdal/ n. తేడా; difference; (డిఫరెన్స్); भेद; अंतर; परिवर्तन; मत भेद; मन सुटाव. వోర్ తేడ సెల్వక్ వెహ్చొర్ మంతొర్. అతను తేడా లేకుండా చెబుతున్నాడు.

తేద్- /tēd-/ v. లేము; to rise, get up, fly up; (టు రైస్); उठना. నిమ్మె సక్రెన్ తేదన. నీవు పొద్దున్నే లేవాలి.

తేన /tēna/ pron. ఈమె; her, its; (హర్/ఇట్స్). ఇద్ పేడి బయ్ సోబత తేన పొరొల్ బతల్. ఈ అమ్మాయి చాలా మంచిది ఈమే పేరు ఏమిటి? .

తేనె /tēne/ pron. దీనితో; with this; (విద్ దిస్).

తేనె తుంక /tēne tunka/ ఈమెనే చేసుకుంటు. నన్ తేనె తుంక ఇంజెర్ మంతొన్. నేను ఈమెనే పెళ్లి చేసుకుంటాను.

తేర్య /tērya/ n. బుడిమ్ కాయ; bitter gourd (looks somewhat like a cucumber); (బిటర్ గౌర్డ్).

తేల్యల్ /tēlval/ adj. తేలడం; floaty. కమ్మి వజన్ వాలె యేతగ వాటైకె అద్ తేలంత. తక్కువ బరువు ఉన్న వాటిని నీటిలో వేస్తే అది నీటిలో తేలుతుంది.

తొక్కుడ్ గిందంగ్ /tokkud gindaṅg/ ముట్టు గుడ్డలు. వెయ్యెక్ తొక్కుడ్ గిందంగ్ చొకొట్ సుక్కన. స్త్రీలు ముట్టు గుడ్డలు మంచిగా ఉతకాలి.

తొక్కుడ్ బండ /tokkud baṅḍa/ n. త్రొక్కే బండ; a children's game; (ఏయ్ టైప్ ఒప్ గేయ్య్). కాండిర్ బంతంగ్ దివ్స్వల్ కర్నంతెర్ అదెన్ తొక్కుడ్ బండ ఇంతెర్. పిల్లలు తొక్కుడు బండ ఆట ఆడుకుంటారు.

తొడ్డ మున్నె /todḍ munne/ n. ఎదురు బదురుగా ఉండి; interview; (ఇంటర్వ్యు). డగుర్ మాయ్నన్ తొడ్డ మున్నె వడ్కవ. పెద్ద వ్యక్తి ముందర ఎదురు బదురుగా ఉండి మాట్లాడకూడదు.

తొత్ వేన్- /tot vēs-/ adj. పూర్వపు వలే; feeling; (ఫీలిజ్). తొత్ వేన్ ఇన్నె బతయ్ మజ సెల్లె. పూర్వపు వలే ఏమి ఆనందం లేదు.

తొత్త బాసన్ /totta bāsan/ n. పురాతన వస్తువు; old thing; (ఒల్డ్ తిజ్). మావ రోన్ తొత్త బాసన్ మంత. మా ఇంట్లో పురాతన వస్తువులు ఉన్నాయి.

తొత్తజ్ గొస్టింగ్ /tottaṅ gostiṅg/ n. పూర్వ పదాలు; earlier words; (అలీయర్ వడ్స్). తొత్తంగ్ గొస్టింగ్ కరెమాతుర్ వూర్ వడ్కంతెర్. పూర్వపు పదాలు తెలిసినవారు మాట్లాడుకుంటారు.

తొత్తొర్ /tottor/ adj. ముసలయ్య; past, former, earlier, old man; (ఒల్డ్ మెన్); पुराना. మావ నాటె తొత్తొర్ వెడిల్ మంతొర్. మా ఊరిలో పూర్వపు ముసలయ్య ఉన్నాడు.

తొత్త /totta/ n. మూర్ఖకాలపు మహిళ; old woman; (ఒల్డ్ వుమెన్); पुराना.

తొత్తుర్ /tottur/ ancestors; (ఎంస్పెస్); पहले का. తొత్తుర్ వెడిల్తున్ వెల్లె కరమాసి మందంతంగ్. పూర్వపు ముసలివాడికి చాలా తెలిసి ఉంటాయి.

తొండ్డె /tondɛ/ n. నత్తి; blur; (బ్లర్). చొకొట్ వడ్క వాయొర్ వోన్ తొండ్డె ఇంతెర్. సరిగా మాట్లాడలేని వాన్ని నత్తోడు అంటారు.

తొల్లె /tolle/ n. • పూర్వం; first, previous, earlier; (ఫస్ట్); पहला. తొల్లె తుర్ మొడి అక్కర్ తె సాడ కరితెర్. పూర్వ కాలంలో మోడి లిపితో అక్షరాలు చదువుకున్నారు.

తొల్లెజమనతె /tolle-jamanate/ adv. పూర్వము; in earlier or ancient times; (ఇన్ అలీయర్ టైమ్స్).

తొల్లె గడె మాత /tolle gaḍe māta/ పూర్వము జరిగింది. తొల్లె గడెమాసి మత్త బతి ఇన్కె గడెమాయె. పూర్వము నిజమైంది కాని ఇప్పుడు నిజం కాలేదు.

తోహ /toha/ v. చూపించు; show; (శో); दिखा; प्रदर्शित कर; बताना. ఉట్ూర్ నాక్ తోహ. ఉట్ూరు నాకు చూపించు. పెట్టి నోతెకె డాక్టర్ తోహన. కడుపు నొప్పి డాక్టర్కు చూయించుకోవాలి.

తోహ- /toh-/ • చూపడము; to show, point out; (టు శో); दिखाना. మరట్ కీత కామున్ ఆపినర్కున్ తోహన. మనము చేసిన పనిని అధికారులకు చూపెట్టాలి. • నాయకత్వం చూయించే. తనవ్ సాక్సెయ్ తోహ్వల్. తన రుజువు చూపెట్టడం. • n. ప్రదర్శన; show; (శో); प्रदर्शन; अभिनय. కేస్తాపూర్ జుత్తె రామ్ సీతన కేట్ తోహంతెర్. కేస్తాపూర్ జుత్తె రో సీతా రాముని నాటకం చూపుతారు.

తోకొర్ /tōkor/ n. తోక; tail; (టేయ్); पूँछ. గడ్డిత తోకొర్ బయ్ లామ్ మందంత. కొండెంగ తోక చాలా పొడవుగా ఉంటుంది.

తోకొర్ సుక్కుం /tōkor sukkuṁ/ తోక చుక్క; comet; (కొమెట్). తోకొర్ సుక్కుం ఆబడగ మందంత. తోక చుక్క ఆకాశంలో ఉంటుంది.

తోవ- /tōc-/ v. మోయు; to carry on the head; (టు కెరి ఒన్ ద హెడ్).

తోట /tōṭa/ ఉద్యాన వనం; garden; (గాడన్). చెహర్క్ నగ బయ్ సోబతంగ్ పుజర్ తోటంగ్ మందంతంగ్. పట్టణాలలో పూల ఉద్యానవనాలు ఉంటాయి.

తోడ్గ- /tōḍg-/ vi. తీసుడు పోసుడు; to be split; (టు బీ స్పిట్). కాండి బిందెత యేతున్ తోడ్గెసెర్ మంతొర్. పిల్లవాడు బిందె నీటిని తోడ్గెస్తున్నాడు.

తోడి వాట్సి /tōḍi vāṭsi/ మట్టి కప్పి.

తోడికట్ట /tōḍikattā/ మట్టి కట్ట; hurdle made of clay; (హర్షల్ మెయ్ ఒప్ క్లేయ్). యేర్ నిల్వెన్ తోడి కట్ట వాటంతెర్. నీరు ఆగటానికి మట్టి కట్ట వేస్తారు.

తోడినియ్ /tōḍiniy/ n. మట్టి నూనె; oil from the ground; (ఒఇల్ ఫ్రొమ్ ద గ్రౌండ్). తోడినియ్ బొమ్మి తల్ తెండంతెర్. మట్టి నూనె భూమి నుండి తీస్తారు.

తోడో /tōḍo/ • v. తోడు; with; (విద్); के साथ. నన్ను నీతోడో వాయొన్. నేను నీతో పాటు రావడము లేదు. • adv. తోటి. నిమ్మె తాన్ తోడో వాతి. నీవు ఆమెతో వచ్చినావు.

తోడోస /tōḍosa/ adv. కొద్దిగా; some; (సమ్); कुछ. నాకున్ తోడోస కుస్రి సీమ్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. నాకు కొద్దిగా కూర పెట్టండి అని అంటారు.

తోతె /tōte/ n. నత్తి; quick; (క్విక్). చొకొట్ వడ్క వాయొర్ వోన్ తోతె ఇంజెర్ ఇంతెర్. మంచిగా మాట్లాడరాని వాన్ని నత్తోడు అంటారు.

తోయ (మర్) /tōya (marra)/ n. మేడి (చెట్టు); glomerous fig tree; (టీ); पेड़. ficus glomerata.

తోయ- /tōy-/ v. ఉబ్బడము; to swell; (టు స్వెల్); सूजना. ఉచ్చి ఉచ్చి కాల్క్ తోయంతంగ్. కూర్చొని కూర్చొని కాళ్లు ఉబ్బుతాయి.

తోయ్లె /tōyle/ adj. తిండిపోతైన; greedy; (గ్రీడి). తిండితున్ సాటి జగ్డంగ్ కియ్యె తోయ్లె. తిండి కోసం గొడవ చేసేవాడు తిండిపోతు.

తోర్- /tōr-/ n. తీయడం; to scoop liquid in order to transfer to a different container. బుడ్డితల్ యేర్ తోర్చి ఉంటొర్. కుండలో నుండి నీరు తీసి తాగుతున్నాడు.

తోల పుడి /tōla puḍi/ rash, hives; (స్కిన్ రేమ్). తోల పుడి ఆతెకె మేందోల్ బయ్ దదుల్క్ వాంత. ఈ చర్మ వ్యాధి వస్తే దేహమంతా పొక్కులు వస్తాయి. After getting rash many itchy spots appear on the body.

తోల్ /tōl/ n. • చర్మము; skin, hide, bark; (స్కిన్); छाल. • తోలు. హెరై తోల్క్ నె డెప్క్ ముచ్చంతెర్. మేక తోలుతో డప్పులు కప్పుతారు.

ద

దకదక ఆయ్యల్ /dakadaka āyval/ వెరితెతె జీవ దకదక

అంత. భయం కలిగితె గుండె దడదడ కొడుకుంటుంది.

దక్- /dak-/ v. మిగిలిపోయింది; to remain, survive, be spared; (ఋ రిమేయ్య); बच गया. నిన్నెత గాబొ సప్టిర్ తిన్నెకె గిర్ దక్. నిన్నటి అన్నము అందరూ తిన్న కూడ మిగిలిపోయింది.

దక్కుస /dakkusa/ v. కాపాడు; save; (సేయ్య); रक्षा कर; पालन कर. పేడిన్ డువల్ వోనెకె వరొర్ కాండిపేడిన్ దక్కుసీతోర్. ఆడ పిల్లను పులి తీసుకెళుతుంటే ఒక పిల్లవాడు ఆమెను కాపాడాడు.

దక్కున్- /dakkus-/ v. కాపాడుట; to cause to remain, save; (ఋ కొస్ టు రిమేయ్య); बचा लेना.

దక్నేఆ /dakneā-/ vi. కలత చెందడం; to be shocked (by bad news, etc); (ఋ బీ శొక్ట్). పొలిన్కె వాతెర్ ఇంజెర్ ఇత్తెకె నావ జీవ బయ్ దక్నే ఆత. పోలీసులు వచ్చారు అంటే నేను చాలా కలత చెందాను.

దక్సిన్ మహా సమ్దుర్ /daksin maha samdur/ దక్షిణ మహా సముద్రం.

దగట్ను /dagatna/ adj. తగిన; as reduced; (ఎస్ రిడ్యూస్ట్). నీ దగట్ను పేడి సూడ్ని వాతోన్. నీకు తగిన అమ్మాయిని చూసి వచ్చాను.

దడ /daḍa/ n. పాఠము/అక్షరాలు; matter; (మెటర్); विषय. మస్తారె కాండిర్కున్ దడ వెప్తా. ఉపాధ్యాయురాలు పిల్లలకు పాఠము చెప్పింది.

దడస్క /daḍaska/ adj. జలగ; black; (బ్లెక్); काला. దడస్కయేతున్ రొప్పొ మందంత. జలగ నీటి లోపల ఉంటుంది.

దడ్కెమా /daḍke mā/ vi. గుండె కొట్టుకోవడం; to beat (heart); (ఋ బీట్); दिल की धड़कन. మాయనన తడకి దడ్కెమాసెర్ మందంత. వ్యక్తి గుండె నిత్యం కొట్టుకుంటూ ఉంటుంది.

దడ్డి /daḍḍi/ n. ఒడ్డు; bank; (బెంక్); दाँव लगा; बाजी लगा. మీన్కె పియ్యి దడ్డితెకె వాటంతెర్. చేపలు పట్టి ఒడ్డున వేస్తారు.

దడ్డి /daḍmi/ n. నీడ; shade; (శేయ్); छाया. వేచ్చెత్ కాక్ మున్నె కీసి నిలైకె పజ్జె దడ్డి అరంత. కాంతి వైపు నిలబడితే వెనకాల నీడ పడుతుంది. . .

దడియ /daḍiya/ n. పళ్లెం; plate for eating from; (ప్లేయ్ట్ పౌర్ ఈటిజ్ ప్రొమ్).

దడుజ- /daḍuḅa/ n. నీడ; to be cold (of weather), when the heat recedes; (ఋ బీ కోల్డ్); बादल. యేద్దితెరైకె జర్రసి దడుజంత. ఎండ కొట్టిటప్పుడు కొద్ది నీడతో మబ్బుగా అవుతుంది.

దడొ /daḍo/ n. మొండెము; trunk; (ట్రంక్).

దదుల్ /dadul/ n. పొక్కు; spot that appears after being stung by an insect; (స్పోట్ ప్రొమ్ ఏయ్ స్టింగ్); ददोर; चकत्ता; पित्ती. నుల్లెంగ్ కన్కెతెకె మేందొల్ బయ్ దదుల్కె వాంత. దోమలు కుడితే దేహమంతా పొక్కులు వస్తాయి. Having been bitten by mosquitoes many spots come on the body.

దన్ /dan/ n. • ధనం. నష్టా దన్ లెక్క సెల్వక్ మంత. నా దగ్గర ధనం లెక్క లేనంత ఉంది. • డబ్బు; wealth; (వెల్త్). మావ నాబ్నొర్ పాట్లన్ గ బయ్ దన్ మంత. మా ఊరి పబేల్ కు ఎక్కువ ధనం ఉంది.

దంద /danda/ n. పని; work; (వక్); काम. మావ దంద మరట్ కియన. మన పని మనం చేయాలి.

దన్ దవ్లత్ /dan davlat/ n. సంపద; finance; (ఫైనెంస్); मूलधन; पूंजी; थाती. నాకున్ వెల్లె దన్ దవ్లత్ మంత. నాకు బాగా సంపద ఉంది.

దన్క /danka/ n. దెబ్బ; beat; (బీట్); चोट; आघात. గీతల్ మర్రతల్ అర్రతె కర్దున్ దన్కలాగ్. గీత చెట్టు మీద నుండి పడిపోయింది అయితే చేతికి దెబ్బ తగిలింది.

దంచ్- /dañc-/ v. దంచు; pound; (పౌండ్); कूट. ఇన్ వంజింగ్ దంచ్ తంగ్ ఆందుంగ్. ఇవి దంచిన వడ్లు.

దనెవంతల్ /danevantal/ adj. సంపన్నుడు; rich; (రిచ్). రాజల్ బయ్ దనెవంతల్. రాజు సంపన్నుడు.

దబ్ /dab/ • adv. నిశబ్దంగా; quiet, silent; (క్యైలెట్); चुप चाप. వడ్కె వాయొర్ వోర్ దబ్ ఉచ్చి మందంతోర్. మాట్లాడ రాని వాడు నిశబ్దంగా కూర్చొని ఉంటాడు.

దబ్ కీమ్ /dab kim/ n. బుజ్జగింపు; caress; (కరెస్). అడ్వల్ కాండిన్ దబ్ కీమ్ ఇంతెర్. ఏడిచే బాబును బుజ్జగిస్తారు.

దమ్ ఆపుస /dam āpusa/ ఊపిరి ఆపు. జులక్ నిమ్మె దమ్ ఆపుస. కొద్దిగా నీవు ఊపిరి ఆపు.

దమ్ వాత /dam vāta/ దమ్మొచ్చింది. విచ్చి విచ్చి కున్ బయ్ దమ్ వాత. పరిగెత్తి పరిగెత్తి దమ్మొ వచ్చింది.

దమ్కికి /damkiki/ n. హెచ్చరిక; alarm; (అలామ్). బాబల్ కాండిన్ దమ్కికింతోర్. తండ్రి కొడుకును హెచ్చరిస్తారు.

దండరి /daḍari/

దండెడ /daḍeḍa/ n. దండ; wreath; (రీత్); फूलों का हार. మేడి కుట్టతగ దండెడ దొహంతెర్. కల్లం గుంజుకు నారు దండ కడతారు.

దండొన్ /daḍos/ దండము. నావ రెండొ కమ్కె న దండొన్. నారెండు చేతులతో దండం.

దయ /daya/ n. n. దయ; grace; (గ్రేస్). పేన్డి మా పొర్రో దయ ఇర్ర. దేవుడా మా మీద దయ ఉంచు.

• n. జాలి; sympathy; (సింపతి); దయా; కరుణా. బయ్యె బాబల్ సెల్లొర్ వోర్ కాండర్కున్ పొర్రో దయ ఇర్రన. తల్లిదండ్రులు లేని పిల్లల పైన జాలి చూపాలి.

దయ వోటి /daya vōti/ v. బతిమి లాడు; request; (రిక్వెస్ట్). నాకున్ గిర్ వెల్లె పెరెక్ సియన ఇంజెర్దయ వోటి కీసెర్ మంతోర్. నాకు కూడ ఎక్కువ బియ్యం ఇవ్వాలని బతిమి లాడుతున్నాడు.

దయకీసి /dayakisi/ adv. దయ చేసి; please; (ప్లీస్); కృపా కరకె; మేహరబానీ కరకె. దయకీసి నాకున్ మాప్ కీమ్. దయ చేసి నన్ను మన్నించు.

దయసెల్లె /dayaselle/ adj. దయలేని; ruthless; (రుత్లెస్).

దయ్య /dayva/ n. అదృష్టం; luck; (లక్); భాగ్య; అదృష్ట; నసీబ; క్రిస్మత. నీవ దయ్యతె బహాన్ మత్త అహాన్ ఆత. నీ అదృష్టంలో ఏలా ఉందో అలా అయింది.

దర /dara/ n. • విలువ; value; (వెల్యూ); మూల్య; కీమత. ఉంది రగ్గల్ పొంటిన్ దర బచ్చొర్ మంత. ఒక ఎర్రని కలము విలువ ఎంత ఉంది. • వెల; worth; (వత్). కేరె పండిన దర బచ్చొర్. అరటి పండ్ల వెల ఎంత.

దరదుర /daradura/ n. దుబారా. కొత్తంగ్ దరదుర కర్చి కియ్య. నీ ఇష్టం వచ్చినట్టు దుబారా ఖర్చు చేయకు.

దరపియ /darapiya/ v. వెల కట్టు; charge; (చార్జ్).

దర్కన్ సియ్యల్ /darkas siyval/ n. ఫిర్యాదు; prosecutor; (ప్రోసిక్యూటర్); ఫరియాదీ; నాలిశ కరనెవాలా. నావ కామున్ సాటి దర్కన్ సియ్యల్ మంత. నా పని కోసం ఫిర్యాదు చేయాల్సి ఉంది.

దర్తిరి /dartiri/ n. భూమి; earth; (అత్); పృథ్వీ; జమీన. మరల్ సమ్మిర్ పిసన ఇత్తై దర్తిరి పహెజై మందంత. మనము అందరము జీవించాలంటే మనకు భూమి అవసరం ఉంటుంది.

దర్బ /darba/ n. సగం నిండిన యెన్ను; stab; (స్టాబ్). అర్దొ నింత జొన్నసెన్డున్ దర్బ ఇంజెర్ ఇంతెర్. సగం నిండిన జొన్న యెన్ను దర్బ అని అంటారు.

దర్మ /darma/ n. • దానం; grant; (గ్రాంట్). బికరియల్ వాతెకె వోన్ దర్మ సియన. బిచ్చగాడు వస్తే అతనికి దానం చెయ్యాలి. • దానం చెయి. బిచ్చెగాండన్ దర్మ సియన. బిచ్చగానికి దానం చెయ్యాలి.

దర్మబుద్ధి వాలె /darmabuddi vāle/ ధర్మ బద్ధుడు.

దర్మంవాలె /daryanvāle/ adj. సాహసోపేతమైన; courageous; (కరేజస్).

దర్వజ /darvaja/ n. గడప; doorway; (డొవేయ్); దెహ్లీ; డౌలీ. సమ్మియ్ రొహ్కా నగ దర్వజ మందన. అన్ని ఇండ్లకు గడపలు ఉండాలి.

దరేజ /darēja/ ఆధిపత్యం ఉన్న.

దలల్ /dalal/ n. దళారి; merchant; (మచంట్); త్యాపారి; తిజారతీ. సమ్మిర్కున్ కొత్తంగ్ సియ్యల్ దలల్. అందరికీ డబ్బులు ఇచ్చేవాడు దళారి.

దల్ /dal/ adj. • మందం; thick; (త్రిక్); మోటా. నావ ముచ్చల్ జోర బయ్ దల్ మంత. నేను కప్పుకునే దుప్పటి చాలా మందంగా ఉంది.

దల్ ఆర్స /dal ārsa/ మందంగా ఉన్న అద్దం. మొటక్ నగ దల్ ఆర్సంగ్ మందంతంగ్. వాహనాలలో మందంగా ఉండే అద్దాలు ఉంటాయి.

దలినల్ /dalinal/ మబ్బు నుండి. పొడ్డ దలినల్ జాగతల్ పెసిత. సూర్యుడు మబ్బునుండి వచ్చాడు.

దవ్ అర్వల్ /dav arval/ n. పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్). వావై జాగ్గి సాత్తాన్ తె దవ్ అర్వి పువ్తా. చేను కాపలాకు వెళ్ళినప్పుడు మంచు పడి తడిపింది.

దవ్డి కియ్యల్ /davḍi kiyyal/ n. పోగొట్టుకోవడం; forfeiture. నావ పొంటిన్ దవ్డి కీతోర్. నా కలము పోగొట్టారు.

దవైమాత /davḍemāta/ adj. తప్పిపోయిన; missing; (మిసిజ్). నావంగ్ కొత్తంగ్ దవైమాతంగ్. నా డబ్బులు పోయినాయి.

దవ్రల్ /davral/ *adj.* తెలుపు; white; (వైట్); सफ़ेद. కాపితంగ్ పాన్క్ దవ్రలిక్ మందంతంగ్. నోటు పుస్తకంతోని కమ్ములు తెల్లగా ఉంటాయి. The pages of a notebook are white. మా నాట్రు సాడతున్ దవ్రల్ రంగ్ పాతోమ్. మా ఊరి బడికి తెల్లని రంగు వేశాము.

దవ్రల్ యెల్లి /davral yelli/ తెల్లటి ఎలుక.
దవ్రలిక్ పల్క్ /davralik palk/ తెల్లటి పళ్లు. పల్క్ న రోజి నొరైకె దవ్రలిక్ మందంతంగ్. రోజి పళ్లు తోముకుంటే తెల్లగా ఉంటాయి.

దస్తకత్ కియ్యల్ /dastakat kiyval/ *n.* సంతకం; autograph; (ఆటోగ్రాఫ్); हस्ताक्षर; दस्ताखत. బ్యాంక్ నగ దస్తకత్ కీసి కొత్తంగ్ యేత్వల్. బ్యాంకులలో సంతకం చేసి డబ్బులు తీసుకోవడం.

దస్త్ర /dasti/ *n.* • దస్త్ర; handkerchief; (హాండ్ కర్చీఫ్); रुमाल. ఉక్తె మాతెకె ఉసుమ్వల్ దస్త్ర. చెమట తుడిచే దస్త్ర.
 • చేతిగుడ్డ; handkerchief. • తువ్వాల; towel; (టౌఅల్); तौलिया. యేర్ తుంగ్ని దస్త్ర లుంగి కీంతెర్. స్నానం చేసి తువ్వాల కట్టుకుంటారు.

దహా /daha/ *num.* (10) పది; ten; (టిన్); दस. నహ్ తొల్లెత దహాకొత్త మంత. నాదగ్గర పాత పది పైసలు ఉన్నాయి.

దహాన్ /dahan/ *adv.* అలాగు; thus, in that way; (దస్); तुलना. మస్తరల్ వెప్తా దహాన్ నిమ్మె గిర్ వాచి కియన. మాస్తారు చెప్పిన రీతిలో సీవు కూడ చదువుకోవాలి.

దహాన్...అహాన్.. /dahan...ahan./ like like.; तुलना.

దహి /dahi/ *n.* పెరుగు; curds; (దహీ). పాల్పన్ బుడ్డితగ ఇరైకె అద్ దహి తయర్ ఆంత. పాలను ఒక కుండలో తోడు పెడితె పేరుగవుతుంది.

ద్యాన్ కీమ్ /dyān kim/ *v.* • లక్ష్యం పెట్టు; direct; (డిరెక్ట్). నావ పొర్రొ ద్యాన్ కీమ్. నామీద లక్ష్యం పెట్టు.

దాకట్ ద /dakaṭ da/ పోదాం పద; let's go; (లాట్స్ గో). మీవ రోన్ దాకట్ ద. మీ ఇంటికి పోదాం పద.

దాచెన /dācena/ దాచెన. నొవ్రి నొవ్రనగ వాట్వడున్ దాచెన ఇంతెర్. వధూ వరుని దగ్గర వేసే దానిని దాచెన అంటారు.

దాడ /dāḍa/ *n.* • దవడ; jaw; (జో); जवड़ा. దాడనె సారింగ్ జల్వ. దవడతో రొట్టెను నములు • దవడ పళ్లు; jaw. తిత్త తున్ నుయ్యల్ కియ్యలిక్ దాడంగ్. తిన్న ఆహారాన్ని పిండి చేసే దవడములు.

దాడ వర్నుమ్ /dāḍa varnum/ దవడ నొప్పి; jaw pain; (జో పియ్య). దాడ వర్నుమ్ నొప్పి మందంత. దవడ నొప్పి ఉంటుంది.

దాడ్ గాయ్ /dāḍgāyṭal/ చెడు ప్రవర్తన కలవాడు.

దాడి /dāḍi/ *n.* గడ్డం; beard; (బీయూడ్); दाढ़ी. డాండి (మంగలి) దాడి కొరిసెర్ మంతోర్. మంగలివాడు గడ్డము గీస్తున్నాడు.

దాతడ /dātada/ rake; (రేక్); घास जमा करनेका औज़ार. తోడి డెప్లంగ్ ఊమ్లెన్ దాతడ కామ్ సీంత. మట్టి పెళ్లాలు గుంజడానికి దాతడ పనికి వస్తుంది.

దాతల్ /dātal/ ధర్మదాత. దర్మకియ్యల్ వోర్ దాతల్. దానం చేసేవాడు ధర్మదాత.

దాత్న /dātna/ *adv.* లాంటివి; likewise; (లైక్వైస్). నావ సెల్ పోన్ విటల్ తసెల్ పోన్ దున్ దాత్నయ్.

దాదల్ /dādāl/ *n.* అన్న; elder brother; (ఎల్డర్ బ్రదర్); बड़ा भाई. నాకున్ డగుర్ వాలెన్ దాదల్ ఇంతెర్. నాకన్న పెద్ద వాన్ని అన్నయ్య అంటారు.

దాద్ సెల్వ /dād selva/ స్పర్శ లేని. నాకున్ సుయ్ కొత్తెర్ బతి నాకున్ దాద్ సెల్లె. నాకు సూది ఇచ్చారు కాని నాకు స్పర్శ లేదు.

దాద్ర /dādra/ *n.* పొత్తి కడుపు; lower abdomen. పెట్టితున్ బూడ్ దాద్ర మందంత. కడుపు కింద పొత్తి కడుపు ఉంటుంది.

దాద్ లాగ్వల్ /dād lāgval/ *n.* స్పర్శ; feel; (ఫీల్); स्पर्श; छाना. నహ్ కయ్ లాక్తె నాకున్ దాత్ లాక్త. నన్ను తగిలితె నాకు స్పర్శ తెలిసింది.

దాందర్ వాందర్ /dāandar vāandar/ *adv.* తొందర తొందర గా; quickly; (క్విక్లీ). మహ్ వరొర్ దాందర్ వాందర్ వడ్కె వల్ మంతోర్. మాదగ్గర ఒకరు తొందర తొందరగా మాట్లాడేవాడు ఉన్నాడు.

దాంద్రెమాసి /dāndremāsi/ ధైర్యము కోల్పోయి. మొల్లొల్ దాంద్రెమాసి అర్త. కుందేలు ధైర్యము కోల్పోయి పడిపోయింది.

దాంతోర్ /dāntor/ పోతున్నాడు. రవిందర్ నేండ్ పరికన్ లిహికియెన్ దాంతోర్. రవీందర్ నేడు పరీక్ష రాయడానికి వెళుతున్నాడు.

దాన /dāna/ *n.* • ధాన్యము; grain; (గ్రేయ్య); बीज. జొన్న దాన. జొన్న ధాన్యము. • గింజ; grain.

దాని /dāni/ *n.* దాత; donor; (డొనర్); दाता. వెల్లె దర్మ సియ్యల్ వోర్ దాని. ఎక్కువ దానం చేసేవాడు ధాత.

దాపి /dāpi/ *n.* పాదం; foot; (ఫుట్); पाद; चरण; पैर. ఉంది ఉంది దాపి వాట్తె తాక్వల్ మొదోల్ ఆంత. ఒక్కొక్క పాదం వేస్తేనే నడవడం మొదలు అవుతుంది.

దాబి కీమ్ /dābi kim/ *n.* అణచి వెయ్యడం.

దాబ /dāba/ *n.* అటక; roof; (రుఫ్); छत. మావంగ్ నాట్నంగ్ రొహ్కా నగ దాబంగ్ మంతంగ్. మా ఊళ్లో అటకలు కలిగిన ఇళ్లు ఉన్నాయి.

దాబ్ది /dāmdī/ *n.* తనుగు; rope for leading or tying up cattle (halter); (హాల్ట్ల); घोड़े की लगाम. మూరన్ దాబ్దిని కుట్టనగ దొహంతెర్. ఆవులను గుంజలకు తనుగులతో కడతారు. Cows are tied to the stake.

దాయ్ బయ్ /dāy bay/ *n.* బంధువులు.

దార /dāra/ v. ప్రవాహము; flowing; (ప్రోజెక్ట్). యేర్ దార పియ్యి సాంజెర్ మంత. నీరు ప్రవహిస్తుంది.

దార్ కీమ్ /dār kim/ పదును చెయ్; make sharp; (మేయ్యి శాప్). కట్టెంగ్ నట్కెలెన్ మర్న్ దార్ కీమ్. కట్టెలు కొట్టడానికి గొడ్డలిని పదును చెయ్యి.

దార్యలిర్ /dāryalir/ n. చుట్టాలు; relatives; (రెలటివ్స్). మర్రినగ సోర్యలిర్ దార్యలిర్ వాంతెర్. పెళ్లికి చుట్టాలు వస్తారు.

దారుక్ /dāruk/ n. నిట్టెలు; pillar; (పిలర్); ధరన; కడీ.

దాసి వోతడ్ /dāsi vōtad/ ఆయ; working person; (వకిజ్ పసన్). మహ్లా కామ్ కియ్యె దాసి వోతడ్ మందు. మా దగ్గర ఆయ ఉండేది.

దిక్ సెల్లె /dik selle/ adj. • దిక్కులేని. adv. ఏమీ లేదు; shelterless; (శెల్టర్లెస్); దీన; అసహాయ; అనాథ. తిన్నెన్ బతయ్ దిక్ సిల్లె. తినడానికి ఏమీ దిక్కు లేదు.

దిక్డి /dikdi/ n. చీర; sari tied in such a way (between legs) that enables ladies to work more comfortably; (సారి); సాడీ. నార్ నాది బాయిక్ జాస్త దిక్డింగ్ పోండంతంగ్. ఊళ్లతో చాలా మంది ఆడవాళ్లు చీరలు కడతారు. In villages Koya (Gond) ladies usually wear local saris (a regular sari but worn differently).

దిక్డియల్ /dikdiyal/ నృత్యం చేసే వాడు. కష్టి పోంక్షైర్ వోన్ దిక్డియల్ ఇంతెర్. చీర కట్టు కున్న వాన్ని నృత్యం చేసేవాడు అని అంటారు.

దిద్వల్ /didval/ v. దిద్దు; correct; (కరెక్ట్); సుధార; ఠీక కర. చుడ్డుక్ కాండిర్ పాటితగ అఆ జ్ దిదంతెర్. చిన్న పిల్లలు పలకమీద అ ఆ లు దిద్దుతారు.

దిన్స్ /dins/ n. వస్తువు; things; (తిన్స్).

దిమక్ /dimak/ మేధస్సు; wisdom; (విస్వమ్).

దియ /diya/ n. రోజు; day; (డేయ్); దిన. ఉందిదియ నన్న మీవ రోన్ వాంతాన్. ఒక్క రోజు నేను మీ ఇంటికి వస్తాను.

దిర్ దిర్ /dir dir/ n. మెరుపు; lustre; (లస్టర్). పోడ్ దిర్ దిర్ మిడ్సంత. సూర్యుడు మెరుపు మెరుస్తుంది.

దిర్మన్ పోడ్డ్ /dirman pōdd/ n. ఉషస్సు; the time of sunrise; (టైమ్ ఒప్ సండేయ్ రైస్); స్యోదయ. దిర్మన్ పోడ్డ్ నె నన్న మూరత పాల్ పిరంతాన్. ప్రొద్దుటి పూట నేను ఆవు పాలు పిండుతాను.

దిర్య /dirya/ n. ధైర్యము; courage; (కరిజ్); हिम्मत.

దిల్ /dil/ n. • హృదయం; heart; (హార్ట్); హృదయ; दिल. అద్ పండితున్ తిందన ఇంజెర్ నావ దిల్ మంత. ఆ పండును తినాలి అని నాకు మనసైంది.

దిల్ దార్ /dil dār/ adj. మంచి మనస్సు; generous; (జెనరస్); उदार. బీము మస్తరల్ బయ్ దిల్ దార్ వాలే ఆందుర్. బీము మాస్తారు చాలా మంచి మనస్సు గలవాడు.

దిల్ మంజి /dil mañji/ ఆశ గల; having ambition; (హావిజ్ ఎంబిశన్). నావ వోన్ పొర్తా దిల్ మంత. నా మనస్సు అతని మీద ఉన్నది.

దివడి /divaḍi/ n.prop. దీపావళి; Divali; दीपावली; दीवाली. దివడి తున్ కోయ్ తుర్ డండరి యేందంతెర్. దీపావళికి గిరిజనులు డండారి నృత్యం చేస్తారు.

దివడి (మహ్న) /divaḍi (mahna)/ n. సెప్టెంబరు అక్టోబర్; month 7 of the Gond year (September-October); (మంత్ 7). దివడి మహ్న డండరింగ్ యేందంతెర్. దీపావళి మాసంలో డండారీలెగురుతారు.

దివ్స్ /divs-/ v. తొక్కడము; to tread down, trample; (టు ట్రెడ్ డాస్); तिरस्कार करना. కోందంగ్ కాపున్ మొరొల్ తున్ దివ్సంత. ఎద్దు పత్తి మొక్కను తొక్కుతుంది.

దివ్స్వల్ /divsval/ n. తొక్కివేయడం. కాల్క్ నోంతంగ్ ఇంజెర్ కాల్క్ దివ్సంతెర్. కాళ్లు నొస్తున్నాయి అని కాళ్లు తొక్కుతారు.

వోన్ /divos/ n. దినము; day; (డేయ్); दिन. ఉంది దివోన్ గిర్ రికమ్ మన్వక్ కామ్ కీంతెర్. ఒక రోజు కూడా విరామం లేకుండా పని చేస్తున్నారు.

దివోస్క మంత /divosk manta/ కడుపుతో ఉన్నది; be pregnant; (బీ ప్రెగ్నంట్). అద్ బాయి దివోస్క మంత. ఆ మహిళ కడుపుతో ఉంది.

దిస /disa/ v. • కనిపించు; look; (లుక్); दिख. సాడతె వాసికున్ మస్తారన్ దిస. బడికి వచ్చి మాస్టరుకు కనిపించు. • కనబడు; seem; (సీమ్); दीख; दिखायी पड़. పిస్సి మంజికున్ సమ్మిర్కున్ దిస. జీవించి ఉండి అందరికీ కనిపించు.

దిస్ /dis-/ v. కనిపించింది; to appear, seem; (టు అపీయర్); प्रकट होना. ఆతి నాకున్ జాతర తె దిస్త. అత్తమ్మ నాకు జాతరతో కనిపించింది.

దిహన్ /dihan/ n. జ్ఞాపకం; remember; (రిమెంబర్). కామున్ పొర్తా దిహన్ ఇర్ని కామ్ కియన. పని మీద శ్రద్ధ ఉంచి పని చెయ్యాలి.

దీడి /dīḍi/ n. వడ్డీ; interest rate; (ఇంట్రెస్ట్ రేట్స్).

దీపె మాత /dipe māta/ జిగెల్ మనడం. నర్కక్ జన్వర్క నంగ్ కడ్కెనగ వేడ్చి పాతెకె దిపె మాంతంగ్. రాత్రివేళలో జంతువు కండ్లలో వెలుగు చేస్తే జిగెల్ మంటాయి.

దీర /dīra/ v. ఆగు; to wait a while, or stop; (టు వేయ్ట్); रुकना. బగ్గ దాంతి? దిర, నన్న గిర్ వాంతాన్. ఎక్కడికి వెళుతున్నావు ఆగు నేను కూడ వస్తాను. Where is that you? going? Wait, I also will come. దీర నన్న సీకున్ సూడంతార్. ఆగు నేను నిన్ను చూస్తాను.

దీసాడ /disoda/ n. దీపము స్థాండు; lampstand; (లెంప్ స్టాండ్). దీసాడతగ డీవ ఇర్. స్థాండు పై దీపము పెట్టు.

దుకన్ /dukan/ *n.* దుకాణం. మావ గోలీన దుకన్ మంత.

మాకు మందుల దుకాణము ఉంది.

దుక్ /duk/ *n.* రోగము; disease; (డిసీస్).

దుక్ లావి కి- /duk lāvi ki-/ to work hard; (టు వక్ హాడ్).

దుకెలలిర్ /dukelalir/ *n.* రోగస్తులు; sick people; (సిక్ పీపల్).

జీవత్క సుక్కం మన్నో ఊర్కున్ దుకెలలిర్ ఇంతెర్.

అనారోగ్యంగా ఉన్నవారిని రోగస్తులు అంటారు.

దుడ్డె /duḍḍe/ • *n.* బొక్కు; బర్రె పిల్ల; calf of the buffalo;

(కాప్ ఒవ్ ద బప్పల్); **ఘోస.**

దుడ్డు /duḍḍma/ *n.* ధ్వని ఇచ్చే ఇత్తడి గంట; cattle bell;

(కెటల్ బెల్). కోందనగ దుడ్డుంగ్ దొహంతెర్. ఎడ్లకు

చప్పుడు చేసే ఇత్తడి గంటలు కట్టుకుంటారు.

దునియ /duniya/ *n.* ప్రపంచం; world; (వర్ల్డ్); **ఝెస.** దునియతె

సమ్మి జన్వర్క్ పిస్సెర్ మంతంగ్. ప్రపంచంలో అన్ని

రకాల జంతువులు జీవిస్తున్నాయి.

దునియత్ బూడ్ /duniyat būḍ/ ప్రపంచం కింద;

underworld; (అండర్వర్ల్డ్). సమ్మి దునియత్ బూడ్ మంత.

మొత్తం ప్రపంచం కింద ఉంది.

దుపరి /dupari/ *adv.* పగటి పూట; at midday, in the

afternoon; (ఎత్ మిడ్డెయ్); **दोपहर.** యెద్దితె దుపరి ఆతెతి

నేర్క సుటి కింతెర్. వేసవిలో ప్రొద్దు ఎక్కి ఎండ ఎక్కువైతే

పగటి పూట నాగలి పని విడిచిపెడతారు.

దుప్పటి /duppati/ *n.* దుప్పటి; quilt; (బెడ్స్ప్రెడ్); **रजाई.** దుప్పటి

బయ్ దల్ మంత. బొంత దుప్పటి మందం కలిగి ఉండి.

దుబ్బ /dubba/ *n.* • దుమ్ము; ధూళి; dust, dirt; (డస్ట్); **धूल.**

వడి వాతెకె దుబ్బ కడ్కనగ అర్తంత. గాలి వస్తే దుమ్ము

ధూళి కండ్లలో పడుతుంది.

దుబ్బ దుబ్బ ఆ- /dubba dubba ā-/ *vi.* దుబ్బ-దుబ్బ

అయింది; to be completely burnt up, reduced to

ashes; (టు బీ రిడ్డుస్ట్ టు ఎషెస్). పిండి పియ్యెకె దుబ్బ

దుబ్బ ఆత. పిండి పట్టినప్పుడు నున్నగా అయినది.

దుమ్మి జాడి /dumki jāḍi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్). దన్ను లాగైకె దుమ్మి జాడి రన్న వాటంతెర్. దెబ్బ తగిలి నప్పుడు గడ్డి ఆకుపెట్టుకుంటారు.

దుమ్మె /dumme/ *n.* హారంలోని దిమ్మె; necklace for religious purposes (c.f. prayer beads); (నెక్లేయ్య్); **माला.**

దుర్ర /dura/ *n.* మూడు కాళ్ల కట్టె; a three-pronged branch used as a stand (or tripod) for holding up the front end of a bullock cart. కాసుర్ నిపునసాటి దుర కామ్ సీంత. ఎడ్ల బండిని పైన నిలబెట్టడానికి మూడు కాళ్ల కట్టెను పెడతారు. To make a bullock cart stay upright, a * is used.

దురడి (మహ్నా) /duraḍi (mahna)/ పాల్గుణం. దురడి మహ్నా దురడి డెహ్కాంతెర్. పాల్గుణ మాసంలో హోళి ఆడుకుంటారు.

దురడి (మహ్నా) /duraḍi (mahna)/ *n.* పాల్గుణమాసం; month 12 of the Gond year (February-March); (మంత 12). దురడి మహ్నా సాల్టన్ ఉంది జోక వాంత. హోళి పండుగ సంవత్సరానికి ఒక్క సరి వస్తుంది.

దుర్ నాగి (తరన్) /duranāg (taras)/ *n.* ఒకరకమైన పాము; kind of snake; (కైండ్ ఒవ్ స్నీయ్య్). దుర్ నాగి ఇన్వల్ ఉంది తరన్. దుర్నాగ్ అను ఒకరకమైన పాము.

దుర్బిన్ /durbin/ దుర్బిన్; telescope; (టెలిస్కోప్). పోలిస్కె కల్లిర్కున్ దుర్బిన్ వాట్సి సూడంతెర్. పోలిసులు దొంగలను దుర్బిణితో చూస్తారు.

దుర్న్- /durs-/ *v.* చొప్పించు; to insert, push in, fit in, to thrust; (టు ఇంసట్); **डालना(अन्दर या बीच में).**

దుర్ పుర్కి (వేలి) /durpurki (vēli)/ గురి గింజ.

దులమ్ /dulam/ *n.* దూలము; wooden cross beam of house; (వుడెస్ బీమ్). దులమ్ నగ ఊకడ్ దొహంతెర్. దూలానికి ఉయ్యాల కడతారు. We tie a swing to the wooden cross beam in the house.

దువర్ /duvar/ *n.* పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్).

దుస్మన్ /dusman/ *n.* • వైరం; dissent; (డిసెంట్); విరోధ; క్షమనీ; శత్రుతా. పగతె మన్వల్ మాయ్నల్ దుస్మన్ ఇంతెర్. పగతో ఉండే వ్యక్తిని విరోధి అంటారు.

- శత్రువు; enemy; (ఎనమి); శత్రు; క్షమన. జన్వర్కనగ గిర్ దుస్మన్ మందంతంగ్. జంతువులలో కూడ శత్రుత్వం ఉంటుంది.

దుస్రా /dusro/ *n.* • వేరేది; second; (సెకండ్); క్షమన. కామ్ కీనెకె దుస్రా కాక్ దిహన్ ఇర్వ. పని చేసేటప్పుడు వేరే వైపు ధ్యాస పెట్టకూడదు. second, another, next.

దుస్రా జాగ /dusro jāga/ *adj.* ప్రాంతీయ; territorial; (టెరీటోరియల్); ప్రాదేశిక.

దుస్రా దేస్నె /dusro dēsne/ *adv.* విదేశాలలో; abroad; (అబ్రోడ్). నన్న దుస్రా దేస్నె సాంజెర్ మంతాన్. నేను విదేశాలకు వెళుతున్నాను.

దుస్రా దేస్నార్ /dusro dēsnor/ *n.* • విదేశీయుడు; foreigner; (ఫొరెన్అ); విదేశీ; విలాయతీ; ఖైర ముల్కీ. దుస్రా దేస్నార్ వాసి కోయంగ్ వడ్కంతార్. విదేశీయుడు వచ్చి గోండి మాట్లాడుతున్నాడు. • వేరే దేశం వాడు. దుస్రా దేస్నార్ మావ దేస్నగ వాతార్. వేరే దేశం వాడు మా దేశానికి వచ్చాడు.

దుస్రాక్ దుస్రాక్ /dusrok dusrok/ *adj.* వేర్వేరు; different; (డిఫరెంట్); అलग అलग. దుస్రాక్ దుస్రాక్ బాసనె డిక్సనరింగ్ తయర్ కీంతెర్. వేర్వేరు భాషలలో నిఘంటువులు తయారు చేస్తారు.

దుస్రాన్ పీట /dusron pīṭa/ వేరేవారి బిడ్డ; someone else's child; (సమ్వన్ ఎల్వీస్ చైల్డ్). దుస్రాన్ పీటె పుట్టవల్ పేడి. వేరే వారికి జన్మించిన బిడ్డ.

దుస్రార్ /dusror/ ఇతరుడు. దుస్రార్ కాండి నిన్నె వాసి మత్తార్. వేరే పిల్లవాడు నిన్నవచ్చి వెళ్లాడు.

దుహర్ /duhar/ *n.* పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్). పీని గాలుమ్ దుహర్ అర్తంత. చలి కాలంలో మంచు కురుస్తుంది.

దూగడ /dūgaḍa/ wood plane; (వుడ్ ప్లేయ్). మర్రి మండతగ కట్టెతున్ దూగడ పియ్యి కోడ కీంతెర్. పెళ్లి మండపంలో కర్తతో గుర్రం చేస్తారు.

దూది /dūdi/ *n.* దూది; cotton off fruit of 'savri' tree used for fire making with 'cakmak'; (కొటన్). దూది మర్రత దూది తయర్ కీంతెర్. ఈ చెట్టు కాయల నుండి దూది తయారు చేస్తారు.

దూది (మర్రి) /dūdi (marra)/ *n.* ప్రతి చెట్టు; tree; (ట్రీ). *eriodendron anfractuosum.*

దూదొ /dūdo/ *n.* రొమ్ము; breast of woman; (బ్రెస్ట్); स्तन. చుడుర్ కాండి బయ్యెన దూదొత పాల్ ఉంటార్. చిన్న పాపా అమ్మ రొమ్ము పాలు తాగుతున్నాడు.

దూందడ్ /dūndaḍ/ *n.* గాలి దుమారం; storm; (స్టోమ్); आँधी. వడి దూందడ్ వాసెర్ మంత. గాలి దుమారం వస్తుంది. We call the wind, a storm.

దూనె /dūne/ *n.* ఉతకని బట్టలు; clothes to be washed (laundry); (లాండ్రి). బాయిక్ కప్పి దూనె కుడెడె సుకంతంగ్. స్త్రీలు బట్టలు వాగులో ఉక్కుతున్నారు.

The ladies wash the laundry at the river.

దూర్ /dūra/ *n.* సరిహద్దు; boundary; (బౌండరి); नाका. వాప్తన్ పాక్ కీనెకె దూర్ వాటంతెర్. చేను పంచేటప్పుడు హద్దులు వేస్తారు.

దూర్ /dūra/ ఎడ్ల బండి నొగ.

దూర్ వాట్వల్ /dūra vāṭval/ *n.* • హద్దు ఏర్పరుపు; make a boundary; (మేయ్మ ఏయ్ బౌండరి). సరిహద్దు వేయడం. తాదల్ తమ్మున్ ఇవ్విర్ దూర్ వాట్టెర్. అన్న దమ్ములు సరిహద్దు వేసుకున్నారు.

దూర్ కారియల్ /dūr kāriyal/ *v.* ముందుకు వచ్చు; cart driver; (కాట్ డ్రైవర్). మావొర్ బాబల్ దూర్ కారి కీసెర్ మంతార్. మా నాన ముందుకు వస్తున్నాడు.

దూస పియ్య /dūsa piyta/ *v.* బూజుపట్టింది. రోత దులమ్ దూస పియ్యి మంత. ఇంటి దూలానికి బూజుపట్టింది.

దూసడ /dūsaḍa/ *n.* దూసెడ; hand tool with an adjustable blade for smoothing or shaping wood; (వుడ్ ప్లేయ్స్).

కట్టెతున్ సాప్ గీకె దూసడ మందంత.

కట్టెను మృదువుగా చెయ్యడానికి దూసెడ ఉంటుంది.

A wood plane is there to clean the wood.

దెడియ /deḍiya/ *n.* పళ్లెం; plate; (ప్లేయ్స్). రాము దెడయ తగ గాటొ తింతోర్.

రాము పళ్లెంతో అన్నము తింటున్నాడు.

దెడె /deḍe/ *n.* పళ్లెం; plate; (ప్లేయ్స్).

దేన /dēna/ *n.* రాగము; ritual song; (రిచుఅల్ సొజ్).

గుమ్మెల పాటంగ్ వార్సెకె దేన దేన ఇంజెర్ వారంతెర్.

గుమ్మెల పాటలు పాడుకునేప్పుడు దేనదేన అనే రాగంతో పాడుకుంటారు.

దేవదేవి /dēvadēvi/ దేవి పూజ. నొవ్రి నొవ్రల్ దేవ దేవి

కింతెర్. వధూ వరులు దేవి పూజ చేస్తారు.

దేవరి /dēvari/ *n.* పూజారి; village priest; (విలిజ్ ప్రిస్ట్).

దేవరి నటూనంగ్ పూజంగ్ కింతెర్. పూజరి ఊరి దేవతల

పూజలు చేస్తాడు.

దేస్ /dēs/ *n.* దేశం; land; (లాండ్); దేశ; ముల్క్. దేస్ నగ మన్వలిర్

సమ్మిర్ మాపురె. దేశంలో ఉండేవారు అందరూ మనవాళ్లు.

దేస్ తిరివల్ /dēs tirival/ *n.* యాత్ర; trip; (ట్రీప్); యాత్రా.

సుట్టింగ్ మన్నల్ వేరి దేస్ తిరిసి వాయన. సెలవు ఉన్న

రోజుల్లో విదేశ యాత్ర చేసి రావాలి.

దేస్నార్ /dēsnor/ *adj.* దేశీయ; national; (నెశనల్); దేశీయ;

దేశా సంబంధి. సానియా మిర్జాల్ మావ దేస్న ఆండ్.

సానియా మిర్జా మన దేశానికి చెందినది.

దేస్ముకల్ /dēs mukal/ *n.prop.* నాయుడు.

దొడ్డి /doḍḍi/ *n.* పశువుల పాక; animal shelter

దొంగ్ దింగ్ ఆ- /doṅg diṅg ā-/ *n.* వెలాడం; to dangle.

దొస్- /dos-/ *n.* పెట్టడం; to lay (eggs). (టు లేయ్); లగానా.

కొర్ గూడతగ మేస్క దొస్త. కొడి గూడులో గుడ్లు పెట్టింది.

దొహ్- /doh-/ *v.* • అదుపులో ఉంచుకో; tie together; (టై టగెదర్); బాంధనా. సేలడ్ దాదన్ రాకి దొహ్పార్ మంత. చెల్లెలు అన్నయ్యకు రాఫీ కడుతుంది. • కట్టు; lash, bind, tie together.

దొహ్చి ఇర్వల్ /dohci irval/ *v.* కట్టి ఉంచారు; imprison; (ఇంప్రిసన్); హవాలాత మే రఖ; బాధ్య కర; జబరదస్తీ కర; మజబూర్ కర; వివశ కర. బేకెన్ సొన్వకె దొహ్చి ఇర్వల్. ఎక్కడికీ వెళ్లకుండా కట్టి ఉంచారు.

దొహ్వాడ /dohvaḍa/ *adj.* కట్టవలసిన; due; (డ్యు).

హెర్మింగ్ దొహ్వాడ జాగ సపయ్ మందన. బర్లు

కట్టవలసిన స్థలము మంచిగా ఉండాలి.

దొహ్వాల్ /dohval/ *n.* • కట్టడం; building; (బిల్డిజ్); ఇమారత్.

మూరతున్ పియ్యి దామ్మితె దొహ్వాతెర్. ఆవును తాడుతో

కట్టి ఉంచుతారు. మావ రోన్ ఇట్టికె దొహ్పార్ మంతెర్.

మా ఇల్లు ఇటుకలతో కట్టుతున్నారు. • కట్టేవాడు;

architect; (ఆకిటెక్ట్). రొహ్కా వెల్లె తీర్కె నె దొహ్వాతెర్.

ఇల్లు చాలా రకాలుగా నిర్మిస్తారు.

దోక /dōka/ *n.* ద్రోహం; treason; (ట్రీసన్); ద్రోహ్;

విశ్వాసघात; నమకహ్రామీ. ఇద్ బయ్ డగుర్ దోక. ఇది

చాలా పెద్ద ద్రోహం.

దోత్రె /dōtre/ *n.* దోతి; 'dhoti' (cloth worn by males,

wrapped around waist); (డోతి). మర్మింగ్ అనెకె నొవ్రన్

దోత్రె పొండుసంతెర్. పెళ్లి చేసేటప్పుడు పెళ్లి కొడుకుకు

దోతి కట్టుకుంటారు.

దోబె (మర్) /dōbe (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; పెడ.

దోం దోం ఆ- /dōm dōm ā-/ to be completely

destroyed; (టు బీ డిస్ట్రొయ్డ్).

దోరంగ్ /dōraṅg/ సిరలు. నావంగ్ సీరంగ్ దోరంగ్

ఆతంగ్. నా నరాలో సిరలు ఉన్నాయి.

దోర్న /dōrna/ *n.* విత్తనాలు విత్తే పరికరం; seeder; (సీడెల్).

దోర్నతె విజుంగ్ యెద్దంతెర్. విత్తనాలను దోర్నతో

వేసుకుంటారు.

దోర్వసుర్ /dōrvasur/ *n.* ఒక రకమైన జంతువు; animals (pl.)

దోస్తల్ /dōstal/ *n.* స్నేహితురాలు; girlfriend; (గల్ఫ్రెండ్).

ప్రియల్ నావ దోస్తల్ ఆండ్. ప్రియ నా స్నేహితురాలు.

దోస్త /dōst/ *n.* మిత్రుడు; friend; (ఫ్రెండ్). మనోజ్ నావోర్

దోస్త ఆందుర్. మనోజ్ నా స్నేహితుడు.

న

నక్కల్ /nakkal/ నకలు కొట్టడం.

నక్టిమొసార్ /nakṭi mosor/ నడ్డిముక్కు; flat nose; (ఫ్లాట్ నోస్). నక్టిమొసార్ వాలెన్ గమ్మత్ దిసంతోర్. నడ్డి ముక్కు గలవాడు గమ్మత్తుగా కనిపిస్తున్నాడు.

నక్రెంగ్ వాలె /nakreṅg vāle/ n. పొగరుబోతు; swagger; (స్వగర్); अहंकारी. బమ్ చెహ్లాంగ్ కియ్యల్ కాండిన్ బమ్ నక్రెంగ్ వాలె ఇంతెర్. బాగా పొగరు ఉన్న పిల్ల వాన్ని పొగరు బోతు అని అంటారు.

నక్స /naksa/ n. చిత్రము; drawing; (డ్రాయింగ్); चित्रकारी.

నకీలి /nakili/ adj. నకీలీ; mock; (మొక్); नकली; कृत्रिम.

నగుర్ /nagur/ n. పట్నం; city, town; (సిటీ); शहर. మావ నగుర్ ఉట్నూర్. మాది ఉట్నూర్ పట్నం.

నజ /naṅa/ adv. అప్పుడు; earlier; (అలీయర్); पहले. నజ నీకున్ బతంగ్ వెహ్లాన్. అప్పుడు నేను నీకు ఏమి చెప్పాను.

నక్క- /naṅk-/ v. నరుకు; to cut down (a tree, or grass), split (wood); (టు కట్ డౌన్). రాము మర్రక్ నక్కంతోర్. రాము చెట్లను నరుకుతున్నాడు.

నట్టలు /naṅṭalu/ n. నట్టలు; worms living in small intestine; (వార్మ్స్ లివిజ్ ఇన్ స్మోల్ ఇంటెస్టాయిన్). నట్టల్క్ జన్వర్క్ నగ పెట్టిత్ రొప్పొ ఆంతంగ్. నట్టలు పశువుల కడుపులోపల అవుతాయి.

నట్పె /naṅpe/ adj. నడుమ వాడు; middle in terms of order of occurrence; (మిడల్ అకరంస్). తమ్మున్ దాదన్ నడ్డుమ్ పుడ్డోర్ వోన్ నట్పె ఇంతెర్. అన్న దమ్ముల మధ్య పుట్టిన వాన్ని నట్పెడు అని అంటారు.

నడ్ /naṅ/ n. • నల్లి. • కీటకం; bug; (బగ్); कीड़ा. నడ్ ఇన్వర్ల్ గిర్ ఉంది పుడియె. నల్లి కూడా ఒక కీటకమే.

నడ్డుమ్ /naṅḍum/ adv. నడుమ; centre in terms of location, in between, among, in the middle (of); (మిడల్); मध्य में. బద్దె మని కామ్ నడ్డుమ్ ఇర్వ. ఏదైనా పని నడుమ వదిలిపెట్టకు.

నడ్డుమ్ నర్క /naṅḍum narka/ n. నడిరాత్రి; midnight; (మిడ్నైట్). నడ్డుమ్ నర్క నెయ్కె బమ్ ముహ్పాంతంగ్. అర్ధ రాత్రి కుక్కలు బాగా మొరుగుతాయి.

నడ్డుమ్ సరి- /naṅḍum sari-/ n. మార్గమధ్యంతో; alternative; (ఒల్టనటివ్). బండితె వానెకె నడ్డుమ్ సర్దె బండి పంచార్ ఆత. బండి మీద వచ్చేటప్పుడు మార్గమధ్యంతో బండి పంచర్ అయింది.

నడ్డుంత్రం /naṅḍmantram/ n. సగం వరకు; interval; (ఇంటవల్). మా గడ్డ్యల్ నడ్డుంత్రం కీసి సొడితోర్. మా జీతగాడు సగం వరకు చేసి వెళ్లాడు.

నడ్వంజ్ /naṅḍvaṅj/ n. వానపాము; earthworm; (ఆర్థ్వార్మ్); केंचुआ. నడ్వంజ్ గర్రితగ దొస్సి మీన్క్ పియంతెర్. వాన పాములను గాలానికి తగిలించి చేపలు పడతారు. We put an earthworm on a hook and catch fish.

నడి /naḍi/ n. నడుము; waist, barrel (of gun); (వేయ్న్ బెల్ట్); कमर. నావ నడి నోసెర్ మంత. నా నడుము నొస్తుంది.

నడిపట్ట /naḍipatta/ n. నడుము పట్టి; waist belt. భీంబాయి నడితగ నడిపట్టి దొహ్త. భీంబాయి నడుముకు పట్టి కట్టింది.

నడి- /naḍi-/ n. ఈత; to swim (humans); (టు స్విమ్). కాండిర్ తడెయ్ తగ నడిసెర్ మంతెర్. పిల్లలు చెరువులో ఈత కొడుతున్నారు.

నడి నొప్పి /naḍi noppi/ నడుము నొప్పి; waist pain; (వేయ్న్ పేయ్న్). నడి నొప్పి వాసెర్ మంత. నడుము నొప్పి బాగా వస్తుంది.

నడి బొక్క /naḍi bokka/ n. • వెన్నెముక; backbone; (బెక్ బొన్).
• నడుము బొక్క. నడి బొక్క ఉరుంగైకె తాక వాయె. నడుము ఎముక విరిగితే నడవరాదు.

నడితగ /naḍitagā/ నడుములో.

నడిపట్టి /naḍipatti/ n. • వడ్డాణం; waistband; (వేయ్న్ బెండ్). బాయి తన్వ నడిదగ నడిపట్టి దొహంత. అక్క తన నడుముకు వడ్డాణం పెట్టుకుంది.
• నడుము పట్ట. నొవ్రినగ నడిపట్టి దొసంతెర్. వధువుకు నడుము పట్టపెడతారు.

నడిమెన్ కోల్ /naḍimen kōl/ నడుము దాకా ఉన్న లోతు; waist deep; (వేయ్న్ డీప్). మావ నాట్న కుడెర్ నడిమెన్ కోల్ మంత. మా ఊరి పక్కన గల వాగు నడుము లోతు ఉన్నది.

నడివల్ /naḍival/ • ఈతకొట్టుట. నడివల్ వాయెర్ వోర్ యేతగ అరైకె సాంతెర్. ఈత కొట్ట రాని వాడు నీటిలో పడితే చనిపోతాడు. • n. ఈత; swim; (స్విమ్); तैरना; तैराई. కాండీర్ లవిడె సాంజి నడిసెర్ మంతెర్. పిల్లలు వాగులోకి వెళ్లి ఈత కొడుతున్నారు.

నడుమ్మ /naḍumna/ adv. నడుమలో; in between; (ఇన్ బిట్వీన్). నన్న నడుమ్మ నాటె సాంజి వాతోన్. నేను ఊరి మధ్యలో వెళ్లి వచ్చాను.

నత్ని /natni/ n. ముక్కు పుల్ల; nose stud. నహ్కానంగ్ బాయిక్ మొసాడగ నత్నింగ్ కెరంతంగ్. గ్రామాలలో ఆడవారు ముక్కు పుల్ల పెట్టుకుంటారు. In villages the ladies put nose studs in their noses.

నదుర్ /nadur/ n. చూపు; a look, or glance; (లుక్); दृष्टि.

నదుర్ కీ- /nadur ki-/ v. చూపు పెట్టు; to glance, look briefly, 'keep an eye out' for something; (ఱు గ్లాస్). ఇగ్గె బోరె వానిర్ నాసాటి నదుర్ కీమ్. ఇక్కడికి ఎవరైనా వస్తారు నా కొరకు కొద్దిగా చూడు. If someone comes here, keep an eye out for me.

నన్న /nanna/ pron. నేను; I; (ఱ); मैं. నన్న నాడి సరెన్ సేర్ పాల్లెన్ దాక. నేను రేపు ప్రొద్దున్న పొలాం దున్నడానికి వెళుతున్నాను.

నమ్- /nam-/ v. తెంపుట; to break, be broken, snap a rope; (ఱు బ్రేయ్); तोड़ना. కరంట్ వాయిర్ తున్ నముస్తాన్. కరెంట్ తీగను తెంపాను.

నమిన్- /namis-/ v. తెంపు; to break तोड़ना.

నమ్ముస /nammusu/ v. తెంపు; break; (బ్రేయ్); तोड़. దొవ్తా మూర దామ్మి నమ్ముసీత. కట్టెసిన్ ఆవు తాడు తెంపుకుంది.

నమ్వక్ /namvak/ • v. సందేహించు; suspicious; (సస్పిశస్). వోన్ సూడైకె నమ్వక్ దిసంతోర్. అతనిని చూస్తే సందేహంగా ఉంది. adv. నమ్మరానట్లుగా; incredibly; (ఇన్క్రెడిబ్లి). బస్కెట్ గిర్ నమ్వక్ కామ్ కీంతోర్. ఎప్పటికైనా నమ్మరానట్లుగా పని చేస్తాడు.

నమున /namuna/ n. నమూనా; model; (మొడల్); नमूना; बानगी. బొమ్మంగ్ రెహ్వాన్ ఉంది నమునా తోహ. బొమ్మలు చిత్రించే వానికి ఒక నమూనా చూపించు.

నర్క /narka/ n. రాత్రి; at night; (ఎట్ నైట్); रात मे. నర్క గాబో తింజికున్ నర్కన. రాత్రి అన్నము తిని పండుకోవాలి.

నర్కపడింగ్ /narkapaḍiṅg/ adv. రాత్రంతా; all night long; (ఱల్ నైట్ లోఱ్); सारा रात. చుడుర్ డగుక్ నర్కపడింగ్ నర్కంతెర్. చిన్నలు, పెద్దలు రాత్రంతా నిద్రపోతారు. Everybody (lit. small and big) sleeps all night long. మర్మినగ నర్కపడింగ్ డెమ్మ యేందంతెర్. పెళ్లిళ్లలో రాత్రంతా డెమ్మ చేస్తారు.

నర్కపడింగ్ /narka paḍiṅg/ n. రాత్రింబగల్లు; entirely (occurs only after the word 'narka' night); (ఇంటైఅలి); विलकुल. మర్మిన్క నర్కపడింగ్ డెమ్మ యేందంతెర్. పెళ్ళీలలో రాత్రింబగల్లు డెంస ఎగురుతారు.

నర్కడ కామ్ /narkaḍa kām/ చీకటి పని; night work, illegal work; (నైట్ వక్, ఇలీగల్ వక్).

నర్మ- /narma-/ v. నిద్రపో; to sleep; (ఱు స్లీప్); सोना. పేడి కటుడ్ పొర్రా నర్మంత. అమ్మాయి మంచంపై నిద్రపోతుంది. The girl is sleeping on the bed. నీకున్ జోప్ వాతెకె నిమ్మె నర్మసా. నీకు నిద్ర వస్తే నీవు వెళ్లి నిద్రపో.

నర్మంత /narmanta/ v. నిద్రపోయింది; slept; (స్లెప్ట్).

నరుమ్ మ /narum ma/ నిద్రపోకు.

నరుమ్మొర్ /narumtor/ నిద్ర పోయాడు; he slept; (హీ స్లెప్ట్). రచ్చతె కట్టుల్ వాట్సి నరుమ్మొర్ మంతోర్. వాకిటిలో మంచం వేసుకొని నిద్ర పోయాడు.

నరుమ్వల్ /narumval/ n. నిద్ర పోవడం; sleeping; (స్లీపిట్). సూడన్ సాటి వాసి నరుమ్వల్. చూడడానికి వచ్చి నిద్రపోవడం.

నరె /nare/ num. ముప్పై; thirty; (తటి); तीस.

నాడ /nal/ • n. గుర్రం నాడా; horseshoe; (హోస్శు); घोड़े की नाल. కోడ ఉత్తెకె కోడ నాడ పియ్యి ఉద్దంతెర్. గుర్రముపై గుర్రము నాడ పట్టుకుని కూర్చుంటారు. • adv. నుంచి; from; (ఫ్రొమ్); से. రామునల్ నన్ కొత్తంగ్ యేత్తాన్. రాము దగ్గర నేను డబ్బులు తీసుకొన్నాను.

నల్ల /nalla/ • కుళాయి. నల్లతగ బాయిక్ యేతున్ సాటి జగ్గంగ్ కీసెర్ మంతోర్. కుళాయిల వద్ద అమ్మాయిలు నీటి గొడవ చేస్తున్నారు. • n. నల్ల; pump; (పంప్). నల్లతగ యేర్ వాంత. కుళాయి నుండి నీళ్ళు వస్తాయి.

నవ్కరి /navkari/ n. ఉద్యోగము; service; (సవిస్); नौकरी.

నన్ /nas/ నసెము; brown (the colour of snuff); (బ్రౌన్).

నన్ పన్నె /nas panne/ kind of small brown toad. నన్ పన్నె మర్రతల్ డెహ్కాత. కప్ప చెట్టు మీదినుండి ఎగిరింది.

నసిబ్ /nasib/ n. అదృష్టం; luck; (లక్); क्रिसमत. బోన నసిబ్ మత్త వోన్క పుట్టర్. ఎవరి అదృష్టం ఉండే వారికి దొరుకుతుంది.

నహా /naha/ v. నానబెట్టుట; wet; (వెట్); सींच. నీవ ఆంగ్లె యేతగ నహ్పా ఇర్. నీ చొక్కను నీటితో నానబెట్టు.

నహంత /nahanta/ నానుట. బొట్ బొట్ యేర్ అర్పి కప్పింగ్ నహంత. బొట్టు బొట్టు నీరు పడి బట్టలు తడిపింది.

నహా- /nah-/ v. నాన బెట్టడం; to make wet; (టూ మేయ్య వెట్). తూరింగ్ డారి నొర్లెన్ నహ్పా ఇరంతెర్. తొగర్లు పప్పు చెయ్యడానికి నాన బెట్టి ఉంచుతారు.

నహ్గా /nahga/ నా వద్ద; with me; (విద్ మీ); मेरेपास.

నహ్దీ కీమ్ /nahdi kim/ v. బుజ్జగించు; lull; (లాల్); समझा बुझा; फुसला. చుడ్డుక కాండిర్కున్ నహ్దీకిసి కరుమ్ కియన. చిన్నపిల్లలను బుజ్జగించి ప్రేమగా చూడాలి.

నహ్వాల్ /nahval/ నానబెట్టుట. జోరంగ్ సుక్కన్ సాటి నహ్వాల్ మంత. దుప్పట్లు ఉతకడానికి నాన బెట్టిది వుంది.

నాక్- /nāk-/ v. నాకుట; to lick; (టూ లిక్); चाटना. మూర పియ్యత్ నాకంత. ఆవు దూడను నాకుతుంది. The cow is licking the calf.

నాక్వల్ /nākval/ v. నాకుట; licking; (లికింగ్). గంగు బొడ్డితె కాడల్ నియ్ నాకంతోర్. గంగు నోటితో తేనెను నాకుతున్నాడు.

నాక్ లాగొ /nāk lāgo/ నాకు అవసరం లేదు; I don't want; (ఐ డోంట్ వాంట్).

నాకున్ /nākun/ v. నాకు; to me; (టూ మీ); मुझे.

నాగ్ (తరన్) /nāg (taras)/ n. నాగు పాము; cobra snake; (కోబ్ర); नाग. పంచమిత్ నేటి సమ్మెర్ నాగ్ తరాన్ న పూజ కీంతెర్. పంచమి రోజు అందరూ నాగు పామును పూజ చేస్తారు. On the 'panchami' festival day everyone does cobra snake worship.

నాగొబల్ /nāgobal/ n. నాగ దేవుని పేరు; a snake god worshipped by Gonds; a temple of this God is in Keslapur which is situated at about 30 kilometres from Utanoor; (స్పియ్య గొడ్). కేస్తాపూర్ నాటె నాగొబల్ పేన్ ద గూడి మంత. కేస్తాపూర్ గ్రామములో నాగొబా దేవుని గుడి ఉన్నది.

నాజక్ /nājuk/ adj. మంచి; sensitive (person); (సెంసటివ్). రమేన్ బయ్ నాజక్ మందంతోర్. రమేష్ చాలా మృదువుగా ఉంటాడు. నాజక్ పాటంగ్ వార్వన లేజ్ బయ్ నాజక్ మందంత. మెల్లగా పాటలు పాడే వాడి గొంతు మృదువుగా ఉంటుంది.

నాజక్ వడ్కవల్ /nājuk vadkval/ vi. మెల్లగా మాట్లాడం. డగుర్ మాయనగ నాజక్ వడ్కన. పెద్దవారిదగ్గర మెల్లగా మాట్లాడాలి.

నాటక్ /nāṭak/ v. నటించు; act; (ఎక్ట్); अभिनय कर. మావ నాటె నాటక్ కియ్యలిర్ వాతెర్. మా ఊరికి నటించే వారు వచ్చారు.

నాట్ /nāt/ దుంగ; log; (లోగ్). తేక మర్ర మొద్దు నాట్ బయ్ డగుర్ మంత. తేకు చెట్టు దుంగ బాగా లావు ఉంది.

నాట్నూర్ /nāṭnur/ ఊరివాళ్లు; villagers; (విలిజిన్). వీర్ మావ నాట్నూర్ ఆందిర్. వీరు మా ఊరివాళ్లు.

నాట్నూర్ కార్ బారి /nāṭnor kār bāri/ గ్రామ కార్యదర్శి. నాట్నూర్ కార్ బారిన్ గిర్ వెప్తామ్. గ్రామ కార్యదర్శికి కూడా చెప్పము.

నాడ్ /nād/ n. నాడా; string to tie clothing around waist; (స్ట్రీట్); नाल. సవరితగా ఉంది నాడ్ మందంత. సవారీకి ఒక నాడా ఉంటుంది.

నాడి /nādi/ n. రేపు; tomorrow; (టమొరో); कल. నాడి నన్న గోండి సాడతె సాంజి వాంతాన్. రేపు నేను గోండి బడికి వెళ్లి వస్తాను.

నాతోడో /nātōḍo/ *pron.* నాతోటి; with me; (విద్ మీ). నాతోడో మామల్ వాతోర్. నాతో మామయ్య వచ్చాడు. నాతోడో మన్వల్ సోవైయల్ విటల్. నాతోటిస్నేహితుడు విరల్.

నాదన్ /nādan/ *చిచ్చర* పిడుగు; mischievous. వోర్ వెల్లె నాదన్ మంతోర్. అతను చిచ్చర పిడుగులాంటి వాడు.

నాస్త /nānta/ *తడిసింది*; soaked through; (సోకెడ్ త్రు). నావంగ్ పుస్తక్ సఫ్టియ్ నాస్తంగ్. నా పుస్తకాలన్ని తడిసాయి.

నాంద్ /nānd/ *n.* చప్పుడు; sound; (సౌండ్). జగ్గంగ్ కీనెకె బయ్ నాంద్ కేంజ వాంత. గొడవలు చేసేటప్పుడు చప్పుడు వినిపిస్తుంది.

నాంద్- /nānd-/ *vi.* నాని పోవడం; to get wet, become wet, to be soaked; (టు గెట్ వెట్). వంజింగ్ పిర్లె నాంచికున్ మొడొకంగ్ పెసితంగ్. వరి గింజలు వానలో నానిపాయి మొలకలు వచ్చాయి.

నాంద్యల్ /nāndval/ *తడిసి పోతుంది.*

నాపుర్త /nāpurta/ *adj.* నాకోసం; sufficient, enough, adequate (for me); (సఫిశంట్ ఫొర్ మీ); **मेरे लिये काफी.** నాపుర్త చహ అట్ట. నాకోసం చాయ చెయ.

నాయ్చల్ /nāyca/ *n.* జోకర్; dancer; (స్టార్); **जोकर.** డొల్కి పానెకె యేంద్యల్ వోర్ నాయ్చల్. డొల్లి కొట్టేటప్పుడు నృత్యం చేసేవాడు వాడు జోకర్.

నాయ్జల్ /nāyjal/ *n.* నాగలి; plough, ploughshare; (ఫ్లావ్); **हल.** వావై ఊడ్లె నాయ్జల్ కామ్ సీంత. చేను దున్నుటకు నాగలి పనికి వస్తుంది. In order to plough the field a ploughshare is used.

నాయుమ్ (తరస్) /nāyum (taras)/ *n.* నాగు పాము. నాయుమ్ తరస్ మాయ్నన్ సూడ్సి బయ్ సొడియంత. నాగు పాము వ్యక్తిని చూసి వేగంగా పారిపోతుంది.

నారజ్ /nāraj/ *adj.* • చింతించు; బాధగా; displeased; (డిస్ప్లీస్); **नाराज.** నాకున్ దుర్నాత్ తుజొన్ ఇంతోర్ ఇంజెర్ మమతల్ నారజ్ ఆత. నాకు దుర్నాథ్ పెళ్లి చేసుకోవడం లేదని మమత చింతిస్తుంది.

నార్ /nār/ *n.* • గ్రామము; ఊరు; village; (విలజర్); **गाँव.** మావ నార్ బయ్ సోబత మంత. మా గ్రామము చాలా మంచిగా ఉంది. మావ నాటె గుడ్సె రొహ్కా మంతంగ్. మా ఊరిలో గుడిసెలు ఉన్నాయి.

నార్ నాటె /nār nāte/ *adv.* గ్రామ గ్రామంతో; every village; (ఎవ్రి విలిజ్).

నాట్యోర్ /nāṭnor/ *villager (m.).* వోర్ మాయ్చల్ మా నాట్యోర్. ఆయన మా ఊరి వ్యక్తి

నార్ గొర్రె /nār gorre/ *పెంపుడు గొర్రె.* నార్ గొర్రెబూడ్ గోటి వాట్సి మందంత. ఊరిపెంపుడు గొర్రెకిందికి మెడ వేసి ఉంటుంది.

నారి- /nāri-/ *v.* చెక్కుట; to drill; (టు డ్రిల్); **छेद करना.**

నారి (మీన్) /nāri (mīn)/ *n.* జలగ చేప; a kind of fish that has a razor-like like back; (క్రెండ్ ఒవ్ ఫిష్); **मछली.** తరసున్ దాత్ లామ్ మందంతాన్ నారి మీన్ ఇంతెర్. పాములాగ పొడవుగా ఉంటుంది దానిని నారి చేప అంటారు.

నారెల్ /nārel/ *n.* • కొబ్బరి కాయ; పెంకాయ; coconut; (కొకెనట్); **नारियल.** పోరత్ నేటి సమ్మిర్ హన్మంతన్ గ నారెల్క్ వోహంతెర్. పొలాల పండుగ రోజున అందరూ అంజనేయుని గుడిలోపెంకాయ కొడతారు. On the 'pora' festival day everyone breaks a coconut at the Hanuman (temple). నాగొబల్ వేన్ గ నారెల్క్ వోహంతెర్. నాగోబా గుడిలోపెంకాయలు కొడతారు.

నారెల్ (మర్) /nārel (marra)/ *n.* కొబ్బరి (చెట్టు); coconut tree. మావ రోత్ నారెల్ మర్ బయ్ సోబతె మంత. మా ఇంటి కొబ్బరి చెట్టు చాలా భాగా ఉంది.

నాలుంగ్ /nāluṅg/ *n.* నాలుగు; four (nm.); (ఫొర్); **चार.** తొల్లెత జమనతె నాలుంగ్ కొత్తంగ్ మత్తంగ్. పురాతన కాలము లో నాలుగు పైసలు ఉండేవి.

నాల్విర్ /nālvir/ *n.* నలుగురు; four (m.); (ఫొర్); **चार.** ఇగ్గె నాల్విర్ వెడిల్క్ ఉచ్చి వడ్కె నెర్ మంతెర్. ఇచ్చట నలుగురు ముసలి వాళ్లు కూర్చొని మాట్లాడుతారు.

నాలుంగ్ మూలంగ్ /nāluṅg mūlaṅg/ *n.* చతురస్రం; square; (స్క్వేర్). మావ రోన్ నాలుంగ్ మూలంగ్ మంత. మా ఇల్లు చతురస్రం ఆకారంలో ఉంది.

నావ /nāva/ *pron.* నాది; my, mine; (మై); **मेरा.** నావ నన్నయె గోండి కరిక ఇంతాన్. నేను గోండి నేర్చుకుంటా నంటున్నాను.

నావ నన్నయ్ /nāva nannay/ *నా అంతట నేను; on my own; (ఒన్ మై ఒన్).* నావ నన్నయ్ కామ్ కరితాన్. నాది నేను పని నేర్చుకున్నాను.

నాసి కీ- /nāsi kī-/ *v.* • చెరుపు; damage; (డెమిజ్); **हानि; अहित.** బోర్డన్ గ లిహి కీతంగ్ అవ్ నాసి కీమ్. బోర్డు మీద రాసినవన్ని చెరుపుకో. • destroy; (డిస్ట్రొయ్); **बिखेर;** **छितरा.** చొకొట్ మత్తంగ్ అవ్ సామన్కున్ నాసి కీమ్. మంచిగా ఉన్న వస్తువులను చెదరగొట్టు.

నాసి కియ్యల్ /nāsi kiyyal/ n. • డస్టర్; duster; (డస్టర్).
 బోర్డనగ లిహికితంగ్ నాసికియ్యెన్ డస్టర్ ఇంతెర్. బోర్డు
 మీద రాసిన వాటిని తుడిచే దానిని డస్టర్ అంటారు.
 • తుడిచేవాడు; rubber; (రబర్). నాసికియ్యల్ మర్రకున్
 యేర్ వాతొర్. తుడిచేవాడు మొక్కలకు నీరు పోసాడు.
నాహోపా- /nāhō pā-/ n. ప్రతిధ్వని; to resound; धूम मचाना.
నిగనిగ /niganiga/ n. నిగనిగ; shimmer; (పిమర్); चमचम;
 उज्ज्वल. పూరొయ్ నింతసేస్తున్ నిగ నిగ నింత ఇంతెర్.
 పూర్తిగా నిండిన యెన్ను నిగనిగ లాడుతుందంటారు.
నిగ్రన్ /nigran/ n. గమనించుట; sight; (నైట్); दृष्टि; नजर.
 నర్క గోర్కల్ కల్లర్ పారొ నిగ్రన్ కీసెర్ మందంతొర్.
 రాత్రి గూర్క దొంగలు రాకుండా గమనిస్తుంటాడు.
నిడ్డర్ /nidḍur/ పూర్తిగా నిండిన కంకి. మావంగ్ రోతంగ్
 మక్కెంగ్ బయ్ నిడ్డర్ మంతంగ్. మా ఇంట్లో
 మొక్కజొన్న కంకులు పూర్తిగా నిండి ఉన్నాయి.
నిత్- /nit-/ v. నిలుచో; to be standing; (టు బీ స్టెండిట్).
 నిమ్మె యెద్దితె నిత్తు. నీవు ఎండలో నిలబడవద్దు.
నితూన్- /nitūs-/ v. నిలుపుట; stand; (స్టాండ్). కటుల్
 అరైకె నితుసంతేర్. మంచం పడితే తేపుతారు. The
 bed, having fallen over is put standing.
నిన్నె /ninne/ n. నిన్న; yesterday; (యెస్టెడి); कल को.
 నిన్నె కలెక్టరు మావ నాటి వాసి మత్తొర్. నిన్న కలెక్టరు
 మా ఊరికి వచ్చినాడు. నిన్నె నన్న హైదరాబాదు
 వాతొన్. నిన్న నేను హైదరాబాదు వచ్చాను.
నింద్- /nind-/ adj. నిండిన; to be full; (టు బీ ఫుల్). ఇద్
 బుడ్డితగ యేర్ నించి మంత. ఈ కుండ నీటితో నిండి ఉంది.
నింద్యల్ /nindval/ adv. నిండుగా; full; (ఫుల్).
నిప్- /nip-/ v. నిలుచో; to rise, to stand up; (టు రైస్).
 నిమ్మె యెద్దితె నిప్ప. నీవు ఎండలో నిలుచో.
నిపున్- /nipus-/ n. • నిలబెట్టటం; to raise, put
 standing, to make erect; (టు రేయ్); उभारना.
 కరంట్ కంబంగ్ నిపున్నెకె బయ్ కటిన్ ఆంత. విద్యుత్
 కంబాలను నిలబెట్టేటప్పుడు చాలా ఇబ్బంది అవుతుంది.
 • to cause to stop (a moving vehicle); (టు స్టాప్).
నిప్పుసి ఇర్ర /nippusi irra/ నిలిపి ఉంచు; make it stand;
 (మేయ్ ఇట్ స్టాండ్). కేడతల్ వాసి మర్న్ నిప్పుసి ఇర్ర.
 అడవి నుండి వచ్చి గొడ్డలిని నిలిపి ఉంచు. నన్న వానల్
 వేరి బస్ నిప్పుసి ఇర్ర. నేను వచ్చేవరకు బస్సు నిలిపి ఉంచు.
నిమ్ /nim/ n. నీవు; is that you?; (ఇస్ దెట్ యు?) నిమ్
 నాకున్ ఉంది గుర్తు తోహాన. నీవు ఒక చిహ్నం నాకు
 చూపించాలి.

నిమ్మె /nimme/ n. నీవు; you (s.); (యు). నీవ నిమ్మెయ్
 పాటంగ్ కరియ. నీది నీవే పాటలు నేర్చుకో.
నిమ్మెట్ /nimmet/ pron. మీరు; you (pl.); (యు); आप.
నిమినం /nimisam/ నిమిషము. సాట్ సెకండ్ కున్ ఉంది
 నిమినం ఇంతెర్. అరవై సెకన్ల ఒక నిమిషం అంటారు.
నియత్నె /niyatne/ న్యాయ. సప్టిర్ నియత్నె మందన.
 అందరు న్యాయంగా ఉండాలి.
నియమ్ కీమ్ /niyam kīm/ v. నియమించు; appoint;
 (అపొఇంట్); नियुक्त कर; निर्देश कर; आज्ञा दे.
నియవ్ /niyav/ n. • న్యాయం; తీర్పు; right; (రైట్); न्याय;
 इंसाफ. కామ్ నియవ్ కియన. పని న్యాయంగా చెయ్యాలి.
 judgement; (జజ్యుంట్); निर्णय; फैसला. సాసన్ తగ
 నియవ్ మందంత. శాసనంలో తీర్పు ఉంటుంది.
నియవ్ ప్రకర్ /niyav prakar/ న్యాయ రీతి; way of
 judging; (వేయ్ ఒవ్ జజిట్). నియవ్ ప్రకర్ న్యాయ్
 కియన. పద్ధతి ప్రకారం న్యాయం ఉంటుంది.
నియవ్త /niyavta/ • adj. న్యాయపర; legal; (లీగల్).
 సప్టిర్కున్ నియవ్తంగ్ గొస్టింగ్ వెహట్. అందరికి
 న్యాయపరమైన విషయాలు చెప్పండి.
 • adv. న్యాయంగా; fairly; (ఫీలి). బస్కెగిర్ నియవ్
 ఇన్వల్ మందన. ఎప్పటికైన న్యాయం ఉండాలి.
నియ్ /niy/ n. నూనె; oil; (ఒఇల్); तेल. బయ్యె చుడుర్
 కాండిర్ నియ్ ఊసెర్ మంత. అమ్మ చిన్న పాపకు నూనె
 రాసుకుంటుంది.
నియ్ గడ్డ /niy gaḍḍa/ n. తేనె; part of the honey-comb
 where the honey is; (పాట్ ఒవ్ హాని-కోం వేర్ హాని
 ఇస్); शहद छात्रा. కాడల్ నియ్ గడ్డంగ్ మందంత. తేనె
 గడ్డలు ఉంటాయి.
నియ్యతున్ బద్లి /niyyatun badli/ న్యాయ వ్యతిరేకమైన;
 against the law; (అగెంస్ట్ ద లో).
నియ్కడ /niykaḍa/ n. ఒక రకమైన చెట్టు; a kind of a
 tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).
నిర్వొ /nirvo/ మండుట లేదు. పూర్తంగ్ కట్టెనె తడ్డి
 నిరుస్తకె తడ్డి నిర్వొ. పచ్చి కట్టెలతో మండిస్తే మంట
 మండదు.
నిరున్- /nirus-/ • n. ముట్టించడం; lighting; (లైటింగ్). పేన్లగ
 ఉద్భతింగ్ నిరున్వల్ మంత. దేవుని దగ్గర ఊదు బత్తీలు
 ముట్టించాలి ఉంది.
 • v. నిప్పు పెట్టు; lit the fire; (లిట్ ద ఫైఅర్). కప్పింగ్ ఇస్త్రీ
 పాల్లెన్ గొక్కజ్ నిరుసంతొర్. బట్టలు ఇస్త్రీ
 చెయ్యడానికి నిప్పులు ముట్టించాడు.

నిల్- /nil-/ v. నిల్చుండు; to stand, to rise; (ఋ స్టాండ్);
खड़ा हो. కాండీర్ సెయ్ కల్కున్ కరుమ్ నిల్చి మంతెర్.
 పిల్లలు సైకిలు ప్రక్కన నిలబడి ఉన్నారు. The boys are
 standing beside their cycles.

నిలుస్- /nilus-/ v. నిలుపు; stand, to stop; (స్టాండ్).

నిల్చి మన్ /nilsi man/ నిలిచి ఉండు; make it stand;
 (మేయ్ ఇట్ స్టాండ్). రోత్ మున్నె నిల్చి మన్. ఇంటి
 ముందు నిలిచి ఉండు.

నిల్చి మంత /nilsimanta/ ఆగి ఉన్నది. పోంగ్ వత్ యేర్
 డొడ్డొతగ నిల్చి మంత. పారే సీరు గుంటలో ఆగి ఉన్నది.

నిలుబార్చి /nilubārci/ పెద్ద బాడిస. నిలు బార్చితె నిల్చి
 చెక్కంతెర్. పెద్ద బాడిసతో నిలబడి చెక్కుతాడు.

నిల్చి కీ- /nivḍi ki-/ adj. ఉత్పత్తి చేయగల. n. నిర్మాణం.
 తయారు చేయుట; productive; structure; (ప్రడక్టివ్);
निर्माण; संगठन; रचना. ఉంది బిస్కెట్-తుంగ్ వత్
 కంపెని నిల్చి కీతోర్. ఒక బిస్కెట్లు తయారు చేసే
 కర్మాగారము నిర్మించాడు.

నిల్చి కీమ్ /nivḍi kim/ v. తయారు చెయ్యి; figure; (ఫిగర్).
 నన్ వెహ్తా కామున్ నిల్చి కీమ్. నేను చెప్పిన పనిని తయారు
 చేయుము.

నివ్డె మా- /nivḍe mā-/ v. తయారైనది; to be ready; (ఋ బీ రెడి).

నివోద్ /nivod/ n. వైవేద్యము; food offering; (ఫుడ్ ఒఫరిట్).
 పోరత్ నేటి హన్మంతనగ నివోద్ వోంతెర్. పొలాల
 పండుగ రోజు ఆంజనేయునికి వైవేద్యము పెడతారు. On
 the 'pora' festival day they bring a food offering
 to the Hanuman (temple).

నిసన్ /nisan/ n. గురి; target; (టార్గెట్); **निशान.** బండు మావ్
 దున్ పాయన్ సాటి బాండత నిసన్ పియ్తోర్. బండు
 దుప్పిని చంపడానికి తుపాకీ గురి పెట్టాడు.

నిసని /nisani/ n. జ్ఞానపకార్థం.

నిహ- /nih-/ v. నింపుట; to fill; (ఋ ఫిల్); **भर.** బాయి
 నల్లతగ యేర్ నిహంత. అక్క కులాయి దగ్గర సీళ్ళు
 నింపుకుంటుంది.

నీక్ టావ /nik tāva/ నీకు తెలుసు; you know; (యు వో).
 నావ బుద్ధి నీక్ టావయ్ కీ. నా బుద్ధి నీకు తెలుసు కదా.

నీకె /nike/ n. నీకే; dedication; (డెడికేషన్); **अंकित; समर्पण.**
 ఇద్ పుస్తక్ నీకె ఇంజెర్ సీంతెర్. ఈ పుస్తకం నీకే అని
 అంకితం చేసాడు.

నీడల్ /niḍal/ n. నీలిరంగు; dark blue; (డాక్ బ్లూ); **नीला.**
 కప్పిన సబ్బు నీడల్ రంగె మందంత. బట్టల సబ్బు
 నీలిరంగులో ఉంటుంది.

నీతి వంతల్ /nīti vantal/ నీతివంతుడు. నేకిపియ్ తాక్వన్
 నీతి వంతల్ ఇంతెర్. నీతి నిజాయితీని బట్టి నడిచే వాన్ని
 నీతివంతుడు అంటారు.

నీంద్మకి /nīndmaki/ నిండ లేదు. మావంగ్ మక్కెంగ్ ఉండె
 నింద్మకి. మా మొక్కజొన్న ఇంకా నిండ లేదు.

నీర వెలుమ్ /nira velum/ n. చుండ్రు. నావ తలదగ నీర
 వెలుమ్ ఆత. నా తలలో చుండ్రు వచ్చింది.

నీర్ /nīr/ n. బూడిద; ash; (ఎశ్); **राख.** దివడి సడ్డున్ నిర్దె
 గూరెంగ్ ఊసంతెర్. దీపావళి పండుగకు గోడలు
 బూడిదతో మెత్తుతారు.

నీరె /nīre/ adj. గత సంవత్సరము; last year; (లాస్ట్
 యీయర్). నీరె నన్న స్రీ కాకులం సాంజి వాతోన్. గత
 సంవత్సరము శ్రీకాకుళం వెళ్లి వచ్చాను.

నీలి తెప్పంగ్ /nili tēppaṅg/ n. నీలి మబ్బులు; good
 clouds; (గుడ్ క్లౌడ్స్). ఆబర్ నేండ్ నీలి తెప్పనె నించి
 మంత. ఆకసం నీలి మబ్బులతో నిండి ఉంది.

నీలి అబర్ /nīliabar/ n. నీలి నింగి; sky; (స్కై). ఆబర్ నీలి
 రంగె మంత. నింగి నీలి రంగులో ఉంది.

నీవ /nīva/ pron. నీది; your (sg.); (యొర్); **तव.** నీ పుస్తక్
 నిమ్మె యెచ్చికున్ తర్. నీ పుస్తకాన్ని నీవు కొనుక్కొని
 తీసుకురా.

నీసాటి /nisāṭi/ నీ కొరకు. నీ సాటి సరి సూడెర్ మంతోన్.
 నీ కొరకు వేచి చూస్తున్నాను.

నుకన్ /nuksan/ n. నష్టము; destruction; (డిస్ట్రక్షన్);
नाश. రోన్ వేసికున్ వెల్లె నుకన్ ఆతోర్. ఇల్లు కాలి చాలా
 నష్ట పోయాడు. హాని. యేర్ వాసి నుకన్ ఆత. నీరు
 వచ్చి హాని కలిగింది.

నుజైమాతెకె /nujremāteke/ నుజ్జు నుజ్జు అవడం.
 నుజైమాతంగ్ పిండితున్ చుడ్డుక్ తల్లు నగ వాటంతెర్.
 నుజ్జు నుజ్జు అయిపోయిన పొడిని చిన్న సంచీలో వేస్తారు.

నుంగ్ /nuṅg/ n. నువ్వులు; sesame; (ఎసీసీయ్). నుంగె
 తిందన్ సాటి నియ్ తెండంతెర్. నువ్వుల నుండి నూనె
 తీస్తారు. *sesamum indicum.*

నుయ్యల్ కియ్యల్ /nuyyal kiyyal/ నునుపు చేయడము.
 బాయి గార్కు డారితున్ చహ్కాతగ నుయ్యల్ కీసెర్
 మంత. అక్క గారెల పిండిని మృదువుగా చేస్తుంది.

నుర్మె /nurme/ adj. చిన్న/ సన్నము; micro; (మైక్రో).

నుర్మె పెత్తె /nurme pette/ చిన్ననైన చీమ. నుర్మె పెత్తెంగ్ సార్ని పియ్యి దాంతంగ్. సూక్ష్మ మైన చీమలు వరుస వెళుతున్నాయి.

నురిత /nurita/ n. కరిగినది; solution; (సులుశన్). సాకుర్ యేతగ వాట్తె నురియంత. వక్కెర సిటిలో వేస్తే కరుగుతుంది.

నుల్క /nulka/ n. మంచం త్రాడు; webbing for bed. కటుడున్ నుల్కతె సరియంతెర్. మంచాన్ని నుల్కతో అల్లుతారు. They weave the webbing for/on the bed.

నుల్పె /nulpe/ n. సాయంత్రం; during the evening, after the sun has set; (డ్యుఅరిబ్ ద ఈవనిబ్). మూరంగ్ గాయిక్ నుల్పె అనెకె మూరంగ్ తరంతోర్. ఆవుల కాపరి సాయంత్రం అయ్యే వేళకు ఆవులను తెస్తాడు.

నుల్లె /nulle/ n. దోమ; mosquito; (మస్కిట్). పీర్ గాలుమ్ కడ్కెనగ బయ్ నుల్లెంగ్ అంతంగ్. వాన కాలంలో కండ్ల చుట్ట దోమలు బాగా వాలుతాయి.

నూడ /nūḍa/ n. కట్టెపిండి; the powder that is produced by woodworms in wood or weevils in food; (పొడర్ ప్రొమ్ వార్న్స్).

నూడ పుడి /nūḍa puḍi/ చెద పురుగు. నూడ పుడి కట్టెతున్ తింత. చెద పురుగు కట్టెను తింటుంది.

నూర్ /nūr/ num. • వంద; (100) నూరు; hundred; (హండ్రెడ్); सौ. నహ్ నూర్ రుప్యంగ్ మంతంగ్. నా దగ్గర్ వంద రూపాయలు ఉన్నాయి.

నూర్ సాల్క్ /nūr sālk/ వంద సంవత్సరములు. మానాటె నూర్ సాల్క్ నోర్ వెడిత్ మంతోర్. మా ఊరిలో వంద సంవత్సరాలు నిండిన ముసలి వాడు ఉన్నాడు.

నూల్ /nūl/ n. • దారం. నూల్ కప్పింగ్ కొట్టెన్ కామ్ సీంత. దారం బట్టలు కుట్టడానికి పనికి వస్తుంది. • నూలు; cotton; (కోటన్); सत.

నూసి /nūsi/ లక్క పురుగు; insect rust on plants, weevil. పడనంగ్ జొన్నంగ్ బుడ్డితల్ తెండ్సి నూడైకె నూసింగ్ ఆసి మందంతంగ్. పాత జొన్నలు కుండలో నుండి తీసి చూస్తే లక్క పురుగు ఉంటాయి.

నెత్తుడ డోబి /nettuḍa ḍōbi/ రక్తపు మడుగు; pool of blood; (పుల్ ఒప్ బ్లడ్). నెత్తుర్ పోంగ్ని నెత్తుడ డోబి నిల్. రక్తము కారి మడుగు కట్టింది.

నెత్తుడ బొట్టు /nettuḍa boṭṭu/ రక్తం బొట్టు.

నెత్తుర్ /nettur/ n. రక్తము; blood; (బ్లడ్); रक्त. బొట్టతున్ రేజర్ పత్తి సోడైకె నెత్తుర్ వాంత. వేలిని బ్లేడుతో కోస్తే రక్తము కారుతుంది.

నెత్తుర్ ఉర్ /nettururta/ రక్తం గడ్డ కట్టింది; coagulating blood, blood clotting. దన్క-లాగ్గ జాగతగ నెత్తుర్ ఉర్ని మంత. దెబ్బతగిలిన స్థలంలో రక్తము గడ్డ కట్టింది.

నెమ్ /nem/ n. గురి; target; (టార్గెట్); निशान. మొల్లొడున్ పాయన్ సాటి నెమ్ పియ్యెర్. కుందేలును చంపడానికి గురి పెట్టారు.

నెమ్ /ney/ n. కుక్క; dog; (డొగ్); कुत्ता. నెమ్ రోతున్ కేపంత. కుక్క ఇంటికి కాపలా ఉంటుంది.

నెమ్ నొడొంజ్ /ney noḍōṅj/ n. ఊసిరవెల్లి; chameleon; (కమిలియన్); गिरगिट. నెమ్ నొడొంజ్ కేడతె చిల్లల్ మందంత, యేడుంగ్రంక్ మారియంత. ఊసరవెల్లి అడవిలో ఉంటుంది. ఏడు రంగులు మారుస్తుంది. The chameleon which is green exists in the forest, it changes into seven colours.

నెయ్యెన్ /neylon/ నైలాన్. నెయ్యెన్ కస్త్ర బయ్ సబ్బుడ్ మందంత. నైలాన్ తాడు చాలా గట్టిగా ఉంటుంది.

నెమ్ తోకోర్ (జాడి) /ney tōkor (jāḍi)/ ఉత్తరేణి. నెమ్ తోకోర్ జాడి బయ్ కక్కె తాన సీర్ కొహ్కాసి ఉండన. వాంతులు వస్తే ఉత్తరేణి యొక్క వేర్లను దంచి తాగాలి.

నెమ్ పల్క్ (పొదెలకాయంగ్) /neypalk (podelakāyaṅg)/ పిచ్చి మొక్క.

నెరుస్వల్ /nerusval/ n. పొదుపు; savings; (సేవియ్ట్స్); किरफायत. మాతరికున్ కొత్తంగ్ వాతెకె నెరుసెర్ ఇరంతంగ్. ముసలి వారికి డబ్బులు వస్తే జాగ్రత్తగా ఉంచుతారు.

నెరోండ /nerōṅḍa/ n. ఆముదం; castor plant; (కాస్ట్ బెన్); एरंडी का तेल. నెరోండ నియ్ డీవత్ దొస్లె కామ్ సీంత. ఆముదపు నూనెను దీపం కోసం ఉపయోగిస్తారు.

నెరోండ నియ్ /nerōṅḍa niy/ n. ఆముదము నూనె; castor oil; (కాస్ట్ బెన్ ఒయిల్). రొహ్కానగ నెరోండ నియె డీవంగ్ దొసంతెర్. ఇంట్లో ఆముదము నూనెతో దీపాలు వెలిగిస్తారు.

నెరోండ లాద /nerōṅḍa lāda/ ఆముదపు పిండి. నెరోండ లాదతున్ అట్టి నెరోండ నియ్ తెండంతెర్. ఆముదము పిండిని వండి ఆముదము నూనె తీస్తారు.

నెల్లి (మర్ర) /nelli (marra)/ n. ఉసిరి చెట్టు; kind of a tree (the roots of which are used for curing snake bite); (కైండ్ ఒప్ ఏయ్ ట్రీ). నెల్లి మర్రతంగ్ కాయనె చట్టి వాటంతెర్. ఉసిరి కాయలతో పచ్చడి చేస్తారు. emblic myrobalan, phyllanthus emblica.

నెహర్ వడ్కవల్ /nehar vadkaval/ నెమ్మదిగా మాట్లాడడం; talk slowly; (టోక్ స్లోలి). కమరితగ సాత్తైకె నెహర్ వడ్కవన. కార్యాలయంలో నెమ్మదిగా మాట్లాడాలి.

నెహలి /nehali/ n. అల్పాహారం; meal - breakfast, lunch or dinner; (మీల్); जलपान. నెహలి కీసి సాత్తొర్. అల్పాహారము చేసి వెళ్ళినాడు. Having eaten he went out.

నెహ్రా /nehri/ n. సద్ది; eating; (ఈటిచ్); खाना. సక్రై నెహ్రా కీతికి? ప్రొద్దున సద్ది తిన్నావా. Have you had breakfast? (lit. Is your morning eating done?).

నెహ్రుకమిన్ /nehrukamis/ నెహ్రూ చొక్కా.

నేకంత /nēkanta/ n. చప్పుడు; word; (వడ్); आवाज; ध्वनि. డొల్కి బయ్ నేకంత. డొల్కి బాగా చప్పుడు నిస్తుంది.

నేక్ - /nēk-/ n. చప్పుడు; to sound; (టు సౌండ్).

నేకుస్ /nēkus/ గుడితగ గంటింగ్ నేకంతంగ్. గుడితో గంటలు మోగుతున్నాయి.

v. వాయిచుట; to play (musical instrument); (టు ప్లేయ్). కోమ్తుర్ కర్నాట్ నేకుస పరంతేర్. కోయంగ్ (గోండ్) మాత్రమే కర్నాట్ అనే సంగీత వాయిద్యం వాయిస్తారు. Only the Gond people play the *.

నేకి కీమ్ /nēki kim/ n. పాటించడం; observance; (ఆబ్సర్వాన్స్). మావ నేకింగ్ చొకొట్ నేమ్ కియన. మా సంప్రదాయాలను పాటించాలి.

నేకుస్వల్ /nēkusval/ వాయిచేవాడు. పటాడి పేప్రెంగ్ నేకుసంతొర్. ప్రధానోల్లు సన్నాయి వాయిస్తున్నాడు.

నేజి /nēna/ v. • దూరు; dash; (డెష్); प्रवेश कर; दाखिल हो. రాంజి గద్దింగ్ గద్దింగ్ నేజంతొర్. రాంజి కన్నాలోకి దూరుతున్నాడు. • చేరు; reach; (రీచ్); पहुँच; इकट्ठा हो. సినిమా టికెట్ తెండన్ సాటి మాందితగ నేజి. సినిమా టికెట్ తీయడానికి మందిలోకి చేరుకో.

నేటి /nēti/ clitic. ఈ రోజు; used after the name of a day; (టడేయ్). అద్ నేటి మరట్ విసాకపట్నం సాంజి వాతట్. ఆ రోజు మనము వైజాగ్ వెళ్ళి వచ్చాము.

నేంగ్ - /nēng-/ v. చొచ్చుట; to enter; (టు ఎంటర్); घुसना. మావ రోన్ యేర్ నేంగ్. మా ఇంట్లోకి నీరు చొచ్చింది.

నేంగ్నెకై /nēngneke/ inauguration; (ఇనేగరెపన్).

నేండ్ /nēṅḍ/ adv. ఈ రోజు; today; (టడేయ్); आज. నేండ్ మరట్ సమ్మిర్ మర్రక్ ఉర్స్ కట్. ఈ రోజు మనము మొక్కలను నాటుకుందాము.

నేండ్త /nēṅḍta/ బతికింది.

నేండ్తొర్ /nēṅḍtor/ v. బతికాడు; woke up; వోర్ సాయ్లెన్ అసికున్ నేండ్తొర్. అతను చావబోయి బతికాడు.

నేమి కీమ్ /nēmi kim/ v. నియమించు; appoint; (అపొఇంట్); नियुक्त कर; निर्देश कर; आज्ञा दे. కోమ్తురగ బెయ్ నెమ్మ మందంతంగ్ అవెన్ నేమి కీమ్. గోండులతో బాగా నియమాలు ఉంటాయి అవి పాటించాలి.

నేరొయ్ /nēroy/ adv. వేరుగా; separately; (సెప్రట్లీ).

నేలీ /nēli/ n. కిందకు; ground; (గ్రౌండ్); मैदान. చుడుర్ కాండి బూడ్ మిడ్తైకె నేలి మీండ్తొర్ ఇంతేర్. చిన్నపిల్లవాడు కింద పడుకుంటే నేల మీద పడుకున్నాడు అంటారు.

నేస్కాడ్ /nēskaḍ/ n. ఊపిరి; breath; (బ్రెత్); श्वास; साँस. మాయ్నల్ నెస్కాడ్ పొంద్యైకె సాంతొర్. వ్యక్తి ఊపిరి తీసుకోక పోతే చని పోతాడు.

నేస్కె - /nēsk-/ vi. ఊపిరి పీల్చు; to breathe, pant; (టు బ్రీచ్); साँस लेना. మాయ్నల్ నెస్కెవెకె సాత్తైకె సాంతొర్. వ్యక్తి ఊపిరి పిల్చుకుంటే మరణిస్తాడు.

నేన్డంగ్ /nēṅḍaṅg/ మగవారి బీజాలు. అండనగ నేన్డంగ్ మందంతంగ్. వరి బీజాలు మగవారిలో ఉంటాయి.

నేహరె /nēhare/ adv. మెల్లగా; fair; (ఫేర్). జోక్నే కియ్యడున్ నెహరె కియ్యల్ ఇంతేర్. మెల్లగా చేసే దానిని మెల్లగా అంటారు.

నేహ్ - /nēh-/ v. లోపల చొచ్చుకుపోవడం; to put in; (టు పుట్ ఇన్). పుత్తితగ రొప్పొనేంగ్వల్ తరసున్ కరెమాత బుద్ది. పుట్టలోకి పాము చొచ్చుకొని పోవడము దానికి తెలిసిన విద్య.

నొగ్గ /nogga/ n. ఎడ్లబండికి పొడుగాటి కట్టెలు; part of the chassis of a bullock cart (main length-wise piece of wood; two are required for each cart); (షసి ఒమ్ కాట్). కాసుడున్, చెక్కత్ రెండ్-రండ్ నొగ్గంగ్ మందంతంగ్. ఎడ్ల బండికి, రెండు పొడుగాటి కట్టెలు ఉంటాయి. Bullock carts and small carts have two length-wise pieces of wood (each) [for the chassis].

నొడ్కె - /nodk-/ v. పాకడము; to crawl (on stomach); (టు క్రాల్); रेंगना. తరన్ నొడ్కె నెర్ వాత. పాము పాకుతూ వచ్చింది.

నొముర్ అయ్యక్ /nomur ayvak/ adj. ప్రమాద రహిత; harmless; (హామ్లెస్). బన్ నల్ అర్రైన్ బతి నోముర్ అయ్యక్ మంతొన్. బస్సు లోంచి పడ్డాను కాని ప్రమాదం ఎది జరగ లేదు.

నోర్ - /nor-/ v. కడుగుట; to wash (not used for washing clothes); (టు వోక్); धोना.

నావ /nov/ num. (09) తొమ్మిది; nine; (నైన్). నల్ల నావ పుస్తక్ మంతం గ్. నాదగ్గర తొమ్మిది పుస్తకాలు ఉన్నాయి.

నావ మహ్నాంగ్ /nov mahnaṅg/ తొమ్మిది నేలలు. నావ మహ్నాంగ్ ఆత ఇంతెర్. తొమ్మిది నేలలు అయింది అంటారు.

నావ్కరి /novkari/ n. ఉద్యోగం; job; (జోబ్); **नौकरी**. నన్న చప్రాసి నావ్కరి కీంతాన్. నేను చప్రాసి ఉద్యోగం చేస్తున్నాను.

నావ్రల్ /novral/ n. పెళ్లి కొడుకు.

వరడు; bridegroom; (గ్రేం); **ब्रह्मा**. ఇజె మర్మింగ్ అయ్యన్ నావ్రల్ ఇంతెర్. ఇప్పుడు పెళ్లి అయ్యే అబ్బాయిని పెండ్లి కొడుకు అంటారు. The man getting married is called the bridegroom.

నావ్రి /novri/ పెళ్లి కూతురు. మర్మింగ్ ఆయ్యల్ పేడిన్ నావ్రి ఇంతెర్. పెళ్లి చేసుకునే అమ్మాయిని పెళ్లి కూతురు అంటారు.

నావ్వొంగ్ /novvoṅg/ n. దినుసులు; kind of agricultural ceremony (pl.); (ఎగ్రికల్చరల్ సెరిమని). సమ్మిర్ కుటుమ్మలిర్ ఉంది రోన్ మీరె మాసి నావ్వొంగ్ కీంతెర్. ఒకే కుటుంబీకులందరు కలిసి క్రొత్త దినుసుల పండుగ చేసి తింటారు. All the members of the clan (family, saga) gather together to perform the * ceremony.

నో- /nō-/ vi. ఇబ్బంది పెట్టడం; to hurt; (టు హట్); **अति पहेँचाना**.

నోట్- /nōṭ-/ n. అల్లుట; to make rope by twisting,

entwine; (టు మేయ్, రోప్). బుల్లుత నోడె నోటంతెర్. జనుముతో తాడు అల్లుతారు. Hemp is used to make (twist) rope.

నోడె /nōḍe/ n. తాడు; rope; (రోప్); **रस्सी**. కుహిత యేర్ తెండన్ సాటి పాహ్రతగ నోడె దొహ్తార్. బావి నుండి నీరు తీయడానికి బాల్బీకి తాడు కట్టుకున్నాడు. అక్కొ బుల్లుతె నోడె నోట్సెర్ మంతోర్. తాతయ్య తాడు అల్లుతున్నాడు.

నోయ్యల్ /nōyval/ • నొప్పి కలగడం; having pain; (హావిజ్ పేయ్).

• n. నొప్పి; smart; (స్మాట్); **दर्द**; **दुख**. కాండిర్కున్ పాసి నోయుసియ్య. పిల్లలను కొట్టి నొప్పించకు.

నోర్- /nōr-/ n. విసురుట; to grind; (టు గ్రైండ్); **पीसना**. బయ్యె గొహ్కా నోర్సెర్ మంత. అమ్మ గోధుమలు విసురుతూంది.

నోర్వల్ /nōrval/ n. పిండి పట్టడం; cleaning; (క్లీనిజ్); **प्रखालन**; **धोना**. జొన్నంగ్ నోర్సి పిండి తయర్ కీంతెర్. జొన్నలను మరతో పట్టి పిండి తయారు చేస్తారు.

నోస్కమాటి /nōskamāṭi/ చిలగడ దుంప; sweet potato; (స్వీట్ పట్టెయ్). నోస్కమాటి త కుస్తి అట్టంతెర్. చిలగడ దుంపతో కూర వండుతారు.

నోస్కామాటి /nōskā māṭi/ n. ఒకరకమైన దుంప; yam; (యాం); **रतालू**.

ప

పక్కకీ- /pakka ki-/ v. నిర్ణయించు; to decide, settle **निश्चय करना**. మర్మిని దివోన్ పక్కకీమ్. పెళ్లి రోజు నిర్ణయించు.

పక్కి /pakki/ n. వెదురు బద్ద; bamboo strip; (బ్యాంబు స్ట్రిప్). రోతగ వాసన్ పొర్తొ పక్కింగ్ పాంతెర్. ఇంటిలో వాసాలు పై బద్దలు కడతారు.

పక్త /pakt/ n. సంపూర్ణంగా; only; (ఓంలి).

పగ /paga/ n. • పగ; hatred; (హేట్); **दुश्मनी**; **शत्रुता**; **द्वेष**. నీక్ నాక్ వెల్లె పగ మంత. నీకు నాకు చాలా పగ ఉంది. • కుట్ట; racketeering; (రెకటిరింగ్); **साजिश**. నాక్ నీక్ వెల్లె పగ మంత. నీవు నామీద ఎక్కువ కుట్ట చేస్తున్నావు.

పగ్రికీ- /pagri ki-/ v. వెడల్పు చెయ్యి; to spread out on the ground; (టు స్పైడ్ బాట్); फैलना. జొన్నంగ్ నూసింగ్ ఆతెకె బూడ్ యెద్దితె పగ్రికీంతెర్. జొన్నలతో పురుగులు చేరి అయితే వెడల్పు చేసి ఎండ బెడతారు. When weevils come in the millet it is spread out on the ground in the sun.

పగ్రి-మా /pagre-mā/ to be spread; (టు బీ స్పైడ్).

పచ్చెమా- /pacce mā-/ v. • చెడిపోయింది; spoiled; (స్పాయిల్). యేర్ వాట్ట పొంజి మర్ర సాసి పచ్చెమాత. నీరు పొయ్యక మొక్క ఎండిపోయింది. జీర్ణము అగుట; getting digested; (గెటిజ్ డైజెస్టెడ్). మూర జాడి తింజికున్ పచ్చెమాయుస్త. ఆవు గడ్డి తిని జీర్ణం చేసుకుంది.

పజ్జె /pajje/ adv. వెనుక; behind, after, since; (బిహైండ్/అఫ్ట); के पीछे. డిగ్రికీత పజ్జె నొక్కరి వాత. డిగ్రి చేసిన తరువాత ఉద్యోగము వచ్చింది.

పటపట /paṭa paṭa/ n. చప్పుడు; word; (వడ్); आवाज; ध्वनि. కాపున్ కుట్టంగ్ పటపట ఇంజెర్ వేంతంగ్. పత్తి కట్టెలు పటపట మని కాలుతుంటాయి.

పటడి /paṭaḍi/ n. ప్రధాన్ (కులం పేరు); the Pradhan caste, hereditary musician of Gonds. మర్మిన్ గ పటడి పేపెంగ్ ఉహ్కాంతోర్. పెండ్లిలో ప్రధాన్ వారు సన్నాయి వాయిస్తారు. During weddings the * play (blow) the 'phepre' (woodwind) instruments.

పటపట ఇంజెర్ ఉరుంగ్ /paṭapaṭa inḍerurungta/ పటపట మని విరుగుట. పిర్ వడి వాతెకె మావ రోత పజ్జెట మర్రత కాంద పటపట ఇంజెర్ ఉరుంగ్. గాలి వాన వస్తే మా ఇంటి వెనుక చెట్టు కొమ్మ పటపటమని విరిగి పోయింది.

పటం /paṭam/ n. పటం; map; (మెప్); चित्र; तस्वीर.

పట్- /paṭ-/ n. నిద్ర; to lie down, sleep; (టు లై డౌన్); सोना. నన్న పట్నైన్ తయర్ ఆంతాన్. నేను నిద్ర పోవడానికి తయారు అవుతున్నాను.

పట్ పియ్య /paṭ piysi/ adv. ప్రత్యేకంగా; apart; (అపాట్); खास तौर पर. పట్ పియ్య నిమ్మె నాకున్ బారి వడ్కుసింతి. ప్రత్యేకంగా నన్నె ఎందుకు మాట్లాడిస్తున్నావు.

పట్టి /paṭṭi/ కొలతల పట్టి. కష్టింగ్ కహ్వల్ పట్టి మందంత. బట్టలు కొలిచే కొలతల పట్టి ఉంటుంది.

పటెక /paṭeka/ n. టపాకాయలు; firework; (ఫైఅర్వక్); पटाखे. దివడి సడ్డున్ చుడుర్ డగుర్ సప్పిర్ పటెకంగ్ వొహంతెర్. దీపావళి పండుగకు చిన్న పెద్ద అందరూ కలిసి టపాకాయలు కాలుస్తారు.

పట్నై /paṭne/ adv. తొందర; quick; (క్విక్); जल्दी; उतावलापन.

పట్టటి /paṭpaṭi/ మోటర్ సైకిల్; motorcycle; పట్టి /paṭsi/ పండుకొని. చుడుర్ పేడి ఊకడ్గ పట్టి మంత. చిన్న పాప ఊయలలో పండుకొని ఉంది.

పటెకంగ్ /paṭekang/ టపాకాయలు; crackers; (క్రేకర్స్). **పడన** /paḍana/ adj. • ప్రాచీన. పురాతన. జైనత్ పడన గుడి మంత. జైనత్ ప్రాచీన దేవాలయం.

పడన పిడి /paḍana piḍi/ ప్రాచీన యుగము. పడన పిడితుర్ బయ్ వేసుడింగ్ వెహిందిర్. ప్రాచీన యుగము వారు చాలా కథలు చెప్పేవారు.

పడ్డ /paḍḍa/ n. ఆడ దూడ; calf (f.), heifer; (కాఫ్). నాకున్ ఉంది పడ్డ మంత. నాకు ఒక ఆడ దూడ ఉంది.

పడ్డ /paḍḍ/ పండును.

పడ్సంగ్ /paḍsaṅg/ n. జలుబు; cold (to have a cold); (టు హెవ్ ఏయ్ కోల్డ్); शुकाम. వెల్లె జాగన యేర్ ఉట్టెకె పడ్సంగ్ ఆంతంగ్. చాలా చోట్ల నీరు తాగితే జలుబు చేస్తుంది.

పడ్స కాండి /paḍs kāṇḍi/ n. యువకుడు; youngster; (యంగ్స్టర్); युवक; जवान. మర్మింగ్ అయ్యక్ మన్వల్ వోన్ పడ్స కాండి ఇంతెర్. పెండ్లి కాకుండా ఉండే యువకుణ్ణి పడుచు పిల్లోడు అంటారు.

పడి /paḍi/ n. చంచ; small spoon; (స్పూన్); चम्मच.

పడిగెల్క్ /paḍigelk/ చెవి పోగులు. బాయిక్ కెమ్కనగ పడిగెల్క్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు చెవులలో చెవి పోగులు పెట్టుకుంటారు.

పడిజుదాల్ /paḍijudāl/ v. పాతబడ్డ; spoiled; (స్పాయిల్డ్). వోర్- బయ్ పడిజుదాల్ మాయ్నల్ మంతోర్. అతను పురాతన కాలం వ్యక్తి.

పడిద్ /paḍid/ • wilderness, barren area; (విల్డర్నెస్); बियाबान. మర్రక్, పొద్దెలంగ్ మన్నొంగ్, అద్ జాగతున్ పడిద్ ఇంతెర్. Where there are no trees and bushes, that place is called a wilderness.

• n. బంజారా బీడు. పొద్దెలంగ్ జాడి బండంగ్ మన్వల్ బొమ్మితున్ పడిద్ ఇంతెర్. పొదలు మరియు గడ్డి బండలు ఉన్న భూమిని బంజరు బీడు భూమి అంటారు.

• *n.* మైదానం. గాయ్ కీర్ సారీంగ్ తిన్దె పడిద్ నగ మూరంగ్ ఆపుసీతేర్. పశువులను కాపరులు అన్నము తినుటకు ఆవులను మైదాన ప్రాంతములో నిలుపుతారు. Cowherds in order to eat chapatis (bread) stop their cows in a barren area.

పడిద్ అర్త /paḍidarta/ మరుగుపడ్డ. బతయ్ సెల్వక్ మన్వడున్ పడిద్ ఇంతేర్. ఏమి లేకుండా ఉండే దానిని మరుగుపడ్డ అంటారు.

పడియ /paḍiya/ *n.* దువ్వకోవడానికి; comb (large, double-sided, used by ladies); (కోం). తల్లతగ పుర్కింగ్ ఆతెకె పడియాతె ఊడ్చి తెండంతేర్. తలలో పేనులు అయితే దువ్వకొని పేన్లు తీస్తారు.

పడె /paḍe/ *n.* పడగ; hood of cobra; (హూడ్ ఒవ్ కోబ్ర). నాగ్ తరసన్ పాడెన్ సాత్తెకె పన్ ఇంజెర్ పడె తెండంత. నాగు పామును కొట్టడానికి వెళితే బున్ మని పడగ తీస్తుంది.

పడెమెన్ /paḍemen/ *adj.* నాల్గవ భాగం; quarter; (క్వోటర్); चार सम भाग करना. ఉంది సరిత్ నాలుంగ్ టుక్డెంగ్ కీతెకె ఉంది టుక్డెత్ పడెమెన్ ఇంతేర్. ఒక రొట్టెను నాలుగు ముక్కలు చేస్తే ఒక ముక్కను పావు అంటారు. If we break bread into four pieces, we call one of the pieces a quarter.

పడోసా /paḍōsā/ *pron.* దాని; matter; (మెటర్); विषय.

పతంగ్ /pataṅg/ *n.* గాలి పటం; kite (that children fly); (కైట్); पतंग. నన్న పతంగ్ కర్నెర్ మంతాన్. నేను గాలి పటం ఎగర వేస్తున్నాను.

పత్తంగ్ /pattaṅg/ *n.* పేకాట; poker; (పోకర్). నన్న పత్తంగ్ కర్ని బయ్ వెల్లె కొత్తంగ్ మయ్ తాన్. నేను పేకాట ఆడి చాలా డబ్బు సంపాదించాను.

పత్తి /patti/ *n.* బ్లేడు; blade; (బ్లేడ్); पत्ती. రేజర్ పత్తితె తిడిస్కె తెండంతేర్. బ్లేడుతో గోర్లు తీస్తారు.

పత్తెకమ్ /pattēkam/ *adv.* ప్రత్యేకించి; preferably; (ప్రెఫరబ్లీ); सुख्यतः; प्रधानतया; खासकर. పత్తెకమ్ ఆద్ మొల్లొడున్ పాతాన్. ప్రత్యేకించి కుందేలును కొట్టను.

పత్తెం /pattēn/ *n.* పథ్యం; restricted meal; (రిస్ట్రిక్టెడ్ మీల్); पथ्य; परहेजी रखना.

పత్పార్ /patpār/ *n.* పెంపకం; upbringing; (అప్ బ్రిజిటింగ్); पालन-पोषण. వోన్ బెయె-బాబల్ సెల్లేర్, అదెన్ లాసి మొమొట్ పత్పార్ కీంతామ్. ఆయనకు అమ్మ నాన్నలు లేరు అందుకని మేము అతనిని పెంచుతున్నాము. He is an orphan (parents are not there), so we brought him up.

పత్త్రంగ్ /patraṅg/ *n.* రేకులు; 'tin' roofing sheets - usually thin corrugated steel; (కొరగెటడ్ స్టీల్ శీట్); टीन शीट.

పత్లో /patlo/ *n.* పల్చని. ఇద్ దవ్రత్ కాగుత్ బయ్ పత్లో మంత. ఈ తెల్లని కాగితము చాలా పల్చగా ఉంది.

పతివర్తల్ /pativartal/ నిజాయితీ గల; having honesty; (హావిజ్ ఒన్స్టి). మాడ్సొ వెయ్యె పతివర్తల్ తె మందన. దంపతులు నిజాయితీగా ఉండాలి.

పతెకమ్ ఆవ్వల్ /patekam āval/ *v.* మొదలు యెంచు;

పద్ /pad/ *num.* పది; ten; (టిన్); दस.

పద్ది /paddi/ *n.* పంది; pig; (పిగ్); सुअर.

పద్దుర్ /paddur/ *n.* అంచు; end portion of a dhoti; (ఎండ్ పొశన్ ఒవ్ దోతి). కష్టిత అంచు తున్ ఉంది పద్దుర్ ఇంతేర్. వీర అంచును అంచు అంటారు.

పదిన్ /padis/ *v.* తిట్టుట; scold; (స్కోల్డ్). కల్లెన్ రాంగ్ని రాంగ్ని పదిన్ కీత. దొంగని తిట్టి తిట్టింది.

పదున్ /padun/ *n.* పదును; sharp; (శాప్). నావ రూసి బయ్ పదున్ మంత. నా కత్తి చాలా పదునుగా ఉంది.

పంచ /pañca/ *n.* పంచ; बरामदा. మాయ్నల్ పంచ పోండంతోర్. వ్యక్తి దోవతి కట్టుకుంటాడు.

పంట పండుస్వల్ /pañṭa paṅḍusval/ *n.* పంట పండించడం. పిర్ గాలుమ్ పంటంగ్ పండు సీంతేర్. వాన కాలం పంటలు పండిస్తారు.

పంక వడి /pañka vaḍi/ *n.* పంకా గాలి; air from fan; (ఏ ఫ్రొమ్ ఫెన్). గర్ని ఆతెకె పంకత వడి యెచ్చెర్ నర్మంతేర్. వేడి అయితే పంకా గాలి తీసుకుంటూ పండుకుంటారు.

పంగత్ /pañgat/ *n.* సామూహిక ఆరగించడం; feast; (ఫీస్ట్). మావంగ్ సడ్కున్ సమ్మిర్ పంగత్ కీంతేర్. సాంప్రదాయ పండుగల్లో సామూహిక భోజనం చేస్తాము.

పంటతున్ ముడుస్త /pañṭatun muḍusta/ *n.* పంటలను ముంచుట. కుడెర్ యేర్ వాసికున్ పంటతున్ ముడుస్త. నది నీరు ప్రవహించి పంటను ముంచుట.

పంచంగం /pañcaṅgam/ *n.* జ్యోతిష్యం; palmistry; (పామిస్ట్రీ). నీవ బవిస్యత్ వెహ్వల్ పుస్తక్ పంచంగ్ ఆండ్. నీ రాబోయే కాలమును తెలిపే ది జ్యోతిష్య పుస్తకం.

పన్నన్ /pannas/ *num.* 50; fifty; (ఫిఫ్టి). పన్నన్ సాల్క్ ఆతొర్ వోన్ ఆర్దొ ఉంబర్ ఆత ఇంతేర్. 50 సంవత్సరములు అయితే సగం వయస్సు అయింది అంటారు.

పన్నె /panne/ *n.* కప్ప; frog; (ఫ్రోగ్); मेंढक. పన్నెంగ్ పిర్ గాలుమ్ యేతగ బోర్ బోర్ ఇంజెర్ ఇంతంగ్. కప్పలు వాన కాలంలో బోర్ బోర్ మని అల్లరి చేస్తాయి.

పన్నె /panne/ *n.* కండరము; muscle; (మసల్); पेशी. కాండిర్ కర్నెకె కయ్ ముడ్డుసీసి పన్నె తొహంతేర్. పిల్లలు ఆటలాడు కొనే ముందు చేతిని ముడిచి కండలు చూపుతారు. When boys play they flex their arms to show off their muscles.

పంచ్ /pañc/ *n.* పంచాయితీలో ఉన్నవారు. పంచ్ సమ్మిర్ మీరె మాసి పంచద్ ఉద్దంతేర్. పంచాయితీలో ఉన్నవారు సభ్యులందరూ కలిసి పంచాయితీ కూర్చుంటారు.

పంజ్ - /pañj-/ vi. కడుపు నిండ; to be replete, satisfied, filled, full up. నావంగ్ కోందంగ్ నేండ్ పంజ్ మకి. నా ఎడ్లకు ఈ రోజు కడుపు నిండ లేదు.

పంద్ర దియంగ్ /pandra diyang/ n. పదిహేను రోజులు; fifteen days; (ఫిఫ్టీన్ డేయ్స్). నావ కామ్ పంద్ర దియంగ్ మంత. నా పని పదిహేను రోజులు ఉంది.

పంజ్వుల్ /pañjval/ కడుపు నిండుట. కోందంగ్ జాడి మెయ్యి పంజంతంగ్. ఎడ్లు గడ్డి తిని కడుపు నింపుకుంటాయి.

పబ్లిక్ నమ్మవక్నే /pablik nammavakne/ జనం సమ్మతం కాని; a decision people disagree with; (ఏయ్ డిసిజన్ పీపల్ డిసగ్రీ విద్).

పండ /paṇḍa/ • v. పండింది; yielded; (యీల్డ్ ఎడ్). మర్క పండైకె మర్క రస్స కీసి తింతెర్. మామిడి పండుతో మామిడి రసం చేసి తింటారు. • adj. పండిన; mellow; (మెలోప్); पका.

పండ్యకి /paṇḍmaki/ పండలేదు. పంటంగ్ పండ్యకి. పంటలు పండలేదు.

పండి /paṇḍi/ n. ఫలం; fruit; (ఫ్రూట్). యెడ్కి వాతెకె సేవ పండింగ్ తిందన. జ్వరము వస్తే నేపు పండ్లు తినాలి. పండింగ్ తిత్తెకె జీవతున్ చొకొట్ మందంత. పండ్లు తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

పండి మాయ్నల్ /paṇḍi māynal/ పండుముసలి. **పండి మిచ్చ** /paṇḍi micco/ ఎర్ర తేలు; a reddish coloured scorpion; (రెడ్ స్కోపియస్). రగ్గల్ మిచ్చతున్ పండి మిచ్చ ఇంతెర్. ఎర్రటి తేలును పండు తేలు అంటారు.

పయ్ /payta/ v. చీరిన; broken; (బ్రోకన్). మర్నె కట్టెతున్ పయుస్తెకె కట్టె పయంత. గొడ్డలితో కట్టెను పగులగొట్టాలి.

పయ్కమ్ /paytkam/ n. పైత్యం; bile; (బైల్). మాయ్నన్ పయ్కమ్ ఆంత. వ్యక్తికి పైత్యం అవుతుంది.

పయ్ /pays/ n. • వెడల్పు; latitude; (లాటిట్యూడ్); चौडाई. కావక్ నంగ్ పాటింగ్ బయ్ పయ్ మంతంగ్. తలుపు చెక్కలు చాలా వెడల్పుగా ఉన్నాయి. • విస్తారం; extent;

పయ్టన్ /paytan/ • మైదానం. కుడెర్ యేర్ పార్సికున్ పయ్ టన్ జాగ ఆత. నది నీరు పారి భూమి మైదానంగా తయారు అయింది. • n. విస్తారం; extent; (ఇక్స్టెంట్). గుట్టన్ నడ్డుమ్ పయ్టన్ మంత. గుట్ట నడుమ ఎత్తు ఎక్కువగా ఉంది..

పయ్రి /payri/ n. మెట్లు; step; (స్టెప్); पाग. మావ రోతంగ్ పయ్రి బయ్ వెల్లె మంతంగ్. మా ఇంటి మెట్లు చాలా ఎక్కువగా ఉన్నాయి.

పయ్సంగ్ /paysang/ n. పైసలు, డబ్బు; money; (మని). నల్లా దుస్త్రా దేస్సంగ్ పయ్సంగ్ మంతంగ్. న దగ్గర వేరే దేశం డబ్బులు ఉన్నాయి.

పరక్ /parak/ n. తేడా; difference; (డిఫరెన్స్); फरक. బద్ గిర్ వెల్లె పరక్ మందంత. ఏదైనా చాలా వ్యత్యాసం ఉంటుంది.

పరటి /parati/ పత్తి కట్టె. కాపున్ కట్టెతున్ పరటి ఇంజెర్ ఇంతెర్. పత్తి కట్టెను పరటి అని అంటారు.

పరడ్ (తరన్) /paraḍ (taras)/ n. పాము; kind of snake with spots on its body; (క్లెండ్ ఒవ్ స్పెయ్స్); साँप. పరడ్ తరన్ పరడ్ పరడ్ దాంత. ఈ పాము సర సర పాకుతుంది.

పరత్ /parat/ n. పెద్ద పళ్లెము; plate (large); (ప్లేయ్ట్). పరత్తుగ బాయిక్ పిండి పిస్కంతంగ్. పద్ద పళ్లెతో ఆడవారు పిండిని పిసుకుతారు. Ladies knead flour on a large plate.

పరన్ /paran/ n. జీవం; animate; (ఎనమత్). మరట్ చక్నే మత్తెకె పరన్తున్ చొకొట్ మందంత. మనము మంచిగా ఉంటే ఆరోగ్యం మంచిగా ఉంటుంది.

పర్ - /par-/ vi. to be able; (టు బీ ఏయ్బల్). నన్న టీవి గిర్ సూడ పరంతాన్. నేను టీవి కూడా చూడ గలుగుతున్నాను.

పర్చ /parca/ n. అస్థిర నివాసపు గుర్తు; track, marks, line; (మాక్స్); लाइन. మొల్లొల్ పర్చతగ వొల్చి మంత. కుందేలు అస్థిర నివాసంలో దాగి ఉంది.

పర్జత పార్తి /parjata pārti/ ప్రజాస్వామ్య పార్టీ; democratic party; (డెమక్రటిక్ పార్టీ).

పర్మన్ /parman/ n. ఉత్తరం; letter; (లెటర్); उत्तर; पत्र; चिट्ठी.

పర్మన్ వెహ /parman vaha/ v. ప్రత్యుత్తరం చెప్పు.

పర్ /parra/ n. తబలా; small drum; (డ్రమ్). డండరి తెండ్నెకె పర్త పూజ కీంతెర్. డండారి వెళ్లె సమయంలో తబలాను పూజిస్తారు.

పర్సి బండ /parsi baṇḍa/ n. చలువరాయి; marble; (మాబల్); संगमरमर. మావ రోన్ బూడ్ పర్సి బండ తార్సి మంత. మా ఇంట్లో కింద చలువరాయి ఉంది.

పర్సు /parsu/ n. పర్సు; purse; (సస్). కొత్తంగ్ ఇర్వల్ పర్స్ ఆండ్. డబ్బు దాచు కొనే పర్సు.

పర్వత /parsota/ కడుపు అయింది; became pregnant; (బికేయ్యే ప్రెగ్నంట్). హెరె పర్వత. మేకకు గర్భం వచ్చింది.

పరి- /pari-/ v. ఎగిరింది; to fly; (ఘై పై); उड़ना. పిట్టె పరియంత. పిట్ట ఎగురుతుంది.

పరికృ /pariksa/ n. పరీక్ష; trial; (ట్రైఅల్); परीक्षा; इम्तहान. న్యాయమున బారెతె పరికృ మందంత. న్యాయ స్థానము గురించి పరీక్ష ఉంటుంది.

పరెకడా /parekaḍā/ अरब.

పరెండ, /pareṇḍa/ adj. రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత. మున్నెత్ సాల్డన్ పజ్జెయ్ వాయ్వల్ పరెండ ఇంతెర్. రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత వచ్చు సంవత్సరము.

పరెండ, /pareṇḍa/ num. (12) పన్నెండు; twelve; (ట్యెల్వ్).

పరెవయ్ /parevay/ n. పది వేలు; ten thousand; (టెన్ తౌసండ్); दस हजार.

పరెవయ్ కి /parevayki/ n. పది లక్షలు; ten lakhs; (టెన్ ల్యాక్స్); दस लाख.

పరెసన్ /paresan/ n. కష్టం; trouble; (ట్రబల్); कष्ट; तकलीफ; कठिन; मुश्किल. జంగు తన్వ హెరె దవైమాత ఇంజెర్ పరెసన్ అంతోర్. జంగు తన్ మేక తప్పి పోయిందని అమాయకంగా అయ్యాడు.

పల్, /pal/ n. పన్ను; tooth, tusk, fang; (టూత్); दाँत. పల్కే నే కొర్కంతోర్. పంటితో కొరుకుతాడు.

పల్కే నె కాత్రి-కి /palkne kātri-ki-/ v. పండ్లతో కొరుకు; to bite off with the teeth; (టూ బైట్ ఒఫ్ విద్ ద టీత్). కష్టింగ్ కొట్టె సీపి నూల్డన్ పల్కే నె కత్రి కీంతోర్. బట్టలు కుట్టే దర్బి దారమును పళ్లతో తెంపుతాడు. The tailor bites off the thread with his teeth.

పల్క /palk/ n. దంతాలు; teeth; (టీత్). యేనితంగ్ పల్క బయ్ డగ్గక్ మంతంగ్. ఏనుగు దంతాలు చాలా పెద్దగా ఉంటాయి.

పల్ల /palla/ n. సమ చోటు; plain, meadow, cleaned-up place; (ప్లెయ్య్); राखा. మట్ట ఆకిన కడ పల్ల బొమ్మితగ కీంతెర్. తునికి ఆకుల కళ్లము సమ స్థలంలో చేస్తారు.

పల్ల విల్ల /palla villa/ చిందర వందర; scatter; (స్కటర్). తడంజల్ హెరె సవ్వినున్ పల్ల విల్ల కీసెర్ తింత. తోడేలు మేక మాంసమును చిందరవందర చేస్తూ తింటుంది.

పవిత్ర /pavitra/ • n. పవిత్రత; holy; (హాలి). కృష్ణ బగవంతల్ బయ్ పవిత్ర వంతల్. వాసుదేవుడు పవిత్రుడు. • adv.

పవిత్రంగా; solemnly; (సొలమ్నీ). నన్న పవిత్ర బగవంతన బక్తి కీంతోన్. నేను పవిత్ర గల దేవుని భక్తి చేస్తాను.

పసంద్ /pasand/ n. ఇష్టము; liking; (లైకింగ్). నాకున్ గులాబి పుజర్ ఇత్తెకె పసంద్. నాకు గులాబీ పువ్వు అంటే ఇష్టము.

పసర్ /pasar/ ఆకుపసరు; पत्तों का रस. ఇర్వలిక ఆకినున్ చురి కీతెకె పసర్ పెసియంత. పచ్చి ఆకులను నలిపితే ఆకుపసరు వస్తుంది.

పసర్ /paspara/ n. అంట్లు; the scraps of rice left over after eating; (స్రాప్స్ ఒవ్ రైస్). గాటో తిన్నెకె తూర్త గాటోతున్ పసర్ ఇంతెర్. అన్నము తినేటప్పుడు కింద పడిన అన్నాన్ని అంట్లు అంటారు.

పసి కి- /pasi ki-/ v. మోసం చేయుట; to deceive; (టూ డిసీవ్); भरमाना. కొత్తంగ్ సీంతోన్ ఇంజికున్ పసి కీతోర్. డబ్బు ఇస్తాను అని మోసం చేయుట.

పసిపిక్ మహా సమ్దుర్ /pasipik maha samdur/ పసిపిక్ మహా సమ్దురం.

పహజ్జె /pahajle/ n. కావాలి; guard; (గాడ్); राखवाली. మావంగ్ మర్మిన్కె డోల్కె పహజ్జె. మా పెండ్లికి డోలు కావాలి.

పహండి (జాడి) /pahaṇḍi (jāḍi)/ n. ఒక రకమైన గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్).

పహ్జె /pahje/ n. అవసరము; is necessary, needed; (నెససరి); जरूरी. యేర్ ఉండన్ సాటి పహజ్జె. నీరు త్రాగే అవసరము ఉంది.

పహ్న /pahna/ adj. పచ్చిది, తడిది; wet; (వెట్); कच्चे. నావ పయ్జామ పహ్నయ్ మంత. నా ప్యాంటు తడిగా ఉంది.

ప్రవర్ /pracar/ ప్రచారం; spreading news; (స్ప్రెడిజ్ న్యూస్). ఓట్కె వాతెకె వోట్కె వాటన ఇంజెర్ ప్రవర్ కీంతెర్. ఎన్నికల సమయంలో ఓట్లు వెయ్యాలని ప్రచారం చేస్తారు.

ప్రయోగ్ కి- /prayōg ki-/ v. ప్రయోగించు; operate; (ఒపరేయ్య్); प्रयोग कर; अनुष्ठान कर. డాక్టర్ నెత్తుడున్ ప్రయోగ్ కీంతోర్. డాక్టరు రక్తాన్ని ప్రయోగం చేస్తాడు.

ప్రసుద్ ఆత /prasud āta/ n. ప్రసవం; childbirth; (చైల్డ్ బిత్); प्रसव. నేండ్- 108 వ్యాయన్తగ వెయ్యె కాండిన ప్రసుద్ ఆత. ఈ రోజు 108 వ్యాయునో ఒక స్త్రీ అబ్బాయిని ప్రసవించింది.

ప్రార్తన /prārtana/ adj. ప్రార్థన; prayer; (ప్రీ).

ప్రేమతె /prēmate/ ప్రేమతో. కాండిర్ పేడికున్ ప్రేమతె సూడన. పిల్లలను ప్రేమతో చూడాలి.

పాక /pāka/ n. పాక; shelter; (శెల్టర్). రోతున్ మున్నె పాక మందంత. ఇంటి ముందు పాక ఉంటుంది.

పాకం /pākam/ n. పాకము; cooking; ఊవ్ డెండెత పాకం తయర్ కీంతెర్. చెరకుతో పాకము తయారు చేస్తారు.

పాక్ కియ్యల్ /pāk kiyyal/ వేరు చేయడం; insulation; (ఇంస్యులేషన్). మారోతుర్ జగ్గ కీనెకె పాక్ కీతోన్. మా ఇంటి వారు కొట్లాడుకుంటుంటే వేరు చేసాను.

పాక్కి (మర్రి) /pākḍi (marra)/ n. రావిచెట్టు; fig tree; (ఱ్ఱి); पकड़. పాక్కి మర్రితంగ్ ఆకింగ్ బయ్ దల్ మందంతంగ్. రావి చెట్టు ఆకులు బాగా లావుగా ఉంటాయి.

పాకి కీత /pāki kīta/ విభజింపబడ్డ.

పాకి కీమ్ /pāki kīm/ v. విడదీయు; separate; (సపరేయ్ట్); विभाजित कर; बँटवारा कर. వెల్లె మత్తతున్ పాకి కీమ్. ఎక్కువగా ఉన్నదానిని విడదీయి.

పాకిట్ /pākit/ ప్యాకేజి. కాపున్ పేడతున్ పాకిట్ నగ నిహ్చి సీంతెర్. పత్తి గింజను ప్యాకేజీలో నింపి ఇస్తారు.

పాగొట /pāgoṭa/ n. రుమాలు; turban with a 'train' of cloth at the back, worn only by men; (టర్బన్). పాగొట (పట్క) దొహ్చి డండరి యేందంతెర్. పట్కా కట్టి డండారి ఎగురుతాడు. Having tied a turban, the 'dandari' dancers dance.

పాజుడ్ /pānuḍ/ n. బట్టలు; cloth; (క్లోత్); कपड़ा. నావ సుక్త పాజుడ్ ఎద్దితె వోడ. నా ఉతికిన బట్టలు ఎండబెట్టు.

పాచ్చి /pācvi/ n. పురుడు పుట్టిన రోజు వేడుక; naming ceremony; (నీమింగ్ సెరిమనీ). కాండిన్ మొడ్ అరైకె పాచ్చి కీంతెర్. పిల్లవాని బొడ్డు పడితే పురుడు పుట్టిన రోజు చేస్తారు.

పాట /pāṭa/ n. పాట; song, tune; (సోత్); गाना. కాండిర్ పేకింగ్ పాట వార్సెర్ మంతెర్. ఆబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు పాట పాడుతున్నారు. The children are singing a song.

పాట /pāṭa/ n. వాసము; small beam, rafter; (రాఫ్టర్); प्रकाश की किरण. మండతగ డేరింగ్ ఉర్చి పాటంగ్ వాటంతెర్. పందిరికోసం గుంజలు పెట్టి వాసాలు వేస్తారు.

పాట నిహ్వాల్ /pāṭa nihval/ పాట నింపడము. టెప్రికార్డనగ పాట నిహ్వార్ మంతెర్. టెప్రికార్డ్లో పాట నింపుతున్నారు.

పాట బండ /pāṭa baṇḍa/ చలువ రాయి; white marble; (వైట్ మాబల్). బయ్ పెర్స పాట బండతున్ తచ్చి వాట్ట. చాలా పెద్ద చలువ రాయిని తీసుకు వచ్చింది.

పాట మార్త /pāṭa māṛta/ పాట అయిపోయింది. పాట మార్త పెజ్జె వాతోర్. పాట అయి పోయాక వచ్చారు.

పాట వారంత /pāṭa vāraṇta/ పాట పాడుతుంది; singing a song (f.); (సిజిట్ ఏయ్ సొట్). జంగుబాయి పాట వార్సెర్ మంత. జంగు బాయి పాట పాడుతుంది.

పాటంగ్ /pāṭaṅg/ n. పద్యం; poem; (పోఇమ్); पद्य; छन्द. గోండితె పాటంగ్ వెహ. గోండిలో పద్యాలు చెప్పు.

పాటన జుండ /pāṭana jūṇḍ/ n. పద్యభాగం; poetry; (పోఇట్టి). వెల్లె పాటంగ్ జుండ కీసి పుస్తక్ కీతెర్. ఎక్కాలు పద్యాలు రాసి పుస్తకము చేసారు.

పాటన సోక్ /pāṭana sōk/ పాటల సోకు. నాక్ పాటన బయ్ సోక్ మంత. నాకు పాటల సోకు చాలా ఉంది.

పాటర్ /pāṭar/ • రాతినేల. మా పాటరై అవ్వనపేన్ మంత. మా చేను రాతినేలలో పోచమ్మ తల్లి ఉంది. • మెట్ట భూమి. మావ వావుట్ పాటర్ బొమ్మి మంత. మా చేను మెట్ట భూమి ఉంది.

పాటల్క్ /pāṭalk/ n. పాఠ్యాంశాలు; syllabus; (సిలబస్). గోండి పుస్తక్ నంగ్ పాటల్క్ కాండిర్కున్ పసంద్ వాతంగ్. గోండి పుస్తకంలోని పాఠాలు పిల్లలకు నచ్చాయి.

పాట్ /pāt/ n. పాటు (2వ పెండ్లి); second marriage; (సెకండ్ మెరిజ్); दूसरा विवाह.

పాట్లల్ /pāṭḷal/ n. పఠేలు; headman of a village; (హెడ్ మెన్ ఒవ్ ఏయ్యిలిజ్). నాటున్ వొరొర్ పాట్లల్ మందంతోర్. ఊరికి ఒక్కొక్క పఠేల్ ఉంటారు. In each village there is one headman.

పాట్లె /pāṭle/ n. పఠేలు భార్య; headman's wife; (హెడ్ మెన్స్ వైఫ్).

పాటి /pāṭi/ n. • పలక; చెక్క; board, plank, slate; (స్లేయ్ట్); पट्टा. సాడ కాండి పాటితగ లిహి కీంతోర్. బడి పిల్లవాడు పలక మీద రాసుకుంటాడు.

పాటుమ్ పోరి /pāṭum pōri/ n. మేకపిల్ల; young of a goat or a sheep (f.); (యజ్ ఒవ్ గోట్). మహ్లా వెల్లె పాటుమ్ పోరిక్ మంతంగ్. మా దగ్గర ఎక్కువ మేక పిల్లలు ఉన్నాయి.

పాడి /pāḍi/ n. కట్ట; obstruction (dam), used to trap fish; (ఒబ్బుక్షన్); अवरोध. యేర్ సాన్వక్ పాడి వాట్సి ముహ్వాల్. నీరు పోకుండా కట్ట వేసి ఆపు కొనుట.

పాడి /pāḍi/ n. ఇంటి పేరు; clan, surname; (క్లాన్); जाति.

పాత /pāṭa/ adj. కొట్టిన; beaten; (బీటన్). వెయ్యె యెడ్డున్ సెట్టెడె పాత. స్త్రీ ఎలుగు బంటిని కొడవలితో కొట్టింది.

పాతడ్ /pāṭaḍ/ n. పాతాళం; abyss; (అబిస్); पाताल; पाताल लोक जो सब से नीचे है.

పాతి /pāṭi/ n. బంతి; row of bulls for threshing paddy. వంజినగ పాతి పుహంతెర్. వరికి బంతి కడతారు.

పాతుర్ /pāṭur/ adj. పలచని; thin, dilute, watery, weak, adulterated, impure; (డ్రైయ్యుట్); पानी से पतला करना. నావ పూన ఆంగ్గె పాతుర్ మంత. నా కొత్త చొక్క పలచగా ఉన్నది.

పాంత /pānta/ n. నీళ్లు కాచే కుండ; large pot for heating bath water; (హోట్ వోటర్ పొట్). యేర్ కాసుసియ్యల్ బుడ్డితున్ పాంత ఇంతెర్. నీరు కాచే కుండను పాంత అని అంటారు.

పాన్ గోబే /pān gōbē/ ఆకు గోబి; cabbage; (కెబిజ్).

పాస్కం /pānkaṁ/ *n.* పానీయం; beverage; (బెవరేజ్).
మర్క పండిన పాస్కం కీసి ఉంటెర్. మామిడి పండు
పానియం చేసి త్రాగుతారు.

పాంచాటియల్ /pāncāṭiyal/ పచ్చి అబద్ధల కోరు.

పాంజొల్ /pāñjol/ *n.* గజ్జలు; anklet (chain); (అంకెట్).
బాయిక్ కాల్కనగ పాంజొల్క కెరంతంగ్.

అమ్మాయిలు కాళ్లకు గజ్జలు వేసుకుంటారు.

పాన్ గాట్ /pāngāṭ/ *n.* నీళ్ల రేవు; water port; (వోటర్ పోట్).

పాపల్ /pāpal/ *n.* • పసికందు; baby; (బేబ్బి). మావ రోన్
పాపల్ మంతోర్. మా ఇంట్లో పసికందు ఉన్నాడు.

పాప్ /pāp/ *n.* • పాపము; sin; (సిన్); **पाप**. న్యాయం పాప్
కియ్యల్ ఆయి. న్యాయం పాపము చేయదు.

• అపచారం. వెల్లె బయ్ అపచార్ కియ్యల్ మాయ్
ఆదుర్. ఇతను చాలా అపచారం చేసే వ్యక్తి.

పాపుడ్ /pāpuḍ/ *n.* పొర; husk; (హస్కు); **झिल्ली**. బొమ్మిత
పాపుడ్ పెసియంత. భూమిలో పొర బయటికి వెళుతుంది.

పాపె /pāpe/ *n.* అతిజిహ్వా, కొండ నాలుక; uvula;
(యువులు); **अलिजिहवा**. టొడ్డితున్ రొప్పా గుడ్డతగ పాపె
మందంత. నోటిలోపల గొంతులో అతిజిహ్వా, కొండ
నాలుక ఉంటుంది.

పాపెస్తల్ /pāpeṣṭal/ *n.* పాపి; sinner (m.); (సిసర్). వోర్-బయ్
పాపెస్తల్ మంతోర్. అతను చాలా పాపాలు చేసినవాడు.

పామ్ /pām/ *v.* కొట్టు; to beat, strike; **पीटना**. బాల్తున్ కాల్తె
విచ్చి విచ్చి పాతోర్. బంతిని పరుగెత్తు తు కొడుతున్నాడు.

పాద్దు /pāyda/ *n.* లాభం; profit; (ప్రోఫిట్); **मुनाफ़ा**.
జంగుబాయి కేరె పండింగ్ వొమ్మి పాద్దుతె మంత. జంగు
బాయి అరటి పండ్లు అమ్మి ఎక్కువ డబ్బు పొందింది.

పాద్దుయిస్ /pāydos/ *n.* జన్మించుట; birth; (బత్). వహుకై అదర్
వేలి పాద్దుయిస్ ఆత. చేన్లలో ఒక రకమైన తీగ జన్మించింది.

పాల్లు /pāyli/ *n.* మానిక; measure for measuring
grain; (ఏయ్ మెజర్). పాల్లుతె జొన్నంగ్ కహంతెర్.
మానికతో జొన్నలు కొలుస్తారు.

పాయ్యల్ /pāyval/ *n.* కొట్టడం; flogging; (ఫ్లోగింగ్).
వరోస్కవరోర్ పాయ్యల్. ఒకరిని ఒక్కరు కొట్టడం.

పాయె /pāye/ *v.* వాయించే. డోల్ పాయ్యల్ మాయ్నల్.
డోలు వాయించే వ్యక్తి.

పార్ /pār/ *adj.* చాలా; very, much; (వెరి); **बहुत**. అద్ వెల్లె
పార్ లంగ్ మంత. అది చాలా దూరంగా ఉంది.

పార్కత్ /pārkat/ *n.* విడాకులు; divorce; (డివోస్); **तलाक**.

పార్న /pārna/ *n.* కర్తస్తంభాల ఊయల; tall wooden
frame for hanging a long swing; (ప్రైయ్మీ ఒవ్ స్విట్).
పంచమిత్ నేటి డొడ్డొంగ్ కచ్చి పార్న ఉర్నంతెర్. పంచమి
పండుగ రోజు కర్తలతో ఉయ్యాల చేస్తారు. On the
festival day they dig holes and set up (plant) the *.

పార్యక్ /pāryak/ *n.* స్త్రీల విందు; the assembly in which
the members of the bride's party and the
bridegroom's party sit together during marriage;
(వెడిజ్ పాటి). పార్యకున్ నేటి చాక్క గాటొతున్ ముర్ ఆకినె
చిట్టింగ్ కీసి సీంతెర్. స్త్రీల విందులో చిక్కటి అన్నంతో
ముడుపు ఆకులతో చీటిలు చేసి ఇస్తారు.

పార్యడ్ /pāryaḍ/ *n.* వియ్యంకురాలు; son's or daughter's
mother-in-law; (సాన్స్ ఒర్ డొటన్ మదర్-ఇన్-లొ).

పార్లమెంట్ నొర్ /pārḷamēṭ nor/ పార్లమెంటు సభ్యుడు;
member of parliament; (మెంబర్ ఒవ్ పాలమెంట్).
పార్లమెంట్ నగ వడ్కవల్ మాయ్నల్. పార్లమెంటులో
మాట్లాడె వాడు.

పార్వల్ /pārval/ *n.* stream; (స్ట్రీమ్).
n. ప్రవాహం. మావ వాపుర్ జాడున్ బయ్ యేర్ పార్ల.
మా చేను మొత్తము నీరు ప్రవహించింది. .

పారి /pāri/ *n.* వియ్యంకుడు; dowry; (డౌవ్రి); **दहेज**.

పారి బోకుడ్ /pāri bōkuḍ/ male goat for the marriage feast; (మేయ్స్ గోట్ పోర్ మెరిజ్ పీస్ట్). వేర్ పారి బోకుడ్ పియ్య మంతోర్. వియ్యంకుడు మేక పోతును పట్టుకున్నాడు.

పారి /pāri/ n. వియ్యంకుడు; son's father-in-law, daughter's father-in-law; (మదస్ బ్రదర్, ఫాదర్-ఇన్-లో వ్రొమ్ చైల్డ్ మెరిజ్).

పారి కప్పింగ్ /pāri kapḍiṅg/ వియ్యంకుడి తరపు బట్టలు. మర్మింగ్ ఆతెకె పారి కప్పింగ్ దొసంతెర్. పెళ్లితో వియ్యంకుడి వైపు బట్టలు పెడతారు.

పారి బొడ్డింగ్ /pāri bōḍḍiṅg/ n. పెండ్లితో వరుడు పారి బట్టలు ఇస్తాడు; amount (clothes, etc) given to the bride's father by the bridegroom; (వెడిజ్ గిఫ్ట్). మర్మింగ్ పారి బొడ్డింగ్ నొవ్రత్ కలితొర్. పెండ్లితో వరుడు పారి బట్టలు ఇస్తాడు.

పారెవ (పిట్టి) /pāreva (pitṭi)/ n. పావురము; rock pigeon, homing pigeon; (పిజిన్); कबूतर.

పాల /pāla/ n. ఆకు; tender leaf; (లీఫ్); पान. పాలంగ్ సెల్వక్ మర్ర మన్నొ. ఆకులు లేకుండా మొక్క ఉండదు.

పాలకమల్ /pālakamal/ ఇంద్రధనుస్సు; rainbow; (రేయ్నొ). పిర్ వాసి సొత్తెకె పాలకమల్ పెసియంత. వర్షం వచ్చి న తరువాత ఏడురంగులతో ఇంద్రధనుస్సు కనిపిస్తుంది.

పాలంగ్ /pālaṅg/ n. ఆకులు; leaves; (లీప్స్). యెద్ది గాలుమ్ మర్రక్ నంగ్ పాలంగ్ కుసంతంగ్. ఎండకాలం చెట్ల ఆకులు రాలిపోతాయి.

పాల్కి /pālki/ n. పల్లకి; palanquin (a covered chair or bed carried on two poles by bearers).

పాల్చబొగ్గె /pālcabogge/ ఒక రకమైన తీగ; a kind of a tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

పాలాన్ కీ - /pālān kī-/ v. జాగృతంచెయ్యి; to waken; जागना. సప్తిర్కున్ పాలాన్ కీమ్. అందరిని జాగృతంచెయ్యి.

పాలిస్టర్ /pālīstar/ n. పాలిస్టర్; polyester; (పాలీఎస్టర్). పాలిస్టర్ కప్పి మిడ్సంత. పాలిస్టర్ బట్ట మెరుస్తుంది.

పాలుండి (మర్ర) /pālunḍi (marra)/ n. జిల్లేడు (చెట్టు); ray tree; (ట్రీ); पेड़. టొడ్డింగ్ వాతెకె పాలుండు పాల్ టొడ్డినగ సొకంతెర్. కుతికెలు వస్తే జిల్లేడు పాలు రాసుకుంటారు.

పాలె /pāle/ n. నాగలికి ఆనుకొని ఉండే కట్టె; stick which is attached to the plough in order to hold it at a higher level; (పాల్ ఒవ్ ప్లావ్). నాయల్ తగ ఉంది పాలె మందంత. నాగలికి ఒక ఆనుకుని ఉండే కట్టె ఉంటుంది.

పాష్ట /pāvḍa/ n. పార; spade; (స్పెడ్); खनित्र; फावडा. పాష్టె వోపంగ్ కీంతెర్. పారతో మడులు చేస్తారు.

పావె మా - /pāve mā-/ v. దర్శనం ఇవ్వ; appearing, be obtained; (అపీయరిజ్). వోన్ పేన్ పావె మాత. ఆయనకి దేవుడు దర్శనం ఇచ్చాడు.

పాస /pāsa/ n. ఉరి వేసి; loop of snare, trap, noose; (లుప్ ఒవ్ స్నెర్). నాగు పాస వాట్నీ సొతొర్. నాగు ఉరి వేసుకొని చనిపోయాడు.

పాస్ /pās/ n. పలుగు; blade of agricultural implement; (ట్లేయ్ట్). నన్న వక్కుడగ పాస్ దొస్సెర్ మంతొన్. నేను అరకలో పలుగు పెడుతున్నాను.

పాస్కె - /pāsk-/ v. • నచ్చలేదు. • అనిష్టత; to dislike; (టు డిస్లైక్); अराचि. కాండిపేడిన్ పాస్కె తొర్. అబ్బాయి అమ్మాయిని ఇష్ట పడలేదు. The boy dislikes the girl.

పాస్రి /pāsri/ n. పెద్ద తరాజు; weighing stone; (వేయిజ్ స్టొన్). మాయ్ నలిర్కున్ జోకికియ్యడున్ పాస్రి ఇంతెర్. వ్యక్తులను తూచే పరికరాన్ని పాస్రి అని అంటారు.

పాసి జక్వల్ /pāsi jakval/ adj. చంపడం; violent; (వైఅలంట్). జన్వర్కున్ పాసి జక్వా ఇంజెర్ వెహన. జింతువులను హింసించరాదు అని చెప్పాలి.

పాసిరి పెడ్కాంగ్ /pāsiri peḍkaṅg/ గుండె, కాలేయం.

పాసివోత /pāsivōta/ కొట్టుకు పోయింది; overflow; (ఓవర్ ఫ్లో). వోడ్డంగ్ కప్పిన్ వడి పాసి వోత. ఆరబెట్టిన బట్టలు గాలిలో కొట్టుకుపోయాయి.

పాసుడి /pāsudi/ n. చద్దర్ / దుప్పటి; blanket; (బ్లెంకిట్); कंबल. పీని గాలుమ్ పాసుడి ముచ్చి నర్రుంతెర్. చలికాలం దుప్పటి కప్పుకొని పడుకుంటారు. In winter we sleep having covered ourselves with a blanket.

పాహ్లా /pāhdi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్).

పి- /pi-/ *v.* పట్టు; to hold, seize; (టు కెచ్); **पकड़ना.** పుస్తకున్ చొకొట్ పియ. పుస్తకమును పట్టుకో.

పిట్టె /pitte/ *n.* పిట్ట; bird; (బడ్); **पक्षी.**

పిట్టె-పురడ్ /pitte-purad/ *n.* పిట్టలు; the birds (generic term meaning all the birds); (బడ్స్). చుడుర్ డగుర్ సమ్మి పిట్టెన్ పిట్టె-పురడ్ ఇంతెర్. చిన్న పెద్ద పిట్టెలను కలిపి పిట్టె పురడ్ అంటారు. Together (collectively), the small and big birds are called.

పిట్టెంగ్ కేప్పల్ /pitteṅg kēpval/ పిట్టల కాపు. మక్కె నగ పిట్టెంగ్ కేపంతెర్. మొక్క జొన్నలో పిట్టల కాపు కాస్తారు.

పిట్టెన కర్ప /pitteṅa karpa/ *n.* పిట్టల గుంపు; flock; (ఫ్లోక్). ఊతి పిట్టెంగ్ కర్ప ఆసి మందంతంగ్. బుర్ర పిట్టలు గుంపుగా ఉంటాయి.

పిటుడి (పిట్టె) /pitūḍi (pitte)/ *n.* ఒక రకమైన పిట్టె; red vented bulbul bird; **पक्षी.** పిటుడి పిట్టె పిట్ పొటొడ్క ఇంజెర్ ఆడంత. ఈ పిట్టె పిట్ పొటొడ్క అని అరుస్తుంది.

పిడ్- /pid-/ *vi.* ప్యాళాలు చెయ్యడం; to pop (grain); (టు పొప్).

పిడున్- /pidus-/ to dry, parch (grain); (టు డ్రై); **सूखना.** పంచిమిత్ నేటి లెహంగ్ పిడుసంతెర్. పంచమి రోజు ప్యాళాలు చేస్తారు. On the 'panchami' festival day (various) grains/lentils are parched (fried without oil).

పిడ్క /pidka/ *n.* పెంకు; tile; (టైయిల్); **पटिया.** మావ రోతున్ పొర్రొ కుమ్మ పిడ్క మంత. మా ఇంటిపైన కుమ్మరి పెంకు ఉంది.

పిడ్క /pidk/ *n.* గుప్పెడు; handful; (హాండ్ఫుల్).

పిడ్గ /pidg/ పిడుగు. మావ వావై మర్రత్ పొర్రొ పిడ్గ అర్త. మా చేను చెట్ట పైన పిడుగు పడింది.

పిడ్ప్ /pidc-/ *n.* తెల్ల వెంట్రుకలు; to grow grey (haired); (టు గ్రో గ్రేయ్). రామునంగ్ కెల్క సమ్మి కెల్క పిడ్ప్తంగ్. రాము వెంట్రుకలు మొత్తం తెల్లగా అయినాయి.

పిడ్ప్ /pidp/ *n.* తడక; bamboo matting; (బ్యాంబు మెటింగ్); **बाँस चटाई.** రోతగ యేర్ రోస్కవక్ పిడ్ప్ దొహంతెర్.

ఇంట్లో నీరు చిల్లకుండా తడక కట్టుకుంటారు.

పిడ్వల్ /pidval/ తయారు అవ్వడం. లెహంగ్ డోబ్రత్ రొప్పొ పిడ్వల్. వేలాలు తయారు అవ్వడం.

పిడ్వతంగ్ కెల్క /pidstāṅg kelk/ తెల్లని వెంట్రుకలు. నావంగ్ కెల్క పిడ్వతంగ్ మంతంగ్. నా వెంట్రుకలు తెల్లని వెంట్రుకలు ఉన్నాయి.

పిడ్వతొర్ /pidstor/ తెల్ల వెంట్రుకలు గల.

పిడి /pidi/ *n.* తరం; generation; (జెనరేయ్యన్); **पीढ़ी.** నూర్ సాల్క ఆతొర్ మాయనన్ పిడి ఇంతెర్. వంద సంవత్సరములు అయిన వ్యక్తి.

పిడి కీ- /pidi ki-/ *n.* మర; to screw; (టు స్క్రూ); **पेंच.**

పిత పిత /pita pita/ రెప్పలు కొట్టడం. వోర్ కాండిన్ నూడ పిత పిత కడ్క కీంతొర్. అ పిల్ల వాన్ని చూడు రెప్పలు కొడుతున్నాడు.

పిత్తల్ కడ్ /pittal kad/ మొల్ల కన్ను.

పిదెడ్యల్ /pidedyal/ *n.* త్రాగుబోతు; alcoholic;

(ఎల్కహోలిక్); **पियक्कड़; शराबी; नशा खोर.** యెప్పుడ్ కల్ ఉంజి మందంతొర్ వోన్ పిదెడ్యల్ ఇంతెర్. ఎప్పుడూ తాగేవాడిని త్రాగుబోతు అంటారు.

పింజొర /piñjora/ *n.* గూడు; nest; (నెస్ట్); **घोंसला; पिंजडा.** రాగొ పిట్టెతున్ పింజొరతగ ఇరంతెర్. రామ చిలుకను పంజరములో ఉంచుతారు.

బోను; dock; (డెక్); **पिंजडाचूहे आदि पकड़ने का.**

చిహోతున్ పియ్యి పింజొరతగ ఇరైర్. సింహాన్ని పట్టి బోనులో పెట్టారు.

పిప్రి /pipri/ *n.* సీతాకోక చిలుక; butterfly; (బటర్ఫ్లై); **तितली.** పిప్రింగ్ వావై తిరిసెర్ మంతంగ్. సీతాకోక చిలుకలు చేనులో తిరుగుతున్నాయి.

పిండం /piṅḍam/ *n.* పిండం; embryo; (ఎంబ్రియో); **पिंड; गोला; लौंदा; पितृपिंड.** యేనిత పిండం బయ్ డగుర్ మందంత. ఏనుగులో పిండం చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.

పిండ్ /piɪd/ *n.* పిండం; embellishment; (ఎంబెలెష్మెంట్);
सुन्दरता; शोभा. యేనిత పిండ్ బయ్ డగుర్ మందంత.
పనుగు పిండం చాలా పెద్దది.

పిండి /piɪdi/ *n.* పిండి; flour; (ఫ్లోఅర్); आटा. జొన్న
పిండితంగ్ సారంగ్ తుజంతంగ్. జొన్న పిండితో రొట్టెలు
చేస్తారు. They make 'roti' (bread) from 'jowar' flour.

పియడ వేడ్చి /piyaḍa vēḍci/ పగటి వెలుతురు; daylight;
(డేలైట్). పియడ వేడ్చి పోడ్ మారున్ సీంత. పగటి
వెలుతురును సూర్యుడు మనకు ఇస్తాడు.

పియల్ /piyal/ *n.* పగలు; by day; (ట్రై డేయ్); दिन मे. పోడ్ పేసిత
అగ్గటల్ పోడ్ సాన్నల్ వేరి పియల్ ఇంతెర్. పొద్దుటి నుంచి
సాయంత్రం వరకు ఉండే సమయాన్ని పగలు అంటారు.

పియల్ పోడ్ /piyal pōḍḍ/ *adv.* పగలంతా; all day
long; (ఒల్ డేయ్ లోఱ్); सारा दिन. కేతి కామ్
కియ్యలిర్ పియల్ పోడ్ కామ్ కీంతెర్. వ్యవసాయ
పనులు చేసేవారు దినమంతా పని చేస్తారు. Those
who work in the fields work all day long.

పియ్ /piyta/ పట్టింది. మారున్ బూత్ పియ్. మారు
దయ్యం పట్టుకుంది.

పియ్య /piyya/ *n.* దూడ; cattle; (కెటల్); पशु. జన్వర్కున్
పియ్యంగ్ మత్తెకె అవెన్ మరుంగ్వక్ మందంతంగ్.
పశువులకు దూడలు ఉంటే అవి వదలకుండా ఉంటాయి.

పియ్యుమన్ /piysiman/ పట్టుకొని ఉండు; hold it and stay

పిరద్ కీమ్ /pirad kim/ ఫిర్యాదు చేయు; complain;
(కంప్లెయ్న్). మారు నాతోడో జగ్గ కీతోర్ ఇంజెర్ పాట్లనగ
పిరద్ కీతోర్. మారు నాతోటి చాలా గొడవ చేసారు అని
పఠేలుకు ఫిర్యాదు చేసాను.

పిరది /piradi/ *n.* ఫిర్యాదు; complaint; (కంప్లెయింట్);
शिकायत. పాట్లన రోన్ పిరది వాతోర్. పఠేలు ఇంట్లో
ఫిర్యాదు చేసాడు.

పిరంత /piranta/ *v.* మొలకెత్తుట; germinate; (జర్మినేట్).
జొన్న పిరంత. జొన్న మొలకెత్తుతుంది.

పిర్ /pir/ *n.* వాన; rain; (రేయ్న్); बारिश.

పిర్ గాలుమ్ /pir gālum/ *n.* వాన కాలం; rainy season;
(రేనీ సీసన్). పిర్ గాలుమ్ బయ్ పిర్క్ వాంతంగ్. వాన
కాలం బాగా వానలు వస్తాయి.

పిర్ వడి /pir vaḍi/ *n.* • గాలివాన; storm; (స్టోమ్);
आँधी; तूफान. పిర్ వడిదె రొహ్కా సమ్మి అర్తంగ్. గాలి వానతో
ఇంట్లు అన్నీ కూలిపోయినాయి. పిర్ వడి వాతెకె బయ్
నాసిడం కీంత. గాలి వాన వస్తే చాలా నష్టం జర్గుతుంది.
• storm; (స్టోమ్); ఆఁఱి; తూఫాన్.

పిర్త /pirta/ *v.* మొల్చింది; to sprout; (టు ఎస్ప్రౌట్). వాడ్డె
జొన్న పిర్త. చేనులో జొన్న మొలిచింది.

పిర్త /pirta/ *v.* ఆరిపోయింది; to have gone out (a fire is
extinguished, or seeds sprouted); (టు హెవ్ గొన్
బెట్). తడ్డి పిర్త. మంట ఆరిపోయింది.

పిర్నె /pirne/ *n.* ఎల్లుండి; three days from now; (త్రీ
డేయ్స్ ఫ్రొమ్ నా). పిర్నె మరట్ కామ్ కీసి మహ్కాట్.
ఎల్లుండి మనము పని చేసి పూర్తి చేద్దాము.

పిర్పిహా (పిట్టె) /pirpiho (pitte)/ *n.prop.* కోకిల; koyal (kind of
bird); (కోయిల్ బిడ్); कोयल. పిర్ వాయ్యల్ మత్తెకె పిర్పిహా
పిట్టె ఆడంత. వాన వచ్చేముందు కోకిల కూస్తుంది.

పిర్మకి /pirmaki/ మొలకెత్తలేదు; no germination; (నో
జర్మినేషన్). నావంగ్ గొహ్కా పిర్మకి. నా గోదుమలు
మొలకెత్తలేదు.

పిర్యేర్ /piryēr/ వర్షపు నీరు; rainwater; (రేయ్న్ వోటర్);
बारिश का पानी. పిర్ అరైకె పిర్క్ న యేర్ గంగతె
మీరెమాంత. వర్షం వస్తే వర్షపు నీరు నదిలో కలుస్తుంది.

పిరిక్యల్ /pirikyāl/ పిరికితనము. వోర్ కాండి బయ్
పిరిక్యల్. అతను చాలా పిరికితనము గలవాడు.

పిరింగ్ /piriṅg/ *n.* కత్తి; knife; (నైఫ్).

పిల్ల /pilla/ *n.* పిల్ల; young of an animal; (యజ్ ఒవ్ ఎన్
ఎనిమల్); बच्चा.; बच्ची; लडकी. హెర్రెంగ్ మెయ్లెన్ సాత్తెకె
పిల్లంగ్ కుప్ప ఆసి మందంతంగ్. మేకలు మేయడానికి
వెళితే పిల్లలు గుంపుగా ఉంటాయి.

పిల్దల్ /pivḍal/ *adj.* నీలి; light blue; (లైట్ బ్లూ); पीला. నన్న
నాడి పిల్దల్ ఆంగ్గె కెర్ని వాక. నేను రేపు నీలి రంగు చొక్కా
వేసుకు వస్తా.

పిసగతి /pisagati/ *n.* బతుకు; world; (వర్ల్డ్); जीवन.

పిసంగ్ పియ్యల్ /pisaṅg piyyal/ పిచ్చి పట్టడం; going mad;
(గోఇజ్ మెడ్). మారుతి సోంగున్ వాసి పిసంగ్ పియ్యల్
ఆంతోర్. మారుతికి కోపం వస్తే పిచ్చిపట్టి నట్లుగా అవుతాడు.

పిసపిస /pisapisa/ *adv.* పిచ్చి పిచ్చిగా; as mad; (ఎస్
మెడ్). పిస్స పిస్స ఆసికున్ చమత్కర్ ఇంతెర్. పిచ్చి
పిచ్చిగా అయి చమత్కారం అంటారు.

పిస్- /pis-/ *v.* కాపాడు; to be saved, spared, be alive,
survive; (టు బీ సేయ్న్); बचना.

పిస్క- /piska-/ *v.* పిండి కల్చుట; knead, squeeze; (టు
నీడ్). బయ్యె సారంగ్ సురన్ సాటి పిండి పిస్కెసెర్ మంత.
అమ్మ రొట్టెలు చెయ్యడానికి పిండి కలుపుతుంది.

పిస్తోల్ చంచి /pistol cañci/ *n.* పిస్తోలు సంచి; holster;
(హోల్స్టర్). పోలిన్ నగ పిస్తోల్ చంచి మందంత. పోలీస్
దగ్గర పిస్తోలు సంచి ఉంటుంది.

పిస్వల్ /pisval/ • *n.* బతకడం; surviving; (సవైవిజ్).
జగమున్ రొహ్కా చొకొట్ పిస్వల్ మందన. ప్రపంచంలో
మంచిగా బతకాలి.

- పిస్స** /pissa/ v. జీవించు; survive; (సవైవ్); जी; जिंदा रह; जीवनयापन कर. నిమ్మె బారత దేన్నగన్ పిస్స. నీవు భారత దేశములో జీవించు.
- పిస్సంగ్** /pissang/ mad person (f.); (మెడ్ పసన్); पागल. n. పిచ్చితనం; mad person (m.); (మెడ్ పసన్); पागल आदमी. పిస్సంగ్ అతుర్కున్ సూడైకె బమ్ గమ్మతె కరెమాంత. పిచ్చి వారిని చూస్తే చాలా ఇబ్బందికరంగా ఉంటుంది.
- పిసుస్వల్** /pisusval/ బ్రతికించుట; making them to be alive; (మేయ్విచ్ దెమ్ టు బీ అలైవ్).
- పిసుసి సూడ** /pisusi sūda/ బతికించి చూడు. మర్ర ఉర్నికున్ మర్రతున్ పిసుసి సూడ అద్ మర్ర పండింగ్ సీంత. చెట్టు నాటి చెట్టును బతికించి చూడు. చెట్టు పండ్లను ఇస్తుంది.
- పిసుసీమ్** /pisusim/ v. కాపాడు; save; (సేయ్వి); रक्षा कर; पालन कर. వరొన్ పిసుసీమ్. ఒకరిని కాపాడు. సాయ్యల్ మాయనన్ పిసుసీమ్. చనిపోయే వాన్ని బతికించు.
- పిసెటల్** /pisetāl/ పిచ్చోడు. పిస పిస మన్వల్ మాయనన్ పిసెటల్ ఇంతెర్. పిచ్చి పిచ్చిగా ఉండే వ్యక్తిని పిచ్చోడు అని అంటారు.
- పిహ్-** /pih-/ v. ముయ్యి కప్పి; to extinguish, (to cover?); (టు ఎక్స్టింగ్విష్).
- పిహ్క-** /pihk-/ n. పిత్తడం; to break wind, to fart; (టు బ్రేయ్క్ విండ్). మయ్ దన్ వన్తె వోర్- పిహ్కంతార్. మలవిసర్జన చేసే వాడు పిత్తుతాడు.
- పిహుస** /pihusa/ v. అర్పించు; offer; (ఒఫర్); समर्पित कर; भेंट कर; सुपुर्दे कर. రొహ్క-నగ తడ్డి అరైకె యేర్ వాట్టి పిహుస. ఇండ్లలో మంటలు మండితే నీరు పోసి అర్పి వెయ్యాలి.
- పిచపియ** /picapiya/ v. పట్టుబట్టు; insist; (ఇంసిస్ట్); आग्रह कर; जिद कर. కాండి కప్పింగ్ యేత ఇంజెర్ బాబోన పీచ పియంతార్. పిల్లవాడు బట్టలు కొనమని పట్టు పట్టాడు.
- పీచి** /pīci/ n. పీచు; oil cake; (ఒఇల్ కేయ్క్); कलली. అంబడిత నియ్ తెండైకె పీచి పెసియంత. అంబలి యొక్క నూనె తీస్తే పీచు వెలుతుంది. After extracting oil from rosella, an oil cake comes out.
- పీట్** /pit/ num. తొమ్మిది; nine; (నైన్); नौ.
- పీటెమంత** /pitēmana/ కడుపుతో ఉన్నది; be pregnant; (బీ ప్రెగ్నంట్). నావ బాయ్కె పీటెమంత. నా భార్య కడుపుతో ఉన్నది.
- పీటెమన్వల్** /pitēmanval/ కడుపుతో ఉన్న.
- పీడిమెన్** /pidimen/ 100 శతాబ్దములు.

- పింజ్ (మర్ర)** /piñj (marra)/ n. చెట్టు; kind of a tree;
- పింగ్క్** /piñgk/ n. పియ్యి; human excrement; (హ్యూమన్ ఎక్స్క్రెమెంట్). పింగ్క్ బమ్ గాడి పాంతంగ్. మల మూత్రం వాసన వస్తుంది.
- పీని** /pīni/ n. చలి; cold; (కోల్డ్ సీసన్); श्रुकाम. పీని గాలుమ్ సిల్లింగ్ వోరంతంగ్. చలికాలం పెదవులు పగులుతాయి.
- పీని గాలుమ్** /pinigālum/ n. చలికాలము; cold season, winter. పీని గాలుమ్ గమ్మి ముచ్చి మందంతెర్. చలి కాలం కంబళి కప్పు కుంటారు.
- పీని పియంత** /pīni piyanta/ చలిగా ఉంది. పీని గాలుమ్ పీని పియ్యంత. చలి కాలం చలి వేస్తుంది.
- పీని యెడ్కి** /pīni yedki/ n. చలిజ్వరము; flu; (ఫ్లు). నాకున్ పీని యెడ్కి వాత. నాకు చలి జ్వరం వచ్చింది.
- పీని వసంత** /pīni vasanta/ చలి వేస్తుంది; getting cold; (గెటింగ్ కోల్డ్). పీని గాలుమ్ పీని వసంత. చలి కాలములో చలి వేస్తుంది.
- పీప** /pīpa/ n. డబ్బా; square-shaped cooking oil tin; (స్క్వేర్ ఒఇల్ కెన్).
- పీర** /pīra/ v. పిండు; wring; (రింగ్). మయ్ల ఆతంగ్ కప్పింగ్ సుక్కి పీర. మైల అంటిని బట్టలను పిండు.
- పీర్** /pīr/ n. కడుపు; pregnant stomach, (womb?); (ప్రెగ్నంట్ స్టమక్); गर्भाशय. మర్మింగ్ అయ్యి సాంజి పెట్టి వాతె పీర్- ఇంతెర్. కడుపు వస్తే అది కడుపు అంటారు.
- పీర్-** /pīr-/ v. పిండడము; to squeeze out; (టు రింగ్); निचोड़ना.
- పాల్ పీర్-** /pāl pīr-/ v. పాలు తియ్యడము; to milk. to wring (clothes); (టు మిల్క్); दुहना. బాయి హెర్మిత్ పాల్ పిర్నెర్ మంత. అక్క బరై పాలు తీస్తుంది. The lady is milking the buffalo.
- పీర్ కీ-** /pīr kī-/ గర్భం చెయ్యడం. మర్మింగ్ అయ్యిక్ పీర్ కీయ్య. పెళ్లి కాకుండా గర్భం చెయ్యవద్దు.

- పీరి** /pīri/ n. వరి గడ్డ; straw, fodder, hay; (స్ట్రో); सूखी घास. పీరి మూరన్ కోందన్ వాల్లె కామ్ సీంత. వరి గడ్డి ఎడ్లకు వేయుటకు పనికి వస్తుంది. The straw is giving to the cows and bullocks.

పీరి కుప్ప /piri kuppa/ *n.* వరి గడ్డ కుప్ప; haystack; (హాయ్స్టాక్); पशुओं का चारा.

పుకీకీ- /pukī ki-/ *vi.* తుపాకీ కాల్పుట; to fire (gun); (ఊ పైఅల్).

పుకుట్ /pukut/ *n.* ఉచిత; free; (ప్రీ); उचित, मुनासिब.

పుకుట్ను గాటొ ఇంజెర్ బయ్ ఆస్తి కీసీ తిన్వ. ఉచిత భోజనం అని బాగా తిన కూడదు.

పుకుట్నె తర /pukutne tara/ ఉచితంగా తెచ్చుకో; get it freely; (గెట్ ఇట్ ఫ్రీలి). కాండిర్కున్ పుస్తక్ పుకుట్నె తరంతెర్. పిల్లలకు పుస్తకాలు ఉచితంగా తెచ్చుకుంటారు.

పుకోట్ /pukot/ *adj.* పుక్యం; free; (ప్రీ); मुफ्त.

పుగ పుగ /puga puga/ అరుగుట లేదు. మాయ్ నన్ పుగపుగ ఆయ్యవ్. అన్నం అరగక పోవడం.

పుగ్గ మాతవ్ /pugge mātap/ *n.* ఉబ్బటం; bulging; (బల్జింగ్). వెల్లె గాటొ తింజికున్ పుగ్గమాతొర్. ఎక్కువ అన్నము తిని లావుగా ఉన్నాడు.

పుజక్ /puṅak/ *n.* పువ్వు; flower; (ఫ్లోఅర్); पुष्प. పుజకున్ వాడితగ బెర్పు సీంతెర్. పువ్వుల పెంపకం తోటలో చేస్తారు.

పుజక్నవాడి /puṅaknavāḍi/ పువ్వుల తోట. పుజక్నవాడి తె ముగ్రిపుంగర్ పండంత. పువ్వుల తోటలో బంతి పూలు పూస్తాయి.

పుజర్ /puṅar/ *n.* • పువ్వు; flower; (ఫ్లోఅర్); फूल.

పుజర్ గోబె /puṅar gōbe/ *n.* పూల గోబే.

పుచపుచ /pucapuca/ *adj.* ఎక్కువ; more; (మొర్); अधिक; ज्यादा; बहुत; बडा.

పుచుక్నె /pucukne/ పులకించుట. తమ్ముక్ తింజికున్ పుచుక్నె ఉస్కంతెర్. తంబాకు తిని పులకిస్తాడు.

పుజరి /pujari/ *n.* కొలాం; Kolam man. పుజరి బొప్పి సరియంతొర్. కొలం గుల్ల అల్లుతున్నాడు.

పుట్- /put-/ *v.* దొరుకుట; finding, born, found, discovered; (ఫైండిట్). సరి పియ్యి సొన్నెకె సోనెత ముద్ద పుట్ట. దారి పట్టుకొని వెలితే బంగారపు ఉంగరము దొరికింది.

పుట్వల్ /putval/ *n.* జన్మించుట; birth; (బత్); जन्म. నాకున్ నేండ్ పేడి పుట్ట. నాకు ఒక కూతురు జన్మించింది.

పుటున్- /putus-/ to get, acquire, procure, search and find; (ఊ గెట్); पाना. బయ్యె మకుసి ఇర్తంగ్ కొత్తంగ్ పుటుస్తొర్. అమ్మ దాచి పెట్టిన డబ్బులను గుర్తించాడు.

పుట్ట /putta/ • పుట్టుట. జీవనెల్లె అద్ జన్వర్ నాకున్ పుట్ట. ప్రాణము లేని జంతువు నాకు దొరికింది.

• *v.* దొరికింది; found; (ఫౌండ్). మావ ఆతిన్ పేడి పుట్ట. మా అత్తమ్మకు కూతురు పుట్టింది. • *v.* ఆవిర్భవించు; derive; (డిరైవ్); उत्पन्न हो; जन्म ले. నిమ్మె మల జన్మతున్ పుట్ట. నీవు మళ్ళీ జన్మించు.

పుట్టస /puttusa/ *v.* కనిపెట్టు; discover; (డిస్కవర్); पता लगा; ईजाद कर; आविष्कार कर. కొత్తంగ్ బగ్గ మిస్సి మంతంగ్ పుట్టస. డబ్బులు ఎక్కడ దాచిపెట్టారో కనిపెట్టు.

పుట్టసి /puttusi/ పుట్టించి. నాకున్ ఉంది హెరై పుట్టసి సీమ్. నాకు ఒక మేక పుట్టించి ఇవ్వు.

పుట్టొంగ్ /puttōng/ *n.* కొరత; lack; (లక్). మావంగ్ నమ్కొనగ నార్ కొర్కె పుట్టొంగ్. మా ఊర్లలో నాటు కోట్ల దొరకవు.

పుట్ట /putta/ *v.* దొరికిన; purchased; (పచప్స్).

పుట్టనార్ /puttanār/ పుట్టిన ఊరు. నావ పుట్టనార్ దరంపురి. నేను పుట్టిన ఊరు ధరంపురి.

పుట్ మచ్చ /put macca/ *n.* పుట్టమచ్చ; fleck; (ఫ్లెక్); मसा. పుట్ మచ్చ సప్పిర్గ మందంత. పుట్ట మచ్చ అందరికీ ఉంటుంది.

పుడ /puḍa/ *n.* పొట్లం; packet; (పాకిట్); पुरिया. దుకాన్ దారల్ సాకుర్ కాగుత్తు పుడ దొహ్పి సీంతొర్. దుకాణందారుడు చక్కెరను కాగితంతో పొట్లం కట్టి ఇస్తారు.

పుడ్- /puḍ-/ *v.* • నడుపు; drive; (ఊ డ్రైవ్). ఇవ్ లూన పూడెర్ మంతంగ్. వీరు లూన నడుపు తున్నారు. They are riding the moped. • తరుము; to chase; (ఊ చేయ్య); पीछा करना.

పుడ్ పల్ /puḍ pal/ పుచ్చు పన్ను. నాకున్ ఉంది పుడ్ పల్ వాత. నాకు ఒక పుచ్చు పన్ను వచ్చింది.

పుడ్కె /puḍke/ *n.* పురుగులు; worms; (వార్మ్స్). బుగ్గత వెడ్చితగ పుడ్కె వాంతంగ్. బుగ్గ వెలుతురుతో పురుగులు వస్తాయి

పుడ్కె న కుప్ప /puḍke na kuppa/ పురుగుల గుంపు; group of insects; (గ్రూప్ ఒఫ్ ఇంసెక్ట్స్). పుడ్కె న కుప్ప మంత. పురుగుల గుంపు వుంది.

పుడ్కె న మర్ /puḍke na marra/ క్రిమి సంహారక మందు; pesticides; (పెస్టిసైడ్స్). పుడ్కె న మర్తే పుడింగ్ జక్వల్. క్రిమి సంహారక మందుతో క్రిములను చంపడం.

పుడ్డె /puḍḍe/ *n.* • పూకు.

• యోని; vagina; (వజ్రెన); योनि. పుడ్డెతల్ కాండిర్ పుటంతెర్. యోని నుండి పిల్లలు పుడుతారు.

పుడె సిల్లింగ్ /puḍḍe sivling/ స్త్రీజననాంగపెదవులు. పుడె సిల్లింగ్ రండ్ మందంతంగ్. స్త్రీజననాంగపెదవులు రెండు ఉంటాయి.

పుడుల్క్ /puḍpulk/ n. మినుములు; urad dhal (kind of lentil). వావై బయ్ వెల్లె పుడుల్క్ పండంతంగ్. చేనులో బాగా మినుములు పండుతాయి.

పుడ్పల్క్ /puḍpalk/ పిప్పిపండ్లు. పుడ్పల్క్ వాంతంగ్. పిప్పిపండ్లు వస్తాయి.

పుడి /puḍi/ n. పురుగు; to proliferate, infest (insects in fruit, or wound on an animal). insect, worm; प्रचुर मात्रा में उत्पन्न होना या करना. నడవంజ్ ఉంది పుడి ఆండ్. వాన పాము ఒక పురుగు.

పుడిత /puḍita/ • పుచ్చిపోవుట. పుడిత మర్ర జల్లి సాంత.

పుచ్చి పోయిన చెట్టు త్వరగా చనిపోతుంది.

• చీడ పట్టు; plant infected by insects; (ప్లాంట్ ఇన్సెక్టిడ్ బై ఇంసెక్ట్స్). మర్త్ మర్ర వయ్యెన్ పుడియంత. ఈ చెట్టు తొందరగా చీడ పడుతుంది.

పుత్తి /putti/ n. పుట్ట; anthill; (ఆంట్ హిల్); बास्वी. పుత్తిత్ గ గూడంగ్ కీసి హుద్రి మందంత. పుట్టలలో చెదలు ఉంటాయి. White ants having made a nest live in an anthill.

పుత్తితగ /puttitaga/ n. పుట్టలో; in the pit; (ఇన్ ద పిట్). పుత్తితగ తరస్క మందంతంగ్. పుట్టలో పాములుంటాయి.

పుత్నయల్ /putnayal/ n. తమ్ముని కొడుకు; brother's son; (బ్రదస్ సన్).

పుత్ని /putni/ brother's daughter; (బ్రదస్ డొటర్).

పుత్ల /putla/ n. విగ్రహం; idol; (ఇడల్); मुर्ति. కుంరం బీమున పుత్ల తయర్ కీతోర్. కుప్రు బీము విగ్రహం తయారు చేసారు.

పుదెలల్ /pudela/ తిండికి మాలిన. బస్కెట్ గిర్ తింజెర్ మన్వన్ పుదెలల్ ఇంతెర్. ఎప్పుడు తినే వాన్ని తిండి పోతు వెధవ అంటారు.

పున్ /pun/ n. • గాయం. పుండు; sore, boil, wound; (సోర్); चोट; जखम; घाव. కాల్క నగ కయ్కె నగ పున్కె ఆంతంగ్. కాళ్ళలో చేతులో పుండ్లు అవుతాయి.

పుంజ /puñja/ కుప్ప; burning of heap of leaves and dust; (బనిజ్ ఒవ్ హీప్ ఒవ్ లీప్స్ ఎండ్ డస్ట్). ఆకిన పుంజ వాటంతెర్. ఆకులు చెత్త కుప్ప వేస్తారు.

పున్నె /punne/ n. బుద్ధి; mind; (మైండ్); बुद्धि; अकल; ज्ञान; विवेक. పున్నె వంతల్ పున్నె కీతోర్. బుద్ధి గలవాడు పుణ్యం చేస్తాడు.

పున్నెవంతల్ /punnevantall/ n. పుణ్యాత్ముడు; man who donates. వరొన్ అపతితున్ బచికియ్యల్ పున్నెవంతల్. ఒకరిని ఆపదనుండి కాపాడేవాడు పుణ్యాత్ముడు.

పుండ్ - /pund-/ v. తెలుసుకొనుట; to know, guess; (టు నో); जानना. నన్న పెందొంగ్ వాత్తెకె నిమ్మె పుందన. నేను పొడుపు వేస్తే నీవు చెప్పాలి.

పునక్ /punak/ n. పూర్ణిమ; full moon; (ఫుల్ మున్); पूर्णिमा. పునక్ మహూత్క్ ఉంది జోక వాంత. పూర్ణిమ నెలకు ఒక సారి వస్తుంది.

పుయ్ పుయ్ కీ - /puy puy ki-/ ముద్దుగా పెంచడం; rearing with affection; (రీయరింగ్ విద్ అఫెక్షన్). మావ రోత పియ్యతున్ పుయ్ పుయ్ కీంతోర్. మా ఆవు దూడను ముద్దుగా చూసుకుంటాను.

పురడ (పిట్టె) /puraḍ (pitte)/ n. గువ్వ; bronze-winged dove; (బ్రొంస్-విజ్ ఎడ్ డవ్). పురడ పిట్టె పారెవత్ మొడి మందంత. గువ్వ పావురము లాగ ఉంటుంది.

పురడ దేగో (పిట్టె) /puraḍ dēgo (pitte)/ n. చిన్న ర్రద్ద; pigeon hawk; (పిజిన్ హాక్); बाज़-पक्षी.

పుర్క /purka/ n. సారకాయ; kind of gourd used for making dishes, spoons, bottles, musical instruments; (గౌర్డ్). తొల్లెత జమనతె పుర్కతె యేర్ ఉండిర్. పూర్వపు కాలంలో సారకాయ బుర్రతో తయారు చేసిన దానితో నీరు త్రాగేవారు. In olden times (long ago) they used to drink from a 'purka'.

పుర్కి /purki/ n. పేను; louse (lice); (లోస్). కోవె పుర్కింగ్ తెండ్సి తింత. కోతి పేన్లు తీసి తింటుంది. The monkey having picked the louse ate it.

- పుర్రుద్** /pursad/ *n.* వీలు; chance; (ఛాన్స్); **सुविधा;** **अनुकूलता.** యెద్దితె చెప్పల్క సెల్వ తాక్వల్ పుర్రుద్ ఆయె. ఎండలో చెప్పులు లేకుండా నడవడం వీలు కాదు.
- పురున్ సారి** /purun sāri/ *n.* బూరె. గొహ్కానపిండితగా సడయి డారి, సాకుర్ మిస్టి కీసీ పురున్ సారింగ్ తుంగంతెర్. గోదుమ పిండిలోసెనగపప్పు, చక్కెర కలిపి బూరెలు చేస్తారు.
- పురుపున్ అదర్** /purupun adar/ *n.* సాక్ష్యాధారం; evidence; (ఎవిడెన్స్).
- పురె మా-** /pure mā-/ *vi.* సరి పోతుంది; to suffice; **पर्याप्त होना.** ఇచ్చోర్ గాటో ఇచ్చోర్ మాందిత్ పురె మాయర్. ఇంత అన్నము ఇంత మందికి సరిపోతుందా. Will this much food be sufficient for this many people?
- పుల్లల్** /pullal/ తెల్లటి. రాదల్ బయ్ పుల్లల్ మంత. రాధ చాల తెల్లగా ఉంది.
- పుల్లెగాండల్** /pulleḡāṅḡal/ *n.* తిరుగు బోతు; bitch; (బిచ్); **घुमक्कड; बदमाश; उठल्ला.** తిరిసెర్ మన్వన్ పుల్లెగాండల్ ఇంతెర్. తిరుగుతూ ఉండే వాన్ని తిరుగుబోతు అంటారు.
- పుల్సు** /pulsu/ *n.* చారు; soup; (సుప్); **मसालेदार दाल.** సిత్త పండిత పుల్సు కీంతెర్. చింత పండుతో చారు చేస్తారు.
- పుస్తక్** /pustak/ *n.* పుస్తకం; book; (బుక్); **किताब.** మనోజ్ వేసుడిన పుస్తక్ వాచి కీంతోర్. మనోజ్ కథల పుస్తకం చదువుతున్నాడు.
- పుస్తె** /puste/ *n.* మంగళ సూత్రం; pendant of necklace; (పండుంట్); **लोलक.** మర్మినగ నొవ్రల్ నొవ్రినగ పుస్తె దొహంతోర్. పెళ్లిలో వరుడు వధువుకు మంగళ సూత్రం కడతాడు.
- పుసుక్నే** /pusukne/ ఒక్క క్షణంలో.
- పుహ** /puha/ *v.* నానబెట్టు; drench; (జైంచ్); **भिगो.**
- పుహంత** /puhanta/ తడుపుతుంది. సాడతె సాన్నెకె పిర్ పుహ్పి వాట్ట. బడికి వెళ్లెటప్పుడు వర్షం తడిపింది.

- పుహ-** /puh-/ *n.* కట్టుట; to harness; (టు హార్నెస్); **घोड़े का साज.** దాదల్ కాసుర్ పుహ్పార్ మంతోర్. అన్నయ్య ఎడ్ల బండి కట్టుతున్నాడు.
- పుహ-** /puh-/ *v.* తడపడం; to wet; (టు వెట్); **भिगोना.**

- పుహ్త** /puhta/ నాన్నింది. నావంగ్ కొత్తన్ పిర్ పుహ్త. నా డబ్బులు వానలో నానినవి.
- పూకర గొస్టి** /pūkara goṣṭi/ *n.* గాలి వార్త; hearsay; (హీయ సేయ్). బాలజీ వెహ్తాంగ్ గొస్టింగ్ పూకర గొస్టింగ్. బాలాజి చెప్పిన మాటలు గాలి వార్తలు.
- పూజ** /pūja/ *n.* పూజ; worship; (వశిప్); **आराधना.** రోజి పేస్త పూజ కియన. రోజూ దేవుని పూజ చెయ్యాలి.
- పూజ కియ్యల్** /pūja kiyval/ *v.* పూజచేయు; worship; (వశిప్). రోజి సక్రెయేర్ తుంగ్ని పేస్త పూజ కీమ్. రోజూ ప్రొద్దున స్నానం చేసి దేవుని పూజ చెయ్యి.
- పూట** /pūṭa/ *n.* పూట; caution; (కొకన్); **जून; आधा दिन; जमानत.** కరిబ్ మామ్నన్ పూట గడమాయ్యల్ కటిన్ మంత. బీద వ్యక్తికి పూట గడవడం ఇబ్బందిగా ఉంటుంది.
- పూటు** /pūṭu/ *n.* ఫోటో; snap; (స్పిప్). నన్న ఉంది పూటు రెయ్యెన్. నేను ఒక ఫోటో దిగినాను.
- పూడ్ సీమ్** /pūḡ sim/ *v.* తరుము; chase; (చేయ్య); **भगा; पीछा कर.** ముహ్పావల్ నెయ్యన్ పూడ్ సీమ్. మొరిగే కుక్కను తరిమెయ్యండి.
- పూన** /pūna/ *adj.* కొత్త; new (m.).new (nm.); (న్యూ); **नया.** దివడిత్క పూనంగ్ కప్పింగ్ బాబల్ యేతంతోర్. దీపావళికి మా నాన కొత్త బట్టలు కొంటాడు.
- పూనజోడి** /pūna jōḡi/ కొత్త జంట; new couple; (న్యూ కపల్).
- పూనజల్మ** /pūnajalma/ *n.* పునర్జన్మ; rebirth; (రిబిత్). వేన్ పూన జల్మ వాత ఇంతెర్. ఇతనికి పునర్జన్మ వచ్చింది అంటారు.
- పూర** /pūra/ *n.* మొత్తం; amount; (అమౌంట్); **कुल(रकम); सारा; जमा.** పూర జాతితుర్ లడెయ్ కిసెర్ మంతెర్. మొత్తం జాతివారు యద్దం చేస్తున్నారు.
- పూర్-** /pūr-/ *v.* తడుచుట; to get wet, be wet; (టు గెట్ వెట్). కాండిర్ పూర్నెర్ సాడతె సాంజెర్ మంతెర్. పిల్లలు తడుచుకుంటూ బడికి వెలుతున్నారు.

- పూల్** /pūl/ *n.* వంతెన; bridge; (బ్రిజ్); **पुल; सेतु; बाँध.** నాటె సాన్వల్ సరి తగ పూల్ దొహ్పార్ మంతెర్. ఇంటికి వెళ్లే దారిలో వంతెన కడుతున్నారు.

పూన్ (మహ్నా) /pūs (mahna)/ *n.* పుష్యం; month 10 of the Gond year (December-January); (మంత్ 10).
 పూన్- మహ్నా పేమ్కున్ పూజంగ్ కీంతెర్. పుష్య మాసంలో దేవుళ్ల పూజలు చేస్తారు.

పూసి కీ- /pūsi ki-/ *v.* పరిచయం చేయుట; to question, ask; (ఱు ఆస్క); **पूछना.** వెర్తల్ ఆసి సాత్తెకె చొకొట్ పూసి కీతెర్. చుట్టమై వెళితే చాలా మర్యాద చేస్తారు. The guest having gone was received well (lit. asked good questions).

పెకికియ్యల్ /pekikiyval/ *n.* విసరడం; cast; (కాస్ట్). కామ్ సియ్యో అద్ లొకొండ పెకికియ్యల్. పనికిరాని ఇనుమును పారవేయము.

పెకికియ్యల్ కమ్ /pekikiyval kay/ విసిరే చేయి. చెండుతున్ పెకికియ్యల్ గేమ్ గిర్ కర్నంతెర్. బంతిని విసిరే ఆట కూడా ఉంటుంది.

పెట్టి /petṭi/ *n.* కడుపు; stomach; (స్టమక్); **पेट.** పహ్నంగ్ మక్కెంగ్ తిత్తెకె పెట్టి నోంత. పచ్చి మొక్కజొన్న గింజలు తింటే కడుపు నొస్తుంది.

పెట్టి నిండ్నల్ /petṭi nindnal/ *vi.* కడుపు నిండ; belly full.

పెట్టి నోంత /petṭi nōnta/ *n.* కడుపు నొప్పి; stomachache; (స్టమక్వియ్య); **पेट दर्द.** నావ పెట్టి నిన్నెత్తల్ నోంత. నా కడుపు నిన్నటి నుండి నొస్తుంది.

పెట్టి సూల /petṭi sūla/ ఒక రకమైన రోగం; a type of disease; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ డిసీస్). చుడ్డుక్ కాండీర్ పెట్టి సబ్ సబ్ ఆతెకె పెట్టి సూల ఇంతెర్. చిన్న పిల్లల కడుపు సబ్ సబ్ అయితే కడుపు రోగం అంటారు.

పెట్టితె మంత /petṭite manta/ కడుపుతో ఉన్నది; be pregnant; (బీ ప్రెగ్నంట్).

పెట్టింగ్ పొద్దుక్ /petṭing podduk/ కడుపు ప్రేవులు.

పెట్రోల్ /petrol/ *n.* పెట్రోలు; petrol; (ఇట్రల్). పెట్రోల్ సెల్వెకె మొటక్ తాకొంగ్. పెట్రోల్ లేక పోతే వాహనములు నడవవు.

పెడె /pede/ *n.* గింజ; seed, stone of fruit (other than mango); (సీడ్); **बीज.** కాపున్ పెడె వావై ఉర్నంతెర్. పత్తి గింజలు చేసులో నాటుతారు. Cotton seed is planted in the field.

పెత్త వెత్త /petta vetta/ క్రిందపైన; up and down; (అప్ ఎండ్ డౌన్).

పెత్తె /pette/ *n.* చీమ; ant; (ఆంట్); **चींटी.** పెత్తెంగ్ సాకుడగ ఆంతంగ్. చీమలు చక్కెర కోసం వస్తాయి. Ants come in the sugar.

పెన్నె /penne/ *n.* కప్ప; frog; (ఫ్రోగ్).

పెన్సిల్ /pensil/ *n.* పెన్సిల్; pencil (lit. stick pen); (పెన్సల్); **पेंसिल.** పెన్సిల్ తెబొమ్మంగ్ రెహంతెర్. పెన్సిల్ తో బొమ్మలు దించుతారు.

పెంగెడ్ వెంగెడ్ /peṅged veṅged/ ఒక్క రకమైన నడక. రాము పెంగెడ్ వెంగెడ్ తాకంతోర్. రాము ఒక రకంగా నడుస్తున్నాడు.

పెందో /pendo/ *n.* పొడుపు కథ; riddle; (రిడల్); **पहेली.** సర్కత్ తడ్డిన్ గ ఉచ్చి పెందోంగ్ వాటంతెర్. రాత్రి పూట నెగళ్ళ ముందర కూర్చొని, పొడుపు కథలు చెబుతారు. At night having sat by the fire they say (lit. throw) riddles.

పెందో పుంద్- /pendo pund-/ to guess a riddle; (ఱు గెస్ ఏయ్ రిడల్).

పెండ్ర /peṅdra/ పేండ్ర తో డప్పు రింగులు చేస్తారు; **बेंत.**

పెయ్- /pey-/ to be split; (ఱు బీ స్ప్లిట్); **चीरना.**

పెయూస్- /peyūs-/ *n.* పాపుట/ విరవడం; to split; (ఱు స్ప్లిట్); **फाड़ना.** కట్టెంగ్ తడ్డింగ్ గా యెదన్ సాటి పెయ్యుసంతేర్. కట్టెలను పొయ్యిలో పెట్టుటకు పగలకొడతారు. They split wood in order to burn wood at the fire.

పెర బొక్కి /pera bokki/ *n.* పెద్ద తేనె; honeycomb of large bees; (హానికోం); **छत्ता.** పెర బొక్కి వీసింగ్ బయ్ కొడియంతంగ్. పెద్ద తేనె ఈగలు బాగా కుడతాయి.

పెర్- /per-/ *n.* ఏరుకోవడం; pick up; (పిక్ అప్). కాకొ తూరి దానంగ్ పెర్నెర్ మంత. అమ్మమ్మ కంది గింజలు ఏరుకుంటుంది.

పెర్రెకాల్ /perre kāl/ వంకర కాలు.

పెర్న /persa/ *adj.* పెద్ద; older man, big, fat, important (m.); (బిగ్); **बड़ा.** నాక్ పెర్నోర్ దాదల్ మంతోర్. నాకు పెద్ద అన్నయ్య ఉన్నాడు.

పెర్న కట్టె /persa kaṭṭe/ పెద్ద కర్త. పెర్న కట్టెతె బయ్ పాసెర్ మంతోర్. దొడ్డు కర్తతో బాగా కొడుతున్నాడు.

పెర్న పేన్ /persa pēn/ పెద్ద దేవుడు; the great deity. one of the Gond deities, the great deity; (గ్రేట్ డెయిటీ). పెర్న పేన్ కెక్కె వాలె మందంత. పెద్ద దేవుడు వెంట్రుకలు కలిగి ఉంటాడు.

పెర్న పొద్దుర్ /persa poddur/ *n.* పెద్ద ప్రేగు; large intestine; (లాజ్ ఇంటెస్టాయ్యు). మరట్ తిత్త గాబొ పెర్న పొద్దుర్ తగ దాంత. మనం తిన్న ఆహారము పెద్ద ప్రేగుల్లోకి వెలుతుంది.

పెర్న బుల్లు /persa buyli/ *n.* జనుము. అక్కొ పెర్న బుల్లుత నోడె నోప్పెర్ మంతోర్. తాతయ్య జనుముతో తాడు అల్లుతున్నాడు.

పెర్న బొట్ట /persa boṭṭa/ పెద్ద వేళ్ళు; big fingers; (బిగ్ ఫింగెస్). కయ్ దగ ఉంది పెర్న బొట్ట మందంత. చేతికి ఒక పెద్ద వేలు ఉంటుంది.

పెర్న లేజ్ /persa lēñ/ పెద్ద రాగము; loud voice; (లోడ్ వొయ్స్). పెర్న లేజ్ కీసి పాట వారంతోర్. పెద్ద రాగముతో పాట పాడుతున్నాడు.

పెర్న సముర్ /persa samdur/ మహా సముద్రం; ocean; (ఓశన్).
బంగాలకాతం పెర్న సముర్. బంగాళాఖాతం పెద్ద సముద్రం.

పెర్న పిర్ /persapir/ n. తుఫాను; storm; (స్ట్రోమ్); తూఫాన్; ఆఫీణి.
పెర్న పిర్- వాసి పంట బూడె మాత. తుఫాను వచ్చి పంటకు
నష్టం వచ్చింది.

పెర్సి /persi/ ఏరుకొని.

పెరెక్ /perek/ n. బియ్యము; rice (pl.); (రైస్); चावल.
పెరెక్నే గాటో తయర్ కీంతెర్. బియ్యంతో అన్నం
తయారు చేస్తారు.

పెరెకా /perekā/ n. మెడ వెనుక భాగం; back; (బెక్); पीठ.
గోటిత పజ్జెట బాజన్ పెరెకా ఇంతెర్. మెడ వెనుక
భాగాన్ని పెరెకా అంటారు.

పెల్కా పేండ /pelka pēṇḍa/ n. గుదము; anus; (ఏనస్).
పెల్కా పేండతల్ పేల్కాంతెర్. గుదము ద్వారా మల విసర్జన
చేసుకుంటారు.

పెసి- /pesi-/ n. వెల్లడం; to go out, come out, bring out,
emerge, rise (sun); (ఓ గో బెట్); निकलना. బాబల్ అపిన్
నగ సాన్లెన్ పెసితోర్. నాన్న కార్యాలయానికి వెల్లాడు.

పెసిత /pesita/ వెల్లింది. పోడ్డ్ పెసిత. సూర్యుడు
ఉదయించాడు.

పెసెల్ డారి /pesel dāri/ పెసర పప్పు; green gram; (గ్రీన్
గ్రాం). పెసెల్ డారి త కుస్తి అటంతెర్. పెసర పప్పుతో కూర
వండుతారు.

పెహ్లా /pehle/ n. మొదలు; first, at first, earlier, before;
(ఫస్ట్); पहले. విజ్జ వాటన్ పెహ్లా మొహ్తూర్ దొసంతెర్.
విత్తనాలు వేసే ముందు ముహూర్తం పెట్టుకుంటారు.

పేకి కీత /pēki kīta/ v. పడవేసిన; deducted; (డిడక్ట్‌ఎడ్). పేకి
కీత పండితున్ పెర్సి తిన్వ. పడవేసిన పండును తీసి తినవద్దు.

పేకింగ్ /pēking/ ఆడ పిల్లలు. పేకింగ్ చిక్లతె రోతంగ్
గూరెంగ్ మాచెర్ మంతంగ్. ఆడ పిల్లలు ఇంటి గోడలను
మట్టితో మెత్తుతున్నారు.

పేకి కీ- /pēki kī-/ n. విసరడం; to throw; (ట్రో); झोंकना.
కాండి చెండు పేకి-కీసెర్ మంతోర్. అబ్బాయి బంతిని
విసురు తున్నాడు. the boy is throwing the ball.

పేకుర సాడ /pēkura sādā/ పిల్లల బడి. పేకుర్ మంతెర్
అద్ సాడతున్ పేకుర సాడ ఇంతెర్. పిల్లలు ఉన్న బడిని
పిల్లల బడి అని అంటారు.

పేకుర్ /pēkur/ n. కుమారులు; children (pl.); (చిల్డ్రన్);
बच्चों. నాకున్ ఇద్విర్ పేకుర్ మంతెర్. నాకు ఇద్దరు
కుమారులు ఉన్నారు.

పేకుర్-వేకూర్ /pēkur-vēkūr/ many children; (మెని
చిల్డ్రన్); अनेक बच्चों.

పేటి /pēṭi/ n. • పేటి, వీణ, గిటార్.

• హార్మోనియం; harmonica; (హార్మోనిక). బజన్
కియ్యెక్ పేటి వడుసెర్ పాట వారంతెర్. పూజ
చేసేటప్పుడు వీణ వాయిస్తూ పాట పాడుతారు.

పేడల్ /pēḍal/ n. కొడుకు; boy, son; (సన్); बालक.

పేడి /pēḍi/ n. కూతురు; girl; (గల్); लड़क. నావ పేడి
దహ్వి కరిసెర్ మంత. నా కూతురు పదవ తరగతి
చదువుతుంది.

పేడి సూడ్యల్ /pēḍi sūdval/ పెళ్లి చూపులు.

పేన్ /pēn/ n. దేవుడు; deity; (డెయిటి); ईश्वर.

పేన్ గడ /pēngada/ n. దేవుని స్థలము; holy place, place
where deity is kept; (హాలి ప్లేయ్య). పేన్ మన్వల్
జాగతున్ పేన్ గడ ఇంతెర్. దేవుడు ఉండే స్థలమును
దేవుని స్థలము అంటారు.

పేన్ టొప్లి /pēn ṭopli/ a consecrated basket for
carrying deities (minature horses). పేన్ టొప్లింగ్
సార సారిని బూడ్ ఇర్సి మంతంగ్.

పేన్ గార్ /pēn gāgra/ దేవుని గజ్జ.

పేన్క్ /pēnk/ n. దేవతలు; goddesses; (గోడెసెస్). మాక్
వెల్లెపేన్క్ మంతంగ్. మనకు చాలా దేవతలు ఉన్నాయి.

పేన్క్ నగ /pēnknaga/ దేవుళ్ళకు.

పేపై /pēpre/ n. సన్నాయి; kind of woodwind instrument
that is always accompanied by a monotone
instrument (bonga); (పుడ్విండ్ ఇంస్టుమెంట్).

పేపైరెంగ్ మర్మిన్ గ ఉహ్కాంతెర్. సన్నాయి పెండ్లిలో
ఊడుతారు. వీర్ పేపై బొంగ ఉహ్కాంతెర్.

పేపై ఉహ్కాంత /pēpre uhkanta/ సన్నాయి ఉడుతుంది. టొడ్డి తెపేపై ఉహ్కావచ్చు. నోటితో సన్నాయి ఉడ వచ్చును.

పేపి /pēpi/ n. పెద్ద నాన్న; fathers elder brother, mother's elder sister's husband; (ఫాదస్ ఎల్డర్ బ్రదర్). బాబనోర్ దాదల్ నాకున్ పేపి అంతోర్. నాన అన్నయ్య నాకు పెద్ద నాన్న అవుతాడు.

పేమ్ /pēm/ భూమిలో వరి ఉంచు సారంగం. పేమ్ నగ జొన్నంగ్ ఇర్తోమ్. గిడ్డంగితో వరి ఉంచుకున్నాము.

పేండ /pēṇḍa/ n. యోని; anus; (ఏనస్); गुदा. బాయిక్ పేండతల్ ఉడ్కంతంగ్. స్త్రీలు యోని నుండి మూత్ర విసర్జన చేస్తారు.

పేండ నొర్ర /pēṇḍa norra/ గుద్ద కడుగు; clean the anus; (క్లీన్ ద ఏనస్). కాండి ఇంతోర్ పేల్క ని వాతోన్ పేండ నొర్ర. పిల్లవాడు గుద్ద కడుగు అని అంటున్నాడు.

పేండ్య /pēṇḍya/ n. చొప్ప కట్ట; bundle of grass (tied together); (బండల్); गठरी. పెండ్యనున్ పొర్రొ ఇర్తన. చొప్ప కట్టలను పైకి పెట్టాలి.

పేరి /pēri/ n. పెద్దమ్మ; mother's elder sister, father's elder brother's wife; (మదస్ ఎల్డర్ సిస్టర్); पार्थी. పేపిన బాయ్కు నాక్ పేరి ఆంత. పెద్ద నాన పెండ్రం నాకు పెద్దమ్మ అవుతుంది.

పేల్ ఆతోర్ /pēl ātor/ అపజయం పాలయ్యాడు. దహివ్ తరగతిపేల్ ఆతోర్. 10వ తరగతిలో అపజయం పాలయ్యాడు.

పేల్క- /pēlk-/ n. మరుగు దొడ్లు; to defecate; (ఊ డెఫికేట్); पाखाना. పేల్కన్ సాటి చెహర్కొనె రొహ్కా దొహంతెర్. దొడ్డికి కూర్చోడానికి పట్టణములలో మరుగు దొడ్లు కట్టుకుంటారు.

పేల్కవల్ /pēlkval/ n. మల విసర్జన చేయుట; excreting. పేల్కతెకె చక్కె నొర్రన. మల విసర్జన చేసినప్పుడు బాగుగా కడుగుకోవాలి.

పేవ్డె /pēvḍe/ నిచ్చెన మెట్టు; step of a ladder; (స్టెప్ ఒఫ్ ఏయ్ లెడర్). పేవ్డె తగ కాల్ వాట్సి పొర్రొ తెర్గ. నిచ్చెన మెట్టు మీద కాలు వేసి పైకి ఎక్కు.

పేస్ /pēs/ n. నురుగు; foam; (ఫోమ్); फेन; झाग. యేతల్ పేస్ పెసంత. నీటిలో నురుగు పైకి వస్తుంది.

పొక్కె /pokne/ v. ఉబ్బడము; swollen area; (స్వోలెన్ ఏరియ). పన్నెతున్ తరన్ మింగ్లెన్ వాతెకె పన్నె పొక్కె ఆంత. కప్పును పాము మింగడానికి వస్తే కప్ప ఉబ్బుతుంది.

పొకుల్ వాత /pokul vāta/ బొబ్బలు వచ్చుట.

పొకోట్ /pokot/ n. ఉచిత; free; (ఫ్రీ); उचित, मुनासिब. మాకున్ సర్కర్ పొకోట్ సాడ కరుసంత. మాకు సర్కర్ ఉచిత చదువు నేర్పిస్తుంది.

పొకోట్టు ఆయె /pokotnaāyo/ adj. అనుచిత; unfair; (అన్ఫేర్). ఇద్ పొకోట్టు ఆయె. ఇది అనుచిత మైనది కాదు.

పొగ్గ /pogga/ n. శిశ్నము; tip of the penis; (టిప్ ఒఫ్ ద పీన్స్). పొగ్గతల్ ఉడ్కంతెర్. శిశ్నము నుండి మూత్రం పోస్తారు.

పొగ్గి కీంత /pogḍi kinta/ విరేచనాలు. బయ్ మయ్న్ వస్తెకె పొగ్గి కీంతెర్. బాగా విరేచనాలు అయినప్పుడు పరుగెడతారు.

పొట్ /pot/ n. పొట్టు; skin of fruit, fish, husk; (స్కిన్). కేరెపండి తింజి పొట్ పేకి కీంతెర్. అరటి పండు తిని తొక్క పారేస్తారు. . Having eaten a banana they throw away the peel.

పొట్క పొట్క /potk potk/ ఊపిరి పీల్చుట,

పొట్ట గంజి /potṭa gaṅji/ n. చెడ్డవాడు; baddie; (బెడ్డై). వోర్ బయ్ పొట్ట గంజి. అతను చాలా చెడ్డవాడు.

పొట్ పొహుడ్ /potṭohuḍ/ గ్రద్ద రకము.

పొడ్రి బొక్క /poḍri bokka/ n. కాలి ఎముకలు. జన్వర్క నగ గిర్ పొడ్రి బొక్కంగ్ మందంతంగ్. జంతువులకు కూడా కాలి ఎముకలు ఉంటాయి.

పొడికిసి వెహ్వల్ /poḍikisi vehval/ వివరించి చెప్పుట. కాండిర్కున్ అర్తం అయ్యెకె పొడికిసి వెహన. పిల్లలకు అర్థం కాక పోతే వివరించి చెప్పుట.

పొడెల్ /poḍel/ n. గొర్రె పోతు; ram; (రెమ్).

పొతం కియ్యల్ /potam kiyval/ బాగు పర్చు. మొల్లొల్ సవియ్నున్ పొతం కీమ్. కుందేలు మాంసమును బాగు చెయ్యి.

పొత్- /pot-/ v. మండుట; to fan into flame, light, blaze, burn; (ఊ లైట్); जलाना.

పొతున్- /potus-/ v. మండించుట; to light, burn; (ఊ లైట్); जलाना. గాటొ అట్టన్ సాటి సొద్దెడగ తడ్డి పొతుసంతెర్. అన్నము వండుటకు పొయ్యిలో అగ్గి ముట్టిస్తారు. In order to cook food they light the fire at the fireplace.

పొద్- /pod-/ vi. లోనికి రాకుండు; to go inside, enter; (ఊ గో ఇంసైడ్). దార్వజతల్ డుల్లె పొద్దొ. దర్వాజ నుండి గుమ్మె లోపలికి రాదు.

పొద్దుక్ /podduk/ n. ప్రేగులు; intestines; (ఇన్టెస్టైన్స్). పెట్టిత్ రొప్పొ పొద్దుక్ మందంతంగ్. కడుపు లోపల ప్రేగులు ఉంటాయి.

పొద్దుర్ /poddur/ n. పేగు; insides, entrails; (ఇన్సైడ్స్). హెర్రె పొద్దుక్ నొర్చి కుస్తి అట్టి తింతెర్. మేక పేగులను కడిగి కూర వండి తింటారు.

పేండ పొద్దుర్ /pēṇḍa poddur/ n. పేగులు; bowels; (బౌవెల్స్).

పొదెల /podela/ n. పొర్రు; small tree, bush, shrub; (ప్రట్); झाड़ी.

పాంటిన్ /pon̩tin/ *n.* కలము; pen; (పెన్); लेखनी. బాబల్ నాకున్ పాంటిన్ యేచ్చి తత్తొర్. నాన నాకు కలము కొని తెచ్చాడు.

కెట్టె పాంటిన్ /kette pon̩tin/

పానిన్ /ponis/ *num.* తొంభై; ninety; (నైంటి).

పాప్పయ్ (మర్ర) /poppay (marra)/ *n.* బొప్పాయి (చెట్టు); papaya tree; (ట్రీ); पेड़.

పొప్పొట /poppota/ *n.* నీటిబుడగ; bubble; (బబల్); असा. కుడెర్ యేర్ మేలిసి పొప్పొటంగ్ పెసియంతంగ్. నది నీరు కదలడం వలన నీటిబుడగలు వెళ్లుతాయి.

పొప్పొన్ వాలె /poppoṣ vāle/ ఊపిరి తిత్తులు గల వాడు. సమ్మిరగ పొప్పొన్ మందంత. అందరిలో ఊపిరి తిత్తులు ఉంటాయి.

పొపోస్ /popos/ *n.* తిత్తులు; lungs; (లజ్స్). జన్వర్కున్ గిర్ పొప్పొన్ మందంత. జంతువులలో కూడ ఊపిరి తిత్తులు ఉంటాయి.

పొండ /pon̩d̩/ *adj.* కట్టుకున్న; worn; (వొన్). మావ అజెనేడే పూన కట్టి పొండ. మా వదిసె ఈ రోజు కొత్త చీర కట్టుకుంది.

పొరయింగ్ /poraying/ *n.* పడమర; west; (వెస్ట్); पश्चिम. పోడ్ పొరయింగ్ బాజ్ సాడియంత. సూర్యుడు పడమర దిక్కున అస్తమిస్తాడు. .

పొర్క /porka/ *n.* మోదుగు చెట్టు; sapling, young tree; (ట్రీ); पेड़. కోదంగ్ దొహ్వో కొట్కుతగ ముర్ కాందన పొర్క వేసంతెర్. ఎడ్లను కట్టెనె కొట్టమును మోదుగు ఆకులతో కప్పుకుంటారు.

పొర్కలిర పార్టి /porkalira pārti/ కమ్యూనిస్టు పార్టీ; communist party; (కొమ్్యూనిస్ట్ పాటి). పొర్కలిర్ మావ రాజ్యగసెల్లర్. కమ్యూనిస్టు పార్టీ మా రాజ్యంతో లేదు.

పొర్కె (తరన్) /porke (taras)/ *n.* పరికి పాము; water snake; (వొటర్ స్నీయ్యు). పొర్కె తరన్ మర్రక్ నగ మందంత. పరికి పాము చెట్లలో ఉంటుంది.

పొర్కె తర్వల్ /porto tarval/ పై బడటం.

పొర్కొ /porro/ *adv.* పైన; upon; (అపొన్). హాబర్త్ పొర్కొట్క్ విమన్ దాంత. ఆకాశంలో విమానం పోతుంది.

మీద; above, on, upon. కోవె మర్రత్ పొర్కొ మందంత. కోతి చెట్టు మీద ఉంటుంది.

పొర్కొ డెహ్కా /porro deḥka/ *v.* పైకెగురు; soar; (సోర్). పొర్కొ డెహ్కాసి గోలి పామ్. పైకెగిరి బంతి కొట్టు.

పొర్కొ తెర్గ /porro terga/ మీదికి ఎక్కు. మర్రత్ పొర్కొ తెర్గ చెట్టు మీదికి ఎక్కు.

పొర్కొ పొర్కొ /porro porro/ పైనపైన; at the topmost; (ఎట్ ద టాప్ మోస్ట్). తన్వ కామున్ పొర్కొ పొర్కొ కీంతోర్. తన పనిని పైనపైన చేస్తాడు.

పొర్కొడ /porroḍa/ *n.* అంతరిక్షం; space; (స్పేయ్యు); अन्तरिक्ष; आकाश. పొర్కొడ మొటర్ కూబ్ జోర్తె దాంత. విమానం చాలా వేగంగా వెలుతుంది.

పొర్కొడ మొటర్ /porroḍa motar/ *n.* విమానం; aeroplane; (ఎరప్లేయ్యు). పొర్కొడ మొటర్ పొర్కొడల్ దాంత. విమానం పై నుండి వెలుతుంది.

పొర్కొడార్ /porroḍor/ *n.* పై వాడు; respectable man; (రిస్పెక్టబల్ మెన్). రోత్ పొర్కొడార్ మాయ్నల్ చుడుర్ దిసంతోర్. మేడ పైన ఉన్న వాడు చిన్న గా కనిపిస్తాడు.

పొరెయ్యెర్ /poreytor/ పశ్చిమ దిక్కు వాడు. గనపతి పొరెయ్యెర్ ఆందుర్. గణపతి పశ్చిమ దిక్కు వాడు.

పొరోల్ /porol/ *n.* పేరు; name; (నేయ్యు); नाम. నీవ బత పొరోల్ మంత నాక్ వొడ్కి సెల్లె. నీ పేరు ఏమి టో నాకు తెలియదు.

పొలం /polam/ *n.* పొలము; field; (ఫీల్డ్); खेत.

పొలాద్ /polād/ flintstone; (ఫ్లింట్ స్టోన్).

పొలాదిత టుక్కె /polādita tukḍe/ flintstone; (ఫ్లింట్ స్టోన్).

పొలెస (మర్ర) /polesa (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); पेड़. పొలెస మర్ర ఉంది మత్ మర్ర ఆంద్. ఈ చెట్టు వాన మూలిక చెట్టు.

పొస్ గాయిటల్ /pos gāyital/ *adj.* పనికిరానివాడు; useless fellow; (యుస్లస్ ఫెలో).

పొస్ పొస్ /pos pos/ బున్ బున్; last breathe; (లాస్ట్ బ్రీద్). విత్తంగ్ అవ్ జన్వర్క్ పొస్ పొస్ ఇంతంగ్. పరిగెత్తే జంతువులు బున్ బున్ మని శ్వాస తీసుకుంటాయి.

పొహ్నాయల్ /pohnyal/ చుట్టము.

పొహ్పి /pohpi/ *n.* ఉలి; big chisel; (చిసెల్). పొహ్పితె కావడంగ్ గద్దింగ్ అరుసంతెర్. ఉలితో తలుపులను చేస్తారు.

పొహ్రా /pohra/ *n.* బకెట్టు; bucket; (బకీట్); बालटी. కుహితల్ యేర్ తెండెన్ పొహ్రా పహజ్జె. బావి నుండి నీరు తీయడానికి బకెటు అవసరము.

పొహ్రా మాంత /pohre mānta/ *v.* పారుట; flowing; (ఫ్లోయింగ్). మర్రక్ నగ ఆదర్ వేలి పొహ్రామాంత. మొక్కలలో వేరెతిగ పారింది.

పోహున్ చార్ /pohun cār/ *n.* విందు భోజనం; a big meal together before guests leave (last supper); (లాస్ట్ మీల్ టగెదర్). మాపుర్ వెర్లతిర్ వాతెకె పోహున్ చార్ సియన. చుట్టాలు వస్తే ప్రత్యేక ఆహారం పెడతాము.

పోహెంగ్ /poheṅg/ *n.* పేలాలు; parched grain; (పాష్ట్ గ్రెయ్ను). పెరెక్ పిడుసీతెకె పోహెంగ్ తయర్ అంతంగ్. బియ్యము నుండి పేలాలు తయారు చేస్తారు.

పోక్క /pōkka/ *n.* గర్వము; poverty; (పోవటి); గరీబీ; దరిద్రత. వోర్ బయ్ పోక్కతె వెలియంతోర్. అతను చాలా పొగరుతో తిరుగుతున్నాడు.

పోక్రల్ /pōkral/ *n.* బోలుగా; hollow; (జోలో); ఖొఖలా. వెద్దుర్ పోక్రల్ మందంత. వెదురు బోలుగా ఉంటుంది.

పోజంత /pōjanā/ *v.* • కారింది; leaking; (లీకిజ్). ఉడ్డెమాసియేర్ పోజంత. చెమట వచ్చి కారుతుంది. పారుతుంది; flowing; (ప్లోఇజ్). కుహినించి కున్ యేర్ పోజంత. బావి నిండి నీరు పొంగుతుంది.

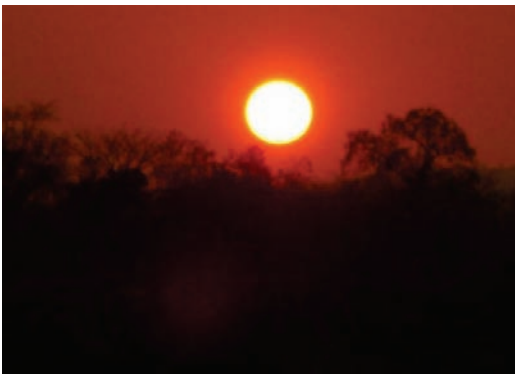
పోచమ్మ /pōcamma/ అవ్వల్ పెన్.

పోటి /pōṭi/ *n.* • పోటీ; competition; (కోంపటిక్స్). విత్వలిక్ పోటింగ్ మందంతంగ్. పరుగెత్తే పోటీలు ఉంటాయి. • వైరుధ్యం; contradiction; (కోంట్రడిక్షన్). నాక్ వరొర్ పోటి మంతోర్. నాకు ఒకరు శత్రువు ఉన్నాడు.

పోటిత పార్తి /pōṭita pārti/ *v.* ఎదురు తిరుగు; oppose; (అపోస్); విరోధ కర; సామనా కర; రోక.

పోటొ /pōṭo/ *n.* బొమ్మ; doll; (డొల్). మమతల్ బయ్ సోబతంగ్ పోటొంగ్ రెహంత. మమత చాలా మంచి బొమ్మలు దించుతుంది.

పోడ్క /pōḍk/ *n.* పొక్కులు; blisters from burns; (బ్లిస్టర్స్ ఫ్రొమ్ బంస్). యెద్దెతె తాక్సి తాక్సి కార్న్-నగ పోడ్క అర్తంగ్. ఎండలో నడిచి నడిచి కాలి కు పొక్కులు వచ్చాయి.

పోడ్ /pōḍd/ *n.* సూర్యుడు; sun; (సండేయ్); సూరజ్. పోడ్ అర్సెర్ మంత. పొద్దు పోతుంది. The sun is setting.

పోడ్ పెసియంత /pōḍd pesiyanta/ సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు. పోడ్ పెసియంత. సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు.

పోడ్ మల్త /pōḍd malta/ సూర్యుడు అస్తమయమునకు మల్లను. పోడ్ సొందన్ సాటి మల్త. సూర్యుడు అస్తమించడానికి తిరిగాడు.

పోడ్ (మీన్) /pōḍd (mīn)/ *n.* సూర్య చేప; kind of fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిష్); మచిలీ. పోడ్ మీన్ డగుర్ సమ్మర్ తగ మందంత. సూర్య చేప సముద్రంలో ఉంటుంది.

పోడ్ నంగ్ జారంగ్ /pōḍd naṅg jārāṅg/ *n.* సూర్య కిరణాలు; sun rays; (సండేయ్ రేయ్ను). పోడ్ నంగ్ జారంగ్ దుపరి నీటమ్ అరంతంగ్. సూర్యుని కిరణాలు మధ్యాహ్నం నిట్టనిలువుగా పడతాయి.

పోడ్ నవేడ్చి /pōḍdna vēḍci/ సూర్యుని వెలుతురు; sunlight; (సంలైట్). మావ రోత కిడ్కె-తల్ పోడ్ నవేడ్చి రొప్పొ అర్తంత. మా ఇంటి కిటికీ నుండి సూర్యుని వెలుతురు లోపలికి పడుతుంది.

పోడ్ రెక్ /pōḍdrekk/ *n.* సాయంత్రం; evening; (ఈవనిజ్); సંజయాకాల; శామ; సંజయా. బావల్ పోడ్ రెక్ రోన్ వాంతోర్. నాన్న సాయంత్రం ఇంటికి వస్తారు.

పోడ్చి /pōḍni/ *n.* తాలుపుట; seasoning of a dish; పోడ్చి /pōḍri/ కంకి, గెల. వంజింగ్ పోడ్చిత్కె వాతంగ్. వరి కంకులు పంటకు వచ్చినాయి.

పోడ్చి /pōḍri/ *n.* మోకాలు; calf (of leg); (కాఫ్ ఒవ్ లెగ్). బొంగ్రతల్ బూడ్ యెమ్మల్ కాలిన్ పోడ్చి ఇంతెర్. మోకాలు నుండి కింది వరకు ఉండే కాలును పిక్క అంటారు.

పోత్ర /pōtra/ అలకడానికి వాడుకొనే గుడ్డ. బయ్యె గిందత పోత్ర కిసి రోన్ ఊసంత. అమ్మ గుడ్డతో ఇల్లు అలుకుతుంది.

పోతి /pōṭi/ *n.* నల్లపూసల మంగల సూత్రం; necklace of married woman; (మెరిజ్ నెక్లెయ్ను); సంగలసూత్రా. నొవ్రినగ నొవ్రల్ పోతి దొహంతోర్. వరుడు వధువు మేడలో మంగళ సూత్రం కడతాడు.

పోతె /pōṭe/ *n.* సంచి; large bag; (లాజ్ బెగ్); టేలా. పోతెనగ వంజింగ్ నిహ్పి డెగ్ వాట్సి ఇరంతెర్. సంచులతో వరి నింపి కుప్ప చేసి ఉంచుతారు.

పోతెనగ /pōṭenaga/ బస్తాలలో. పండుస్తంగ్ వంజినున్ పోతెనగ నిహ్పి కొట్సి ఇరంతెర్. పండించిన పంటలను సంచీలో కుట్టి ఉంచుట.

పోడ్లెక్ /pōḍdrek/ *n.* సాయంత్రం; setting; (సెటిజ్). పోడ్ సొడితెకె పోడ్లెక్ ఇంతెర్. పొద్దు పోతే సాయంత్రం అంటారు.

పోన్ /pōn/ n. తెలిఫోన్; telephone; (టెలిఫోన్). పోన్స్ నె లజ్ నంగ్ కబుర్క్ కెంజంతెర్. ఫోన్లతో దూరపు వార్తలను వింటాము.

పోంజ్ /pōnj/ n. కోడిపెట్ట; cock; (కోక్); **मुर्गी**. కొర్ పోంజ్ యేక్కట్. కోడిపెట్ట తీసుకుందాము.

పోంగ్వల్ /pōngval/ v. • పారుట; flowing; (ఫ్లోఇజ్). పోంగ్వల్ యేతగ మీన్క్ తొప్రామాంతంగ్. పారే నీటిలో చేపలు పాకుతున్నాయి. • పొంగుట; boiling; (బోలిజ్).

పోనడ /pōnad/ n. గువ్వ; kind of pigeon that lives in the forest; (వైల్డ్ పిజిన్); **कबूतर**. పోనడ పిట్టెంగ్ కేడతే మందంతంగ్. గువ్వ రకపు పిట్టలు అడవిలో ఉంటాయి. Wild pigeons live in the forest.

పోండ్ - /pōṅḍ-/ v. కట్టుకోవడము; to put on, wear, (draped clothes such as dhoti); (ఊ పుట్ ఒన్); **पहनावा**. డండరిత్ సమ్మిర్ దోత్రెంగ్ పోండ్సి యేందంతెర్. దండారిలో అందరూ ధోవతులు కట్టి నృత్యం చేస్తారు. The 'dandari' dancers all put on their 'dhotis' and dance.

పోయ /pōya/ n. పొగ; smoke; (స్మోక్); **धूम; धुआँ**. బీడి ఉంజి కున్ మొసాడల్ పోయ సుటి కీంతెర్. బీడి తాగి ముక్కునుండి పొగ వదులుతారు.

పోయ మచ్ /pōya mac/ n. పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్). పోయ మచ్ బయ్ దప్రల్ మందంత. పొగ మంచు బాగా తెల్లగా ఉంటుంది.

పోయ వడి /pōya vadi/ పొగ గాలి; smoky air; (స్మోకి ఎ). పోయ వడిగిర్ వాంత. పొగ గాలి కూడ వస్తుంది.

పోయ హాబర్ /pōya hābar/ పొగ మబ్బ.

పోయంత /pōyanta/ v. పూయుట; blow; (బ్లో); **फूल खिल;** **पुष्पित हो**. కేరె పుజర్ పోయంత. అరటి పువ్వు పూయును.

పోయ్-2 /pōy-/ v. పూస్తుంది; to flower, or blossom; (ఊ ప్లాఅర్); **फूलना**. మర్క మర్క సాదన్ సాటి పుజర్ పోయంత. మామిడి చెట్టు కాయలు కాయుటకు పూలు పూస్తుంది. The mango tree flowers in order to (bear) fruit.

పోయ్యల్ /pōyisal/ కండరాలు గలవాడు; muscle man; (మసల్ మెన్). కండరల్క్ వాలెన్ పోయ్యల్ ఇంతెర్. కండరాలు గల వాన్ని భారీ శరీరం కలవాడంటారు.

పోయుస్ /pōyus/ n. తాలింపు; seasoning of a dish; (సీసనింగ్ ఒవ్ ఏయ్లిక్). కుస్రితున్ పోయుసీమ్. పప్పులో తాలింపు వేయు.

పోర (మహ్న) /pōra (mahna)/ n. శ్రావణ మాసం; month 5 of the Gond year (July-August); (మంత్ 5). పోర మహ్న మహాదేవన పూజ తుంగంతెర్. పొలాల పండుగనాడు మహాదేవుని పూజ చేస్తారు.

పోరడ్ /pōrad/ n. అత్త; mother-in-law, wife's mother, husband's mother; (అంత్); **मागी**. నా బాయ్కున బయ్యె నాకున్ పోరడ్ అంత. పెండ్లం తల్లి నాకు అత్త అవుతుంది. My wife's mother is my mother-in-law.

పోరల్ /pōral/ n. పిల్లవాడు; child (m.); (చైల్డ్); **लडका; बच्चा**.

పోర్ని /pōrni/ n. పిచికారి; pump; (పంప్); **पिचकारी**. కాపున్నగ మర్క పోర్ని కీంతెర్. పత్తిలో మందు పిచికారి చేస్తున్నారు.

పోరి /pōri/ n. పిల్ల; whelp; (వెల్ప్); **बच्चा; बच्ची; लडकी**. నెయ్ పోరి బయ్ ఆడంత. కుక్క పిల్ల బాగా ఏడుస్తుంది.

పోరి యెహ్వల్ /pōri yehval/ కోడి పిల్లతో ఎగరడము. కోడ కొక్కితగ పోరి యెహ్వల్ మందంత. పెళ్లి రోజు సాయంత్రం కోడి పిల్లను బుట్టలో వేసి ఎగురుతారు.

పోరోడల్ బూడ్ /pōrōdal būḍ/ పైనుండి క్రిందికి.

పోలిస్ /pōlis/ n. పోలీస్; police; (పలీస్). న్యాయ్ కీనెకె పోలిస్క్ మందంతెర్. న్యాయం చేసేటప్పుడు పోలీసులు ఉంటారు.

పోవున్ వేలి /pōvun vēli/ నీటిపై ఉండే తీగ.

పోసటి /pōsaṭi/ n. అనద; orphan; (ఆర్ఫన్). బోరె సెల్లర్ ఊర్ కాండిర్కున్ పోసటి కాండిర్ ఇంతెర్. ఎవరూ లేని పిల్లలను అనాధ పిల్లలు అంటారు.

పోస్ట్ డబ్బ /pōst ḍabba/ n. తపాలా డబ్బా; post box; (పోస్ట్ బాక్స్). నీ కబుర్ లిహికీసి సోప్తన్ సాటి పోస్ట్ డబ్బతగ చిట్టివాట. నీ విషయం రాసి మిత్రునికి తపాలా డబ్బాలో ఉత్తరం వేయు. Having written your news for a friend put the letter in the postbox.

పోసి కీ- /pōsi kī-/ v. పెంచుకో; to train up (a child), raise (horses, etc.); (ఋ త్రీయ్యై అప); उत्पन्न करना. నన్ను హెర్రెంగ్ పోసి కీంతోన్. నేను మేకలు పెంచుకుంటాను.
పోసెర్ మత్తార్ /pōser mattor/ ఎదురు చూసెను. మానిక్ రావు వాయెర్ ఇంజెర్ పోసెర్ మత్తార్. మానిక్ రావ్

రావడం లేదని ఎదురు చూస్తూ ఉన్నాను.
పోహ్ని- /pōhni-/ vi. నీటిలో ఈదడం; to swim (animals); (ఋ స్విమ్). కోందంగ్ యేతగ పోహ్ని పాల్లెన్ వోంతెర్. ఎడ్లను నీటిలో ఈదడానికి తీసుకువెలుతున్నారు.

బ

బక్కల్ /bakkal/ సన్ననివాడు.
బక్కి /bakki/ తోలు అంతర పొర.
బక్తల్ /baktal/ n. భక్తుడు; medicine man who uses traditional herbal (ayurvedic) medicines; (మెడిసిన్ మెన్). డగుర్ బేమరి వాతెకె బక్తల్ చొకోట్ కీంతోర్. పెద్ద రోగము వస్తే వైద్యుడు మంచిగా చేస్తాడు. When there is a major illness the medicine man makes it better.
బక్తి /bakti/ adj. భక్తి; devotion; (డెవోషన్); भक्ति. జగదీన్ పేన్దన్ పొర్రో బక్తి మంత. జగదీ రావుకు దేవుని మీద భక్తి ఉంది.
బక్ర /bakra/ n. మేకపోతు; male goat; (మయ్హ్ గోట్); बकरा. అవ్వన జావతున్ బక్ర కొయంతోమ్. పోచమ్మకు చేసేటప్పుడు మేక పోతును కోస్తాము.
బక్ర పిల్ల /bakra pilla/ చిన్న మేకపోతు. నాడి ఇచ్చొడ హాటుం సాంజికున్ బక్ర పిల్ల తర్క. రేపు ఇచ్చొడ అంగడికి వెళ్లి చిన్న మేకపోతు తెస్తా.
బగబగ /bagabaga/ n. మండు; burn; (బన్); जल; दहक; बल. కడ్కెనగ మిర్చ బక్కి అరైకె కడ్కె బగ్గ బగ్గ అంతంగ్. కండ్లలో మిరప పొడి పడితె కండ్లు మండుతాయి.
బగవంతల్ /bagavantal/ n. భగవంతుడు; affluent. బగవంతల్ మాకున్ బుద్ధి సీతోర్. భగవంతుడు మాకు బుద్ధి ఇచ్చాడు.
బగ్గ /bagga/ n. ఎక్కడ; where?; (వేర్); कहाँ. నిమ్మె నావంగ్ పుస్తక్ బగ్గ ఇర్తి. నీవు నా పుస్తకాలు ఎక్కడ పెట్టి నావు.
బగ్గగిరె /baggagire/ n. ఎక్కడైనా; anywhere; (ఎనివేర్). నన్ను బగ్గ గిర్ సాంజి పిసంతోన్. నేను ఎక్కడికైనా వెళ్లి బ్రతుకు తాను.
బగ్గయ్ వొడ్కితుర్ /baggay vodkitur/ ఎక్కడో తెలిసిన వారు; knowing people somewhere else; (నోఇజ్ పీపల్ సమ్వేర్ ఎల్స్). బగ్గయ్ వొడ్కితుర్ మంతెర్ నాక్ టావసెల్లె. ఎక్కడో తెలిసిన వారు ఉన్నారు, నాకు తెలియదు.
బగ్గె పొత్వల్ /bagne potval/ v. భగ్గుమను; explode; (ఎక్స్ ప్లోడ్). తోడినియ్ బగ్గె పొతంత. మట్టి నూసె భగ్గుమని మండుతుంది.
బగ్గల్ సూడ /baglat sūda/ పక్కకు చూడు. నిమ్మె తిన్న బగ్గల్ సూడ. నీవు కుడి పక్కకు చూడు.

బచ్చి కియ్యల్ /bacci kiyval/ n. కాపాడేవాడు; save; (సీయ్య); रक्षा कर; पालन कर. తడ్మతగ వేయ్యల్ మాయ్ నన్ తెండ్సి బచ్చి కీమ్. మంటలో మండే వ్యక్తిని కాపాడు.
బచ్చంగ్ /baccong/ pron. ఎన్ని; how much; (హౌ మచ్); कितने. ఆవ్ బచ్చంగ్ మంతంగ్. అవి ఎన్ని ఉన్నాయి.
బచ్చర్ /baccor/ pron. ఎంత; how much?; (హౌ మచ్). మీ నాట్యల్ ఆదిలాబాద్ బచ్చర్ టీకెట్. మీ ఊరు నుండి ఆదిలాబాదుకు ఎంత టీకెట్టు.
బచ్చర్ ఉంబర్ /baccor umbar/ ఎంత వయసు; how old; (హౌ ఒల్డ్). నీవోర్ కాండిన బచ్చర్ ఉంబర్ మంత. నీ కొడుకు వయసు ఎంత?.
బచ్చె /bacle/ pron. ఎన్ని; how many? (నమ్.); (హౌ మెని?) హాటుంనె బచ్చె దుకాన్క మత్తంగ్. బజారులో ఎన్ని దుకాణాలుండేవి.
బచ్చిర్ /bacvir/ pron. ఎందరు; how many? (మ్.); (హౌ మెని?) నీక్ బచ్చిర్ కాండిర్ మంతెర్? నీకు ఎంత మంది పిల్లలున్నారు. How many boys do you have?
బజన్ పాట /bajan pāṭa/ పూజ పాట; hymn song; (హిం సొట్). మందిర్ తగ బజన్ పాటంగ్ వార్సెర్ మంతెర్. మందిరములో పూజ పాటలు పాడుతున్నారు.
బజె /baje/ n. సమయం; bell; (బెల్); घंटा; घंटी. ఇస్కె బచ్చర్ బజె ఆత. ఇప్పుడు ఎంత సమయం అయింది.
బట్వడ /batvaḍa/ n. బట్వాడా; delivery; (డిలివరి); बँटवारा; वितरण. బూతి కొత్తంగ్ బట్వడ కీమ్. కూలి డబ్బులు బట్వాడా చెయ్యి.
బడ్ /baḍ/ n. శక్తి; energy; (ఎనజి); शक्ति; ताकत; बल; पराक्रम; दृगां. రాజన్ బయ్ బడ్ మంత. రాజుకు శక్తి బాగా ఉంది.
బడ్గ /baḍga/ n. కర్ర; stick of medium thickness, rod; (స్టిక్ ఒప్ మీడియమ్ తిక్నస్); छड़ी. వక్కుర్ పానెకె బడ్గ మందంత. అరక కొట్టెటప్పుడు కర్ర ఉంటుంది.
బడ్గె /baḍge/ n. తిరగబడేవాడు; rebellion; (రిబెలీయన్). వెల్లె బడ్గె మంతోర్. ఎక్కువ మొండివాడు.

బడ్డె /badde/ *n.* • వెదురు కర్ర; a spiked bamboo stick used for urging bullocks forward; (మట్టి-పపన్ స్టిక్); अक्रुश. వక్కుర్ పానెకె దాపి బడ్డె పియ్యి వక్కుర్ పాంతెర్. అరక కొట్టెటప్పడు ములు గోల పట్టుకొని అరక కొట్టుతారు.
• రూళ్ళ కర్ర; bamboo stick. కాసుడె సాస్కెకెగిర్ ఉంది బడ్డె మందన. బండితో వెల్లెటప్పడు కూడా రూళ్ళ కర్ర ఉంటుంది.

తుత్తరి-బెడ్డె /tuttari-bedde/ a bamboo stick with a sharpened metal spike at one end used to prod bullocks while ploughing, and a blunt blade-like instrument at the other end for removing mud from the plough.

బడి కీ- /baḍi kī-/ *v.* పెంచుకో; to increase; (ఊ ఇంక్రీస్); **बढ़ना.** పెరెక్కు దర బయ్ బడి కీసెర్ మంతెర్. బియ్యం వెల బాగా పెంచుతున్నారు.

బడె-మా- /baḍē-mā-/ *v.* పెంచు; to increase; (ఊ ఇంక్రీస్); **बढ़ना.** పెట్రోల్ దర బయ్ వెల్లె బడెమాసెర్ మంత. పెట్రోల్ వెల బాగా ఎక్కువగా పెంచుతున్నారు.

బతల్ వెహ /batal vaha/ ఏమిటో చెప్పు.

బత్తి /batti/ *n.* కాని; but; (అలోస్). నిమ్మె దాకి బత్తి ఇగ్గి వర్. నీవు వెల్లువు కాని ఇట్లు రా!

బతిమిలాడు /batimilāḍu/ ప్రాథేయ పడు; request; (రిక్వెస్ట్).

బద్ /bad/ *pron.* ఎవరు; which ,any, who (nm.); (ఏచ్); **कौन सा.** నిహ్ బద్ రంగ్ వాట్ట. నీ మీద ఎవరు రంగు వేసారు.

బద్దె /badde/ *pron.* ఎవరో ఒకరు; anybody; (ఎనిబొడి); **कोई भी.**

బద్దె ఉంది జాగ /badde undi jāga/ ఏదో ఒక చోట; at anyone place; (ఎట్ ఎనివన్ ప్లేయ్స్). బద్దె ఉంది జాగ మత్తెకె సూడట్. ఎక్కడో ఒక చోట ఉంటే చూడండి.

బద్దెన /baddena/ *pron.* ఎవరిది; whose? (హుస్); **किसका.** ఆద్ మోటర్ గారె బద్దెన ఆంద్. ఆ వాహనపు చక్రము ఎవరిది.

బద్నంతర /badnantara/ *v.* నిందించు; blames; (బ్లెమ్స్); **निंदा कर; इलजाम लगा; गाली दे.**

బద్ద్ర /badra/ *num.* (1000) వెయ్యి; one thousand; (తొనెండ్); **हजार.**

బద్లి కీ- /badli kī-/ *n.* మార్పు; to change; (ఊ చేయ్స్); **बदलना.** వోన తల్ల రాత బద్లి కీమ్. అతని తల రాతను మార్పు చేయి.

బద్లె మా- /badle-mā-/ *v.* మారింది; to change; (ఊ చేయ్స్); **बदलना.** నావ తల్లు బన్నగ బద్లె మాత. నా సంచి బస్సులో మారిపోయినది. My bag got changed on the bus.

బదెక /badeka/ *n.* బాతు; duck; (డక్); **बतख.** బదెక గొహ్టాల్ బొట్టెగిర్ మందంత. బాతులు అడ మగ ఉంటాయి.

బదొయ్ /badoy/ *n.* ఏదో; so; (సో); **कोई.** బదొయ్ వేసుడి వెహ్చుకున్ మున్నె వర్. ఏదో ఒకటి చెప్పి ముందుకు వచ్చెయ్.

బంజడ్ /bañjad/ ఎక్కువ గడ్డి; more grass; (మొర్ గ్రాస్). వాష్టె బంజడ్ ఆతెకె పంటంగ్ వెల్లె పండోగ్. ఎక్కువ గడ్డి ఉంటే పంటలు సరిగా పండవు.

బంద్ /band/ *n.* సమ్మె; stir; (స్టర్); **हड़ताल.** సమ్మి దుకాన్క బంద్ కీంతెర్. అన్ని దుకాణాలనూ బంద్ చేసి సమ్మె చేస్తారు.

బంద్ కీ- /band kī-/ *v.* ఆపి వేయుము; to close, finish; (ఊ పినిక్). నాడిత కామ్ బంద్ కీమ్. రేపటి పనిని ఆపి వెయ్యి.

బండ /baṇḍa/ *v.* ఆగిపోయింది; to close, finish; (ఊ పినిక్).

బంద్వ /bandva/ *n.* చుట్టం; relative; (రెలటివ్); **रिशतेदार.**

బంటి /baṅṭi/ *pron.* ఎప్పుడు; on what day? when; (వెన్); **जब.** నిమ్మె బంటి మావ నాటె వాంతి. నీవు ఎప్పుడు మా ఊరికి వస్తావు.

బనిన్ /banin/ *n.* బనియన్; vest; (వెస్ట్). అంగ్గెత్ రొప్పా బనిన్ కెరంతెర్. అంగి లోపల బనియన్ వేసుకుంటారు.

బండ /baṇḍa/ *n.* • బండ; rock, stone; (రోక్); **चट्टान.** జక్కుత్ బండనె తడ్డి తయర్ కీంతెర్. చెకుముకి రాళ్ళతో అగ్గి తయారు చేస్తారు. • రాయి. దుకన్ తగ సాకుర్ జోకి కియెన్ తాగ్గితగ బండవాట్టి జోకి కీంతెర్. దుకాణంలో చక్కెర జోకడానికి తక్కెడలో రాయి వేసి జోకిస్తారు.

బయ్ /bay/ *adj.* ఎక్కువ; more; (మొర్).

బయ్ పొట్టి /bay potṭi/ అతి పొట్టి; too short; (ఊ శొట్). మావ నాటె మువ్విర్ కాండర్ బయ్ పొట్టిర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ముగ్గురు పిల్లలు అతి పొట్టిగా ఉన్నారు.

బయ్ బయ్ ఆ- /bay bay ā-/ *vi.* తెల్లవారు జామున; to dawn; (ఊ డౌన్). బయ్ బయ్ అనెకె హెర్మింగ్ పాల్ పిరంతెర్. తెల్లవారు జామున బర్ల పాలు పిండుతారు.

బయ్ వెల్లె /bay velle/ *adj.* ఎక్కువ; much, many; (మచ్); **बहुत.** నాకున్ ఇద్ సాల్టన్ కాపున్ బయ్ వెల్లె పండ. నాకు ఈ సంవత్సరము పత్తి చాలా ఎక్కువగా పండింది.

బయ్ సక్రె /bay sakre/ చాలా ప్రొద్దన.

బయ్యున్ /bayman/ *adv.* వ్యతిరేకంగా; negatively; (నెగటివ్లీ). జంగు నాకున్ బయ్యున్ మందంతోర్. జంగు నాకు వ్యతిరేకంగా ఉంటాడు.

బయ్యె /bayye/ *n.* • అమ్మ; mother; (మదర్). బయ్యె నాకున్ డగుర్ కీత. అమ్మ నన్ను పెంచి పెద్దగా చేసింది. తల్లి; mother; (మదర్); **माँ.**

బయ్ చొకొట్ రుచి /bay cokoṭ ruci/ *n.* రుచిగా; inclination; (ఇన్క్లినేషన్); **अभिरुचि; पसन्द.** నేట జేవున్ బెయ్ చొకొట్ రుచితె మంత. ఈ రోజు భోజనం చాలా రుచిగా ఉంది.

బయ్ డగుర్ /bay dagur/ *adv.* పెద్దదిగా; in a big way; (ఇన్ ఏయ్ బిగ్ వేయ్). యేని బయ్ డగుర్ మందంత. ఏనుగు చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.

బయ్ సోబత /bay sōbata/ *adj.* కోమలమైన; tender; (టెండర్). మామన పోరి బయ్ సోబత మంత. మామయ్య కూతురు చాలా కోమలంగా ఉంది.

బర్ వా- /bar vā-/ to flower; (ఓ ఫ్లూబర్); फूलना.

బర్కడి బొమ్మి /barkaḍi bommi/ *adj.* సారంలేని భూమి; infertile; (ఇన్ ఫెర్టిల్). బతయ్ పండో అద్ బొమ్మితున్ బర్కడి బొమ్మి ఇంతెర్. ఏమి పంటలు పండని సారంలేని భూమిని బంజరు భూమి అని అంటారు.

బర్జడి /bariḍi/ *n.* రొమ్ము ఎముకలు; rib cage; (రిబ్ కేయ్ట్). సాతి బొక్కనున్ బర్జడి బొక్కంగ్ ఇంతెర్. రొమ్ము ఎముకలను భర్జడి బొక్కలు అంటారు.

బర్తి కియ్యల్ /barti kiyval/ *v.* నింపుట. బీమ దొష్లాన్ కొత్తంగ్ కమ్మి మంతంగ్ బర్తి కిమ్. బీమా కట్టడానికి డబ్బులు తక్కువ ఉన్నాయి, భర్తి చెయ్యి.

బర్బత్ కిమ్ /barbat kim/ నాశనం చేయడం. కల్ ఉంజి కున్ రోతున్ బర్ బాత్ కిత్. కల్లు తాగి ఇంటిని నాశనం చేశాడు.

బర్మ /barma/ *n.* బరమ. బర్మతె వాడె గద్దంగ్ కీంతోర్. బరమతో కన్నాలు చేస్తున్నాడు.

బర్మచారి /barmacāri/ *n.* బ్రహ్మచారి; bachelor; (బెచెలర్).

బర్మాడాండి /barmadāṇḍi/ *n.* ఒకరకమైన చెట్టు.

బర్మాపుజర్ /barmapuñar/ ఒకరకమైన పువ్వు. బర్మా పుజర్ యెద్ది పాతెకె కామ్ సీంత. బర్మా పువ్వు ఎండదెబ్బ కొట్టినప్పుడు పనికి వస్తుంది.

బరెమాత /baremāta/ నిబ్బరం.

బరెమాయ్యల్ /baremāyval/ *adv.* నిండుగా. మక్కె సెన్ బరెమాయ్యల్ ఆంత. మొక్కజొన్న కంకి నిండుగా ఉన్నది.

బరోబర్ /barobar/ • *adv.* సమానం; alike; (అలైక్); రీక్. సమ్మిర్కున్ బరోబర్ న్యాయ్ కియన. అందరికీ సమానంగా న్యాయం చెయ్యాలి. • *adj.* సరియైన; just; (జస్ట్); రీక్. సికున్ వాత అద్ జవబ్ బరోబర్ వెహ. సికు వచ్చిన జవాబు సరిగా చెప్పు.

బరోస /barosa/ *n.* నమ్మకం; trustworthy; (ట్రస్ట్ వది); ఖరా. బరోసతోర్ మాయ్ కల్లె దందంగ్ కియ్యోర్. నమ్మకం గల వాడు దొంగ పనులు చెయ్యడు.

బరోసతోర్ /barosator/ *n.* • నమ్మకం గలవాడు; trustworthy man; (ట్రస్ట్ వది మెన్); భరోసా. పోసి కీత నెయ్ మార్కా బయ్ బరోసతె మందంత. పెంచిన కుక్క యజమానికి చాలా నమ్మకంగా ఉంటుంది.

• నమ్మకం; to trust; (ఓ ట్రస్ట్); భరోసా. మార్కాల్ గాడియన్ పొర్రో బరోసతె మత్తోర్. యజమాని జీతగాని మీద నమ్మకంతో ఉన్నాడు.

బలంతె /balante/ *adj.* యోగ్యమైన; able; (ఏయ్యల్).

బలబల /balabala/ *n.* గలగల; rattle; (రెటల్).

బలం వాలె /balam vāle/ *adj.* బలమైన; strong; (స్ట్రాజ్). వెల్లె బలం వాలె మాయ్ కల్లె కామ్ కీంతోర్. ఎక్కువ బలం ఉన్నవాడు ఎక్కువగా పని చేస్తాడు.

బల్మిత్క /balmitk/ *adv.* బలవంతంగా; forcefully; (ఫోస్ ఫులి); जबरन; बलपूर्वक. ఇదెన్ బల్మిత్క నగ్లా తర్మ. దీన్ని బలవంతంగా నా దగ్గరకు తీసుకురాకు.

బవిస్యత్ /bavisyat/ *adj.* రాబోయే కాలం.

బవిస్యత్ కాలం /bavisyat kālam/ రాబోయే కాలము.

బస్ /bas/ *n.* బస్సు; bus; (బస్). బస్సె మాంది ఉచ్చి సాంజెర్ మంతెర్. బస్సుతో ప్రజలు కూర్చొని వెళ్లుచున్నారు.

బస్కయల్ /baskyal/ *n.* బర్రెలు మేపేవాడు; a man who tends buffaloes. హెర్మింగ్ మెహ్వాన్ హెర్మింగ్ బస్కయల్ ఇంతెర్. బర్రెలు మేపే వాన్ని బర్రెల కాపరి అంటారు.

బస్కె /baske/ *pron.* ఎప్పుడు; when?; (వెన్?); कब. బస్కె వాతి? ఎప్పుడు వచ్చినారు. When did you come?

బస్కెన్ /basken/ sometimes; (సమ్మెమ్మె); कब-कब.

బస్కెట్ /basket/ • *adv.* ఎప్పటికీ; always; (ఓల్వేయ్యె). బస్కెగిర్ సాన్లెన్ తయర్ మంతోన్. ఎప్పుడైనా వెళ్లడానికి నేను రెడీ. • *n.* నిలకడ; steady; (స్టెడి). రామ్ మందిర్ తగ బస్కె గిర్ మాంది మందంతెర్. రామ్ మందిరములో ఎప్పుడు నిలకడగా మంది ఉంటారు.

బస్కెయె ఉంది దియ /baskeye undi diya/ ఒకానొక రోజు; one day; (వన్ డియె).

బస్కెయె /baskeyo/ *adv.* ఎప్పుడో; long ago; (లోజ్ అగ్). నావంగ్ మర్మింగ్ బస్కెయె ఆతంగ్. నాపెళ్లి ఎప్పుడో అయిపోయింది.

బస్తుర్ వార్ /bastur vār/ *n.prop.* • గురువారం; Thursday. బస్తుర్ వార్ సయ్ బాబన పూజ కియన. గురువారము సాయి బాబా పూజ చెయ్యాలి.

బహన్ /bahan/ • *pron.* ఎలా; how?; (హౌ?); कैसे. అక్కె సాందన ఇత్తెకె బహన్ దాయన. అటువైపు వెళ్ళాలంటే ఎలా వెళ్ళాలి. *adv.* ఎట్లు; how? నిమ్మె బహన్ కీక ఇంజెర్ మంతి. నీవు ఎట్లు చేస్తాను అనుకుంటావు.

బహన్ తెర్ /bahan ter/ *pron.* ఎలాగైనా; necessary; (నెససరి); अनिवार्य; लाजमी तौर पर. బహన్ తెర్ కీసి నావంగ్ మర్మింగ్ కియన. ఎలాగైనా నాకు పెళ్లి చెయ్యాలి.

బహ్కా-మా- /bahke mā-/ v. తప్పయింది; to go wrong, be in vain; (టు గో రోజ్). నావ నిసన్ బహ్కా-మాత. నా గురి తప్పిపోయింది.

బహ్నా ఆయి /bahne āyi/ v. • తెగించు; adventure; (అడ్వెన్చర్). బహ్నా ఆయి బత్తి నన్న దాంతోన్. ఎలాగైనా నేను తెగించి వెలుతాను. ఏమైనప్పటికీ; despite what happened; (డిస్పైట్ వోట్ హాపండ్). బహ్నా ఆయి బతి కర్నవతె. ఏమైనప్పటికీ ఆడడము.

బహ్నా మని /bahnemani/ adv. ఏదో రకంగా; somehow; (సవ్హా). బహ్నా మని తయర్ ఆసి సాన్వల్. ఏదో రకంగా తయారై వెల్లడం.

బహ్రా /bahri/ • n. బహిష్టు; menstrual bleeding; (మెన్స్ట్రువల్ బ్లీడింగ్). వెయ్యిక్ మహ్నాత్ ఉంది జోక బహ్రా అంతంగ. స్త్రీలు నెలకు ఒక సారి బహిష్టు అవుతారు. • adv. వెలుపల; along; (అలోజ్). రోతున్ బహ్రా యెద్దివాత. ఇంటి బయట ఎండ వచ్చింది. • adv. బయట; outside; (బయ్యిట్); के बाहर. రొప్పా బతయ్ మందర్ నిమ్మె బహ్రా వర్. లోపల ఏమైనా ఉండవచ్చు, బయటికి రండి.

బహ్రాటెండ /bahri teṇḍa/ వెలికి తీయు; putting out.

బ్రమ /brama/ n. భ్రమ; fancy; (ఘంసి).

బ్లిచింగ్ పోడర్ /bliching pōḍar/ బ్లిచింగ్ పొడి. యేతగ చుడ్డుక్ మడ్డుక్ జీవరన్క. మత్తెకె బ్లిచింగ్ పోడర్ తె సాంతంగ. నీటిలో చిన్న చిన్న క్రిములను బ్లిచింగ్ పొడి చంపుతుంది.

బాక సీమ్ /bāka sim/ v. ప్రమాణం చెయ్యి; swear; (స్వేర్). నన్న కాండర్కున్ పోసి కీంతోన్ ఇంజెర్ బాక సీమ్. నేను పిల్లలను పెంచుతానని ప్రమాణం చెయ్యి.

బాకి /bāki/ n. అప్పు; debt, loan; (డెట్); कर्ज. కాపుస్నా మత్ పాయన్ సాటి బాకి ఆతోర్. పత్తి మందు పిచికారీ చెయ్యడానికి అప్పు అయ్యాడు.

బాగ్గియల్ /bāgḍiyal/ adj. వంకర; curved, bent, slightly crooked; (కప్ట్); टेढ़ा. ఉంది కట్టెతున్ బాగ్గియల్ కట్టె ఇంతెర్. వంకర కట్టెను వంకర కట్టె అంటారు.

బాగి కీ- /bāgi kī-/ v. వంపుట; to bend; (టు బెండ్); मरोड़ना. పండింగ్ కొయన్ సాటి కాంతి బాగి కీంతోర్. పండ్లు తెంచడానికి కొమ్మను వంచుతాడు. In order to pluck fruit he bent the branch.

బాజీ /bāni/ n. పాపిడి; hair parting; (హీర్ పార్టింగ్). సోబరాని బయ్ సోబతె తన్వ తలదగ బాజీ తెండ్ర. సోబారాణి చాలా అందంగా తన తల పాపిడి తీసింది.

బాజ్ /bāj/ n. వైపు; side; (సైడ్); बागल.

బాజి పాల /bāji pāla/ n. కూరగాయలు; vegetable; (వెజిటబ్ల్). బాజి పాలన కుస్తి తిత్తెకె జీవత్ చొకొట్ మందంత. ఆకుకూరలు తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

బాజి పాలంగ్ /bāji pālaṅ/ n. • కూర గాయలు.

• ఆకుకూరలు; vegetables; (వెజిటబ్ల్స్). హోటుం సాంజి బాజి పాలంగ్ తర. అంగడికి వెల్లె ఆకుకూరలు తీసుకురా.

బాజోబేన్ /bājōbēn/ n. upper arm bangle; (అపర్ ఆమ్ బెజ్ల).

బాటె /bāte/ n. అంటుకోవడం; adhesion; (అడీషన్). నన్న కల్ ఉన్నాన్ ఇంజికున్ ఉంజి బాటెమాతోర్. నేను కల్లుతాగను అని తాగి అంటుకోవడం.

బాటో /bāto/ n. బావ; older sister's husband; (ఒల్డర్ సిస్టర్స్ హస్బండ్). బాయి నోర్ మాడో నాకున్ బాటో అంతోర్. అక్కయ్య మొగుడు నాకు బావ అవుతాడు.

బాడి /bāḍi/ n. కొరలు; a small grain; (స్మోల్ గ్రేయ్).

బాతల్ /bātāl/ pron. ఎలాంటిది; of what kind (nm.); (ఒప్ వోట్ కైండ్). నిమ్మె సీత అద్ పుస్తక్ బాతల్ మంత. నీవు ఇచ్చిన పుస్తకము ఎలాంటిది.

బాన్ /bān/ n. బాణము; arrow; (ఎరో); बाण. రావనల్ బాన్ సుటికీతోర్. రావణుడు బాణం వేశాడు.

బాన్ విద్య /bān vidya/ ధనుర్విద్య. ఏక లవ్వన్ బాన్ విద్య వాండు. ఏక లవ్వుడు ధనుర్విద్య లో గొప్పవాడు.

బాంద్వ వాలిర్ /bāndva vāli/ చుట్టపు చుట్టం. ఇద్దెనగ బాంద్వ వాలిర్ గిర్ మందంతెర్. ఇక్కడ చుట్టపు చుట్టాలు ఉంటారు.

బాపె /bāpe/ pron. దేనితో; with which?; (విద్ విచ్) మిరట్ మీవ నాటె బాపె దాంతిట్. మీరు మీ ఊరికి దేనితో వెల్లుతారు.

బాబ్టె (మర్) /bābḍe (marra)/ n. ఒకరకమైన చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); पेड़.

బాబుర్ (మర్) /bābur (marra)/ n. దంతె (చెట్టు); babul tree; (ట్రీ); पेड़. బాబుర్ సాప్ గండ్ల. దంతె ముళ్లు గుచ్చింది.

బాండె గొట్ట /bāṇḍe goṭṭa/ n. తుపాకి గొట్టం; barrel; (బెరల్). బాండె గోలి పెసియంత బాండె గొట్టత్. తూటా తుపాకి గొట్టం నుండి వెలుతుంది.

బాయ్కు /bāyko/ n. భార్య; wife; (వైఫ్); पत्नी. నావ బాయ్కు నన్న చొకొట్ మందంతోమ్. నా భార్య నేను మంచిగా ఉంటాము.

బాయి /bāyi/ n. అక్క; elder sister; (ఎల్డర్ సిస్టర్); बहिन. నాకున్ డగుర్ ఉంది బాయి మంత. నాకంటె పెద్ద ఒక అక్క ఉంది.

బార /bāra/ num. పన్నెండు; twelve; (ట్యువ్ట్). అక్రతున్ పజ్జెయ్ బార వాంత. పదకొండు తర్వాత పన్నెండు వస్తుంది.

భారత నోర్ /bārat nor/ n.prop. భారతీయుడు; Indian (m.) person; (ఇండియన్ పనన్). భారత దేన్నగ మన్వల్ భారత నోర్. భారత దేశములో ఉండేవారు భారతీయులు.

బార్చి /bārci/ carving tool used primarily for on wood; (కార్వింగ్ టూల్). బార్చితె కట్టుల్ టావంగ్ చెక్కంతెర్. బాడిశతో మంచం కోళ్ళు చెక్కుతారు. The legs of a bed are carved with a *.

కేయ్ బార్చి /key bārci/ small tool for carving wood; (కార్వింగ్ టూల్).

నిల్లొ బార్చి /nillo bārci/ large tool for carving (digging out) wood which is swung while standing; (కార్వింగ్ టూల్).

బార్వాత /bārvāta/ పూతకు వచ్చింది; began to bloom; (బిగన్ టు బ్లూమ్). కాపున్ బార్ వాసెర్ మంత. పత్తిపూతకు వచ్చింది.

బారి /bāri/ pron. ఎందుకు; why?; (వై?); क्या. నిమ్మె నష్టా బారి వాతి. నీవు నా దగ్గర ఎందుకు వచ్చావు.

బారిక్ /bārik/ adv. సన్నగా; narrow in radius; (నెరో ఇన్ రేడియస్). మేందోల్ సెల్లార్ వోర్ మాయ్ నన్ బారిక్ ఇంతెర్. కండ లేని వ్యక్తిని సన్నని వ్యక్తి అంటారు.

బారిత /bārita/ విలువైనవి. మర్మినంగ్ కష్టింగ్ వెల్లె బారితంగ్ యేత్తెర్. పెళ్లి బట్టలు చాలా విలువైనవి.

బారెతె /bārete/ adv. గురించి; about; (అబౌట్); के बारे में; के संबंध में. కేస్తాపూర్ నాగోబాన్ బారెతె లిహి కీమ్. కేస్తాపూర్ నాగోబా గురించి రాయండి.

బాలొబల్ /bālobal/ adj. సంతృప్తికరమైన; gratifying; (గ్రటిఫయింగ్).

బావన /bāvana/ n. అనుకునడం; feel; (ఫీల్).

బావ్ /bāv/ • pron. ఏవి; which, who, what; (విచ్, హు, వొచ్).

• n. భావన; भावना; कल्पना; विचार. బీరావు చొకొట్ బావ్ వాలె కాండి ఆందుర్. బీరావ్ మంచి భావన గల పిల్లవాడు.

• n. వెల. పెరెక్ న బావ్ బచ్చోర్ మంత నాకున్ వెహ. బియ్యం వెల ఎంత ఉందో నాకు చెప్పండి.

బాబ్డి /bāvdi/ బ్రా. ఇద్ జమానతంగ్ వెయ్లొక్ చొరిత్ రొఫొట్క్ బాబ్డింగ్ కెరంతంగ్. ఈ కాలం స్త్రీలు జాకెట్ లోపల బ్రా వేసుకుంటారు.

బాసన్ /bāsan/ గృహ పరికరం; house hold apparatus; (హౌస్ హొల్డ్ ఎపరేయ్సు). తాలింగ్ దడ్యజ్ రోత బాసన్. బోళ్లు ఇంటి సామగ్రి.

బాసెజ /bāseja/ n. వధువరులకు కట్టె అలంకార వస్తువు; decorative headpiece worn at the time of marriage; (డెకరటివ్ హెడ్పీస్). నొవ్రి నొవ్రనగ బాసెజ్జ్ తలదగ దొహంతెర్. పెళ్లి కోడుకు వధువుకు బాసెజలు కడతాడు. They tie decorative headpieces on the heads on the bride and groom.

బికట్టు /bikaṭṭa/ adj. ఇబ్బందియైన; rigid; (రిజిడ్). బయ్ బికట్టు పాటతున్ గిర్ లేజ్ పియ్యి వారంతొర్. చాలా ఇబ్బందియైన పాటను కూడ రాగము తీసి పాడుతున్నాడు.

బికర్ వాడల్ /bikar vāḍal/ బిచ్చం అడిగే వాడు.

బిచ్చె గాండల్ /bicce gāṇḍal/ బిచ్చగాడు; beggar; (బెగ్గర్). తిన్లె బతయ్ సెల్వ సొంజి బిచ్చె గాండల్ ఆసి తల్క్ సెర్ మంతొర్. తినడానికి ఏమీ లేక బిచ్చగాడు అడుక్కు తింటున్నాడు.

బిచ్చెగాండే /biccegāṇḍē/ n. అడుక్కునే అమ్మాయి; beggar (f.); (బెగ్గర్). బిచ్చగాండే తల్క్ నెన్ వాత. అడుక్కునే అమ్మాయి వచ్చింది.

బిజురి (మర్రి) /bijuri (marra)/ n. నిమ్మ (చెట్టు); lemon tree; (లెమన్ ట్రీ). బిజురి పండినె సర్పత్ కీసి ఉంటెర్. నిమ్మ పండుతో రసం చేసి తాగుతారు. *citrus medica acida*.

బిత్తి /bitti/ *n.* జాన/ బెత్త; span; (స్పాన్); **चौडाई**. పెన్నిల్ బిత్తిమెన్ లామ్ మందంత. పెన్నిలు జానెడు/బెత్తెడు పొడవు ఉంటుంది.

బితి దోహ్వల్ /biti dohval/ గోడ కట్టు.

బిద్ది /bididi/ పశువుల పాక

బిందె /binde/ *n.* బిందె; vessel; (వెసల్); **बरतन**. బయ్యె పిత్తుడ్ బిందెతె యేర్ తరంత. అమ్మ ఇత్తడి బిందెతో నీరు తెస్తుంది.

బిబుత్ (మర్త) /bibut (marra)/ *n.* ఒక రకమైన చెట్టు; ash tree; (ట్రీ); **पेड़**. బీబుత్ మర్తంగ్ ఆకిన్ మత్ కీంతెర్. ఒక రకమైన చెట్టు ఆకులతో మందు చేస్తారు.

బియ్యె /biyye/ *n.* మరదలు; spouse's younger sister. నావ బాయ్యెననేలడున్ బియ్యె ఇంతెర్. భార్య చెల్లిని మరదలు అంటారు.

బిర్ /bir/ • *adj.* గట్టి; tight; (టైట్); **मजबूत**. వేలినె కట్టె వజ్జెతున్ బిర్ దోహ. తీగలతో కట్టె మోపును గట్టిగా కట్టుకో.

బిర్యని /biryani/ biriyani.

బిల్ /bil/ *n.* బిల్లు; bill; (బిల్). కోట్నగ బయ్ బిల్ ఆత. కోర్టులో చాలా ఎక్కువ బిల్లు అయింది.

బిల్ల /billa/ *n.* బిళ్ళ; coin; (కొణ్సె); **सिक्का**. నహ్లా ఉంది రుప్య బిల్ల మంత. నా దగ్గర రూపాయి బిళ్ళ ఉంది.

బివ్ద /bivda/ *n.* గుల్ల; large basket; (లాజ్ బాస్కెట్). బొప్పితున్ డగుర్ మన్యడున్ బివ్ద ఇంతెర్. చిన్న గుల్ల కంటె పెద్దగా ఉండే దానిని గుల్ల అంటారు.

బిసుడ్క- /bisudk-/ *v.* జారుట; to slip, slide; (బు స్లిప్). తడయతె మీన్కె పియ్యెకె మీన్కె బయ్ బిసూడ్కంతంగ్. చెరువులో చేపలు పట్టెటప్పుడు చాలా చేపలు తప్పించు కుంటాయి. At the dam, while catching fish, the fish slip (slide) a lot.

బీడ /bīda/ *n.* బయట; outer room; (ఔటర్ రూమ్); **कमरा**. అక్కొ కాకొ బీడతె ఉచ్చి మంతెర్. తాత, అమ్మమ్మ బయట గదిలో కూర్చొని ఉన్నారు.

బీడి /bīdi/ *n.* బీడిలు; cigar, 'bidi', local cigarette; (సిగార్); **बीड़ी**. చుట్ట ఆకితె బీడింగ్ తయర్ కీంతెర్. తునికి ఆకుతో బీడిలు తయారు చేస్తారు.

బీతి /biti/ *n.* గోడ; wall; (వోల్); **दिवार**. రోతున్ మున్నె బీతి దోహంతెర్. ఇంటి చుట్టు ప్రహారీ గోడ కడతారు.

బీబట్ /bībat/ *n.* చిరుత పులి; young tiger; (యజ్ టైగర్); **शेर**. బీబట్ కేడతె మందంత. చిరుత పులి అడవిలో ఉంటుంది.

బీమల్ /bīmal/ *n.* బీము దేవుడు; name of one of the Gond deities; (డెయిటీ). సట్టి మహ్నా బీమల్ పేన్ద పూజ కీంతెర్. మార్గశిర మాసమందు బీమ్ దేవుని పూజ చేస్తారు. In November-December they do 'Bheemal' pooja.

బీర్య మర్త /birya marra/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); **पेड़; वृक्ष**.

బుక్ పరుందులి /buk parunduli/ రెక్కల పిల్లి. బుక్ పరుందులి కేడతె మందంత. రెక్కల పిల్లి అడవిలో ఉంటుంది.

బుక్క /bukka/ *n.* ముద్ద; handful (of food); (హెండ్ఫుల్). నన్న బుక్కమెన్ జొన్న గాటొ తిత్తాన్. నేను ఒక ముద్ద గట్టె అన్నము తిన్నాను.

బుక్కి /bukki/ *v.* గుద్దు; pound; (పౌండ్); **घूसना; मुक्का**. బుక్కి పాసికున్ వోన్ పూసి కీమ్. గుద్ది అతన్ని అడుగుము.

బుక్కి /bukni/ *n.* • చూర్లం; fine particles; (ఫైన్ పాటికల్స్); **चूर्ण; ब्रुकनी**. • పిండి (పొడర్); fine particles.

బుగ్గ /bugga/ *n.* బుగ్గ; balloon, bulb; (బలున్); **गुब्बारा**.

బుచ్చలిక్ /buccalik/ *adj.* కురుచైన; short; (శోర్ట్).

బుచ్చి /bucci/ మక్క బూజు; corn kernels, corncob.

బుచ్చి /bucci/ *n.* పాప; little girl; (లిటల్ గల్); **शिशु(बच्ची); बच्चा**. చుడుర్ పేడిన్ బుచ్చి ఇంజెర్ ఇంతెర్. చిన్న పాపను బుచ్చి అని అంటారు.

బుచ్చె /bucne/ ఒత్తుగ; fur; (ఫర్). గొర్రె బూరంగ్ బుచ్చె మందంతంగ్. గొర్రె బొచ్చు మందంగా ఉంటుంది.

బుజ్జెడ /bujjeda/ *n.* బొమ్మ; scarecrow. నన్న బుజ్జెడ కీతాన్. నేను బెదురు బొమ్మ చేసాను.

బుజుక్నె /bujukne/ *adv.* నెమ్మదిగా; slowly; (స్లోలి). నిమ్మెట్ బుజుక్నె వడ్కెట్. మీరు నెమ్మదిగా మాట్లాడండి.

బుట్టి /butti/ *n.* బుట్ట; basket; (బాస్కెట్); **टोकरा**. బయ్ సోబత వెదుడ బుట్టి సరితొర్. చాలా అందమైన బుట్ట అల్లినాడు.

బుడర్కన్ /budarkan/ జోకర్. బుడర్కన్ మర్పినగ యెందెకె డొల్కి తగ యెందంతొర్. జోకర్ పెళ్ళిల్లలో నృత్యం చేస్తాడు.

బుడ్కి వాయ్వుల్ /budki vāyval/ ఊట రావడం; water; (వోటర్). చెల్మె కాచ్చెకె బుడ్కి వాసెర్ మంత. వాగులో తవ్వే టప్పుడు ఊట బయటికి వస్తుంది.

బుడ్కుమ్ /budkum/ *n.* నత్త; snail; (స్నాయిల్); **घोंघा**. ఇద్ద బుడ్కుమ్ పుడి వాళ్లగ వెల్లె దిసంత. నత్తలు చేనులో ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి.

బుడ్డి /buddi/ *n.* కుండ; clay pot, earthen vessel, dish-shaped hollow; (క్లేయ్ పొట్); కుంభ; గాగర. బుడ్డింగ్ కుమ్మర్ కీంతోర్. కుమ్మరి కుండలు చేస్తాడు. A potter makes pots.

బుడ్నంగ్ పల్క /budnaṅg palk/ క్రిందిదంతములు. బూడ్నంగ్ పల్క ఉరుంగ్. క్రిందిదంతములు విరిగాయి.

బుద్ధి /buddi/ *n.* • బుద్ధి; mind; (మైండ్); బుద్ధి; అకల; జ్ఞాన; వివేక. బుద్ధివాలె న్యాయం కీంతోర్. తెలివిగల వాడు న్యాయం చేస్తాడు. తెలివి; intelligence; (ఇంటెలిజెన్స్); అకల; సమజ్జ; బుద్ధి. మావోర్ మామల్ బుద్ధివాలె. మా మామయ్య తెలివి గలవాడు.

బుద్ధివంతల్ /buddivantal/ *n.* బుద్ధిమంతుడు; wise man; (వైస్ మెన్); బుద్ధిమాన; సమజ్జదార; వివేకీ. నావోర్ సాష్టయల్ బయ్ బుద్ధి వంతల్. నాన్నేహితుడు చాలా బుద్ధిమంతుడు.

బుద్దెల /buddela/ *n.* మల విసర్జన అవయవము; rear, or tail of bird; (రీయర్ ఓఫ్ బిడ్). పిట్టె తగ పజ్జె బుద్దెల మందంత. పిట్టకు మల విసర్జన అవయవము ఉంటుంది.

బుద్వార్ /budvār/ *n.prop.* బుధవారం; Wednesday; (వెన్స్డే). బుద్వార్ సోనోడ హాటుం ఉదంత. బుధవారం సోనాల అంగడి ఉంటుంది.

బుంకల్ /buṅkal/ *n.* పూజారి.

బునది /bunadi/ *n.* పునాది; base; (బేయ్స్); నీవ; జడ; బునియాద. మావ కొట్కతగ బునది కాచ్చి ఇర్తోమ్. మా కొట్టానికి పునాది తవ్వారు.

బుయరీ /buyari/ *n.* గుహ; cave; (కేయ్స్); ఖోహ్. విసాకపట్నం జిల్లాత బోర్ బుయరింగ్ మంతంగ్. వైజాగ్ జిల్లాలో బోర్ గుహలు ఉన్నాయి.

బుయ్ సేజ /buy sēja/ *n.* పల్లికాయ, వేరుశనగలు; groundnut; (గ్రౌండ్ నట్). బుయ్ బేలితె మిస్టి కీసి తిత్తెకె బయ్ చొకోట్ ఆంత. పల్లికాయలను బెల్లంతో కలిపి తింటే చాలా రుచిగా ఉంటాయి.

బుయ్లి /buyli/ *n.* జనుము; hemp; (హెంప్); సన. అక్కో బుయ్లితె నోడె నాబ్సింగ్ మంతర్. తాత జనప నారతో తాడు తయారు చేస్తున్నాడు.

బురబుర /burabura/ *adv.* మెల్లగా; slowly; (స్లోలీ). అబడల్ బురబుర వడి వాసిర్ మంత. ఆకసం నుండి మెల్ల మెల్లగా గాలి వస్తుంది.

బుర్ - /bur-/ *n.* ముద్దు; to kiss, nuzzle; (బు కిస్); చూమనా. ఆజి నావ లొడ్డి బురంత. నానమ్మ నాకు ముద్దు పెడుతుంది.

బుర్క /burka/ *n.* తుక్కు; small pieces of trash, rubbish, or waste; (ట్రాష్); కూకా కరకర. వాడె కట్టుతున్ బర్మ పియ్యెకె బుర్క పెసియంత. వడ్రంగి వాడు బర్మా పట్టెటప్పుడు తుక్కు వెలుతుంది.

బుర్కల్ /burkal/ *n.* పులి; tiger; (టైగర్); బాఘ. బుర్కల్ డువల్ హెరెంగ్ పియ్యె వాంత. పులి మేకలను పట్టుకోవడానికి వస్తుంది.

బుర్రిక్ కెల్క /burrik kelk/ *n.* తక్కువ వెంట్రుకలు; less hair; (లోస్ హేర్). నాకున్ బుర్రిక్ కెల్క వాలె గాలియ్. నాకు తక్కువ వెంట్రుకలు గలది వద్దు.

బుర్సల్ /bursal/ *adj.* బొచ్చు; furry, covered with hair. యేడ్డె (యెడ్డె) బుర్సల్ మందంత. ఎలుగుబంటి వెంట్రుకలతో ఉంటుంది. Bears are covered with hair.

బుర్సిక్ /bursik/ *n.* దీపావళి పండగ అప్పుడు అన్నంతో దీపాలు చేస్తారు; harvest festival (during which freshly harvested grain is offered to the ancestors); (హావిస్ట్ ఫెస్టివల్); फसल कटने के बाद ईसाइयों द्वारा मनाये जाने वाला त्यौहार.

బుల్ల /bulla/ *n.* చెట్టు తొర్ర; hole (nest) in a tree used by a woodpecker or owl; (హూల్ ఇన్ ట్రీ); సురక. కేడతంగ్ రాగొ పిట్టెంగ్ బుల్లనగ మందంతంగ్. అడవిలోని రామ చిలుకలు చెట్టు తొర్రలలో ఉంటాయి.

బుగొల సాస్త్రం /būgola sāstram/ భూగోళ శాస్త్రం; geography; (జిజిగ్రఫీ).

బూజ్ /būj/ *n.* బూజు; cobweb; (కబ్బెట్); फफूंदी.

బూట్క /būtk/ *n.* బూట్లు; shoes; (శూస్). నన్న బూట్కనె పాతాన్. నేను బూట్లతో తన్నాను.

బూడంగ్ /būḍaṅg/ *n.* అట్లు; bread prepared with ghee; (బ్రెడ్ ప్రిపేడ్ విద్ మీ).

బూడ్ /būd/ *adj.* క్రింద; under, underneath; (అండర్);
 नीचे. టేబుల్ బూడ్ పుస్తక్ మంత. బల్ల క్రింద పుస్తకము
 ఉన్నది. The book is under the table.

బూడ్నోర్ /būdnor/ కిందవాడు. **బూడెమాత**
 /būdēmāta/ నష్టం రావడం. పిర్ వాయ్యు సాంజి పంట
 బూడెమాత. వాన రాక పంట నష్టం వచ్చింది.

బూడెస్తల్ /būdestal/ *n.* మోసగాడు; cheat; (చీట్); छली;
 धोखेबाज. సోము వెల్లె బూడెస్తల్ ఆందుర్. సోము చాలా
 మోసగాడు.

బూత కాలం /būta kālam/ గడిచి పోయిన కాలం.

బూత్ /būt/ *n.* • భూతం; element; (ఎలిమెంట్); भूत. తోయ
 మరత్ పొర్రా బూత్ మంత. మేడి చెట్టు పైన భూతం ఉంది.
 • దయ్యం; ghost; (గోస్ట్); देव अथवा देवता या देवी.
 బూత్ ఉంది ఆత్మ ఆంద్. దయ్యం ఒక ఆత్మ.

బూత్యల్ /būtyal/ *n.* కార్మికుడు; worker; (వకర్). వోర్ మావోర్
 బూత్యల్ ఆందుర్. అతను మా కార్మికుడు.

బూతి /būti/ *n.* కూలీ; employment, work; (ఇంప్లొఇమెంట్);
 नौकरी. నహ్కానె బాయిక్ మాయ్యులిర్ బూతి కామ్
 కియై దుస్రా నాటె దాంతెర్. ఊళ్ళలోని
 ఆడవారు, మొగవారు కూలి పని కొరకు వేరే ఊరికి
 వెళ్ళుతారు. In the villages ladies and men in order
 to work (be employed) go to other villages.

బూందో /būndo/ *n.* collection, girls or ladies collect
 money from others in the village in a cloth;
 (కలెక్యన్ ఒప్ మని).

బూయ్యల్ /būytal/ *n.* కూలివాడు; worker (m.); (వకర్).
 బూయ్యలిర్ బూతి కీసి తింతెర్. కూలి వారు కూలి చేసి
 తింటారు.

బూయ్యె /būyte/ *n.* కూలిస్త్రీ; worker (f.); (వకర్).

బూర /būra/ *n.* ఈక; feather; (ఫెదర్); पंख. మల్ బూర
 బయ్ సోబతె మందంత. నెమలి ఈక చాలా అందముగా
 ఉంటుంది.

బూరి /būri/ తెలుపు; मालूम हो. యెద్దితె బూరి మాయ్యుల్
 కారి అరంతోర్. ఎండలో తెల్లని వ్యక్తి నల్లబడుతాడు.

బూలి కీమ్ /būli kim/ *v.* తప్పించు; escape; (ఇస్కేయ్);
 मुक्त कर; छुटा; बचा.

బూలె మా- /būle mā-/ *v.* తప్పిపోయాడు; to forget; (ఊ
 ఫగట్); भूलना. డగుర్ కేడతె సొన్జి సరి బూలెమాతోర్.
 పెద్ద అడవిలోకి వెళ్ళి త్రోవ తప్పి పోయాడు. Having
 gone to the big forest he forgot the way.

బూస్ /būs/ *n.* ఊక/ధాన్యపుపొట్టు; chaff; (ఛెఫ్); छिलका.

బూస్కాడ్ పియ్య /būskaḍ piyta/ బూజు పట్టిన; having
 cobwebs; (హావిజ్ కబ్వెబ్స్). నన్ను యేత్త డబల్ రోటి
 బూస్కాడ్ పియ్య. నేను తినుకున్న డబల్ రోటి బూజు పట్టింది.

బెకబెక /bekabeka/ కప్ప అరుపు; frog cry; (ఫ్రోగ్ క్రై). బెక
 బెక ఇంజెర్ పన్నె ఇంత. కప్ప బెక బెక మంటుంది.

బెందో /bendo/ కోళ్లను పెట్టె బుట్టి. కోర్ బెందో వెదుకె
 తయర్ కీంతెర్. కోళ్లను ఉంచే పెట్టెను వెదురుతో చేస్తారు.

బెయ్ వెల్లె /bey velle/ చాలా ఎక్కువ; awful; (ఒఫల్).
 ఉట్నూర్ సాడతగ కాండిర్ బెయ్ వెల్లె మంతెర్.
 ఉట్నూర్ బడిలో చాలా ఎక్కువ మంది పిల్లలు ఉన్నారు.

బెర్రల్ /berral/ *n.* తేనెపట్టు; honeycomb of large bees;
 (హానికోం). బెర్రడగ బయ్ వెల్లె నియ్ మందంత. పెద్ద తేనె
 పట్టులో బాగా నూనె ఉంటుంది.

బెర్రల్ వీసి /berral visi/ తేనెటీగ. బెర్రల్ వీసి రోన్ యెప్పల్
 కొడిసిర్ వాంత. పెద్ద తేనెటీగ కుట్టుకుంటూ ఇంటి వరకు
 వస్తుంది.

బెర్స్- /bers-/ *v.* ఎదుగు; to grow; (ఊ గ్రో); बढ़ना. జొన్న
 డజల్ బెర్సెర్ మంత. జొన్న పొడవుగా ఎదుగుతున్నది.

బెరులి (మర్) /beruli (marra)/ *n.* రావి (చెట్టు); the
 banyan tree; (బన్యన్ ట్రీ); पेड़. మేస్త్రుర్ బెరులి మర్తున్
 బూడ్ సాంజి మందంతెర్. మేస్త్రువారు రావి చెట్టు కిందికి
 వెళ్లి ఉంటారు. *ficus bengalensis*.

బెహ్రియల్ /behriyal/ *n.* చెవిటివాడు; deaf (m.); (డెఫ్);
 बहुरा. హాక్ సీతెక్ గిర్ కేంజవాయె వోన్ బెహ్రియల్
 ఇంతెర్. పిలిచినా వినపడని వాన్ని చెవిటివాడు అంటారు.

బెహ్రి /behri/ *n.* చెవిటి ఆమె; deaf (f.); (డెఫ్); बहुरा.
 బెహ్రిన్ మున్నె పాటంగ్ వారైకె గిర్ కేంజవాయె.
 చెవిటివాని ముందు పాట పాడినా వినరాదు.

బేకుబ్ /bēkub/ *adj.* తెలివిలేని; unintelligent;
 (అనిస్టెలిజింట్). బేకుబున్ కామ్ వెహ్వా. తెలివి లేనివాడికి
 పని చెప్పవద్దు.

బేకె వాతి /bēke vāti/ ఎక్కడికీ వచ్చావు. నిమ్మెట్ బేకె
 వాతిట్ ఇంజెర్ పూసి కీంతెర్. మీరు ఎక్కడికీ వచ్చారు
 అని అడుగుతున్నారు.

బేకెగిర్ సొందవచ్చో /bēkegir sondavacco/ ఎట్టువైపు
 కైనా వెళ్ళ వచ్చు. సాడంగ్ సుట్టింగ్ ఆతెకె బేకెగిర్
 సొందవచ్చో. బడులకు సెలవులు అయితే ఎక్కడైనా
 వెళ్లవచ్చు.

బేటి మా- /bēte mā-/ *n.* కలవడం; to meet; (ఊ మీట్);
 मिलना. నాకున్ రాములు బేటిమాతోర్. నాకు రాము
 కలిసినాడు.

బేటి కోరియక్ /bēti kōriyak/ n. ఒక వంశపు కోడళ్లు. ఇగ్నే బేటి కోరియక్ మీరె మాతంగ్. ఇక్కడ కొత్త కోడళ్లు ఒక చోట చేరుకున్నారు.

బేడ్కి /bēḍki/ n. జింక; wild sheep; (వైల్డ్ రెమ్); ఖెడ. కేడ గొర్రెట్ బేడ్కి ఇంతెర్. అడవి బరె పోతును జడల బరె పోతు అంటారు. A wild (male) sheep is called a *.

బేట్ బడ్డె /bēt baḍḍe/ n. కొలతకర్ర/బద్ద; measuring stick made of bamboo; (మెజరిజ్ స్టిక్). కహ్వల్ ఉంది బేట్ బడ్డె మందంత. కొలతకర్ర ఒకటుంటుంది.

బేద /bēda/ v. తేడా చూపు; distinguish; (డిస్టింగ్విష్).

బేంద్ /bēnd/ pron. ఏది; which; (విచ్); कहीं.

బేంగ్ - /bēng-/ v. పాకుట; to creep, crawl; (టు క్రీప్). నా కాండి బేంగ్గెర్ మంతోర్. మా పిల్లవాడు పాకుతున్నాడు.

బేంగ్వల్ /bēngval/ v. పాకడము; crawl; (క్రాలి); రేంగ. చుడుర్ పాపల్ బేంగ్గెర్ మంత. చిన్న పాప పాకుతూ ఉంది.

బేంచి /bēnci/ n. బల్ల; desk, table; (డెస్క్); मेज़.

బేపరి కియ్యల్ /bēpari kiyval/ n. వ్యాపారం చేసేవాడు; merchant; (మచంట్).

బేబ్రెంగ్ /bēbreng/ టమాటలు. బెబ్రెంగ్ డారి కుస్తితగ వాటి అట్టి తింతెర్. టమాటలు పప్పులో వేసి కూర వండుతారు.

బేండి /bēṇḍi/ n. బెండకాయ; ladies finger (green vegetable), okra vegetable (okra); (లేయిస్ ఫింగర్ , ఒక్ర); भिंडी. బేండిన కుస్తి అట్టి తింతెర్. బెండకాయ కూర వండి తింటారు.

బేండింగ్ /bēṇḍiṅg/ n. బెండ కాయలు; ladies fingers (green vegetable), okra; (లేయిస్ ఫింగస్ , ఒక్ర). బేండింగ్ వాడి తగ పండంతంగ్. బెండ కాయలు తోటలో పండుతాయి.

బేమరి /bēmari/ n. • రోగి; patient; (పియ్యంట్); रोगी; बीमार. బేమరి వాలెన్ కాసుడగ వాటి దవకానతె వోతెర్. రోగం వచ్చిన వాన్ని ఎడ్లబండిలో ఆస్పత్రికి తీసుకుపోతున్నారు. జబ్బు; disease; (డిసీస్); बीमारी; अस्वस्थता; रोग. బేమరి వాసి పంట బూడె మాత. జబ్బు చేసి పంట నష్టం జరిగింది. రోగం; disease; (డిసీస్); रोग; बीमारी; व्याधि. బేమరి వాలెన్ రోగి ఇంతెర్. రోగం ఉన్న వాన్ని రోగి అంటారు.

బేమరివాలె /bēmarivāle/ n. రోగి; patient; (పియ్యంట్). బేమరి వాలెన్ తోడా నన్ సాన్నాన్. రోగ గ్రస్తుని తో సహా నేను వెళ్ళాను.

బేరె /bēre/ n. బేరెలు/బద్దలు; thin strip of bamboo used for tying things; (బ్యాంబు స్ట్రిప్). వేడుక్నంగ్ బేరెంగ్ తయర్ కీంతెర్. వెదురుతో బేరెలు తయారు చేస్తారు.

బేరెంగ్ /bēreng/ n. బేరెలు. రోన్ పిడ్క వెన్నెకె వాసనగ బేరెంగ్ దొహంతెర్. ఇల్లు కప్పేటప్పుడు వాసాలతో బేరెలు కట్టుకుంటారు.

బేలి /bēli/ n. బెల్లం; jaggery, coarse brown sugar; (జగర్); गूड. ఊచ్ డేండెన బేలి కీంతెర్. చెరకు గడ నుండి బెల్లం తీస్తారు. They make 'jaggery' from sugarcane.

బేవోస్ /bēvos/ మతి లేని; having no consciousness; (నావిజ్ నో కొంశస్సెస్).

బేహాలత్ /bēhālat/ adj. చెడ్డ; bad; (బెడ్); बुरा; गलत. బేమరితె మన్వల్ మాయ్యుల్ బేహాలత్ నె మంతోర్. అనారోగ్యంగా ఉన్న వ్యక్తి యొక్క పరిస్థితి బాగా లేదు.

బైతెడల్ /baitedal/ n. చేతకానివాడు; wild man, savage, thug, terror; जंगली.

బొక్- /bok-/ v. పొక్కులు; to erupt, to irritate; (ఊ ఈర్ష్య); फूटन निकल आना. కొహ్క పెడత నియ్ తోల్దున్ బొక్కుంత. జీడిగింజ నూనె అంటితే పొక్కులు వస్తాయి. The oil of the 'kohka' nut irritates the skin.

బొక్క /bokka/ n. ఎముక; bone; (బోస్); अस्थि. బక్కల్ మాయనన్ గ బారిక్ బొక్క మందంత. సన్నని వ్యక్తికి సన్నని ఎముకలు ఉంటాయి.

బొక్కెన /bokkena/ బొక్కెన.

బొగ్గ /bogga/ n. సన్నాయి; kind of wind instrument that produces only one note for accompaniment; (మోనోటోన్ వుడివిండి). బొగ్గతె నాంద్ పియ్యెకె పేప్రె వడుసంతోర్. The * holds the same note (continuously) and the pepre plays the tune. పటాడి టొయ్టల్ బొగ్గ ఉహ్కాంతెర్.

బొగ్గ /bogda/ n. • ఒడ్డు; mountain path, steep upward slope; (స్టీప్ అప్వర్డ్ స్లోప్). సిర్పూర్ తుర్ పొలిస్క బూర్నూర్ బొగ్గ వర్సెర్ మంతెర్. సిర్పూర్ టౌన్ పోలీసులు బూర్నూర్ ఒడ్డు ఎక్కుతున్నారు. • ఎత్తు చోటు; high place. మావనార్ బొగ్గత పార్టో మంత. మాఊర్ ఎత్తులో ఉంది.

బొట్ /bot/ n. • బొట్టు. మర్మి నగ సమ్మిర్కున్ బొట్ దొసంతెర్. పెళ్లిలో అందరికీ బొట్టు పెట్టుతారు. • బొట్టు; red spot on forehead; (డ్రోప్); तिलक. పిర్ వానెకె రోతున్ రొప్పా బొట్ బొట్ యేర్ వడంత. వాన పడెటప్పడు లోపల నీటి బొట్టు పడుతుంటాయి.

బొట్ట /botta/ n. వ్రేలు; finger; (ఫింగర్); కేగలీ. కయ్ దగ సియ్యుంగ్ బొట్టంగ్ మందంతంగ్. చేతికి ఐదు వ్రేళ్ళుంటాయి.

బొట్టంగ్ /bottaṅg/ n. వ్రేళ్ళు; fingers; (ఫింగర్స్); जडब.; मूलब. నహ్ సారుంగ్ బొట్టంగ్ మంతంగ్. నా చేతికి ఆరు వ్రేళ్ళు ఉన్నాయి.

బొట్టె /botte/ మొట్టె; a type of fish; (ఏయ్ టైప్ ఒఫ్ ఫిష్). బొట్టె మీన్ బయ్ గుడల్ మందంత. మొట్టె నునుపుగా ఉంటుంది.

బొడ్సంత /bodsanta/ v. కాల్చుట; burning; (బనిచ్). యెద్ది గాలుమ్ చెప్పుల్కె సెల్వకె కాల్కున్ దుబ్బ బొడ్సంత. ఎండాకాలంలో చెప్పులు లేకుంటే కాళ్ళకు మంట పుడుతుంది.

బొడ్సె- /bods-/ v. కాల్చుట; to roast, fry; (ఊ రోస్ట్); भूनना.

బొత్తల్ /bottal/ లావు. బయ్ బొత్తల్ కొర్ పిల్ల మంత. బొచ్చుకోడి పిల్ల ఉంది.

బొద్ద /bodra/ n. జలపాతం; waterfall; (వోటర్ ఫోల్). పొచ్చెర్ నాటె పొచ్చెర్ బొద్ద మంత. పొచ్చెర్ గ్రామ సమీపంలో పొచ్చెర్ జలపాతం ఉంది.

బొంక్వల్ /boṅkval/ n. పొగడడం; showing affection; (శోఇజ్ అఫెక్షన్); प्रेम दिखा; आदर दिखा. కమలకర్ బయ్ కామ్ కీతోన్ ఇంజెర్ బొంక్వెర్ మంతోర్. కమలాకర్ చాలా పని చేసాడు అని పొగడుతున్నాడు.

బొంగ్గడ్ గద్ది /boṅgsaḍ gaddi/ n. సొరంగం; burrow; (బరో); सुरंग. కోయ్ లల్ బొంగ్గడ్ గద్దితగ నేర్త. నక్క సొరంగంలోకి పోయింది.

బొమ్ /bom/ n. • రొమ్ము; bust; (బస్ట్). సాతితగ బొమ్ మందంత. ఛాతీలో రొమ్ము ఉంటుంది.

• nipple; (నిపిల్); चूची. చుడూర్ పేడి బయ్యెన బొమ్ కచ్చి పాల్ ఉంటోర్. చిన్న పిల్లవాడు తల్లి పాలు తాగుతున్నాడు.

బొమ్క /bomk/ v. చళ్ళు; remove; (రిమువ్). మూరతగ నాలుంగ్ బొమ్క మందంతంగ్. ఆవుకు నాలుగు సళ్లు ఉంటాయి.

బొమ్దల్ /bomḍal/ n.prop. బ్రాహ్మణుడు; Brahmin; (బ్రామిన్). పూనంగ్ రొహ్కానంగ్ పూజంగ్ కియ్యల్ బొమ్దల్. మంచి కార్యాలు చెప్పు వాడు బ్రాహ్మణుడు.

బొమ్డె /bōmḍē/ female Brahmin; (బ్రామిన్).

బొమ్మ /bomma/ n. బొమ్మ; toy, doll; (పిక్చర్); गुड़िया. రాము హాటునె యేని బొమ్మ యేతోర్. రాము అంగడిలో ఏనుగు బొమ్మ తీసుకున్నాడు.

బొమ్మతున్ వర్మింఛ /bommatun varniṅca/ బొమ్మ వర్మింఛ.

బొమ్మాంగ్ /bommaṅg/ పోస్టర్లు. దేసంనంగ్ బొమ్మాంగ్ వెల్లె మంతంగ్. దేశంలో ఉండే పోస్టరు బాగా ఉన్నాయి.

బొమ్మి /bommi/ n. భూమి; earthquake; (అర్త్ క్వేక్); भूचि; जमीन. బొమ్మిత్ పార్టో సమ్మియ్ జన్వర్ పిసంత. భూమి మీద ప్రతి జీవి జీవిస్తుంది.

బొమ్మి మెలివల్ /bommi melival/ n. నేల. బూకంపం; जमीन; मिट्टी; खेत. బొమ్మి మెలితెకె రొహ్కా వొద్దెమాంతంగ్. భూమి కదిలితే ఇండ్లు కూలి పోతాయి.

బొవ్రి /bovri/ n. సుడి గాలి; whirlwind; (వర్ల్ విండి). యెద్దితె బొవ్రి తిరిసెర్ మాయ్టల్ వాంత. ఎండాకాలంలో సుడి గాలి తిరుగుతూ వస్తుంది.

బొప్ప /bovla/ *n.* గద్దె; platform for weddings. మర్రినగ నొప్పి, నొవ్రల్ ఉదన్సాటి బొప్ప వాటంతంగ్. పెండ్లిలో వధు వరులు కూర్చోవడానికి గద్దెలు వేస్తారు. At a marriage, in order for the bride and groom to sit, (the ladies) put a platform.

బోక్డికియ్యల్ /bōkḍi kiyyal/ గోర్లతో గాయము చేయు జంతువులు. యెడ్ల బోక్డికియ్యల్ జన్వర్ ఆండ్. ఎలుగుబంటి గోర్లతో గాయ పరిచే జంతువు.

బోకుడ్ /bōkuḍ/ *n.* మేకపోతు; male goat; (యజ్ మేయ్ గోత్); बकरा. హెరైన మందతగ ఉంది డగుర్ బోకుడ్ మందంత. మేకల సమూహంలో ఒక మేక పోతు ఉంటుంది.

బోకుడ్ పిల్ల /bōkuḍ pillā/ *n.* మేకపోతు (పిల్ల); male young of goat or sheep.

బోకె /bōke/ బట్టలు లేకుండా; having no clothes; (హావిజ్ నో క్లోద్స్).

బోగిమాయ్యల్ /bōgemāyval/ *v.* అనుభవించుట; deplore; (డిప్లోర్); दुःखी हो. కొత్తంగ్ సెల్వక్ వోర్ బమ్ బోగి మాతోర్. డబ్బు లేక భాదలు అనుభవించారు.

బోడల్ /bōḍal/ *adj.* పసుపు; yellow; (యెలో); पीला. కమ్మ బోడల్ మందంత. పసుపు పచ్చగా ఉంటుంది. Turmeric is yellow.

బోడల్ రంగ్ - /bōḍal raṅg-/ పసుపు రంగు; yellow colour; (యెలో కలర్). లింబు పండి బోడల్ రంగై మందంత. నిమ్మపండు పసుపు రంగులో ఉంటుంది.

బోడలిక్ పల్క్ /bōḍalik palk/ పసుపు దంతములు. పల్క్ చక్కె నార్వకె సాత్తెకె పల్క్ బోడలిక్ ఆంతంగ్. పల్లు బాగుగా కడగక పోతే పసుపు దంతములు అవుతాయి.

బోడ్కల్ /bōḍkal/ జుట్టు లేనివాడు; person having hair; (పసన్ హావిజ్ హేర్). కెల్క్ సెల్లోర్ వోన్ బోడ్కల్ ఇంతెర్. జుట్టు లేనివాన్ని బోడగుండు అంటారు.

బోడి /bōḍi/ *adj.* బట్టతలగల; bald headed, shaven head; (బోల్డ్); गंजा. మావోర్ బాబన తల్ల బోడి మంత. మా నాన్న తల బట్టతల.

బోడుం /bōḍum/ *n.* • ఆంబోతు; consecrated bull; साँड. బోడుం తున్ పేస్తున్ పొర్రాడె సుటి కీంతెర్. ఆంబోతును దేవుని పేరు మీద వదిలి పెడతారు. • నంది; a bull dedicated to the temple to be worshipped; नंदी; नंदिकेश्वर; शिव का वाहन. మావ నాపె హన్మంతన గుడితగ బయ్ డగుర్ బోడుం మంత. మా ఊరి హనుమాన్ మందిరములో చాలా పెద్ద నంది ఉంది.

బోదడ్ పాంత /bōḍaḍ pānta/ మురుగు వాసన గల. కాడింగ్ కవడంగ్, పాలంగ్ అర్తయేర్ బోదడ్ పాంత. చెత్త చెదారం, ఆకులు పడ్డ నీరు మురుగు వాసన కలిగి ఉంటుంది.

బోదెల /bōḍela/ *n.* చిన్న బుడమకాయ; small wild gourd; (గౌట్). బోదెల వేలి వెల్లె కాయంగ్ సాదంత. చిన్న బుడమకాయ బాగా కాస్తుంది.

బోంక్వల్ వోర్ - /bōṅkval vōr-/ *n.* అభిమాని; fan; (ఫన్).

బోస /bōna/ *pron.* ఎవరిది; whose? (m.); (హుస్?); किसका. ఇద్ పొంటిన్ బోస ఆండ్? ఈ కలము ఎవరిది?

బోసేకేజోర్ /bōne kēñjor/ *v.* ఎవరి మాట వినడు; disapprove; (డిసాప్రూవ్). సాజెబల్ మాయ్యల్ వెహ్తాకె గిర్ బోసేకేజోర్. కోపిష్టి వ్యక్తి ఎంత చెప్పినా అంగీకరించడు.

బోండ్ /bōṅḍ/ కవచము/ పొట్టు. కాకొ జొన్ననంగ్ బోండ్క్ తిర్పెనెర్ మంత. అమ్మమ్మ జొన్నల పొట్టును చెరుగుతుంది.

బోండ్కి /bōṅḍki/ బోండ్లు. బోండ్కి ఇన్వల్ జాడి గిర్ మందంత. బోండ్లు అనే గడ్డి కూడ ఉంటుంది.

బోయల్ /bōyal/ *n.* మత్స్యకారుడు; fisherman; (ఫిశర్ మెన్); मत्स्य. మీన్క్ పియ్యలిర్కున్ బోయల్ ఇంతెర్. చేపలు పట్టే వాన్ని మత్స్యకారుడంటారు.

బోయిండ /bōyiṅḍa/ *n.* చనుమొన; nipple; (నిపిల్). వెయ్యొక్ న దూదొన్గ్ మన్వల్ పాల్ పెసివల్ బోయిండ. స్త్రీలలో పాలిచ్చే చను మొన.

బోరింగ్ /bōring/ *n.* బోరింగ్; a borewell pump for water; (బోర్వెల్). యెద్దితె బోరింగ్ నగ యేర్ వాయె. ఎండ కాలం బోరింగ్ లో నీరు రాదు. In the summer there is no water at the borewell.

బోర్ /bōr/ *pron.* ఎవరు; the one... the other; कौन-कौन. బోర్ బోర్ వాతెర్. ఎవరు ఎవరు వచ్చారు.
బోరడి /bōraḍi/ *n.* దయ్యం; evil spirit; (ఈవల్ స్పిరిట్); पिशाच. నర్కక్ వెరుసియ్యల్ బోరడి ఆండ్. రాత్రి భయపెట్టే దయ్యం.
బోలల్ /bōlal/ *adj.* అమాయకుడు; dove; (డవ్). వోర్ కాండి బోలల్ మంతోర్. ఆ పిల్లవాడు అమాయకుడు.
బోలిబాల్ /bōlibāl/ *adv.* ఆనందంగా; happily; (హాపిలి). రాము బోలి బాల్ తె మందంతోర్. రాము ఆనందంగా ఉంటాడు.

మ

మక్- /mak-/ *v.* దాచుట; to hide; (టు హైడ్); छिपना, छुपना. బోనయ్ మని సామన్ మక్కుసియ్య. ఎవరి వస్తువునూ దాచి పెట్టవద్దు.

మక్సి /maksī/ *v.* దాక్కుని; to hide something; (టు హైడ్ సమ్మిట్). కల్లె మక్సి మక్సి కల్లంతోర్. దొంగ దాక్కుని దాక్కుని దొంగతనం చేస్తున్నాడు.

మక్కె /makke/ *n.* మొక్కజొన్న; maize; (మెయ్య); मक्का. మక్కెన చెట్టా కీసి మక్కె గాటొ తింతెర్. మొక్క జొన్న రవ్వ చేసి సద్ది అన్నము చేస్తారు.

మక్కె సెన్క్ /makke senk/ *n.* మక్కె కంకులు; maize;
మకుస్వల్ /makusval/ *v.* దాచి పెట్టు; mask; (మాస్క్). కల్లెర్ వాతెతె పూనంగ్ కప్పింగ్ మకుసి ఇర్రన. దొంగలు వస్త్రే కొత్త బట్టలు దాచిపెట్టాలి.

మగ్రియల్ /magriyal/ *n.* పొగరు బోతు; swagger; (స్వగర్). బోరె కామ్ వెహ్తాకె కేంజొర్ వోన్ మగ్రియల్ ఇంతెర్. ఎవ్వరు పని చెప్పినా వినని వాన్ని పొగరు బోతు అంటారు.

మగ్వల్ /magval/ *n.* తగ్గడం; to be healed (wound);

మగ్గుర్ /maggur/ *n.* మొసలి; crocodile or alligator; (క్రోకడైల్); मकर. మగ్గుర్ యేతగ మందంత. మొసలి నీటిలో ఉంటుంది.

మజి (మర్) /mañi (marra)/ *n.* చెట్టు వాగు దగ్గర ఎక్కువగా ఉంటాయి; kind of a tree; (ట్రీ); पेड़.

మచ్ /mac/ *n.* మంచు; dew; (డ్యూ); ओस. పీని గాలుమ్ నర్కక్ బయ్ మచ్ అర్రంత. During the winter much dew falls.

మచ్చ /macca/ *n.* మచ్చ; spot; (స్పాట్); दाग; चिह्न;

మజ్బుత్ /majbut/ • *adv.* గట్టిగా; strong; (స్ట్రాజ్); मज़बूत.

మటం /maṭaṇ/ • దేవుడు ఉండే గది. • *n.* ఆశ్రమం; hermitage; (హర్మిటజ్). *n.* shrine. కబొడల్ పేన్ ఇర్రె మటం తెహ్తార్. పూజారి దేవున్ని ఉంచడానికి గుడి తయారు చేసాడు. To keep the deity, the priest made a shrine.

మడ్ /mad/ *n.* పది కిలోలు; ten; (టెన్); दस. దహా కీటాన్ ఉంది మడ్ ఇంతెర్. పది కిలోలకు ఒక మన్ అని అంటారు.

మడ్కంజ్ /madkāj/ *n.* నల్ల చేప; kind of small fish (sg.); (బ్లెక్ ఫిష్). మడ్కంజ్ ఉంది తీర్థ మీన్. నల్ల చేప ఒక రకమైన చేప.

మడ్కస్క్ /madkask/ *n.* నల్ల చేపలు; kind of small fish (pl.); (బ్లెక్ ఫిష్). మడ్కస్క్ కారి కారి మందంతంగ్. మడ్కస్ చేపలు నల్ల రంగులో ఉంటాయి.

మడ్సెజ /madseja/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेड़; वृक्ष. టొడ్డింగ్ వాతెకె మడ్సెజ మర్రత చెక్క తింతెర్. కుతికెలు వస్తే చెట్టు చెక్కను తింటారు.

మడి /maḍi/ *n.* నారు మడి; a part of a field (seedbed) where seedlings are grown before transplanting; (రైస్ సీడ్ బెడ్).

మడి /maḍi/ *n.* మణి పూస; bead of a necklace; (బీడ్); माला का दाना. బాయిక్ సోనెతంగ్ మడింగ్ గోటితగ కెరంతంగ్. స్త్రీలు మెడలో బంగారపు మణులు వేసుకుంటారు.

మడుత /maḍuta/ *v.* మాడింది; to be charred (for example food at the bottom of a cooking vessel);

మత్ /mat/ *n.* మందు; medicine, lotion, potion, drug; (మెడ్సిన్); दवा. బక్తల్ నాక్ ఇద్ బేమారిత మత్ సీక ఇత్తోర్. పూజారి నా రోగనికి మందు ఇస్తాను అని అన్నాడు. The medicine man prescribed me medicine for this illness.

మత్కన చిట్టి /matk na ciṭṭi/ *n.* మందుల చీటీ; prescription; (ప్రిస్క్రిప్షన్).

మత్త /matta/ *adj.* ఉండే; staying; (స్టేయింగ్). నిహ్లా మత్త అద్ కోందతున్ బారి వోమంతి. నీ దగ్గర ఉన్న ఎద్దును ఎందుకు అమ్ముతున్నావు.

మత్తపె చాపి కియ్యల్ /mattape cāpi kiyval/ *n.* నకలు ప్రతి; photocopy; (ఫోటోకొపి).

మద్న /madna/ *ప్రైఫాయిడ్*. మద్న ఇన్వల్ యేడ్కిగిర్ వాంత. ప్రైఫాయిడ్ అనే జ్వరము వస్తుంది.

మన్ /man/ *n.* మనస్సు; be; (బీ). నాకున్ మన్దె వాతంగ్ కప్పింగ్ యేతంతాన్. నాకు నచ్చిన బట్టలు తీసుకుంటాను. *v.* ఉండు; to be; हो(रह); बस; ठहर; टिक; इंतजार कर. నిమ్మె నాడి దాకి బత్తినేండ్ మన్. నీవు రేపు వెలుదువు కాని ఈ రోజు ఉండు.

మంత /manta/ *pron.* ఉండినది; which was there; (విచ్ వొస్ దేర్). మావ నాటె ఉంది కరెబల్ వెయ్యె మంత. మా ఊరిలో ఒక చెడు స్త్రీ ఉంది.

మంద /manda/ *n.* • మంద; herd, group of cattle or sheep; (హర్డ్); पशुओं का झुण्ड. గొర్రెంగ్ వాలిర్ వెల్లె మందంగ్ తరంతెర్. గొల్ల వారు ఎక్కువ గొర్రెల మందలను తెస్తారు. Shepherds bring big herds (flocks) of sheep.

మన్ నోయుస్వల్ /man nōyusval/ *మనుసును* నొప్పించుట. వరొన్ రాంగ్ సీసి మన్ నోయుస్వల్ చొకొట్ సెల్లె. ఒకరిని తిట్టి మనస్సు నొప్పించడం బాగా లేదు.

మన్ బాగ్ /man bāg/ *మనస్సు లోని మాట*. నావ మన్ బాగ్ వెప్తాన్. నా మనస్సు లోని మాట చెప్పాను.

మన్క వెడ్యల్ /manka vedyal/ *మనస్సు తెలుసు కోవడం*. వోన మన్స్ కరికియ్యన్ మన్క వెడ్యల్ ఇంతెర్. అతని మనుస్సు ఎలా ఉందో తెలుసుకోవడం.

మన్గట్ /mangat/ *n.* మణికట్టు; wrist; (రిస్ట్); कलाई. మన్గట్ నగ సీరంగ్ దిసంతంగ్. మణికట్టులో సిరలు కనిపిస్తాయి.

మందన /mandana/ *v.* ఉండాలి; should be there; (శుడ్ బీ దేర్). మినిస్టర్ వాంతొర్ నిమ్మె మున్నె సొంజి మందన. మంత్రి వస్తున్నాడు నీవు ముందు వెల్లి ఉండాలి.

మన్నె /manne/ *n.* ఎల్లుండి; day after tomorrow; (డేయ్ ఆఫ్ట బయ్యెరో). నన్న మన్నె ఆదిలాబాద్ దాంతాన్. నేను రేపు ఆదిలాబాద్ పోవుచున్నాను.

మందర్ /mandar/ *adv.* కావచ్చు; maybe; (మేయ్యా); हो सकता है वाक्य. వోన్కె టీబి బేమరి మందర్. అతనికి క్షయ రోగం ఉండ వచ్చు.

మంగలి /maṅgali/ *n.* మంగలివాడు; barber; (బార్బర్); चाई. **మన్వల్** /manval/ *n.* ఉండడం; stay; (స్టేయ్). అభ్యాస్ కియన్ సాటి మన్వల్. అభ్యాసం చెయ్యడానికి ఉండటం.

మంజిల్ /mañjil/ *n.* అంతస్తు; storey; (స్టోరి). మాకున్ మందన్ సాటి డగుర్ మంజిల్ మంత. మాకు ఉండడానికి పెద్ద అంతస్తు గల ఇల్లు ఉంది.

మందుడి /manduḍi/ *n.* సమూహము; group; (గ్రూప్); दल. హెర్రెన మందుడి మహ్లా మంత. మా దగ్గర మేకల గుంపు ఉంది.

మంగుర్ వార్ /maṅgur vār/ మంగళ వారం; Tuesday; (ఋస్థి). మంగుర్ వార్ స్యాంపూర్ హాటుం ఉదంత. మంగళవారం స్యాంపూర్ అంగడి ఉంటుంది.

మంతోర్ /mantor/ v. ఉన్నాడు; he is there; (హీ ఇస్ దేర్). సాయి పరిక్ష్ లిహీకీసెర్ మంతోర్. సాయి పరీక్షలు రాస్తున్నాడు.

మందోల /mandola/ n. పందిరి; patio; (పటియె); मँदपा; चंदीवा. యెద్ది గాలుమ్ రోతున్ మున్నె దడ్డితున్ సాటి మందోల వాటంతెర్. ఎండాకాలం ఇంటి ముందు నీడ కోసం పందిరి వేసుకుంటారు.

మన్ నోత /mannōta/ మనుసు నొప్పి. నాకున్ తుజొన్ ఇంజికున్ నావ మన్ నోయుస్తార్. నిన్ను చేసుకోను అని మనస్సు నొప్పించాడు.

మబ్ /mab/ adv. మబ్బుగా. యేంచి యేంచి జోవ్ నెల్వ మబ్ మందంతెర్. నృత్యం చేసి చేసి నిద్ర లేక మబ్బుగా ఉంటారు.

మండ /maṇḍa/ n. పందిరి; shelter; (శెల్టర్); आश्रय. మర్రినగ మండంగ్ వాటంతెర్. పెళ్ళిల్లలో పందిళ్ళిలు వేస్తారు.

మండల్ /maṇḍal/ n. మండలం; province; (ప్రోవిన్స్). మండల్ తగ యం.ఆర్.వొ. బేటెమాయ్లెన్ సొత్తాన్. మండలంలో యం.ఆర్.ఓ.ను కలవడానికి వెళ్ళాను.

మండి బేమరి /maṇḍi bēmarī/ మెండి. మావ నాతి వరొనగ మండి బేమరి మంత. మా ఊరిలో ఒకడికి మెండి రోగం ఉంది.

మయడ్ /mayad/ n. మాయాజాలం; magic; (మెజిక్). వేర్ మయడ్ కీంతోర్. ఇతను మాయాజాలం చేస్తాడు.

మయ్జు /mayja/ n. మంగలి కత్తి; barber's razor, blade; (బాబర్స్ రేజర్); उस्तरा.

మయ్త /mayta/ • n. తప్పడం; escape; (ఇస్కేయ్). పింజొరతల్ మొల్లోర్ మయ్త. బోనునుండి కుందేలు తప్పి పోయింది. మిగులు; surplus; (సప్లస్); बचत. జేవున్ తగ గాటొ బయ్ వెల్లె మయ్త. ఆహారంలో అన్నము ఎక్కువగా మిగిలింది. v. గెల్పింది; to win; (టు విన్); जीतना. నావ పేడి చెండు కర్పి మయ్త. నా కూతురు బంతి ఆట ఆడి గెలిచింది.

మయ్య /mayya/ n. ప్రేమ; love; (లవ్); प्यार. మయ్యతె కరుమ్ అసి మర్మింగ్ ఆంతెర్. ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకుంటారు.

మయ్యల్ /mayval/ n. గెలవడం; win; (విన్). ఎలక్సన్ తగ వెల్లె వొట్కొనె మయ్యెర్. ఎన్నికలలో ఎక్కువ ఓట్లతో గెలిచాడు.

మయ్దన్ /maydan/ n. విరోచనాలు; dysentery; (డిసెంట్రీ). మయ్దన్ లాగైకె గోలింగ్ మిజన. విరోచనాలు వస్తే గోళీలు మింగాలి.

మయ్దన్ సాం- /maydan soṁ-/ v. దొడ్డికిపో; to go to toilet. తాలితె యేర్ పియ్యి మయ్దన్ సాంజెర్ మంతోర్. ముంతతో నీళ్లు పట్టి దొడ్డికి పోతున్నాడు.

మయాడ్ ఆ- /mayāḍ ā-/ vi. మాయము అవ్వడం; to disappear; (టు డిసపీయర్). నన్ను కొత్త ఇగ్గెన్ ఇర్రి, బేకె మయాడ్ ఆయర్? నేను డబ్బు ఇక్కడే ఉంచాను ఎటు మాయం అయినవి. I left money right here, where has it disappeared?

మయస్- /mayus-/ v. గెలిపించు; to cause to win; (టు కొస్ టు విన్); जीत; परास्त कर; विजय पा. నిమ్మె కర్పికున్ మావ టీమున్ మయస్ మిమ్. నీవు ఆట ఆడి మా టీమును గెలిపించు.

మరకొండల్ (తరస్) /marakoṇḍal (taras)/ n. చెట్టుపై ఉండే పాము; kind of snake that lives in trees; (కైండ్ ఒవ్ స్పీయ్). మర్రకున్ పొర్లో మన్వల్ తరసున్ మరకొండల్ ఇంతెర్. చెట్ల మీద ఉండే పామును చెడుగు పాము అని అంటారు.

మరట్ /marat/ pron. మనము; we (incl.); we (excl.); (వీ); हम. మరట్ సమ్మిర్ నాడి మర్మిన్ దాకట్. మనము అందరం రేపు పెళ్ళికి వెలదాము.

మరటి /marati/ n.prop. మరాఠీ; Marathi. మరటుర్ మరటినె వడ్కంతెర్. మరాఠీ వాల్లు మరాఠీ మాట్లాడతారు.

మర్క /marka/ మామిడి పండ్లు. మర్కంగ్ యెద్ది గాలుమ్ పండంతంగ్. మామిడి పండ్లు ఎండాకాలం పండుతాయి.

మర్జు /maria/ v. • మానుకో; skip; (స్కిప్). • మరిచిపో; forget; (ఫగెట్); भूल जा; चूक जा. కల్ ఉన్వల్ మాయ్నల్ కల్ ఉన్వల్ మరుంగ్గోర్. కల్లు తాగే వ్యక్తి కల్లు తాగడం మరిచి పోయాడు.

మర్ద్ (మర్) /mard (marra)/ n. ఒక (చెట్టు); saj tree; (టీ); पेड़. మర్ద్ మర్త కట్టె బయ్ సబ్బడ్ మందంత. ఒక చెట్టు కట్టె చాలా గట్టిగా ఉంటుంది.

మర్నడడ్ /marṇḍaḍ/ n. మర్దలు; father's sister's daughter; (ఫదస్ సిస్టెన్ డెటర్). మామన పేడి నాకున్ మర్నడడ్ ఆంత. మామయ్య కూతురు నాకు మరదలవుతుంది.

మర్నడు /marṇḍu/ n. మరిది; male cross-cousin; (హాస్పాండ్స్ యంగర్ బ్రదర్). మామనోర్ చుడుర్ కాండిన్ మర్నడు ఇంతెర్. మామయ్య చిన్న కొడుకును మరిది అంటారు.

మర్రి /marmi/ n. పెండ్లి; marriage ceremony; (మెరిజ్ సెరిమనీ); **शादी**. కాండి ఆయి పేడి ఆయి డగ్గుక్ ఆతెకి మర్మంగ్ కీంతెర్. అబ్బాయి కాని, అమ్మాయి కాని, పెద్ద వాళ్ళు అయ్యాక పెళ్ళి చేస్తారు. Boys and girls, having become big (matured), they get married.

మర్రి పడ్డ /marmi padda/ n. a temporary sunshade made by holding a raised outspread cloth for use by the bride and groom when walking from one house to another on their wedding day; (మెరిజ్ సండేయ్ శేయ్). నొవ్రల్ అని నొవ్రి మర్రి పడ్డత సాల్లితె గోటమొదాంతేర్. వరుడు, మరియు వధులకు పరదాలో పెళ్ళి వేదిక దగ్గరకు తీసుకెళ్లుతారు. The bride and groom go to the place of the ceremony in the shade of the wedding sunshade.

మర్మింగ్ /marming/ n. పెళ్లి; marriage ceremony; (మెరిజ్ సెరిమనీ); **शादी**. కాండి ఆయి పేడి ఆయి డగ్గుక్ ఆతెకి మర్మంగ్ కీంతెర్. అబ్బాయి అయిన అమ్మాయి అయిన పెద్ద వారయ్యాక పెళ్ళి చేస్తారు.

మర్మిన దివోస్ /marmina divos/ పెళ్లి రోజు; wedding day; (వెడిజ్ డేయ్). నేండ్ నావ మర్మిన దివోస్ ఆండ్. ఈ రోజు నా పెళ్లి రోజు.

మర్మియడ్ /marmiyad/ n. సంతానము. మర్మియడ్ మత్తెకి కుస్సి గమ్మత్ మందంత. సంతానం ఉంటే ఆనందం ఉంటుంది.

మర్యద /maryada/ • n. గౌరవం. adv. మర్యాదతో; honour; (ఓనర్); **गौरव**; **इज्जत**. మరట్ మర్యదతె మందన. మనము గౌరవముతో మెలగాలి.

మర్రి /marra/ n. చెట్టు; tree; (ట్రీ); **पेड़**. గరింజి మర్రితంగ్ పెడెక్కునియ్ తెండంతెర్. కానుగ చెట్టు కాయలతో నూనె తీస్తారు.

మర్రిత మొద్దు /marrata moddu/ చెట్టు మొద్దు; trunk; (ట్రంక్). **మర్రితున్ కొయ్యల్** /marratun koyval/ చెట్టును కోయడం.

మర్రి /marra/ n. విషము; insecticide, pesticide; (పెస్టిసైడ్).

మర్రి-డబ్బ /marra-dabba/ n. విషపు డబ్బా; back-mounted pesticide pump; (పెస్టిసైడ్ పంప్). నన్న వాణ్ణె మర్రి వాణ్ణె మర్రి డబ్బ పియ్యి దాక. నేను చేస్తాను మందు వెయ్యడానికి మందు డబ్బా తీసుకువెలుతాను. I will go to the field to spray insecticide.

మర్రిమెట్ట /marrametta/ n. ప్రకృతి; base; (బేయ్); **प्रकृति**; **कुदरत**; **स्वभाव**; **मिजाज**; **गुण**. మర్రిమెట్ట మత్తెకి సమ్మియ్ చొకొట్ మందంత. ప్రకృతి ఉంటేనే అన్నీ మంచిగా ఉంటాయి.

మర్రి /marri/ n. కుమారుడు; son; (సన్); **पुत्र**. నావోర్ మర్రి బయ్ ఉయ్ సర్ మంతోర్. నా కుమారుడు చాలా ఉషారుగా ఉన్నాడు.

మర్రి ఇవ్విర్ /marri ivvir/ n. తండ్రి కొడుకు; father and son (pl.); (ఫాదర్ ఎండ్ సన్).

మర్రిమియడ్ /marri miyad/ n. సంతానము; boys and girls, sons and daughters (pl.); (బోయ్స్ ఎండ్ గల్స్).

మర్ల /marla/ adv. తర్వాత; again; (అగెన్); **फिर**. నీవ నగుడె మర్ల వాంతోన్ ఇంతోన్. మీ గ్రామానికి తర్వాత వస్తాను అన్ని అన్నాడు.

మర్ల సీమ్ /marla sim/ v. మళ్ళి యిప్పు; restore; (రిస్టోర్). ప్యాన్ చొకొట్ కీసి మర్ల సీమ్. పంకా మంచిగా చేసి మళ్ళి ఇప్పు.

మర్లజన్మ /marlajanma/ n. పునరుత్పత్తి; reproduction; (రిప్రడక్షన్). సాసికున్ మర్ల జన్మ వాయ్యల్. చనిపోయి తిరిగి జన్మించడం.

మర్లపుట్యల్ /marlapuṭva/ *n.* పునరావృత్తి; recurrence.
మరియ /mariya/ *v.* మారు; shift; (శిఫ్ట్); बदल; विनिमय कर.
మరుంగ్ - /maruṅg-/ *n.* మర్వడం; to forget; (టు ఫగెట్);

భూలనా. నన్న రోన్ కొత్తంగ్ మరుంగ్ సి వాతొన్. నేను
 డబ్బులు ఇంటి వద్ద మరిచి వచ్చాను. I came, having
 forgot the money at home.

మరుమ్ /marum/ • *adv.* పక్కకు; behind; (బిహైండ్); के
 पीछे. వోర్ హక్కె మరుమ్ బతల్ కీసెర్ మంతోర్.
 ఆయన అక్కడ కనిపించకుండా ఏం చేస్తున్నాడు. He is
 doing something back (behind) there.

• *n.* అడ్డు. పొదెలత్ మరుమ్ మొల్లోల్ మంత. పొదల
 మాటన కుందేలు ఉంది. *adv.* చాటుగా; secretly;
 (సీక్రెట్టి). మరుమ్ మంజి లొల్లి కియ్యల్ చొకొట్ సెల్లె.
 చాటుగా ఉండి లొల్లి చేయడం మంచిది కాదు.

మలంజ్ (మీన్) /malañj (mīn)/ *n.* చేప; sole fish; (సోల్
 ఫిష్); मछली; मीन.

మల్ /mal/ *n.* నెమలి; peacock feather belt. peacock;
 (పీకోక్ పెదర్ బెల్ట్); मोर. మల్ బూరంగ్ బీమల్ పేన్దగ
 దొహంతెర్. నెమలి ఈకలను బీమ దేవుని దగ్గర
 కట్టుకుంటారు.

మల్ల /malla/ *adv.* తర్వాత; then; (దెన్); (उसके) बाद;
 (उसके) पश्चात्. మల్ల వాసికున్ కొత్తంగ్ యేత ఇంజెర్
 ఇత్తోర్. తర్వాత వచ్చి డబ్బులు తీసుకో అని అన్నాడు.

మల్వజాడి /malvajāḍi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of
 grass; (గ్రాస్); घास.

మల్సి /malsi/ *v.* తిరిగి; to go around; (టు గో అరౌండ్). నావ
 కామ్ అయ్యుకి ఇంజెర్ నన్న నాట్లల్ మల్సి వాతొన్. నా
 పని పూర్తి కాలేదు అని నేను ఊరినుండి తిరిగి వచ్చాను.

మల్ పట్ట /malpaṭṭa/ *n.* మగవారు తొడుగుకునే;
 something men wear; (సప్లిజ్ మెన్ వీయర్).

మల్ సుడుం /malsuḍum/ *n.* డేగ; bird name; (బడ్ నేయ్యు).
 మల్ సుడుం డొక్కెంగ్ మహ్కా సెర్ మంత. డేగ
 తొండలను వెతుకుతుంది.

మలున్ - /malus-/ *v.* మలుపు; to return; (టు రిటన్); लौटना. లారి
 మోడినగ మలు సీంతెర్. లారిని మలుపుతో తిప్పతారు.

మలెద /maleda/ *n.* • ఒక రకమైన తీపి. సారి టుక్కెంగ్ బేలి
 మ్మిస్తి కీతకె మలెద అంత. రొట్టె ముక్కలు బెల్లం కలిపితే
 అది మలెద అవుతుంది. రొట్టె ముక్కలు బెల్లం; roti and
 jaggery, unleavened bread and molasses.

మన్క /mask/ *adj.* మసక; haze; (హాస్); धुंधलापन;
 अस्पष्टता; मंद दृष्टि.

మస్త /masta/ *n.* అద్భుతం; fantastic; (ఫెంటిస్టిక్); अद्भुत;
 अनोखा. నిమ్మె లిహి కీతంగ్ వేసుడింగ్ మస్త మంతంగ్.
 నీవు రాసిన కథలు అద్భుతంగా ఉన్నాయి.

మస్త జోర్తె /mast jōrte/ *n.* అద్భుతం; fantastic; (ఫెంటిస్టిక్);
 अद्भुत; अनोखा. కాండీర్కున్ సూడ్సి మస్త జోర్తె తయర్
 అంతంగ్ పేకింగ్. మగ పిల్లలను చూసి అమ్మాయిలు
 చాలా అందంగా తయారు అవుతారు.

మస్తల్ /masral/ *adj.* • కొంచెం నలుపైన; dirty; (డటి); गंदा. జర్రసి
 కారి మస్తల్ కలర్ తున్ మస్తల్ ఇంతెర్. కొద్దిగా నల్లగా ఉండే
 రంగును నలుపు రంగు అంటారు.
 • కొంచెం నలుపైన; blackish; (బ్లాకిష్).

మస్తె మాత /masre māta/ *v.* కారిన; boiled; (బొఇల్డ్).

మసిద్ /masid/ *n.* మసీదు; mosque; (మాస్క్); मसजिद.
 తుర్కుర్కున్ మసిద్ మందంత. ముస్లింలకు మసీదు
 ఉంటుంది.

మసుర్ /masur/ *adj.* brave; (బ్రేయ్య్).

మసెమల్ పేన్ /masemal pēn/ *n.* మైసమ్మ దేవుత; one of
 the Gond deities; (నేయ్య్ ఒవ్ ఏయ్ డెయిటీ). నాట్నగ
 మస్తల్ మసెమల్ పేన్. ఊరిలో ఉండేది మైసమ్మ దేవుత.

మహజన్ /mahajan/ *n.* సభ్యులు; member; (మెంబర్);
 सदस्यपु. నాటున్ వరొర్ మహజన్ మందంతోర్. ఊరికి
 ఒక మెంబర్ ఉంటాడు.

మహరాని /maharāni/ *n.* దొరసాని; lady; (లేయ్యి); रानी.
 మహరాని మహ్కా మంత. దొరసాని మా ఇంట్లో ఉన్నది.

మహ్కా (మర్త) /mahka (marra)/ *n.* మారేడు (చెట్టు);
 Bengal quince, 'bel' tree. aegle marmelos.

మహ్కా- /mahk-/ *n.* • వెతకడం; search; (సచ్). బొమ్మంగ్ బగ్గ మంతంగ్ మహ్కా. బొమ్మలు ఎక్కడ ఉన్నాయో వెతుకు. మారేడు చెట్టు; వెతుకు; to search for; (ఝ సచ్ పోర్). తొల్లెతుర్ వెడిల్క్ మహ్కాంగ్ ఉక్కి కీసి తిందిర్. పూర్వపు ముసలివారు మారేడు పండ్లను ఉడక బెట్టి తినేవారు.

మహ్గా /mahg/ • *adj.* విలువైన; expensive; (ఇకెస్సెసివ్). నహ్లా వెల్లె మహ్గానంగ్ చీజ్క్ మందంతంగ్. నా దగ్గర చాలా విలువైన వస్తువులు ఉంటాయి. *n.* వెల; price; (ప్రైస్); డామ; మూల్య. నిమ్మె బయ్ మహ్గా వెహ్పార్ మంతి. నీవు ఎక్కువ వెల చెప్పుతున్నావు.

మహ్చి /mahci/ పూర్తిచేసి. నన్న వెహ్తా కామ్ మహ్చి వాయన. నేను చెప్పిన పని పూర్తి చేసి రావాలి.

మహ్చు /mahna/ *n.* నెల; month; (మంతి); **महीना**. ఉంది మహ్చుతున్ నాలుంగ్ వార్క్ మందంతంగ్. ఒక్క నెలకు నాలుగు వారాలు ఉంటాయి.

మహ్చుతప్త /mahnatapta/ నెల తప్పింది.

మహ్చుల్ /mahval/ *n.* ముగింపు; end; (ఎండి); **समाप्ति**; **पूर्ति**.

మహిత్ /mahit/ *n.* జ్ఞాపకం; remember; (రిమెంబర్).

మాక్డె మా- /mākḍe mā-/ *v.* మాసి పోయింది; to dirty; (ఝ డటి).

మాచ్- /māc-/ *v.* అతికించు; to plaster, smear, daub; (ఝ ఫ్లాస్టర్); **दीवार पर लगाने का मसाला**. గోడనగ కాగుత్క్ మాచంతెర్. గోడలకు కాగితాలు అతికించుకొంటారు.

మాట్ వొల్వల్ /māt volval/ *n.* మాటు; ambushcade; (ఎంబ్యుస్కాడ్); **आड**; **घात**. సికారిత మాట్ వొల్వల్ మందంత. వేట కోసం మాటు వెయ్యడం ఉంటుంది.

మాటి /māṭi/ *n.* గడ్డ (దుంప); kind of edible root from the forest; (ఎడిబుల్ రుత్). వాష్ట దూరనగ మన్వల్ మాటిన్ ఉక్కి కీసి తింతెర్. చెట్ల పొదల్లో ఈ దుంప తీగ మొలకెత్తుతుంది. దీన్ని ఉడక బెట్టి తింటారు.

మాటిగడ్డ /māṭigaḍḍa/ *n.* గడ్డ; kind of edible root; (ఎడిబుల్ రుత్); **ढेला**. మాటిగడ్డ సిర్క్ నగ మందంత. వన మూలిక గడ్డ వేర్లలో ఉంటుంది.

మాటిబాజి /māṭibāji/ చుక్క కూర. మాటి బాజి కుస్తి అట్టి తింతెర్. చుక్క కూర వండు కొని తింటారు.

మాడ్క్- /māḍk-/ *vi.* తొంగి చూడు; to glance; (ఝ గ్లాంస్); **झोंकना**. కల్లె గద్దినల్ మాడ్క్ సి సూడంతోర్. దొంగ కన్నాలతో నుంచి దాగి చూస్తున్నాడు.

మాడ్సొ /māḍso/ *n.* మొగడు; husband; (హస్బండ్); **पति**. వెయ్యెన గోటితగ బోర్ పోతి దొహంతోర్ వోరె మాడ్సొ అంతోర్. స్త్రీ మెడల్లో మంగళ సూత్రం ఎవరు కడకుంటారో వాడే మొగడు అవుతాడు.

మాడి /māḍi/ *n.* • బంగ్లా; house (with multiple levels); (హూస్); **मकान**. ఉట్నూర్ తగ ఐ.టి.డి.యె. మాడి మంత. ఉట్నూర్ లో ఐ.టి.డి.ఎ బంగ్లా ఉంది.

మాత్రల్ /mātral/ *n.* ముసలివాడు; old man; (ఓల్డ్ మెన్); **बुढ़ा**. మాత్రల్ బడ్డె పియ్యి తాకంతోర్. ముసలివాడు కర్త పట్టుకొని నడుస్తున్నాడు.

మాతెర /mātera/ ధాన్యంలో కసువు/చెత్త. దానంగ్ తెండ్ర పజ్జె ఆక్రి మయ్యంగ్ అవెకున్ మాతెర ఇంతెర్. ధాన్యము తీసేటప్పుడు మిగిలిన వాటిని వరి కసువు అంటారు.

మాతోడో /māṭōḍo/ మాతోటి. మాతోడో నిమ్మె మీరెమాసి మందన. మాతోటి నీవు కలిసి ఉండాలి.

మాద్ది /māḍgi/ *n.* మాదిగ; tanner (person who tans animal hides). మాద్ది మూరంగ్ సాతెకె మూరన తోల్ తెండంతోర్. మాదిగ జంతువులు చస్తే తోలు తీస్తాడు. When cows die, the tanner removes the skin of the cow.

మాన్ /mān/ • to honour; (ఓనర్); **मान सम्मान**.
• *n.* మర్యాద; **लाज**. రోన్ వెర్తలిర్ వాతెకె మాన్ మర్యద సియన. ఇంటికి చుట్టాలు వస్తే వారికి గౌరవము ఇవ్వాలి.
• *n.* గౌరవము; to be respectful. రోన్ వెర్తలిర్ వాతెకె ఊర్కున్ మాన్ పాన్ తుంగ్ని సారి కియన. ఇంటికి చుట్టాలు వస్తే వారికి గౌరవ మర్యాదలతో ఆహారం పెట్టాలి.

మాంజ పుడి /māñja puḍi/ *n.* • మిణుగురు పురుగు.
• మిడ్చు పురుగు; glow worm; (గ్లో వోర్మ్). మాంజ పుడి నర్క్ మిడ్చుంత. మిణుగురు పురుగు రాత్రి వేళల్లో మెరుస్తుంది. Glow worms flash (spark) at night.

మాంది /māndi/ *n.* ప్రజలు; crowd of people, big affair; (క్రౌడ్ ఓవ్ పీపల్). వెల్లె మాయ్ నలిర్ మత్తెకె ఊర్కున్ మాంది ఇంతెర్. ఎక్కువ మంది వ్యక్తులను ప్రజలు అని అంటారు.

మాంగుర్ (మిన్క్) /māngur (mīnk)/ *n.* ఒక రకమైన (మంగర్) నల్లచేపలు; type of fish; (టైప్ ఓవ్ ఫిశ్).

మానం సెల్లె /mānam selle/ మానం లేదు. నీకున్ మానం సెల్లె ఇంజెర్ ఇంతెర్. నీకు మానం లేదు అని అంటారు.

మానె మాయ్యల్ /māne māyval/ *v.* అంగీకరించు; allow; (అలౌ); **अंगीकार कर**; **स्वीकार कर**; **मान ले**.

మాప్ వెహ /māp voha/ v. క్షమాపణ చెప్పు; apologize; (అపొలజైస్). నిమ్మె బతయ్ తప్పు కీసి మత్తైకె మాప్ వెహ. నీవు ఏదైనా తప్పు చేసి ఉంటే క్షమాపణ చెప్పు.

మాపి /māpi/ v. క్షమించు; excuse; (ఇక్సుస్); क्षमा कर; माफ कर. నావ గల్తితున్ మాపి కీమ్. నా తప్పును క్షమించు.

మాండి /māṇḍi/ n. తొడ; thigh, lap; (త్ర); जाँघ. మాండింగ్ బయ్ పెర్నంగ్ మంతంగ్. తొడలు చాలా పెద్దగా ఉన్నాయి.

మాండి కీ- /māṇḍi kī-/ v. వేటాడటం కోసం; to arrange, tidy, set (trap); (టు అరేయ్); सँजोना. సికరి కియన్ సాటి చందొడ మాండి కీతెర్. వేటాడటం కోసం ఉచ్చు వేశారు.

మామ /māma/ n. మామయ్య; uncle; (అంకల్); मामा; मामा; फूफा. నేండ్ మామలిర రోన్ జేవున్ మంత. ఈ రోజు మామయ్య ఇంట్లో భోజనం ఉంది.

మాయ /māya/ n. మాయము; kindness; (కైండ్నెస్); उपकार. ఊర్ ఇప్పిర్ మాయమ్ ఆతెర్. వారు ఇద్దరూ మాయము అయినారు.

మాయ్ /māyṭa/ n. కడియం; bangle, anklet (worn by married ladies); (బెజిల్); चूड़ी. నొచ్చి ఆతెకె కయ్ దగ మాయ్ కెరుసీంతంగ్. పెళ్ళి కూతురు చేతికి కడియాలు తొడిగిస్తారు. Having become a bride they (ladies) wear a bangle on their arm (wrist).

మాయ్ న్ పుర్న్ /māyṇan purs/ నీ తలకు మించి; being beyond your reach; (బీఇజ్ బియిండ్ యెర్ రీచ్). మాయ్ న్ పుర్న్ ఊస వాసెర్ మంత. వ్యక్తి తల మునిగేలా వరద వస్తుంది.

మాయ్ న్ /māyṇal/ n. వ్యక్తి; man; (మెన్); आदमी. మాయ్ న్ చొకొట్ మంతొర్. వ్యక్తి మంచిగా ఉన్నాడు.

మాయ్ టల్ /māyṭal/ n. • సుడిగాలి; whirlwind; (వర్ల్ విండ్). యెద్ది గాలుమ్ బయ్ మాయ్ టలిక్ వాంతంగ్. ఎండ కాలంలో సుడి గాలులు బాగా వీస్తాయి. whirlwind; (వర్ల్ విండ్). మాయ్ టలిక్ వాతెకె రొహ్కా ఉక్లి కీసి వోంత. సుడి గాలులు వస్తే ఇండ్లను లేపుకుపోతుంది.

మార్ /mār/ n. దెబ్బ; blow, beating; (బ్లో); चोट. నావ కార్లున్ మార్ లాక్త. నా కాలుకు దెబ్బ తగిలింది.

మార్- /mār-/ v. అయిపోయింది; to be finished; (టు బీ ఫినిష్); ख़त्म होना. వోన్ సీత టేమ్ మార్త. అతనికి ఇచ్చిన సమయం అయిపోయింది.

మార్కుల్ వాట /mārkuḷ vāṭa/ మార్కులు వెయ్యి; giving marks; (గివిజ్ మాక్స్).

మార్టొర్ /mārtor/ adj. • మరణించాడు

మార్య /mārya/ n. మార్పు; change; (చేయ్); परिवर्तन; तबदीली; रूप भेद. నిమ్మె తాన్ మొడి మార్య. నీవు దానిలాగా మారిపో.

మార్వల్ /mārval/ n. తగ్గడం; decaying; (డికేయింగ్). వోర్ అడ్సి అడ్సి మార్వొర్. అతను ఏడ్చి ఏడ్చి తగ్గాడు.

మార్వెలి (జాడి) /mārveli (jāḍi)/ n. ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास.

మారివల్ /mārival/ n. మారటం; changing; (చేయ్); నిమ్మె తాన్ మొడి మారిసి మన్. నీవు దానిలాగా మారిపో.

మారుస /mārusa/ v. మార్పు; exchange; (ఇక్స్చేయ్); बदल; तबदील कर; परिवर्तन कर.

మార్లె /mārel/ n. రెక్క; wing; (విజ్); पंख. పిట్టె నగ రండ్ మార్లెక్ మందంతంగ్. పిట్టలకు రెండు రెక్కలు ఉంటాయి.

మాల /māl/ n. పంట; produce, cultivated goods, wares; (ప్రోడ్యుస్ ప్రొమ్ పీల్స్); फसल. మావ వాడై మాల మంత. మా చేసులో పంట ఉంది.

మాలకల్ /māḷkal/ n. యజమాని; head of household, owner; (హెడ్ ఒప్ హౌజోల్); मालिक. గడ్యల్ మాలకల్ వెహ్తా కామ్ కీంతొర్. జీతగాడు యజమాని చెప్పిన పని చేస్తాడు.

మాలుండి (తరన్) /mālunḍi (taras)/ n. రెండు తలల పాము; snake which appears to have two heads and can move in either direction; (టు హెడిడ్ స్నీయ్). రండ్ తలన తరసున్ మాలుండి తరన్ ఇంతెర్. రెండు తలలు ఉన్న పామును మాలుండి అంటారు.

మావ /māva/ pron. మనది; our (sg.); (ఔలర్). మావ మరట్ కామ్ కియన. మన పని మనము చెయ్యాలి.

మావంగ్ /māvaṅg/ pron. మనవి; our (pl.); (ఔలర్). మావంగ్ పుస్తక్ మరట్ మీరి కీకట్. మన పుస్తకాలు మనము జమచేసుకుందాము.

మావ్ /māv/ n. • జింక; deer; (డియర్); हिरन.

• దుప్పి; deer; बारहसिंगा. మావ్ కడగుర్ కేడతె మందంతంగ్. దుప్పలు పెద్ద పెద్ద అడవిలో ఉంటాయి. Deer live in the big forest.

మాస /māsa/ అగ్నిపెట్టు; lit the fire; (లిట్ ద ఫైఅర్). అట్టన్ సాటి తడ్డి మాసంతేర్. వంట చెయ్యడానికి నిప్పు ముట్టించారు.

మాసుల్ (తరన్) /māsul (taras)/ n. కొండచిలువ; python; (పైతాన్); अजगर. మాసుల్ తరన్ జన్వర్తున్ ఆవ్రి కీసి జక్సి తింత. కొండ చిలువ జంతువులను పట్టి చంపి తింటుంది. The python wraps around animals and having killed, it eats.

మిజ /miṣa/ v. మింగు; swallow; (స్వాలో); निगल; हृतप. మత్ మర్రతంగ్ చెక్కతున్ గోండంగ్ కీసి మింగంతేర్. వన మూలిక చెట్టు యొక్క చెక్కను గోశీలు చేసి మింగుతారు.

మిచ్చొ /micco/ n. తేలు; red scorpion; (రెడ్ స్కోపీయిస్); विच्छ. మిచ్చొ కొడితెకె బయ్ చడమాంత. తేలు కుట్టితే బాగా మండుతుంది.

మిక్కత /mitkta/ బెణుకుట. బండతున్ కోద్ద పాతెకె బొట్టంగ్ మిట్కంతంగ్. బండలకు తాకితే కాలి వేల్లు బెణుకుతాయి.

మిట్కుస్వల్ /mitkusval/ n. బెనకడం.

మిటున్ - /miṭus-/ n. తిలకం; to apply (rice, or vermilion) in order to bless; (టు అప్లె); लगाना. లక్ష్మి పూజత్ నేటి పియ్యంగ్ కాల్కున్ ఆక్కెదంగ్ మిటుసంతేర్. లక్ష్మి పూజ రోజు ఆవుల కాళ్ళకు పసుపు బియ్యం వేస్తారు. On 'laxmi pooja' day they apply rice (as a blessing) on their cattle.

మిడ్చ - /midc-/ v. మెరుస్తుంది; to shine, or flash (of light as in lightning, or glow worms); (టు శైన్); चमकना.

మిడుంగ్ - /miḍuṅg-/ v. పట్టి; to turn over; (టు టన్ ఒవర్).

మిడున్ /miḍus/ to turn over; (టు టన్ ఒవర్).

మిడుసిమ్ /miḍusim/ v. మడుచు; fold; (ఫోల్డ్).

మిన్జుల్ /minṅul/ n. నిప్పురవ్వ; spark; (స్పార్క్); स्फुलिंग. తుప్రి కట్టె తడ్డిగ వాట్తెకె మిన్జుల్ అరంత. తునికీ కట్టెను అగ్గిలో వేస్తే చిన్న నిప్పు రవ్వలు పడుతాయి.

మింగ్ - /miṅg-/ v. మింగుట; to swallow; (టు స్వాలో); निगलना. యెడ్కి వాతెకె గోలింగ్ మింగంతేర్. జ్వరము వస్తే గోశీలు వేసుకుంటారు. Having got fever they swallow tablets.

మింజ్ - /miṅj-/ n. మునుగుట; to be covered over, buried, immersed; (టు కవర్ అప్); दूबाना. గంగు పీరి గడ్డత్ రొప్పా మింజ్తేర్. గంగు వరి గడ్డిలో మునిగినాడు.

మింది /mindi/ n. కన్ను రెప్ప; eyelash; (ఐల్యాష్); बरौनी. కడ్కె నగ కడ్ మిందింగ్ మందంతంగ్. కండ్లకు కన్ను రెప్పలు ఉంటాయి.

మినుంగ్ /minuṅga/ adj. రుచికరమైన; tasteful; (టేయ్య్ ఫుల్). మీన్క్ బయ్ చొకొట్ మినుంగ్. చేపలు బాగా రుచికరమైనవి.

మినాడ (మర్ర) /minoda (marra)/ n. ఒక రకమైన చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); पेड़.

మిమ్మెట్ /mimmet/ pron. మీరు; you (pl.); तुम(आप).

మియడ్ /miyaḍ/ n. కూతురు; daughter; (డౌటర్); पुत्री.

బెయె బాబల్ తమ్మ పేడిన్ మియడ్ ఇంతేర్. అమ్మ నాన్నలు వారి కూతురులను చిన్నారులు అంటారు. A mother and father's girl is called a daughter.

మిరట్ /mirat/ pron. మీరు; you; (యు); आप. మీరట్ బతంగ్ తింజెర్ మంతిట్. మీరు ఏమి తింటున్నారు.

మిర్ - /mir-/ v. చినుకులచిటపట; to splash; (టు స్ప్లష్); छीटे झालना. పొర్రొడల్ మిర్వల్ యేర్ మిరంత. పై నుండి పడే నీటి చినుకులు చిల్లుతాయి.

మిర్కుట్ /mirkuṭ/ n. గొడ్డు కారము; chilli (pounded into flakes); (చిల్ప ఫ్లెక్స్). నన్న సారితె రగ్గల్ మిర్కుట్ తిత్తాన్. నేను రొట్టెతో గొడ్డు కారము తిన్నాను.

మిర్గ్ /mirg/ n. వాన కాలం; start of rainy season (in June); (స్టాట్ ఒప్ రేన్ సీసన్). మీర్గ్ వాతెకె ఇంగుమ్ ఉంపెర్. వాన కాలం వస్తే ఇంగువ తింటారు.

మిర్చంగ్ /mircaṅg/ n. మిరపకాయలు; of a chilli; (ఒప్ ఏయ్ చిల్ప); मिर्च का. కేతి దారల్ మిర్చంగ్ పండు సాంతార్. రైతు మిరప పండిస్తాడు.

మిర్వల్ /mirval/ చిమ్ముట. యేర్ మిర్ని మిర్ని సాంజెర్ మంత. నీరు చిమ్ముతూ చిమ్ముతూ పోతుంది.

మిసడిత /misadita/ adj. కలుషిత; contaminated; (కాంటమినెటెడ్). మిసడిత యేర్ ఉంజి కోక్లంగ్ పడ్డంగ్ ఆతంగ్. కలుషిత నీరు తాగి దగ్గు, జలుబు వచ్చాయి.

మిస్ - /mis-/ v. బొంద పెట్టుట; to bury; (టు బెరి); दफनाना. బోరె ఆయి సాతెకె డొడ్డో కాచ్చి మిస్సంతేర్. ఎవరైన చనిపోతే బొంద తవ్వి పాతి పెట్టుతారు. If anyone dies, a hole is dug and they buried them.

మిస్టికీ - /misḍi kī-/ v. కలపడము; to mix; (టు మిక్స్); मिलाना. మాయ్పుల్ రోత్ సాటి చిమిట్ మిస్టికీ తోర్. వ్యక్తి ఇల్లు కట్టుటకు సిమెంట్ కలుపుతున్నాడు. The worker is mixing cement for the house.

మిస్ట్రాసి /misṭra māsi/ *adj.* కలుసుకొని, వెయ్యైక్ మామ్ నలిర్ మర్మిన్క మిస్ట్రాసి దాంతెర్. స్త్రీలు మగవారు కలిసి పెళ్ళికి వెళ్తారు.

మిసిన్ /misin/ *n.* • యంత్రం; mechanism; (మెకనిసిమ్). బస్ నగ మిసిన్ మందంత. బస్సులో యంత్రం ఉంటుంది. • ఇంజను; engine; (ఎన్జిన్).

మిహ్- /mih-/ *v.* స్నానము చేయించుట; to bathe; (ఊ బేద్); **నహానా; నహలానా; నహలవానా.** మర్మినగ నొవ్రి నొవ్రన్ యేర్ మిహంతెర్. పెళ్ళిల్లలో వధు, వరులకు స్నానం చేయిస్తారు.

మీన్ /mīn/ *n.* చేప; fish; (ఫిశ్); **मछली.** బయ్యె నేండ్ మీన్కున్ సాంజి బయ్ వెల్లె మీన్ పియ్యి వాత. అమ్మ నేడు చేపలు పట్టడానికి వెళ్లి బాగా చేపలు తీసుకువచ్చింది.

మీన్ జారి /mīn jāri/ చేప వల; fish net; (ఫిశ్ నెట్).

మీన్ టాజల్ (పిట్టె) /mīn ṭoñal (piṭṭe)/ *n.* కొంగ; stork; (స్టోర్క్). మీన్ టాజల్ పిట్టె మీన్కు తింజెర్ వెలియంత. కొంగ చేపలను తింటూ తిరుగుతుంది.

మీన్ మేన్ /mīn mēn/ చేప గుడ్డు; fish eggs; (ఫిశ్ ఎగ్స్). మీన్ మేంజ్ నల్ మీన్ పోరిక్ పుటంతంగ్. చేప గుడ్డునుండి చేప పిల్లలు పుడుతాయి.

మీనొడల్ /mīnoḍal/ *n.* తాబేలు; tortoise; (టోటోయ్యె). కాసాతున్ మీనొడల్ గిర్ ఇంతెర్. తాబేలును కూర్మము అని కూడా అంటారు.

మిండ్- /miṇḍ-/ *v.* పండుకో; to sleep; (ఊ స్లీప్); **सोना.** బయ్యెనగ మిండ్సి మన్. అమ్మ ఒడిలో పండుకో.

మీరి కీ- /mīri kī-/ *v.* జమ చేయడము; to gather, collect; (ఊ గెదర్); **संग्रहीत करना.** పేకింగ్ డబ్బంగ్ కర్చన్ సాటి పొద్దింగ్ పొద్దింగ్ మీరి కీంతంగ్. ఆడపిల్లలు ఆటలు ఆడేప్పుడు పెంట కుప్పలలో డబ్బాలు జమ చేస్తారు. Girls, in order to play with small containers, gather them (from) the rubbish heaps.

మీరె మా- /mīre mā-/ *v.* గుమిగూడారు; to gather; (ఊ గెదర్); □ □ □ □ □ □ □ □ .

మీరియంగ్ /mīriyaṅg/ *n.* మీరియాల; pepper seeds; (పెపర్ సీడ్స్); **काली मिर्च.** కోక్ల వాతెకె మీరియన బుక్కి కీసి తింతెర్. దగ్గు వస్తే మీరియాల పొడి తింటారు. మీరియంగ్ అరకు వేలినగ పండుసీంతెర్. మీరియాల అరకు వేలితో పండిస్తారు.

మీవ /mīva/ *pron.* మీది; your (pl.); (యెయిర్); **तव.** మిరట్ వాతిట్ బతి మీవ బద్ నార్. మీరు వచ్చారు కాని మీది ఏ ఊరు.

మీసెల్ /mīsel/ *n.* మీసము; whisker, fin (of fish); (విస్కెఅ); **गलमुच्छ्रा.** నన్నయ్ డగుర్ ఇంజెర్ రమేస్ మీసెల్ పిడి కీసెర్ మంతోర్. నేను పెద్ద అని రమేష్ మీసం తిప్పుతున్నాడు.

మీసెల్క్ /mīselk/ *n.* మీసాలు; moustache; (ముస్టాఫ్); **गलमुच्छ्रा.** మాయ్ నన్ మీసెల్క్ మందంతంగ్. మగవారికి మీసాలు ఉంటాయి. Men have moustaches.

ముక్క /mukka/ *n.* ముద్దు; kiss; (కిస్).

ముక్క బుర్వల్ /mukka burval/ ముద్దు పెట్టుట. కర్మికున్ మయ్ తోన్ ఇంజెర్ ముక్క బుర్తోర్. ఆట ఆడి, గెలు పొందినావు అని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

ముక్కెర /mukkera/ *n.* ముక్కు పుడక; nose ring; (నోస్ రిఫ్). మాతరిక్ ముక్కెరంగ్ మొసాక్ నగ కెరంతంగ్. ముసలి ఆడవారు ముక్కుకు ముక్కు పుడకలు పెట్టుకుంటారు. Old ladies wear nose rings on their noses.

ముక్డియల్ /mukḍiyal/ *n.* మూగవాడు; dumb; (డమ్).

ముగ్గ ముగ్గ /mugga mugga/ *n.* నిగ నిగ; shimmer; (షిమర్).

ముగ్గి /muggi/ *n.* మొగ్గ; bud of flower; (బడ్ బప్ ఫ్లెఅర్). పుజర్ మర్ర పుజర్ పోయన్ సాటి ముగ్గి వాత. పూల చెట్టుకు మొగ్గ వచ్చింది.

ముగ్గు /muggu/ *n.* ముగ్గు; design made with coloured powder; (డిసైన్ మేయ్స్ విద్ కలడ్ పొడర్).

ముగ్గుస్ /muggus/ n. ముంగీస; mongoose; (మొంగూస్); नेवला. ముగ్గుస్ తరసున్ తన్వ తొడ్డె టుక్కెంగ్ కీంత. ముంగీస పామును తన నోటితో ముక్కలు చేస్తుంది. A mongoose cuts (makes) a snake into pieces using its mouth. *herpestes edwardsi*, *herpestes javanicus*.

ముగ్రిపుజర్ /mugripuñar/ • kind of flower; फूल. దివడిత సడ్డన్ డరోట్ నగ ముగ్రిపుజర్ దోహంతెర్. దీపావళి పండుగకు బంతి పువ్వులు దర్వాజుకు కడతారు.

• n. బంతి పువ్వు.

ముచ్చడ్ /muccad/ n. మూత; cover, lid, stopper, capping; (కవర్); ढक्कन. నియ్ డబ్బత ముచ్చడ్ ముచ్చిన్ ఇర్రన. నూనె డబ్బా మూత మూసి ఉంచుకోవాలి.

ముచ్చుక్ /muccuk/ ppnl. తోడు లేకుండా; without; (విదొట్); के बिना. నీ ముచ్చుక్ నమెట్ సాన్సొం. నీవు లేకుండా మేము వెళ్ళలేము. Without him we will not go.

ముచ్చల్ /mucval/ n. కప్పడం; cladding; (క్లెడింగ్). మేందొల్ దిస్వక్ కప్పి ముచ్చంత. దేహం కనబడకుండా కప్పకుంటుంది.

ముజ్రీ- /mujra ki-/ v. • వందనాలు; to salute; (ఓ సెల్యూట్); नमस्कार.

• నమస్కారాలు; to put your hands together to greet someone (not a handshake!); (ఓ పుట్ యెం హెండ్స్ టగెదర్).

ముట్ - /mut-/ v. గురుతుపట్టు; to recognize; (ఓ రెకన్సిస్); पहचानना.

ముట్టి /mutti/ n. • పిడికిలి; fist; (ఫిస్ట్); मुट्ट. పిర్ వాతెకె సత్రితున్ ముట్టి కీసి సబ్బుడ్ పియంతెర్. వర్షం వస్తే గొడుగును పిడికిలితో గట్టిగా పట్టుకుంటారు.

• short handle (of implement, weapon, whip etc.) that can be gripped by the fist; (హెండల్).

ముడ్ - /mud-/ v. మునగడము; to tip over, be immersed; (ఓ టిప్ ఒవర్); डुबाना. తడయ్ తగ సాంజి మావొర్ కాండి ముడుంగ్గొర్. చెరువుకు వెళ్లి మా పిల్లవాడు మునిగాడు.

ముడూస్ - /mudūs-/ v. ముంచుట; to drown, etc; (ఓ డ్రాప్స్); डुबाना; डुबोना. వెల్లె యేతగ సాత్తెకె ముడుంగుసంత. ఎక్కువ నీటిలోనికి వెలితే ముంచుతుంది.

ముడుంగ్ - /mudung-/ to dive; (ఓ డైవ్); डुबकी.

ముడ్డన్ /mudḍus/ v. మడత పెట్టుట; to fold (a cloth); (ఓ ఫోల్డ్).

ముడ్త /mudta/ ముడుత. టొస్సుర్ మాయ్ నన మేందొల్ ముడ్త. లావుగా ఉన్న వాని చర్మం ముడతలు పడుతుంది.

ముడి - /muḍi-/ v. గురక; to snore; (ఓ స్నోర్); खराटा लेना. మాత్రలిర్ నర్కక్ నరుమ్మెకె ముడియంతెర్. ముసలివారు నిద్రపోయేటప్పుడు గుర్తు పెడతారు. Old men snore while sleeping at night.

ముడియంతొర్ /muḍiyantor/ గుర్తు కొట్టడం.

ముడు సియ్యల్ /muḍu siyval/ ముడుచుకునే. ముడుసి ఇర్వల్ చుడుర్ సంచి. మడత పెట్టే చిన్న సంచి.

ముడుంగ్త /muḍungta/ v. మునిగింది; it got drowned; (ఇట్ గోట్ డ్రాండ్). చమ్మ కుస్రతగ అర్సి ముడుంగ్త. చమ్మా కూరలో పడిపోయి మునిగింది. కల్ ఉన్వడ్ పొర్లో ముడుజ్జొర్. తాగులో మునిగి తేలుటం.

ముడుంగ్సి /muḍungsi/ adj. మునిగి; immersed; (ఇమ్మర్స్). కాసా యేతగ ముడుంగ్సి మంత. తాబేలు నీటిలో మునిగి ఉంటుంది.

ముడుస /muḍusa/ v. ముంచు; merge; (మర్జ్); डुबो; गोता दे. కాతి మర్సున్ దంచుకున్ యేతగ ముడుసంతొర్. కమ్మరి వారు గొడ్డలిని దంచి నీటిలో ముంచుతాడు.

ముతెల్క్ /mutelk/ ముత్యాలు. ముత్తెల్కున్ బాయిక్ నూల్లె కాచ్చి గోటితగ కెరంతంగ్. ముత్యాలను స్త్రీలు దారముతో అల్లి మెడలో వేసుకుంటారు.

ముద్ద /mudda/ *n.* ఉంగరము; ring; (రిజ్ ఫింగర్); **अंगूठी.** నొవ్రి నొవ్రల్ మర్మింగ్ ఆతెకె హోటుమ్మ ముద్దంగ్ కెల్లె దాంతెర్. వధువి, వరుడు పెండ్లి అయ్యాక అంగడికి వెళ్ళి ఉంగరములు కొని పెటుకుంటారు. The bride and groom having got married go to the market in order to wear rings.

ముద్ద బొట్ట /mudda botṭa/ *n.* ఉంగరపు వేలు; ring finger, second finger.

ముద్ద /mudda/ *num.* పదమూడు; thirteen; (తటిన్); **तेरा.** తేరతున్ ముద్ద గిర్ ఇంతెర్. పదమూడును ముద్ద అని కూడా అంటారు.

ముద్ద కెల్క /mudda kelk/ ఉంగరాల జుట్టు; curly hair; (కలి హీర్).

ముద్ర వాట్వల్ /mudra vāṭval/ అచ్చు వేయడం; printing; (ప్రింటిజ్). సర్కరి అపిస్కె నగ గోండి లిపితున్ ముద్ర వాట్సెర్ మంతెర్. ప్రభుత్వ కార్యాలయంలో గోండి లిపిని అచ్చు వేస్తున్నారు.

ముదెర /mudera/ *n.* మందు మొక్క. మూరంగ్ పుడితెకె ముదెరమర్త వాటంతెర్. ఆవు గాయానికి పురుగులు పడితే ముదెరా మొక్క మందు వేస్తారు.

మున్నిన్ /munni/ ముప్పది.

మున్నె /munne/ *adv.* ముందు; before; (బిఫొర్). సమ్మిర్కున్ మున్నె సొంజి మన్. అందరికంటే ముందు వెల్లి ఉండు.

మున్నెగడ్ /munnegad/ నాయకత్వం వహించేవాడు. మున్నె మంజి కామ్ వెహాన. ముందుండి నాయకత్వం వహించు.

మున్నెత్ సూడ్సెర్ మత్త /munnet sūdser matta/ *adj.* ఎదురుచూడబడ్డ; expected; (ఇక్సెక్టిడ్).

మున్నెతె /munnete/ రాబోయేది. మున్నెతె వాయ్యల్ సాల్ బహాన్ మంత?. రాబోయే సంవత్సరము ఎలా ఉంది?

మున్నెన్ /munnen/ *adv.* ముందుగా; before; (బిఫొర్); **पहले.** కామ్ కియెన్ సొన్నెకె మున్నెన్ దాయన. పని చెయ్యడానికి ముందుగా వెళ్లాలి.

మున్నెమన్ /munneṃman/ *v.* ముందుండు; lead; (లెడ్); **सामने रह.** మున్నె మంజి రిడెయ్ తాకుసీమ్. యుద్ధని ముందుండి నడిపించు.

ముంజ్కవాత /muñjkavāta/ *v.* సొమ్మసిల్లి పోవడం; becoming unconscious; (బికమిజ్ అస్కొంశన్). బేమరి వాలెన్ ముంజ్కవాత. రోగి సొమ్మసిల్లి పోయాడు.

ముంజాలిర్ /muñjalir/ పిల్లలు పుట్టని వారు.

ముంగూర్ /muñgūr/ *n.* ఇంటి వాకిలి; roof, lean to; (రుఫ్); **छात.**

ముంగె (మర్త) /muñge (marra)/ మునగ చెట్టు.

ముంజెటల్ /muñjetal/ *adj.* మొండి. కామ్ కేంజొర్ వోన్ ముంజెటల్ ఇంతెర్. పని వినని వాన్ని మొండి వాడు అంటారు.

మునొప /munopa/ *n.* లాభం; gain; (గేయ్య్); **लाभ; नफा.** బోర్ గిరె మునొపత్ సాటి కామ్ కీంతెర్. లాభం కోసమే ఎవరైనా పని చేసేది.

ముప్ట /muṭṭa/ *n.* మడత; fold; (ఫోల్డ్); **तह.** జోరతున్ ముప్ట కీసి ఇర్తన. చద్దర్ ను మడత చేసి పెట్టాలి.

ముండ /muṇḍa/ *n.* కట్టెతో చేసిన జెండ; a wooden pillar deity (obelisk shaped). ముండత్ మున్నె తూమ్మ హెరై క్రొయ్యంతెర్. కట్టెతో చేసిన జెండ ముందు మేకను బలి ఇస్తారు. They cut the sacrificial animals in front of the deity.

ముండ్యల్ కీమ్ /muṇḍyal kim/ *v.* మొండికెయ్యి; insist; (ఇంసిస్ట్); **जिद कर; मचल.** నిమ్మె బయ్ ముండ్యల్ కియ్య. నీవు బాగా మొండి తనం చేయకు.

ముండి /muṇḍi/ *adj.* • మొండి; stubborn; (స్టబన్); **जिद्दी.** నావొర్ చుడుర్ కాండి బయ్ ముండి మంతొర్. నా చిన్నకుమారుడు బాగా మొండివాడు.

ముండిక్ కెల్క /muṇḍik kelk/ పొట్టి వెంట్రుకలు. ముండిక్ కెల్కనుర్ వాసెర్ మంతెర్. పొట్టి వెంట్రుకల వారు వస్తున్నారు.

ముండెల్ /muṇḍel/ *n.* శేరలు, మొగ్గెలు; vertical pole (with a pointed end to attach the cross beam 'patti') used for the side of a house; (వటికల్ పొల్). మావ రోన్ వీస ముండెల్క మంతంగ్. మా ఇంట్లో ఇరవై మొగ్గెలున్నాయి.

ముయ్య్క ముయ్య్క /muyk muyk/ నోటి లోపల నములుట. పల్కె నెల్లర్ వోర్ వెడిల్ ముయ్య్క ముయ్య్క టొడ్డి కీంతొర్.

మురడి /muraḍi/ ఆవుల పందిరి; cowshed; (కొశెడ్);
गौशाला. మూరన్ మురడితగ దోహంతెర్. ఆవులను కట్టె
పందిరి ఉంది.

మురడి /muraḍi/ • a large basket for storing paddy;
(లాజ్ బాస్కెట్). • n. సామానుల గది. n. గోదాం; store;
(స్టోర్). మురడి రోన్ సాంజి దానజ్ తెండట్. వరిని
గిడ్డంగిలో జాగ్రత్త పర్పండి. సామన్ ఇర్వడున్ మురడి
ఇంతెర్. వస్తువులను పెట్టిది గిడ్డంగి.

మురన మంద /murana manda/ ఆవుల మంద; herd of
cows; (హర్డ్ ఒవ్ కోస్). అక్కె మూరన మంద వోసెర్
మంతెర్. అక్కడ ఆవుల మందను తీసుకు
వెలుతున్నారు.

మూర్త - /mur-/ • v. మూసుకు పోయింది; to be
blocked; (టు బీ బ్లోక్డ్). మావ నాట్ను యేర్ సాన్నె కాలువ
మూర్త. మా ఊరి నీరు పోయే కాలువ మూసుకు
పోయింది.

మూర్తొర్ /murtor/ full grown (m.); (ఫుల్ గ్రోవ్). మావ
నాతి వరొర్ మూర్తొర్ మాయ్యల్ మంతొర్. మా ఊరిలో
ఎక్కువ వయస్సు కలిగిన వ్యక్తి ఉన్నాడు.

మూర్ (మర్త) /mur (marra)/ n. మోదుగు (చెట్టు); flame of
the forest tree; (టీ); ఱెకా. మూర్ మర్తంగ్ ఆకినె
కూడింగ్ తయర్ కీంతెర్. మోదుగు ఆకులతో ఇస్తరి
ఆకులు తయారు చేస్తారు. *butea frondosa*.

మూర్ పుజర్ /mur puṅar/ n. మోదుగు పువ్వు.

దురాడిత రంగ్ కియై మూర్ పుజర్ తరంతెర్. హోళీ
పండుగ రోజు మోదుగు పువ్వుతో రంగు వేస్తారు. For
making colour for Holi, they bring flame of the
forestflowers.

ముర్కెటల్ /murketal/ n. చెడ్డవాడు; brute; (బ్రూట్). బస్కె గిర్
ముర్కెటల్ మన్వ. ఎప్పటికీ చెడ్డవాడిగా ఉండకూడదు.

ముర్గుడి కీ- /murguḍi kī-/ v. • పిసుకుట; to wring the
neck of an animal; (టు రింగ్). జగ్గంగ్ కీనెకె గోటి
పియ్యి అద్మంతెర్ తాన ముర్గుడి కీతొర్ ఇంతెర్.
గొడవలు చేసేటప్పుడు మెడ పట్టుకొని పిసుకుతారు.
• to twist someone's arm or skin; (టు ట్విస్ట్); ఱెఠనా.

ముర్త /murta/ adj. • ముదిరిన; ripe; (రైప్). ముర్త మర్కెన
గాటో చొకోట్ ఆయె. ముదిరిన మొక్కజొన్నల అన్నం
మంచిగా కాదు. ముదురు; matured and hard;
(మట్యూర్డ్ ఎండ్ హాడ్); ढक. కాక్డె కాయ ముర్త. దోస కాయ
ముదిరింది.

ముర్రింగ్ /murreng/ n. పుట్టాలు; brown gram; (బ్రౌన్
గ్రాం). సడాయి నంగ్ ముర్రింగ్ తయర్ కీంతెర్. శనగ లతో
పుట్టాలు తయారు చేస్తారు.

ముర్స్- /murs-/ n. వంగడం; to stoop; (టు స్టూప్); झुकना.
జంగుబాపు ముర్సి ముర్సి కామ్ కీంతొర్. రాము వంగి
వంగి పని చేస్తున్నాడు.

మురుంగ్ /murungta/ adj. చల్లటి (నీరు); cold (water);
(కోల్డ్); ठंका. నర్కడ యేతున్ మురుంగ్ యేర్ ఇంతెర్.
రాత్రి నీటిని చల్లటి నీరు అంటారు.

ముల్గె (మర్త) /mulge (marra)/ n. మునగ చెట్టు; Indian
horse-radish tree; (కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). ముల్గె మర్త
కామ్ సియ్యల్ మర్త ఆండ్. ఈ చెట్టు పనికి వచ్చే చెట్టు.

ములుక్నంగ్ పొరోల్క్ /muluknaṅg porolk/ ప్రాంతాల
పేర్లు; name of the place; (సేయ్య్ ఒవ్ ద ప్లేయ్స్).

మున్ మున్ కవ- /mus mus kav-/ v. ముసిముసి నవ్వు; to
giggle; (టు గిగల్). రాదల్ ముస ముస కవ్వంత. రాధ
ముసిముసిగా నవ్వుతుంది.

ముస్కె /muske/ v. చిక్కం; animal's muzzle; (ఎనిమల్స్
మసల్); शूथन. కాపుస్, జొన్నద్ గ డవ్ర పానెకె కోందన్ గా
ముస్కెంగ్ దోహంతెర్. చేలతో గుంటుకు కొట్టెటప్పుడు
ఎడ్ల ముఖాలకు చిక్కం తొడిగిస్తారు. While using the
'daura' for cotton or 'jowar' muzzles are tied on
the bullocks.

మున్డెర్క /musḍerka/ అన్నము జిర్ణము అవ్వక పోవడం.
వెల్లె గాటో తిత్తెకె మున్ డెర్క పియ్యంత. ఎక్కువ అన్నం
తింటే కడుపు ఉబ్బినట్టు ఉంటుంది.

ముహా- /muh-/ v. అడ్డగించు; to block, plug; (టు కవర్);
 रोक. యేర్ సాన్వల్ కాల్యతున్ ముహా. నీరు పోయే
 కాలువను అడ్డగించు. సాన్వల్ యేతున్ ముహ్చి ఆవుస.
 పోయే నీటిని మూసి వెయ్యి.

ముహ్చా- /muhc-/ v. మొరగడం; to bark; (టు బార్క్);
 भौंकना. బోరె వాతెకె నెయ్ ముహ్చంత. ఎవరైనా వస్తే
 కుక్క మొరుగుతుంది.

ముహ్చివాట /muhcivāṭa/ v. • మూసుకో; shut; (శట్); बंद
 कर. • మూసివేయి; closing; (క్లోసింగ్). కల్లర్ వాంతెర్
 ఇంజెర్ కావడ్ ముహ్చివాట. దొంగలు వస్తున్నారు అని
 తలుపు మూసివెయ్యి.

మూకల్ /mūkal/ n. మూగవాడు; dumb, mute, person
 who cannot speak; (డమ్); गूंगा आदमी. చుడుర్
 మన్నె కెడల్ వడ్క వాయె వోన్ మూకల్ ఇంతెర్.
 చిన్నగున్నప్పటి నుండి మాట్లాడరాని వారిని
 మూగవాడు అంటారు. Someone who since birth
 cannot speak is called dumb.

మూకి /mūki/ n. మూగది; feminine dumb, mute,
 person who cannot speak; (డమ్); गूंगा औरत.

మూడవ /mūdava/ adj. మూడవ; third; (తర్డ్); तिहाई.
 నన్న మూడవ తరగతి కరియంతోన్. నేను మూడవ
 తరగతి చదువుతున్నాను.

మూండ్ /mūnd/ num. మూడు; three (nm.); (త్రీ); तीन.
 నావ హెరై మూండ్ పిల్లంగ్ వప్తా. నా మేక మూడు పిల్లలు
 ఈనింది.

మువ్విర్ /muvvir/ n. ముగ్గురు; three (m.); (త్రీ); तीन.
 నాకున్ మువ్విర్ దొస్త్ర్ మంతెర్. నాకు ముగ్గురు
 స్నేహితులు ఉన్నారు.

మూండ్యల్ /mūṅḍyal/ చెడు తనం గల వాడు.

మూర /mūra/ n. ఆవు; cow; (కౌ); गाय. రోజు మూర పాల్
 ఉట్టెకె చొకొట్ మందంత. రోజూ ఆవు పాలు తాగితే
 మంచిగా ఉంటుంది.

మూర పాల్ /mūra pāl/ ఆవు పాలు; cow milk; (కౌ మిల్క్).

మూర సవ్వింగ్ /mūra savving/ గొడ్డు మాంసం; beef; (బీఫ్).

మూర్త /mūrta/ నిండి. వావుర్ జాడితె మూర్త. పంట చేను
 గడ్డితో నిండింది.

మూర్త్ /mūrt/ n. రూపం; structure; (స్ట్రక్చర్). కుమ్మం
 బీమున మూర్త్ ఇచ్చోడ తగ మంత. కుమ్మ బీము రూపం
 ఇచ్చోడలో కూడ ఉంది.

మూర్తి /mūrti/ n. విగ్రహం; image; (ఇమిజ్). బయ్ చొకొట్టు
 మూర్తి తయర్ కీతెర్. చాలా మంచి విగ్రహం తయారు
 చేసారు.

మూర్యల్ /mūryal/ n. • మామయ్య; father-in-law; (ఫాదర్-
 ఇన్-లో); ससुर. మర్మింగ్ ఆతెకెన్ మామన్ మూర్యల్
 ఇంతెర్. పెళ్లి అయితేనే మామయ్యను మామయ్య
 అంటారు. • మామ. నొవ్రనార్ బాబల్ నొవ్రిన్ మూర్యల్
 అంతోర్. వరుని తండ్రి వధువుకు మామ అవుతాడు.

మూరె మర్నడడ్ /mūre marṅḍaḍ/ n. మామ కూతురు;
 mother's brother's daughter; (మదన్ బ్రదన్ డొటర్).
 మామన పేడిన మూరె మర్నడడ్ ఇంతెర్. మామయ్య
 కూతురును మరదలు అంటారు.

మూరె మర్రి /mūre marri/ n. సడ్డకుని కొడుకు; husband's
 brother's son; (హస్బండ్స్ బ్రదన్ సన్).

మూరెమాతంగ్ /mūremātaṅg/ అంతరించి పోయినవి.
 నావంగ్ మూరంగ్ సప్పి మూరెమాతంగ్. నా ఆవులు
 అన్నీ అంతరించి పోయినవి.

మూల /mūla/ n. • కొన; of an angle, end; (ఒఫ్ ఎన్
 ఎంగల్, ఎండ్). నేండ్ అద్ మూలతున్ ఊడ్సెర్ మంతోర్.
 ఈ రోజు ఆమూలను దున్నుతున్నాడు.
 • దిశ; direction; (డిరెక్షన్). మావ సాడ నాలుంగ్
 మూలంగ్ మంత. మా బడికి నాలుగు మూలలు
 ఉన్నాయి.

మూల మాటి /mūla māṭi/ n. ముల్లంగి; radish; (రేడిష్);
 मूली. మూల మాటితున్ పన్నాయ్ గిర్ తింతెర్.
 ముల్లంగి గడ్డను పచ్చిగా కూడ తింటారు.

మూస్కా- /mūsk-/ v. వాసన చూడడం; to sniff, nuzzle,
 inhale; (టు స్నిఫ్). సవ్వికుస్రితున్ మూస్కానెర్ మంతోర్.
 మాంసం కూరను వాసన చూస్తున్నాడు.

మెచ్చల్ /mecval/ • v. మెచ్చుకో; appreciate; (బ్రియ్యు): బఖాई దే; अभिनंदन कर. చెండు కర్ని మెయ్యైర్ ఇంజెర్ సమ్మిర్ మెచ్చైర్. బంతి ఆడి గెలుచుకున్నాడు అని అందరూ మెచ్చుకున్నారు. n. ప్రశంస; admiration; (ఎడ్యురేయ్యున్); प्रशंसा; तारीफ; बडाई. మావ నాట్సు సరితున్ చొకొట్ కీతొర్ ఇంజెర్ మెచ్చైర్. మా ఊరి దారిని మంచిగా చేసాడు అని అభిమానించారు.

మెట్ట /metta/ n. గుట్ట; mountain; (మాంటీన్); पहाड़; पहाड़ी. బీము పిస్సంగ్ ఆసి గుట్టంగ్ మెట్టంగ్ తిరియంతొర్. బీము పిచ్చివాడు అయి కొండలు, పర్వతాలు తిరుగుతున్నాడు.

మెద్దుర్ /meddur/ n. మెదడు; brain; (బ్రియ్యు): दिमाग. తల్లతగ మెద్దుర్ మందంత. తలలోపల మెదడు ఉంటుంది.

మెదుల్వల్ /medulval/ మెలుగుట. రొహ్కా రొహ్కా మెదుల్వైర్ మందన. ఇంట్లో చక్కగా మెలుగుతుండాలి.

మెన్ /men/ clitic. నిండ; equivalent to English -ful.

మెంటల్ కడ్క /mental kadk/ మెల్ల కండ్లు. మెంటల్ కడ్క నొర్ సూడ్సెర్ మంతొర్. మెల్ల కండ్లు చేసి చూస్తున్నాడు.

మెయంత /meyanta/ v. మిగులుతుంది; remains

మెయ్యైర్ /meytor/ n. విజయం; pass; (పాస్). రాజు పరిక్కు లిహికిసి మెయ్యైర్. రాజు పరిక్ష రాసి విజయం సాధించాడు.

మెలి- /meli-/ v. కదిలి; to shake; (ఝ శియ్యు); झिझोना.

మెలుస్త /melusta/ కదిలించింది. నన్న లిహికినెకె మెలుస్త. నేను రాసేటప్పుడు కదిలించింది.

మెస్ వీసి /mes vīsi/ చిన్న తేనెటీగ. మెస్ వీసి బారిక్ మందంత. చిన్న తేనెటీగ నన్నగా ఉంటుంది.

మెసి- /mesi-/ v. పదునుపెట్టు; to sharpen; (ఝ శాప్వెన్). జూడి కొయన్ సాటి సెట్టెడ్ మెసియంతొర్. గడ్డి కోయడానికి కొడవలిని పదునుపెట్టు.

మెసెల్ బండ /mesel-baṇḍa/ n. వాడి చేయు బండ; sharpening stone; (షార్పెనింగ్ స్టోన్). మర్నక్, బార్పింగ్, కీక్రంగ్ మెసెల్ బండద్గ మెసియంతెర్. గొడ్డలి, బాడిశ, ఉలిని బండపై నూరుతారు. They sharpen axes, carving tools and chisels are on a sharpening stone.

మెహ- /meh-/ n. మేపడం; to cause to graze; (ఝ కొస్ టు గ్రేజ్); चरना. కోందన్ సర్రెపోడ్డెరెక్ మెహ. ఎడ్లను పొద్దున్న సాయంత్రం మేపుతారు.

మేడ /mēḍa/ n. వాసాలు; eaves of roof; (ఊవ్); ओरी. మండతగ మేడంగ్ వాటంతెర్. పందిరిలో వాసాలు వేస్తున్నారు.

మేతింగ్ /mētiṅg/ n. మెంతి; fenugreek seeds; (ఫెనుగ్రీక్ సీడ్స్). కుసిడగ మెతిబాజి వాడైకె కుస్తి బయ్ చొకొట్ ఆంత. కూరలో మెంతి ఆకులు వేస్తే కూర చాలా రుచిగా ఉంటుంది.

మేతిబాజి /mētibāji/ మెంతి కూర; fenugreek leafy vegetable; (ఫెనుగ్రీక్ లీఫి వెజిటబుల్). మేతిబాజిన కుస్తి అట్టి తింతెర్. మెంతి కూర తినడానికి మంచిగా ఉంటుంది.

మేన్ వాలె /mēn vāle/ adj. ముఖ్యమైన; material; (మటీయరీయల్). మేన్ వాలె మాయ్నన్ బద్ది కియ వాయె. ముఖ్యమైన వ్యక్తిని బదిలీ చెయ్యరాదు.

మేంజ్ /mēnj/ n. • గ్రుడ్లు; egg (pl.); (ఎగ్స్); अंके. మేస్కొర్దల్ వాంతంగ్ అని మేస్కొన్ వాంతంగ్ కొర్ పిల్లంగ్ వాంతంగ్. గుడ్లు కోడి నుండి వస్తాయి, గుడ్లనుండి కోడి పిల్లలు పుడుతాయి. • గ్రుడ్లు; egg (sg.); (ఎగ్); अंका. మేస్కొ పీని గాలుమ్ తిత్తెకె గర్మి మందంత. గుడ్లు చలికాలం తింటే వేడిగా ఉంటుంది.

మేస్క /mēsk/ మల్ మేంజ్ డగుర్ మందంత. నెమలి గుడ్లు పెద్దగా ఉంటుంది.

మేందోడ లెహ్మి /mēṇḍoḍa lehmi/ ఆభరణాలు.

మేందోదె వాత /mēṇḍode vāta/ n. పరవశత; ecstasy; (ఎక్స్సి). బాయిన్ పేన్ వడి వాతెకె మేందోదె వాత ఇంతెర్. అక్కకు దేవుడు వస్తే పూనకం వచ్చింది అని అంటారు.

మేందోల్ /mēṇḍol/ n. దేహం; body; (బోడి). బస్కెగిర్ మేందోల్ మెలుసెర్ మందన. ఎప్పుడైనా దేహం కదిలిస్తూ ఉండాలి.

మేండ /mēṇḍa/ n. గొర్రెపోతు; ram; (రమ్). నాట్సుంగ్ గొర్రెనగ మేండ మందంత. పెంపుడు గొర్రెలలో గొర్రె పోతు ఉంటుంది.

మేయ్- /mēy-/ n. మేపడం; to graze; (ఝ గ్రేజ్); चरना. కోందంగ్ ఇర్వల్ జూడితున్ బయ్ మేయంతంగ్. ఎడ్లు పచ్చి గడ్డిని చాలా మేస్తాయి.

మేస్త్రి /mēsrti/ n. కార్మికుడు; worker; (వకల్). మేస్త్రిరోన్ దొస్లాన్ వాతొర్. మేస్త్రి ఇల్లు కట్టుకోవడానికి వచ్చాడు.

మొక్తకీ- /mokṭa ki-/ n. మడత; to fold; (ఝ పోల్డ్); तह करणा. బయ్యె జోరనున్ మొక్తకీమ్ ఇంజెర్ వెహంత. అమ్మ దుప్పటిని మడత పెట్టు అని చెపుతుంది.

మొక్టొకీ- /mokṭo ki-/ v. మృదువుగా చెయ్యి; to stretch oneself; (ఝ స్ట్రెచ్ వంసెల్స్). నీవంగ్ కయ్యున్ మొక్టొకీమ్. నీ చేతులను మృదువుగా చెయ్యి.

మొక్సల్ /moksāl/ n. సభ్యుడు; member; (మెంబర్); सदस्य. జాతితగ కులం బాధ్యత వాలెన్ మొక్సల్ ఇంతెర్. జాతిలో కులం గురించి బాధ్యత వహించేవాడు.

మొకె మర్ర /moke marra/ n. చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेड़; वृक्ष.

మొకోట /mokoṭa/ n. ముసుగు; mask; (మాస్క్); मुखौटा.

మొకోమ్ /mokom/ n. ముఖం; face; (ఫేయ్స్); मुख. కడ్కె, కెవ్కె, మొసార్, బొడ్డి, మొకోమ్ నగ మందంతంగ్. కన్లు, చెవులు, ముక్కు, నోరు, ముఖములో ఉంటాయి.

మొటర్ /motar/ n. వాహనము; a generic word for vehicle (such as a jeep or tractor); (వీయకల్). వహుకెన్ ట్రాక్టర్ మొటర్ బయ్ కామ్ సీంత. చేనులు దున్నుటకు ట్రాక్టర్ చాలా ఉపయోగ పడుతుంది. In the fields a tractor (motor) is very useful.

మొట్ వాలె /moṭ vāle/ adj. మోటైన; clumsy; (క్లంసి). మొట్ వాలె మొట్ కామ్ కీంతొర్. మోటైన వాడు మోటు పని చేస్తాడు.

మొట్ సబ్బ /moṭsabba/ పురిటి భోజనం. కాండి పుట్ట పజ్జె మొట్ సబ్బ కీంతెర్. పిల్లవాడు పుట్టిన తరువాత పురిటి భోజనం పెడతారు.

మొడ్ /mod/ n. బొడ్డు; navel, bellybutton; (నేవల్); नाभि.

మొడ్డల్ /modḍal/ n. చిన్న మొగ పాప; newborn boy; (న్యూబొన్ బొఇ); बालक. కాండి పుట్టెకె మొడ్డల్ ఇంతెర్. చిన్న పిల్లవాడు పుడితే మొగ పాప అంటారు.

మొడ్డె /modḍe/ n. చిన్న ఆడ పాప; newborn girl; (న్యూ బొన్ గల్); చుడుర్ పేడి పుట్టెకె తాన మొడ్డె ఇంతెర్. చిన్న పాప పుట్టినప్పుడు అమె మొడ్డె అని అంటారు.

మొడి /modi/ n. మలుపు; diversion; (డైవర్షన్); मोड़; घुमाव. కాలె పాయ్యల్ చెండు కర్నెకె మోడింగ్ మోడింగ్ తిరుసెర్ కర్నెంతెర్. కాలితో తన్ని ఆడుకునే ఫుట్ బాల్ ఆడుకునేటప్పుడు మలుపు తిరుగుతూ ఆడుకోవాలి.

మొడి మల్వల్ /modi malval/ మలుపు తిరుగుట. కాల్యత యేర్ మొడి మలంత. కాలువ మలుపు తిరిగి పోతుంది.

మొడొక /modoka/ n. మొలక; shoot of a seed; (శుట్). సోయబీన్ పూరైకె జల్లి మొడొకంగ్ వాంతంగ్. సోయాబీన్ నానితే తొందరగా మొలకెత్తుతుంది. If soya beans get wet the shoots come quickly.

మొతి /moti/ n. రత్నం; pearl; (ఇల్); मोती. బాయిక్ మొతింగ్ కెరంతంగ్. స్త్రీలు రత్నాలు వేసుకుంటారు.

మొద్ /mod/ n. • మొద్దు. • కట్టె; tree trunk; (ట్రీ ట్రంక్); క్రుడా; रूढ़. బయ్డగుర్ తేక మొద్ తరంతెర్. చాలా పెద్దటేకు మొద్దును తెస్తున్నారు.

మొదొడ /mododa/ adj. • ఆదిమ; foremost; (ఫోర్మోస్ట్). మొదొడల్ సాడతె దాంతొన్. ఆది నుంచి బడికి వెలుతున్నాను. • మొదటి; primitive; (ప్రిమిటివ్). ఇద్ కాపున్ మొద్దొడ ఆంద్ చొకొట్ పిర్త. ఈ పత్తి మొదటిది మంచిగా మొలిచింది. • తొలి; first; (ఫస్ట్); पहला; प्राचीन.

మొదొల్ /modol/ adj. • తొలి; first; (ఫస్ట్). • earlier, before; (అలీయర్); के पहले. ఇద్ కామ్ మొదొల్ బోర్ సురు కీతెర్. ఈ పని ముందు ఎవరు మొదలుపెట్టారు. Who started this work before.

మొవ్ ఆ- /mop ā-/ v. మొదలు పెట్టు; to be founded; (ఝ బీ ఫౌండిడ్). కాపున్ పెర్లెన్ నిమ్మెట్ మొవ్ ఆప్ట్. పత్తి ఏరుటకు సిద్ధమయ్యారు.

మొప్లెర్ /mople/ మప్పురెల్.

మొమ్ బత్తి /mom batti/ n. కొవ్వొత్తి; candle; (కెండల్).

మొమొట్ /momot/ *pron.* మేము; we (incl.); (వీ).
మొమొట్ సప్టిర్ సాడతగ దాకట్. మనం అందరము
బడికి వెలదాము.

మొయ్- /moy-/ *n.* హత్య; to murder, finish off; (ఊ
మడర్); हत्या.

మొర్ /mor/ *n.* ముద్ర; press; (ప్రెస్). కల్లెన్ కప్పడగ మొర్
పాంతెర్. దొంగ నుదుటి మీద ముద్ర వేస్తారు.

మొర్రో /morro/ *n.* పులిపిరి; birthmark(?), mole; तिल.
మాయన మేందోడగ మొర్రోంగ్ మందంతంగ్. వ్యక్తి
దేహంలో పులిపిరి ఉంటాయి.

మొరోల్ /morol/ *n.* మొక్క; plant; (ప్లాంట్). సాప మొరోల్
బమ్ కాయంగ్ సాత్త. వంకాయ బాగా కాయలు కాసింది.

మొల్లోల్ /mollol/ *n.* కుందేలు; rabbit; (రెబిట్); खरगोश
మొల్లోల్ పిల్లంగ్ /mollol pillang/ మొల్లోల్ పిల్లంగ్
రండ మంతంగ్. కుందేలు పిల్లలు రెండు ఉన్నాయి.

మొల /mola/ *n.* మొల; iron nail; (ఐఅన్ నేయ్లు). కావడ
తయర్ కీనెకె మొలంగ్ పాంతెర్. తలుపు తయారు
చేసేటప్పుడు మొలలు కొట్టతారు.

మొరోస్ /moros/ *n.* తీగ; bark for rope making; (బార్క్ ఫొర్ రోప్
మేయ్లుజ్). చుట్ట ఆకినంగ్ కట్టంగ్ మొరోస్ వేలినె దొహంతెర్.
తునికి ఆకులను తీగలతో కట్టలు కడతారు. Bundles of
leaves for 'bidis' are tied with strips of 'moros' bark.

మొలోక /moloka/ *adj.* నార; string; (స్ట్రింజ్); रेशा. మావంగ్
వంజింగ్ మొలోకంగ్ వాసెర్ మంతంగ్. మా వడ్ల నారు
మొలకెత్తు తుంది.

మొవెర్ /movera/ *n.* ఆవలు; mustard seed; (మస్టర్డ్ సీడ్); राई.

మొసార్ /mosor/ *n.* ముక్కు; nose; (నోస్); नाक. కాకొన
మొసాడగ మొసార్ ముద్ద మంత. అమ్మమ్మ ముక్కుకు
ముక్కెర ఉంది.

మొసార్ ముద్ద /mosor mudda/ ముక్కు రింగు. బాయిక్
సోనెతంగ్ మొసార్ ముద్దంగ్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు
బంగారపు ముక్కెరలు పెట్టుకుంటారు.

మొహ్తూర్ కియ్యె /mohtur kiyye/ *n.* మొదలెట్టేవాడు;
starter; (స్టాటర్). రోన్ దొహన్ సాటి ముహ్తూర్ కిమ్.
ఇళ్లు కట్టడం మొదలుపెట్టాడు.

మోక /mōka/ *n.* అవకాశం; opportunity; (ఒపర్టునటి).
నాకున్ కరివల్ మోక వాతెకె సుటికియెన్. నాకు చదివే
అవకాశం వస్తే దానిని వదలను.

మోర /mōra/ *n.* ఆకుల టోపి; leaf hat; (లీఫ్ హాట్).

య

యాద్ కియ్యల్ /yād kiyyal/ *v.* గుర్తు పెట్టుకోవడం; to mark
with a symbol; (ఊ చూక్ విద్ ఏయ్ సింబల్). వాచికిసికున్
యాద్ కియ్యల్ మందంత. చదువుకుని గుర్తు పెట్టడం
జరుగుతుంది.

యాది /yādi/ *n.* జ్ఞాపకం; memory, recollection;
(మెమరీ); याद. మస్తరల్ వెహ్తాంగ్ అవ్ దడనున్ యాది
కిసి నాడి వెహస. గురువు చెప్పిన పాఠాలను జ్ఞాపకం చేసి
రేపు చెప్పాలి.

యాయల్ /yāyal/ *n.* చిన్నమ్మ; mother's younger
sister, father's younger brother's wife; (మదస్
యంగర్ సిస్టర్). బయ్యెననేలడున్ యాయల్ ఇంతెర్.
అమ్మ చెల్లెను చిన్నమ్మ అని అంటారు.

యుగ్ /yug/ *n.* యుగం; period; (పీయరీయడ్); युग.

యునివర్సిటి /yunivarsiṭi/ విశ్వవిద్యాలయం; university.

యెకంది /yekandi/ *corr.* ఒక వేళ; if; (ఇఫ్); अगर. యెకంది నిమ్మె
దాకితె నాకున్ వెహ. ఒక వేళ నీవు వెల్లెనట్టె నాకు చెప్పు.

యెక్కి సెల్లె /yekki selle/ *n.* అనైక్యత; disunity; (డిస్
యూనిటి). తమ్మూర్ తాదలిర్ యెక్కి సెల్వక్ మంతెర్.
అన్నదమ్మలు అనైక్యతతో ఉన్నారు.

యెక్కి కి- /yekṭi ki-/ *n.* ఎక్కిళ్లు; to hiccup; (ఊ హికప్);
हिककिचाहट. వట్టి గాటోయ్ తిత్తెకె యెక్కి వాంత. వట్టి
అన్నము తింటే ఎక్కిళ్లు వస్తాయి.

యెక్లల్ పద్ది /yeklal paddi/ మగ అడవి పంది; male pig,
boar; (మెయ్ల్స్ పిగ్, బోర్). కేడతె యెక్లల్ పద్ది వెలిసెర్
మంత. అడవిలో మగ అడవి పంది తిరుగుతున్నది.

యెక్ నాడ /yeknāḍa/ *n.* రోగం; disease; (డిసీస్).
యెక్ నాడ ఇన్వల్ గిర్ ఉంది బేమరి. ఎక్ నాడ అనేది
కూడా ఒక రోగం.

యెకిన్ పి- /yekin pi-/ v. నమ్ము; to believe; (ఓ బిలీవ్);
విశ్వాస కరనా.

యెగ్గ బడ్వల్ /yegga baḍval/ n. తిరగబడేవాడు;
rebellion; (రిబెలియన్). యెగ్గ బడ్వి కామ్ కీసెర్ మంతెర్.
తిరగబడి పని చేస్తున్నారు.

యెగ్గమ్ /yegdam/ • adv. ఒక్కసారిగా; all together; (ఒల్ టగెదర్). • adj. ఆకస్మిక; unexpected; (అనిక్సెక్టిడ్).
వోర్ సాన్నెకె యెగ్గమ్ అర్ని సాతోర్. అతను వెల్లేటప్పుడు
ఆకస్మికంగా పడి చనిపోయాడు.

యెడ్కి /yedki/ n. జ్వరము; fever; (ఫీవర్); **బ్రూర**. రోజి
రోజి రెయ్యెర్ మంతోర్ బారి ఇత్తెకె వోర్ యెడ్కితె
మంతోర్. రోజు రోజుకు తగ్గుతున్నాడు ఎందుకంటే
జ్వరముతో ఉన్నాడు. Day by day he is getting
weaker because he has fever.

యెద్- /yed-/ to sow, (with drill, not by scattering);
(ఓ సొ); **బీజనా**.

యెద్దకట్టెంగ్ /yeddakattēng/ వంట చెరకు; firewood; (ఫైర్
వుడ్). కేడతల్ యెద్దకట్టెంగ్ తరంతెర్. అడవి నుండి వంట
చెరకు తెస్తారు.

యెద్ది /yeddi/ n. • ఎండాకాలం; the hot season,
summer; (హోట్ సీసన్); **బ్లూ**. యెద్ది గాలుమ్ సక్కెడల్
పోడ్ సాన్నల్ బయ్ యెద్దితెరంత. During summer it
is very hot from morning till evening.

యెద్ది గాలుమ్ /yeddi gālum/

యెద్ది తెరంత /yeddi teranta/ ఎండ కొడుతుంది.

యెద్ది యేతన్ /yeddi yētan/ ఎండ తీసుకొనుట; taking heat
of sun; (టేయ్చిట్ హీట్ ఒప్ సండేయ్). జీవరస్కే పీని సాతెకె
యెద్ది యేతన్ సాటి యెద్దితె వాంతంగ్. జంతువులకు చలి
వేసి నప్పుడు ఎండలోకి వస్తాయి.

యెద్దిపాత /yeddipāta/ వడదెబ్బ; **లూ లగనా**. యెద్దితె వెల్లే
తిరితెకె యెద్దిపాంత. ఎండలో ఎక్కువగా తిరిగితే
వడదెబ్బ తగులుతుంది.

యెంజుర్ /yeñjur/ n. నువ్వుల పొడి; sweet preparation
made by pounding 'jaggery' and sesame seeds
together; (స్వీట్ ప్రెపరేయ్షన్). కాండిన పాచ్చి కీనెకె
పాచ్చిత్ నేటి యెంజుర్ గాటో కీంతెర్. పిల్లవాని పేరు పెట్టే
రోజు నువ్వుల పొడి అన్నము చేస్తారు.

యెంజె /yeñje/ n. గింజ; kernel of chironji fruit. సెర్కు
పెడెకీనంగ్ యెంజెంగ్ కొహ్కాసి తింతెర్. మొర్రి పండ్లను
పగుల గొట్టి పలుకులు తింటారు. Having cracked
open the nuts of the chironji fruit they eat the
kernels. *chironjia sapida*.

యెనల్క /yenalk/ ఆభరణాలు.

యెమ్ లోక్ /yem lōk/ నరకానికి.

యెండి యేర్ /yeṇḍi yēr/ స్వచ్ఛమైన నీరు; clear water;
(క్లీయ్ వోటర్). యెండి యేర్ ఉన్వల్ చొకొట్. స్వచ్ఛమైన
నీరు తాగడం మంచిది.

యెర్తం /yertam/ v. పాడు; waste; (వేయ్). చొకొట్ కరివ
సాంజి తన్వ జీవితం యెర్తం కీతోర్. మంచిగా చదవలేక
తన జీవితాన్ని పాడు చేసెను.

యెర్పవల్ /yerpval/ n. ఏలేవాడు; ruler; (రులర్).

యెర్రి నెయ్ /yerri ney/ n. పిచ్చి కుక్క; cur; (కూర్). యెర్రి
నెయ్యున్ కరుమ్ వాయసియ్య. పిచ్చి కుక్కను దగ్గరకు
రానియవద్దు.

యెరిసెర్ /yeriser/ v. ఈడ్చు; pull; (పుల్); **ఖీచి**; **आकर्षित
कर**; **बसीट**. సాత నెయ్యున్ యెరిసెర్ వోతోర్. చని
పోయిన కుక్కను ఈడ్చుకుంటూ వెళ్లాడు.

యెలక్తిరింగ్ /yelaktiring/ n. విద్యుత్; electric; (ఇలెక్ట్రిక్).
యేతె యెలక్తిరి తయర్ అంత. నీటితో విద్యుతు తయారు
అవుతుంది.

యెల్లి /yelli/ n. ఎలుక; rat; (రత్); **చూ**. యెల్లి వెర్కెడున్
సూడ్సి మక్సెర్ మంత. ఎలుక పిల్లిని చూసి దాగుతున్నది.

యెల్లి సూపె /yelli sūpe/ ఎలుక పిల్ల; baby rat; (బేయ్పి రత్).

యెల్లికెవి /yellikevi/ ఎలుక చెవి; ear of rat; (ఈయర్ ఒప్ రత్).

యెవ్వ /yevva/ v. • అందుకో. • చేరు; reach; (రీచ్); **పళ్ళెచ**; **इकट्टा
हो**. మర్రతంగ్ కాయన్ యెవ్వ. చెట్టు కాయలు అందుకో.

యెవ్వన /yevvana/ v. చేరడము; to reach; (ఓ రీచ్);
పళ్ళెచనా. మిమ్మెట్ సమ్మిర్ ఇగె సర్రెయెవ్వన. మీరందరూ
ఇక్కడికి ప్రొద్దున్నే చేరుకోవాలి. You must all reach
here (tomorrow) morning.

యెవతవ /yevtap/ n. సరిపోయినట్లు; be enough; (బీ
ఇనఫ్). సమ్మిర్కన్ పుస్తక్ యెవతవ మంతంగ్. అందరికీ
పుస్తకాలు సరిపోయినట్లు ఉన్నాయి.

యెవతోర్ /yevtor/ v. చేరినాడు; arrived (m.); (అరైవ్).
కాండిర్ పరిక్సంగ్ లిహాకియెన్ సాడతగ యేవతోర్.
పిల్లలు పరీక్షలు రాయడానికి బడికి చేరుకున్నారు.

యెష్ట వాత /yestā vāta/ n. అలసి పోయి; tired; (టైరెడ్).
కష్టింగ్ సుక్కి సుక్కి యెష్ట వాత. బట్టలు ఉతికి ఉతికి బాగా
అలసి పోయింది.

యెహ్- /yeh-/ n. ఎగిరించడం; to cause to dance; (ఓ
కొస్ టు డాన్). నొవ్రి నొవ్రన్ బొవ్లతగ యెహంతెర్. వధూ,
వరలును ఎత్తు కొన్ని గద్దె చుట్టూ నాట్యం చేస్తారు.

యేకార్యల్ /yēkāryal/ ఒకే ఒక్కడు; only one man; (ఒంలి
వన్ మెన్). వరొరె మన్వల్ యేకార్యల్. ఒకడే ఉండేవాడు.

యేటి /yēti/ v. చెక్కు; carve; (కార్వ్). మాసారు ఉంది యేటి
సీతోర్. మాసారు ఒక చెక్క ఇచ్చారు.

యెడ్జ్ /yēdj/ *n.* ఎలుగుబంటి; bear; (బేర్); भातू. మాయ్నన్ యెడ్జ్ బోక్తి కీత. వ్యక్తి మీద ఎలుగుబంటి దాడి చేసింది.

యెడుంగ్ /yēduŋg/ *num.* ఏడు; seven (nm.); (సెవన్); सात. సరున్ పజ్జెయ్ యెడుంగ్ వాంతంగ్. ఆరు తరువాత ఏడు వస్తుంది.

యెడ్విర్ /yēdvir/ *num.* ఏడుగురు; seven (m.); (సెవన్); सात जन.

యేత గర్మి /yēta garmi/ నీటి వేడి.

యేత టాక /yēta ṭaka/ నీటి ట్యాంకు; water tank; (వోటర్ టాంక్).

యేతగ /yētaga/ *n.* నీటిలో; in water; (ఇన్ వోటర్).

యేత్- /yēt-/ *v.* తీసుకో; to take, buy, fetch; (టు టేయ్); लेना. సమ్మిర్ కొత్తంగ్ యేతన ఇత్తోర్. అందరూ డబ్బులు తీసుకోవాలి అన్నాడు.

యేత్మా /yētma/ *n.* దేవుని పేరు; a Gond deity; (ఏయ్ గోండ్ డెయిటి). యేత్మా పేన్ గుసాడ్కానగ మందంత. యేత్మా దేవుడు గుసాడిలో ఉంటుంది.

యేత్తోర్ /yēttor/ పొందాడు. నన్న కొత్తంగ్ సీతెకె సంబు యేత్తోర్. నేను డబ్బులు ఇస్తే శంభు తీసుకున్నాడు.

యేండ్- /yēnd-/ *n.* నృత్యం; to dance; (టు డాన్స్); नाचना, नचना. బాయిక్ యేంచెర్ మంతంగ్. స్త్రీలు నృత్యం చేస్తున్నారు. The ladies are dancing.

యేండ్కాట్ /yēndkaṭ/ నృత్యం చేద్దాం. మరట్ ఇవ్విర్ ఆసికున్ యేండ్కాట్. మనము ఇద్దరు కలిసి నృత్యం చేద్దాం.

యేనిత పల్ /yēnita pal/ ఏనుగు దంతం; elephant tusks; (ఎలిఫంట్ టస్క్స్). యేనిత పల్ డగుర్ మందంత. ఏనుగు దంతము లావుగా ఉంటుంది.

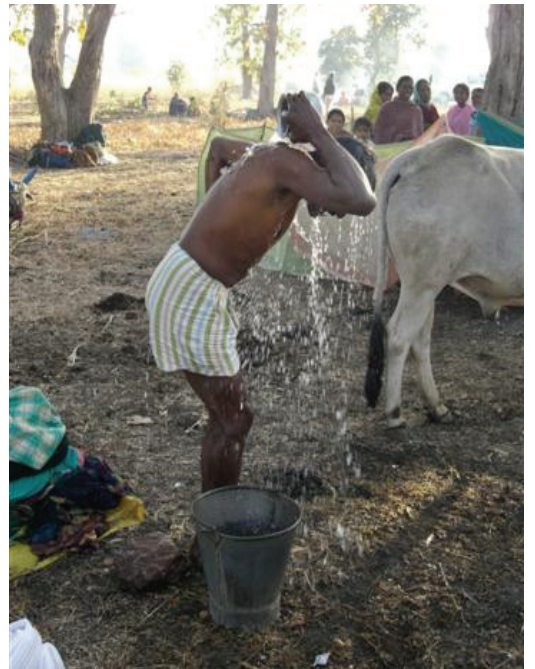
యేని /yēni/ *n.* ఏనుగు; elephant; (ఎలిఫంట్); हाथी. యేని తన్వ సోండుమ్మె కాండర్క యేర్ వాటంత. ఏనుగు తన తొండంతో పిల్లలపై నీరు జల్లుతుంది. The elephant showers boys with water using its trunk. *elephas maximus.*

యేమ్ దర్మ రాజల్ /yēm darma rājal/ *n.* యముడు; spirit of death; (స్పిరిట్ ఒఫ్ డెత్). సాతెకె యేమ్కా జీవత్ వోయై వాంతెర్.

యేమలిర్ /yēmaliir/ *n.* కవల మగ పిల్లలు; twin boys; (ట్వింస్).

యేమెక్ /yēmek/ *n.* కవల అమ్మాయిలు; twin girls; (ట్వింస్). ఉందియ్ జోక రండ్ పేడిక్ పుత్తెకె యేమెక్ ఇంతెర్. ఒకేసారి ఇద్దరు అమ్మాయిలు పుడితే కవలలు అంటారు.

యేమల్-యేమె /yēmal-yēme/ *n.* కవల పిల్లలు; twins (one boy, one girl); (ట్విన్ బొణ్ ఎండ్ గల్). ఉందియ్ జోక వరోర్ కాండి ఉంది పేడి పుత్తెకె యేమల్ యేమె ఇంతెర్. ఒకేసారి ఒక మగ పిల్లవాడు, ఒక అడ పిల్ల పుడితే కవల పిల్లలు అంటారు.

యేర్ తుంగ్- /yēr tuŋg-/ *v.* స్నానం చేయు; to bathe, wash; (టు బేద్); नहाना. బాబల్ యేర్ తుంగ్గెర్ మంతోర్. నాన్న స్నానం చేస్తున్నాడు.

యేర్ /yēr/ n. • నీరు; water; (వోటర్); पानी. ఇవ్ కనెలనె యేర్ తచ్చెర్ మంతంగ్. They are bringing water.

యేర్ మిహ్ /yēr mih/ నొచ్చనొచ్చిన యేర్ మిహ్చెర్ మంతంగ్. నొచ్చనొచ్చిన ఏర్ తుంగుసంతెర్.
యేర్ డోండియల్ (తరన్) /yēr dōṇḍiyal (taras)/ నీటి పాము; water snake; (వోటర్ స్పెయ్య). యేతగ మన్వల్ తరసన్ యేర్ డోండియల్ ఇంతెర్. నీటిలో ఉండే పామును నీటి పాము అంటారు.
యేర్ వోలెమాత /yēr vōlemāta/ లాలాజలము. బొడ్డితగయేర్ వోలెమాసెర్ మంత. నోటిలో లాలాజలము ఊరుతుంది.

యేర్కొర్ /yērkor/ n. నీటి కోడి; water hen; (వోటర్ హెన్); जल कुक्कुट. యేర్ కోర్ యేతున్ రొప్పొముడుంగ్. నీటి కోడి నీటిలోపల మునిగింది.
యేర్ప /yērpa/ adj. ఏర్పరచ బడ్డ; arranged; (అరేయ్య). సర్పంచున్ మమ్మెట్ యేర్పతొమ్. సర్పంచును మేము ఎన్నుకున్నాము.
యేర్ నెయ్ /yēr ney/ నీటి కుక్క; animal from cat family which waits in hiding to catch its prey.
యేరి /yēri/ dry part of the honey-comb where there is no honey; (డ్రై పాత్ ఒవ్ హని-కోం). యేరిక్ గిర్ పోసి కీంతెర్. తేనె పెంపకం చేస్తారు.
యేల /yēla/ n. సమయం; opportunity; (ఒపట్టునటి); समय; वक्त; अवकाश; मौका; फुरसत. నిమ్మె బద్ యేలతె సాడతె దాంతి. నీవు ఏ సమయంలో బడికి వెళతావు.
యేవుస /yēvusa/ అందజేయు. సమ్మిర్కున్ మిటెయ్ సీసి యెవుస్. అందరికీ మిరాయి అంద జెయ్యి.
యేసెమ్ /yēsem/ n. అవతారం; dress; (డ్రెస్); वेण. యేందన్ సాటి యేసెమ్ వాట్టార్. నృత్యం చెయ్యడానికి వేషం వేయడం.

ర

రక్కెసల్ /rakkesal/ n. రాక్షసుడు; monster; (మొంస్టర్). రక్కెసల్ మాయ్ నలిర్కున్ మిగ్గంతోర్. రాక్షసుడు మనుష్యులను మింగుతాడు.
రక్త పింజర (తరన్) /rakta piñjara (taras)/ రక్త పింజర; kind of rock snake; (కైండ్ ఒవ్ రొక్ స్పెయ్య).
రక్వలి /rakvali/ n. రక్షక భటులు; police men; (సలీస్ మెన్).
రగ్గల్ /raggal/ adj. ఎరుపు; red; (రెడ్); लाल.
రగ్డికీ /ragḍikī/ v. రాకడం; to scrape; (టు స్క్రేప్).

రచ్చ /racca/ n. వాకిలి; courtyard; (కొట్వాడ్); आँगन. రోత్ మున్నెత్ జాగత్ రచ్చ ఇంతెర్. ఇంటిలో ముందు చోటును వాకిలి అంటారు. The place in front of the house is called the courtyard.

రచ్చికి- /racchi kī-/ v. నేకరించు; to heap; (టు హీప్). కట్టంగ్ మీరికీసి తడ్డి రచ్చి కీంతెర్. కట్టెలు జమ చేసి మంట చేస్తారు.
రచ్చికియ్యల్ /raccikiyval/ n. రచన చేసేవారు; poet; (పోఇట్); कवि; शायर. పుస్తక్ లిహి కియ్యలిర్కున్ రచ్చికియ్యలిర్ ఇంతెర్. పుస్తకాలు రాసేవారిని కవులు అని అంటారు.
రచ్చుక్ కీ- /racnuk kī-/ v. పేర్చడం.
రచ్చికియ్యె /racikiyye/ రచ్చిచేవాడు. కోట్నక్ బీంరావు మస్తరల్ పుస్తక్ రచ్చికిసెర్ మంతోర్. కోట్నాక్ బీంరావ్ పుస్తకాలు రచ్చిస్తున్నాడు.
రట్ /rat/ n. మందం; thick (used for flat things); (తిక్); मोटा. నావ పయింట్ కప్పి రట్ మంత. నా ప్యాంట్ బట్ట మందంగా ఉంది.
రద్దరద్ద /radda radda/ కుండ పోత. రద్దరద్ద పిర్ వాసి వంజింగ్ పాసివోత. కుండ పోత వర్షం వచ్చి వరి కొట్టుకో పోయింది.
రంజన్ /rañjan/ రంజను. యెద్దితె కిన్ న యేర్ ఉన్నెన్ రంజన్ కామ్ వాంత. ఎండలో చల్లని నీరు తాగటానికి రంజాన్ ఉపయోగ పడును.

రంగ్- /raŋg-/ *n.* • రంగు; pigment; (పిగ్మెంట్). రాంజి తన్వంగ్ దస్త్రలిక్ కెల్కున్ కారిపాలిన్ పాతొర్. రాంజి తన తెల్లటి వెంట్రుకలకు నల్లటి రంగు వేసాడు.
రంగ్ రంగ్న /raŋg raŋgna/ many coloured; (మిని కలర్).
రంగ్న సినిమా /raŋgna sinima/ రంగుల సినిమా.
రంగ్నెనింత /raŋgneninta/ రంగులతో నిండిన; filled with colours; (ఫిల్డ్ విద్ కలర్).
రంజాన్ /raŋjān/ *n.prop.* రంజాన్; Ramzan. తుడ్కుర్ రంజాన్ సడ్ తుంగంతెర్. ముస్లింలు రంజాన్ పండుగ చేస్తారు.
రప్పెలాక్త /rapnelākta/ గట్టిగా తాకడం; touching solidly; (టచిజ్ సాలిడ్).
రబర్ /rabar/ *n.* రబ్బరు; rubber; (రబర్); రబ్బర్. రబర్ వాట్సి పెట్టితున్ కొయ్యంతెర్. రబ్బరు వేసి గర్భవిచ్చిత్తి జరుపుతారు.
రండ్ /raŋḍ/ *num.* రెండు; two; (టు); దొ.
రండ్ తీర్కనె /raŋḍ tirkne/ *num.* రెండు; both; (బోత్); దొనో కా. పన్నె రండ్ తీర్క మారియంత. కప్పరెండు రీతులుగా మారుతుంది.
రండ్ సరింగ్ /raŋḍ saring/ *n.* రెండు మార్గాలు; two roads; (టు రోడ్స్). మావ నాటె సొన్లెన్ రండ్ సరింగ్ మంతంగ్. మా ఊరికి వెళ్లడానికి రెండు మార్గాలు ఉన్నాయి.
రండునల్ వెల్లె /raŋḍunal velle/ *adv.* రెండు కన్న ఎక్కువ; cluster; (క్లస్టర్). రండునల్ వెల్లె మన్వల్. రెండు కన్న ఎక్కువ ఉండడం.
రంపె /rampe/ *n.* రంపము; cobbler's stand. చెక్కంగ్ కొయ్యల్ రంపె ఆంద్. చెక్కలు కోసే రంపము.
రస్స /rassa/ *n.* రసం; juice; (జుస్); రస; సార; కావ్యానంద. మర్క పండిన రస్స కీసి ఉంటెర్. మామిడి పండ్లతో రసం చేసి తాగుతారు.
రసిద్ /rasid/ *n.* చీటి; receipt; (రిసీట్). సఫ్టియ్ రసిద్ గిర్ తొప్తామ్. అన్ని చీటిలూ కూడ చూపించాము.
రహె మా- /rahe mā-/ *v.* జీవించు; to live, stay; (టు లివ్); జీనా; జిలానా. ఇద్ నాట్సుల్ సొన్జి అద్ నాటె రహె మాతోం. ఈ ఊరి నుండి వెళ్ళి ఆ ఊరిలో అలాగే ఉండి పోయాం. Having gone from this village they stayed there in that village.
రా /rā/ *v.* రా; come; (కమ్).
రాక్మ /rākma/ *n.* తిట్లు; scolding; (స్కోల్డింగ్). మాల్యల్ వెహ్తా కామ్ కియ్యెకె సొత్తెకె మాల్యనంగ్ రాక్మంగ్ యేతలాగర్. యజమాని చెప్పిన పని చెయ్యకుంటే తిట్లు తినవలసి ఉంటుంది.
రాకి కీ- /rāki kī-/ *v.* పెంచడము; to do the gardening, to watch over, take care of (young plants etc.); (టు వోచ్

ఓవర్). వాప్తె మర్కకున్ రాకి కీమ్. చేనులో చెట్లను పెంచండి.
రాకెట్ /rāket/ *n.* రాకెట్; rocket; (రోకిట్). రాకెట్ హుబడున్ పొరోక్ట్ దాంత. రాకెట్ ఆకశంపై నుండి వెలుతుంది.
రాగం /rāgam/ *n.* గొంతు; voice; (వొఇస్). లేజ్ పియ్యి వార్వల్ మాయ్న పాట చొకొట్ మందంత. రాగముతో పాడె వ్యక్తి పాట చాలా మంచిగా ఉంటుంది.
రాగొ /rāgo/ *n.* చిలుక; parrot; (పరోట్); తొతా; స్వగ్గా. రాగొ పంచంగం తెండంత. చిలుక పంచంగం చూపిస్తుంది. The parrot took out the fate (fortune telling).
రాజ /rāna/ *v.* తిట్టు; scold; (స్కోల్డ్). సాడతల్ వాసి బతంగ్ లిహికియ్యి ఇంజెర్ బాబల్ రాజ్ సీసెర్ మంతొర్. బడినుండి వచ్చి ఏమి రాస్త లేవు అని నాన్న తిడుతున్నాడు.
రాచ్- /rāc-/ *v.* కత్తిరించు; to cut by striking (with an axe); (కట్). నేండ్ నన్న ఊచ్ డెండెంగ్ రాచ్లెన్ దాంతొన్. ఈ రోజు నేను చెరుకు గడలను నరకడానికి వెలుతున్నాను.
రాజకప్పింగ్ /rāja kapḍing/ *n.* రాజ దుస్తులు; king's garments; (కీప్స్ గార్మెంట్స్). రాజల్ బయ్ సోబతంగ్ కప్పింగ్ కెరంతొర్. రాజ చాలా మంచి బట్టలు వేసుకుంటాడు.
రాజదాని /rājadāni/ *n.* రాజధాని; capital; (కెపిటల్); రాజధాని. మావ రాష్ట్రం న రాజదాని హైదరాబాదు. మన రాష్ట్ర రాజధాని హైదరాబాదు.
రాజన మందిర్ /rājana mandir/ రాజ మందిరం; palace, castle; (పెలిస్, కాసల్). రాజన మందిర్ మంత. రాజని మందిరము ఉంది.
రాజనంగ్ ఆంగ్గెంగ్ /rājanaṅg āṅgḍeṅg/ *n.* రాజ దుస్తులు; king's clothes; (కీప్స్ క్లోడ్స్). రాజనంగ్ ఆంగ్గెంగ్ బయ్ వెల్లె మంతంగ్. రాజ దుస్తులు బాగా ఎక్కువగా ఉన్నాయి.
రాజల్ /rājal/ *n.* పాలకుడు; king; (కీజ్); రాజా. రాజనగ ఉంది కేల్ తత్తెర్. రాజ దగ్గర ఒక నాటకం తెచ్చారు.
రాజల్ వాటె సిక్స /rājal vāte siksa/ రాజదండనకు అర్హమైన నేరం. రాజల్ బద్ సిక్స వాత్తెకె అద్ సిక్స కియ్యల్. రాజ ఏ శిక్ష విధిస్తే ఆ శిక్షను అమాలు చెయ్యాలి.
రాజ్ /rāj/ *n.* • రాజ్యాంగం; constitution; (కొస్టిట్యూశన్); సంవిధాన. • రాజ్యం; dominion; (డొమిన్యన్); రాజ్య. మావ రాజ్ మరట్ తాకుసన. మా రాజ్యాన్ని మనము నడిపించాలి.
రాజ్క /rājka/ *n.* రాజకీయాలు; politics; (పోలిటిక్స్). మావంగ్ రాజ్క బచ్చొంగ్ మంతంగ్? మా రాజకీయాలు ఎన్ని ఉన్నాయి?
రాన్జి /rānji/ *n.* వెదురు కంక; bamboo (thin variety); (తిన్ బ్యాంబు); బాంబూ. రాన్జి బయ్ కామ్ వాంత. వెదురు చాలా పనికి వస్తుంది. Bamboo is very useful.
రాంగ్ సిమ్ /rāṅsim/ *n.* తిట్టుకో; scold; (స్కోల్డ్). వోన్ బయ్ రాంగ్ సీసెర్ మంతొర్. అతనికి చాలా తిడుతూ ఉన్నాడు.

రాండున్ కారల్ /rāndun kāral/ వంట వ్యక్తి; cook; (కుక్). గాటొంగ్ కుస్రింగ్ అట్సిసియన్ రాండున్ కరల్ ఇంతెర్. అన్నం కూరలు వండే వాన్ని వంట వ్యక్తి అంటారు.

రాండున్ కారె /rāndun kāre/ వంట స్త్రీ. అట్వన బాయ్మొన్ రాండున్ కారె ఇంతెర్. వంటలు చేసేవాని పెండ్లాన్ని వంట స్త్రీ అంటారు.

రాంబెక్ /rāṅtek/ n. ఈశాన్యం; northeast; (నోత్ ఈస్ట్). రాంబెక్ ఉంది మూల ఆండ్. రాంబెక్ ఈశాన్యం మూల.

రాని /rāni/ n. రాణి; lady; (లేయ్); मालकिन; रानी. రాని బాయి వాసెర్ మంత. రాణి వస్తున్నది.

రాండ్యల్ /rāṅḍval/ పెండ్లం కోల్పోవడం; losing your wife; (లుసిజ్ యెర్ వైఫ్). బాయ్మొన్ సుటి కీతొర్ వోర్ రాండ్యల్. పెండ్లాన్ని వదిలిన వాడు పెండ్లాన్ని కోల్పోవడం.

రాండె /rāṅḍe/ n. • ముండ; widow; (విడో); विधवा. మాడ్వొ సుట్టికీసి మన్వడున్ రాండె. మొగడిని వదిలి ఉండేది ముండ. వితంతువు; term of abuse for women or animals; (టమ్ ఒవ్ అబ్యుస్). మాడ్పుర్ సాతొర్ అద్ బాయిన్ రాండె ఇంతెర్. మొగడు చనిపోయిన స్త్రీని వితంతువు అంటారు.

రాయల్ (పిట్టె) /rāyal (pitte)/ n. • రాబందు; vulture; (వల్చర్); गिद्ध. రాయలిక్ మూర సాతెకె తిన్లె వాంతంగ్. జంతువులు చనిపోతే తినడానికి డేగలు వస్తాయి. When a cow dies, vultures come in order to eat it. • పెద్ద గ్రద్ద. రాయల్ మూర సవిస్వింగ్ తిందన్ సాటి వాసెర్ మంత. ఆవు మాంసం తినడానికి పెద్ద గ్రద్ద వస్తుంది.

రాయ్ /rāy/ n. నిర్ణయము; making marriage plans; (మేయ్మిజ్ మెరిజ్ ప్లాన్). మర్మింగ్ బంటి కీకట్ ఇంజెర్ రాయ్ ఉద్దంతెర్. పెండ్లి ఎప్పుడు చేద్దాము అని నిర్ణయిస్తారు.

రాయ్ /rāyta/ n. పచ్చడి; pickles; (పిక్లెస్). లింబుత రాయ్ బయ్ చొకొట్ మందంత. నిమ్మకాయ పచ్చడి చాలా బాగా ఉంటుంది.

రాయిసద్ వాలె /rāyisad vāle/ n. డబ్బున్నవారు; rich people; (రిచ్ పీపల్). ఊర్ బయ్ రాయిసద్వల్ మంతెర్. వారు చాలా డబ్బున్నా వారు.

రాయిసిడి మిట్టు /rāyisiḍi mittu/ n. రామచిలుక; bird name; (బర్డ్ నేయ్మి).

రాలంత /rālantā/ రాలుతుంది. మిర్చిన పుజుర్ రాలంత. మిరప పువ్వు రాలుతుంది.

రావ్దల్ /rāvḍal/ n. రామ చిలుక; parrot; (పారోట్). రగ్గల్ టొడ్డిత రాగొతున్ రావ్దల్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. ఎర్రని ముక్క కలిగిన చిలుకని రామ చిలుక అని అంటారు.

రాసి, /rāsi/ num. వంద; hundred; (హండ్రెడ్). నూర్ తున్ రాసి ఇంజెర్ ఇంతెర్. వందను రాశి అని కూడ అంటారు.

రాసి /rāsi/ దాన్య రాశి; heap; (హీప్). కోందనె విస్సి వంజి రాసి కాసుడె రోన్ తరంతెర్. యెడ్లతో కల్లెములో వరి ధాన్య రాశి తీసి ఇంటికి తీసుకొస్తున్నారు. Having threshed they take the rice heap home by bullockcart.

రాసెడ /rāseḍa/ చదును చేయడం. యేత్త పజ్జ రాసెడ పాంతెర్. పోత పోయడం అయిన చదును చేయడం చేస్తారు.

రికమ్ /rikam/ ఖాళీగా; empty, clear; (ఎంప్టి); खाली. నావ రోన్ రికమ్ మంత. నా ఇల్లు ఖాళీగా ఉంది.

రికమ్ కీ- /rikam kī-/ to place things in a disordered manner; (టు స్కెటర్); बिखेरना.

రిక బాక ఆ- /rika bāka ā-/ to be scattered; (టు ఎంప్టి); छिटकना. రోతంగ్ బాసన్క్ రిక బాక ఇత్తొర్. ఇంటి వస్తువులను చిందర వందరగా పెట్టుకున్నాడు.

రిక బాక ఇర్- /rika bāka ir-/ to empty out, clear out, take out everything.

రిక్స /rikṣa/ n. రిక్షా; rickshaw; (రికశో); रिक्शा; हथ गाडी. మూండ్ గారెన రిక్స తాకుసెర్ మంతొన్. మూడు చక్రాల రిక్షను నడుపుతున్నాను.

రిక్- /rik-/ n. చల్లడం; to scatter; (టు స్కెటర్). వావై గొపుర్ రీకెర్ మంతెర్. పెండను చేనులో చల్లతున్నారు.

రితి /riti/ n. రీతి; method; (మెత్డ్). మావ గోండి జాతిత రీతి బయ్ డగుర్ మంత. మా గోండి జాతి యొక్క పద్ధతి చాలా పెద్దగా ఉంది.

రుచ్ పాత /ruc pāta/ ఉషస్సు. నన్న యెద్దితె తిరిసి బయ్ రుచ్ పాత. నేను ఎండలో తిరిగి బాగా ఉషస్సు అయింది.

రుచిత /rucita/ adj. రుచికరమైన; tasteful; (టేయ్మ్యుఫుల్).

రుచిమంత /rucimanta/ n. రుచికరమైన మిఠాయి; dainty; (డేంటీ). తిరుపతిత లడ్డు బయ్ రుచి మంత. తిరుపతి లడ్డు బాగా రుచికరమైన మిఠాయి.

రుద్దె /rudde/ చిన్న చేప; small fish; (స్మోల్ ఫిష్).

రుద్దె (మీన్) /rudde (mīn)/ n. సన్న జిమ్మ; kind of fish; (క్లెండ్ ఒవ్ ఫిష్).

రుప్య /rupya/ n. రూపాయి; Rupee; (రూపీ); रुपया. రుప్య బందితె నాకున్ పాతొర్. రూపాయి బిల్లతో కొట్టాడు.

రుప్యంగ్ /rupyaŋg/ *n.* రూపాయలు; money (pl.); (మని); **पैसा.** టాక్టర్ యేతన్ సాటి బయ్ వెల్లె రుప్యంగ్ పష్టా. ట్రాక్టరు కొనుగోలు చేయుటకు చాలా రూపాయలు కావలెను. In order to buy a tractor very much money is needed.

రుమ్న /rumna/ *n.* రుమడ; handle; (హండల్). రుమ్న పియ్యినేర్ పాంతెర్. రుమ్న పట్టి అరక దున్నుతారు. Having held the handle they start to plough.

రుమ్మల్ /rummal/ *n.* రుమాలు; turban; (హండీకర్నీప్); **रूमाल; साफा.** మావోర్ పేపి బస్కెగిర్ రుమ్మల్ దోహ్పా మందంతోర్. మాపెద్ద నాన ఎప్పుడు పటక కట్టి ఉంటాడు.

రుమ్ /ruy/ *n.* దూది; cotton; (కొటన్); **रुई.** కాపున్ రుమ్మె డివత వాతి కీంతెర్. దూదితో దీపము వొత్తులు చేస్తారు.

రూక /rūka/ *n.* పడవ; boat; (బోట్); **नाव; नौका.** వెల్లె యేతగ రూకతె దాంతెర్. వోతైన నీటివో పడవతో ప్రయాణము చేస్తారు. Where there is a lot of water they go by boat.

రూక దలం /rūka dalam/ *n.* నౌకా దళం; navy; (నేయ్యి). రూకనగ కామ్ కియ్యలిర్కున్ రూక దలం ఇంతెర్. నౌకలలో పని చేసేవారిని నౌక దళం అని అంటారు.

రూండ్ /rūnd/ *n.* వెడల్పు; breadth; (బ్రెడ్త్); **विस्तार.** నావ మిండ్యల్ కట్టుల్ బయ్ రూండ్ మంత. నేను పడుకునే మంచం చాలా వెడల్పుగా ఉంది.

రూపం /rūpaṁ/ *n.* ఆకృతి; figure; (ఫిగర్); **आकृति; आकार;** **रूप.** బుడ్డిత రూపం బయ్ సోబత మంత. కుండ రూపము చాలా అందంగా ఉంది.

రూప్ /rūp/ *n.* రూపం; structure; (స్ట్రక్చర్). రోన్ ఉంది రూప్ నగ సెల్లె. ఇట్లు ఒక రూపములో లేదు.

రూసి /rūsi/ *n.* కత్తి; large knife; (లాజ్ వైస్); **चाकू.** రూసితె కొయ్య. కత్తితో కొయ్యి.

రెప్పెమా- /repse mā-/ *v.* విరిగి పోయిన; to be broken down (as in a vehicle), damaged, collapsed; (టు బీ బ్రోకన్).

రెండ్ /reŋd/ *num.* రెండు; two; (టు). ఉందిత్ పజ్జెయ్ రెండ్ వాంత. ఒకటి తరువాత రెండు వస్తుంది.

రెయ /reya/ *v.* తగ్గిపో; dwindle; (డిస్వండల్). నిమ్మె రోతున్ పొర్రాడల్ రెయ. నీవు ఇంటి పై నుండి కింది దిగు.

• *v.* దిగు; to descend (from a mountain), alight (from a vehicle); (లోజ్); **उतरना.** కెటెంగ్ పియ్యి గుట్ట రెయ్ తంగ్. కట్టెలు పట్టుకొని గుట్ట దిగుతారు. Holding the (bundle of) wood she descended the mountain.

రెయ్యల్ /reyval/ *n.* దిగడం; descent; (డిసెంట్). కలడి తాడి మర్తతెర్కె సిరెయ్యెర్. గౌడు తాటి చెట్టు మీది నుంచి దిగాడు.

రెయ్యి సొత్త /reysi sotta/ *n.* గర్భం దిగిపోయింది. పెట్టితె మత్త బాయి న పెట్టి రెయ్యి సొత్త. కడుపుతో ఉన్న అమ్మాయి గర్భం దిగిపోయింది.

రెహ /reha/ *v.* గియ్యి; draw; (డ్రై); **खरांच; खुरच.** మీవ నార్ బహన్ మంత బొమ్మ రెహ. మీ ఊరు ఏలా ఉందో పటం గియ్యి. • దిండు; land; (లాండ్); **उतार; नीचे ले आ; घटा.** బన్ నల్ కాండీర్కున్ రెహంతోర్. బస్సులో నుండి పిల్లలను దించుతున్నాడు.

రెహ్వాల్ /rehval/ *v.* చిత్రించు; portray; (పోర్ట్రేయ్); **चित्रित कर; चित्र बना.** మడావి తుకారాం న బొమ్మ రెహ్వాల్ మంత. మడావి తుకారాం బొమ్మ చిత్రించేది ఉంది.

రేజ /rēṅa/ *n.* రేగుపండు; wild plum; (వైల్డ్ ప్లాం). రేజ పండింగ్ గుండ్రలిక్ మందంతంగ్. రేగు పండ్లు గుండ్రంగా ఉంటాయి. *Zizyphus jujuba.*

రేజర్ పత్తి /rējar patti/ *n.* రేజర్ పత్తి. కాండీర్ పుత్తెకె వోన మొడ్డున్ రేజర్ పత్తితె కొయంతంగ్. పిల్లవాడు పుట్టి నప్పుడు బొడ్డు రేజర్ పత్తితో కోస్తారు.

రేడు /rēḍu/ *n.* రేడియో; radio. రేడు స్టేషన్ తగ పొలిస్కె మందంతెర్. రేడియో స్టేషన్ లో పోలీసులు ఉంటారు.

రేంగ్- /rēŋg-/ *n.* విడుపు; to come loose (rope); (టు కమ్ లుస్). గట్టి వాట్ట నోడెతున్ రేంగుసీమ్. ముడి వేసిన తాడును విడుపు.

రేల /rēla/ *n.* రేల చెట్టు; a tree with yellow flowers used in dal. రేల కాయనె టొంగ్రనగా పాతెకె టొంగ్రంగ్ తొయంతంగ్. రేల చెట్టు కాయలతో మోకాళ్ల మీద కొడితే మోకాళ్లు ఉబ్బుతాయి.

రేల్ గాడి /rēl gāḍi/ *n.* రైలు బండి; train; (ట్రేయ్యి). రేల్ గాడితగ వెల్లె డబ్బింగ్ మందంతంగ్. రైలు బండిలో ఎక్కువ డబ్బాలు ఉంటాయి.

రేస్క- /rēsk-/ *n.* అభిమాని; to fan; (టు ఫెన్); **फंखा.** ఇస్త్రీ పానెకె గొక్కన్ టట్టితె రేస్కంతెర్. ఇస్త్రీ చేసేటప్పుడు నిప్పురవ్వలను తట్టతో గాలి కొడతారు.

రోక్- /rok-/ n. జీర్ణం; to be digested; (టు బీ డైజెస్టెడ్).
జొన్న గాటో తిత్తెకె గాటో వయ్యె రొక్కో. జొన్న గట్టు
తింటే తొందరగా ఆరగదు.

రోప్పొ /roppo/ adv. తోపల; in, inside; (ఇన్); ఆందర;
ఖీतर. నావ కర్వవల్ మొటర్ రొప్పొ మంత. నాది
ఆడుకునే వాహనం తోపల ఉంది.

రోప్పొడ బనిన్ /roppoḍa banin/ n. తోపల బనిన్;
undershirt, vest; (అండర్శర్ట్).

రోబ్బ /robba/ v. రుబ్బు; grind; (గ్రైండ్); पीस. బయ్యె డారి
రోబ్బంత. అమ్మ పప్పు రుబ్బుతుంది.

రోబ్బె రోకల్ /robbe rōkal/ n. రుబ్బు రోలు; grindstone;
(గ్రైండ్స్టోన్).

రోబ్బెకల్ /robbekal/ n. • రుబ్బే రాయి; stone pestle;
(స్టోన్ పెసల్). చహ్కాద్ గ రొబ్బెకాలై డారి రొబంతంగ్.
రుబ్బు రోలుతో పప్పును రుబ్బుతారు. (Ladies) grind
lentils with the stone pestle at (in) the mortar.

రోబ్బల్ /robval/ v. రుబ్బుట; grinding; (గ్రైండింగ్).
గార్కంగ్ సురన్ సాటి డారి రొబ్బంత. గారెలు
చెయ్యడానికి పప్పు రుబ్బుతుంది.

రోండి /ronḍi/ n. తొడ; thigh of animals; (త్రి); जाँघ. పద్దిత రొండి
చొకొట్ మందంత. పంది తొడ భాగం బాగా ఉంటుంది.

రోహ్- /roh-/ v. పంపించు; to send; (టు సెండ్); भेजना.
కాండిన్ దుకాన్ తగ రొహ్తార్. పిల్ల వాన్ని దుకాణములో
పంపాను.

రోహ్కా- /rohka-/ • to chew the cud; ruminates; (టు చు ద
ఉడ్). మూరంగ్, హెర్మింగ్, గొర్రెంగ్ రొహ్కాపాంతంగ్.
ఆవులు, బర్రెలు, గొర్రెలు నెమరు వేస్తాయి. Cows, buffaloes
and sheep all chew cud. • v. నెమరు వేయడం. జన్వర్క
మేయ్యి వాసి రొహ్కాపాసెర్ మంతంగ్. పశువులు మేసి
వచ్చి నెమరు వేస్తున్నాయి.

రోహ్కా /rohki/ వనమూలిక చెట్టు; herbal tree; (హెర్బల్ ట్రీ). రొహ్కా
మర్రత వక్కర్ తుజంతెర్. రొహ్కా చెట్టుతో ఆరకలు చేస్తారు.

రోహ్వాల్ /rohval/ n. పంపడం; send; (సెండ్). బీమున్
మర్మిన కబుర్ వెహ్లా రొహ్తార్. బీముకు పెండ్లి పత్రికలు
పంచడాని పంపించాడు.

రోహి /rohi/ n. దుప్పి; pig; (పిగ్).

రోకల్ /rōkal/ n. రోకలి; wooden pestle; (వుడన్ పెసల్).
మిర్చ వాటి కియై రోకల్ కామ్ సీంత. కారం నూరుటకు
రోకలి పనికి వస్తుంది. In order to pound chillies the
wooden pestle is used.

రోగ్ /rōg/ n. రోగి; patient; (పీయ్యంట్); रोगी; बीमार.
బయ్యె ఇంత నీకున్ రోగ్ వాత ఇంజెర్ ఇంత. అమ్మ
అంటుంది నీకు రోగం వచ్చింది అని అన్నది.

రోగిత పుస్తక్ /rōgita pustak/ రోగం శాస్త్రం; pathology.

రోగిత పుస్తక్ గిర్ మందంత. రోగం శాస్త్రం కూడ ఉంటుంది.

రోజి /rōji/ n. • ప్రతిదినం; daily; (డేయి); हर दिन; हर रोज. రోజి
నన్న బన్ ఉచ్చికున్ సాడతె దాంతామ్. రోజి నేను బస్సులో
కూర్చొని బడికి వెలుతాను. • రోజి; day; (డేయి); दिन; रोज़.
నన్న రోజి పాల్ ఉంటాన్. నేను రోజి పాలు తాగుతాను.

రోజిత పేపర్ /rōjita pēpar/ దిన పత్రిక; newspaper;
(న్యూస్పేపర్). మొమొట్ రోజి పేపర్ వాచి కీంతామ్.
మేము రోజి దినపత్రిక చదువుతాము.

రోజినయ్ /rōjinay/ ప్రతి రోజి; every day; (ఎవ్రి డేయి).
రోజినయ్ గొగ్గి కూసంత. రోజి కోడి పుంజు కూస్తుంది.

రోడ్ /rōḍ/ n. దారి; road; (రోడ్). మావ నాటె మొటర్
వాయన్ సాటి రోడ్ వాత్తెర్. మా ఊరికి వాహనం
రావడానికి రొడ్డు వేస్తున్నారు.

రోత్ లాసి /rōt lāsi/ ఇంటి కోసం; for home; (ఫోర్ హోమ్).
రోత్ లాసి కట్టెంగ్ తచ్చెర్ మంతాన్. ఇంటి కోసం కట్టెలు
తెస్తున్నాము.

రోతోర్ /rōtor/ ఇంటి యజమాని; householder; (హౌస్ హోల్డర్).

రోంజ్ - /rōñjanta/ ప్రతి ధ్వని వస్తుంది. గుట్టనగ సొంజి
కీలితెకె రోంజంత. గుట్టలలోకి వెళ్లి అరిచినప్పుడు చప్పుడు
ప్రతి ధ్వనిస్తుంది.

రోప్ /rōp/ n. నారు; young sprouts; (యబ్ స్ప్రాట్స్); पौद;
चकल. రోప్ దున్ పొలంనగ ఉర్సంతెర్. నారును
పొలంలో నాటుతారు.

రోప్ ఉర్సవల్ /rōp ursaval/ నారు నాటడం. పొలంనగ
రోప్ ఉర్సంతెర్. పొలంలో నారు నాటుతారు.

రోమ్ /rōm/ n. విశ్రాంతి; to rest; (టు రెస్ట్); विराम. యెద్దితె
తాక్కెర్ సొన్నెకె నడ్డుమ్ మర్రత దడ్డి సూడ్సి రోమంతెర్.
వేసవి కాలంలో నడుస్తూ వెళ్ళగా నడుమన చెట్టు నీడ
చూసి విశ్రాంతి తీసుకుంటారు. While walking in
summer, having seen a shady place on the way,
they rest.

రోండ /rōṇḍa/ n. కలుపు; weed; (వీడ్); खरपतवार. మావ
వాట్టె కాపున్నగ బాయిక్ రోండ యెహ్చార్ మంతంగ్.
మా పత్తి చేనులో స్త్రీలు కలుపు తీస్తున్నారు.

రోమి (మర్ర) /rōmi (marra)/ *n.* నేద (చెట్టు); tree under which people habitually rest on a journey; (ట్రీ); **पेड़**. పేన్క వాసి రొమ్మడున్ రోమి మర్ర ఇంతెర్. దేవుడు వచ్చి నేద తీసుకునే చెట్టు.

రోస్క- /rōsk-/ *v.* నీలు వినరడం; to bale out; (ఓ బెయ్ట్ బెట్). బాయిక్ మీన్క పియన్సాటి లబ్బితె యేర్ రోస్కంతంగ్. మహిళలు (స్త్రీ) చేపలు పట్టడానికి వాగు నీళ్ళను తోడుతారు.

ల

- లక లక** /laka laka/ *n.* తళతళ; glitter; (గ్లిటర్); **चमाचम**. గోటిత సోనె లక లక మిడ్చంత. మెడలోని బంగారం తలతల మెరుస్తుంది.
- లక్** /lak/ • *far*; (ఫార్); **दूर**. • *n.* దూరం. ఉటూర్ తల్ హైదరాబాదు బయ్ లక్ మంత. ఉటూర్ నుండి హైదరాబాదు చాలా దూరం ఉంది.
- లక్ ఇర్ర** /lak irra/ • *దూరంగా పెట్టు*; keeping at a distance; (కీపిజ్ ఎత్ ఏయ్ డిస్టెన్). కరబ్ చీజ్ తున్ లక్ ఇర్ర. పాడైన వస్తువును దూరము ఉంచు. • *v.* దూరంగా ఉంచు; avoid; (అవొయిడ్). కరబ్ వాలెన్ లక్ ఇర్ర. చెడు ఉన్నదానిని దూరంగా ఉంచు.
- లక్క** /lakka/ *n.* లక్క; lacker (polish), wax; (లెకర్); **चमकाना**.
- లక్కల్** /laknal/ దూరం నుండి; distant; (డిస్టెంట్). లక్కల్ గొర్క వాట్టి మొల్లొడున్ జక్కొర్. దూరం నుండి గొర్క వేసి కుందేలును చంపాడు.
- లక్స** /laksa/ *n.* 1,00,000; Lakh; (లక్).
- లక్సకియ్యక్** /laksakiyyak/ *n.* అలక్ష్యం; carelessness; (కేర్లెస్నెస్). కామ్ కియ్యలిర్ పొర్రొ లక్సకియ్యక్ మన్క. పని చేసేవారి మీద అలక్ష్యంగా ఉండకు.
- లక్సకియ్యల్** /laksakiyyal/ *n.* లక్ష్యం; purpose; (పప్స్); **लक्ष्य**; **निशाना**. కామ్ కియ్యల్ గడియన్ పొర్రొ లక్సకియ్యల్ మన్. పని చేసే జితగాని మీద లక్ష్యం ఉంచు.

లక్ష్మిపూజ /laksimi pūja/ *n.* లక్ష్మి పూజ; Lakshmi Pooja.
లగం /lagan/ • *bridle*; (ట్రైడల్); **लगाम**. • *n.* పల్లం. కోడతగ లగం పియ్యి గోడ ఉద్దంతెర్. గుర్రములో పల్లం పట్టి గుర్రము మీద కూర్చుంటారు.

- లగ్గిన దివోస్** /laggina divos/ పెళ్లిరోజు; wedding day; (వెడిజ్ డేయ్).
- లగ్నింగ్** /lagning/ *n.* • *లగ్నము*. • పెండ్లి; betrothal ceremony (pl.); (బిట్లోతల్ సెరిమని); **रीति**. నొవ్రి నొవ్రన్ బేటి కీసి లగ్నింగ్ చెహంతెర్. పెండ్లి కూతురు, పెండ్లి పిల్లవాడు కలిపి పెళ్ళిలో పసుపు బియ్యం చల్లుతారు. After the bride and groom have met, the ladies do the betrothal ceremony (a part of the marriage).
- లగుత మయ్య** /laguta mayya/ *n.* శక్తి; energy; (ఎనజి); **शक्ति**; **ताकत**; **बल**; **पराक्रम**; **दुर्गा**. మిర్మిడ్ ఆయన ఇత్తెకె లగుత మయ్య మందన. సంతానం కలగడానికి తైంగిక శక్తి ఉండాలి.
- లజ్జ** /lajja/ *n.* సిగ్గు; shame; (శీయ్య); **शर्म**; **लाज**; **लजा**. లజ్జ సెల్వక్ కామ్ కీసి కున్ పొరొల్ కమయ్ కీతొర్. సిగ్గులేకుండా పనిచేసి పేరు సంపాదించుకున్నాడు.
- లజ్జె మాయ్యల్** /lajje māyval/ *v.* సిగ్గు పడడం; shy; (శై). లజ్జెబలిర్ వడ్కె తెన్ లజ్జెమాంతెర్. సిగ్గు పడే వారు మాట్లాడడానికి సిగ్గు పడుతారు.
- లట్కెనె** /latkne/ *adv.* లటుక్కున; smack; (స్మక్). ఆర్పగోలింగ్ లట్కెనె మింగ్కొర్. ఆడుకునే గోళిని లటుక్కున మింగాడు.
- లట్టింగ్** /latting/ **జిడ్డుగా**. తల్లంగ్ ఊడెక్కి సొత్తెకె కెల్కె లట్టింగ్ ఆంతంగ్. తల వెంట్రుకలను దువ్వక పోతే జిడ్డుగా అవుతాయి.
- లడెయ్** /ladey/ *n.* • *యుద్ధం*; war; (వొర్). రాజన్ తర్నొ లడెయ్ కీసెర్ మంతెర్. రాజుతో యుద్ధం చేస్తున్నారు.
- లంగ్₁** /laŋ/ *n.* దూరము; far; (ఫార్); **दूर**. నావ నార్ బయ్ లంగ్ మంత. నా ఊరు చాలా దూరంగా ఉంది.
- లంగ్₂** /laŋ/ *n.* బహిష్టు; menstruation, monthly period; (మంత్లి పీయరీయడ్). నావ బాయ్కె లంగ్ ఆత ఇంతొర్. నా పెండ్లం బహిష్టు అయింది అన్నాడు.
- లంగ్ ఆయ్యవల్** /laŋ āyval/ *adj.* నెలసరి; woman's monthly period; (నిమింస్ మంత్లి పీయరీయడ్). మహ్నాతున్ ఉంది జోక లంగ్ ఆయ్యవల్ వాంత. నెలకు ఒక్క సారి నెలసరి అవుతుంది.

లడ్డంగ్ కారంగ్ /ladḍuṅg kāraṅg/ *n.* లడ్డలు కారాలు; sweets and snacks; (స్వీట్స్ ఎండ్ స్నాక్స్).
 మాయుల్ లడ్డంగ్ కారంగ్ వొమ్మె వాతొర్. వ్యక్తి లడ్డకారాలు అమ్మడానికి వచ్చాడు. The man has come to sell sweets and snacks.

లంజె /lañje/ *l.* లంజె. లంజె దందంగ్ కియ్య. లంజె తనం చెయ్యకూడదు.

లంజె రాండె /lañje rāṅde/ *l.* లంజె బొడ్డి. లంజెకామ్ కియ్యల్ వెయ్యెన్ లంజె రాండె ఇంతెర్. లంజె తనం చేసే ఆమెను లంజె బొడ్డి అంటారు.

లప్పంగి /lappaṅgi/ *n.* అబద్ధికుడు; falsehood, dishonesty, deception; (ఫోల్స్ హుడ్); **बेईमानी.** వోర్ నాకున్ లప్పంగింగ్ వెహ్తొర్. అతను నాకు అబద్ధం చెప్పినాడు.

లబడ్ /labad/ *n.* అబద్ధం; a lie; (లై); झूठ, झूठा. కాసిరామ్ వెహ్తొర్ కబుర్ లబడ్ ఆంద్. కాశి రామ్ చెప్పిన విషయం అబద్ధం.

లబన్క /labank/ *n.* లంబడి; Lambadi. లబన్క లబన గొస్టింగ్ వడ్కంతెర్. బంజారా వ్యక్తులు బంజారా భాష మాట్లాడుతారు.

లఱ్ఱ /lamga/ *n.* అవంగం; clove; (క్లోవ్); **लौंग.** ఇద్ సవివిన కుస్తితగ లఱ్ఱ వాటంతెర్. మాంసం కూరలో అవంగం వేసుకుంటారు.

లంబొ /lambo/ *n.* పొడవు; long; (లోజ్); **चोगा.** మావ రోన్ బయ్ లంబొ మంత. మా ఇల్లు చాలా పొడవుగా ఉంది. *adj.* ఎత్తైన.

లయిన్ /layin/ *n.* క్రమం; order; (ఒడర్). సినిమా టికిట్ తెండ్నెకె లయిన్ పియ్యి టికిట్ తెండంతెర్. సినిమా టికెట్ తీసేటప్పుడు క్రమం వరుస కట్టి టికెట్ తీస్తారు.

లరె /lare/ *num.* నలుభై; forty; (ఫోటి); **चालीस.**

లవ్వి /lavḍi/ *n.* వాగులో; stream, small river; (స్ట్రీమ్, స్మోల్ రివర్). మీన్క లవ్వితగ మందంతంగ్. చేపలు వాగులో ఉంటాయి.

లవ్వ లవ్వ /lavva lavva/ *l.* తొందర తొందరగా తినుట. నెయ్ సవివంగ్ తిన్నెకె లవ్వలవ్వ తింత. కుక్క మాంసము తీసేటప్పుడు తొందరగా తొందర తింటుంది.

లవ్వి జాడి /lavvi jāḍi/ *l.* తుంగ దుస్తుల. లవ్వి జాడి లవ్వి డడ్డితగ మందంత. తుంగ దుస్తుల వాగు ఒడ్డున ఉంటుంది.

లసుడ్క /lasuḍk/ *l.* ఎల్లి గడలు. లసుడ్కన్ వాడ్చె పండంతంగ్. ఎల్లి గడలు పొలంలో పండుతాయి.

లసున్ /lasun/ *n.* ఎల్లి పాయ; garlic; (గాలిక్); **लहसुन.** లసున్ కుస్తితగ వాటంతెర్. ఎల్లి పాయలు కూరలో వేస్తారు. Garlic is put into the 'dhal' (lentils).

లహ్క లహ్క /lahk lahk/ *l.* పొడుపు పొడుపుగా. గనేన్ లహ్క లహ్క దాపింగ్ వాటంతెర్. గణేష్ పొడవు పొడవు కాళ్లు వేసు నడుస్తాడు.

లహ్క /lahki/ *l.* తొందర; hurriedly; (హరీడ్ లీ). సీతల్ సాడతె సాన్లెన్ లహ్క కీసెర్ మంత. సీత బడికి పోవడానికి తొందర చెస్తుంది.

లాక్సి /lāksi/ *l.* తగిలి. చెహర్కెనె బన్కనగ వరొన్ లాక్సి వరొర్ దాంతెర్. పట్టణాలలో బస్సులలో ఒకరిని తగిలి ఒకరు వెలుతుంటారు.

లాక్సిమన్ /lāksiman/ *v.* కలిసి ఉండు; contain; (కంటేయ్య).

లాక్తప్పె /lāktapne/ *v.* తాకినట్టు; by touching; (బై టచిజ్).

లాగ్ - /lāg-/ *v.* తగిలింది; to touch, be necessary, start; (టు టచ్); **छाना.** సవివ కుస్తి తిన్నెకె మిర్చ బయ్ లాగ్. మాంసము కూర తీసేటప్పుడు కారం బాగా తగిలింది.

లాగ్ /lāgta/ *v.* తగిలింది; touched; (టచ్). నాకున్ ఉంది బండ లాగ్. నాకు ఒక రాయి తగిలింది. • అంటు; touch; (టచ్); **लग.** • తాకు; touch; (టచ్); **छे;** स्पर्श कर.

లాటి /lāṭi/ *n.* వెదురు బొంగు; fishing rod; (ఫిశిజ్ రోడ్); **मछली पकड़ने का डंडा.** మీన్క పియ్యన్ సాటి లాటిద్దా గర్రి దొహంతెర్. చేపలు పట్టుటకు కట్టెకు గాలం కట్టుతారు. In order to catch fish a hook is tied to the fishing rod.

లాడల్ /lāḍal/ *adj.* పెళ్లి కోడుకు; lover (m.); (లవర్). నొవ్రన్ లాడల్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. పెళ్లి కోడుకును పినోడు అని అంటారు.

లాడ్ కియ్యల్ /lāḍ kiyval/ *l.* ప్రేమ చూపడం; showing affection; (శోఇజ్ అఫెక్షన్). నెయ్యున్ బయ్ లాడ్ కీసెర్ మంతెర్. కుక్కను చాలా ప్రేమించు చున్నాడు.

లాడ్కయల్ /lāḍkya/ *l.* ముద్దు బిడ్డ; affectionate child; (అఫెక్షన్ లిట్ చైల్డ్). నావ పేడి బయ్ లాడ్కయల్ మంత. నా కూతురు ముద్దుగా ఉంది.

లాడ్నె /lāḍna/ *adv.* ప్రీయంగా; like; (లైక్). నాకున్ బయ్ లాడ్నె పేడి మంత. నాకు ఒక ప్రీయంగా ఉండే కూతురు ఉంది.

లాడ్నె /lāḍne/ *adv.* ప్రేమగా; lovingly; (లవిజ్ లీ). లాడ్నె నా మాడ్నెర్ నాకున్ సూడంతెర్. ప్రేమగా నా మొగడు నన్ను చూస్తున్నాడు.

లాడి /lādi/ *n.* పెండ్లి కూతురు; bride, lover (f.); (బ్రైడ్); **दुलहन**. నొవ్రన్ హందంగ్ బాయిక్ లాడి ఇంజెర్ పాట వారంతంగ్. పెళ్లికొడుకు తరపు స్త్రీలు పెళ్లి కూతురిని లాడి అంటు పాట పాడుతారు.

లాడల్ /lādāl/ నొవ్రన్ లాడల్ ఇంజెర్ బాయిక్ పాట వారంతంగ్. పెళ్లి కొడుకును పీనోడు అనుకుంటూ పాట పాడుతున్నారు.

లాడి గోడితే మన్వల్ /lādi gōḍitē manval/ *adv.* ప్రేమగా; lovingly; (లవిజీలీ). జంగు అని వోన కుటుంబ్ లాడిగోడితే మందంతెర్. జంగు అతని కుటుంబం ప్రేమగా ఉంటారు.

లాత /lāta/ *n.* కాలు దెబ్బ; a kick; (కిక్); **लात**. గాది నాకున్ లాత పాత అస్కె నావ కాల్ ఉరుంగ్. గాడిద నన్ను కాలుతో తన్నింది అప్పుడు నా కాలు విరిగింది.

లామ్ కీమ్ /lām kīm/ • పొడుగ్గా చేయు. కాతి కచ్చితున్ కొహ్కెసి లామ్ కీంతోర్. కమ్మరి వాడు ఇనుమును దంచి పొడువుగా చేస్తాడు. • *v.* వెడల్పు చెయ్యి; widen; (వైడిన్).

లాండి /lāṇḍi/ *adv.* పొట్టిగా; short in length; (శొట్). కోందత తోకోర్ లాండి మంత. ఎద్దు తోక చాలా పొట్టిగా ఉంది.

లాండిగల్ /lāṇḍigal/ *n.* తోడేలు; wolf; (వుల్ఫ్). మావ హెరైతున్ లాండిగల్ వోత. మా మేకను తోడేలు తీసుకుపోయింది.

లామ్ వాలె /lām vāle/ పొడుగైనది.

లామ్టాడ్వ /lāmṭāḍva/ *v.* పొడవాటి దవడ; stab; (స్ట్యాచ్); **चुभो; छेद डाल; मुहर डाल**.

లారి /lāri/ *n.* లారీ; lorry; (లోరి). లారిసె సామన్ తరంతెర్. లారీలలో వస్తువులు తెస్తున్నారు.

లావి కియ్యల్ /lāvi kiyval/ *n.* అంటించడం; fixation; (ఫిక్సేషన్). వత్త కాపున్ కుట్టన పుంజతున్ తడ్డి లావి కీమ్. ఎండిన పత్తి కట్టి కుప్పకు నిప్పు అంటించు.

లావి కీ- /lāvi kī-/ *v.* పెట్టుకోవడము; to make use of, put on; (టు మేయ్య్ యుస్ ఒవ్). నిమ్మె అద్ పోటో గోడతగ లావి కీమ్. నీవు ఆ ఫోటోను గోడకు పెట్టుకో.

లాస్ /lās/ *n.* నష్టం; loss; (లోస్); **हानि; नुकसान; हरजा**. వ్యాపర్ తగ లాస్ వాయ్యక్ సూడన. వ్యాపారంలో నష్టం రాకుండా చూసుకోవాలి.

లాసి /lāsi/ *adv.* కొరకు; for, in order to, on on behalf of; (పోర్); **लिए**. నీ లాసి నన్న గాటో కుస్రి ఇర్తోన్. నీ కోసం అన్నము కూర పెట్టను.

లిక్కన్ /likkan/ బలపం; **पेन्सिलपट्टी पर लिखनेवाली**. కాండిర్ లిక్కన్ పియ్యి పాటితగ లిహికింతెర్. పిల్లలు బల్పము పట్టి పలక మీద రాస్తారు.

లిక్కి /likki/ *n.* noise-making stick on snare; (బెల్ గొంగ్ , స్టిక్ ఇంసైడ్ ఏయ్ బెల్). జొన్నత్ పిట్టెంగ్ తింతంగ్ ఇంజెర్, వావై మూలంగ్, మూలంగ్, సుమ్మనె లిక్కింగ్ దోహంతెర్. జొన్న పంటల కాపలా కొరకు చేను మూల మూలల్లో కట్టి గంటలు కట్టుతారు. If birds are eating the 'jowar' then, in the corners of the field, *s are tied.

లిప్పల్ /lippal/ *adj.* మెత్తని; soft; (సొఫ్ట్). అమెరికతుర్ మాయ్నలిర్ బయ్ లిప్పలిర్ మందంతెర్. అమెరికా వ్యక్తులు చాలా మెత్తగా ఉంటారు.

లింబు పండి /limbu paṇḍi/ *n.* నిమ్మపండు; lime; (లైమ్). లింబుతె సర్పత్ కీంతెర్. నిమ్మ పండుతో నిమ్మ రసం చేస్తారు.

లింబు (మర్) /limbu (marra)/ *n.* నిమ్మ (చెట్టు); lemon tree; (లెమన్ ట్రీ). రోన్ రోన్ లింబు మర్త మందన. ఇంటి ఇంటికి నిమ్మ చెట్టు ఉండాలి. **citrus acida**.

లిమ్ లొమ్ కీ- /lim lom kī-/ *v.* వేలాడ దీయడం; to dangle. డాబుడగ కప్పింగ్ లిమ్ లొమ్ కీమ్. దండెములో బట్టలు వేలాడ దియ్యి.

లిహి కీ /lihi kī/ *v.* వ్రాయుము; to write; (టు రైట్); **लिखना**. మర్తర్ బీతితగ లిహికిసెర్ మంతోర్. ఆచార్యుడు గోడ మీద రాస్తున్నాడు. The teacher is writing on the wall.

లీడర్ /līḍar/ *n.* నాయకుడు; lead; (లెడ్); **नेतृत्व**. నిమ్మెయ్ సూడ ఇంజెర్ లీడర్ వెహ్తార్. నీవు చూసుకోమని నాయకుడు చెప్పాడు.

లీమ్ (మర్) /līm (marra)/ *n.* వేప (చెట్టు); neem tree; (నీం ట్రీ). **azadirachta indica**.

లుద్దల్ /luddal/ *adj.* • మంచి. వెడిల్క్ లుద్దల్ సారి తింతెర్. ముసలివారు మృదువుగా ఉండే రొట్టె తింటారు. • మెత్తని; soft; (సొఫ్ట్). వెడిల్ మాయ్నన మేందోల్ లుద్దల్ మందంత. ముసలి వ్యక్తి దేహం మెత్తగా ఉంటుంది.

లుంగి /luṅgi/ *n.* లుంగి; piece of cloth tied around the waist (worn by men), lungi; (పీస్ ఒవ్ క్లోత్ టైడ్ అరౌండ్ ద వేయ్య్ , లుంగి).

లూటి కీ- /lūṭi kī-/ v. దొంగిలించుట; to loot, rob, steal, thief; (ఓ లూట్); **चोरी**. కల్లర్ వాసి మావ నాటె లూటి కీతెర్. దొంగలు వచ్చి మా ఊరిలో దొంగిలించారు.

లూన /lūna/ మోటర్ సైకిల్; motorcycle; (మోటర్ సైకిల్).

లెక్- /lek-/ n. లెక్క; to count; (ఓ కౌంట్); **गिनना**. నేండ్ బచ్చిర్ కాండిర్ సాడతె వాతెర్ ఇంజెర్ మస్తూర్ లెక్కంతోర్. ఈ రోజు ఎందరు పిల్లలు బడికి వచ్చారు అని గురువు లెక్కిస్తున్నాడు.

లెక్కంగ్ కియ్యల్ /lekkang kiyval/ గుణించుట.

లెటర్ /letar/ n. ఉత్తరం; letter; (లెటర్); **उत्तर; पत्र; चिट्ठी**. నీవంగ్ కబుక్ లెటర్ తగ లిహికిసి సార్ కీమ్. నీ విషయాలను ఉత్తరంలో రాసి పంపు.

లెంగ్ /leing/ n. రాగం; tune; (ట్యూన్).

లెంగ్డల్ /leingdal/ adj. కుంటివాడు; lame; (లేం); **लँगड़ा**. లెంగ్డల్ కట్టె వొజ్జె పియ్యి తాకెర్ మంతోర్. కుంటివాడు కట్టె పట్టుకొని నడుస్తున్నాడు.

లెప్టి కీ- /lepti kī-/ v. • to attach, hit; (ఓ అటచ్); **लगाना**. • గంటు; to dent; (ఓ డెంట్); **गड़गा**.

లెండల్ /leṅdal/ adj. మొండి తీరు; lazy; (లేయి); **आलसी**. లెండల్ మాయుల్ కామ్ కియె సాన్నోర్. సోమరి వ్యక్తి పనిచేయుటకు వెళ్ళడు. The lazy man is not going to work.

లెల్లెంజ్ /lellenj/ n. చంద్రుడు; moon; (మున్); **चाँद**. నర్కుక్ లెల్లెంజ్ అని సుక్కుక్ దిసంతంగ్. రాత్రి పూట చంద్రుడు మరియు చుక్కలు కనిపిస్తాయి. At night the moon and stars are seen.

లెహ్డా దొస్వల్ /lehḍa dosval/ ఎంగిలి అన్నం తినిపించుట; feeding the already fed food; (పీడిజ్ ద బలైడి పెడ్ పుడ్). నెయ్యున్ బయ్యె లెహ్డా దొస్వల్ మంత. కుక్కకు ఎంగిలి అన్నము అమ్మ పెడుతుంది.

లెహ్మి /lehmi/ n. నగలు; ornaments; (బర్నమంట్స్).

లెహెంగా /leheṅga/ n. సాడితున్ రోపో కెర్వల్; dress; (డ్రెస్).

లెహెంగ్ /leheṅg/ n. పేలాలు; parched grain; (పాష్ట్ గ్రేయ్యు). మక్కె దాననంగ్ లెహెంగ్ తయర్ కీంతెర్. మొక్కజొన్నతో పేలాలు తయారు చేస్తారు.

లేజ్ /leḥ/ n. • గొంతు; voice; (వొఇస్); **स्वर-शैली**. • రాగము; tone, voice. తాన చొకొట్ లేజ్ మంత. ఆమె రాగం మంచిగా ఉంది. Her voice is good, she will sing a song.

లేడ్ /led/ n. తెల్లబట్ట; white; (వైట్).

లేతో /letol/ adj. లేత; girlish; (గిర్లిష్); **कोमल; नाजूक**. లేతో మక్కె తున్ బొడ్డి తిత్తె బయ్ చొకొట్ అంత. లేత మక్కె కంకుని కాల్చి తింటే చాలా రుచిగా ఉంటుంది.

లేప్ /lep/ n. పరుపు; bed; (బెడ్); **विस्तर**. తాదొ కట్టుడగ లేప్ వాట్టి మిండ్డోర్. తాత మంచం మీద మెత్తటి పరుపు వేసి పడుకున్నాడు.

లేండ్య (మర్) /leṅdya (marra)/ n. చెట్టు; kind of a tree similar to eugenia jambolana; (డ్రెండ్ ఒప్ ఏయ్ ట్రీ); **पेड़**.

లేండి (మర్) /leṅdi (marra)/ n. అల్లనేరేడు (చెట్టు); 'jamun' tree; (ట్రీ); **पेड़**. లేండి మర్తంగ్ పండింగ్ కారిక్ మందంతంగ్. అల్లనేరేడు పండ్లు నల్లగా ఉంటాయి. The fruit of the jamun tree are black. *eugenia jambolana*.

లోడల్ /lodal/ adj. పలుచని; thick; (తిక్). డెబ్బ బయ్ లోడల్ మంత. పాయసం బాగా పలుచగా ఉంది.

లోడ్డ పుడి /lodda puḍi/ లద్దె పురుగు; dung beetle; (డంగ్ బీటల్). లోడ్డ పుడి కాపున్నగ మందంత. లద్దె పురుగు పత్తిలో ఉంటుంది.

లోడ్డి /loddi/ n. లోయ; valley; (వెలి); **घाटी**. ఉంది గుట్టతగ డగుర్ లోడ్డి మంత. ఒక గుట్టలో పెద్ద లోయ ఉంది. పుజరి గూడ లోడ్డితె మంత. పూజారి గూడ గుడిలో ఉన్నాడు.

లోంద్క /londka/ n. గుంత; pit; (పిట్); **खड्डा**. మాయులిర్ లోంద్కంగ్ కాచంతెర్. వ్యక్తులు గుంతలు తవ్వతున్నారు.

లోంగ్వక్ /longvak/ లొంగి పోకుండా. దుస్తూన్ లొంగిబస్కెన్ మన్య. ఇతరులకు లొంగి ఎప్పుడు ఉండకూడదు.

లోల్లి కి- /lolli ki-/ n. • చప్పుడు; word; (వడ్); **आवाज; ध्वनि**. వాడె కట్టెతున్ చెత్నెకె లొల్లి కేంజ వాంత. వడ్డంగి కట్టెను చెక్కేటప్పుడు చప్పుడు వస్తుంది.

• నినాదం; slogan; (స్లోగన్); **निनाद; ध्वनि**. కలెక్టర్ అపిననగ లొల్లి కీసెర్ దర్న కీంతెర్. కలెక్టర్ కార్యాలయంలో నినాదాలు చేస్తు ధర్నా చేస్తున్నారు.

• అరుపు; shout; (శౌట్). కాండిర్ కిలిత అద్ లొల్లి కేంజ వాత. పిల్లల అరుపులు వినిపించాయి.

• అల్లరి; noise, racket. చుడ్డుక్ కాండిర్ పేడిక్ సాడతగ లొల్లి కీంతెర్. చిన్న పిల్లలు బడిలో అల్లరి చేస్తున్నారు.

లోల్లి /lolli/ • to make noise; (ఓ మేయ్యె నొఇస్). • v. అల్లరి చేయుట; to make a noise, or racket. నాటున్ రొప్పా బోరె మని జగ్గ కీతెకె లొల్లి కేంజ వాంత. ఊరి లోపల ఎవరైనా గొడవ చేసినట్లయితే అల్లరి వినిపిస్తుంది.

లోకుర్ /lōkur/ n. • ప్రజలు; people (pl.); (పీపల్). మావ నాటె వెల్లె లోకుర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ఎక్కువ మంది ప్రజలు ఉన్నారు. మాయనలిర్కున్ లోకుర్ ఇంతెర్. వ్యక్తులను జనులు అంటారు. • లోకులు; लोग; जनता.

లోట పోజంత /lōṭa pōṅanta/ వరద పారుతుంది. లోట పొంగ్నల్ పిర్ వాత. వరద పొంగినంత వాన వచ్చింది.

లోడ /lōḍa/ *n.* చేప పేరు; fish name; (ఫిష్ నేయ్య్). లోడ ఇన్వర్ట్ ఉంది మీన్. ఒక రక మైన చేప.

లోమెమా- /lōme mā-/ *v.* వ్రేలాడు; to swing; (టు స్విజ్); टॉगना.

లోర /lōra/ *n.* మాంసం; meat; (మీట్); माँस; गोशत. డగుర్ సవ్వి టుక్డెతున్ లోర ఇంతెర్. పెద్ద మాంసం ముక్కను లోర అంటారు.

వ

వక్కుర్ /vakkur/ *n.* అరక; harrow; (హారొ); खेत में ढेले तोड़ने का दाँतेदार उपकरण. కాపున్ కుట్టంగ్ తెండె వక్కుర్ కామ్ సీంత. పత్తి చెట్లను తీసి వేయుటకు అరక పనికి వస్తుంది. In order to remove the cotton stems a * is useful.

వకీలు /vakilu/ *n.* న్యాయవాది; lawyer, advocate, barrister, attorney; (లోయర్); वकील.

వకుత్ /vakut/ *n.* సమయం; opportunity; (ఒప్పొకటి); समय; वक्त; अवकाश; मौका; फुरसत. రోన్ సొన్వత్ వకుత్ ఆత దాకట్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. ఇంటికి వెళ్లే సమయం అయింది పోదాము అని అన్నారు.

వగ్గర్ /vaggar/ • వయసు బరె. మహ్లా ఉంది వగ్గర్ మంత. మా దగ్గర ఒక గేదె దూడ ఉంది. • *n.* బరె పోతు; male buffalo (m.); (బఫ్ఫలొ).

వచ్చిసాత్త /vaccisotta/ ఎండి పోయింది.

వజన్ /vajan/ *n.* బరువు; weight; (వేయ్ట్); बोझ; वजन. నిమ్మె పచ్చిన్ కితొన వజన్ తోచ్చివోమ్. నీవు 25 కిలోల బరువు తీసుకొని పో.

వట్క- /vaṭk-/ *n.* దాహం; to be thirsty; (టు బీ థర్స్టీ). నన్న నేండ్ కేడతె సాత్తాన్ తె బయ్ యేర్ వట్కవస్త. నేను ఈ రోజు అడవికి వెళ్ళను అయితే నాకు చాలా దాహం వేసింది.

వట్ట /vaṭṭa/ *n.* జగడం; fight; (ఫైట్); लडाई करना. కాండిర్ వరోన్ వరోర్ వట్ట వాంతెర్. పిల్లలు ఒకరి జోలికి ఒక్కరు వస్తున్నారు. Boys fight with each other.

వట్టియ్ /vaṭṭiy/ • *adj.* అక్కర లేని; unnecessary, not needed; (అనెససరి); अनावश्यक. కినన్ యేర్ నాకున్ వట్టియ్. చల్లటి నీరు నాకు అక్కర లేదు. • *adv.* వద్దు. నాకున్ వట్టియ్ ఇత్తెకె గిర్ తత్తి. నాకు వద్దు అన్న కూడ తీసుకు వచ్చావు.

వట్టియ్ ఇన్ /vaṭṭiy in/ *v.* తిరస్కరించు; refuse; (రెఫ్యూస్); झिडक; निंदा कर; धिक्कार. ఇద్ సర్త లోట్ వట్టియ్ ఇంజెర్ ఇన్. ఈ చినిగిన నోటు వద్దు అని తిరస్కరించు.

వట్టెడ /vaṭṭeḍa/ *n.* బటాని; green peas; (గ్రీన్ పీస్).

వడ్- /vaḍ-/ *v.* కారుట; leak; (లీక్). మావ రోన్ బయ్ వడ్వెర్ మంత. మా ఇళ్లు చాలా ఉరుస్తుంది.

వడ్ (మర్) /vaḍ (marra)/ *n.* మరి చెట్టు; banyan tree; (బన్యన్ ట్రీ); पेड़. కాండిర్ వడ్ మర్తంగ్ వేలింగ్ పియ్యి ఊకడ్ ఊజంతెర్. పిల్లలు మర్రి చెట్టు తీగలు పట్టి ఉయ్యాల ఊగుతున్నారు. *ficus indica.*

వడ్క- /vaḍk-/ *v.* మాట్లాడు; to speak, talk; (టు స్పీక్); बात करना. రమేసున్ తోడొ సుంగు వడ్కసెర్ మంతోర్. రమేష్ తో సుంగు మాట్లాడుతున్నాడు.

వడ్కవల్ /vaḍkval/ • ప్రసంగించుట. ముకెమంత్రి వెల్లె మాందిత్ సంగ వడ్కసెర్ మంతోర్. ముఖ్య మంత్రి ఎక్కువ మందితో మాట్లాడుతున్నారు. • *n.* మాట్లాడటం; speaking; (స్పీకిజ్). మయ్కనె వడ్కనెకె బయ్ జోరై లేజ్ కేంజవాంత. మైకులో మాట్లాడె టప్పుడు బాగా చప్పుడు వినిపిస్తుంది.

వడ్జ్ /vaḍḅ/ *n.* వేళ్ళు; fingers; (ఫింగెస్).

వడ్డ /vaḍḍa/ *n.* వీధి; neighbourhood, section of town, colony; (నేయ్యుహుండ్).

వడ్మర్ సీర్క /vaḍmarra sīrk/ *n.* మర్రి ఊడలు; aerial root of a banyan tree; (ఎరియల్ రుట్ ఒవ్ బన్యన్ ట్రీ).

వడి /vaḍi/ *n.* గాలి; wind, air, spirit; (విండ్); पवन. వడి సెల్వెకె మాయ్నల్ పిస్స పరోర్. గాలి లేక పోతే వ్యక్తి జీవించలేడు.

వడి దూందడ్ /vaḍi dūndaḍ/ • తుఫాను. పిర్ గాలుమ్ వడి దూందక్ వాంతంగ్. వాన కాలం ఎక్కువ తుఫాన్లు వస్తాయి.

• *n.* గాలి దుమారం; storm; (స్ట్రోమ్). బుడ్ బావెయ్ మహ్నా బయ్ వడిదూందడ్క వాంతంగ్. జూన్ జూలై మాసాల్లో చాలా గాలిదుమారాలు వస్తాయి.

వడి నేకంత /vaḍi nēkanta/ గాలి చప్పుడు; noise of wind; (నోయ్స్ ఒవ్ విండ్). వడి వానెకె మర్తక్ సరసర నేకంతంగ్. గాలి వచ్చేటప్పుడు చెట్ల నుండి సరసరమని చప్పుడు వస్తుంది.

వడియ /vadiya/ v. పొయ్యి; stove; (స్టోప్). యేర్ పొహ్రాతగ వడియ. నీరు ఒక బొక్కెనలో వెయ్యు.

వడిసెల్వ /vadiselva/ adj. గాలి లేని; airless; (ఏలెస్). వడి సెల్వెకె సాత్తెకె పిస్స పర్వట్. గాలి లేక పోతే జీవించలేము.

వడున్ /vadus/ బిడ్డ కేకలు వెయ్యటం.

వడుస్వల్ /vadusval/ n. వాయిచడం; play; (ప్లేయ్). క్రిస్సల్ సులుడి వడుసీంతోర్. వాసుదేవుడు సన్నాయి వాయిస్తున్నాడు.

వత్ - /vat-/ v. ఎండు; to dry up, be dry; (టు డ్రై). సుక్తంగ్ కష్టింగ్ వత్తంగ్. ఉతికిన బట్టలు ఎండిపోయినాయి.

వత్తుసన /vattusana/ n. ఎండ పెట్టుట; drying; (డ్రైఇంగ్). పూర్తంగ్ కెల్కున్ గ్ వత్తుసన. తడిచిన వెంట్రుకలు ఎండపెట్టాలి.

వన్క జోమెమాత /vank jōmemāta/ వనుకు పుట్టింది. పుర్తొర్ రాంజిన్ వన్క జోమెమాత. తడిసిన రాంజికి వనుకు పుట్టింది.

వంత /vant/ n. వంతు; part; (పాట్). నీవయ్ వంత మంత నిమ్మెయె వెల్లె కమెయ్ కియన. నీ వంతు ఉంది నీవు ఎక్కువ డబ్బాలు సంపాదించాలి.

వంజి /vañji/ n. వరి; paddy (pl.) (used mostly in the plural form); (పడి); धान. వంజి పొలంనగ పండు సీంతెర్. వరిని పొలంలో పండిస్తారు. వంజింగ్ పాతి పాంతెర్. వరికి బంతి కడతారు.

వంజింగ్ /vañjing/ n.

వని కీసి /vani kisi/ n. పొగడడం; imbue; (ఇంబ్యు); प्रोत्साहन दे; उत्साह बढ़ा. చొకొట్ కామ్ కీంతోర్ ఇంజెర్ వోన్ వని కీమ్. మంచిగా పని చేస్తాడని పొగడడం.

వయవయ సాన్ /vayavaya son/ n. వేగంగా వేళ్లు; pop; (పోప్). కాసుర్ మిడుంగైకె వయవయ సాంజి తహన. బండి బోల్తా పడితే వేగంగా వెల్లె లేపాలి.

వయ్ /vay/ num. వెయ్యి; thousand; (తొసండ్); हजार.

వయ్ జుంజుర్ /vay juñjur/ adj. దట్టమైన; dense; (డెన్). వయ్ జుంజుర్ కేడతె మందుర్. దట్టమైన అడవిలో ఉండేవాడు.

వయ్యు /vaydu/ n. వైద్యుడు; doctor; (డొక్టర్); डॉक्टर. బేమరిన్ సాడుసియన్ వయ్యు ఇంతెర్. రోగాలను పోగొట్టే వాన్ని వైద్యుడు అంటారు.

వయ్యె /vayne/ adv. తొందరగా; immediately, right away, quickly; (ఇమీడియట్లీ); जल्दी. హాటుం సప్పె కీమ్, రోన్ వయ్యె దాకట్. అంగడి (బజారు) తొందరగా కాసియండి ఇంటికి వెళ్దాం.

వెయ్యె వెయ్యె /veyne veyne/ adv. తొందర తొందర; quickly; (క్విక్లీ); जल्दी-जल्दी. టేమ్ ఆత వెయ్యె వెయ్యె నె సాన్. సమయం అయింది త్వర త్వరగా వెళ్లు.

వయ్య వయ్య /vayya vayya/ వేగంగా నడవడం; walk fast; (వొక్ పాస్ట్). పిర్ వానెకె వయ్య వయ్య తాకంతెర్. వర్షం పడితే వేగంగా నడుస్తారు.

వయ్యుక్ సీ - /vayyuk/ v. ఆవలింతలు; yawn; (యాన్). జోప్ వాయ్యుల్ మత్తెకె వయ్యుక్ వాంతంగ్. నిద్ర వచ్చేముందు ఆవలింతలు వస్తాయి.

వయ్ కి /vayki/ num. లక్ష; one lakh; (వన్ లక్); लाख.

వయ్యుక్ వాత /vayuk vāta/ ఆవలింత వచ్చింది; gape has came; (గేప్ హెస్ కేయ్యు).

వయ్యుర్ /vayur/ n. తీగ; wire; (వైఅర్).

వర్ - /var-/ n. ఎక్కడం; to cross, ford, climb up/over, ascend, go up; (టు క్రొస్); चढ़ना. v. రమ్ము; రండి; come; (కమ్). కెట్టెంగ్ తరన్ సాటి గుట్ట వర్తంగ్. కట్టెలు తేవడానికి గుట్ట ఎక్కారు. In order to bring wood they are ascending the mountain.

వర్టల్ /varṭal/ n. చాకలి; washerman; (వషర్మెన్); धोबी. వర్టల్ కష్టింగ్ సుక్కి వోడెర్ మంతోర్. చాకలి బట్టలు ఉతికి ఆరబెట్టుతున్నాడు.

వర్టె /varṭe/ n. చాకలి ఆమె; washerwoman. వర్టె కష్టింగ్ సుక్కుంత. చాకలి ఆమె బట్టలు ఉతుకుతుంది.

వర్తసియ్యె /varra siyyo/ దాటనియ్యదు. యేర్ ఇందల్ హక్కె వర్తసియ్యె. నది నీరు ఇక్కడి నుండి అక్కడికి దాటనివ్వదు.

వర్వల్ /varval/ v. • ఎక్కు; चढ़. • ఎక్కుట; boarding; (బొడిజ్). ఊసవాలెకె నడిసిర్ ఊస వర్వల్. వాగు వస్తే ఈత కొడుతూ దాటాలి.

వర్స /varsa/ n. సంవత్సరము; year; (యాయర్).

వర్సమొల /varsamola/ అర్స మొలలు. వర్స మొలంగ్ ఇన్వల్ బేమారిగిర్ వాంత. అర్స మొలలు అను రోగం కూడ వస్తుంది.

వర్సాస్ /varsōs/ ఒక రకమైన రోగం; a type of disease; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ డిసీస్). వర్సాస్ ఇన్వల్ బేమరి కాండిర్కున్ వాంత. ఈ రోగం చిన్న పిల్లలకు వస్తుంది.

వరిత /varita/ v. వంగిన; leaning; (లీనిజ్); झुका हुआ. నెయ్ తోకొర్ బస్కెగిర్ వరితయ్ మందంత. కుక్క తోక ఎప్పటికీ వంగి ఉంటుంది.

వరొనయ్ /varonay/ n. ఒంటరి; alone (m.); (అలోన్); अकेला. నన్న వరొనయ్ కామ్ కీతోన్. నేను ఒక్కడినె పని చేసుకున్నాను.

వరొయ్ /varoy/ adv. ఒక్కమేనె; alone (nm.); (అలోన్); अकेली.

వరొర్ /varor/ n. ఒక్కడు; one (m.); (వన్); एकआदमी. సికటితె వరొర్ బేకెన్ సాన్వ. చీకటిలో ఒక్కడు ఎక్కడికి వెళ్లకూడదు.

వన్- /vas-/ to be felt, to experience (hunger, thirst, etc.), to want to; (ఋ బీ ఫెల్ట్); **लगना.**

వస్తు /vastu/ n. **వస్తువు**; content; (కొంటెంట్).

వసుల్ కీమ్ /vasul kīm/ **వసూలు చేయ్**; collect; (కొలెక్ట్).
కొత్తంగ్ వసుల్ కీమ్. **డబ్బులు వసూలు చేయ్యి.**

వహ్- /vah-/ v. **ఈను**; to give birth to (animal); (ఋ గివ్ బత్ టు). **మూర పియ్య వహ్. ఆవు దూడకు జన్మనిచ్చింది.** The cow gave birth to a calf.

వహ్చ- /vahc-/ v. **కాగించడము**; to boil; (ఋ బొఇల్); **उबाल.** **జొన్న గాటా అట్టన్ సాటి మొదొల్ యేతున్వహ్చ-సీయలాగర్.** **జొన్న అన్నము వండడానికి ముందు నీటిని వేడి చేయవలెను.** In order to cook 'jowar' food the water must be boiled first.

వహ్ది కియ్- /vahdi kiy-/ n. **వడ్డించడం**; advocating; (ఎడ్వొకేటింగ్).

వహ్దియల్ /vahdiyāl/ pron. **వడ్డించేవాడు**; contender; (కొన్టెండర్).

వహి /vahi/ n. **వయసు**; age; (ఏయ్జ్); **उम्र; जवानी; अवस्था.** **గోడి పుస్తక్ తయర్ కీతుర్ ఊర వహి ఆత.** **గోడి పుస్తకాలు తయారు చేసేవారి వయస్సు అయిపోయింది.**

వ్యవహర్ /vyavahar/ n. **వ్యవహారం**; deal; (డీల్). **ఉంది వ్యవహర్ ఆసెర్ మంత.** **ఒక వ్యవహారం జరుగుతుంది.**

వా- /vā-/ v. **రావాలి**; to come; (ఋ కమ్); **आना.** **బాబల్ రోన్ వాయన.** **తండ్రి ఇంటికి రావాలి.**

వాక్డల్ /vākḍal/ • n. **వంపు**. • adv. **వంపుగా**; crooked, bent; (క్రూకెడ్); **कुटिल.** **వాస వాక్డల్ మంత.** **వాసము వంపుగా ఉంది.**

వాక్డల్ సెల్వ /vākḍal selva/ adj. **వంకర లేనిది.** **గరిలాటి వాక్డల్ సెల్వక్ మంత.** **చేపలు పట్టె గలము వంకర లేదు.**

వాక్డియల్ /vākḍiyāl/ adv. **వంకరగా.**

వాగజోగి /vāga jōgi/ n. **క్రమ శిక్షణ**; discipline; (డిసిప్లిన). **వాగ జోగితె సాడ కరియన.** **క్రమ శిక్షణతో చదువు నేర్చుకోవాలి.**

వాగటి /vāgaṭi/ n. **పులి మీసం**; an evil spirit which stays on trees and captures animals (it is believed that the hair of an animal killed by a tiger becomes this spirit); (ఎన్ ఈవల్ స్పిరిట్); **भूत.** **డువడ మీసెన్ తున్ వాగటి ఇంతెర్.** **పులి మీసాన్ని వాగటి అంటారు.**

వాగ్ సెల్లె /vāg selle/ **పరివర్తన లేదు.**

వాగున్ /vāgnuk/ n. **ధోరణి**; trend; (ట్రెండ్); **लहजा; सिलसिला; क्रम.** **వోన్ వాగున్ చొకొట్ సెల్లె.** **అతని ప్రవర్తన మంచిగా లేదు.**

వాగున్ /vāgnun/ n. **పరివర్తన**; change; (చేయ్జ్). **చాల్ బొట్ వాగున్.** **పరివర్తన.**

వాగ్ చెయ్య (వేలి) /vāgceyna (vēli)/ n. **ఒక రకమైనా తీగ**; a creeper that is used in curing snake bite; (ఏయ్ క్రీప్ లి).

వాగెమామ్ /vāgemāy/ adj. **మంచి నడవడిక.** **మాడ్సాన్ తోడో చొకొట్ వాగెమామ్.** **భర్తతో మంచి నడవడికతో ఉండు.**

వాజ్- /vāñ-/ v. **కారుట**; to leak profusely; (లీక్); **चूना.** **యేర్ తర్వల్ బిందె గద్ది అర్సి వాజంత.** **నీరు తెచ్చు బిందె రంద్రం అయ్యి నీరు కారుతుంది.** If a hole comes in the pot for bringing water, it leaks.

వాచి కీ- /vāci kī-/ v. **చదవడము**; to read, study; (ఋ రెడ్); **पढ़ना.** **సాడ కాండిర్ పేకింగ్ నర్కక్ పుస్తక్ వాచి కీంతెర్.** **బడి పిల్లలందరూ రాత్రి పూట పుస్తకాలు చదువుతారు.** School boys and girls read books at night.

వాజగాజత కుప్ప /vājagājata kuppā/ **సంగీతం వస్తువుల గుంపు.** **డోల్క్ పాయ్యలిర్కున్ వాజగాజత కుప్ప ఇంతెర్.** **సంగీతం వాయిచే వారి సంగీతం వస్తువుల గుంపు.**

వాజా గాజ /vājā gāja/ n. **బాజా బజంత్రిలు**; band; (బెండ్). **డోల్క్ పేప్రింగ్ ,కాలికోమ్ ఇవెకున్ వాజగాజ ఇంతెర్.** **డోలు, సన్నాయి, కాలికోమ్ వీటిని బాజా బజంత్రిలు అంటారు.**

వాట్- /vāt-/ v. **వేయుము**; to throw, sow, scatter; (ఋ త్రో); **झोंकना.** **వంచితగ డారి వాట్వల్.** **సంచితో పప్పు వేయుము.**

వాట్ని /vāṭni/ n. **ఉచ్చ**; urine; (యూరిన్); **पेशाब.** **ఉడ్క సాన్వడున్ వాట్ని గిర్ ఇంతెర్.** **ఉచ్చ పొయ్యడాన్ని వాట్ని అని కూడ అంటారు.**

వాట్వల్ /vāṭval/ • **వెయ్యడం.** **నావ జోరతున్ అందల్ వాట్పిర్ మంతోర్.** **నా దుప్పటిని అక్కడినుండి వేస్తున్నాడు.** • n. **వేసేవాడు**; man who puts something somewhere; (మెన్ హు పుట్స్ సమ్మిట్ సమ్వెర్). **చెహర్క నంగ్ రొహ్కా తీర్ తీర్క రంగ్ వాట్ని మందంతంగ్.** **పట్టణంలోని ఇండ్లకు వేరు వేరు రంగులు వేసి ఉంటాయి.**

వాట్సి /vāṭsi/ **పోసి.**

వాటి కి- /vāṭi ki-/ v. **నూరుట**; to pound; (ఋ పౌండ్); **कूटना.**

వాటి కియ్యల్ /vāṭi kiyval/ n. **నూరుట**; division, heap; (డివిజన్); **बँटवारा.** **బాయి మిర్చంగ్ వాటి కీసెర్ మంత.** **అక్క మిర్చకాయలను నూరుతుంది.**

వాడ్ సీమ్ /vād sim/ v. • **పార వెయ్యి**; dispose; (డిస్పోస్); **फेंक दे.** **కరబ్ పండిన్ వాడ్ సీమ్.** **చెడిపోయిన పండ్లను పారవెయ్యి.** • **విసురు**; sway; (స్వయ్); **फेंक.** **కరబ్ ఆత కాపితున్ వాడ్ సీమ్.** **చెడి పోయిన కాపీని విసురు.**

వాడి /vāḍi/ n. **తోట**; garden; (గాడెన్); **उद्यान.** **సాపంగ్ మిర్చంగ్ వాడితె ఉర్నంతెర్.** **వంకాయలు, మిర్చి, తోటలో పండిస్తారు.**

వాడె /vāde/ *n.* వడ్రంగి; carpenter; (కర్పెంటర్); बहर्ष. వీర్ వాడిర్ టేబుల్ కీసెర్ మంతెర్. వీరు వడ్రంగి వారు టేబుల్ చేస్తున్నారు. The carpenters are making a table.

వాతద్ /vādad/ *n.* పరంపర; succession; (సక్సెశన్); परंपरा; क्रम. జల్మత్క వాత అద్ బేమరితున్ బతల్ కీకట్. పుట్టినప్పటి నుండి వచ్చినటువంటి రోగాన్ని ఏమి చెయ్యలేము.

వాతం /vātam/ *n.* వాతం; rheumatic; (రూమటిక్); वात रोग; गठिया.

వాతి /vāti/ *n.* వత్తి; wick of a lamp; (విక్); दीये की बत्ती. కాపున్ రుద్దె వాతింగ్ కీసి డీవ నిరుసంతెర్. పత్తి దూదితో వత్తిలు చేసి దీపాలు ముట్టిస్తారు.

వాతోర్ /vātor/ *v.* వచ్చాడు; came (m.); (కేయ్య్). కాండి పుట్టూర్ ఇంజెర్ సూడ్లెన్ వాతోర్. కొడుకు పుట్టాడు అని చూడడానికి వచ్చారు.

వాద్రిపియ్య /vādrīpiya/ చలి పుట్టింది. యేడ్కి వాతోర్ మాయ్ నన్ వాద్రి పియ్య. జ్వరము వచ్చిన వానికి వనుకు పుట్టింది.

వాంత /vānta/ *v.* వస్తుంది; will come; (విల్ కమ్). నాకున్ యేడ్కి వాంత. నాకు జ్వరము వస్తుంది.

వాన్ కీమ్ /vān kīmt/ సమర్థనం. అద్ మన్ దున్ వాన్ కీమ్. ఆ మనస్సును సమర్థనం చెయ్యండి.

వాంద్ /vānd/ *n.* కారణం; factor; (ఫక్టర్); कारण; सबब; हेतु. నావ మన్ తగ ఉంది వాంద్ వాసి మంత. నా మనస్సులో ఒక కారణం ఉంది.

వాందె మా /vānde mā/ అలవాటు అవ్వడం. లంజె కామ్ కీసికున్ వాందెమాత. లంజె తనం చేసి అలవాటు పడింది.

వాపస్ /vāpas/ వాపసు; take it back; (టేయ్య్ ఇట్ బెక్). సీత అద్ సామన్ తున్ వాపస్ యేత. ఇచ్చిన దానిని తిరిగి తీసుకో.

వాప్ /vāp/ *n.* ఆవిరి; steam; (స్టీమ్); भाप. సమ్మర్ తగ సక్రెన్ వాప్ పెసియంత. సముద్రంలో పొద్దున్నే ఆవిరి వెలుతుంది.

వాయర్ /vāyar/ *v.* రావచ్చు; might come; (మైట్ కమ్). బయ్యె రోన్ వాయర్. అమ్మ ఇంటికి రావచ్చు.

వాయిట్ /vāyit/ *adj.* చెడ్డ; bad; (బెడ్); बद. కల్ ఉన్వర్ వాయిట్ బుద్ధి. కల్ల తాగడం చెడ్డ బుద్ధి.

వాయిట్టు బుద్ధి /vāyitna buddi/ చెడు భావన; negative thinking or feeling; (నెగటివ్ తింకిట్ ఒర్ ఫీలిట్).

వాయిద వాత్తెర్ /vāyida vātter/ *n.* వాయిదా వేయడం; postponing. కేన్ వాయిద వాత్తెర్. కేసు వాయిదా వేసారు.

వాయుస్వల్ /vāyusval/ రానివ్వడం. వోన్కె పెర్నపేన్ వడి వాయుస్వల్ కీమ్. అతనికి పెద్ద దేవుడు వచ్చేటట్టు చెయ్యి.

వార్- /vār-/ *v.* పాడుట; to sing; (టు సింగ్); गाना. వేర్ పాట వార్తోర్. ఈయన పాట పాడినాడు. He sang a song.

వార్ పియ్య /vār piyta/ *n.* • బీట; cleft; (క్లెఫ్ట్); दरार. మా రోత గోడ వార్ పియ్య. మా ఇంటి గోడ బీట పట్టింది. • చీలిక; crack; (క్రక్). నావ కావడ వార్ పియ్య. నా తలుపు బీటిక పట్టింది.

వార్ వార్ /vār vār/ వారం వారం; every week; (ఎవి వీక్). వార్ వార్తున్ ఇచ్చోడ హోటుం ఉదంత. వారం వారం ఇచ్చోడతో అంగడి ఉంటుంది.

వార్తి /vārti/ *n.* నాగలి, అరకకట్టి తాడు; leather rope or strap; (లెదర్ రోప్ ఒర్ స్ట్రాప్). నేర్ పుష్టె వార్తి కామ్ సీంత. వార్ను తాడు అర్కకు పనికి వస్తుంది. In order to harness the plough a * is used.

వారి /vāri/ *n.* • తీగ; wire; (వైఅర్); तार. రోతంగ్ గూరెంగ్ దోహన్ సాటి వారి తత్తోర్. ఇంటి గోడలు కట్టడానికి తీగ తీసుకు వచ్చాడు. • వైరి; string (of musical instrument); (స్ట్రీట్). కీక్రి తగ బారిక్ వారి మందంత. వాయిచే పరికరంలో సన్నని తీగ ఉంటుంది.

వాప్టె /vāvte/ చేన్టా. కేడ నహ్కానుర్ వాప్టె వెల్లె మందంతెర్. అడవి గ్రామాల వారు చేన్టలో ఉంటారు.

వావుర్ /vāvur/ *n.* • చేను; field; (ఫీల్డ్); खेत. వాప్టె జార్గి మందన్ సాటి గుడ్సె వాటంతెర్. చేనులో కాపలా ఉండడానికి గుడిసె వేస్తారు.

వాసంగ్ /vāsaṅg/ *n.* వాసాలు; slanting wooden beams; (స్లాంటింగ్ వుడన్ బీమ్స్). మావంగ్ రోతంగ్ వాసంగ్ నేండ్ మొలంగ్ పాంతెర్. మా ఇంటి వాసాలకు ఈరోజు మొలలు కొట్టుతున్నారు.

వాసి /vāsi/ v. వచ్చి; after coming; (ఆస్ట్రా కమిచ్). నిమ్మె వాసి సాడ కరియ వచ్చొ. నీవు వచ్చి చదువు నేర్చుకోవచ్చు.
వికటం దిస్వల్ /vikatam disval/ చెడుగా కనిపించేది. కాండి బయ్ వికటము దిసంతోర్. వ్యక్తి చెడుగా కనిస్తున్నాడు.
విక్ /vik/ n. విషము; poison; (పోజన్); విష. తరస్ కస్కతె విక్ సుటి కీంత. పాము కరిచేటప్పుడు విషము వదులుతుంది.
విక్న తరస్ /vikna taras/ విష సర్పము. నాగ్ తరస్ ఉంది విక్ తరస్ ఆంద్. నాగు పాము ఒక విష సర్పము.
విక్ పగ్రమాత /vik pagremāta/ adj. విషం వ్యాపించుట; dreary; (డ్రీరి). పంటన విక్ పగ్రమాసి సాడిత. పంటలలో చెడు వాయువు విస్తరించి పోయింది.
విక్రి /vikri/ v. విడగొట్టు; connects; (కన్సెక్ట్); మిలా; జొక.

విక్రికి - /vikri ki-/ v. పొడి పొడి చెయ్యడం; to break up food which is clumped together; (బ్రేక్ అప్). గాటో రంజన్ తల్ తెండ్లి విక్రికింతెర్. అన్నము గిన్నె నుండి తీసి పొడిపొడి చేస్తారు. Having taken it out of the large cooking pot they break up the food.
వికారం /vikāram/ adv. చెడుగా; badly; (బడ్డి). వోర్ మాయుల్ బయ్ వికారం దిసంతోర్. అతను చెడుగ కనిస్తున్నాడు.
వికున్ వేన్న /vikun vēsna/ విష పూరితమైన; intoxicated; (ఇంట్రిక్యెటెడ్).
విచర్ /vicar/ n. • సమస్య; problem; (ప్రోబ్లమ్). నాట్నూర్ సమ్మిర్ మీరెమాసి మర్మిన దివోన్ విచర్ కీంతెర్. ఊరి వారందరు కలిసి పెళ్లి రోజును నిర్ణయిస్తారు. • ఇబ్బంది; trouble; (ట్రబల్); క్షత; तकलीफ; दर्द. మావ నాటె యేర్ నెల్లె ఇంజెర్ పాట్లల్ విచర్ కీసెర్ మంతోర్. మా ఊరిలో నీరు లేవని ఊరి పటేలు ఇబ్బంది పడుతున్నాడు.
విచరై మన్వల్ /vicarte manval/ ఇబ్బందిలో ఉండడం; being worried; (బీఇజ్ వరిడ్). మావోర్ బాబల్ ఆట్ రోజ్కె ఆతోర్ ఇంజెర్ విచరై మంతోర్. మా నాన్న ఎనిమిది రోజులు అయ్యాడు ఇంక రాలేదు అని ఇబ్బందిలో ఉన్నాము.

విచ్ బొట్ (పిట్టె) /vic bot (pitte)/ n. పిట్టె; bird; (బిడ్); పక్షి; చిత్రియా.
విచ్చుడ్ (మీన్) /vickad (mīn)/ n. చేప పేరు; a kind of fish; (క్లెండ్ ఒప్ ఫిష్).
విచ్చిసా /vicciso/ v. పారిపో; bolt; (బోట్). దబ్బె మంజుకున్ విచ్చిసాడియ. నిశబ్దంగా ఉండి పారిపో.
విచ్రెమామ్ /vicre mām/ v. తెలుసుకో; realize; (రీయలైస్).
విజ్జ /vijja/ n. • విత్తనము; seed; (సీడ్); बीज. • వీర్యము. విజ్జ మాయునగ మందంత. వీర్యము మగవానిలో ఉంటుంది.
విట్టడ్ /vittad/ సూత్కం. రోన్ చెపుల్కె నెహ్తాకె విట్టడ్ ఇంతెర్. ఇంటిలోకి చెప్పులతో వెలితే సూత్కం అంటారు.
విడ్కవడ (పార్కత్) /viḍkvaḍa (pārkat)/ n. విడాకులు; divorce; (డివోస్); तलाक.
విడ్య /viḍya/ n. అరక లో విడ్య; metal collar to attach the blade of an agricultural implement; (మెటల్ కొలర్). వక్కుర్ కొయ్యతగ విడ్య మందంత. అరక కొయ్యలో విడ్య ఉంటుంది.
విత్ - /vit-/ • పరుగు పెడుతుంది; running; (రనిచ్). తొల్లి కీతె మొల్లల్ పేసిసి విత్తంత. అల్లరి చేస్తే కుండేలు పరుగు పెడుతుంది. • ఉరుకుతుంది. సికరిత్ సాత్తెకె కిలిత కమన జీవరస్కె వితంతంగ్. సికారి వెల్లినప్పుడు ఒర్రిన కొద్ది జంతువులు పరుగుడుతాయి.
విద్రింగ్ /vidring/ n. విత్తనాలు వేసే టప్పుడు పూజ చేస్తారు; agricultural festival which takes place before sowing (pl.); (ఎగ్రికల్చరల్ ఫెస్టివల్). విద్రింగ్ దొస్సి వాప్పె విజ్జ వాటంతెర్. విద్రిలు చేసి విత్తనాలు విత్తుతారు.

విదుర్క- /vidurk-/ v. నైవేద్యము అర్పించడం; to lay down (offering), scatter; (టు లేయ్ డౌన్). మందిర్ తగ నివోద్ విదుర్కసి రోన్ వాసి గాటొతింతెర్. (బాయి నివోద్ విదుర్కసెర్ మంతంగ్.). గుళ్ళలో నైవేద్యము అర్పించి ఇంటికి వచ్చి తింటారు. Having scattered the food offering at the temple they come home and eat.

వినతి /vinati/ pron. మనవి; request; (రిక్వెస్ట్); निवेदन; विनती. నాకున్ పోలిన్ నొక్కరి వాయన ఇంజెర్ పేన్డన్ వినతి కీంతొన్. నాకు పోలిను ఉద్యోగం రావాలని నేను దేవున్ని మనవి చేస్తున్నాను.

వియర్ /viyar/ n. • చెత్త; rubbish; (రబిష్). బెయె రోత వియర్ సియ్యెర్ మంత. అమ్మ ఇంటి చెత్త ఊడుస్తూంది. • చెదారం; rubbish, garbage, refuse. రోత్ రొప్పా వియర్ ఇర్వ. ఇంటి లోపల చెదారం ఉంచ రాదు.

వియ్- /viy-/ n. విత్తడం; to transplant; (టు ట్రన్స్ప్లాంట్); प्रतिरोपित करना. జొన్న వియ్య. జొన్న విత్తడం జరిగింది.

వియ్యడ కుప్ప /viyyada kupa/ చెత్త కుప్ప; dust heap; (డస్ట్ హీప్). వియ్యడున్ కుప్ప కీసివాడి సియన. చెత్తను ఊడ్చి కుప్ప వెయ్యాలి.

విలువ దొహ /viluva doha/ విలువ కట్టడం; valuation; (వెల్యువెయ్యన్).

విలెకర్ /vilekar/ n. విలేఖరి; reporter; (రిపోటర్); संवाददाता. విలెకర్ వార్తల్క్ మీరి కీంతొర్. విలేఖరి వార్తలు సేకరిస్తాడు.

విసం గాడి /visam gadi/ గబ్బు వాసన.

విసయ్ /visay/ n. విషయం; matter; (మెటర్). ఉంది విసయ్ నీకున్ నన్న వెహ్యల్ మంత. ఒక విషయం నీకు చెప్పాలి ఉంది.

విన్- /vis-/ v. జొన్నలు వేరు చేయడం; to thresh (with bullocks). జొన్న పంట విస్సంతెర్ నర్క. జొన్న పంట కల్లాలను ఎడ్ల బంతి కడతారు.

విస్వస్ /visvas/ n. నమ్మకం; trust; (ట్రస్ట్); विश्वास; भरोसा. నీవ మతమున్ బారెతె వెల్లె విస్వస్ మందన. నీ మతము గురించి నీకు నమ్మకం ఉండాలి.

వీచ్ /vic/ n. సమాది; tomb, grave; (టూమ్). సాతొన విచ్చగ గోరి దొహ్చర్ మంతెర్. చనిపోయిన వారికి సమాది కడుతున్నాడు.

వీచ్ డాగి /vic dāgi/ n. సమాది స్థలం; pile; (ఫ్రైల్); चिता. సాతుర్కున్ మిస్వల్ జాగతున్ వీచ్ డాగి ఇంతెర్. చనిపోయిన వారిని ఉంచే స్థలాన్ని సమాది స్థలం అంటారు.

విడ /vida/ v. దాటు; pass; (పాస్). సడక్ విడెనెకె సూడెర్న్ విడన. రోడ్డు దాటేటప్పుడు చూసుకుంటూ దాటు.

విడాకివేలి /vidākivēli/ n. తమల పాకు; betel nut tree; (బీటల్ క్రీప్ల). విడాకి చున్న కాత్ మిసిడి కీసి తింతెర్. తమల పాకు సున్నం కలుపుకొని తింటారు..

విడుసీమ్ /vidusim/ v. దాటించు; make it to cross; (మేయ్య్ ఇట్ టు క్రొస్); पार करा.

వీత్- /vīt-/ n. విత్తుట; to scatter something (as in sowing seed); (స్కాటర్). వంజి మడింగ్ కీసి వంజింగ్ వీతంతెర్. వడ్ల మడిలు చేసి వడ్లు విత్తుకుంటారు. Having made a seedbed they scatter the rice seed.

వీర్ /vir/ వీరు; they, these (m.); आपउनजदीक. వీర్ బచ్చిర్. వీరు ఎంత మంది.

వీస /visa/ num. (20) ఇరువై; twenty; (ట్వెంటి); बीस. నన్న వీస నహ్కా తిరిసి వాతొన్. నేను ఇరువై ఊర్లు తిరిగి వచ్చాను.

వీస్- /vis-/ n. అరుగు; to wear out; (టు వీయర్ బెట్); गस जाना. కాసుడ ఆస్కుడ్ వీస్త. ఎడ్ల బండి ఇరుసు అరిగి పోయింది. The axle of the bullock cart has worn out.

వీస్క్- /visk-/ v. అందడము; to pull down; (టు పుల్ డౌన్).

వీస్క్వల్ /viskval/ n. లాగుకోవడం; pull on your own; (పుల్ ఒన్ యెర్ ఒన్). కొర్రిసెంగంగ్ వీస్క్-సి వీస్క్-సి కొయ్యంతెర్. చిక్కుడు కాయను లాగుకొని లాగుకొని తెంపుతున్నారు.

వీస్కుడ్ /viskud/ n. మంటతో కూడిన కట్టి; charred wood, a partly burned stick from the fireplace, or a stick still burning; (చార్డ్ వుడ్); मशाल. కట్టి నిరుత పజ్జె తాన్ విస్కూడ్ ఇంతెర్. కట్టి కాలిన తరువాత దానిని పొయ్యి కట్టి అంటారు. After a stick has been burned it is called *.

వీసి /visi/ n. ఈగ; fly; (ఫ్లై). రోన్ పాల్ తువ్తాకె వీసింగ్ ఆంతంగ్. ఇంట్లో పాలు ఒలక పోస్తే ఈగలు బాగా వాలుతాయి. రోతున్ రొప్పా మన్వల్ వీసి. ఇంట్లో ఉండే ఈగ.

వీసార /visora/ n. పని ముట్ల; tools; (టూల్స్); आयुध; हथियार. లడెయ్ కియ్యలిక్ వీసారంగ్ మందంతంగ్. యుద్ధలు చేసే పనిముట్లు ఉంటాయి. గొర్క పడన వీసార. బల్లెం పాత ఆయుధం.

వూర్ /vūr/ pron. వారు; those; (డోస్); आपउदूर; वे-न.व. వూర్ ఇచ్చిర్ కాండిర్ సయ్యుడె బేకె దాంతెర్. వారు ఇద్దరు పిల్లలు సైకిల్ తో ఎక్కడికి వెలుతున్నారు.

వీసారంగ్ /vīsorāṅg/ *n.* ఆయుధాలు; arms; (ఆమ్స్).

వీసారంగ్ పియ్యుకున్ లడెయ్ కియైన్ దాంతెర్.

ఆయుధాలు పట్టుకొని వైరానికి వెళతారు. పడనంగ్

వీసారంగ్ నాకున్ గిర్ సియన ఇంజెర్ తల్క. పురాతన

ఆయుధాలు నాకు కూడ కావలి అని అడుగు.

వెజుర్ (మర్) /veñur (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (త్రీ); పెడ.

వెచె వెచె /vecevece/ అల్లరి చేసేవాడు; he used to make a

disturbance; (హీ యుస్ట్ టు మేయ్ ఏయ్ డిస్టబంస్).

వెట్టె /vette/ *n.* నృత్య వాయిద్య వస్తువు; small drum-like

instrument; (డ్రమ్). చచ్చోయ్ యేంద్నెకె వెట్టె పాంతెర్.

చచ్చోయ్ నృత్యం చేసేటప్పుడు వెట్టె అనే సంగీత పరికరం

వాయిస్తారు. While doing the 'chachoy' dance they

beat the * drum.

వెడ్య (మర్) /vedma (marra)/ *n.* తిర్మన్ చెట్టు; kind of a

tree; (త్రీ); పెడ.

వెడి- /vedi-/ *v.* నింపు; to pour out; (టు పౌర్ ఔట్); భరనా.

బయ్యె దానంగ్ కాంగ్గుగ వెడిసెర్ మంతెర్. అమ్మ

ధాన్యాలను పెద్ద కుండలో నింపుతుంది.

వెడిల్ /vedil/ • old age; (ఓల్డ్ ఏయ్స్); బ్రాహ్మణా. • *n.*

ముసలివాడు; old man; (ఓల్డ్ మెన్). వెడిల్ మాయ్నెల్

కామ్ కియ పరొర్. ముసలివాడు పని చెయ్యలేడు.

వెద్దుక్ /vedduk/ *n.* వెదురు; bamboo; (బ్యాంబు); బాస్.

వెద్దునంగ్ టాటింగ్ తయర్ కీంతెర్. వెదురుతో తడకలు

తయారు చేస్తారు.

వెంజెర్ /veñjer/ *n.* నాలుక; tongue; (టంగ్); జీ.భ. వడ్కెతె

అని సవద్ సూడె వెంజెర్ కామ్ సీంత. మాట్లాడుటకు,

రుచికి నాలుక పనికి వస్తుంది. The tongue is used for

speaking and tasting food.

వెయ్యెన్ /veyne/ *adv.* వెంటనే; soon; (సూన్); తురంత; ఫౌరెన్.

గాటొ తింజికున్ వెయ్యె వరట్. అన్నము తిని త్వరగా రండి.

వెయ్యె /veylo/ *n.* పెండ్లం; wife; (వైఫ్); ఔరెన్. నాకున్ ఉంది

వెయ్యె మంత. నాకు ఒక పెండ్లం ఉంది.

వెద్దుర్ /veddur/ *n.* వెదురు; bamboo (thick variety); (తిక్

బ్యాంబు); బంబ్. వెద్దుక్కుంగ్ కోడంగ్ తాకంతెర్. వెదురు

కట్టలను గుర్రాలు చేసిన నడుస్తారు. They walk with stilts

of bamboo.

వెర్కాడ్ /verkad/ *n.* పిల్లి; cat; (కెట్); విల్లీ. వెర్కాడ్ వస్తాకె

పిల్లన్ యేడుంగ్ రొహ్కా తిరుసంత. పిల్లి పిల్లలను ఏడు

ఇండ్లలో తింపుతుంది.

వెర్చె /verce/ *n.* చమటకాయ; pimple, boil; (పింపిల్,

బొజల్). యెద్ది గాలుమ్ మేందోడగ వెర్చెంగ్ ఆంతంగ్.

ఎండాకాలం దేహంలో చమటకాయలు అవుతాయి.

వెర్చె /verce/ *n.* ఉడుత; squirrel; (స్క్విరల్); గిలహరీ. వెర్చె

చంగ్ చంగ్ డెహ్కాంత. ఉడుత చంగ్చంగ్చుని ఎగురుతుంది.

వెర్తల్ /vertal/ *n.* • చుట్టం; guest (f.); (గెస్ట్); బంబ్; రిశిదేదార్.

మారోన్ వెర్తల్ వాతోర్. మా ఇంటికి చుట్టము వచ్చారు.

వెర్తలిర్ /vertalir/ *n.* చుట్టాలు; relatives; (రెలటివ్స్). వెల్లె జెట్టుగ్ వాతెకె ఊర్కున్ వెర్తలిర్ ఇంతెర్. చాలా కాలం తర్వాత వచ్చిన వాల్లను చుట్టాలు అంటారు.

వెర్రె /verre/ • *n.* భయం; fear; (ఫీయర్); **కెర.** నిర్మల్ మోడితగ బన్ మిడ్డర్ ఇంజెర్ బయ్ వెర్రె పియ్య. నిర్మల్ మలుపులలో బస్సు బోల్తా పడుతుందని భయం వేసింది.
• *adj.* పిరికి. వోర్ బయ్ వేరె కొండల్. అతను పిరికితనం గలవాడు. He is very afraid, he won't go there.

వెర్రెపి /verre pi/ *v.* బెదిరించింది; to take fright; (ఊ టీయ్యే పైట్).

వెర్రెకొండల్ /verre konḍal/ *n.* పిరికివాడు; fearful person; (ఫీయర్ఫుల్ పసన్); **కెర.** కెర జా; భయభీత హి.

వెర్రెతె పిస్వల్ /verrete pisval/ భయంతో జీవించడం; living with fear; (లివిజ్ విద్ ఫీయర్). డగుర్ మాయనన వెర్రెతె మందన. రజస్వల భయంతో ఉండాలి.

వెర్సె- /vers-/ *v.* కాల్చుట; to brand; (ఊ బ్రెండ్). గుసాడిర్ లాసున్ నేటి తడ్డిత్ గెయ్యర్ కోలానిరుసీసి సప్టిర్ గోటితగ వెర్సెంతెర్. గుసాడి వారు లక్ష్మి పూజ రోజు చీపురు కట్ట పుల్లను అగ్గిలో పెట్టి అందరిని కాలుస్తారు. On the Lakshmi festival day, the 'gusadi' clowns light a broom in the fire and burn everyone's necks.

వెరి- /veri-/ to be afraid; (ఊ బీ అప్రైయ్).

వెరుస్- /verus-/ *adj.* బెదిరించే; to frighten, threaten; (ఊ ఫ్రైట్ఎన్); **కెరనా.** పెర్క గూడ పూల్ యెప్పల్ సాన్నెకె బూత్ వెరుసింత. పెర్క గూడ పూలు దగ్గర వెల్లగానే దయ్యం భయ పెట్టుతుంది.

వెరినల్ /verinal/ *adv.* • గంభీర్యంగా; solemnly; (సొలప్లి). డువల్ వెరినల్ వాసెర్ మంత. పులి గంభీరంగా వస్తుంది.

వెరివక్ /verivak/ • ధైర్యంగా. డువల్ నిహ్ వాతెకె గిర్ వెరివక్ మన్. పులి నీ దగ్గర వచ్చినా కూడ ధైర్యంగా ఉండు.

• *adj.* అక్రమమైన; disordered; (డిసొడర్ఎడ్).

వెరివల్ /verival/ *adj.* పిరికి; coward; (సీఓవొడ్); **కెరపోక్;** కాయర.

వెరిసి /verisi/ *n.* గాబరా; panic; (పానిక్).

వెరుసియ్యల్ /veru siyval/ • *n.* బెదిరింపు; menace; (మెన్ ఏయ్య). • *n.* ఎదిరించుట. బయ్యె బావన్ వెరుసియ్యల్ చొకొట్ సెల్లె. తల్లి దండ్రులను ఎప్పుడు ఎదిరించకూడదు.
• *v.* ఒత్తిడి చెయ్యడం; to force; (ఊ ఫోస్).

వెల్కాడ్ సాంగ్ /velkaḍ sāngta/ వంశము సాగడం. మూరన వెల్కాడ్ బయ్ లామ్ సాంగ్. ఆవుల వంశము సాగడం జరిగింది.

వెల్కి (మర్) /velki (marra)/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ).

వెల్తెర్ /velter/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); **కెర.** కెర.

వెల్లె /velle/ *adj.* • చాలా; very; (వెరి); **కెరెత్.** జైనూర్ సాడతగ బయ్ వెల్లెపేడిక్ మంతంగ్. జైనూరు బడిలో చాలా ఎక్కువ అమ్మాయిలు ఉన్నారు.

• ఎక్కువ; very.much, very. ముక్కెమంత్రి వాసి బయ్ వెల్లెజెల్ వడ్కెతోర్. ముఖ్యమంత్రి వచ్చి ఎక్కువ నేపు మాట్లాడుకున్నారు.

వెల్లె ఆమ్ /velle ām/ *v.* ఎక్కు అవుట; mount; (మాంట్).

వెల్లె కరిసి వెల్లెడగ్గుర్ ఆమ్. ఎక్కువ చదివి పెద్దగా అవును.

వెల్లెకరమాత /velle karemāta/ బాగా తెలిసిన; known properly; (నోన్ ప్రొఫలి).

వెల్లెకారి- /velle kāri-/ ఎక్కువ నల్లగా. కారున మేందోల్ వెల్లె కారి మంత. కారు దేహం ఎక్కువ నల్లగా ఉంది.

వెలిలె /velile/ *n.* పర్యటన; tour; (ఊఅర్). నహ్కె వెలిలెన్ సాత్తెర్. ఊర్ల పర్యటనకు వెల్లారు.

వెలిసి సూడ్యల్ /velisi sūḍval/ తిరిగి చూచుట; look back; (లుక్ బెక్). బూయ్తలిర్ కామ్ కీనెకె మాల్యల్ వెలిసి సూడంతోర్. కూలీ వారు పని చేసేటప్పుడు యజమాని తిరిగి చూస్తాడు.

వెలుమ్ /velum/ *n.* దడి; compound wall or fence; (కొంపొండ్ వొల్). మూరంగ్ నేంగ్వక్ రోత్ బొవ్తల్ వెలుమ్ కీంతెర్. జంతువులు రాకుండా ఇంటి చుట్టు కంచె చేస్తారు.

To prevent cows entering a compound wall is made surrounding the house.

వెలుంపెత్తె /velum pette/ చెదలు చీము.

వెహ తోహ /veha toha/ *n.* సలహా ఇవ్వడం; advising; (ఎడ్వైసింగ్). నాటున్ రొప్పా వెహ తోహ వరొర్ మాయ్ మందన. ఊరిలోపల సలహాలు ఇచ్చే వ్యక్తి ఒక్కరు ఉండాలి.

వెహ- /veh-/ *v.* చెప్పండి; to tell; (ఊ టెల్); **కెరెనా.** రాజన రోన్ బోర్ నేంగ్వల్ సెల్లె ఇంజెర్ వెహ. రాజ ఇంట్లోకి ఎవరు వెళ్లకూడదు అని చెప్పండి.

వెహ్త /vehta/ *v.* చెప్పిన; told; (టోల్డ్). రాముని బీము నన్న వెహ్త కామ్ చొకొట్ కీతెర్. రాము భీముకు నేను చెప్పిన పని మంచిగా చేసారు.

వెహ్మా /vehma/ v. చెప్పకు; don't tell; (డోంట్ టెల్). నీవంగ్ లప్పంగి గొప్పింగ్ నాక్ వెహ్మా. నీ పద్దు మాటలు నాకు చెప్పకు.

వేగ్రా (వెగార) /vēgro (vegora)/ adj. వేరుగా ఉండడం; separate, different; (సెపరేట్టు); అलग.

వేగర /vēgora/ adj. వేరు; root; (రుట్); जड़; मूल. మావొర్ దాదల్ వేగర ఆతోర్. మా అన్నయ్య వేరు అయినాడు.

వేట్ /vēt/ n. అంచు; outer-most metal rim of a bullock cart wheel; (రిం); किनारा. కాసుడ గారెత్ కచ్చిత వేట్ మందంత. ఎడ్ల బండి చక్రానికి ఇనుప కమ్ము ఉంటుంది. There is a metal rim on a bullock cart wheel.

వేడ /vēda/ n. • పెరడు. • ఆవరణ; yard of a house, or small plot of land near to the house for growing vegetables etc; (యాడ్); आँगन. వేడదగ మక్కెంగ్ యెద్దంతెర్. పెరడులో మొక్కజొన్న వేస్తారు. They grow corn in the *.

వేడ్చి /vēdci/ n. • వెలుతురు; light (from fire, lamp, sun, etc.); (లైట్); ज्योति. నర్కక్ పుస్తక్ వాచికియై వేడ్చి పహజ్జె. రాత్రి పుస్తకం చదువుటకు వెలుతురు అవసరము. In order to read books at night, (a) light is needed. • వెలుగు. పోడ్డ్ సబ్బి జగ్ దునియతున్ వేడ్చి సీంత. సూర్యుడు మొత్తం జగత్తుకు వెలుగు నిస్తాడు. • కాంతి. సక్రెన్ పోడ్డ్నల్ వేడ్చి వాంత. ప్రొద్దున సూర్యుని వెలుతురు వస్తుంది. Light comes from the sun.

వేత- /vēta-/ v. ఉడికింది; to cook; (టు కుక్). మక్కెంగ్ చొకొట్ వేతంగ్. మక్కలు మంచిగా కాలినాయి. They cooked the corn well.

వేన /vēna/ pron. ఇతని; his (prox.); (హిస్). వేన సయ్యుడ గారె పజ్జె తిరిసిర్ మంత. ఇతని సైకిలు చక్రము వెనుకకు తిరుగుతుంది.

వేనింగ్ /vēning/ జడలు; tangled hair; (టెగల్డ్ హేర్).

వేమ /vēm/ n. కాలు; leg; (లెగ్).

వేయ్ /vēy/ n. వాతం; rheumatic; (రూమటిక్); वात रोग; गठिया. వేయ్ ఇన్వల్ ఉంది బేమరి ఆంద్. వాతం అను ఒక రోగం.

వేయ్యల్ /vēyval/ n. కాలిపోవడం; burnt; (బంట్).

వేర్ /vēr/ pron. ఇతడు; he, this (m.) referring to someone near by; (హీ); यह. వేర్ కాండ్ సాడ సుటి కీసి బేతె దాంతోర్. ఈ పిల్లవాడు బడి వదిలేసి ఎక్కడి వేలి పోతున్నాడు.

వేర్ని /vērni/ n. మట్టి పల్లెం; bowl made of clay; (క్లేయ్ బోల్). తొల్లెతుర్ వెడిల్క్ వెర్నితె గాటొ తిందిర్. పూర్వపు ముసలివారు చిప్పలో అన్నము తినేవారు.

వేరి /vēri/ adv. దాకా; up to, until; (అంటిల్); तक. ఇగ్గెటల్ గుడి వేరి దాక. ఇక్కడి నుండి అక్కడి దాకా.

వేలడ్ /vēlad/ n. రాణి; queen; (క్వీన్); राणी. రాజన బాయ్కెన్ రాజల్ వేలడ్ ఇంతోర్. రాజపెండ్లాన్ని రాణి అని అంటాడు.

వేలి ఇట్ట /vēli itta/ పాము కుట్టుట; snakebite; (స్నైయ్య్ బైట్). తరన్ కన్కెతె వేలి ఇట్ట ఇంజెర్ ఇంతెర్. పాము కుట్టితే తీగ ముట్టింది అని అంటారు.

వేలి ఊమ్వల్ /vēli ūmval/ పాము కుట్టినది; snakebite; (స్నైయ్య్ బైట్). నావ కోందతున్ నేండ్ వేలి ఊమ్మ. నా ఎద్దుకు ఈ రోజు పాము కుట్టినది.

వేలి సాంగ్ /vēli sāngta/ • వంశము సాగింది. తాదొ బాబొనల్ వెల్లెడగ్గుర్ వేలి సాంగ్. తాత మత్తాతల నుండి వంశము పెరిగింది. • తీగ సాగింది. తేర్య వేలి సాంగ్. బుడమ కాయ తీగ సాగింది.

వేలింగ్ /vēliṅg/ n. తీగలు; hanks. కొర్రి వేలింగ్ బయ్ లమ్కొ మంతంగ్. చిక్కుడు తీగలు చాలా పొడవుగా ఉన్నాయి.

వేలిమాటింగ్ /vēlimāṅg/ తీగ దుంపలు. వేలిమాటింగ్ కేడతె మందంతంగ్. తీగ దుంపలు అడవిలో ఉంటాయి.

వేస్- /vēs-/ v. కప్పుట; covering (e.g. with thatch, tiles, or corrugated sheets); (కవరిట్). మావ రోతగ పిడ్క వేసెర్ మంతెర్. మా ఇంట్లో పెంక కప్పుతున్నారు.

వేస్సు /vēsna/ adj. పోలిన; like; (లైక్). మాయ్నల్ డువడ వేస్సె వాసెర్ మంతోర్. వ్యక్తి పులిన పోలిన అవతారంలో వస్తున్నాడు.

వేస్వల్ /vēsval/ n. కప్పడం; cladding; (క్లెడింగ్). రోతగ జాడి వేసెర్ మంతెర్. ఇంటిపైన గడ్డి కప్పుతున్నారు.

వేసుడి /vēsuḍi/ story; (స్టోరి); कहानी. గోండి వేసుడి బయ్ చొకొట్ మందంత. గోండి కథలు చాలా బాగా ఉంటాయి.

వేసుని /vēsuni/ n. ముక్కు తాడు; halter (rope for leading or tying bullocks); (హోట్ల); घोड़े की लगाम. కుర్రతున్ నేండ్ వేసుని కాచంతోన్. కంకకు ఈ రోజు వూరి ముక్కు తాడు కడతారు.

వొజ్జె /vojje/ n. మోపు; bundle; (బండల్). కేడతె సాంజి కట్టె వొజ్జె దాహ్చితో చ్చి తరంతెర్. అడవికి వెళ్లి కట్టె మోపు కట్టి మోసుకు వస్తారు.

వొజికియ్యల్ /vojikiyval/ adj. ఏర్పరచిన; creation; (క్రీవియ్యన్). ఇద్ బగవంతల్ వొజికిత కల్లి ఆందు. ఇది దేవుడు ఏర్పరచిన లోకం.

వోడ్ /vod/ *n.* ఒడ్డు; bank; (బెంక్); దాँव लगा; बाजी लगा. మావోర్ మామన రోన్ వోడ్గ గుంత. మామామయ్య ఇట్లు ఒడ్డున ఉంది.

వొడ్కి /vodki/ • *v.* పరిచయం; introduction; (ఇంట్రడక్షన్). నాకున్ వొడ్కి నెల్లె మత్తొర్. నాకు పరిచయం లేకుండే.
• *n.* జ్ఞాపకం; knowledge; (నొలిజ్); याद करना. వెహ్తా పాటమున్ వొడ్కి ఇర్త. చెప్పిన పాఠం జ్ఞాపకం ఉంచుకో.
• *v.* గుర్తుపెట్టు; to remember, recognize; (ఱు రిమెంబర్); याद करना. హైదరాబాద్ నగ చార్ మినర్ బగ్గ మంత వొడ్కి ఇర్త. హైదరాబాదులో చార్మినార్ ఎక్కడ ఉందో గుర్తుపెట్టు.

వొడుంగ్ - /vodung-/ • *v.* ఒలవడం. కేరె పండితున్ వోడుసి తింతెర్. అరటి పండును తోలు ఒలిచి తినడం.
• to be peeled; (ఱు బీ పీల్ ఎడ్); छिलना.

వొద్రెమాయ్యల్ /vodre māyval/ కూలీ పోయిన; fallen down; (ఫొలన్ డౌన్). మారోత గోడ వొద్రెమాయ్యల్ ఆయె. మా ఇంటి గోడ కూలీ పోయేది కాదు.

వొప్ కీమ్ /vop kim/ *v.* సహించు; lump; (లంప్).

వొప్పె పియ్యల్ /vopke piyval/ ఓపికపట్టడం. జగ్గంగ్ కియ్యలిర్ బోరైర్ వరొర్ వొప్పె పియన. గొడవలు చేసే వారిలో ఎవరైనా ఒక్కరు ఓపికపట్టాలి.

వొప్పల్ /vopnal/ *adj.* ఒప్పుకోతగిన; allowable; (అల్ ఐయ్యల్). నన్ వెహ్తా కామ్ బాపురావు వొప్పనుర్ కి. నేను చెప్పిన పని బాపురావు ఒప్పుకుంటాడా.

వొప్పుస /voppusa/ *v.* ఒప్పించు; commit; (కమిట్); सौंप; सुपुर्द कर; हवाले कर. నీవ నిమ్మెయ్ వొప్పుస. నీది నీవు ఒప్పుకో. నన్న వానల్ వేరి బేకెన్ సాన్వ ఇంజెర్ వొప్పుస. నేను వచ్చేవరకు ఎక్కడికీ వెల్లవద్దు అని ఒప్పించు.

వొమ్మల్ /vomval/ విక్రయం; dealing; (డీలిజ్); व्यापार; तिजारत. రోతంగ్ తిన్వలిక్ సామన్క్ బస్కెన్ వొమ్మల్. ఇంట్లో తినే వస్తువులను ఎప్పుడు విక్రయం చెయ్యవద్దు.

వొమ్మల్ వాలె /vomval vāle/ *n.* అమ్మేవాడు; vendor; (వెండర్). కేరెంగ్ వొమ్మల్ వాలె మాయ్నల్ సమ్మిర్కున్ వొడ్కి ఆతొర్. అరటి పండ్లు అమ్మే వాడు అందరికీ తెలిసిపోయాడు.

వొర్కె /vorke/ *n.* ప్రక్కకు; to the side; (ఱు ద సైడ్).

వొర్చి కీమ్ /vorci kim/ *n.* ఓర్చుకోవడం; enduring; (ఎన్ డ్యుఅరిజ్). బతయ్ మని కామ్ కీనెకె వొర్చి కీమ్. ఏదైన పని చేసేటప్పుడు ఓర్చుకోవాలి.

వొర్తెకె నాన్ /vorteke nānd/ *n.* పేలుడు ధ్వని; make the sound of an explosion; (మేయ్క ద సౌండ్ ఒవ్ ఎన్ ఇక్స్ప్లజన్). బామ్ వొర్తెకె నాన్ కేంజ వాంత. బాంబు పగిలితే ధ్వని వస్తుంది.

వొర్సొనె /vorstone/ *adv.* ఒకే సారి; at the same time, all at once; (ఎట్ ద సేయ్మ టైమ్); एकी बार. నిమ్మెట్ సమ్మిర్ వొర్సొనె వాతిట్! మీరు అందరూ ఒకే సారి వచ్చారా! You all came at the same time!

వొల్ /vol/ *adv.* దాగుట; sheltered; (శెల్టెడ్).

వొల్చి /volsi/ దాక్కొని. కొర్ గూడతగ వొల్చి మంత. కోడి గూడులో దాక్కుంది.

వొహ /voha/ *v.* పేల్చు; blast; (బ్లాస్ట్). దివాడిత పండుగున్క్ పతికంగ్ వొహ. దీపావళి పండుగకు బాణ సంచులు పేల్చు. పగుల గొట్టు; to hatch (of young bird); (బ్లాస్ట్); तोड. వొడ్డె బండనున్ వొహ్చార్ మంతొర్. ఒడ్డెర వాడు బండలను పగుల గొట్టుతున్నారు. .

వొహొ /voho/ *n.* పాలు గ్రంధి; udder; (అడర్). మూర వొహొ కీసి మంత. ఆవు ఈనడానికి తయారుగా ఉంది.

వో- /vō-/ *v.* తీసుకు పోవడం; to carry away, take and go; (ఱు కెరి అవేయ్); होना.

వొక్ర /vōkra/ వాంతి. ఉచ్చికున్ సాన్నెకె వొక్ర వాల్లెన్ ఆంత. కూర్చొని వెల్లెటప్పుడు వాంతి వచ్చేటట్లు అవుతుంది.

వోటి /vōṭi/ *n.* డబ్బు సంచి; pouch (usually for collecting cotton) formed by tucking cloth it in at the waist and folding the other half upwards; (వోటి). నొచ్చి నొనెనెర్ బయ్యె బాబన్ వోటి బర్చి కీసెర్ (అహేర్) కీంతెర్. పడుసు వరు తల్లి దండ్రులకు తాంబులాలు ఇస్తూ వోటి బర్చి చేస్తారు.

వోటి తేండ్యల్ /vōṭi tēṇḍval/ వోటి తీయుట.
వోటితె /vōṭite/ *v.* దత్తత తీసుకో; adopt; (అడ్ప్ట్). మర్మియడ్ అయ్యెకె కాండి పేడిన్ వోటితె యేతంతెర్. సంతానం లేని వారు దత్తత తీసుకుంటారు.

వోటు /vōṭu/ *n.* ఓటు; vote; (వోట్). రాము వోటు వాల్లె సాంజెర్ మంతొర్. రాము ఓటు వెయ్యడానికి వెలుతున్నాడు.

వోడ /vōḍa/ *n.* దీపం పెట్టె వోడ; veranda, porch, threshold, covered entrance area of a house; (వరాండ్).

వోడ్యల్ /vōdʒal/ అరవేయు. ఆజీపెనెల్ సేజింగ్ వోడ్చి సూడ్సెర్ మంత. నానమ్మ పెసరు కాయలు ఎండబెట్టి చూస్తుంది.

వోడు సీ- /vōdu sī-/ v. పొట్టు తీయడం; to peel or remove the shell or cover of food items (boiled eggs, beans, peas, corn, bananas, peanuts, etc.); (ఊ పీల్); **झीलना**. కొరింగ్ కొయ్యి కుస్త్రీ అట్టన్ సాటి వోడు-సీంతెర్. చిక్కుడు కాయలు వండుటకు విరగొట్టతారు. Having plucked beans, in order to cook it the shell is removed.

వోతడ /vōtad/ n. స్త్రీ; woman; (వుమన్); **औरत**. సోనె వోతడ కాండిన్ యేర్ మిహ్సెర్ మంత. దాయమ్మ పిల్లవాని స్నానం చేయిస్తుంది.

వోదల్ ఆ- /vōdal ā-/ n. వదులవడం; to sag (mattress, or woven surface, basket, etc.), sink; (ఊ సగ్). కటుడ్ గా వెల్లెటిర్ ఉత్తెకె నోడె వోదల్ ఆంత. మంచంలో ఎక్కువ మంది కూర్చుంటే నుల్క వదులవుతుంది. When many people sit on a bed, the (criss-crossed, weaved) rope sags.

వోన /vōnal/ pron. • అతని; his (dist.); (హిస్). వోన పారోల్ బతల్. అతని పేరు ఏమిటి. • అతని యొక్క. వోన నార్ బద్ ఆంద్ పూసి కీమ్. అతని యొక్క ఊరు ఏది అడుగు.

వోన వోర్- /vōna vōr-/ అతని అంతట అతను; on his own; (ఒన్ హిస్ ఓన్). వోన వోర్ జరసితె సుద్రెమాయిర్. అతని అంతట అతను బాగుపడని.

వోన సారిమత్త /vōna sārimate/ అతని రొట్టె ఉండే; his bread was there; (హిస్ బ్రెడ్ వాస్ దేర్).

వోప /vōpa/ n. మడి; section of a field; (సెక్షన్ ఒఫ్ ఫీల్డ్). వోపా తగలనున్క ఉర్సంతెర్. మడిలో ఎల్లి గడ్డలు నాటుతున్నారు.

వోమ్- /vōm-/ n. అమ్మడం; to sell; (ఊ సెల్); **बेचना**. వోర్ వత్తంగ్ మీన్క వొమ్సెర్ మంతోర్. ఆయన ఎండు చేపలు అమ్ముతున్నాడు. He is selling dried fish.

వోండి /vōṇḍi/ n. • మీగడ; వెన్న; (బటర్); **मक्खन**.

దహితల్ వోండి కీంతెర్. పేరుగు నుండి మీగడ చేస్తారు. కోరప్ కీత పజ్జె వోండి తెండంతెర్. మజ్జగా చేసిన తరువాత మీగడ తీస్తారు.

వోయ్యల్ /vōyval/ n. • రవాణా; permit; (పమిట్); **रवाणा**. లారింగ్ సామన్క వోయ్యల్. లారీలు సామాను రవాణా చేస్తాయి. • తీసుకుపోవడం. నాడి నావ సామన్ వోయ్యల్ మంత. రేపు నా వస్తువులు తీసుకుపోతాను.

వోర్ /vōr/ pron. అతను. v. వాడు; he that (m.); (హి దెత్). వోర్ ఉందియ్ పొంటిన్ సీతొర్. అతను ఒకటి కలము ఇచ్చాడు.

వోర్- /vōr-/ v. పగిలింది; to burst; (ఊ బస్ట్). పుగ్గతున్ బయ్ ఉమ్కానీ వొహ్తొర్. గాలిబుగ్గను బాగా ఊడి పగుల గొట్టినాడు. Having blown a balloon too much, it bursts.

వోర్త /vōrtal/ n. n. పేలుడు; blow; (బ్లో). నిన్నె హైదరాబాద్ నగ బామ్ గోలి వోర్త. నిన్న హైదరాబాదులో బాంబు పేలింది. • adj. పగిలిన; broken; (బ్రేక్). బుడ్డి తల్లత్ పారోడల్ అర్పి వోర్త. కుండ నెత్తి మీద నుండి పడి పగిలింది.

వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/ to remove or strip something without permission, steal; (ఊ రిమువ్); **नोचना**. కల్లర్ రోతల్ దెడెంగ్ తాలింగ్ వోర్పి కీసి వోతెర్. దొంగలు, ఇంటి నుండి ప్లేట్లు, ముంతలు, వెతికి తీసుకెళ్ళారు. The thieves, having removed the plates, pots and pans and went.

వోరి /vōri/ n. వరుస క్రమం; long section of a field, aisle, (when planting cotton, the field is divided into sections by planting single rows of other crops such as lentils); (లోజ్ సెక్షన్ ఒఫ్ ఏయ్ ఫీల్డ్). కాపున్ ఉంది వోరింగ్ వోరింగ్ ఉర్సంతెర్. పత్తిని వరుస క్రమంలో నాటుతారు.

వోస్రి /vōsri/ n. వసరా; veranda; (వరాండ); **बरामदा**. కాండిర్ మావ వోస్రితల్ విచ్చెర్ మంతెర్. పిల్లలు మా వసారా నుండి ఉర్కుతున్నారు.

వోహ్తా /vōhta/ పలిగింది. మల్ మేస్కున్ వొహ్చి పోరిక్ తెండ్ర. నెమలి గుడ్లు పగిలించి పిల్లలు తీసింది.

స

సక్కెడ /sakkeda/ n. ప్రొద్దన; morning; (మొనిక్). • ఉదయం; उदय; सवेरा; प्रातःकाल.

సక్రె /sakre/ n. • ప్రొద్దన; in the morning; (ఇన్ ద మొనిక్). రోజి సక్రెన్ తెచ్చి నన్ను పాల్ ఉంటాన్. రోజు ప్రొద్దన లేచి నేను పాలు తాగుతాను.

సగబుగ /sagabuga/ ఇటు అటు దిక్కులు చూచుట. హెర్రెజ్ డువడున్ సూడ్చి సగ బుగ్గ ఆంతంగ్. మేకలు పులిని చూసి ఇటు అటు దిక్కులు చూస్తాయి.

సగ్గ /sagga/ n. గోత్రం; phratry (related to the number of deities that are worshipped).

సగ్లల్ /saglāl/ n. సడ్లకుడు; wife's sister's husband; (వైప్వీ సిస్టర్స్ హాస్బండ్). అజెనోర్ మాడోస్ సగ్లల్ దాదల్ ఇంతెర్. నా తోడళ్ళున్ని సడ్లకుడు అని అంటారు.

సగున్ /sagun/ v. తుమ్ము; sneeze; (స్నీస్); జీకనా. పడ్సంగ్ ఆతెకె బయ్ సగున్క వాంతంగ్. జలుబు అయితే తుమ్ములు వస్తాయి. After getting a cold, many sneezes come.

సగున్ సారింగ్ /sagun sāring/ పెళ్ళి చూపులకు చేసే రొట్టెలు. సగున్ సారింగ్ పియ్యి సాంజెర్ మంతెర్. పెళ్ళి చూపుల రొట్టెలు తీసుకుపోతారు.

సజీ /sañi/ n. మేన మామ కొడుకు; friend (m.); (ఫ్రెండ్). మామనోర్ కాండిన్ సజీ ఇంజెర్ ఇంతెర్. మామయ్య కొడుకును చిన్న బావ అంటారు.

సజో /saño/ n. మేన మామ కూతురు; friend (f.); (ఫ్రెండ్).

సట్టి (మహ్నా) /saṭṭi (mahna)/ n.prop. డిసెంబర్; month 1 of the Gond year (March-April); (మంత్ 1).

సటి /saṭi/ adv. జనవరి.

సడా /saḍa/ వాసలు; the horizontal beam(s) of wood used to hold up the eaves of a house, or shelter (such as a marriage shelter); (హోరిసొంటల్ బీమ్). మండతంగ్ డెరిన్ గ సడంగ్ వాటంతెర్. పందిరిలో గుంజల పైన వాసాలు వేస్తారు. They put horizontal beams on the vertical pillars of a shelter.

సడా /saḍa/ n. పగ్గము తాడు; leash, rope for controlling bullocks.

సడక్న కచ్చ వాడ్ సియ్యె /saḍakna kacḍa vāḍ siyye/ రోడ్ల చెత్త వేసేవాడు. సడకున్ పొర్రొ కచ్చ వాడ్ సియ్యె. రోడ్డు మీద చెత్త వెయ్య వద్దు.

సడపి /saḍapi/ n. పెండ; cow dung; (కొ డంగ్); गोबर. సడపితె బాయిక్ రోన్ ఊసంతంగ్. పెండతో స్త్రీలు ఇంటిని మేగుతారు.

సడ /saḍa/ n. అలుకుతా నీరు; cow dung mixed with water (used to keep courtyards looking clean); (కొ డంగ్ సలుశన్). సడపి యేతగ మిస్టికీసి రచ్చతె సడ వాటంతంగ్. ఆవు పేడ నీటిలో కలిపి అలుకుతారు. Having mixed cow dung with water they spread (throw) the mixture on the courtyard.

సడపి పుడి /saḍapi puḍi/ పెండ పురుగు; dung insect; (డంగ్ ఇంసెక్ట్). సడపి పుడి సడపి తగ మందంత. పెండ పురుగు పెండలో ఉంటుంది.

సడయ్ డారి /saḍay ḍāri/ సెనగ పప్పు. సడయ్ డారి తే కుస్రి అట్టంతెర్. సెనగ పప్పుతో కూర వండుతారు.

సడయి బాజి /saḍayi bāji/ చెనగ కూర. సడయి బాజి వాష్టె పండు సీంతెర్. చెనగ కూర చేసులో ఉంటుంది.

సడయింగ్ /saḍaying/ n. చెనగలు; the chickpea, Bengal gram, 'channa; (చిప్పీ). *cicer arietenum*.

సడ్ /saḍ/ n. పండుగ; a festival which lasts for several days; (మేయ్యర్ ఫెస్టవల్); उत्सव. కోయ్తుర్ వెల్లె సడ్క కీంతెర్. గిరిజనులు ఎక్కువ పండుగలు చేస్తుంటారు.

సడ్- /saḍ-/ n. కారడం; to leak, drip; (లు డ్రీప్); टपकना. పిర్ల యేర్ రేక్కు గద్దితల్ చడ్ల చడ్ల సడంత. వర్షం నీరు రేకు రంద్రం నుండి కారుతుంది.

సడ్కల్ /saḍkal/ n. నిలువు; vertical; (వటికల్); खडा; हाथ ऊपर उठाकर खड़े हुए मनुष्य का परिमाण. బొమ్మితగ సడ్కల్ నిచ్చి మందన. భూమిలో నిలువుగా నిలబడి ఉండాలి.

సడ్కల్ గీతో /saḍkal gīto/ సరళ రేఖతో. బొమ్మితగ సడ్కల్ గీతో ఉంది మందంత. భూమిపై ఒక సరళ రేఖ ఉంటుంది.

సడె /saḍe/ n. అల్లుడు; daughter's husband; (సిస్టర్స్ డెటర్); दामाद; जमाई. మియడోర్ మాడోస్ సడె ఇంతెర్. కూతురు మొగడిని అల్లుడు అని అంటారు.

సడె మర్రి /saḍe marri/ n. అక్క కొడుకు; sister's son.

సడె మియాడ్ /saḍe miyāḍ/ sister's daughter.

సడె మా- /saḍe mā-/ v. కుళ్ళిపోవు; to rot, decay, decompose, become spoilt; (లు రోట్). యెద్ది గాలుమ్ మరక్నంగ్ పాలంగ్ సడె మంతంగ్. వేసవి కాలంలో చెట్ల ఆకులు రాలతాయి. In summer the leaves of the trees decay. మర్క కాయంగ్ వెల్లె జేవ్ మిస్సి ఇరైకె సడె మంత. మామిడి కాయలను చాలా రోజులు కప్పి ఉంచితే చెడిపోతాయి. If you leave (lit. bury) mangoes for a long time they will become rotten.

సడెమాత /saḍemāta/ రాలి పోవుట; to get rotten; (లు గెట్ రొటన్). కేరెతంగ్ పాలంగ్ మత్తంగ్ సడెమాతంగ్. అరటి చెట్టు ఆకులు మొత్తం రాలి పోయాయి.

సత్ /sat/ n. నిజం; truth; (ట్రూత్); सत्य; सच. వోర్ సత్సంగ్ కామ్ కీంతోర్. అతను నీతి పనులు చేస్తారు.

సత్తి కియ్యల్ /satti kiyyal/ v. సతాయించు; harass; सता; तंग कर. నావోర్ కాండి బయ్ సత్తి కీంతోర్. నా కొడుకు సతాయిస్తున్నాడు.

సత్తి పేన్ /satti pēn/ n. దేవుని పేరు; one of the deities; (ఏయ్ డెయిటి). బాయిక్ సత్తి పేన్ల పూజ కీసెర్ మంతంగ్. అమ్మాయిలు సత్తి దేవుని పూజ చేస్తున్నాయి.

సత్తి డోల్ /satti ḍōl/ kind of drum used for dances; (డ్రమ్). సత్తి పేన్ కీసెకె సత్తి న డోల్క పాంతెర్. దేవుళ్లు చేసేటప్పుడు దేవుని డోలు వాయిస్తారు.

సత్తె వచ్చన్ /satte vaccan/ నిజమైన వాక్యము. చుడుర్ కాండి సత్తె వచ్చన్ వడ్కతోర్. చిన్న పిల్లవాడు నిజమైన వాక్యము మాట్లాడాడు.

సత్తైవతి /satte vati/ నిజాయితీ పరురాలు. మావ కోరియడ్ సత్తైవత్తి. మా కోడలు నిజాయితీ పరురాలు.

సత్పురుసల్ /satpurusal/ సత్యవంతుడు. నా మాడ్పు సత్పురుసల్. నా మొగడు సత్యము గలవాడు.

సన్ /san/ n. పండుగ; festival; (ఐస్టవల్); त्यौहार. కోయ్ తుర్ వెల్లె సన్క్. తుంగంతెర్. గోండి వారు ఎక్కువ పండుగలు చేస్తారు.

సంకట్ /sankat/ n. సంఘటన; incident; (ఇంసిడెంట్); घटना; संयोग; मेल. మావ రోన్ ఉంది సంకట్ వాత. మా ఇంటిలో ఒక సంఘటన జరిగింది.

సంతర్ /santar/ n. నారింజ; orange; (ఒరిస్ట్); नारंगी. సంతర్ పండిన రస్స ఉంటెర్. నారింజ పండు రసం త్రాగుతారు.

సంతర్ (మర్త) /santar (marra)/ n. నారింజ చెట్టు; kind of citrus tree; (క్రెండ్ ఒవ్ చిట్రస్ ట్రీ); संतरा पेड़.

సండ్ /sand/ n. సందు; pass; (పాస్). మా రోతున్ బగ్ల చుడుర్ సండ్ మంత. మా ఇంటి పక్కన చిన్న సందు ఉంది.

సంగ్ /sang/ v. తోడు; to become numb, knock out, deadened; (టు బిక్మ్ నాం). ఉంది కద్దె సామన్ లజ్ వోయన ఇత్తైకె బయ్ సంజంత. ఒక చేతితో వస్తువులు దూరం తీసుకెళ్ళాలంటే చాల ఇబ్బందిగా ఉంటుంది. When carrying some load for a distance with one hand, it becomes numb.

సంగ్డి /sangdi/ v. వేటాడు; method of catching rabbits by using fire to dazzle them; (మెతడ్ ఒవ్ కెచిజ్ రెబిట్స్ బై యుసిజ్ పైఅర్ టు డెసల్ దెమ్). సందితగ /sanditaga/ సందులతో. హెర్మి సాంజికున్ సందితగ నేంగ్. బరె వెల్లె సందులో దూరింది.

సంజీకీసి /sāñjīkīsi/ సముదాయించి. వోర్ సాంతాన్ ఇంతోర్ వోన్ జర సంజీకీసి వెహ. అతను చస్తానంటున్నాడతనికి కొంచెం సముదాయించి చెప్పండి.

సందొక /sandoka/ n. పెట్టె; box; (బొక్స్); पेटी; संदूक. పూనంగ్ కప్పింగ్ సందొక తగ ఇరంతెర్. కొత్త బట్టలు పెట్టెలో ఉంచుతారు.

సన్సుమ్ /sansum/ చప్పుడు లేకుండ్. సన్సుమ్ మత్తైకె బతయ్ గమ్మత్ వాయె. చప్పుడు లేకుండా ఉంటే గమ్మతు ఉండదు.

సనివార్ /sanivār/ n. prop. శనివారము; Saturday; (సెటి); शनिवार. నన్న సనివార్ సనిమాత్మన గుడితగ దాంతాన్. నేను శనివారము శని మాత్మ గుడికి వెలుతాను.

సపక్ (సపోక) /sapak (sapōka)/ • చేప పాలుసు. n. పాలుసు; shell; (శెల్).

సపయ్ /sapay/ • adj. సారవంతమైన; fertile; (ఫర్టిల్). కాండిర్ కర్న్వల్ జాగ సపయ్ మందన. పిల్లలు ఆడుకునే స్థలము సారవంతముగా ఉండాలి. • n. పల్లం; deep; (డీప్). మావ రోత్ మున్నె సపయ్ మంత. మా ఇంటి ముందు విశాలమైన చోటు ఉంది.

సపసిప్ప /sapasippa/ adv. తొందర తొందర; quickly; (క్విక్లీ). యేర్ తుంగికున్ సప్ప సిప్ప కప్పింగ్ కెర్తాన్. స్నానం చేసి తొందర తొందర బట్టలు వేసుకున్నాను.

సప్పతెడిస్వల్ /sapnate disval/ కలలో కనిపించుట. నర్క నాకున్ సప్పతెడిస్వల్ మంత. రాత్రి నాకు కలలో కనిపిస్తుంది.

సప్పె కామ్ /sapne kām/ n. అత్యవసర గురించి; emergency; (ఇమజంసి). పిర్ వాంత సప్పె కామ్ కియన. వర్షం వస్తుంది త్వరగా పని చేయాలి.

సప్పె దురియ /sapne duriya/ v. లటక్కున దూర్పు; pop; (పోప్). కేరె పండితున్ సప్పె తొడ్డగ దురియ. అరటి పండును లటక్కున నోటిలో దూర్పు.

సప్పెసా /sapneso/ వెంటనే వెల్లిపో; go immediately; (గో ఇమీడియట్లీ). దాద బాబన్ యెడ్కి వాంత ఇంజెర్ దవాకానతె వోతెర్ సప్పె సాన్. అన్నయ్య నానకి జ్వరము వస్తుంది అని ఆసుపత్రికి తీసుకు వెళ్లారు వెంటనే వెళ్లు.

సప్రి /sapri/ n. చప్పి; veranda; (వరాండు); बरामदा. రోతున్ మున్నె సప్రి చొకొట్ దిసంత. ఇంటి ముందు చప్పి బాగా కనిపిస్తుంది.

సపుర్ /sapur/ n. సన్నము; lean, thin; (లీన్). నూల్ బయ్ సపుర్ మందంత. దారము సన్నముగా ఉంటుంది.

సపోట (మర్త) /sapota (marra)/ n. సపోట (చెట్టు); chickoo tree.

సపోట్ /sapot/ adv. సహాయంగా; आधार; सहारा. తాక వాయెర్ వోర్ మాయ్నన్ బడ్డె సపోట్ మందన. నడవ రాని వ్యక్తికి కర్త సహాయంగా ఉంటుంది.

సబ్బ /sabba/ n. విందు ఆరగించడం; feast, banquet; (ఫీస్ట్). పేన్దగ సబ్బ ఉచ్చి తింజెర్ మంతెర్. దేవుని వద్ద విందు ఆరగించడం చేస్తున్నారు. At the place of the deity, they sit and have a feast.

సబ్బల్ /sabbal/ *n.* గడ్డపార; crowbar; (క్రీవ్బార్); बोज़ा उठाने की ड़ाकी. సబ్బల్ పియ్యి వాష్టె సాంజెర్ మంతోర్. గడ్డపార పట్టుకొని చేనుకు వెలుతున్నాడు.

సబ్బుడ్ /sabbud/ *adv.* గట్టిగా; hard, solid, durable, stiff, firm, strong; (హాడ్); टिकाऊ. సాలబ్ వాట్ట రోన్ బయ్ సబ్బుడ్ మందంత. స్లాబ్ వేసిన ఇళ్లు చాలా గట్టిగా ఉంటుంది.

సబ్బుడ్ ఉర్ఝికియ్యల్ /sabbud urnikiyval/ గట్టిగా కొగిలించు; giving a strong hug; (గివిజ్ ఏయ్ స్ట్రోజ్ హాగ్).

సబాస్ /sabās/ *n.* మంచి; elation. పుస్తక్ వాచి కీతోర్ వోర్ కాండిన్ సబాస్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. పుస్తకము చదివే పిల్ల వాన్ని మంచి అని అంటారు.

సమ్మి /samji/ సంజాయించు. జగ్గంగ్ కీయ్యలిర్కున్ సమ్మి కీసెర్ మంతోర్. గొడవలు చేసేవారిని సంజాయించుచున్నాడు.

సమ్మి కీ- /samji ki-/ *v.* • నచ్చజెప్పు; to console; (ఱు కొన్ సోల్). వెల్లె సోంగున్ వాంతోర్ వోన్ సమ్మి కీసి వెహాన. ఎక్కువగా కోపం ఉన్న వాన్ని నచ్చజెప్పాలి.
• to remove misunderstanding; (ఱు రిమువ్ మిసండర్స్టండింగ్).

సమ్మె మా- /samje mā-/ *v.* అవగతం చేసుకున్న; to be understood; (ఱు బీ అండస్టూడ్). మస్తరల్ వెప్తాంగ్ అవ్ దడంగ్ నాక్ సమ్మెమాతంగ్. గురువు చెప్పిన పాటలను అవగతం చేసుకున్నాను.

సమ్మి /samdi/ *n.* మొత్తం; all, everything, everybody (nm.). *pron.* అన్ని. సమ్మియ్ బాయిక్ నాకున్ సోంగున్ వాతంగ్. అందరు స్త్రీలు నాకు కోపానికి వస్తారు.

సమ్మిన్ ఆక్రీ /samdin ākri/ *adj.* చిట్టచివరి; extreme; (ఇక్ష్మీమ్). మూరంగ్ గాయిక్ సమ్మిన్ ఆక్రీవాంతోర్. ఆవుల కాపరి ఆవులకంటె చివరిగా వస్తాడు.

సమ్మిన్ డగుర్ /samdin ḍagur/ అన్నింటికన్నా పెద్దది; bigger than everything; (బిగర్ డెన్ ఎవ్రితిజ్). ఇద్ పేన్ సమ్మిన్ డగుర్ పేన్ ఆద్. ఈ దేవుడు అన్నింటికన్న పెద్ద దేవుడు.

సమ్మిర్ /samdir/ *n.* అందరు; all; (ఱల్). సమ్మిర్ మీరెమాసి రోన్ వాటంతెర్. అందరు కలిసి ఇల్లు వేసుకుంటారు.

సమ్మిర్ నడ్డుమ్ /samdir naḍḍum/ అందరి నడుమ. రవి సమ్మిర్ నడ్డుమ్ మంతోర్. రవి అందరి నడుమ ఉన్నాడు.

సమ్మిరోర్ /samdiror/ అందరివాడు. సమ్మిర్కున్ చొకొట్ సూడ్వల్ సమ్మిరోర్ ఆందుర్. అందరిని మంచిగా చూసే వాడే అందరివాడు.

సమ్మర్ /samdur/ *n.* సముద్రము; sea; (సీ); समुद्र. సమ్మర్ తగ బయ్ వెల్లె యేర్ మందంత. సముద్రంతో బాగా ఎక్కువగా నీరు ఉంటుంది.

సమ్మర్ కాట్ /samdurkāṭ/ *n.* సముద్ర తీరం; bay; (బేయ్). సమ్మర్ తగ సిర్కుట్ కాట్ మందంత. సముద్ర తీరంతో అంచు ఉంటుంది.

సమ్మె /samdo/ *n.* పూర్తి; full; (ఫుల్); पूर्ण. సమ్మె కామ్ కియన్ సాటి వర్. మొత్తం పని చెయ్యడానికి పాల్గొను.

సమ్మె జగ్ /samdo jag/ పూర్తి ప్రపంచం; whole world; (హూల్ వర్ల్).

సమ్మె జాగంగ్ /samdo jāgaṅg/ అన్ని చోట్ల; in all places; (ఇన్ ఒల్ ప్లేయ్యిస్). సమ్మె జాగంగ్ మర్తక్ ఉర్న్ తెకె చొకొట్ మందంత. అన్ని చోట్ల చెట్లు నాటితే మంచిగా ఉంటుంది.

సమ్మెయ్ /samdoy/ • *adj.* సంపూర్ణమైన; full; (ఫుల్). సమ్మెయ్ బాయిక్ జేవున్ ఉద్దె వాయన. అందరూ అమ్మాయిలు తినడానికి రావాలి. • *n.* మొత్తం; amount; (అమాంట్).

సంబంద్ సెల్లె /samband selle/ సంబంధం లేని; unallied; (అన్ఎల్లెడ్). వోన్కున్ నాకున్ సంబంధం సెల్లె. అతనికి నాకు సంబంధం లేదు.

సమ్మర్ /sammar/ *n.* కొత్తిమీరు; coriander; (కారియెండర్); धनिया. కుసిడగ సమ్మర్ వాట్టెకె కుస్తి చొకొట్ ఆంత. కూరలో కొత్తిమీర వేస్తే కూర మంచిగా అవుతుంది.

సమ్మ్య /samya/ *n.* దీప స్తంభం; metal lamp; (మెటల్ లాంప్).

సంసారం /sansār/ *n.* సంసారం; family; (ఫామిలి). ఆడ్మాడొన్ సంసారం కీంతెర్. పెండ్లం మగలు సంసారం చేస్తారు.

సమ్మజ్ వాలె /samaj vāle/ *adj.* ఓర్పు గల. వోర్ వెల్లె సమ్మజ్ వాలే ఆందుర్. ఆయన ఎక్కువ ఓర్పు గల మనిషి.

సమ్మడ్ కీమ్ /samaḍ kīm/ బల పరుచు; support; (సపోట్).

సమ్మడ్ కీత /samaḍ kīta/ మైదానంగా చేసింది.

సమ్మడ్ ఆత /samaḍāta/ *adv.* సమానంగా; equally; (ఈక్వలి). కుడెర్ తగ యేర్ నించికున్ సమ్మడ్ ఆత. నదిలో నీరు నిండి సమానంగా అయింది.

సమ్మర్ పాల /samar pāla/ *n.* కొత్తిమీర; coriander leaf; (కారియెండర్ లీఫ్). సమ్మర్ పాల కుసిడగ వాట్టెకె కుస్తి చొకొట్ ఆంత. కొత్తిమీర కూరలో వేస్తే కూర రుచికరంగా ఉంటుంది.

సమ్మొక /samoka/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेठ; वृक्ष.

సమ్మ కర్నవల్ /say karsval/ కోతికొమ్మచ్చి. కాండిర్ పేకింగ్ మర్తతగ సమ్మ కర్నవల్. అమ్మాయిలు అబ్బాయిలు కలిసి కోతికొమ్మచ్చి అట ఆడుతున్నారు.

సమ్మగరె /saygare/ *num.* యాభై; fifty; (ఫిఫ్టి); पचास.

సరం సెల్లె /saram selle/ సిగ్గు లేదు; having no shame; (హావిజ్ నో శేయ్య్). తాన్ సరం సెల్లె. ఆమెకు సిగ్గు లేదు.

సరముండి /saramuṇḍi/ సిగ్గు లేనివాడు; shameless fellow; (శేయ్య్ లాస్ ఫెలో).

సర్క /sarka/ v. జరుగు; move; (మువ్). నిమ్మె జర్రసి హబ్బి సర్క. నీవు కొద్దిగా అక్కడ జరుగు.

సర్కార్ /sarkar/ n. సర్కార్; government; (గవన్మంట్); सरकार; शासन; अधिकार. ఇద్ సర్కార్ సష్టిరయ్ ఆండ్. ఈ సర్కార్ ఆందరిది అవుతుంది.

సర్కార్ త హాక్ /sarkarta hāk/ n. సర్కార్ అధికారి; government office; (గవన్మంట్ ఒఫీస్). బొమ్మితున్ కహ్వల్ సర్కార్త హాక్ మందంత. భూమి కొలవడం సర్కార్ పని.

సర్కే మా- /sarkē mā-/ v. జరిగి పోయింది; to shift; (ఱు శిప్ట్); परिवर्तन. మావ రోత పిడ్క సర్కే మాసెర్ మాత. మా ఇంటి పెంక జరిగి పోయింది.

సర్త /sarta/ చింపుట; to be torn; (ఱు టీయర్); चीरना. నావ ఆంగ్డి చహ్కానగ టట్టి సర్త. నా అంగి ముళ్లలో తట్టుకొని చినిగింది.

సర్త లెంగ్ /sarta leṅg/ పరిలిన రాగము. వోన లేజ్ సర్త లేజ్. అతని రాగము పరిలినది.

సర్త్ /sart/ v. ఒప్పందం; torn; (ట్రోవ్). నాగు నన్న సర్త్ వాట్టామ్. నాగు నేను ఒప్పందం వేసాము.

సర్దె సూడ్యల్ /sarde sūḍval/ మార్గంలో చూడడం. బీరావు కష్టింగ్ పియ్యి సోనె నన్ సర్దె సూడ్యల్. బీరావ్ బట్టలు పట్టుకొని వెళ్ళేటప్పుడు నేను చూసాను.

సర్నె సాన్వల్ /sarne sonval/ రుట్లుమని బయలుదేరు.

సర్య /sarya/ n. అల్లటం; tie; (ట్రై); बाँध; कस. నిమ్మె కట్టుల్ సర్య. నీవు మంచం అల్లు.

సర్రి /sarri/ n. హారం; silver neck ornament; (సెక్ ఒర్నమెంట్). గోటితగ కెర్వల్ సర్రి.

• గొల్పు. మర్మిన్కె నొవనగ గోటితగ సరి సాక్రికెరుసంతెర్. పెళ్ళిల్లలో వరుని మెడలో గొలుసు వేస్తారు.

సర్య /sarva/ v. మిగులు; the grain that remains in the field after threshing; (పాండ్ఎడ్).

సరి /sari/ n. • మార్గము; road; (రోడ్); सड़क. మా నాటి సాందన్ సాటి సరి మంత. మా ఊరు వెళ్ళడానికి దారి. ద్వారం; road, path.

సరి తాక్- /sari tāk-/ n. బాటసారి; to go along the road; (ఱు గో అలోజ్ ద రోడ్). వహుక్కెకె కాల్ సరి దాంతెర్. వ్యవసాయానికి వెళ్లేటప్పుడు బాటసారి వెల్లుతారు.

సరి సూడ్- /sari sūḍ-/ v. ఎదురు చూచుట; to wait for, expect (lit. to watch the road); (ఱు వేయ్ట్). బయ్యె వాష్టల్ వాయోయ్ ఇంజెర్ సరి సూడంతోన్. అమ్మ చేను నుండి రావడంలేదు అని ఎదురుచూస్తున్నాను.

సరి- /sari-/ n. అల్లు; to weave; (ఱు వీవ్); बुनना. పుజర్కె టొక్లింగ్ సరియంతెర్. కొలాములు, గులాలు తయారు చేస్తారు. The 'pujari' (Kolams) weave baskets.

సరి వెహ /sari vaha/ దారి చెప్పు. నార్నూర్ సరి వెహ. నార్నూరు దారి చెప్పు.

సరి సూడ్యన్ /sari sūḍṅ/ v. ఎదురు చూసాను; I have waited; (ఱ హెవ్ వేయ్ట్). బన్ స్టెసన్ తగ బస్సున్ సాటి సరి సూడ్యర్ మంతోన్. బన్ ప్రయాణ ప్రాంగణంలో బస్సు రాక కోసం ఎదురు చూస్తున్నాను.

సరిత /sarita/ n. అల్లడం; knitting; (నిటిజ్). మావ రోన్ నుల్కతె సరిత కత్తుల్ మంత. మా ఇంట్లో తాడుతో అల్లిన మంచం ఉంది.

సరిత్ నడ్డుమ్ /sarit naḍḍum/ దారి నడుమలో. సరిత్ నడ్డుమ్ బండంగ్ మత్తెకె బండ లాక్సి అర్తంతెర్. దారి నడుమలో రాళ్లు ఉంటే రాయి తాకి పడిపోతారు.

సరిత్ పొర్రో /sarit porro/ దారిలోపైకి. పత్తంగ్ సరిత్ పొర్రో పరు సీంతెర్. పతంగులు దారిలోపైకి ఎగిరిస్తారు.

సరితోహే /saritohē/ దారి చూపేది. గుడ్డిన్ సరితోహ్యల్ వరొర్ మందన. గుడ్డివానికి దారి చూపేవాడు ఒక్కరు ఉండాలి.

సరింగ్ అవ్వల్ /sariṅg avval/ మార్గాలు దాటడం; crossing roads; (క్రోసిజ్ రోడ్స్).

సరింగి /sariṅgi/ వాయిద్య పరికరం; musical instrument; (ముసికల్ ఇంస్టుమెంట్).

సరివల్ /sarival/ n. అల్లడం; knitting; (నిటిజ్). పుజర్కెన్ టొప్లింగ్ సరివల్ ఆదత్ మంత. కొలవర్లకు గులాల్లడం అలవాటు ఉంది.

సరిసూడ్యక్ /sarisūḍvak/ దారి చూడకుండా. వాష్టల్ బయ్యె వాయోయ్ ఇంజెర్ కాండిర్ సరి సూడ్యక్ మందంతెర్. చేను నుండి అమ్మ రాక కోసం పిల్లలు దారి చూడకుండా ఉంటారు.

సరు కీమ్ /saru kīm/ v. అనుమతించు; permit; (పమిట్);
 अनुमति दे; इजाजत दे.

సరున్ /sarun/ n. శ్మశానం; funeral pyre; (ప్యూనరల్ పైర్).
 సాతార్ మాయ్ నన్ తడ్డి లాచి కీంతెర్ అదెన్ సరున్
 ఇంతెర్. చనిపోయిన వ్యక్తిని శ్మశానంలో కాల్చుతారు.

సరుసి /sarusi/ n. చింపి; tear; (టీయర్). తన్వంగ్ కష్టింగ్
 సరు సీంతోర్. బట్టలను చింపుతున్నాడు.

సరె /sare/ num. ఇరవై; twenty; (ట్యెంటి); बीस.

సలల ఇంత /salala inta/ సలసల మరుగుతుంది. కాస్త
 కచ్చితగా యేర్ వడితెకె సలల ఇంత. మరిగిన ఇనుముపై
 నీరు వేస్తే సలసల అని చప్పుడు వస్తుంది.

సల్లె /salle/ n. దేవ ప్రతిమ; sacred spear head; (సీయర్ హెడ్).
 అసల్ పెర్న పేన్డన్ సల్లె ఇంతెర్. అసలు
 పెద్ద దేవున్ని దేవ ప్రతిమ అంటారు.

సవతి బాయ్కె /savati bāyko/ రెండవ పెండ్రం; second
 wife; (సెకండ్ వైఫ్). బాయ్కె మన్నె కెగిర్ ఉండుంది
 తుంగై తాన్ సవతి బాయ్కె ఇంతెర్. పెండ్రం ఉండగా
 రెండవ పెండ్రం చేసుకుంటే ఆమెను సవతి పెండ్రం
 అంటారు.

సవతి మూండ్ /savati mūnd/ పెనిమిటికి ముగ్గురు పెళ్ళాలు.
 నాకున్ సవతి మూండ్ బాయ్కెక్ మంతంగ్. నాకు
 పెనిమిటికి ముగ్గురు పెళ్ళాలు ఉన్నారు.

సవతి రండ్ /savati raṇḍ/ పెనిమిటికి రెండు పెళ్ళాలు.

సవద్ /savad/ n. రుచి; taste; (టీయ్యూ); स्वाद. కుస్రింగ్
 అట్టెకె జర్రసి కెయ్ దగ వాట్సి సవద్ సూడంతెర్. వంటలు
 చేసేటప్పుడు కొద్దిగా చేతిలో వేసి రుచి చూసుకుంటారు.

సవరి (మర్) /savari (marra)/ n. చెట్టు; kind of a tree
 much used for firewood; (ట్రీ); पेड़. సవరి మర్తగ
 బూత్ మందంత. ఈ చెట్టులో దయ్యం ఉంటుంది.

సవల్ /saval/ n. ప్రశ్న; answer; (ఆంసర్). మస్తరల్ పూసి
 కీత సవల్ తున్ కాండిర్ జబన్ సీంతెర్. గురువు అడిగినా
 ప్రశ్నలకు పిల్లలు జవాబులు ఇస్తారు.

సవ్రి కియ్యల్ /savri kiyval/ తయారు చెయ్యి; ride; (రైడ్).
 యేందన్ సాటి సవ్రి కియ్యల్. నృత్యం చెయ్యడానికి
 తయారు చెయ్యడం.

సవ్రి కి- /savri ki-/ v. తయారు చేయు; to prepare, get
 ready; (టు ప్రిపేర్); सँवारना.

సవ్రె /savre/ n. ముస్తాబు; fashion; (ఫాషన్); श्रृंगार; सज धज.
 హాటుం సాందన్ సాటి బయ్యె సవ్రెమాసెర్ మంత.
 అంగడికి వెళ్లడానికి అమ్మ ముస్తాబు అవుతుంది.

సవ్రెమామ్ /savremām/ తయారగు. నిమ్మె సవ్రెమామ్
 ఇంజెర్ బాయిక్ పాట వారంతంగ్. నీవు తయారు అవువు
 అంటు స్త్రీలు పాట పాడుకుంటారు.

సవ్లత్ /savlat/ n. సౌకర్యం; comfort; (కంఫర్ట్); सुविधा;
 सहूलियत; सुभीता. మావ నాటి బన్న సవ్లత్ సెల్లె. మా
 ఊరికి బన్ను సౌకర్యం లేదు.

సవ్లత్ సెల్వ /savlat selva/ n. అసౌకర్యం;
 discomfort; (డిస్కంఫర్ట్).

సవ్వు /savva/ n. పావు; a quarter; (ఏయ్ క్వోటర్).

సవ్వుద్దు /savvadna/ adj. రుచికరమైన; tasteful; (టేయ్య్
 ఫుల్). గాటొంగ్ కుస్రింగ్ సవ్వుద్దుంగ్ మత్తెకెన్ తింతెర్.
 అన్నము పప్పులు రుచికరమైనవి ఉంటేనే తింటారు.

సవ్వి /savvi/ n. మాంసము; meat; (మీట్); माँस. జేవుంతగ
 ఉంది ఉంది సవ్వి వహ్ని కీతెర్. విందు ఆహారంలో
 ఒక్కొక్క మాంసం ముక్క వడ్డించారు. During a big
 feast they dish out a piece of meat each.

సవ్విటుక్కె /savvitukḍe/ n. మాంసపు ముక్క; chuck; (చక్).
 వెయ్యకి అద్ సవ్విటుక్కె పేకి కీమ్. ఉడకని మాంసపు
 ముక్కను పారవెయ్యి.

సవ్విత అంగుర్ పండి /savvita aṅgur paṇḍi/ పుల్లని ద్రాక్ష
 పండు.

సవ్వితెల్ల /savvitelta/ కండరము తేలింది. నావ కెయ్ ద
 సవ్వి తెల్ల. నా చేతి కండరము తేలింది.

సవిత /savita/ • n. పులుపు; sour; (సౌఅర్); खट्टा. సవితంగ్
 తిత్తెకె కోక్ల వాంత. పులుపు తింటే దగ్గు వస్తుంది.
 • adv. చేదుగా; bitterly; (బిటలి).

సవెయ్ /savey/ n. వడ్డి; interest; (ఇంట్రస్ట్). నన్న ఇద్
 సాల్వన్ సవెయ్ దహ హజర్క్ కొత్తంగ్ తత్తాన్. నేను ఈ
 సంవత్సరము వడ్డితో పదివేలు డబ్బులు తెచ్చుకున్నాను.

సస్తా /sasto/ adj. సులువైన; easy; (ఈసి). నన్న తయర్ కీత
 డిక్సనరి సప్లిర్ వాచికియై సస్తా మందంత. నేను తయారు
 చేసి డిక్షనరీ అందరికి చదవడానికి సులువుగా ఉంటుంది.

సస్తాతె /sastote/ adj. అనుకూలమైన; easy; (ఈసి). హాటుంనె
 సస్తావాలెక్ యేతన. అంగడిలో అనుకూలమైనవి కొనుక్కో.

సహాయ్ /sahay/ n. సహాయం; relief; (రిలీఫ్); सहाय; मदद.

స్వబావ్ /svabāv/ n. రూపురేఖ; outline; (ఔట్లైన్). తుకారాంన
 స్వబావ్ బహాన్ మంత. తుకారాం రూపురేఖలు ఏలా ఉన్నవి.

స్వర్గ /svarga/ n. స్వర్గం; heaven; (హెవన్); स्वर्ग; बहिश्त.
 మాయ్ సాతెకె స్వర్గ్ నె సెల్లెకె పాతడై దాంతోర్. వ్యక్తి
 చనిపోతే స్వర్గానికి లేక నరకానికి పోతాడు.

స్వాతంత్ర్యం వాత /svātantryam vāta/ adj. స్వాతంత్ర్యం
 పొందిన; got independence; (గౌట్ ఇండిపెండెన్స్). మావ
 దేసున్ 1947 సాల్ దగ స్వాతంత్ర్యం వాత. మన దేశానికి
 1947 లో స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది.

సా- /sā-/ n. చావడం; to die; (టు డై); मरना.

సాతార్ /sātor/ adj. మరణించాడు; dead; (డెడ్); मृत.

సాకలి /sākali/ *n.* గొల్సు; chain; (చేయ్యి); ज़ंजीर.

హార్మింగ్ సాకలిని దోహంతే. బర్రెలను గొల్సులతో కట్టుతారు. They tie the buffaloes with a chain.

సాక్రి /sākri/ *n.* గొల్సు; chain; (చేయ్యి). నొవ్రల్ నొవ్రిన గోటితగ సాక్రికెరుసీసెర్ మంతోర్. వరుడు, వధువు మెడలో గొల్సు వేస్తున్నాడు.

సాకుర్ /sākur/ *n.* • చక్కెర; sugar; (శుగర్). ఉచ్ డెండెనల్ సాకుర్ నివైమాంత. చెరకు నుండి చక్కెర తయారవుతుంది. • పంచదార; sugar; (శుగర్); चीनी. సాకుర్ గోడ్ మందంత. పంచదార తియ్యగా ఉంటుంది.

సాజ నియ్యల్ /sāṅa siyval/ సాగింప చెయ్యడం. నింవంగ్ కార్క్ సాజ సీమ్ ఇంతోర్. నీ కాళ్లు సాగదీయు అంటున్నాడు.

సాజుసిమ్ /sāṅusim/ సాగదిమ్. ఆకుడ్ కూసతున్ కాతినగ వోసి సాజుసిమ్. చిన్న కూసను కమ్మరి దగ్గర తీసుకు వెళ్లి సాగ దీయు.

సాట /sāṭa/ బండి చాట; frame of a cart; (ఫ్రేమ్మ్యు ఒవ్ ఏయ్ కాట్).

సాట్ /sāt/ *num.* (60) అరవై; sixty; (సిక్స్టి); साठ. మావ తాలుక సాట్ కిలో మిటర్స్ లజ్ మంతంగ్. మా తాలుక అరవై కిలో మిటర్లు దూరం ఉంది.

సాడ /sāḍa/ *n.* బడి; school; (స్కూల్); स्कूल. కాండిర్ పేకింగ్ కరియన్ సాటి నార్ నాటె సాడ మంత. బాలురు, బాలికలు, చదువుకోవడానికి ఊళ్ళలో బడులున్నాయి. In order for boys and girls to learn, there is a school in each village.

సాడత పొరొల్ /sāḍata porol/ బడిపేరు. మీవ సాడత పొరొల్ బతల్?. మీ బడిపేరు ఏమిటి.?

సాడి /sāḍi/ *n.* చీర; sari; (సారి); साडी; वस्त्र. చహార్కెనె మన్వలిక్ బాయిక్ సమ్మియ్ సాడింగ్ పోండంతంగ్. పట్టణాలలో ఉండే అమ్మాయిలు అందరూ చీరలు కట్టుకుంటారు.

సాడి పాసుడి /sāḍi pāsudi/ *n.* • సాడి బట్టలు; sari and blanket; (సారి ఎండ్ బ్లాంకెట్). మర్మినగ సాడి పాసుడి సీంతేర్. పెళ్ళిళ్లలో సాడి బట్టలు ఇస్తారు.

సాత్ నియ్యల్ /sāt siyval/ సహాయపడే వాడు; person who helps; (పసన్ హు హెల్ప్స్). నావ కామ్ నగ సాత్ నియ్యల్ ఆందుర్. నా పనికి సహాయపడే వాడు.

సాతి /sāti/ *n.* రొమ్ము; chest; (చెస్ట్); संत. జన్వర్త సాతితున్ పాతెకె జన్వర్ సాంత. జంతువు రొమ్మును కొడితే జంతువు చనిపోతుంది.

సాతోర్ /sātor/ *v.* మరణించు; depart; (డిపార్ట్). రామ్ సాతోర్. రామ్ మరణించాడు.

సాదరన్ /sāḍaran/ *adv.* సామాన్యంగా; lay; (లేయ్). రమేన్ బయ్ సాదరన్ మందంతోర్. రమేష్ చాలా సామాన్యంగా ఉంటాడు.

సాదర్ /sāḍar/ *adj.* సామాన్య; simple; (సింపల్). నావ బేబుల్ సాదరన్ మంత. నా బేబులు సామాన్యంగా ఉంది.

సాదల్ వాలె /sāḍal vāle/ *adj.* సామాన్యమైన; common; (కొమన్).

సాదలిక్ /sāḍalik/ సామాన్య. పేస్కున్ సాదలిక్ కట్టింగ్ యేత్ తోర్. దేవుడు చేసేటప్పుడు సామాన్య బట్టలు తీసుకున్నారు.

సాద్- /sād-/ *n.* కాయడం; to bear fruit; (టు బేర్ ఫ్రుట్). అంగుర్ పండింగ్ గుత్తింగ్ గుత్తింగ్ సాదంత. ద్రాక్ష పండ్లు గుత్తులు గుత్తులుగా కాస్తుంది.

సాద్రల్ /sāḍral/ *adj.* సుందరంగా; lovely, gorgeous, charming, wonderful; (లవ్లీ); मनोहर. నాగోబపేన్ బయ్ సాద్రల్ మంత. నాగోబా దేవుడు చాలా సుందరంగా ఉన్నాడు.

సాద్రి /sāḍri/ *adv.* మంచిగా; good, well; (గుడ్). మల్ పోరి బయ్ సాద్రి దిసంత. నెమలి పిల్ల చాలా అందంగా కనిపిస్తుంది.

సాద్వల్ /sāḍval/ *n.* కాయ; acorn; (ఎకోర్న్); फलकच्चा. జామ్ మర్క కాయంగ్ సాదంత. జామ్ చెట్టు కాయలు కాస్తుంది.

సాది కీమ్ /sādi kīm/ v. కొట్టడం; charm; (డామ్); **मंत्रित** कर; जादू टोना कर; **मंत्र फूंक**; **मंत्र मुग्ध कर**; कील.

సాదించ /sādiñca/ v. చేయుము; attain; (అటేన్). నిమ్మె ఇత్త కామ్ సాదించ. నీవు అనుకున్న పని సాధించు.

సాంగ్ - /sāng-/ n. సాగడం; to spread out (plants, etc.), to stretch something; (టు స్ట్రెచ్). వాష్టేతేరియ వేలి హిక్కెహక్కె సాంగంత. చేనులో బుడ్డు కాయ తీగ ఇటు అటు సాగుతుంది. In the field, the 'tediya' vine spreads out all over.

సాంవ్ /sānc/ n. అవకాశం; opportunity; (ఒపర్టునటి). సాంవ్ వాతదెన్ సుటి కియ్య. వచ్చిన అవకాశం విడువ కూడదు.

సాంత కీమ్ /sānt kīm/ సాంతి యుత పరుచు; make peace; (మేయ్ పీస్). మావొన్ సాంతి కీమ్. మా వారికి సాంతి పరుచు.

సాంతి ఇర్ /sāntirra/ ఆనంద పెట్టు; pleasure; (ప్లెజర్). పేన్సి సమ్మిర్కున్ సాంతి ఇర్. దేవుడా అందరిని ఆనందంగా ఉంచు.

సాంతన్ /sāntna/ adj. నిర్మలమైన; peaceful; (పీస్ఫుల్). సాంతన్ విచర్ కీమ్. నిర్మలంగా విచారించు.

సాంతెమనవల్ /sāntnemanval/ శాంతితో ఉండడం; be at peace; (బీ ఎట్ పీస్). సమ్మిర్ దేస్సుర్ సాంతె మందన ఇంజెర్ ఇన్. దేశంలో ఉన్నవారు అందరూ శాంతితో ఉండాలి.

సాంతి /sānti/ n. • ఓర్పు; patience; (పేయ్ంస్); सहनशीलता; धैर्य; सत्र. • సాంతి; leniency; (లీనియిసి); शान्ति. దుస్మన్ మత్తార్ వోర్- సాంతె దుస్మన్ వాలెన్ మన్ సాంతి ఆంత. శత్రువు మరణేస్తే వాని మనస్సు కుదుటపడుతుంది.

సాంతి సెల్వ /sānti selva/ adj. మనశ్శాంతి లేని; uneasy; (అనీసి). బతయ్ మని చింత మత్తె వోన మనస్సు సాంతి మన్నో. ఏమైనా ఇబ్బందిలో ఉన్న వాన్ని మనస్సు మనశ్శాంతిగా ఉండదు.

సాన గడ్డ /sāna gadda/ ఒక రకమైన గడ్డ. సాన గడ్డ ఇన్వర్ గిర్ మందంత. ఒక రకమైన గడ్డ కూడ ఉంటుంది.

సాన పాట /sāna pāṭa/ చనిపోయినప్పుడు పాడుతారు. సాన పాటంగ్ గిర్ వారంతెర్. చనిపోయినప్పుడు పాటలు పాడుతారు.

సాన పూజ /sāna pūja/ చనిపోయినవారి పూజ; prayer to a dead person; (ఫ్రైర్ టు ఏయ్ డెడ్ పసన్). సాన పూజ కీంతెర్. చనిపోయిన వారి పూజ చేస్తారు.

సాన మక్కె /sāna makke/ అడవి మొక్కజొన్న.

సానల్ /sānal/ n. మృతుడు; corpse, dead man; (కోప్స్); लाश.

సానె /sāne/ n. మృతురాలు; corpse (f.); (కోప్స్).

సాప /sāpa/ n. వంకాయ; brinjal, egg plant; (బ్రింజల్); **बैंगन**. సాపంగ్ కుస్తి అట్టి తిత్తె బయ్ చొకోట్ ఆంత. వంకాయ కూర వండి తింటే చాలా రుచిగా ఉంటుంది.

సాపంగ్ /sāpaṅg/ n. వంకాయలు; aubergine; (ఔబర్జీన్); **बैंगन**. సాపంగ్ వాడితగ పండంతంగ్. వంకాయలు తోటలో పండుతాయి.

సాపంగ్ మిర్చంగ్ /sāpaṅg mircaṅg/ n. కూరగాయలు; vegetables (lit. eggplants-chillies); (వెజిటబ్ల్స్). వొమ్మన్ సాటి హాటుమ్మె సాపంగ్ మిర్చంగ్ తరంతెర్. అంగడిలో అమ్మడానికి వంకాయలు, మిరపకాయలు తెస్తారు. They take vegetables to the market in order to sell them.

సాప్ /sāp/ n. ముల్లు; thorn; (థార్న్); **काँट**. చెప్పల్కె కెర్వెకె కాల్కున్ సాప్ గండంతంగ్. చెప్పులు వేసుకోక పోతే పాదాలకు ముల్లు గ్రుచ్చుకుంటాయి. Without wearing 'chappals' (slippers) thorns will prick your feet.

సాప్ కీ - /sāp kī-/ v. బాగుపరుచు; to clean; (టు క్లీన్); **स्वच्छ**. మండత సడపి సాప్ కీసెర్ మంతోర్. మండపము యొక్క పెడ బాగు పరుచుచున్నాడు.

సాప్ సపయ్ కీ /sāp sapay kī/ v. పరి బాగుపరుచుట; to clean up; (టు క్లీన్ అప్); **भद्र**.

సాప్టి కీ - /sāpṭi kī-/ v. దొరక పట్టుట; to catch up with; (టు కెప్ అప్ విద్). నన్న బస్సున్ కరుమె సాప్టి కీతోన్. నేను బస్సును దగ్గరలోనే దొరక పట్టాను.

సాష్టామా- /sāpḍe-mā-/ v. దొరికింది; to be caught up to; (టు బీ కొట్ అవ్ టు). నన్న కల్లెన్ సాష్టా కీతాన్. నేను దొంగను దొరికించాను.

సాప్ కీమ్ /sāp kīm/ v. బాగుపరుచు; make clean; (మెయ్యి క్లీన్). రోతున్ సాప్ కీమ్. ఇంటిని బాగు చెయ్యి.

సాపెన /sāpena/ v. శపించు; wield; आज्ञा दे; शासित कर; हकूम दे. జగ్గంగ్ కీనెకె నీవ రోన్ సత్తెనాన్ ఆయి ఇంజెర్ సాపెనంగ్ సీంతెర్. గొడవలు అయ్యేటప్పుడు నీ ఇల్లు పాడై పోని అని శపిస్తుంటారు.

సాబున్ /sābun/ n. సబ్బు; soap; (సోప్); साबुन. రోజు సాబునైయేర్ తుంగైకె చొకొట్ మందంతెర్. రోజు సబ్బుతో స్నానం చేస్తే మంచిగా ఉంటారు.

సామ్ /sām/ v. చనిపో; die; (డై); चल बस.

సాండియల్ /sāndiyal/ నంది లాంటి వాడు. మూరనగ ఉంది సాండియల్ మందంత. ఆవులలో నంది లాంటిది ఉంటుంది.

సామ /sāma/ కొర్రలు; sanva corn.

సామన్ నడ్డుమ్ /sāman naḍḍum/ వస్తువుల మధ్య; between things; (బిట్వీన్ తిక్స్). సామస్తున్ నడ్డుమ్ తరన్ మంత. వస్తువుల మధ్య పాము ఉంది.

సామను కోలి /sāmanu kōli/ n. సామాను గది; closet; (క్లోసెట్).

సాయన్ లాసి /sāyan lāsi/ చావడానికి. వొర్ సాయన్ లాసి సాత్తొర్. అతను చావడానికి పోయాడు.

సాయ్ /sāy/ n. సిర; ink; (ఇంక్); स्याही. సాయ్ నిహ్చి లిహికియ్యల్ పొంటిన్. సిర పోసి రాసే పెన్ను.

సాయ్బల్ /sāybal/ n. మొగడు; husband; (హుస్బండ్); भर्ता; पति; खाविंद. వెయ్లెక్ తనొవ్విర్ మాడ్సాన్ సాయ్బల్ ఇంతంగ్. మహిళ తన మొగుడిని సాహెబ్ అని పిలుస్తారు.

సాయ్మన్ /sāyman/ ఇల్లు ముందు; in front of the house; (ఇన్ ఫ్రంట్ ఒవ్ ద హౌస్). అట్టన్ సాటి రోతున్ మున్నె సాయ్మన్ వాటంతెర్. వంట చేసుకోవడానికి ఇంటిముందు తయారు చేస్తారు.

సాయ్వల్ /sāyval/ చని పోవడం; died; (డైడ్). పిస్వల్ కటిన్ ఆత ఇంజెర్ సాయ్వల్ చొకొట్ సెల్లె. బ్రతకడం కష్టం అని చనిపోవడం మంచిది కాదు.

సాయ్లెన్ గిర్ /sāylen gir/ adj. చావుకైన. కామ్ కియ్లెన్ ఆయెవోర్ సాయ్లెన్ గిర్ పజ్జె వాయెర్. పని చేత కాని వాడు చావుకైన వెనకాడడు.

సార ఆయ్యల్ /sāra āyval/ adv. వరుసగా; abreast; (ఏయ్బ్రెస్ట్); क्रम से; सिलसिलेवार.

సార్కితెర్ /sārkitēr/ పంపించారు. నావ నేలడున్ పరికన్ లిహికియ్యెన్ సార్ కీతాన్. నా చెల్లెలను పరీక్ష రాడానికి పంపించారు.

సార్మి /sārmi/ •adv. వరుసగా; row, in a line; (రీ); पंगत. మూరంగ్ మారగ్గుగ సార్మి పియ్యి కేడతె దాంతంగ్. ఆవులు దారిలో వరుసలో అడవికి వెళతాయి.

•n. వరుస. పొలిస్కె సార్మి పియ్యి దాంతెర్. పోలీసులు వరుసలో వెళ్లతారు. •n. క్రమం; order; (ఒడర్). కోట్నుగ సార్మి తెనిప్పు సీంతెర్. కోర్టులో క్రమం ప్రకారం నిలబడతారు.

సార్ మేడి /sār mēḍi/ జిల్లా అధ్యక్షుడు. రాయి సంటర్నున్ వరార్ సార్ మేడి మందంతొర్. రాయి సెంటర్కు ఒక సార్ మేడి ఉంటాడు.

సారి /sāri/ n. రొట్టె; bread; (బ్రెడ్); रोटी. మనోజ్ నేండ్ జొన్న సారి తింజెర్ మంతొర్. మనోజ్ ఈ రోజు జొన్న రొట్టె తింటున్నాడు.

సారి కియ్- /sāri kiy-/ పంపి వెయ్యి; send away; (సెండ్ అవేయ్).

సారితిహ /sāritiha/ రొట్టె తినిపించు. బయ్యె నాకున్ సారి తిహ ఇంత. అమ్మ నాకు రొట్టె తినిపించుంటుంది.

సారుంగ్ /sāruṅg/ num. ఆరు; six (nm.); (సిక్స్). నాకున్ సారుంగ్ బొట్టంగ్ మంతంగ్. నాకు ఆరు వేళ్లు ఉన్నాయి.

సార్విర్ /sārvir/ num. ఆరుగురు; six (m.); (సిక్స్).

సారువ /sāruva/ n. తాపీ; trowel; (రహస్య). మేస్త్రినిగ సారువ గిర్ మందంత. మేస్త్రి దగ్గర తాపి ఉంటుంది.

సారె సారె /sāre sāre/ n. క్రమము; order; (ఒడర్). పేన్ల పూజ కీనెకె సారె సారె నిలంతెర్. దేవుని పూజ చేసేటప్పుడు వరుసలో నిలబడతారు.

సాల్ /sāl/ n. సంవత్సరము; year; (యాయర్); साल. సాల్డున్ ఉంది జోక దివడి సడ్ వాంత. సంవత్సరానికి ఒక్కసారి దీపావళి పండుగ వస్తుంది.

సాలి /sāli/ adv. ప్రతి సంవత్సరము; annually, once a year; (ఎంయుఅలి); हर साल. సాలి సాలి జెండ పోర మహిన్ 15 తారికున్, పూస్ - మహిన్ 26 తారికున్ చడి కీంతెర్. ప్రతి సంవత్సరంలో తేది: 15 ఆగష్టు, 26 జనవరి నా జెండాను ఎగుర వేస్తారు. Every year on the days of August 15 and January 26 the flag is flown.

సాలె (మర్) /sāle (marra)/ n. అందుక చెట్టు; kind of a tree especially used during marriage ceremony; (త్రీ); पेड़. సాలె మర్త మర్మిన్ గ ముండ కోడ కీంతెర్. అందుక చెట్టు కట్టితో పెళ్ళి పీటలు చేస్తారు. They use the * tree to make the center pole and horse-shaped beam for a wedding. *strychnos potatorum*.

సాలెత బొమ్మ /sāleta bomma/ అందరూ చెట్టు బొమ్మ.

సాల్లి /sāvli/ n. నీడ; shadow; (శెడీ); छाया. మర్కన్ సాల్లితె కాండిర్ కర్నంతెర్. చెట్ల నీడలో పిల్లలు ఆడుకుంటారు.

సావ్ కారల్ /sāv kāral/ *n.* యజమాని; owner; (ఓనర్).
బాకి సీంథోర్ వోన్ సావ్ కారల్ ఇంతెర్. అప్పు ఇచ్చే వాన్ని
యజమాని అంటారు.

సాస్త్రమ్ /sāstram/ *n.* శాస్త్రము; chronicle; (క్రోనికల్). సాస్త్రం
ఇత్తెకె కోయ్ తుర్ పసంద్ కియ్యుర్. శాస్త్రము అంటే
గోండులకు నచ్చదు.

సాసి తెద్యల్ /sāsi tedval/ చావు నుండి బయట పడడం;
recovering from a coma; (రికవరీజ్ ఫ్రొమ్ ఏయ్ కోమా).
నన్న పిట్టతున్ పాతొన్ తె పరిసి సొడిత. నేను పిట్టను
కొట్టాను లేచి ఎరిగిపోయింది.

సాసి నెండ్తొర్ /sāsi neṅṅtor/ *n.* పునర్జన్మ; rebirth; (రిబిత్).

సికటి /sikaṭi/ *n.* చీకటి; darkness; (డాక్నస్); अंधेरा.
నర్కక్ కరంట్ సొత్తెకె సికటి ఆంత. రాత్రి వేళ్ళతో
(ఏద్యుత్) కరెంట్ పోతే చీకటి అవుతుంది. When the
electricity goes off at night, darkness comes.

సికటితె /sikaṭite/ *n.* చీకటిలో; touch in the darkness;
(టచ్ ఇన్ ద డాక్నస్). సికటితె తిరితెకె దన్కంగ్
లాగంతంగ్. చీకటిలో తిరగడం వల్ల దెబ్బలు తగిలాయి.

సికర్ /sikaṛ/ *n.* వేట; hunting; (హంటింగ్); शिकार. నెయ్య్
పియ్యి సికరి సొత్తెర్. కుక్కలను పట్టుకొని వేటకు వెళ్లారు.

సికర్ కి- /sikaṛ ki-/ *n.* వేటాడడం; to hunt (work); (టు
హంటి); शिकार का खेल.

సికరి /sikaṛi/ • *v.* వేటాడు; hunt; (హంటి); शिकार खेल.
వెర్కడ్ తిందన్ లాసి యెల్లితున్ సికరి కీత. పిల్ల తినడానికి
ఎలుకను వేటాడింది. • *n.* వేట; hunt; (హంటి); शिकार;

సిక్క /sikka/ *n.* ఉట్టి; net bag to hang things in; (నెట్ బెగ్).
సారింగ్ ఇర్వల్ సిక్క. రొట్టెలు ఉంచే ఉట్టి. మారోన్ పాల్
బుడ్డి సిక్క తగ ఇరంతామ్. పాల కుండ ఉట్టి పై పెట్టు.

సిక్క నోడె /sikka nōḍe/ *n.* తాడు; rope; (రోప్).

సిక్స /siksa/ *n.* శిక్ష; punishment; (పనిశ్కంట్); सजा. నిమ్మె
గల్లి కీతెకె బగవంతల్ నీక్ సిక్స సియర్. If you do bad
things God will give you punishment.

సిక్సన్ /siksan/ *n.* శిక్షణ; training; (ట్రేయినింగ్); प्रशिक्षण;
शिक्षा; तालीम.

సిజర్ /sinaṛ/ *n.* పచ్చబొట్టు; tattoo; (ట్యాటూ); गोद.
బాయిక్ సిజర్ బొట్ కొహ్కు సీంతంగ్. స్త్రీలు పచ్చబొట్టు
వేయించుకుంటారు.

సిటుక్నే పల్క /siṭukne palk/ *n.* కొక్కిలి దంతములు;
పల్క బహ్రి దిసంతంగ్ వోన్ సిటుక్నే పల్క వాలె ఇంతెర్.
పన్ను బయటికి కనిపిస్తే కొక్కిలి దంతములు అంటారు.

సిడయ్యెర్ /siḍaytor/ తూర్పు దిక్కు వాడు. విటల్
సిడయ్యెర్ ఆందుర్. విటల్ తూర్పు దిక్కు వాడు.

సిడయింగ్ /siḍaying/ *n.* తూర్పు దిక్కు; east; (ఈస్ట్); पूरब.
పోడ్డె పెసివల్ బాజన్ సిడయింగ్ ఇంతెర్. సూర్యుడు
ఉదయించే దిక్కును తూర్పుదిక్కు అంటారు.

సిడ్కంత /siḍkanta/ చినుకులు పడుతున్నాయి. ఇస్కె-
సిడ్కంత. ఇప్పుడు చినుకులు పడుతున్నాయి.

సిడ్క- /siḍk-/ *v.* చినుకులు వచ్చుట; to sprinkle; (టు
స్ప్రిన్కల్). పిర్ సిడ్కె సెర్ మంత. వర్షపు చినుకులు
పడుతున్నాయి.

సిడొ యేర్ /siḍo yēr/ *n.* నిన్నటి నీళ్ళు; yesterday's
water; (యెస్టడేయ్స్ వొటర్). నిన్నెత యేతున్ సిడొ యేర్
ఇంజెర్ ఇంతెర్. నిన్నటి నీటిని ఇదివరకటి నీరు అంటారు.

సిడొపొరో /siḍoporo/ *adv.* ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి; one on
top of the other, stacked; (వన్ ఒన్ టోప్ ఒవ్ ద అద).

సితపడ (మర్) /sitapaḍ (marra)/ *n.* సీతాఫలం (చెట్టు);
custard apple tree; (కస్టడ్ ఎపల్ ట్రీ). సితపడ పండింగ్
వెల్లె తిత్తెకె పడ్సన యెడ్కి వాంత. సీతాఫలం పండ్లు
ఎక్కువ తింటే జలుబు జ్వరము వస్తుంది.

సితప్ కరెమాంత /sitap kare mānta/ ఇచ్చేట్టు కనిపిస్తుంది.
నన్న నిన్నె నీకున్ కొత్తంగ్ సీతప్ కరెమాంత. నేను నిన్న
నీకు డబ్బులు ఇచ్చినట్లు తెలుస్తుంది.

సిత్ర జొమ్మె /sitta jommo/ *n.* • పులుసు.

• చారు; soup; (సుప్); शोरबा. సిత్ర పండిత జొమ్మె
కీంతెర్. చింత పండుతో చారు చేస్తారు.

సిత్ర పండి /sitta paṅḍi/ చింత పండు; tamarind;
(టమరిండ్). సిత్ర పండితె పులుసు తయర్ కీంతెర్. చింత
పండుతో పులుసు తయారు చేస్తారు.

సిత్ర (మర్) /sitta (marra)/ *n.* చింత (చెట్టు); tamarind tree;
(ట్రీ); पेड़. సిత్ర మర్తంగ్ పాటింగ్ కొయ్యంతెర్. చింత
చెట్టుతో చెక్కలు కోస్తారు.

సిత్తపర్కె /sitta parke/ n. సీతాఫలం; custard apple; (కష్టండ్ ఎవలీ); सीताफल; शरीफा. సిత్తపర్కె మేందోడున్ చొకొట్. సీతాఫలం ఆరోగ్యకరం.

సిత్రి /sitri/ n. గుల్ల; manger; (మంజర్). రొహ్కా నగక్ సిత్రింగ్ ఇర్రన. ఇట్లతో గుల్లు ఉంచాలి.

సిత్రి (మర్) /sitri (marra)/ n. చెట్టు; date palm; (డేట్టు పామ్). *phoenix dactylifera*.

సితుర్ /situr/ adj. చల్లని; chill; (చిల్). లీమ్ మర్ బూడ్ సితుర్ మందంత. వేప చెట్టు కింద చల్లగా ఉంటుంది.

సితుర్ ఆ- /situr ā-/ v. చల్లబడింది; to become cool; (టు బికమ్ కుల్). పిర్ వాసి బొమ్మి సితుర్ ఆత. వాన వచ్చి నేల చల్లబడింది.

సితులి (మర్) /situli (marra)/ n. చెట్టు; kind of a tree; (టీ); पेड़.

సిదయ్ సాన్వల్ /siday sonval/ నిటారుగా వెల్లడం; going straight; (గోఇజ్ స్ట్రైట్). సిదయ్ సరిపిప్పు సాత్తైకే మావ రోన్ వాంత. నిటారుగా దారి పట్టుకొని వెళితే మా ఇల్లు వస్తుంది.

సిన్నూం /sinnūm/ n. కడియం; bracelet; (బ్రేస్లెట్).

సింగర్ /singar/ n. పచ్చబొట్టు; tattoo; (ట్యాటూ); गोदना. తొలైతంగ్ బాయిక్ తమ్వ మేందోడగ సింగర్ కొహ్కు సిందుంగ్. పూర్వపు అమ్మాయిలు తమ యొక దేహంలో పచ్చ బొట్టు వేసుకునేవి.

సింగల్ బోండె /singal bōṇḍe/ పాడు బొడ్డిది. సింగాల్ బోండె వాసెర్ మంత. పాడు బొడ్డిది వస్తున్నది.

సింగ్రెమాసి /singre māsi/ n. తయారు అయి; beautiful; (బ్యుట్ఫుల్). మామనపేడి బయ్ సింగ్రెమాసి వాత. మామయ్య కూతురు అందంగా అందంగా తయారై వచ్చింది.

సినిమ /sinima/ చలన చిత్రం; film; (సిల్మ్).

సిబ్బి /sibbi/ n. గుమ్మి; large basket for storing grain made of bamboo and mud; (స్టోరిజ్ బాస్కెట్). జొన్నంగ్ సిబ్బితగ నిహ్వి ఇరంతెర్. జొన్నలు గుమ్మిలలో నిపి ఉంచుతారు. 'Jowar' is filled in the * and kept (for storage).

సింగ్ /singa/ n. హోళి; 'holi', the festival when colours are thrown; (హాలి పెస్టవల్); त्यौहार. సింగ్ నేటి మాతరి మాత్రన్ డుండు సీంతెర్. హోళి పండుగ రోజు కాముడ్ని కాల్పుతారు.

సియ్య /siyma/ ఇవ్వకు. చుడ్డుక్ కాండీర్కున్ కొత్తంగ్ సియ్య ఇంజెర్ బాబల్ వెహంతోర్. చిన్న పిల్లలకు డబ్బులు ఇవ్వదు అని తండ్రి చెప్పతున్నాడు.

సియ్యంగ్ /siyyung/ num. (05) ఐదు; five (nm.); (ఐవ్); पाँच. మావ నాటి సియ్యంగ్ సగ్గునర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ఐదు దేవుల వాళ్లు ఉన్నారు.

సియ్యిర్ /siyvir/ pron. ఐదుగురు; five (m.); (ఐవ్); पाँच.

సియ్యడ /siyvada/ adj. చెల్లించవలసిన; due; (డ్యు). నిమ్మె సియ్యడ సీసికున్ వాట. నీవు చెల్లించవలసినది చెల్లించు.

సియ్యల్ /siyval/ n. • చెల్లించడం; payment; (పియ్యల్). • ఇవ్వడం; giving; (గివిట్). సఫ్ఫిర్ కాండీర్కున్ పుస్తక్ సియన. అందరూ పిల్లలకు పుస్తకాలు ఇవ్వాలి. • ఊడ్వడం; sweep; (స్వీప్). రోన్ రచ్చ చక్కె సియ్యైకె చొకొట్ మందంత. ఇల్లు వాకిలి మంచిగా ఊడ్వై శుభ్రంగా ఉంటుంది.

సియ్యెన్ /siyon/ v. ఇవ్వని; not given; (నోట్ గివన్). నన్ నీకున్ కొత్తంగ్ సియ్యెన్ ఇంతోర్. నేను నీకు డబ్బులు ఇవ్వను అన్నాడు.

సిర్దల్ /sirḍal/ adj. కోపంగల; uncontrollable (of animals). బయ్ సోంగున్ వాయ్యన్ సిర్దల్ ఇంతెర్. బాగా కోపంగలవాన్ని కోపిష్టి అంటారు.

సిర్దియల్ /sirḍiyal/ కోపంగలవాడు. సోజ్ వాలెన్ సిర్దియల్ ఇంతెర్. కోపం ఉన్న వాన్ని కోపంగలవాడు అంటారు.

సిర్దంమర్ /sirḍummarra/ n. చెట్టు; tree; (టీ); पेड़; वृक्ष. సిర్దంమర్త నియ్ తెండంతెర్. ఈ చెట్టు విత్తులతో నూనె తీస్తారు.

సిర్న /sirna/ n. గంట; cattle bell; (కెటల్ బెల్). చుడుర్ పియ్యతగ సిర్నా దొహ్చా మంత. చిన్న దూడకు గంట కట్టు కున్నారు.

సిర్పుట్ (జాడి) /sirpuṭ (jāḍi)/ n. గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. కాపుస్నా సిర్పుట్ జాడి తెర్పెర్ మంతెర్. పత్తి చేనులో ఉన్న గడ్డిని పీకుతున్నాడు.

సిర్మిందింగ్ /sirmindiṅg/ v. అవమానించు; humiliate; (హ్యుమిలియెట్).

సిర్ముట్ /sirmut/ *v.* చుట్టు; around, surrounding; (అరొండ్); के आसपास. మారోతున్ సిర్ముట్ పుంగక్ మర్రక్ మంతంగ్. మా ఇంటి చుట్టు పూల చెట్లు ఉన్నాయి.

సిరిప్ /sirip/ *n.* కేవలం; only; (ఒంటి); अकेला. సిరిప్ నన్న వరొనయ్ కుహికావ్తాన్. కేవలం నేను ఒక్కడినే బావి తవ్వను.

సిరుమ్ /sirum/ *n.* తిమ్మిరి; 'pins and needles', numbness, tingling, prickling; (పిన్స్ ఎండ్ నీడల్స్); चुभता हुआ दर्द. వెల్లె జెత్ ఉత్తైకె కాల్క్ సిరుమ్ సాంతంగ్. చాలా సేపు కూర్చుంటే కాళ్ళకు తిమ్మిరి ఎక్కుతాయి. After sitting for a long time you get pins and needles in your legs.

సిరులి /siruli/ *n.* దూల గొండి; cow-itch plant; (కౌ-ఇచ్ ప్లాంట్). సిరులి జాడి బయ్ సాజంత. దూల గొండి బాగా సాగుతుంది.

సిల్కత యేర్ /silkata yēr/ వాగు నీరు; river water; (రివర్ వొటర్).

సిల్పాం /silpam/ శిల్పం.

సివ /siva/ *n.* • పొలిమేర; boundary; (బౌండరీ); सरहद; सीमा. మీవ నాట్ను సివ బగ్గ యెప్పల్ మంత. మీ ఊరి పొలిమేర ఎక్కడి దాకా ఉంటుంది.
• సరిహద్దు; limit; (లిమిట్); सीमा; सरहद. సప్తిర్కున్ ఉంది సివ మందంత. అందరికీ ఒక సరిహద్దు ఉంటుంది.

సిల్లి /sivli/ *n.* పెదవి; lip; (లిప్); ओंठ. వడ్కెనెకె సిల్లింగ్ హాలెమాంతంగ్. మాట్లాడేటప్పుడు పెదవులు కదులుతాయి.

సిల్లింగ్ /sivliṅg/ *n.* పెదవులు; lips; (లిప్స్). సిల్లింగ్ కాట్ పియ్యి వోరంతంగ్. పెదవులు అంచు పట్టి పగులుతాయి.

సివొడ /sivoda/ *n.* కాడి కనలు; peg at the side of the yoke; (సగ్ ఎత్ ద సైడ్ ఒప్ ద యోక్). కోదంగ్ పుహాన్ సాటి జవ్వతగ సివొడంగ్ వాటంతెర్. ఎడ్లను కట్టడానికి బండి కాడికి కన్నాలు వేస్తారు. In order to harness bullocks pegs are put into the yoke.

సిస్యల్ /sisyal/ *n.* శిష్యుడు. వరొర్ గురునొర్ సిస్యల్. ఒక గురువు శిష్యుడు.

సిసుడి /sisudi/ కోతి తనం. చుడుర్ కాండిర్ బతంగ్ ఇత్తైకె అత్తంగ్ పియంతెర్ వోన్ సిసుడి ఇంతెర్. చిన్న పిల్లలు కోతి పనులు చేస్తే, కోతి తనం గలవాడంటారు.

సీ- /sī-/ *v.* ఇవ్వ; to give, allow (with Inf.); (టు గివ్); देना. రమేన్ కున్ గిర్ చహా సీమ్. రమేష్ కు కూడ చాయ ఇవ్వ.

సీకరి వెలియె /sikari veliye/ *n.* వేటకాడు; chaser; शिकारी.

సీటి /sīṭi/ *n.* ఈల; whistle; (విసల్); सीटी. సీటితె పాట వార్సెర్ మంతార్. ఈల వేస్తే పాట పడుతున్నాడు. పెప్తెతగ సీటి మంతంత. పేప్తెలో ఈల ఉంటుంది.

సీటె /sīṭe/ *n.* • తోడుక; bark of a tree; (బార్క్ ఒప్ ఏయ్ ట్రీ). మర్క పండితల్ సీటె పెసియంత. మామిడి పండు నుండి టెంక వెలుతుంది. • తొక్కుడు బిల్ల. మర్కత బోవితె పేడిక్ సీటె కర్సంతంగ్. మామిడి తోడుకతో అమ్మాయిలు తొక్కుడు బిల్ల ఆట ఆడుకుంటారు.

సీతప్ /sīṭap/ • ఇచ్చినట్టు. • *adj.* అర్పించబడ్డ; devoted; (డివోటిడ్). వోన్క్ సీతప్ తోహా. అతనికి ఇచ్చినట్టు చూయించు.

సీతబతల్ /sīṭabatal/ ఇచ్చింది ఏమిటి?; what is given; (వొట్ ఇన్ గివన్). సోబరాని చిట్టిన్క్ కొత్తంగ్ సీత బతల్. శోభారాణి చిట్టికి డబ్బులు ఇచ్చింది ఏమిటి?

సీద /sīda/ *adv.* నేరుగా; straight away; (స్ట్రెయ్ట్ అవేయ్); सीधे. నిమ్మె సీద సరి పియ్యి సాన్. నీవు నేరుగా నీ దారి పట్టుకొని వేళ్లు.

సీన్క /sīnka/ ఈనె; रग रेशा. కూడింగ్ కొప్పెకె జొన్న డెండెతంగ్ సీన్కంగ్ కీసి కొట్టంతెర్. ఇస్తారి ఆకులు కుట్టిపప్పుడు జొన్న కట్టెతో ఈనెలు చేసి కుట్టుకుంటారు.

సీంగ్ /sīṅg/ *n.* కొమ్ము; horn; (హోన్).

సింది (మర్ర) /sīndi (marra)/ *n.* ఈత (చెట్టు); kind of a tree from which country liquor is made; (ట్రీ); पेड़.

సింది కల్ /sīndi kal/ *n.* ఈత కల్లు; kind of liquor; (సామ్ లిక్వర్). సింది మర్రతల్ సింది కల్ రెహంతెర్. ఈత చెట్టు నుండి ఈత కల్లు తీస్తారు. They extract palm liquor from the * tree.

సిందెర్ /sinder/ *n.* సంరాలు; splinter; (సిప్లంట్అ); किरच.
 బేరెంగ్ తెండ్వెకె కమ్మనగ సిందెక్ దాంతంగ్. సంరాలు
 తినేటప్పుడు చేతులకు గ్రుచ్చుకుంటాయి. While
 removing bamboo strips splinters go into ones
 hands.

సిపి /sipi/ *n.* దర్జీ; tailor; (టైలర్); दर्जी. కష్టింగ్ కొటంతోర్
 వోన్ సిపి ఇంతెర్. బట్టలు కుట్టే వారిని దర్జీ అంటారు. The
 person who stitches clothes is called a tailor.

సిపి /sipi/ *n.* అలు చిప్ప; shell; (శెల్); झिलका.

సిమ్ /sim/ *v.* • ఇవ్వ; give; (గివ్); दे; प्रदान कर. బోన్కె
 నెత్తుర్ కమ్మి మత్తొర్ వోన్ నెత్తుర్ సియన. ఎవరికైనా రక్తం
 అవసరం ఉంటే రక్త దానం చెయ్యాలి. • దానం చెయ్యి.
 బగవంత్ రావు హన్మంతన గుడితగ జేవున్ సీతోర్.
 బగవంత్ రావ్ హన్మంతుని గుడితో అన్నదానం చేసాడు.

సియ్ - /siy-/ *n.* ఊడ్చుట; to sweep; (టు స్వీప్); झाड़ना.
 కాండెర్-పేకింగ్ ఊర సాడత్ సియెర్ మంతెర్.
 అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు వారి బడిని ఊడ్చుస్తున్నారు.
 The students are sweeping their school.

సిర /sira/ *n.* నరము; vein; (వేయ్); शिरा. నెత్తుర్ పార్వల్
 సిర. రక్తం ప్రసారం అయ్యేనె రాలు.

సిర్ /sir/ *n.* వేరు; root; (రుట్); जड़. మరక్కంగ్ సిర్కె-బొమ్మత్
 బూడ్ దాంతంగ్. చెట్టు వేర్లు భూమిలోపలికి వెళుతాయి.
 The roots of trees go below the ground.

సిర్ /sir/ *n.* పేండ్లు; nit (white louse); सँ का अंटा. పుర్కి
 సిర్ తల్లద్ గ మందంతంగ్. పేలు తలలో ఉంటాయి. The
 nit (lice-like bug) stays on the head.

సిర్కెనె కీ - /sirkne ki-/ *v.* ఎగపీల్చు; to sniffle; (టు స్నిప్
 ల); सँ सँ करता जाना. నిమ్మె సిర్కె నే కీసి సేమెడ్ ఇచ్చు.
 నీవు ఎగపీల్చి నీమిడి తీసి వేయి.

సిల్క /silka/ *n.* చిన్న కాలువ; brook, rivulet; (బ్రుక్); छोटी
 नदी. చుడ్డుక్ కాండెర్ సిల్కంగ్ సిల్కంగ్ వెలియంతెర్.
 చిన్న పిల్లలు చిన్న కాలువ దగ్గర తిరుగుతున్నారు.

సిస /sisa/ *n.* సీసా; bottle; (బోటల్); शीशी. కాడల్ నియ్
 ఉంది సీసతగ నిహ్చ ఇర్రన. తెనిటి నూనె ఒక సీసాలో
 నింపి ఉంచాలి.

సిస్రి /siri/ *n.* • ఈల. • పీక; whistle; (విసల్); सीरी. డెమ్మ
 యేండ్వెకె సిస్రి వాప్సెర్ డెమ్మ యేందంతెర్. డెమ్మ
 నృత్యం చేసేటప్పుడు ఈలలు వేస్తూ నృత్యం చేస్తారు.
 మూరంగ్ గాయిక్ సిస్రి వాప్సెర్ మంతోర్. ఆవుల కాపరి
 ఈల వేస్తున్నాడు.

సుకం /sukam/ *n.* ఆరోగ్యం; health; (హెల్త్); आरोग्य;
 स्वास्थ्य; तंदुरुस्ती.

సుకమ్మె /sukamne/ *adv.* ఆనందంగా; comfortably;
 (కంఫర్బ్లీ); सुख से. సప్టెర్ సుకమ్మె పిస్సన. అందరూ
 ఆనందంగా జీవించాలి.

సుక్ - /suk-/ *v.* ఉతుకు; to launder; (టు ఎలేయ్ అండర్);
 कपडे धोना. రోజి సుక్తంగ్ కష్టింగ్ కెర్పి సాడతె దాయన.
 రోజి ఉతికిన బట్టలు వేసుకొని బడికి వెళ్లాలి.

సుక్ దుక్ /suk duk/ *n.* సుఖదు:ఖాలు; good and bad;
 (గుడ్ ఎండ్ బెడ్). సుక్ దుక్ సమ్మిర్కున్ మందంతంగ్.
 సుఖ దుఖాలందరికి ఉంటాయి.

సుక్కుడె /sukkuḍ/ *n.* అన్నం కలిపే కట్టె; wooden ladle,
 spoon; (లేడల్). గాటోతున్ సుక్కుడె కాల్లి కీంతెర్.
 అన్నమును గరిటతో కలుపుతారు. Hot 'dhal' is
 dished out with a ladle.

సుక్కుం /sukkuṁ/ *n.* చుక్క; star; (స్టార్); सितारा. రోజి
 అబడగ నర్కక్ సుక్కుక్ దిసంతంగ్. రోజి ఆకాశంలో
 రాత్రివేళ చుక్కలు కనబడతాయి.

సుక్కుం పెల్క్వల్ /sukkuṁ pelkval/ తోక చుక్క.

సుక్నె /sukne/ *adv.* ఆరోగ్యంగా; healthily; (హెల్త్). బస్కె
 సుక్నె మందన ఇత్తెకె చక్నె మందన. ఆరోగ్యంగా
 ఉండాలంటే బాగుగా ఉండాలి.

సుక్వల్ /sukval/ *n.* ఉతకడం; wash; (వోక్). వర్తల్ రోజి
 కష్టింగ్ సుకంతోర్. చాకలి రోజి బట్టలు ఉతుకుతాడు.

సుక్ మన్వల్ /sukmanval/ సుఖంగా ఉండటం.

సుకున్ /sukun/ ఇబ్బంది లేకుండా; with out pain; (విద్
 బెట్ పేయ్). బద్దె అల్లరి సెల్వక్ సుకున్ తె మన్వల్. ఏ
 అల్లరి లేకుండా ఆనందంతో ఉండటం.

సుకుర్ వార్ /sukur vār/ *n.prop.* శుక్రవారము; Friday;
 (ఫ్రైడీ); शुक्रवार. సుకుర్ వార్ సిరికొండ హోటుం ఉదంత.
 శుక్రవారం సిరికొండ అంగడి ఉంటుంది.

సుజరంగ్ /sujaraṅg/ *n.* బలి ఇవ్వడం; sacrificial animals
 (pl.). పెర్నపెన్దగ సుజరంగ్ (హెర్రెంగ్ ఆయి, హెర్మింగ్
 ఆయి) పాంతెర్. పెద్ద దేవుని దగ్గర జంతువుల్ని బలి
 ఇస్తారు. At the place (temple) of the great deity the
 kill (sever) sacrificial animals (goats, buffaloes).

సుట్టి /sutṭi/ *n.* సెలవు; leave; (లీవ్); छुट्टी. సాడ కాండెరంగ్
 సుట్టింగ్ ఆతెకె కాండెర్ నాటెవాంతెర్. బడి పిల్లలకు
 సెలవులు ఇస్తే ఇంటికి వస్తారు.

సుట్టెమాతెర్ /sutṭemāter/ విడి పోయారు; got separated
 (m.); (గోట్ సెపరేట్టెడ్). ఊర్ ఇవ్విర్ సుట్టెమాతెర్. వారు
 ఇద్దరు విడిపోయారు.

సుటి కీ - /suṭi ki-/ *n.* విడుపు; to release, leave, quit,
 give up; (టు రిలీస్); खुलने की क्रिया.

సుట్టెమా- /sutte-mā-/ v. విడిపోయింది; to escape; (ఊ ఇస్కయ్య). బాయ్కు మాడ్సన్ గటల్ సుట్టెమాత.

పెండ్రం మొగడు నుండి విడిపోయింది.

సుతరి బడ్డె /sutari badde/ n. ముల్లు కర్ర; pricking with goad; (ప్రికింగ్ విగ్గోడ్). మూరతున్ సుతరి బడ్డెతె కొట్ట. ఆవును ముల్లు కర్రతో పొడవు.

సుత్తె /sutte/ n. సుత్తె; hammer; (హామర్); हथौडा. వొడ్డె సుత్తెతె బండంగ్ వోహంతోర్. ఒడ్డెర వాడు సుత్తెతో బండలు పగులకొట్టుతారు.

సుత్తి /sutli/ n. n. తాడు; rope; (రోప్). సుత్తితె మర్క ఆకింగ్ దొస్సి తోరున్ దొహంతెర్. సుత్తి తాడుతో మామిడి ఆకులను తోరనాలు కడతారు. • n. string, thin rope; (స్ట్రీప్); तनी.

సుద్రెమా- /sudre mā-/ v. కోలుకున్న; to be well, healthy; (ఊ బీ వెల్). బేమరితె మీండి మంజి జర సుద్రెమాతోర్. అనారోగ్యముతో ఉన్నవాడు కొద్దిగా కోలుకున్నాడు.

సుద్రెమాత /sudre māta/ అభివృద్ధి చెందిన; flourished; (ఫ్లూరిష్టె). సమ్మిర్ మీరె మాసి కామ్ కీతెతె మావ రోన్ సుద్రెమాంత. అందరూ కలిసి పని చేస్తే మా ఇళ్లు అభివృద్ధి చెందుతుంది.

సుద్రెమాయ్యల్ /sudremāyval/ n. అభివృద్ధి చెందడం. v. బాగుపడు; developing; prosper; (డివెలపిట్); सुधरा जा; ठीक हो जा. కొత్తంగ్ కమెయ్ కీసి సుద్రెమాతోర్. డబ్బులు సంపాదించి బాగుపడినాడు.

సుదుడ్ కియ్యల్ /suduḍ kiyyal/ • కడగడం చెయ్యి; purify; (ప్యూరిఫై). సమ్మి పేస్కున్ సుదుడ్ కియ్యల్. అన్ని దేవుళ్లను కడగడం చెయ్యి. • adj. పవిత్రమైన; pious; (ప్రయిస్). రోతున్ సుదుడ్ కియ్యల్ మంత. ఇంటిని పవిత్రంగా చెయ్యడం.

సుదుడ్త /suduḍta/ n. పవిత్రత; chastity; (చెస్టిటి). పేస్కున్ సుదుడ్త కొర్ పోరి పియట్ ఇంతెర్. దేవుళ్లకు పవిత్రత కోడి పిల్ల పట్టండి అంటారు.

సున్న /sunna/ num. సున్న; zero; (సీయరో); शून्य. రోన్ కాండర్ పేడిక్ సెవ్వెకె రోన్ సున్న ఆంత. ఇంట్లో పిల్లలు లేకుంటే ఇల్లు శూన్యంగా ఉంటుంది.

సుప్పె కెల్క్ /supne kelk/ వంగిన వెంట్రుకలు. మావ నాటె సుప్పె కెల్క్ వాలిర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ఉంగారల వెంట్రుకలు ఉన్నవారు ఉన్నారు.

సుప్లి /supli/ n. చిన్న చాట; small winnowing basket; (స్పౌల్ వినోవింగ్ బాస్కెట్).

సుప్లె /suple/ n. చిన్న గంప; small basket; (బాస్కెట్); छोटा टोकरी.

సుయ్ /suy/ n. సూది; needle or injection; (నీడల్); सुई. సుయె కప్పింగ్ కొట్టంతెర్. సూదితో బట్టలు కుట్టుతారు.

సుయ్కన మత్ /suykna mat/ n. సూదుల మందు; acupuncture; (ఎక్యూపంక్చర్).

సుయ్యల్ /suyyal/ • n. మొన; sharp; (శాప్). తుత్తరి బడ్డె సుయ్యల్ కీంతోర్. ముళ్ల కర్రను మొన చేస్తున్నాడు. • adj. కొచ్చగా; sharp. రూసి బయ్ సుయ్యల్ మంత. చాకు చాలా కొచ్చగా ఉంది.

సుయ్ పద్ది /suy paddi/ n. ముళ్ల పంది; porcupine; साही. సుయ్ -పద్ది కేడతె మందంత. ముళ్ల పంది అడవిలో ఉంటుంది.

సుర్- /sur-/ • రొట్టెలు తయారు చెయ్యడం. బయ్యె సారింగ్ సురెన్ మంత. అమ్మ రొట్టెలు చేస్తుంది. • to bake; (ఊ బేక్); सँकना.

సుర్మ /surma/ n. కాటుక; eye liner; (ఐ లైనర్); काजल. కడ్క కరబ్ అయ్యక్ సుర్మ కెరంతెర్. కండ్లు చెడిపోకుండా కండ్లకు కాటుక పెట్టుకుంటారు.

సురెస్ /surve/ n. యేడు తెట్టెల తేనే; a kind of bee that makes its hive within hollow trees and anthills; (బీ). సురెస్ గ్ పుత్తిన్ గ, మరక్కంగ్ డోబ్రన్ గ దొసంతంగ్. తేనే పుట్టలలో, చెట్ల తొర్రలలో పెడతాయి. The * bees make their homes in anthills and in hollow trees.

సుర్ వెర్తల్ /sur vertal/ n. మధ్యవర్తి; mediator of a marriage.

సుర్ వెర్తన బడ్డె /survertana badde/ సుర్ వెర్తల్ బెడ్డె పియ్యి ఉత్తోర్. మధ్యవర్తి పెండ్లి కర్ర పట్టి కూర్చున్నాడు.

సుర్ పాపె /supāpe/ n. కొండ చిలుక; butterfly; (బటర్ ఫ్లై); तितली. సూర్ పాపె గిర్ మందంత. కొండ చిలుక ఉంటుంది.

సురు /suru/ n. • మొదలు; rise; (రైస్); आरंभ; शुरुआत. మావ నాటె పి.ఓ. సాబ్ వాసి గోండి సాడ సురు కీతోర్. మా ఊరికి పి ఓ సార్ వచ్చి గోండి బడి మొదలెట్టెడు.

సురు కీ- /suru kī-/ v. ప్రారంభించు; to start, begin; (ఊస్టాట్); शुरु करना. వంజింగ్ కొయ్యల్ సురు కీతెర్. వరి పంటను కోయడం మొదలుపెట్టారు.

సురుజ్ పాయ్వల్ /suruñ pāyval/ తియ్యదనం; sweetness; (స్వీట్నెస్); मिठास. కర్పూజ తిన్నెకె సురుజ్ పాసెర్ తింతెర్. పుచ్చ కాయను తినేటప్పుడు తియ్యదనంతో తింటారు.

సురుత /suruta/ adj. మొదటి. నిమ్మె సురుత కామ్ కీమ్. నీవు మొదటి పని చేయి.

సురుస్- /surus-/ v. తీసి వెయ్యి; to throw, discard; (ఊ డిస్కార్డ్). కోర్ కొయ్యెకె నెత్తుర్ మిరంత ఇంజెర్ సురు స్సీంతెర్. కోడి కోస్తే రక్తము పడుతుందని విసిరి వెయ్యి.

సురె /sure/ num. డెబై్యె; seventy; (సెవంటి); सत्तर.

సులుడి /suludi/ n. వేణువు; bamboo flute; (బ్యాంబు ఫ్లూట్); बांसुरी.

సుస్త /sust/ adv. మబ్బుగా; moderately; (మొడరట్లీ).

సూట్ /sūt/ n. గురి; target; (టాగెట్). గుంతితె సూట్ కియ్యల్ కర్సంతెర్. బాణాలను గురి పెట్టి వదులుతన్నారు.

సూడ్- /sūd-/ v. చూచుట; to see, look at; (ఊ సీ); देखना. వీర్ పూటుంగ్ సూడ్సెర్ మంతెర్. వీరు ఫోటోలు చూస్తున్నారు. They are looking at photos.

సూడ్లెన్ వికారం /sūdlen vikāraṁ/ adj. క్రూరమైన; cruel; (క్రూఅల్). హెర్మి పుడితెకె పుడితతున్ సూడ్లెన్ వికారం దినంత. బరై పురుగు పడితే చూడడానికి క్రూరంగా కనిపిస్తుంది.

సూడ్లెన్ సొత్తెర్ /sūdlen sotter/ చూడడానికి వెళ్లారు. బాబల్ బాయిన్ సూడ్లెన్ సొత్తెర్. నాన్న అక్కను చూడడానికి వెళ్లాడు.

సూడ్వక్ కీమ్ /sūdvak kim/ v. గుడ్డిగా చేయు; blinding; (బ్లైండింగ్). సాడతగ లెక్కనున్ సూడ్వక్ కీమ్. బడితో లెక్కలు చూడకుండా చెయ్యాలి.

సూడ్సి /sūdsi/ v. చూసి; see; (సీ). నాకున్ సూడ్సి మామన పేడి మక్త. నన్ను చూసి మామ కూతురు దాక్కుంది.

సూపే /sūpē/ n. చిట్టెలుక; small mouse; (మౌస్). సుయ్యల్ టొడ్డిత యెల్లితున్ సూపెఇంతెర్. కొచ్చగా ముక్కగల ఎలుకను చిట్టెలుక అంటారు.

సూర్ద యేర్ /sūrda yēr/ ఇంటి చూరుది నీరు. సూర్ద యేర్ గిర్ కుడెర్ తగ మీరెమాంత. ఇంటి సూరు నీరు కూడ నదిలో కలుస్తుంది.

సూర్య గిరన్ /sūrya giran/ సూర్యగ్రహణము. పోడ్డున్ లెల్లెంజ్ అడ్డమ్ వాంత అస్కె సూర్య గిరన్ ఆంత. సూర్యునికి, భూమికి, చంద్రుడు అడ్డముగా వస్తే సూర్యగ్రహణము వస్తుంది.

సూరె (మర్ర) /sūre (marra)/ n. చెట్టు; churni tree, oblique-leaved jujube; (త్రీ); पेड़. సూరె మర్రతంగ్ పండింగ్ తింతెర్. సూరె చెట్టు పండ్లు తింటారు. *zizyphus oenoplia*.

సెక్మామ్ /sekmām/ ఎండ కాయడం; hot sun is coming; (హోట్ సండేయ్ ఇస్ కమిజ్). పీని వస్త ఇంజెర్ నన్న యెద్దితె సెక్మాసెర్ మంతాన్. చల్లి పెడతుందని నేను ఎండ కాస్తున్నాను.

సెట్ట /setta/ n. బాహువు; shoulder; (శోల్డర్); कंधा. తాదొ సెట్టతె దస్తి వాట్సి మర్మిన్ సాంజెర్ మంతాన్. తాతయ్య భుజంపై తువారు వేసుకొని పెండ్లికి వెళుతున్నాడు.

సెట్టసెవ్ /setta sev/ n. కొంగు; end portion of sari that hangs over the shoulder; (ఎండ్ ఒవ్ ఏయ్ సరీ).

సెట్టతగ /settataga/ చేయమీద. కాండిన్ బాబల్ సెట్ట తగ ఉప్పుసి వోసెర్ మంతాన్. పిల్ల వాన్ని తండ్రి భుజం మీద ఎత్తుకొని వెళుతున్నాడు.

సెట్టతె /settate/ బాహువుతో. సెట్టతగ కాండిన్ ఉప్పుసి వోసెర్ మంతాన్. బాహువులపై పిల్ల వాన్ని కూర్చొ పెట్టుకొని తీసుకుపోతున్నాడు.

సెట్టెడ్ /setted/ n. కొడవలి; sickle. వాష్ట జాడి యెహాన్ సాటి సెట్టెడ్ కామ్ సీంత. చేనులోని గడ్డి తీయుటకు కొడవలి పనికొస్తుంది. A sickle is used for removing field grass.

సెడ్ట బుద్ది /sedta buddi/ చెడు బుద్ధి; bad attitude; (బెడ్ ఎటిట్యుడ్). సెడ్ట బుద్ది వాలె కరబ్ కామ్క కీంతాన్. చెడు బుద్ధి గలవాడు చెడు పనులు చేస్తాడు.

సెడ్మి /sedmi/ పుట్టింటి. రాజన బాయ్యెన సెడ్మి ఉట్సూర్. రాజు పెండ్లం పుట్టిల్లు ఉట్సూర్.

సెన్ /sen/ n. కంకి; blade; (బ్లేడ్). మక్కె సెన్ ఆత. మొక్క జొన్న కంకి వేసింది. కంకి; head of corn, jowar, etc; (హెడ్ ఒవ్ కోస్). జొన్న సెన్కె మియ్యి బయ్ చొకొట్ దినంత. జొన్న చేను కంకులు వేసి కళకళ లాడుతుంది.

సెయ్కల్ /seykal/ n. సైకిలు; bicycle; (సైకల్); साइकिल. నన్న నేండ్-సెయ్కల్ ఉచ్చి హోటుం సాంజెర్ మంతాన్. నేను ఈ రోజు సైకిలుపై కూర్చొని అంగడికి వెళుతున్నాను.

సెర్క (మర్ర) /serka (marra)/ *n.* మొర్రీ చెట్టు; chironji tree; (త్రీ); पेड़.

సెర్నడడ్ /serndad/ *n.* మరదలు; husband's sister, sister-in-law; (హస్బండ్స్ సిస్టర్, సిస్టర్-ఇన్-లో). బాయ్కున నేలడ్ నాక్ సేర్నడడ్ ఆంత. పెండ్లం చెల్లెలు నాకు మరదలవుతుంది.

సెర్పుం /serpum/ *n.* చెప్పులు; sandal; (సండల్); चप्पल. యెద్ది గాలుమ్ కాల్క్ వేంతంగ్ ఇంజెర్ సెర్పుంక్ కెరంతెర్. వేసవిలో కాళ్ళు కాలుతాయి అని చెప్పులు తొడుగుతారు. In the summer their feet get burnt, so they wear sandals.

సెరులి (మర్ర) /seruli (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of banyan tree without aerial roots; (కైండ్ ఒప్ బన్యన్ త్రీ).

సెల్లె /selle/ *v.* లేదు; not; (నోట్). మావ బన్ సెల్లె. మా బస్సు లేదు.

సెవ్వెర జాడి /sevvera jādi/ *n.* మొక్క; plant; (ప్లాంట్).

సెవ్వెర జాడి బయ్ డజల్ బెర్సంత. ఈ మొక్క చాలా ఎత్తుగా పెరుగుతుంది.

సెవ్వెర్ /sevver/ *n.* • బంక; gum; (గమ్); गोंद. సెవ్వెడె కాగుత్ కున్ జోడి కీంతెర్. బంకను ఉపయోగించి కాగితాలను అతుకుతారు. • జిగురు; gum, sap. సెర్క మర్రతగ బయ్ సెవ్వెర్ పెసియంత. మొర్రీ చెట్టు నుండి చాలా జిగురు వెళుతుంది. Much gum (sap) comes out from a 'serka' tree.

సేక్ కీమ్ /sēk kīm/ *v.* ఆరబెట్టు; air; (ఏ). పూర్తంగ్ కొత్తనున్ సేక్ కీమ్. తడిసినా డబ్బులు ఆరబెట్టు.

సేకె మామ్ /sēke mām/ వేడికాచుకోవడం; unsevering fireplace. పీని వస్తెకె తడితగ సేకెమాంతెర్. చలి వేసినప్పుడు వేడికాస్తారు.

సేకెమాంత /sēkemānt/ వేడి అగుట; will it happen with; (విల్ ఇట్ హాపన్ విద్). బాయి యెద్దితె సేకె మంత. అక్క ఎండ కాస్తుతున్నది.

సేజి /sēna/ *n.* కాయ; pod (of bean, etc.); (పోడ్).

సేజరి /sējari/ దగ్గరవాడు.

సేట్ /sēt/ సేటు. దుకాన్ దారన్ సేట్ గిర్ ఇంతెర్. దుకాణం వాడిని సేటని కూడ అంటారు.

సేటెంగ్ /sētēng/ *n.* జననేంద్రియ వెంట్రుకలు; pubic hair (pl.). జగ్గంగ్ కీనెకె నిమ్మె నావంగ్ సేటెంగ్ తెరంతి ఇంతెర్. గొడవలు చేసేటప్పుడు నీవు నా వెంట్రుకలు పీకుతావ అంటారు.

సేడ్త /sēdta/ *n.* అంటుకోవడం; came; (కేయ్య). కోక్ల బేమరి వరొన్ గటల్ వరొన్గ సేడంత. దగ్గు రోగం ఒకరి నుండి ఒకరికి వస్తుంది.

సేడ్వ (జాడి) /sēdva (jādi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. కోందంగ్ సేడ్వ జాడిత్ బయ్ తింతంగ్. ఎడ్లు సేడ్వ అనే గడ్డిని బాగా తింటాయి. Bullocks eat very much * grass.

సేతి /sēti/ *n.* చాట; winnowing basket; (విన్వింగ్ బాస్కెట్). సేతితె పెరెక్ తెహ్సంతంగ్. చాట తో బియ్యము చెరుగుతారు. They (ladies) clean rice with a winnowing basket.

సేప్ పండి /sēp paṇḍi/ ఆపిల్ పండు; apple; (ఎపల్).

సేమెడ్ /sēmed/ *n.* చీమిడి; mucus of the nose; (మ్యూకస్ ఒప్ నోస్). సర్ది ఆతెకె మొసాడల్ సేమెడ్ వాంత. జలుబు చేస్తే ముక్కునుండి చీమిడి వస్తుంది.

సేర /sēra/ ఒక చేతితో తీసుకోవడము. ఉంది కద్దె డొప్పొ కీసికున్ యేత్వడున్ సేరఇంతెర్. ఒకే చేతితో తీసుకోవడాన్ని సేరా అంటారు.

సేరమెన్ /sēramen/ దోసిల నిండ. సేరమెన్ పెరెక్ అప్పెర్ మంతార్. దోసిల నిండ బియ్యం వండుతున్నాడు.

సేర్ /sēr/ *n.* అరక; complete plough system including oxen; (ప్లావ్); हल.

సేర్నడు /sēm ḍu/ *n.* మరిది; wife's younger brother; (వైప్స్ యంగర్ సిస్టర్). బాయ్కునోర్ తమ్ముర్ నాకున్ సేర్నడు ఆంతార్. పెండ్లం తమ్ముడు నాకు బావ మరిది అవుతాడు.

సేర్నడడ్ /sērndad/ *n.* మరదలు; wife's younger sister.

సేర్యడ్ /sēryad/ *n.* తోడు కోడళ్లు; younger brother's wife; (యంగర్ బ్రదర్స్ వైఫ్). సేరియడ్ రండ్ కామ్ తుంగ్గెర్ మంతంగ్. తోడి కోడళ్లు పని చేస్తున్నారు.

నేరి (తరన్) /sēri (taras)/ *n.* జెర్రి పోతు పాము; kind of snake; (స్నియ్యూ); साँप. నేరి తరన్ మాయ్ నన్ సూడైకె బయ్ సాడియంత. జెర్రిపోతు పాము వ్యక్తులను చూస్తే పరుగులు తీస్తుంది. When the * snake sees a man it goes away quickly.

నేరిక్ /sērik/ *n.* నమాదు అయినాడు. పరిక్ష్ లిహికియైన్ నేరిక్ ఆతొర్. పరిక్ష రాయడానికి నమాదు అయినాడు.

నేల /sēla/ *n.* తువాలు; handtowel, larger than a handkerchief; (హండిటాఅల్); तौलिया; गमछा. వావై సేర్ పానెకె నేలా దొహ్పి సేర్ పాంతొర్. చేనులో అరక కొట్టేటప్పుడు తువాలు కట్టుకొని అరక కొట్టుతారు.

నేలడ్ /sēlad/ *n.* చెల్లె; younger sister; (యజ్ గల్స్); बहन, बहिन. నావ నేలడ్ నాకున్ రాకి దొహ్లా వాత. నా చెల్లాయి నాకు రాఫీ కట్టడానికి వచ్చింది.

నేలడ్ తక్క /sēlad takka/ *n.* అక్కాచెల్లెలు; sisters; (సిస్టర్స్). నేలడ్ తక్క మీరెమాసి వాసెర్ మంతంగ్. అక్కా చెల్లెలు కలిసి వస్తున్నారు.

నేల్తె /sēlte/ *n.* చీము చెట్టు. మయ్ దన్ లాకైకె సేల్తె మర్రత చెక్కతున్ కొహ్కాసి ఉడ్తెకె మయ్ దన్ కమ్మి అంత. విరేవనాలు వన్నె చీము చెట్టు చెక్కను దంచి తాగితే విరేవనాలు తగ్గుతాయి.

నేవ /sēva/ *n.* • సేవ; service; (సవిస్); सेवा. నన్న దేన్న సేవ కీంతాన్. నేను దేశ సేవ చేస్తున్నాను. • సేవచేయడం; serving; (సవిజ్). బయ్యె బాబన సేవ కియ్యల్ మావ బాగ్య. తల్లిదండ్రుల సేవ చెయ్యడం అతని బాగ్యం.

నేవ్కల్ /sēvkal/ *adj.* హాస్య నటుడు. కవుస్సియ్యలిర్కున్ సేవ్కలిర్ ఇంతెర్. జోకులు చేసేవారిని హాస్య నటులు అంటారు.

నేవ్యంగ్ /sēvyang/ *n.* సేమ్యాలు; noodle-like food preparation made from wheat flour; (నూడిల్-లైక్ ప్రెపరేషన్). బాయిక్ సేవ్యంగ్ కీసెర్ మంతంగ్. స్త్రీ, సేమియాలు చేస్తున్నారు. The ladies are making noodles.

నేస /sēsa/ *n.* పూజ బియ్యం; grain offering; (గ్రేయ్న ఒఫరిజ్). అక్కొ సేస రెహంతొర్.

సాజెటల్ /soñetal/ *pron.* కోపంగలవాడు; angry man; (ఎంగ్రి మెన్). వోర్ వెల్లె సాజెటల్ మంతొర్. అతను చాలా కోపం గలవాడు.

సాడ్య /soḍya/ *v.* • వెళ్లిపో; leave; (లీవ్); चला जा. సుట్టిత దివోసున్ తిరిలెన్ సాడియం. సెలవు రోజు తిరగడానికి వెళ్లిపో.

సాడి- /soḍi-/ *v.* పోయింది; to set (sun), go away, disappear, run away; (ఊ సత్). పోడ్డ సాడితెకె రోజి సికటి అంత. పొద్దు పోయినప్పుడు చీకటి అవుతుంది.

సాడున్- /soḍus-/ *v.* to drive away; (ఊ డ్రైవ్ అవేయ్).

సాడియ /soḍiya/ *v.* • పొమ్ము; go; (గో). తెల్లెంజ్ సాడియంత. చందమామ వెళ్లిపోతుంది. సాడ నుటి ఆత ఇంజెర్ కాండిర్కున్ సాడియ ఇంతెర్. బడికి సెలవు అయిందని వెళ్లిపొంది అని చెప్పరు.

సాడియంత /soḍiyanta/ *v.* వెళుతుంది; it goes; (ఇట్ గోస్). started; (స్టాటిడ్). రోజి పొద్దెక్ పొరయింగ్ పోడ్డ సాడియంత. రోజు సాయంత్రం సూర్యుడు పడమర వైపు అస్తమిస్తాడు.

సాడు సీమ్ /soḍu sim/ *v.* వెళ్ళగొట్టు; send; (సెండ్). సయ్కల్ గారెత వడి సాడిసీమ్. సైకిల్ చక్రం గాలిని తీసివేయుము.

సాడ్డెల్ /soddel/ *v.* పొయ్యి; pour; (పోర్). సాడ్డెల్ తగ గాటొంగ్ కుస్రింగ్ అట్టంతెర్. పొయ్యిలో అన్నము కూరలు వండుతారు.

సాన్ /son/ *v.* • బయలుదేరు; start; (స్టాట్). ఇద్ రోతల్ ఆద్ రోన్ సాన్ ఇంజెర్ ఇంతొర్. ఈ ఇల్లు నుండి ఆ ఇంటికి వెళ్ళండి అని అన్నాడు. • పో; to go; (ఊ గో); జా. ఆద్ సాడతె సాంజెర్ మంత. ఆమె బడికి వెళ్ళుచున్నది. She is going to school.

సాన్నెకె /sonneke/ *v.* వెళ్తున్నప్పుడు.

సాన్మ /sonma/ *v.* పోవద్దు; blister; (బ్లిస్టర్); छाला; फुँसी; पापीला. నిమ్మె అస్సలె సాన్మ. నీవు అసలు పోవద్దు.

సాంట్ /soñt/ *v.* వెళ్ళండి; please go; (ప్లీస్ గో). మిరట్ గిర్ హాటుం సాంట్. మీరుకూడా అంగడికి వెళ్లండి.

సామ్మర్ /sommarr/ *n.prop.* సోమవారము; Monday; (మండి). సామ్మర్ నన్న ఐ.టి.డి.పి. ఉట్పూర్ దాంతొన్. సోమవారము నేను ఐ.టి.డి.పి. ఉట్పూరు వెలుతాను.

సారోప్ /sorop/ *v.* రాలిన లేత చొప్ప. మావ జొన్న ఇయండ్ సారోప్ సాడిత. మా జొన్న ఈ సంవత్సరము లేత రాలింది.

సావ్వోర్ /sovvor/ *n.* ఉప్పు; salt; (సొట్ట్); नमक. కుస్రినగ్ సావ్వోర్ సెల్వెకె కుస్రి చప్పి మందంత. కూరలలో ఉప్పు లేక పోతే కూర చప్పగా ఉంటుంది.

సావిలె /soville/ *n.* పులుపు; sour; (సౌలర్); खट्टा.

సో /sō/ v. వెళ్ళు; go; (గో). ఇంకె నిమ్మె వావై సో. ఇప్పుడు నీవు చేనుకు వెళ్లు.

సోక /sōka/ v. పెట్టు; locate; (లోకేట్టు).

సోక్ /sōk/ n. శోకు; fashion; (ఫాషన్). మర్రిన్క సాన్నెకె సోక్నే తయర్ ఆసి దాంతెర్. పెండ్లికి వెళ్ళేటప్పుడు మంచిగా తయారు అయి వెళతారు.

సోక్- /sōk-/ n. రాసుకోవడం; to apply, anoint, administer (medicine); (వోంట్); **तेल लगाना**. మేందోడగ పున్క ఆతెకె మత్ సోకన. దేహంలో పుండ్లు అయితే మందు రాసుకోవాలి.

సోక్కు /sōkna/ adv. మంచిది; goody; (గోడి); **अच्छा (है); ठीक**. బెయ్ సోక్కు పొంటిన్ ఇంజెర్ తొహ్తూర్. చాలా మంచిపెన్ను అని చూయించాడు.

సోక్కు /sōkne/ adv. అందంగా; beautifully; (బ్యుటఫులి). రోతున్ చున్న సోక్కుకె బయ్ సోక్కు దిసంత. ఇంటికి సున్నము వేసి నట్లయితే చాలా అందంగా కనిపిస్తుంది.

సోకె మాయ్యల్ /sōke māyval/ v. సంక్రమించు. నావ కోక్ల వోన్క సోకెమాత. నా దగ్గు అతనికి సోకింది.

సోకెర /sōkera/ adv. పక్కకు; aside; (అసైడ్); **उस तरफ़**. అక్కో సోకెర ఆసి నర్కంతోర్. తాతయ్య పక్కకు వొరిగి నిద్రపోతున్నాడు.

సోక్ /sōh/ n. కోపము; to become angry; (టు బిక్ము ఎంగ్రి). నాకున్ వడ్కెమకి ఇంజెర్ సోజున్ వాంతోర్. నాతో మాట్లాడలేదని కోపానికొచ్చాడు.

సోడ /sōḍa/ num. పదహారు; soda; (సోడా).

సోడ- /sōḍ-/ v. కోసింది; to be sharp; (టు బీ శాప్). జాడి కొయ్యెకె కద్దుగ నాకున్ సెట్టెడ్ సోడ్. గడ్డి కోసేటప్పుడు చేతికి కొడవలి కోసింది.

సోడ్ బాబత్ /sōḍ bābat/ n. విడాకులు; divorce; (డివోస్); **तलाक**.

సోడ్డు /sōḍṭa/ v. కోసింది; finished cutting; (ఫినిష్డ్ కటిట్). జాడి కొయ్యెకె కద్దున్ సెట్టెడ్ సోడ్డు. గడ్డి కోసేటప్పుడు చేతికి కొడవలి కోసింది.

సోదిర జాగ /sōdira jāga/ n. మాంత్రికుల స్థలం.

సోదె /sōde/ n. మంత్రగాడు; witch-doctor; (విచ్-డొక్టర్); **आज्ञा**. సోదిర సోదెంగ్ కీసి జక్కంతెర్. మంత్రగాళ్లు మంత్రం చేసి చంపుతారు.

సోదెంగ్ /sōdeṅg/ మంత్రము. సోదెంగ్ కియ్యల్ చొకొట్ సెల్లె. మంత్రము చెయ్యడం మంచిది కాదు.

సోంవ్- /sōnc-/ n. ఆలోచించుట; thinking; (తింకిట్); **चिंतन**. కామ్ కీనెకె సోంవ్ కీనెర్ కయ్య కామ్ వయ్యె ఆయ్యె. పని చేసేటప్పుడు ఆలోచిస్తూ పని చెయ్యకూడదు పని కాదు.

సోంవ్ కీ- /sōnc kī-/ n. ఆలోచించుట; to think; (టు తింక్); **सोचना**. వెల్లె మీన్క తర్క ఇంజెర్ సోంవ్ కీంతోర్. ఎక్కువ చేపలు తీసుకువద్దామని ఆలో చిస్తున్నాడు.

సోంగ్నె /sōṅgne/ • ఉద్రిక్తత. వోర్ బెయ్ సోంగ్నె మంతోర్. అతను చాలా కోపంగా ఉన్నాడు. • adv. గంభీరంగా; solemnly; (సోలమ్మి).

సోంగ్నెమత్త /sōṅgnematta/ కోపంతో కూడిన. సోంగ్నె మత్త తరన్ కస్కంత. కోపంతో ఉన్న పాము కరుస్తుంది.

సోంచి కియ్యక్ /sōnci kiyyak/ adj. అనాలోచిత; foolish; (ఫులిశ్).

సోంచీతల్ /sōncītal/ n. చిరుత పులి; panther; (పాంట్హార్); **तेंदुआ**. సోంచీతల్ కేడతె మందంత. చిరుత పులి అడవిలో ఉంటుంది. The panther lives in the forest.

సోనె పుడి /sōne puḍi/ బంగారు పురుగు. సోనె పుడి మర్రతగ మందంతంగ్. బంగారు పురుగు చెట్లలో ఉంటాయి.

సోనె /sōne/ n. బంగారం; gold; (గోల్డ్); **सोना; स्वर्ण**.

సోనె వోతడ్ /sōne vōtaḍ/ n. దాయమ్మ; midwife, lady that attends to deliveries of babies; (మిడ్వైఫ్); **दाई**. కాండిన్ సోని వోతడ్ యేర్ మిహ్పూర్ మంత. పిల్ల వానికి దాయమ్మ స్నానం పోస్తుంది.

సోనెత ముద్ద /sōneta mudda/ బంగారపు ముద్ద. సోనెత ముద్ద తయర్కియ్యల్. బంగారు ఉంగరం తయారు చేయడం.

సోనెత్ సాటి తాడ్వల్ /sōnet sāṭi tāḍval/ బంగారం కోసం తవ్వడం; mining for gold; (మైనింగ్ ఫొర్ గోల్డ్).

సోనారల్ /sōnorāl/ n. అప్పులోడు; goldsmith; (గోల్డ్స్మిత్); **सुनार**. ముద్దంగ్, చయిన్క, పుస్సెంగ్, కీంతోర్ వోన్ సోనారల్ ఇంతెర్. మట్టెలు, గొలుసులు, చేసే వారిని అప్పులోడంటారు. He who makes rings, chains, necklaces is called a goldsmith.

సోప్తయల్ /sōptyal/ స్నేహితుడు. నాతోడో మన్వల్ నా సోప్తయల్. నా తో ఉండేవాడు నా స్నేహితుడు.

సోప్తి /sōpti/ • n. స్నేహితుడు; friend; (ఫ్రెండ్); **साथी**. వోర్ నావోర్ సోప్తయల్. అతను నా స్నేహితుడు. • adv. సహాయంగా; companion. నాక్ సోప్తి నిమ్మె అగయెవ్నల్ వా. నాకు అందక తోడుగా వస్తావా. Be a companion to me and come up to there.

సోప్రెమం /sōpremaṁ/ v. అంకితమవ్వ; dedicate; (డెడికేట్). వోన్ల బూత్ సోప్రెమాత. అతని దగ్గర అంకిత మైంది.

సోప్రి కీమ్ /sōpri kīm/ కలగా చెయ్య; start a fight;

సోపెతల్ /sōpetal/ *n.* స్నేహితుడు; friend; (ఫ్రెండ్). నావ సోపెతనంగ్ మర్రింగ్ ఆతంగ్. నా తోటిస్నేహితుని పెండ్లి అయిపోయింది.

సోబ /sōba/ *n.* అందం; beauty; (బ్యూటీ); बहार. మల్ బయ్ సోబత మంత. నెమలి చాలా అందంగా ఉంది. The peacock is very beautiful.

సోబత /sōbata/ *adv.* అందంగా; beautiful; (హాంసమ్); सुंदर; सुंदरता. గులాబి పుజర్ బత సోబత మంత! గులాబి పువ్వు చాలా అందంగా ఉంది. How beautiful the rose (flower) is!

సోబ్డెరోగ్ /sōbḍe rōg/ అంటు రోగం; communicable disease; (కమ్యునికబల్ డిసీస్). వరొన్ గటల్ వరొన్ వాయ్యల్ బేమరితున్ సోబ్డెరోగ్ ఇంతెర్. ఒకరి నుండి ఒకరికి వ్యాపించే రోగాన్ని అంటు రోగం అంటారు.

సోయబిన్ /sōyabin/ *n.* సోయాచిక్కుడు; soya seeds.

సోయ్యల్ /sōyisal/ *n.* సోమరితనం; laziness; (లేసినస్); सुस्ती; आलस्य.

సోర /sōra/ *n.* పెద్ద కుండ; large earthen vessel; (లాజ్ అర్డన్ వెసల్). డగుర్ బుడ్డితున్ సోర ఇంతెర్. పెద్ద

కుండను సోర అంటారు.

సోరతగ /sōrataga/ పెద్ద కుండతో.

సోర్యాలిర్ /sōryalir/ *n.* చుట్టాలు; relatives; (రెలటివ్స్).

సోర్లింగ్ /sōrlīng/ దూల్ దుమ్మకాయలు. సోర్లింగ్ మేందోడగ అరైకె మేందోల్ బయ్ చోహంత. దూల్ దుమ్మకాయలు దేహంపై పడితే బాగా దురద లేస్తుంది.

సోరిక్ /sōrik/ *n.* • సంబంధం; marriage alliance; (మెరిజ్ అలైఅంస్); संबंध. మావుర్ సోరికున్ సోత్తెర్. మా వాళ్ళు సంబంధం కోసం వెళ్లారు. • వివాహ సంబంధం; marriage relationship; (మెరిజ్ రిలేయ్యంశిప్). మావుర్ మామలిర రోన్ సోరికున్ దాంతోర్. మా వాళ్ళు మామయ్య ఇంటి వివాహ సంబంధం కోసం వెళుతున్నారు.

సోరె /sōre/ *num.* అరవై; sixty; (సిక్టీ); साठ.

సోల /sōla/ *num.* (16) పదహారు; sixteen; (సిక్టీవ్); सोलह. పంద్రతున్ పజ్జెయ్ సోల వాంత. పదిహేను తర్వాత వచ్చేది పదహారు.

సోసి కీ- /sōsi kī-/ *n.* పెంచడం; to ponder, think over; (టు పొండ్అ).

సోసెమాయె /sōsemāyo/ ఆపుకోలేక పోవడం.

హ

హక్ /hak/ *n.* హక్కు; right; (రైట్); हक; अधिकार. బాబన ఆస్తి తగ నావ గిర్ హక్ మంత. తండ్రి ఆస్తిలో నాకు హక్కు ఉంది.

హక్కె /hakke/ *adv.* అక్కడ; there, thither; (టు దేర్); उद्दर. హక్కె నేండ్ పేన్క్ కీంతెర్. అక్కడ ఈ రోజు దేవుళ్లను చేస్తారు.

హందల్ /handal/ *adv.* అక్కడి నుండి; from there; (ఫ్రొమ్ దేర్).

హక్కె ఇక్కెయెవ్వంగ్ /hakke ikkeyevvong/ అటు ఇటు సరిపోదు. ఇమ్మసి నోడె హక్కె ఇక్కెయెవ్వో. కొంచెం అటు ఇటు సరిపోదు.

హక్సియ్యల్ /haksiyval/ పిలవడము.

హజర్ /hajar/ *num.* (1000) వెయ్యి; thousand; (తౌసండ్). గంగారామున్ హజర్ యెవ్వల్ లెక్క వాంత. గంగా రామ్ కు వెయ్యి వరకు లెక్క వచ్చును.

హజర్ సాల్క్ /hajar sālk/ *n.* వేయి సంవత్సరాలు; thousand years; (తౌసండ్ యీయస్). మావ రోన్ హజర్ సాల్క్ ఆత. మా ఇళ్లు వెయ్యి సంవత్సరాలు అయింది.

హజ్రి ఆయ్యల్ /hajri āyval/ *v.* పాల్గొనుట; participating; (పాటిసిపియిట్). సాడతె కాండి హజ్రి ఆసెర్ మంతోర్. బడిలో పిల్లవాడు పాల్గొన్నాడు.

హజిర్ ఆయ్యల్ /hajir āyval/ హాజరు కావడం; be present; (బీ ప్రెసంట్). కాండి సాడతె సాంజికున్ హజిర్ ఆయ్యల్. పిల్లవాడు బడికి వెళ్లి హాజరు కావడం.

హజిరి ఆతోర్ /hajiri ātor/ హాజరైనాడు; I attended; (ఐ అటెండ్డ్). రాజ సమ్మిర్ బరొబర్ హజిరి ఆతోర్. రాజ అందరి తోటి హాజరైనాడు.

హట్ /hat/ *n.* తడేకదీక్ష; perseverance, obstinacy; (ఐరెవరెన్స్); निरन्तर प्रयत्न. కోడంగ్ పూడ్వెకె హట్ ఇంజెర్ కోడంగ్ పూడంతెర్. గుర్రాల మీద పోయేటప్పుడు గుర్రాలను హట్ అని అంటారు.

హట్టెమా- /hatte mā-/ *v.* అలిసిపోవడము; to become tired; (టు బిక్మ్ టైఅడ్). అద వెయ్యె గుట్ట తెగ్గెలెన్ హట్టెమాసెర్ మంత. ఆ అమ్మాయి గుట్ట ఎక్కడానికి అలిసి పోతుంది. కట్టెంగ్ నట్కెసి నట్కెసి హట్టెమాతోర్. కట్టెలు కొట్టి అలిసి పోయాడు.

హట్టెమాసి /hattemāsi/ • *v.* అలిసిపోయి; got tired; (గోట్ టైఅడ్). కామ్ కీసి కామ్ కీసి హట్టెమాంతెర్. పని చేసి పని చేసి అలిసిపోతారు. • *adj.* విసిగిపోయిన; vexed; (వెక్స్). తిరిసి కామ్ అయ్యకి ఇంజెర్ హట్టెమాసి సోంగున్ వాంతోర్. తిరిగి తిరిగి పని కాలేదు అని విసిగి పోయినాడు.

హత్తి /hatti/ *n.* ఏనుగు; elephant; (ఎలిఫంట్).

హందక్ /handak/ అటునుంచి. హందక్ గిర్ ఉంది దర్వాజ మందన. అటువైపు నుండి ఒక దర్వాజ ఉండాలి.

హందకాకున్ /handakākun/ అవతల ప్రక్కన; on the other side; (ఓన్ ద అద సైడ్). నిమ్మె హందకాకున్ మత్తి. నీవు ఆవైపున ఉన్నావు.

హన్మంతల్ పేన్ /hanmantal pēn/ హనుమాన్ దేవుడు. హర్ నాట హన్మంతల్ పేన్ మందంత. ప్రతి ఊర్లలో హనుమాన్ దేవుడు ఉంటుంది.

హందుర్ /handur/ *n.* అక్కడివారు; men from a long way away; (ప్రొమ్ దేర్).

హనెనేటి /hane nēti/ *n.* మొన్న; day before yesterday; (డేయ్ బిఫోర్ యెస్టెడి); **परसोबीता हृआ.** హనెనేటి నీకున్ సిత్ర అద్ పుస్తక్ బగ్గ మంత. మొన్న ఇచ్చిన పుస్తకము ఎక్కడ ఉంది.

హబ్బిడుర్ /habbidur/ *adj.* వేరేవారు; others; (అదస్). ఊర్ సమ్మిర్ హబ్బిడుర్ ఆందిర్. వీరందరూ వేరే ఊరు వారు.

హండంగ్ /haṇḍaṅg/ *n.* వృషణములు; testicles.

హంసవెలి /hansaveli/ *n.* వంశం; genealogy; (జీనీయులోగీ); **वंश; मुरली.** మావ ఉంది డగుర్ హంస వెలి. మాది ఒక పెద్ద వంశం.

హయ్లల్ /haylal/ *n.* దున్నపోతు; male buffalo; (బప్పలో); **मूखँ भैंसा.** గొహ్లాల్ హెర్మితున్ హయ్లల్ ఇంతెర్. మగ గేదెను దున్న పోతు అంటారు.

హర్ /har/ *n.* ప్రతి; each; (ఎవి); **हर.** హర్ దియ్య బూతి సాంజెర్ మంతాన్. ప్రతి రోజు కూలికి వెళుతున్నాను.

హర్ /harra/ *n.* గది; room; (రుమ్); **कमरा.** నడ్డుమ్మ హర్తగ కుత్తుల్ వాట్టి మంత. మద్య గదిలో పీట వేసి ఉంది.

హర్రెలెండ /harre leṇḍa/ *n.* మేక గోతిక; animal droppings (not dung) from sheep, goats etc; (ఎనిమల్ డ్రెపిజ్).

హరిసాన్ /hari son/ *v.* తోడు రావడం; to elope with a man to marry another man while having a child. పెట్టితెమన్వల్ బాయి అర్రెన్ ఆతెకె ఉంది బాయి హరి సొత్త. కడుపుతో ఉన్న మహిళ పడబోతె ఒక అమ్మాయి తోడు వచ్చింది.

హరిబ్ /harib/ *adj.* ధనవంతుడు; poor; (పోర్); **गरीब; दरिद्र; असहाय; दीन.**

హల్కల్ /halkal/ *adj.* అనుకూలమైన; light, easy; (లైట్); **सरल.** నేండ్ యేచ్చి తత్త హెర్రె జర్ హల్కల్ మంత. ఈ రోజు తెచ్చిన మేక చాలా అనుకూలంగా ఉంది.

హల్కో /halko/ *n.* తేలిక; light; (లైట్); **हलका.** ఇద్ సబ్బు బయ్ హల్కో మంత. ఈ సబ్బు చాలా తేలికగా ఉంది.

హల్కో యేత్వల్ /halko yēval/ తేలికగా తీసుకోవడం; take it easy; (టేయ్య్ ఇట్ ఈస్). బద్ గిర్ కామ్ సస్త్రా యేతన. ఏదైనా పని తేలికగా తీసుకోవాలి.

హాటుం /hāṭuṁ/ *n.* అంగడి; small fair, bazaar, market; (మాకిట్); **बाज़ार.** హాటుం ఆట్ రోజ్ కున్ ఉందిదియ ఉదంత. అంగడి వారం రోజులకొక్కసారి ఉంటుంది. The bazaar happens (lit. sits) once every week (lit. on the eighth day). ఇద్ హాటుం ఉద్వల్ జాగ ఆండ్. ఇది బజారు కూర్చునే చోటు.

హాత్ కడింగ్ /hāt kaḍiṅg/ చేతి సంకెళ్ళు; hand cuffs or chains; (హాండ్ కప్పి ఒర్ చేయిన్స్). పొలిస్కొ కయ్య్ నగ హాత్ కడింగ్ వాట్టి వోంతెర్. పోలీసులు చేతులలో చేతి సంకెళ్లు వేసి తీసుకు వెళుతున్నారు.

హాబర్ /hābar/ *n.* నింగి; sky; (స్కై); **अंबर.** హాబరె పొర్రాడంగ్ మొటక్ దాంతంగ్. ఆకాశంలో విమానాలు ఎగురుతాయి.

హార /hāra/ *n.* పెద్ద గంప; long basket; (లోజ్ బాస్కెట్). డాలతున్ హార గిర్ ఇంతెర్. పెద్ద గంపను పెద్ద గంప అంటారు.

హార్ /hār/ *n.* దండ; garland; (గాలండ్); **माला.** పేన్ దగ హార్ వాట్టెన్ పుజక్ కావ. పూలతో దండ గుచ్చు.

హారి కీమ్ /hāri kim/ *v.* ఓడించు; beat; (బీట్); **हरा; पराजित कर.** కొక్కొ కర్పికున్ ఊర్కున్ హారి కీమ్. కోకో ఆట ఆడి వారిని ఓడించు.

హాలత్ /hālat/ *n.* స్థితి; condition; (కండిశన్); **स्थिति; हालत; दशा.** బేమరితె నావ హాలత్ బహాన్ ఆత. అనారోగ్యముతో నా స్థితి ఎలా అయింది.

హాల్ /hāl/ *n.* సంగతి; matter; (మెటర్); **खबर; समाचार.**

హాలి కి- /hāli ki-/ *v.* కదిలించుట; to shake; (టూ శేయ్య్); **झिञ्जोड़ना.** టానికున్ హాలి కీసి ఉండన. టానిక్ మందును కదిలించి తాపండి.

హిక్తి /hikti/ *n.* • యుక్తి; craft; (క్రాఫ్ట్). హిక్తి మత్తెకె బగ్గ గిర్ విసవాంత. యుక్తి ఉంటే ఎక్కడైనా బతకవచ్చు. • ఉపాయం; trick; (ట్రీక్). హిక్తి మత్తెకె బెగ్గి గిర్ మెయ్యు వాయ వచ్చు. ఉపాయం ఉంటే ఎక్కడైనా గెలిచి రావచ్చు.

హిక్మత్ /hikmat/ *n.* ఉపాయము; contrivance, thought; (కొన్ ట్రివియన్స్); **विचार.** జారతగ ఉర్తంగ్ పారెవంగ్ హిక్మత్ కీసి పెసితంగ్. వలలో చిక్కుకున్న పాపురాలు ఉపాయంతో బయటికి వచ్చాయి.

హిజ్దల్ /hijdal/ కొజ్జవాడు.

హిందు /hindu/ *n.prop.* హిందు; Hindu; (హిందు). వోర్ హిందువు అందుర్. అతను హిందువు.

హిందు సమ్దుర్ /hindu samdur/ హిందు మహా సముద్రం.

హిందువుల్క్ /hinduvulk/ *n.prop.* హిందువులు; Hindi; (హింది). హిందువుల్క్ ఉంది మతంనెర్ అందిర్.

హిందువులు హిందు మతానికి చెందినవారు.

హిమ్ముత్ /himmat/ *n.* • ధైర్యము; boldness, courage;

(బోల్డెస్); साहस. హిమ్ముత్ కీసి తరసున్ పియ్యెర్.

ధైర్యంతో పామును పట్టుకున్నాడు.

• సాహసం. హిమ్ముత్ కీసికున్ పట్ పటితున్ తన్వ పెట్టితగ వరుసంతోర్. ధైర్యం చేసి మోటారు సైకిలును తన కడుపులో పైకి ఎక్కిస్తాడు.

హిమాలయ గుట్ట /himālaya gutṭa/ హిమాలయ

పర్వతం. హిమాలయ గుట్టనగ బస్కె గిరె మచ్ ఆర్సెర్ మందంత. హిమాలయ పర్వతాలలో ఎప్పుడు మంచు కురుస్తూ ఉంటుంది.

హిర్దా /hirḍa/ *n.* జిగురు; gum, socket of a tooth; (గమ్); गोंद.

హిర్దుమ్ /hirḍum/ *n.* కీటకం; kind of insect that bites and spoils clothes; (క్రెండ్ ఒవ్ ఇంసెక్ట్). హిర్దుమ్ తుజ్ సారుంగ్ మక్కంగ్ మందంతంగ్. ఈ పురుగుకు ఆరు చుక్కలు ఉంటాయి.

హిర్దులి (మర్) /hirḍuli (marra)/ *n.* చిటమొట చెట్టు; kind of a tree; (క్రెండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

హిర్ప్ (మర్) /hirp (marra)/ ఇప్ప చెట్టు; kind of a tree; (క్రెండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

హిర్వల్ /hirval/ *adv.* పచ్చగా; green; (గ్రీన్); हरा.

కేడతంగ్ మర్క్ హిర్వలిక్ మందంతంగ్. అడవిలో ఉండే చెట్లు పచ్చగా ఉంటాయి.

హిర్వల్ జాడి /hirval jāḍi/ పచ్చిక కారుడు; person who grows grass; (పసన్ హు గ్రోస్ గ్రాస్). హిర్వల్ జాడితున్ పండు సీంతెర్. పచ్చిక గడ్డిని పెంచుతారు.

హిరుక్ కుడ్డుక్ /hiruk kuḍḍuk/ ఇప్ప పువ్వు కుడుములు. హిరుక్ జల్ కల్ రెయంత అని బొడ్డి తింతెర్. ఇప్ప పువ్వుతో కల్లు దించుతారు.

హిరోడ (మర్) /hiroḍa (marra)/ *n.* కరక్కాయ; kind of a tree (fruit used for blackening dye); (ట్రీ); पेड़. కోక్ల వాతెకె హిరోడ కాయన తోల్ తింతెర్. దగ్గు అయితే కరక్కాయ తోలు తింటారు. After getting a cough, they eat the skin of the 'hiroda' nut.

హిర /hira/ *n.* వజ్రము; diamond; (డైఅమండ్). తొల్లెతుర్ బాయిక్ హిర మోతింగ్ కెర్ దుంగ్. పూర్వపు స్త్రీలు బంగారపు నగలు వేసుకునేవారు.

హుక్క /hukka/ *n.* పొలుసు; shell; (శెల్). తరన్ ఉవ్విసి హుక్క సుటి కీంత. పాము పొలుసు విడుస్తుంది.

హుక్క (కోసి) /hukka (kōsi)/ boggy habitat of a snake, the skin that is cast off; (బోగి హెబిటట్ ఒవ్ ఏయ్ స్పెయ్య్).

హుకుమ్ /hukum/ *n.* ఆజ్ఞ; command; (కమాండ్). మల వార్తున్ నిమ్మె వాయన ఇంజెర్ హుకుమ్ సీంతోర్. వచ్చే వారం నీవు రావాలి అని ఆజ్ఞ జారి చేసాడు.

హుకుమ్ దార్ /hukum dār/ *n.* అధికారి; officer; (ఒఫీసర్); अधिकारी; मालिक.

హుకుమత్ /hukumat/ *n.* అధికారము; authority; (ఒతోరటి). సర్కరి హుకుమత్. సర్కార్ అధికారం.

హుడి కీ- /huḍi kī-/ ఎగర వెయ్యడం.

హుండి /huṇḍi/ *n.* కూడినది; collection box used by religious people; (కలెక్షన్ బొక్స్); संग्रहण. పెన్కనంగ్ జాగనగ ఉంది కొత్తంగ్ హుండి మందంత. దేవుని గుళ్ళలో డబ్బులు వేసే హుండి ఉంటుంది.

హురిలి /hurili/ ఒకరకమైన చెట్టు; fruit trees; (ఫ్రుట్ ట్రీస్).

హురుమ్ /hurum/ *n.* ఉడుము; iguana; (ఇగ్వాన్). కేడతె, పుత్తిన్గ, మరక్కంగ్ డోబ్రన్గ, హురుక్ మందంతంగ్. అడవిలో, పుట్టలలో చెట్ల తొర్రలలో ఉడుములు ఉంటాయి.

The iguana lives in fields, anthills and hollow trees.

హురె /hure/ *num.* ఎన్బై; eighty; (ఎయ్యి); अस्सी.

హూడంగ్ /hūḍaṅg/ *n.* అటుకులు; corn or grains or peas of tender and immature ears or pods of great millet which have been parched; (పాట్ల గ్రేయ్య్). జొన్న నెన్నున్ బొడ్డి హూడంగ్ కీంతెర్. జొన్న కంకులను కాల్చి అటుకులు చేస్తారు.

హూడె (పిట్టె) /hūḍe (piṭṭe)/ *n.* గోరెంక; kind of bird; (బడ్); पक्षी. హూడె పిట్టె మర్తంగ్ గడ్డినగ మందంత. గోరెంక పిట్ట చెట్టు కన్నాలలో ఉంటుంది.

హెక్టల్ /hekḍal/ వంకర బుద్ధి; bad manners; (బెడ్ మెనస్). వేర్ మాయ్ బయ్ హెక్టల్ మంతోర్ ఇంతెర్. ఈ వ్యక్తి చాలా వంకర బుద్ధిగలవాడు అంటారు.

హెంగ్డల్ బుద్ధి /hengḡdal buddi/ చెడు బుద్ధి; bad attitude; (బెడ్ ఎటిట్యూడ్). సాగర్క్ తిన్వల్ హెంగ్డల్ బుద్ధి. సాగర్లు తినడం చెడు బుద్ధి.

హెర్మి /hermi/ n. బర్రె; buffalo; (బప్పలో); भैंस. యెద్ది గాలుమ్ యేతగ మీడ్సి హెర్మింగ్ మందంతంగ్. వేసవి కాలంలో నీటిలో బర్రెలు పడుకుంటాయి. In the summer buffaloes lie sleepily in the water.

హెర్మి పుర్కి /hermi purki/ బర్రెపేను.

హెర్మింగ్ బస్కల్ /hermiḡ baskal/ బర్రెల కాపరి. హెర్మింగ్ బస్కల్ హెర్మింగ్ మెహంతొర్. బర్రెల కాపరి బర్రెలను మేపుతాడు.

హెర్రె /herre/ n. మేక; goat; (గోట్); बकरी. హెర్రెమే ఇంజెర్ ఆడంత. మేకమే అంటు అరుస్తుంది. మావ హెర్రెమూండ్ పిల్లంగ్ వహ్త. మా మేక మూడు పిల్లలు ఈనింది.

హెర్రె బోకుక్ /herre bōkuk/ n. మేక పోతులు; male goats; (మేయ్ల గోట్స్).

హెల్వ మెలివల్ /helva melival/ అలలు కదులుట; movement of waves; (మువ్మంట్ ఒప్ వేయ్స్). డగుర్ సమ్మర్తగ హెల్వ మెలిసెర్ మంత. పెద్ద సముద్రంలో నీరు అలలు అలలుగా కదులుతుంది.

హేతు /hētu/ n. జ్ఞాపకం; remembrance; (రిమెంబ్రెంస్); याद. నాకున్ పడనంగ్ హేతు వాసెర్ మంతంగ్. నాకు పాత జ్ఞాపకాలు గుర్తుకు వస్తున్నాయి.

హేప్సల్ టొడ్డి /hēpsal ṭoḡḡi/ వెడల్పు నోరు. హెప్సల్ టొడ్డితోర్ వాసెర్ మంతొర్. వెడల్పు నోరు గలవాడు వస్తున్నాడు.

హేండ్వల్ /hēḡḡval/ n. నర హంతకుడు; murderer; (మడరర్). దస్త్ర వాత ఇత్తెకె హేండ్వన వెర్రె మందంత. దసరా పండుగ వచ్చింది అంటే నరహంతకుడి భయం ఉంటుంది.

హేల్వతె పాసివోంత /hēlvate pāsivōnta/ అలలతో కొట్టుకు పోతుంది. యేర్ వాసి హెల్వతెన్ పాసి వోంత. నీరు వట్టి అలలతో కొట్టుకొని పోతుంది.

హోటల్ /hoṭal/ n. హోటల్; hotel; (హూటల్).

హోబ్రె మాయ్వల్ /hobre māyval/ n. పొగడడం; boasting; (బోవస్టింగ్). సమ్మి కామున్ హోబ్రె మాసెర్ మంతొర్. మొత్తం పనిని పొగడడం.

హో ఇన్ /hō in/ v. ఒప్పుకో; accept; (అక్సెప్ట్); स्वीकार कर; मान ले; मंजूर कर. నన్న నాడి వాంతొన్ ఇంజెర్ హో ఇన్. నేను రేపు వస్తాను అని ఒప్పుకో.

హో..రా. /hō ..rā./ v. అవును; yes; (యెస్); हाँ; ठीक. హో..రా.. నిమ్మె నావ పొరొల్ మస్తారనగ వెహ్తి. అవును రా నీవు నాపేరు మాస్టరుకు చెప్పావు.

హోరి /hōri/ మంటలు లేవడం.

హో... /hō.../ v. అవును; yes; (యెస్); हाँ. హో....నిమ్మె వడ్కెతంగ్ గొస్టిన లేజ్ కేంజవత. అవును నీవు మాట్లాడిన మాటల ధ్వని వినబడింది.

ఆర్థ ఆధారిత వర్గీకరణ విభాగము

Semantic Category Section

Semantic Category Index – అర్థ ఆధారిత వర్గీకరణ సూచిక

1 Universe, creation –

జగత్తు, విశ్వం, సృష్టి

- 1.1 Sky – ఆకాశం
- 1.2 World – ప్రపంచం
- 1.3 Water – నీరు, నీళ్లు
- 1.4 Living things – ప్రాణులు
- 1.5 Plant – చెట్టు, నాటు, పాతిపెట్టు, మొక్క
- 1.6 Animal – జంతువు
- 1.7 Nature, environment – ప్రకృతి, పరిసరం, పర్యావరణం

2 Person – మనిషి, వ్యక్తి

- 2.1 Body – శరీరం
- 2.2 Body functions – శరీరపు విధులు
- 2.3 Sense, perceive – ఇంద్రియం, భావ-జ్ఞానం, వాచ్యం, గ్రహించు
- 2.4 Body condition – శరీర పరిస్థితి
- 2.5 Healthy – ఆరోగ్యకరమైన
- 2.6 Life – జీవం, జీవితం, ప్రాణం

3 Language and thought –

భాష, ఆలోచన

- 3.1 Soul, spirit – ఆత్మ, జీవాత్మ
- 3.2 Think – ఆలోచించు
- 3.3 Want – కోరడం
- 3.4 Emotion – ఆవేశం, ఉద్వేగం, ఉద్వేగం, భావం
- 3.5 Communication – సందేశం
- 3.6 Teach – బోధించు

4 Social behavior – సాంఘిక ప్రవర్తన

- 4.1 Relationships – సంబంధాలు
- 4.2 Social activity – సాంఘిక కార్యకలాపం
- 4.3 Behavior – ప్రవర్తన
- 4.4 Prosperity, trouble – ఐశ్వర్యం, శ్రేయస్సు, ఇబ్బంది, కష్టం, బాధ, శ్రమ
- 4.5 Authority – అధికారం, అధికారి
- 4.6 Government – ప్రభుత్వం
- 4.7 Law – చట్టం, న్యాయం
- 4.8 Conflict – విభేదం
- 4.9 Religion – మతం

5 Daily life – నిత్య జీవితం

- 5.1 Household equipment – గృహ పరికరాలు
- 5.2 Food – ఆహారం, భోజనం
- 5.3 Clothing – బట్టలు ధరించడం
- 5.4 Adornment – అలంకారం
- 5.5 Fire – అగ్ని, అగ్ని, నిప్పు

- 5.6 Cleaning – పరిశుద్ధం
- 5.7 Sleep – నిద్ర, నిద్రపో
- 5.8 Manage a house – గృహ నిర్వహణ
- 5.9 Live, stay – జీవించు, ప్రాణములతో ఉండే, సజీవ, ఆపు, ఉండడం, నిలుపు, మకాం

6 Work and occupation –

పని, కర్తవ్యం

- 6.1 Work – పని, పని చెయ్యి
- 6.2 Agriculture – వ్యవసాయం
- 6.3 Animal husbandry – పశు సంవర్ధక శాఖ
- 6.4 Hunt and fish – వేటాడటం, చేపలు పట్టడం
- 6.5 Working with buildings – భవనాలతో పని చేయడం
- 6.6 Occupation – పని, వృత్తి, వ్యాపారం
- 6.7 Tool – ఆయుధం, పనిముట్టు, పరికరం, సాధనం
- 6.8 Finance – ద్రవ్యం, మూలధనం, విత్తం
- 6.9 Business organization – వ్యాపార సంస్థ

7 Physical actions – భౌతిక క్రియలు

- 7.1 Posture – భంగిమ
- 7.2 Move – కదలు, కదిలించు, కదుల్చు, జరుగు
- 7.3 Move something – కదిలించడం
- 7.4 Have, be with – ఉండు, కలిగి ఉండు
- 7.5 Arrange – ఏర్పాటు చెయ్యి, క్రమపరువు, సర్దు
- 7.6 Hide – దాగు, దాచు
- 7.7 Physical impact – భౌతిక ప్రభావం
- 7.8 Divide into pieces – ముక్కలుగా విభజించడం
- 7.9 Break, wear out – తెంపు, పగలకొట్టు, విరుగు

8 States – స్థితులు

- 8.1 Quantity – పరిమాణం, బరువు, మానం
- 8.2 Big – పెద్ద
- 8.3 Quality – గుణం, లక్షణం
- 8.4 Time – కాలం, వేళ, సమయం
- 8.5 Location – స్థానం
- 8.6 Parts of things – వస్తువుల భాగాలు

9 Grammar – వ్యాకరణం

- 9.1 General words – సామాన్య పదాలు
- 9.2 Part of speech – వ్యాకరణ భాగాలు
- 9.3 Very – చాలా, చాలాసార్లు
- 9.4 Semantic constituents related to verbs – క్రియలకు సంబంధించిన అర్థవంత భాగాలు
- 9.5 Case – కారకం, విభక్తి, సందర్భం, స్థితి
- 9.6 Connected with, related – సంబంధించిన
- 9.7 Name – పేరు, పేరు ఇవ్వడం

1. జగత్తు, విశ్వం, సృష్టి

1.1. ఆకాశం

ఆబర్ కాట్ ..... ఆకాశం అంచు
 ఆబర్ తగ సాత్తార్
 ..... ఆకాశం లో వెళ్ళిండు
 ఆవున్ ..... అమావాస్య
 కారి ఆత ఆబర్
 ..... నల్లగా అయిన మబ్బులు
 జోర్తె పీర్ వాయుల్ ఆబర్
 ..... నల్లటి కారు మబ్బులు
 టవ్వె హోబర్ ..... నీలి మబ్బులు
 తుపన్ ..... తుఫాను
 దలిల్ ఆత ..... మబ్బులు అయింది
 నీలి తెప్పంగ్ ..... నీలి మబ్బులు
 నీలి ఆబర్ ..... నీలి నింగి
 పొర్రొ ..... పైన; మీద
 పొర్రొ మంత . ఎత్తున ఉంది; పైనన్న
 బయ్ సోబత ..... చాలా మంచి
 బురబుర ..... మెల్లగా
 మస్కె మస్కె ఆత
 ..... చీకటిగా మబ్బు కమ్ముట
 మాయ్ టల్ ..... సుడిగాలి
 రగ్గల్ ఆబర్ ..... ఎర్రని ఆకాశం
 వడి దూందడ్
 ..... గాలి దుమారం; తుపాను
 వడిద్ పొర్రొ ..... గాలి పైన
 సికటి మన్వల్ ..... చీకటిగా ఉన్న
 హోబర్ ..... నింగి

1.1.1. ఎండ, పొద్దు, సూర్యుడు

అసి ..... మంచిగా
 ఉజ్జమా-
 అరుణోదయ కాలం; తెల్లారింది
 ఉజ్జడ్ పాత ..... తెల్లారింది
 కిట్కె నె ఆత
 ..... సూర్యుడు అస్తమించాడు
 కినన్ ..... చల్లగా; చల్లని
 గర్మి (కాక) ..... వేడిమి
 గర్మి ఆంత ..... వేడి అవుతుంది
 జార ..... కిరణము

జర్క జర్క ..... మసక మసక
 డక డక డెయంత
 ..... సలసల కాగుతున్న
 డగుర్ యెద్ది ..... ఎక్కువ ఎండలు
 తిర్ప పావ్యులిక్
 ..... మెరుపు మెరిసినట్టు
 దడ్డి ..... నీడ
 దలినల్ ..... మబ్బు నుండి
 దిర్ దిర్ ..... మెరుపు
 దిర్మన్ పోడ్డ్ ..... ఉషస్సు
 దుపరి ఆత ... పగటి పూట అయింది
 నుల్వె ..... సాయంత్రం
 నెహలి వేర్ ఆత . అల్పాహారపు వేళ
 పల్ ..... తెల్లారుతుంది
 పెసిత ..... వెల్లింది
 పొర్రొ వరంత ..... పైకి ఎక్కుతుంది
 పోడ్డ్ ..... సూర్యుడు;
 ..... సూర్యుడు ఉదయించు
 పోడ్డ్ నెహర్ వరంత .... సూర్యుడు
 మెల్లగా ఎక్కుతున్నాడు
 పోడ్డ్ పెసియంత
 .... సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు
 పోడ్డ్ మల్త ..... సూర్యుడు
 అస్తమయమునకు మల్గుట
 పోడ్డ్ న వేడ్డి .. సూర్యుని వెలుతురు
 బడెమాసెర్ మంత .... పెరుగుతుంది
 బయ్ యెద్ది ..... బాగా ఎండ
 బయ్ సక్రె ..... చాలా ప్రొద్దున
 బొడ్డంత ..... కాల్పుట
 మండ దడ్డి ..... పందిరి నీడ
 మర్ర దడ్డి ..... చెట్టు నీడ
 మలమల ఆంత ..... వెచ్చగా
 మలమల అం ..... వెచ్చగా అవ్వడం
 మిడ్చంత ..... మెరుస్తుంది
 ముడుంగ్ ..... మునిగింది
 ముడుంగ్గెర్ మంత మునుగుతుంది
 యెద్ది ..... ఎండకాలం; సూర్యకాంతి
 యెద్ది తెరంత ..... ఎండ కొడుతుంది
 యెద్ది పాత ..... వడదెబ్బ
 రువ్ పాత ..... ఉషస్సు

వేడ్డి ..... కాంతి; వెలుగు; వెలుతురు
 సక్రె ..... ఉదయం; ప్రొద్దున
 సక్రెనె ..... ఉదయము
 సాల్లి ..... నీడ
 సితుర్ ..... చల్లని
 సురుఆత ..... మొదలైంది
 నెక్ పాంత ..... నెగలు
 నెక్ మామ్ ..... ఎండ కాయడం
 సేకెమాంత ..... వేడి అగుట
 సాడి- ..... పోయింది
 సాడియంత ..... వెలుతుంది
 సోబత దడ్డి ..... మంచి నీడ

1.1.1.1. చందమామ, చంద్రుడు

ఆవున్ ..... అమావాస్య
 జంగొ ..... చంద్రుడు
 దిస్వల్ ..... కనబడుట; కనిపించు
 పునక్ ..... పూర్ణిమ
 లెల్లెంజ్ ..... చంద్రుడు
 లెల్లెంజ్ అర్త నెలవంక అస్తమయము
 లెల్లెంజ్ పెసియంత
 ..... చంద్రుడు వెలసినాడు

1.1.1.2. చుక్క, నక్షత్రం

అర్త ..... పడి పోయింది
 జగ్ జగ్ ..... మిల మిల
 జగుమ్మె ఆత ... వెలుతురు రావడం
 సుక్కుక్ న మారగ్
 ..... చక్కల మార్గము
 సుక్కుం ..... చుక్క
 సుక్కుం పెల్కెవల్ ..... తోక చుక్క

1.1.1.3. గ్రహం

సూర్య గిరన్ ..... సూర్యగ్రహణము

1.1.2. గాలి

1.1.2.1. గాలి ఊదడం

కరబ్ వడి ..... చెడు గాలి
 గరమ్ వడి ..... వేడి గాలి

వొకొట్ వడి ..... మంచి గాలి
 జడవ్ ..... వేడి గాలి తాకడం
 పంక వడి ..... పంకా గాలి
 పోయ వడి ..... పొగ గాలి
 రేస్క్- ..... అభిమాని
 వడి దూందడ్

..... గాలి దుమారం; తుపాను
 వడిత ..... చలవ
 నితుర్ వడి ..... చల్లని గాలి
 సోబత వడి ..... మంచి గాలి

1.1.3. వాతావరణం

ఆబర్ ఆత ..మబ్బులు అయినాయి
 ఉజుడె మాయ్యల్ .. ఉదయించడం
 దడుజు- ..... నీడ
 పోడ్ నంగ్ జారంగ్

..... సూర్య కిరణాలు
 యెద్ది ..... ఎండాకాలం; సూర్యకాంతి
 సోబతెఆత .....మంచిగా అయింది

1.1.3.1. గాలి

అడ్డంవడి ..... అడ్డంగా వచ్చే గాలి
 జరజర వడి ..... కొద్ది కొద్దిగా గాలి
 జోర్ కీత ..... బలంగా
 డగుర్ వడి ..... పెద్ద గాలి
 తుడ్- ..... తూర్పార పట్టడం
 దగడ్ ..... వడగాలి
 దుబ్బవడి ..... మట్టి గాలి
 నెహార్ వడి ..... మెల్లని గాలి
 పాసివోత ..... కొట్టుకు పోయింది
 పిర్ వడి ..... గాలివాన
 పొరయింగ్ వడి

.....పడమరనుండి వచ్చే గాలి
 బడెమాసెర్ మంత ....పెరుగుతుంది
 మాయ్టల్ ..... సుడిగాలి
 వడి ..... గాలి
 వడి నేకంత ..... గాలి చప్పుడు
 వడివాయె ..... గాలి రావడం లేదు

1.1.3.2. మేఘం

గర్జంత ..... ఉరుముడం
 టెప్పంగ్ ..... మబ్బులు
 దల్ ఆబర్ ..... దట్టమైన మబ్బు
 పిర్వాంత ..... వర్షం వస్తుంది

పిర్ ఆబర్ ..... వాన మబ్బు
 పోయ హోబర్ ..... పొగ మబ్బు
 బోడల్ ఆబర్ ..... పసుపు మబ్బు
 మచ్ ఆబర్ ..... మంచు మబ్బు
 యేర్ ఆబర్ ..... నీటి మబ్బు

1.1.3.3. వర్షం, వాన

అర్రంత ..... పడుతుంది
 అర్రో ..... పడదు
 కల్ బండన పిర్ ..... రాళ్ల వర్షం
 గమ్మి ..... గొంగలి
 చిట్కొ చోట్కొ ..... చిటపట
 చుడుర్ పిర్- ..... చిన్న వర్షం
 జోరై ..... జోరుగా; బిగ్గరగా; వేగం
 టేమ్ ..... చినుకు; బిందువు
 టేమ్ పియ్య ..... సమయం పట్టింది
 టేమ్మ ..... చినుకులు
 డగుర్ పిర్ ..... పెద్ద వర్షం
 తప్పతప్ప ..... నీటి తుంపర
 తాడిన్ కమ్మల్ ..... ఇంద్ర ధనుస్సు
 పిడ్ ..... పిడుగు
 పిర్ ..... వాన

పిర్ వాత ..... వర్షం వచ్చింది
 పుహంత ..... తడుపుతుంది
 పూర్మ ..... తడవకు
 బంద్ అయ్యక్ పిర్ వాయ్యల్
 ..... కుండ పోత వర్షం
 బయ్ డగుర్ ..... చాలా పెద్ద
 మిర్గ్ ..... వాన కాలం
 రద్ద రద్ద ..... కుండ పోత
 సిడ్కొంత
 ..... చినుకులు పడుతున్నాయి

1.1.3.4. పొగ మంచు, మంచు గడ్డ

ఉరిత ..... కరిగిన
 కల్ బండ ..... రాళ్ల పడడం
 గడ్డ దొహ్వాల్ ..... మంచు గడ్డ
 గార్ ..... కన్ను గూబ
 దవ్ అర్వల్ ..... పొగ మంచు
 దువర్ ..... పొగ మంచు
 పోయ మచ్ ..... పొగ మంచు
 మచ్ ..... మంచు

1.1.3.5. గాలివాన, తుపాను

దూందడ్ ..... గాలి దుమారం

1.1.3.6. మెరుపు, ఉరముడం, గర్జన

కడల్ పిడల్ .ఒక రకమైనా చప్పుడు
 గర్జె మా- ..... గర్జించుట
 చలిపిడ్ ..... చలి పిడుగు
 తీజ్ బీజ్ ..... పిడుగు
 మిడ్చ- ..... మెరుస్తుంది
 మిడ్చవల్ ..... మెరుపు

1.1.3.7. ప్రవాహం, వరద

ఊస ..... వరద
 కలకల పోంగ్వల్
 ..... గలగల ప్రవహిస్తుంది
 జల్లల్ యేర్ ..... జలమయము
 డడ్డి నించివాత ఒడ్డు నిండ వచ్చును
 దడదడ పోంగ్వల్ .. పొంగి పొర్లుట
 నించి పోంగ్ ..... నిండి పొరలు
 బలబల ..... గలగల

1.1.3.8. కరువు

కరు అర్త ..... కరువు
 కోర్ధ సాత్త ..... ఎండిపోవడం
 పండ్మకి ..... పండలేదు

1.2. ప్రపంచం

అర్ధో గోల్ ..... అర్ధ గోళం
 కండ్ ..... ఖండం
 కాలన్ ..... ఉత్తర; ఉత్తరం
 గ్రహము ..... గ్రహము
 గిరెన్/గాడం ..... గ్రహము
 జిగ్ నమ్మి ..... ప్రపంచ వ్యాప్తంగా
 జిగ్ సిర్ముట్ ..... ప్రపంచం చుట్టు
 డగుర్ దీవ్ ..... మహా దీపం
 బూగొల సాస్త్రం ..... భూగోళ శాస్త్రం
 బొమ్మిత నడ్డుంన గీతో
 ..... భూమధ్య గీత
 బొమ్మిత సంబంద్ .. బూ సంబంధం
 మూందున జిగ్ . మూడవ ప్రపంచం
 రేడు ..... రేడియో
 సమ్మె జిగ్ ..... పూర్తి ప్రపంచం

1.2.1. భూమి, స్థలం

ఆబర్ బొమ్మ .....నింగి నేల
కార్యల్ బొమ్మ ..... నల్ల రేగడి నేల
దహకొజ్జన బొమ్మ
..... పడి అడుగుల నేల
నేలీ ..... కిందకు
పయ్టన్ ..... మైదానం; విస్తారం
బొమ్మ త పోరడ బాగం

..... బూమిపై భాగం
బొమ్మ త పొర్రా .....బూమిపై
రగ్గల్ బొమ్మ ..... ఎర్ర రేగడి
సావ్ జాగ .....మైదానం

1.2.1.1. కొండ, పర్వతం

ఉతర్ ..... వాలు
గుట్ట ..... కొండ; గుట్ట
గుట్ట కొడ్డింగ్
..... చదువైన కొండ శిఖరం
గుట్ట త నడ్డుమ్ ..... పీఠభూమి
గుస్త్రల్ మన్వల్ ఏటవాల గావుండు
తడ్డి గుట్ట ..... అగ్ని పర్వతం
మెట్ట ..... గుట్ట
హిమాలయ గుట్ట
..... హిమాలయ పర్వతం

1.2.1.3. బయలు, పీఠభూమి,

సమస్థలం

పడిద్ ..... బంజారా బీడు; మైదానం
పయ్టన్ ..... మైదానం; విస్తారం
పల్ల ..... సమ చోటు

1.2.1.4. లోయ

కాల్య ..... కాలువ
పెర్న మంజి ..... వెడతైన
బొగ్గ ..... ఎత్తు చోటు; వొడ్డు
యేర్ పార్యల్ తొండ్కడ
..... ప్రవాహం గల లోయ
రూండ్ వాలె ..... వెడతైన
లోద్ది ..... లోయ

1.2.1.5. భూగర్భం

అదర్ బండ ..... ఆధార రాయి
కుహి ..... నుయ్యి; బావి

చీప్సన పాపుడ్ ..... రాతి అడ్డు పొర
డొడ్డొ ..... గుంత
పాపుడ్ ..... పొర
బుయరి ..... గుహ
బొమ్మ త రొప్పొ ..... బూ ఉదరం
సీక్క ..... చిన్న కాలువ

1.2.1.6. అడివి, గడ్డిభూమి, ఎడారి

కేడ ..... అడవి; పల్లెటూరు
కేడ పోసి కీమ్ ..... అడవి పెంచు
పడిద్ ..... బంజారా బీడు; మైదానం
పాటర్ ..... మెట్ట భూమి; రాతి నెల
పొదెల ..... పొద; పొర్క
మచ్ ఉస్కెపట్ ..... మంచు ఎడారి
మర్క పొన్ కీమ్ .. ఆ చెట్లను పెంచు
వయ్ జంజర్ కేడ . దట్టమైన అడవి
హిర్ప్ (మర్) ..... ఇప్ప చెట్టు

1.2.1.7. భూకంపం

బొమ్మి ..... నేల; బూకంపం; భూమి
బొమ్మి మెలివల్ .. భూమి కదలడం
బొమ్మి మెలివల్ / హాలెమాయ్యల్
..... బూకంపం
హిర్ప్ (మర్) ..... ఇప్ప చెట్టు

1.2.2. పదార్థం, వస్తువు, విషయం,

సంగతి

చీజ్ ..... వస్తువు

1.2.2.1. నేల, మురికి, బురద

ఉస్కె ..... ఇసుక
కానర్ తోడి ..... నల్ల మట్టి
చిక్క ..... బురద
డుడ్డున్ ..... దుమ్ము
డుర్ల ..... ధూళి
డెహ్స ..... బురద
డెస్ట్ ..... మట్టి పెల్ల
దుబ్బ ..... దుమ్ము; ధూళి
బర్కడి బొమ్మి ... సారంలేని భూమి
బుక్సి ..... మార్లం; పిండి (పొడర్)
రగ్గల్ తోడి ..... ఎర్ర మట్టి

1.2.2.2. రాయి, శిల

కడక్ ..... చిన్న బండలు

కొజల్ బండ ..... పెద్ద బండ
గర్గొటి బండ ..... చెక్కుముకి రాయి
చల్ప బండ ..... చలప రాయి
చీవర బండ ..... రాయి
దవ్రల్ బండ ..... పాలరాతి
బండ ..... బండ; రాయి
రకసిబండ (ముగ్గుబండ) .... ముగ్గు
బండ

1.2.2.3. లోహం

ఇస్టిల్ ..... ఉక్కు
కప్పి ..... ఇనుము; లోహం
కూర ..... వెండి
చాంది ..... వెండి
జింగ్ పి- ..... తుప్పుపట్టడం
తమ్మ ..... రాగి
సోనె ..... బంగారం

1.2.2.4. ఖనిజం, ధాతు

కోర్నె ..... బొగ్గు
గాడి కోర్నె ..... బొగ్గు
చున్న ..... సున్నము
చున్న బండ ..... సున్నపు బండ
సావ్వోర్ ..... ఉప్పు

1.2.2.5. నగ, మణి, రత్నం

ముతెల్క్ ..... ముత్యాలు
మొతి ..... రత్నం
లక లక ..... తళతళ
హీర ..... వజ్రము
హీర మోతి ..... వజ్రంవైడుర్యాలు;
వజ్రాలు

1.2.3. ఘన, ద్రవ, ద్రవం, వాయువు

ఆటెమాయ్యల్ ..... ఇంకిపోవడం
ఉరిత ..... కరిగిన
యేర్ ... ద్రవం; నీరు; నీళ్ళు; స్నానం
చేయు
వడి ..... గాలి
వావ్ ..... ఆవిరి

1.2.3.1. ద్రవ, ద్రవం

పత్తో ..... పల్పని
పిహ్యల్ ..... ఆర్పడం

పార్లొ పార్లొడ .....ఉపరి తలం
 పోడ్రెక్ .....సాయంత్రం
 యేర్ ..... నీరు
 రస్సవాలె ..... రసంగల
 నెవ్వెర్ .....జిగురు; బంక

1.2.3.2. చమురు, నూనె

తేమ్ ..... చినుకు; బిందువు
 పెట్రోల్ ..... పెట్రోలు
 లక్క ..... లక్క

1.3. నీరు, నీళ్లు

ఉబ్బిపాత .....పదునొచ్చింది
 ఊసనాసి ముడుస్త .....వరద వచ్చి
 ముంచింది
 చెమ పాత ..... తడి రావడం
 జల్ ..... జలము; నీళ్లు
 జల్ల పుట్టల్ ..... ఊట
 డౌహ్పాడ్ ..... బురద నీరు
 దార పియ్యల్ .....నీరు కారుట
 దార పోంగ్యల్ .....జలధార
 పదన్ మంత .....తడిగా వుంది
 యేర్ .. ద్రవం; నీరు;; స్నానం చేయు
 యేర్ సడొ ..... నీరు కారాదు
 యేర్ పియ్యె ..... నీరు పట్టదు

1.3.1. నీటి భాగాలు

కస్స .....లోతైన మడుగు
 డౌహా ..జలాశయం; పెద్ద మడుగు;
 మడుగు

1.3.1.1. మహాసముద్రం, సరస్సు

అట్లాంటిక్ సముర్ ..... అట్లాంటిక్
 మహా సముద్రం
 అర్కిటిక్ సముర్ . అర్కిటిక్ మహా
 సముద్రం
 డౌహుర్ యేర్ .....అపరిశుభ్రమైన
 నీరు; మురికి నీరు
 డౌహా ..జలాశయం; పెద్ద మడుగు;
 మడుగు
 తడెయ్ ..... చెరువు
 దక్సిన్ మహా సముర్ దక్షిణ మహా
 సముద్రం

పసిపిక్ మహా సముర్
 ..... పసిపిక్ మహా సముద్రం
 పెర్స సముర్ ..... మహా సముద్రం
 పార్లొడ వేన్ .....పై నురుగు
 యేత గర్మి ..... నీటి వేడి
 యేత టాక ..... నీటి ట్యాంకు
 యేర్ హూకెమాయ్యల్ నీటి ఆవిరి
 సముర్ ..... సముద్రము
 హిందు సముర్
 ..... హిందు మహా సముద్రం

1.3.1.2. చిత్తడినేల, బురదనేల

గాడెమాంత ....బురదలో దిగిపోవుట
 జప్పి .....నాచు
 డెహ్టా ..... బురద
 డెహ్టా ..... అలుకు నీళ్లు
 పదున్ ..... పదును
 పోవున్ వేలి ..... నీటిపై ఉండే తీగ
 సముర్ వేలి ..... సముద్ర తీగ

1.3.1.3. నది

ఆవుస్త ..... ఆపింది
 ఆవ- .....దాటుట
 ఊసత మట్టి ..... వరద మట్టి
 ఊసత యేర్ ..... వరదనీరు
 కారి ఉస్కె .....నల్ల ఇసుక
 కాల్య కాచ్యల్ .....కాల్య తప్పుట
 కుడెడ్ ..... వాగు
 కుడెర్ బండ ..... నది బండ
 కుడెర్ యేర్ ..... నది నీరు
 కోయ్ డౌడ్కె నె ఆత
 ..... పూర్తిగా ఎండి పోయింది
 కోల్ సెల్లె అగ్గట్ ఆవ్వల్
 .....లోతులేని చోట దాటుట
 గాటి కీత ..... అందుకుంది
 జిర జిర పోంగ్యల్
 ..... సన్నటి నీటి దార
 జోరై విత్తంత .....వేగంగా పారుట
 డెయ్యి డెయ్యి
 ..... జల జల పారుతుంది
 డెహ్కాంత ..... దుంకుట
 డెహ్కావల్ ..... దుంకుట
 డౌడ్డొంగ్ కప్పిజ్ నించి
 .....గుంటలు నిండిపోయింది

దార ..... ప్రవాహము
 నుయ్యల్ తోడి ..... సన్నపు మట్టి
 పంటతున్ ముడుస్త
 ..... పంటలను మునిగించుట
 పర్క పాత .....బల్కి పోవుట
 పాడికెహ్యల్
 .....నీటిని ఆపు కట్ట; నీరాపుట
 పార్వల్ ..... ప్రవాహం
 పాసి వోంత ..... కొట్టుకుపోతుంది
 పిట్టె ఉన్నెన్ గిర్ యేర్ సెల్లె
 ..... పట్టలకు కూడ నీళ్లు లేదు
 పిర్ యేర్ .....వర్షపు నీరు
 పెర్స కుడెర్ విత్తంత
 ..... పెద్ద నది పారుట
 బొద్ర ..... జలపాతం
 బొమ్మితున్ కొయ్య
 ..... భూమిని కోస్తుంది,
 ముడుసంత .....మునిగిస్తుంది
 మొడి మల్లంత .... మల్పు తిరుగుట
 యేర్ పోంగ్యల్ ..... నీటి ప్రవాహం
 యేర్ సెల్లె ..... నీళ్లు లేదు
 రండ్ కుడెక్ మీరెమాతంగ్
 ..... రెండు నదులు కల్పి పోవుట
 లవ్వి మీరెమాయ్యల్
 .....నదులు కలుసుట
 వర్- ..... ఎక్కడం; రండి; రమ్ము
 వర్స సియ్యె ..... దాటనియ్యదు
 వహుక్కెయేర్ నింద్యల్
 .....చేనులలో నీళ్లు నిండుట
 విత్తంత యేర్ ..... నీటి ప్రవాహము
 వెల్లెయేర్ ..... ఎక్కువ నీరు
 సముర్ త యేర్ .....సముద్రపు నీరు
 సమడ్ కీత ..... మైదానంగా చేసింది
 సమడ్ ఆత ..... సమానంగా
 సిల్కత యేర్ .....వాగు నీరు
 సీదల్ విత్తంత . సమానంగా పారుట
 సీల్క ..... చిన్న కాలువ
 హెల్వ మెలివల్ .. అలలు కదులుట

1.3.1.4. చెలమ, వసంతం, వసంత

ఋతువు, నుయ్యి, బావి

కుహి ..... నుయ్యి; బావి
 గిర్క ..... గిలక

చెల్మె .....చెలిమె
జల్ .....జలము; నీళ్ళు
జల్ల పుట్టవల్ .....ఊట
బుడ్డి వాయువ్ .....
.....ఊట రావడం; జలము
బోరింగ్ ..... బోరింగ్
యేర్ అర్త .....నీళ్ళు పడుట

1.3.1.5. దీవి, ద్వీపం, తీరం

కట్ట .....కట్ట
కుడెడ్ వొడ్డు ..... నది ఒడ్డు
కుడెర్ కప్పి .....నది తీరం
కుడెర్ డడ్డి .....నది తీరం
కోల్ సెల్లె అద్ కస్స ... లోతులేని నది
చుడుర్ లబ్ది .....చిన్నవారు
టెక్కి ..... దిబ్బ
డర్డి ..... ఒడ్డు
సమ్మూర్ .....సముద్రము
సమ్మూర్ తగ డొడ్డో
.....సముద్రంలో లొంద
సమ్మూర్ తగయేర్
..... సముద్రంలోని నీరు
సమ్మూర్ కాట్ .....సముద్ర తీరం

1.3.2. నీటి కదలిక

గజర్ నిహ్వల్ ... గంగాళం నింపుట
గద్ది అర్త ..... కన్నం పడింది
చర్వి నిహ్వల్ .....బిందె నింపుట
టాకి ..... బంబు
పేన్ ..... నురుగు
పొప్పొట .....నీరుబుడ్డ
పొంగ్ సొడిత ..... పొంగిపొయింది
బట్కె బట్కె సడంత
..... బట్కెబట్కె కారుట
బుడ్కె-
నీటి కదలికలో రాబోయే చప్పుడు
బుడ్డి నిహ్వల్ ..... కుండ నింపుట
బూడ్ తూర్త ... క్రింద పడి పోయింది
మిర్- .....చినుకులచిటపట
యేర్ తెండ్యల్ .....నీరు తోడుట
రోన్ వడంత ..... ఇల్లు కారుట
రోస్కెవల్ ..... నీరు పార వేయుట
వాజంత ..... కారడం
వాజ్- .....కారుట

సడ్- .....కారడం
సిడ్కె- .....చినుకులు వచ్చుట

1.3.2.1. ప్రవాహం, ప్రావం

ఆటికియ్యల్ .....ఇంకించుట
కుండి తగ ..... కుండిలో
కొయ్య
.. కోతకు గురి అయింది; కోసింది
టేమ్ వాట్యల్ .....బొట్టు వేయడం
డెయ్యెర్ పొంగ్వల్ ...ఎగిసి పడుట
డొడ్డో కీత ..... గుంట చేసింది
దారపియ్య దార పడుట లేదా కారుట
నల్లతె ..... నల్లతో
పాసివోత ..... కొట్టుకు పోయింది
పొర్రొడల్ పొంగ్వల్
..... మీది నుండి పారుట
పొంగ్వల్ .....పారుట
పొంగ్గిసాత్త ..... కొట్టుకు పోయింది
బొన్రితిరియంత ..... సుడి తిరుగుట
మచ్ అర్వల్ ..... మంచుపడుట
మిర్వల్ ..... చిమ్ముట
మొడి మల్వల్ ... మలుపు తిరుగుట
నడ వాట్యల్ .....అలుకు చల్లటం

1.3.2.2. పొయ్యి

కుండి తగ ..... కుండిలో
టేమ్ వాట్యల్ .....బొట్టు వేయడం
తూర్- ..... ఒలకబొయ్యి
తోర్- .....తీయడం
నల్లతె ..... నల్లతో
పాంత .....నీళ్ళు కాచే కుండ
పిర్ వాయువ్
..... వర్షం పడుట; వర్షం రావడం
మచ్ అర్వల్ ..... మంచుపడుట
రికమ్ కీమ్ ..... ఖాళీచెయ్యి
రోస్కె- .....నీలు వినరడం
వెడి- .....నింపు
సడ వాట్యల్ .....అలుకు చల్లటం
సిడ్కెవాట్యల్ .....నీళ్ళు చల్లడం
నేక్ కీమ్ ..... ఆరబెట్టు

1.3.2.3. కారు, బొట్టుబొట్టు

తిప్పతిప్ప పిర్ వాయువ్
..... చిమ్మి చిమ్మి వాన పడుట

తుప్ప తుప్ప అర్వల్
..... మంచులు పడుట
నహంత .....నానుట
పట్టపట్ట అర్వల్ ... టప టప పడుట
పంటంగ్ పండంతంగ్
..... పంటలు పండును
పిర్ వాయువ్
..... వర్షం పడుట; వర్షం రావడం
పీని వసంత ..... చలి వేస్తుంది
ముసుర్ పియ్యంత
..... ఏక దాటి వర్షం ముసురు
లోట పొజంత ..... వరద పారుతుంది
వడ్- ..... కారుట
సిడ్కెవల్ .....చినుకులు పడుట

1.3.2.4. అల, తరంగం, విద్యుత్

ప్రసారం

అప్టెమాంత ..... తగులుతుంది
అప్టెమాయ్యల్ ..... తాకటం
ఊడెమాంత
..... ఎగురుట; పైకి ఎగురుట
కమ్కె నె డబులింగ్ పాయ్యల్
..... చేతులతో నీటిని గుంజుట
కాల్కె నె డబులింగ్ పాయ్యల్
..... కాళ్ళతో జలకాలాడుట
గబిల్ గబిల్ ఇంత
..... గబిల్ గబిల్ చప్పుడు వస్తుంది
జోర్తె అప్టెమాంత
..... గట్టిగా తగులుతుంది
డర్గి కీంత ..... నూకుతుంది
డడ్డితున్ పాసి వోంత
..... ఒడ్డును కొట్టుకు పోతుంది
డడ్డితె అప్టెమాయ్యల్
..... ఒడ్డున తాకుట
డబులింగ్ పాయ్యల్
..... జలకాలాడుట
డుబుక్ డుబుక్
..... చుట్టూ చుట్టూ చప్పుడు వస్తుంది
డోబ్ర కీంత . బొయ్యారాలు చేస్తుంది
నడివల్ ..... ఈత; ఈతకొట్టుట
పాసి వోంత ..... కొట్టుకుపోతుంది
పేన్ వాంత ..... నురుగు వస్తుంది
పొంగ్వల్ ..... పారుట; పొంగుట

మెలియంత

.....కదులుట; కదులుతుంది
యేత్ పార్దాదస్వల్
 ..... నీటిపైన కనిపించేది
రప్పిలాక్ష ..... గట్టిగా తాకడం
వోహంత ..... పగులగొట్టుట
సలల ఇంత
 .....చోటులో చప్పుడు వస్తుంది
హలెమాయ్యల్ .....కదులుట
హెల్వ మెలివల్ ... అలలు కదులుట
హేల్వ పాంత ..... అలలు వచ్చుట
హేల్వతె పాసివోంత
 ..... అలలతో కొట్టుకు పోతుంది

1.3.2.5. నిశ్చబ్ద, ప్రశాంత, గరుకైన,

ముతకగాఉన్న

ఊడెమాంత

..... ఎగురుట; పైకి ఎగురుట
గజబిజ ఆలేమాంత
 ..... గజబిజగా కదులుట
చప్పుడ్ వాయ్యకై
 ..... చప్పుడు లేకుండా
టెప్పంగ్ ఊడెమాంతంగ్
 ..... మబ్బులు ఎగిరి పడుట
డెహ్కాంత ..... దుంకుట
దబ్ మంత ..... నిర్మలంగా
నాంద్ వాంత ..... చప్పుడు వస్తుంది
నిల్నిమంత ..... ఆగి ఉన్నది
పిర్ యేర్ పారంత
 ..... వర్షం నీరు పారుతుంది
పోజంత ..... కారింది; పారుతుంది
మెలివక్కైమంత కదలకుండా ఉంది
రోంజంత ..... ప్రతి ధ్వని వస్తుంది
వడి నెల్వక్కైమంత
 ..... గాలిలేకుండా ఉండుట
విత్- ..... ఉరుకుతుంది
సడడ విత్తంత
 ....వర్షం నీరు ఎడతెరిపి లేకుండా
 పారుతుంది

1.3.2.6. తరంగం, పోటు

ఊడెమాయ్యల్ .. ఎగిరి పడుతుంది
కమ్మిఆంత ..... తక్కువ అగుట

డడ్డతగ పేన్ నిలంత

..... తీరంలో నురుగు ఆగుతుంది
తుపాన్ తున్ దాత్ తుఫాన్ లాంటిది
పార్దొ ఊడెమాయ్యల్
 ..... మీద ఎగిసి పడుట
బడె మాంత ..... ఎక్కువ అగుట
బహ్రా వాయ్యల్ ... బయట వచ్చుట
ముత్తవ్ మందంత
 ..... కప్పినట్లు ఉంటుంది
హెల్వతె పేన్ వాంత
 ..... అలలో మరుగు వస్తుంది

1.3.3. చెమ్మ, తడి

కస్తి నహ్యల్ .... బట్టలు నానబెట్టుట
కూబ్ ఫుహ్యల్
 ..... ఎక్కువ నానబెట్టడం
కూబ్ పూర్త ..... ఎక్కువ తడిసింది
కెల్కే నహ్యల్
 ..... వెండ్రుకలు నానబెట్టుట
గాడె మాత ..... దిగి పోవుట
చీకి చీకి మంత ..... బంక బంక ఉంది
జరజర నహ్యల్
 ..... కొద్ది కొద్దిగా నాన బెట్టుట
జరజర నాంత
 ..... కొద్ది కొద్దిగా తడిసింది
జరసి పూర్త ..... కొద్దిగా తడిసింది
నహ్- ..... నాన బెట్టడం
నహ్యల్ ..... నానబెట్టుట
నాన్త ..... తడిసింది
నాంద్- ..... నాని పోయినాయి
నాంద్యల్ ..... తడిసి పోతుంది
పసర్ ..... ఆకుపసరు
పిని పియంత ..... చలిగా ఉంది
పిర్వల్ ..... పిండుట
పుహ్- ..... తడవడం
పుహ్త ..... నాన్నింది
పూర్- ..... తడుచుట
పూర్వల్ ..... తడిగా ఉండుట
పూర్నిమంత ..... తడిసి ఉంటుంది
బద్దెమని యేతె నహ్యల్
 ..... ఏదైనా నీటితో తడుపుట
మచ్ అర్త ..... మంచుపడింది
మచ్చెపూర్త .... మంచుతో తడిసింది
ముడుస్వల్ ..... ముంచుట

ముత్తముత్తమంత తడితడిగా ఉంది
వొపా వొపా ఆత

..... పచ్చి పచ్చిగా అయింది

1.3.3.1. ఆరిన, ఎండిన

ఆటె మా- ..... ఎండిపోవడము
కస్తివత్త ..... బట్ట ఆరింది
కిడెమొడ .. పూర్తిగా ఎండి పోయింది
కుడెర్ ఆటెమాత
 ..... నది ఎండి పోయింది
చిక్ల ఆత ..... బూడిద అయింది
దగ్గతె ఆటెమాంత
 ..... వేడితో ఎండి పోతుంది
నహ్చి పీర్వల్ ... నాన పెట్టి పిండుట
పిర్ వాయ్యల్
 ..... వర్షం పడుట; వర్షం రావడం;
 వర్షం వచ్చుట
యెద్దితగ వాట్వల్
 ..... ఎండలో వేయుట
యెద్దితగ వోడ్వల్
 ..... ఎండలో ఆరవేయడం
యెద్దితె ఆటెమాంత
 ..... ఎండతో ఎండిపోతుంది
యేత కట్టు ..... నీటి కరువు
వడితగ అడ్డమ్ పియ్యల్
 ..... గాలిలో అడ్డంగా పట్టుట
వత్- ..... ఎండు
వోడ్వల్ ..... అర వేయు

1.3.4. నీటిలో ఉండుట

అర్- ..... పడి పోవడం
కాసా ..... తాంబేలు; తాబేలు
గబ్బిల్ ఇంత ..... గబిల్ అని చప్పుడు
చొబొర్కె నె .చోబొర్ అని చప్పుడు
పన్నె ..... కప్ప
పన్నె డువ్వె ..... తోక కలిగిన కప్ప
పిండి లొడల్
 ..... పల్చగా పిండి పిస్కుట
బండ ..... బండ; రాయి
బుట్ట బుట్టలేజ్
 ..... బుట్ట బుట్ట అని చప్పుడు
ముడ్- .మునగడము; మునిగించుట
ముడుంగ్చి మన్వల్ మునిగి ఉండేది

యేడుంగ్ జోకంగ్ ఉక్కికియ్యల్
 ..... ఏడు సార్లు ఉడక పెట్టడం
 యేతగ వడి నిహవాయె
 ..... నీటిలో గాలి నింపరాదు
 యేత్ రొప్పొ ఇర్యల్
 ..... నీటిలోపల ఉంచడం
 యేర్ కమ్మి ..... నీరు తక్కువ
 యేర్ జాన్తి ..... నీరు ఎక్కువ
 యేర్ నెయ్ ..... నీటికుక్క
 యేర్ యేండునె
 ..... నీటిని బాగు చేసే కీటకం
 రూక ..... పడవ

1.3.5. నీటి ద్రవాలు

నురిత ..... కరిగినది
 యేతగ నురిత ..... నీటిలో కరిగినది
 యేర్ మిస్తికిమ్ ..... నీటిలో కలుపు
 లొడల్ ..... పలుచని
 సావ్వోర్ ..... ఉప్పు

1.3.6. నీటి పవిత్రత/స్వచ్ఛత

ఉన్వల్ యేర్ ..... త్రాగే నీరు
 కరబ్ యేర్ ..... మురికి నీరు
 కాల్యన యేర్ ..... కాలువ నీరు
 కినన్ యేర్ ..... చల్లని నీరు
 గరికియన ..... వడ పట్టుట
 చొకొట్న యేర్ ..... మంచి నీళ్లు
 డోహుర్ యేర్
 ..... అపరిశుభ్రమైన, మురికి నీరు
 తిక్కల్ యేర్ ..... మంచి నీరు
 బ్లిచింగ్ పొడర్ ..... బ్లిచింగ్ పొడి
 బుడితగ చొకొట్న యేర్
 ..... కుండలో మంచి నీరు
 బోడడ్ పాంత ..... మురుగు వాసన గల
 యెండి యేర్ ..... స్వేచ్ఛమైన నీరు
 యేతగ నేంగైకె యేర్
 డోహుర్ ఆంత
 ..... నీటిలో దిగితే నీరు చెడిపోతుంది
 సిడొ యేర్ ..... నిన్నటి నీళ్లు
 సావ్వోర్ యేర్ ..... ఉప్పు నీరు

1.4. ప్రాణులు

ఆవూక్ ..... జీవనం
 జితొకెమంత ..... ప్రాణం ఉన్నది

జీవ వడి సీంతంగ్
 ..... ప్రాణ వాయువు ఇవ్వుట
 జీవతె మంత
 ..... జీవముతో, ప్రాణంతో ఉన్న
 జీవంగ్ ..... ప్రాణములు
 జీవంగ్ వాలెక్ ప్రాణం కలిగి ఉన్నవి
 జీవవాలెక్ ..... ప్రాణమున్నవి
 నేస్కంత ..... ఊపిరి తీసుకొనుట
 పిసంతంగ్ ..... బ్రతుకుట
 పిస్సిమంత ..... జీవించి ఉన్నది

1.4.1. నిర్ణీవాలు

జీవసెల్లె ఆద్ ..... జీవము లేనిది
 నేండ్ చెల్లె ..... మొలకెత్తలేదు
 పాయ్మెన్ ..... జన్మించుట
 పిరంత ..... మొలకెత్తుట
 సాత ..... చని పోయింది

1.4.2. వస్తువుల ఆత్మలు

ఆత్మ ..... ఆత్మ
 ఆత్మపేన్ ..... ఆత్మ దేవుని
 ఆత్మబూత్ ఆత
 ..... ఆత్మ దెయ్యం ఐనది
 ఆత్మవడి ..... గాలిలో ఆత్మ

1.5. చెట్టు, నాటు, పాతిపెట్టు, మొక్క

గరంజి మర్ర ..... కానుగ చెట్టు
 జుట్టి ..... జుట్టు
 పుజర్ ..... పువ్వులు; మొగలి పువ్వు
 రోండ ..... కలుపు

1.5.1. చెట్టు, వృక్షం

ఆట్టుట్టుడి ..... ఒక రకమైనా
 ఆలి ..... రావి
 ఇర్ప్ప ..... ఇప్ప
 ఉమటి ..... ఖర్జూరము
 కండొక ..... వనమూలిక చెట్టు
 కయుర్ ..... చెట్టు
 కప్ప ..... చెట్టు
 కచ్చిలీమ్ ..... వేప
 క్కుసి ..... చెట్టు
 కాట్ కయుర్ ..... చెట్టు పేరు
 క్కాల్లె ..... మొక్క
 కిడ్డి ..... ఒక రకమైనా

కుముడ్ ..... చెట్టు
 కేరె ..... అరటి; అరటి
 కేస్ల ..... చెట్టు
 కొహ్కా ..... జీడి
 కోడ పాలుండి ..... గుర్రపు డెక్క
 కోడలన్లు ..... వనమూలిక
 గన్నెర్ ..... గన్నెర్ చెట్టు
 గరంజి ..... కానుగ
 గుప్పి ..... చెట్టు
 గుముల్ ..... బూరుగు
 గోడ్ ..... తీయటి వేపచెట్టు
 చిలటి ..... చిలటి చెట్టు
 జామ్ ..... జమ్
 జామ్లేండి ..... అల్లనేరేడు
 జొన్న కేస్ల ..... పండ్ల చెట్టు
 టహ్కా ..... తాండి చెట్టు
 డోండెర ..... జమ్మి
 తాడి ..... తాటి చెట్టు
 తుమ్మ ..... తుమ్మ
 తుమ్మి ..... తునిక
 తుల్సి ..... తుల్సి
 తుహ్కా తుమ్మి ..... చిన్న తునిక చెట్టు
 తేక మర్ర ..... టేకు చెట్టు
 తోయ ..... మేడి
 దూది ..... దూది; ప్రతి చెట్టు
 దోబె ..... చెట్టు
 నారెల్ ..... కొబ్బరి; టెంకాయ
 నియ్కడ ..... ఒక రకమైనా చెట్టు
 నెల్లి ..... ఉసిరి కాయ చెట్టు
 పద్దికేస్ల ..... ఒక రకమైన చెట్టు
 పద్ది గట్టిడ ..... ఒక రకమైన చెట్టు
 పాక్కి ..... రావిచెట్టు
 పాంజొర ..... పిజ్జోర
 పాలంగ్ ..... ఆకులు
 పాలుండి ..... జిల్లేడు
 పిట్టి పుజర్ ..... పిట్ట గువ్వ
 పీంజ్ ..... చెట్టు
 పొదెల ..... పొద; పొర్క
 పొప్పయ్ ..... బొప్పాయి
 పొర్క ..... మోదుగు చెట్టు
 పొర్కె ..... పరికి
 పొలెన ..... చెట్టు
 పోత్ర ..... మేగడానికి వాడుకొనే గుడ్డ

బర్మడాండి ..... ఒకరకమైన చెట్టు
 బాబై ..... ఒకరకమైన చెట్టు
 బాబుర్ ..... దంతె
 బిజిరి ..... నిమ్మ
 బిబుత్ ..... ఒక రకమైన చెట్టు
 బీర్య మర్త ..... చెట్టు
 బూత్ గాయింజి
 ..... ఒక రకమైన చెట్టుకు
 బెరులి ..... రావి
 మజి ..... చెట్టు వాగులో ఎక్కువగా
 ఉంటాయి
 మద్నెజి ..... చెట్టు
 మర్క ..... మామిడి
 మర్ద్ ..... ఒక రకమైన చెట్టు

 మర్త ..... చెట్టు
 మహ్క ..... మారేడు
 మహ్కా- ..... మారేడు చెట్టు
 మినోడ ..... ఒక రకమైన చెట్టు
 ముర్ ..... మోదుగు; మోదుగు పువ్వు
 ముల్గె ..... చెట్టు
 మొకె మర్త ..... చెట్టు
 రీట ..... కుంకుడు చెట్టు
 రేల ..... రేల చెట్టు
 రొష్టి ..... వనమూలిక చెట్టు
 రోమి ..... సేద
 లింబు ..... నిమ్మ
 లీమ్ ..... వేప
 లేండ్య ..... చెట్టు
 లేండి ..... ఆల్నేరేడు
 వడ్ ..... మరి చెట్టు
 వెజుర్ ..... చెట్టు
 వెడ్మ ..... తిర్మన్ చెట్టు
 వెల్కి ..... చెట్టు
 వెల్లెర్ ..... చెట్టు
 వేయ్ మర్త ..... చెట్టు
 సంతర్ ..... నారింజ చెట్టు
 సపోట ..... సపోట
 సమొక ..... చెట్టు
 సవరి ..... చెట్టు
 సాలె ..... అందుక చెట్టు
 సితపడ్ ..... సీతాఫలం
 సిత్ర ..... చింత

సిత్రి ..... చెట్టు
 సితులి ..... చెట్టు
 సిర్దుంమర్త ..... చెట్టు
 సీంది ..... ఈత; ఈత కల్లు
 సుయ్ లింబు ..... నిమ్మ
 సూరె ..... చెట్టు
 సెర్క ..... మొర్రి చెట్టు
 సెరులి ..... చెట్టు
 సేజ్ గోడ ..... చెట్టు
 సేల్లె ..... చీము చెట్టు
 హన్ మన్ చాప్ మర్త
 ..... హనుమంతుని ఆకు
 హిర్దులి ..... చిటమొట చెట్టు
 హిరుక్ ..... ఇప్ప; ఇప్ప పువ్వు కల్లు
 హిరోడ ..... కరక్కాయ

1.5.2. పొద, గుబురు

కర్దులి ..... బోడకాకర
 కాపున్ ..... పత్తి
 కామడ్ బాజి ..... ఆకుకూర
 కేర్డె కాల్ ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 క్రొస్త్రా ..... గుమ్మడి కాయ
 కోడసాప్ ఒకరకమైన ముళ్లమొక్క
 గట్టడ ..... చిన్న మొక్క
 చహ బాజి ..... ఆకు కూర
 చుచ్చి బాజి ..... ఆకు కూర
 జత్తుర్ పుర్క ..... బూర కాయ
 జూడ్ ..... గుంపు
 డిస్టి పాదెల ..... ఒక రకమైన చెట్టుకు
 తిన్వల్ పుర్క ..... తినేటి సోరకాయ
 తిరుడి బాజి ఒక రకమైన ఆకుకూర
 నెరొండ ..... ఆముదం
 పాల్పుబొగ్గె ..... ఒక రకమైన తీగ
 పాదెల ..... పాద; పొర్క
 మాటిబాజి ..... చుక్క కూర
 మేతిబాజి ..... మెంతి కూర
 లవ్వి ..... తుంగ దుస్తుల
 సడయి బాజి ..... చెనగ కూర
 సిరులి ..... దూల గోండి
 హురిలి ..... ఒకరకమైన చెట్టు

1.5.3. గడ్డి, ఔషధ మొక్కలు, ద్రాక్షతీగ

అంబడి ..... జనుము
 ఉల్లి ..... ఉల్లి గడ్డ

ఎక్కల కాజి పుజర్
 ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 కనకంబరల్ పుజర్
 ..... కనకాంబరం పువ్వు
 కర్పుజ ..... పుచ్చ కాయ
 కాడ్డె ..... దోసకాయ
 కారి కెడ్డె కాల్ ..... గడ్డి
 కికలి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 కుంద ..... గడ్డి
 కుబ్రె ..... దోసకాయ
 కోడ కూరి ..... పల్లెరు కాయ
 కోర్లె ..... ముల్ల పొద
 కోల ..... కర్త
 గార్క .....
 గులబి పుజర్ ..... గులాబీ పువ్వు
 గొగ్గి పుజర్ ..... గోరెంక పువ్వు
 గొడెల ..... అడవి కోరలు
 గొల్క ..... గొల్కా
 గోనడి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 గోబె ..... గోబి; పాన్ గోబె; పూల గోబే
 చంపొ పుజర్ ..... సంవెగ
 చుక్క ..... ఒకరకమైన గడ్డి
 జగ్గ పుజర్ ..... గొడవ పువ్వు
 జివ్ గొహ్కా ..... బార్లి
 జాటనేజి ..... అనుప కాయ
 డబ్బ ..... పెట్టె గడ్డి
 తికలి ..... గున్న గడ్డి
 తెర్వి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 తెర్వి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 దుమ్మి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 దుమ్మి వేలి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 నాగ్ పుజర్ ..... నాగ జెముడు
 నెయ్ తోకొర్ ..... ఊతరేణి
 పహండి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 పాహ్ని ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 పుజర్ ..... పువ్వులు; మొగలి పువ్వు
 పుర్క ..... సొర కాయ
 బర్మపుజర్ ..... ఒకరకమైన పువ్వు
 బేండి ..... బెండకాయ
 బోదెల ..... చిన్న బుడ్మ కాయ
 బోండిక్కి ..... బోండ్లు
 మక్కెంగ్ ..... మక్కలు
 మల్వజాడి ..... ఒక రకమైన గడ్డి

మార్వెలి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 మిచ్చోపుజర్ ..... తేలు పువ్వు
 ముగ్గిపుజర్ ..... బంతి పువ్వు
 ముదెర ..... మందు మొక్క
 రాన్ని ..... వెదురు కంక
 లసున్ ..... ఎల్లిపాయ
 వెద్దుర్ ..... వెదురు
 సిర్పుట్ ..... గడ్డి
 నెవ్వెర ..... మొక్క
 నేడ్వ ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 సావ్వోర్ సిత్త ..... ఒక రకమైన మొక్క

1.5.4. ఒక విధమైన పాచి, నాచు,

శిలీండ్లాలు

కాకడ మాటి ..... వన మూలిక గడ్డి
 కొహమాటి ..... ఒక విధమైన దుంప
 గుహ్ ..... పుట్ట గొడుగు
 గొర్రెచిపాట ..... మందు మొక్క
 జప్పి ..... నాచు
 టెట్రెమాటి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
 నెయ్ పల్క (పొదెలకాయంగ్)
 ..... పిచ్చి మొక్క
 వాలె ..... రకమైన
 సాన గడ్డి ..... ఒక రకమైన గడ్డి

1.5.5. మొక్క భాగాలు

ఆకి ..... ఆకు; గ్రామదేవత
 కడ్ప ..... చొప్ప; చొప్ప బండి; మేత
 కరెట ..... తోగరు కట్టె
 కాడి ..... చెత్త; పుల్ల
 కాంద ..... కొమ్మ
 కాంతి ..... కొమ్మ
 కాపె ..... పూతకు వచ్చింది
 గన్నె ..... కనుపు
 గాదుర్ వాత ..... దొరగ
 గాబ ..... చెట్టు మొద్దు మధ్యభాగము
 చీచె ఆర్త ..... పిందెలేసింది
 చెడ్డి ..... లాగు
 జేల ..... మొక్క జొన్న కంకిబూజు
 బోక్రె .. గుడ్డు పాలును; చిప్ప; పెంకు
 బోడ్మ ..... తొడిమె
 బోయి ..... చిప్ప
 డేండె ..... చొప్ప కట్టె

తోల్ ..... చర్మము; తోలు
 దూది ..... దూది; ప్రతి చెట్టు
 నాట్ .....
 పక్కవిడిత ..... మక్కింది
 పచ్చమా-
 ... చెడిపోయింది; జిర్ణము అగుట
 పండ ..... పండింది; పండిన
 పాల ..... ఆకు
 పాలంగ్ ..... ఆకులు
 పుడిత ..... చీడ పట్టు; పుచ్చిపోవుట
 పెడె ..... గింజు
 పెండ్ర ..... పేం చెట్టు
 బార్ వాత ..... పూతకు వచ్చింది
 ముగ్గి ..... మొగ్గ
 మొడొక ..... మొలక
 మొడొక వాసి ..... మొలకెత్తి
 మొద్ ..... కట్టె; మొద్దు
 మొరొల్ ..... మొక్క
 మొరొస్ ..... తీగ
 వాగ్ చెయ్య (వేలి) ఒక రకమైన తీగ
 విజ్జ ..... విత్తనం విత్తుట; వీర్యము
 వేలి సాంగ్
 ... తీగ సాగింది; వంశము సాగింది
 నడెమాత ..... రాలిపోవుట
 సాన మక్కె ..... అడవి మొక్క జొన్న
 సాప్ ..... ముల్లు
 సీటె ..... తొక్కుడు బిల్ల; తోడుక
 సీర్ ..... వేరు
 సెన్ ..... కంకి
 సోర్లింగ్ ..... దూల్ దుమ్మకాయలు
 హిరుక్ ..... ఇప్ప; ఇప్ప పువ్వు కల్లు

1.5.6. మొక్కల పెంపకం

కచ్చ కుచ్చ ఉరుంగ్
 ..... వంకర టింకర ఇరిగింది
 కడంగ్ ..... ధాన్యాలు తీయు స్థలము
 కర్య దొవ్వా ..... బుడ్డ పట్టడం
 కుస్తంగ్ ..... రాలయి
 కొడ్కొల ..... లేతగా
 కొడ్డి ..... కొన
 కొడ్సె- ..... చిగురు; మొలస్తుంది
 కొంకి ..... వంకర
 చడ్డ చడ్డ ..... స్పష్టంగా
 చడ్డర్ ..... స్పష్టంగా

చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
 చీచె ..... పిందె
 జడెమా- ..... రాలిపోయింది
 జడెమాత ..... రాలింది
 జొన్న ముగ్గిత్ వాత ... జొన్న పూత
 టిహ టిహ ..... మోడుగా
 డేటె ..... కాండము
 డేండె ..... చొప్ప కట్టె
 దర్ప ..... సగం నిండిన యెన్ను
 దాన ..... గింజు; ధాన్యము
 నిగనిగ ..... నిగనిగ
 నిడ్డుర్ ..... పూర్తిగా నిండిన కంకి
 నోట్- ..... అల్లుట
 పండ- ..... పండు
 పరటి ..... పత్తి కట్టె
 పాకం ..... పాకము
 పాల ..... ఆకు
 పిర్త ..... మొల్చింది
 పుజర్ పియ్య ..... పువ్వు పూసింది
 పొర్క ..... మోడుగు చెట్టు
 పొహ్రా మాంత ..... పారుట
 పోడ్రి ..... కంకి, గెల
 పోయ్- ..... పూస్తుంది
 బరెమాత ..... నిర్బరం
 బుచ్చి ..... మక్క బూజు
 బెర్స్- ..... ఎదుగు
 బెర్సెత ..... పెరిగింది
 బోండ్ ..... కవచము
 మాతెర ..... ధాన్యంతో కన్ను
 మియ్ ..... పొదగడం
 ముగ్గి ..... మొగ్గ
 ముడ్డ ..... ముడుత
 ముర్త ..... ముదిరిన; ముదురు
 మొద్ ..... కట్టె; మొద్దు
 రాలంత ..... రాలుతుంది
 రాల ..... రాలింది
 సాద్- ..... కాయడం
 సాంగ్- ..... సాగడం
 సీటె ..... తొక్కుడు బిల్ల; తోడుక
 సీన్క ..... ఈనె
 సెన్ ..... కంకి
 సారొప్ ..... రాలిన లేత చొప్ప

1.5.7. మొక్కల తెగులు

ఆరంత ..... పడుట
 ఆకి వత్సల్ ..... ఆకు ఎండిపోవడం
 పండి ..... ఫలం
 మర్త ..... విషము; విషము డబ్బా

1.6. జంతువు

కేడ జన్వర్ ..... అడవి జంతువులు
 జన్వర్ ..... జంతువు
 జిప్రన్ ..... జంతువులు
 దోర్వసుర్ .... ఒక రకమైన జంతువు

1.6.1. జంతువుల రకాలు

ఆకి బీబట్ ..... చిన్న పులి
 ఆకింగ్ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
 ..... ఆకులు తినే జంతువులు
 కుర్తపియ్య
 ..... కంక; కోడెదూడ చిన్నది
 కేడ గొర్రె ..... అడవి గొర్రె
 కేడతె పిస్వలిక్ ..... అడవిలో జీవించే
 కేయ్యెకె వాయ్వలిక్ .. పిలుస్తే వచ్చేవి
 కొండ గొర్రె ..... అడవి గొర్రె రకం
 కొయ్యి తిన్వల్ ... కోసుకొని తినుట
 కొయ్యి తిహ ..... కోసి తినిపించుట
 కొయ్యి వాట్ ..... కోసి వేయుట
 కొర్రలిక్ వాలె
 ... కోరలు కల్గినాయి జంతువులు
 గాబొ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
 ..... అన్నం తినే జంతువులు
 గాబొ తిహ్వల్ . అన్నం తినిపించడం
 గొడ్డు ..... గొడ్డు ఆవు; గొడ్డురాలు
 జన్వరుతున్ పియ్యి తిన్నె
 . జంతువులను వేటాడే మృగాలు
 జవ్కసి తిన్వలిక్
 ..... చంపి తినే జంతువులు
 జవ్కసి తిహ్వల్
 ..... చంపి తిను పించుట
 జవ్కసి వాడసిమ్
 ..... చంపి పార వేయుట
 జాడి మేయ్యలిక్ జన్వర్క్
 ..... గడ్డి మేయు జంతువులు
 జాడి వాట్వల్ ..... గడ్డి వేయుట
 డగరిమావ్ ..... దుప్పి

డుడ్డె ..... బర్రె గూణ; బర్రె బొక్కు
 డోహున్ దోస్వల్ .. పిండి తినిపించుట
 డోరియల్ ..... జంతువు
 తరన్ ..... పాము
 తిడింజ్కె వాలె జన్వర్
 ..... గోర్లు కల్గిన జంతువులు
 తోల్ తెండ్యల్ ..... తోలు తీయుట
 దియ్యి ఇంజెర్ కెయ్యల్
 ..... పేరుతో పిలిస్తే వచ్చేవి
 నార్ గొర్రె ..... పెంపుడు గొర్రె
 పడ్డపియ్య
 .... లేగ చిన్నది; వయసున్న ఆవు
 పంటంగ్ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
 ..... పంటలను తినే జంతువులు
 పండింగ్ దోస్వల్
 ..... పండ్లు తిను పించుట
 పహ్నంగ్ ..... పచ్చయి
 పహ్నంగ్ తిన్వల్ . పచ్చిగా తినుట
 పాటుమ్ పిల్ల ..... చిన్న మేకపిల్ల
 పాలంగ్ వాట్ ... ఆకులు వెయ్యుట
 పాల్ ఉహ ..... పాలు త్రాగించుట
 పియ్యి గాయల్ కియ్యలిక్
 . పట్టి గాయలు చేయి జంతువులు
 పియ్యి జక్వలిక్
 ..... పట్టి చంపే జంతువులు
 పియ్యి తిరుస్వల్ ..... పట్టి తింపుట
 పియ్యి మెహ్వల్ ..... పట్టి మేపడం
 పుడితంగ్ తిన్వల్
 ..... పురుగులు పట్టిన తినడం
 పొతం కియ్యల్ ..... బాగు పర్చుట
 పోసి కియ్యల్ జన్వర్
 ..... పెంపుడు జంతువు
 బక్ర పిల్ల ..... చిన్న మేకపోతు
 బుక్ పరుండులి ..... రెక్కల పిల్లి
 బుడ్కుమ్ ..... నత్త
 బొమ్మిత్ రొప్పొ పిస్వలిక్
 ..... భూమి లోపల జీవించే
 జంతువులు
 బోక్కి కియ్యల్ .... గోర్లతో గాయము
 చేయు జంతువులు
 బోడుం ..... ఆంబోతు; నంది
 మింగ్వలిక్ జన్వర్క్
 ..... మ్రింగే జంతువులు

మేండ ..... గొర్రెపోతు
 యెక్లల్ పద్ది ..... అడవి మగ పంది
 యేతగ పిస్వలిక్
 ..... నీటిలో జీవించే జంతువులు
 యేర్ ఉహ ..... నీరు త్రాగించుట
 యేర్ మిహ్వల్ ..... స్నానం
 చేయించడం; స్నానం
 చేయించుట
 లాడ్ కియ్యల్
 ..... ప్రేమ చూపడం; ప్రేమించుట
 లాండిగల్ ..... తోడెలు
 లెహ్లా దోస్వల్
 ..... ఎంగిలి అన్నం తినిపించుట
 వగ్గర్ ..... బర్రె పోతు; వయసు బర్రె
 వీస్కెవల్ ..... లాగుకోవడం
 వెహ్తా తీర్ ఆయ్యల్
 ..... చెప్పి నట్లు చేయుట
 వెహ్తాకె సాన్వలిక్
 ..... చెప్పినట్లు పోయేవి
 నవ్తంగ్ తిన్వల్ ..... పులుసుగా
 నవ్వింగ్ తిన్వలిక్
 మాంస హారము తినే జంతువులు
 నవ్వింగ్ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
 ..... మాంసము తినే జంతువులు
 నవ్వింగ్ తిహ ..... మాంసము
 తినుపించుట
 నవ్వింగ్ వాట్ . మాంసము వేయుట

1.6.1.1. క్షీరదం

కుస్కవీడె ..... గబ్బిలము
 కేడనెయ్ ..... అడవి కుక్క
 కేడమాయ్ల్ ..... అడవి వ్యక్తి
 కోయ్లల్ ..... నక్క
 కోవె రూప్ ..... కోతి రూపం
 గడ్డిరూప్ ..... కొండెంగ రూపం
 పేన్ మూర ..... దేవుని ఆవు
 యేడ్జ్ ..... ఎలుగుబంటి
 వెర్కెడ్ ..... పిల్లి
 వొహొ కీత ..... పాలు పెరిగినాయి

1.6.1.1.1. ఆదిమ జాతి మనిషి

కోవె ..... కోతి
 గడ్డి ..... కొండెంగ

1.6.1.1.2. మాంసాహారి యగు

జంతువు

కడ్యూల్ ..... పులి
 కోయ్లల్ ..... నక్క
 గుస్తల్ ..... తోడేలు
 చిహా ..... సింహం
 చీతడ ..... చిరుతపులి
 డువల్ ..... పులి; పెద్ద పులి
 తడంజల్ ..... తోడేలు
 నెయ్ ..... కుక్క
 బీబట్ ..... చిరుత పులి
 బుర్కల్ ..... పులి
 ముగ్గున్ ..... ముంగీన
 యేడ్ ..... ఎలుగుబంటి
 వెర్కడ్ ..... పిల్లి
 సోంబీతల్ ..... చిరుత పులి

1.6.1.1.3. డెక్కలు లేదా గిట్టలు ఉన్న

జంతువులు

ఊటడ్ ..... ఒంటె
 కంచెర గాడి ..... కంచర గాడిద
 కుర్స్ ..... కృష్ణజింక
 కేడహార్మి ..... అడవి బర్రె
 కోడ ..... గుర్రము
 కోడమావ్ ..... దుప్పి
 గాడి ..... గాడిద; పడవి
 డగరిమావ్ ..... దుప్పి
 పద్ది ..... పంది
 బేడ్కి ..... జింక
 బోకుడ్ మేకపోతు; మేకపోతు (పిల్ల)
 మావ్ ..... జింక; దుప్పి
 యేని ..... ఏనుగు
 యేర్ కోడ ..... నీటి గుర్రం
 రొహి ..... దుప్పి
 హత్తి ..... ఏనుగు
 హార్మి ..... బర్రె
 హార్మె ..... మేక; మేక పోతులు

1.6.1.1.4. బలమైన కత్తెర పండ్లు

గలిగిన జంతువు

గూసి ..... పందికొక్కు
 చిక్కల్ ..... మంచెలుక
 తియ్ నరిగి ..... ఉడుత రకం

దవ్రల్ యెల్లి ..... తెల్లటి ఎలుక
 యెల్లి ..... ఎలుక
 యెల్లిసూపె ..... ఎలుక పిల్ల
 వెర్సె ..... ఉడుత
 సుయ్ పద్ది ..... ముల్లపంది
 సూపే ..... చిట్టెలుక

1.6.1.1.5. సరిగా ఎదుగకుండు పుట్టిన
 పిల్లలను మోయు కోఫ్ఘము గల సస్తన

జాతి జంతువు

కొడ్కాలయ్ ..... లేతగా
 గడ్డి ..... కొండెంగ
 నెత్తుర్ ముద్ద
 ..... పుట్టిన వెంటనే యున్న పిల్ల

1.6.1.1.6. చీమలు తినే జీవి, దక్షిణ

ఆప్రికాలోని ఒక చతుష్పాత్తు

కాసా ..... తాంబేలు; తాబేలు
 డొక్కె ..... తొండ; బల్లి
 తరన్ ..... పాము
 బుక్ పరుండులి ..... రెక్కల పిల్లి
 మంగలి (పిట్టె) ..... మంగలి పిట్టె
 యేడ్ ..... ఎలుగుబంటి

1.6.1.1.7. సముద్ర క్షీరదం

యేర్ నెయ్ ..... నీటి కుక్క

1.6.1.1.8. గబ్బిలం

బుక్ పరుండులి ..... రెక్కల పిల్లి

1.6.1.2. పక్షి

ఊతి ..... బుర్ర పిట్ట
 ఊస్రి ..... నల్ల పిట్ట
 కక్రంజ్ ..... కమ్మ పిట్టె
 కక్రంజ్ ..... కమ్మ పిట్ట
 కప్పె ..... పిట్టె పేరు
 కాకడ్ ..... కాకి
 కాట్వీటి ..... వైర్లలో ఉంటుంది
 కుకుర్ కుమ్మి ..... చెమ్మ కాకి
 కేడ కొర్ ..... అడవి కోడి
 కొట్క ..... పిచ్చుక
 కొర్ ..... కోడి; కోడి పిల్ల
 కోజల్ ..... కొంగ

గందల్ ..... గ్రద్ద
 గుబ్బుడ్ ..... గుడ్లగూబ
 గొగ్గి ..... కోడి పుంజు
 గోపెర ..... సాలె పిట్ట; సాలె పురుగు
 చాచ్ గోయిందల్ ..... పిట్టె పేరు
 చాయ్ చల్ ..... ఉషారుగా
 చొర్ చొర్ ..... పిట్టె పేరు
 జగ్రన్ ..... ఒక రకమైన పిట్టె
 జాకర్ ..... చిన్న పక్షి
 జలుటి ..... చిన్న పిట్టె
 టవ్వె ..... పాలపిట్ట
 టీట్రి (పిట్టె) .....
 టొక్కు వాడె ..... వక్రంగి పిట్ట
 టొజల్ ..... ఎత్తు; ఒక రకమైన కొంగ
 డెగ్గల్ ..... రామ చిలుక
 డేగొ ..... డేగ పిట్ట
 డోకుం ..... రాబందు
 పారెవ ..... పాపురము
 పిట్టె ..... పిట్టె; పిట్టెలు
 పిటుడి ..... ఒక రకమైన పిట్టె
 పిర్విహా ..... కోకిల
 పురడ్ ..... గువ్వ; చిన్న గ్రద్ద
 పోనడ్ ..... గువ్వ
 బదెక ..... బాతు
 మల్ ..... నెమలి
 మల్ సుడుం ..... డేగ
 మీన్ టొజల్ ..... కొంగ
 రాగొ ..... చిలుక
 రాయల్ ..... పెద్ద గ్రద్ద; రాబందు
 రావల్ ..... రామ చిలుక
 వివ్ బొట్ ..... పిట్టె
 సుయ్ కొర్ ... ముల్ల కోడి; నీమకోడి
 హూడె ..... గోరెంక

1.6.1.3. సరీసృపం

హురుమ్ ..... ఉడుము

1.6.1.3.1. పాము, సర్పం

కతెలల్ ఒక రకమైన పాము
 గీడి పా- ..... మట్టుముట్టింది
 గుడ్రల్ ..... గుడ్డి పాము
 తరన్ ..... పాము
 దురనాగ్ ..... ఒక రకమైన పాము
 నాగ్ ..... నాగు పాము

నాగోబల్ .....నాగు దేవుని పేరు
 నాయుమ్ .....నాగు పాము
 పరడ .....పాము
 పార్కె ..... పరికి పాము
 మరకొండల్ ..చెట్టుపై ఉండే పాము
 మర్రకొండల్ .....
 మాలుండి ..... రెండు తలల పాము
 మాసుల్ ..... కొండచిలువ
 యేర్ డోండియల్ ..... నీటి పాము
 రక్తపింజర ..... రక్తపింజర
 విక్ ..... విష సర్పము; విషము
 వేలి ఇట్ట ..... పాము కుట్టుట
 వేలి ఊమ్వోల్ ..... పాము కుట్టినది
 నేరి ..... జెర్రి పోతు పాము

1.6.1.3.2. బల్లి

కుదుర్ డొక్కె .....బల్లి
 డొక్కె ..... తొండ; బల్లి
 తరన్ డొక్కె ..... పాము తొండ
 నెయ్ నొడొంజ్ ..... ఊసిరవెల్లి
 హురుమ్ ..... ఉడుము

1.6.1.3.3. తాబేలు

కాసా ..... తాంబేలు; తాబేలు
 మీనొడల్ ..... తాబేలు

1.6.1.3.4. మొసలి

మగ్గుర్ ..... మొసలి

1.6.1.4. ఉభయచరం

నన్ ..... నసెము
 పన్నె ..... కప్ప
 పెన్నె ..... కప్ప

1.6.1.5. చేప

కట్టుడి ..... జెల్లజ
 కాకడ బోరి ..... ఒక రకమైనా చేప
 కుహ్చ ..... అలుగు
 కొట్వోల్ ..... జెల్ల
 జత్తె ..... రొయ్య
 జత్తెంగ్ ..... రొయ్యలు
 జిజె ..... చిన్న చేప
 తెప్పి ..... చిన్నచేప
 తిమింగలం ..... తిమింగళం

నారి ..... జలగ చేప
 పొడ్డ ..... సూర్య చేప
 బొట్టె ..... మొట్ట
 మడ్కంజ్ ..... నల్లచేప; నల్లచేపలు
 మలంజ్ ..... చేప
 మీన్ ..... చేప
 మీన్క ..... చేపలు
 రుద్దె ..... చిన్న చేప
 రుద్దె ..... సన్న జిమ్మ
 లోడ ..... చేప పేరు
 విచ్చుడ్ ..... చేప పేరు
 సపక్ (సపోక)
 ..... చేప పాలుసు; పాలుసు
 నెర్క నీటె ..... పేద పర్క చేప

1.6.1.7. కీటకం

ఈసుల్ ..... ఉసుల్లు
 ఉడుమ్ ..... ఉడుము
 ఉద్రి (పెత్తెంగ్)
 ..... చెదలు; చెదలు పట్టడం
 కచ్చి వీసి ..... పచ్చ ఈగ
 కట్టె గోంగొర ..... కట్టె పురుగు
 కట్టె నూసి ..... కట్టె తినే పురుగు
 కాడల్ ..... తేనె; తేనెటీగ; తేనెపట్టు
 కారిపెత్తె ..... నల్ల చీమ
 కారె (పుర్కి) ..... వేలు
 కిరక్ ..... కోప్పి తనం
 కుమ్మె వీసి ..... కుమ్మరి ఈగ
 కొర్ మిచ్చ ..... కీటకం
 కోడ ..... గడ్డి చిలుక
 కోడ పిప్పి ..... గడ్డి చిలుక
 కోడతిరుడి ..... పెద్ద జెర్రి
 కోస్త ..... పట్టు; పట్టుపురుగు
 గడ్డి వీసి .....
 గేచుడి .....
 గొజొర ..... కీటకము
 గొర్ర ..... పురుగు
 గోంగొర ..... గొంగలి పురుగు
 గోమసి (వీసి) ..... ఎడ్లలో ఉండే పురుగు
 చిర్కల్ ..... కీమరాయి
 చిర్రల్ ..... కీటుర్
 చుడుర్ వీసి ..... చిన్న ఈగ
 జాడి కోడ ..... గడ్డి గుర్రం
 జాడి ..... గడ్డి పురుగు

జూలర్ ..... బొద్దింక
 జొన్న ..... జొన్న పురుగు
 టాక్రిమిచ్చ ..... నల్లని పెద్ద తేలు
 టీకుర్ ..... కందిరీగ
 టీకుర్ (వీసి) .....
 డొమ్మల్ వీసి ..... దొడ్డు ఈగ
 నడ్ ..... కీటకం; నల్లి
 నుర్మె పెత్తె ..... చిన్నవైన చీమ
 నుల్లె ..... దోమ
 నూడ పుడి ..... చెదరు పురుగు
 నూసి ..... లక్క పురుగు
 పండి మిచ్చ ..... ఎర్రతేలు
 పిప్పి ..... సీతాకోకచిలుక
 పుడ్కె ..... పురుగులు
 పుడి ..... పురుగు
 పుర్కి ..... పేను
 పెత్తె ..... చీమ
 బెర్రల్ వీసి ..... తేనెటీగ
 మంద ... గుంపు; మంద; సమూహం
 మాంజ పుడి .... మిణుగురు పురుగు
 మిచ్చ ..... తేలు
 మిప్పి పుడి ..... ఆకు పురుగు
 మెన్ వీసి ..... చిన్న తేనెటీగ
 యేర్ పుడి ..... నీటి పురుగు
 యేర్ యెండుస్వల్
 ..... నీటిని బాగు చేసే కీటకం
 లొద్ద పుడి ..... లద్దె పురుగు
 వీసి ..... ఈగ
 వెలుం పెత్తె ..... చెదలు చీమ
 సడపి పుడి ..... పెండ పురుగు
 సీర్ ..... పేండ్లు
 సుర్పాపె ..... కొండ చిలుక
 సొవ్వోర్ పెత్తె ..... ఉప్పు చీమ
 సోనె పుడి ..... బంగారు పురుగు
 హిర్దుమ్ ..... కీటకం
 హెర్మి పుర్కి ..... బర్రెపేను

1.6.1.8. సాలీడు

గోపెర ..... సాలె పిట్ట; సాలె పురుగు

1.6.1.9. చిన్న జంతువులు

కీటుర్ ..... ఒక రకమైన పురుగు
 కొండ బుడ్కుమ్ ..... నత్త
 తిరుని ..... జెర్రి

బుడ్డుమ్ .....నత్త
మొల్లోల్ ..... కుందేలు

1.6.2. జంతువు యొక్క భాగాలు

కట్టు ..... పిత్తము
కడ్క ..... కష్ట
కడ్కి ..... జంతువులా యోని
కడ్ కొండ ..... కన్ను బొమ్మ
కుర్కి .....
కూరి ..... డెక్క
కూరింగ్ ..... డెక్కలు
కెల్క ..... వెంట్రుకలు
కెమ్క ..... చెవులు
కేరెల్ ..... మోపురం
కొక్కోర్ .....
కోర్ ..... కొమ్ము; కొమ్ములు
గర్దన్ ..... మెడ
గుండ్రు కాయంగ్ . మూత్రపిండాలు
చమ్కా ..... ముట్లు
చుడుర్ పొద్దుర్ ..... చిన్న ప్రేగు
చెల్లి
..... అవు తోక చివరిన యున్న
వెంట్రుకలు
టొడ్డి ..... నోరు
టొంగ్ర కావ కీల్చ ..... మోకాళ్ళ కీలు
తడకి ..... కాలేయం; గుండె
తలకెల్క ..... తల వెంట్రుకలు
తోకార్ ..... తోక
తోల్ ..... చర్మము; తోలు
పొడ్డి బొక్క ..... కాలి ఎముకలు
పొపాన్ ..... తిత్తులు; శ్వాసకోశం
మాండి కావ ..... తొడ కీళ్లు
మీసెల్ ..... మీసము; మీసాలు
మీసెల్క ..... మీసాలు
మొసార్ ..... ముక్కు
వొహా ..... పాలు గ్రంథి
నపక్ ..... పాలును
సాతి ..... రొమ్ము
సీంగ్ ..... కొమ్ము
హుక్క (కోసి) .....

1.6.2.1. పక్షి భాగాలు

కాల్క ..... కాళ్లు
బుద్దెల ..... మల విసర్జన అవయవము

బూర ..... ఈక
మచ్చల్క ..... మచ్చలు
మారెల్ ..... రెక్క
మారెల్క ..... రెక్కలు
మేంజ్ ..... గ్రుడ్డు; గ్రుడ్లు

1.6.2.2. సరీసృపాలు

కాల్క ..... కాళ్లు
టోక్రై .. గుడ్డు పాలును; చిప్ప; పెంకు
డొక్కె ..... తొండ; బల్లి
పడె ..... పడగ

1.6.2.3. చేప భాగాలు

కెవి గద్దంగ్ ..... చెవి కన్నాలు
చమ్కా ..... ముట్లు
జాలింగ్ ..... జాలిలు
మొసార్ గద్దంగ్ . ముక్కు కన్నాలు
నపక్ (నపోక)
..... చేప పాలును; పాలును
సిడోపారొ . ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి

1.6.2.5. చిన్న జంతువుల భాగాలు

కాల్ ..... కాలు; కాళ్ళతో

1.6.3. జంతువు యొక్క జీవిత చరిత్ర

కండున్ ..... వలపు
కుర్ర పియ్య
..... కంక; కోడెదూడ చిన్నది
కెల్క ..... వెంట్రుకలు
కొర్ పోరి ..... కోడి పిల్ల
గాది పోరి ..... గాడిద పిల్ల
గాబ్లి ..... కడుపుతో
నెయ్ పిల్ల ..... కుక్క పిల్ల
పడ్డపియ్య
..... లేగ చిన్నది; వయసున్న ఆవు
పర్సొత ..... కడుపు అయింది
పిల్ల ..... పిల్ల
మాయ్ అర్త ..... వరులు పడ్డాయి
మావ్ ..... జింక; దుప్పి
మూరెమాతంగ్

అంతరించి పోయినవి

రోహి ..... దుప్పి
వస్తా ..... ఈనింది
వెల్కాడ్ సాంగ్ ... వంశము సాగడం

హెర్మి ..... బర్రె

1.6.3.1. గుడ్లు

కార్ .....
కొర్ పోరి ..... కోడి పిల్ల
కొహ్కా సి ..... పొడ్డి
గుడ్ ..... గుడ్డు సాన
టోక్రై .. గుడ్డు పాలును; చిప్ప; పెంకు
దొన్- ..... పెట్టడం
మల్ పోరి ..... నెమలి పిల్ల
వోస్తా ..... పలిగింది
నెట్టమెంజ్ ..... చెడి పోయిన గుడ్డు

1.6.4. జంతువుల చర్యలు

కరివకె తాకంత
..... నేర్వకుండానే నడ్చుట
గీడి పా- ..... చుట్టముట్టింది
చందోడ ..... షికారి వస్తువు
నర్మంత ..... నిద్రపోయింది
పియ్య ..... పట్టింది
పూడ్సి ..... తరిమి తరిమి
మక్సి ..... దాగి
మేంజ్ ..... గ్రుడ్డు; గ్రుడ్లు
వొల్సి ..... దాక్కొని
సూడ్సి ..... చూసి

1.6.4.1. జంతువుల కదలిక

పరి- ..... ఎగిరింది
పోహ్నా- ..... నీటిలో ఈడడం
లాత ..... కాలు దెబ్బ
విత్- ..... పరుగు పెడుతుంది

1.6.4.2. జంతువుల ఆహారపు

అలవాట్లు, తినడం

ఆకింగ్ ..... ఆకులు
ఉట్ట ..... తాగింది
ఉత్- ..... పీల్చుకోవడం; పీల్చుట
ఉమ్సి ..... లాగి
కొర్కంత ..... కొరుకుట
చారొ ..... ఆహారం; జంతుగ్రాసం;
జంతువుల (గడ్డి)
జన్వర్క ..... జంతువులు
జలు ..... నములుట
జలుసి ..... నమిలి

తన్నెసి .... కోడి ఆహారం కోసి తాను
 ఆహారాన్ని వెతుకు తుంది
 తింతంగ్ ..... తింటాయి
 తిహంత ..... తినిపిస్తుంది
 తిహా- ..... తినిపించు
 నింద్- ..... నిండినా; నిండుగా
 నెత్తుర్ ఉంటంగ్ ..... రక్తం తాగుట
 పల్ల విల్ల ..... చిందర వందర
 పెర్సి ..... ఏరుకొని
 మిజంత ..... మింగుట
 మెయ్యల్ ..... ఓడించడం; తినడం
 మెహా- ..... మేపడం
 మేయ్- ..... మేపడం
 రొహ్కా- ..... నెమరు వేయడం
 లవ్వ లవ్వ తొందర తొందర తినుట

1.6.4.3. జంతువుల శబ్దాలు

ఆంబ ..... ఆవు చప్పుడు
 కీక్ కీక్ ..... చప్పుడు
 కూసంతంగ్ ..... కూయుట
 కెక్కెర్ కెక్కెర్ ... కమ్మ పిట్ట అరుపు
 కెర్రె వెర్రె ..... చప్పుడు
 కేజయర్ ..... కుక్క అరుపు
 కొక్ కొక్ ..... బాతు అరుపు
 కొహ్ ..... జంతువు చప్పుడు
 కోటెర్క్ ..... కోడి అరుపు
 కోహాజ్ కోహాజ్ ... నెమలి చప్పుడు
 గడుం గడుం ..... పులి అరుపు
 గుగూగు ..... గుడ్ల గూబ
 గుటుర్క్ ..... పావురము అరుపు
 గుమ్ ..... కీటకము అరుపు
 గురేమా- .....
 గెంకొర్ గెంకొర్
 ..... గాడిద అరుపు చప్పుడు
 చయిన్కె చయిన్కె
 ..... రామ చిలుక చప్పుడు
 చిక్ చిక్ ..... ఎలుక అరుపు
 చీర్ చీర్ ..... ఒక రకమైన చప్పుడు
 టొహ్కా ..... చప్పుడు
 డార్ట్ ..... పంది చప్పుడు
 డార్క్ డార్క్
 ..... ఒక రకమైనా చప్పుడు
 డుక్రికి- ..... రంకె వేస్తుంది
 డుక్రికింతగ్ ..... రంకెవెయడం

డుర్క్ డుర్క్
 ..... పంది యొక్క చప్పుడు
 పాస్ పాస్ ..... బుస్ బుస్
 బవ్ బవ్ ..... కుక్క అరుపు
 బాజర్ బాజర్ ..... ఆవు అరుపు
 బెకబెక ..... కప్ప అరుపు
 మ్యావ్ మ్యావ్ ..... పిల్లి అరుపు
 మే మేక అరుపు
 రూయ్న్ ..... చప్పుడు
 రోజ్- ..... చప్పుడు
 సూయ్ ..... బొంతి పిట్ట అరుపు
 హు హు ..... ఒక రకమైన చప్పుడు
 హెవ్ హెవ్ ..... కుక్క అరుపు

1.6.5. జంతువుల నివాస స్థలం

ఆకితగ ..... ఆకులో
 కుట్టంగ్ ..... కొయ్యలు
 కుంట ..... కుంట
 కుహి ..... నుయ్యి; బావి
 కొట్కా ... కొట్టాము; జంతువుల పాక
 కొటుడి .....
 గుట్టతగ ..... గుట్టలో
 గూడ ..... గూడు
 గూడ ..... పిట్ట గూడు
 గోట్నం ..... గోట్నం
 చిక్కతగ ..... బురుదలో
 జాకర్ (పిట్టె) ..... చిన్న పక్షి
 జాడితగ ..... గదిలో
 జాడ్క ..... తీగల గుంపు
 బోప్ర ..... గుహ
 డువల్ బుయరి ..... పులి గుహ
 డొడ్డో ..... గుంత
 డోబ్రి ..... తొర్ర
 తడెయ్ ..... చెరువు
 దొడ్డి ..... జంతువుల పాక
 పాక ..... పాక
 పింజొర ..... గూడు; బోను
 పుత్తి ..... పుట్ట
 పుత్తితగ ..... పుట్టలో
 పొదెలనగ ..... పొదలలో
 బండంగ్ ..... బండలు
 బండనగ ..... బండలలో
 బిద్ది ..... జంతువుల గృహం
 బుయరి ..... గుహ

బుల్ల ..... చెట్టు తొర్ర
 బూజ్ ..... బూజు
 బెందో ..... కోళ్లను పెట్టె బుట్టి
 బొంగ్గడ్ గద్ది ..... సారంగం
 మండనగ ..... పందిరిలో
 మర్రతగ ..... చెల్లలో
 యేతగ ..... నీటిలో
 లబ్ది ..... వాగులో
 సందితగ ..... సందులలో
 సమ్మర్ ..... సముద్రము
 సమ్మర్ తగ ..... సముద్రములో

1.6.6. జంతువుల సమూహం

కర్ప ..... పిట్టల గుంపు
 కారవొల్వల్ ..... పొదుగు
 కొర్కన మంద ..... కోళ్ళ మంద
 గుబ్బి ..... గుంపు; సమూహం
 పిట్టిన కర్ప ..... పిట్టల గుంపు
 పుడ్కె న కుప్ప ... పురుగుల గుంపు
 మంద ... గుంపు; మంద; సమూహం
 మురన మంద ..... ఆవుల మంద
 సార్సి ..... క్రమం; వరుస; వరుసగా

1.6.7. మగ మరియు ఆడ

జంతువులు

కుచ్చల్ మల్ ..... మగ నెమలి
 కుర్ర ..... కంక
 కొర్ ..... కోడి; కోడి పిల్ల
 కొరెల్ ..... కొమ్ములు
 డగ్గరి ..... దుప్పి
 డాండియల్ ..... మగ నెమలి
 డుడ్డె ..... బర్రె గూణ; బర్రె బొక్క
 డాండెనెయ్ ..... ఆడ కుక్క
 తడెంజల్ ..... తోడెలు
 తల్లర్ కొర్ ..... కోడిపెట్ట
 పడ్డ ..... ఆడ దూడ
 పాటుమ్ పోరి ..... మేకపిల్ల
 పొడెల్ ..... గొర్రె పోతు
 పోంజ్ ..... కోడిపెట్ట
 బక్ర ..... మేకపోతు
 బదెక ..... బాతు
 బోకుడ్ ..... మేకపోతు
 బోడుం ..... ఆంబోతు; నంది

యెక్లబ్ పద్ది ..... అడవి మగ పంది
 యేని ..... ఎనుగు
 యేర్కోర్ ..... నీటి కోడి
 రొహి ..... దుప్పి
 వగ్గర్ ..... బర్రె పోతు; వయసు బర్రె
 హ్యుల్ ..... దున్న పోతు

1.7. ప్రకృతి, పరిసరం, పర్యావరణం

కహారుహ ..... చెడు వాతావరణము
 గర్ వల్ ..... ఉరుము
 చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
 చొకొబ్ ఇర్వల్ ..... జాగ్రత్త పరుచు;
 జాగ్రత్తగా ఉంచడం; భద్రమైన

జగ్ ..... ప్రపంచం
 టెప్ప ..... మబ్బు
 తిర్తుం ..... త్రిలింగ దేశం
 దువర్ ..... పొగ మంచు
 దుహర్ ..... పొగ మంచు
 నట్కవల్ ..... నరకడం; నరుకుట
 పడిద్ ..... బంజారా బీడు; మైదానం
 బొస్త్రి ..... నుడి గాలి
 రికమ్ జాగ ..... ఖాళి స్థలము
 వడిద గోంజి ..... వాతావరణము ప్రభావము
 సిర్ముట్ దిస్వల్ ..... చుట్టు పక్కన కనబడేది

1.7.1. ప్రకృతిసిద్ధ, సహజ, స్వాభావిక

కచ్చి ..... ఇనుము; లోహం
 కత్తుల్ ..... సీసము
 కాన్ ..... కంచు
 గడ్డుక్ ..... కొద్దిసేపు
 చాంది ..... వెండి
 దాద్ లాగ్వల్ ..... స్పర్శ
 దిన్స్ ..... వస్తువు
 నాంద్ ..... చప్పుడు
 రచ్చెమాత ..... నిమగ్నమవడం
 సవద్ ..... రుచి

2. మనిషి, వ్యక్తి

అచ్చీర్ వరట్ ..... అందరూ రండి
 ఆర్టో వహిత ఆత ..... నడి వయసు
 ఆర్టో వెల్లెయ్ ..... నడి వయస్కురాలు
 ఆరెయ్ ఇగ్గె వా ..... ఒరేయ్ ఇటు రా
 ఊర్ ..... వారు
 ఊర్క్ పియ్యవర ..... వాళ్ళనుదీసుకొనిరా
 ఊర్కున్ ..... వాళ్ళందరినీ
 కర్సవల్ కాండి ..... ఆడే పిల్లవాడు; క్రీడాకారుడు
 కర్సవల్ పేడి ..... ఆటలాడే పిల్ల
 కాగుత్ కరివల్ పేడి ..... చదువు కునే అమ్మాయి
 కాతి మాయ్నల్ ..... కమ్మరి వ్యక్తి
 కామ్ కియ్యల్ ..... కార్యకర్త; పని చేసే వ్యక్తి
 కున్ని మాయ్నల్ ..... వ్యవసాయదారుడు
 కోంద మాయ్నల్ ..... కోపం లేని వ్యక్తి
 కోయ్లల్ మాయ్నల్ ..... తెలివి గల వ్యక్తి
 జవన్ మాయ్నల్ ..... యుక్తవయస్కుడు
 జాన్ జవన్ అతపేడి ..... ఎదిగిన పిల్ల
 డుగ డుగ ఆత ..... ముసలమ్మ
 తన్న వాయిర్ ..... అతను రాని

నంది మాయ్నల్ ..... బుద్ధి వంతుడైన వ్యక్తి
 పడ్స్ కాండి ..... యువకుడు
 బారు మాయ్నల్ ..... నడివయస్కువాడు
 బిగ్ బోగ్ అతపేడి ..... ఎదిగిన పిల్ల
 బూతి మాయ్నల్ ..... కూలీ వ్యక్తి
 బెర్సెతపేడి ..... యుక్తవయస్కురాలు
 మజ్జుత్ మాయ్నల్ ..... బలవంతుడు
 మాతరి ఆత ..... ముసలయింది
 వెడిత్ మాయ్నల్ ..... ముసలి వ్యక్తి
 వోర్ వాయిర్ ..... అతను రాని
 సాడతె సాన్వల్ పేడి ..... బడికి వెళ్లే పిల్ల

2.1. శరీరం

కూర సాని ..... పొట్టి వ్యక్తి
 కొయ్నల్ బొట్టతొర్ ..... వంపు వెల్లు కలవాడు
 కోయ్నల్ టొడ్డితొర్ ..... వంపు నోరు గలవాడు
 గుడ్డి కడ్డార్ ..... గుడ్డి కన్నుగల వ్యక్తి
 గూని మాయ్నల్ ..... మంచి మనుసు గల వ్యక్తి
 టొటొక్ సిన్త్రి ..... పెద్దపెదవి
 డాయిడల్ పెట్టితొర్ ..... బొర్రగలవాడు
 డిబ్బల్ ..... బొర్రగలవాడు

డెబ్రల్ కాల్టొర్ ..... లావు కాలు గల వాడు
 డెబ్రల్ బొట్టతొర్ ..... లావు వెల్లు గల వాడు
 డెబ్రల్ మాయ్నల్ ..... లావు వ్యక్తి
 తిరుసి కాల్ వాటంతొర్ ..... తింపి కాలు వేస్తాడు
 తొండ్డి ..... అస్పష్టత
 తోతె ..... నత్తి
 తోతొడ్ తితొడ్ ..... అసంపూర్తి
 మేందొల్ ..... దేహం
 రూప్ ..... రూపం

2.1.1. తల

ఉత్తమొసార ..... నడ్డి ముక్కు
 కడ్ ..... కన్ను; కన్ను బొమ్మ
 కప్పర్ ..... నుదురు
 కిర్వి తల ..... సగం గుండు తల
 కెవి ..... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి పోగు
 కొయ్యల్ మొసార ..... పొడుపు ముక్కు
 కొరలిక్ మీసెల్క్ ..... పెద్ద మీసాలు
 కొర్వి ..... చెంప
 గర్డన్ ..... మెడ
 గుడ్డ ..... కంఠము; గొంతు
 గూబె ..... కర్ణభేరి; గూబ
 గోటి ..... గొంతు; మెడ

గోల్ మొకొమ్ ..... గుండ్రటి ముఖం
 చిప్పి ..... కంటి ఊసు
 టారొ ..... మాడ
 టిక్రి ..... శిఖరం
 డెబ్రల్ గోటి ..... లావు గొంతు
 తల బోక్రె ..... తల కపాలం
 తల నోయ్యల్ ..... తల నొప్పి
 తాడ్వ ..... గడ్డం
 పాపె ..... అతిజిహ్వా
 పిడ్సెతంగ్ కెల్క్ తెల్లని వెంట్రుకలు
 బుచ్చలిక్ ..... కురుచైన
 బుర్లిక్ కెల్క్ ... తక్కువ వెంట్రుకలు
 బోడితల్ల ..... బట్టతల
 మింది ..... కన్ను రెప్ప
 ముడ్డంగ్ కెల్క్
 ..... మడతల వెంట్రుకలు

ముద్ద మొకం ..... గుండ్రని ముఖం
 మొకొమ్ ..... మొఖం
 రెప్పల్ మొకొమ్
 ..... వెడల్పు ముఖం కలవాడు
 లామ్ టాడ్వ ..... పొడవాటి దవడ
 సిటుక్ మొసార్ ... కొక్కిలి ముక్కు
 సిల్లి ..... పెదవి; పెదవులు

2.1.1.1. కన్ను

కడ్ ..... కన్ను; కన్ను బొమ్మ
 కడ్ కర్ కర్ కీంత
 ..... కన్ను కార్ కార్ నొస్తుంది
 కడ్ తొయ్త్ ..... కన్ను ఉబ్బింది
 కడ్ పిచ్చార్ ..... కన్ను మూసాడు
 కడ్ పెల్క్ వల్ ..... కన్ను మైల
 కడ్ మల్లు ..... కంటి మైల
 కడ్ పాయె ..... కన్ను కొట్టని
 కడ్ తెరితార్ ..... కన్ను తెరిచాడు
 కొండలిక్ కడ్క్ ..... పెద్ద కండ్లు
 కొయ్యలిక్ కడ్క్ ..... వంకర కన్ను
 చుడుక్ కడ్క్ ... చిన్న కన్ను కండ్లు
 డొకొడ్క్ నె ఆత ..... లోపల పోవడం
 పిత్తల్ కడ్ ..... మొల్ల కన్ను
 మింది ..... కన్ను రెప్ప
 మున్నె కడ్క్ ..... మందర కన్ను
 మెంటల్ కడ్క్ ..... మెంతి కన్ను
 రొప్పొ కడ్క్ ..... లోపల కన్ను

2.1.1.2. చెవి

అర్టొ కెవ్వి ..... సగం చెవి
 కడ్ కెవ్వి ..... కన్ను చెవి
 కిర్వి కెవి ..... సగం చెవి
 కెవి .... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది
 భాగం; చెవి పోగు
 కెవి కస్కంత ..... చెవి కొరుకుతుంది
 కెవి పోంగ్ ..... చెవి కారింది
 కెవి వొప్తా ..... చెవి చీము పట్టింది
 కొరకల్ ..... చెవిలోని జిబిలి
 డెబ్రల్ కెవి ..... లావు చెవి
 డొప్పొ కెవి ..... వంపు చెవి
 బుట్టికెవి ..... చిన్న గా చెవి
 ముడ్డ కెవ్వి ..... ముడత చెవి
 యెల్లికెవి ..... ఎలుక చెవి

2.1.1.3. ముక్కు

ఈచ్- ..... చీమిడి తీయడం
 ఉత్త మొసార్ ..... నడ్డి ముక్కు
 కిప్ప ..... పక్కు కట్టడం
 కిర్వి మొసార్ ..... సగం ముక్కు
 డెబ్రల్ మొసార్ ..... లావు ముక్కు
 డొమ్మల్ మొసార్ ... దొడ్డు ముక్కు
 తల మొసార్
 ..... ముక్కునుంచి రక్తం కారుట
 నక్తి మొసార్ ..... నడ్డి ముక్కు
 పెర్స మొసార్ ..... పెద్ద ముక్కు
 మూస్కె- ..... వాసన తీసుకోవడం
 మూస్కె వల్ ..... వాసన తీసుకోవడం
 మొసార్ ..... ముక్కు
 మొసార్ బొంగ్గజ్
 ..... ముక్కు కన్నాలు
 రెప్పల్ మొసార్ .. వెడల్పు ముక్కు
 సగున్ ..... తుమ్ము
 సీర్క్ నె కీ- ..... ఎగపీల్చు
 సుయ్యల్ మొసార్
 ..... పొడుపు ముక్కు
 సేమెడ్ ..... చీమిడి

2.1.1.4. నోరు

అడ్వల్ బొడ్డి ..... ఏడ్చే నోరు
 ఆక్కింత ..... పిలుస్తుంది
 ఉన్వల్ బొడ్డి ..... త్రాగే నోరు

కచ్- ..... కరుచు
 కవవల్ బొడ్డి ..... నవ్వే నోరు
 కస్కె- ..... కరవబోవడం; కొరుకుట
 కెక్రెమాయ్యల్ ..... దగ్గు
 కేయంత ..... పిలుస్తుంది
 కేయ్యల్ బొడ్డి ..... పిలిచే నోరు
 కోక్ల కీ- ..... దగ్గు
 గుమ్మల్ బొడ్డి ..... గుండ్రని నోరు
 చప్పి కీ- .. నోటి లోపల చప్పరించడం
 చుక్ చుక్కి కియ్యల్
 ..... చప్పుడిచ్చే నాలుక
 చుమ్కె వల్ బొడ్డి
 ..... చప్పరించే నోరు
 జల్వంత ..... నములుతుంది
 జలువల్ బొడ్డి ..... నమిలే నోరు
 టాపుర్ బొడ్డి
 ..... ఎక్కువ మాట్లాడే నోరు
 బొడ్డి ఉహ్కాంత నోరు ఊదుతుంది
 బొడ్డి దబ్ మందంత
 ..... నోరు మాట్లాడకుండా ఉంది
 బొడ్డి పరుస్వల్ ..... నోరు తెరుచుట
 బొడ్డి బుర్లె ..... ముద్దు పెట్టడానికి
 బొడ్డి బుర్వల్ ..... ముద్దు పెట్టడం
 బొడ్డి ముహ ..... నోరు మూయు
 బొడ్డి మూల ..... నోటి మూల
 బొడ్డి సరివల్ ..... నోరు తెరుచుట
 బొహ్కె వాట్వల్ వెంజెర్
 ..... చప్పుడిచ్చే నాలుక
 డక్సె కియ్యల్ ..... నోరు తెరుచుట
 తిత్సె వెంజెర్
 ..... ఎప్పటికీ నాలుక బయట
 ఉంటుంది
 తింత ..... తింటుంది
 తిన్లెకామ్ సీంత
 ..... తినడానికి పనికి వస్తుంది
 తిన్వల్ బొడ్డి ..... తినే నోరు
 తుమ్కె- ..... తుమ్ముట
 నాక్- ..... నాకుట
 నాక్వల్ వెంజెర్ ..... నాకుట నాలుక
 నెయ్ బొడ్డి ..... కుక్క నోరు
 పాట వారంత .... పాట పాడుతుంది
 పాపె ..... అతిజిహ్వా

పేపై ఉహూంత

..... సన్నాయి ఊదుతుంది
పొర్రొడ సిల్లి ..... వైపెదవి
బడబడ కక్వల్

..... ఎక్కువ వాంతులు అవడం
బూడ్ను సిల్లి ..... కింది పెదవి
బొబొడ్ బిబొడ్ తిన్వల్

..... పస్లు లేనివాడు తిన్నాడు
మింగ్ - ..... మింగుట
ముక్కియల్ బొడ్డి

..... ఎక్కువ మాట్లాడని నోరు
ముమ్మ ముమ్మ
..... నోటి లోపల నములుట నోరు

మెలియంత
..... కదులుట; కదులుతుంది
రాంగ్వాల్ బొడ్డి ..... తిట్టే నోరు

లెంగ్ ..... రాగం
వడ్కంత ..... మాట్లాడుతుంది
వడ్కవల్ బొడ్డి ..... మాట్లాడే నోరు

వడ్కవల్ వెంజెర్ మాట్లాడే నాలుక
వయ్యుక్ ఆవలించుట; ఆవలంతలు
వర్త పొర్త కక్వల్

..... త్వర త్వరగా వాంతులు
వ్యాక్కియల్ ..... వంకరగా
వెంజెర్ కచ్చితార్

..... నాలుకను పన్నతో పట్టాడు
వెంజెర్ కాస్క తార్
..... నాలుక కొరికాడు

వెంజెర్ నాకంత ..... నాలుక నాకుట
వెంజెర్ మింగుసంత
..... నాలుక మింగుతుంది

వెంజెర్ మెలుసంత
..... నాలుక కదులుట
వెహ్వాల్ బొడ్డి ..... చెప్పే నోరు

వోక్రవాసి కక్వల్ ..... వాంతులు
సవద్ సూడంత ..... రుచి చూస్తుంది
సీస్తి వాటంత ..... ఈల వేస్తుంది

హేప్పల్ బొడ్డి ..... వెడల్పు నోరు
2.1.1.5. దంతం, పన్ను

ఇర్వలిక్ పల్క్ ..... పచ్చటి పస్లు
గావడ పల్క్ ..కొక్కిలి దంతములు
జిప్పి పల్క్ ..... పాచి పస్లు

దవ్రల్ పల్ ..... తెల్ల పస్లు

దవ్రలిక్ పల్క్ ..... తెల్లటి పస్లు
దాడ ..... అన్న; దవడ; దవడ పట్ల
దాడ వాత ..... ధాతువు వచ్చింది

నడ్డుమ్ దాడ ..... మద్య దాత
పల్ ..... పండ్లతో కొరుకు; పన్ను
పల్ అర్త ..... దంతము పడ్డది

పల్ ఉరుంగ్ ..... దంతము విరిగింది
పల్ కుస్త ..... దంతము రాలింది
పల్ వాత ..... దంతము వచ్చింది

పల్క్ ..... దంతాలు
పుడ పల్ ..... పుచ్చు పన్ను
పొక్రల్ పల్ ..... పుప్పి పండ్లు

పొర్రొడంగ్ పల్క్ ..... పై దంతాలు
బుడ్డుంగ్ పల్క్ క్రింది దంతములు
బోడలిక్ పల్క్ పసుపు దంతములు

మొదొల్ దాడ ..... మొదటి దవడ
రండ పల్క్ ..... రెండు పస్లు
వరిత పల్ ..... వంపు పన్ను

వరితంగ్ పల్క్ ..... వంగిన పస్లు
సిటుక్నే పల్క్ కొక్కిలి దంతములు
సూటుల్ దాడ ..... చివరి దాత

2.1.2. కబందం, మొండెం

కూల ..... పిరుదు
కేరి ..... మొనదేలిన గట్టు
చుడుర్ పొద్దుర్ ..... చిన్న ప్రేగు

డగుర్ పొద్దుర్ ..... పెద్ద ప్రేగు
డెండ్కి ..... వీపు
తోయ్యల్ ..... ఉబ్బు; ఉబ్బుట

దడొ ..... మొండెము
దార్ద ..... పొత్తి కడుపు
దూదొ ..... రొమ్ము

నడి ..... నడుము; నడుము పట్టి
నడి బొక్క
..... నడుము బొక్క; వెన్నుముక

పాసిరి పెడ్కంగ్ .గుండె, కాలేయం
పేండ ..... యోని
పొపాన్ ..... తిత్తులు; శ్వాసకోశం

బర్లడి ..... రొమ్ము ఎముకలు
బొమ్ ..... రొమ్ము
మొడ

..... చిన్న ఆడ పాప; చిన్న మొగ
పాప; బొడ్డు
సాతి ..... రొమ్ము

సాతి బొక్కంగ్ .. రొమ్ము ఎముకలు
నెట్ట ..... బాహువు

2.1.3. చెయ్యి, రెక్క

కయ్ ..... చెయ్యి
కయ్ వేవై ..... చేతి కండరము
కీల్చ ..... కీళ్లు

చిమ్మి ..... చిటికెడు
డండె ..... చేతి పై కండరము
బొట్ట ..... ప్రేలు

సేర ..... ఒక చేతిలో తీసుకోవడము

2.1.3.1. చెయ్యి, బాహువు, భుజం

అస్తుర్ కయ్ అర పాదం; అరచేయి
ఆకుడ్ కయ్ ..... పొట్టి చేతు
కూత్తి ..... గిలగింతపెట్టు; వంక

కొడొవ్ ..... దోసె
కొడొవ్ మెన్ ..... దోసెడు
గుండ్రల్ కయ్ ..... గుండ్రని చెయి

చిమ్మి మెన్ ..... చిటికెడు నిండ
బొజీ ..... మోకాలు; మోచెయ్యి
డండ ..... మోచేతి కడియం

డూండి కయ్ ..... ఒంటి చేతి
డెమ్మ కయ్ ..... ఎడమ చెయి
తడ కయ్ .....

మన్గట్ ..... మణి కట్టు
ముట్టి ..... పిడికిలి
ముట్టి మెన్ గుప్పెడు; పిడికిలి నిండ

ముండి కయ్ ..... కుంటి చెయి
రండ కయ్య్ ..... రెండు చేతులు
నెట్ట ..... బాహువు

సేరమెన్ ..... దోసెల నిండ

2.1.3.2. కాలు

అస్తుర్ కయ్ అర పాదం; అరచేయి
ఆకుడ్ కాల్ ..... సగం కాలు
కాల్ ..... కాలు; కాళ్ళతో

కాల వేవై ..... కాలు కండరము
కొంకి కాల్ ..... వంకర కాలు
గుండ్రల్ కాల్ ..... గుండ్రని కాలు

గొయ్ బొక్క ..... కీలు బొక్క
చుడుర్ కాల్ ..... చిన్న కాలు
చెప్పల్ కాల్ ..... వెడల్పు కాలు

టుగ్రి కాల్ ..... చిన్న కాలు

టూటి కాలి ..... కుంటి కాలు
 టొజీ ..... మోకాలు; మోచెయ్యి
 డాక ..... మడమ
 డూండి కాలి ..... కుంటి కాలు
 తడ కయ్ .....
 పెర్రె కాలి ..... వంకర కాలు
 పోడ్డి ..... మోకాలు
 మాండి ..... తొడ
 ముండి కాలి ..... మొండి కాలు
 రొండి ..... తొడ
 వరిత కాలి ..... తిరిగినా కాలు
 వెంకీ కాలి ..... వంపు కాలు

2.1.3.3. వేలు, కాలిబొటనవేలు

కయ్ బొట్ట ..... చేతి వేలు
 కర్పెనల్ తిడింజ్ .....
 ..... మృదువుగా లేని గోరు
 కాలి బొట్ట ..... కాలు వేలు
 కిర్వల్ తిడింజ్ ..... సగం గోరు
 చిచ్చల్ బొట్ట ..... చిన్న వేలు
 చిచ్చల్ వడ్జ్ ..... చేతి చిన్న వేళ్లు
 తిడింజ్ ..... గోరు
 తొహ్యల్ బొట్ట ..... చూపుడు వెళ్ళు
 పెర్న బొట్ట ..... పెద్ద వేళ్ళు
 బొట్టంగ్ ..... వేల్లు
 ముద్ద ..... ఉంగరపు వేలు; ఉంగరము
 ముద్ద కెర్వల్ బొట్ట
 ..... ఉంగరం తొడుక్కునే వేళ్ళు
 వడ్జ్ ..... వేళ్ళు
 వరిత తిడింజ్ ..... వంపు గోరు

2.1.4. తోలు, చర్మం

ఇనయ్ ..... ఈనాయ్
 కారి మేందోల్ ..... నలుపు దేహం
 కారి మొకొమ్ ..... నలుపు మొఖం
 కాసంత ..... వేడి అవుతుంది
 కుర్కుక్ కుర్కుక్ ఆంత
 .. కుర్కులుకుర్కుల్ అవుతుంది
 కుర్కుమ్ ..... కురుపు; మొటిమ
 గునడి తోల్
 ..... గుసాడి పట్టుకునే చర్మం
 చీరిత ..... చీల్చిన
 డాగ్ ..... మరక
 డువల్ తోల్ ..... పులి చర్మం

డోల్ తోల్ ..... డమురు చర్మం
 తర తర ఆంత ..... వణుకు తుంది
 తిక్కల్ ..... తెల్లగా
 తోల్ బూర నిపంత

.. చర్మ వెంట్రుకలు నిలబడుతుంది
 దదుల్ మేందోల్ ..... దద్దుల దేహం
 దల్ తోల్ ..... లావు చర్మం
 నియ్ మేందోల్ ..... జిడ్డు దేహం
 పత్తా తోల్ ..... పలుచటి చర్మం
 పర్త తోల్ ..... పర చర్మం
 పుట్ మచ్చ ..... పుట్టుమచ్చ
 పున్ మచ్చ ..... పుండు మచ్చ
 పున్క వాలె ..... గడ్డలు గల ముఖం
 పుల్లల్ ..... పుల్లటి
 బయ్ బూరి ..... ఎక్కువ తెల్లగా
 బారిక్ మేందోల్ ..... నన్నటి దేహం
 బూరి ..... తెలుపు
 బూరి మొకొమ్ ..... తెలుపు ముఖం
 బోడల్ మేందోల్ ..... పచ్చటి దేహం
 బోడల్ మొకొమ్ ..... పసుపు ముఖం
 మచ్చ ..... మచ్చ
 ముడ్డ ..... ముడుత
 మూర తోల్
 ..... ఆవు చర్మం; గొడ్డు చర్మం
 మొర్రొ ..... పులిపిరి
 రగ్గల్ మొకొమ్ ..... ఎరుపు మొఖం
 వత్త మేందోల్ ..... ఎండి దేహం
 వెల్లె కారి- ..... ఎక్కువ నల్లగా
 వోర్త మేందోల్ ..... పలిగిన దేహం
 సావ్యోర్ మేందోల్ ..... ఉప్పు దేహం
 హెర్రె తోల్ ..... మేక చర్మం

2.1.5. జుట్టు, వెంట్రుక

కిర్న నె కెల్క్
 ..... చిందరవందర వెంట్రుకలు
 కెల్ ..... వెంట్రుక
 కెల్ బెర్నంత వెంట్రుక పెరుగుతుంది
 కొండ కెల్క్
 ..... కన్ను బొమ్మ వెంట్రుకలు
 కోడ కెల్క్ ..... గుర్రపు వెంట్రుకలు
 గీడింగ్ కెల్క్ .. గుండ్రటి వెంట్రుకలు
 జాడ్కల్ . పొడవటి జుట్టు గలవాడు
 జట్టి ..... జుట్టు
 టారొ ..... మాడ

టాల్యల్ ..... బట్టతల గల వారు
 తిర్రె తల ..... తెల్లటి తల
 దాడి ..... గడ్డం
 దాడి వాలె ..... గడ్డము గలవాడు
 నీర వెలుమ్ ..... చుండ్రు
 పత్తా క్ కెల్క్ ..... పల్చటి వెంట్రుకలు
 బుయ్యలిక్ కెల్క్
 ..... పల్చని వెంట్రుకలు
 బుర్నల్ ..... బొచ్చ
 బూర ..... ఈక
 బెర్నొత కెల్ ..... పెరిగిన వెంట్రుక
 బోడ్కల్ ..... జుట్టు లేనివాడు
 బోడి ..... బట్టతల గల
 మింది కెల్క్

..... కన్ను రెప్ప వెంట్రుకలు
 మీసెల్ ..... మీసము; మీసాలు
 ముండిక్ కెల్క్ ..... ఉండ్రీ వెంట్రుకలు
 మేందోల్ బూరంగ్
 ..... దేహ వెంట్రుకలు
 మొసార బూరంగ్
 ..... ముక్కు వెంట్రుకలు
 లహ్కా కెల్క్ ... పొడుపు వెంట్రుకలు
 లాండిక్ కెల్క్ . తక్కువ వెంట్రుకలు
 సడ సడ కెల్క్
 ..... మండ్రు లేని వెంట్రుకలు
 సాతి బూరంగ్ . రొమ్ము వెంట్రుకలు
 సుప్పె కెల్క్ ..... వంగిన వెంట్రుకలు
 సేటింగ్ ..... జననేంద్రియ వెంట్రుకలు

2.1.6. అస్తి, ఎముక, బొమిక, కీలు

కయ్ బొక్క ..... చేతి ఎముక
 కాలి బొక్క ..... కాలి ఎముక
 కావంగ్ ..... కీలు
 టొజీ బొక్క ..... మోచేయి ఎముక
 టొల్లి బొక్క ..... బంతి గిన్నె కీలు
 తల టోక్రె ..... తల కపాలం
 నడి బొక్క
 ..... నడుము బొక్క; వెన్నుముక
 బొక్క ..... ఎముక
 మాండి బొక్క తొడ యొక్క ఎముక
 మిట్కత ..... బెనుగుట
 మిట్కున్వల్ ..... బెనకడం
 సీల్క్ ..... వెనుక అవయవము

హెరై కూరి నేకంత

..మేక కాలుతో చప్పుడు వస్తుంది

2.1.7. కండ, మాంసం

కొడ్వింజ్ ..కొవ్వ; కొవ్వగలవాడు
కొడి- .. కుట్టుట
గట్ సీర .. గట్టి నరము
టొస్సూర్ .. దొడ్డు; లావైన
నడి సీర .. నడుము సీర
నరుమ్ .. మెత్తని
నెత్తుడ సీర .. రక్తపు నరము
పన్నె .. కండరము
పన్నె తేల్త .. కండరం తేలిన
పొప్పొన్ వాలె

..... ఊపిరి తిత్తులు గల వాడు
పోయ్యల్ .. కండరాలు గల వాడు
బారికి సీర .. సన్నటి నరము
బొత్తల్ .. లావు
మాండి సీర ... తొడ యొక్క నరము
లోర .. మాంసం
లోర తిరితవ్ .. ఖండం తిరిగినట్లు
సబ్బుడ్ సీర .. గట్టి నరము
సవ్వెత్తెల్త .. కండరము తేలింది

2.1.8. లోపలి అవయవాలు

ఉల్ పొద్దుర్ .. మూత్రాశయం
ఉల్ పొపొట .. మూత్రాశయం
కట్ ..
కెంజ్క .. పువ్విరి కాయ
గుడ్డ .. కంఠము; గొంతు
గుండుర్ కాయ .. గుండుర్ కాయ
గూబె .. కర్ణభేరి; గూబ
జమ్మి పొద్దుక్ .. ప్రేగులు
టొడ్డి యేర్ ఊర్త
.... నోరు ఊరడము; నోరూరుట
టొడ్డింగ్ .. కుతికెలు
తడకి .. కాలేయం; గుండె
తడకి యేర్ .. గుండె కరగుట
తిత్తి .. తిత్తి
పింగ్ పొద్దుర్ .. మల విసర్జన ప్రేగు
పెట్టింగ్ పొద్దుక్ .. కడుపు ప్రేవులు
పెర్న పొద్దుర్ .. పెద్ద ప్రేగు
పెల్కా పేండ .. గుదము
పొద్దుక్ .. ప్రేగులు

పొద్దుర్ .. పేగు; పేగులు
బక్కి .. తోలు అంతర పొర
మెద్దుర్ .. మెదడు

2.1.8.1. గుండె

గుండ్రకాయ .. మూత్ర పిండము
తడకి .. కాలేయం; గుండె
తడకి డెహ్కాంత .. గుండె కొట్టుట
తడకి పాయ్యల్
..... కాలేయము స్పందన
దకదక ఆయ్యల్ ..
దక్కె మా .. గుండె కొట్టుకోవడం
బారికి సీరంగ్ .. సన్నని నరాలు

2.1.8.2. కడుపు, పొట్ట, ఉదరం

ఉవ్ యేర్ .. ఉమ్మి నీరు
కక్- .. వాంతులు చేయడం
కరు .. ఆకలి
కరు అర్త .. కరువు
డెర్క .. త్రెంపులు
దాద్ర .. పొత్తి కడుపు
పచ్చెమా-
. చెడిపోయింది; జీర్ణము అగుట
పంజ్యల్ .. కడుపు నిండుట
పుగ పుగ .. అరుగుట లేదు
పెట్టి .. కడుపు
మున్ డెర్క ..
అన్నము జీర్ణము అవ్వక పోవడం
మున్ డెర్క పి .. బేకులు
రోక్- .. జీర్ణం
రోక్త .. అరుగుట
రోక్వల్ .. జీర్ణము అగుట

2.2. శరీరపు విధులు

అక్కెమాత .. ముడ్చుకున్నది
ఉచ్- .. ఉమ్ము
ఉడ్కె-
మూత్ర విసర్జన; మూత్రం చేయడం
గుర్ గుర్ .. గిలిగింత పెట్టుట
గుల్ గుల్ .. గిలిగింత పెట్టు
చాహ్- .. చాపడం
పిహ్కావల్ .. పిత్తం
బయ్ ఉక్కెమాంత
..... బాగా ఉబ్బిరిస్తుంది

మొక్కొ కీ- .. మృదువుగా చెయ్యి
యెక్కి కీ- .. ఎక్కిళ్ళు
వయ్యుక్ ఆవలింతుట; ఆవలింతలు
వేయ్ .. వాతం
సిరుమ్ .. తిమ్మిరి

2.2.1. ఊపిరి, శ్వాస

అక్కె మాత .. ఊపిరి ఆగింది
ఇన్కె దమ్ పెన్సిత్
..... ఇప్పుడు ఊపిరి వెల్లింది
కాస్త ఊకుర్ .. వేడి గాలి
గుడ్డ హచ్చి జవ్క
..... గొంతు నొక్కి చంపు
గుడ్డతున్ అహ్చ .. గొంతు పినుకుట
జీవ సాత్త .. ప్రాణం పోయింది
జోరై నెస్కంతోర్
..... గట్టిగా ఊపిరి పీల్చుట
జోరై నేస్కెవల్ .. గట్టి ఊపిరి పీల్చుట
డుక్ డుక్ నెస్కంతోర్
..... కొస ఊపిరిలో ఉన్నాడు
దమ్ ఆపుస .. ఊపిరి ఆపు
దమ్ పెసివక్ ఆత
..... ఊపిరి బయట రాకుండా
దమ్ పెసివక్ కీమ్
..... ఊపిరి ఆడకుండా చేయు
దమ్మ బహ్నా సుటి కీమ్
..... ఊపిరి బయట వదులుట
దమ్మ సుటి కీమ్ .. ఊపిరి వదులుట
నెస్కె డ్ పొంద్యక్ ఆత
.... ఊపిరి పీల్చుకుండా అయింది
నెస్కె నెర్ మంతోర్
..... గాలి పీల్చుచున్నాడు
నెస్కెమా .. పీల్చు
నెస్కార్ .. ఊపిరి ఆడించటం లేదు
నేస్కె వాయ్యక్ ఆత
..... గాలి పీల్చుకుండా అయింది
నేస్కె- .. ఊపిరి పీల్చు
నేస్కెవల్ .. ఊపిరి పీల్చుట
నేస్కెవల్ కట్టిన్ ఆత
..... ఊపిరి పీల్చుట కష్టం
బయ్ దమ్ వాత
..... బాగా దమ్ము వచ్చినది
ముడి- .. గుర్గుట
యెక్కి కీ- .. ఎక్కిళ్ళు

లేజ్ పెయ్సా

..... గొంతు స్వరం రావడం లేదు
సాతి డెహ్కాంత ..... గుండె కొట్టుట
సాతార్ (పరన్ సాత్త)
.....చని పోయిండు

2.2.2. దగ్గు, తుమ్ము

కేక్రీకీ- ..... దగ్గుతున్నాడు
టిస్సిజ్ ..... తుమ్ము

2.2.3. ఉమ్మివెయ్యి, జోల్లు, సొల్లు

ఉచ్- ..... ఉమ్ము
ఉచ్ ఆటెమాత ..... ఉమ్మి ఎండింది
ఉచ్ ఉడియ ..... ఉమ్మి వేయు
ఉడి- ..... ఉమ్ముట
ఉస్కె- ..... ఉమ్ముడం
కార్కెనె గాండ్రించి మొత్తం ఉమ్ముట
గిట్కెమాతార్ ..బాగా దాహం వేసిన
చిర్కెనె ..... పూర్తిగా
జొల్ ..... సొల్లు
జొల్ పోజ్జి ..... సొల్లు కారుట
జొల్ నడ్డ ..... సొల్లు కారింది
టొడ్డి వత్త ..... నోరు ఎండింది
తోడగ యేర్ వాత

..... నోటిలో నీరు వచ్చుట
తోడ్డున్ యేర్ వాత
..... నోట్లో నీరు ఊరుట
పుచుక్కి ..... పులకించుట
బత యేర్ వాత . అతి నోరు ఊరుట
వెంజెర్ వత్త ..... నాలుక ఎండింది

2.2.4. కపం, చీమిడి, శ్లేష్మం

జోక్సె పోజిత ..... కొద్దిగా కారుట
దస్తి ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తి
నెత్తుడ దర ..... రక్తపు దార
నెత్తుడ బొట్టు ..... రక్తం బొట్టు
నెత్తుడె ..... రక్తంతో
నెత్తుర్ ఆపున ..... రక్తం ఆపు
నెత్తుర్ నిహ ..... రక్తం నింపు
నెత్తుర్ పోజంత ..... రక్తం కారుట
నెత్తుర్ పోంగ్వల్

... రక్తం కారడం; రక్తము కారుట
నెత్తుర్ లోబ్ ..... రక్తపు ప్రవాహం
నెత్తుర్ వాత ..... రక్తం వచ్చింది

నెత్తుర్ సీమ్ ..... రక్తం ఇవ్వు
నెత్తుర్ ఉర్త ..... రక్తం గడ్డ కట్టింది
పడంగ్ ..... జలుబు
బండబుక్కితే దోహ

..... రాయి పిండితో కట్టు
బయ్ సర్నె నెత్తుర్ పోజంత

..... సర్పమని నెత్తుర్ కారుట
మొసార్ తుత్సె

..... ముక్కు మూసినట్టు
మొసార్ పియ్య ..... ముక్కు పట్టు
మొసార్ పోంగంత .. ముక్కు కారు
మొసార్ సాప్ కీమ్ ముక్కు తుడుపు
రగ్గల్ నెత్తుర్ ..... ఎర్ర రక్తం

2.2.5. రక్తం ప్రవించు, నెత్తురు, రక్తం

కారి నెత్తుర్ ..... నల్లని రక్తం
గిందదోహ ..... గుడ్డ కట్టు
చెక్కవాట్సిదోహ

..... చెక్క పిండితో కట్టు
జరపోజంత ..... కొద్దిగా కారుట
డాగుల్క్ ..... మరకలు
తూర్వల్ ..... రక్తం ప్రవహించడం
నెత్తుడ డాగ్ ..... రక్తపు మరక
నెత్తుడ డోబి ..... రక్తపు మడుగు
నెత్తుడ మొడి ..... రక్తం లాగా
నెత్తుర్ ..... రక్తము
నెత్తుర్ కీమ్ .... రక్తమయం చెయ్యి
నెత్తుర్ గడ్డ దోహ్తా రక్తం గడ్డ కట్టడం
నెత్తుర్ టేమ్ ..... రక్తపు బిందువు
నెత్తుర్ దాత్ ..... రక్తం లాగా
పోంగ్వల్ ..... పారుట; పొంగుట

2.2.6. చెమట

ఉక్కె ..... చెమట; చెమట వచ్చింది
ఉక్కెమాత బొట్టు ..... చమట చుక్క
ఉక్కెమాసి పూర్త . చమటతో నానింది
ఉక్కెమాసి పోజంత .. చమట కారుట
ఉక్కెమాసి వత్త ..... ఎండింది
ఉకుడ యేర్ ..... చమట నీళ్లు
కెసుల్ కెసుల్ గాడి . దుర్గంధ వాసన
నీ కప్పడ యేర్ ఉస్మ
..... నుదుట చెమట బాగు చేయు
పోజంత ..... కారింది; పారుతుంది
బత ఉక్కె మాసి . ఏం చమట వచ్చింది

బత ఉక్కెమాత ..... ఏమి చెమట
బత ఉక్కెమాసి పోంగ్

..... ఏమి చెమట కారింది
బయ్ గాడిపాత ..... వాసన
మేందోల్ గాడిపాత .. దేహం వాసన
యేర్ తుంగ ..... స్నానం చెయ్యి
యేర్ దొస్తవ్ ..... నీళ్లు పోసినట్లు
విసం గాడి ..... గబ్బు వాసన
సవిలెంగ్ సవిలెంగ్ గాడి
..... పులుపు వాసన

2.2.7. మూత్రవిసర్జన చెయ్యి, మూత్రం

ఉడ్కె ..... మూత్రం చేయు
ఉడ్కె- ..... మూత్ర విసర్జన
ఉడ్కె తోర్ ..... మూత్రం చేసెను
ఉడ్కె త ..... మూత్రం చేసింది
ఉడ్కె ..... మూత్రం చేసేది
ఉల్ ..... ఉచ్చ; మూత్రము
ఉల్ తయర్ ఆంత

..... మూత్రం తయారు
ఉల్ కీంత ..... మూత్రం చేస్తుంది
వాట్సి ..... ఉచ్చ

2.2.8. మలం

కాత్ .....
గొవుర్ ..... ఎరువు
చక్సె నొర్త ..... మంచిగా కడుగు
చిరచిరపేల్కవల్ .. నీళ్లు విరచనాలు
నిమ్మె నొర్త ..... నీవు కడుగు
పిక్కె వాట ..... పీ పారవెయ్యి
పీజ్ ..... పీ
పీజ్ కుప్ప ..... పీ కుప్ప
పింగ్క ..... పియ్యి
వెల్కె త వాట

..... మల మూత్రం పారివెయ్యి
పేల్కె- ..... మరుగు దొడ్లు
పొగ్గి కీంత ..... విరచనాలు
బత మయ్దన్ వాయె

..... బయలు రాక పోవుట
మయ్దన్ సాం- ..... దొడ్డికిపో
యేర్ పేల్కె తోర్ ..... నీటి బయలు
లెండంగ్ పేల్కె త
..... బొడిపెలు బయలు అయినాయి

2.3. ఇంద్రియం, భావ-జ్ఞానం, వాచ్యం, గ్రహించు

కడ్క ..... కన్లు
కెక్క ..... చెవులు
కేంజ్యల్ ..... వినడం
గాడి ఊత్వల్ ..... వాసన పీల్చుట
దిహన్ ఇర్వల్ ..... గుర్తు పెట్టడం
నదుర్ అర్త ..... చూపు పడింది
మొసార్ ..... ముక్కు
వెంజెర్ ..... నాలుక

2.3.1. చూడు

చొకొట్ నూడ ..... మంచిగా చూడు
నదుర్ ..... చూపు; చూపు పెట్టు
వెలిసి సూడ్యల్ ..... తిరిగి చూచుట
సగుడ్ సూడ్యల్ ..... అల్లు చూచుట
సరిసూడ్యక్ ..... దారి చూడకుండా
నూడ్- ..... చూచుట

2.3.1.1. చూపు

ఈసర ..... సైగ
కడ్ పాయ్యల్
..... కంటి సైగ; కన్ను కొట్టడం
దిస్త ..... కనిపించింది
నదుర్ వాట్నిమన్వల్
..... చూపు సారించుట
పిత పిత ..... రెప్పలు కొట్టడం
మక్సి సూడ్యల్ ..... దాగి చూచుట
మాడ్క- ..... తొంగి చూడు
మాడ్క-ని సూడ్యల్
..... తొంగి చూడడం
సూడ్యకె సూడ్యల్
..... చూడకుండా చూచుట

2.3.1.2. పరిశీలనలో ఉంచు

నిగ్రన్ ..... గమనించుట

2.3.1.4. చూపు, ప్రదర్శన, ప్రదర్శించు

తొహ్తా ..... చూపెట్టిన
బొట్ట నూట్వల్ ..... వేలు చూపెట్టుట

2.3.1.5. కనిపించే, దృశ్యమైన

గుడ్డి ..... గుడ్డి

చొకొట్ దినంత ..... మంచిగా
కనిపిస్తుంది

దినంత ..... కన్పిస్తుంది
దిస్సెర్ మన్వల్

..... కనిపించుతూ ఉండటం
బదుర్ బదుర్ మనకగా-కనిపించిన

2.3.1.5.1. అగుబడు, కనిపించు

దినంత ..... కన్పిస్తుంది
దిస్వల్ ..... కనబడుట; కనిపించు

మయడ్ ఆత ..... మాయమైంది
మయాడ్ ఆ- మాయము అవ్వడం

2.3.1.6. పారదర్శక

కయ్ అడ్డమ్ కీసి సూడ్యల్
..... చేతు అడ్డం పెట్టి చూడటం

2.3.1.7. పరివర్తించు, అద్దం

మల్ని తిర్వ పాయ్యల్
..... చూడ నివ్వకుండా

వేడ్చి వాయ్యల్ వెలుతురు రావడం

2.3.1.8. కనబడడం

అల్స్ పుల్స్ ..... తెల్ల దనం
తాన్ దాత్న ..... దాని లాగా

దిస్తార్ ..... కనిపించాడు
సరితోహే ..... దారి చూపేది

2.3.1.8.1. అందమైన

బాగ్ సయ్ వాడి .... అందమైన తోట
సార్తల్ ..... సుందరంగా

సోక్నే ..... అందంగా
సోబ ..... అందం; అందంగా

సోబత రూప్ ..... అందమైన రూపం
హత్తర్ ..... అవతారం

2.3.1.8.2. అందహీనమైన, కురూపమైన, వికారమైన

గందెలల్ ..... అంద హీనమైన వాడు
వాక్కియల్ ..... వంకరగా

వికోటం దిస్వల్ . చెడుగా కనిపించేది
వికారం ..... చెడుగా

సూడ్లెన్ వికారం ..... క్రూరమైన

2.3.1.9. చూడటానికి ఉపయోగించేది

ఆర్ప ..... అద్దము; గాజు
ఆర్సంగ్ ..... అద్దాలు

కారి ఆర్ప ..... నలుపు అద్దం
దల్ ఆర్ప ..... దొడ్డు అద్దం

దుర్బిన్ ..... దుర్బిన్
నదుర్ యెండుస్వల్

..... చూపు బాగుచేయడం

2.3.2. విను

కేంజ్- ..... వినకుండా; విను
కేంజ్ తొన్ ..... విన్నాను

చప్పడ్ ..... చప్పుడు

2.3.2.1. విను

కేంజ్యల్ ..... వినడం
కేంజ్యలిక్ ..... వినేటివి

2.3.2.2. ధ్వని, శబ్దం

నాహో పా- ..... ప్రతిధ్వని
నేక్- ..... చప్పుడు; వాయింపుట

నేక్వల్ ..... చప్పుడు
రోంజ్ ..... ప్రతిధ్వని

వాజ గాజతె ..... బాజా బజంత్రిల
సడంగ్ ..... చప్పుడు

2.3.2.3. ధ్వనుల రకాలు

కీటుక్నే ..... చప్పుడు
కూస్వల్ ..... కూత

గుంగ్నే ..... చప్పుడు వినకుండ
వటపిట ..... పోపు చప్పుడు

టంగ్ టంగ్ ..... ధ్వని చప్పుడు
టల్ ..... చప్పుడు

టొడొంగ్ ..... టొడొంగ్
డమ్ ..... చప్పుడు

దన్ నె ..... దన్మని చప్పుడు
పట పట ..... చప్పుడు

పట్నె ..... తొందర
పడిల్ ..... ఒక రకమైనా చప్పుడు

రోంజ్యల్ ..... ప్రకంపించడం
వడ్కెవల్
..... ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం

సీస్తి ..... ఈల; పీక

సోబతె కెంజట్ .....మంచిగా వినండి

2.3.2.4. పెద్ద, బిగ్గరగా

ఆడ- ..... ఏడవడం; ఏడ్చుట
రోంచి ..... ప్రకంపించి
టొల్లికి-
అరుపు; అల్లరి; అల్లరి చేయుట;
చప్పుడు; నినాదం

2.3.2.5. నిశ్శబ్దమైన, నెమ్మది,

ప్రాంతమైన

కుస కుస ..... మెల్లగా మెల్లగా
చప్పుడే నిల్లే చారం నిల్లే
..... చప్పుడు లేదు ఏమి లేదు
బుజుక్కి ..... నెమ్మదిగా
నన్సుమ్ ..... చప్పుడు లేకుండ

2.3.3. రుచి

కెయ్య ..... చేదు; చేదుగా
గోడ్ ..... తీయటి; తీయటి వేపచెట్టు
చప్పి ..... చప్పగా
టురుట్ ..... వగరుగా
నాక్- ..... నాకుట
మినుంగ్ ..... రుచికరమైన
నవద్ ..... రుచి
నవద్ నూడ్యల్ ..... రుచి చూడటం
నవ- ..... పాసి పోవడము
నవిత ..... చేదుగా; పులుపు
సురుజ్ పాయ్యల్ ..... తియ్యదనం
సావ్యోక్ ..... ఉప్పులు

2.3.4. వాసన, వాసన చూడు

ఊత్- ..... పీల్చుకోవడం; పీల్చుట
గాడి ..... వాసన
గాడి పాయ్యల్ ..... వాసన రావడం
తాన్ పాయ్యల్ ..... దానిని కొట్టడం
తాన్ వేసె గాడి పాత

..... దాని లాగా వాసన వస్తుంది
మూస్కె- ..... వాసన తీసుకోవడం
మూస్కెవల్ ..... వాసన తీసుకోవడం
రాజ్నేమన్వల్ ..... అధికారం గల

2.3.5. స్పర్శ గుణం

ఆక్కెమా- ..... వంకరయిపోవడం

కూత్తివాంత చక్కిలిగింత అవుతుంది
చొప్పార్ మంత .... దురదగా ఉన్న
నోయుస్వల్ ..... ఇబ్బంది పెట్టు;
నొప్పించే

లాగ్త ..... అంటు; తగిలింది; తాకు
సబ్బుడ్ నోసెర్ మన్వల్
నొప్పి చాలా ఎక్కువగా ఉండడం
సామ్ ..... చనిపో
సిరుమ్ ..... తిమ్మిరి

2.3.5.1. సుఖంగా

రంగ్ రూప్ప ..... మంచిగా

2.4. శరీరపరిస్థితి

2.4.1. బలీయం

కువ్వత్ ..... శక్తి
జిగ్గెనెల్లె ..... శక్తి లేదు
జొర్దర్ ..... బలంగా
టెట్టె ..... సన్నము
టొస్సుర్ ..... దొడ్డు; లావైన
తగ్గియల్ ..... బలమైన
బక్కల్ ..... సన్ననివాడు
బారు మాయ్యల్

..... నడివయస్సువాడు
బుర్కల్ వాలె ..... గుండ్రని వాడు
మజ్బుత్ ..... గట్టిగా; బలమైన
మబ్ ..... మబ్బుగా
రాజ్నేమన్వల్ ..... అధికారం గల
సాండియల్ ..... నంది లాంటి వాడు
హెర్మి మాయ్యల్ . బర్రెలాంటి వ్యక్తి
హేర్మిత్ దాత్ ..... బర్రెలెక్క

2.4.2. బలహీనమైన

అవితార్ ..... అలసి పోవుట
ఆజున్ కప్పల్ ..... సోమరి పోతు
కర్దున్ ఆయ్యె ..... చేతకాదు
కామ్ బుడెస్తాల్

..... పని పాడు చేసేవాడు
జీరెమా- ..... జీర్ణించి పోయాడు
జీరెమాత ..... జీర్ణించి పోయింది
తగ్గార్ ..... చిక్కిపోవడం
నిలున్ జీరె మాయ్యల్
..... నిలువుగా జీర్ణించి పోయింది

బేమరి లాక్త ..... రోగం సోకింది
వత్వల్ ..... ఎండుట

2.4.3. శక్తి వంతమైన

కువ్వత్ ..... శక్తి
జీవత్ సాటి ..... ప్రాణము కొరకు
జోర్ ..... బలము
తాకద్ ..... బలం; శక్తి,
పికర్ నెల్వక్ ..... ఆలోచించకుండ

2.4.4. అలసిన

అవి- ..... అలిసి పోవడం
కట్టెడె మా- ..... అలసి పోవడం
కయ్యెనె ఆయ్యె ..... చేతన కాదు
జిగ్గెనెల్లార్ వార్ .....
జాకర్ ... నీరసంగా అయిపోయాడు
జోవ్ ..... నిద్ర
టక్కె మా- .....
టక్కెమాతోర్ ... అలిసి పోయాడు
బేజర్ ..... శక్తి హీనుడు
సుస్తు వాత ..... మబ్బు వచ్చింది
హట్టె ..... అలిసి
హట్టెమా- ..... అలిసిపోవడము
హట్టెమాతోన్ .... అలసి పోయాను

2.4.5. విశ్రాంతి

ఆరమ్ ..... తీరిక; నేద
జరసి ఆరమ్ కీమ్
..... స్వల్ప విరామం తీసుకో
జోవ్ ..... నిద్ర
జోర్ సియ్యల్ ..... బలాన్నిచ్చే
దడ్డితె ..... నీడలో
బూడ్ మీండ ..... కింద పడుకో
రోమ్ ..... నేద

2.5. ఆరోగ్యకరమైన

చంచె మాయ్యల్ తయారు కావడం
చొకొట్టు తిందన .. మంచిగా తినాలి
జవన్ ..... యవ్వనం
ముగ్గ ముగ్గ ..... నిగ నిగ
సబ్బుడ్ కాటి ..... గట్ట తనం
సుక్నే ..... ఆరోగ్యంగా
సుద్దెమా- ..... కోలుకున్న

2.5.1. అనారోగ్యంగా ఉండడం

దుక్ .....రోగము
దుకెలలిర్ ..... అనారోగస్తులు
పడంగ్ ..... జలుబు
బేమరి వాలిర్ ..... అనారోగస్తులు
బొక్క ఆతొర్ .. ఎముక అయినాడు
ముంజ్కవత ... సామ్మసిల్లి పోవడం
సుద్రెమాతొర్

అనారోగ్యం నుండి కోలుకోవడం

2.5.1.1. అస్వస్థత నుండి కోలుకోవడం

తేచ్చివతొర్ .....లేచి వచ్చాడు
పరన్ సాంజి వత .....పునర్జన్మ
మగ్వల్ .....తగ్గడం
లజ్ సాడిత ..... దూరం పోయింది
సంకట్ .....సంఘటన

2.5.2. వ్యాధి

అర్దొతల ..... సగం తల
కక్వల్

..వాంతులు; వాంతులు చేయడం

కడ్ వాంత ..... కన్ను
కవుడ్ ..... టైఫాయిడ్ రోగం
కెంజ్క బేమరి ..... రోగం
కెవి వొహ్తా ..... చెవి చీము పట్టింది
కొర్ కాల్ ..... కోడికాలు
కోక్ల ..... దగ్గు
గట్టి సారావ్ ..... గవదబిల్లలు
గాటిపెట్టి .....కడుపు గట్టి పడటం
జుట్కబేమరి .....పిట్స్
టహ్కాడొగ్రి ..... కంటి కురుపు
టీబి .....క్షయ వ్యాధి
తలనోయ్యల్ .....తలనొప్పి
దాడ వర్నుమ్ ..... దవడ నొప్పి
దుక్ .....రోగము
నడి నొప్పి .....నడుము నొప్పి
పడన బేమరి .....పాత రోగము
పీని యెడ్కి ..... చలిజ్వరము
పెట్టి సూల ..... ఒక రకమైన రోగం
మద్న ..... టైఫాయిడ్
మండి బేమరి ..... మండి
మయ్దన్ ..... విరోచనాలు
యెక్నాడ ..... రోగం

వర్సమొల ..... అర్సమొలలు
వర్సోస్ ..... ఒక రకమైన రోగం
వతం ..... వతం
సుర్ సుర్ వడి ..... రోగం

2.5.2.1. పోషకాహారలోపం,

ఆకలితోలలమడించటం,

ఆకలితోమాడటం, పప్పు

కర్ వస్త ..... ఆకలి అయింది
తిన్లె సిల్లె ..... ఆహారము లేనివాడు
తిన్స్వక్ సాతొర్
..... తినకుండా చని పోయాడు

2.5.2.2. చర్మ వ్యాధి

కర్జెటల్ ..... పుండ్లు ఉన్న వాడు
కూలుమ్ ..... చీము
గోకుడ్ ..... గజ్జి; తామర
చిర్తల్ ..... తామర
డవ్డవ్ ఆంత .. విపరీతమైన నొప్పి
తోల పుడి .....
పున్ ..... గాయం; పుండు
పోడ్ ..... పొక్కు
బొక్- ..... పొక్కులు

2.5.2.3. కడుపులో అస్వస్థత

కక్వల్
.. వాంతులు; వాంతులు చేయడం
గడగుడ ..... గడగడ
దోరంగ్ ..... సిరలు
నట్టలు ..... నట్టలు
నెత్తర్ కక్వల్ ..... రక్తం కక్కుడు
పెట్టి నోంత ..... కడుపు నొప్పి
మయ్దన్ పెట్టి కడుపు విరోచనాలు

2.5.2.4. పళ్ళు పుచ్చిపోవడం

ఉరుంగ్ ..... విరిగెను; విరుగు
ఉరున్వల్ ..... విరగ్గొట్టుట
డోబ్రిలిక్ పల్క్
..... పుచ్చి పోయిన పండ్లు
తెర్వల్ ..... పీకడం
దొస్త్రార్ ..... పెట్టుట
పల్ నోంత ..... పన్ను నొస్తుంది
పుడ్ పల్క్ ..... పిప్పి పన్ను

2.5.3. గాయపరుపు

కిస్క ..... గిల్లు; గీచు
కొట్వల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు
కొయ్య
.. కోతకు గురి అయింది; కోసింది
కొహ్కా- ..... పొడిచింది
గండ్ల ..... గుచ్చింది
గావ్ ..... గాయం
దన్క లాక్త
.. దెబ్బ తగలడం; దెబ్బ తాకింది
నోయ్యల్ .. నొప్పి; నొప్పి కలగడం
పిచ్చి కీమ్ ..... పిసికి వెయ్
వేయ్యల్ ..... కాలిపోవడం
సోడ్ల ..... కోసింది

2.5.3.2. విషం

తిరుని ..... జెర్రి
విక్ ..... విష సర్పము; విషము

2.5.4. అంగవైకల్యంగల

కయ్ కార్క అర్వల్ ..... పక్షవాతం
కయ్ కార్క కామ్ కియ్యక్సె
..... అంగవైకల్యం గల
కూట్- ..... కుంటుట
కూట్సెర్ మన్ ... కుంటుతూ ఉండు
లెంగ్గల్ ..... కుంటివాడు

2.5.4.1. అంధ, గుడ్డివాడు, నేత్రహీన

గుడ్డి ..... గుడ్డి
బదుర్ బదుర్ మసకగా-కనిపించిన

2.5.4.3. చెవిటివాడు, బధిరుడు

చెవ్దల్ ..... చెవిటి; చెవిటివాడు
బెహ్రియల్ చెవిటిరాలు; చెవిటివాడు

2.5.4.4. మూగ, మౌనంగావుండే

మూకల్ ..... మూగది; మూగవాడు

2.5.6. వ్యాధి లక్షణం

ఉందితల్ రెండ్ ఆయ్యల్
..... రెండింతలు గల
కడ్క తిరితవ్ ..... కళ్లు తిరిగే తట్టు
కడ్క తిరితవ్ మన్
..... కళ్లు తిరిగినట్లు ఉండు

కోక్లక్తి- ..... దగ్గు
 తల తిరివల్ ..... తల తిరిగే
 తలతిరుస్వల్ ..... తల తిప్పడం
 తలవరుస్వల్ ..... తల వంచడం
 తాడ్కవల్ ..... గోకటం
 తుహ్కా- ..... తుమ్ముట
 దిమక్ తప్ప ..... తెలివి తప్పిన
 నడి వరుస్వల్ ..... నడుం వంచడం
 నోయ్యడె వరివల్

..... నొప్పితో వంగుట
 నోయ్యల్ .. నొప్పి; నొప్పి కలగడం
 పీని యెడ్కి ..... చలిజ్వరము
 పీనితె తరతర ఆయ్యల్
 ..... చలితో వణకడం
 రగల్ ఆతఅద్ ..... ఎర్రబారిన
 వరిత అద్ ..... వారిపోయిన

2.5.6.1. నొప్పి

అబ్బా ..... అబ్బా
 తడ్కిత గావ్ ..... నిప్పుగాయం
 తల నోయ్యల్ ..... తల నొప్పి
 దంచ్యల్ ..... దంచడము
 నో- ..... ఇబ్బంది పెట్టడం
 సిరుమ్ ..... తిమ్మిరి

2.5.6.3. ఉబ్బు, వాచు

తోయ్- ..... ఉబ్బడము
 దదుల్ ..... దద్దు
 పొక్కె ..... ఉబ్బడము

2.5.6.4. స్పృహను కోల్పోవడం

చక్కార్ వా- ..... చక్కార్ రావడం
 చేతో ..... మేల్కొని
 తెహ్- ..... ఆకారం; లేపు

2.5.6.5. మ్రాన్పడజేయుట, తబ్బిట్టైన

దక్కె ఆ- ..... కలత పడడం

2.5.7. వ్యాధి నిర్ధారణ చేసే వైద్యం చేయడం

చొకొట్ సూడ్యల్
 ..... జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం;
 మంచిగా చూడటం

దవకానతగ బేమరి
 ..... ఆస్పత్రిలో రోగులు
 దురున్తే కీ ..... బాగు చెయ్యడం
 బేమరి ..... జబ్బు; రోగం; రోగి
 బేమరి పగ్రెమాతతున్

కమ్మికియ్యల్
 ..... రోగం వ్యాప్తిని తగ్గించడం
 మత్క ..... మందు
 మర్ల పిసుసీమ్ ..... తిరిగి బతికించు
 మార్ లాగ్త అదెన్ దోహ్యూల్

..... గాయపు కట్టు
 సుయ్కన మత్ .... సూదుల మందు

2.5.7.1. వైద్యుడు, ఉపచారిక, దాది

ఆయ్యల్ ..... కాబోయే
 కొట్ట్యల్
 ..... కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు;
 పొడ్చడం

నిసత మత్ నియ్యల్
 ..... మత్తు మందు ఇవ్వడం
 పగ్రెమాత ..... వ్యాపింప
 పరిక్క కియ్యల్ ..... పరీక్షించడం
 ప్రయోగ్ కీ- ..... ప్రయోగించు
 బేమరి తున్ మున్నె తోహ్యూల్

రోగాన్ని ముందుగా చూపించడం
 మరుంగ్యల్ ..... మరచిపో
 వద్దు ..... వైద్యుడు

2.5.7.2. వైద్యం, వైద్యవిద్య

గోలి ..... గోళి; మాత్ర
 మత్ ..... మందు
 సుయ్ ..... సూది
 సోక్- ..... రాసుకోవడం

2.5.7.5. పురాతన వైద్యం

కల్లిలీమ్ (మర్) ..... వేప (చెట్టు)
 నెల్లి (మర్) ..... ఉసిరి కాయ చెట్టు

2.5.8. పిచ్చి రోగం

నెహారె పిస్సంగ్ పియతంగ్
 ..... నెమ్మదిగా పిచ్చి పట్టు
 పయ్కమ్ ..... పైత్యం
 పిసంగ్ పియ్యల్ .... పిచ్చి పట్టడం
 పిస్సంగ్ ..... పిచ్చితనం

పిస్సల్ వాలె ..... పిచ్చివాడు
 మెద్దుడున్ దన్కలాగ్త
 ..... మెదడుకు దెబ్బ తగలడం

2.6. జీవం, జీవితం, ప్రాణం

అనంద్నె పిస్వల్
 ..... ఆనందంగా జీవించు
 కటిన్తె ..... ఇబ్బందితో
 గరిబ్ పిస్వల్ ..... బీదగా జీవించు
 గస్రెమాయ్యల్ టేమ్ వాయో

..... మరణించే సమయం రాలేదు
 చొకొట్నె పిస్వల్ మంచిగా జీవించు
 జీవ తావ్వల్ ..... సహాయం చేయు
 జీవ మంత ..... ప్రాణము ఉంది
 జీవత్ సాటి ..... ప్రాణము కొరకు
 జీవతె మంతోర్

..... ప్రాణముతో ఉన్నాడు
 నూర్ సాల్క
 ..... వంద సంవత్సరములు
 నేండ్రోర్ ..... బతికాడు
 పిడి తోటె మాతోర్ 100 శతబ్దములు
 పిస్సి మన్నల్ వేరి

..... జీవం వున్నంత వరకు
 పిస్సిమంతోర్ .... జీవించి ఉన్నాడు
 పీడిమెన్ ..... 100 శతాబ్దములు
 పోసటి పోరల్

అనద ఆడ పిల్ల; అనద పిల్లవాడు
 బూతి మెయ్యి ..... కూలీ చేసి
 బూతితె ..... కూలిగా
 బూతితె పిస్వల్ .కూలీ చేసి జీవించు
 సాసి నెండ్రోర్ ..... పునర్జన్మ
 హజర్ వర్సంగ్ పిస్స
 ..... 1000 సంవత్సరం జీవించు

2.6.1. పెళ్లి, వివాహం

ఆందున్ ..... దానం
 ఊటెడ ..... రాసే పసుపు గందము
 కాజె ..... పెళ్లి కూతురు చేసే రోజు
 కొండి ..... కుమారుడు; పిల్లవాడు
 కోప ..... చిన్న కుండ
 దినం టరి కీంతెర్

..... రోజు కుదుర్చుకుని
 నొవ్రల్ ..... పెండ్లి కూతురు; పెళ్లి
 కొడుకు; వదువు; వరడు

నొత్తిబాసెజు పెళ్లి కూతురు బాసింగం
పన్నెడువ్వె .....తోక కలిగిన కప్ప
పాట

.....పాటు (2వ పెండ్లి);

పునర్వివాహం

బాయిక్ ..... స్త్రీలు
మర్మి ..... ; పెండ్లి
మర్మింగ్ ..... పెళ్లిలు
మాడ్సా ..... మొగడు
లాడి ..... పెండ్లి కూతురు
వారి కీతార్

.... నడవడికలో చూసుకున్నాడు

వెయ్యె ..... పెండ్లం
వేర్ మార్డు ..... కాడియ
వొడ్కి చహ ..... చుట్టపు చాయ
సగున్ సారింగ్

..... పెళ్లి చూపులకు చేసే రొట్టెలు

సాలె (మర్) ..... అందుక చెట్టు
సుర్ వెర్తల్

పెళ్లికొడుకు అక్కడ ముక్కమైన
వ్యక్తి

సుర్ వెర్తల్ ..... మద్యవర్తి
సోరిక్

... వివాహ సంబంధం; సంబంధం

2.6.1.1. వివాహం కుదర్చడం

అక్కొ ..... తాత; తాత మామయ్య
అడ్డమ్ అయ్య ..... అడ్డంగా కావద్దు
అందూని ..... కట్నం
అందూని మూర ..... కట్నపు ఆవు
అవ్వన జావ ..... పోవమ్మ పూజ
ఆర్తి ..... హారతి
ఇద్దె సరి- ..... ఇద్దె దారి
ఉంబర్ వాత ..... వయసు వచ్చింది
ఉంబర్ సెల్లె ..... వయసు లేదు
కట్ని సాత్తెర్ ..... కలిసి పోయారు
కట్టిగడి ..... బట్టలు
కబుర్ వెహాట్ .. విషయం చెప్పండి
కబుర్ వెహాల్ . విషయం చెప్పడం
కబుర్ సీమ్స్ .. విషయం పంపించండి
కరల్ కీతోమ్ ..... నిజము చేసాము
కరల్ గొస్తి ..... నిజమైన మాట
కరుమ్ యెత్త ..... దగ్గర వచ్చింది
కల్ని సాత్తెర్ . దొంగిలించి పోయారు

కుసిరజ్జి ..... సంతోషంగా
కోడబొమ్మంగ్ ... గుర్రపు బొమ్మలు
చడి కియ్యల్ ..... ఎక్కించుట
చీజన్ సాటి ..... వస్తువు కోసం
జంత్రి ..... పంచాంగం
జానాస ..... విడిది గృహము
తుజన ..... చేసుకోవాలి
దివొన్ ఇర్తొమ్ . రోజు కుదుర్చుకుని
దేవరి ..... పూజారి
పారి ..... వియ్యంకుడు
పారి ..... వియ్యంకుడు
పారి బొడ్డింగ్

..... పెండ్లిలో వరుడు పారి బట్టలు
ఇస్తాడు

పియ్యి సాడివల్ ..... లేచి పోవడం
బద్ నగుర్ ..... ఏ పట్టణము
మహజన్ ..... మెంబర్
మాయ్ ముద్ద ... ఎర్రబొట్టు ఉంగరం
మార్డుకడె ..... ఎర్రబొట్టు కడియం
లాడి గోడి కియ్యల్

..... ప్రేమను పొందడం

వేలడ్ ఆంత ..... పెండ్లం అవుతుంది
వొప్పుస్వల్ ..... ఒప్పించేవాడు
సాలెత బొమ్మ
..... అందరూ చెట్టు బొమ్మ

సాలెముండ

.. అందుక కట్టెతో ముండ చేస్తారు

2.6.1.2. పెళ్లి, వివాహ మహాత్మ్యం

అక్కెదంగ్ ..... పసుపు బియ్యం
అక్కెదన దివొన్ ..... పెళ్లి రోజు
అటుమ్ కుటుమ్ ... చుట్టలు చుట్టం
ఆద్వ సాన్- ..... అడ్డంగా పోవడం
ఆంగ్గి ..... చొక్క
ఆర్తికోబై ..... హారతి కొబ్బరి
ఆర్తిపాడ ..... ఆరతి గుల్ల
ఉటేడ డాగ్ ..... పసుపు రాసి
కటర్ ..... కత్తి
కడె ..... కడియం
కమ్మ కప్పి ..... పసుపు చీర
కమ్ ముద్ద ..... చేతి ఉంగరం
కాకన్ ..... కాకన్
కాయ్ ..... కార్యము
కాయ్ంగ్ ..... నియమాలు

కాల్ ముద్ద ..... మట్టలు
కాల్ల కడె ..... కాలు కడియా
కెవి ..... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది
భాగం; చెవి పోగు

కోడ ..... గుర్రము
చెహ్- ..... చూయించడం
జేవున్ ..... ఆరగించడం
జోడి ..... జత
దవ్రల్ నేల ..... తెల్లటి తువ్వాల
దాచెన ..... దాచెన
దార్యలిర్ ..... చుట్టాలు
దేవదేవి ..... దేవి పూజ
నడిపట్టి ..... నడుము పట్ట; వడ్డాణం
నేరొయ్ ..... వేరేగా
నొవ్రల్

.. పెండ్లి కూతురు; పెళ్లి కొడుకు;
వదువు; వరడు

నొత్తి ..... పెళ్లి కూతురు
పాంజొల్ ..... గజ్జలు
పార్యక్ ..... స్త్రీల విందు
పిరింగ్ ..... కత్తి
పూన జోడి ..... కొత్త జంట
పూసుర్ నొత్తి నొవ్రల్

..... కొత్త పడుసు వరుడు

పోరి యెహ్వాల్

..... కోడి పిల్లతో ఎగరడము

బంద్వ ..... చుట్టం
బాంద్వ వాలిర్ ..... చుట్టపు చుట్టం
బొన్ల ..... గద్దె
మర్మింగ్ ఆతంగ్

..... పెళ్లి అయిపోయింది

మర్మిన దివొన్ ..... పెళ్లి రోజు
మిటుస్వల్ ..... తిలకం దిద్దడం
ముద్ద ..... ఉంగరపు వేలు; ఉంగరము
మొసొర్ ముద్ద ..... ముక్కు రింగు
రాయ్ ..... నిర్ణయము
లగ్గి ..... లగ్నము
లగ్గిన దివొన్ ..... పెళ్లి రోజు
లగ్గింగ్ ..... పెండ్లి; లగ్నము
లాడి ..... పెండ్లి కూతురు
వోటి ..... డబ్బు సంఘి
వోటి తేండ్యల్ ..... వోడి తీయుట
సరి సాక్రి ..... మెడ గొలుసు

సప్రేమాయ్యల్

.. అలంకరణ; తయారు కావడం
 సప్రేమామ్ ..... తయారగు
 సాయుబ్ ..... మొగడు
 నెడసగ్గ ..... ఏడు దేవుళ్లు
 సోర్యలిర్ ..... చుట్టాలు

2.6.1.3. అవివాహకులు

కరున్ కువరి ... అవివాహిత ఉన్నది
 కువరి ..... అవివాహితుడు
 తప్పవారి ..... ఋషి
 దాసి వెల్లెయి ..... దాసి
 బర్మచారి ..... బ్రహ్మచారి

2.6.1.4. విడాకులు

తూబెమాతెర్ ..... విడిపోయారు
 పాకెమాతెర్ ..... విడివిడిగా
 పార్కత్ ..... విడాకులు
 పార్కత్ యేత్వల్ ..... విడాకులు తీసుకోను
 పార్కత్ సీతార్ ..... విడాకులు ఇవ్వడం
 విడ్కెవడ (పార్కత్) ... విడాకులు
 సుట్టెమాతెర్ ..... విడి పోయారు
 సోడ్ బాబత్ ..... విడాకులు

2.6.3. జన్మం, పుట్టుక

కాండిర్ పుట్వల్ ... పిల్లలు పుట్టడం
 జన్మ ..... పుట్టుక
 జల్మ ఆత ..... జన్మించుట
 ప్రసుద్ ఆత ..... ప్రసవం
 పుట్- ..... జన్మించుట; దొరుకుట
 పుటుస్వల్ ..... పుట్టించుట
 పేడి పుట్వల్ ..... ఆడ పిల్ల పుట్టడం
 బయ్యెని ఆమ్ ..... తల్లి కావలి
 మియ్య ..... కన్నది
 మొడ్ . చిన్న ఆడ పాప; చిన్న మొగ
 పాప; బొడ్డు

2.6.3.7. బహు జన్మలు

ఇష్విర్ పుట్వల్ ..... ఇద్దరు పుట్టడం
 మువ్విర్ ..... ముగ్గురు
 యేమలిర్ ..... కవల అమ్మాయిలు;
 కవల పిల్లలు; కవల మగ పిల్లలు

2.6.3.9. పుట్టిన రోజు వేడుక

ఊకడ్ వాట .. ఉయ్యాల వెయ్యడం
 పాచ్చి ..... పురుడు పుట్టిన రోజు వేడుక
 పారోల్ ఇర్వల్ ..... నామకరణం చెయ్యి; పేరు
 పెట్టడం
 మొట్సబ్బ ..... పురుడు అన్నం ఆరగింపు

2.6.4. జీవిత దశ

మొదొడల్ ..... మొదటి నుండి
 సానల్ వేరి ..... చనిపోయే వరకు

2.6.4.1. బిడ్డ

అడంతొర్ ..... ఏడ్వడం
 ఉద్వల్ ..... కూర్చోవడం
 గవ్ ముడుజ్వల్ ..... బొర్ల పడటం
 చుడుర్ కాండి ..... చిన్న బాబు
 చుడుర్ జీవ ..... చిన్న ప్రాణం
 తాక ..... నడపు; నడుచుకో
 బేంగ్వల్ ..... పాకడము
 మొడ్ ..... చిన్న ఆడ పాప; చిన్న మొగ
 పాప; బొడ్డు
 మొడ్డె ..... చిన్న ఆడ బిడ్డ
 వడున్ ..... బిడ్డ కేకలు వెయ్యటం
 సోబతొర్ ..... మంచిగా

2.6.4.1.1. పాప పరిరక్షణ

ఇర్లన ..... ఉంచుకో
 ఊకడ్ ..... ఉయ్యాల
 ఊంగ్- ..... ఊగటం; ఊగడం
 కప్పింగ్ ..... బట్టలు
 కద్దె పియ ..... చేతితో పట్టు
 కద్దె పియ్య ..... చేతితో పట్టు
 కూత్తితగ ..... చంకలో
 గాబొ తిహ్వల్ ..... అన్నం తినిపించడం; అన్నం
 తినిపించుట
 తిహ్- ..... తినిపించు
 నడితగ ..... నడుములో
 నహ్లా కీమ్ ..... బుజ్జగించు

నిహ ..... నింపు
 పాల్ ఉహ్వల్ ... పాలు తాగించడం
 యెచ్చిమన్వల్ . ఎత్తుకోని ఉండడం
 నెట్టతగ ..... చేయమీద
 సోక ..... పెట్టు
 హిక్కె హక్కె ..... ఇటు అటు

2.6.4.2. పాప

కాండి ..... కుమారుడు; పిల్లవాడు
 నిప్పె ..... నిశబ్దం
 పేకుర్ ..... కుమారులు
 బుచ్చి ..... చిన్న పాప; పాప
 వెచెచె ..... అల్లరి చేసేవాడు

2.6.4.2.1. పిల్లను పెంచడం

ఉద్వల్ ..... కూర్చోవడం
 కరుస ..... నేర్పు
 కామ్ కీమ్ ..... పని చేయి
 జాయ్జత్ ..... ఆస్తి
 తిన్వల్ ..... తినడం
 పత్పార్ ..... పెంపకం
 పోసి కీమ్ ..... పెంచు
 మందన ..... ఉండాలి
 వాగెమాసి ..... మంచిగా ఉండి
 సాడ వెహ ..... చదువు చెప్పు
 సిక్కు కీమ్ ..... కొట్టింప చెయ్యి
 సీమ్ ..... ఇవ్వ; దానం చెయ్యి

2.6.4.3. యువత

డగుర్ ఆతొర్ ..... పెద్ద అయినాడు
 డియంగ్ ..... వయసుకు వచ్చిన అమ్మాయిలు
 డియెర్ ..... యువకుడు
 పోరల్ ..... పిల్లవాడు
 బాయి ..... అక్క

2.6.4.4. వయోజనులు

అర్దొ మాయ్నల్ నడి వయస్కుడు
 కామ్ ఆయో ..... పని కాదు
 కియపరోర్ ..... చేయ లేడు
 పండి మాయ్నల్ .... పండుముసలి
 మాత్రల్ ..... ముసలివాడు
 సోనిమాయె ... ఆపొకొలేక పోవడం

2.6.4.5. వృద్ధ వ్యక్తి

ఉంబర్ మార్త ..... ముసలివాడు
 కడ్కున్ దిస్సా .... కన్లు కనిపించవు
 గుడ్డి ఆతొర్ ..... గుడ్డి అయినాడు
 టాటోన్ వెడిల్ .... గట్టి ముసలివాడు
 తొత్తొర్ .. పూర్వముది; ముసలయ్య
 తోల్ ముడ్డ ..... తోలు ముడతలు
 పడనొర్ ..... పాత వాడు
 పల్కొ అర్తంగ్

..... పన్నులు పడిపోయినాయి
 పిడ్సెత్తోర్ ..... తెల్ల వెంట్రుకలు గల
 మాత్రల్ ..... ముసలివాడు
 పిడ్డ ..... దాటింది

2.6.4.6. ఎదుగు, పెరుగు, పెద్దగా అగు

ఇచ్చుక్ ఇచ్చుక్ ..... కొద్ది కొద్దిగా
 చొకొట్ ఆమ్ ..... బాగుపడు
 డగుర్ ..... పెద్ద
 బెర్సవల్ ..... పెరుగుట
 ముర్-

. ముదిరిన; మూసుకు పోయింది
 యెద్ద ..... ఎద్దడం
 సుద్రెమాయ్యల్
 .. అభివృద్ధి చెందడం; బాగుపడు

2.6.4.7. పుట్టించు

కీత ..... చేసింది
 కీసెర్ ..... చేస్తున్న

2.6.4.8. సమ కాలీనులు

ఉందియ్ ..... ఏక వచనం
 దియతుర్ ..... ఒకే రోజువారు
 సాల్ దున్ ..... సంవత్సరములో

2.6.5. పురుష, స్త్రీ

2.6.5.1. పురుషుడు

కోరోకాండి ..... పెళ్లికాని పిల్లవాడు
 గమత్నోర్ ..... హాస్యగాడు
 తోడో మన్వల్ ..... తోడు ఉండటం
 బాయ్ లాల్

..... మగ అలవాటు లేని వాడు
 మర్మింగ్ అనెల్లెంగ్ .. పెండ్లికాలేదు
 సాతొర్ వోర్ ..... చని పోయినవాడు
 హిజ్జల్ ..... కొజ్జవాడు

2.6.5.2. మహిళ, స్త్రీ, ఆడ వ్యక్తి

ఆతి ..... అత్త మామలు; అత్తమ్మ
 కాకొ ..... అమ్మమ్మ
 కోరోపేడి ..... పెళ్లికాని పిల్ల
 డగుర్ బాయి ..... పెద్ద అమ్మాయి
 తెరున్-

... కొట్లాడడం; గొడవ చేయుట;
 జగడ

రోతబాయి ..... ఇంటి అమ్మాయి
 వెల్లెయ్ ..... పెండ్లం

2.6.6. చనిపోవడం

అప్పెమాసి ..... తగిలి
 చుడుర్ మన్నెకె

..... చిన్నగా ఉన్నప్పుడు
 జిప సుటి కీతోర్ ప్రాణం వదిలేసాడు
 టక్కర్ ఆసి ..... డీకొని
 నెహార్ సాయ్యల్ . మెల్లగా చావడం
 పరన్సిమ్ ..... మరణించు
 పాస ..... ఉరి వేసి
 బేమరితె ..... అనారోగ్యంతో

మత్ ఉంజి ..... విషం తాగి
 ముడ్- . మునగడము; మునిగించుట
 వెడిల్ ఆసి ..... ముసలివాడై
 సా- ..... చావడం; మరణించాడు
 సాత ..... చని పోయింది
 సాంతొర్ ..... చనిపోతున్నాడు
 సాయన్ లాసి ..... చావడానికి
 సాయ్యల్ ..... చని పోవడం

2.6.6.1. చంపు

కత్మకీ- ..... చంపుట
 జిక్కుస ..... చంపించు
 జిమ్కొ- ..... చంపు
 ముర్గుడి కీ- ..... పినుకుట
 మెయ్- ..... హత్య
 హత్య కీమ్ ..... హత్య చెయ్యి

2.6.6.2. శవం

కూర్ ..... పీనుగు
 చెత్ ..... పీనుగు
 సానల్ ..... మృతుడు; మృతురాలు

2.6.6.3. అంత్యక్రియలు, కర్మ కాండ

సరున్ ..... బొందల గడ్డ

2.6.6.5. పాతిపెట్టు, పూడ్చు, సమాధిచెయ్యి

మిన్- ..... బొంద పెట్టుట

2.6.6.6. సమాధి

వీచ్ ..... సమాధి

3. భాష, ఆలోచన

అవితొర్ ..... అలసి పోవుట
 ఆలోచన కియ్యల్

..... ఆలోచన చేయడం
 కరి కియ్యల్ సాస్తర్ . మనో శాస్త్రము

3.1. ఆత్మ, జీవాత్మ

జిప ..... జీవం

మన్ ..... ఉండు; మనస్సు
 మనస్సు ..... మనస్సు

3.1.1. వ్యక్తిత్వం

అసల్ మాయ్యల్ ..... మంచి వ్యక్తి
 ఇమన్ ..... నిజాయితీ
 కరబ్ మాయ్యల్ ..... చెడు వ్యక్తి

కామ్ కల్లె ..... పని దొంగ
 గాబ్రియ్ ..... గాబరాగా
 గొస్టింగ్ వాలె ..... మాటల వ్యక్తి
 చుక్కియల్ ..... పని దొంగ
 టోన్ పహ్రియల్
 ..... లేని పోని చెప్పడం
 డవెరియల్ హాస్యం చేసుకునేవాడు

తన్వ మందె ఇర్వల్

..... తన మనసులో ఉంచడం
 తర్ తురియల్ ..... తొందరపడుట
 నష్టా కియ్యల్ ..... ఓదార్పు
 పాంచాటియల్

..... పచ్చి అబద్ధాల కోరు
 పిస్సె మాతొర్ ..... వెర్రి అయిన వాడు
 పొన్ గాయిటల్ ..... పనికిరానివాడు
 బడ్ బడ్యల్

..... ఇబ్బంది ఇబ్బంది మాట్లాడం
మన్క వెడ్యల్

..... మనస్సు తెలుసు కోవడం
 మెదుల్యల్ ..... మెలుగుట
 రికమ్ మాయ్యల్ .... సోమరి పోతు
 వెర్రె కొండల్ ..... పిరికివాడు
 వొడ్కి అరుస్వల్

..... పరిచయం చేయడం
సమ్మి కియ్యల్

..... నచ్చ జెప్పే వాడు;
 సంజాయింఁచు; సమర్థించు
 సరముండి ..... సిగ్గు లేనివాడు
 సిరుమ్ ముండి ..... సిగ్గు లేనివాడు
 సిరుమ్ సాండియల్

..... మానం లేనివాడు

3.1.2. మన: దశ

దిహనై ..... దిహంతో ఉండడం
 మాయ్నన మనస్సు వ్యక్తి మనస్సు

3.1.2.1. అప్రమత్తంగా ఉన్న,

జాగరూకతగల, హెచ్చరిక

కరికియ్యల్

..... తెలుసు కోవడం; పరిశీలించు
 కరికిసి వర్ ..... తెలుసుకొని రా
 కరియన

..... నేర్చు కోవాలి; నేర్చుకోవడం
 కేప్- కాపల గాయడం; కావలి వాడు
 జాగ్గి ..... రాత్రి కాపలా

డెహ్కావల్ ..... దుంకుట
 దమ్మికి ..... హెచ్చరిక
 నిగ్గన్ ..... గమనించుట
 మల్లివెహ ..... జవాబిచ్చుట
 వెహ్వెన్నె ..... చెప్పకుండానే

సియ్యు ..... ఇవ్వకు
 సూడ్చి వర్ ..... చూసిరా

3.1.2.2. గమనిక, ప్రకటన, సూచన

గల్తితున్ వొడ్కె మామ్

..... తప్పును తెలుసుకోవడం
 జాడ అరుస్వల్ ..... గుర్తు పట్టడం
 నదుడె వాట్యల్ . మనసులో పెట్టడం
 పొర్రొడల్ సూడ ... వై నుంచి చూడు

3.1.2.3. ధ్యాస, తద్ద

చిత్తమ్ ..... ఆలోచన

3.1.2.4. నిర్లక్ష్యం

కేంజొర్ ..... వినడు
 పచ్చె మాయి ..... పోని
 పొర్రొడల్ సూడ ... వై నుంచి చూడు
 మర్జ ..... మరిచిపో; మానుకో
 మల్లి సూడ్చు ..... తిరిగి చూడకు
 లక్ ఇర్

.. దూరం పెట్టు; దూరంగా ఉంచు

3.2. ఆలోచించు

అహన్ విచార్ కియ్యల్

..... అల విచారించడం
 ఆతకామ్ ..... జరిగిన పని
 ఆనిసాడిత ..... జరిగింది
 ఉంది విచర్ వాత

..... ఒక ఆలోచన కలగడం
 కల్పన ..... సంకల్పం
 ని మన్ దగ వాయ్యల్

..... నీ మనసుకు రావడం
 మందె ఇర్వల్ ... మనస్సు రాబట్టండి
 విచర్ కీప్ట్ ..... విచారించడం
 సోచ్- ..... ఆలోచించుట; సలహా
 సోచ్ కీ- ..... ఆలోచించుట
 హిక్కత్ ..... ఉపాయము
 హేతు కీమ్ ..... గుర్తు తెచ్చుకో

3.2.1. మనసు

అక్కల్ ..... తెలివి; బుద్ధి
 జ్ఞాన్ ..... జ్ఞానం; తెలివి
 బుద్ధి ..... గుణము; తెలివి; బుద్ధి

3.2.1.1. గురించి ఆలోచించండి

ఇనబ్ ..... ఆసక్తి
 కంజ్కె తొన్ ..... కలకన్నాను
 కరి కీప్ట్ ..... తెలుసుకోండి
 కరివల్ ..... నేర్చుకోవడము
 క్యాల ..... జ్ఞాపకం
 వొకొట్ కీతి ..... అభివందనం
 జమ కీసి వెహ్వల్ ..... కట్టుకథ
 జరసి బహ్రి విచర్ కీమ్

..... కొంచెం బయటకు ఆలోచించు
ద్యాన్ కీమ్

. మనసులో అనుకో; లక్ష్యం పెట్టు
 దాబి కీమ్ ..... అణచి వెయ్యడం
 పసంద్ కీతొర్ ..... నచ్చాడు
 బుద్ధి తరుసిమ్ .. గుణము తెప్పించు
 మర్కద ..... గౌరవం; మర్యాదతో
 మల్ల హేతు కీమ్ .... పునరాలోచించు
 మీరె మాయ్యల్

..... కలవడం; కూర్చోబెట్టి
 మాట్లాడనిప్పు; పొల్గొను

మున్నె త విచర్ ..... ముందు చూపు
 రీతి ..... రీతి
 రెండ్ జోకంగ్ ..... రెండు సార్లు
 లెక్క కీమ్ ..... పరిగణించు
 వెల్లె కోసిద్ కీప్ట్ ..... ప్రతిబింబించు
 వేహ తొహ మన్

..... హెచ్చరికగా ఉండు
 వొప్ప వచ్చొ ..... ఒప్పుకోవచ్చు
 హేతు కీసి ..... ఊహించి; గుర్తించి

3.2.1.2. ఊహించు, భావించు

కంజ్కె- ..... కల
 కరె మాయ్యల్
 ..... తెలియ జేయడం; తెలుసు
 తుంక ..... చెయ్యాలి
 తొల్లె తొర్ ..... ఆది మానవుడు

3.2.1.3. తెలివైన

అక్కల్ ..... తెలివి; బుద్ధి
 ఉయ్యర్ వాలె ..... తెలివి గల
 చాలక్ ..... చురుకైన; తెలివిగా

3.2.1.4. మూర్ఖుడు

అడ్డుట్యల్ ..మోటుగా ఉండేవాడు
పిసెటల్ .....పిచ్చోడు
మంద బుద్ధి .....మంద బుద్ధి

3.2.1.5. తర్క-, తర్కబద్ధ, తర్కశాస్త్ర

సంబంధమైన, తార్కిక, తార్కిక-

కటకట కిచకిచ సాస్త్రం

..... తర్క శస్త్ర అనే
బరోబర్ .....సమానం; సరియైన

3.2.1.6. సహజగుణం, సహజ ప్రవృత్తి

గునం అచ్చోర్ .....సహజ గుణం
బహన్ మంత అహన్

.....సహజ ప్రవృత్తి
నూడ్చి వొడ్కె మాయ్యల్
.....చూడగానే తెలుసుకోవడం

3.2.2. నేర్పుకో

కమ్మి కీమ్ తగ్గించు; తగ్గింపు చెయ్యి
కరి- .....నేర్పుకో
కామ్ నూడ ..... పని చూడడం
తల్క ..... అడుగు; వసులు చెయ్యి
పూన్ కీమ్ ..... అడుగు

3.2.2.1. అధ్యయనం, చదువు

పూసి కీ- ..... పరిచయం చేయుట

3.2.2.3. అంచనావెయ్యి, విలువకట్టు,
పరిక్ష, పరిక్షించు

కహ ..... ఎంచు
గల్తి కీతోర్ ..... తప్పుచేసాడు
దరపియ ..... వెల కట్టు
వర్వల్ ..... ఎక్కు; ఎక్కుట
సమ్మియ్ ..... అన్ని
సురు ..... మొదలు

3.2.2.4. ఊహించు

అందెజ ..... అంచన
అందెజ పియ్య ..... అంచనా వెయ్య

3.2.2.5. పరిష్కరించు

ఆస వెహతతున్ కీమ్ ..... తీర్పు

కరి కీమ్ ..... తీర్పు
మహ్వల్ ..... ముగింపు

3.2.2.7. నేర్పుకోడానికి ఇష్టపడడం

కరియన్ సాటి నేర్పుకోవడం కోసం
నీ మన్దున్ బస్త్రాఇర్
..... నీ మనసు బయట పెట్టు
పూన విచర్ .....కొత్త ఆలోచన

3.2.3. తెలియు

కబుర్ ..... వార్త
కర మాత .. అర్థం అయింది; తెలిసిన
కరమాయె ..... తెలియనిది
టావుక్ ..... తెలియడం
పుండ్- ..... తెలుసుకొనుట
బహన్ కరివల్ .ఎలా నేర్పుకోవడం

3.2.3.1. తెలిసిన, తెలియని

ఉగ్డొయ్ ..... తెలిచి ఉంది; తెరుచు
కర మాయ్యల్
..... తెలియ జేయడం; తెలుసు
కర మాయె అద్ .....రహస్యమైన
లిహి కీత ..... రాసుకున్న
వెల్లె కరమాత ..... బాగా తెలిసిన
వొడ్కి నెల్లెవోర్ ..... గుర్తు లేని

3.2.3.2. జ్ఞాన ప్రదేశం

దునియ ..... ప్రపంచం
పొలం ..... పొలము
మండల్ ..... మండలం

3.2.3.3. రహస్యం

తెరియ ..... తెర్పుకో

3.2.4. అర్థంచేసుకో

సమ్మె మా- ..... అవగతం చేసుకున్న

3.2.4.1. అపార్థంచేసుకో

సమ్మి కీ- ..... నచ్చజెప్ప

3.2.4.3. అద్భుతావహమైన

కరికియ్యల్ నెల్లె ... తెలుసుకో రాని

3.2.5. అభిప్రాయం

తెక్క- కీమ్ ..... పరిగణించు

3.2.5.1. నమ్ము, విశ్వసించు

కరల్ ఇంజెర్ ..... నిజమని
పసి కీతోర్ ..... మోసం చేసాడు
బరోన నమ్మకం; నమ్మకం గలవాడు
యెకిన్ పి- ..... నమ్ము
తెక్క- కీమ్ ..... పరిగణించు

3.2.5.1.1. వ్యక్తి లేదా వస్తువు యొక్క

నిజాయితీ

నమ్మవస్సొ ..... సందేహించు

3.2.5.4. ఎవరితోనైనా ఒప్పుకోవడం

కల్లె మా- ..... ఒప్పుకోవడం
మీరెమాసి వాతెర్ .... కలిసి రావడం

3.2.5.4.1. అంగీకరించకపో, బేదించు,

విభేదించు

బోనె కేంజోర్ .... ఎవరి మాట వినడు

3.2.5.4.2. అభ్యంతరం

మానెమావ్వక్ ..... అభ్యంతరం

3.2.5.8. నీ మనసు మార్పుకో

దాందెమాసి ..... ధైర్యము కోల్పోయి
నీవ బుద్ధి మర్క
..... నీ మనస్సు మార్పుకో

3.2.5.9. ఏమైనా గుణనిరూపకముగు

సాక్ష్యమిచ్చు

రాక్క ..... తిట్లు
సోజ్ ..... కోపము; తిక్క

3.2.6. జ్ఞాపకముంచుకొను

దిహన్ ..... జ్ఞాపకం
మహిత్ ..... జ్ఞాపకం
ముట్- ..... గురుతుపట్టు
యాది ..... జ్ఞాపకం
వొడ్కి

.గుర్తుపెట్టు; జ్ఞాపకం; పరిచయం
వొడ్కి- కీమ్ ..... గుర్తించు

హేతు .....జ్ఞాపకము
హేతు ఇర్వల్ .....గుర్తుంచుకో

3.2.6.1. మరచిపో

బూలెమా- ..... తప్పిపోయాడు
మరుంగ్- .....మర్వడం
మరుంగ్యల్ .....మరచిపో
సుటి కీమ్
.....వదిలిపెట్టు; విడిచిపెట్టు; విడుపు

3.2.6.2. గుర్తించు

దిహన్ .....జ్ఞాపకం
మహిత్ .....జ్ఞాపకం
వొడ్కిసెల్లార్ వోర్ .... అపరిచితుడు
హేతు ఇర్ల ..... గుర్తుంచు

3.2.6.4. గుర్తుచెయ్యి, జ్ఞాపకం చెయ్యి

దిహన్ .....జ్ఞాపకం
మహిత్ .....జ్ఞాపకం
యాద్ కీమ్ .....గుర్తు చెయ్యి
హేతువత ..... గుర్తు వచ్చింది

3.2.7. ఆశించు

ఆస ..... ఆశ; ఆశపెట్టు; ఆశ లేని
సరి సూడైన్ ..... ఎదురు చూసాను

3.2.7.1. ఆశ

ఆస కీ- ..... కోరుకొనుట
ఇచ్చ ..... అభిప్రాయం; కోరిక

3.2.7.2. ఆశారహిత

ఆస ..... ఆశ; ఆశపెట్టు; ఆశ లేని

3.2.8. మొగు

వరిత ..... వంగిన

3.3. కోరడం

ఆయన ఇంజెర్ ఇత్తైన్
..... కావాలనుకున్నాను
ఆస ..... ఆశ; ఆశపెట్టు; ఆశ లేని
ఆసపియ ..... కోరు
డగుర్ ఆస
..... అమితమైన కోరిక; తీవ్రమైన
కోరిక

తల్కెసినూడ .....కోరుకో
నెజన ఇంజెర్ ఆస . వెళ్ళాలని కోరిక
పహ్లాజ్లె .....కావాలి
పహ్లాజ్లె ..... అవసరం
బహనె గిర్ బత్తితల్కె బతిమాలుకో
మన్ బుద్ది ..... కోరిక
మొజ్ ..... మోజు
వాంతి ఇంజెర్ సూడంతాన్
.....ఎదురు చూపు

3.3.1. నిర్ణయించు, ఆలోచించు

ఆవ్- .....ఎన్నుకోవడం
ఆలోచన కీమ్ ..... ఆలోచించు
కహ్యల్ .....కొలవడం
పక్క కీమ్ ..... నిర్ణయించు

3.3.1.1. ఉద్దేశం, ప్రయోజనం,

యత్నం, లక్ష్యం, గురి

అచ్చార్ .....అంత; అంతలో
అడ్డమ్ ఆ- ..... అడ్డగించు; అడ్డుకో
అద్ రివజ్ ..... ఆ రీతిగా
అంద్- ..... అందడము
ఇచ్చ కీమ్ ..... ఉద్దేశించు
ఉందిజాగ మన్ ఇర్పి
..... ఏక దృష్టిగా ఉండే
చొత్ కై ..... ప్రత్యక్షంగా
జిక్కర్ ..... ప్రయత్నం
టట్- ఇరుక్కోవటం; చిక్కుకోవడం
తన్లాడ
..... ప్రయత్నంచేయి; బతిమిలాడు
తాన్ తోడొ ..... ప్రమేయం; సహితం
నిసన్ ..... గురి
నిసన్ పియ్యల్
..... గురి చెట్టు; గురి పెట్టడం
నీవ విచర్ ..... నీ అభిప్రాయం
బలంతె .....యోగ్యమైన
బావన ..... అనుకునడం
మందె ఇన్వల్
..... మనసులో అనుకోవడం
మహ్చి .....పూర్తిచేసి
యెవ్వ సాంజి ..... చేరలేక
యెవ్వన ..... చేరడము
యెవ్వల్ ..... చేరుకోవడం

విచర్ కీమ్ .... ఆలోచించు; విచారణ
వెల్లెకోసిద్ కీమ్

.....గట్టి ప్రయత్నం చేయ్
సాదింబ ..... చేయుము
హీన్ ..... ఈ రీతిలో

3.3.1.2. ఎంచుకో

ఆవ ..... ఎంచుకో
కరల్ కీమ్ .....నియమించు
చొకోట్ వాలె ..... మంచిది
నడ్డుమ్ సరి- ..... మార్గమద్యన
పక్క కీ- ..... నిర్ణయించు
పక్క కీమ్ ..... నిర్ణయించు
వరొర్ మాయ్ ..... ఒకమనిషి
వొజికియ్యల్ ..... ఏర్పరచిన

3.3.1.3. జూదమాడడం

కిస్మత్ ..... అదృష్టం; తలరాత
బొత్త అర్ల ఇంజెర్ వెహ్యల్
.....బొత్తు పడుతుంది అని చెప్పడం
మోక ..... అవకాశం

3.3.1.4. సంకల్పించు

ఆవనక్ కరె మాత .. హటాత్ ప్రేరణ
ఆస ..... ఆశ; ఆశపెట్టు; ఆశ లేని
ఇన్- ..... అనుకోవడం
ఉంది ద్యావై మంజి
..... ఏకదృష్టిగా ఉండే
కోసిద్ కీమ్ ..... ప్రయత్నం చేయు;
ప్రయత్నించు
నాకున్ పహ్లాజ్లె బత్తి
..... నాకు కావాలి కాబట్టి
నిగ్రన్ ఇర ..... లక్ష్యం పెట్టు
మందె ఇర్పి ఊహించి; సంకల్పించు
మందె వాత అహన్
..... ఉద్దేశపూర్వక; తన్మయత్వం
విచర్ కియ్యల్ దాత్
..... ఆలోచనా పూర్వకమైన
విచర్ కీమ్ .... ఆలోచించు; విచారణ
సరి సూడ్యల్ .... ఎదురు చూడడం;
దారి చూపడం

3.3.1.5. బుద్ధి పూర్వకంగా

కరెమాసి ..... తెలిసి

కహ్నాకున్ ..... లెక్కించు
కోసిద్ కియ్యక్
..... అప్రయత్నపూర్వకమైన
గండం ..... ప్రమాదం
డెహ్కాసి ..... ఎగిరి
తాన్ లాసి ..... దానికోసం
బతల్ కియన ..... ఏదో చేయాలని
మంద వివర్ ..... బుద్ధి పూర్వకంగా
యెగ్గమ్ ఆత ..... అకస్మాత్తుగా
వివర్ కియ్యక్సె ... అనాలోచితంగా

3.3.1.6. నిశ్చయించిన, నిశ్చితమైన

ఉంది జాగ ..... ఒక దగ్గర; తటస్థ
చిత్తంమత
చింత లేకుండా ఉండే తలంపు గల
జిన్నె కామ్ ..... పట్టుదలతో
జిన్నె తాకుసీమ్
.....పట్టుదలతో చేయుము
జోక్సె తాకుసీమ్
..... నెమ్మదిగా నడుపు
జోక్సె కామ్ కియ్యు
..... నెమ్మదిగా పని చెయ్యకు
తిరివక్సె ..... తిరుగ లేనిది
పియ్యతున్ సుటి కియ్యక్ మన్
.....పట్టిన పట్టు వదలకుండా ఉండు
బల్ వాలె ..... ధైర్యవంతుడు
బుద్ధితెమన్ ..... పట్టుదలతో
బూతి సియ్యక్కి ..... ఫలసాయంకాని
మందె ఇర్సి ఊహించి; సంకల్పించు
మందె పియ్యి ..... గట్టి సంకల్పం
మిరట్ వెహ్తా గట్ కియ్యల్
..... మీరు చెప్పింది దృఢంగా
చేయడం
లక్కకియ్యక్ ..... అలక్ష్యం
లక్కకియ్యల్ ..... లక్ష్యం
వొప్ కీమ్ ..... సహించు
సాంతి ..... ఓర్పు; సాంతి
సోపతి సుటికీం స్నేహం వదిలిపెట్టు
హట్ ..... తడకదీక్ష

3.3.1.7. మూర్ఖపు పట్టుదల

అద్ బుద్ధివాలె ..... అవిధేయ మైన
కేంజన్ సాటి వొప్పల్ సెల్లె
ఒప్పుకోవడానికి తిరస్కరించడం

జాలిసెల్య ..... దయాహీనమైన
జుక్కెమాత ..... జరిగింది
తిక్కవాలె ..... తల పిచ్చెక్కె
బయ్ కరబ్ మాయ్నల్
..... అతిక్రూరుడైన
మూండ్యల్ ... చెడు తనం గల వాడు
హట్ ..... తడకదీక్ష

3.3.2. కోరు, ప్రార్థన, మనవి, వినతి

ఇచ్చ ..... అభిప్రాయం; కోరిక
దయ కీమ్
..... కృతజ్ఞతలు తెలుపు; వేడుకో
దయ వోటి ..... బతిమి లాడు
దయ కీసి ..... దయ చేసి
పూజ కీంతోర్ ..... పూజ
బతిమిలాడు ..... ప్రాధేయ పడు
మాప్ కీమ్ ..... మన్నించు
మిటున్- ..... తిలకం
వినంతి కీమ్ ..... పూజించు
సాంత ఇర్ల ..... ఆనంద పెట్టు

3.3.2.3. మధ్యవర్తిత్వం చేయడం

నడ్డమ్ ఇర్ల
... నడమ బెట్టు; నడుమలో ఉంచు
నడ్డమ్ వాలె ..... మధ్యవర్తి
వొప్పు సియుసిమ్
..... ఒప్పందంకుదుర్చు
వోన్ సాటి తన్ లాడ్యల్
..... ఒకరికై బతిమాలుకోవడం

3.3.3. ప్రభావం, ప్రాబల్యం

అదికార్ ..... అధికారం
తోచ్చల్ ..... ఎత్తుకో
దరేజి ..... ఆధిపత్యం ఉన్న
వెహ్తా తీర్ తాక్వల్
..... చెప్పినట్లు నడవడం

3.3.3.1. సూచించడం

కబర్ వెహ ..... మాట చెప్పడం
జాడ పియ్య ..... జాడచూపు
తొహన్ లాసి ..... చూపించడానికి
దయ కీమ్
..... కృతజ్ఞతలు తెలుపు; వేడుకో
నక్కరిత్ సాటి . ఉద్యోగము కొరకు

నేమి కీమ్ ..... నియమించు
బయ్ చొక్కొట్టు
... చాలా మంచిది; బ్రహ్మాండమైన
యెవుస్వల్ ..... అందించడం
వెహ తొహ ..... సలహా ఇవ్వడం
వెహ్కాయ్ ..... చెప్పనా
వెహ్తా అన్ ..... చెప్పినట్లు

3.3.3.2. సలహా ఇవ్వు

ఆక్రియెవ్నల్ ..... చివరి వరకు
ఉందిజాగ మిరెమాతెర్ ..... కచ్చేరి
కరుసిమ్ .... నేర్పించు; శిక్షణ ఇవ్వ
తాకట్ ..... నడుచుకోండి
తొహ్వాల్ వాలె
మార్గదర్శకుడు; సూచించే వాడు
ద్యాన్ వెహ ..... బుద్ధి చెప్పు
నడ్డమ్ నేజి ..... నడుమలో పోవును
నిమ్ ఆతెకె ..... నీవు అయితే
నిమ్మె ఇత్తెకె చొక్కొట్ నీవైతే మంచిదే
పోసి కీమ్ ..... పెంచు
బయ్ డగుర్ ఆస అమితమైన కోరిక
వయ్యె కీమ్ ..... తొందర పెట్టు
వరొన్ పూసి కీమ్
..... ఒకరి సలహా అడుగు
వొడ్కి కియుసిమ్
..... పరిచయం చెయ్యి
సరి తొహ ..... దారిచూపు
సాత్ కియ్యల్ ..... సహాయ పడే
సీమ్ ..... ఇవ్వ; దానం చెయ్యి

3.3.3.3. ఒప్పించు, నచ్చజెప్పు

కడ్డె ..... చూపుకు
బరొన కీమ్ ..... నమ్మకం చెయ్యి
వొప్పుసిమ్ ..... ఒప్పించు
సమ్మికిసివెహ ..... నచ్చజెప్పు

3.3.3.4. పట్టు బట్టుట

కార్క్ నగ ఇర్ల ..... కాళ్లలోపెట్టండి
కొట్సి వెహ ..... నొక్కి చెప్పు
పీవసియ ..... పట్టుబట్టు
ముండ్యల్ కీమ్ ..... మొండికెయ్యి

3.3.3.5. నిర్బంధించు, బలవంతపెట్టు

కీంతోన్ ..... చేస్తాను

తక్కిట్ కీమ్

..... చిక్కుపెట్టు; బలవంతపెట్టు
దుర్నెర్ సా ..... దూసుకుపోయే
పసికియ్య ..... మోసం చెయ్యకు
వజన్ కీమ్ ..... వత్తిడి చెయ్యి
వజన్ వాట ..... బరువు వెయ్యి
వయ్యె ఇర్ర ..... త్వరపెట్టు
వెరుసిసి తరుస

..... బెదిరించి రాబట్టుకోను
హక్ తాకుసీంతోర్
..... అధికారం చలాయించే

3.3.3.6. ఆజ్జి, స్వాధీనత

వరొన కయ్యె మన్వల్
..... ఒకరి ఆధీనంలో ఉండడం

3.3.3.7. మందలించు, హెచ్చరించు

గడ్ బడ్ ..... ఆందోళన; సంచలనం
పూట ..... పూట
వేరు సినల్ కీమ్ . హెచ్చరిక చెయ్యి
సియొన్ ..... ఇవ్వని

3.3.3.8. బెదిరించు, భయపెట్టు

డట్టి కియ్యల్ ..... గద్దించేవారు
వెర్రె ..... పిరికి; బెదిరించింది; భయం
వెరి- ..... బెదిరించే
సగబుగ

... ఇటు అటు దిక్కులు చూచుట
సబ్బుడ్ పాతెర్ .... కుమ్ముకొనడం

3.3.4. చేయుటకు అనుమతి అడగడం

కియవచ్చొ ..... చెయ్యి వచ్చు
కియ్యడున్ ఉండే వరొన ఆజ్జి
యేత్వల్
..... చేయుటకు ఒకరిని అనుమతి
అడగటం

బతయ్ కటిన్ ..... ఏదైనా ఇబ్బందా

3.3.4.1. అనుమతి ఇవ్వడం

ఆయి ..... ఏవైన; సరే
కియపరంతి ..... చెయ్యి గలుగు
వరొన్ సమ్మియ్ సియ్యల్
..... ఒకరిని పూర్తి ఇవ్వడం
సీ- ఇవ్వ

3.3.4.3. మన్నించు, మినహాయించిన

పుకుట్ ..... ఉచిత
సవ్వల్ వెహ పరొన్
..... జవాబు చెప్ప లేని

3.3.4.4. ఆటంకం చెయ్యి, ఆపు,

నిరోధించు

అడ్డమ్ వాయ్యల్ ..... ఆటంకం
ఆప ..... ఆగు
తప్పసిమ్ ..... తప్పించుకో
తారిక్ ఇర్ర ... దినము నిర్ణయించుట
దొహ్చి ..... కట్టేయడం
నిపున్వల్ ..... నిలపడం
నిపుసిమ్ ..... నిలబెట్టు; నిలుపుము

3.3.4.5. నువ్వు కోరేది చేయవచ్చును

కియన్ సాటి కుసి తొహ్వల్
..... చెయ్యడానికి కు నచ్చినట్టు
చూపడం
కీ- చేయ్యి; చేసుకో
తెండ్రు ..... విప్పన
తెరిసి ..... తెరిచి
పయ్య ..... విస్తారం; వెడల్పు
మత్త ..... ఉండే
స్వాతంత్ర్యం వాత
..... స్వాతంత్ర్యం పొందిన

3.3.5. సమర్పణ

కొత్తంగ్ సియ్యల్
..... డబ్బులు ఇవ్వడం
సికున్ పసంద్ ..... సికు సబబేనా
పిహుస ..... అర్పించు
మల్ల యేత
తిరిగి తీసుకోవడం; మళ్ళీ తీసుకో
వరొన్ అందుస
..... ఒకరిని అందించడం
సీంతొన్ ఇంజెర్ ..... ఇస్తానని
సీనెన్ వర్ర ..... ఇవ్వడానికి రావడం

3.3.5.2. తిరస్కరించు, నిరాకరించు

జరత్ సెల్లె ..... అవసరం లేదు
తెండివాట ..... తిరస్కరించు
వట్టియ్ ఇన్ ..... తిరస్కరించు

3.4. ఆవేశం, ఉద్దేశం, ఉద్దేశ్యం, భావం

ఆపుసియ పర్రొ అద్

..... ఉద్దేశ్యం మయమైన
కపట్ నెల్వ ..... కపటం లేకుండ
కీవుల్ ..... దయ
గర్వ ..... గర్వము
చిట పొట ..... మూర్ఖ
చింత ..... విచారకరమైన
చుష్టియల్ ..... రేకెత్తించు
చుహుచుడికియ్యల్ . రేకెత్తించడం
జీవత్ చొకొట్ ..... మానసిక స్థితి
డగుర్ కీసి ..... ఉద్దేశ పరుచు
తన్వతన్ . తనకు తానుగా; వ్యక్తిగత
తాకత్ మత్త ..... బలీయమైన
తాకత్ వాలె ..... బలమైన
తొత్ వేన్- ..... పూర్వపు వలే
దిల్ ... మనుసు పెట్టడం; హృదయం
నిపుసిమ్ ..... నిలబెట్టు; నిలుపుము
సీవ నిమ్ ఉయ్ సరై మన్
..... నిన్ను నీవు తెలివితో ఉండు
సీవ నిమ్మె ఇర్యల్
..... నీకు నీవు ఉంచుకోవడం
పటపట ఇంజెర్ ఉరుంగ్
... పట పట అనుకుంటు విరుగుట
బడ్ ..... శక్తి
బంద్ ..... సమ్మె
బల్మి ..... బలీయం
బొమ్మ తెండ్యల్
..... చిత్రపటాన్ని తీయడం
బోగెమామ్ ..... అనుభవించు
మక్సి ..... దాగి
మంద కామ్ ..... చిత్తవృత్తి
మన్ బుద్దిసెల్వ
..... ఇంద్ర యగ్నం లేని వాడు;
తెలివలేని
మన్దన్ రొప్పొన్ బావ గర్భితమైన
మాప్ కియ్యల్
..... దీవెనలు; మన్నించు
లాగ్యల్ ..... తాకడం
లొల్లె సెల్వ
..... చప్పుడు లేకుండా; నిర్మల
వన్- .....
వెహ్చ తొహ్చి ..... పురికొల్పి

సబ్బుడ్ లహ్కా ..... గట్టి తొందర
 సబ్బుడ్ వెల్లె ..... చాలా పెద్ద
 సబ్బుడ్ వొడ్కి ..... గట్టి అనుభూతి
 సోజ్ ..... కోపము; తిక్క
 సోజ్ సోగ్నె ..... ఆవేశపూరితంగా

3.4.1. మంచిగా భావించుట

కుసి గమ్మత్ . ఆనందం; ఉత్సాహం
 కుసి గమత్ ..... ఉల్లాసంగా
 కుసివాయుస ..... వినోద పరుచు
 చొకొట్న బావన ..... మంచి భావన
 చొకొట్న బుద్ది ..... మంచి ప్రవర్తన
 మెవ్టార్ ..... మంచిగా అనడం;

మెచ్చుకొను
 వెల్లె చొకొట్ ఇన్వల్
 ..... చాలా మంచిగా అనుకో
 సమ్మి కీమ్

... ప్రోత్సాహ పరుచు; బలపర్చు
 హిమ్మత్ కీమ్ ..... దైరంకిమ్; దైర్య
 పరుచు; సాహసించు
 హిమ్మత్ పుట్టున
 ..... దైర్యం చేయు

3.4.1.1. ఇష్టం, ప్రేమ

ఆనంద్నె ..... ఆనందం
 ఆసకీయ్యల్ ..... కోరుట
 ఇష్టమ్ ..... ఇష్టము
 ఇష్టం నె మన్వల్ ..... ప్రీతిపాత్రమైన
 కుసి కీయ్యల్ ఆనందపరుచు;
 వినోదపరుచు

కుసి కీమ్
 ..... ఆనంద పెట్టు; తృప్తి పరుచు
 కుసి గమత్ ..... ఉల్లాసంగా
 కుసి ఆమ్ ..... సంతోషించు
 కుసి గమత్న ..... ఆనందకరమైన
 కుసి తె ..... ఉల్లాసం
 కోర్కె ..... కోరిక
 గమ్మతె ..... చిత్తు; హీనం
 జీవ విత్వల్ ..... ఆకట్టుకో
 దాత్న ..... లాంటివి
 నష్టి కీమ్ ..... బుజ్జగించు
 పసంద్ ..... ఇష్టము
 పసంద్ కీతుర్ ఊర్ ..... ప్రేమికుడు
 పూజకీమ్ ..... ఆరాధన

బాలొబల్ ..... సంతృప్తికరమైన
 బొంక్యల్ ..... పొగడడం
 బొంక్యల్ వోర్- ..... అభిమాని
 మన్ విత్వల్ ..... ఆకట్టుకునే
 మన్దున్ ఊమ్వల్

..... మనుసు ఆకట్టుకొను
 మన్దున్ లాగైకె .... మనసుకు తగిలితే
 మయ్య ..... ప్రేమ
 మన్ జోరై ..... అద్భుతం
 మాన్ద గొన్ది ..... గర్వకారణం
 మాప్ తల్వ్ వల్ ..... బతిమిలాడు
 మెచ్చల్ వోర్ ..... ప్రసక్తుడు
 వెల్లె కుసి త ..... సంతసకరమైన
 వెల్లె సొంగ్నె ..... తీవ్ర ఉద్దేశం
 వేన్న ..... పోలిన
 వొప్పల్ ..... ఒప్పించటము
 సబ్బుడ్ వొడ్కి అరుస్వల్

..... గాఢానుభూతిని కలిగించే
 సవ్వద్న ..... రుచికరమైన
 సాద్రల్ ..... సుందరంగా
 సాది కీత అహన్ . మంత్రముగ్ధమైన
 సోపెతల్ ..... స్నేహితుడు
 సోబత ... అందమైన; మనోహరమైన
 హొబ్రె మామ్ ..... అంగీకరించు

3.4.1.1.1. ఏదయినా చేయడంలో

సంతోషించడం

అద్ జాతిత ..... సజాతి
 ఆనంద్ ఆమ్ ..... సంతోషించు
 కరబ్ కర్సవల్ ..... చెడు ఆట
 కప్పెర్ మన్వల్ నవ్వుతూ ఉండడం
 కేజ్ లె సోబత .. వినోదం కలిగించు
 కోర ..... ఒడిలో ఉండడం; వొడి
 జీవ ఇర్వల్ ..... మోహం
 తన్వతన ఆనంద్ ఆయ్యల్
 ..... తనకు తాను సంతసించడం
 దాత్న ..... లాంటివి
 పసంద్న ..... అభిరుచి
 పిస్సి మన్నల్ వేరి
 ..... జీవం వున్నంత వరకు
 మందె వాత అహన్
 ..... ఉద్దేశపూర్వక; తన్మయత్వం

మీవ మిమ్మెట్ ఆనంద్ ఆమ్
 ..... మీది మీరు సంతసించండి
 మేందొదె వాత ..... పరవశత
 మొక నూడ్ని ..... సమయం చూసి
 యెమ్ లోక్ ..... నరకానికి
 రికమ్ వక్త్ ..... ఖాలీ సమయం
 లాడ్న ..... ప్రియంగా
 వెల్లె ఆన్తి ..... అత్యాశగల
 వేన్న ..... పోలిన

3.4.1.1.2. పరువు, గౌరవం

ఆదరైమన్ ..... ఆధారపడు
 ఇజ్జత్ ..... పరువు
 గర్వ ..... గర్వము
 నీవ నిమ్మె చొకొట్ నమ్మె
 మాయ్యల్ ..... నీ అంతట నీవు
 మంచి భావన కలిగి ఉండడం

బడి కీసి ..... పెంచు
 వని కీసి ..... పొగడడం
 హిమ్మత్ కీమ్ ..... దైరంకిమ్; దైర్య
 పరుచు; సాహసించు
 హొబ్రె మాయ్యల్ ..... పొగడడం

3.4.1.1.3. ప్రాధాన్యమివ్వ

ఆచ్చ ..... ఎంచదగిన
 ఆట్ కెయ్యల్ ..... మొగ్గు
 ఆనల్ ..... చేయగలిగేటట్టు
 ఇద్ అద్ ఇన్వక్నె ... నిష్పాక్షికంగా
 ఇహిన్ మన్వల్ ..... ఇలా ఉండడం
 జల్లి కీయ్యల్ .. తొందరగా చేయడం
 తాన్ బద్ది ..... దానికి బదులు
 తాన్ బద్ది కీయ్యల్
 ..... దానిని బదులు చేయడం
 తాన్ గట్ లె వెల్లె .... దాని కన్న ఎక్కువ
 పత్తైకమ్ ..... ప్రత్యేకించి
 పతైకమ్ ఆచ్యల్ . మొదలు యెంచు
 బతయ్ మని కీయ్యల్
 ..... ఏదైనా చేయడం
 బతల్ తెర్ సీమ్ ..... ఏదైనా ఇవ్వండి
 మెచ్చ్ వక్ ఆయ్యల్
 ..... ఒక వైపు చూపు
 మెచ్చక్ సెల్వ ..... ఒక వైపు లేని
 మొదొట సీత అద్ ..... విలువనిచ్చిన

3.4.1.1.4. ప్రజాదరణగల,

ప్రాచుర్యంగల

అద్దె పహజ్జె ..... ప్రజాదరణ గల
గడ్ బడ్ ..... ఆందోళన; సంచలనం
చాపి కియ్యల్ ..... ముద్రణ
చాపి కీత అద్ ..... ప్రచురించినది
చాపి కీత తున్ యేచ్చి

..... ప్రాచుర్యం పొందిన
చాపి కియ్యకి అద్ .. ప్రాచుర్యం లేని
డగుర్ మంత ..... పెద్దగా ఉండడం
పబ్లిక్ నమ్మవక్కె

..... జనం సమ్మతం కాని
వెల్లె పంసంద్ ..... చాలా ఇష్ట పడ్డ
వొమ్మల్ వాలె ..... అమ్మేవాడు

3.4.1.1.5. ముస్తాబైన, నాగరికమైన

కరికియ్యల్ ..... తెలుసు కోవడం;
పరిశీలించు

కరెమాతుర్ ..... నాగరికమైన
కరెమాయ్య ..... నాగరికం కాని
చాల్ ..... తీరు; ప్రవర్తన

డిజన్ కియ్యల్ .. నమూనాకారుడు
తయర్ ఆత . ఏర్పడింది; ముస్తాబైన
తిరిసి వాయ్యల్ ..... తిరిగి రావడం
పజ్జెట కాక్ ..... వెనక వైపు
పడన సోక్ ..... పాత శోకు అయిన
బస్త్రా తయర్ ఆసి

..... ముస్తాబు అవతలికి
బస్త్రా సొన్వల్ ... బయటకు వెళదాం
రోప్పొవాయ్యల్ ... లోనికి రావడం
లోకంన నియత్ ..... లోకాచారం
సోక్ ..... శోకు

3.4.1.1.6. తృప్తి, సమ్మతం

కుసతె మన్వల్ ... తృప్తిగా ఉండడం
సీక్ పుట్టఅదెన్

..... నీకు దొరికిన దానితో
పూర అయ్యకి ..... అసంతృప్తి
పూర కియ్యకి ..... తృప్తి పొందని

3.4.1.1.7. కొరకు సంతోషం

చొకొట్ హేతుకియ్యల్
..... మంచిగా జ్ఞాపకం చేయడం

3.4.1.1.8. తో ఇష్టం

పసంద్ కియ్యలే ..... తో నచ్చినట్టు

3.4.1.2. ఆనందం, సంతోషం

ఊస్- ..... ఉప్పొంగే
కవ్- ..... నవ్వు
కుస్సితె మహ

..... ఆనందంగా ముగింపు
కుసి ..... ఆనందంగా
కుసి గమత్ ..... ఉల్లాసంగా
కుసితె ..... ఉల్లాసం
గమ్మత్ ..... అద్భుతం; ఆశ్చర్యం
చపటింగ్ పాయ్యల్

..... చప్పట్లు కొట్టడం
చొకొట్ బుద్ధితె మన్వల్
..... మంచి తలంపుతో ఉండడం

చొకొట్ మందన మంచిగా ఉండడం
జగ్గునియ ..... ప్రపంచం
తడకితున్ ..... గుండెకు
నష్టా కీమ్ ..... బుజ్జగించు
పరేమాత ..... పారవశ్యం
మన్ కరుమ్ కీసి

..... మనసుకు హత్తుకున్న
మన్ యేర్ ఆత ..... తన్మయత్వం
మానె మాయ్యల్ ..... అంగీకరించు
లెల్లెంజున్ పొర్రొ మన్వల్

..... చంద్రునిపై ఉండడం
వెల్లె ఆనందె ..... బ్రహ్మానందం
వెల్లె సుక్కె ..... చాల ఆనందాన్ని
వేడ్చి వాలె ..... కాంతివంతమైన
వేడ్చితెకె తార

..... వెలుగులోకి తీసుకు రావడం
సబాన్ ..... మంచి
సబాన్ ఇన్వల్

..... ఆనందంతో కూడిన చప్పట్లు
సప్లత్ ..... సౌకర్యం

3.4.1.2.1. సడలిన

ఆరమ్ ..... తీరిక; సేద
జోప్ ..... నిద్ర
సర్మ- ..... నిద్రపో
పొర్రొ పొర్రాన్ ..... తేలికగా

బూడ్ మన్వల్ ..... కింద ఉండడం;
కిందికి ఉండడం

మయుసి మని ..... మిగిలి ఉండు
రోన్ మత్తవ్ ..... ఇంటి వద్ద ఉన్నట్లు
రోన్ మంతోర్ . ఇంటి వద్ద ఉన్నాడు
రోమ్మల్ ..... విరామం
వడిసెల్య ..... గాలి లేని
వరొన్ పొర్రొ పొర్రొ యేత్వల్ ఒకరిని
తేలికగా తీసుకునేట్లు చెయ్యడం

3.4.1.2.2. నిశ్చల్య, ప్రశాంత

నిప్పుసి ఇర్ర ..... నిలిపి ఉంచు
సీవ నిమ్మె లిహికిమ్

..... నీ అంతట నీవు రాయడం
బస్కెట్ ..... ఎప్పటికీ; నిలకడ
మెలివక్కె ..... కదలకుండా
రచికియ్యె ..... రచించేవాడు
తొల్లి సెల్య ..... చప్పుడు లేకుండా; నిర్మల

3.4.1.3. అద్భుతం, ఆశ్చర్యం,
ఆశ్చర్యపరువు, విస్మయం

కుదుర్కొనె ఆ- ..... కలత చెందుట
మస్త ..... అద్భుతం

3.4.1.4. ఆసక్తి ఉన్న

గునక్క ..... గుణాలు
గూన్ మత్త ..... గుణము ఉన్న

3.4.1.4.1. ఉత్తేజంచెందిన,

ప్రేరేపించబడ్డ

బయ్ వెల్లె ..... బాగా

3.4.1.4.2. ఉత్సాహంగల, ఔత్సాహిక

కసబిన ..... తహతహ
మున్నె సొన్నల్ కీమ్ .... ముందుకు
సొగ్గెట్టు చెయ్యడం

రోప్పొ మన్వల్ ..... లోనికి ఉండడం
వెల్లె జ్ఞాన్ వాలె ..... వీర బత్తి వలే

3.4.1.4.3. నిరంతర ధ్యాన

బస్కెట్ దిహన్ ..... నిరంతర ధ్యాన

3.4.1.4.4. ఆకర్షించు

సోదె ..... మంత్రగాడు

3.4.1.4.5. విభిన్నమైన

కుసి తోహాకే మన్వల్

..... ఆసక్తి చూపకుండా ఉండడం
కుసి తోహావల్ ..... ఆసక్తి చూపడం
జోర్ సిల్వ ..... శక్తి లేక
నావ పికర్ ఆయొ
..... నా సమస్య కాదు
బతయ్ ఇన్వ ..... ఏమి అనుకోను
బతయ్ గాబ్రెమాయ్క్
..... ఏదిగులు లేని
బయ్ వెల్లే ..... బాగా
మండల్ పార్లో .. కంచెపైన ఉండడం
మెలివకై ..... కదలకుండా
వట్టియ్ ..... అక్కర లేని; వద్దు
సరిత్ నడ్డుమ్ ..... దారి నడుమతో

3.4.1.4.6. ఆసక్తిలేని, శ్రద్ధలేని,

విసుగు చెందిన

కిరకిర ..... చికాకు
గడిగడి ..... మల్లి మల్లి
యెస్ట వాత ..... అలసి పోయ
వరోన్ సుటికీసి
..... ఒకరిని వదిలి వెయ్యడం
హట్టెమాసి ..... అలసిపోయి;
విసిగిపోయిన

3.4.1.5. నమ్మకంగల

చొకొట్ విచర్ కీసి ..... మంచిగా
ఆలోచించడం
నీవ నిమ్మె సబ్బుడ్ మన్ . నీకు నీవు
కచ్చితంగా ఉండడం
బడెమాత ..... పెరిగి
మన్ బావ్ ..... ఆత్మ నమ్మకం
వెరివక్ ..... అక్రమమైన; ధైర్యంగా
వెహ్త ..... చెప్పిన

3.4.2. చెడు భావన

కరబ్ చాల్ ..... చెడు ప్రవర్తన
వరోన్ చుడుర్ పాన్ సూడ్యల్
... ఒకరిని కింది చూపు చూడడం

వాయిట్టు బుద్ధి ..... చెడు భావన

3.4.2.1. విచార

అడ్- ..... ఏడవడం; ఏడ్చుట
కిలివల్ ..... అరవడం; కేక
గమ్మతె ..... చిత్తు; హీనం
గొల్ వల్ ..... గునుగుట; గొణగడం
చక్కెనెల్వ ..... హీనంగా
తడకి కొయ్యల్ ..... గుండెకొయు
తడకి నొర్వల్ .. కాలేయం కడగడం
నోయ్యల్ .. నొప్పి; నొప్పి కలగడం
పొర్తొ తర్వల్ ..... పైబడటం
బయ్ కటిన్ ..... తీవ్రమైన
బూడ్ తల్ల వాట్వల్ ... సిగ్గు పడడం
బోగెమాయ్యల్ ..... అనుబవించుట
సప్లత్ ..... సౌకర్యం

3.4.2.1.1. అయిష్టం, అసమ్మతి,

అసహించు

కిచకిచ ..... విరక్తి; విసుగు
గడబిడ కీమ్ చిందర వందర చెయ్యి;
తొందరపెట్టు
నారజ్జ్ ..... చింతించు; బాదగా
నీవ సవదున్ అచ్చోర్
..... నీ రుచికి తగ్గట్టుగా
పట్టికియ్యకై ..... పట్టించుకోకుండా
పనంద్ నెల్వ ..... అయిష్టం
పాన్స్- ..... అనిష్టత; నచ్చలేదు
యేల నెల్వ
..... సమయం లేకుండా ఉన్న
సవద్ నెల్వ ..... అరుచి
సాడియ ..... పొమ్ము; వెళ్ళి పో
సోజ్ తర్వల్ .... ఆగ్రహం తెప్పించు

3.4.2.1.2. అసహించుకో, చీదర,

ద్వేషించు, అసహించుకో

కిచకిచ లాగ్వల్ . చిరాకు పొందడం
డావ్ పోస్వల్ ..... పగ పట్టడం

3.4.2.1.3. ఏవగింపు

కిచకిచ లాగ్వల్ . చిరాకు పొందడం
చయిన్ నెల్వ అనారోగ్యంగా ఉన్న
నిల్ల పర్వ ..... నిలబడలేక

మెచ్చ వస్వక్ పజ్జెతిరివల్

..... అసహాయంతో వెనుతిరుగు
వోక్ర ..... వాంఠి
సాపెన ..... శపించు

3.4.2.1.4. ఆశాభంగం కలిగించు

ఆస నెల్వ ..... నిరాశ పడిన
ఈవ ..... చీదడం
కమ్మి సూడ్యల్
..... చిన్న చూపు చూడడం
కరబ్ కీమ్ చెడగొట్టు; పాడు చెయ్యి
మక్ మకె మా- .....
దన్క ..... దెబ్బ
వరుస్త అద్ ..... వంచించబడ్డ
సబ్బుడ్ పాత ..... చితక బాదిన
హిమ్మ తున్ సుట్టెమాసి
..... ధైర్యాని కోల్పోవడం

3.4.2.1.5. ఒంటరి

రోన్ జీవ కియ్యల్
..... ఇంటిపై బెంగపెట్టడం
వరోరె మంతోర్
..... ఒంటరిగా ఉన్నాడు

3.4.2.1.6. స్థైర్యమును చెడగొట్టుట

అడుస్వల్ ..... ఏడిపించు
కరబ్ కియ్యల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం;
చెడు చేయు; పాడు; పాడు
చెయ్యి; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
కస్ట్ కీసి ..... చెమబోడ్చి పడ్డ
పచ్చికియ్యల్ ..... పాడు
పున్ ..... గాయం; పుండు

3.4.2.1.7. హఠాత్తుగ కలుగు భయం

గొస్తి వాయ్య ..... మాటరాని
టుక్కెంగ్ ..... ముక్కలైన
పచ్చెమాంత ..... కుళ్ళిపోయిన
వెరెమత్త ..... కలత బీతు

3.4.2.1.8. అనూయ

కస్టియల్ ..... అనూయతో
కెయ్య కస్టియల్ .... చేదుగా అనూయ
తన్కున్ మందన ఇంజెర్
..... తనకే ఉండాలి అన్న

సవ్యత అంగుర్ పండి

..... పుల్లని ద్రాక్ష పండు

3.4.2.1.9. అసంతృప్తి

పిరది ..... ఫిర్యాదు

3.4.2.2. విచార పడుట

గర్భ కీతార్ వోర్

..... దోసిగా నిరూపించ బడిన
 మక్చుకె మా- . పశ్చాత్తాప పడడం
 జూరె మా- .....
 నన్ బారి ..... నేనెందుకు
 బారి అయ్యి ఎందుకు కాక పోవడం
 చివర్ కీసికీసి ..... చింత క్రాంతుడైన

3.4.2.2.1. సిగ్గుపడిన

కరుమ్ కీసి ..... సంకోచిస్తున్న
 గోహ్మామాత ..... మాసిపో
 తల వరుస ..... తల వంపు
 రాజు ..... తిట్టు
 లజ్జె మాయ్యల్ ..... సిగ్గు పడడం
 వరొన మొకంనగ ఒకరిని మొఖంలో
 సీర్ మిందింగ్ ఆత ..... అవమానం

3.4.2.2.2. కలవర పడిన

కటిన్ మంత ..... ఇబ్బందిగా వుంది
 కప్పర్ రగ్గల్ ఆత .. ముఖం ఎర్రబడ్డ
 నన్న సాందున్
 ..... నేను చనిపోయేవాడిని
 సాత అచ్చోర్ కామ్ ఆత
 ... చనిపోయినంత పని అయింది

3.4.2.3. కోపం

కేప్పెర్ ..... కాచు
 గొక్కత గావ్ ..... నిప్పుగాయం
 జగ్గ కీసి ..... గొడవ చేసి
 తనయ్ యేత్వల్
 ..... వ్యక్తిగతంగా తీసుకోవడం
 నిల్లంగ్ కెల్క్ ..... నిక్కన వెంట్రుక
 నెహార్ ఆయ్యల్
 ..... నెమ్మదిగా అవడం
 నెహార్ కాస్వల్ ..... మెల్లగా కాగు
 నెహార్ బెర్నవల్
 ..... అసామాన్య పెరుగుదల

నోయ్యడున్ కరికియ్యల్

..... నొప్పి తెలిపే
 బహన్ కియ్యల్ .... ఎలా చెయ్యడం
 మున్నెత్క్ ఆమ్ ..... అడ్డమాడు
 రోతున్ పొరొట్క్ వేస్వల్
 ..... పైకప్పును కప్పుకోండి
 లాక్ తప్పె ..... తాకినట్టు
 వడ్కెవల్
 ..... ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం
 వెరుస ..... ఎదిరించు; బెదిరించు
 వెల్లె సోజ్ ..... అతికోపం
 సప్తి ..... అన్ని; మొత్తం
 సోజ్ ..... కోపము; తిక్క
 సోంగ్ వాయ్యల్ ..... కోపపడు

3.4.2.3.1. చికాకు పడడం

ఇన్నె యెన్నల్ నూడొన్
 ..... ఇప్పటి వరకు చూసాము
 గూరెత్ పొర్రా తెర్గ
 ..... గోడపైకి ఎక్కడం
 జబుండ్ ..... నల్లి
 పహజ్జె మత్త అచ్చోర్ యేత్వల్
 ..... సరిపోయినంత పొందడం
 పిస్సంగ్ కియ్యల్
 ..... పిచ్చి బట్టించడం
 బహన్ ఇత్తెకె అహన్ వడ్కెవల్
 ..... ఎడపేడ మాట్లాడటం
 సప్పెసా ..... వెంటనే వెల్లిపో

3.4.2.4. బెదిరిన, భయపడు

తరతర ఆయ్యల్
 ..... వణకడం; విలవిల
 దిప్పి ..... తొక్కి
 పజ్జ కొజ్జివాట ..... వెనకడుగువెయ్యి
 పజ్జతెండ ..... వెనక్కు తియ్యి
 బండంగ్ ఆతంగ్
 ..... రాయి అయి పోయిన
 వరియ ..... వంగు
 వెర్రె ..... పిరికి; బెదిరించింది; భయం
 వెర్రెతె పిస్వల్ భయంతో జీవించడం
 వెరి- ..... బెదిరించే
 వెరుస ..... ఎదిరించు; బెదిరించు
 వెల్లె గమతె ..... వింత

వేరెతె కమ్ కాల్క్ అర్యల్

..... భయంతో కాలు చేయ్యి పడి
 పోవడం
 సాయ్యల్ వెర్రె ..... చావు భయం

3.4.2.4.1. బాధ పడ్డ, విచార పడ్డ

అహన్ దిస్వకై
 ..... అలా అగుపడక పోవడం
 ఆతల్ చప్పడె నెల్వ
 ..... అలాంటి ధ్వని కాకుండా
 గమతె కియ్యల్ .... కలత కలిగించు
 జోవ్ నెల్వ ..... నిద్ర లేకపోవడం
 పట్టికియ్యకై ... పట్టించుకోకుండా
 బల్మిత్క్ కీమ్ .... బలవంతం చెయ్యి
 ముట్టి కీమ్ ..... బిగించు
 తొల్లె నెల్లె ..... అల్లరి లేదు
 వరొన్ పాయ్యల్
 ..... ఒకరిని నొప్పించడం
 సాంతి నెల్వ ..... మనశ్శాంతి లేని

3.4.2.4.2. చికాకు పడడం

కామ్ కీసి ..... చెమబోడ్చి
 గడబిడ కీమ్ చిందర వందర చెయ్యి;
 తొందరపెట్టు
 వరొన్ పజ్జె ఇర్యల్ ఒకరిని చివరిలో
 ఉంచడం

3.4.2.4.3. సిగ్గు, జంకుగల, పిరికి

ముడుస్తవ్ ..... ముడుచుకు పోయిన
 లజ్జతెమన్వల్ ..... సిగ్గుతో ఉండడం
 లజ్జె మా ..... సిగ్గుపడుట
 లజ్జె మాయ్యల్ ..... సిగ్గు పడడం

3.4.2.5. తబ్బిబ్బెన

కల్ల గుల్ల ..... గంధరగోళం
 గాబ్రె మాసి ..... తబ్బిబ్బెన
 గూతెమాత ..... చిక్కుట
 బూలి కీమ్ ..... తప్పించు
 లహ్కా కియ్యల్ ... కంగారూపెట్టు;
 తొందర చేయడం; తొందర పెట్టు
 వెరితాన్ ..... కలత చెందాను
 వెరిసి ..... గాబరా

3.5. సందేశం

చొకొట్టు కబుర్ ..... మంచి వార్త

3.5.1. చెప్ప

ఇత్తెకె ..... అంటే
 గొప్పింగ్ ..... మాటలు
 వచన్ సీసినెల్లె ఇన్నుడ్ ..... ప్రవచనం
 వడ్కె- ..... మాట్లాడు
 వడ్కెసి తోహా మాట్లడి చూయించు
 వెహా- ..... చెప్పండి

3.5.1.1. కంఠస్వరం

అవజ్ ..... చప్పుడు
 జోరై ..... జోరుగా; బిగ్గరగా; వేగం
 నాజక్ ..... మంచి; మెల్లగా మాట్లాడం
 రాగం ..... గొంతు
 లేజ్ ..... గొంతు; రాగము

3.5.1.1.1. అరుచు

ఆక్ సీమ్ ..... పిలుపు
 కల్లకీ- ..... అల్లరి చెయ్యడం
 కిలి - ..... కేక
 కిలియ ..... అరుపు; కేకపెట్టు
 లొల్లికీ- ..... అరుపు; అల్లరి; అల్లరి
 చేయుట; చప్పుడు; నినాదం
 హాక్ సి ..... అరవడం

3.5.1.1.2. నెమ్మదిగా మాట్లాడడం

కున్ కున్ వడ్కె
 - ..... మెల్లగా మాట్లాడం
 కేమ్కెనగ వెహ్యల్
 ..... చెవులలో చెప్పడం
 నెహార్ వడ్కెవల్
 ..... నెమ్మదిగా మాట్లాడడం
 లేజ్ కమ్మి కీమ్ .. స్వరం తగ్గించండి

3.5.1.1.3. అధికంగా మాట్లాడడం

డబ్బల్ ..... మాటకారి
 వడిదె వడ్కె ..... గాలిలో మాట్లాడే

3.5.1.1.4. కొద్దిగా మాట్లాడడం

జరసివడ్కె ..... కొద్దిగా మాట్లాడు
 మాన్ ..... గౌరవము; మర్యాద
 వడ్కెమ ..... మాట్లాడకు

3.5.1.1.5. ఏమీ మాట్లాడకు

కున్మున్ మన్- . చప్పుడు లేకుండా
 గొస్టి వాయె ..... మాటల్లేని
 టొడ్డి తహార్ ..... నోరెత్తని
 దబ్ ..... గమ్ముగా; మౌనం
 దబ్ మన్
 ..... చప్పుడు లేకుండా ఉండడం
 వడ్కెమ ..... మాట్లాడకు
 వడ్కెర్ వోర్ ..... మాట్లాడని లేని

3.5.1.1.6. సంభాషణ శైలి

డబ్బ ..... డబ్బా; పెట్టె

3.5.1.1.8. స్పష్టంగా మాట్లాడకపోవడం

వడ్కెవల్ బోర్ ..... మాట్లాడే ఎవరు
 వొడ్కి సిల్లె ..... తెలియదు

3.5.1.2. ఒక అంశం పై చర్చించడం

తాకుస్వల్ .నడిపించు; నడిపేవాడు;
 పాలించు
 నిపుసిమ్ ..... నిలబెట్టు; నిలుపుము
 పూన్ కీమ్ ..... అడుగు

3.5.1.2.1. ప్రకటించు

చాటి కీమ్ ..... చాటించు
 తెండన ..... తీయాలి; తీసి
 వొడ్కి ఇరట్ ..... గుర్తుపెట్టుకోండి

3.5.1.2.2. వర్ణించు

బారెతె ..... గురించి
 రెహ్యల్ ..... చిత్రించు
 లిహి కియ్యల్ ...వర్ణించు; వ్రాయుట

3.5.1.2.3. వివరించు

అర్తం వెహా ..... అవగతం చెప్ప
 చిట్టి మాచ్యల్ ..... ప్రకటించు

3.5.1.2.5. పరిచయం-చెయ్యి

నేంగ్వల్ ..... ప్రవేశం
 రొప్పొ సొన్లై ..... ప్రవేశం
 వొడ్కి అరుస ..... పరిచయం చెయ్యి

3.5.1.2.6. పునశ్చరణ చేయు

మల్ల కీమ్ ..... మళ్ళీ చెయ్యి

వెహ్యార్ మన్ ..... చెబుతూనే ఉండు

3.5.1.2.7. సంగ్రహించు

అర్త వెహా . ఇంక ఇంకా చెప్పు; సారం
 చెప్పు

3.5.1.2.9. గురించి, విషయం,

విషయసంబంధమైన

వివర్ ..... ఇబ్బంది; సమస్య

3.5.1.3. నిజమైన, వాస్తవమైన

కరల్ ..... నిజాలు; వాస్తవం
 కరలె కీ కరల్ ..... వాస్తవమేనా

3.5.1.3.1. నిజం చెప్పండి

కరల్ వెహంతోన్ . నిజమే చెప్తున్నా

3.5.1.3.2. అబద్ధం చెప్పండి

లబద్ ..... అబద్ధం

3.5.1.3.5. నిజ, యథార్థ, వాస్తవం

సాదల్ వాలె ..... సామాన్యమైన

3.5.1.3.6. గోరంతలను కొండంతలుగా

చేసి అతిశయోక్తులతో చెప్పడం

ఇచ్చుసతున్ ..... కొంచెమైన దాన్ని
 జాస్త కీమ్ ..... అదనంగా చేయి
 వెల్లెకియ్యన . ఎక్కువగా చెయ్యండి

3.5.1.4. ఇతరులతో మాట్లాడండి

చెర్ప ..... చర్చ
 పూర వడ్కెవల్ ..... క్లుప్తంగా
 మాట్లాడడం
 వడ్కెనెర్ మన్వల్
 ..... ముచ్చటించుకోవడం
 వెల్లెజెల్ వడ్కెవల్ ..... పొడుగైన
 మాట్లాడడం

3.5.1.4.1. పిలువడం

ఆక్సిసి కెయ్యల్ ... అరిచి పిలవటం
 ఇసార కీసి కెయ్యల్ ..... సైగ చేసి
 పిలవటం
 కేమ్- ..... పిలిపించు; పిలుపు;
 పిలువడం

పోన్ కిసి కెయ్యల్ .....పోన్ ద్వారా
పిలవటం
హాక్ సి ..... అరవడం

3.5.1.4.2. పరిచయం

తాన్ పియ్యి మన్యల్
.....దాన్ని పట్టుకొని ఉండడం
లాగ్ని మంజికున్ . దగ్గరివారై ఉండి

3.5.1.4.3. ఒకరికి నమస్కరించు

కలి- .....హత్తుకో
టొడ్డి బుర్వల్ ..... ముద్దు పెట్టడం
డండ ..... మోచేతి కడియం
ముజ్జి కీ-
..... నమస్కారాలు; వందనాలు
రామ్ రామ్ ఇన్వల్
.....నమస్కరించుట
లక్నల్ ..... దూరం నుండి

3.5.1.4.4. ఎడబాటు సమయంలోని

శుభాశంసనాన్ని చెప్పడం
సాంజి వాంతాన్ .....వెళ్ళొస్తాను
సాంజి వాంతాన్ ఇంజెర్ వెహ
..... వెళ్ళొస్తానని చెప్ప

3.5.1.4.5. ఒక్కొక్కటిగా మాట్లాడడం

మీరెమాసి వాచికియ్యల్
..... కలిసి వదవడం
సమ్మిర్ ఉందియ్ జోక వడ్కెవల్
..... ఒకే సారి మాట్లాడడం

3.5.1.5. అడుగడం

ఆగం పూసి కీతార్
.....ఊరికే అడిగాడు
కరికియై ..... తెలుసుకోవడానికి
తోడ్ మున్నె
..... ఎదురు బదురుగా ఉండి
పూసి కియ్యల్ .....అడగడం
విచర్ కీమ్ .... ఆలోచించు; విచారణ

3.5.1.5.1. సమాధానం,

సమాధానమిప్పు
జవబ్ ..... జవాబు

జవబ్ వెహపరొన్
..... జవాబు ఇవ్వలేను
జవబ్ సిల్లె ..... జవాబు లేదు
తిరిసి వాత ..... తిరిగి వచ్చు
పర్మన్ ..... ఉత్తరం
పర్మన్ త జవాబ్ సీమ్
.....ప్రత్యుత్తరం చెప్ప

3.5.1.5.2. వెల్లడించు

పుట్టున ..... కనిపెట్టు
బప్రా ఇర్ల ..... బయట పెట్టు

3.5.1.5.3. నీ ఆలోచనలను దాచండి

తోహ్మా ..... చూపకు
రోఫొడ కబుర్ ..... రహస్యం
సూడ్యక్ కీమ్ ..... గుడ్డిగా చేయు

3.5.1.6. చర్చ, వాదించు, వివాదం

పర్మన్ వెహ ..... ప్రత్యుత్తరం చెప్ప
లడెయ్ కీమ్ ..... పోరాడు

3.5.1.6.1. ప్రదర్శించు

కరడున్ కిసితోహ
..... నిజం నిరూపించు
కరల్ సూడ ..... సరిచూడు
కరికియ్యల్
..... తెలుసు కోవడం; పరిశీలించు
తయర్ కీమ్ ..... ఏర్పరుపు;
కార్యాలయాన్ని కట్టు; తయారు
చెయ్యు; తయారు చేసేవాడు
నియమ్ కీమ్ ..... నియమించు
సమడ్ కీమ్ ..... బల పరుచు

3.5.1.6.2. కొట్లాడు, జగడం,

జగడమాడు
కేంజ్యక్ ఆతార్ ..... తిరస్కరించు
గుద్- ..... గుద్దడం
జగ్గ ..... జగడము; తగద; వైరం
జగ్గ కియ్యల్
..... జగడ మాడు; పోట్లాట
టంట ..... ఘర్షణం
తన్వయ్ కరల్ ..... తర్కం
తరిడి కిసి పున్ కియ్యల్ తర్కించు

తెండ్ని వాట్వల్ చెదరగొట్టడం; తీసి
వేయడం; విమర్శించు
బేద ..... తేడా చూపు
రెండ రెండ గొస్టింగ్ ఆతంగ్
..... వాగ్వివాదం
తోల్లి కి- ..... అరుపు; అల్లరి; అల్లరి
చేయుట; చప్పడు; నినాదం
వేగొర మంత ..... వేరుగా ఉండు

3.5.1.7. కొనియాడు, పొగడు,

ప్రశంసించు, స్తుతించు

డగుర్ కీమ్
..... గొప్ప చెయ్యు; పెద్దది చేయు
పూజ ..... పూజ
ఫారొల్ ఇర్ల ..... కీర్తించు; పేరు పెట్టు
మానె మాయ్యల్ ..... అంగీకరించు
మెచ్చల్ ..... ప్రశంస; మెచ్చుకో
వడ్కె-తవ్ ..... కొనియాడు

3.5.1.7.1. ఉపకార స్వీకారం చెయ్యి,

కృతజ్ఞత

దయ ..... జాలి; దయ
దయ కీమ్
..... కృతజ్ఞతలు తెలుపు; వేడుకో
దయ కిసి వెహ
..... కృతజ్ఞతలు చెప్పండి

3.5.1.7.2. పొగుడు

అద్ కరలె ..... అది సరే
అద్ బతయ్ సెల్లె ..... అది ఏమి లేదు
కేహల్ వాయె జ్ఞాప్తికి రావడం లేదు
డగుర్ గొస్టి ఆయె .. సమస్య కాదు
నిమ్ వెహ్మా ..... నీవు చెప్పకు
పేన్ సీకున్ సూడర్

..... దేవుడు నిన్ను దీవించు
బొంక్వల్ ..... పొగడడం
వెల్లె ఆయ్యల్ ..... పెరుగుదల
హొబ్రై మాయ్యల్ ..... పొగడడం

3.5.1.7.3. బడాయి మాటలు చెప్పట

జోరై ఉమ్కావల్ .... గట్టిగా ఊదడం
డగుర్ తల్ల ..... పెద్దతల

తనక్ తనయ్ వనికియ్యల్

..... తనని తాను పొగడడం
నక్రెంగ్ వాలె ..... పొగరుబోతు
పెర్నంగ్ గొస్టింగ్ వెహ్యల్
..... గొప్పలు చెప్పుకోవడం
వెల్లెక్ వడ్కెవల్ .... గొప్పలు కొట్టు
సాడి కీమ్ ..... కొట్టడం

3.5.1.8. విమర్శ

గమ్మత్ వడ్కెవల్

..... చెడు మాట్లాడడం
గల్తి పియ ..... తప్పు పట్టు
పదిన్ ..... తిట్టుట
సిర్మిందింగ్ ..... అవమానించు

3.5.1.8.1. దూషించు, నింద,

నిందారోపణచెయ్యి

గల్తిమన్వల్ ..... తప్పుచేసిన
గల్తిసెల్లెఖంజెర్ తొహ్యల్ .... తప్పు
చేయనివాడిగా ప్రకటించు
నీవ నిమ్మెయ్ బద్నమ్ ఆమ్
..... నిన్ను నీవు నిందించు
బద్నంతర ..... నిందించు
బద్నమ్ కియ్యల్ .. నింద మోపడం
బద్నమ్ దుస్రాన్ పొర్రొవాట్వల్
..... నింద వేరే వాల్లపై మోపడం
వరొన్ చహ్మి కియ్యల్ ..... ఒకరిపై
చాడిలు చెప్పడం
వరొనవరొర్ బద్నం
..... ఒకరిని ఒకరు నిందించు

3.5.1.8.3. తిరస్కారపూర్వక

పరిహాసం

అడుస్వల్ ..... ఏడిపించు
కిలివల్ ..... అరవడం; కేక
గల్తింగ్ వాలె ..... తప్పు చేయు వ్యక్తి
చిహ్మి కియ్యల్ ..... ఎగతాళి చేయు
చెడి కీ- .....
చెహ్మింగ్ ..... గేలిచెయ్
మజక్ కియ్యల్ .... పరిహాసం ఆడు
మారుస్వల్ ..... అనుకారి

3.5.1.8.4. పుకారు, వృధామాటలాడు, వ్యర్థ ప్రసంగం

కరబ్ తొడ్డి ..... చెడు నోరు
కామ్మియింగ్ ఆవ్ వెహ్యల్
..... చెత్త మాటలు
చహ్మింగ్ ..... చాడిలు
చహ్మియల్ ..... నిందలు చెప్పేవాడు
పూకర గొస్టి ..... గాలి వార్త
రికమ్ గొస్టింగ్ వడ్కెవల్
..... పొగొట్టడం మాట్లాడు
వేసుడి వెహ్యల్ .... కథలు చెప్పడం

3.5.1.8.5. ఫిర్యాదులు చెయ్యి

గొల్ నెర్ మంతొర్ ..... గొణుగడం
గొల్ వల్ ..... గునుగుట; గొణుగడం
పిరద్ కీమ్ ..... ఫిర్యాదు చేయు

3.5.1.9. వాగ్దానం

గొస్టి సీమ్ ..... మాటివ్వు; హామీ
చొకొత్ కియ్యల్ . మంచిగా చేయు
సుటి కియ్యల్ ..... రాజీనామా;
వదలడం; విడిచిపెట్టుట

3.5.2. సంభాషణ చేయడం

3.5.2.1. నివేదన, నివేదించు, నివేదిక, ఫిర్యాదుచెయ్యి

అల్లె ..... కాని
చొకొత్ వెహ ..... వివరించు

3.5.2.2. వార్త, సమాచారం, సందేశం, సూచన

కయ్ పత్ ..... వార్త; వార్త చెప్పుట
గొస్టి ..... మాట; మాటలు; విషయం
వెహ్మి సార్కిత గొస్టి చెప్పి పంపిన
సమాచారం
హాల్ ..... సంగతి

3.5.2.3. ఉపమానముగల,

అలంకారిక

రంగ్ రంగ్ గొస్టి
..... రంగు రంగులతో బస

సవై మాయ్యల్ ..... అలంకరణ;
తయారు కావడం

3.5.2.4. అనుమతించు

మానెమామ్ ..... ఒప్పుకోను
సరు కీమ్ ..... అనుమతించు

3.5.3. భాష

కోయ

. గోండి; గోండి ఆమె; గోండి వ్యక్తి
గొస్టింగ్ తయర్ ... వాక్య నిర్మాణం
గొస్టి న పుస్తక్ ..... భాష శాస్త్రం
వెంజెర్ ..... నాలుక

3.5.3.1. పదం

కరినియ్యల్ మాయ్యల్

..... నేర్పేవాడు
కేంజ్యలిర్ ..... వినేవారు
గొస్టి ..... మాట; మాటలు; విషయం
గొస్టి తయార్ కియ్యల్
..... పదాన్ని తయారు చేయడం
గొస్టి న జాండ్ ..... వాక్యబంధం
జాతితంగ్ వెహ్యల్ .... మాత వాడు
బయ్ పడన ..... పురాతనమైన
బరొబర్ నాండ్ ..... సమ ధ్వని
మార్త అయిపోవడం; చని పోయింది;
ముగింపు

వడ్కెవల్ మాయ్యల్

..... మాట్లాడే వాడు
వడ్కెసి సూడ ..... మాట్లాడిచూడు
వెహ్మి తొహ ..... ప్రకటన చేయు;
విన్నవించుకో; వ్యక్త పరుచు
వెహ్యల్ మస్తరల్ ..... వాడు
వొడ్కి ..... గుర్తుపెట్టు; జ్ఞాపకం;
పరిచయం
సాడ వెహ ..... చదువు చెప్పు
హనె నేటి ..... మొన్న

3.5.3.2. వార్త, సమాచారం

నీ బారెతె వెహ ..... నీ గురించి చెప్పు
సోరిక్ లాగుస్వల్
..... సంబంధం కల్గించు

3.5.4. కథ

3.5.4.1. కల్పితకథ, నీతికథ,

పుక్కిటిపురాణం, కాల్యానికం,

పౌరాణికం

చొకొట్టు వేసుడి ..... నీతి కథ

యేసెమ్మ వేసుడి ..... కల్పిత కథ

వేసుడి ....

వేసుడి లాగున ..... కథ కల్పించు

సాస్త్రమ్ ..... శాస్త్రము

నెల్వ ఆద్ ..... అవస్తావికం

3.5.4.2. లోకోక్తి, సామెత

చొకొట్టు గొప్పిన జాండు

..... ఆకట్టుకునే పదబంధం

3.5.4.3. పొడుపు కథ, చిక్కు ప్రశ్న

కటిస్త ..... క్లిష్టమైన

కటిస్తనవల్ ..... చిక్కు ప్రశ్న

కటిస్తనవల్ జవబ్

..... చిక్కు ప్రశ్న యొక్క

కరెమాయె ఆద్ వేసుడి

..... అంతు పట్టని ది

చొకొట్టుంగ్ గొప్పిన జాండ్

..... ఆకట్టుకునే పద దారం

టావనెల్ ఆద్ వేసుడి

..... అంతు చిక్కని కథ

తక్లిబ్ కీమ్

..... చిక్కుపెట్టు; బలవంతపెట్టు

పుంద్యల్ ..... చెప్పడము

పెందో ..... పొడుపు కథ

పెందోజ్ ..... పొడుపు కథలు

వెహ్తాంగ్ గొప్పింగ్ చెప్పిన మాటలు

3.5.4.4. కవిత్యం, పద్యభాగం

పాటంగ్ ..... పద్యం

పాటన జాండ్ ..... పద్యభాగం

రచ్చికియ్యల్ ..... రచన చేసేవారు

లిహికియ్యన వొడ్కి

..... రచన సంకల్పం

3.5.4.5. చరిత్ర

గడ మాత ..... నిర్మాణమైన

గడమాత సాస్త్ర ..... పురాణ శాస్త్రం

యుగ్ ..... యుగం

3.5.4.6. పదాల ఆచారం

గొప్పిన వాగుక్ ..... పదాల ఆచారం

వాగుక్కు యెవునల్

..... ఆచారాన్ని ఆనందించండి

3.5.5. మూర్ఖపు మాటలు

కనకుప్పిన గొప్పి ..... చెడ్డమాటలు

దిమ్క నెల్లార్ వోర్

..... తెలివి తక్కువతనం

సోంచి కియ్యక్ ..... అనాలోచిత

3.5.6. సంకేతం, గుర్తు, చిహ్నం, ప్రతీక

కార్యయి ..... కార్యము

దస్తకత్ కియ్యల్ ..... సంతకం

3.5.6.1. హావభావం, హావభావాలు -

ప్రదర్శించు

కడ్ పామ్ ..... కన్నుకొట్టు

కయ్యెనె తొహ్చి వెహ సైగ చేయు

కయ్యె కొట్ట ..... చేతితో పొడుపు

తాక్కెర్ సాన్వల్ ..... పాదయాత్ర

నెహార్ టట్వల్ ..... మెల్లగా తట్టడం

3.5.6.2. సూచించు

చిట్టి మావ్యల్ ..... ప్రకటించు

3.5.6.3. ముఖ కవళిక

కడ్కె నిప్పుసి నూడ

..... కళ్ళప్పగించి చూడు

టొడ్డిబుర ముద్దు పెట్టు; ముద్దులాడు

డగుగ్ కడ్కె కీమ్

..... పెద్ద కండ్లు చెయ్యి

నీ సిల్లింగ్ కొర్కు

..... నీ పెదాలను కొరకండి

నీ సిల్లింగ్ నాక నీ పెదాలను నాకండి

ముక్క ..... ముద్దు

ముక్క బుర్ర ..... ముద్దు పెట్టు

మున్కె నె కవ్వ ..... చిరునవ్వు

మొకం తోహ్వాల్ ..... ముఖ కవళిక

3.5.6.4. నవ్వు

కవ్- ..... నవ్వు

కవున్- ..... నవ్వుట

చిహ చిహ కవ్- .. ముసిముసి నవ్వు

మజ్జుత్ కవ్వ ..... గట్టిగా నవ్వు

మున్ మున్ కవ్- .. ముసిముసి నవ్వు

సూడ్చి కవ్వ ..... చూసి నవ్వు

3.5.6.5. ఏడుపు, అశ్రువులు,

కన్నీరు, చింపి, చీల్చు

ఆడ్- ..... ఏడవడం; ఏడ్చుట

అడ్డు ..... ఏడవకు

అడుస్తార్ ..... ఏడ్పించడం

కాడెల్ ..... కన్నీళ్ళు

3.5.7. చదవడం, రాయడం

వాచికియ్యల్ ..... చదవడం

3.5.7.1. రాయి, లిఖించు

అక్కర్కెనె ..... అచ్చరాలతో

కట్టె పొంటిన్ ..... పెన్నిల్

కాగుత్ ..... కాగితం; పత్రిక

కాడి ..... సిరా పుల్ల

చిట్టి ..... ఉత్తరం; టికెట్

చున్న లిక్కన్ ..... సుద్దముక్క

పాటి ..... చెక్క; పలక

పొంటిన్ ..... కలము

లిక్కన్ ..... బలపం

లిహి కీ ..... వ్రాయుము

లిహికియున ..... రాయుము

సాయ్ ..... సిర

3.5.7.2. లిఖిత సామగ్రి

పుస్తక్ ..... పుస్తకం

3.5.7.3. చదువు

ఇసాబ్ ..... లెక్క

గడగడ వాచి కీమ్ ..... బాగా చదువు

జోరై వాచి కీమ్ ..... బిగ్గరగా చదువు

నెహార్ వాచి కీమ్ ... మెల్లగా చదువు

వాచి కీ- ..... చదవడము

3.5.7.4. ప్రచురించు

బహిరీకార్యత్ ..... బయటపడు
బహిరీకార్యత్ ..... బయట చూయుచు

3.5.7.5. నమోదు చెయ్యి, లేఖ్యం,

వ్రాసిపెట్టు

గణితకాగితం చారిత్రక అభిలేఖ
లిహి కియ్యుల్ కాగితం
..... రాసిపెట్టె పత్రం

3.5.7.6. జాబితా, పట్టిక, సూచి

చిత్రం కిమ్ ..... పరీక్షించు
డబ్బుంగ్ వాట
..... పట్టిక తయారు చేయడం
సూచ్యుల్ ..... సరిచూచు

3.5.7.7. ఉత్తరం, జాబు, లేఖ

చిట్టి ..... ఉత్తరం; టికెట్
టప్ప ..... ఉత్తరం

3.5.8. (నిగూడాలైన పదాలు,

రచనలు, కలలు మొ.వాని) అర్థాన్ని
వ్యాఖ్యానించుట, సమాచారాన్ని
అనువదించడం

3.5.8.1. అర్థం

అర్థ ..... అర్థము

3.5.8.2. అర్థహీన, అర్థంలేని

బతయ్ సెల్లె ఏమి లేదు; ఏమీ లేనిదైన

3.5.8.4. చూపు, ప్రదర్శించు, తెలుపు,
సూచించు

కీసి తొహ్యుల్ ..... చేసి చూపెట్టడం;
నిరూపణలు; నిరూపించు;

నిర్ధారణ

చహ్నింగ్ వెహ్యుల్

..... చాడీలు చెప్పడం

తొహ్యుల్ వాలె

మార్గదర్శకుడు; సూచించే వాడు

3.5.9. ప్రసారం చేయడం, వార్తా పత్రిక

టీవి ..... టెలివిజన్

రేడు ..... రేడియో
రోజితంగ్ గొస్టింగ్ ..... వార్తపత్రిక

3.5.9.1. రేడియో, టెలివిజన్

కాయ్ కానున్ ..... కార్యక్రమాలు
రేడు ..... రేడియో
వార్తల్క్ వెహ్యుల్ వాలె
..... సమాచారం చెప్పేవాడు
విలెకర్ ..... విలేఖరి

3.5.9.4. చలనచిత్రం

తోహ్- ... చూపడము; నాయకత్వం
చూయించే; ప్రదర్శన
తోహ్యుల్ రోన్ ..... ఆడిటోరియం
నేంగ్యుల్ కాగితం ..... ప్రవేశ పత్రం
సినిమ ..... చలన చిత్రం

3.5.9.5. భద్రపరిచిన సంగీతం

చొకొట్ ఇర్వల్ ..... జాగ్రత్త పరుచు;
జాగ్రత్తగా ఉంచడం; భద్రమైన

3.5.9.6. వార్తా ప్రసార పరికరాలు

కరెంటు మిసిన్
..... సంకేతప్రసారయంత్రం
గొస్టిజ్ వెహ్యుల్ ..... వార్తప్రసార
పరికరాలు
గొస్టింగ్ వెహ్యుల్ మయ్క్ ..... వార్త
ప్రసార పరికరాలు
ఫోన్ ..... టెలిఫోన్
లక్నల్ ..... దూరం నుండి

3.6. బోధించు

అక్సర్ ..... అక్షరాలు
కరి- ..... నేర్చుకో
కరుస్తార్ ..... నేర్పాడు
గురుజి ..... గురువు
బుద్ధి వెహ్యుల్ ..... గుణపాఠం; బుద్ధి
చెప్పు; బుద్ధి చెప్పేవాడు
లిహి కియ్యుల్ ..... వర్ణించు; వ్రాయుట
లెక్కంగ్ కియ్యుల్ ..... గుణించుట
సాడ కరివల్ కాండి ..... విద్యార్థి
సాడ వెహ్యుల్ ..... వాడు

3.6.1. చూపు, ప్రదర్శించు, అర్థంచెప్పి,
వివరించు, విశదపర్చు

సమ్మి కీసి ..... నచ్చజెప్పి
సూడైర్ ..... తిలకించారు

3.6.2. బడి, పాఠశాల

అంగన్ వాడి ..... అంగన్ వాడి
ఆస్రమ్ సాడ ..... ఆశ్రమ బడి
కరివల్ జాగ ..... నేర్చుకొనే స్థలము
కరివల్ రోన్ ..... ఇల్లు
కాండిర మంద ..... పిల్లల సమూహము
కాలెజ్ ..... కాలేజీ
చుడుర్ సాడ ..... ప్రాథమిక బడి
దడ ..... పాఠము/అక్షరాలు
పేకుర సాడ ..... పిల్లల బడి
బేంచి ..... బిల్లు
యునివర్సిటీ ..... విశ్వవిద్యాలయం
లిహి కియ్యుల్ పాటి ..... రాసే పలక
వాచి కియ్యుల్ పుస్తక్
..... చదువు కునే పుస్తకం
సాడ ..... బడి

3.6.3. బోధనాంశం

చొకొట్ మన్వల్ ..... క్రమ శిక్షణ
పాటల్క్ ..... పాఠ్యాంశాలు
సాడ ..... బడి

3.6.4. గణం, తరగతి, వర్గం, శ్రేణి,

స్థాయి, గుణపాఠం, పాఠం

బద్ తరగతి ..... ఎన్నవ తరగతి
బుద్ధి వెహ్యుల్ ..... గుణపాఠం; బుద్ధి
చెప్పు; బుద్ధి చెప్పేవాడు
వడ్కెవల్
..... ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం

3.6.5. దిద్దు, శుద్ధమైన

దిద్వల్ ..... దిద్దు

3.6.6. సామాన్య శాస్త్రం

కరివలిక్ న సాస్త్రం ..... విజ్ఞాన శాస్త్రం
గనిత్ సాస్త్రం ..... గణిత శాస్త్రం
జీవరాసిత్ సాస్త్రర్ వెహ్యుల్
..... జీవశాస్త్రం

భౌతిక సాస్త్రం ..... భౌతిక శాస్త్రం
 సుకుక్న వేహ్యల్ ..... నక్షత్రశాస్త్రం

3.6.7. పరీక్ష, పరీక్షించు

అచ్చొరె ..... ఇంతే
 కమ్మి జాస్త ..... ఎక్కువ తక్కువ
 కమ్మివాత ..... తక్కువ వచ్చింది
 కరి కీతొర్ ..... తెలుసుకోను
 కరివల్ ..... నేర్చుకోవడము
 చుక్కికీతొర్ ..... తపించినాడు
 జబబ్ ..... జవాబు
 జాస్త వాత ..... ఎక్కువ వచ్చింది

తెండ్రెర్ ..... తీసివేసినారు
 దాంతొర్ ..... పోతున్నాడు
 పరిక్స కీమ్ ..... పరీక్షించు
 పరిక్స బహన్ ఆత ..... పరీక్ష ఏలా అయింది
 పేల్ ఆతొర్ ..... అపజయం పాలైయాడు
 పొంటిన్ ..... కలము
 బంద్ కియ్యల్ ..... ఆపివేయు
 మార్కుల్ గ్ వాట ..... మార్కులు వెయ్యి
 విచై మామ్ ..... తెలుసుకో

సాడత పొరొల్ ..... బడిపేరు
 సాడతె సాత్తొర్ ..... బడికి వెళ్లినాడు
 సార్కితెర్ ..... పంపించారు
 సేరిక్ ..... నమోదు అయినాడు

3.6.8. పరీక్షలో జవాబు

కమెయ్ కీమ్ ..... చేయుము; సంపాదించు
 జవబ్ ..... జవాబు

4. సాంఘిక ప్రవర్తన

జాండ్ ..... సంఘం
 తాకు సీసెర్ సాన్ నడిపించుకొని పో

4.1. సంబంధాలు

అగ్గ ..... అక్కడ; అక్కడివారు
 కాన్ దాన్ ..... వంశం
 దోవ్త్ ..... మిత్రుడు
 పొహ్నాయల్ ..... చుట్టము
 వెర్తల్ ..... చుట్టం; బంధువులు
 సుద్రికియ్యల్ . అభివృద్ధి చేయడం;
 తయారు చెయ్యడము;
 మెకానిక్; సవరించు
 సోరిక్ వివాహ సంబంధం; సంబంధం
 హజ్రి ఆయ్యల్ ..... పాల్గొనుట

4.1.1. స్నేహితుడు

కమ్మె పియ్యల్ ..... చేతులు
 పట్టుకోవడం
 జోక్సె సాన్వల్ . నెమ్మదిగా వెళ్లడం
 తూస్- ..... పంచుకోవడం; బట్వాడా
 చెయ్యి; వర్గీకరించడం
 పడనొర్ దోస్తు ..... పాత మిత్రుడు
 బహ్రా సాన్వల్ ... బయటకు వెళదాం
 సజి ..... మేన మామ కూతురు; మేన
 మామ కొడుకు
 సోప్త ..... స్నేహితుడు
 సోప్తి ..... సహాయంగా; స్నేహితుడు

సోపెతన్ పూసీ కీమ్ ..... మిత్రులను
 అడుగు

4.1.2. ప్రజల రకాలు

అగ్గ ..... అక్కడ; అక్కడివారు
 ఆజ్ రాయ్యల్ ..... సోమరి పోతు
 ఆజున్ కస్టల్ ..... సోమరి పోతు
 కరున్ కువరి ... అవివాహిత ఉన్నది
 కల్లె ..... దొంగ
 కాతి ..... కమ్మరి
 కాండి ..... కుమారుడు; పిల్లవాడు
 కారి రంగ్- ..... నల్లని రంగు
 కుమ్మల్ ..... కుమ్మరి పెండ్లం;
 కుమ్మరివాడు
 కోత్తల్ ..... కొత్తాళి
 గాయిక్ ..... జంతువుల కాపరి
 గూనల్ ..... గూనివాడు
 గొల్లల్ ..... గొల్లవాడు
 చంబరల్ చెప్పులు కుట్టెవాని బార్యు;
 చెప్పులు చేసేవాడు
 చెవ్తల్ ..... చెవిటి; చెవిటివాడు
 జస్కె ..... ప్రజలు
 జాతి ..... కులము; జాతి
 డండుగ్ ..... జరిమాన
 డియ ఆతపేడి ..... వయోజనురాలు
 డియొర్ ..... యువకుడు
 డివ్రల్ ..... చేపలు పట్టె వాళ్ళు

డోర్కల్ ..... జంతువుల మేపు వారి
 పెండ్లం; జంతువులను కాచేవాడు
 తాక్- ..... నడిపించుట; నడుచుట;
 నడుపుట

నట్సి ..... నడుమ వాడు
 పాపల్ ..... చిన్న పిల్లడు; పసికందు
 పెర్స ..... పెద్ద
 పేకుర్ ..... కుమారులు
 పేడల్ ..... కూతురు; కొడుకు
 పేడి ..... పిల్ల; బాలిక
 బక్తల్ ..... భక్తుడు
 బరొస నమ్మకం; నమ్మకం గలవాడు
 బాయ్ లాల్ ..... మగ అలవాటు లేని వాడు
 బాయిక్ ..... స్త్రీలు
 బారత్ నొర్ ..... భారతీయుడు
 బిచ్చె గాండల్ ..... అడుక్కునే
 అమ్మాయి; బిచ్చగాడు
 బూయ్యల్ ..... కూశీ వాడు; కూశీ స్త్రీ
 బైతెడల్ ..... చేతకానివాడు
 మాడ్సొ ..... మొగడు
 మాత్రల్ ..... ముసలివాడు
 మాద్ది ..... మాదిగ
 మాంది ..... ప్రజలు
 మాయ్యల్ ..... వ్యక్తి
 మూకల్ ..... మూగది; మూగవాడు
 సీపి ..... దర్జి
 సోదె ..... మంత్రగాడు

హేండ్స్ ల్ ..... నర హంతకుడు

4.1.2.1. పని చేసే సంబంధం

ఉంది ఆసి కామ్ కియ్యల్

..... కలిసిమెలిసి చేయడం

తోడో కామ్ కియ్యో సహ కార్మికుడు

పార్న ..... కట్ట స్తంబాల ఊయల

మిస్ట్రీమాయ్యల్ ..... కలపడం

4.1.3. ఒకరిని తెలుసుకోండి

వరొన పొరొల్ కరికియ్యల్

.... ఒకరి పేరును తెలుసుకోవడం

వొడ్కి మన్వల్

..... పరిచయం ఉండడం

4.1.3.1. మొదటి సారి కలవడం

వరొన్కవరొర్ బేటి కియ్యల్ ఒకరి

ఒక్కరు పరిచయం అవడం

4.1.4. ఇరుగు పొరుగు

కరుమ్ పిస్వల్ దగ్గరగా జీవించడం

కరుమ్నెర్ ..... దగ్గరవారు

పక్కత రోతుర్ ..... పక్కంటి వాళ్ళు

వడ్డ ..... వీది

4.1.4.1. సాంఘిక వర్గం

కామ్ కియ్యలిర సంగం

..... కార్మిక వర్గం

కులం ..... కులం

కోష్టి ..... కోమటోడు

చండ్రల్ ..... తరగతి

తరగతి ..... తరగతి

బొమ్మల్ ..... బ్రాహ్మణుడు

రాజలిర్ ..... దొరతనం

సాదరన్ వాలె

..... నడుమ తరగతి చెందిన

4.1.5. ఏకత, ఐక్యం

ఉంది ఆమ్ ..... ఏకమవ్వు

ఉంది జాగ కీమ్ ..... ఏకం చెయ్యి

ఉందిమ్ దిల్ ..... ఒకే మనస్సు

4.1.6. అనైక్యత

కరబ్ కియ్యల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం;

చెడు చేయు; పాడు; పాడు

చెయ్యు; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి

పరక్ వాయ్యల్ ..... వ్యత్యాసాలు

పాకి కీత ..... విబజింపబడ్డ

యెక్కి సెల్లె ..... అనైక్యత

4.1.6.1. విరుద్ధమైన, విరోధంగల,

స్నేహరహిత

అద్ చొకొట్ సెల్లె ..... అసహ్యమైన

దుస్మన్ దారల్ ..... వైరం గలవాడు

మకుస్త ..... దాచిపెట్టిన

4.1.6.2. వేరుగా చెయ్యడం

అలగ్ ఇర్ ..... వేరుగా ఉంచు

పాకి కీమ్ ..... విడదీయు

వాపన్ ..... వాపసు

4.1.6.3. కేవలం, మాత్రమే, ఒంటరిగా

నీవయ్ నిమ్మె ..... తన అంత తాను

వరొనయ్ ..... ఒక్కడినె; ఒక్కమేనె

సోపతి సెల్వక్

..... తోడు లేకుండా; తోడు లేని

4.1.6.4. స్వతంత్ర వ్యక్తి

తన్వ తాన ఆయ్యక్నె

..... స్వతంత్రము కాని

4.1.6.5. వ్యక్తిని గూర్చి ప్రభుత్వ

పదవిలో లేని, ఆంతరంగిక, ఏకాంత,

ప్రభుత్వేతర, రహస్యమైన, వ్యక్తిగత,

ప్రజాసంబంధమైన, బహిరంగమైన

కుసయె వెహ్యల్ ..... రహస్యం

రోప్పొడంగ్ ..... ఆంతరంగిక

4.1.7. సంబంధాన్ని మొదలుపెట్టడం

ఇర్తెర్ ..... నియమించు

4.1.7.1. సంబంధాన్ని అంతం చేయడం

సుట్ కీమ్

..... విడిచిపెట్టు; విడుదల చేయి

సుట్టి ..... సెలవు

4.1.9. జన్మత్వం, బంధుత్వం, రక్త

సంబంధం

అక్కొ ..... తాత; తాత మామయ్య

అజె ..... వదిన

అవ్వల్ ..... అమ్మా; తల్లితండ్రి

ఆజి ..... నాన్నమ్మ

కాకల్ ..... చిన్న నాన్న; చిన్నమ్మ

కాకొ ..... అమ్మమ్మ

కుటుంబ ..... కుటుంబం

కోకొ ..... తమ్ముడు

కోరియడ్ ..... కోడలు

చుట్టల్ ..... చుట్టాలు

తజొరడ్ ..... వదిన

తమ్మూర్ ..... తమ్ముడు; తమ్ముని

పెండ్లం; సోదరుడు

తాద్ మూర్యల్ ..... తాదో

తాదొ ..... తాత; పూర్వీకులు

దాదల్ ..... అన్న; సోదరుడు

పుత్నయల్ ..... తమ్ముని కోడుకు

పేపి ..... పెద్ద నాన్న

పేరి ..... పెద్దమ్మ

పోరడ్ ..... అత్త

బయ్యె ..... అమ్మ; తల్లి

బాబొ ..... బావ

మర్నడడ్ ..... మర్దలు

మామల్ ..... మామ

మూరె మర్నడడ్ .మామ కూతురు

యాయల్ ..... చిన్నమ్మ

వెర్తలిర్ ..... చుట్టాలు

సగ్గల్ ..... సడ్డకుడు

సడె ..... అక్క కొడుకు; అల్లుడు

నేర్న డు ..... మరదల్లు; మరిది

నేర్యడ్ ..... తోడు కోడళ్లు

4.1.9.1. పుట్టుకతో సంబంధం

కుటుంబ ..... కుటుంబం

తమ్మూన్ ఇవ్విర్ ... అన్నదమ్ములు

బయ్యె బాబల్ ..... అమ్మ నాన్న

బాయి సెలడ్ ..... అక్కాచెల్లెలు

మర్రి .... కుమారుడు; తండ్రి కొడుకు;

సంతానము

4.1.9.1.1. తాతయ్య, అమ్మమ్మ, నాన్నమ్మ

తాదో ..... తాత; పూర్వీకులు

4.1.9.1.2. అయ్య, తండ్రి, నాన్న, అమ్మ, తల్లి

అవ్వల్ ..... అమ్మ; తల్లితండ్రి బయ్యె ..... అమ్మ; తల్లి

4.1.9.1.3. సోదరుడు, సోదరి

తక్క ..... అక్క తమ్మూర్ ..... తమ్ముడు; తమ్ముని పెండ్లం; సోదరుడు దాదల్ ..... అన్న; సోదరుడు బాయి ..... అక్క సేలడ్ ..... చెల్లె

4.1.9.1.4. కొడుకు, కుమార్తె, కూతురు

కుటుంబ ..... కుటుంబం పిల్లంగ్ ..... పిల్లలు పేడల్ ..... కూతురు; కొడుకు మర్రి ..... కుమారుడు; తండ్రి కొడుకు; సంతానము మియడ్ ..... కూతురు

4.1.9.1.5. మనమడు, మనమరాలు

తంగ్ మరి మనమరాలు; మనుమడు

4.1.9.1.6. పినతండ్రి, పెదనాన్న, మామ, చిన్నమ్మ, పిన్నీ, పెద్దమ్మ, మేనత్త

మామల్ ..... మామ

4.1.9.1.7. పెద్ద తండ్రి, పిన తండ్రి లేదా మేనత్త మామల సంతతి, జ్ఞాతి

మర్నడు ..... మరిది

4.1.9.2. వివాహంతో సంబంధం

ఉల్లింగ్ జావ ..... ఉల్లి పాయసం చిట్టింగ్ ..... పుడిలు చుడుర్ ..... చిన్న; సూక్ష్మ చుడుర్ డగుర్ సూడ్యల్ ..... చిన్న పెద్ద చూడడం

తజె ..... వదిన తుడ్కె పేడిన్ తుంగ్యల్ ..... ముస్లిం అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకోవడం నొవ్రన తంగె .... పెళ్ళి కొడుకు వదిన నొవ్రన బయ్యె ..... పెళ్ళి కొడుకు తల్లి నొవ్రనార్ బాబొ పెళ్ళి కొడుకు తండ్రి నొవ్రి ..... పెళ్ళి కూతురు నొవ్రిన్ సూడ్యల్ ..... పెళ్ళి కూతురు చూడటం నొవ్రిన అవ్వల్ .. పెళ్ళి కూతురు తల్లి నొవ్రిన తజె .... పెళ్ళి కూతురు వదిన నొవ్రినార్ బాబొ ..... పెళ్ళి కూతురు తండ్రి నొవ్రన అవ్వల్ .... పెళ్ళి కొడుకు తల్లి పార్యడ్ ..... వియ్యంకురాలు పారింగ్ యేత్వల్ ..... వియ్యంపులు తీసుకోవడం పారింగ్ సియ్యల్ ..... వియ్యంపులు ఇవ్వడం పెరెకె రెయ్యల్ ..... పసుపు బియ్యం దిగి రావడం పేడి సూడ్యల్ ..... పెళ్ళి చూపులు బియ్యె ..... మర్దలు బొట్ దొస్వల్ ..... బొట్టు పెట్టడం మర్మింగ్ ..... పెళ్ళిలు మిటుస్వల్ ..... తిలకం దిద్దడం మూండ్ బాయ్కొక్ ..... మూడు పెండ్లాలు యేర్ మిహ్యల్ ..... స్నానం చేయించడం; స్నానం చేయించుట లమ్మె పేడిన్ తుంగ్యల్ ..... లంబాడి ఫోరిని పెళ్ళి చేసుకోవడం సగుడ్ వోయ్యల్ శకునం చూడడం సార ఆయ్యల్ ..... వరుసగా సెర్నడడ్ ..... మరదలు

4.1.9.2.1. పెనిమిటి, భర్త, మొగుడు, పత్ని, పెండ్లాము, పెళ్ళాం, భార్య

ఆడ్ మాడొ ..... భార్య భర్తలు బాయ్కొ ..... భార్య మాడొ ..... మొగడు వెయ్యె ..... పెండ్లం

సవతి బాయ్కొ ..... రెండవ పెండ్లం; సవతి పెండ్లం

4.1.9.2.2. అత్తగారి ఇంటి సంబంధిత

ఆతిన రోతంగ్ ..... అత్తగారింటికి చెందినవి; వివాహంతో సంబంధం ఉండాలి కోరియడ్ ..... కోడలు పారి ..... వియ్యంకుడు పోరడ్ ..... అత్త బాబొ ..... బావ మూర్యల్ ..... మామ; మామయ్య

4.1.9.3. మొగుడు చచ్చినబిడ్డ, వితంతువు, విదవ, అపత్నీకుడు, ఆలు చచ్చినవాడు

పాట్ ఆయ్యల్ ..... రెండవ పెళ్ళి బాయ్కొ సెల్లె వోర్ .... అపత్నీకుడు మర్ల మర్మింగ్ ఆమ్ ..... మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకో మాడొ సాతొర్ ..... మొగడు కోల్పోవడం మాడొ సాతొర్ పేడి ..... మొగుడు చచ్చిన బిడ్డ మొద్దొడ బాయ్కొ . మొదటి పెండ్లం రాండ్యల్ ..... పెండ్లం కోల్పోవడం రాండె ..... ముండ; వితంతువు

4.1.9.4. అనాధ, తల్లితండ్రి లేని బిడ్డ

పోసటి ..... అనధ పోసటి ఆసిమన్వల్ ..... అనధగా ఉండడం బయ్యె బాబల్ సెల్లెరోర్ ..... తల్లిదండ్రులు లేని వారు

4.1.9.6. దత్తత తీసుకో, దత్తు చేసుకో

జిమ్మెదారి ..... బాధ్యత తీసుకొనుట వోటితె ..... దత్తత తీసుకో వోటితె యేత పేడి ..... దత్తత తీసుకున్న బిడ్డ

4.1.9.7. సంబంధంలేని

సంబండ్ సెల్లె ..... సంబంధం లేని సంసార్ ..... సంసారం

4.1.9.8. కుటుంబం, సంసారం, గోత్రం,

తెగ

పాడి ..... ఇంటి పేరు; గోత్రం
 రోత సంబంధం గృహానికి చెందినది
 రోన్ ..... ఇంటిది; ఇంటివాడు
 సగ్గ ..... గోత్రం
 సంసారం ..... సంసారం
 హంసవెలి ..... వంశం

4.1.9.9. జాతి, వంశం

అరబ్బి ..... అరబ్బి
 ఆదివాసి ..... ఆదివాసి
 కన్యాన్ ..... రాజవంశం
 బోరె సెల్వక్ ..... వెల వెల పోయే
 వెల్లె జాతింగ్ ..... బహు జాతులు
 హంసవెలి ..... వంశం

4.2. సాంఘిక కార్యకలాపం

కియ్యల్ కామ్ ..... కార్యకలాపం
 సమాజ్న ఉంది మన్వల్
 ..... సాంఘికీకరణ
 సామాజన్ బారితే వెహ్యల్
 సాస్తర్ ..... సమాజ శాస్త్రం

4.2.1. కలిసి రావడం, జట్టు తయారు చేయడం

కుప్పంగ్ ..... గుంపు
 గజ్ బిజే మా- ..... చాలా మంది
 గొర్రెన మంద .....
 గోవురదన్ గోటం పెళ్లిలు చేసే చోటు
 మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ
 పరుచు; హెచ్చించు
 మీరె మాయ్యల్ ..... కలవడం;
 కూర్చోబెట్టి మాట్లాడనివ్వు;
 పాల్గొను
 మీరెమాసి వాయ్యల్ కలిసి రావడం
 యేర్ సాన్వల్ ..... ప్రవహించు
 హజిర్ ఆయ్యల్ . హాజరు కావడం

4.2.1.1. ఆహ్వానించు, పిలుచు

ఉంది అసి వాయ్యల్ కలిసి రావడం
 ఉంది ఆమ్ ..... ఏకమవ్వు
 కుప్ప ఆమ్ ..... కూడు

తల్క ..... అడుగు; వసులు చెయ్యి
 మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ
 పరుచు; హెచ్చించు

4.2.1.2. ఆకస్మికంగా కలుపు,

ఎదిరించడం, ఎదుర్కో

అచనక్ బెటెమామ్

..... ఆకస్మికంగా కలుపు
 బేటె మా- ..... కలుసుట
 రొప్పొ విత్వల్ .. తోనికి పరుగెత్తడం
 వెరుస్వల్ ..... బెదిరించవచ్చు
 వోడ్కి ఆమ్ ..... పరిచయమవ్వు
 సరింగ్ అవ్వల్ . మార్గాలు దాటడం

4.2.1.3. కలిసి కలవడం

వొడ్కింగ్ అరుస
 ..... పరిచర్యలు జరుపు

4.2.1.4. దర్పించు, రాక, సందర్పించు

సిర్ముట్ సాన్వల్
 ..... చుట్టూ పక్కల వెళ్ళడం

4.2.1.4.1. ఆహ్వానం, ఆహ్వానించు, అభినందించు, సన్మానించు, స్వాగతం పలుకు, తీసుకో, స్వీకరించు

కుసి గమ్మత్ . ఆనందం; ఉత్సాహం

4.2.1.4.2. ఆతిథ్యం చూపండి

కుసి కియ్యల్ ..... ఆనందపరుచు;
 వినోదపరుచు

4.2.1.7. గుంపు, గణం, వర్గ,

సమూహం

కుప్పమత్త ..... గుంపు ఉండేది
 డగుర్ కుప్ప ..... పెద్ద గుంపు
 మందుడి ..... సమూహము
 లోకుర్ ..... ప్రజలు; లోకులు

4.2.1.8. వ్యవస్థ, సంఘం, సంస్థ

జాండ్ ..... సంఘం
 జోన్డ్ ..... సంఘం

4.2.1.8.2. సంస్థను వీడడం

సుట్టి ..... నెలవు
 సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి
 పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడువు
 సాడ్య ..... వెళ్లిపో; వెళ్ళి పో

4.2.1.8.3. సంస్థకు చెందినది

కమరిత ..... కార్యాలయ చెందిన

4.2.2. సాంఘిక సంఘటన

ఆవర్ ..... ఆచారం
 నేకి కీమ్ ..... పాటించడం
 పొహున్ చార్ ..... విందు అన్నం
 ఆరగింపు

4.2.2.1. సాంప్రదాయక-ఆచారం

ఊటెడ ..... రాసే పసుపు గందము
 కర్స్వల్ ..... ఆట; ఆడు
 గుసడి ..... గోసాయి; నెమలి బోపి
 జెండ ..... జెండా
 జొప్పల్ తెహ ..... నిద్రలేపు
 డండరి ..... డండారి డప్పు; నృత్య
 బృందము
 నేంగ్- ..... చొచ్చుట
 నొవ్వొంగ్ ..... దినుసులు
 పంగత్ ... సామూహిక ఆరగించడం
 బుర్పిక్ ... దీపావళి పండగ అప్పుడు
 అన్నంతో దీపాలు చేస్తారు
 యేండ్- ..... నృత్యం
 రోన్ వాయ్యల్ ..... ఇంటికి రావడం
 సడ్ ..... పండుగ
 సన్ ..... పండుగ
 సబ్బ ..... విందు ఆరగించడం
 సిగ్గు ..... హాళి
 సుటి కియ్యల్ ..... రాజీనామా;
 వదలడం; విడిచిపెట్టుట

4.2.2.2. ఉత్సవం, పండగ, చూపు, ప్రదర్శన

సవ్రి కియ్యల్ ..... స్వారి చెయ్యి

4.2.2.3. ఉత్సవం జరుపుకో, కొని

యాడు, వేడుకచేసుకో

మర్యాద సీమ్ ..... గౌరవించు

4.2.3. సంగీతం, సంగీతశాస్త్రం

ఉత్తలెక్ ..... గొంతులో స్వరం లేని

కడి బద్ది ..... చరణం తింపి

కమ్మి లేజ్ ..... తక్కువ రాగము

కియ్యల్ లేజ్ ..... సన్నని రాగము

కిల్లల్ లేజ్ ..... సన్నని గొంతు

కుప్ప ఆసి వారంతెర్ ..... గుంపు బ

పాడుతున్నారు

గడచొకొట్ సెల్లె

..... రాగము మంచిగా లేదు

చర్న ..... చరణం

డగుర్ లేజ్ ..... పెద్ద రాగము

పాట ..... పాట

పాట మార్త ... పాట అయిపోయింది

పాట వారంత ..... పాట పాడుతుంది

పాట వార్వలీర్ ..... పాట పడేవారు

పాట వెప్నోర్ ..... పాట చెప్పాడు

పాట వెహ ..... పాట చెప్పేవాడు

పెర్న లేజ్ ..... పెద్ద రాగము

బొగ్గల్ లేజ్ ..... పెద్ద రాగము

లేజ్ ..... గొంతు; రాగము

లేజ్ కేంజ వాంత

..... రాగము వినిపిస్తుంది

లేజ్ తహ్వల్ ..... రాగము లేపడము

లేజ్ బద్ది .... రాగము తింపి; రాగము

బదిలీ చేయు

వాజ కేంజ ..... చప్పుడు విను

సర్తలెంగ్ ..... పలిగిన రాగము

4.2.3.1. సంగీతాన్ని కూర్చడం

గాయి ..... కర్తతో కొట్టి భాగం

చెడ్డకోల .....

డోల్ ముచ్చల్

..... డోలు తయారు చెయ్యడం

డోల్ కోల ..... డోలు వాయించే కర్త

నేకంత ..... చప్పుడు

నేకుస్వల్ ..... వాయించేవాడు

పాట అబ్బంత .... పాట అగుతుంది

పాట లిహి కియ్యలిర్

..... పాటలు వ్రాసే వారు

సీటి ..... ఈల

సుద్రి కియ్యల్ . అభివృద్ధి చేయడం;

తయారు చెయ్యడము;

మెకానిక్; సవరించు

4.2.3.2. సంగీతాన్ని వాయించటం

ఉహ్కా- ..... ఊదడం

చాటి .... వాయిద్యములో శబ్దం వచ్చే

భాగం

చొకొట్ నేకున్

..... మంచిగా వాయించేవాడు

చొకొట్ పాయ్యల్

..... మంచి వేయించేవాడు

చొకొట్ వడుస్వల్

..... మంచి ఊదేవాడు

జత్తుర్ ..... వీణ

డుంకై కియ్యల్

..... చప్పుడు చెయ్యడం

డోల్ కాంజ ..... డోల్ మేడల్లో వెయ్యి

తాల్ బద్ది ..... చప్పుడును మార్చి

నేక- ..... చప్పుడు; వాయించుట

నేకుసిమ్ ..... వాయించు

పాట నిహ్వల్ ..... పాట నింపడము

పాట నకుసి ..... పాటలంటే కు

నచ్చినట్లు

పాట న సోక్ ..... పాటల సోకు

పాయ వాయె వాయించడం రాదు

బహన్ ఉహ్కా ..... ఎట్లా ఊడుతాడో

బహన్ వడునేమ్

..... ఎట్లా వాయిస్తాడో

లేజ్ బద్ది ..... రాగము తింపి; రాగము

బదిలీ చేయు

వడుస్వల్ ..... వాయించడం

వాజ బద్ది .. వాయించడం మార్చడం

వాజగాజత కుప్ప

..... సంగీత వస్తువుల గుంపు

వోన్ పాయ వాయె ..... అతనికి

వాయించ రాదు

4.2.3.3. కొనియాడు, పాడు

ఊకడ్ పాట ..... జోలపాట

కడి ..... పల్లవి

కీక్రిపాట ..... కీక్రిపాట

గుమ్మల పాట

..... దీపావళికి పాడుతారు

చొకొట్ వార్వల్

..... మంచిగా పాడేవారు

జత్తుర్ పాతొర్

..... డెంస పాట

డొల్కి పాట ..... డొల్కి పాట

పాట వరొర్ ..... పాట పాడడు

బజన్ పాట ..... పూజ పాట

మీరెమాసి వార్వల్

..... కలిసి పాడడము

లేజ్ వెహంతొర్

..... రాగము చెప్పుతున్నాడు

లేజ్ వెహ్వల్ ..... రాగము చెప్పడం

వరొర్ వార్వల్ ఒక్కరు పాడడము

వార్- ..... పాడుట

సాన పాట

చనిపోయినప్పుడు పాడుతారు

సీటి ..... ఈల

సీన్రి ..... ఈల; పీక

4.2.3.4. గాయకుడు, పాఠకుడు,

సంగీతవేత్త

కడబుడ ఉహ్కా .... మద్య నడుమన

ఊదడం

కడబుడ పాయె

..... మద్య నడుమన కొట్టడం

కడబుడ వడునే

..... బహ్నా మని వడుసియ్యల్

కోలవెహ ..... కోల చెప్పే

డోల్ ముచ్చె ..... డోలు కప్పే వాడు

డోల్ స్కూర్ ..... వాయించే బృందం

పాటంగ్ జోడికియె

..... పాటలు జోడించే

పాయె ..... వాయించే

4.2.3.5. వాయిద్య పరికరాలు

కంజరి ..... కంజెర

కర్నాట్ .....

కాలికోమ్

..... ఒకరకమైన సంగీత పరికరం

కూజ .....

చడ్డ .....
 చొండ్ర .....సంగీత వాయిద్యం
 జత్తుర్ ..... వీణ
 జర జర
 కొంచెం కొంచెం: కొద్దిగా, కొద్దిగా
 జాలర్క ..... తాలలు
 టహర వాయిద్యాలను మోగించడం
 తొట్టలడి ..చప్పుడును ఇచ్చే బొంగు
 వాయిద్యం
 డవ్ ..... డప్పు
 డహ్కా ..... డమురు
 డెప్పి ..... చిన్న డప్పు
 డోల్ .. డోలు; డోలు వాయిచేవాడు
 తుడుం ..... ఢంకా
 తుర్ల ..... తుర్ల కొమ్ము
 పర్ల ..... తబలా
 పేటి పెట్టి,వీణ,గిటర్; హార్మోనియం
 పేస్తె ..... సన్నాయి
 బొగ్గ ..... సన్నాయి
 వారి ..... తీగ; వైరి
 వెట్టి ..... నృత్య వాయిద్య వస్తువు
 సత్తిపేన్ ..... దేవుని పేరు
 సరింగి ..... వాయిద్య పరికరం
 సులుడి ..... వేణువు

4.2.4. నాట్యం

గుమ్మెల ..... దీపావళికి నృత్యం
 చెయ్యడం; వాయిద్య పరికరం
 గుసడి యేంద్యల్ గుసాడి నృత్యం
 గేర్వ యేందంతెర్
 ..... గుండ్రంగా నృత్యం చేయడం
 చచ్చోయ్ యేంద్యల్
 ..... కోలాలు పట్టి ఎగరడం
 డెమ్న ... నృత్యం; నృత్యము; విందు
 నాట్యం
 డోల యేంద్యల్
 ..... పీర్ల పండగ నృత్యం
 మర్మిన యేంద్యల్ .... పెళ్లి నృత్యం
 యెహ్- ..... ఎగరించడం
 యెహ్వాల్
 .... కలుపుట; నృత్యం చెయ్యడం
 యేంద్కట్ ..... నృత్యం చేద్దాం
 సాతొన యేంద్యల్ ..... దహనం
 చేసేటప్పుడు నృత్యం

4.2.5. నాటకం, రూపకం

కేల్ ..... ఆట; నాటకం
 కేల్ తత్తెర్ ..... నాటకం తెచ్చారు
 కేల్ తర్వల్ ..... నాటకం తెచ్చుట
 కేల్ తేండిర్ ..... నాటకం చేసేవారు
 కేల్కె వెహ ..... నాటకం చెప్పేవాడు
 కేల్తెండ ... నటించు; నాటకం చెయి
 టేక్ జాగ ..... మంచి స్థలము
 యేసెమ్ ..... అవతారం
 యేసెమ్ వాట్లల్ ..వేసాము వేయడం

4.2.6. వేడుక వినోదం మరియు క్రీడ,
 విశ్రాంతి, సెలవు, ఉద్యోగం మొ.
 వానిలో వ్యసనుడగు వాని గూర్చి
 శ్రమాపనోదనం పొందడం

ఆరమ్ ..... తీరిక; సేద
 కర్స్- ..... ఆడుట
 చంగ్ చంగ్ డెయ్యల్
 ..... చెంగుచెంగునెగురు
 డవరింగ్ ..... సరదా
 ముక్క బుర్వల్ ..... ముద్దు పెట్టుట
 మొడి ..... మలుపు
 సబ్బ ..... విందు ఆరగించడం
 సోబత చుడుర్ కోడ ముద్దుగా ఉండే
 చిన్న గుర్రం

4.2.6.1. ఆట, క్రీడ

కర్స్వల్ ..... ఆట; ఆడు
 టోవి ..... తొక్కుడు బిల్ల
 పత్తంగ్ కర్స్వల్ .... పేకాట ఆడటం
 మక్వల్ కర్స్వల్
 ..... దాగుడు మూతలు
 సయ్ కర్స్వల్ ..... కోతికొమ్మచ్చి

4.2.6.1.1. అట్ల ముక్కల ఆట

కారట్ ..... కార్డ్
 కేల్ ..... ఆట; నాటకం
 కేల్తెండ ... నటించు; నాటకం చెయి
 జోడి కీమ్ ..... అతికించు; కలుపు;
 జతపడు; జతపరచిన
 పత్తంగ్ ..... పేకాట
 హిక్మత్ ..... ఉపాయము

4.2.6.2. క్రీడలు

ఇనమ్ ..... బహుమానం
 కర్స్తి ..... ఆట
 కోడ కర్స్వల్ ..... గుర్రపు ఆట
 గుంతి వియ్ ..... విలువిద్య
 చిల్కోలటింగ్ ..... ఆట
 చెండువాట్వల్ ..... బంతి వేయడం
 టిప్లి డాండు ..... గిల్లిదండు
 దండెడ ..... దండ
 పొంటీన్ ..... కలము
 బాన్ విద్య ..... ధనుస్సు విద్య
 మయ్ గెల్చింది; తప్పడం; మిగులు
 మయ్యుకి వోర్ ..... ఓడిపోయిన
 మయున్- ..... గెలిపించు
 ముహ్వాల్ పూడ్చిపెట్టు; ముసి ముసి
 ఆడుకునే
 మెయ్యెర్ వోర్ ..... విజేత
 సాప్ జాగ ..... మైదానం
 సూట్ ..... గురి
 సోనెత ఇనమ్ ..... బంగారు పథకం

4.2.6.2.1. కాలుతో కొట్టి ఆడే బంతి ఆట

కాల్తెపాసి కర్స్వల్
 ..... కాలితో తన్నె ఆట
 జార్ ..... చేపలు పట్టె వల; నెట్
 మెచ్వల్ ..... ప్రశంస; మెచ్చుకో

4.2.6.2.2. బంతిని తట్టలో వేస్తూ ఆడే ఆట

కర్స్వలిర్ ..... ఆటగాళ్లు
 గోల్ తగ డెయ్యల్
 ..... వృత్తంలో దూకడం
 చెండు వాట్సికర్స్వల్
 ..... బంతిని తట్టలో వేసి ఆడే ఆట
 పెకికియ్యల్ కయ్ ..... విసిరే చేతు

4.2.6.3. అభ్యాసం, వ్యాయామం

కరివల్ ..... నేర్చుకోవడము
 సిక్సన్ ..... శిక్షణ
 సుకమ్మె మన్వల్
 ..... ఆరోగ్యంగా ఉండు

4.2.6.4. జూదం

కర్పమయతంగ్ కొత్తంగ్

.....పందెం సామ్ము
చిట్టింగ్ కర్పవల్ ..... చిట్టిలాట

4.2.7. ఆట, ఆడు, నాటకం,

వాయిచడం, ఎగతాళిచెయ్యి,
పరిహాసం

గోల్ ..... గుండ్రటి
చెండు ..... బంతి
జోస్సి ..... ఉల్లాసంగా
తొక్కుడ్ బండ ..... త్రొక్కే బండ

4.2.8. చమత్కారం

కవ- ..... నవ్వు
కవున ..... నవ్వించు
గమ్మత్ న ..... వింతైన
చాలక్ ..... చురుకైన; తెలివిగా
చెప్- ..... చూపించడం
డవరింగ్ కీ- ..... జోక్యం చేసేవారు

4.2.8.1. తీవ్రమైన, ముఖ్యమైన

ఉందిమ్ బుద్ధి ..... ఒక బుద్ధి గల
పవిత్ర ..... పవిత్రంగా; పవిత్రత

4.2.9. సెలవు-దినం

దేస్ తిరిలెన్ సాత్తార్

.....దేశం తిరగడానికి వెళ్ళాడు
దేస్ తిరివల్ ..... యాత్ర
రికమ్ టేమ్ ..... ఉచిత సమయం
సుట్టిత దియ సాన్వల్
..... సెలవు రోజు వెళదాం
సుట్టియేత ..... సెలవు తీసుకో

4.2.9.1. విరామ సమయం

కామ్ మార్త ..... పని అయిపోయింది
టేమ్ ఆత
..... గడువు; సమయం అయింది
సుట్టిత దివోన్ ..... సెలవు దినం

4.3. ప్రవర్తన

నమ్మి ..... సంజాయిచు

4.3.1. మంచి, యోగ్య, నైతిక

కీర్తి ..... కీర్తి గల వాడు; గుర్తింపు
జిమ్మ ..... బాధ్యత
జోర్తార్ మాయ్నల్ ..... మంచి వ్యక్తి
దయ ..... జాలి; దయ
నీతి వంతల్ ..... నీతివంతుడు
పున్నెవంతల్ ..... పుణ్యాత్ముడు
బక్తి ..... భక్తి
వాగెమాయ్ ..... మంచి నడవడిక
సత్ ..... నిజం
సుకున్ ..... ఇబ్బంది లేకుండా
సేవ ..... సేవ; సేవచేయడం

4.3.1.2. ప్రామాణికతను సాధించడం

ఉచ్చెలల్ ..... ఉల్లాస వంతుడు
పున్నె ..... బుద్ధి
సత్తె వతి ..... నిజాయితీ పరురాలు

4.3.1.2.1. తక్కువ ప్రామాణికం

కెంచు ..... చాలా మొండోడు
జిద్ పియ్- ..... పట్టు విడువ కుండ
ముర్కెటల్ ..... చెడ్డవాడు
వాయిట్ ..... చెడ్డ
హట్టె మా- ..... అలిసిపోవడము

4.3.1.3. ప్రవర్తనలో పరిపక్వత

ఉంబర్ వాలె ..... వయస్సు గల
కరితార్ ..... నేర్చుట
చంచె మాతార్ ..... బాగుపడ్డాడు
జవని ..... యుక్త వయస్సు
నాదగట్ ..... నాలాగా
మాతరి ..... ముసలమ్మ
మూర్తి ..... విగ్రహం
రాయిసద్ వాలె ..... డబ్బున్నవారు

4.3.1.3.1. పరిపక్వత లేని ప్రవర్తన

కర్పపిసంగ్ ..... ఆడుకునే దశ
చుడురె ..... చిన్నగా
డుబెమాత ..... మునిగిపోయింది
నిల్ల ..... నిలోచ్చ
సింద్యకి ..... నిండ లేదు
పాపల్ ..... చిన్న పిల్లడు; పసికందు
పిర్మకి ..... మొలకెత్తలేదు

పుడిమంత ..... పురుగు ఉంది
పుదెలల్ ..... తిండికి మాలిన
బస్కెట్ ..... ఎప్పటికీ; నిలకడ
బారిక్ ..... సన్నగా
లేతా ..... లేత
సిసుడి ..... కోతి తనం

4.3.1.3.2. తెలివిగల

అన్ బావ్ ..... అనుభవము
ఉయ్యర్ వాలె ..... తెలివి గల
చతుర్ మన్వల్ ..... తెలివిగా
యాద్ కియ్యల్ ..... గుర్తు పెట్టడం
వొడ్డితార్ ..... తెలిసినవాడు

4.3.1.4. పేరు, పేరుప్రతిష్ఠలు, ప్రశస్తి

ఆసర్ప మాయ్నల్ .. తెలిసినవాడు
ఇమన్ దారి ..... నిజాయితీగా
చెయ్యడం; న్యాయముగా
కీర్తి ..... కీర్తి గల వాడు; గుర్తింపు
పొరొల్ తెండ్రార్ ..... పేరు గాంచిన
మాన్ పాన్ కియ్యల్ మర్యాదస్తుడు

4.3.1.5. ఓర్పుగల, కర్మ, రోగి,

వ్యాధిగ్రస్తుడు, సహనంగల,
సహనవంతుడు

కోంద మాయ్నల్ .. కోపం లేని వ్యక్తి
గహ్రా ..... ఓర్పుగా
గుమ్మి కీ- ..... మొసం చేసాడు
గోడితె మన్వల్ .... కలిసి ఉండటము
సమజ్ వాలె ..... ఓర్పు గల
హత్తి మాయ్నల్
..... ఏనుగు లాంటి వ్యక్తి

4.3.1.5.1. ఆతురపడే, ఓర్పులేని,

సహనంలేని

కరబ్ కోరల్ ..... చెడగొట్టే వాడు
తిడిగ్యల్ ..... కోపిష్టి
మగ్రియల్ ..... పొగరు బోతు
ముండి ..... మొండి; మొండోడు
సిర్దియల్ ..... కోపం గలవాడు

4.3.1.5.2. చిరచిరలాడే

కస్తియల్ ..... కోపిష్టి

కొయల్ తాడార్

..... పొడవు నోరు గలవాడు
 కొయ్యల్ ..... వంకర
 గట్ బుద్ధితోర్ ..... తెలివిగల
 గూడియల్ .....
 జగ్గకోరల్ ..... గొడవ చేసేవాడు
 నిపుస్తార్ ..... నిలబెట్టారు
 బహన్ ఆతోర్ .... ఎలా అయినాడు
 సాజెటల్ ..... కోపంగలవాడు

4.3.2. ఒకరిని ప్రశంసించడం

కర్పెయల్ ..... పని చెడగొట్టేవాడు
 కేంజ్యల్ ..... వినడం
 చక్కితున్ ..... పిండి మరకు
 బుక్కి ..... గుడ్డు

4.3.2.1. ఒకరిని అలక్ష్యం చెయ్యడం

కదర్ కియ్యల్ . మర్యాద చేయడం
 గర్వ కోరల్ ..... గర్వంగా ఉన్న
 పదిసి కియ్యల్ ..... తిట్టే వారు
 పాపెస్తల్ ..... పాపి
 పిసెట్యల్ ..... తెలివిలేని వాడు

4.3.2.2. అణకువగల, వినయపూర్వక

కరమాతోర్ ..... తెలిసిన వారు
 గర్వ నెల్లె ..... గర్వము లేనివాడు
 గూన్ ..... గుణము
 జాని గూన్యల్
 ..... అన్ని వీధులు తెలిసినవారు
 బోలల్ ..... అమాయకుడు
 సత్తె వచ్చన్ ..... నిజమైన వాక్యము
 సమ్మి కియ్యల్ ... నచ్చ జెప్పే వాడు;
 సంజాయింఁచు; సమర్థించు
 హిక్తితె ..... ఉపాయంతో

4.3.2.3. అభిమానం, గర్వము

తన్వయ్ కరల్ ..... తర్కం
 సి బిగర్ ఆయి .... నీవు లేనిది కాదు
 పుగ్గ మాతవ్ ..... ఉబ్బటం
 బట్టి దరియల్ ..... ధైర్య వంతుడు
 బడి కీసి ..... పెంచు
 బోలిబాల్ ..... ఆనందంగా
 మందన ..... ఉండాలి
 సుక్నే మంతార్ ..... ఆరోగ్యంగా

4.3.2.4. అతిశయ

డగ్గుక్ ..... పెద్దది
 తేడల్ ..... తేడ
 పెర్న పన్ ..... పెద్దతనం

4.3.3. ప్రేమ

గోడితె ..... ప్రేమ
 జివ వాత్తెర్ ..... మనస్సు
 పారేసుకున్నవారు
 దోస్తల్ ..... స్నేహితురాలు
 పసంద్ ..... ఇష్టము
 పీర్ కీ- ..... గర్భం చెయ్యడం
 పేస్తున్ బరోబర్ ..... దేవుని సమానం
 బుద్దివాసి ..... తెలివి వచ్చి
 మయ్యతె ..... ప్రేమగా
 మాని కీమ్ ..... అభిమానించు; రాజీ
 చెయ్యి
 మీరెమాతెర్ ..... కలుసుకున్నారు

4.3.3.1. అసహించుకోవడం, అసహ్యం, చీదర, ద్వేషించు

గాడ్వ ..... తిట్టు

4.3.4.

ఆసిర్వాద్ సియ్యల్ ..... దీవించు
 చొకోట్ గూన్ ..... మంచి గుణం
 చొకోట్ మన్యల్ ... మంచిగుండుట
 దర్మబుద్ధి వాలె ..... ధర్మ బద్ధుడు
 దాతల్ ..... ధర్మధాత
 బుద్ధివంతల్ ..... బుద్ధిమంతుడు
 మాయ ..... మాయము
 మెచ్చార్ ..... మంచిగా ఆనడం;
 మెచ్చుకొను
 వెర్రెకొండల్ ..... పిరికివాడు
 సత్ బుద్ధివాలె మంచి బుద్ధి గలవాడు

4.3.4.1. హాని చేయడం

కరబ్ కియ్యల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం;
 చెడు చేయు; పాడు; పాడు
 చెయ్యు; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
 కరబ్ సిల్లె ..... హాని లేనిది
 చష్టాంగ్ ..... చాడీలు
 దయకీసి దీర ... దయ చేసి ఆగుము

సుక్సన్ ..... నష్టము; హాని
 పగ పియ్యల్ ..... పగ పట్టుట
 మన్ నోయుస్వల్ ..... మనుసును
 నొప్పించుట
 వయ్యెసాన్ ..... తొందర వెల్లు
 సోజ్ పియ్యల్ ..... కోపగించుట
 సోదెంగ్ ..... మంత్రము

4.3.4.2. సహాయం

చొకోట్ కీతోర్ .. మంచిగా చేయుట
 మద్దత్ మన్యల్
 సాయపడుటకు ఉండుట
 వరొన్ సంగ మన్యల్
 ..... ఒకరితో ఉండుట
 సంగ్ ఆమ్ ..... ఆసరాగా ఉండు
 సమ్మిర్ ఉంది ఆసితాక్యల్
 ..... అందరు ఒకటిగా ఉండుట
 సమ్మిర్కున్ సుద్రికియ్యల్ అందరికీ
 మంచి చేయడం
 సహయ్ కియ్యల్
 ..... సహాయం చేయుట
 సోపతి మన్యల్ ..... కలిసి ఉండుట

4.3.4.2.1. అడ్లగించు, ఆటంకపరువు

గట్టితున్ గొట్టి సియ్యల్
 ..... ఎదురు తిరగడం
 దుస్త్రాగుబ్బ ..... వేరె వర్గం
 వెరు సియ్యల్ .. ఎదిరించుట; ఒత్తిడి
 చెయ్యడం; బెదిరింపు

4.3.4.3. సంయుక్తంగా

మీరె మాసి ..... కలిసి మెలిసి

4.3.4.3.1. పోటీ పడడం

వట్ట ..... జగడం

4.3.4.5. ఒకరితో పంచుకోవడం

4.3.4.5.1. ఆధారమవు, ఆసరాఅవు, మద్దతివు, సహాయం

ఆదర్ ..... సహాయంగా
 చంది ..... సామాను

4.3.5. నిజాయితీ

4.3.5.5. తప్పదారిపట్టించు,

మోసగించు

టక్కి కియ్యల్ .....మోసం చేయుట
పసి కీ- .....మోసం చేయుట
పసికియ్యల్ .....మోసం చేయుట
లప్పంగి ..... అబద్ధికుడు

4.3.6. తనను తాను అదుపులో

ఉంచుకోవడం

4.3.6.2. మంచి, ముద్దుగా ఉండే,

శుభ్రమైన

సావ్ కీ- ..... పరి బాగుపరుచుట;
బాగుపరుచు

4.3.6.4. తప్పు, పొరపాటు

చుక్- .....
చుక్కి ..... తప్పు

4.3.7. సన్మర్యాదగల, సభ్యతగల

మాన్ ..... గౌరవము; మర్యాద

4.3.7.1. అమర్యాదైన

చుడ్ బుడ్కల్ .....తుంటరివాడు

4.3.7.2. దుర్మలమైన

వాక్కియల్ .....వంకరగా

4.3.9. సంస్కృతి

4.3.9.1. ఆచారం, వాడుక

మావ నేకి .....సాంప్రదాయం
మావ సరి ..... మన దారి

4.3.9.2. అభ్యాసం, అలవాటు

అల్వట్ ..... అలవాటు
ఆదత్ ..... అలవాటు
ఆదత్ నాకమ్ ..... అలవాటు శక్తి
ఆదత్ మంత ..... అలవాటు నుండి
ఆదతున్ బస్త్రా అలవాట్లకు బయట

బద్దొఉంది ఆదత్ కియ్యల్ .... ఏదో
ఒకటిచేసే అలవాటు

4.4. ఐశ్వర్యం, శ్రీయస్సు, ఇబ్బంది,

కష్టం, బాధ, శ్రమ

ఆపతితె ..... కష్టం
బయ్ ఆపతి ఆత ..... బాగా కష్టం
అవుతుంది

4.4.1. ఐశ్వర్యం, శ్రీయస్సు

ఆసిర్వాద్ ..... దీవించు
కాల్ ఆర్- ..... దీవించడం; దేవుని
మొక్కడం; మొక్కు

కుసి గమ్మత్ . ఆనందం; ఉత్సాహం
చక్కాట్ పిస్సెర్ మన్వల్ ... మంచి
జీవితాన్ని కలిగి ఉండడం

చొకొట్ ఆమ్ ..... బాగుపడు
చొకొట్ తాకంత ..... బాగానే
జరుగుతుంది

చొకొట్ను కాలం ..... మంచి కాలం
చొకొట్ను దివన్ నే మందన .. మంచి
సమయం కలిగి ఉండడం

చొకొట్నె ..... ఆనందం
చొకొట్నె పిస్వల్ చొకొట్నుబుద్ది
..... సంతోషం జీవిత మంచి గుణం

డగుర్ ఆయ్యల్
..... ఎక్కువ చెందిన; గొప్పతనం
తక్కిర్ తె మన్వల్

..... అదృష్టవంతులుగా ఉండడం
దనెవంతల్ ..... సంపన్నుడు
వెల్లె మందన ... ఎక్కువగా ఉండడం
సుకం ..... ఆరోగ్యం

4.4.2. ఇబ్బంది, కష్టం, బాధ, శ్రమ

కరబ్ కియ్యల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం;
చెడు చేయు; పాడు; పాడు
చెయు; పాడు చేసే; హాని చెయు

కరు అర్త ..... కరువు
కొట్వల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు;
పొడ్పడం

గల్తి కియ్యల్ ..... అన్యాయం
జక్వల్ ..... చంపడం
జిర్ జిర్ కమ్- .....
తక్కిల్ ..... అపాయం; ఆపద; కష్టం

దన్క లాక్త ... దెబ్బ తగలడం; దెబ్బ
తాకింది

దుకమ్మె మన్వల్

..... ఆపదలో ఉండడం
పరెసన్ ..... కష్టం
పాయ్యల్ ..... కొట్టడం; యోధుడు

పున్ ఆత ..... గాయం
మర్స్ నె పాయ్యల్
..... గొడ్డలితో కొట్టడం

లడెయ్ ..... పోరాడడం; యుద్ధం
లహ్కా కీమ్
..... ఒత్తిడి చెయు; తొందరపెట్టు

వివర్ ..... ఇబ్బంది; సమస్య
వివర్తె మన్వల్ ఇబ్బందిలో ఉండడం
సాయ్యల్ ..... చని పోవడం

4.4.2.1. ప్రశ్న, సమస్య

కోరుమ్ ఆత ..... ఆలస్యమైంది
గట్టిరహ ..... చిక్కు విడదీయి

గాటొతిన్ ..... ఆరగించడం చెయు
జమ్మత్ కీమ్ .... బాధ్యున్ని చేయు
దొహ్- .... అదుపులో ఉంచుకో; కట్టు

బంద్ కీమ్ ..... ముగించు
యెర్తం ..... పాడు

4.4.2.2. అపాయం, ప్రమాదం

తక్కిల్ ..... అపాయం; ఆపద; కష్టం
నొముర్ అయ్యక్ .. ప్రమాద రహిత
హిమ్మత్నె ..... ధైర్యమైన

4.4.2.3. ప్రమాదం

అచనక్ ..... ఆకస్మికంగా
కరబ్ కియ్యల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం;
చెడు చేయు; పాడు; పాడు
చెయు; పాడు చేసే; హాని చెయు

గబిల్ ఇన్వల్ తొల్లి
..... గభీలుమనే ధ్వని
బొమ్మి మెలివల్ .. భూమి కదలడం

యెగ్గమ్ ..... ఆకస్మిక; ఒక్కసారిగా
వయ్యె ..... ఆకస్మికంగా; తొందర
తొందర; తొందరగా

4.4.2.4. విపత్తు

కరెమాయ్యక్నె ..... వినదగిన

గోసతె ..... శిక్షను పడు
జక్కల్ ..... చంపడం
జాడిత తడ్డి ..... గడ్డి మంట
దన్న తిత్తార్ వోర్ దెబ్బతిన్న వాడు
నీవ పండిన రసతె

..... నీ సొంత పళ్ళ రసంతో
నేకి రీతి ..... సాంప్రదాయమైన
నోయుస్వల్

..... ఇబ్బంది పెట్టు; నొప్పించే
పాపై సాత్తార్ ..... పాపి
బత గమ్మత్ న కామ్ . తీవ్రమైన పని
బేమరింగ్ ..... రోగ విపత్తు
యెస్ట్ ..... విసుగు
సిక్కత్ సాటి మన్వల్ .. శిక్ష కొరకు
ఉండడం

4.4.2.5. వేరుచేయడం, ఒంటరి

అలగ్ మన్వల్ .. విడిగా ఉండే; వేరు
ఉండడం; వేరుగా ఉండడం
నీ జాగతె నిమ్మెయ్ మన్
..... నీ అంతట నువ్వు ఉండడం
పక్త్ ..... సంపూర్ణంగా
లక్ మన్వల్ .... దూరంగా ఉండడం

4.4.2.6. క్షీణించడం, శిక్షను

అనుభవించడం

గమ్మత్ న దివొన్
..... కఠిన కాలం కలిగి ఉండడం
తాన్ తొడామన్వల్
..... దానితో ఉండడం
పరెసన్ ఆయ్యల్ . ఇబ్బంది పడడం
బయ్ పరెసన్ ఆయ్యల్
..... చాలా ఇబ్బంది పడడం
బూడ్ సాన్వల్
... కింద వెళదాం; కిందికి పోవడం
బోగిమామ్ ..... అనుభవించు
మార్వల్ ..... తగ్గడం
వట్టియె ..... వట్టిగా
వరోన్ లాసి పరెసన్ ఆయ్యల్
.. ఒకరి గురించి ఇబ్బంది పడడం

4.4.3. కష్టానికి బదులివ్వడం

తోడా కామ్ కీమ్ . తో పని చేయండి
సంజీకీసి ..... సముదాయించి

4.4.3.1. ధైర్యంగల, సాహసి

దర్యంవాలె ..... సాహసవంతమైన
దిర్య ..... ధైర్యము
బాల్ తోహవల్ .... ధైర్యం చూపడం
మసుర్ .....
వెర్రెసెల్వక్ ..... భయం లేకుండా
వెరివక్కె వెహ ..... ధైర్యం చెప్పు
వెరు సియ్యల్ .. ఎదిరించుట; ఒత్తిడి
చెయ్యడం; బెదిరింపు
సీకరి వెలియె ..... వేటకాడు
హిమ్మత్ ..... ధైర్యము; సాహసం

4.4.3.2. పిరికితనం

వెర్రెకొండల్ ..... పిరికివాడు
వెరివల్ ..... పిరికి

4.4.3.3. తప్పించుకో, దూరంగా ఉంచు

తక్లిబున్ సుటి కియ్యల్ . ఇబ్బందిని
తప్పించుకోవడం
పజ్జ తిరివల్ .. వెనక్కు మళ్లకోవడం
పజ్జమల్యల్
..... వెనక్కు మళ్ళు కోవడం

4.4.3.4. జాగరూకత, హెచ్చరిక

చెయ్యి

కదర్ సెల్వ ..... మెత్తైన
కాల్ ఉరుంగ్ ..... కాళ్ళు విరిగింది
హేతు కియ్యక్కె .. అనాలోచితమైన

4.4.3.5. సమస్య సాధించడం

తెండ్ని వాట్వల్ చెదరగొట్టడం; తీసి
వేయడం; విమర్శించు
నిత్త ..... నిలుచు
నిల్వల్ జాగ ..... నిలిచే స్థానం
సడ్కల్ నిపుస్వల్ ..... నిటారుగా
చేయడం; సరి చేయడం

4.4.3.6. ఒప్పుకో, సహించు

నిత్త ..... నిలుచు
నిల్వల్ జాగ ..... నిలిచే స్థానం

4.4.3.7. జీవించు, బతికిబయటపడు, బ్రతుకు

దక్- ..... మిగిలిపోయింది
పిస్స ..... జీవించు
బస్త్రా అర్తార్ ..... బయట పడ్డవాడు

4.4.4. కష్టంలో ఉన్నవారిని

ఆదుకోవడం

గొస్టి వెహ ..... జవాబివ్వు

4.4.4.1. కనికరం, కరుణ, దయ

దయ ..... జాలి; దయ
నష్టా కియ్యల్ ..... ఓదార్పు

4.4.4.2. ఆధారమవ్వు, ఆసరాఅవ్వు, మద్దతివ్వు, కనికరం చూపుట

దయకీసి ..... దయ చేసి
నరుమ్ మ ..... నిర్ద్రపోకు
నష్టా కియ్యల్ ..... ఓదార్పు

4.4.4.3. గౌరవంగా

మహారజ్ ..... హాని కలిగించని

4.4.4.4. కష్టమునుండి కాపాడడం

దక్కున ..... కాపాడు
దక్కున్- ..... కాపాడుట
పజ్జమల ..... వెనుదిరుగు
పియ్యి నూడ ..... పట్టి చూడు
పిన్- ..... కాపాడు
పుట్ట ..... దొరికిన
బస్త్రా తెండ ..... బయటకు తియ్యి
మయుసీమ్ ..... మిగుల్చు
లక్ ఇర్ర ..... దూరం పెట్టు; దూరంగా
ఉంచు

లాగ్మకి ..... తగల లేదు
సుటి కీ- ..... విడిపోయింది; విడుపు
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి
పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడుపు
సాన్మ ..... పోవద్దు

4.4.4.5. కాపాడు, రక్షించు

కేప్- . కాపల గాయడం; కావలి వాడు
బిప్పె కీ- ..... కౌగిలించుట

వొకొట్ ఇరవల్ .... జాగ్రత్తపరుచు;
 జాగ్రత్తగా ఉంచడం; భద్రమైన
 జాగ్గి ..... రాత్రికాపలా
 సరి సూడ్యల్ .... ఎదురు చూడడం;
 దారి చూపడం
 నిర్ముట్ ఆమ్ ..... చుట్టు ముట్టు
 సూడంతోర్ ..... చూస్తున్నాడు

4.4.4.6. సంబంధం నుండి స్వతంత్రం

అలగ్ మన్వల్ .. విడిగా ఉండే; వేరు
 ఉండడం; వేరుగా ఉండడం
 తొడ్గొప్పి ..... నోటి మాట
 తల టెండ్య ..... తల తీయ వద్దు
 నిత్మకి ..... ఆగని
 నిప్పుసి ఇర్ల ..... నిలిపి ఉంచు
 రాజ్నేమన్వల్ ..... అధికారం గల
 సుటి కీత ..... విడిచి పెట్టబడ్డ

4.4.4.7. ఊరట, సహాయం

కమ్మి కీమ్ తగ్గించు; తగ్గింపు చెయ్యి
 మార్ లక్తతున్ కమ్మి కియ్యల్
 ..... దెబ్బను తగ్గించడం
 వజన్ కమ్మి కీమ్
 ..... బరువును తగ్గించడం

4.4.4.8. ప్రమాదం

బహ్నా ఆయి ..... ఏమైనప్పటికీ;
 తెగించు
 వెర్రె ..... పిరికి; బెదిరించింది; భయం

4.4.5. అవకాశం, వీలు

ఉందియ్ జోక .... ఒకసారి; ఒకేసారి
 కామ్ కియ్యల్ ..... కర్త; కార్యకర్త;
 చెమబోడ్చు; పని చేయడం; పని
 చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
 గుడ్డి బరొస ..... అంధ నమ్మకం
 తక్కిర్ ..... అదృష్టం
 నసిబ్ ..... అదృష్టం
 యగ్గమ్ రెండే కామ్క
 .... అనుకోకుండా రెండు పనులు

4.4.5.1. అదృష్టము

కిస్మత్ ..... అదృష్టం; తలరాత

కిస్మతున్ బహ్నా
 ..... అదృష్టానికి బయట
 వొకొట్ కామ్ ..... మంచి పని
 వొకొట్ పిస్వల్
 ..... మంచి జీవితాన్ని గడపడం
 నీకాల్కనగ అర్వల్
 ..... నీ పాదాల పై పడడం
 బోస్కె కిస్మత్ మందంత
 ..... కొందరికి అదృష్టం ఉండడం

4.4.5.2. దురదృష్ట

కిస్మత్ నె తర్వల్
 ..... అదృష్టం కలిసిరావడం
 యేదితె మన్వల్ . ఎండలో ఉండడం
 రోనె మన్వల్ .... ఇంట్లోనే ఉండడం
 వాయిట్ ..... చెడ్డ
 సుకుక్ పుట్వల్ . నక్షత్రంలో పుట్టడం

4.5. అధికారం, అధికారి

అదికార్ ..... అధికారం
 ఆవరి ..... పిలుపు ఇచ్చెవాడు
 కద్దుమ్ కాలి ..... తీసుకున్నాను
 కార్ బారి ..... కార్యదర్శి
 జిల్లమేడియల్ .... జిల్లా అధ్యక్షుడు
 దేన్ ముకల్ ..... నాయుడు
 పాట్లల్ ..... పతేలు; పతేలు భార్య
 రాజ్ ..... రాజ్యం; రాజ్యాంగం
 సార్ మేడ్యల్ ..... కోశాధికారి
 సార్ మేడి ..... జిల్లా అధ్యక్షుడు
 హుకుమ్ దార్ ..... అధికారి

4.5.1. అధికారంలో ఉన్న వ్యక్తి

ఆవరి ..... పిలుపు ఇచ్చెవాడు
 కార్ బారి ..... కార్యదర్శి
 గట్టియల్ ..... మెంబర్
 జిల్లమేడియల్ .... జిల్లా అధ్యక్షుడు
 దేన్ ముకల్ ..... నాయుడు
 మొక్కల్ ..... మెంబర్
 సార్ మేడ్యల్ ..... కోశాధికారి
 సార్ మేడి ..... జిల్లా అధ్యక్షుడు

4.5.3. అమలుపరిచే అధికారం

మూల్కల్ ..... యజమాని

మున్నె కియ్యల్
 ..... ముందు చెయ్యడం

4.5.3.1. ఆధిపత్యం, నాయకత్వం

వహించు, సారధ్యం వహించు
 తోహ్- ... చూపడము; నాయకత్వం
 చూయించే; ప్రదర్శన
 మున్నెగడ్
 ..... నాయకత్వం వహించేవాడు
 హుకుమ్ ..... ఆజ్ఞ

4.5.3.3. క్రమశిక్షణ, విద్యావిభాగం,

నేర్పు, శిక్షణ ఇప్పు
 పోసి కీ- ..... పెంచుకో
 వాగ జోగి ..... క్రమ శిక్షణ
 వాగ్ నెల్లె ..... పరివర్తన లేదు
 వాగున్ ..... పరివర్తన

4.5.3.4. నియమించు, ప్రతినిధి,

రాయబారి
 పంచ్ ..... పంచాయితీలో ఉన్నవారు

4.5.4. అధికారికి సమర్పించడం

నియత్నె ..... న్యాయ
 వెరిసి తాక ..... అణిగి నడుచు

4.5.4.1. అణిగి నడుచుకో,

ఆజ్ఞపాలించు, ఒప్పుకో
 ఇత్తతీర్ ..... అన్నట్లు
 కబ్లెమా- ..... ఒప్పుకోవడం
 రీతి ..... రీతి
 వెస్తా తీర్ ..... చెప్పి నట్లు
 హోబ్రెమా ..... లొంగిపో

4.5.4.2. ఆజ్ఞను ధిక్కరించు

మర్ల బడ్వల్ ..... ధిక్కరించు

4.5.4.3. దోహదంచెయ్యి, పనిచెయ్యి

కామ్ దారల్ ..... జీతగాడు
 గడ్వల్ (గడియల్) ..... సేవకుడు

4.5.4.4. బానిస, దాసి, దాసుడు

దాసి వోతడ్ ..... ఆయ

4.5.4.5. అనుసరించు, వెంటాడు,

శిష్యునిగా ఉండడం

పేన్ బూప్యల్ ..... పూజారి
సిస్యల్ ..... శిష్యుడు

4.5.4.6. అధికార దిక్పరణ

కరల్ సెల్లె ..... నిరాకరించడం
తెండ్నివాట ..... తిరస్కరించు
నాదన్ ..... చిచ్చర పిడుగు
బడ్డె ..... తిరగబడేవాడు
బూడ్ ఆర్యల్

..... కింద పడడం; రాజీపడు
యెగ్గ బడ్వల్ ..... తిరగబడేవాడు
లడెయ్ తుంగ్ ... వైరం చేయువాడు
వట్టియ్ ఇన్ ..... తిరస్కరించు

4.5.4.7. పరతంత్రముకాని, స్వతంత్ర

జయ్ ..... విజయం
హారె మా ..... ఓడిపోవడం

4.5.5. గౌరవం

మాన్ ..... గౌరవము; మర్యాద
రామ్ రామ్ ..... నమస్కారం
రామ్ వింతి ..... గౌరవపూర్వక

4.5.5.1. పేరు, బిరుదు, శీర్షిక

ఫారోల్ ..... పేరు

4.5.5.2. గౌరవం కోల్పోవడం

అప్ మాన్ ఆత ..... అగౌరవం
పటికియ్ ..... పట్టించుకోలేదు
పూసి కియ్యకి ..... అడగలేదు
మాన్ సెల్లె ..... గౌరవం లేదు

4.5.6. అంతస్తు, దర్జా, ప్రతిష్ఠ, స్థాయి, హూదా

కదర్ ..... మర్యాద
పెర్న మాన్ ..... మంచి గౌరవం
మాన్ సీకట్ ..... గౌరవము ఇద్దం
మాన్ సీమ్ ..... గౌరవం ఇవ్వు
వోన్ దగట్ ..... అతని లాగ
సార్ పియ్సి ..... వరుసగా

4.5.6.1. ఉన్నత స్థాయి

అక్కొ ..... తాత; తాత మామయ్య
డగుర్ కీతట్ ..... హోదా ఇచ్చాము
నాజుక్ ... మంచి; మెల్లగా మాట్లాడం
బాబల్ ..... అయ్య; తండ్రి; నాన
బాయి ..... అక్క
మాన్ దొర్ మాయ్సల్
..... గౌరవ వ్యక్తి
మామ ..... మామయ్య

4.5.6.2. నీచ స్థాయి

కింతొర్ ..... చేస్తాడు
కెంచ్ బుద్ది ..... చెడ్డ గుణము
బూడ్ మన్వల్ ..... కింద ఉండడం;
కిందికి ఉండడం
బూడ్నార్ ..... కిందవాడు
రెప్పి వాట్వల్ ..... కడుపు తీసి
వెయ్యటం; దించి వెయ్యటం
సెడ్డ బుద్ది ..... చెడు బుద్ది
హెంగ్గల్ బుద్ది ..... చెడు బుద్ది

4.6. ప్రభుత్వం

గిర్దవర్ ..... అధికారి; గిర్దవర్
జెండ ..... జెండా
డగుర్ సార్ ..... అధికారి
రాజదాని ..... రాజధాని
రాజల్ ..... పాలకుడు
రాజ్ తాకుస్వల్ ..... పరిపాలకుడు
రాజ్ నగ ఉద్వల్ ..... సింహాసనం
రాజ్ నగ ఉద్వల్ కీమ్ రాజాభిషేకం
సమ్మిర సర్కర్ ..... ప్రజా సర్కార్
సమ్మిరయె ..... అందరిది

4.6.1. ఎలేవాడు, పరిపాలకుడు

అదికార్ ..... అధికారం
జాగతగటేమ్ ..... పదవి కాలం
జాతి డగుర్ ..... కులపతి
దేన్ననగ డగుర్ ..... రాష్ట్రపతి
రాజన మాడి ..... రాజ ఇల్లు
రాజనంగ్ ఆంగ్గెంగ్ . రాజ దుస్తులు
రాజ్ తాకుస్వల్ ..... పరిపాలకుడు
వడ్కెవల్
..... ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం

వెల్లెజెల్ పిస్వల్

..... ఎల్లకాలం జీవించడం

4.6.1.1. రాజ కుటుంబం

డగుర్ ఆయ్యల్ . ఎక్కువ చెందిన;
గొప్పతనం
డియెర్ రాజల్

..... యువరాజ కుమారుడు
నావమ్ రాజ్ ..... నాదే రాజ్యం
బయ్యె ..... అమ్మ; తల్లి
బాబల్ ..... అయ్య; తండ్రి; నాన
బాయ్మొన నార్ ..... పెండ్లం ఊరు
మల్లరాజల్ ..... తర్వాత రాజు
మిటింగ్ సుట్టికియ్యల్

..... కార్యాలయాన్ని విడవడం
రాజన్ కామ్ వాతంగ్ అవ్

..... రాజు అనే
రాజన పరివర్ ..... రాజ కుటుంబం
రాజన పేడి .....
యువ రాణి రాజకుమారి

రాజన బాయ్మొ ..... రాజు పెండ్లం
రాజన వెల్లెయ్ ..... మహారాణి
రాజన హాక్ ..... రాచరికం
రాజనోర్ బాబల్

..... రాజ తండ్రి
రాని బయ్యె ..... రాణి తల్లి
రానిన్ కామ్ వాంతంగ్ అవ్
..... రాణి అనే
వేలడ్ ..... రాణి

4.6.1.2. ప్రభుత్వాధికారి

ఉపసర్పంచ్ ..... ఉప సర్పంచ్
న్యాయ్ కియ్యల్ జాగ ..... న్యాయ
చోటు; న్యాయ విచారణ చోటు
మిటింగ్ నోర్ డగుర్
..... న్యాయ ఆస్థానికుడు
సమ్మిర్ గటల్ వరొర్
..... అందరితో ఒక్కడు
సర్కర్ త హాక్ ... సర్కార్ అధికారి

4.6.2. పౌరుడు

జాగవాలె ..... స్థల యజమాని
దేన్ ..... దేశం
దేన్న ..... దేశము

పిన్వల్ ..... జీవించుట; బతకడం
 పిస్స ..... జీవించు
 పోసి కియ్యల్ పాలితుడు; పెంపకం
 బొమ్మంగ్ ..... పోస్టర్లు
 మాయులిర్ ..... జనాభా
 నస్తానె పుట్ట ..... సామాన్య పుట్టిన

4.6.2.1. పరదేశి, విదేశీయుడు

అద్ నాటూర్ ..... ఆ ఊరి వాడు
 అబిటల్ వాత ..... వలస వచ్చిన
 దుస్రా దేస్సె ..... విదేశాలలో
 దుస్రా దేస్సార్ ... విదేశీయుడు; వేరే
 దేశం వాడు
 దేస్సార్ ..... దేశీయ
 పూనోర్ మాయుల్ ..... కొత్త వ్యక్తి
 బయ్ వొడ్కితోర్ .... సుపరిచితుడు
 వొడ్కితోర్ ..... తెలిసినవాడు

4.6.3. ప్రభుత్వ కార్యాలయం

కమరి ..... కార్యాలయం

4.6.4. పాలన

ఉందికొల్లు తగ మన్వల్
 ..... అధికారంలో ఉండడం
 రాజ్ కియ్యల్ ..... పాలన

4.6.5. అణచి వెయ్యడం

జక్క ..... చంపు
 జక్సి పేకి కియ్యల్ చంపి వెయ్యడం
 వరోన్ అపినర్తగ మున్నె
 నిలున్వల్ ..... ఒకరిని అధికారి
 ముందు నిలబెట్టడం

4.6.6. ప్రభుత్వ విదులు

కామ్క ..... పనులు
 కొత్తన మద్దత్ కియ్యల్ ..... ఆర్థిక
 సహాయం చెయ్యడం
 పోస్ట్ డబ్బ ..... తపాలా డబ్బా
 పోస్టు డబ్బ ..... తపాలా పెట్టె
 ముద్ర వాట్సల్ ..... అచ్చు వేయడం

4.6.6.1. రక్షకభటులు

కేప్స్ వల్ మాయుల్ . రక్షక భటులు
 మెయ్యల్ ..... ఓడించడం; తినడం

సీటివాట ..... ఈల వెయ్యి

4.6.6.1.1. నిర్బంధం, నిర్బంధించు

కమ్ వాట్సల్ ..... తాళం వెయ్యడం
 జేల్ తగ ..... జైలులో
 జేలైవాట ..... ఖైదీ వెయ్యి
 నర్మ - ..... నిద్రపో
 పజ్జెమ్ సాన్ ..... వెంట వెళ్ళు;
 వెంబడించు
 పొర్రొ కరిలె రొహ్వల్ సిల్లె ..... పై
 తరగతి కి పంపక పోవడం
 మయున్వల్ ..... జయించు
 రొప్పొ సోడుసి జహ్వల్
 ..... లోపల వేసి కొట్టడం

4.6.6.1.2. అధికారికంగా ఇవ్వని

న్యాయం

జక్క ..... చంపు

4.6.6.2. దౌత్యం

దుస్రాకె మంతంగ్ .. వేరు ఉన్నాయి
 పల్కు సీమ్ ..... ఒప్పించు

4.6.6.3. ప్రాతినిధ్యం వహించు

సీసాటి ..... సీ కొరకు
 బద్ ఉంది ..... ఏదో ఒక్కటి
 బద్లి ఆయవచ్చొ . మార్పు కావచ్చు
 వరోన్ హిందక్ ..... ఒకరి వైపున
 వరోన బారెతె వడ్కెవల్
 ..... ఒకరి గురించి మాట్లాడం
 వాతంగ్ ..... వచ్చిన

4.6.6.4. ఎన్నిక

నేమ్ కియ్యల్ ..... ఎన్నిక
 నేమ్ కీమ్ ..... ఎన్నుకో
 మయ్యల్ ..... గెలవడం
 యేర్ప ..... ఏర్పరచ బడ్డ

4.6.6.5. రాజకీయాలు

కర్సవలిక్ తయర్ కియ్యల్ .. అట్ట
 ముక్కలను తయారు చెయ్యడం
 కామ్ కియ్యలిర రాజ్
 ..... పని చేసే వాళ్ల రాజ్యం
 గట్టియల్ ..... మెంబర్

చిల్కె కుటుంబం .. కవేరీ కుటుంబం
 జీతం పియ్యి ..... జీతమును బట్టి
 డగుర్ సార్ ..... అధికారి
 పర్జత పార్డి ..... ప్రజాస్వామ్య పార్టీ
 పొర్కలిర పార్డి . కమ్యూనిస్టు పార్టీ
 బూడి కియ్యలిర్ ..... మోసగాళ్లు
 రాజ్ కియ్యల్ పార్డి

..... రాజకీయ పార్టీ
 రాజ్క ..... రాజకీయాలు
 రాజ్ నోర్ డగుర్ .... రాజకీయవేత్త
 సమ్మిరోర్ ..... అందరివాడు
 సర్కార్ పహ్లా ఇన్వల్
 ..... ప్రజా సర్కారే కావలెను

4.6.7. ప్రాంతం

ఆంధ్ర ..... ఆంధ్ర
 ఏరియ ..... ప్రాంతం
 దుస్రా జాగ ..... ప్రాంతీయ
 దుస్రా దేస్ ..... వేరే దేశం

4.6.7.1. దేశం

దుస్రా దేస్సార్ .. విదేశీయుడు; వేరే
 దేశం వాడు
 దేస్ ..... దేశం
 దేస్సార్ ..... దేశీయ

4.6.7.2. నగరం, పట్టణం

గూడ ..... గూడెము
 జిల్ల ..... జిల్లా
 నగుర్ ..... పట్నం
 నాటె దాంతోన్ ..... ఊరికి వెళతాను
 నార్ ..... ఊరు; గ్రామ గ్రామంలో;
 గ్రామము

4.6.7.3. గ్రామ ప్రాంతాలు

కేడ ..... అడవి; పల్లెటూరు
 గుట్ట ..... కొండ; గుట్ట
 చుడుర్ నార్ ..... పల్లెటూరు
 జాడి సిల్లె అద్ బొమ్మి
 ..... గడ్డి తేని భూమి
 దేస్ నిర్ముట్ ..... దేశం చుట్టు
 నడ్డుమ్ నంగ్ జాగంగ్
 ..... మధ్యధరా ప్రాంతం
 పడిద్ బొమ్మి ..... బంజరు భూమి

బహుత జాగ ..... బయట చోటు
వాజై ..... చేన్వో
పూర్ నిర్మూట్ ..... చుట్టు పక్కల

4.6.7.4. లోకులు

కోయ .... గోండి; గోండి ఆమె; గోండి
వ్యక్తి
దుస్రా నాటూర్ .... వేరే ఊరు వారు
నాటూర్ ..... ఊరివాళ్లు
బహిడూర్ ..... బయట వాళ్లు
లోకుర్ ..... ప్రజలు; లోకులు
హబ్బిడుర్ ..... వేరేవారు

4.7. చట్టం, న్యాయం

అడ్డమ్ ఆ- ..... అడ్డగించు; అడ్డకో
ఆద్ ప్రకర్ కీమ్ ..... అమలు పరుచు
ఇందక్ ఆందక్ వడ్కె

..... ఉత్తర వాది యైన
కమ్మి కీమ్ తగ్గించు; తగ్గింపు చెయ్యి
కానున్ ..... చట్టం; న్యాయం
కానున్ ప్రకర్ ..... చట్ట సమ్మతమైన;
న్యాయపరంగా

జరుగు సీమ్ ..... జరుపుకో
డట్టి కీమ్ ఒత్తిడి చెయ్యి; హెచ్చరించు
దర్మ ..... దానం; దానం చెయి
దర్మ కర్తలిర్ హుకుమ్ నియ్యల్

..... ధర్మకర్తలు ఆజ్ఞ ఇవ్వడం
నియవ్ ..... తీర్పు; న్యాయం
నియవ్ కీమ్

..... తీర్పు చెయ్యి; నియామకం
నియవ్ వెహ్యల్ సంగం

..... న్యాయ నిర్ణయ సంఘం
నియవ్త్ ..... న్యాయంగా; న్యాయపర
పోలిన్ ..... పోలీస్
బరోబర్ ..... సమానం; సరియైన
రక్వలి ..... రక్షక భటులు
రాజ్ కియ్యో ..... పాలించు వాడు
వకిలు ..... న్యాయవాది
హక్ ..... హక్కు

4.7.1. న్యాయాలు

గొస్తి విడ్వ ..... నిబంధన
జాతి నియవ్ ..... మత న్యాయం

డగుర్ కామ్ వెహ్యల్

..... అధికారంగా వేయడం
డగుర్ నియమ్ ... అధికార శాసనం
తరిక ..... నియమం; నీతి
నియవ్ కీమ్

..... తీర్పు చెయ్యి; నియామకం
పహజ్జె మత్త ..... కావలసినది
రసిద్ ..... చీటి
రాజ్ ..... రాజ్యం; రాజ్యాంగం

వెహ్పి తోహ్యల్ కాగుత్

..... ప్రకటన కాగితం
వొప్పల్ కాగుత్ ..... ఒడంబడిక
సార్ని ..... క్రమం; వరుస; వరుసగా
హుకుమ్ సీమ్ ..... ఆజ్ఞాపించు

4.7.2. చట్టాలను అమలుపరచటం

అజ్జి నియ్యల్ ..... ఆజ్ఞివ్వడం
కట్టో ఇన్వల్ ..... నియకరణ హక్కు
కానున్ కీమ్ ..... చట్టం చెయ్యి
గాలియ్ కీమ్ ..... రద్దు చెయ్యి
తయర్ కీమ్ ..... ఏర్పరుపు;

కార్యాలయాన్ని కట్టు; తయారు
చెయ్యి; తయారు చేసేవాడు
తుంగ్ సీమ్ ..... అమలు పరచండి

నియవ్ కియ్యల్ ..... న్యాయ తీర్పు
ఇచ్చేవాడు
నియవ్ కియ్యల్ ..... న్యాయం
చేయడం; శాసనం చేయడం

పార్లమెంట్ నొర్
..... పార్లమెంటు మెంబర్

వొ ఇన్వల్ ..... అంగీకరించు
వొడ్కి తోహ్యల్ ..... ధృవీకరించు

4.7.3. న్యాయ దిక్కారం చేయడం

అదిక్ కీమ్ ..... అతిక్రమించు
కల్లె కియ్యల్ ..... నేరస్తుడు
కల్లెకామ్ కియ్యల్

..... నేరాన్ని చేయడం
కల్లెన్ మోడిత ..... దొంగ లాంటిది
గలత్ కామ్ ..... తప్పుడు పని
గల్తి ..... తప్పు; నేరము
చొకొట్టు అయే ..... అశుభ
జబర్ దస్తి ..... బలాత్కారం

జబర్ దస్తి కీమ్

..... బలాత్కారం చెయ్యి
జల్మ కీతోర్ ..... బలాత్కారం
దునియత్ బూడ్ ..... ప్రపంచం కింద
దేనున్ దోక నియ్యో ..... దేశ ద్రోహం
దోక ..... ద్రోహం
నియవ్త్ అదిక్ ఆయ్యల్

..... న్యాయ ధిక్కారం చేయడం
నియ్యతున్ బద్ది ... న్యాయ వైరమైన
పావ్ ..... అపచారం; పాపము
పావ్ కీమ్ ..... పాపం చెయ్యి
పోర్తోవాయ్యల్ కీమ్ ..... దౌర్జన్యం
చెయ్యి
రాజ్ని సిక్స రాజదండనకు అర్హులైన

4.7.4. న్యాయ స్థానం

కాండిర నియవ్ కియ్యో

..... బాలల న్యాయస్థానం
జగ్గ కేంజ్యల్ ..... వివాదం వినడం
జిల్ల నియవ్ కియ్యల్ జాగ
..... జిల్లా న్యాయ స్థానం
జోడి కీమ్ ..... అతికించు; కలుపు;
జతపడు; జతపరచిన

డగుర్ నియవ్ కియ్యల్ జాగ

..... ఉన్నత న్యాయ స్థానం
నియవ్ కియ్యనటేబల్
..... న్యాయాధికారి బల్ల
నియవ్ కియ్యల్ జాగ

..... న్యాయ స్థానం
పరిక్స ..... పరీక్ష
పింజొర ..... గూడు; బోను
వడ్కెవల్ ..... ప్రసంగించుట;
మాట్లాడటం

వాయిద వాత్తెర్ వాయిదా వేయడం
విచర్ కీమ్ ..... ఆలోచించు; విచారణ

4.7.4.1. న్యాయ సిబ్బంది

దర్మన్ నియ్యల్ .. దావా; ఫిర్యాదు
బుద్ది ..... గుణము; తెలివి; బుద్ధి
బుద్ది వెహ్యల్ ..... గుణపాఠం; బుద్ధి
చెప్పు; బుద్ధి చెప్పేవాడు
వకిలు ..... న్యాయవాది
విచర్ కియ్యల్ ..... ఆలోచన;
విచారించు

విచర్ కియ్యల్ మాయ్యల్

..... విచారణ చేసే వ్యక్తి

4.7.5. పరీక్ష, మచ్చు, విచారణ

అధికార్ త జాగ ..... అధికార పరిధి
నియవ్ ప్రకర్ ..... న్యాయ రీతి
నియవ్ ప్రకర్ తీర్ పార్ కియ్యల్
. చట్ట పరంగా చర్య తీసుకోవడం

4.7.5.1. నేర విచారణ

ఇంకె డంగ్ .....వాస్తవాల
కరల్ ..... నిజాలు; వాస్తవం
కోసిద్ కీమ్ .....ప్రయత్నం చేయు;
ప్రయత్నించు

గవ్వయేత ..... సాక్షి తీసుకో
గొప్పికెంజ్యల్
..... సమాచారం సేకరించు
తప్పన్ కరి కీమ్

..... నేరాన్ని పరికించి చూడు
తోహ్- ...చూపడము; నాయకత్వం
చూయించే; ప్రదర్శన

నిన్ది కీసి తోహ్వల్ .. నిరూపించడం
బగ్గమంత కరికీమ్ ఆచూకి తియ్యి
రోప్పొడల్ కరికియ్యల్
..... తోతైన పరికించి చూడడం

రోప్పొడ్డల్ సూడ్యల్
..... తోతుగా పరిశీలించు
విచర్ కీసి సూడ .. విచారణ జరుపు

4.7.5.2. అనుమానించు, శంకించు, సందేహించు

అవ్ మన్ కీతి ..... అనుమానించడం
కరల్ కి లబద్ ... నిజమా అబద్ధామా
నమ్మక్
...నమ్మరానట్లుగా; సందేహించు
సీవ సీకె బరొస సెల్యక్ మన్వల్ . సీ
అనుమానాలు కలిగి ఉండడం
బద్దెమన్వక్ ..... అనుమానాన్ని కల్గి
ఉండడం

వొనున్ నమ్ము సియ్యల్
..... నమ్మదగని

4.7.5.3. నిందారోపణ చెయ్యి, ఎదురవ్వు, ఎదుర్కో, సమక్షముకు తెచ్చు

కీసి తోహ్ ..... నిరూపించు
చొకొట్టు ..... మంచి
టట్టుసిమ్ ..... ఇరికించు
డట్టి కీమ్
..... ఒత్తిడి చెయ్యి; హెచ్చరించు
తవ్ కీత తున్ వెహ
..... నిందారోపణ చెయ్యి

4.7.5.4. నిందారోపణనుండి కాపాడడం

మావ్ వెహ ..... క్షమాపణ చెప్పు
మాపి కీమ్ ..... ఆమోదించు
సమ్మి కీమ్
.... ప్రోత్సాహ పరుచు; బలపర్చు

4.7.5.5. సాక్ష్యం, సాక్షి చెప్పు

కరల్ ఆయోంగ్ ..... అసత్యాలు
గలత్ గవ్వవెహ్వల్ తప్పడు సాక్షి
గవ్వదర్ ..... సాక్షి
గవ్వవెహ్ ..... సాక్షి చెప్పు

4.7.5.6. నేరారోపణ వెనక్కి తీసుకోవడం

గల్లి కితతున్ పజ్జ యేత్వల్
..... నేరారోపణ తీసుకోవడం
గల్లి కియ్యి ..... నేరారోపణ చేయవద్దు

4.7.5.7. ప్రమాణ స్వీకారం చేయడం, వాగ్దానం

ఆడ ..... ఒట్టు
ఆడంగ్ యేత్వల్
..... ప్రమాణం చేయడం
గొప్పి సీమ్ ..... మాటివ్వు; హామీ
జబన్ సియ్యల్ ..... మాట ఇవ్వడం
నెత్తుర్ ఆడంగ్ యేత్వల్
..... రక్త ప్రమాణం చేయడం
పార్తన కీమ్ ..... పూజ చేసుకో

4.7.5.8. నిర్దోషిగా నిరూపించడం

కల్లె ఆయోర్ ఇంజెర్ వెహ్వల్
.. తప్పు చేయనివాడిగా ప్రకటించు
గవ్వవము నిప్పున గౌరవం నిలుపుకో

4.7.6. తగవరి, తీర్పుచెప్పు, న్యాయనిర్ణేత, న్యాయమూర్తి, విచారించు

నియవ్ ..... తీర్పు; న్యాయం

4.7.6.1. విముక్తిపొందు

గల్లి కియ్యి కి వోర్ ..... నిరపరాధి
తవ్ సెల్లె వోర్ ..... నింద లేని
బతయ్ కరెమయె వోర్
..... అమాయకుడు
మహ్వల్ ..... ముగింపు

4.7.6.2. అలక్ష్యించు, తప్పు కద్దని విధించు

గల్లి కియ్యి కి వోర్ ..... నిరపరాధి
సికన్ వాట్వల్ ..... దండనావిధి

4.7.6.3. తప్పు

జిమ్మెదర్ ..... బాధ్యత గల
తవ్ ..... తప్పు

4.7.7. దండించు, శిక్షించు

ఊమ్మి వాట ..... లాగివెయ్యడం
కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న
పందిరి; కలప

కాల్క్ కమ్మో దొహ్చి
..... కాళ్ళు చేతులు కట్టి
దన్క ..... దెబ్బ
సికన్ ..... శిక్ష

4.7.7.1. పారితోషికం, బహుమానం

ఆత అద్ కర్చ సియ్యల్
..... అయిన ఖర్చు ఇవ్వడం
ఇనమ్ ..... బహుమానం
ఇనమ్ సీమ్ ..... బహుకరించు
కుసితె సియె ..... బహుమానం

4.7.7.2. శుద్ధిచెయ్యి

కుసిత కాగుత్ ..... ప్రశంస పత్రం
జర్మన ..... జరిమాన
బారిక్ వాలె ..... సన్నమైన
సపయ్ కీమ్ ..... బాగు చెయ్యి
సిక్స ..... శిక్ష

4.7.7.3. ఖైదు చెయ్యి, నిర్బంధించు

ఇచ్చొట్కె ఆయ్యల్ పరిమితమవ్వ
కోండి కీ- .....
దొహ్ని ఇర్వల్ ..... కట్టి ఉంచారు
వొప్పుస ..... ఒప్పించు

4.7.7.4. అమలుపరుపు, ఉరితయ్యి,
జరిగించు, నిర్వహించు

ఉరి కంబ ..... ఉరి తీసే స్థంభం
ఉరి తెండ ..... ఉపిరి తయ్యి
జుంగ్ బేటుస ..... వేశాడ దయ్యి
పరచయ్ కీమ్ ... పరిచయం చెయ్యి
పాస ..... ఉరి వేసి

4.7.7.5. దేశ బహిష్కరణ

దేస్సల్ తెండ్యల్ దేశ బహిష్కరణ

4.7.7.6. క్షమాపణ, క్షమించు,
విడుదల, విడుదల చెయ్యి

మాపి ..... క్షమించు
సిక్స కమ్మి కియ్యల్
..... శిక్ష తగ్గించడం

4.7.7.7. ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకో,
సరిపెట్టుకో, ఉత్తరవాదం చేయడం,
పునర్వ్యవస్థీకరించు

ఇందక్ ఆందక్ గిర్ వడ్కవల్
..... ఉత్తరవాదం చేయడం
డండ్ ..... మోచేతి కడియం
బద్లి కియ్యల్ మార్పిడి; మార్పులు
చేయడం
మల్ల దొహ్వాల్ ..... మళ్ళీ కట్టుట

4.7.8. చట్టపరమైన ఒప్పందం

ఉంది ఆయ్యల్
..... కలిసి దగ్గరవడం; సంఘటిత

ఉంది కియ్యల్ ..... కలపడం
సాంతితె ఉంది ఆయ్యల్
..... సాంతి ఒప్పందం

4.7.8.1. కట్టుబడు, కట్టుబాటు

గొస్టి పియ్యి తాక ..... కట్టుబాటు
వొప్పల్ కాగుత్ ..... ఒడంబడిక

4.7.8.2. ఒప్పందం రద్దుచేయడం

కరన్ కియ్యల్ ..... రద్దు చెయ్యి

4.7.9. దర్శం, న్యాయం

దర్శత ..... దానం

4.7.9.1. నిష్పాక్షిక

కరుమ్ ఇర్వల్ అదుపులో ఉంచడం
జరబ్నె ఇర ..... అదుపులో ఉంచుకో
జేల్ల హర్త ..... జైలు గది
టొడ్డి దొహ్ని ఇర్త నోరు కట్టివెయ్యి
తప్పసి సాన్వల్ . తప్పించుకోవడం
పంచద్ మహ్యల్
..... తీర్పును పూర్తి చేయడం
బరొబర్ సూడ్యల్
..... సమానంగా చూడడం
విచ్చిసా ..... పారిపో
సామన్ సూడ్యల్
..... సామగ్రి ఆదుకునేవాడు
హాత్ కడింగ్ ..... చేతి సంకెళ్ళు

4.7.9.2. అనుచిత, అన్యాయమైన

నియవ్తన్ బదులు ..న్యాయ విరుద్ధ
పొకొట్న ఆయె ..... అనుచిత

4.7.9.3. అర్హత కలుగు, అర్హుడవ్వ,
పాత్రమవ్వ

చొకొట్నార్ ..... మంచి అర్హత
పాస్ ఆయ్యల్ ..... ఉత్తీర్ణత
హక్ ..... హక్కు

4.7.9.4. బేదమేర్పరుపు,

వివక్షతోచూడు, వేరుగాచూడు

అలగ్ అలగ్ సూడ్యల్
..... వేరుగా చూడు

దుస్రాన్ మొడి సూడ్యల్

..... వివక్షతో చూడు

4.7.9.5. కఠినంగా ఉండడం

ముక్డియల్ ..... మూగవాడు
వెరు సియ్యల్ .. ఎదిరించుట; ఒత్తిడి
చెయ్యడం; బెదిరింపు
వెల్లెకటిన్ ..... ఇబ్బందిగా
సబ్బుడ్ మందన ..... గట్టి

4.7.9.6. అణచివెయ్యి

జోర్సె వెహ్యల్
..... బిగ్గరగా చెప్పేవాడు
సియవ్ ఆయ్యకి వోర్
..... అన్యాయమును పొందిన
సత్తి కియ్యల్ ..... సతాయించు
సోజ్ వాయుసియ్యల్ ..... పీడించు

4.8. విభేదం

అర్సివాయె ..... తేడా
తెరున్- ..... కొట్లాడడం; గొడవ
చేయుట; జగడ
పగ ..... కుట్ర; పగ
పరక్ ..... తేడ; వ్యత్యాసం

4.8.1. పగ, యుద్ధచర్య, శతృత్వం

అవైమాయె ..... ఉద్వేగము
ఆయె అద్ గల్లి ..... అపశ్రుతి
కొంటెపియ్యి మత్త .... శత్రు తలంపు
కలిగిన

టంట ..... ఘర్షణం
తన్వయ్ కరల్ ..... తర్కం
పోటి ..... పోటీ; వైరుధ్యం
బద్ల ..... వైరం
లడెయ్ కీమ్ ..... పోరాడు
వొప్పొర్ ..... అసమ్మతి
సోంగ్నె ..... ఉద్రిక్తత; గంభీరంగా

4.8.1.1. వ్యతిరేకించు

కొంటె పియ్యి మన్వల్
..... శత్రు తలంపు కలిగిన
కొంటె మాయ్నల్ ..... శత్రుత్వం
కొంటె వాలె ..... శత్రువు
చొకొట్న ఆయె ..... ప్రతికూలమైన

పోటీ కియ్యల్ ..... వ్యతిరేకి
 పోటీత పార్టీ ..... ఎదురు తిరుగు
 బయ్యన్ ఆతొర్ .. విరోధి; వ్యతిరేక
 జవాబు నూచించే చిహ్నాలు
 వెరుసిమ్ ..... ఎదురించు

4.8.2. జగడమాడు, కయ్యమాడు,
 యుద్ధం

కుస్తీపియ ..... కుస్తీపట్టు
 జగ్గ కియ్యల్
 ..... జగడ మాడు; పోట్లాట
 తెరుస్వల్ ..... గొడవ పెట్టుకో
 దంచ్వల్ ..... దంచడము
 దుస్మన్ తున్ కామ్నగ ఇర్వల్
 ..... శత్రువును పనిలో ఉంచడం
 దుస్మన్ తున్ వెరుసియ్యల్
 ..... శత్రువును ఎదురుకోవడం
 బాండెతె పాయ్యల్ ..... తుపాకీతో
 కాల్చడం
 ముట్టికీసి ..... పిడికెలి బిగించు
 మున్నెఅయ్యల్ ..... ఎదురవు
 రాండె ..... ముండ; వితంతువు
 వట్ట ..... జగడం
 వెరు సియ్యల్ .. ఎదిరించుట; ఒత్తిడి
 చెయ్యడం; బెదిరింపు

4.8.2.1. మంచి కొరకు పోరాడడం

కామ్ కియ్యల్ ..... కర్త; కార్యకర్త;
 చెమబోడ్చు; పని చేయడం; పని
 చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
 లడెయ్ ..... పోరాడడం; యుద్ధం

4.8.2.2. చెడుకు విరుద్ధంగా
 పోట్లాడటం

ఆపుసియ్యల్ ..... అడ్డగించిన
 కస్త కియ్యల్ ..... ఇబ్బంది పడడం
 లడెయ్ కియ్యల్ ..... వైరం చేయడం

4.8.2.3. ఆక్రమించు, దాడిచెయ్యి,
 పైబడడం

దన్కపామ్ ..... దెబ్బ కొట్టు
 పజ్జె పాయ్యల్ ..... వెనుక కొట్టుట

లహ్కా కియ్యల్ ... కంగారూపెట్టు;
 తొందర చేయడం; తొందరపెట్టు

4.8.2.3.1. ఆకస్మిక దాడిచెయ్యి,
 పొంచిఉండి దాడిచెయ్యి

టావ సెల్యకై పాయ్యల్
 ..... ఆకస్మిక దాడి
 మక్సి లడెయ్ కియ్యల్
 ..... చాటుగా దండెత్తడం
 మాట్ వొల్యల్ ..... మాటు

4.8.2.4. కాపాడు, రక్షించు,
 సమర్థించు

చవ్కి ..... చౌకీదారు
 జాగ్గి వాలె ..... కావలివాడు
 బచ్చి కియ్యల్ ..... కాపాడేవాడు
 బహ్రా తొహ్యల్ ... బయట చూపడం
 రొప్పా కావ్యల్ ..... లోపల తవ్వడం
 సష్టి కియ్యల్ ... నచ్చ జెప్పే వాడు;
 సంజాయించు; సమర్థించు

4.8.2.5. పగతీర్చుకో,
 ప్రతీకారం తీర్చుకో

కొంటె ..... పగ
 నట్కేసి ..... నరికి
 పియ్యి తల్లె బహ్రా సాన్వల్
 ..... తీసుకురావడానికి బయటకు
 వెళదాం
 వరోన్క వరోర్ గమ్మత్ కియ్యల్
 ..... ఒకరి కొకరు హానిచేయడం

4.8.2.6. యధేచ్ఛావర్తనం, అల్లరి,
 అల్లరి పని చెయ్యి, అల్లర్లు, పోట్లాట

ఆరమ్ సెల్య ..... నేద లేని
 తరతర ఆయ్యల్
 ..... వణకడం; విలవిల
 దివ్స్వల్ ..... తొక్కివేయడం
 లూటి కియ్యల్ ..... దోపిడి
 లొల్లి కియ్యె సాన్వల్
 ..... అల్లరి చేయడానికి వెళదాం

4.8.2.7. నమ్మక ద్రోహంచెయ్యి,
 మోసంచెయ్యి

కయ్యె యెవుస్వల్
 ..... చేతికి అందించడం
 బరొస నమ్మకం; నమ్మకం గలవాడు
 బరొస నెల్లార్ వోర్ ... నమ్మక ద్రోహి
 బహ్రా ఇర్ల ..... బయటపెట్టు
 బహ్రా వొమ్వల్ ... బయట అమ్మడం
 లొల్లి కీమ్ ..... అరుచు
 వరొన్ వొమ్వల్ .. ఒకరిని అమ్మడం
 వోసి సియ్యల్ ..... తీసుకెల్లవ్వడం

4.8.2.8. హింసాత్మకమైన

జబర్ వాలె ..... బలవంతమైన
 నెత్తుర్ కీమ్ ..... రక్తమయం చెయ్యి
 పాసి జక్వల్ ..... చంపడం
 రూసితె కొట్వల్ ... కత్తితో దాడి చేసే

4.8.2.9. శత్రువు

దుస్మన్ ..... వైరం; శత్రువు
 బామ్ వాట్యల్ మోటర్ . బాంబులు
 వేసే వాహనము

4.8.3. పోరాటం, యుద్ధం

గొస్టి సియ్యల్ ..... మాట ఇవ్వడం

4.8.3.2.

పోరాటంలో / పోటీలో / పందెంలో / కృషి
 లో సాధించుట, గెలుపు, జయం,
 విజయం

కటిన్వై మయ్య ..... ఇబ్బందిగా గెలిచిన
 కర్పవడగ ..... పోటీలో

4.8.3.3. పోట్లాటలో ఓడిపోవడం

అర ..... పడు
 బూడె మా ..... నష్టపోయిండు
 లడెయ్ తగ హరెమాయ్యల్
 ..... వైరంలో ఓడిపోవడం
 హరె మాయ్యల్ ..... ఓడిపోవడం

4.8.3.4. అప్పగించే పెట్టడం, దానోహం
అను, లొంగిపో, శరణుకోరు

నిమ్మె రొప్పావాయ్యల్ నీవే లోనికి
రావడం

4.8.3.5. యుద్ధ ఖైదీ

కోండి కియ్యల్ .....చెర
లడెయ్ తగ కోండెమాతొర్ .....వైర
ఖైదీ

4.8.3.6. సైనిక సంస్థ

జులుమ్ కియ్యల్ ..... బలవంతం;
బలవంతం చెయి; వత్తిడి చెయ్యి
జుండొక్క ..... గుంపులు
తాకద్ ..... బలం; శక్తి,
పొర్రొడ మొటర్ తాకుస్వల్
.....వైమానికుడు
పీసారంగ్ పియ్యి మత్తమాంది
... ఆయుధాలతో ఉన్న సిబ్బంది

4.8.3.6.1. సేన, సైన్యం

జువన్కె న గుబ్బ ..... సేన దళం
సేవ ..... సేవ; సేవచేయడం

4.8.3.6.2. నావికాదళం, నౌకాదళం

రూక దలం ..... నౌకా దళం
రూక వాలె ..... ఓడవాడు
సమ్మర్ ..... సముద్రము

4.8.3.6.3. వాయు దళం

పొర్రొడ మొటర్ దలం
.....వాయు దళం
వడి ..... గాలి

4.8.3.6.4. సిపాయి, సైనికుడు

సార్ని ..... క్రమం; వరుస; వరుసగా

4.8.3.6.5. గూఢచారి

కబుర్ తర్వల్ ..... సమాచారము
అందించేవాడు

4.8.3.6.6. కోట, దుర్గం

డజల్ మన్ ..... ఎత్తుగా ఉండు

బచ్చె మాయ్యల్ జాగ

..... కాపలా చోటు
బునది ..... పునాది

4.8.3.7. ఆయుధం, సాధనం, చెయ్యి

కాట్య .....
కోడ ..... తుపాకి ట్రగ్గర్
గుంతి ..... బాణము; విల్లు బాణం
గొర్క ..... బల్లెము
జుమియ ..... కత్తి
తల్యర్ ..... కత్తి
పాలకమల్ ..... ఇంద్రధనుస్సు
పుకీ కీ- ..... తుపాకి కాల్పుట
బొండె ..... తుపాకి
బొండె గొట్ట ..... తుపాకి గొట్టం
బొండెన చంచి ..... పిస్తోల్ నంచి
పీసార ..... పని ముట్లు

4.8.3.8. ముఖ్యంగా యుద్ధ కాలంలో
వలె బలవంతంగా దోచుకొనుట,

కొల్లగొట్టు

కల్పి సాన్ ..... దోచుకొనిపో
వొప్పి వాట

..... కొల్లగొట్టు; పగలగొట్టు
సమ్మర్ తగ కల్యల్

..... సముద్రంలో దొంగ తనం

4.8.4. ప్రశాంతం, శాంతి

సాంత్ కీమ్ ...సాంతి యుత పరుచు
సాంతన్న ..... నిర్మలమైన
సాంతెమన్వల్ శాంతితో ఉండడం
సాంతి ..... ఓర్పు; సాంతి
సాంతి తె మన్వల్ ..... మంచిగా

4.8.4.1. చివాట్లు, చివాట్లు పెట్టు,
తిరస్కరించు, తిరస్కారం,

మందలించు, మందలించు

డాండె ..... తిరస్కరించు
తెండినాట ..... తిరస్కరించు
వట్టియ్ ఇన్ ..... తిరస్కరించు

4.8.4.2. తప్పు ఎత్తి చూపడం

గల్లి తొహ ..... తప్పు చూపు

4.8.4.3. అనిపించడం, శాంతిచెయ్యి

ఇందున్వల్ ..... అనిపించడం
తాపి కీమ్ ..... బుజ్జగించు

4.8.4.4. ఒప్పుందమును గాని,
రాజీనిగాని కుదుర్చుకొనుటకు

మరొకరితో సంప్రతించుట, రాజీ,
చర్చించు, సంప్రదించు

వడ్కన ..... చర్చించు

4.8.4.6. పశ్చాత్తాపం

చుక్ చుకె మా- .పశ్చాత్తాప పడడం

4.8.4.8. శాంతపరువు

4.8.4.8.1. పోట్లాట ఆపండి

జుగ్గ ఆపునట్ ..... పోట్లాట ఆపండి
సాంతిసీమ్ ..... మంచిని ఇవ్వడం

4.8.4.9. రాజీ చెయ్యి, సమాధానం

చెయ్యి, సమాధానపడు

జువట్ వెహ ..... జవాబు చెయ్యి
మర్ల నిద్ది కీమ్ ..... పునఃస్థాపించు

4.9. మతం

జాతిత రీతి ..... జాతి పద్ధతి
పేన్ద దయ్య మన్వల్ ..... దైవ ఆనే
పేన్ద పొరొల్ ..... దేవుని పేరు
బక్తి వాలె ..... భక్తుడైన
మా జాతిత్ దాత్ ..... మతపరమైన

4.9.1. దేవుడు

అవ్వల్ ..... పోచమ్మ దేవత
ఆకి ..... ఆకు; గ్రామదేవత

ఆబర్ పేన్ ..... నింగి దేవుడు
కాల్ గార్- ..... దీవించడం; దేవుని

మొక్కడం; మొక్కు
కోడల్ పేన్ ..... నృత్య దేవతపేరు

జెయ్యుర్ .....
నాగొబల్ ..... నాగు దేవుని పేరు

పెర్న పేన్ ..... పెద్ద దేవుడు
పేన్ ..... దేవుడు; దేవుని స్థలము

పేస్టన్ పూజ కీంతెర్

..... దేవుని పూజ చేస్తారు
పేస్టన్ యేర్ మిహ్వల్ ..... దేవుని
 స్నానం చేయించవడం
బీమల్ ..... బీము దేవుడు
మనెమల్ పేన్ ..... మైసమ్మ దేవుడు
యేత్త ..... దేవుని పేరు
సత్తిపేన్ ..... దేవుని పేరు
సమ్మిన్ డగుర్
 ..... అన్నింటి కన్నా పెద్దది

4.9.2. అతిమానుష

పేన్కె ..... దేవతలు
పేస్ట జాగ ..... దేవుని చోటు
హన్మంతల్ పేన్
 ..... హనుమాన్ దేవుడు

4.9.3. మతధర్మ శాస్త్రం

4.9.3.1. పరిశుద్ధ గ్రంథం

చర్న ..... చరణం
చొకొట్న గొస్టి ..... మంచి మాట

4.9.4. అద్భుతం, ఆశ్చర్యం, మానవాతీత శక్తి

జీవదన్ సుటికియ్యల్ ..... అహింస
మయడ్ ..... మాయాజాలం
వెరిసల్ జోర్ ..... అద్భుత శక్తి
హేతు కియ్యల్ ..... ఊహించడం

4.9.4.1. ఇంద్రజాలం, మంత్రవిద్య

బోరడి ..... దెయ్యం
యేమ్ దర్మ రాజల్ ..... యముడు
వాగటి ..... పులి మీసం
సోదెంగ్ కరివల్ ..... మంత్ర విద్య

4.9.4.3. అనుగ్రహించు, ఆశీర్వదించు, దీవించు, వరం పొందు

ఆసిర్వాద్ ..... దీవించు
మిటున్- ..... తిలకం

4.9.4.4. ఉసురు, తిట్టు, శపించు, శాపం

ఆడంగ్ మంతంగ్
 ..... ఉసురు కలిగించడం
గాడ్వ ..... తిట్టు
రాంగ్ సిమ్ ..... తిట్టుకో
సాప్ యేత్వల్ . శాపం తీసుకోవడం

4.9.4.5. విధి

అవకాన్ ..... అవకాశం
పేస్ట ఆస ..... దేవుని కోరిక

4.9.4.6. కాలజ్ఞానం, భవిష్యద్వాక్యం

బవిస్య వెహ్వల్
 ..... రాబోయే ముందు చెప్పడం
వాయ్యడున్ మున్నె వెహ్వల్
 .... రాబోయే ముందుగా చెప్పడం
వాయ్యల్ అద్ మున్నె వెహ
 రాబోయే దాన్ని ముందుగా చెప్పు

4.9.5. మతాన్ని పాటించడం

అక్కెదంగ్ ..... పసుపు బియ్యం
కుక్కు కుంకుమ; కుంకుమ గులాల్
గుల్వల్ ..... గులాల్
గొంద ..... మొలత్రాడు
జెండ ..... జెండా
పేస్టన్ నేవ కీమ్
 ..... దేవున్ని నేవచేయడం
బొట్ ..... తిలకం; బొట్టు
హుండి ..... కూడినది

4.9.5.2. ప్రార్థించు, వేడు

పేస్టన్ తర్సో వడ్కవల్
 ..... దేవునితో మాట్లాడడం
వెహ్చి తోహ ..... ప్రకటన చేయు;
 విన్నవించుకో; వ్యక్త పరుచు

4.9.5.3. ఆరాధన, ఆరాధించు, పూజించు, పూజ్యభావం, భక్తి

ఆపతి వాతెకె పేస్టన్ కాల్ కర్
 ఆపద వచ్చి నప్పుడు దేవుని పూజ
కాల్ ఆర్- ..... దీవించడం; దేవుని
 మొక్కుడం; మొక్కు

కోష్టు ..... మూల
పాట వార్వల్ ..... పాట పడడం
పూజ ..... పూజ
రామ్ రామ్ ..... నమస్కారం
సడ్ ..... పండుగ

4.9.5.4. మతపరమైన వేడుక

ఆజుడ్ అస్టన్ స్నానము చెయ్యడం
కాప్రి ..... దేవి నృత్యము
జాతిత నేకి కీమ్ ..... మత పండుగ
 చెయ్యడం
మలెద ..... ఒక రకమైన తీపి; రొట్టె
 ముక్కలు బెల్లం
విద్రింగ్ విత్తనాలు వేసే టప్పుడు పూజ
 చేస్తారు

4.9.5.5. నివేదన, సమర్పణ, బలిఇవ్వు, యజ్ఞం

జడ్డ ..... జడ్డివ్వడం
నివొద్ ..... నైవేద్యము
విదుర్కె- .. నైవేద్యము అర్పించడం
వొప్పున ..... ఒప్పించు
సుజర సిమ్ ..... బలి ఇవ్వు
సుజరంగ్ ..... బలి ఈయడం
సోవ్రెమం ..... అంకితమవ్వ

4.9.5.6. మత పరిశుద్ధత

గంగతె యేర్ తుంగ్వల్
 ..... గంగ స్నానం
తడివల్ ..... చల్లు
పేస్టన్ తెహ్వల్ ..... దేవుని లేపుట
సుదుడ్ కియ్యల్
 ..... కడగడం చెయ్యి; పవిత్రమైన
సోక్వల్ ..... పూయడం

4.9.5.6.1. నిషేధం, నిషేధించిన, బహిష్కరణ, వెలివేయడం, వెలివేసిన

మర్జుస్వల్ ..... మాన్పించడం
వడ్కె వక్సె మన్నొమ్
 ..... మాట్లాడకుండా ఉండం
సీసివతొన్ ..... అప్పగించాను

4.9.5.7. రక్షణం

చొకట్ కియ్యల్ ..... మంచి చెయ్యి

పిసుసీమ్ .....కాపాడు; బతికించు
మల్ల పుట్టుసీమ్ .....మళ్ళీ పుట్టించు

4.9.5.8. మత ప్రయోజనానికి

అంకితం

దయ్యత్ లాగ్నిమన్యత్ .. దైవ ఆనే
నిద్దెయేర్ తుంగ తైలంతో స్నానం
చేయించు

4.9.5.9. ఉపవాసం, పన్నుగా ఉండే

ఉపన్ మన్యత్ .... ఉపవాసం ఉండు

4.9.6. స్వర్గం, నరకం

తడ్డి ..... అగ్ని; మంట
పేన్ద జాగ ..... దేవుని చోటు
స్వర్గ ..... స్వర్గం
సాతేర్ ఊర జాగ
..... వనిపోయిన వారి చోటు

4.9.6.1. పునరుజ్జానం

జీవ మర్ల వాయ్యల్ జీవితానికి తిరిగి
రావడం

దుస్రా జీవ యేత్వల్

..... పునరుజ్జీవింపచెయ్యి
పీచ్చల్ తిరిసి వాయ్యల్ ... సమాది
నుండి తిరిగి రావడం

వెల్లె జెల్ మన్యల్ జీవ చాలా కాలం
ఉండే జీవితం

వెల్లె జెల్ పిన్యల్ ..... ఎల్లకాలం
జీవించడం

సాసి తెద్వల్ ... చావు నుండి లేవడం

4.9.7. మత పరమైన సంస్థ

క్రీవన్క ..... త్రైస్తవులు
హిందువుల్క ..... హిందువులు

4.9.7.1. మత పరమైన వ్యక్తి

కబొడల్ ..... పూజారి
తర్నొ పుట్టె ..... తొడ బుట్టినవాడు
దేవరి ..... పూజారి

పజ్జెయ్ వాయ్యల్ వెంబడించేవాడు
బరొస ఇర్వల్ ..... నమ్మే వాడు
బుంకల్ ..... పూజారి

4.9.7.2. క్రైస్తవం

క్రీవన్క ..... త్రైస్తవులు
పవిత్ర ..... పవిత్రంగా; పవిత్రత
పేన్ద గుడి ..... దేవాలయం
పొరొల్ ఇర్వల్ ..... నామకరణం
చెయ్యి; పేరు పెట్టడం

4.9.7.3. ముస్లిం

తుడ్కల్ ..... ముస్లింవాడు
మసీద్ ..... మసీదు
రంజాన్ ..... రంజాన్

4.9.7.4. హిందూ

పూనజల్లు ..... పునర్జన్మ
హిందు ..... హిందు

4.9.7.5. బౌద్ధం

గుడి ..... దేవాలయం; మందిరం
బుద్ధ జాతి వాలిర్ బౌద్ధ మతం వాడు

4.9.7.6. యూద

డగుర్ మాయ్యల్ ఉద్వేగ రహిత;
పెద్ద వ్యక్తి; పెద్దగా ఉండే

4.9.8. మత పరమైన వస్తువులు

ఉద్భతింగ్ ..... అగ్గర్భత్తీలు
ఉద్వల్ ..... కూర్చోవడం
కాటీ ..... దేవుని ధ్వజం
కుక్కు కుంకుమ; కుంకుమ గులాల్
కోడల్ పేన్ ..... నృత్య దేవత పేరు
గుల్వల్ ..... గులాల్
గునడి ..... గోసాయి; నెమలి టోపి
చవ్రంగ్ ..... దేవుని గద్దె
చహుర్ ..... గోవుల తోక వెంట్రుకలు
జీల ..... గజ్జెలు
టొల్లి ..... పిడక

దుమ్మె ..... హారంలోని దిమ్మె
పూజత సామన్ .... పూజ వస్తువులు
పేన్ మండొవ్ ..... దేవుడు కలిసే చోటు
మటం ... ఆశ్రమం; దేవుడు ఉండే గది
మొక్కొట ..... కపట అవతారం
రోమి (మర్) ..... సేద (చెట్టు)
సల్లె ..... దేవ ప్రతిమ
సాది కీమ్ ..... కొట్టడం

4.9.8.1. ఆరాధ్య వ్యక్తి, ప్రతిమ, విగ్రహం

కాల్క ఆర్- ..... దీవించడం; దేవుని
మొక్కడం; మొక్కు

చెస్రా ..... రూపం
నారెల్ వోహ్యల్

..... కొబ్బరి కాయ కొట్టడం
నిరున్- .... నిప్పు పెట్టు; ముట్టించడం

4.9.8.2. పూజా స్థలం

గుడి ..... దేవాలయం; మందిరం
గుండం ..... గుండం

డివ నిరుస్వల్ ..... దీపం పెట్టడం
తడి ..... దేవులను స్నానం చేయించే
మడుగు

పేన్ ..... దేవుడు; దేవుని స్థలము
పేన్ద రోన్ ..... దేవుని గృహం
పేన్దన్ ఇర్వల్ బుడ్డి
..... దేవుడు ఉంచే కుండ

బొన్ల ..... గద్దె
మటం ... ఆశ్రమం; దేవుడు ఉండే గది

4.9.9. అనాచారం

అన్ ..... సందేశ పరుడు
కప్పి ..... కపటం
కరబ్ ..... చెడు; పాడు
కరుస్వల్ ..... చెప్పడం
దుస్రా జాతి ..... వేరే జాతి
పజ్జెమల్ ..... వెనక్కి వెళ్లడం
పాప్ ..... అపచారం; పాపము
బక్తి మతపిన ... దొంగ బత్తి గలవాడు

5. నిత్య జీవితం

కెయ్యర్ ..... చీపురు
చమ్కా ..... రోలు
బానన్ ..... గృహ పరికరం

5.1. గృహ పరికరాలు

కుంజి ..... తాళం చెవి; తాళము
కేస్కుడ్ ..... నిచ్చెన
గగ్గ ..... బిందె
గడొల ..... చిన్న బిందె
గొట్ట ..... గొట్టం; పైపు
చర్యి ..... చిన్న బిందె
చాకు ..... కత్తి
చుమ్మర్ ..... చుట్ట
జారి .....
టారెల్ ..... కవ్వము
డబ్బ ..... డబ్బా; పెట్టె
డాబుడ్ ..... దండెము
డాల ..... గంప
డువ్ల ..... గంటె
దీసాడ ..... దీపము స్టాండు
పక్కి ..... వెదురు బద్ద
పత్తి ..... బ్లేడు
పేవ్డె ..... నిచ్చెన మెట్టు
బుడ్డి ..... కుండ

5.1.1. కర్ర సామానులు

డువ్ల ..... గంటె
బేంచి ..... బల్ల

5.1.1.1. బల్ల

కుతుల్ ..... పీట
టేబల్ ..... బల్ల
బేంచి ..... బల్ల

5.1.1.2. కుర్చీ

కుతుల్ ..... పీట
కుర్చీ ..... కుర్చీ
జీకసీమ్ ..... ఒరుగు

5.1.1.3. పక్క, పడక, పరుపు

గమ్మి ..... గొంగలి
చాప్ర ..... చాప
జోర ..... దుప్పటి
టావ ..... మంచం కోళ్లు
దుప్పటి ..... దుప్పటి
పాసుడి ..... చద్దర్ / దుప్పటి
లేవ్ ..... పరుపు

5.1.1.4. బీరువా

డుల్లె ..... గుమ్మి
పేమ్ భూమిలో వరి ఉంచు సారంగం
సందొక ..... పెట్టె
సిక్క ..... ఉట్టి

5.1.2. ఇంటి అలంకరణ

ఊన్- ..... ఉప్పొంగే
కొనాడ ..... గూడు
పోటా ..... బొమ్మ
బుగ్గ ..... పుగ్గ
సడపి ..... అలుకుతా నీరు; పెండ

5.2. ఆహారం, బోజనం

టావ్ ..... ప్లేటు అన్నం
బాడి ..... కొరలు

5.2.1. ఆహారం తయారు చేయడం

అట్వల్ కన్ను ..... వంట చేసే గది
అట్వల్ రోన్ ..... వంట చేసే గది
కడ్చుతవ్ .....
కడి ..... మదురం
కాల్లి ..... కల్చు
కాసున్ .. కాగు; మరుగు; వేడి చేయు
కాసున్- ..... వేడి
గంజ్ ..... గంజు
గార్కంగ్ ..... గారెలు
గుగ్రింగ్ ..... గుడాలు
గోటి కి- ..... రుద్దుట
చూన్ ..... పిట్ట

జొమ్మి ..... సోర్వ
డెబ్బ ..... మెత్తగా
డోట్ల ..... తొర్ర
తావ్- ..... తీయడం
నుంగ్ మిర్కుట్ ... నువ్వుల కారం
పిడ్వల్ ..... తయారు అవ్వడం
పిండింగ్ పిండింగ్ ..... మెత్తమెత్తగా
పోయున్ ..... తాల్చుట
మలెద ..... ఒక రకమైన తిపి; రొట్టె
ముక్కలు బెల్లం

ముర్రెంగ్ ..... పుట్నాలు
రంజన్ ..... రంజను
రాందున్ కారల్ ..... వంట వ్యక్తి
రాందున్ కారె ..... వంట స్త్రీ
వత్తంగ్ సవ్వింగ్ ... ఎండిన మాంసం
వేత- ..... ఉడికింది
వేర్ని ..... మట్టి పల్లెం
సాయ్మన్ ..... ఇల్లు ముందు
సారి ..... రొట్టె
హారుక్ కుడ్డుక్ ..... ఇప్ప పువ్వు
కుడుములు

5.2.1.1. వంట చేసే పద్ధతులు

ఉడ్డి కియ్యల్ ..... ఉడికించు
ఉహ్యల్ ..... పెట్టడం
ఊన్- ..... పొంగింది
కర్వంత ..... మాడుతుంది
కారి ఆంత ..... నల్చు అయింది
కూస్కె వల్ ..... రాకుట
తిరుస్వల్ ..... తిప్పడం
పిడ్- ..... ప్యాళాలు చెయ్యడం
పోడ్ని ..... తాల్చుట
బొడ్సల్ ..... కాల్చు
బొడ్స- ..... కాల్చుట
రోబ్యల్ ..... రుబ్బుట
వహ్చా- ..... కాగించడము
వేంత ..... కాలింది; కాలుతున్న
సవ్- ..... పాసి పోవడము
సుర్- . రొట్టెలు తయారు చెయ్యడం

5.2.1.2. ఆహార తయారీలో మెట్లు

ఉక్కి కియ్యల్ ..... ఉడికించు
ఉప్లాన్ .....
గాటి కియ్యల్ ..... మెత్తగా కలుపుట
గాటా ..... అన్నము
గాదుల్ వాత ..... పరిపక్వమైన
గోలి కిమ్ ..... ముద్ద చేయు
చూరి కియ్ ..... ఘాటుగా కలుపు
టుక్కె కియ్ ..... విరగొట్టు
తావ్ వల్ ..... తీసుకోవడం
తెప్పా- ..... చెరుగు
నహ్వాల్ ..... నానబెట్టుట
మిస్తి కీ- ..... కల్పడము
వడియ ..... పొయ్యి

5.2.1.2.1. తోలు, మాను, పెంకు

ఒలవడం, పొట్టు తీయడం, చర్మం

ఉక్క ..... పొలుసు
గోగ్ల ..... పొక్కులు
పొకుల్ వాత ..... బొబ్బలు వచ్చుట
వొడుంగ్- ..... ఒలవడం
వోడు సీ- ..... వొల్చుట
హుక్క ..... పొలుసు

5.2.1.2.2. కల్వంలో దంచడం, పొడి

చేయడం

కొహ్కా- ..... దంచు
గసి కీ- ..... రుద్దడము
గోంజి కియ్ ..... చెరుగుట
చహ్కా ..... రోలు
తుడుస్వల్ ..... తూర్పార
తుస్కా వల్ ..... తోలుచుట
రొబ్బెకల్ రచ్చబండ; రుబ్బే రాయి
రోకల్ ..... రోకలి
వాటి కీ- ..... నూరుట

5.2.1.2.3. పిండి చేయడం

కొస్వల్ ..... వేరుపర్చుట
గిర్ని ..... పిండి మరలో
గోంజి కియ్ ..... చెరుగుట
చక్కి తగ ..... పిండి మరలో
జత్త ..... విసురు రాయి
నోర్వల్ ..... పిండి పట్టడం

పిండి ..... పిండి

5.2.1.3. వంట పాత్ర

కమ్మడ్ ..... సరాతం
కసండి ..... చిన్న బిందె
కుతుల్ ..... పీట
కుండి ..... పూల కుండి
కుర్వి ..... కుండ
కోప ..... చిన్న కుండ
గంజ్ ..... గంజు
గార్ని ..... జల్లెడ
చమ్చ ..... చెమాచు
చాడ్ని ..... జల్లెడ
చిప్టు ..... శ్రవణం
జావ ..... అంబలి
డప్ల ..... చంచా
డాల్ల ..... గంటె
డెబ్బ అట్యల్ గంజ్ .. పాయసం చేసే
గంజు
డోబ్ల ..... తొర్ర
తావ ..... పెనం
తావి ..... పెనము
దెడియ ..... ప్లేటు
బుడ్డి ..... కుండ
వేర్ని ..... మట్టి పల్లెం
సిక్క ..... ఉట్టి
సుక్కుడ్ ..... అన్నం కలిపే కట్టి

5.2.1.4. ఆహార భద్రత

డుల్లె ..... గుమ్మి
పీప ..... డబ్బా
మిస్తి కియ్ ..... కలిపేయు
మురడి ..... గోదాం; సామానుల గది
విక్రి ..... విడగొట్టు
సిబ్బి ..... గుమ్మి

5.2.1.5. భోజనం వడ్డించడం

జేవున్ సియ్ ..... వడ్డించడం
టావ్ సియ్ ..... ఆహారం ఉన్న పల్లెం
ఇవ్వడం
డాల్ల ..... గంటె
డొప్పా ..... డొల్ల
తావ్- ..... తీయడం
పేన్కెనగ ..... దేవుళ్ళకు

మినుంగ్ ..... రుచికరమైన
రుచిత ..... రుచికరమైన
వహ్వా కియ్- ..... వడ్డించడం
వహ్వాయల్ ..... వడ్డించేవాడు
వేర్ని ..... మట్టి పల్లెం
సబ్బతగ ఆహారం తినే సమూహము
సుక్కుడ్ ..... అన్నం కలిపే కట్టి

5.2.2. తినివెయ్యి, తిను, భక్షించు,

భుజించు

గుట్క ..... గుట్క
చుహ్కా వల్ ..... చప్పరించుట
జలు ..... నములుట
జిర్కె త ..... తట్టుకుంది
జేవి . ఆరగించడం; నగర లేదా విందు
అన్నం ఆరగింపు
జేవున్ వహ్వా కియ్ ..... అన్నం పెట్టు
టావ్ ..... ప్లేటు అన్నం
టొడ్డి ..... నోరు
తిన్ ..... తినుట
నాక్ ..... నాకు
మింగ్వల్ ..... మింగడం

5.2.2.1. కరువు, కాటు, కుట్టు,

కొరకడం, ముద్ద, నమలడం

కదియ ..... కొరుకు
కస్క ..... కరుచు
చప్పుడ్ ..... చప్పుడు
జల్వ ..... నమలడం
దాడ ..... అన్న; దవడ; దవడ పళ్లు
పల్ ..... పండ్లతో కొరుకు; పన్ను
బుక్క ..... ముద్ద
మిజ ..... మింగు

5.2.2.2. భోజనం

జేవి . ఆరగించడం; నగర లేదా విందు
అన్నం ఆరగింపు
నెహలి ..... అల్పాహారం
నెహ్రా ..... సద్ది
వీడాకివేలి ..... తమల పాకు

5.2.2.5. ఆకలి, దప్పికగొన్న,

దప్పిగొన్న, దాహంగా

కరు ..... ఆకలి
వట్కె- ..... దాహం

5.2.2.7. తాగు, తాగే వస్తువు,

పానీయం

ఉన్- ..... త్రాగు
ఊత్- ..... పీల్చుకోవడం; పీల్చుట
చుక్కా- ..... చప్పరించుట
తుత్- ..... త్రాగే నీరు తట్టుకుంది

5.2.2.8. తినడానికి ఉపయోగించే

పళ్ళెం

కూడి ..... విస్తరి (ఆకులు)
కోజ ..... గిన్నె
చమ్మ ..... చెమ్మా
తాలి ..... ముంత
దడియ ..... పల్లెం
దెడె ..... పళ్ళెం
పడి ..... చంచ

5.2.3. ఆహార రకాలు

అట్ట గాటో ..... వండిన ఆహారం
కడి ..... మదురం
కోడుం .....
గుర్రింగ్ ..... గుడాలు
పండి ..... ఫలం
ముర్రె ..... పుట్నాలు
లేతొ ..... లేత
హూడంగ్ ..... అటుకులు

5.2.3.1. మొక్కల నుండి ఆహారం

ఊవ్ డేండె ..... చెరకు
కజర్ ..... ఖర్జూరం
కర్బుజ ..... పుచ్చకాయ
కాక్కె ..... దోసకాయ
కారెల ..... కాకర కాయ
కుబ్రై ..... దోసకాయ
కుస్తి ..... కూర
గార ..... ఇప్ప పరక; పరకాలు
గొల్క ..... గొల్క
గొహ్కా ..... గోధుమలు

గోబె .... గోబి; పాన్ గోబె; పూల గోబె
చవ్వెర .....
జాటనేజ ..... అనుప కాయ
డుమ్మెర ..... ఇప్ప పువ్వు
తేర్య ..... బుడిమ్ కాయ
నారెల్ కాయ ..... కొబ్బరి కాయ
పుజర్ గోబె ..... పూల గోబె
పుర్క ..... సార కాయ
పెరెక్ ..... బియ్యము
పెసెల్ డారి ..... పెసర పప్పు
బేండి ..... బెండకాయ
బోదెల ..... చిన్న బుడ్డు కాయ
మిర్కట్ ..... గొడ్డు కారము
మేతింగ్ ..... మెంతి
లసున్ ..... ఎల్లిపాయ
సేజ ..... కాయ
సోయబిన్ ..... సోయాచిక్కుడు

5.2.3.1.1. విత్తనాల నుండి ఆహారం

కోబ్రై ..... కుడుక
గార్కంగ్ ..... గారెలు
గొహ్కా ..... గోధుమలు
చవ్వెర .....
చీచొక ..... చింత గింజ
చెట్టా ..... జొన్న రవ్వ
డారి ..... పప్పు
తీక్క ..... ఆవలు
తూరింగ్ ..... కందులు
నారెల్ ..... కొబ్బరి (చెట్టు); కొబ్బరి
కాయ; టెంకాయ
నుంగ్ ..... నువ్వులు
పీచి ..... పీచు
పుడువ్కె ..... మినుములు
పురున్ సారి ..... బూరె
పెరెక్ ..... బియ్యము
పెసెల్కె ..... పెసరు; పెసలు
బుయ్ నేజ ..... పల్లి కాయ
బూడంగ్ ..... అట్ట
మక్కెంగ్ ..... మక్కలు
మొవెర ..... ఆవలు
యెంజర్ ..... నువ్వుల పొడి
యెంజె ..... గింజ
లెహంగ్ ..... వేలాల
వట్టెడ ..... బటాని

సడయింగ్ ..... చెనగలు
సామ ..... కొర్రలు
నిత్తపండి ..... చింతపండు
నేవ్యంగ్ ..... నేమ్యాలు

5.2.3.1.2. పండు నుండి ఆహారం

కేరెపండి ..... అరటిపండు
బేబ్రైపండి ..... టమాటపండు
మర్క పండి ..... మామిడి పండి
రేజ ..... రేగుపండు
లింబు పండి ..... నిమ్మపండు
సంతర్ ..... నారింజ
నిత్తపండి ..... చింతపండు
నేవ్ పండి ..... అపిల్ పండు

5.2.3.1.3. కూరగాయలనుండి ఆహారం

అంబడిబాజి ..... గోంగూర
కొస్త్రా ..... గుమ్మడి కాయ
కొస్త్రా కాయ ..... గుమ్మడి కాయ
టోట్క ..... బీరకాయ
టోండ్రి ..... దొండ కాయ
పాన్ గోబే ..... ఆకు గోబి
పుర్క కాయ ..... సార కాయ
బేబ్రైంగ్ ..... టమాటలు
మూల మాటి ..... ముల్లంగి
సాప ..... వంకాయ
సాపంగ్ ..... వంకాయ
సాపంగ్ మిర్పంగ్ ..... కూరగాయలు

5.2.3.1.4. ఆకుల నుండి ఆహారం

సమ్మర్ ..... కొతిమీరు
సమర్ పాల ..... కొత్తిమీర

5.2.3.1.5. వేరుల నుండి ఆహారం

కెహ్కా మాటి ..... కందగడ్డ
చక్కర్ మాటి ..... రత్నపూరి గడ్డ
నోస్కా మాటి ..... చిలగడ దుంప
నోస్కా మాటి ..... ఒకరకమైన దుంప
మాటి ..... గడ్డ (దుంప)
మాటిగడ్డ ..... గడ్డ

5.2.3.2. జంతువుల నుండి ఆహారం

ఉద్రి (పెత్తెంగ్) ..... చెదలు; చెదలు
పట్టడం

కాడల్ ..... తేనె; తేనెటీగ; తేనెపట్టు
 కెసుల్ తిన్వల్ ..... మాంసాహారి
 కొర్ సవింగ్ ..... కోడిమాంసం
 గొర్రెసవింగ్ ..... గొర్రెమాంసం
 డగుర్ సమ్మర్తమీన్
 ..... పెద్ద సముద్రపు చేప
 పన్నెతంగ్ కార్క్ ..... కప్ప కాళ్ళు
 మేంజ్ ..... గ్రుడ్డు; గ్రుడ్లు
 సవింగ్ తిన్వల్ .. మాంసం తినడం

5.2.3.2.1. మాంసం

కాండుమ్ ..... మాంసపు ముక్క
 మూర సవింగ్ ..... గొడ్డు మాంసం
 సవి ..... మాంసము

5.2.3.2.2. పాల పదార్థాలు

కొరాప్ ..... మజ్జిగ
 దహి ..... పెరుగు
 పాల్ నియ్ ..... నెయ్యి; పాలు
 వోండి ..... మీగడ; వెన్న

5.2.3.2.3. గుడ్డు వంటకాలు

అట్టమేన్ ..... ఉడికించిన గుడ్డు
 కొర్ మేన్ ..... కోడిగుడ్డు
 మీన్ మేన్ ..... చేప గుడ్డు

5.2.3.3. వంట చేసే పదార్థాలు

అట్కుల్క్ ..... అటుకులు
 అట్వల్ ..... వంట చేయుట
 జొన్న పిండి ..... జొన్న పిండి
 పొహంగ్ ..... పేలాలు
 మక్కె పిండి ... మొక్క జొన్న పిండి

5.2.3.3.1. పంచదార

గోడ్ కియ్యల్ ..... తిప్ప చేసేది
 చమ్మమేన్ సాకుర్
 ..... చంచా నిండ చక్కెర
 దవ్రల్ సాకుర్ ..... తెల్లని చక్కెర
 బేలి ..... బెల్లం
 బేలిత రంగు సాకుర్
 ..... బెల్లం రంగులో ఉన్న చక్కెర
 సాకుర్ ..... చక్కెర; పంచదార

5.2.3.3.2. ఉప్పు

కుస్త్రిగ సావ్వోర్ వాట్వల్
 ..... పప్పు లో ఉప్పు వెయ్యడం
 గాబోతగ సావ్వోర్ వాట్వల్
 ..... అన్నంలో ఉప్పు వెయ్యడం

5.2.3.3.3. మసాలా, సుగంధద్రవ్యం

ఇలజి ..... యాలకులు
 జీర ..... జిలకర్ర
 మీరియంగ్ ..... మిరియాలు
 మేతిబాజి ..... మెంతి కూర
 లప్ప ..... లవంగం

5.2.3.3.4. పులియబెట్టడం

పీట ..... ఈస్టు

5.2.3.3.5. వంట నూనె

కొడ్వింజ్ ...కొవ్వు; కొవ్వుగలవాడు

5.2.3.4. తయారు చేసిన ఆహారం

అట్వల్ ..... వంట చేయుట
 ఉక్తి కియ్యల్ ..... ఉడికించు
 గోవి ..... చిన్న రొట్టె
 జావ ..... అంబలి
 తాయర్ కీత గాబో
 ..... తయారు చేసిన ఆహారం
 పురున్ సారి ..... బూరె
 పుల్సు ..... చారు
 బాజి పాల ..... కూరగాయలు
 బాజి పాలంగ్
 .... ఆకుకూరలు; కూర గాయలు
 మూల మాటి ..... ముల్లంగి
 సారి ..... రొట్టె
 సిత్ర జొమ్మె ..... చారు; పులుసు

5.2.3.6. పానం, పానీయం

ఉన్- ..... త్రాగు
 చెహ ..... చాయి; తేనీరు
 పాన్కం ..... పానీయం
 యేర్ ... ద్రవం; నీరు; నీళ్ళు; స్నానం
 చేయు
 పీడాకివేలి ..... తమల పాకు

5.2.3.7. మద్య పానం

అంగుర్క న కల్ ..... ద్రాక్ష సారా
 కల్ ..... సారాయి
 కేరెపండి ..... అరటి పండు
 తాడి (మర్) . తాటి చెట్టు); తాటికల్లు
 సింది (మర్) .... ఈత (చెట్టు); ఈత
 కల్లు
 హిరుక్ . ఇప్ప (చెట్టు); ఇప్ప పువ్వు
 కల్లు; ఇప్ప పూలు

5.2.3.7.1. సారా తయారీ

కల్ బట్టి ..... సారా బట్టి
 కాసున ..కాగు; మరుగు; వేడి చేయు
 వెడివల్ ..... పొయ్యి

5.2.3.7.2. తాగిన

ఉన్- ..... త్రాగు
 పిదెడ్యల్ ..... త్రాగుబోతు
 వికున్ వేన్న ..... విష పూరితమైన

5.2.4. పొగాకు

చిమ్మి ..... గొట్టం
 చుట్ట ..... చుట్ట; తునికీ ఆకు
 చూరికియ్యల్ ..... నలపడం
 జలు ..... నములుట
 జలువల్ తమ్ముక్ . నమిలే పొగాకు
 తమ్ముక్ ఆకి ..... పొగాకు
 పోయ ..... పొగ
 బీడి ..... బీడిలు

5.2.5. మత్తు-కలిగించే, మత్తు మందు

కారి మత్ ..... నల్లమందు
 గాయింజి ..... గంజాయి
 హపు ..... నల్లమందు

5.2.6. ప్రేరకం, ప్రేరేపకమైన

కాపి (పత్తి) ..... కాఫీ
 చహ పత్తి ..... తేయాకు

5.3. బట్టలు ధరించడం

కప్పి ..... బట్ట
 కప్పి పోండ్వల్ ..... చీర కట్టుట
 కెర్వల్ ..... కట్టుకోవడం; తొడగడం;
 పెట్టుట

కోయకట్ ..... గోండి కట్టు
 దస్తీ ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తీ
 దిక్కి ..... చీర
 నడి ..... నడుము; నడుము పట్టి
 నెర్పుం ..... చెప్పులు
 నేల ..... తువ్వలు

5.3.1. పురుషుల దుస్తులు

ఆంగై ..... చొక్కా
 కమిన్ ..... కమీసు; చొక్కా
 చోర్న ..... చెడ్డి
 జాంగ ..... జాంగ
 దస్తీ ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తీ
 దోత్రై ..... దోతి
 నెప్రుకమిన్ ..... నెప్రు చొక్కా
 పట్క ..... తలపాగ; రుమాలు
 పట్ట ..... పట్టి
 పద్దుర్ ..... అంచు
 పాగొట ..... రుమాలు
 బనిన్ ..... బనియన్
 రుమ్మల్ ..... రుమాలు
 రొప్పా ..... లోపల; లోపల బనీన్

5.3.2. స్త్రీల దుస్తులు

అంచు ..... అంచు
 కాట్ ..... అంచు
 కెర్వల్ ..... కట్టుకోవడం; తొడగడం;
 పెట్టుట
 కోట్ ..... కోటు
 చోరి ..... జాకెట్; రవిక
 జంపర్ ..... జాకెట్టు; రైక
 జేల ..... కొంగు
 లోపి ..... లోపి
 దిక్కి ..... చీర
 మొల్లెర్ ..... మప్పురెల్
 సాడి ..... చీర
 నెట్టనెవ్ ..... కొంగు

5.3.3. సాంప్రదాయక దుస్తులు

పట్క ..... తలపాగ; రుమాలు
 పాగొట ..... రుమాలు
 బహ్రా ..... బహిష్టు; బైట; వెలుపల
 నేల ..... తువ్వలు

5.3.4. ప్రత్యేక సందర్భాలకు దుస్తులు

కర్టడ ..... మగవారు తొడుగుకునే
 గుసడి ..... గోసాయి; నెమలి లోపి
 జగ .....
 లోపి ..... లోపి
 దుప్పటి ..... దుప్పటి
 పడనంగ్ కప్పింగ్ ..... పాత బట్టలు
 బారిత ..... విలువైనవి
 మల్ ..... నెమలి
 సాదలిక్ ..... సామాన్య

5.3.5. ప్రత్యేక ప్రజలకు దుస్తులు

ఆర్నవాలె ..... అద్దాల లోపి
 ఉంది తీర్ ..... అనుక్రమం
 దవ్రల్ ..... తెలుపు
 పోలిన్ కప్పింగ్ ..... పోలీసు బట్టలు
 మకుస్వల్ ..... దాచిపెట్టు
 రాజ కప్పింగ్ ..... రాజ దుస్తులు
 రోజి కెర్వల్ ..... రోజు వేసుకొనేవి

5.3.6. దుస్తుల భాగాలు

ఉక్సుల్ ..... ఉక్కులు
 కమిన్ ..... కమీసు; చొక్కా
 కర్టడ ..... మగవారు తొడుగుకునే
 కాట్ ..... అంచు
 కీస ..... జేబు
 చడ్డి ..... చడ్డి
 చెంగుల్క్ ..... కుచ్చులు
 లోపి ..... లోపి
 పంచ ..... పంచ
 బనిన్ ..... బనియన్
 బావి ..... బ్రా
 లోటి ..... డబ్బు సంచి
 నేల ..... తువ్వలు

5.3.7. దుస్తులు ధరించడం

ఉక్కి ..... ఒక రకమైన వేషధారణ
 కుడున్- ..... తీసి వెయ్యు
 కెర్- ..... తొడుక్కుంది; వేసుకుంది
 గడికియ్- ..... మడత పెట్టుటం
 గూండి ..... చుట్టూతా
 గోల్సాడి ..... చీర
 పోండ్- ..... కట్టుకోవడము

ముచ్చల్ ..... కప్పడం

5.3.9. వస్త్రధారణ శోకు

కలర్ ..... రంగుల
 చోరి ..... జాకెట్; రవిక
 తీర్ తీర్ ..... రక రకాలు
 పూన ..... కొత్త
 మిడ్చవల్ ..... మెరుపు
 సవై ..... ముస్తాబు

5.4. అలంకారం

కప్పింగ్ ..... బట్టలు
 గంటెల్క్ ..... గంటిలు
 గుసడి ..... గోసాయి; నెమలి లోపి
 చక్నే మన్వడున్ ..... దేవుని శాస్త్రం
 చక్నే మన్వల్ ..... సరిగా
 టిక్ల ..... టిక్ల (బొట్టు)
 నడిపట్టి ..... నడుము పట్ట; వడ్డాణం
 పాంజొల్క్ ..... గొలుసులో ఒక రకం
 పుస్తై ..... మంగళ సూత్రం
 మొసార్ ముద్ద ..... ముక్కు రింగు
 సవై మాయ్వల్ ..... అలంకరణ;
 తయారు కావడం
 సింగర్ ..... పచ్చబొట్టు
 సోబతె కియ్యల్ ..... ఆకట్టుకునేలా
 సోబతె దిసంతి ..... అందంగా కనబడుట

5.4.1. నగలు

కడె ..... కడియం
 కుడ్క ..... చెవి పోగు
 కెవి ..... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది
 భాగం; చెవి పోగు
 గడి ..... గడియారము
 గంటెల్ ..... చెవి ముద్దలు
 గాజ్లి ..... గాజు; గాజులు
 గూబెత ముద్ద ..... కర్ణమెడలో హారం
 వీతకి ..... బంగారపు పట్టి
 చెవ్ బాలి ..... కర్ణమెడలో హారం
 జోడ్వి ..... నగలు
 టిక్ల ..... టిక్ల (బొట్టు)
 టిక్కి ..... టిక్కి
 డండ్ ..... మోచేతి కడియం
 తర్పంగ్ ..... నగలు
 తలకాటంగ్ ..... తల పిన్నలు

తాడి ..... పుస్తెలాంటిది
 తాడిజ్ ..... గంటి లాంటి
 తుమ్మకాయ బిల్లజ్
 ..... కాళ్ళ కడియాల
 దస్తి ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తి
 దుమ్మె ..... హారంలోని దిమ్మె
 నత్తి ..... ముక్కు పుల్ల
 పడిగెల్క్ ..... చెవి పోగులు
 పాంజోల్ ..... గజ్జలు
 పుస్తె ..... మంగళ సూత్రం
 పోతి .... నల్లపూసల మంగల సూత్రం
 బాజోబేన్ .....
 మడి ..... మణి పూస
 మల్పట్ట ..... మగవారు తొడుగుకునే
 మార్దము ..... కడియం
 ముక్కెర ..... ముక్కు పుడక
 ముద్ద ..... ఉంగరపు వేలు; ఉంగరము
 మేందోడ తెహ్మా ..... దేహాసగలు
 యెనల్క్ ..... ఆభరణాలు
 సర్రి ..... హారం
 సరి ..... ఎదురు చూచుట; గొలుపు;
 ద్వారం; బాటసారి; మార్గము
 సాక్రి ..... గొలుసు
 సిన్నాం ..... కడియం

5.4.2. అలంకరణ వస్తువులు

ఊటెడ ..... రాసే పసుపు గందము
 కాజుడి కాటుక; కాటుక పెట్టుకోవడం
 కుక్కు ..... కుంకుమ; కుంకుమ గులాల్
 కెర్వల్ ..... కట్టుకోవడం; తొడగడం;
 పెట్టుట
 డిస్టి బొట్టు ..... దిష్టి చుక్క
 తలతోడి ..... తలలో రాసే మట్టి
 బొట్ ..... తిలకం; బొట్టు
 లెహ్మా ..... నగలు
 సుర్మ ..... కాటుక

5.4.3. వెంట్రుకలకు భద్రత

ఊడ్- ..... దూసుకోవడం
 కుప్పర్ ..... పీతాంబర్
 జూడ ..... జడ; ముడి
 తల ఊడ్సి ..... దువ్విస
 తలనొర్వల్ ..... తలంటుకు స్నానం
 చేయడం

పడియ ..... దువ్వెస
 పిడ్చె- ..... తెల్ల వెంట్రుకలు
 బాజీ ..... పాపడ
 మసైమాత ..... కాగిన
 ముద్దకెల్క్ ..... ఉంగరాల జుట్టు
 రండ్ జడంగ్ ..... రెండు జాడలు
 లట్టింగ్ ..... జిడ్డుగా
 వత్తసన ..... ఎండపెట్టుట

5.4.3.1. వెంట్రుకలు దువ్వడం

చక్కె కీమ్ ..... బాగుపరుచు
 జడి కీమ్ ..... దులుపు
 జట్టి ..... జుట్టు

5.4.3.2. వెంట్రుకలకు జడ వేయడం

కొడ్డిజాడ ..... శిక జడ
 చెర్చొండ ..... జడ
 జూడ ..... జడ; ముడి

5.4.3.3. వెంట్రుకలకు రంగు వేయడం

కోబ్రెనియ్ ..... కొబ్బరి నూనె
 గరంజి నియ్ ..... కానుగ నూనె
 నెరొండ నియ్ ..... ఆముదము నూనె
 రగ్గల్ నియ్ ..... ఎర్రని నూనె
 రంగ్- చాయవెయ్యి; రంగు; రంగు
 రంగుల

5.4.3.4. శిరోజాలంకరణ

ఆటి ..... ముడి
 కడ్ మింది ..... కన్ను బొమ్మ
 దాడి తెండ ..... గడ్డం తీసివేత

5.4.3.5. జుట్టు కత్తిరించడం

కత్తెర ..... కత్తెర
 కత్రికియన ..... కత్తిరించుట
 కత్రికియ్యె ..... కత్తిరించేవాడు
 కెల్ ..... వెంట్రుక
 గాలియ్ ..... అక్కరలేదు
 డాండివి ..... మంగలి
 దాత ..... మైజ
 మంగలి ..... మంగలోడు
 మయ్ ..... మంగలి కత్తి

5.4.3.6. గొరుగు, గడ్డం చేయడం

కొరి- .... తీయడం; మోకాళ్లను వంచి
 నాట్యం చేయడం
 దాడి ..... గడ్డం
 మయ్ ..... మంగలి కత్తి

5.4.4. దంత రక్షణ

ఉడివల్ ..... ఉమ్మి వేయడం
 పల్క్ ..... దంతాలు
 పల్క్ గసి కియ్యల్
 ..... పన్ను తోముకోవడం

5.4.5. తైలంతో అభిషేకించడం

చొకొట్ గాడి సీత ..... మంచి వాసన
 నియ్ ..... నూనె
 సోక్వల్ ..... పూయడం

5.4.6. అంగచ్ఛేదం

కొహ్కా- ..... పొడిచింది
 పుట్ మచ్చ ..... పుట్టుమచ్చ
 సిజర్ ..... పచ్చబొట్టు

5.4.7. చేతిగోళ్ళ కొరకు శ్రద్ధ

వహించడం

ఉరుసిమ్ ..... విరుచుట
 కంచి ..... కత్తెర
 తిడింజ్ కున్ రొప్పొమ్మయ్
 ..... గోళ్ళ కింద మురికి
 తిడింజ్ కత్రికిమ్
 ..... గోళ్ళను కత్తిరించు
 తిడింజ్కొన్ కొర్క
 ..... గోళ్ళను కొర్కడమ్

5.5. అగ్గి, అగ్ని, నిప్పు

ఆక్టి ..... మంట జాగా
 ఉజుడ్ ..... వెలుతురు
 కిచెజర్ ..... అడవి చెలరేగే మంట
 కిన్ ..... అగ్గి పుల్ల; అగ్గి పెట్టె
 జార్ ..... జ్వాల
 డగుర్ తడ్డి ..... పెద్దమంట
 డుండ్ర ..... కాలింది
 డుండున్ ..... దహనం
 తడ్డి ..... అగ్ని; మంట

తడ్డి నిరుత ..... నిప్పు అంటింది
 నిరుత ..... ముట్టింది
 నిరున్- .... నిప్పు పెట్టు; ముట్టించడం
 నెహర్ పొత్వల్ ..... తేలికగా మండే
 పటెక ..... టపాకాయలు
 పటెకంగ్ ..... టపాకాయలు
 పొత్- ..... మండించుట; మండుట
 పొత్వల్ ..... మండు
 బగబగ ..... మండు
 బొడ్డుట్ ..... కాల్చు
 మాస ..... అగ్గిపెట్టు
 రోత తడ్డి ..... ఇంటి మంట
 వాటన ..... వెయ్యాలి
 పీస్కుడ్ ..... మంటతో కూడిన కట్టె
 వేయ్యల్ ..... కాలిపోవడం
 వేయొ ..... కాల లేదు
 సోదైడ తడ్డి ..... పొయ్యి మంట
 హోరి ..... మంటలు లేవడం

5.5.1. అగ్గి ముట్టించడం

కచెడ ..... చెత్త; చెత్త చెదరము
 కామ్ వాయె అద్ ..... పనికి రానిది
 కాసునియ్యల్
 ..... మరగపెట్టు; వేడి చేయడం
 కిన్ ..... అగ్గి పుల్ల; అగ్గి పెట్టె
 జక్మక్ ..... చెకుముకి రాయి
 దొస్వల్ ..... పెట్టడం
 నిరుత ..... ముట్టింది
 పొత్- ..... మండించుట; మండుట
 పొలాద్ .....
 మాన్- ..... నిప్పు చేయుట
 మిన్జుల్ ..... నిప్పురవ్వ

5.5.2. మంట మండించడం

ఆర్త తడ్డి ..... చల్లార్చిన మంట
 ఉహ్కావల్ ..... ఊదడం
 కెయ్యంగ్ ..... కట్టెలు
 కోలుస్వల్ ..... సానపెట్టడం
 గొక్కజ్ ..... నిప్పు రవ్వలు
 టురెట ..... కంది కట్టె
 సీర్ ..... బూడిద
 సీర్ మిస్టి కీమ్ ..... బూడిద కలుపు
 పిహ ..... ఆర్చు
 బప్రా ఊమ ..... బయటికి లాగు

రీక్వల్ ..... విసరడం
 వోయ్యల్ . తీసుకుపోవడం; రవాణా

5.5.3. మంటను ఆపడం

ఆరుస్వల్ ..... చల్లార్చుట
 తోడి వాట్నీ ..... మట్టి కప్పి
 పిర్త ..... ఆరిపోయింది
 పిహ ..... ఆర్చు
 పిహ్- ..... ముయ్యి కప్పి
 పిహ్యల్ ..... ఆర్చడం
 పిహ్యల్ మొటర్
 ..... అగ్ని మాపక వాహనం
 పొప్రా ..... బకెట్టు; బొక్కెన
 యేర్ వాట్వల్
 ..... నీరు వెయ్యడం; నీరుచల్లుట
 వాట్నీ ..... పోసి

5.5.4. కాలు, కాల్చు, దహించు,

నిప్పుగాయం, మండు

కమ్మిఆత ..... తగ్గింది
 కరుత ..... మాడిపోవడం
 జగ జగ మిడ్స్ వల్
 ..... జగ జగ మెరుపు
 డుండ- .కాలబెట్టుట; కాలిపోయింది
 తడ్డిత గావ్ ..... నిప్పుగాయం
 తడ్డితగ మన్వల్
 ..... మంటలో ఉండటం
 దినంత ..... కన్పిస్తుంది
 దుబ్బ దుబ్బ ఆ-
 ..... దుబ్బ-దుబ్బ అయింది
 నిర్వొ ..... మండుట లేదు
 నిరు- .... ముట్టించడం; ముట్టించుట
 నిరుత ..... ముట్టింది
 నేండ్ర ..... బతికింది
 పున్ ..... గాయం; పుండు
 పొత్వల్ ..... మండు
 బగబగ ..... మండు
 బొడ్డుట్ ..... కాల్చు
 బొమ్మి పొత్వల్ ..భూమి మండటం
 మడుత ..... మాడింది
 వెర్స్- ..... కాల్చుట
 వేతజాగ ..... కాలినచోటు
 వేంత ..... కాలింది; కాలుతున్న

వేమ్ ..... కాలు

5.5.5. మంటలు వేటిని ఉత్పత్తి

చేస్తాయి ?

అట్వల్ ..... వంట చేయుట
 ఆక్తి ..... మంట జాగా
 కారి ఆత ..... నలుపు అయింది
 కోర్నె ..... బొగ్గు
 కోర్నెంగ్ ..... బొగ్గు
 గొక్కజ్ ..... నిప్పు రవ్వలు
 చిమ్న ..... దీపము
 తడ్డిత నాంద్ ..... అగ్ని చప్పుడు
 తిర్నె ..... బూడిద రంగులో
 సీర్ ..... బూడిద
 పొర్రా పొర్రా పొత్వల్ పైపై మండుట
 పోయ ..... పొగ
 పోయ ..... పొగ
 బూడ్ తూరంతంగ్ .. క్రింద పడటం
 రంగ్నె మంత ..... రంగులో ఉన్న
 పీస్కుడ్ ..... మంటతో కూడిన కట్టె
 వేడ్చి ..... కాంతి; వెలుగు; వెలుతురు

5.5.6. ఇంధనం, వంటచెరుకు

అట్ట ..... వంట చెయ్యి
 కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న
 పందిరి; కలప
 కట్టెంగ్ ..... కట్టెలు; వంట చెరుకు
 కట్టెంగ్ పయుస్వల్ కట్టెలు చీలడం
 కారి కాగుత్ ..... నల్లని కారితము
 కెయ్యు ..... కట్టె
 కోర్నె ..... బొగ్గు
 గోమెర ..... పిడక
 చిమ్న ..... దీపము
 జల్కర .... ఇత్తడితో చేసిన దీపముల
 సమూహము
 డిజిల్ ..... డిజిల్
 తోడినియ్ ..... మట్టి నూనె
 సీర్ ..... బూడిద
 నెరొండ నియ్ ..... ఆముదము నూనె
 పెట్రోల్ ..... పెట్రోలు
 పొర్రా తెండ్యల్ ..... పైకి తీయడం
 యెద్ద కట్టె ..... వంట చెరకు
 వొజ్జె ..... మోపు

సాద్దెల్ ..... పొయ్యి

5.5.7. చలిమంటవేసేచోటు, పొయ్యి

ఆక్లి ..... మంట జాగా
కాడి ..... చెత్త; పుల్ల
చిమ్మి ..... దీపము
డుండ్యల్ ..... మంట చెలరేగడం
తోడిత సాద్దెల్ ..... మట్టి పొయ్యి
నీర్ కియ్యల్ మిసిన్ ..... బూడిద
చెయ్యి యంత్రం
మొమ్ బత్తి ..... కొవ్వొత్తి
వాతి ..... వత్తి

5.6. పరిశుద్ధం

ఉటీకీ- ..... తోము లేదా కడుగు
కప్పిన సబ్బుబిల్ల .. బట్టల సబ్బు బిళ్ల
చొకొబ్ ఇర్ర ..... మంచిగా ఉంచు
తస్కె .....
నార్- ..... కడుగుట
నార్ల ..... తోము
రగ్గికి ..... రాకడం
సుక్వల్ ..... ఉతకడం

5.6.1. పరిశుద్ధం, శుద్ధం చెయ్యి,
కలుషిత, మురికి, మురికిచెయ్యి,
మురికైన

ఊన్- ..... మేగుడు
కరబ్బ ..... కలుషితమైన
కరమాసి మంత ..... ఆచూకి ఉన్న
కొయ్యెనె ఇర్యకెన్ ..... వంక పెట్ట లేని
గమతె మంత ..... మురికి ఉండి
గొహ్మామా- ..... మలినం చేసి
చమ్మి కీ- .....
జడ్ మంత ..... జిడ్డుగావున్న
డాగ్ నెల్లె ..... మచ్చలేని
డాగుల్క వాలె ..... మరకలు గల
సడపి ..... అలుకుతా నీరు; పెండ
సాప్ కీ- ..... పరి బాగుపరుచుట;
బాగుపరుచు

5.6.2. స్నానం చెయ్యి, స్నానం

చేయించు

తలదల్ తుంగ్వల్ తలంటు స్నానం
చేయడం
మిహ్- ..... స్నానము చేయించుట
యేర్ ... ద్రవం; నీరు; నీళ్ళు; స్నానం
చేయు
యేర్ తుంగ్వల్ మాయ్నల్
..... స్నానం చేసే వ్యక్తి
యేర్ మిహ్ ..... స్నానం చేయించు

5.6.3. పాత్రలు తోమడం

బాసన్ ఉసుమ్వల్ గింద .. పాత్రలు
తుడిచే గుడ్డ
బాసన్ నార్వల్ .. పాత్రలు తోమడం
యేతె నార్ల ..... నీళ్లతో కడుగు

5.6.4. బట్టలు ఉతకడం

కప్పింగ్ సుక్వల్ ..... బట్టలు ఉతకడం
కప్పింగ్ సుక్వల్ బండ
..... బట్టలు ఉతికే రాయి
కరబ్ మంత ..... మురికిగా ఉండే
గడి కీమ్ ..... మడత బెట్టు
పీర ..... పిండు
పీర్- పాలు తియ్యడము; పిండడము
పుహ ..... నానబెట్టు
పొండ్ర ..... కట్టుకున్న
మిడుసిమ్ ..... మడుచు
వతుస్వల్ ..... ఎండబెట్టడం
వర్లల్ ..... చాకలి; చాకలి ఆమె
వెడిల్ ..... ముసలివాడు
సుక్- ..... ఉతుకు
సెట్టసెవ్ ..... కొంగు

5.6.5. ఉడ్డ్యడం, కొట్టుకొనిపో,
తుడుపు, ఆరగొరు, పండ్లపార,
పోకిరిగా తిరుగు, పోగుజెయ్యి

కామ్ సెల్వక్ తిరివల్ ..... పోకిరిగా
తిరుగుట
కెయ్యర్ ..... చీపురు
పాసి సాన్ ..... కొట్టుకొనిపో
సాప్ కీమ్ ..... బాగుపరుచు

సియ్యల్ ..... ఇవ్వడం; ఊడ్వడం;
చెల్లించడం
సీమ్- ..... ఊడ్చుట

5.6.6. తుడుపు

ఉన్మో- ..... తుడుచు
ఉసుమ్వల్ ..... తుడిచేది; తుడ్చుట
జడికియ్యల్ ..... దుమ్ము దులపడం
దుబ్బ ..... దుమ్ము; దూళి
వియర్ ..... చెత్త; చెదారం

5.7. నిద్ర, నిద్రపో

ఉందిజోవ్ ..... ఒక నిద్ర
కూర్క- ..... నిద్ర
కూర్క వల్ ..... కురుకుట
జోవ్ ..... నిద్ర
డుక్లి ..... నిద్రలో ఒక బాగం
నర్మ- ..... నిద్రపో
పట్టి ..... పండుకొని
బేవొన్ ..... మతి లేని
మిండ్- ..... పండబెట్టుట; పండుకో
సున్వ్ ..... మబ్బుగా

5.7.1. నిద్రపోవడం

కంజ్ కంతోర్ ..... కల కంటున్నాడు
నర్మంతోర్ ..... పండుకున్నాడు
వెత్తవెత్త ..... క్రింద పైన
మిండ్- ..... పండబెట్టుట; పండుకో
ముడియంతోర్ ..... గుర్తు కొట్టడం
సోకెర ..... పక్కకు

5.7.2. కల, స్వప్నం

కంజ్క వల్ ..... కలలు కనడం
జోవ్ వాత ..... నిద్ర వచ్చింది
నర్మవసంత .నిద్ర పోవాలనిపిస్తుంది
నరుమ్మకి ..... పండుకోలేదు
వయుక్ వాత .... ఆవలింత వచ్చింది

5.7.3. నిద్రలేవడం

కేయట్ ..... పిలుపు
గొగ్గి ..... కోడి పుంజు
చేతో ..... మేల్కొని
చేతో ఆమ్ ..... మేలుకో
చేవె మాతోర్ ..... నిద్ర నుండి లేచుట

తెహా- ..... ఆకారం; లేపు
 తేద్యల్ ..... లేవడము
 దిస్త ..... కనిపించింది
 నర్క ..... రాత్రంతా; రాత్రి
 నరుమ్మి ..... పండుకున్నావా
 నరుమ్మెర్ ..... నిద్ర పోయాడు
 నరుమ్కట్ ..... నిద్ర పోదాం
 పాలాన్ కీ- ..... జాగ్రతంచెయ్యి
 లుంగి ..... లుంగీ
 వడ్కంతోర్ .... మాట్లాడుతున్నాడు
 హలి కీమ్ ..... ఊపు; కదిలించు

5.8. గృహ నిర్వహణ

ఆజి ..... నాన్నమ్మ
 ఊస్- ..... ఉప్పొంగే
 కొత్తంగ్ మక్కుని ఇర్వల్
 ..... డబ్బులు దాచిపెట్టె
 కోడ ..... లోపల
 గూరె ..... మట్టి గోడ
 జవన్ పేడి ..... వయసు పిల్ల
 టాట ..... తట్ట
 టాటింగ్ .తడకలు; పైకప్పులేని ఇల్లు
 డేరింగ్ ..... గుంజలు
 తాకుస్వల్ .నడిపించు; నడిపేవాడు;
 పాలించు

దారుక్ ..... నిట్టెలు
 దులక్ ..... దూలాలు
 దొహ్వల్ ..... కట్టడం; కట్టేవాడు
 పూన గింద ..... కొత్త గుడ్డ
 పేకింగ్ ..... ఆడపిల్లలు
 బేరెంగ్ ..... బేరెలు
 మర్కింగ్ కోడ
 ..... పిల్లలను చూసే వ్యక్తి
 మాచ్యల్ ..... మెత్తడం
 మూలడేరి
 ..... పునాది వేయుటకు గుంజ
 రచ్చ ..... వాకిలి
 రోత కామ్ ..... ఇంటి పని
 రోతార్ ..... ఇంటి యజమాని
 రోన్ నూడ్యల్
 ..... ఇంటి కాపలాదారుడు
 వాసంగ్ ..... వాసాలు
 వెద్దుక్ ..... వెదురు
 వేస్వల్ ..... కప్పడం
 సమ్మిర్ ..... అందరు
 5.9. జీవించు, ప్రాణములతో ఉండే,
 సజీవ, ఆపు, ఉండడం, నిలుపు,
 మకాం
 అక్కొ ..... తాత; తాత మామయ్య

కట్ల ..... ఇంటిసామాను
 కాకి ..... చిన్నమ్మ
 కాకొ ..... అమ్మమ్మ
 కొట్కొ ... కొట్టాము; జంతువుల పాక
 కోడ ..... లోపల
 గంగర్ ..... గంగాళము
 గుజుక్ ..... పెద్ద గంటలు
 గుప్పుడ్ ..... ఒడిసెల
 జిన్గి కీ- ..... జీవనం చేయుట
 జుల్క .....
 టాపుర్ .... చప్పుడు అయే కట్టె గంట
 దాడ ..... అన్న; దవడ; దవడ పళ్లు
 దామ్మి ..... తనుగు
 బాయి ..... అక్క
 మండ ..... పందిరి
 మాడ్సొ ..... మొగడు
 మామ ..... మామయ్య
 మియడ్ ..... కూతురు
 రహమా- ..... జీవించు
 వాపుర్ ..... చేను; భూమి
 సేర్వడ్ ..... తోడు కోడళ్లు

6. పని, కర్తవ్యం

ఆత అదెన్ ..... ప్రభావితం చెయ్యి
 కామ్ కియ్యల్ ..... కర్త; కార్యకర్త;
 చెమబోడు; పని చేయడం; పని
 చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
 నోయ్యల్ .. నొప్పి; నొప్పి కలగడం
 మెహ్నత్ కీమ్ ..... కష్టించు
 హాన్ ..... అలాగ
 6.1. పని, పని చెయ్యి
 కామ్ ..... పని
 కామ్ కీమ్ ..... కర్తవ్యం
 దంద ..... పని
 పగ్రేమాయ్యల్
 ..... విస్తరించటం; వ్యాపించు

6.1.1. కార్మికుడు, పనివాడు,
 శ్రామికుడు
 కామ్ కియ్యె ..... పనివాడు
 గడ్యల్ (గడియల్) ..... సేవకుడు
 గాయిక్ ..... జంతువుల కాపరి
 బూత్యల్ ..... కార్మికుడు
 బూతికియ్యెన్ ..... కూలి పని వాడు
 బూయ్యల్ ..... కూలీ వాడు; కూలీ స్త్రీ
 రోజి బూతి కియ్యె మాయ్యల్
 ..... రోజు కూలీ చేసే వ్యక్తి
 వాడె ..... వద్దంగి

6.1.1.1. చేయితిరిగినవాడు,
 నిపుణుడు
 కయ్ తిరిత వాలె ..... తిరిగినవాడు
 కయ్ కామ్ ..... చేతి పనివాడు
 వొడ్కితోర్ ..... తెలిసినవాడు
 6.1.2. పద్ధతి, విధానం
 కామ్ తుంగ్యల్ ..... పని తీరు
 కార్వయి ..... కార్యము
 తరిక ..... నియమం; నీతి
 బహ్నామని ..... ఏదో రకంగా

6.1.2.1. ప్రయత్నించు, ప్రయత్నం, యత్నం

ఆసి వీడ్డ .....పూర్తి అయ్యింది
కోసినీ కీ- ..... ప్రయత్నము చేయుట
జికర్ ..... ప్రయత్నం
సీకున్ అతఅవ్పొర్ కీమ్
..... నీకు అయినంత చెయ్యి

6.1.2.2. ఉపయోగం, ఉపయోగపడు, ఉపయోగించు, ప్రయోజనం, వాడు, వాడుక

ఆదత్ ఆత ..... అలవాటు పడింది;
అలవాటైంది
ఉప్యోగ్ ..... ఉపయోగం
కామ్ ..... పని
కామ్ సియ్యల్ .... ఉపయోగ పడేది
దోక సియ్యల్ . అన్యాయం చెయ్యి;
మోసగించుట
మంతోర్ ..... ఉన్నాడు
లావి కీ- ..... పెట్టుకోవడము

6.1.2.2.1. ఉపయోగమైన, ప్రయోజనకరమైన

చొకొట్ మంత ..... మంచిగా ఉంది
బయ్ దర వాలెక్ ..... అతి విలువైన

6.1.2.2.2. నిరుపయోగ, పనికిరాని, వ్యర్థ

కామ్ వాయె అద్ ఉపయోగం లేని
చొకొట్ సెల్లెఅద్ .... మంచిగా లేనిది
పడన సామన్ ..... పాత వస్తువు

6.1.2.2.3. దొరికే, దొరుకుతున్న, లభించే, లభ్యమయ్యే

కరిచిలొర్ ..... శిక్షణ లేనివాడు
పుత్తెకె ..... దొరికితే

6.1.2.2.4. వాడిన

కర్చి కీమ్ ..... వ్యయం చెయ్యి

6.1.2.2.6. చెత్త, దుబారాచెయ్యి, పనికిరాని, పాడుచెయ్యి, వృధా, వ్యర్థ

కామ్ వాయెవోర్ . పనికిరానివాడు
కీమడి ..... చెత్త

6.1.2.3. మంచిగా పనిచేయడం

చొకొట్ కామ్ కియ్యల్
..... మంచిగా పని చేయడం
నీక్ సమైమాత అవ్పొర్ చొకొట్
కీమ్ ..... నీకు వీలైనంత మంచిగా
చేయ్యి

6.1.2.3.1. జాగ్రత్తతో కూడిన, నిశిత

కియన ఇంజెర్ కీతోన్
..... కావాలని చేసిన
చొకొట్ హేతు కీమ్
..... మంచిగా ఆలోచించు
మెహ్నత్ కియ్యల్
..... ఇబ్బంది పడటం

6.1.2.3.2. కష్టపడడం

దుక్ లావి కీ- .....

6.1.2.3.3. తీరికలేని, పనిలో ఉండు

కామ్నగ మన్ ..... పనిలో ఉండు
వెల్లెన్ కియ్యల్ మంత ..... ఎంతో
చేయవల్సి ఉంది

6.1.2.3.4. అధికారం, విద్యుత్తు, శక్తి, సత్తువ, బలం

కరంట్ ..... విద్యుత్తు
కువ్వత్ ..... శక్తి
జోరై ..... జోరుగా; బిగ్గరగా; వేగం

6.1.2.3.5. పూర్తిచెయ్యి, సంపూర్ణముచెయ్యి

చిల్కె ..... మొత్తం అయింది; సమస్తం
పూర మహ ..... పూర్తిచేయు
మత్తయ్ ..... సంపూర్ణ
మార్- ..... అయిపోయింది

6.1.2.3.6. ఆశగల, గాఢ వాంఛ కలిగిన

డగ్గి కీసి సొత్త ..... దూసుకుపోయే

దిల్ మంజి ..... ఆశ గల
పొట్టి ..... పొట్టిగా

6.1.2.4. చాలా చెత్తగా పనిచేయడం

కరబ్ కామ్ కియ్యల్
..... చెడు పని చేయడం
గలిజ్ కామ్ కియ్యల్
..... చెత్తగా పని చేయడం
నెహార్ కామ్ కియ్యల్
..... మెల్లగా పని చేయడం

6.1.2.4.2. బద్దకం, సోమరి

బతయ్ కియ్యకెన్
..... ఏమి చేయకుండా
లెండల్ ..... మొండి తీరు

6.1.2.6. తయారు చెయ్యి, సిద్ధపరువు

తయర్ ఆయ్యల్
..... ఏర్పడు; తయారు అగుట
తయర్ కి ..... తయారు కావడం;
తయారు చెయ్యి
తెగ్గిర్ ..... తెగించాడు
నివైమా-
.... తయారు చేయ్; తయారైనది
బద్దెమని తయర్ కియ్యల్ .. ఏదైనా
తయారు చెయ్యి
రమ్నక్ కీ- ..... పేర్చడం
సప్రీకీ- తయారవు; తయారు చేయు

6.1.2.7. ఆచరణలోకి వచ్చే, ప్రభావవంతమైన

తయర్ కీతమాల్ ..... చేసిన వస్తువు

6.1.2.8. సమర్థ, కరణం, దక్షతగల, ప్రయోజనకరమైన

బద్ టేమ్ ..... ఏ సమయం

6.1.2.9. అవకాశం, తరుణం, సమయం

సాంచ్ ..... అవకాశం

6.1.3. కష్టం, క్లిష్టమైన, అసంభవమైన, అసాధ్యమైన

కటిన్ ... ఇబ్బంది యైన; కఠినమైనది

6.1.3.1. సులభమైన, సులువైన, సంభావ్య, సాధ్యమైన

మీరి కియ్యల్ ..... కూడికలు; జమ చెయ్యడం; నేకరణ మెయ్యి తోహా ..విజయం చేయుము మెయ్యి సాడివల్ ..... గెలుపొందు

6.1.3.4. అనుకూలం, ప్రయోజనం, లాభం, లాభం కలగచెయ్యి

మీరి కియ్యల్ ..... కూడికలు; జమ చెయ్యడం; నేకరణ మునాప ..... లాభం లాన్ ..... నష్టం నష్టిమ్ ..... అన్ని

6.1.4. ఉద్యోగం పై ఇష్టత

నీ కామున్ దాత్ ..... నీ పనిలాగా బయ్ చొకొబ్ రుచి ..... రుచిగా

6.1.5. నిరుద్యోగస్థ, పని చేయని

కామ్ కియ్యోర్ వోర్ ..... పని చెయ్యనివాడు కామ్ సెల్లె ..... పనిలేదు కామున్ సూడ్యల్ ...పర్యవేక్షకుడు

6.1.6. చేతితో చేసింది

కయ్ కీత ..... చేతితో; చేతితో చేసింది కెయ్ కామ్ కియ్యో ..... చేతి తో పనిచేసే వాడు

6.1.7. కృత్రిమమైన

ఇట్టాన్ ..... ముట్టను

6.1.8. అనుభవంగల,

అనుభవశాలియైన

6.1.8.1. అలవడింది

అల్యబ్ ఆత ..... అలవడింది

6.2. వ్యవసాయం

కాన్ కార్ ..... వ్యవసాయం కేతి కామ్ ..... వ్యవసాయం యెద్యల్ ..... పోత పోయడం వీత్- ..... విత్తుట

6.2.1. పంటలు పండించడం

పంట పండుస్వల్ ..... పంట పండించడం పండున ..... పండించు పోసి కీమ్ ..... పెంచు బంజడ్ ..... ఎక్కువ గడ్డి మూర్త ..... నిండి వాడి ..... తోట వాడి కియన ..... తోట చెయ్యడం వోపంగ్ ..... మళ్ళు హిక్తి ..... ఉపాయం; యుక్తి

6.2.1.1. ధాన్యం పండించడం

ఊడ్- ..... దున్నడం; దున్నడం కడ ..కల్లం; కల్లము చదును చేయుట కహ్వల్ ..... కొలవడం కాపున్ ..... పత్తి కున్ని కామ్ ..... వ్యవసాయము కేప్- కాపల గాయడం; కావలి వాడు చాడె ..... జొన్న జొన్నలు డవ్ర ..... దొర డుండుస్వల్ ..... కాలుపుట తిప్పన్ ..... గొర్రు తుడుస్వల్ ..... తూర్పార తూరి ..... కంది దానంగ్ పండుస్వల్

..... లను పండించడం పండుస్వల్ ..... పండించడం పుడ్ పుల్క్ ..... మినుములు పుంజ ..... కుప్ప పెసెల్క్ ..... పెసరు; పెసలు పొద్దెల పాయ్యల్ . పొదలు కొట్టుట మిర్చంగ్ ..... మిరపకాయలు యెద్యల్ ..... పోత పోయడం యెహ్వల్ .... కలుపుట; నృత్యం చెయ్యడం

యేర్ వాట్యల్

.....నీరు వెయ్యడం; నీరువల్లుట రాసెడ ..... చదును చేయడం లనుడ్క్ ..... ఎల్లి గడలు వంజి ..... వరి విస్వల్ ..... బంతి

6.2.1.1.1. వరి పండించడం

ఉర్స్- ..... నాటడం; నాటుకోవడం రోప్ ..... నారు రోప్ ఉర్స్ వల్ ..... నారు నాటడం వంజింగ్ ..... వంజింగ్ పండుస్వల్ ..... వడ్లు పండించడం వంజింగ్ యెద్యల్ ..... వరి పోతలి వెల్లె వంజింగ్ ఉర్స్ వల్ ..... వరి పంట నాటడం

6.2.1.1.2. గోధుమ పండించడం

యేర్ నిహ్వల్ ..... నీరు నింపుట వీత్- ..... విత్తుట

6.2.1.1.3. మొక్కజొన్న పండించడం

డొడ్డె ..... కంకి నిహ్వల్ ..... నింపుట; ముదిరింది పండున ..... పండించు పొట్ తెండ్యల్ ..... పొట్టు తియ్యి బరమాయ్యల్ ..... నిండుగా మక్కె ..... మక్క కంకులు; మొక్కజొన్న సెన్ ..... కంకి

6.2.1.2. వేర్లు పండించడం

అల్లం ..... అల్లం గడ్డ తెర్నల్ ..... పీకడము నోస్కమాటి ..... చిలగడ దుంప వేలిమాటింగ్ ..... తీగ దుంపలు సీర్ మాటింగ్ ..... వేరు దుంపలు

6.2.1.2.1. బంగాళా దుంపలు

పండించడం ఆలు గడ్డంగ్ .... ఆలు గడ్డ; బంగాళా దుంపలు

6.2.1.3. కూరగాయలను పండించడం

కొరింగ్ ..... చిక్కుడు; చిక్కుడు
కాయలు
టమటన వాడి ..... టమాట తోట
టెట్రెంగ్ ..... అలచింత
బేండింగ్ ..... బెండ కాయలు
మీరియంగ్ ..... మిరియాలు
మూల మాటీ ..... ముల్లంగి
వట్టెడ ..... బటాని
సాప పండి ..... పండు వంకాయ

6.2.1.4. ఫలం పండించడం

అంగుర్క ..... ద్రాక్ష పండ్లు
పండిన రస్స ..... పళ్ళరసం
మర్క ..... మామిడి పండ్లు
సిత్త పర్కె ..... సీతాఫలం

6.2.1.4.1. ద్రాక్షలను పండించడం

అంగుర్ ..... ద్రాక్ష
అంగుర్క న కల్ ..... ద్రాక్ష సారా
అంగుర్క న రస్స ..... ద్రాక్ష రసం

6.2.1.4.2. అరటి పండించడం

గుజ్జి ..... గుత్తి; గెల
పుంగర్ ..... పువ్వు
పోయంత ..... పూయుట

6.2.1.5. గడ్డి పెంచడం

గట్టి దోహ ..... మాటకట్టు
డగ్ ..... కుప్ప
వత్త జాడి ..... ఎండు గడ్డి
హిర్వల్ జాడి ..... పచ్చిక కారుడు

6.2.1.5.1. చెరకు పండించడం

ఊవ్ డేండ్ ..... చెరకు
ఊవ్ లాటి ..... చెరుకు
కుప్పి ..... గుంపు
రస్స ..... రసం
సాకుర్ ..... చక్కెర; పంచదార

6.2.1.5.2. పొగాకు పండించడం

తమ్ముక్ ఆకి ..... పొగాకు

6.2.1.6. పూల పెంపకం

పుజక్ ..... పువ్వు
పుజక్న వాడి ..... పువ్వుల తోట
పుంగక్ కొయ్యల్ ..... పువ్వులు తెంపడం
పుంగక్ పండుస్వల్ ..... పూలు పండించడం
బర్ వా- .....
వాడి ..... తోట

6.2.1.7. చెట్ల పెంపకం

విప్ పియుసిమ్ ..... అతికించు
మర్క పొసికియ్యల్ చెట్లు పెంపకం

6.2.1.7.1. కొబ్బరి పెంపకం

నారెల్ మర్క పొసికియ్యల్
..... కొబ్బరి పెంపకం

6.2.2. నేలను సిద్ధం చేయడం

కుర్ప ..... చిన్న కొడవలి
వాపుర్ చొకొట్ కియ్యల్
..... చేను బాగు చేయడం
వాపుర్ తయర్ కియ్యల్
..... చేను తయారు చేయడం
వాపుర్ పోతం ఆసి మంత
..... చేను సిద్ధం చేసి ఉంది
వోప ..... మడి

6.2.2.1. చేనును శుభ్రంగా చేయడం

జాడి కొయ్యల్ ..... గడ్డిని కోయడం
జాడి తెర్వల్
..... కలుపు మొక్కలు పీకడం
జాడితున్ డుండిసియ్యల్
..... గడ్డిని కాలచడం

6.2.2.2. పొలం దున్నడం

ఊడ్- ..... దున్నడం; దున్నడం
కావ ..... తవ్వు
కాచ్- ..... తవ్వకం; తవ్వేవాడు
తోడితున్ వోహ్యల్
..... మట్టిని మోయడం
వక్కుర్ ..... అరక
వోరి ..... వరుస క్రమం

6.2.2.3. చేనులో ఎరువు వేయడం

కాత్ .....
గొపుర్ ..... ఎరువు
మర్ ..... విషము; విషము డబ్బా
వావై కాత్ వాట్వల్
..... చేనులో ఎరువు వేయడం

6.2.3. భూమిలో మొక్క నాటడం

ఉర్న్- ..... నాటడం; నాటుకోవడం
మర్ తల్ కొయ్య కాంద
..... చెట్టునుంచి కోసుకున్న కొమ్మ
మర్ కున్ కత్రి కియ్యల్
..... మొక్కల కత్తిరింపులు
యెద్- .....
వాట్ ..... వేయుము
విజ్జ ..... విత్తనం విత్తుట; విత్తనము;
వీర్యము
వియ్- ..... విత్తడం

6.2.4. నేలను సాగు చేయడం

పిట్టెంగ్ కేప్వల్ ..... పిట్టల కాపు
పుడ్కె న మర్
..... క్రీమి సంహారక మందు
పోర్నికిమ్ ..... పిచికారీ చేయు
బుజ్జెడ ..... బొమ్మ
రాకి కీ- ..... పెంచడము
లిక్కి

6.2.4.1. గడ్డి కొయ్యడం

కత్తెరతె కత్రి కిమ్ కత్తెరతో కత్తిరించు
కుర్ప ..... చిన్న కొడవలి
జాడి కొయ్యల్ మిస్సి
..... గడ్డి కోసే యంత్రం
టుక్కె కిమ్ ..... విరగొట్టడం

6.2.4.2. మొక్కలను పీకడం

గడ్డన్ కాచ్చిబప్త్రా తెండ్యల్
..... దుంపలను తవ్వి బయటకు
తీయడం
జాడిత మర్ . కలుపు మొక్క మందు
తెర్- ..... పీకు
యెహ్యల్ జాడి . కలుపు మొక్కలు

సిర్కా నగటల్ బస్త్రా తెండ్యల్

..... వేళ్ళతో పెరికి బయట పడ వేయడం

6.2.4.3. తడుపు, నీళ్లు కట్టు

నల్ల ..... కులాయి; నల్లా యేత కాలువ ..... నీళ్లు కాలువ యేత మిసిన్ ..... జలయంత్రం యేర్ ఆపు సియ్యల్ .. నీళ్లు కట్టడం యేర్ ఆపున ..... నీళ్లు ఆపుకొ యేర్ పార్వల్ ..... జలపాతం; నీటి పారుదల

6.2.4.5. మొక్కలను అజాగ్రత్తగా

చూడడం

ఉయ్యరై మన్యక్ ..... అజాగ్రత్త జాడితున్ బెర్నున్ వ ..... కలుపు మొక్కలను పెరగనివ్వడం మర్రకున్ చొకొట్ సూడ్యక్ మన్యల్ ..... మొక్కలను అజాగ్రత్తగా చూడడం

6.2.5. కోత, పంట, ఫలసాయం

కివ్- ..... తెంపుట కుట్ట ..... కొయ్య కొయ్- ..... కోయడం చక్కర్ మాటితెర్వల్ ..... క్యారెట్లు పీకడం పంటకొయ్యల్ .... పంట కోసేవాడు పండ- ..... పండు పాతి ..... బంతి మక్కెంగ్ కొయ్యల్ ..... మొక్కజొన్న కోయడం మాటిగడ్డంగ్ కొయ్యల్ ..... కండ గడ్డల కోత ముర్త ..... ముదిరిన; ముదురు వంజింగ్ కొయ్యల్ ..... వరి కోత

6.2.5.1. మొదటి ఫలాలు

కొయ్య పంట మొదోల్ తిన్వల్ కోత పంట మొదలు తినడం మొదోల్ పండింగ్ ... మొదటి పండ్లు

6.2.5.2. పంట నష్టం

కరబ్బ విజ్జ ..... చెడు విత్తనం కరు అర్త ..... కరువు పంట నుక్కన్ ..... పంట నష్టం పిర్ వడి ..... గాలివాన పుడిత ..... చీడ పట్టు; పుచ్చిపోవుట పెర్నపిర్ ..... తుఫాను బయ్ కమ్మిపంటపెనిత ..... చాలా తక్కువ ఫలసాయం బేమరి ..... జబ్బు; రోగం; రోగి బేమరి పియ్య ..... రోగం పట్టింది

6.2.5.3. అటవీ మొక్కలను పోగు

చేయడం

కుప్పికిం ..... కూడబెట్టు

6.2.5.4. మొక్కల ఉత్పాదన

కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న పందిరి; కలప కట్టెంగ్ ..... కట్టెలు; వంట చెరుకు బుల్లు ..... జనుము బూడ్ కావ్యల్ ..... కిందికి తవ్వడం మాల్ ..... పంట ముచ్చల్ వాట ..... కప్పి వేయు రబర్ ..... రబ్బరు రోన్ ముచ్చ ..... ఇంటి కప్పి సెవ్వెర్ ..... జిగురు; బంక

6.2.6. కోసిన పంటను సరి చేయుటకు

కొయ్యనున్ చొకొట్ కియ్యల్ ..... కోతను సరి చేయడం కొరినసేజతల్ దానజ్ తెండ్యల్ చిక్కుడు కాయల నుండి గింజలు తీయడం పొట్టెమంతబుయ్ సేజ .. పొట్టుతో ఉన్న పల్లికాయ కాయ మక్కెతల్ పొట్టుతెండ్యల్ ..... మొక్కజొన్న నుండి ఆకు తీయడం మక్కెతల్ విజ్జ తెండ్యల్ ... మొక్కజొన్న నుండి విత్తనాలు తీయడం

మక్కెంగ్ కొయ్యల్

..... మొక్కజొన్న కోయడం

6.2.6.1. ధాన్యం ఎగపోయడం

కుర్మా ..... ఊక పొట్ ..... పొట్టు వెడివల్ కుప్ప ..... ఎగవేసే గంప వెడివల్ జాగ ..... ఎగ పోయడం వెడివల్ బొమ్మి ..... ఎగ పోసే నేల సేతి ..... చాట

6.2.6.2. ధాన్యం గిర్చి పట్టించడం

గొహ్కా ..... గోధుమలు చక్కి ..... గిర్చి జొన్న ..... జొన్నలు దాన ..... గింజ; ధాన్యము నురుసీమ్ ..... నూరిపొయ్యి పిండి పియుసిమ్ .... గిర్చి పట్టించు పెరెక్ ..... బియ్యము రొబ్బ ..... రుబ్బు వంజింగ్ ..... సడయ్ డారి ..... సెనగ పప్పు

6.2.6.3. దంచిన

ఉన్- ..... దంచు కడ . కల్లం; కల్లము చదును చేయుట కొట్టెల ..... గూటె దంచ్- ..... దంచు మార్ లాక్త ..... దెబ్బ విన్- ..... జొన్నలు వేరు చేయడం సర్వ ..... మిగులు

6.2.6.4. పంటను కోసి భద్రపరచడం

గాదె ..... గుమ్మిలో డీండ్వ ..... పోతెనగ ..... బస్తాలలో సిబ్బితగ ..... గుమ్మిలో

6.2.7. రైతు

కున్ని ..... వ్యవసాయము చేసేవాడు కేప ..... కాపు జాగ్గి ..... రాత్రి కాపలా నామ్మల్ ..... అరక సేర్ ..... అరక

6.2.8. వ్యవసాయ పనిముట్లు

ఆరూ ..... ముళ్ళు కర్ర
 కచ్చి ..... ఇనుము; లోహం
 కయ్యర్ ..... రంపం
 కుర్ప ..... చిన్న కొడవలి
 కూస ..... పలుగు
 కొడ్ .....
 కొయ్య ..... కొయ్య
 కోర ..... పార
 గిర్ర .....
 గుత్త ..... గుత్తకు యివ్వు
 చాట్ ..... కమ్చి
 చాడ .....
 జోత ..... జొత్తై
 టాడి కీ- .....
 డప్ర ..... దార
 తిప్పన్ .....
 దాతడ .....
 దోర్న ..... విత్తనాలు విత్తై పరికరం
 నాయ్ జల్ ..... నాగలి
 పాలె .... నాగలికి ఆనుకొని ఉండే కట్టె
 పాప్ప ..... పార
 పాస్ ..... పలుగు
 బడ్ ..... కర్ర
 బడ్డె ..... రూళ్ళ కర్ర; వెదురు కర్ర
 మర్ర ..... విషము; విషము డబ్బా
 మూల ..... కొన; దిశ
 విడ్య ..... అరక లో విడ్య
 నబ్బల్ ..... గడ్డపార
 సెట్టెడ్ ..... కొడవలి
 నేర్ ..... అరక
 సొత్త ..... దుడ్డు

6.2.9. వ్యవసాయ భూమి

వాడి ..... తోట
 వావుర్ ..... చేను; భూమి

6.3. పశు సంవర్ధక శాఖ

కారవొల్వల్ ..... పొదుగు
 కొటుడి .....
 జాప్ ..... ముళ్ళ కంచె
 ముస్కె ..... చిక్కం
 మేస్కె-నగవొల్వల్ ..... పొదుగు

వహ్- ..... ఈను
 సిత్రి ..... గుల్ల

6.3.1. సాధు జంతువు

ఉహ్- ..... తపడం
 గాది ..... గాడిద; పదవి
 గొరై ..... గొరై
 డోహున్ ..... కుడిది నీళ్ళు
 పుయ్ పుయ్ కీ- ముద్దుగా పెంచడం
 మూర ..... ఆవు
 వేసుని ..... ముక్కు తాడు
 సడ ..... పగ్గము తాడు
 సివొడ ..... కాండి కనలు
 హెరై ..... మేక; మేక పోతులు

6.3.1.1. పశువులు

కూటర్ ..... ఊక, మేత
 కొట్కూ ... కొట్టాము; జంతువుల పాక
 కోర్ ..... కొమ్ము; కొమ్ములు
 గావడ్ ..... ఆవుల కొట్టాము; దొడ్డి
 జల్వ ..... నమలడం
 జాడి ..... గడ్డి
 దామ్మి ..... తనుగు
 దూర్ కారియల్ .....
 ..... ముందుకు వహించు
 దొడ్డి ..... జంతువుల పాక
 పాతిపాయ్ కోంద .....
 ..... బంతి కొట్టె ఎద్దు
 పియ్య ..... దూడ; పట్టు
 మంద ... గుంపు; మంద; సమూహం
 మురడి ..... ఆవుల పందిరి
 రొహ్కా- ..... నెమరు వేయడం
 సిర్న ..... గంట

6.3.1.2. గొరై

కారి గొరై ..... నలుపు గొరై
 డాడియల్ గొరై ..... పెద్ద గొరై
 దవల్ గొరై ..... తెల్లటి గొరై
 పొడెల్ ..... గొరై పోతు
 రచ్చెమాతంగ్ ... గుంపుగా ఉన్నవి

6.3.1.3. మేక

టొట్టె హెరై ..... ఆడ మేక
 హెరై ..... మేక; మేక పోతులు

హెరై పిల్ల ..... మేక పిల్ల
 హేరైన్ ఆడవల్ ..... మేకల అరుపు

6.3.1.4. పంది

కరవ్ యేర్ ..... మురికి నీరు
 కోరెల్ ..... కొమ్ములు
 గొహ్లాల్ పద్ది ..... మగ పంది
 టొట్టె పద్ది ..... ఆడ పంది
 పద్ది పిల్ల ..... పంది పిల్ల

6.3.1.5. కుక్క

కర్ ఆత ..... గజ్జి పట్టిన
 కెయైర్ ..... కుయ్యి
 గుర్ ఇన్వల్ ..... గుర్తుమను
 టొట్టె నెయ్ ..... ఆడ కుక్క
 డొండె నెయ్ ..... ఆడ కుక్క
 నాట్నె నెయ్ ..... ఊరి కుక్క
 నెయ్ పిల్ల ..... కుక్క పిల్ల
 నెయ్ నోర్ మాయ్నల్ .....
 ..... కుక్కల వ్యక్తి
 పోరి ..... పిల్ల
 ముహ్చా- ..... మొరగడం
 యెర్రి నెయ్ ..... పిచ్చి కుక్క
 సికరి నెయ్ ..... వేట కుక్క

6.3.1.6. పిల్లి

గొహ్లాల్ వెర్కెడ్ ..... మగ పిల్లి
 మ్యావ్ ..... మ్యావ్
 వెర్కెడ్ ..... పిల్లి
 వెర్కెడ్ పిల్ల ..... పిల్లి పిల్ల
 సికరి ..... వేట; వేటాడు

6.3.1.7. మోసే జంతువు

కోడ పిల్ల ..... గుర్రం పిల్ల
 గాది ..... గాడిద; పదవి
 జవ్వ ..... కాండి
 టొట్టె కోడ ..... ఆడ గుర్రం
 పుహ్- ..... కట్టుట
 లగందోహ ..... కళ్లెం వెయ్యి
 లగం ..... పల్లం
 హత్తి ..... ఏనుగు

6.3.2. భూములలో జంతువులను

మేపడం

కడ్చ ..... చొప్ప; చొప్ప బండి; మేత
 కడ్చ వాట ..... మేత వాయి
 కసటి ..... గంట
 కోద ..... ఎద్దు
 కోదంగ్ గాయిక్ .. ఎద్దుల కాపరి
 గాయిక్ ..... జంతువుల కాపరి
 గుంగుర్ ..... గజ్జెలు
 గొరెక్ గొల్లల్ ..... గొర్రెల కాపరి
 గొల్లల్ ..... గొల్లవాడు
 వారొ ..... ఆహారం; జంతుగ్రాసం;
 జంతువుల (గడ్డి)
 జీల ..... గజ్జెలు
 డోర్కల్ ..... జంతువుల మేపు వారి
 వెండ్రం; జంతువులను కాచేవాడు
 దుడ్డు ..... ధ్వని ఇచ్చే ఇత్తడి గంట
 బస్కాయల్ ..... బర్రెలు మేపేవాడు
 మూరంగ్ గాయిక్ ..... జంతువుల
 కాపరి
 హెర్మింగ్ బస్కల్ ..... బర్రెల కాపరి

6.3.3. పాలు, పితుకు

కొరొవ్ ..... మజ్జిగ
 పాల్ తాలి ..... పాల పాత్ర
 పాల్ ద రోన్ ..... పాల కేంద్రం
 పీర్- పాలు తియ్యడము; పిండడము
 మూర పాల్ ..... ఆవు పాలు

6.3.4. కటికోడు, కసాయివాడు,

నరుకు, సంహరించు, హత్య

తోల్ ..... చర్మము; తోలు
 సవింగ్ కొయ్యల్ ..... మాంసం
 కోయడం

6.3.5. ఉన్ని ఉత్పత్తి

గొర్రె బురజ్ ..... గొర్రెబొచ్చు
 బుచ్చె ..... వొత్తుగ

6.3.6. కోళ్ళ పెంపకం

కార్ ఉద్- ..... పొదుగు
 కార్ వొల్వల్ ..... పొదుగు
 కొర్ ..... కోడి; కోడి పిల్ల

కొర్ గూడ ..... కోళ్ళ గూడు
 కొర్క్ ..... కోళ్ళు
 దొన్- ..... పెట్టడం
 మేస్క్ నగవొల్వల్ ..... పొదుగు
 రాయిసిడి మిట్టు ..... రామచిలుక
 వొహ ..... పగుల గొట్టు; పేలుచ్చ
 సుయ్ కొర్ ... ముల్ల కోడి; సీమకోడి

6.3.6.1. కోడిపిల్ల, కోడిమాంసం

కొర్ గూడ ..... కోళ్ళ గూడు
 గొర్డి ..... కోడి పుంజు

6.3.7. జంతువుల ఉత్పత్తులు

తోల్ ..... చర్మము; తోలు
 బూరంగ్ ..... ఈకలు
 మూర తోల్ ..... ఆవు చర్మం; గొడ్డు
 చర్మం

6.3.8. పశు వైద్యం

జన్వర్ బేమరింగ్
 ..... జంతువు రోగాలు
 జన్వర్ వద్దు ..... జంతు వైద్యుడు

6.3.8.1. జంతువుల రోగాలు

జెబ్బ అవల్ హూప్ మరియు నోరు
 యయల్ వాత . అవుస్ అమ్మ వారు

6.3.8.2. విత్తులు కొట్టిన జంతువు

మూరంగ్ ..... ఆవులు
 సీరంగ్ పాయ్యల్ ..... పుంస్తవం
 పొగొట్టు
 సాంజి ..... వెళ్ళి

6.4. వేటాడటం, చేపలు పట్టడం

పింజొర ..... గూడు; బోను
 మహ్కావల్ ..... వెతుకు
 మీన్క్ పియ్య ..... చేపలను పట్టు
 సికర్ ..... వేట; వేటాడడం

6.4.1. అన్వేషించు, వేటాడు

కేడతె ..... అడవిలో
 కోడ ..... తుపాకి ట్రగ్గర్
 గుట్టనగ సికరి
 ..... కొండలోని వేటాడుట

జన్వర్క్ న కేయ్యల్

..... జంతువులా పిలుపు
 తెల్లద్ గవాట్వల్ . సంపీలో వెయ్యి
 దార్ కియ్యల్ ..... పదును పెట్టు
 నిసన్ పియ్యల్
 ..... గురి చెట్టు; గురి పెట్టడం
 నెయ్క్ నె సికారి

..... కుక్కతో వేటాడటం

పాస ..... ఉరి వేసి
 పొదెలన సికరి ..... పొదలలోని
 వేటాడుట

మక్సి మన్ ..... దాగి ఉండు
 సంర్డి ..... వేటాడు
 సికర్ ..... వేట; వేటాడడం
 సికరి ..... వేట; వేటాడు

6.4.1.1. జంతువును దారికి తీసుకు

రావడం

కొజ్జి ..... అడుగు
 కొజ్జి సూడ్యల్ అడుగులు చూడడం
 పర్చ ..... అస్త్రనివాస గుర్తు
 మక్సి మంజి సికరి ..... దాగి ఉండి
 వేటాడు

మర్తగ కాద కొజ్జి ..... చెట్టుమీద
 పాదముద్ర

6.4.2. బోను

కాచ్- ..... తవ్వకం; తవ్వేవాడు
 చందొడ ..... షికారి వస్తువు
 జార్తగ టట్వల్ వలలో చిక్కించుకో
 టల్- ఇరుక్కోవటం; చిక్కుకోవడం
 టేడ్చ .....
 డూటి ..... బుట్టి
 డొడ్డొతగ అర్వల్ గుంతలో పడటం
 పాస ..... ఉరి వేసి
 పాసతగ గాబొ దొస్వల్ .. ఉరి వద్ద
 ఆహారం పెట్టడం
 మయ్య గెల్చింది; తప్పడం; మిగులు
 మెయ్యి సొడిత తప్పించుకుపోవడం

6.4.3. వేటాడే పక్షులు

గుల్లెర్ ..... గుల్లెర్
 పరిసి సొడిత ..... ఎగిరి పోయింది

మరతగ మక్కి మన్వల్ పిట్టె

..... చెట్లలో దాగి ఉన్న పిట్టె
సికరి కియ్యలిక్ పిట్టెంగ్
.....వేటాడే పిట్టెలు

6.4.4. తేనె పెంపకం

కాడల్ ..... తేనె; తేనెటీగ; తేనెపట్టు
కాడల్ మిరికియ్యల్ ..... తేనె
నేకరించడం

నియ్ గడ్డ ..... తేనె
పూరి ..... తేనె తట్ట
పెర బొక్కి ..... పెద్ద తేనె
బెర్రల్ ..... తేనెపట్టు
మేన్ ..... గుడ్డు
యేరి .....
సుర్యె ..... యేడు తెట్టెల తేనె

6.4.5. చేపలు పట్టడం

గర్రి ..... గాలం
గర్రి వాట ..... గాలం వెయ్యి
జార్ ..... చేపలు పట్టె వల; నెట్
డివ్రల్ ..... చేపలు పట్టె వాళ్ళు
పాడి ..... కట్ట
మీన్క్ ..... చేపలు
మీన్క్ న లబ్బి ..... చేపల చెరువు
లాటి ..... వెదురు బొంగు

6.4.5.1. వలలో చేపలు

పియ్యి వాయ్యల్
..... పట్టుకొని రావడం
మీన్ జారి ..... చేప వల
మీన్క్ పియ్యల్ చేపలను పట్టడం;
చేపలు పట్టడం
వాట్ట ..... వేసిన; వేసుకున్నా

6.4.5.2. కొక్కెములతో ఉన్న చేప

పరివల్ మీన్ ..... ఎగిరే చేప

6.4.5.3. చేపలు పట్టే పరికరాలు

మీన్క్ పియ్యల్ చేపలను పట్టడం;
చేపలు పట్టడం
మీన్క్ పియ్యల్ గర్రి .చేపలను పట్టె
గాలం

6.4.6. జంతువులకు చేసిన పనులు

ఉర్- ..... ఎలుక పంజరంలో పడ్డది
కోందన్ చొకొట్ సూడ్యల్
..... ఎద్దులను మంచిగా చూడడం
గూతె మా- .....
చొకొట్ మెహ్యల్ మంచిగా మేపడం
చొకొట్ సూడ్యల్ ..... జాగ్రత్తగా
చూసుకోవడం; మంచిగా
చూడటం

డాప్ప ..... రాతి బోను
పింజ్రి ..... పంజరము
పోసి కీ- ..... పెంచుకో
బహ్రా మెహ్యల్ .... బయట మేపడం
లక్క ..... లక్క
వరొరొ జన్వర్కున్ మలుసియ్యల్
..... ఒక్కరు జంతువులను
కదిలించడం

6.5. భవనాలలో పని చేయడం

ఇట్కె ..... ఇటుక; ఇటుకలు
కరంట్ ..... విద్యుత్తు
కాచ్- ..... తవ్వకం; తవ్వేవాడు
కామ్ కియ్యె మాయ్నల్
..... కార్మికుడు
కియసిమ్ ..... పని చేయనివ్వు
గమ్మతె ..... చిత్తు; హీనం
గొడ దొహ్యల్ ..... గోడ కట్టడం
చట్టం ..... చట్టం
చుడుర్ రూపం ..... నిలకడ రూపం
చున్న ..... సున్నము
చున్న మిస్తికియ్యల్
..... సున్నపు మిశ్రమము
చేవ్ ..... పట్టి
తాపి మాయ్నల్ ..... తాపి వాడు
తాల వాట్వల్ ... తాళము వెయ్యటం
దొహ్- .... అదుపులో ఉంచుకో; కట్టు
మాచ్- ..... అతికించు
మేస్త్రి ..... కార్మికుడు
రంగ్ వాట్వల్ ..... రంగు వేయడం;
రంగు వేసేవాడు
రోహ్కా నగ కామ్ కియ్యల్
..... ఇండ్లలో పని చేయడం
రోత ..... ఇంటి

రోన్ తయర్ కియ్యల్ ..... ఇల్లు

నిర్మాణవేత్త
వాడె ..... వడ్డంగి
సారువ ..... తాపీ
సూడ్యెర్ మన్
..... పర్యవేక్షించు; వేచి ఉండు
హందక్ ..... అటునుంచి
హబ్రి ఇర్వల్ ..... పక్కకు పెట్టడం

6.5.1. భవనం

కప్పింగ్ ..... గుంత
కంబ ..... స్తంభం
బరొసతె ..... నమ్మకంతో
మన్వల్ రోన్ ..... వసతి గృహం
వాపుర్ ..... చేను; భూమి
వీచ్ ..... సమాది
వొడ్ ..... ఒడ్డు
సమ్మ్య ..... దీప స్తంభం
హాటల్ ..... హాటల్

6.5.1.1. ఇల్లు, గృహం

కేతికియ్యల్ రోన్ ..... వ్యవసాయ
గృహం
తిన్యల్ ..... తినడం
పాట ..... వాసము
బయ్ వెల్లె మజ్జిన రోన్ ..... బహుళ
అంతస్థులోనిల్లు
మన్వల్ రోన్ ..... వసతి గృహం
రాజన రోన్ రాజ గృహం; రాజగారి
ఇల్లు
రోప్పారోప్పానె ..... లోలోపలే
రోనె ..... ఇంట్లోనే

6.5.1.2. ఇళ్ళ రకాలు

గమ్మత్ నయ్ ..... మంచిగా లేదు
గుడ్సె ..... కుటీరం; గుడిసె
గుడెసె ..... గుడారం
చొకొట్న రోన్ ..... మంచి ఇల్లు
టాట్రల్ మండ ..... పెద్ద పందిరి
డేర ..... డేరా
డొడ్డి ..... జంతువుల పాక
పెర్నమూల ..... పెద్దగది
బయ్యెన రోన్ ..... పెండ్లం ఇల్లు

బూడున్క విత్వల్ జాగ

..... కింది నుంచి పరుగెత్తె చోటు
 మండ ..... పందిరి
 రాజన మందిర్ ..... రాజ మందిరం
 రాజన రోన్ రాజ గృహం; రాజగారి
 ఇల్లు
 రాజ్ వాడ ..... రాజ్యము
 సాన్ ..... పో; బయలుదేరు

6.5.1.3. నేల, భూమి, స్థలం, ఆస్తి,

ఆస్తి ..... సంపద
 కామ్ ..... పని
 పిస్వల్ ..... జీవించుట; బతకడం
 మాల్యార్ ..... యజమాని
 వెల్లె ఆగుటి కీమ్
 ..... ఎక్కువ ఆక్రమించు
 వెలుమ్ ..... దడి
 వేడ ..... ఆవరణ; పెరడు

6.5.1.4. ఆవరణ, గజం, దొడ్డి, పెరడు

ఆజ్ దుడీ ..... స్నానము గది
 ఆవర ..... కంచె వెయ్యి
 గావడ్ ..... ఆవుల కొట్టాము; దొడ్డి
 గోడ ..... గోడ
 జోప ..... గల్మ తడక
 డిడ్డి ..... ఇల్లు చుట్టు స్థలము
 పడిద్ ..... బంజారా బీడు; మైదానం
 బస్త్రా ..... బహిష్టు; బైటు; వెలుపల
 మందొల ..... పందిరి
 రచ్చ ..... వాకిలి
 వాడి ..... తోట

6.5.1.5. కంచె వెయ్యి, కాచు, కాపు,

దడికట్టు, గోడ, ప్రహారి వెయ్యి

జాప్ వాట ..... కంచె వెయ్యి
 జోడి కీమ్ ..... అతికించు; కలుపు;
 జతపడు; జతపరచిన
 జోప ..... గల్మ తడక
 బితి దోహ్వల్ ..... గోడ కట్టు

6.5.2. భవన భాగాలు

ఆడె ..... ఆడె కట్టె
 కొనాడ ..... గూడు
 గూరె ..... మట్టి గోడ

జోతడ ..... దూలము
 దులమ్ ..... దూలము
 పాట ..... వాసము
 బునది ..... పునాది
 ముండెల్ తెలుగులో శేరలు, గోండిలో
 మొగ్రెలు
 రూప్ ..... రూపం
 సడ ..... వాసలు

6.5.2.1. గోడ

గూరె ..... మట్టి గోడ

6.5.2.2. పైకప్పు

ఆటెర ..... అటుకు
 దాబ ..... అటక
 నడుమ్ కంబ ..... మధ్య స్తంభం
 పాట ..... వాసము
 పార్రొ ముచ్చవల్ ..... పైకప్పి
 పోయ గొట్ట ..... పొగగొట్టం
 ముంగూర్ ..... ఇంటి వాకిలి
 మేడ ..... వాసాలు

6.5.2.3. తళవరస వెయ్యి, నేల

జాడి చాప ..... గడ్డి చాప
 బూడ్ తార్వల్ ..... తివాచి పరుచు
 బొమ్మితగ వాట్యల్ చాప్ర నేల మీద
 పరిచే చాప

6.5.2.4. తలుపు, ద్వారం

కావడ్ ..... తలుపు
 కుంజి డబ్బ ..... తాళంచెవి
 చీల వాట ..... గడియ వేయి
 చుట్నె సో ..... చివుక్కున పో
 దర్వజ ..... గడప
 మున్నె త దర్వాజ .. ముందు తలుపు

6.5.2.5. కిటికీ

ఆకిన కావడ్ ..... ఆకుల తలుపు
 కిడ్కి ..... కిటికీ
 కిడ్కి పడ్డ ..... కిటికీ తెర
 బస్త్రా సూడ ... బయటకు చూడండి;
 బయటకు చూడు

6.5.2.6. పునాది

కాచ్- ..... తవ్వకం; తవ్వేవాడు
 చొకొట్టు బునది ..... మంచి పునాది
 బండన బునది వడివల్ ..... రాళ్ళ
 పునాది పోయడం
 బునది ..... పునాది
 బునది కావ్వల్ .... పునాది తవ్వడం
 బునది వాట్యల్ ... పునాది వేయడం

6.5.2.7. గది

ఆటెర ..... అటుకు
 కర్నవల్ కోలి ..... అటల గది
 కోడ ..... లోపల
 కోలి ..... మూల
 తిన్వల్ కమ్మ
 ..... అన్నం ఆరగింపు చేసే గది
 బీడ ..... బయట
 మాడి ..... బంగ్లా; బిల్డింగ్
 వోడ ..... దీపం పెట్టె వోడ
 వోస్రి ..... వసరా
 సప్రి ..... చప్పి
 హర్ల ..... గది

6.5.2.8. అంతస్తు, కద

పార్రొ తెర్గ వల్ పయ్రింగ్
 ..... పైకి ఎక్కే మెట్లు
 బూడ్ రెయ్యలిక్ పయ్రింగ్
 ..... కిందికి దిగే మెట్లు

6.5.3. భవన నిర్మాణ సామగ్రి

ఇట్కె ..... ఇటుక; ఇటుకలు
 కీడ ..... మొలలు
 చీకివాత తోడి ..... బంకమట్టి
 చెక్కంగ్ ..... చెక్కలు
 జడ్పు ..... తడక బండి
 టాటి ..... తడక
 డేరి ..... గుంజ
 తెర్గ ..... ఎక్కు
 పత్రంగ్ ..... రేకులు
 పిడ్పు ..... పెంకు
 పిడ్వ ..... తడక
 పూర్త తోడి ..... తడి మట్టి

పౌర్రో ముచ్చెర్ మంతాన్

.....పై కప్పి వేస్తున్న
మొల .....మొలలు
రంగ్ వాట .....రంగువేయి
రోన్ వాట్యల్ వాస
..... ఇంటి కప్పుకు వేసే వాసం
నడపి ..... అలుకుతా నీరు; పెండ
సిమిట్ ..... సిమెంట్

6.5.3.1. భవన నిర్మాణ పరికరాలు

మరియు సంరక్షణ

కీసెర్ మన్ ..... కొనసాగించు
కెయ్యర్ కట్ట ..... చీపురు కట్ట
దూస పియ్య ..... బూజుపట్టింది

6.5.4. ప్రాథమిక సదుపాయాలు

మొద్దోడ సామన్ ..... ప్రాథమిక
సదుపాయాలు
వేలింగ్ ..... తీగలు

6.5.4.1. దారి, బాట

కరబ్ సరి ..... చెడి పోయిన దారి
కాల్ సరి ..... కాలిబాట
కాల్కా న సరి పీడ్వల్ జాగ ..... కాలి
నడకలో దారి దాటే చోటు
పూల్ ..... వంతెన
రోడ్ ..... రోడ్డు
సరి ..... ఎదురు చూచుట; గొల్పు;
ద్వారం; బాటసారి; మార్గము

6.5.4.2. అవధి, పొలిమేర, సరిహద్దు

దూర ..... సరిహద్దు
సివ ..... పొలిమేర; సరిహద్దు

6.6. పని, వృత్తి, వ్యాపారం

కలడి ..... తాటి చెట్టు ఎక్కేవాడు
కల్ ..... సారాయి
కాతి ..... కమ్మరి
కీత సామన్ ..... చేసిన వస్తువు
కుమ్మల్ ..... కుమ్మరి పెండ్లం;
కుమ్మరివాడు
గొర్రెజ్ మెహ్వల్ గొర్రెలు మేపేవాడు
జీవతె మంత ..... జీవముతో ఉన్న;
ప్రాణంతో ఉన్నది

డివ్రల్ ..... చేపలు పట్టే వాళ్ళు
నొమ్మరి ..... ఉద్యోగం
బోయల్ మత్సకారి; మత్స్యకారుడు
మాద్ది ..... మాదిగ
సీపి ..... దర్జి

6.6.1. బట్లతో పని చేయడం

కత్రి కీమ్ ..... కత్తిరించు
కప్పి గింద కొట్వల్ ..... గుడ్డ మీద
కొట్వల్
కప్పి వాట్యల్ ..... బట్టలు వెయ్యడం
కప్పింగ్ కొట్వల్ . బట్టలు కుట్టేవాడు
కొట్- ..... కుట్టు
కొట్వల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు;
పొడ్చడం
చొకొట్ కీత .. మరమ్మత్తు చేయడం
చొకొట్ కీమ్ ..... బాగు చేయి;
సరిచేయు; సరిదిద్దు
టాడి కీ- .....
నుల్క ..... మంచం త్రాడు
నూల్ ..... దారం; నూలు
నూల్ తయర్ కియ్యల్ మిసన్
..... దారం తయార్ చేసే యంత్రం
నూల్ తెండ్యల్ ..... దారం తీయడం
నూల్ సరివల్ ..... నూలు అల్లడం
రుయ్ ..... దూది
సరి- ..... అల్లు
సాలెవాడల్ ..... నేత పని వారు
సీపి ..... దర్జి
సుక్- ..... ఉతుకు

6.6.1.1. బట్ల

గింద ..... గుడ్డ; పేలుక
నెయ్యెన్ ..... నైలాన్
పాజుడ్ ..... బట్టలు
పాలిస్టర్ ..... పాలిస్టర్

6.6.1.2. దారం తీయడం

గాడి కీమ్ ..... గుచ్చు
నూల్ తెండ్యల్ ..... దారం తీయడం
నూల్ తెండ్యల్ మిసన్ . దారం తీసే
యంత్రం
వయ్యర్ ..... తీగ
సిక్క నోడె ..... తాడు

6.6.1.3. అల్లడం, అల్లిక, అల్లే

సరిత ..... అల్లడం

6.6.1.4. బట్ల నేయడం

కప్పింగ్ సరివల్ ..... నేత పనివాడు
వాట్యల్ ..... వెయ్యడం; వేసేవాడు

6.6.2. ఖనిజాలతో పని చేయడం

6.6.2.1. గని తవ్వకం

తాడ ..... తవ్వ
బండంగ్ వొహ్వల్ సుత్తె
..... రాళ్లు కొట్టే సుత్తి
బహన్ మంత ..... ఉద్దేశం
బొమ్మి తాడ్యల్ ..... గని తవ్వడం
సోనెత్ కిర్నో ..... బంగారపు గని
సోనెత్ సాటి తాడ్యల్ .... బంగారం
కోసం తవ్వడం

**6.6.2.2. ఖనిజం నుండి లోహాన్ని పేరు
చేసి శుద్ధి చేయడం**

కత్తల్ తున్ ఉగ్రికియ్యల్ .... లోహ
ధాతువును కరుగబెట్టడం
కొల్మి ..... కొలిమి

6.6.2.3. లోహంతో పనిచేయడం

ఇస్తిరి పాయ్యల్ ..... ఇస్తీ కొట్టడం
కచితున్ చిప్ తుండు సియ్యల్
..... లోహం అతికించు
కాతి ..... కమ్మరి
కామ్ సియ్యె ఆద్ కచ్చి
..... పనికి రాని లోహం
కాసునిమ్ ..... కాచు
కొలున్- .....
చాందితంగ్ కియ్యల్ ..... వెండితో
చేసేవి
డాకలి ..... దాగిలి
నరుమ్ ఆత ..... మెత్తబడు
ముచ్చడ్ సీమ్ ..... పాత్ర ఇవ్వు
వాట్ట ..... వేసిన; వేసుకున్నా
సోనె తయర్ కియ్యల్ వాలె
..... స్వర్ణకారుడు
సోనెత్ ముద్ద ..... బంగారపు ముద్ద

సోనారల్ ..... అప్పులోడు
హీరసంగ్ కియ్యల్ వజ్రాలతో చేసేవి

6.6.2.4. బంక మన్ను తో పని

చేయడం

కుమ్మల్ ..... కుమ్మరి పెండ్లం;
కుమ్మరివాడు

చీకి తోడిత బుడ్డి .. బంక మట్టి కుండ
తయర్ ఆత . ఏర్పడింది; ముస్తాబైన
బుడ్డిపెక్ కీమ్ ..... కుండ విసిరెయ్
బుడ్డివేయు సీమ్

..... కుండను కాల్య పెట్టు
బుడ్డింగ్ తయర్ కియ్యె

..... కుమ్మరివాడు

బుడ్డిన కామ్ ..... కుమ్మరి పని
రూపం ..... ఆకృతి

6.6.2.5. గాజు తో పని చేయడం

ఆర్న ..... అద్దము; గాజు

6.6.2.6. నూనె మరియు వాయువు తో పని చేయడం

కటిన్తెండ .. ఇబ్బందిగా తీయడం;
ఇబ్బందిగా తీయు

గరికియ్యల్ జాగ ..... బాగు చేసే
కర్మాగారం

తెండ ..... తీసినది
నియ్ ..... నూనె

నియ్ తయర్ కియ్యల్ జాగ
..... నూనె కర్మాగారం

నియ్ వాయే లారి

..... నూనె తీసుకుపోయే లారీ

బహ్లా తెండ్యల్ బయటకు తీయడం
మత్ పామ్ ..... పిచ్ కారి

6.6.2.7. రాయి తో పని చేయడం

చెక్వల్ ..... చెక్కటం
చెన్ని ..... ఛానల్

పాల్ బండ ..... పాల రాయి

బండ ..... బండ; రాయి

బండంగ్ కొయ్యె రాళ్ళు కోసే వాడు

బండంగ్ వొహ్యల్ కామ్

..... రాతి కట్టె పని

మేస్త్రి కామ్ ..... తాపీపని

6.6.2.8. ఇటుకలతో పని చేయడం

ఇట్కె కామ్ ..... ఇటుక పని
ఇట్కెంగ్ ఇర్వల్ ఇటుకలు పెట్టడం

6.6.2.9. రసాయనాలతో పని చేయడం

కాసుసియె మినన్ . కాల్సే యంత్రం
బయ్ చుడ్డుసి ..... పరమాణువు
మత్కె వొమ్వల్ ..... మందుల వికృత

6.6.2.9.1. పేలు, పేల్చివెయ్యి,

భగ్గుమను, విస్పోటించు, వెళ్ళగొట్టు

బగ్నె పాత్వల్ ..... భగ్గుమను
బయ్ జోరై వోర్త

..... పేద ధ్వని తో పేలుడు

సాడు సీమ్ ..... వెళ్ళగొట్టు

6.6.3. కర్తవ్య తో పని చేయడం

కట్టె కొయ్యల్ ..... కట్టె కోయడం
కిరెట్కె .....

కీక్ర ..... ఉలి

చీర్ని ..... చిన్న ఉలి

టుక్డెంగ్ కీ- ..... ముక్కలు చేయు

దూగడ ....

పిడి కీ- ..... మర

బారిచ్చ ....

మెసి- ..... పడునుపెట్టు; వాడి చేయు

బండ

వాడె ..... వడ్రంగి

వాడె కామ్ ..... వడ్రంగి పని

6.6.3.1. కలప-నరుకు, జంజాటం,

జంజాటంగా వుండే

కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న
పందిరి; కలప

నట్కె- ..... నరుకు

నట్కెవల్ ..... నరకడం; నరుకుట

మర్తతున్ కొయ్యల్ ..... చెట్టును
కోయడం

6.6.3.2. కలప, వంటచెరకు

కట్టెతె కీత ..... చెక్కతో చేసిన
యెద్దకట్టెంగ్ ..... వంట చెరకు

సీందెర్ ..... సంరాలు

6.6.3.3. కాగితం తో పని చేయడం

కాగుత్న కంపని ..... కాగితపు
కర్మాగారము

6.6.4. కళలు

6.6.4.1. తాళ్లు

గట్టి ..... ముడి; మూట
గట్టింగ్ దోహ్తా నోడె ..... కట్టు కట్టిన
తాళ్ళు

6.6.4.2. బుట్టలు మరియు చాపలు

అల్లడం

అంచె ..... చిన్న గంప
గుర్గుల ..... చిన్న గంప

చాప్ర ..... చాప

టొప్లి ..... గుల్ల

తాడిఆకి ..... తాటి ఆకు

బుట్టంగ్ చాప్ర సరివల్ ..... బుట్టలు
చాపలు అల్లేవాడు

బుట్టి ..... బుట్ట

సుప్లె ..... చిన్న గంప

6.6.4.3. తోలుతో పని చేయడం

చంబరల్ చెప్పులు కుట్టెవాని బార్యు;
చెప్పులు చేసేవాడు

డవ్ ..... డప్పు

డోల్ .. డోలు; డోలు వాయించేవాడు

తోల్ తెండ్యల్ ..... తోలు తీయుట

తోల్దె కామ్ కియ్యల్ .. తోలుతో పని
చేయడం

మాద్ది ..... మాదిగ

వార్తి ..... నాగలి, అరకకట్టె తాడు

6.6.4.4. ఎముకతో పని చేయడం

కోర్ ..... కొమ్ము; కొమ్ములు

బొక్క ..... ఎముక

బొక్కతెకామ్ కియ్యల్ ఎముకలతో
పని చెయ్యడం

సీంగ్ ..... కొమ్ము

6.6.5. కళ, విద్య

చిత్రన కీమ్ ..... చిత్రించు
నకృ ..... చిత్రము
నడ్డుమ్ ..... నడుమన; మాధ్యమం
నమున ..... నమూన
పాటంగ్ వారే ..... కళాకారుడు
బొమ్మంగ్ రెహా .. చిత్రాలు దించడం
బొమ్మంగ్ రెహ్వాల్ ..... బొమ్మలు
గీయడం; రాయిలు చెక్కడం
రంగ్ కీమ్ ..... రంగువేయు
సమ్మర్ దిస్వల్ ..... సముద్ర దృశ్యం

6.6.5.1. గియ్యి, చిత్రించు, రంగువెయ్యి

అడ్యమ్ కీమ్ ..... అధ్యాయనము
చేయు
కాగుత్ నగ కారిక్ గీతొంగ్ వాటె
పెన్నిల్ కా గీతం పై నాలాగ రాసే
పెన్నిల్
కొంకి గీతొంగ్ రెహా .. పిచ్చి గీతలు
గీయు
నకృ ..... చిత్రము
నాన్ కియ్యల్ ..... తుడిచేయడం
పటం ..... పటం
పెన్నిల్ ..... పెన్నిల్
పోటా ..... బొమ్మ
బొమ్మ ..... బొమ్మ
బొమ్మతున్ వర్పించ ..... బొమ్మ
వర్ణించు
సపయ్ కీమ్ ..... బాగు చెయ్యి

6.6.5.2. ఛాయాచిత్రకళ

పూటంగ్ రెహ్వాల్ ..... కెమేరా
బొమ్మంగ్ రెహ్వాల్ ..... బొమ్మలు
గీయడం; రాయిలు చెక్కడం
రంగ్ రంగ్గు సినిమా ..... వర్ణ చిత్రం
గీయడం

రంగ్గు సినిమ ..... రంగుల సినిమా
సినిమ తెండ్యల్ ... సినిమా తీయుట

6.6.5.3. శిల్పాలు చెక్కడం

ఆతొర్ ..... అటువంటివాడు
చెక్కల్ ..... చెక్కటం
బొమ్మ చెక్కల్ ..... శిల్పం చెక్కడం

రూప్సెతయర్ కీతొర్ . ఆకారంగా
ఏర్పరుచు

6.6.6. నేలతో పని చేయడం

కోర ..... పార
చకిన్ కియ్యల్ తనిఖీ; పర్యవేక్షించు
తాడ ..... తప్పు
నాయ్ జల్ ..... నాగలి
బొమ్మితున్ మెలుసియెమిసిన్
..... భూమిని కదిలించే యంత్రం
సబ్బల్ ..... గడ్డపార

6.6.7. నీటితో పని చేయడం

కరంట్ తయర్ ఆయ్యల్ జాగ
..... విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రం
కావ్- ..... తవ్వకం; తవ్వేవాడు
కాల్య ..... కాలువ
కుహి కావ్యల్ ..... బావి తవ్వడం
గరి కియ్యల్ ..... జల్లెడ
డొహా .. జలాశయం; పెద్ద మడుగు;
మడుగు
తడెయ్ కట్ట ..... చెరువుగట్టు
పొహ్రా ..... బకెట్టు; బొక్కెన
బొక్కెన ..... బొక్కెన
యెలక్తిరింగ్ ..... విద్యుత్
యేతజోర్ ..... నీటి శక్తి
యేతటాకి ..... నీటి ట్యాంక్
యేతె కామ్ కియ్యల్ ... నీటితో పని
చెయ్యడం
యేర్ పార్వల్ ..... జలపాతం; నీటి
పారుదల
లబ్బి ..... వాగులో
వర్బల్ ..... చాకలి; చాకలి ఆమె

6.6.7.1. కొళాయిమరమ్మతు

చేసేవాడు

కాల్య చక్కె కీమ్ కాల్య మరమ్మత్తు
చేసేవాడు
గొట్టతల్ యేర్ తూర్వక్ కియ్యల్
..... గొట్టం నుంచి నీరు కారకుండా
చేయడం
గొట్ట పీడి కియ్యల్
..... గొట్టం బిగించడం
ముడుస ..... ముంచు

యేత గొట్ట ..... నీటి గొట్టం
యేత సర్రి ..... నీటి జలదారి
యేర్ సుట్టికీమ్ .. నీళ్ళు విడిచిపెట్టు

6.6.7.2. నీటి సరఫరా, నీటిని ఒక

చోటు నుండి వేరే చోటుకు పంపడం

గొట్ట ..... గొట్టం; పైపు
మడుర్ డొడ్డా ..... చిన్న గుంట
మడుర్ పూల్ ..... చిన్న వంతెన
డగుర్ కాల్య ..... పెద్ద కాలువ
మర్త పాయ్యల్ డబ్బ ..... పంపు
యేత కామ్ ..... నీటి పనులు
యేర్ బేంది కియ్యల్

..... నీలు తీయడం
సీల్కా ..... చిన్న కాలువ

6.6.7.3. నీటి ప్రవాహాన్ని అదుపు

చేయడం

ఆపుసీమ్ ... ఆటంకపరుచు; ఆపడం

6.6.7.4. సముద్రంలో పని చేయడం

సమ్మర్ యేర్ ..... సముద్రం నీరు
సమ్మర్ తగ డెయ్యల్
..... సముద్రంలో దూకడం

6.6.8. యంత్రాలతో పని చేయడం

కచ్చి సామన్ ..... ఇనుప వస్తువులు
మిసిన్ ..... ఇంజను; యంత్రం
మిసిన్ నిబ్బి కియ్యల్ .... యంత్రాలు
తయారు చేయడం
మిసిన్వై కామ్ కియ్యల్ యంత్రాలతో
పని చేయడం
సుద్రి కియ్యల్ . అభివృద్ధి చేయడం;
తయారు చెయ్యడము;
మెకానిక్; నవరించు

6.6.8.1. విద్యుత్తుతో పని చేయడం

కంబ ..... స్తంభం
కరెంట్ ..... విద్యుత్
కరెంట్ హెల్పర్
..... విద్యుత్ కార్మికుడు
కరెంట్ను కామ్ ..... విద్యుత్ పని
వయూర్ ..... తీగ
వారి ..... తీగ; వైరి

6.7. ఆయుధం, పనిముట్లు, పరికరం, సాధనం

కచ్చి వీసార ..... ఇనుప సామాను
 జమియ ..... కత్తి
 వీసార ..... పని ముట్లు

6.7.1. కోసే పరికరం

కత్తెర ..... కత్తెర
 కయ్యర్ ..... రంపం
 చెన్ని ..... ఛానల్
 జమియ ..... కత్తి
 పొహ్ని ..... ఉలి
 రూసి ..... కత్తి

6.7.1.1. రంధ్రాలు చేసే పరికరం

కీక్ర ..... ఉలి
 కొట్టల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు;
 పొడ్పడం
 బర్మ ..... శ్రవణం
 బార్ని ..... బాడిసె
 మాడ్కెసి నూడ్వల్ ..... తొంగి
 చూడడం

6.7.1.2. తవ్వే సాధనం

గడ్డపార ..... గుణపము
 డొడ్డా ..... గుంత
 తాడ్వల్ ..... తవ్వడం

6.7.2. దంచే సాధనం

ఉస్వల్ వీసారంగ్ .. దంచే పరికరం
 కోల ..... కర్త
 గన్ ..... సుత్తి
 జహ ..... తన్ను; దంచు
 జహ్వల్ ..... దంచడం
 రోకల్ ..... రోకలి

6.7.3. మోసే సాధనం

కట్ట ..... కట్ట
 కాద్ది ..... ఉట్టి
 గట్టి ..... ముడి; మూట
 గట్టి వాట ..... ముడి వెయ్యి
 తోవ్వలిక్ వీసార .... మోసే పరికరం

6.7.4. ఎత్తే సాధనం

గిర్క ..... గిలక

6.7.5. జోడించే సాధనం

చిప్ పియుస్వల్ ..... జోడించు
 దొహ్వల్ ..... కట్టడం; కట్టేవాడు
 పట్టె దొహ ..... బెట్టుతో కట్టు

6.7.6. పట్టుకునే సాధనం

దొహంతోర్ ..... కడతాడు
 లాగ్నిమన్ ..... తగులుకొని వుండు;
 దగ్గర ఉండు

6.7.7. పాత్ర

కోల్ కోజ ..... లోతు గిన్నె
 గంగర్ ..... గంగాళము
 చంబు ..... గ్లాసు
 చర్వి ..... చిన్న బిందె
 టాట ..... తట్ట
 బిందె ..... బిందె
 బిష్ట ..... గుల్ల
 బుడ్డితగ ఇర్త ..... కుండలో పెట్టు
 సోర ..... పెద్ద కుండ
 హార ..... పెద్ద గంప

6.7.7.1. సంచి

జోరి ..... జోరి
 తెల్లయ ..... సంచి
 పర్ను ..... పర్ను
 పోతె ..... సంచి
 సిక్క ..... ఉట్టి

6.7.7.2. బర

పిస్తోల్ చంచి ..... పిస్తోలు సంచి

6.7.8. పరికరాల భాగాలు

కుంజి ..... తాళం చెవి; తాళము
 గడ్డపార ..... గుణపము
 డాండ ..... గొడ్డలి కర్త
 పల్క ..... దంతాలు
 బరోబర్ ..... సమానం; సరియైన
 ముట్టి ..... పిడికిలి
 సోజ్ ఆయ్యల్ ..... అలుగు

6.7.9. మర, యంత్రం

పోర్ని ..... పిచికారీ
 బొడ్నవల్ ..... కాల్పుట
 మిసిన్ ..... ఇంజను; యంత్రం
 రొబ్బె రోకల్ ..... రుబ్బు రోలు
 వడి పామ్ .. గాలి కొట్టు; పంపు కొట్టు
 సాదెల్క ..... పొయ్యి

6.8. ద్రవ్యం, మూలధనం, విత్తం

ఆస్తి ..... సంపద
 కొత్తంగ్ ..... డబ్బు; ద్రవ్యం; పైన
 దన్ ..... డబ్బు; తనం

6.8.1. సంపద కలగడం

ఆగుటి కియ్యల్ .... సొంతం చేసుకో
 తన్వ ..... అతనిది; తన
 యేత్తోర్ ..... పొందాడు
 సర్కర్తకోట ..... సర్కార్ ఆదాయం
 సావ్ కారల్ ..... యజమాని

6.8.1.1. తన, సొంత, కలిగి ఉండు, పొందు, సొంతం చేసుకో

కేయుస ..... పిలుపు
 తమ్వ ..... తనకుతాను; వారిది
 నావ ..... నాది
 మునాప ..... లాభం
 హాక్ ..... హక్కు

6.8.1.2. సంపన్న, సమృద్ధం

కోటెస్వర్ ..... కోటిశ్వరుడు
 దనెవంతల్ ..... సంపన్నుడు

6.8.1.3. పేద, పేదవారు, బీదయైన, హీనమైన

దిక్ నెల్లె ..... ఏమి లేదు; దిక్కులేని
 బొట్టియల్ ..... తిరుగు బోతు
 బిచ్చె గాండల్ ..... అడుక్కునే
 అమ్మాయి; బిచ్చగాడు
 హారిబ్ ..... ధనవంతుడు

6.8.1.4. సంపద భద్రపరచడం

చంచి కుడ్చ స్త్రీలు డబ్బు దాచుకునే
 సంచి

నెరుస్వల్ ..... పొదుపు
సందోక ..... పెట్టె

6.8.1.5. ఆస్తి, కలిగిఉండడం

బొమ్మి యేత్వల్ ... బూ కొనుగోలు
బొమ్మి వొంవల్ ..... బూ అమ్మకం

6.8.2. సంపద కూడబెట్టడం

మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ
పరుచు; హెచ్చించు

6.8.2.1. సంపద సంపాదించడం

ఉయ్యరై కీసి ఇర్ర
..... జాగ్రత్తగా చేసి పెట్టినది
పాద్దు కీమ్
..... ఉత్పత్తి చెయి; సంపాదించు

6.8.2.2. లాభం వచ్చేట్లు చేయడం

కమెయ్ ..... ఆదాయం
కమెయ్ కీ- ..... సంపాదించుట
పాద్దు ..... లాభం

6.8.2.3. సంపద కోల్పోవడం

దర్ది కియ్యల్ ..... పోగొట్టుకోవడం
పజ్జ అర్వల్ ..... వెనుకపడడం
పాద్దు వాయ్యు కీన్
..... లాభం రాకపోవడం
బూడెమాత ..... నష్టం రావడం

6.8.2.4. మితప్రయముగల,

మితప్రయముగల

కమెయ్ కర్చుత ఇంజెర్
..... ఆదాయ వ్యయాల అంచనా
నీవ కొత్తనె ఉయ్ సరై మన్వల్
..... నీ డబ్బుతో జాగ్రత్త పడడం

6.8.2.5. ఆశనాతురముగల,

తిండిపోతైన, దురాశగల

కరబ్ ఆస ..... మంచిది కాదు
కహ్వారల్ ..... తిండి పోతు
తోయై ..... తిండిపోతైన

6.8.2.6. వసూలు చెయ్యి, సేకరించడం, పోగుచేయడం

ఊండ్- గుంజు కోవడం; లాక్కోవడం
ఊమ్వల్ గుంజుడం; గుంజుకోవడం;
లాగుట
జమికీత ..... కూడినది

6.8.2.7. ఆర్జించు, సంపాదించు

దయ్య ..... అదృష్టం
నీ కాలై నిమ్మె నిల్వల్ నీ కాళ్ళ మీద
నీవు నిలబడడం
రోన్ వోయ్యల్ . ఇంటికి తీసుకెళ్లడం

6.8.3. సంపద పంచుకోవడం

చంద సీమ్ ..... విరాలం ఇవ్వ
దున్ రుర్క తూస్వల్ .. ఇతరులకు
పంచుకోవడం
బట్వడ ..... బట్వాడా
వంత్ ..... వంతు

6.8.3.1. ఇవ్వు, దానం ఇవ్వు,

విరాళమివ్వు

అహార్ ..... సన్మానించడం
ఆందున్ ..... దానం
దర్మ ..... దానం; దానం చెయి
దాని ..... దాత
మయుస ..... మిగల్చడం
సీమ్ ..... ఇవ్వు; దానం చెయ్యి

6.8.3.3. లోబ్బియైన

చిక్వల్ ..... లోభమైన
తూస్వక్కై మన్వల్
పంచుకోవడానికి నిరాకరించడం
నమ్మక్ ..... నమ్మరానట్లుగా;
సందేహించు
మయ్యుతె మన్వల్ ..... దయతో
ఉండడం

6.8.3.4. బ్రతిమాలు, యాచించు

కొరెంజ ..... కోరిక
తల్కె- ..... అడగడం; కోరడం
దుస్రానబరొసతె పిన్వల్ ... ఇతరుల
మీద ఆధారపడడం

బిచ్చె గాండల్ ..... అడుక్కునే
అమ్మాయి; బిచ్చగాడు
వీసారంగ్ ..... ఆయుధాలు

6.8.4. ఆర్థిక వ్యవహారాలు

6.8.4.1. కొను

చంది ..... సామాను
యేత్వల్ వోయ్యల్ .. లావా దేవీలు

6.8.4.2. అమ్ము

కప్పిలత ..... దుస్తులు
బాజి పాల ..... కూరగాయలు
బాజి పాలంగ్ . ఆకుకూరలు; కూర
గాయలు

వోమ్- ..... అమ్మడం
హోటుం సాన్వల్ బజారుకు వెళ్ళడం

6.8.4.3. ఖరీదు, వెల

దర ..... విలువ; వెల
బహన్ సీంతి ..... ఎలా ఇస్తారు
బూతి ..... కూలీ
మగ్గ్ ..... విలువైన; వెల

6.8.4.3.1. ఖరీదైన, విలాసవంతమైన, విలువైన

బావ్ ..... ఏవి; భావన; వెల
మగ్గ్ ..... విలువైన; వెల
లామ్ వాలె ..... పొడుగైనది
వెల్లె డజల్ ..... అమితంగా; ఎత్తైన

6.8.4.3.2. అగ్గువ, చచ్చుకైన, చౌక

కొసుర్వల్ ..... బేరం చేయడం
బావ్ రెయ్య ..... వెల తగ్గిన

6.8.4.3.3. ఉచితంగా

రికం ఆమ్ ..... ఖాళి అప్పు
వట్టియె ..... వట్టిగా

6.8.4.4. బేరం, బేరం చెయ్యి

దరతున్ కొస్త్ర .. వెలను బేరం చెయ్యి

6.8.4.5. కూలి, వేతనం

బూతి ..... కూలీ

సియ్యల్ ..... ఇవ్వడం; ఊడ్వడం;
చెల్లించడం

6.8.4.6. అద్దె, అద్దెకిప్పు, అద్దెకు
తీసుకో, అద్దె కూలి, కిరాయికి తీసుకో,
కూలి, కూలికి-పెట్టుకో, బాడుగకు
తీసుకో

కిరయ్ యేత ..... అద్దె తీసుకో
కిరాయ్ తె సీమ్ ..... అద్దెకిప్పు
బూతితె ఇర్ల ..... కూలికి పెట్టు

6.8.4.7. ఖర్చుపెట్టు

కర్చి కీమ్ ..... వ్యయం చెయ్యి
నాన్ కీమ్ ..... పాడు చెయ్యి
యెవు సీమ్ ..... అందించు; చెల్లించు

6.8.4.8. గిడ్డంగి, సామానుల గది,
బజారు, వ్యాపారస్థలం

దుకన్ ..... దుకాణం
మురడి ..... గోదాం; సామానుల గది
వోయ్యల్ జాగ ..... వ్యాపార వోటు
హాటుం ..... అంగడి

6.8.4.9. మారకం, మార్పిడి, వర్తకం,
వాణిజ్యం, వ్యాపారం

బద్లి ..... మారకం
బద్లి కియ్యల్ మార్పిడి; మార్పులు
చేయడం

వోయ్యల్ తర్వల్ ..... ఒప్పందం
సీసి యేత్వల్ . ఇచ్చి పుచ్చుకోవడం

6.8.5. అప్పు-చెయ్యి, అప్పు తీసుకో

ఆర్దొతల్ ఆర్దొ ..... సగానికి సగం
తాస్తితె సీమ్ ..... కౌలుకిప్పు
దీడి ..... వడ్డీ
బాకి ..... అప్పు
సవెయ్ ..... వడ్డీ

6.8.5.2. ఒడంబడిక, కట్టు, దాసులైన,
దాస్యంలో-ఉన్న, పరతంత్రమైన,
బందించు, వాగ్దానపత్రం

గొస్తి సియ్యల్ కాగుత్ . వాగ్దాన పత్ర

6.8.5.3. అచ్చిఉండు, బకాయిపడు,
బాకీపడు, రుణపడు

బాకీఅమ్ ..... బకాయిపడు

6.8.5.4. ఋణం తిరిగి చెల్లించడం

మల్ల సీమ్ ..... మళ్ళీ చెల్లించు

6.8.5.5. అరువు

ఊదర్ ..... బాకీ

6.8.6. డబ్బు, ద్రవ్యం

ఊదర్ ..... బాకీ
కొత్తంగ్ ..... డబ్బు; ద్రవ్యం; పైన
చకిన్ కియ్యల్ తనిఖీ; పర్యవేక్షించు
తమ్మ కొత్త ..... రాగి కొత్త
బిల్ల ..... బిల్ల
రుప్య ..... రూపాయి; రూపాలు

6.8.6.1. వివిధ దేశాల నాణెములకు,
ధనానికి సంబంధించినవి

చాంది కొత్త ..... వెండి నాణెం
నాలుజ్ వంత్ ..... నాలుగు వంతు
పయ్సంగ్ ..... పైనలు

6.8.7. ఖాతా రాయడం

లెక్క కియ్యల్ ..... గణకుడు

6.8.8. కప్పం, పన్ను

తాస్తి వాట్వల్ ..... పన్ను వెయ్యడం
సియ్యల్ తాస్తి ... ఇవ్వాలిని పన్ను

6.8.9. నిజాయితీ లేని ఆర్థిక
వ్యవహారాలు

కల్లె కామ్ ..... అక్రమ వ్యాపారం
బూడెస్తల్ ..... మోసగాడు
మకుస్వల్ ..... దాచి పెట్టు

6.8.9.1. అపహరించు, దొంగిలించు

కల్లె ..... దొంగిలించు
కల్లె ..... దొంగ
లూటి కీ- ..... దొంగిలించుట
వోర్పి కీ- .....

6.8.9.2. మోసం, మోసగించు,
మోసపుచ్చు, వంచించు

పసి ..... మోసం
బల్మిత్క ..... బలవంతంగా

6.8.9.3. డబ్బు దండగ చేయడం

దరదుర్ ..... దుబారా

6.8.9.4. బలవంతంగా తీసుకోవడం

ఊంద ..... దోచుకో
ఊంద్- గుంజు కోవడం; లాక్కోవడం
గచ్చెఊంద ..... లట్కున లాగు

6.8.9.6. దొంగరవాణాచెయ్యి

కల్నెర్ మంతోర్ ..... దొంగ తనం
చేస్తుండు
నర్క-కల్ని వోయ్యల్ ..... రాత్రి
దొంగలించట
నర్క-వొమ్వల్ ..... చీకటి వ్యాపారి
నర్క-డ కామ్ ..... చీకటి పని

6.9. వ్యాపార సంస్థ

కంపెని ..... కర్మాగారము
కామ్ కియ్యల్ తరికా ..... పనితీరు
కార్యకియ్యల్ రోన్ . కార్యాలయం
దుకన్ ..... దుకాణం

6.9.1. నిర్వహణ, నిర్వాహకం,
నిర్వాహకులు, యాజమాన్యం

డగ్గుక్ మాయ్లిర్

..... యాజమాన్యం
తాకు సియ్యల్ ..... నిర్వహణ
తాకు సియ్యలిర్ .... నిర్వాహకులు

6.9.2. ఒకరి కోసం పని చేయడం

అడ్డమ్ ఉత్తెర్ ..... సమ్మె చేయడం
కిరెయ్ ..... అద్దె కు
కేతి దారల్ ..... రైతు
జీతం ..... జీతం
నక్కరి మంత ..... ఉద్యోగం ఉంది
నక్కరి మన్వల్ ఉద్యోగం ఉండడం
బూతి ..... కూలీ

6.9.3. అమ్మకం, క్రయవిక్రయాలు

కమ్మి వొమ్మవల్ ..... చిల్లరగా
అమ్మువారు

జుత్ర ..... యాత్ర
బేసరి కియ్యవల్ వ్యాపారం చేసేవాడు
వెల్లెక్ వామ్ ..... బోకు అమ్మే వారు

6.9.4. వర్తకం, వానిజ్యం

దలల్ ..... దలరి

వోయ్యవల్ . తీసుకుపోవడం; రవాణా
సేట్ ..... నేటు

6.9.5. అర్హశాస్త్రం

కర్చ ..... డోలు తాడుకు కర్చలు
వేస్తారు; పెట్టుబడి
కొత్తన సంసార్ ..... ఆర్థికవ్యవస్థ
దేన్నగ మన్వలిక్ కొత్తంగ్ దేశంలో
ఉన్న డబ్బు

బడెమామ్ ..... అభివృద్ధి చెందు;
బాగుపడు
వొమ్మవల్ ..... విక్రయం

6.9.6. బీమా

కొత్తంగ్ జామ కీమ్ ... బీమా చెయ్యి
జమ ఇర్వల్ ..... బీమా
బర్తి కియ్యవల్ ..... నింపుట

7. భౌతిక క్రియలు

నాటక్ ..... నటింపు
సంకట్ ..... సంఘటన

7.1. భంగిమ

బద్లి కియన ..... మార్చుకో

7.1.1. నిలుచు, నిలుపుస్థలం

కాల్కున్ చెపుల్క్ కాళ్ళకు చెప్పులు
నిత్- ..... నిలుచో; నిలుపుట
నిల్- ..... నిలుపు; నిలుస్తుండు
నిల్ల ..... నితోచ్చ
నిల్సి మన్ ..... నిలిచి ఉండు
నీ కాల్కున్ పొర్లో ..... నీ కాళ్ళపై
నీ కాల్కున్ పొర్లో నిల్వల్ . నీ కాళ్ళ
పై నిలబడడం

7.1.2. కూర్చో

ఇవిర్ ఉద్వల్ ..... ఇద్దరినీ
కూర్చోవడం

ఉచ్చ- ..... కూర్చొని
ఉత్తార్ ..... కూర్చొన్న
ఉద్- ..... కూర్చో; కూర్చోబెట్టు
నెహరె ఉద్ద ..... మెల్లగా కూర్చో
పజ్జెఉద్ద ..... వెనక కూర్చోవడం
పొర్లో ఉద్వల్ ..... పైన కూర్చోవడం
పొర్లో చొకొట్ ఉద్వల్ పైన మంచిగా
కూర్చోవడం

బూడ్ ఉద్ద ..... కింద కూర్చో
మున్నె ఉద్ద ..... ముంగట కూర్చొ

7.1.3. కింద బరగడం

పక్కత్ మిండ్తొన్ ..... పక్కలో
పడుకోవడం

పట్- ..... నిద్ర
బహ్రా చాటి కియ్యవల్ ..... బయటకు
చాటడం

బేకెన్ సోన్మ ..... ఎటూ పోకు
లబడ్ వెహ్వల్ ..... పద్దు చెప్పడం
లోల్లి కియ్య ..... ఆల్లరి చేయ వద్దు

7.1.4. మోకరిల్లు

టొంగ్రన్ పొర్లో మన్
..... మోకాళ్ళపై ఉండు

టొంగ్రన్ పొర్లో మంత
..... మోకాళ్ళపై ఉండడం

నీ టొంగ్రన్ బూడ్ మంత ..... నీ
మోకాళ్ళపై కింద ఉండడం

7.1.5. ఇంద్రధనుస్సు, నమస్కరించు,
వంగు, వంచు, వందనం, విలువంపు,
విల్లు

ఇంద్రబాన్ ..... ఇంద్ర ధనుస్సు
బూడ్ రొహ్వల్ ..... కిందకు పంపు
రామ్ రామ్ ఇన్ ..... నమస్కరించు
వరియ ..... వంగు

7.1.6. ఆనుకో, వాలడం, వాలు

అల్- ..... ఒర్గటం
ఉచ్చో- .....

జీక నీ- ..... వొరిగి
పజ్జె వరివల్ ..... వెనుకకు వంగడం
పొర్లో వరివల్ ..... పైన వాలడం
వరివల్ ..... వాలడం

7.1.7. నేరుగా ఉన్న భంగిమ

నిల్సి మత్త ..... నిలువుగా ఉండే
వరొన్ లాసి నిల్వల్ ... ఒకరి కొరకు
నిలబడడం
సడ్కల్ నిల్వల్ ..... నిటారుగా
నిలబడడం

7.1.7.1. ఆరాముగా ఉన్న భంగిమ

లిమ్ లొమ్ కీ- ..... వేలాడ దీయడం

7.1.8. కిందికి వంగడం

పొర్లో బెర్చున్ వల్ ..... పైకి పెంచడం
బూడ్ రెయ్యల్ ..... కిందకు దిగడం;
కిందికి దిగడం

ముర్- ..... వంగడం
యేండ్- ..... నృత్యం
వరుస ..... వంచు; వంపు

7.1.9. శరీర భాగాన్ని కదల్చడం

తెవి ..... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది
భాగం; చెవి పోగు

కొరి- ..... తీయడం; మోకాళ్లను వంచి
నాట్యం చేయడం

కోర ..... ఒడిలో ఉండడం; వొడి
జల్క .....
బహ్రా పియ్యల్ బయట పట్టుకోవడం

బాగీ కీ- ..... వంపుట
 మెలున ..... కదిలించు
 మేందోల్ ..... దేహం
 మొసార్ ..... ముక్కు
 లంబో కీమ్ ..... పొడిగించు
 వరి ..... వంగింది

7.2. కదలు, కదిలించు, కదుల్చు, జరుగు

జర్గ ..... జరుగు
 మిస్ట్రమాసి ..... కలుసుకొని
 మెలున ..... కదిలించు
 సర్క ..... జరుగు

7.2.1. కదలిక పద్ధతి

కూటెక్ కూటెక్ ..... కుంటుతూ
 కుంటుతూ
 జడ్డ ..... జడ్డివ్వడం
 తాక ..... నడవు; నడుచుకో
 పెంగెడ్ వెంగెడ్ ఒక్క రకమైన నడక
 సరి తోహాన్ ..... దారి చూపించ

7.2.1.1. నడక, నడకతీరు, నడుపు

కాల్ ..... కాలు; కాళ్ళతో
 కాల్ సరి ..... కాలిబాట
 జార్- ..... తొక్కి వెయ్యి
 తాక్- ..... నడిపించుట; నడుచుట;
 నడుపుట
 దివ్- ..... తొక్కడము
 పయేరి ..... మెట్లు
 లమ్కా లమ్కా ..... పొడుపు పొడుపుగా
 వయ్య వయ్య .... వేగంగా నడవడం
 సాడివల్ ..... వెల్లడం; వెళ్ళాలి

7.2.1.1.1. పరిగెత్తు, పరుగు

అప్టమామ్ ..... ఢీకొట్టు; ఢీకొను
 కదం వాట్సెర్ మున్నె తాకన కదం
 తొక్కుతూ ముందుకు సాగు
 కోడ తన్వ జొర్ మతచ్చొర్
 విత్తంత .గుర్లం తన బలము కొద్ది
 పరుగెత్తుతుంది
 డాలె మాసెర్ సా
 ..... ఊగులాడుతూ పో
 నేజ ..... చేరు; దూరు

పామ్ ..... కొట్టు
 పోటి ..... పోటీ; వైరుధ్యం
 లమ్కా లమ్కా వాట్సెర్ విత్త దూరం
 దూరం వేసుకొంటూ పరుగెత్తు

7.2.1.1.2. పాకు

నొడ్కె- ..... పాకడము
 బేంగ్- ..... పాకుట
 బేంగ్వల్ ..... పాకడము
 సప్లి నాలుంగ్ ..... అన్ని నాలుగు
 సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడివి
 పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడుపు

7.2.1.1.3. గెంతడం, గెంతు, దుముకు, దూకడం, దూకు

చుట్కెనె డెహ్కాసి పామ్
 ..... చివుక్కున ఎగిరి కొట్టు
 డమ్- ..... దూకడం
 డెహ్కా- ..... దునుకు
 నేంగ్గి వెసివల్ ... చొచ్చుకు పోగల
 పొర్లా డెహ్కావల్
 ..... పైకి ఎగురు; పైన దూకడం
 పొర్లా తహ్పి వాడ్ సియ్యవల్
 ..... పైకెత్తి పారెయ్యి
 బూడ్ పొర్లా డెహ్కా
 ..... కిందికి పైకి గెంతు
 మెలివల్ ..... కదలడం
 వీడ ..... దాటు
 సరిత్ పొర్లా ..... దారిలో పైకి
 సాడియంత ..... వెలుతుంది

7.2.1.2. తొందరగా కదలడం

ఎక్ దమె ..... హఠాత్తుగా
 జల్లి అలె ..... త్వరపడు
 జోర్తె పేక్ కీమ్ ..... బలంగా విసురు
 బాన్ ..... బాణము
 లాహ్కా కీంతోర్ ..... తొందర పడు
 వయ్యె మెలివల్ ..... తొందరగా
 కదలడం
 వయ్యె సా ..... త్వరగా పో

7.2.1.2.1. మెల్లగా కదలడం

కొరి- ..... తీయడం; మోకాళ్లను వంచి
 నాట్యం చేయడం

చుక్ చుక్ . చుక్చుక్ చప్పుడు వచ్చు
 జోక్నె తాక ..... నెమ్మదిగా నడుచు
 జోర్ కమ్మి ఆత ..... వేగం తగ్గింది
 జోర్ కమ్మి కీమ్ ... వేగం తగ్గించడం
 నిల్వల్ ..... ఆగడం; నిలబడుట
 నెహార్ కామ్ కీమ్

..... నెమ్మదిగా పని చేయి
 హాలెమాసెర్ తాక ఊగుతూ నడుపు

7.2.1.3. తిరుగు, దారితప్ప

కాకడ దాత్ తిరివల్
 ..... కాకిగా తిరిగే వాడు
 పిస్స పిస్స తిరివల్
 ..... అనాలోచితంగా తిరుగు
 పుల్లెగాండల్ ..... తిరుగు బోతు
 సరి బూలె మాయ్యల్ .... దారితప్ప
 సిర్ముట్ తాక చుట్టు పక్కల నడుపు

7.2.1.4. సొగసైన, హుందాబన

7.2.1.4.1. మొద్దుగా ఉండే, మోటైన, వికార, వికృత

కెయ్యె ఆయె అద్ ..... వేయి కాని
 దల్ వాలె ..... లావుగా ఉండే
 పొయ్య సెల్లె ..... డబ్బులురాని
 మొట్ వాలె ..... మోటైన

7.2.1.5. కష్టంగా నడవడం

కాల్ గస్సె మాయ్యల్ కాలు జారడం
 కూట్- ..... కుంటుట
 కొద్ద పా- ..... తడబడు

7.2.1.5.1. జారడం, జారు, జార్చు, తప్పిదం, తప్పుచెయ్యి, పొరపాటు

అర్నె న్ ఆంతోన్ ... జారినట్లు ఉన్న
 గల్లి కీమ్ ..... పొరపాటు
 గస్సె మా- ..... జారడం
 బిసుడ్కె- ..... జారుట
 బిసుడ్కెవల్ ..... జారడం

7.2.1.6. కదలకుండాపట్టు, నిలకడ, స్థిరమైన, నిలకడలేని

ఉర్న్ తొన్ ..... నాటిన

డెహ్కాసి నిల్ల ..... ఎగిరి నిలబడు
మెలుస్తంగ్ ..... కదల్చు గల
యెవ్తాన్ ..... చేరుకున్నాను
రోగ్ వాలె ..... రోగం గల

7.2.1.6.1. తక్కెడ, తుయ్య, తూకం, త్రాసు, నిలకడగా ఉండు, సమతూగు

జోకీ కియ్యల్ ..... తక్కెడ; తులనం
తాగ్గి ..... తక్కెడ; త్రాసు
సీ తాగ్గి ఇర్ర ..... సీ తక్కెడ ఉంచు
సీ తాగ్గి తున్ దప్పి కియ్యల్ ..... సీ
తక్కెడంబో గొట్టుకోవడం
బతయ్ జోక్ కియ్యల్ ..... ఏదైనా
తూయడం

7.2.1.7. శబ్దం చేస్తూ కదలడం

కరకర కొర్క ..... కరకర కొరకు
కిలియ ..... అరుపు; కేకపెట్టు
నాందె పాత దన్క ..... చప్పుడుతో
కూడిన దెబ్బ
బున్ ఇంజెర్ ..... బస్సుమని
మొసాడె ఆడ్యల్ ..... ముక్కుతో
ఏడవడం
సాడియంత ..... వెలుతుంది

7.2.2. ఒక దిశలో కదలడం

కాక్ ..... దిక్కు
కోన్ ..... మూల

7.2.2.1. ముందుకు కదలడం

మున్నె సాన్వల్ ..... ముందుకు
కదలడం; ముందుకు వెళదాం

7.2.2.2. వెబకకు కదలడం

పజ్జె సర్క వల్ ... వెనకకు కదలడం
పజ్జెట్కీ పార్రా సాన్వల్
..... వెనకాల పైకి వెళ్ళం

7.2.2.3. పక్క దార్లలో కదలడం

అబ్రి సర్క ..... పక్కకు జరుగు
దుస్త్రా సరితగ వెలియ
..... పక్క దార్లలో తిరుగు
సర్రితల్ బస్త్రా మెలియ . దారి నుండి
బయటకు వెళదాం

7.2.2.4. పైకి కదులు

తెర్- ..... ఎక్కుట
తేద్- ..... లెమ్ము
నివ్- ..... నిలబెట్టుటం; నిలుచో
నిల్- ..... నిలుపు; నిల్చుండు
సీవ నిమ్మె పార్రా తహ్వల్
..... సీ అంతట సీవు ఎత్తడం
సీవ నిమ్మె పార్రా యేత్వల్
..... సీ అంతట సీవు పైకి లాగడం
పార్రా డెహ్కా ..... పైకెగురు
పార్రా సాన్ ..... పైకి వెళ్ళు
వర్- ..... ఎక్కడం; రండి; రమ్ము

7.2.2.5. కిందికి కదలడం

డుబి కీ-
మునిగించారు; మునిగిపోయాను
బూడ్ డెహ్కా వల్ . కిందికి దూకడం
బూడ్ రెయ్యల్
.. కిందకు దిగడం; కిందికి దిగడం
బూడ్ సాన్వల్
..... కింద వెళదాం; కిందికి పోవడం
రెయ్యల్ ..... దిగడం

7.2.2.5.1. పడడం, పడు

అర్- ..... పడి పోవడం
బూడ్ అర్వల్
..... కింద పడడం; రాజిపడు
వొద్రె మాయ్యల్ ..... కూలి పోయిన

7.2.2.6. తిప్ప, తిరగడం, తిరుగు

తిరి ..... తిరిగింది
తిరుస ..... తింపు
పజ్జె తిరివల్ .. వెనక్కు మళ్ళికోవడం
పజ్జె సాన్వల్ ..... వెనుకకు పోవడం;
వెనుకకు వెల్లడం
పిడి కీమ్ ..... తింపు
సరి మరుంగ్యల్ ..... దారి
మర్చిపోవడం

7.2.2.7. ఒక వృత్తంలో కదలడం

ఊంగ్వల్ ..... ఊగడం
కొంకి ..... వంకర
గర్ గర్ ..... గుండ్రంగా; చుట్టు

తిరుస ..... తింపు
తిరుసీమ్ ..... తింపు
సిర్ముట్ తిరివల్
..... గుండ్రంగా తిరుగుట

7.2.2.8. ముందుకు, వెనకకు

కదలడం

ఊంగ్- ..... ఊగటం; ఊగడం
ఊమ్ ..... గుంజకో; లాగు
జడ్డ ..... జడ్డివ్వడం
జడి కీ- ..... దులుపుట
జోలె మా- ..... పూనకం
పజ్జె మున్నె ఆయ్యల్
..... ముందుకు వెనక్కు కదలడం

మెలి- ..... కదిలి; కదిలించు
మెలియ ..... కదులు
లోమె మా- ..... వ్రేలాడు
హాలి కీ- ..... కదిలించుట

7.2.2.9. వంపు తిరగకుండా నిటారుగా కదలడం

సిదయ్ సాన్వల్ నిటారుగా వెల్లడం

7.2.3. ఒక దాని వైపు కదలడం

అర్త ..... పడి పోయింది
ఉంది కాక్ మెలివల్
..... ఒక్క వైపు కదలడం
కరుమ్ ఆయ్యల్ . దగ్గరకు రావడం
చడి కీ- ... ఎక్కించుట; ఎగరవెయ్యి;
చాడిలు చెప్పుట; ప్రోత్సహించడం

7.2.3.1. దూరంగా కదలడం

ఇగ్గెట్ మెలివల్ .. నుండి కదలడం
మల్లనూడ్యల్ ..... మళ్ళీ చూడడం
మలుస్వల్ ..... మళ్ళుకోవడం
లక్ సా ..... దూరంగా పో

7.2.3.2. పో, వెళ్లు

ఇగ్గెట్ సాన్
..... ఇక్కడి నుండి వెళ్ళి పో
దా నడు; పద
లంగ్ సాన్ ..... దూరంగా వెళ్ళు
సాన్ ..... పో; బయలుదేరు

7.2.3.2.1. వచ్చు, రా

ఇగ్గవర ..... ఇటు రా
 రా రా
 వా- ..... రావాలి
 వాంత ..... వస్తుంది
 వానుర్ ..... రావచ్చు
 వాయర్ ..... రావచ్చు

7.2.3.3. త్యాగంచెయ్యి, విడుపు,

వెళ్లిపో, సెలవు

తిరిసి ..... తిరిగి
 సొంద సియ్యక్ ..... రద్దవేయు

7.2.3.3.1. చేరు, వచ్చు

అంద్- ..... అందడము
 యెత్వల్ ..... అందుకోవడం
 యెవ్వన ..... చేరడము
 రెయ ..... తగ్గిపో; దిగు
 వాసి ..... వచ్చి

7.2.3.4. లోపలికి రావడం

తెరి- ..... తెరవడం; తెరుచుట
 తేచ్చి ..... తేచి
 నేంగ్- ..... చొచ్చుట
 బహ్రా ..... బహిష్టు; బైట; వెలుపల
 బహ్రా ఆర ..... బైట పడు

7.2.3.4.1. బయటకు వెళ్ళడం

పెసి- ..... వెల్లడం
 బహ్రా రొహ ..... బయట పంపు; బైటికి పంపు

7.2.3.5. ఇప్పుడు కదలడం,

ఎక్కువగా, పూర్తైన, ముగిసిన, పూర్తై

సాప్తి కీ- ... దొరక పట్టుట; దొరికింది

7.2.3.6. తిరిగి ఇవ్వు, తిరిగివచ్చు,

తిరిగి రావడం, ప్రాప్తి, రాబడి

తిరిసివ ..... తిరిగిరా
 మలున్- ..... మల్లు
 మలుసి సీమ్ ..... తిరిగి ఇవ్వు
 యాద్ కీసి ..... జ్ఞాపకం చేసి
 హేతు కీసి ..... ఊహించి; గుర్తించి

7.2.4. ప్రయాణం, ప్రయాణించు

బహ్రా సొన్వల్ ..... బయటకు వెళదాం
 వెలిలె ..... పర్యటన
 సరి ..... ఎదురు చూచుట; గొల్పు;
 ద్వారం; బాటసారి; మార్గము
 హోటల్ ..... హోటల్

7.2.4.1. నేల ద్వారా ప్రయాణించడం

7.2.4.1.1. బండి, వాహనం

అబ్బో ..... ఆబ్బో
 ఆస్కుడ్ ..... ఇరుసు
 కార్ ..... కారు
 కాసుర్ ..... ఎడ్లబండి
 జీబ్ ..... జీబు
 ట్రాక్టర్ ..... ట్రాక్టర్
 తాక్- ..... నడిపించుట; నడుచుట;
 నడుపుట
 పట్టుటి ..... మోటర్ సైకిల్
 బన్ ..... బస్సు
 రిక్స ..... రిక్షా
 లారి ..... లారీ
 లూన ..... మోటర్ సైకిల్
 సెయ్యల్ ..... సైకిలు

7.2.4.1.2. రైలుమార్గం

ఇంజన్ ..... ఇంజను
 పట్టింగ్ ..... పట్టాలు
 రేల్ గాడి ..... రైలు బండి

7.2.4.2. నీటిపై ప్రయాణం

ఆవ్- ..... దాటుట
 నడివల్ ..... ఈత; ఈతకొట్టుట
 వర్వల్ ..... ఎక్కు; ఎక్కుట

7.2.4.2.1. నావ, పడవ

జీవ పిసుసియన్ సాటి చుడుర్
 రూక ప్రాణం కాపాడుకునే చిన్న
 పడవ
 రామ్ రామ్ ..... నమస్కారం
 రూక ..... పడవ
 లడెయ్ రూక ..... వైర నౌక

7.2.4.2.2. ఈత

నడి- ..... ఈత
 నడివల్ ..... ఈత; ఈతకొట్టుట

7.2.4.2.3. దూకు, మునుగు

డెహ్కా ..... దూకు
 పొర్రొ తెల్వల్ ఉపరితలంలో తేలడం
 ముడ్- . మునగడము; మునిగించుట
 యేతగ డెహ్కా ..... నీటిలో దూకు
 విచ్చెర్ సొంజి ముడుంగ్వల్
 ..... పరుగెత్తుకుంటూ మునగడం

7.2.4.3. ఎగురు

పతంగ్ ..... గాలి పటం
 పొర్రొడ మొటర్ ..... విమానం
 మల్ సుడుం ..... డేగ
 వడిడి సొన్వల్ ..... గాలి ద్వారా
 ప్రయాణించడం

7.2.4.4. అంతరిక్షంలో పయనించడం

ఆబర్ తగ సొన్వల్ ..... అంతరిక్ష
 పయనం
 రాకెట్ ..... రాకెట్

7.2.4.5. కొత్త ఇంటికి వెళ్ళడం

ఉద్ గటన్ ..... గృహ ప్రవేశం
 రోన్ సుటి కియ్యల్ ..... ఇల్లు విడిచి
 పెట్టడం
 సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి
 పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడుపు
 సొడియ ..... పొమ్ము; వెళ్ళి పో

7.2.4.6. దారి, మార్గం

వరోన్ సరిత్ బారెతె
 పూసికియ్యల్ .. ఒకరిని మార్గం
 గురించి అడగడం
 వరోన్ సరిత్ బారెతె వెహ్యల్
 ... ఒకరిని తోవ గురించి చెప్పడం
 సరి తోహ ..... దారిచూపు
 సరి వెహ ..... దారి చెప్పు

7.2.4.7. నీ మార్గాన్ని కోల్పోయావు

చుక్కే మా- .....
 దవ్వె మాయ్యల్ .....

నిమ్మె బగమంతి టావనెల్లె ...నువ్వు
ఎక్కడ ఉన్నావో తెలియదు
బూలె మాయ్యల్ .... తప్పి పోవడం
సరితున్ బూలేమాతి .....మార్గాన్ని
కోల్పోయావు

7.2.4.8. సైస్థికికపటం, పటం

గీతా పటం ..... రేఖాపటం
బొమ్మిత పటం ..... భౌగోళిక పటం
యేత పటం ..... జల గోళ పటం
రహా ..... గియ్యి; దించు
సరి తపటం ..... రహదారి పటం

7.2.5. తోడుగా వెళ్లు, తోడు వెళ్లు

కయ్దగ కయ్ ..... చేతిలో చెయి
మీరెమాసి రొప్పొవాయ్యల్ కలిసి
లోనికి రావడం

7.2.5.1. మొదటగా వెళ్ళడం

డగుర్ మొటర్ ..... పెద్ద వాహనం
పియ్యి సాన్వల్ ..... తీసుకొని
పోయేవాడు
మున్నెన్ వర్త ..... ముందు వచ్చే
మున్నెన్ సో ..... ముందుగా పో
మునెన్ విత్త ..... ముందుగా పరుగెత్తు
మొటర్ తగ మన్వల్ .. వాహనంతో
ఉండడం

7.2.5.2. అనుసరించు, వెంటాడు,

వెంటాడు

పజ్జెయ్ ..... వెంట
పజ్జెయ్ మాయ్యల్ ..... వెనుకనే
ఉండడం

7.2.5.3. దారిచూపు, దారిచూపేవాడు,

పర్యవేక్షకుడు, పర్యవేక్షకురాలు,

మార్గదర్శకుడు

మున్నెమన్ ..... ముందుండు
సరి తోహా ..... దారిచూపు

7.2.5.4. దగ్గరికి రావడం

కుప్పి ఆప్ట్ ..... గుంపు అవ్వండి
కుప్ప ..... గుంపు; మంద

మీరెమాసి సాన్వల్ .. కలిసి వెళదాం

7.2.6. పట్టుదలతో ప్రయత్నించు

జిద్దె కామ్ ..... పట్టుదలతో
పుడ్- ..... తరుము; నడుపు
మర్ల సాన్వల్ ..... తర్వాత వెళ్ళడం
వాయ్యల్ ..... వచ్చుట

7.2.6.1. పట్టు, పట్టుకో, పట్టుకోవడం

ఇట్టిమన్ ..... తగులు
ఊమ్వల్ గుంజడం; గుంజకోవడం;
లాగుట
తిరిసి పియ్యల్ తిరిగి పట్టుకోవడం
దొహ్యల్ ..... కట్టడం; కట్టేవాడు

7.2.6.2. కదలడం నుండి ఆపడం

ఆప్వల్ కీమ్ ..... ఆటంకం చెయ్యి
కోండి కీ- .....
బూడ్ పియ్యి ..... కింద పట్టు
రొప్పొ ఇర్త. .... అదుపులో ఉంచుకో
లంగ్ మంత ..... దూరంగా వున్న
వరోన్ బూడ్ సూడి ఇర్వల్ . ఒకరి
కిందకి నుడి పెట్టడం

7.2.6.3. తప్పించుకుపోవడం, పారిపో, పారిపోవడం

నిమ్మె విత్వల్ కీమ్ ..... నీవు
పారిపోవడం చేసుకో
బహ్రా సాన్ ..... బయటకు వెళ్ళు
లంగ్ వొహ్యల్ దూరంగా పగలడం
విచ్చి సాన్వల్ ..... పారిపోవడం

7.2.6.4. విడిచి పెట్టడం

వరోన్ సుట్టికియ్యల్ ఒకరిని విడిచి
పెట్టడం
సుటి కీ- ..... విడిపోయింది; విడుపు

7.2.7. కదులుట లేదు

గట్ మన్వల్ ..... గట్టిగా వుండే
జోరై మంత ఆద్ ..... వేగవంతమైన
మెలివ ..... కదలని
మెలివల్ నెల్లెఆద్ ..... కదలిక లేని

7.2.7.1. కదలడం ఆగడం

ఆగ్- ..... ఆగింది
ఆపున్- ..... ఆపడము
ఆరమ్ యెత్నెన్ వర్త ..... నిద్రకు రా
రోన్ రెయ ..... ఇంట్లో దిగు

7.2.7.2. ఉండడం, ఉండు, నిలుపు,

మకాం

జాగ పియ ..... చోటు పట్టుకో
దక్- ..... మిగిలిపోయింది
పజ్జె మయ్య ..... వెనక మిగలడం
పజ్జెమన్ ..... వెనుక ఉండు
బగ్గమత్తెర్ అగ్గన్ మన్వల్ . ఎక్కడ
ఉన్న వాళ్ళు అక్కడే ఉండడం

7.2.7.3. ఆగు, ఎదురుచూడు,

నిరీక్షించు, వేచిఉండు

అగ్గన్ మన్ ..... అక్కడే ఉండు
అన్ మన్ ..... అనుమానం
కనబిన ..... తహతహ
గట్కమెన్ ..... కొద్దిసేపు
దీర ..... ఆగు
నిల్లి మన్వల్ ..... నిల బడడం
వోన సరి సూడ్వల్ ..... వేచి ఉండు
సరి ..... ఎదురు చూచుట; గొల్పు;
ద్వారం; బాటసారి; మార్గము
సార్నితె నిల్వల్ ..... వరుస తో
నిలబడుట

7.2.8. ఒకరిని పంపించండి

కేయ్- ..... విలిపించు; పిలుపు;
పిలువడం

బద్ది కీమ్ ..... ప్రతీకారం; బదిలీ చెయ్యి
రోహ్- ..... పంపించు

7.3. కదిలించడం

జర్గ ..... జరుగు
మారుస ..... మార్పు
వోయ్యల్ . తీసుకుపోవడం; రవాణా
సర్కే మా- ..... జరిగి పోయింది

7.3.1. కొనసాగించు, మొయ్యి,

మోసుకొని వెళ్ళు

కాంక్ష- ..... బాహువు
 డిరెవర్ ..... వాహన చోదకుడు
 తోప్- ..... మోయు
 దొహ్- ... అదుపులో ఉంచుకో; కట్టు
 నిహ్యల్ ..... నింపుట; ముదిరింది
 వజన్ ..... బరువు
 వో- ..... తీసుకు పోవడం

7.3.1.1. విసురు

పరు సియ్యల్ ..... ఎగర వేయడం
 పేకీ కీ- ..... విసరడం
 పొర్లా వాట్స్ ..... పైకి విసిరి వేయడం
 వాట్ ..... వేయుము
 పీడ్సి సాన్ ..... దాటిపో
 సురున్- ..... తీసివెయ్యి
 హుడి కీ- ..... ఎగర వెయ్యడం

7.3.1.2. పట్టుకోవడం

అంజ్- ..... అందుకో
 చంకతె ..... చంకలో పట్టు
 చొకొట్ పియ ..... మంచిగా పట్టు
 జలి కీ- .....
 పి- ..... పట్టు

7.3.1.3. కదలడం, కదిలించు

గనగన ..... గుండ్రంగా
 సార సార ..... సవ్యంగా

7.3.1.4. కొట్టి పోవడం

బింద వంద ..... బిందటం
 జల్- ..... ఒక బొయ్యి
 తువ్తార్ ..... ఒక బొయ్యి
 తోడ్- ..... తీసుకు పోనుడు
 ముడ్- . మునగడము; మునిగించుట

7.3.1.5. సరిగా నిలబెట్టు

చొకొట్ నిల్ల ..... సరిగా నిలబడటం
 నిల్వల్ ..... ఆగడం; నిలబడుట

7.3.2. ఒక దిశలో కదల్చడం

జర్గున్వల్ ..... కదల్చడం

మరియ ..... మారు

7.3.2.1. ముందు పెట్టు

మున్నె ఇర్ల ..... ముందు పెట్టు

7.3.2.3. పక్కకు పెట్టడం

నీ పక్కత్ ..... నీ పక్కన

7.3.2.4. ఎత్తడం

చడి కీ- ... ఎక్కించుట; ఎగరవెయ్యి;
 చాడీలు చెప్పుట; ప్రోత్సహించడం
 తహ్- ..... ఎత్తడం
 నివ్- ..... నిలబెట్టుట; నిలుచో
 నిల్వల్ ..... నిలువుగా
 పొర్లా కీత్ ..... ఎత్తు చేయబడ్డ

7.3.2.4.1. ఉరితయ్యి, వేలాడు

అట్కీ కీ- ..... అంటించడం
 టాంగీ కీ- ..... కాళ్ళను వెడల్పుగా
 చెయ్యడం
 దొంగ్ దింగ్ ఆ- ..... వెల్లడం
 పాస వాట ..... ఉరితయ్యి
 లిమ్ లొమ్ కీ- ..... వేలాడ దీయడం
 లిమ్ లొమ్ కియ్యల్ . వేలాడ దియ్యి

7.3.2.5. కిందికి దించు

తాన్ బూడ్ ఇర్ల ..... దాని కింద పెట్టు
 నీ బొట్టనగటల్ తూర్వల్
 ..... నీ వేళ్ల నుండి జారడం
 లంగ్ బూడ్ ఇర్ల
 ..... దూరంగా కిందికి దించు

7.3.2.6. లోపల పెట్టు

దుర్న్- ..... చొప్పించు
 నేంగ్సి సాన్ ..... చొచ్చుకొనిపో
 నేహ్- ..... లోపల చొచ్చుకు పోవడం
 ముడుసీసి ..... ముంచిన
 రొప్పొ మెలుస ..... లోనికి కదులు

7.3.2.7. ఒక దాని నుండి బయటకు

తీసుకెళ్ళడం

డేష్ల తెండ్యల్ ..... వెళ్లగించు
 తూర్- ..... ఒక బొయ్యి
 తెండ్- ..... తియ్యడము

తెర్- ..... పీకు

పెసి- ..... వెల్లడం
 బద్దెమని బస్తా నిడ్డికియ్యల్ ఏదైనా
 బయటకు నిర్మించడం
 బస్తా కాచ ..... బయటకు తవ్వ

7.3.2.8. ఈడ్చు, లాగు

ఊమ్- ..... లాగడం లేదా ఇగ్గడం
 కొరి- ... తీయడం; మోకాళ్ళను వంచి
 నాట్యం చేయడం
 గిర్క ..... గిలక
 చుట్టె ఊమ్వల్ ..... చివుక్కున
 లాగడం
 పజ్జె ఊమ ..... వెనకకు లాగు
 పజ్జె యేత ..... వెనుకకు తీసుకో
 పీస్కె- ..... అందడము

7.3.2.9. తొయ్యి, నెట్టు, పొడుపు,

పొటు

అహ్చా- ..... వొత్తిపట్టడం
 కూడ్- ..... దొర్లించడం
 డగ్గి కీ- ..... నెట్టడం
 పిస్కె- ..... పిండి కల్పుట
 బద్దెమని డగ్గి కీమ్ .. ఏదైనా తొయ్యి
 మున్నె డగ్గి కీమ్
 ..... ముందరికి తొయ్యి
 మున్నె మెలివల్
 ..... ముందుకు కదల్చడం
 లంగ్నల్ తెండ ... దూరంగా తియ్యి

7.3.3. ఎక్కడికైనా తీసుకెళ్ళు

కొయ్యి తర ..... తీసుకొని రా
 తర్- ..... తెచ్చుట
 పజ్జెయ్ సాన్ ..... వెంట వెళ్ళు;
 వెంబడించు
 పియ్యి వర్ల ..... తీసుకురా
 మున్నె ఆసి తాకుసియ్యల్
 ..... నాయకత్వం వహించు
 మున్నె మన్ ..... ముందుండు
 యెవ్వ ..... అందుకో; చేరు
 యెవు సీమ్ ..... అందించు; చెల్లించు
 సరి తొహ్వల్ ..... దారి చూపడం
 సరి తొహ్వల్ వాలె దారి చూపేవాడు

7.3.3.1. ఎక్కడి నుండైనా ఏదైనా

తీసుకెళ్ళడం

జాగ తపుస .....స్థానం తప్పించు
రికమ్ కియుస .....ఖాళీ చెయ్యించు

7.3.3.2. ఏదైనా తిరిగి ఇవ్వడం

తిరిసి జాగతగ ఇర్ర

.....తిరిగి స్థానంలో ఉంచు
బద్దెమని తిరిసి సియ్యల్ .....ఏదైనా
తిరిగి ఇవ్వడం

మల్ల ఇర్ర ..... మళ్ళి పెట్టు

7.3.3.3. పంపు

సార్ కీమ్ ..... పంపడం

7.3.3.4. దూరానికి వెంటాడటం

దేస్సల్ బప్తా పూడుసిమ్

.....దేశంలోంచి వెళ్ళకొట్టు
బప్తా రొహ

.....బయట పంపు; బైటికి పంపు
లజ్ రొహ ..... దూరంగా పంపు
సాడి- .....పోయింది

7.3.3.5. సహా నడపడం

కాసుడె నెహారె సాన్వల్ బండి ఎక్కి
విహారంగా పోవడం

7.3.4. ఏదైనా చేబట్టడం

కుప్ప కీమ్ .....కుప్ప చేయి
జుమ్ కియ్యల్ ..... సమకూర్చు

7.3.4.1. అంటు, అంటుకొని ఉండు,

తాకు, ముట్టు, స్పర్శ

ఇట్ - .....ముట్టుట
టొడ్డిబుర ముద్దు పెట్టు; ముద్దులాడు
తాడ్కెసి వాట ..... గోకివెయ్యి
దబ్ కీమ్ ..... బుజ్జగింపు
నదుర్ వాట ..... చూపు విసురు
బయ్ సాప్ ..... మృదువుగా
బొరొబొరొ ..... మృదువుగా
మూస్కె- ..... వాసన తీసుకోవడం

7.3.4.2. పైకి తియ్యి

పాద్దు కీమ్ ..... ఉత్పత్తి చెయి;
సంపాదించు

పెర్- ..... ఏరుకోవడం

పొర్రొ తెండ ..... పైకి తియ్యి

యేత్- ..... తీసుకో

7.3.4.3. కింద పెట్టడం

అలగ్ ఇర్యల్ .....పక్కకు పెట్టు

అలగ్ సర్కవల్ .పక్కకు కదలడం

ఇర్- .....ఉంచు

బూడ్ ఇర్ర .....కింద పెట్టు

ముచ్చ ..... కప్పి

7.3.4.4. పట్టు, పట్టుకో

ముటితగ పియ్యల్ ..... పిడికిలితో
పట్టుకోవడం

7.3.4.5. చేతి చర్యలు

కల్యల్ ..దొంగలించు; దోచుకోవడం

కీస్కె- ..... గిచ్చుట

కూత్తి ..... గిలగింతపెట్టు; చంక

గట్ తాడ్కెవల్ .... గట్టిగా గోకుడు

గసి కీమ్ ..... రాపిడి

గోటి కీ- .....

చిట్కి కీ- ..... చిట్కిలు వెయ్యడం

చురి కీ- ..... నలుపు

చొవ్- ..... దురద

చోప్పి కీ- ..... నిమరడం

తాడ్కె- ..... గోకుట

దన్క ..... దెబ్బ

సబ్బుడ్ ఉర్జికియ్యల్

..... గట్టిగా కౌగిలించు

7.3.4.6. ఆధారమవ్వు, ఆసరాఅవ్వు,
మద్దతివ్వు, మొయ్యి, సహాయం

పొర్రొ పియ్యల్ ...పైకి పట్టుకోవడం

మద్దత్ ..... ఆసరా; సహాయం

మద్దత్ కీమ్ ..... మద్దతివ్వు

మద్దత్ మన్ ..... ఆధారమవ్వు

సహాయ్ ..... సహాయం

7.3.4.7. చాచు, పొడిగించు,

విస్తరింపజెయ్యి, వ్యాపించు

లంబొ కీమ్ ..... పొడిగించు

7.3.5. ఏదైనా తిప్పడం

ఊంగ్- ..... ఊగటం; ఊగడం

గోయ్యల్ ..... గుండ్రంగా

తిరియ ..... తిరుగు

తిరుస ..... తింపు

దుర్న ..... తొయ్యి

పల్లింగ్ పాయ్యల్ పల్లిలు కొడుతూ

తిరగడం

పిడి కీమ్ ..... తింపు

పొర్రొ దుర్న ..... పైకి తొయ్యి

బద్దెమని తూస్వల్ ఏదైనా పంచడం

మిడుంగ్- ..... పల్లి

వరిసి సూడ్వల్ ..... తొంగి చూడడం

సిర్ముట్ తిరుసీమ్ .చుట్టు తిప్పడం

7.3.6. తెరచు, తెరిచి ఉండే, తెరుచు,

తెరుచుకో

తెరియ ..... తెరుచుకో

తెరిసి మన్వల్ ..... తెరిచి ఉండే

7.3.6.1. ముయ్యి, మూసుకో, దగ్గర

కెహ్- ..... మూయుట

ముహ్చ ..... మూసి

ముహ్చివాట ..... మూసివేయి;

మూసుకో

7.3.6.2. అడ్డగించు, అవరోధం,

ఆటంకపరువు, నిరోధించు

కట్ట ..... కట్ట

కోండి కీ- .....

జాంజి దొహ్వల్ .....దడి కట్టుట

డర్రి ..... ఒడ్డు

మరుమ్ కీమ్ ..... అడ్డుచెయ్యి

ముర్- ..... ముదిరిన; మూసుకు

పోయింది

ముహ్- ..... అడ్డగించు; ముయ్యి

సిర్ముట్ ..... చుట్టు

7.3.6.3. అవధి, పరిమితం, పరిమితి, పొలిమేర, సరిహద్దు, సీమ, హద్దు

అదిక ఆమ్ ..... అదనమగు
 ఆక్సిజీమ్ ..... చలి మంట పెట్టడం
 జాస్త ఆమ్ ..... అదనమగు
 దుస్రా దుస్రా ఇతర ఇతర; వేరు వేరు
 పయ్స్ ..... విస్తారం; వెడల్పు
 పయ్రినగ ..... మెట్టుపై
 మిరట్ ..... మీరు
 సివ ..... పొలిమేర; సరిహద్దు

7.3.7. ముయ్యి, కప్ప, మూత

గూండి కీత ..... చుట్టిన
 మిస్వల్ . పాతిపెట్టు; సమాది చెయ్యి
 ముచ్చడ్ ..... మూత
 వేన్- ..... కప్పట

7.3.7.1. భహిరంగపరువు,

మూతతియ్యి

ముచ్చడ్ తెండ ..... మూత తియ్యి

7.3.7.2. కప్పకో, చుట్టబెట్టు

గుండికియ్యల్ కాగుత్
 ..... చుట్టే కాగితం
 గూండి కీ- ..... చుట్టడం
 గూండి కీమ్ . చుట్టి బెట్టు; మడ్డపెట్టు
 ముచ్చ ..... కప్పి

7.3.7.3. పరువు, విస్తరణం,

వ్యాపించిన, వ్యాప్తి, పుయ్యి, లోపం

చున్న మిస్తికీత సున్నపు కులుపుట
 పగ్రికియ్యల్ ..... విస్తరణ
 రంగ్- చాయవెయ్యి; రంగు; రంగు
 రంగుల
 రంగ్ వాట ..... రంగువేయి
 సడ వాట్వల్ ..... అలుకు చల్లటం

7.3.8. రవాణా

ఊమ్వల్ గుంజడం; గుంజకోవడం;
 లాగుట
 కాసుర్ ..... ఎడ్లబండి
 చెక్క ..... చిన్న ఎద్దుల బండి
 జడ్చ ..... తడక బండి

తోచ్చి వోమ్ ..... మొయ్యి
 నిహ ..... నింపు
 వజన్ వాట ..... బరువు వెయ్యి
 సార్ కియ్యల్ .. రవాణా చెయ్యడం

7.4. ఉండు, కలిగి ఉండు

మన్ ..... ఉండు; మనస్సు
 మిస్థెమాయ్యల్ ..... కలపడం

7.4.1. ఇవ్వు, చేతికి అందించు

తూన్- ..... పంచుకోవడం; బట్వాడా
 చెయ్యి; వర్గీకరించడం

7.4.2. తీసుకో, స్వీకరించు

తర ..... తెచ్చుకో
 పుట్- ..... జన్మించుట; దొరుకుట
 హో ఇన్ ..... ఒప్పుకో

7.4.3. తెచ్చుకో, సంపాదించు

తత్- ..... తెచ్చింది

7.4.4. పంచిపెట్టు, పంచు

తూస్వల్ ..... పంచు
 తూసిసీమ్ ..... పంచి పెట్టు
 పాకెమామ్ ..... విడిపో

7.4.5. కొంచం ఉంచడం

అద్దెజాగతగ ఇర్ల

..... అదే స్థానంలో ఉంచు
 పియ్యమన్ ..... పట్టుకొని ఉండు

7.4.5.1. ఏదైనా విడిచి పెట్టడం

ఇగ్గెన్ ..... ఇక్కడ
 ఇద్ బగ్గమత్త అగ్గెన్ నుటి కీమ్ ఇది
 ఎక్కడ ఉండో అక్కడ విడిచి
 పెట్టు
 తాన్ ..... దానిని
 తాన్ మర్జ ..... దానిని మరిచిపో
 పజ్జె సుటి కియ్యల్ . వెనక విడవడం
 మరుంగ్వల్ ..... మరచిపో

7.4.5.2. దూరంగా విసురు

ఉబ్బీ కీ- .....
 పక్కత్వే పేక్ కీమ్ ప్రక్కకు విసురు

పేకి కీమ్ ..... పారవెయ్యి
 పొర్రొడల్ పేక్ కీమ్ పైనుండి విసురు
 బస్త్రా సపయ్ కియ్యల్ ..... బయట
 బాగుపరుచు
 లక్ పేక్ కీమ్ ..... దూరంగా విసురు
 హుడి కీ- ..... ఎగర వెయ్యడం

7.4.6. లేకుండా

దిస్వత్నె మన్వల్ .... కనబడకుండా
 ఉండడం
 వట్టి కయ్యెనె . ఖాళి చేతులతో ఉన్న
 నెల్వక్ ..... లేకుండా

7.5. ఏర్పాటు చెయ్యి, క్రమపరువు, సర్దు

మాండి కీ- ..... వేటాడటం కోసం
 మాన్- ..... నిప్పు చేయుట
 రికమ్ ..... ఖాళిగా
 హుకుమ్ సీమ్ ..... ఆజ్ఞాపించు

7.5.1. కూడబెట్టు, కూడు, కూర్పు, సేకరించు

ఉడ్వ- ..... ఎత్తడం
 కుప్ప ..... గుంపు; మంద
 గుత్తి ..... గుత్తి
 జమ కీ- ..... గుమికూడారు
 బూందో .....
 మీరి కీ- ..... గుమికూడారు; జమ
 చేయడము
 రచ్చి కీ- ..... సేకరించు
 హుండి ..... కూడినది

7.5.1.1. ప్రత్యేకం, భిన్నపరువు, వేరుపో, చిందర, వెదజల్లు

కాంతత కొడ్డి .. కొమ్మ యొక్క కొన
 గార్పి ..... జల్లెడ
 తార్ ..... వైర్
 తీర్వ- ..... జల్లించు
 తెండి వాట్వల్ చెదరగొట్టడం; తీసి
 వేయడం; విమర్శించు
 పగ్రి కీ- ..... వెడల్పు చెయ్యి
 పాకి కీ- ..... అవయవము; చెయ్యి
 బెహన్ ఆత ..... చెదిరి పోవడం

రికమ్ ..... ఖాళీగా
 రీక్- ..... చల్లడం
 రొహ్యల్ ..... పంపడం
 లడెమ్ ..... పోరాడడం; యుద్ధం
 వాట్ ..... వేయుము

7.5.1.2. కలిగివుండు, చేరివుండు

గాలియ్ ఇన్ ..... వెల్లగొట్టు
 చేపెమామ్ ..... చిక్కుకో

7.5.1.3. అసాధారణ, ప్రత్యేక,

విశేషమైన

దుస్త్రా దుస్త్రా ఇతర ఇతర; వేరు వేరు
 దుస్త్రాక్ దుస్త్రాక్ ..... వేర్వేరు

7.5.2. కలుపు, జతకూర్చు, జోడించు,
 అంటించు

అలగ్ ..... వేరుగా
 ఉంది కీమ్ ..... ఐక్యం చెయ్యి
 కట్ట ..... కలుపు
 కోసిద్ కీమ్ ..... ప్రయత్నం చేయు;
 ప్రయత్నించు

వివ్ టుండ- . అంటుట; అతికించుట
 టుండ- ..... అంటుకోవడం
 బరోస ఇర్ల ..... నమ్మకం వుంచు
 మిస్టె మాసి ఉద్ద ..... జతకూర్చు
 మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ
 పరుచు; హెచ్చించు

తెప్పి కీ- ..... ; గంటు

7.5.2.1. కలుపు, గొలుసు, జోడించు,
 లంకె, సంబంధం, చేరువు

కరుమ్ మీరి కీసి ... దగ్గరగా కలిపిన
 చీల వాట్వల్ ..... గొలుసు

7.5.2.2. దగ్గరగా అంటించడం

గచ్ పియ ..... గట్టిపట్టు
 లాగ్నిమన్ ..... తగులుకొని వుండు;
 దగ్గర ఉండు
 సుటి కియ్యక్ ..... వదలని
 నెవ్వెడున్ దాత్ మన్ ..... బంకగా
 వుండు

7.5.2.3. దేనికైనా కూడడం

ఆదరై సాన్ ..... ఆదారంగా వెళ్లు
 సీమ్ ..... ఇవ్వు; దానం చెయ్యి

7.5.2.4. తీసివెయ్యి, తొలగించు,
 విడదీయడం

ఉండె దుస్త్రా రోన్ సాన్వల్
 ..... మరి ఒక ఇంటికి పోవడం
 ఉరుంగ్- ..... విరిగింది
 కూవ్- .....
 బికాట్నె తెండ .. ఇబ్బందిగా తియ్యి
 సగుడ్ కీతి ..... తమ్మినావు

7.5.3. కలుపు

సుజై మాయ్వల్ ..... కరిగిపోయ్యే
 మిస్టెమామ్ ..... కలిసిపోవడం

7.5.3.1. శుద్ధమైన, స్వచ్ఛమైన,
 కలియని

చిల్లల్ వాలె ..... పచ్చవైన
 సోబత వాలె ..... నిర్మలమైన

7.5.4. కట్టు, బంధం, ముడి

అత్తి కీ- ..... బిగించు
 కయ్కె కాల్ దోహ్వల్ ... చేతులు
 కాళ్ళు కట్టెయడం
 గట్టి ..... ముడి; మూట
 గట్టి దోహ్వల్ ..... ముడి కట్టడం

7.5.4.1. తాడు, తీగ, నార, పోగు, మాల

గీతో వాట ..... గీత గియ్యి
 జట్టి ..... జట్టు
 దామ్మి ..... తనుగు
 నాడ్ ..... నాడా
 నోడె ..... తాడు
 బేరె ..... బేరెలు
 మొలొక ..... నార
 వయుర్ ..... తీగ
 వార్తి ..... నాగలి, అరకకట్టె తాడు
 సాకలి ..... గొల్సు
 సిక్క నోడె ..... తాడు

సుత్తి ..... తాడు

7.5.4.2. చిక్కు, చిక్కుచెయ్యి

చెప్పై మా- ..... చిక్కు
 వేనింగ్ ..... జడలు

7.5.5. నిర్వహించు, వ్యవస్థీకరించు

వాడ్ సీమ్ ..... పార వెయ్యి; విసురు
 హుకుమ్ ..... ఆజ్ఞ
 హుకుమ్ సీమ్ ..... ఆజ్ఞాపించు

7.5.5.1. అవ్వవస్థీకరించిన

కచబిచ్ ..... గంధరగోళం
 చెందవెంద మన్వల్
 ..... ముక్కలు ముక్కలుగా ఉండే
 తిక మక ..... తికమక
 హందక్ హిక్కె ఇందక్ హిక్కె
 ..... తారుమారు

7.5.6. ప్రతినిధి, ప్రత్యామ్నాయం

అదెన్ తెండి దుస్త్రా ఇర్వల్
 ..... నాయకుడు

7.5.7. అనేక వస్తువులు కదలడం

ఉంది కీమ్ ..... ఐక్యం చెయ్యి
 కరుమ్ కియ్యల్ ..... దగ్గర చేయు;
 దగ్గరగా చెయ్యడం
 కుప్ప ఆయ్యల్ ..... గుమిగూడు
 తడియ ..... వెదజల్లు
 నాసి కీ- చెరువు; డస్టర్; తుడిచేవాడు

7.5.8. సామాన్య, చిక్కైన

బస్కెట్ గిర్ ..... సహజంగా
 మొదొడ ..... ఆదిమ; తొలి; మొదటి
 సాదర్ ..... సామాన్య

7.5.9. ఉంచు, పెట్టు

7.5.9.1. నింపు, బరువువెయ్యి,

బళువు, భారం, కుప్పవెయ్యి

కుప్ప వాట్వల్ ..... కుప్ప వేయి
 జడ్ ..... బరువు; మబ్బుగా

7.6. దాగు, దాచు

కుప్పెమా- ..... చొరడం
 మక్- ..... దాక్కొని; దాచుట
 మింజ్- ..... మునుగుట

7.6.1. వెతుకు

మహ్కా- .. మారేడు చెట్టు; వెతకడం;
 వెతుకు
 వొడ్కిమ్ ..... గుర్తించు

7.6.2. కనుగొను

పుట్- ..... జన్మించుట; దొరుకుట

7.7. భౌతిక ప్రభావం

అడ్డమ్ ఆయ్యల్ ఆపే పని కల్గించు
 కామున్ వాంత ..... ప్రయోజనం
 నజర్ సూడ్యల్ ..... ప్రభావం చూపు
 బర్బత్ కీమ్ ..... నాశడం చేయడం

7.7.1. కొట్టు, తగులు

అష్టమామ్ ..... ఢీకొట్టు; ఢీకొను
 అష్టే మాత ..... అగలడము
 ఉస్క ..... ఉమ్మి వెయ్యి
 ఊడి కియ్యల్ .. బాంబుతో పేల్చడం
 ఊడె మాసి ఆర్త ..... ఎగిరిపడు
 కయె పామ్ ..... చేతితో కొట్టు
 కుచ్చికి- .....
 చాంది ..... వెండి
 చిల్లర్ ..... చిల్లర
 జహ్వల్ ..... దంచడం
 జోర్ ..... బలము
 జోరై తొడ్డి బుర్వల్
 ..... గట్టిగా ముద్దు పెట్టు
 డగుర్ కట్టె ..... దొడ్డు కర్త
 డబ్బ ..... డబ్బా; పెట్టె
 తాప్త పా- ..... చెంప దెబ్బ కొట్టడం
 దన్కపామ్ ..... దెబ్బ కొట్టు
 నల్ల ..... కులాయి; నల్లా
 నిలుబార్చి ..... పెద్ద బర్సె
 పామ్ ..... కొట్టు
 పుజర్ పోయ్యల్ ..... పూయు
 పెర్స కట్టె ..... పెద్ద కర్త
 మకున ..... దాచిపెట్టు కొరకడం,

మల్ని పాయ్యల్ ..... ఎదురుదెబ్బ
 మల్నివాయ్యల్ ..... తిరుగివచ్చు
 మల్ సుడుం ..... డేగ
 మార్ ..... దెబ్బ
 ముట్టికిసి పాయ్యల్ ..... పిడిగుద్దు
 లక్కనె ..... లటుక్కున
 లెప్పి కీ- .....; గంటు
 వడి పామ్ .. గాలి కొట్టు; పంపు కొట్టు
 వడి వాయ్యల్ ..... గాలి పీచడం
 సగుడ్ ..... తుమ్ము
 సుత్తె ..... సుత్తె

7.7.2. లక్ష్యాన్ని గురిపెట్టడం

కరికిసి కిమ్ ..... ఊహించి చేయ్
 కసుర్ ..... తప్పు
 చుక్క ..... చుక్క; బిందువు
 ద్యాన్ కిమ్ ..... మనసులో అనుకో;
 లక్ష్యం పెట్టు
 నెమ్ ..... గురి
 యేత్తెకె సా ..... పొంద లేక పో
 రొప్పాడల్ విచర్ కిమ్
 ..... లోటుగ వీచార్ కిమ్

7.7.3. తన్ను

కాల్కున్ దక్కునన ..... చెప్పులు
 చెప్పుల్ ..... చెప్పులు
 జహ ..... తన్ను; దంచు
 తాకుసెర్ దాంతోర్ నడుచుకుంటూ
 వెళుతున్నాడు
 బూట్క ..... బూట్లు

7.7.4. నొక్కు

దాబికి ..... వొత్తడం
 మొర్ ..... ముద్ర

7.7.5. తోము, రాపిడి, రుద్దు

చమ్మి కీ- .....

7.7.6. నూరిపోయ్యి, రుబ్బు, విసురు

ఇజ్జత్ తెండ్ర ..... పరుపు తీయకు
 కొహ్కా- ..... దంచు
 చుక్క ..... చుక్క; బిందువు
 నోర్- ..... విసురుట

బయ్ చొకొట్

..... చాలా మంచిగా; శ్రేష్టత
 బొట్టతె అద్దు ..... వేలితో నొక్కుట
 లజ్జె మాయ్య ..... సిగ్గు పడకు

7.7.7. గుర్తు, చిహ్నం, సంకేతం

డాగ్ ..... మరక
 మచ్చ ..... మచ్చ
 మార్కుల్క వాట
 ..... మార్కులు వెయ్యి
 వొడ్కిమ్ ..... గుర్తించు

7.8. ముక్కలుగా విభజించడం

అరిల్ ..... రొమ్ము
 ఆవజ్ వాలె ..... చప్పుడు గల
 ఉరుంగ్వల్ ..... విరగటం
 ఉరున ..... తెంపు
 ఉరుస్త ..... విరిచిన
 ఉరుసి వాట ..... విరగగొట్టు
 చెందె వెందె కిమ్
 ..... ముక్కలు ముక్కలుగా చేయు
 తెండి వాట్ట ..... తీసివేసిన
 పాకె మాత ..... చీలిక
 పిండి కిమ్ ..... చూర్ణం చేయు
 పెయ్- ..... పాపుట
 పోలిన్ పాయ్యల్ ..... పోలీస్ దాడి
 వార్ పియ్య ..... చీలిక; బీట
 వొహ్చి వాట
 ..... కొల్లగొట్టు; పగలగొట్టు
 వోర్త ..... పగిలిన; పేలుడు

7.8.1. తెంపు, పగలకొట్టు, విరుచు

ఉరుంగ్త ..... విరిగెను; విరుగు
 ఉరున్- ..... విరిచేయడం
 కన్క- ..... కరవబోవడం; కొరుకుట
 చుటుక్ నె ఉరుంగ్త పుటుక్కన తెగు
 టడంగ్నె నేక ..... ఖంగున మ్రోగు
 టుక్తె ముక్క; ముక్కలుగా చేయడం
 తివ్- ..... విరిగడం
 నమ్- ..... తెంపు; తెంపుట
 పిడ్- ..... ప్యాలాలు చెయ్యడం
 పూటు ..... పోబో
 బస్త్రా ఉరుంగ్త ..... బయట విరగడం

లటక్నే నిస్టమామ్

..... లటక్కున జారుట

లామ్ వోహువల్

..... పాడుగునా విరగగొట్టడం

వయవయ సాన్ ..... వేగంగా వేళ్లు

వార్ పియ్య ..... చీలిక; బీట

వొరైకె నాండ్ ..... పేలుడు ధ్వని

వొహ్పా వాట కొల్లగొట్టు; పగలగొట్టు

వోర్- ..... పగిలింది

సప్పె దురియ .. లటక్కున దూర్పు

7.8.2. బీటిక

పయ్యంగ్ ..... బీటిక

వేగొర ..... వేరు

7.8.3. కత్తిరించు, కొయ్యి, కోయడం,

కోసిన, నరుకు

ఆరొ ..... సగము

ఆస్కె- ..... కోయడం

ఆకార్ ..... ఆకారం; రూపం

కత్తికిమ్ ..... కత్తిరించు

కత్తికి- ..... కత్తిరించుట

చిరి కి- ..... చిరికి

రావ్- ..... కత్తిరించు

7.8.4. చింపి, చీల్చు

కటిన్ వాలె ..... ఇబ్బందిగా

తక్కిబ్ వాలె ..... కష్టమైన

సర్ ..... చింపుట

7.8.5. ఆరంభం, కన్నం చేయడం,

తెరియడం

కొట్- ..... కుట్టు

గద్ది ..... కన్నం; రంధ్రము

గండ్- ..... గుచ్చడం

చెర్కి ..... సందు

తంగ్ కియ్య ..... విసిగించు

తెరి- ..... తెరవడం; తెరుచుట

నారి- ..... చెక్కుట

7.8.6. తప్పు

కావ్- ..... తవ్వకం; తవ్వేవాడు

కాల్య ..... కాలువ

కోల్ ..... తోతు

కోల్ సిల్లె ఆవ్ ..... తోతులేని

గద్దింగ్ కీమ్ ..... కన్నాలు చేయు

డొడ్డొ ..... గుంత

తాడ్- ..... బొక్క

తొడి తెండె మిసిన్

..... మట్టి తీసే పరికరము

బహ్రా తెండ ..... వెలికి తీయు

బునది ..... పునాది

బూడ్ వాట ..... క్రింద వెయు

మక్కు సీత ..... గుప్త

లొంద్క ..... గుంత

సోసె ..... బంగారం

7.9. తెంపు, పగలకొట్టు, విరుగు

ఉరుసిమ్ ..... విరుచుట

కెర్ర ..... తొడుగు

కెర్వల్ ..... కట్టుకోవడం; తొడగడం;

పెట్టుట

రూండ్ వాలె ..... వెడలైన

రెప్పె మా- ..... విరిగి పోయిన

వాట్ట ..... వేసిన; వేసుకున్నా

వోర్ ..... పగిలిన; పేలుడు

7.9.1. చెరుపు, నష్టం, పాడవ్వు, హాని

అర్గ్- ..... కరిగిపోవడం

ఇస్కె వేరి మత్త ..... ఇది వరకు ఉండేది;

ఇది వరకు ఉన్న

కరబ్ ఆయ్యల్ ..... పాడవడం

పాడ్ ఆత ..... చెడిపోయింది

బహ్రా ఉరుంగ్ ..... బయట విరగడం

మంత ..... ఉండినది

లెప్పి కి- ..... గంటు

7.9.2. పడగొట్టడం

అరుసిమ్ ..... పడగొట్టు

7.9.3. ధ్వంసం చెయ్యి, నాశనం చెయ్యి

కరబ్ ..... చెడు; పాడు

కరబ్ ఆయ్యల్ ..... పాడవడం

కరబ్ కియ్యల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం;

చెడు చేయు; పాడు; పాడు

చెయ్యి; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి

దోం దోం ఆ- .....

సుక్కున్ ..... నష్టము; హాని

లాగుసెర్ సా ..... తాకిస్తూ వెళ్లు

లాగుసెర్ సాన్వల్ ..... అంటుకొని

పోవడం

లాన్ కీమ్ ..... పాడు చెయ్యి

వొహ్పా వాట్వల్ ..... పగులగొట్టడం

7.9.4. చక్కపెట్టు, బాగు చేయడం,

మరమ్మత్తు

మర్ల సీమ్ ..... మళ్లీ యివ్వు

సుద్రి కి ..... మంచిగా చెయ్యి

8. స్థితులు

8.1. పరిమాణం, బరువు, మానం

ఈస ..... భాగం
 గడి గడి దిస్వల్ ...తరచు కనిపించడం
 డౌహా ..జలాశయం; పెద్ద మడుగు;
 మడుగు
 మర్రత మొద్దు ..... చెట్టు మొద్దు
 రొఫ్ఫా వోయ్యల్ ..... లోనికి తీసుకు
 వెళదాం
 రోజి రోజి ..... దినం దినం
 రోజిత బూతి ..... రోజు కూలి
 వజన్ ..... బరువు
 నమ్మిర ఈస ..... ఉమ్మడి వాట

8.1.1. సంఖ్య

బచ్చాంగ్ ..... ఎన్ని

8.1.1.1. లెక్కించే అంకెలు

8.1.1.1.1 పూర్వీకులు లెక్కించిన అంకెలు

సున్న ..... సున్న
 ఉంది ..... ఒక్కటి
 రండ్ ..... రెండు
 మూండ్ ..... మూడు
 నాలుంగ్ ..... నాలుగు
 సియుంగ్ ..... ఐదు
 సారుంగ్ ..... ఆరు
 యేడుంగ్ ..... ఏడు
 అష్ట్ ..... ఎనిమిది
 పీట్ ..... తొమ్మిది
 పద్ ..... పది
 పద ఉంది ..... పదకొండు
 పరెండ ..... పన్నెండు
 పద మూండ్ ..... పదమూడు
 పద నాలుంగ్ ..... పదునాలుగు
 పద సియుంగ్ ..... పదిహేను
 సోడ ..... పదహారు
 పద సారుంగ్ ..... పదహారు
 పద యేడుంగ్ ..... పదిహేడు
 పద అష్ట్ ..... పద్దెనిమిది

పద పీట్ ..... పంతొమ్మిది
 సరె ..... ఇరవై
 సరె ఉంది ..... ఇరవై ఒక్కటి
 సరె రండ్ ..... ఇరువై రెండు
 సరె మూండ్ ..... ఇరువై మూడు
 సరె నాలుంగ్ ..... ఇరవై నాలుగు
 సరె సియుంగ్ ..... ఇరువై ఐదు
 సరె సారుంగ్ ..... ఇరువై ఆరు
 సరె యేడుంగ్ ..... ఇరువై ఏడు
 సరె అష్ట్ ..... ఇరవై ఎనిమిది
 సరె పీట్ ..... ఇరవై తొమ్మిది
 సరె ..... ముప్పై
 సరె ఉంది ..... ముప్పయి ఒక్కటి
 సరె రండ్ ..... ముప్పై రెండు
 సరె మూండ్ ..... ముప్పై మూడు
 సరె నాలుంగ్ ..... ముప్పై నాలుగు
 సరె సియుంగ్ ..... ముప్పై ఐదు
 సరె సారుంగ్ ..... ముప్పై ఆరు
 సరె యేడుంగ్ ..... ముప్పై ఏడు
 సరె అష్ట్ ..... ముప్పయి ఎనిమిది
 సరె పీట్ ..... ముప్పయి తొమ్మిది
 లరె ..... నలుభై
 లరె ఉంది ..... నలభై ఒక్కటి
 లరె రండ్ ..... నలభై రెండు
 లరె మూండ్ ..... నలభై మూడు
 లరె నాలుంగ్ ..... నలభై నాలుగు
 లరె సియుంగ్ ..... నలభై ఐదు
 లరె సారుంగ్ ..... నలభై ఆరు
 లరె యేడుంగ్ ..... నలభై ఏడు
 లరె అష్ట్ ..... నలభై ఎనిమిది
 లరె పీట్ ..... నలభై తొమ్మిది
 సయ్ గరె ..... యాభై
 సయ్ గరె ఉంది ..... యాభై ఒక్కటి
 సయ్ గరె రండ్ ..... యాభై రెండు
 సయ్ గరె మూండ్ ..... యాభై మూడు
 సయ్ గరె నాలుంగ్ ..... యాభై నాలుగు
 సయ్ గరె సియుంగ్ ..... యాభై ఐదు
 సయ్ గరె సారుంగ్ ..... యాభై ఆరు
 సయ్ గరె యేడుంగ్ ..... యాభై ఏడు
 సయ్ గరె అష్ట్ ..... యాభై ఎనిమిది

సయ్ గరె పీట్ ..... యాభై తొమ్మిది
 సోరె ..... అరవై
 సోరె ఉంది ..... అరవై ఒక్కటి
 సోరె రండ్ ..... అరువై రెండు
 సోరె మూండ్ ..... అరువై మూడు
 సోరె నాలుంగ్ ..... అరువై నాలుగు
 సోరె సియుంగ్ ..... అరువై ఐదు
 సోరె సారుంగ్ ..... అరువై ఆరు
 సోరె యేడుంగ్ ..... అరువై ఏడు
 సోరె అష్ట్ ..... అరువై ఎనిమిది
 సోరె పీట్ ..... అరువై తొమ్మిది
 సురె ..... డెబ్బై
 సురె ఉంది ..... డెబ్బై ఒక్కటి
 సురె రండ్ ..... డెబ్బై రెండు
 సురె మూండ్ ..... డెబ్బై మూడు
 సురె నాలుంగ్ ..... డెబ్బై నాలుగు
 సురె సియుంగ్ ..... డెబ్బై ఐదు
 సురె సారుంగ్ ..... డెబ్బై ఆరు
 సురె యేడుంగ్ ..... డెబ్బై ఏడు
 సురె అష్ట్ ..... డెబ్బై ఎనిమిది
 సురె పీట్ ..... డెబ్బై తొమ్మిది
 హురె ..... ఎనభై
 హురె ఉంది ..... ఎనభై ఒక్కటి
 హురె రండ్ ..... ఎనభై రెండు
 హురె మూండ్ ..... ఎనభై మూడు
 హురె నాలుంగ్ ..... ఎనభై నాలుగు
 హురె సియుంగ్ ..... ఎనభై ఐదు
 హురె సారుంగ్ ..... ఎనభై ఆరు
 హురె యేడుంగ్ ..... ఎనభై ఏడు
 హురె అష్ట్ ..... ఎనభై ఎనిమిది
 హురె పీట్ ..... ఎనభై తొమ్మిది
 జురె ..... తొంభై
 జురె ఉంది ..... తొంభై ఒక్కటి
 జురె రండ్ ..... తొంభై రెండు
 జురె మూండ్ ..... తొంభై మూడు
 జురె నాలుంగ్ ..... తొంభై నాలుగు
 జురె సియుంగ్ ..... తొంభై ఐదు
 జురె సారుంగ్ ..... తొంభై ఆరు
 జురె యేడుంగ్ ..... తొంభై ఏడు
 జురె అష్ట్ ..... తొంభై ఎనిమిది

జరెపిట్ ..... తొంభై తొమ్మిది
 రాసి ..... నూరు; వంద
 నూర్ ..... నూరు; వంద
 వయ్ ..... వెయ్యి
 పరవయ్ ..... పది వేలు
 వయ్కి ..... లక్ష
 పరవయ్కి ..... పది లక్షలు
 కడా ..... కోటి

8.1.1.1.2 ప్రస్తుతం లెక్కించే అంకెలు

సున్న ..... (0) సున్న
 ఉంది ..... (1) ఒక్కటి
 రండ్ ..... (2) రెండు
 మూండ్ ..... (3) మూడు
 నాలుంగ్ ..... (4) నాలుగు
 సియుంగ్ ..... (5) ఐదు
 సారుంగ్ ..... (6) ఆరు
 యేడుంగ్ ..... (7) ఏడు
 ఆట్ ..... (8) ఎనిమిది
 నావ్ ..... (9) తొమ్మిది
 దహ ..... (10) పది
 ఆక్ర ..... (11) పదకొండు
 బార ..... (12) పన్నెండు
 ముద్ద ..... (12) పదమూడు
 తేర ..... (13) పదమూడు
 చొవ్ ..... (14) పదునాలుగు
 పంద్ర ..... (15) పదిహేను
 సోల ..... (16) పదహారు
 సత్త ..... (17) పదిహేడు
 ఆట్ట ..... (18) పద్దెనిమిది
 ఎక్కునిన్ ..... (19) పంతొమ్మిది
 వీస ..... (20) ఇరువై
 ఎక్కెవిన్ ..... (21) ఇరవై ఒక్కటి
 బావిన్ ..... (22) ఇరువై రెండు
 తేవిన్ ..... (23) ఇరువై మూడు
 చొవ్విన్ ..... (24) ఇరవై నాలుగు
 పంచీన్ ..... (25) ఇరువై ఐదు
 చెబ్బిన్ ..... (26) ఇరువై ఆరు
 సత్తవీన్ ..... (27) ఇరువై ఏడు
 ఆట్టవీన్ ..... (28) ఇరవై ఎనిమిది
 ఎక్కున్ తీన్ .. (29) ఇరవై తొమ్మిది
 తీన్ ..... (30) ముప్పై
 ఎక్కిన్ ..... (31) ముప్పయి ఒక్కటి
 బత్తిన్ ..... (32) ముప్పై రెండు

తెహ్ తీన్ ..... (33) ముప్పై మూడు
 చావ్ తీన్ ..... (34) ముప్పై నాలుగు
 పన్ తీన్ ..... (35) ముప్పై ఐదు
 చెత్తిన్ ..... (36) ముప్పై ఆరు
 సడతీన్ ..... (37) ముప్పై ఏడు
 అడతీన్ ... (38) ముప్పయి ఎనిమిది
 ఎక్కున్ చాలిన్ .... (39) ముప్పయి
 తొమ్మిది
 చాలిన్ ..... (40) నలుభై
 ఎక్ చాడ్ ..... (41) నలభై ఒక్కటి
 బేచడ్ ..... (42) నలభై రెండు
 తిరెచాలిన్ ..... (43) నలభై మూడు
 చెరెచాలిన్ ..... (44) నలభై నాలుగు
 పంచె చాలిన్ ..... (45) నలభై ఐదు
 చె చాలిన్ ..... (46) నలభై ఆరు
 సత్తెచాలిన్ ..... (47) నలభై ఏడు
 అట్టెచాలిన్ .... (48) నలభై ఎనిమిది
 ఎక్కున్ పన్నన్ (49) నలభై తొమ్మిది
 పన్నన్ ..... (50) యాభై
 ఎక్కెవన్ ..... (51) యాభై ఒక్కటి
 బావన్ ..... (52) యాభై రెండు
 తిరుపన్ ..... (53) యాభై మూడు
 చెరుపన్ ..... (54) యాభై నాలుగు
 పంచవన్ ..... (55) యాభై ఐదు
 చెప్పన్ ..... (56) యాభై ఆరు
 సత్తెవన్ ..... (57) యాభై ఏడు
 అట్టవన్ ..... (58) యాభై ఎనిమిది
 ఎక్కున్ సాట్ (59) యాభై తొమ్మిది
 సాట్ ..... (60) అరవై
 ఎక్ సాట్ ..... (61) అరవై ఒక్కటి
 బాసట్ ..... (62) అరువై రెండు
 తిరుసట్ ..... (63) అరువై మూడు
 చారుసట్ .... (64) అరువై నాలుగు
 పంచె సాట్ ..... (65) అరువై ఐదు
 చె సాట్ ..... (66) అరువై ఆరు
 సత్తెసాట్ ..... (67) అరవై ఏడు
 అట్టెసాట్ ..... (68) అరవై ఎనిమిది
 అడుసాట్ ..... (68) అరవై ఎనిమిది
 ఎక్కున్ సత్తర్ (69) అరవై తొమ్మిది
 సత్తర్ ..... (70) డెబ్బై
 ఎక్కత్తర్ ..... (71) డెబ్బై ఒక్కటి
 బెహత్తర్ ..... (72) డెబ్బై రెండు
 తిరి హత్తర్ ..... (73) డెబ్బై మూడు

చారెహత్తర్ .... (74) డెబ్బై నాలుగు
 పంచె హత్తర్ ..... (75) డెబ్బై ఐదు
 చె హత్తర్ ..... (76) డెబ్బై ఆరు
 సత్తెహత్తర్ ..... (77) డెబ్బై ఏడు
 అట్టెహత్తర్ ..... (78) డెబ్బై ఎనిమిది
 ఎక్కున్ అన్ని (79) డెబ్బై తొమ్మిది
 అన్ని ..... (80) ఎన్భై
 అన్నిన్ ..... (80) ఎన్భై
 ఎక్కె అన్ని ..... (81) ఎన్భై ఒక్కటి
 బ్యాన్ని ..... (82) ఎన్భై రెండు
 త్రెయన్ని ..... (83) ఎన్భై మూడు
 చారెయన్ని .... (84) ఎన్భై నాలుగు
 పంచె అన్ని ..... (85) ఎన్భై ఐదు
 చె అన్ని ..... (86) ఎన్భై ఆరు
 సత్త్యాన్ని ..... (87) ఎన్భై ఏడు
 అట్ట్యాన్ని ..... (88) ఎన్భై ఎనిమిది
 ఎక్కున్ నొవ్వద్ (89) ఎన్భై తొమ్మిది
 పొనిన్ ..... (90) తొంభై
 నొవ్వద్ ..... (90) తొంభై
 ఎక్యా నావ్ ..... (91) తొంభై ఒక్కటి
 బ్యానావ్ ..... (92) తొంభై రెండు
 త్రెనావ్ ..... (93) తొంభై మూడు
 చారెనావ్ ..... (94) తొంభై నాలుగు
 పంచనావ్ ..... (95) తొంభై ఐదు
 చానావ్ ..... (96) తొంభై ఆరు
 సత్త్యానావ్ ..... (97) తొంభై ఏడు
 అట్ట్యానావ్ ..... (98) తొంభై ఎనిమిది
 నొవ్వనావ్ .... (99) తొంభై తొమ్మిది
 సావ్ ..... (100) నూరు; వంద
 హజర్ ..... (1,000) వెయ్యి
 బద్ర ..... (1,000) వెయ్యి
 దహ హజర్క్ . (10,000) పది వేలు
 లక్ష్ ..... (1,00,000) లక్ష
 కోటి ..... (100,00,000) కోటి

8.1.1.1.3. ఒక, ఒకటి

ఉంది జోక ..... ఒకసారి
 ఎకరి ..... ఒంటరిగా
 తన్వతన్ . తనకు తానుగా; వ్యక్తిగత
 బత్తి ..... కాని
 మొదోల్ ..... తొలి; ప్రాథమిక
 వరొర్ వార్వల్ పాట
 ..... ఒక్కరు పాడే పాట
 సురుత ..... మొదటి

8.1.1.1.4. రెండు

అదిక్ ..... ఎక్కువ; రెట్టింపు
 ఆస్ర ఆమ్ ..... సహాయపడు
 ఇద్ తెర్ అద్ తెర్ .... ఇదైనా అదైనా
 నిమిసం ..... నిమిషము
 రెండ్ కాక్ ఆయ్యల్ ద్వీగుణమవు
 రెండ్ కామ్ కియ్యల్ ..... ద్వంద్వ
 ప్రవృత్తి
 రెండ్ కీమ్ ..... రెండుగా విడదీయు

8.1.1.2. వరుసలో స్థాన విలువ తెలిపే

అంకెలు

తొల్లై . పూర్వం; పూర్వము; యుగం
 పెళ్లై ..... మొదలు
 మూండ్ ఈస ..... మూడవ భాగం

8.1.1.3. పర్యాయాలు, సార్లు

ఉంది జోక ..... ఒకసారి
 జోక ..... ఒక్క సారి; మూడు సార్లు
 మూండ్ జోకంగ్ ... మూడు మాట్లు

8.1.1.4. సార్లు, పర్యాయాలు

నాలుంగ్ ఈసంగ్
 ..... నాలుగు భాగలు
 మూండ్ టుక్కెంగ్ కీమ్
 ..... మూడింతలు చెయ్యి
 మూండ్ తరికంగ్ ..... త్రివిధ
 రెండ్ జోకంగ్ బతంగ్
 ..... రెండు సార్లు ఏమిటి

8.1.1.5. అంకెలతో కూడిన

సమూహము

ఆవున్ పునక్ ..... వైపున
 ఇవ్వర్ కీసి ఉంది టుక్కె
 ..... ఇద్దరికీ ఒక ముక్క
 ఉందియె ..... ఒకటే
 గోటి కియ్యల్ ..... గట్టి పరిచేది
 జోడ్ అర ..... జతగా చేరు
 డేడ కండి ..... ఒక పుట్టెడు సగం
 దన్ ..... డబ్బు; తనం
 దహ పిడింగ్ ..వేయి సంవత్సరాలు
 దహ వర్సంగ్ ..... పదేళ్ళ కాలం
 దొహంతోర్ ..... కడతాడు

పట్టి ..... కొలతల పట్టి
 మడ్ ..... పది కిలోలు
 మువ్విర జోడి . ముగ్గురి సమూహం
 రెండ్ కండింగ్ ..... రెండు పుట్లు
 వరొర్ వరొన్ మూండ్
 ..... ఒక్కొక్కరికి మూడు
 వరొర్ ..... ఒక్కడు
 వాజ గాజ తుర్ ... సంగీత బృందము
 సియ్యుంగ్ కండిన్ ఉంది నూర్
 ..... బదు పుట్లకు వంద కిలోలు

8.1.1.6. భిన్నం

ఆర్దొ ..... సగము
 దహ దహన విల్వ ..... దశాంశం
 బొక్కె ..... దిక్కు
 మూండ్ పడియంగ్ . మూడింతలు
 సవ్వ ..... పావు

8.1.1.7. అంకెల వరస

నెహారె బతి వోరె కీంతొర్
 ..... సామరస్యంగా

8.1.2. లెక్క పెట్టు

అందెజ వాట ..... అంచనా వేయు;
 అంచనా వైన
 ఇసాబ్ ..... లెక్క
 కహ- ..... లెక్కించుట
 లెక్- ..... లెక్క
 విలువ దోహ ..... విలువ కట్టడం

8.1.2.1. గణితశాస్త్రం

కంపుటర్ ..... కంప్యూటర్
 గింతి ..... గణితం
 గింతి కియ్యల మిసన్
 ..... క్యాల్యులేటర్
 గీతొన గింతి ..... గీత గణితం

8.1.2.2. సంఖ్యల కూడిక

జమ వొడ్డి ..... కూడిక చిహ్నం
 సమ్మెయ్ ..... మొత్తం; సంపూర్ణమైన

8.1.2.3. సంఖ్యల తీసివేత

డగ్గీ కీమ్ ..... తోసివెయ్యి
 మయ్యంగ్ ..... మిగిలి పోయిన

సంఖ్య తెండ్సి వాట్వల్ ..... సంఖ్య
 తీసివేత
 సాడియ ..... పొమ్ము; వెళ్ళి పో

8.1.2.4. సంఖ్యలను గుణించడం

జోకంగ్ ..... సార్లు
 నివ్వెమత సామన్ ... తయారు చేసిన
 వస్తువు

8.1.2.5. సంఖ్యలను విభజించడం

పడెమెన్ ..... నాల్గవ భాగం
 పాకి కీ- ..... అవయవము; చెయ్యి
 పాకి కీమ్ ..... విడదీయు

8.1.3. బహువచనం

తానజోడ్ ..... యొక్క జత
 వెల్లె జోకంగ్ ..... ఎక్కువ సార్లు

8.1.3.1. అనేకమైన, చాలా, ఎక్కువ

అచ్చొర్ ..... అంత; అంతలో
 అచ్చీర్ ..... అంతమంది
 అచ్చొక్క ..... మామూలు
 అదిక్ ..... ఎక్కువ; రెట్టింపు
 అదిక్కు ..... ఎక్కువ
 ఇచ్చొర్ ..... ఇంత
 ఇచ్చిర్ ..... ఇందరు
 ఇత్త అచ్చొర్ ..... కోరినంత
 కహ పర్వక్ ..... లెక్కించ లేని
 జాస్త ..... ఎక్కువ
 డగుర్ ..... పెద్ద
 డాట్ ..... ఎక్కువ
 తాకజ్ వాలె ..... బలమైన
 తోడొస ..... కొద్దిగా
 దిల్ దార్ ..... మంచి మనస్సు
 పంజ్- ..... కడుపు నిండ
 పయ్యన ..... చాలా పెద్ద
 పార్ ..... చాలా
 బయ్ ..... ఎక్కువ
 ముడుస్తూర్ ..... ముంచి వేత
 వెల్లె ..... ఎక్కువ; చాలా
 వెల్లె జోకన ..... అనేకమైన
 వెల్లె టావ అత ..... విస్తృతమైన వ్యాప్తి
 వెల్లె వాలె ..... చాలా పెద్ద
 వొడ్డి వాలె ..... పరిచయమున్న

సమ్మర్ మానె మాయ్యల్

.....ప్రజాదరణ
 సుద్రమాత వాలె .... సమ్మద్ది అయిన
 సోబత ... అందమైన; మనోహరమైన
 సోబై రోగ్ ..... అంటు రోగం

8.1.3.2. అల్ప, కొద్ది, కొన్ని, చిన్న

అగ్గ అగ్గ ..... అక్కడక్కడ
 ఇచ్చుంగ్ ..... కొన్ని
 ఇచ్చొరె ..... పరిమితమైన
 కిస్సు ..... గిల్లు; గీచు
 టట్ - ఇరుక్కోవటం; చిక్కుకోవడం
 పెడెక్ ..... గింజలు
 వొడ్డి తెండ ..... జాడ తీయు

8.1.3.3. విషయాల గుంపు

కుప్ప ..... గుంపు; మంద
 గుత్తి ..... గుత్తి
 పాకిట్ ..... ప్యాకేజి
 పుడ ..... పొట్లం
 మీరి కియ్యల్ ..... కూడికలు; జమ
 చెయ్యడం; సేకరణ
 రంగ్ రంగ్గు పీజ్ మీరి కీమ్
 ..... వేర్వేరు వస్తువుల చేరిక
 వాతద్ ..... పరంపర
 పీచ్ డాగి ..... సమాది స్థలం

8.1.4. అధికం

అద్ ఆయ్యక్కె ..... అది కాకుండ
 ఉండె పొర్రొ ..... అంత కన్నా పైకి
 ఉండె వరొర్ ..... మరొకరు
 బహన్ ఆతెకె బతల్ ..... ఎలాగైతేనేం
 బెయ్ వెల్లె ..... చాలా ఎక్కువ
 వెల్లె ఆత ..... అదనమగు
 సరి పీడ్డి ..... మార్గము దాటి

8.1.4.1. తక్కువ

అచ్చొర్ ఆయొ ..... అంత కాదు
 జరసిలజ్ ..... కొద్ది దూరంగా
 బూడ్ రెహ ..... కిందికి దించు

8.1.4.2. పెరుగు, వృద్ధి చెయ్యి

అడ్డమ్ తిరివల్ ..... తిరుగుబాటు
 బడి కీ- ..... పెంచు; పెంచుకో

బడికీమ్ ..... పెంపొందించు
 బడె మాయ్యల్ ..... ఎక్కువ చెయ్యి
 బడెమామ్ ..... అభివృద్ధి చెందు;
 బాగుపడు
 సోనెతంగ్ పుంగక్ ..... బంగారు
 పువ్వులు

8.1.4.3. తగ్గించు, తగ్గు, తగ్గుదల

తోయ్యల్ ..... ఉబ్బు; ఉబ్బుట

8.1.5. అంతా, అందరూ, అన్నీ

ఉస్టె ఆమ్ ..... అప్పుచెయ్యి
 తీర్ ..... అనేక రకాలు; రకాలు
 నోయుస ..... నొప్పి చెయ్యి
 పాసి సాడివల్ ...కొట్టుకొని పోవడం
 మాంది ..... ప్రజలు
 సమ్మి ..... అన్ని; మొత్తం
 సమ్మె జాగంగ్ ..... అన్ని చోట్ల
 సమ్మెయ్ ..... మొత్తం; సంపూర్ణమైన
 సియ్యల్ ..... ఇవ్వడం; ఊడ్వడం;
 చెల్లించడం
 హార్ ..... ప్రతి
 హార్ ..... దండ

8.1.5.1. కొంత, కొన్ని

ఇచ్చుర్ ..... కొద్దిగా
 బద్ తీర్ద ..... ఏ రకమైనా
 బోరె మన్నిర్ ..... ఎవరైన

8.1.5.3. జంట, ద్వయం

సోబతె మీరెమాసి ..... అన్యోన్యంగా

8.1.5.4. అత్యంత, అత్యధిక,

అధికమైన, ఎక్కువ, చాలావరకు

వెల్లె జెల్ ..... చాలా వరకు
 వెల్లె వెల్లె ..... అత్యంత

8.1.5.5. అతి చిన్న, అతి పెద్ద

ఇచ్చుడల్ ఇచ్చుక్ ..... కనిష్టం గా
 జర తెర్ ..... కనీసం
 వెల్లె తల్ వెల్లె ..... గరిష్టంగా

8.1.5.6. ఇంచు-మించు

కమ్మెకమ్ ..... తక్కువ కాకుండ;
 దాదాపుగా
 కరుమ్ కరుమ్ ..... ఇరుగు పొరుగు;
 దగ్గర దగ్గర

8.1.5.7. మాత్రం

ఆగమె ..... ఊరికే
 ఇంద్కెన్ ..... ఇప్పుడే
 ఉందియ్ ఉంది ..... ఒకే ఒక
 సిరివ్ ..... కేవలం
 సోపతి నెల్వక్ ..... తోడు లేకుండా;
 తోడు లేని

8.1.5.8. సరియైన

టొడ్డి యేర్ ఊర్త నోరు ఊరడము;
 నోరూరుట
 బహన్ మత్త అహన్ ..... ఉన్నది
 ఉన్నట్లు

8.1.5.8.1. సుమారుగా

వెల్లె కరుమ్మ ..... సన్నిహితం

8.1.5.9. సగటు, సరాసరి

అచ్చొర్ కహ్యల్ ..... సగటు లో
 లెక్కించడం

8.1.6. మొత్తం, సంపూర్ణ

జాడున్ ..... అంతట
 నిహ ..... నింపు
 లాగ్యక్ ..... తాకని
 సపయ్ ..... పల్లం; సారవంతమైన

8.1.6.1. భాగం, ముక్క

టుక్కె ముక్క; ముక్కలుగా చేయడం
 పడోసా ..... దాని

8.1.6.2. ముక్క

చీప ..... తునక; బద్ద
 జాడి ..... గడ్డి
 పయుస్వల్ ..... చీలిక

8.1.7. తగినంత

ఆ- ..... అయింది; చాలు

ఆయర్ .....చాలు
 ఆయర్ ఇన్నల్ అవ్పోర్
 ..... అవసరమైనంత
 ఆయర్ ఇన్నల్ తెరె వెల్లె
 ... కావలసిన దానికన్నా ఎక్కువ
 ఆయర్ ఇన్నల్ మన్వల్
 .....చాలినంత కలిగి ఉండడం
 కమ్మి ఆయ్య్ క్ ... తక్కువ కాకుండా
 కామ్ ఆత ..... తగిన
 నాపుర్త .....నాకోసం
 పురె మా- ..... చాలు; సరి పోతుంది

8.1.7.1. అధికం, అదనం, ఎక్కువ

జాస్త ..... ఎక్కువ
 బయ్ ..... ఎక్కువ
 మయ్య .గెల్పింది; తప్పడం; మిగులు
 వెల్లె మన్వల్ ... అదనంగా ఉండడం

8.1.7.2. లేనిది

పుట్టాంగ్ ..... కొరత

8.1.7.3. అవసరం, ఆవశ్యకం

జరత్ నెల్లె ..... అవసరం లేదు
 నాక్ ..... నాకు
 పహజ్జె ..... కావాలి
 పహజ్జె మంత ..... అవసరమగు
 బహస్ తెర్ ..... ఎలాగైన
 బహంతెర్ కీమ్ ..... అనివార్యం గా
 చెయ్యి

8.1.7.4. మిగిలిన, శేషం, శిథిలం

పస్సర ..... అంట్లు
 పిస్స ..... జీవించు
 పిసుసి సూడ ..... బతికించి చూడు
 బాకి ..... అప్పు
 మయ్య గాటొ ..... మిగిలిన ఆహారము

8.1.8. నిండు, పూర్తి, సంపూర్ణం

నిండ్- ..... నిండినా; నిండుగా
 నించి పోర్త ..... నిండి పొరలు
 నించి మత్త ..... నిండుగా ఉన్న
 నిప్తా ..... నిండు
 బర్తి కీమ్ ..... భర్తి చెయ్యి

మాయ్నలిర్ నింతవ్
 ..... జనముతో నిండిన

8.1.8.1. ఖాళీ

ఆబర్ పొర్తొ ..... అంతరిక్షం
 ఇగ్గె బోరె నెల్లెర్
 ..... ఇక్కడ ఎవరు లేరు
 పొకొట్ ..... ఉచిత
 రికమ్ ..... ఖాళీగా
 రికమ్ కీమ్ ..... ఖాళీచెయ్యి
 సుట్ కీమ్
 ..... విడిచిపెట్టు; విడుదల చేయి

8.2. పెద్ద

గుబ్బ ..... గుంపు; సమూహం
 చెప్టల్ ..... వెడల్పు
 డగుర్ మంజి ..... పెద్దదైన
 పెర్స ..... పెద్ద
 బడి కీ- ..... పెంచు; పెంచుకో
 బత డగుర్ ..... ఎంత పెద్దది
 బయ్ డగుర్ ..... పెద్దత్తున

8.2.1. చిన్న

ఇస్సు గుండి అందరి కంటే చిన్నవాడు
 చుడుర్ ..... చిన్న; సూక్ష్మ
 టుగ్రి ..... పొట్టి

8.2.2. నిడివి, పొడవైన

కూట ..... మూరెడు
 చెప్టల్ ..... వెడల్పు
 దాపి ..... పాదం
 లంబొ వాలె ఎత్తుగా వుండే; పొడవైన
 వెల్లె సాల్కన ..... చాలా కాలంగా

8.2.2.1. పొట్టి, కురుచ, అల్పం, ప్రాస్వ

ఆకుడ్ ..... కమ్మి
 చుడుర్ ..... చిన్న; సూక్ష్మ
 టుగ్రి ..... పొట్టి
 టుప్పి ..... పొట్టి
 బయ్ పొట్టి ..... అతి పొట్టి
 లాండి ..... పొట్టిగా

8.2.2.2. ఎత్తైన, పొడుగైన

ఊచ ..... ఎత్తు

టొజల్ ..... ఎత్తు; ఒక రకమైన కొంగ
 డజల్ ..... ఎత్తైన; ఎత్తైనది
 డజల్ ఆయ్య్ ..... పొడుగవడం
 డజల్ వాలె ..... ఎత్తుగా వుండే
 లంబొ ..... ఎత్తైన; పొడువు

8.2.2.3. కురుచ, పొట్టి, పొడుగు కానిది

ఆకుడ్ వాలె ..... పొట్టియైన
 కమ్మి .. అల్పమైన; తక్కువ; స్వల్ప

8.2.3. దళసరి, మందం

వయ్ జంజర్ ..... దట్టమైన
 నెవెడ్ మొడి ..... జగురుగా

8.2.3.1. పలుచని/సన్నని వస్తువు

బక్కల్ అంతొర్ ..... సన్నగా
 అవుతున్న
 హల్కొవాలె ..... తేలికైన

8.2.3.2. బలిసిన/బొద్దుగా/లాపు వ్యక్తి

కొడ్వింజ్ .. కొవ్వు; కొవ్వుగలవాడు
 టొస్సర్ ..... దొడ్డు; లావైన
 డొబ్బల్ ..... దొడ్డు
 వెల్లె వజన్ ..... అధిక బరువు

8.2.3.3. సన్న / బక్క పలచ/పీల

వ్యక్తి
 చుడురె పెట్టి ..... సన్నని కడుపు
 బక్కల్ ఆయ్య్ ..... సన్నపాటి
 బక్కల్ వాలె ..... బక్కపలచని

8.2.4.

వెడలైన/విశాలమైన/పెద్దదైన

చవేట ..... వెడల్పు
 చెప్టల్ ..... వెడల్పు
 రూండ్ ..... వెడల్పు
 రూండ్ అంత .. వెడల్పు అవుతున్న
 రూండ్ మంత జాగ వెడలైన చోటు
 రూండ్ వాలె ..... వెడలైన
 రూండ్ వాలెమూల ..... వెడలైన
 బిందువు

8.2.2.2. ఎత్తైన, పొడుగైన

ఊచ ..... ఎత్తు

8.2.4.1. ఇరుకైన, సంచిత

బయ్ చేపె మాతవ్ మంత

..... చాలా ఇరుకుగా వున్న బయ్ బారిక్ ..... సూక్ష్మ స్వల్ప

8.2.5. పెద్ద ప్రదేశం/స్థలం

పగ్రెమాసి ..... విస్తరించి బయ్ డగుర్ వాలె ..... అతి పెద్దదైన

8.2.5.1. పెద్ద పాత్ర, పరిమాణం

గంజ ..... గంజ
చిట్టె ..... చిట్టెడు
నిస్తా ..... నిండు
పాయి ..... మానిక
పిడ్క ..... గుప్పెడు
బుక్క ..... ముద్ద
సీస ..... సీసా

8.2.6. దూరం

కోన్ ..... మూడు కిలోమీటర్లు
బిత్తి ..... జాన/ బెత్త
రూండ్ ..... వెడల్పు

8.2.6.1. దూరం

జర లజ్ ..... అల్లంత దూరాన
లక్ ..... దూరం
లంగ్ ..... దూరము
లంగ్ మంత ..... దూరంగా వున్న

8.2.6.2. దగ్గర

కరుమ్ ..... దగ్గర; సమీపం
కరుమ్ కరుమ్ .... ఇరుగు పొరుగు;
దగ్గర దగ్గర
కోర ..... ఒడిలో ఉండడం; వొడి
జరస కమ్మి ..... కొంచెందగ్గర
నేంగ్వల్ ..... ప్రవేశం
సాప్టి కీ- ... దొరక పట్టుట; దొరికింది

8.2.6.3. ఉన్నతం, ఎత్తైన

పొర్రొ మంత . ఎత్తైన ఉంది; పైనున్న
బొగ్గ ..... ఎత్తు వోటు; వొడ్డు
హబర్ అచ్చొర్ ..... ఆకసం ఎత్తు

8.2.6.4. తక్కువ-స్థాయి, నాసిరకం,

తగ్గిన

బూడ్ మంత ..... కిందికి ఉన్న
బూడ్ వాలె ..... కింద హోదా
బూడ్ సొన్వల్ ..... కింద వెళదాం;
కిందికి పోవడం
బొమ్మితున్ యేవుస్వల్ .... నేలను
హత్తుకోవడం

8.2.6.5. లోతు, లోతులేని

కోల్ ..... లోతు
కోల్ వాలె ..... లోతైన
కోల్ సెల్లె ఆవ్ ..... లోతులేని
నడమెన్ కోల్
..... నడుము దాకా ఉన్న లోతు
బచ్చొర్ కోల్ ..... ఎంత లోతు
బయ్ కోల్ మంత

..... చాలా లోతు ఉన్న
మాయ్న పుర్స్
..... నీ తల దాటి ఉన్న

8.2.7. బెచిత్యం, తగిన, యోగ్య,

ప్రమాణం

ఉందితున్ ఉండె ఉందిద్ గా
పియ్యల్ కీమ్ ఒక దానిని ఇంకో
దాంట్లో పట్టెట్టు చేయడం
కుద్దు సీమ్ ..... కుదుర్చు
మర్ల రూప్ కియ్యల్ . తిరిగి రూపం
చేయడం

8.2.7.1. బిగువు

చిప్పె ఆయ్యల్ .. బిగువుగా అవడం
చిప్పె కీమ్ ..... బిగించు
డిలల్ కి ..... వదులు చేయడం
రేంగ్- ..... విడుపు
సండ్ సెల్లె ఆద్ ..... బిగువైన

8.2.7.2. వదులు

రెహ్చి వాట ..... విడిచి పెట్టు
రెహ్చి వాయ్యల్
..... వదులుగా రావడం
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి
పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడుపు

8.2.7.3. ఇరుక్కున్న, చిక్కుకున్న

చేపెమాత ..... చిక్కుకున్న
జిర్కెసి మంత ..... ఇరుక్కున్న
తట్- ..... తట్టుకుంది

8.2.8. కొలవడం

అద్ది ..... తవ్వ
అందిజ వాట ..... అంచనా వేయు;
అంచనా వైన
కండి ..... (20) ఇరవై; పుట్టెడు
కహ్- ..... లెక్కించుట
గహ్ ... కొలత పెట్టి (ముగ్గువేయడం)
బేత్ బడ్డె ..... కొలతకర్త

8.2.9. తూకం, తూయడం

జోకి కియ్యల్ .... తక్కెడ; తులనం
జోకి కీ- ..... తూగు
జోకి కీంతార్ ..... జోకడం
దానంగ్ ..... వరి
బండ ..... బండ; రాయి
వజన్ ..... బరువు

8.2.9.1. భారమైన, బరువైన

జడ్ ఆమ్ ..... బరువు పెంచు
జడ్ వాలె ..... బరువైన

8.2.9.2. తేలిక బరువు

ఇద్ వజన్ జర కమ్మి కియ్యల్ . ఈ
బరువును కొంచెం తగ్గించడం
జర కమ్మి కియ్యల్ ..... కొంచెం
తగ్గించడం
తేల్యల్ ..... తేలే
పొర్రొ తాద్వల్ ..... పైకిలేచే
వజన్ సెల్లె ..... బరువు లేని
వజన్ సొడు సియ్యల్ ..... బరువు
పోగొట్టుకోవడం
హల్కల్ ..... అనుకూలమైన
హల్కొ ..... తేలిక

8.3. గుణం, లక్షణం

అక్కెర్ ..... అక్షరం
తాన రూపం ..... స్వరూపం

బయ్ వాకొట్

..... చాలా మంచిగా; శ్రేష్ఠత
బాతల్ ..... ఎలాంటిది
బాతోర్ ..... ఎలాంటి వారు
బుద్ధి ..... గుణము; తెలివి; బుద్ధి

8.3.1. ఆకృతి, ఆకారం, రూపం

ఆకార్ తజ్ రెహ్వల్ ఆకృతి చిత్రణ
ఆకార్ దాత్ కీమ్ ఆకారంగా చెయ్యి
చీరితంగ్ ..... చీలికలు గల
తాన రూపం ..... స్వరూపం
దడ్డి ..... నీడ
రూప్ ..... రూపం
స్వబావ్ ..... రూపురేఖ
సిర్ముట్ గీతో ..... చుట్టగీత

8.3.1.1. ప్రత్యేకాంశం, బిందువు

టిమ్క ..... బిందువు
బొట్ ..... తిలకం; బొట్టు
బొట్ దొస ..... బొట్టు పెట్టు

8.3.1.2. గీత, రేఖ, వరుస

గీతో ..... గీత
గీతో వాట ..... గీత గియ్యి
గుర్తు వాట ..... గురుతు వెయ్యి
డోల్ పేసెంగ్ ..... బాజా బజంత్రిలు
పట్టివాట ..... పట్టి వెయ్యి

8.3.1.3. సరళంగా, తిన్నగా, నేరుగా, వంకరలేని

కొయ్ నె సెల్లె ..... వంకర లేని
సీద ..... నేరుగా

8.3.1.3.1. చదును, సమతలం

కూడ్సర్ ..... దొర్లుతున్న
గుడ గుడ కీమ్ మృదువుగా చెయ్యి
దూగడ .....
పయ్ టన్ ..... మైదానం; విస్తారం

8.3.1.4. చదునుగా, సమాంతరంగా

8.3.1.4.1. నిట్టనిలువు, నిలువు,

లంబం

నిత్ ..... నిలుచో; నిలుపుట

8.3.1.4.2. వంగిన, ఏటవాలుగా

వుండే, వాలు

ఉద్యల్ ..... కూర్చోవడం
ఊతర్ ..... వాలు
డడ్డిత్ దాత్ నివై మాయ్యల్
 ..... గట్టుగా ఏర్పడు
నహ ..... తడుపు
పొర్లా తర్గవల్ ..... పైన ఎక్కడం
బూడ్ వరిత ..... ఏటవాలుగా
బొగ్గ ..... ఎత్తు చోటు; వొడ్డు

8.3.1.5. వంగు, వంచు

కీడింగ్ గోడింగ్ ..... వంకర టింకర
కోసి కీ- ..... తగిలించు
గుంతి ..... బాణము; విల్లు బాణం
జోడి కీ- ..... జంట చేయుట
ముడ్డున్ ..... మడత పెట్టుట
ముద్దంగ్ తిరిత . ఉంగరాలు తిరిగిన
ముప్ప ..... మడత
మొక్క కీ- ..... మడత
మొడింగ్ మత్త ..... మలుపులు గల
వరిత సలక ..... వంపు గల చువ్వ
సీదల్ సెల్వక్ ..... నేరుగా కాకుండ

8.3.1.5.1. పైకి దొర్లించడం

గూండి కీ- ..... చుట్టడం
గూండి కీ తతున్ తార్వల్ ... చుట్టిన
 దాన్ని పరచడం
లిపాకీసి గుండి కీ త కాగుత్ ... వ్రాసి
 చుట్టగా చుట్టిన కా గీతం

8.3.1.5.2. మెలిపెట్టు, నులుముకో, నొక్కు, పిండు

ఆటి పా- ..... చుట్టి ఉండడం;
 నులిమివెయ్యి
కొంకి దొస ..... మెలిపెట్టు
గీడి పా- ..... చుట్టుముట్టింది
తరు నియ్యల్ తెప్పించుట; రాబట్టు
నోట్- ..... ఆల్లుట
పీర్- పాలు తియ్యడము; పిండడము
ముర్గుడి కీ- ..... పిసుకుట

8.3.1.5.3. మడత

ముడ్డుసిమ్ ..... ముడుచుకో

8.3.1.6. గుండ్రన, వృత్తాకార

గోలియల్ గీతో ..... వలయం
డెమ్మ .... నృత్యం; నృత్యము; విందు
 నాట్యం

8.3.1.6.3. బోలుగా వుండే

బుయరిత్ మొడిత గుహమయమైన

8.3.1.7. చతురస్రం, చదరం

నాలుంగ్ మూలన ... దీర్ఘ చతురస్రం

8.3.1.8. మాదిరి, స్థూలరూపం

తాన్ మొడిత ..... దానివలె; పోలిన

8.3.1.8.1. సమతలం

ఉంది సరిత ..... క్రమబద్ధమైన

8.3.1.9. సాగదియ్య

డగుర్ కీమ్

..... గొప్ప చెయ్యి; పెద్దది చేయు

లామ్ కీమ్

పొడుగ్గా చేయు; వెడల్పు చెయ్యి

సాజుసిమ్ ..... సాగదియ్

8.3.2. అల్లిక, నేత

అల్- ..... ఆల్లుట

చక్కె ..... నిర్మలమైన; శ్రేష్ఠమైన

8.3.2.1. మృదువైన

సపుర్ వాలె ..... సన్నమైన

సాప్ దాత్న ..... నునుపైన

8.3.2.2. గరుకైన

గారెజ్ ..... బండి చక్రం

8.3.2.3. పదును

దార్ కీమ్ ..... పదును చెయ్

మెసి- ..... పదునుపెట్టు; వాడి చేయు

బండ

సుయ్యల్ కీమ్ ..... పదును చెయ్యి

సోడ్- ..... కోసింది

8.3.2.3.1. మొనదేలిన

కొడ్డి .....కొన
చక్క .....ముళ్లు
సుయ్యల్ .....కొచ్చగా; మొన

8.3.2.4. మొద్దుబారిన

నరుమ్ మాయ్నల్ .....మంద బుద్ధి
అయిన

8.3.2.5. చాలు, చాలుకొట్టు,

నాగటిచాలు

చీరి కీ- .....
తాన్ .....వరుస
లక లక .....తళతళ

8.3.3. కాంతి, వెలుతురు

లెల్లెంజ్ వేడ్చి .....వెన్నెలో వెలిగిన

8.3.3.1. ప్రకాశించు

పియడ వేడ్చి ..... పగటి వెలుతురు
మొమ్ బత్తివేడ్చి ..... కొవ్వొత్తి
వెలుతురు

8.3.3.1.1. కాంతి మూలం

చిమ్మి ..... దీపము
జల్కర ..... ఇత్తడితో చేసిన దీపముల
సమూహము

జార్ ..... జ్వాల
దీసాడ ..... దీపము స్థాండు
మిడ్చ- ..... మెరుస్తుంది
లక్క ..... లక్క
వేడ్చి ..... కాంతి; వెలుగు; వెలుతురు
వేడ్చి తోహ ..... వెలుతురు చూపు
సమ్య ..... దీప స్తంభం

8.3.3.1.2. ప్రకాశవంతమైన,

కాంతివంతమైన, తేజోవంతం

కడ్ వేడ్చి ..... పగలు పూట
కడ్క మిడ్చ తవ్
..... కళ్ళు చెదిరి నాటు చేసే
జార్ ..... జ్వాల
నూడ వాయె ..... చూడలేని

8.3.3.2. చీకటి

జర్ జర్ ..... సాయంత్రం
మన్క ..... మసక
మాక్తేమా- ..... మాసి పోయింది
సికటి ..... చీకటి
సికటి ఆతవ్ ..... చీకటి పడినట్లు
హుకుమ్ ..... ఆజ్ఞ

8.3.3.2.1. నీడ

దడ్డి ..... నీడ
దడ్డిమత్త ..... నీడ వుండే

8.3.3.3. రంగు

కమ్మ ..... పసుపు
గలిజ్ ..... మురికి
చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
టావ నెల్వక్ ..... గుర్తు లేదు
దవ్రల్ ..... తెలుపు
నన్ ..... నసెము
నీడల్ ..... నీలిరంగు
పివ్లల్ ..... నీలి
బద్ ..... ఎవరు; ఎవరో ఒకరు
బోడల్ ..... పసుపు
మవ్రల్ ..... కొంచెం నలువైన
రగ్గల్ ..... ఎరుపు
సీసత్ మొడిత ..... గాజును పోలిన
హిర్వల్ ..... పచ్చగా

8.3.3.3.1. తెల్ల

దవ్రల్ ఆతవ్ ..... తెల్లబారిన
మచ్ ..... మంచు
మచ్చున్ దాత్ మన్నె
..... మంచుగా ఉండే
ముగ్గు ..... ముగ్గు
యేనిత పల్ ..... ఏనుగు దంతం
రంగ్ నెల్వక్ ..... రంగులేని
వోండి ..... మీగడ; వెన్న

8.3.3.3.2. నల్ల

కారి ..... నలుపుగా
కారి కీమ్ ..... నాలాగ చెయ్యి

8.3.3.3.3. బూడిదరంగు

చిక్త మొడిత ..... బురుద లాగా
పిడ్సెతంగ్ కెల్కె తెల్లని వెంట్రుకలు
పోయత్ మొడిత
..... పొగ రంగులో ఉండే

8.3.3.3.4. రంగుల పటలం

తడ్డితంగ్ రంగ్కె . అగ్ని రంగులు
బొమ్మిత రంగ్ ..... భూమి రంగు
లక లక ..... తళతళ
వట్టెడ ..... బటాని

8.3.3.3.5. జంతువు యొక్క రంగు,
గుర్తులు

గీతొంగ్ వాలె ..... గీతలుగల
డాగ్ వాలె ..... మచ్చలు ఉన్న
దవ్రల్ నూలు ..... తెల్లని నూలు

8.3.3.3.6. రంగు మార్పు

కారి కీసి వాట ..... నలుపు చేయి
రంగ్ - చాయవెయ్యి; రంగు; రంగు
రంగుల

8.3.3.3.7. వివిధ రంగులు గల

అలగ్ అలగ్ రంగ్కె
..... వేరు వేరు రంగులు

8.3.4. ఉష్ణమైన, వేడి

ఆర్- ..... చల్లారింది
ఆరున్- ..... చల్ల
ఉక్తే మత్తవ్ ..... ఉడక పోసిన
ఉగ్రమా- ..... కరగడం
కాస్త మంత ..... వేడిగా ఉంది
కాసున్- ..... వేడి
కాసుస్త కచ్చి ..... మరిగించిన లోహం
యెడ్కి వాతెకె ..... జ్వరం వస్తే

8.3.4.1. చలి, చల్లగా ఉన్న

ఆరుస్వల్ ..... చల్లార్చుట
కీనె ..... చల్లని
పీని ..... చలి; చలికాలము
మచ్ ..... మంచు

8.3.5. తరహా, నమూనా, మాదిరి,

రకం, రీతి

అహన్ మన్నె ..... అల కలిగి ఉండు
ఆతల్ ..... అటువంటిది
ఆతొర్ ..... అటువంటివాడు
ఈతంగ్ ..... ఇటువంటివి
ఈతల్ ..... ఇటువంటిది
ఈతొర్ ..... ఇలాంటివాడు
తీర్ ..... అనేక రకాలు; రకాలు

8.3.5.1. స్వభావం, శీలం

అల్వట్ ..... అలవాటు
ఆన్వల్ ..... ఆనవాలు
తాన రూపం ..... స్వరూపం

8.3.5.2. పోల్చు

జోకీ కియ్యల్ ..... తక్కెడ; తులనం
తాగ్గి ..... తక్కెడ; త్రాసు
తాన్ మొడి ..... దాని తగ్గట్టు; పోల్చు
తెర్ ..... కంటే
బహన్ ..... ఎట్లు; ఎలా

8.3.5.2.1. అదే, ఒకేలా

ఉంది రూప్ ..... ఒకే రూపం
ఉందిత్ దాత్ ..... ఒకే రకంగా
తన్వ తనెయె ..... తనంతట తానే
బరోబర్ తీర్ ..... సమాన రూపంగా

8.3.5.2.2. మాదిరి, లా, ఒకే, పోలిన,

వంటి, సజాతి, అలాంటి, సమానమైన

అదెన్ మోడి ..... అలాంటిది
అహ్నా దిస్త ..... అలా కనిపించిన
ఆతంగ్ ..... అలాంటి
దహన్ ..... అలాగు
దాత్ ..... లాగ
దిహిన్ . ఇహిన్ . ..... ఇలా. ఇలాగు

8.3.5.2.3. భిన్నంగా ఉన్న, విభిన్న,

వేర్వేరు, వ్యత్యాసమైన

తాన్ మొడి నెల్వక్ ..... పోలికలేని
మార్య ..... మార్పు
మారివల్ ..... మారటం

8.3.5.2.4. మరొక

ఉందుంది ..... మరొక
ఉండె వరొర్ ..... మరొకరు
దుస్త్రా ..... ఇతర; వేరేది

8.3.5.2.5. భిన్నంగా ఉన్న, విభిన్న,
వివిధ, వేరువేరుగా

అలగ్ ..... వేరుగా

8.3.5.2.6. వ్యతిరేక

బయ్యన్ ..... వ్యతిరేకంగా

8.3.5.3. సాధారణమైన

8.3.5.3.2. అపూర్వమైన, అరుదైన,

అసాధారణమైన

సాదల్ వాలె ..... సామాన్యమైన

8.3.5.3.3. అద్వితీయ,

అసమానమైన, ప్రత్యేక, విలక్షణ,

విశిష్ట

బయ్ నెరొయ్ ..... అద్వితీయ
వొడ్క కియ్యడ్ మొడి
..... గుర్తించ దగిన

8.3.5.3.4. అపరిచితమైన

నేకిత్ అలగ్ ..... ఆచార విరుద్ధం
సూడ పర్వక్కె ..... తీవ్రమైన

8.3.5.5. అనుకరించు

అద్దె తరికతె కియ్యడ్ ..... అలా
చేయడం
తాన్ మొడి తాక ..... అనుకరించు

8.3.5.6. నకలు

మత్తవ్ లిహి కియ్యల్ ..... నకలు
మత్తవె చాపి కియ్యల్ ..... నకలు ప్రతి
మల్ల తయర్ కీమ్
..... పునరుత్పత్తి చెయ్యి

రెండ కియ్యల్ . రెండింతలు చెయ్యి

8.3.6. పదార్థం, తో తయారయింది

అదెనలె కీతవ్ ..... నుండి చేసిన

అహన్ మత్తవ్ ..... తో కల్గి వున్న
తాన్ తర్నొ ..... తోటి
తానె తయర్ కీతవ్ తో చెయ్యబడిన

8.3.6.1. ప్రబల, బలమైన, బలీయం,

పెళుసు

కటిన్ ... ఇబ్బంది యైన; కఠినమైనది
కమ్మి మన్వల్ అల్ప సంఖ్యాకమైన
బొత్తల్ ..... లావు
నపయ్ ..... పల్లం; సారవంతమైన
సేరిక్ కియ్యక్కె ..... అనియమిత

8.3.6.2. గట్టిగా వుండే

కటింత ..... ఇబ్బందిగా
లండల్ ..... మొండి

8.3.6.3. బిగుతుగా, వంచదగిన

గట్ ఆత ..... గట్టిపడిన
లిప్పల్ ..... మెత్తని
వరియె ..... వంగని
వరివడ్ మోడి ..... వంగదగిన
వోర్తవ్ ..... వెలుచున్నవి
సబ్బుడ్ నెల్లె ..... పసలేని

8.3.6.4. దట్టమైన, మందమైన

దల్ ..... దొడ్డు; మందమైన
సబ్బుడ్ అతవ్ ..... గట్టిపడటం

8.3.6.5. మెత్తని, సౌమ్యంగా, పసలేని

బయ్ సోబత ..... కోమలమైన
బొరొబొరొ ..... మృదువుగా

8.3.7. మంచి

అసల్ ..... అందమైన
అస్తి ..... మంచిగా
చొకొట్ ..... నీతిగా
చొకొట్ కీతార్
..... మంచిగా కానిచ్చారు

8.3.7.1. చెడ్డ

కరబ్బు ..... కలుషితమైన
కామ్ సియ్యక్కె పనికి రాని రకంగా
కీరెనస్టల్ ..... చెడ్డవాడు
బూడ్బు ..... క్రింది హోదా

సాయ్ లెన్ గిర్ .....చావుకైన

8.3.7.2. మెరుగ్గా

సమ్మిర్గటల్ చొకొట్ ఆమ్

.....సర్వోత్తమమైన

సుద్రి కియ్యల్ . అభివృద్ధి చేయడం;

తయారు చెయ్యడము;

మెకానిక్; సవరించు

8.3.7.2.1. నీచమైన

ఇచ్చుర్ అతవ్ ..... కొద్దిదైన

కరబ్ ఆమ్ ..... హీనమైపోవు

కరబ్ కీమ్ చెడగొట్టు; పాడు చెయ్యి

8.3.7.3. నిర్దుష్టమైన, బాగా

ఉన్నదాన్ని

పూర మత్తవ్ ..... సంపూర్ణమైన

8.3.7.4. మధ్యస్థమైన, మామూలు,

సామాన్య సామర్థ్యంగల

నట్సి ..... నడుమ వాడు

నడ్డుమ్ నోర్ ..... నడుమ వాడు

సాదల్ వాలె ..... సామాన్యమైన

8.3.7.5. ముఖ్యమైన

కామ్ ..... పని

కాన్ ..... ముఖ్య బంధువు

ఫారొల్ మన్యల్ ..... పేరుగల

8.3.7.6. అభివృద్ధిచెయ్యి,

అభివృద్ధియవ్వు

చొకొట్ కీమ్

బాగు చేయి; సరిచేయి; సరిదిద్దు

తెలగొల కియ్యల్ ..... ముగింపు

పూన కీమ్ ..... కొత్తగా చెయ్యి

పూనంగ్ కియ్యల్ . నూతన చూపు

మత్క్ ..... మందు

మొపామ్ ..... మొదలెట్టు

సుద్రి కియ్యల్ .... మరమ్మత్తును చెయ్యి

సుద్రి కియ్యల్ ..... సర్దుకో

సుద్రిమామ్ ..... అభివృద్ధి ఆవు

8.3.7.7. సరిఅయినది, సరిగ్గా, తగిన

జవని ..... యుక్తవయస్సు

జోడె మా- ..... ఆత్మకో

తినబాజ్ మత్తవ్ . కుడివైపున ఉన్న

దుర్న్- ..... చొప్పించు

దొహ్వాడ ..... కట్టవలసిన

బేతెమామ్ ..... కలుసుకో

మున్నెత్ నూడ్సెర్ మత్త

..... ఎదురుచూడబడ్డ

రంగ్ రూప్ప ..... మంచిగా

సియ్యడ ..... చెల్లించవలసిన

8.3.7.7.1. తప్పు, దోషం, సరికాని

కియ్యకై ..... పొరపాటు

జాగతల్ బహ్రా మన్యల్ .. ప్రవేశానికి

బయట ఉండటం

తవ్ కీతవ్ ..... అనుచితమైన

తాన్ మొడి ..... దాని తగ్గట్టు; పోల్చు

వెరివక్ ..... ఆక్రమమైన; ధైర్యంగా

8.3.7.7.2. అనుకూలమైన

కరుమ్ మత్తవ్

..... అందుబాటులో ఉన్న

జోడి ఆయ్యల్ ..... జత కావడం

8.3.7.7.3. సంగతమైన

చెప్పె మామ్ ..... అతుక్కో

చొకొట్ జోడెమాత

..... మంచిగా అతుక్కోవడం

దయవాయి ..... దయచేయు

మాని కీమ్

..... అభిమానించు; రాజీ చెయ్యి

మిస్సెమాసి చొకొట్ కామ్ కియ్యల్

.... కలిసి మంచిగా పని చెయ్యడం

యెవ్ తవ్ ..... సరిపోయినట్లు

రా రా

వరొన్కవరొర్ కీతవ్

..... ఒకరికి ఒక్కరు చెయ్యబడ్డ

8.3.7.8. కుళ్లిపో, క్షయం, నశించడం,

తరిగిపోవడం

కడిత ..... సూన్

కడున్- ..... మురిగ బెట్టడం

కరబ్ ఆమ్ ..... హీనమైపోవు

కర్కట ....

కల్తంగ్ కొత్తజ్ ..... దోపిడి సొత్తు

గమ్మత్తు గాడి ..... దుర్వాసన

చెదెవెదె ..... శిథిలావస్థ

డప్పడప్ప పుడ్కె అతవ్ క్రిములతో

మురుసుకున్న

నూడ ..... కట్టెపిండి

పడన ..... పురాతన; ప్రాచీన

బూస్కెడ్ పియ్య ..... బూజు పట్టిన

వీన్- ..... అరుగు

సడె మా- ..... మేన అల్లుడు

సత్త ..... పాసిపోయిన

8.3.7.8.1. తుప్పు

కర్క ..... తుప్పు

చిలుమ్ పియ్య ..... తుప్పుపట్టింది

8.3.7.8.3. చెత్త

కచెడ ..... చెత్త; చెత్తచెదరము

కాడి ..... చెత్తాచెదారం

తుక్కు ..... తుక్కు

పేకి కీత ..... పడ వేసిన

బుర్క ..... తుక్కు

వియడ లారి ..... చెత్తలారి

వియర్ ..... చెత్త; చెదారం

వియ్యడ కుప్ప ..... చెత్తకుప్ప

సడక్కు కల్ల వాడ్ సియ్యె . రోడ్ల చెత్త

వేసేవాడు

8.3.7.8.4. కాపాడు, భద్రపరుపు

దక్కుస ..... కాపాడు

దక్కుసీమ్ ..... రక్షించు

నెరుసిమ్ ..... కాపాడు

పాల్ కినన్ కీమ్ ..... శీతిలీకరించు

బేలంగ్ వాట్వల్ ఊరగాయ వెయ్యి

రాయ్ ..... పచ్చడి

వత్తుసీమ్ ..... ఎండబెట్టు

వొజ్జికిసి ఇర్వల్ ..... జాగ్రత్త పరుచు

8.3.7.9. విలువ

కామ్ ..... పని

కామ్ సియ్యకై పనికి రాని రకంగా

దరపియ ..... వెల కట్టు

8.3.8. అలంకరించిన

లిమ్ లొమ్ కియ్యల్ వేలాడ దియ్యి

సన్నికీతవ్ ..... అలంకరించు
సింగ్రేమాసి ..... తయారు అయి

8.3.8.1. సామాన్య, సమమైన, స్పష్టంగా

కరల్కరల్ ..... స్పష్టంగా
గుండు ..... బోడి
టక్లియల్ ..... బోడి గుండు

8.3.8.2. కీర్తి, వైభవం

పొర్రొల్ ఇర్తవ్ ..... కీర్తి

8.4. కాలం, వేళ, సమయం

అద్ వేర్తన్ ..... అ సమయం లో
గట్కు ..... ఘడియ
జోక ..... ఒక్క సారి; మూడు సార్లు
బద్ వెరై ..... ఏ సమయంలో
మల్ల ..... ఇంక; తర్వాత
యేల ..... సమయం
వకుత్ (వక్త్) ..... సమయము;
సమయమును-సమయం

8.4.1. సమయం, కాలం

ఉంది నిమ్నం దిర
..... ఒక్క నిమిషం ఆగు
ఉనొడ ..... ఎండాకాలం
గంట ..... సమయం
జుమన ..... కాలం; తరం
జీవ మన్నల్ వేరి ..... జీవితాంతం
దియ ..... రోజు
దివొన్ ..... దినము
నర్క పడింగ్ ..... రాత్రింబగల్లు
నేటి ..... ఈ రోజు
పంద్ర దియంగ్ .. పదిహేను రోజులు
పియల్ ..... పగలంతా; పగలు
బచ్చొర్ మంత ..... ఎంత ఉంది
బజె ..... సమయం
మహ్నా ..... నెల
వర్స ..... సంవత్సరము
సాల్ ..... సంవత్సరము
హజర్ సాల్క్ వేయి సంవత్సరాలు

8.4.1.1. కాలసూచి

ఉంది సాల్ ..... ఒక సంవత్సరము
చొకొట్టు దివన్ ..... మంచి రోజు

తారిక్ ..... తేది; దినము

8.4.1.2. దినం, రోజు

పియల్ ..... పగలంతా; పగలు
బస్కెయె ఉంది దియ
..... ఒకానొక రోజు
రోజి ..... ప్రతిదినం; రోజు

8.4.1.2.1. రాత్రి

నర్క ..... రాత్రంతా; రాత్రి
నిన్నె నర్క ..... నిన్న రాత్రి
నుల్పె ..... సాయంత్రం
నేండ్ నర్క ..... ఈ రాత్రి
సికటి ..... చీకటి

8.4.1.2.2. నిన్ను, ఇవాళ, ఈరోజు, నేడు, రేపు

అంటితరోజ్ ..... మొన్నటి రోజు
తాన్ పిర్నె ..... ఎల్లుండి
నాడి ..... రేపు
నిన్నె ..... నిన్ను
నేండ్ ..... ఈ రోజు
పిర్నె ..... ఎల్లుండి

8.4.1.2.3. రోజు యొక్క సమయం

అద్ మద్ రాత్నె ..... నడిరాత్రి
ఉజ్జేమా- ..... అరుణోదయ కాలం;
తెల్లారింది
జావడ్ పొడ్డ్ ..... ఉదయం
దిర్మన్ పొడ్డ్ ..... ఉషస్సు
దుపరి ..... పగటి పూట
నడ్డుమ్ నర్క ..... నడిరాత్రి
నరుమ్మెకె ..... నిద్రవేళ
పొడ్డ్ ..... సూర్యుడు; సూర్యుడు
ఉదయించు
పొడ్డెరెక్ ..... సాయంత్రం
బయ్ బయ్ ఆ- . తెల్లవారు జామున
సక్రె ..... ఉదయం; ప్రొద్దున
సక్రెన్ ..... ఉదయం; ప్రొద్దున్నె
హుజుడ్ అనెకె .. తెల్లవారు జామున

8.4.1.3. వారం

రోజినయ్ ..... ప్రతి రోజు
వార్ వార్ ..... వారం వారం

8.4.1.3.1. వారం యొక్క రోజులు

సొమ్మూర్ ..... సోమవారము
మంగూర్ వార్ ..... మంగళవారం
బుద్ వార్ ..... బుధవారం
బస్తూర్ వార్ ..... గురువారం
సుకుర్ వార్ ..... శుక్రవారము
సనివార్ ..... శనివారము
ఆయ్తే వార్ ..... ఆదివారము

8.4.1.4. నెల

ఆకడి (మహ్నా) ..... ఆషాఢం
దివడి ..... దీపావళి
దురడి (మహ్నా) ..... పాల్గుణ
పునక్ ..... పూర్ణిమ
బుద్ బావెయ్ (మహ్నా) ... జ్యేష్ఠ్యం
సట్టి (మహ్నా) ..... మార్గశిర

8.4.1.4.1. సంవత్సరం యొక్క నెలలు

దురడి ..... పాల్గుణం
చెయ్తె ..... చైత్రం
బావెయ్ ..... శ్రావణం
బుద్ బావెయ్ ..... జ్యేష్ఠ్యం
ఆకడి ..... ఆషాఢం
పోర ..... శ్రావణం
అకుర్పొక్ ..... భాద్రపదం
దివడి ..... ఆశ్వయుజం
కార్తి ..... కార్తీకం
సట్టి ..... మార్గశిర
పూన్ ..... పుష్యం
మహ్నా ..... మాఘం

8.4.1.5. ఋతువు

ఉనొడ ..... ఎండాకాలం
గాలుమ్ .....
పిర్ ..... వాన
పిర్ గాలుమ్ ..... వాన కాలం
పీని ..... చలి; చలికాలము
యెద్ది .... ఎండాకాలం; సూర్యకాంతి

8.4.1.6. ఏడాది, సంవత్సరం

ఇయెండ్ ..... ఈ సంవత్సరము
నీరె ..... గత సంవత్సరము
వర్స ..... సంవత్సరము

సాల్ ఆక్రీ .....సంవత్సర
సాలి .....ప్రతి సంవత్సరము
హార్ సాల్ ..... ప్రతి సంవత్సరం

8.4.1.7. యుగం

ఉంబర్ ..... వయసు
జమన ..... కాలం; తరం

8.4.1.8. ప్రత్యేకమైన రోజులు

కామ్న దివోన్ ..... పని దినం
సుట్టి ఆనల్ ..... నెలవు
సుట్టింగ్ ..... నెలవులు

8.4.2. సమయం తీసుకో

ఆరమ్ కీమ్ ..... సాంతి చెయ్యి; నేద
తీసుకో
బద్ యేలతె ..... ఏ సమయం లో

8.4.2.1. స్వల్ప కాలం

ఆర్తం ఆనల్ ..... అర్థవంతంగా
జర దీర కొంచెం ఆగు; కొద్దిగా ఆగు

8.4.2.3. శాశ్వతంగా

తప్పా ..... తప్పని
తీర్ నెల్వక్ ..... హద్దులేని
మార్మకి ఆద్ ..... ముగియని

8.4.2.4. తాత్కాలిక

ఉంది జాగ మన్వకెన్ ..... అస్థిరత

8.4.3. అనిశ్చితమైన సమయం

అస్కె ..... పూర్వం
బంటి ..... ఎప్పుడు

8.4.4. సమయాన్ని చెప్పడం

టేమ్ కరికీమ్
..... సమయాన్ని గుర్తించు

8.4.4.1. కాల ప్రణాళిక చేయడం

ఉంది దియ ..... ఒక రోజు
తారిక్ ..... తేది; దినము
వకుత్ ..... సమయం

8.4.4.2. గోడ/పెద్ద గడియారం, చేతి
గడియారం,

కెయ్ ద గడి ..... చేతి గడియారం
గడి ..... గడియారము
డగుర్ గడి ..... పెద్ద గడియారం

8.4.5. సంబంధించిన సమయం

అంటితరోజ్ ..... మొన్నటి రోజు
జమన ..... కాలం; తరం
మన్నె ..... ఎల్లుండి
మల్ల ..... ఇంక; తర్వాత
మున్నె నెల్లెతె మల
..... ముందు లేదా తర్వాత

8.4.5.1. ఆజ్ఞ, ఉత్తరువు, క్రమం,

అనుక్రమం

ఉంది తీర్ ..... అనుక్రమం
కట్ట వాట్వల్ ..... గంజి వేయడం
పూడ్ సీమ్ ..... తరుము
సారె సారె ..... క్రమము

8.4.5.1.1. క్రమం, శ్రేణి

వాక్యల్ నెల్వ ..... వంకర లేనిది

8.4.5.1.2. ఆది, తొలి, తొలుత,

ప్రథమం, మొదటగా, మొదటి

అస్కె ..... పూర్వం
మొదోల్ ..... తొలి; ప్రాథమిక
మొదోల్ నూడైన్ ముందుచూపుతో

8.4.5.1.3. తరువాతి, మరుసటి

మున్నె మున్నె సాన్
..... ముందు ముందు వెళ్లు

8.4.5.1.4. చివరి

ఆక్రీ ..... చివరి; చివరిది

8.4.5.1.5. క్రమబద్ధమైన, క్రమమైన

రోజి ..... ప్రతిదినం; రోజు
రోజి రోజి ..... దినం దినం
రోజిత పేపర్ ..... దిన పత్రిక

8.4.5.1.6. ప్రత్యామ్నాయం, బదులైన

ఉండె కీమ్ ..... మళ్ళీ చెయి
పూన నిష్టి కియ్యల్ కొత్తది తయార్
చేయడం

8.4.5.2. ముందుగా

అస్కె ..... పూర్వం
తాన్ మున్నె ..... దాని ముందు
తొల్లె .. పూర్వం; పూర్వము; యుగం
వాయ్యల్ సాల్ .. వచ్చే సంవత్సరం

8.4.5.2.1. తర్వాత

అదెన్ లాసి .. అందుకని; అందువల్ల;
కాబట్టి
ఈస వాలె ..... వారసుడు
మంజె ..... తర్వాత
మల్ల ..... ఇంక; తర్వాత

8.4.5.2.2. అదే సమయాన

సక్రె ..... ఉదయం; ప్రొద్దున

8.4.5.2.3. అప్పుడు, మధ్య కాలం

పియల్ ..... పగలంతా; పగలు

8.4.5.3. సరియైన సమయం

టేమ్ నెల్లె ..... సమయం లేదు

8.4.5.3.1. పూర్వ, ముందరి,

ముందస్తుగా

మున్నె త ..... ఎదుట

8.4.5.3.3. ఆలస్యంగా, ఆలస్యమైన

ఉసిర్ కీ- ..... ఆలస్యము
కోరుమ్ ..... ఆలస్యం
కోరుమ్మె విత్వల్ ..... ఆలస్యంగా
పరిగెత్తడం
బంటితెర్ కీక .... వాయిదా వేయడం

8.4.5.3.5. వాయిదా వెయ్యి

దుక్కె ..... విచారం

8.4.6. దశలవారీ కాలం

పిర్ గాలుమ్ ..... వాన కాలం

8.4.6.1. ఏదైనా మొదలు పెట్టడం

గడి కీ- ..... మడత పెట్టుట
 డావ్ ..... నా వంతు
 తెరియ ..... తెర్చుకో
 మొవ్ ఆ- ..... మొదలు పెట్టు
 లాగ్- ..... తగిలింది
 వొడ్డి అరుస్వల్
 పరివయం చేయడం
 సురు కీ- ..... ప్రారంభించు

8.4.6.1.1. ప్రారంభం, మూలం,

మొదటిభాగం

ఇద్ కీకట్ ..... ఇది చేద్దాం
 ఇద్ యేత ..... దీనిని తీసుకో
 డాకట్ ద ..... పోద్దాం పద
 పెష్టా ..... మొదలు

8.4.6.1.2. ఏదైనా ఆపడం

ఆపుసీమ్ .. ఆటంకపరుచు; ఆపడం
 ఆరమ్ ..... తీరిక; సేద
 కల్వల్ . దొంగలింపు; దోచుకోవడం
 బంద్ ఆత ..... ఆగిపోయింది
 బంద్ కీ- ..... ఆగిపోయింది; ఆపి
 వేయుము
 మర్జ్ ..... మరిచిపో; మానుకో
 సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి
 పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడుపు

8.4.6.1.3. అంత్యం, చివర,

పూర్తిచెయ్యి, ముగించు, ముగింపు,
 ముగియు

సమ్మిన్ ఆక్రీ ..... చిట్టచివరి

8.4.6.1.4. దాకా

ఇగ్గె వేరి ..... ఇక్కడ దాకా
 యెవ్నల్ ..... వరకు
 వేరి ..... దాకా
 సూడ్సెర్ మన్
 ..... పర్యవేక్షించు; వేచి ఉండు

8.4.6.1.5. నించి, నుంచి, నుండి

అస్సెడల్ ..... అప్పటినుంచి

ఇగ్గెటలై అగ్గ వేరి ..... ఇక్కడనుంచి
 అక్కడవరకు
 ఇస్సెడల్ ..... ఇప్పటినుంచి

8.4.6.2. కొంతకాలంనుంచి, గడచిన,
 గతం, భూత

తొత్తొర్ .. పూర్వముది; ముసలయ్య
 మా తాదొన జమనతె
 ..... మాతాత కాలంలో
 మా బావన జమనతె
 ..... మా నాన్న కాలంలో
 మావుర్ తొత్తుర్ జమనతె
 ..... మనకు పూర్వ కాలంలో
 సొత్త అద్ ..... గడిచినది

8.4.6.2.1. ఇటీవలి

ఇస్సెడ ..... ఇప్పటిది; ప్రస్తుతం
 ఉందియ్ నిమ్మ తె ... ఒక నిమిషంలో

8.4.6.3. ప్రస్తుతం, వర్తమాన,

వర్తమానకాలం

ఇంకె ..... ఇప్పుడు
 ఇంకె తాక్వల్ ..... వర్తమాన కాలము
 ఇంకెన్ ఆత ..... ఇప్పుడే అయింది
 ఇంకెన్ ఆసెర్ మత్త ..... ఇప్పుడే
 అయినట్టుంది

8.4.6.4. భవిష్యత్కాలం, భవిష్యత్తు,

రాబోయ్యే

బివన్యత్ ..... రాబోయే కాలం
 మున్నెత పిన్యత్ ..... రాబోయే
 వాంత ..... వస్తుంది
 వాయుస్వల్ ..... రానివ్వడం
 వాయె ..... రాలేనిది

8.4.6.4.1. త్వరగా, వెంటనే

జల్లి ఆయి ..... తొందరగా చేయు
 తర తుర ..... తొందర తొందర
 బేగి బేగి ..... తొందర తొందర
 వయ్నె ..... ఆకస్మికంగా; తొందర
 తొందర; తొందరగా

8.4.6.4.2. ఇంకా కాదు

ఉండె అయ్యెయ్ ..... ఇంక కాలేదు
 జర దీర . కొంచెం ఆగు; కొద్దిగా ఆగు

8.4.6.4.3. కడకు, చివరికి, తుదకు,
 ఫలితంగా

ఆక్రీ ..... చివరి; చివరిది

8.4.6.4.4. తక్షణం, వెంటనే

అవనక్ ..... ఆకస్మికంగా
 అస్సెడ అస్సెన్ ... అప్పుటి కప్పుడు
 అస్సెన్ ..... అప్పుడే
 ఉంది జోక ..... ఒకసారి
 కోరుమ్ ఆయ్యక్సె

..... ఆలస్యం కాకుండా
 తర తుర ..... తొందర తొందర
 బేగి బేగి ..... తొందర తొందర
 యెగ్గమ్ ..... ఆకస్మిక; ఒక్కసారిగా
 వయ్నె ..... ఆకస్మికంగా; తొందర
 తొందర; తొందరగా

8.4.6.5. యుగం, వయసు

తారిక్ ..... తేది; దినము
 దహ సాల్కన ఉంబర్ ..... పది
 సంవత్సరాల వయసు
 బచ్చోర్ ఉంబర్ ..... ఎంత వయసు

8.4.6.5.1. చిన్న, యువ

ఉంబరై మన్వల్ ... వయసులో ఉన్న
 బియ్యెనోర్ తమ్మూర్
 ..... బుజ్జి తమ్మూడు
 లేతొ ఉంబర్ ..... లేత వయసు

8.4.6.5.2. పాత, పూర్వ, ప్రాచీన,
 ముసలి, వృద్ధ, యువత కాక

డగుర్ ఆయ్యల్ . ఎక్కువ చెందిన;
 గొప్పతనం
 తొల్లె .. పూర్వం; పూర్వము; యుగం
 వెడిల్ ఆతొర్ ..... ముసలి వయసు;
 ముసలి వయస్సు

8.4.6.5.3. కొత్త, నవ, నవ్య

ఇస్కె పుట్టపేడిన్ మోడి

..... ఇప్పుడే పుట్టిన బిడ్డలాగా నేండ్ పూన ..... ఈ రోజు కొత్తది పూన సాల్ ..... కొత్త సంవత్సరం వొడ్కి సెల్టోర్ వోర్ .... అపరిచితుడు

8.4.6.5.4. పాత, పూర్వ, ప్రాచీన,

ముసలి, వృద్ధ

తొత్త బాసన్ ..... పురాతన వస్తువు పడన పిడి ..... ప్రాచీన యుగము మార్టార్ (సాతార్) ..... చనిపోయిన

8.4.6.5.5. ఆధునిక, కొత్త

బస్కెడ అస్కె ..... ఎప్పటికప్పుడు మున్నె వాత ..... ముందర వచ్చిన సుద్రె మాత ..... అభివృద్ధి చెందిన

8.4.6.5.6. పాత ముస్తాబు అయిన

అస్కె ..... పూర్వం కామ్ వాయె ..... పనికి రానిది పడన ఆత ..... పాతబడిన సామ్ ..... చనిపో

8.4.6.6. ఒకసారి

ఉంది దియ ..... ఒక రోజు

8.4.6.6.1. మళ్ళా, మళ్ళీ మళ్ళీ

ఉండె ఉంది జోక ..... మరొక సారి మల్లయేత తిరిగి తీసుకోవడం; మళ్ళీ తీసుకో మల్ని ..... తిరిగి

8.4.6.6.2. కొన్ని సార్లు

ఇస్కె మర్ల ..... ఇప్పుడు మళ్ళీ ఉంది ఉంది జోక ..... ఒక్కొక్కసారి కహి దియ్యంగ్ ..... కొన్ని రోజులు

8.4.6.6.3. తరచు

ఆదత్ ఆత ..... అలవాటు పడింది; అలవాటైంది కేపత్ వాంత ..... తరుచుగా వచ్చు నూర్ జోకంగ్ ..... వంద సార్లు

బయ్ వెల్లె జోకంగ్ .. ఎక్కువ సార్లు

8.4.6.6.4. ఎల్ల వేళలా

ఉందియ్ జాగ ..... స్థిరంగా పూర దివోన్ ..... రోజు అంత

8.4.6.6.5. ప్రతి సారీ

బస్కెతె ..... ఎప్పుడైనా రోజు ..... ప్రతిదినం; రోజు వకుత్ (వక్త్) ..... సమయము; సమయమును-సమయం

8.4.6.6.6. ఎప్పటికీనీ కాదు

ఉంది జోక గిర్ ఆయె ..... ఒకసారి కాదు

8.4.7. ఎడ తెగక జరుగు, కొనసాగు,

పట్టుదలతో వుండు

ఉందియ్ జాగ ఇర్వల్

..... అంటిపెట్టుకొని ఉండడం బద్దయ్ ఉంది కీప్ట్ ... ఏదో చేయడం సాంజెర్ మన్ ..... వెళుతూ ఉండడం

8.4.7.1. అడ్డగించు, భంగం కలిగించు,

విప్పుం-కలిగించు

అడ్డమ్ నిల ..... అడ్డంగా నిలబడు

8.4.7.2. మళ్ళీ మొదలుపెట్టడం

తాకు సీనెర్ మన్ .. కొనసాగించడం మహ్ని వాట్వల్ ..... పూర్తి చేయడం

8.4.7.3. విరామం

సామన్ నడ్డుమ్ ..... వస్తువుల మద్య

8.4.8. గతి, తొందర, త్వరగాపో,

త్వరచెయ్యి, త్వరితగతిన, వేగం,

శీఘ్రం

కోరుమ్ కియ్యల్ ..... ఆలస్యం జల్లి సాడియ ..... త్వరగా పో పార్వల్ ..... ప్రవాహం

8.4.8.1. చురుకుగా, చురుకైన,

తొందర, వేగవంతమైన

ఆబర్త గంగ ..... నింగి గంగ చిట్టి మాచ్యల్ ..... ప్రకటించు లహ్కా ..... తొందర లహ్కా కీమ్ ..... ఒత్తిడి చెయ్యు; తొందరపెట్టు

8.4.8.2. జాప్యంచేసి, మెల్లని

జోక్సె ..... తిన్నగా; మెల్లగా

8.4.8.3. ఆకస్మికమైన

గచ్చె ..... అకస్మాత్తుగా బొమ్మ మెలివల్ .. భూమి కదలడం మర్తతల్ బూడ్ ఆర్వల్ చెట్టు నుంచి పడి పోవడం

8.5. స్థానం

ఉందిజాగ వడ్కెవల్ జాగ

..... సమావేశ చోటు జాగతగ ఇర్త ..... చోటులో ఉంచిన న్యాయ్ కియ్యల్ జాగ ..... న్యాయ చోటు; న్యాయ విచారణ చోటు

8.5.1. ఇక్కడ, అక్కడ

ఇగ్గె ..... ఇక్కడ కరుమ్ మన్వల్ ..... వద్ద ఉండడం జాగతగ ఇర్త ..... చోటులో ఉంచిన హక్కె ..... అక్కడ; అక్కడి నుండి హాలత్ ..... స్థితి హిక్కె ..... ఇటు; ఇటు అటు

8.5.1.1. ఎదురుగా

తలదగ ..... తల వద్ద మున్నె ..... ముందు మున్నె మన్వల్ .. ముందు ఉండడం మున్నెత జాగ ..... ముందు స్థలంలో మున్నెత బాజ్ ..... ఎదుటి భాగం మున్నెన్ ..... ముందుగా

8.5.1.1.1. వెనక, వెనకగా

పజ్జె ..... వెనుక పజ్జెట ..... చివరి; వెనుకలో

పజ్జెట బొమ్మ ..... వెనుక నెల
పజ్జెట సరి ..... వెనుక దారి

8.5.1.2. పక్కన

పక్కత్ మత్త ..... పక్కన ఉన్న

8.5.1.2.1. చుట్టు, చొప్పున

కాక్ ..... దిక్కు
సిర్ముట్ మత్త ..... చుట్టు ఉన్న

8.5.1.2.2. నడమ, మధ్య

ఆర్దో సరి- ..... సగం దారి
నడ్డుమ్ ..... నడుమన; మాధ్యమం
సీ కాక్ ..... నీవైపు

8.5.1.3. పైన, మీద

పార్రా కాక్ ..... పైవైపు
పార్రా మన్వల్ ..... పైన ఉండడం
పార్రా డార్ ..... పై వాడు
సిడోపారో .. ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి

8.5.1.3.1. పైన, మీద

డజల్ ..... ఎత్తైన; ఎత్తైనది
తలత్ పార్రా ..... తలపైన ఉన్న
బయ్ జంగ్ బెట్యల్ అతిగా వెల్లాడు
వెల్లె డజల్ ..... అమితంగా; ఎత్తైన

8.5.1.3.2. కిందగా

కోల్ సాత్త ..... లోతుకు పోయిన
బూడ్ ..... క్రింద
బూడ్ మత్త ..... అడుగున ఉన్న
రెహ ..... గియ్యి; దించు

8.5.1.4. అంతరభాగం, లోన, లోపల,
లోపల్లోపల

పోద్- ..... లోనికి రాకుండ
రోప్పా ..... లోపల; లోపల బసీన్
రోప్పా మన్నె ..... లోపల ఉన్న
రోప్పా రోప్పా ..... లోలోపల
రోప్పా రోప్పాడ ... లోలోపల ఉన్న

8.5.1.4.1. అవతలికి, బైటకి, బైటికి,

వెలుపల బైట

అందకాక్ ..... అవతల; అవతలికి

బప్రా ..... బహిష్టు; బైట; వెలుపల
బప్రా మన్నె ..... బయట ఉన్న వాడు
బప్రా మన్వల్ ..... బయట ఉండడం
హిందకాక్ ..... ఇవతల

8.5.1.5. జాలి పుట్టించే, తగలడం,
సంపర్కం, స్పర్శ, కలవడం

ఇట్ట ..... ముట్టు
కరుమ్ వా ..... దగ్గరికి రా
తుండి ..... అంటుకొని
నహ ..... తడుపు
మీరె మాయ్యల్ ..... కలవడం;
కూర్చోబెట్టి మాట్లాడనివ్వు;
పాల్గాను
లాగ్గ ..... అంటు; తగిలింది; తాకు

8.5.1.5.1. కు తర్వాత

మల్ల పజ్జెయ్ ..... కు తర్వాత
వోనో పజ్జెయ్ వేర్ అతని వెనక ఇతను

8.5.1.6. అడ్డంగా, అవతల

అందకాక్ ..... అవతల; అవతలికి
మున్నెత కాక్ ఎదురుగా ఉన్నవైపు

8.5.1.7. అనిశ్చితమైన స్థలం

అగ్గ ..... అక్కడ; అక్కడివారు
ఇగ్గె అగ్గ ..... ఇక్కడ అక్కడ
కబుక్ కిబుక్ ..... అక్కడ ఇక్కడ
కహ వాయో అద్ జాగ
..... కొలవ లేని చోటు

బగ్గ ఇత్తెకె అగ్గ
..... ఎక్కడ పడితే అక్కడ
బగ్గిరె ..... ఎక్కడైన
బగ్గయ్ వొడ్డితుర్
..... ఎక్కడో తెలిసిన వారు

బద్ది ఉంది జాగ ..... ఏదో ఒక చోట
హందుర్ ..... అక్కడివారు
హిక్కె ..... ఇటు; ఇటు అటు

8.5.2. దిశ

కాక్ ..... దిక్కు
బాజ్ ..... వైపు
మూల ..... కొన; దిశ
మొకొమ్ తోహ మొఖము చూపించు

8.5.2.1. ముందుకు

మున్నె దాయ్యల్
..... ముందుకు సాగడం
మున్నె సాన్వల్ ..... ముందుకు
కదలడం; ముందుకు వెళదాం
మున్నెత్క్ ..... ముందు వైపుకు

8.5.2.2. వెనకబడ్డ, వెనక్కు

పజ్జె ..... వెనుక
పజ్జె అర్త ..... వెనుకబడ్డ
పజ్జెర్ సోనె ..... వెనక్కి వెళ్లే

8.5.2.3. కుడి, ఎడమ

డెమ్మ ..... ఎడమ; ఎడమ చేతితో
డెమ్మడి ..... ఎడమ
డెమ్మడి కెయ్ ..... ఎడమ చెయ్యి
తిన ..... కుడి; కుడివైపు
తినడి ..... కుడి
తినడి కాక్ ..... కుడివైపు

8.5.2.4. పైకి, పైన

గుట్టత్ పార్రా ..... కొండ పైకి
పయ్రిన్ పార్రా ..... మెట్ల పైకి

8.5.2.5. కిందికి

గుట్టత్ బూడ్ ..... కొండకి కిందగా

8.5.2.6. నుండి దూరంగా

అగ్గటల్ లజ్ ..... నుండి దూరంగా
నార్
..... గ్రామ గ్రామంలో; గ్రామము
బహిట్క్ ..... బాహ్యంగా
హింద ..... ఇటు నుండి; ఇటు నుండి
అటువైపు నుండి

8.5.2.7. దిశగా

బాజ్ ..... వైపు
మూలత్ కాక్ ..... దిశ వైపు

8.5.2.8. ఉత్తరం, దక్షిణం, తూర్పు,
పడమర

కాలన్ ..... ఉత్తర; ఉత్తరం
తెల్ జడ్ ..... దక్షిణము

పొరయింగ్ .....పడమర
రాంటిక్ .....ఈశాన్యం
సిడయింగ్ .....తూర్పు దిక్కు
సోనె టావ .....ఆగ్నేయం

8.5.3. స్థలంలో ఉండడం

ఇర్త .....ఉంచిన
జాగత్ బహ్రా .....చోటు బయట
జాగతె మన్వల్ ...స్థలంలో ఉండడం

8.5.3.1. హాజరు కాని

అస్కెనె .....అప్పటికి
దవైమాత .....తప్పిపోయిన
వాయ్యుకి అద్ .....హాజరు కాని

8.5.4. ప్రదేశం

గహా ... కొలత పెట్టి(ముగ్గువేయడం)
బొమ్మితున్ ఆగుటి కియ్యల్
.....నేలను విస్తరింపజేయడం

8.5.4.1. సమీపం, దగ్గరగా

కరుమ్ .....దగ్గర; సమీపం
కరుమ్ కరుమ్
.....ఇరుగు పొరుగు; దగ్గర దగ్గర
నస్సా .....నా దగ్గర; నా వద్ద
సాల్వోల్ .....సాన్నిహిత్యం

8.5.4.2. స్థలాన్ని ఆక్రమించడం

జాగత్ ఆగుటి కియ్యల్
.....చోటును ఆక్రమించడం
జాగతున్ ముచ్చ
.....చోటును కప్పడం
నిహ- .....నింపుట

8.5.4.3. అంతరిక్షం, ఎడం, చోటు,

ఖాళీప్రదేశం, గది, స్థలం

జాగతల్ తెండ .....చోటులోంచి
తొలగించడం
పొర్రొడ .....అంతరిక్షం

8.5.4.4. మధ్యంతరం, విరామం,

అంతరిక్షం, చోటు

నడ్యంత్రం .....సగం వరకు

రోమ్వల్ .....విరామం
సంద్ .....సందు

8.5.5. అంతరిక్ష సంబంధాలు

హింద .....ఇటు నుండి; ఇటు నుండి
అటువైపు నుండి

8.5.6. కలిగి ఉండు, పట్టు

పియ్యుమన్ .....పట్టుకొని ఉండు
వేస్ మన్ .....గా ఉండు

8.6. వస్తువుల భాగాలు

అస్కూడ్ .....ఇరుసు
ఈస .....భాగం
గరి వాట .....గాలం వేయు
జాడి కోల .....గడ్డి పోవ
జోడి కీత .....జతపరిచినది
జోడి కీమ్ .....అతికించు; కలుపు;
జతపడు; జతపరచిన

టుక్కె ముక్క; ముక్కలుగా చేయడం
తాన్ పొర్రొ ఇర్త .....దానిపైన ఉంచు
ముచ్చడ్ వాట .....మాత వెయ్యు
మొటర్ గారె .....వాహన చక్రం
రుమ్మ .....రుమడ
రోత్ సిర్ముట్ వెలుమ్
.....ఇంటి చుట్టు కంచె
లాగ్గ .....అంటు; తగిలింది; తాకు

8.6.1. ముందు భాగం, ఎదుటిభాగం

కడ్డ మున్నె .....కంటిముందు
మున్నె .....ముందు
మొద్దొడ ఈస .....ముందు భాగం
మొద్దొడ జాగ .....పూర్వపు చోటు
రోత్ మున్నె రచ్చ ... ఇంటి ముందు
వాకిలి
సప్పిర్ మున్నె .....అందరి ముందు

8.6.1.1. వీపు, వెనక, వెనకకు,

వెనకటికి

పజ్జెట్ట ఈస .....వెనుక భాగం
పజ్జెమత .....చివరి
మున్నె త ఈస .....ముందు భాగం

8.6.2. అగ్రభాగం, పైభాగం, శిఖరం

కొడ్డితె .....శిఖరార్గం
పొర్రొడ జాగ .....పైచోటు; పైన
పొర్రొడ బగ్గ .....పైపక్క
సమ్మిన్ పొర్రొ మత్త .. అన్నింటి కన్న
పైన ఉన్న

8.6.2.1. అట్టడుగు, అడుగు, క్రింద,

క్రింది

బూడ్ అర్త .....క్రింద పడ్డ

8.6.3. పక్క

డెమ్మ బాజ్ .....ఎడమ ప్రక్క
బగ్గత్ పొర్రొ .....పక్క పైన
బూడ్ బాజ్ .....క్రింద పక్క

8.6.4. అంతర్ భాగం

8.6.4.1. బాహ్య భాగం

బొమ్మిత్ పొర్రొడ .....ఉపరితలం

8.6.5. నడిమి, నడుమ, మధ్య,

మధ్యన

నడ్డమ్ జాగ .....మధ్య భాగం
నడ్డమ్ నల్ ఆక్రి .....నడుమనుండి
చివరిదాక

నడుమ్మ .....నడుమలో
సమ్మిర్ నడ్డమ్ ... అందరి నడుమలో

8.6.6. అంచు

దడ్డి .....ఒడ్డు
దూర వాట్వల్ .సరిహద్దు వెయడం;
హద్దు ఏర్పరుపు

మూలతగ లిహికిత అంచున వ్రాసిన
సిర్ముట్టు .....పొలిమేర
సిర్ముట్టు జాగ .. చుట్ట ప్రక్క జాగా

8.6.7. అంత్యం, చివర, ముగించు,

బిందువు, సూదిమొస

ఆక్రి .....చివరి; చివరిది
సుయ్ కొడ్డి .....సూది మొస

9. వ్యాకరణం

గూన్ తున్ తోహ్వల్ ..... విశేషణం
గొస్టిన బందం ..... పదబంధం
చొకొట్ వడ్క ..... స్పష్టంగా
ఉచ్చరించు

పియ్య ..... పట్టింది
పొడికిసి వెహ్వల్ ..... వివరించి చెప్పుట
బూడ్ అర్వల్ ..... కింద పడడం;
రాజిపడు

మిస్టెమాత సామన్ . మిశ్రమ వస్తువు
మిస్టెమాయ్యల్ ..... కలపడం
లయిన్ తయర్ కియ్యల్

..... వ్యాకరణం
లయిన్ తయర్ కియ్యల్ సరి

..... వాక్య నిర్మాణ క్రమం
వెల్లె గొస్టింగ్ ..... బహువచనం
వెస్తా అద్ గొస్టి ..... చెప్పిన తీర్పు

9.1. సామాన్య పదాలు

రికమ్ ..... ఖాళీగా
రిపాకియ్యక్ ..... రాయనిది

9.1.1. అవ్యయ, ఉండు, ఐవుండు

ఆసి మన్వల్ ..... ఐ ఉండు
తయర్ ఆయ్యల్ ..... ఏర్పడు;
తయారు అగుట

బద్ది వాయ్యల్ ..... బదులుగా వచ్చు

9.1.1.1. ఉండు, జీవించు

ఆగ్గ పిసంత ఆక్కడ జీవిస్తున్నాయి
ఆగ్గ పుట్ట

..... ఆక్కడ దొరికింది, పుట్టింది
ఆగ్గ మంత ..... ఆక్కడ ఉంది
ఆతల్ నెల్లె ..... అలాంటిది లేదు
కామ్మగ మన్ ..... పనిలో ఉండు
దిన ..... కనబడు; కనిపించు

నాస్ ఆయ్యల్ ..... పాడు అవ్వడం
పిస్సి బహ్రా వర్త .. బతికి బయటపడు
మయడ్ ఆయ్యల్ .... మాయమవు

9.1.1.2. అవ్యయ, స్థితి మారడం

ఆవర్ ..... ఆచారం
కమెయ్ కీమ్ ..... చేయుము;
సంపాదించు

తత్త అద్ ..... తీసుకు వచ్చిన
దుస్రాత్ దాత్ ఆయ్యల్ వేరే రకంగా
అవడం

బద్ది కీ- ..... మారింది; మార్పు
యెవ్వ ..... అందుకో; చేరు

9.1.1.3. ఉండు, కలిగి ఉండు, గా ఉండు

లాక్కిమన్ ..... కలిసి ఉండు

9.1.1.4. ఆపాదించుట

అహన్ తయర్ కియ్యల్ ఆత అలా
కనుగొనడం

9.1.2. చెయ్యి, చేసుకో

ఉయ్యర్ ఆ-
..... తెలివిగా తయారు అవుట
కామ్ వాయ్యల్ ... ఉపయోగ పడు
కియ్యల్ ..... చెయ్యడం; చేసేవాడు
తుంగ్ ..... చేయుట
యెత్వల్ ..... అందుకోవడం

9.1.2.1. జరుగు, సంభవించు

ఆ- ..... అయింది; చాలు
ఉద్- ..... కూర్చో; కూర్చోబెట్టు
వ్యవహార్ ..... వ్యవహారం
వాసి అర్వల్ ..... వచ్చిపడు
వినయ్ ..... విషయం

9.1.2.2. ప్రతిస్పందించు, ప్రతీకారం

చెయ్యి, జవాబివ్వు, బదులివ్వు

జవబ్ సియ్యల్ ..... జవాబు ఇచ్చేది
పజ్జె తిరివలిక్ ..... వెనుక తిరిగేవి
పజ్జె మల్లి సాన్వల్ ... వెనక్కి తిరిగి
ఇవ్వడం
బద్ది కీమ్ ... ప్రతీకారం; బదిలీ చెయ్యి

బద్ది సీమ్ ..... బదులివ్వు

9.1.2.4. నమూనా, స్థూలరూపం

దొహ్వల్ ..... కట్టడం; కట్టేవాడు
పత్తి తయర్ కీమ్ నమూనాకారుడు
సిల్పం ..... శిల్పం

9.1.2.5. తయారీ, తయారుచెయ్యి,

నిర్మించు

కియ్యల్ ..... చెయ్యడం; చేసేవాడు
కీత ..... చేసింది
తయర్ కీతంగ్ సామన్ . తయారు

చేసిన వస్తువులు

తయర్ కీమ్ ..... ఏర్పరువు;

కార్యాలయాన్ని కట్టు; తయారు

చెయ్యి; తయారు చేసేవాడు

సర్వ ..... అల్లటం

9.1.2.6. ఏదైనా మార్పు

కియ్యల్ తరిక ..... చేసే రీతి
జవన్ ..... యవ్వనం
దుస్రా కియ్యల్ ..... వేరు చేయడం

మల్ల చొకొట్ కియ్యల్ ..... మళ్ళా
చక్కబెట్టడం

9.1.2.7. సంఘటన క్రియ కర్త గల

పదాల రూపాలు

ఆ- ..... అయింది; చాలు

9.1.3. వస్తువు

తేన పొరొల్ బతల్ దీని పేరు ఏమిటి
పనంద్ వాత ..... నచ్చింది
మున్నె తాక్వల్ .... ముందు నడిచేది

9.1.3.1. భౌతిక, సహజమైన

జిన్గి ..... జీవితం
పడోసా ..... దాని
పేన్ద పూజ కియ్యల్ వోర్

..... ఆధ్యాత్మికం గల వాడు

బుద్ది వాలె ..... తెలివి గల వాడు

వట్ట .....జగడం

9.1.3.2. స్థలం, స్థితి

బతల్ ఆత ..... ఏమి జరుగుతుంది
 బహన్ వడి పాంత ..... ఏ రకంగా గాలి వీస్తుంది
 సామన్ నిలుస్తవ్ ..... వస్తువులు నిలిపి నట్టుగా

9.1.4. సామాన్య విశేషణాలు

అదెన్ మోడి ..... అలాంటిది
 బద్ తీర్త ..... ఏ తీరుగా

9.1.5. సామాన్య విశేష్యాలు

అహన్ ..... దానిలాగా
 ఇద్ ..... ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు
 ఇహిన్ ... ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; ఈ రీతిగా
 దహన్ ..... అలాగు
 బద్ తీర్త ..... ఏ తీరుగా
 హిన్ ..... ఈ రీతిలో

9.2. వ్యాకరణ భాగాలు

9.2.1. విశేషణములు

అంద్రియల్ ..... రేచీకటి ఆయన
 ఆ- ..... అయింది; చాలు
 ఆచంద్రల్ ..... రేచీకటి ఆయన
 ఆతల్ ..... అటువంటిది
 ఆతొర్ ..... అటువంటివాడు
 ఈతంగ్ ..... ఇటువంటివి
 ఈతల్ ..... ఇటువంటిది
 ఈతొర్ ..... ఇలాంటివాడు
 కసుం ..... లోతు
 కారి కీమ్ ..... నాలాగ చెయ్యి
 కినిత ..... చల్లటి
 కుల్లో ..... తియ్యి
 కొడ్కొల ..... లేతగా
 గట్ ..... గట్టిగా
 గుండ్రల్ ..... గుండ్రంగా
 గోడ్ ..... తీయటి; తీయటి వేపచెట్టు
 చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
 జంజర్ ..... దట్ట మైన
 తొస్సుర్ ..... దొడ్డు; లాపైన

డుమ్మల్ ..... రుమాలు లేని వాడు
 డొగ్గి ..... ముసలి జంతువు
 డొబ్బల్ ..... దొడ్డు
 దబ్ ..... గమ్ముగా; మౌనం
 దల్ ..... దొడ్డు; మందమైన
 దవ్రల్ ..... తెలుపు
 నట్పి ..... నడుమ వాడు
 నారజ్ ..... చింతించు; బాదగా
 నీడల్ ..... నీలిరంగు
 పరెండ ..... రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత
 పహ్న ..... పచ్చిది
 పాతుర్ ..... పలచని
 పియల్ ..... పగలంతా; పగలు
 పివ్రల్ ..... నీలి
 పూరో ..... పూర్తి
 బాగ్రియల్ ..... వంకర
 బిర్ ..... గట్టి; బీరు
 బోడల్ ..... పసుపు
 మజ్బుత్ ..... గట్టిగా; బలమైన
 ముర్- ..... ముదిరిన; మూసుకు పోయింది

మురుంగ్ ..... చల్లటి (నీరు)
 మూడవ ..... మూడవ
 రట్ ..... మందం
 లేతా ..... లేత
 వాక్టల్ ..... వంపు; వంపుగా
 వాయిట్ ..... చెడ్డ
 వెల్లెడగుర్ ..... పెద్ద ఎత్తున
 వేగ్రొ (వెగొర) ..... వేరుగా ఉండడం
 సపుర్ ..... సన్నము
 సబ్బుడ్ ..... గట్టిగా
 సిర్దల్ ..... కోపంగల
 సుయ్యల్ ..... కొచ్చగా; మొస

9.2.2. విశేష్యాలు

అచ్చోర్ ..... అంత; అంతలో
 అజుక్ ..... ఇంకా
 అంటి ..... ఆ రోజు
 ఇసాబ్నె ..... జాగ్రత్తగా
 ఇహిన్ ... ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; ఈ రీతిగా
 కుసయ్ ..... చాటుగా
 జగుం జగుం ..... మెరుచుట

జటుమ్నె ..... జాగ్రత్త
 టవ్ పాంత .....
 టవ్ పాయె .....
 తంగడ్ మంగడ్ ..... అశ్రద్ధగా పని చేయుట
 నజు ..... అప్పుడు
 నర్క ..... రాత్రంతా; రాత్రి
 నుల్సె ..... సాయంత్రం
 ఫోక్రల్ ..... బోలుగా
 మన్నె ..... ఎల్లండి
 వయ్యె ..... ఆకస్మికంగా; తొందర తొందర; తొందరగా
 సాద్రి ..... మంచిగా

9.2.3. సర్వనామాలు

అదెన్ ..... దాని
 అవ్ ..... అవి
 ఇద్ ..... ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు
 ఇవ్ ..... ఇద్దరు
 ఊర్ ..... వారు
 తాన ..... ఆమెది
 తేన ..... ఈమెది
 నన్న ..... నేను
 నా నా
 నావ ..... నాది
 నావ నన్నయ్ ..... నా అంతట నేను
 నిమ్మె ..... నీవు; మీరు
 నీవ ..... నీది
 నీవ నిమ్మె ..... నీ అంతట నీవు
 మరట్ ..... మనము
 మాక్ లాగ్ని మత్త అద్ ..... మనకు చెందినది
 మావ ..... మనది; మనవి
 మావ మరట్ ..... మనంతట మనం
 మిమ్మెట్ ..... మీరు
 మిరట్ ..... మీరు
 మీవ ..... మీది
 మూండ్ ..... ముగ్గురు; మూడు
 మొమ్మెట్ ..... మేము
 వీర్ ..... వీరు
 వూర వూర్ ..... వాళ్ళంతట వాళ్ళు
 వూర్ ..... వారు
 వేన ..... ఇతని
 వేర్ ..... ఇతడు

వోన ..... అతని; అతని యొక్క
 వోన వోర్- .... అతని అంతట అతను
 వోర్ ..... అతను; వాడు

9.2.3.1. వెను తిరిగే సర్వనామాలు

తన్వ ..... అతనిది; తన
 తమ్మ తమ్ము ..... తమకు తాము
 తమ్వ ..... తనకుతాను; వారిది
 వరొన వరొర్ ..... ఒకరి ఒక్కరు

9.2.3.2. ఖచ్చితం కాని సర్వనామాలు

చాల్ ..... తీరు; ప్రవర్తన
 బగ్గ నూడ ..... ప్రతి చోట
 బతంగ్ పుత్తింగ్ ..... ఏవైనా
 బతయ్ సెల్లె ఏమి లేదు; ఏమీ లేనిదైన
 బద్ సరి ..... ఏ మార్గం
 బద్దె మని ..... ఏదైన
 బదోయ్ ..... ఏదో
 బస్కె నె సెల్లె ..... ఎప్పుడు కాదు
 బోర్ ..... ఎవరు
 బోర్ మత్తెకె ..... ఎవరైతే
 బోర్ సెల్లార్ ..... ఎవరు లేరు
 బోర్ రే వరొర్ ..... ఎవరో ఒక్కరు
 వాండ్ ..... కారణం
 సల్లత్ ..... సౌకర్యం

9.2.3.3. సంబంధవాచక

సర్వనామాలు

ఆద్ ..... అది; దానికోసం
 ఆదెన్ లాసి ... అందుకని; అందువల్ల;
 కాబట్టి
 బద్ ..... ఎవరు; ఎవరో ఒకరు
 బేంద్ ..... ఏది
 బోర్ ..... ఎవరు

9.2.3.4. ప్రశ్నార్థక పదాలు

బగ్గ ..... ఎక్కడ
 బచ్చోర్ ..... ఎంత
 బచ్చె ..... ఎన్ని
 బచ్చిర్ ..... ఎందరు
 బత ..... అబ్బా! ఆహా!
 బతల్ ..... ఏమి; ఏమిటి; నమస్య
 బద్ ..... ఎవరు; ఎవరో ఒకరు
 బద్దెన ..... ఎవరిది

బస్కె ..... ఎప్పుడు
 బహన్ ..... ఎట్లు; ఎలా
 బాపె ..... దేనితో
 బారి ..... ఎందుకు
 బావ్ ..... ఏవి; భావన; వెల
 బూర్ ..... ఎవరు
 బోస ..... ఎవరిది
 బోర్ ..... ఎవరు

9.2.3.5. సూచించే సర్వనామాలు

ఇద్ ..... ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు
 ఇవ్ ..... ఇద్దరు
 ఉంది ..... ఐక్యం; ఒక్కటి

9.2.3.6. వ్యక్తిగతంగా, స్వయంగా

కయ్ కీత్ ..... చేతితో; చేతితో చేసింది
 తన్వ ..... అతనిది; తన
 సాస్థా మాత ..... దొరికింది

9.2.4. విభక్త్యర్థక అవ్యయాలు

తోడా ..... తోటి; తోడు; వెంట
 నల్ ..... గుర్తం నాడా; నుంచి
 హంద కాకున్ ..... అవతల ప్రక్కన

9.2.5. అనుబంధ అవ్యయాలు

అని ..... మరియు
 కాడ్కి ..... కొరకు
 సెల్లె తె .. మరియు; లేకపోతే; లేకుంటే;
 లేదా

9.2.6. భాగాలు

ఇచ్చున ..... కొంచెం

9.2.6.1. వర్గీకరణాలు

లయి నై ..... వరుసక్రమం

9.2.7. ఆశ్చర్యార్థక అవ్యయాలు

దీరబ్ ..... ఆగండి
 బతల్ ..... ఏమి; ఏమిటి; నమస్య
 సాంట్ ..... వెళ్ళండి

9.2.8. వైయుక్తిక వర్ణాలు

కాంసియ్యక్ పాంజొల్ . పనికి రాని
 నగలు

9.2.9. ప్రత్యయాలు

9.2.9.2. నామ వాచక ప్రత్యయాలు

రాజల్ ..... పాలకుడు

9.3. చాలా, చాలాసార్లు

ఇచ్చుక్ ..... కొంత
 కూబ్ ..... చాలా ఎక్కువ
 జర జర .... కొంచెం కొంచెం; కొద్దిగా,
 కొద్దిగా
 జోకంగ్ ..... సార్లు
 నమ్వక్ ..... నమ్మరానట్లుగా;
 సందేహించు
 నెత్తుర్ కీమ్ ..... రక్తమయం చెయ్యి
 పార్ ..... చాలా
 బయ్ ..... ఎక్కువ
 బయ్ వెల్లె ..... ఎక్కువ
 బల్ల ..... బలీయంగా
 బెయ్ వెల్లె ..... చాలా ఎక్కువ
 రీతి సెల్వక్ ..... నియమరహిత
 రొప్పొడ ..... లోపలి
 వెరిత ..... కలత పడింది
 వెల్లె ..... ఎక్కువ; చాలా

9.3.1. డిగ్రీ, కోటి, శ్రేణి, స్థాయి

అచ్చోర్ ..... అంత; అంతలో
 కోటి ..... కోటి
 డజల్ ..... ఎత్తైన; ఎత్తైనది
 తెర్ ..... కంటే
 మొదొడ ..... ఆదిమ; తొలి; మొదటి

9.3.1.2. చిన్న డిగ్రీకి/స్థాయికి

అదిక్ ..... ఎక్కువ; రెట్టింపు

9.3.1.3. పెద్ద శ్రేణికి

ఫార్రొ డెమ్కావల్
 ..... పైకి ఎగురు; పైన దూకడం
 వెల్లె ఆమ్ ..... ఎక్కు ఆవుట

9.3.1.4. చిన్న శ్రేణికి

తాన్ తెర్ కమ్మి
 ..... దానికన్నా తక్కువ
 బూడ్ రెహ ..... కిందికి దించు
 మూల ..... కొన; దిశ

రెయ ..... తగ్గిపో; దిగు
వరిసిసాన్ ..... వంగిపో

9.3.2. పూర్తిగా

చచ్చొల ..... పూర్తిగా
నర్క పడింగ్ ..... రాత్రింబగల్లు
సమ్మి సరినగ ..... ప్రతి మార్గంలో
సమ్మిర్ మీరెమాసి ..... అంతా కలిసి

9.3.3. పాక్షికంగా

చుక్క వేరి ..... బిందువు వరకు
జర జర ... కొంచెం కొంచెం; కొద్దిగా,
కొద్దిగా

9.4. క్రియలకు సంబంధించిన

అర్థవంత భాగాలు

తుంగ్వల్ ..... కర్మ

9.4.1. కాలం (భూత, భవిష్యత్,

వర్తమాన కాలాలు) మరియు అంశం

అసి వీడ్డ అద్ ..... గడిచినది
ఇంద్కె వేరి ..... వర్తమానం
ఇంకె కామ్ తాక్కెర్ మంత
..... వర్తమాన కాలం
గడెమాత అద్ కాలమ్

..... భూత కాలం
తాక్కెల్ జమన ..... వర్తమాన కాలం
తాక్కెర్ మన్వల్ .. కొనసాగుతున్న
తుంగ్వల్ ..... కర్మ
తుంగ్వల్ వోర్ ..... కర్త
తోత్త ..... పురాతన; పూర్వం
బవిస్యత్ కాలం .. రాబోయే కాలము
బూత కాలం .. గడిచి పోయిన కాలం
వాయ్యల్ వేర్ ..... రాబోయే కాలం
సొత్త అద్ ..... గడిచినది

9.4.1.1. కాలము (భూత, భవిష్యత్,
వర్తమాన కాలాలు),
కాలాన్ని సూచకం

అసి సొత్త ..... జరిగిపోయింది
ఇజె ..... ఇప్పుడు
ఇద్దె గట్క మెటున్
..... క్షణానికి పూర్వం

ఇద్దె గట్క మెటున్ తొల్లె
..... కణానికి పూర్వం
ఇస్కె ఇస్కెన్ ..... ఇప్పుడే ఇప్పుడు
ఇస్కె తాక్కెల్ కామ్
..... నడుస్తున్న పని
ఇస్కెనె ..... ఇప్పుడిప్పుడే
ఇంద్కెన్ ..... ఇప్పుడే
తోత్త ..... పురాతన; పూర్వం
తోల్లె కరెమాసి మత్త
..... పూర్వం తెలిసినది
తోల్లె గడె మాత
..... పూర్వము జరిగింది
నాడి ..... రేపు
నిన్నె ..... నిన్న
బతల్ ఆయర్

..... జరుగబోయే పని ఏమిటి
బతల్ ఆయర్ జరగబోయేది ఏమిటి
బవిస్యత్ ..... రాబోయే కాలం
మన్నె ..... ఎల్లుండి
మున్నెత ఆయ్యల్ ముందు జరిగేది
మున్నెతతున్ కరికిసి వెహ్వల్
..... జరగబోయే కాలాన్ని గూర్చి
చెప్పడం
మున్నెతతున్ వెహ్వల్ జరగబోయే
కాలాన్ని చెప్పడం
మున్నెతె ..... రాబోయేది
వాయ్యల్ ..... వచ్చుట
వీడ్డి సొత్త ..... గడిచిన కాలం

9.4.1.2. అంశం-చురుకైన క్రియలు

అదిక్కు వేర్ ..... అదనపు కాలం
ఉద్ గటన్ కీమ్ ..... మొదలెట్టు
ఉంది కామ్ గడి గడి ఆయ్యల్ ఒక
పని మళ్ళి మళ్ళి జరగడం
ఉయ్యురై కియ్యల్ ..... చురుకుగా
ఊయేసరై కియ్యల్
..... చురుకైన క్రియలు
కమ్మివేర్ ..... పరిమిత కాలం
కామున్ మహ్వల్
..... పనిని పూర్తి చేయడం
కీతతున్ కియ్యల్ చేయ బడ్డ దానిని
చేయడం
కీతతున్ కీసేర్ మన్వల్ .. చేయ బడ్డ
దానినే చెయ్యడం

గడి గడి ఆయ్యల్ ..... మళ్ళి మళ్ళి
జరగడం
గడియ సురు ఆయ్యల్ ..... ఘటన
మొదలు కావడం
తోత్తజ్ గొస్టింగ్ ..... పూర్వ పదాలు
తోత్తంగ్ గొస్టింగ్ పూర్వపు పదాలు
పోసటి సూడ్వల్ ..... ఒంటరిగా
చూడడం
మార్త అయిపోవడం; చని పోయింది;
ముగింపు
మిరట్ సురు కీమ్ ..... మీరు
మొదలుపెట్టండి
మొహ్చుర్ కియ్యె ... మొదలెట్టేవాడు
సాదరన్ ..... సామాన్యంగా

9.4.1.3. సందర్భం-స్థితి తెలిపే క్రియలు

ఆత ..... అయింది
ఆంత ..... అవుతుంది; జరుగుతుంది

9.4.1.4. సంబంధం ఉన్న

కాలాలు (భూత, భవిష్యత్, వర్తమాన
కాలాలు)

ఇస్కె మన్వల్ ..... ప్రస్తుతం ఉన్న
ఇస్కె వేరి మత్త . ఇది వరకు ఉండేది;
ఇది వరకు ఉన్న
ఉండె కీసెర్ మంతొన్ ..... ఇంకా
చేస్తున్నాను

9.4.2. బదులుగా పనిచేసే

మొదలిటీలు

కరల్ కియ్యల్ ..... కచ్చితంగా
చేయడం
కామ్ కియ్యల్ ..... కర్త; కార్యకర్త;
చెమబోడ్చు; పని చేయడం; పని
చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
కియన ..... చేసుకోవాలి
కోసిద్ ..... ప్రయత్నం
కోసిద్ కియ్యల్ ..... ప్రయత్నం
చేయడం
జికర్ ..... ప్రయత్నం
తర వచ్చొ ..... తెచ్చుకోవచ్చు
తల్క్ - ..... అడగడం; కోరడం
తుంక ..... చెయ్యాలి

పసంద్ ..... ఇష్టము
 పసంద్ కియ్యల్ ..... నచ్చినట్టు
 యేతంత ..... తీసుకుంటుంది
 వేరి వరట్ ..... కు రండి
 వేరి సోంట్ ..... కు వెళ్లండి

9.4.2.2. చేయలేని

బద్ గిర్ కియ పరోన్
 ..... ఏదైనా చేయలేను

9.4.2.3. అగత్యమైనది, అనివార్య,
 అవశ్య, తప్పనిసరి, అవసరం

కామ్ ఆర్వల్ ..... పని పడడం
 పహజ్జె ..... కావాలి
 పహజ్జె అద్ ..... కావలసినది
 పహజ్జె మత్త ..... కావలసినది
 పహజ్జె ..... అవసరము
 వెల్లె కామ్మ ..... అత్యవసరమైన

9.4.3. మన:స్థితులు

9.4.3.1. అనివార్య, ఆజ్ఞార్థకం,
 తప్పనిసరి, విధాయకమైన

ఆగె ..... ఆజ్ఞ

9.4.3.2. ప్రేరకమైన

లహ్కా కియ్యల్ .. కంగారూ పెట్టు;
 తొందర చేయడం; తొందర పెట్టు

9.4.4. బయటకు కనిపించే మన:

స్థితులు

పరక్ తొహ్వల్ ..... వ్యత్యాసం
 చూపించడం

9.4.4.1. ఖచ్చితంగా, తప్పనిసరిగా,
 రూడిగా, నిర్దిష్టంగా

ఆంత ..... అవుతుంది; జరుగుతుంది
 కరల్ ఆయ్యల్ ..... ఖచ్చితమైన
 కరల్ కీమ్ ..... ఖచ్చితం చేయ్యి
 గల్లి ఆయ్యె ..... తప్ప అవదు
 బస్కెన్ ఆయ్యె .... ఎప్పుడు జరగదు
 సరి నెల్లె ..... మార్గం లేదు

9.4.4.2. ఖచ్చితమైన, తప్పకుండా,
 నిశ్చయమైన, నిస్సందేహంగా,
 నిస్సందేహమైన

వోర్ కరలె కామ్ కీంతోర్ ... అతను
 కచ్చితంగా పని చెప్పడు

9.4.4.3. బహుశా

ఇద్ అతవ్ కరెమాంత ..... బహుశ
 మంచిది
 దహతల్ ఉంది ..పది నుండి ఒక్కటి
 మొక ఆయ్యల్ ..... అవకాశం
 మొక పుత్తెకె ..... అవకాశం దొరికితే
 సితవ్ కరెమాంత ..... ఇచ్చేట్లు
 కనిపిస్తుంది

9.4.4.4. సాధ్యమైన

పర్- .....

9.4.4.5. అనిశ్చయమైన, అనిశ్చిత,
 సంశయ

అన్ మన్ ఆయ్యల్ అనిశ్చయమైన
 బేకెగిర్ సాందవచ్చొ ఎటు వైపుకైనా
 వెళ్ళవచ్చు
 లిమ్ లొమ్ కీ- .....వేలాడదీయడం
 వోర్ బతల్ ఇన్వలొమ్ ..... ఆయన
 ఏమంటాడో

9.4.4.6. ఖచ్చితంకాదు

9.4.4.6.1. ఆలోచించు

ఇత్త అద్ ..... అనుకున్నది
 నాక్ టావమత్త అచ్చొర్ తెలిసినంత
 మట్టుకు
 నాన్ సోంచ్ కీసెర్ మంతోన్
 .....నేను ఆలోచిస్తున్నాను
 సోంచ్ కీమ్ ..... ఆలోచించు

9.4.4.6.2. కావచ్చు, బహుశ

జల్మ కీతోర్ ..... బలాత్కారం
 మంద వచ్చొ ఉండవచ్చు; కావచ్చు

9.4.4.6.3. కనబడు

ఇద్ దినంత ..... ఇది కనిపిస్తుంది

కడ్కున్ .....కంటికి
 కరల్ మంత ..... స్పష్టమైన
 తే ఇద్ అహన్ దినంత అయితే ఇది
 అలా కనిపిస్తుంది

దిన్- ..... కనిపించింది
 నియవ్ కియ్యల్ ..... న్యాయం
 చేయడం; శాసనం చేయడం
 బహన్ అంత ..... ఎలా అనిపిస్తుంది

9.4.4.7. ఇప్పుడే, కొద్దిగా, తగిన,
 న్యాయమైన, సరిగ్గా, సరియైన,
 పూర్తిగా కాదు

ఇంకెన్ ..... ఇప్పుడే
 కటిన్తె కియ్యల్ ..... ఇబ్బందితో
 చేయడం

కమ్మి .. అల్పమైన; తక్కువ; స్వల్ప
 కామ్ ఆత ..... తగిన
 జరసిద్గ తేల్ల ..... కొద్దితో తప్పింది
 బతయ్ నెల్వక్ . ఏమి లేకుండా; ఏమి
 లేకుండా

బరోబర్ ..... సమానం; సరియైన
 మార్వక్సె ..... పూర్తిగా కాదు

9.4.4.9. అసంభవమైన, అసాధ్యమైన

ఆయపరో ..... అసాధ్యమైన
 ఆస నెల్వక్ ..... ఆశ లేక
 కామ్ ఆయ్యె ..... పని కాలేదు
 కియ పరోన్ ..... చేయ లేక
 నడ్డమ్ వాయ్యల్ నెల్లె .. అడ్డగించు
 మాక్ కరుమ్ నెల్లె .. అందు బాటులో
 లేదు

మాక్ జోర్ నెల్వక్ ..... బలంలేని

9.4.5. నిరూపణలు

కీసి తొహ్వల్ ..... చేసి చూపెట్టడం;
 నిరూపణలు; నిరూపించు;
 నిర్ధారణ

వెహ్వల్ గొస్టి మంత
 ..... చెప్పేమాట ఉంది

9.4.5.1. మూల్యాంకనం చేయు వారు

నా సోంచ్సె .....నా ఊహలో

9.4.6. ఔను

ఇద్ కరల్ ..... ఇది నిజం
 వొప్పు సియ్యల్ ..... ఒప్పందం
 హా అవును
 హా (హే, హా) ..... అవును

9.4.6.1. ఏదీకాదు, కాదు, లేదు

గాలియ్ ఇన్వల్ ..... కాదనడం
 నాక్ బోరె సేల్లర్ నాకు ఎవరు లేరు
 నీవ తల మెలుస ..... నీ తల ఊపు
 బద్దెన ఆద్ కియ్యల్ తేడా చూపించు
 నెల్లె (నెల్లె) ..... లేదు

9.4.6.3. వ్యతిరేక సమాధానం

సూచించే చిహ్నాలు

ఆయ్యు ..... కాదు

9.4.8. విశేష్య పదబంధాలు

తెర్ ..... కంటే
 బత్తి ..... కాని

9.5. కారకం, విభక్తి, సందర్భం, స్థితి

కేతి కియ్యల్

..... వ్యవసాయానికి ఏర్పాటు
 దన్ దవ్లత్ ..... సంపద
 బోన వోన్ కియ్యల్ .. వర్గీకరించుట

9.5.1. ప్రాథమిక విభక్తులు

నన్ సాడియంతోన్

.....నేను వెత్తున్నాను
 నా సేలడున్ గాజ్లింగ్ యేత్తైన్ .నా
 చెల్లెకు గాజులు కొన్నాను

9.5.1.1. సంఘటన యొక్క

లబ్ధిదారుడు

తమ్మూర్ తాదల్ ... అన్నదమ్ములు
 తాదల్ ..... అన్నయ్య
 వరోన్ లాసి ..... ఒకరి ఉపయోగం
 నేలడ్ తక్క ..... అక్కాచెల్లెలు

9.5.1.2. సాధనం

కాసుర్ నిచ్చికియ్యల్ ..... ఎడ్లబండి
 తయారు చేయండి

గడ్డపార ..... గుణపము
 తోడో ..... తోటి; తోడు; వెంట
 హన్ మంతన పుత్త నిచ్చికియ్యల్
 హను మంతుని విగ్రహం తయారు
 చేయ్యడం

9.5.1.4. దారి, మార్గం, ప్రవర్తన, రీతి

అదెన్ లాసి .. అందుకని; అందువల్ల;
 కాబట్టి
 ఆత అద్ ..... జరిగిన
 ఆతెత్తి ..... అయితే; అయినట్లైతే
 ఇహిన్ ... ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; ఈ
 రీతిగా
 పనందై ..... నచ్చినట్టు
 బద్దెన అద్ ..... విడిగా
 మెచ్చల్ ..... ప్రశంస; మెచ్చుకో
 రీతి విచర్ ..... ఆచార వ్యవహారము
 వడది ..... గాలితో
 సడ్కల్ గీతో ..... సరళ గీతతో

9.5.1.5. పరిస్థితుల ననుసరించి

సహాయపడేవారు

తోడో కామ్ కియ్యల్ ..... తోటి పని
 చేసేవాడు
 సాత్ సియ్యల్ . సహాయపడే వాడు

9.5.1.6. అంతరిక్ష సంఘటనా స్థలం

9.5.1.6.1. (ఉద్యమం) మూలం

ఇగ్గట్ ..... ఇక్కడి నుండి
 చొకొటున్ లాసి ఉంది ఆసి తిరివల్
 ..... ఉద్యమం

9.5.1.6.2. (ఉద్యమ) మార్గము

బీమున్ తోడో లడెయ్ కీతోన్
 ..... బీముతో వైరం కానిచ్చాను
 వోన్ తర్సొ జగ్గ కీతోన్ అతని ద్వారా
 కొట్లాడాను

9.5.1.6.3. (ఉద్యమ) లక్ష్యం

జాతిత్ లాసి లడెయ్
 ..... జాతి కోసం వైరం
 బొమ్మిత్ లాసి లడెయ్ కీతోన్
 ... బూమికోసం వైరం కానిచ్చాను

యేవ్వల్ జాగ ..... వేరవల్లన చోటు

9.5.1.6.4. వ్యక్తి యొక్క జన్మ స్థలం

పుత్తనార్ ..... పుట్టిన ఊరు

9.5.2. అర్థవంతంగా ఉన్న ఒకే

విధమైన సంఘటనలు

ఉందియ్ తీర్ద ..... ఒకే రకమైనా

9.5.2.1. కలిసి

మీరె మాసిమన్ ..... కలిసి ఉండు
 సమ్మిర్ ఉందియ్ జాగ కేతి కియ్యల్
 ..... సహకార వ్యవసాయం

9.5.2.2. తో, తోటి, తోన, తో ఉండడం

ఆపే ..... దానితో
 ఈపె ..... దీని తోటి
 తోడో ..... తోటి; తోడు; వెంట
 నాతోడో ..... నాతోటి
 మాతోడో ..... మాతోటి

9.5.2.3. తో, ఎవరితో నైనా చేయడం

బోన్ తోడో ..... ఎవరితో
 బోర్ బోర్ దాంతెర్ ..... ఎవరెవరు
 వెత్తున్నారు

9.5.2.4. ఒకరి కొకరు పరస్పరం

వరోన్కొ వరోర్ సాత్ సియ్యల్
 ... ఒకరి కొకరు సహాయ పడటం
 వరోన్కొ వరోర్ ..... ఒకరి కొకరు

9.5.3. రోగికి సంబంధించిన

సందర్భాలు

కాల్కో నోయ్యల్ ..... కాళ్ల నొప్పులు
 మద్దు ..... టైఫాయిడ్
 యెడ్కి ..... జ్వరము

9.5.3.1. (రోగి) లబ్ధిదారుడు

నిచ్చి కీ- ఉత్పత్తి చేయగల; తయారు
 చేయుట; నిర్మాణం
 రోత్ లాసి ..... ఇంటి కోసం
 హాక్ వాలె ..... లబ్ధి దారులు

9.5.3.2. (రోగి) గ్రహీత

కక్యత్ యెడ్కి ..... అతిసార రోగం
మందర్ ..... కావచ్చు
యెడ్కి ..... జ్వరము
యెడ్కితె మంతాన్
..... రోగంతో ఉన్నాను

9.5.3.3. రోగితో

తర్సో ..... తో
నాకరుమ్ ..... పక్కన
బేమరివాలె ..... రోగి
రెండ్ గొస్టింగ్ ..... ద్వంద్వ పదాలు
సాంజెర్ మన్నెకె ..... వెళ్తున్నాడు

9.6. సంబంధించిన

కయ్ లాగు సీసెర్ సాన్వల్ ..చేయి
తాకిస్తా వెళ్ళడం
బతయ్ జర్ససి కీమ్ .... ఏదో కొంచెం
చేయాలి
లాగ్ని మంత ..... తో చెంది ఉన్న
లాగు సీమ్ . కలగచేసే; సంబంధించు
వెర్తల్ ..... చుట్టం; బంధువులు
సివర్ మన్వల్ ... సరిహద్దుతో ఉన్న

9.6.1. సహకార సంబంధాలు

ఆతి ..... అత్త మామలు; అత్తమ్మ
కాకల్ కాకి ... చిన్నమ్మ చిన్నాన్నని
కాన్ సడె ..... మేనల్లుడు

9.6.1.1. మరియు, కూడా

ఇత్తెకె ఆద్ ..... అయితే ఆమె
ఇత్తెకె ఊర్ ..... అయితే వాళ్ళు
ఇత్తెకె నన్న ..... అయితే నేనా
ఇద్ గిర్ ..... ఇది కూడా
ఉండె ..... మరియు
ఉండె ఉండె ..... పదే పదే
దాత్న ..... లాంటివి
మొదొడ ..... ఆదిమ; తొలి; మొదటి
వెహ్మా ..... చెప్పకు

9.6.1.3. సంఘం

ఆవెక్కగ ..... వాటిలో
ఉందిమ్ బవ్ ..... ఏకీభావంతో

తర్సో ..... తో
తర్సో మీరెమాసి ..... తో కలిసి
మీరె మాయ్యల్ ..... కలవడం;
కూర్చొబెట్టి మాట్లాడనివ్వు;
పాల్గొను

9.6.1.5. కానీ

బత్తి ..... కాని

9.6.1.5.2. ప్రత్యామ్నాయంగా,

బదులుగా

తాన జాగతగ ..... దాని స్థానంలో
వరొన జాగతగ ..... ఒకరి స్థానంలో

9.6.1.6. వేరు చేయుట

అగ్గట్ల ..... అక్కడనుండి; నుంచి
అద్ అయ్యక్ ..... అది కాకుండా
ముచ్చుక్ ..... తోడు లేకుండా

9.6.1.7. పంపిణీ

యెత్త ..... చేరి; చేరుకున్న

9.6.2. ఆధారిత సంబంధాలు

ఆదర్ ఆయ్యల్ ..... ఆధారపడడం

9.6.2.1. ఉత్పన్న మవడం

తరుస ..... తెప్పించు
పుట్ట ..... ఆవిర్భవించు; దొరికింది;
పుట్టుట

9.6.2.2. విషయ పరిమితులు

బద్దెన ఆద్ వెహ్యల్ ..... వివరంగా
తెలియ జెయ్యు
రోప్పొ రొప్పొ ..... తో తోపల

9.6.2.2.1. సాధారణంగా

సాదరన్ ..... సామాన్యంగా

9.6.2.3. మాట ముచ్చట్లతో కలిగి

ఉన్న సంబంధాలు

గొస్టి వడ్కట్ ..... మాట ముచ్చట
దగట్టు ..... తగిన

9.6.2.4. ఆధారం

బునది ..... పునాది

9.6.2.5. కారణం, హేతువ

వాండ్ ..... కారణం

9.6.2.5.1. కారణం

కారన్ ..... కారణం

వాండ్ ..... కారణం

9.6.2.5.2. కారణం లేకుండా

ఆదర్ సెల్వక్ ..... సహాయంగా లేని

9.6.2.6. ఫలితం

అచ్చొర్ లామ్ అంత పాడవు; అంత
పాడుగు

అద్ ..... అది; దానికోసం

ఇద్ ..... ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు

ఇంజెర్ ..... కుదిరిన

తన్ ఆసి వాయ్యల్ .. లొంగిపోవడం

తన్ దాత్ ..... తన వలె

బూతి తంగ్ ..... కూలి జీతం

మల్ల ఇత్తెకె ..... తర్వాత అయితే

9.6.2.6.1. నిష్పలితం

అర్త సెల్వ ..... విషయరహిత

పార్య సెల్వక్ ..... ఫలితం లేక

బతయ్ సియ్యు ..... ఏమి ఇవ్వకు

బతయ్ సెల్వ ..... ఏమీ లేక

9.6.2.7. ఉద్దేశం

లాసి ..... కొరకు

9.6.2.7.1. ఉద్దేశ్యం లేకుండా

కామ్ వాయ్య ప్రయోజనం లేకుండా

దాద్ సెల్వ ..... స్పర్శ లేని

పరక్ సెల్వ ..... తేడా లేకుండా

మన్ బుద్ధి సెల్వ . ఇంద్ర యగ్నం లేని
వాడు; తెలివితేలి

9.6.2.8. నిబంధన

ఇంజెర్ వొడ్కి ఆత ..... ఉన్నదని
తెలుసుకుంటావు

ముచ్చుక్ ..... తోడు లేకుండా

యెకంది ..... ఒక్క వేల
నెల్లెతె ..మరియు; లేకపోతే; లేకుంటే;
లేదా

9.6.3. కథన/వాక్య సంబంధ

సూచకాలు

తాన్ మొడిత ..... దానివలె; పోలిన
నీక్ టావ ..... నీకు తెలుసు
హో ... రా... ..... అవును

9.6.3.1. ఒక వైపు నుండి ఇంకొక

వైపుకు వెళ్ళే చిహ్నాలు

ఇద్ ఆత ..... ఇది జరిగింది

9.6.3.3. హాజరుకు సమయపాలకులు

ఇజె ఇద్ కెంజట్ .....ఇప్పుడు ఇది
వినండి

ఇద్ ఇగ్గె వాంత ఇది ఇక్కడ వస్తుంది
తాన్ నిమ్మె నూడపరంతి ... దాన్ని
నీవు చూడగలవు

దీస .....కనబడు; కనిపించు
నాకున్ మాప్ కీమ్

..... నన్ను క్షమించండి

బహ్రా నూడ ... బయటకు చూడండి;
బయటకు చూడు

సర్రితల్ బహ్రా తర .....మార్గం నుండి
బయటకు తీసుకు రా

9.6.3.4. నేరుగా వెళ్ళే చిరునామా

చిహ్నాలు

బాబల్ ..... అయ్య; తండ్రి; నాన
మిరట్ సమ్మిర్ కెంజట్

.....మీరందరూ వినండి

రాని ..... రాణి

9.6.3.5. గుర్తించబడే మరియు

వర్ణించబడే పదబంధాల చిహ్నాలు

అచ్చోర్ ..... అంత; అంతలో
అద్ బతల్ తోహంత ఇత్తై ..... అది

ఏమి చూపిస్తుంది అంటే

అద్ వెహన్ లాసి .అది చెప్పడానికి
నాకున్ మీరికియ నీమ్

.....నన్ను కూడనివ్వండి

9.6.3.6. దృష్టి సారంపు యొక్క

చిహ్నాలు

గూన్ ..... గుణము
పట్ పియ్య ..... ప్రత్యేకంగా

9.6.3.7. తడబడుతూ

మాట్లాడేటప్పుడు చేసే ద్వనులు

ఉమ్ ... . ఉమ్

ఉహ్ ... . ఉహ్

రా రా

హో ... . అవును

9.6.3.8. గౌరవ వాచకాలు

నాక్ ..... నాకు

మిమ్మెట్ ..... మీరు

హలో ..... హలో

9.7. పేరు, పేరు ఇవ్వడం

పార్రోల్క్ నూడ్యల్ ..... పేర్లు తెలిపే
పారోల్ ..... పేరు

పారోల్ దొస్యల్ ..... నామకరణం

9.7.1. వ్యక్తి పేరు

బీము ..... బీము

బీర్ సావ ..... బీర్ సావ

రాజల్ ..... పాలకుడు

రోత పారోల్ ..... ఇంటి పేరు

వరాస పారోల్ ..... ఒకరి పేరు

వొడ్కి కియన్ సాటి

..... గుర్తు పట్టడానికి

9.7.1.1. వ్యక్తుల పేర్లు

అర్క జగాది రావు ..... వ్యక్తి పేరు

ఆత్రం మోహన్ రావు ..... వ్యక్తి పేరు

జాను ..... వ్యక్తి పేరు

మేరీ ..... వ్యక్తుల పేర్లు

9.7.1.2. కుటుంబాల పేర్లు

అనక ..... అనక

ఆడ ..... ఆడ

ఆత్రం ..... ఆత్రం

ఉర్వెత ..... ఉర్వెత

కనక ..... కనక

కినక ..... కినక

కున్న ..... కుంఠం

కుర్నెంగ ..... కుర్నెంగ

కొర్వెత ..... కొర్వెత

కోట్నక్ ..... కోట్నక్

చహ్కటి ..... చహ్కటి

తలెండ ..... తలెండ

దడంజ ..... దడంజ

దుర్వ ..... దుర్వ

పంద్రం ..... పంద్రం

పుర్క ..... పుర్క

పున్నక ..... పున్నక

పూసం ..... పూసం

పెర్క ..... పెర్క

మర్న్కొల ..... మర్న్కొల

మెస్రం ..... మేస్రం

వెట్టి ..... వెట్టి

వెడ్డు ..... వెడ్డు

వెర్కెడ ..... వెర్కెడ

నలమ్ ..... నలమ్

సుర్పం ..... సుర్పం

9.7.1.4. గిరిజన పేర్లు

కోయ

. గోండి; గోండి ఆమె; గోండి వ్యక్తి

పటడి ..... ప్రధాన్ (కులం పేరు)

పుజరి ..... కొలాం

లబన్క ..... లంబడి

9.7.1.5. భాషల పేర్లు

కోయ

. గోండి; గోండి ఆమె; గోండి వ్యక్తి

పుజరి ..... కొలాం

మరటి ..... మరాఠి

లంబడి ..... లంబాడి

9.7.1.7. ప్రీతిని తెలిపే పేర్లు

లాడల్ ..... వెళ్లికోడుకు

లాడ్కయల్ ..... ముద్దు బిడ్డ

లాడ్నోర్ ..... ప్రీయమైన వాడు

9.7.2. ప్రదేశం పేరు

ఉట్నూర్ తోర్ ..... ఉట్నూర్ వాడు

దుస్రా దేస్నార్

.....విదేశీయుడు; వేరే దేశం వాడు
ములుక్సంగ్ ఫారొల్క్
.....ప్రాంతాల పేర్లు

9.7.2.2. ప్రాంతాల పేర్లు

9.7.2.2.1. రాష్ట్రాల పేర్లు

ఆస్సమ్ ..... అస్సాము
ఆంధ్రప్రదేశ్ ..... ఆంధ్రప్రదేశ్
ఉత్తర ప్రదేశ్ ..... ఉత్తర ప్రదేశ్
ఉత్తరాంచల్ ..... ఉత్తరాంచల్
ఓరిస్స ..... ఓరిస్సా
కర్ణాటక ..... కర్ణాటక
కేరళ ..... కేరళ
గుజరాత్ ..... గుజరాత్
గోవా ..... గోవా
చత్తీస్ గఢ్ ..... చత్తీస్ గఢ్
జమ్ము కాశ్మీర్ ..... జమ్ము కాశ్మీర్
జార్ఖండ్ ..... జార్ఖండ్
ఢిల్లీ ..... ఢిల్లీ
తమిలనాడు ..... తమిళనాడు
త్రపుర ..... త్రపుర
నాగలాండ్ ..... నాగలాండ్
పచిమ బెంగాల్ ... పశ్చిమ బెంగాల్
పంజాబ్ ..... పంజాబ్
బీహార్ ..... బీహార్
మధ్య ప్రదేశ్ ..... మధ్య ప్రదేశ్
మణిపూర్ ..... మణిపూర్
మహారాష్ట్ర ..... మహారాష్ట్ర వాడు
మేగలయ ..... మేఘలయ
రాజస్థాన్ ..... రాజస్థాన్
సిక్కిమ్ ..... సిక్కిం
హర్యాన ..... హర్యాణ
హిమచల్ ప్రదేశ్ ... హిమచల్ ప్రదేశ్

9.7.2.2.2. జిల్లాల పేర్లు

అనంతపుర్ ..... అనంతపురం
ఆదిలాబాద్ ..... ఆదిలాబాద్
కడప ..... కడప
కమ్మం ..... ఖమ్మం
కర్నూల్ ..... కర్నూలు
కరింనగర్ ..... కరింనగర్
క్రుష్ణా ..... కృష్ణా

గుంటూర్ ..... గుంటూరు
చిత్తూర్ ..... చిత్తూరు
తూర్పు గోదావరి
..... తూర్పు గోదావరి
నల్గొండ ..... నల్గొండ
నిజామాబాద్ ..... నిజామాబాద్
నెల్లూర్ ..... నెల్లూరు
పశ్చిమ గోదావరి ... పశ్చిమ గోదావరి
ప్రకాశం ..... ప్రకాశం
మహబూబ్ నగర్
..... మహబూబ్ నగర్
మెదక్ ..... మెదక్
రంగారెడ్డి ..... రంగారెడ్డి
వరంగల్ ..... వరంగల్
విజయ నగరం ..... విజయ నగరం
విసాక పట్నం ..... విశాఖ పట్నం
సిరికాకులం ..... శ్రీకాకుళం
హైద్రాబాద్ ..... హైద్రాబాద్

9.7.2.2.3. మండలాల పేర్లు

ఆదిలాబాద్ ..... ఆదిలాబాద్
ఆసిబాద్ ..... ఆసిఫాబాద్
ఇచ్ఛాడ ..... ఇచ్ఛాడ
ఇంద్రవేలి ..... ఇంద్రవెల్లి
ఉత్పూర్ ..... ఉత్పూరు
కడెం ..... కడెం
కాగజ్ నగర్ ..... కాగజ్ నగర్
కానపూర్ ..... కానాపూర్
కాసిపేట్ ..... కాశిపేట్
కుంటల ..... కుంటాల
కుబీర్ ..... కుబీర్
కేరమేరి ..... కెరమెరి
కోటపల్లి ..... కోటపల్లి
కౌటల ..... కౌతల
గుడిహత్పూర్ ..... గుడిహత్పూర్
చెన్నూర్ ..... చెన్నూర్
జన్నరమ్ ..... జన్నారం
జెయ్యత్ ..... జైనథ్
జెయ్యపూర్ ..... జైపూర్
జైనుర్ ..... జైనుర్
తలమడుగు ..... తలమడుగు
తానుర్ ..... తానూర్
తాండూర్ ..... తాండూరు
తామ్మి ..... తాంసీ

తిర్యని ..... తిర్యాని
దండపల్లి ..... దండపల్లి
దహగావ ..... దహగాం
దిల్ వర్ పుర్ ..... దిలావర్ పూర్
నార్నూర్ ..... నార్నూర్
నిర్మల్ ..... నిర్మల్
నెన్నెల ..... నెన్నెల్
నేరడిగొండ ..... నేరెడిగొండ
బజర్ హత్పూర్ .. బజార్ హత్పూర్
బయినన్న ..... బైంసా
బీమ్మి ..... బీమిని
బెజ్జూర్ ..... బెజ్జూర్
బెల్లంపల్లి ..... బెల్లంపల్లి
బేల ..... బేల
బోత్ ..... బోథ్
మందమర్రి ..... మందమర్రి
మంచిరల్ ..... మంచిర్యాల
మామడ ..... మామడ
ముదోల్ ..... ముధోల్
రెబ్బెన ..... రెబ్బెన
లక్ష్మన్ చాంద ..... లక్ష్మణ్ చాందా
లక్ష్మెట్టపేట ..... లక్ష్మెట్టపేట
లోకేశ్వరమ్ ..... లోకేశ్వరం
వాంకిడి ..... వాంకిడి
వేమన్ పల్లి ..... వేమన్ పల్లి
సారంగపుర్ ..... సారంగాపూర్
సిర్పూర్ (టి) ..... సిర్పూర్ (టి)
సిర్పూర్ (యు) ... సిర్పూర్ (యు)

9.7.2.3. నగరాల పేర్లు

ఆదిలాబాద్ ..... ఆదిలాబాద్
జున్ గావ ..... ఆసిఫాబాద్
బొంబయ్ ..... ముంబాయ్
మద్రాసు ..... మద్రాసు
యెద్లపూర ..... ఆదిలాబాద్
లండన్ ..... లండన్

9.7.2.4. వీధుల పేర్లు

డగుర్ గల్లి ..... ప్రధాన వీధి

9.7.2.5. ఆకాశమందుండి ఇతర

నక్షత్రాదుల పేర్లు

కాలన్ సుక్కుం ..... ఉత్తర చుక్క
కెయ్యర్ సుక్కుం హేలి తోక చుక్క

గ్రహల్క-నంగ్ ఫొర్లోల్క

.....గ్రహాల పేర్లు
తోకొర్ సుక్కుం .....తోక చుక్క

9.7.2.6. ఖండాల/మహా ద్వీపాల పేర్లు

ఆప్రికా ..... ఆఫ్రికా
ఆస్ట్రేలియ ..... ఆస్ట్రేలియ
ఆసియా ..... ఆసియా
ఉత్తర అమేరికా ..... ఉత్తర అమేరిక
దక్షిణ అమేరికా . దక్షిణ అమేరిక
యూరప్ ..... యూరప్

9.7.2.8. మహా సముద్రాల మరియు

సరస్సుల పేర్లు

పసిఫిక్ సముద్రం ..... పసిఫిక్ మహా
సముద్రం

హిందు మహా సముద్రం హిందు మహా
సముద్రం

9.7.2.9. నదుల పేర్లు

కావేరి ..... కావేరి
గంగ ..... గంగ
గోదవరి ..... గోదావరి నది

9.7.3. వస్తువు పేర్లు

చీజ్ ..... చీజు

9.7.3.1. జంతువుల పేర్లు

కొండ బుడ్డుమ్ ..... నత్త
కోంద ..... ఎద్దు
తిరుని ..... జెర్రి
బుడ్డుమ్ ..... నత్త

మూర ..... ఆవు
మొల్లొల్ ..... కుందేలు
హత్తి ..... ఏనుగు
హారుమ్ ..... ఉడుము
హెర్మి ..... బర్రె

9.7.3.2. భవనాల పేర్లు

కలక్టర్ కమరి
..... కలెక్టరేట్ కార్యాలయం
కోట్న కమరి ... కోర్టు కార్యాలయం
పార్లమెంటు కమరి
..... శాసన సభ కార్యాలయం
సుప్రింగ్ కోట్న కమరి ..... సుప్రీమ్
కోర్టు కార్యాలయం

తెలుగు విభాగము

Telugu Section

అ

అంకితమవు ..... సోప్రమం
 అంగడి ..... హాటుం
 అంగీకరించు .. మానె మాయ్యల్
 అంచు పద్దుర్; వేట్; కాట్; అంచు
 అంటార్కిటికా ... అంటార్కిటికా
 అంటించడం .... అట్కీ కీత; లావి
కియ్యల్
 అంటు రోగం ..... సోబై రోగ్
 అంటుకొని ..... తుండ్సి
 అంటుకోవడం టుండ్-; బాటె; సేడ్డ
 అంటుట ..... చిప్ టుండ్-
 అంటే ..... ఇత్తెకె
 అంట్లు ..... పస్పర
 అంత ..... అచ్చోర్
 అంతట ..... జాడున్
 అంతమంది ..... అప్పీర్
 అంతరము ..... అంతర్
 అంతరించి పొయినవి
 ..... మూరెమాతంగ్
 అంతరిక్షం ..... పార్రొడ
 అంతలో ..... అచ్చోడ్ రొప్పా
 అంతస్తు ..... మంజిల్
 అంద హీనమైన వాడు .. గందెలల్
 అందం ..... సోబ
 అందంగా ..... సోక్సె; సోబత
 అందజేయు ..... యేవుస
 అందడము ..... అంద్ త; వీన్క-
 అందమైన ..... అసల్
 అందరి కంటే చిన్నవాడు
 ..... ఇస్రు గుండి
 అందరి నడుమలో
 ..... సమ్మిర్ నడ్డుమ్
 అందరివాడు ..... సమ్మిరోర్
 అందరు ..... సమ్మిర్
 అందరూ చెట్టు బొమ్మ ..... సాలెత
బొమ్మ
 అందుక చెట్టు ..... సాలె (మర్త)
 అందుకుంది ..... గాటి కీత
 అందుకో ..... ఆంజ్-; యెవ్వ

అంబలి ..... జావ
 అకస్మాత్తుగా ..... గచ్చె
 అకాలి మంట ..... కహమిహ
 అక్క ..... తక్క; బాయి
 అక్క కొడుకు ..... సడె మర్రి
 అక్కడ ..... హక్కె; అగ్గ
 అక్కడ ఇక్కడ ..... కబుక్ కిబుక్
 అక్కడి నుండి ..... హందల్
 అక్కడివారు అగ్గబోర్; హందుర్
 అక్కర లేని ..... వట్టియ్
 అక్కరలేదు ..... గాలియ్
 అక్కాచెల్లెలు ..... నేలడ్ తక్క
 అక్రమ వ్యాపారం ..... కల్లెకామ్
 అక్రమమైన ..... వెరివక్
 అగ్గర్బత్తీలు ..... ఉద్భతింగ్
 అగ్గిపుల్ల ..... కిన్
 అగ్గిపెట్టె ..... కిన్ డబ్బి
 అగ్ని ..... తడ్డి
 అగ్నిపర్వతం ..... తడ్డిగుట్ట
 అచ్చు వేయడం .. ముద్ర వాట్సల్
 అటక ..... దాబ
 అటు ఇటు సరిపోదు
హక్కె ఇక్కెయెవ్వోంగ్
 అటుకు ..... ఆటెర్
 అటుకులు .....
అట్కుల్క; హూడంగ్
 అటునుంచి ..... హందక్
 అటువంటిది ..... ఆతల్
 అటువంటివాడు ..... ఆతొర్
 అట్లాంటిక్ మహా సముద్రం
 ..... అట్లాంటిక్ సముర్
 అట్లు ..... బూడంగ్
 అడగడం ..... తల్క-
 అడవి ..... కేడ
 అడవి కోరలు ..... గొడెల జాడి
 అడవి చెలరేగే మంట ..... కిచెజర్
 అడవి మగ పంది ..... యెక్లల్ పద్ది
 అడుక్కునే అమ్మాయి
 ..... బిచ్చెగాండే

అడుగు ..... కొజ్జ; తల్క
 అడ్డంగా వచ్చే గాలి ..... అడ్డంవడి
 అడ్డగించు .. అడ్డమ్ ఆ-; ముహ్-
 అడ్డదిడ్డమైన ..... అడ్డబుడ్డ
 అడ్డముగా ..... అడ్డమ్
 అడ్డు ..... మరుమ్
 అడ్డుకో ..... అడ్డమ్ ఆ-
 అణచి వెయ్యడం ..... దాబి కీమ్
 అతని ..... వోన
 అతని అంతట అతను .. వోన వోర్-
 అతని యొక్క ..... వోన
 అతని రొట్టె ఉండే .. వోన సారిమత్త
 అతనిది ..... తన్వ
 అతను ..... వోర్
 అతను రాని ..... తన్న వాయిర్
 అతి కోపస్తుడు ..... కిర్కెటల్
 అతి పొట్టి ..... బయ్ పొట్టి
 అతికించు ..... మాచ్-; జోడి కీమ్
 అతికించుట ..... చిప్ టుండ్-
 అతిజిహ్వా ..... పాపె
 అత్త ..... పోరడ్
 అత్త మామలు ..... ఆతి మామల్
 అత్తమ్మ ..... ఆతి
 అత్తుకో ..... జోడే మా-
 అత్యవసర గురించి .. సమ్మె కామ్
 అది ..... అద్
 అదుపులో ఉంచుకో . జరబ్నె ఇర;
దోహ్-
 అదృష్టం కిస్మత్; ; నసిబ్; దయ్య
 అద్దము ..... ఆర్న
 అద్దెకు ..... కిరెయ్
 అద్భుతం ... మస్త; గమ్మత్; మన్
జోర్
 అధికారం ..... అదికార్
 అధికారము ..... హుకుమత్
 అధికారి .... డగుర్ సార్; డగుర్;
హుకుమ్ దార్; గిర్దవర్
 అధ్యక్షుడు ..... డగుర్

అధ్యాయనము చేయు . అధ్యయ
 కీమ్
 అనడము ..... ఇత్తల్ కీ-
 అనద ..... పోసటి
 అనారోగస్తులు ..... దుకెలలిర్
 అనారోగ్యంగా ఉన్న
 ..... చయిన్ సెల్వ
 అనాలోచిత ..... సోంచి కియ్యక్
 అనాలోచితంగా వివర్ కియ్యక్నే
 అనిపించడం ..... ఇందుస్వల్
 అనిష్టత ..... పాస్కో-
 అనుకునడం ..... బావన
 అనుకున్నది ..... ఇత్త అద్
 అనుకూలమైన సస్త్రాతె; హల్కల్
 అనుకోవడం ..... ఇన్-
 అనుచిత ..... పొకొట్టు ఆయె
 అనుప కాయ ..... జాటనేజ
 అనుబవించుట .. బోగెమాయ్యల్
 అనుభవము ..... అన్ బావ్
 అనుమానం ..... అన్ మన్
 అనైక్యత ..... యెక్కి సెల్లె
 అన్న ..... దాదల్
 అన్నం ఆరగింపు చేసే గది
 ..... తిన్వల్ కప్పు
 అన్నం కలిపే కట్టె ..... సుక్కుడ్
 అన్నదమ్ములు తమ్మున్ ఇవ్విర్
 అన్నము ..... గాటొ
 అన్నము జీర్ణము అవ్వక పోవడం
 ..... మున్ డెర్క
 అన్నయ్య ..... తాదల్
 అన్ని ..... సమ్మి
 అన్ని చోట్ల ..... సమ్మె జాగంగ్
 అన్ని వీధులు తెలిసినవారు .....
 జాని గూన్యల్
 అన్నింటి కన్నా పెద్దది ..... సమ్మిన్
 డగుర్
 అపచారం ..... పావ్
 అపరిశుభ్రంగా ఉన్న వ్యక్తి జంజర్
 ముంజర్ మాయ్నల్
 అపరిశుభ్రమైన నీరు డోహుర్ యేర్
 అపాయం ..... తక్లిబ్
 అప్పటినుంచి ..... అస్కె డల్
 అప్పు ..... బాకి

అప్పుచెయ్యి ..... ఉస్థై ఆమ్
 అప్పుడు ..... నజ
 అబద్ధం ..... లబడ్
 అబద్ధికుడు ..... లప్పంగి
 అబ్బా ..... అబ్బా
 అభిప్రాయం ..... ఇచ్చ
 అభిమాని ..... రేస్కో-; బోంక్వల్
 వోర్-
 అభివృద్ధి చెందడం
 ..... సుద్రెమాయ్యల్
 అభివృద్ధి చెందిన ..... సుద్రెమాత
 అమాయకుడు ..... బోలల్
 అమావాస్య ..... ఆవున్
 అమితమైన కోరిక ..... డగుర్ ఆస
 అమ్మ ..... బయ్యె
 అమ్మడం ..... వోమ్-
 అమ్మమ్మ ..... కాకొ
 అమ్మా ..... అవ్వల్
 అమ్మేవాడు ..... వొమ్వల్ వాలె
 అయింది ..... ఆ-; ఆత
 అయితే ..... ఆతెకె
 అయినట్లైతే ..... ఆతెకె
 అయిపోయింది ..... మార్-
 అయ్యె ..... అయ్యె
 అర పాదం ..... అస్తుర్ కాల్
 అరవేయు ..... వోడ్వల్
 అరక ..... వక్కుర్; నేర్
 అరక లో విడ్య ..... విడ్య
 అరచేయి ..... అస్తుర్ కమ్
 అరటి ..... కేరె
 అరటి (చెట్టు) ..... కేరె (మర్)
 అరబ్బి ..... అరబ్బి
 అరవై ..... సోరె; సాట్
 అరవై ఎనిమిది ..... సోరె అష్ట
 అరవై ఏడు ..... సోరె యేడుంగ్
 అరవై ఒక్కటి ..... సోరె ఉంది
 అరవై తొమ్మిది ..... సోరె పీట్
 అరిచి అరిచి ..... కిలిసి కిలిసి
 అరుగు ..... వీన్-
 అరుగుట లేదు ..... పుగ పుగ
 అరుణోదయ కాలం ... ఉజ్జే మా-
 అరువు ..... లొల్లి కి-
 అరువు ..... కిలియ

అరువై ఆరు ..... సోరె సారుంగ్
 అరువై ఐదు ..... సోరె సియుంగ్
 అరువై నాలుగు ... సోరె నాలుంగ్
 అరువై మూడు ..... సోరె మూండ్
 అరువై రెండు ..... సోరె రండ్
 అర్కిటిక్ మహా సముద్రం
 ..... అర్కిటిక్ సమ్మర్
 అర్థ గోళం ..... అర్థా గోల్
 అర్థం అయింది ..... కరె మాత
 అర్థము ..... అర్త్
 అర్పించబడ్డ ..... సీతవ్
 అర్పించు ..... పిహుస
 అర్ప మొలలు ..... వర్ప మొల
 అలంకరణ ..... సవ్రె మాయ్యల్
 అలక్ష్యం ..... లక్సకియ్యక్
 అలచిత ..... డెట్రెంగ్
 అలలతో కొట్టుకు పోతుంది
 ..... హేల్యతె పాసివోంత
 అలలు కదులుట హెల్య మెలివల్
 అలవాటు ..... అల్యట్; ఆదత్
 అలవాటు అవ్వడం .... వాందె మా
 అలసి పోయి ..... యెస్ట వాత
 అలసి పోవడం ..... కట్టె మా-
 అలసిపోయి ..... హట్టె మాసి
 అలాంటి ..... ఆతంగ్
 అలాగ ..... హాన్; అహ్నా
 అలాగు ..... దహన్
 అలిసి ..... హట్టె
 అలిసి పోవడం ..... అవి-
 అలిసిపోవడము ..... హట్టె మా-
 అలు చిప్ప ..... సీపి
 అలుకు నీలు ..... డోహ్లా
 అలుకుతా నీరు ..... సడ
 అలుగు (చేప) ... కుహ్చా (మిన్)
 అల్పమైన ..... కమ్మి
 అల్పాహారం ..... నెహలి
 అల్మారి ..... అల్మారి
 అల్ల కల్లోలం ..... కహ్వా
 అల్లం గడ్డ ..... అల్లం
 అల్లంత దూరాన ..... జర లజ్
 అల్లటం ..... సర్య
 అల్లడం ..... సరివల్; సరిత
 అల్లనేరేడు ..... జామ్ లేండి

అల్లనేరేడు (చెట్టు) .లేండి (మర్త)
 అల్లరి ..... తొల్లికి-
 అల్లరి చెయ్యడం ..... కల్లకి-
 అల్లరి చేయుట ..... తొల్లి
 అల్లరి చేసేవాడు ..... వెచెవెచె
 అల్లు ..... సరి-
 అల్లుట ..... అల్-; నోట్-
 అల్లుడు ..... సడె
 అవకాశం అవకాస్; సాంప్; మోక
 అవగతం చేసుకున్న .. నమ్మే మా-
 అవతల ప్రక్కన .... హందకాకున్
 అవతలికి ..... అబ్బి

అవతారం ..... యేనెమ్
 అవమానించు ..... నిర్మిందింగ్
 అవసరం లేదు ..... జరత్ నెల్లె
 అవసరము ..... పష్టా
 అవి ..... అవ్
 అవివాహిత ఉన్నది కరున్ కువరి
 అవివాహితుడు ..... కువరి
 అవు తోక చివరిన యున్న
 వెంట్రుకలు ..... చెల్లి
 అవును ..... హో...; హో..రా..
 అవ్వండి ..... ఆమ్
 అవ్వల్ పెన్ ..... పోచమ్మ

అప్పులోడు ..... సోనారల్
 అశ్రద్ధగా పని చేయుట .... తంగడ్
 మంగడ్
 అసాధ్యమైన ..... ఆయపరో
 అసూయతో ..... కష్టియల్
 అసౌకర్యం ..... సవత్ సెల్వ
 అస్తిర నివాస గుర్తు ..... పర్ప
 అస్పష్టత ..... తొండె
 అస్పష్టమైన ..... కరె మాయ్యక్
 అహింస ... జీవదన్ సుటికియ్యల్

ఆ

ఆ రోజు ..... అంటి
 ఆందోళన ..... గడ్ బడ్
 ఆంబోతు ..... బోడుం
 ఆకలి ..... కరు
 ఆకలి అయింది ..... కర్వస్త
 ఆకలితో ..... కరు సాసి
 ఆకస్మిక ..... యెగ్గమ్
 ఆకస్మికంగా .... అచనక్; వయ్యె
 ఆకారం ..... ఆకార; తెహ్-
 ఆకు ..... ఆకి; పాల
 ఆకు గోబి ..... పాన్ గోబే
 ఆకు పచ్చ ..... బిల్లల్
 ఆకుకూరలు ..... బాజి పాలంగ్
 ఆకుపసరు ..... పసర్
 ఆకులు ..... పాలంగ్
 ఆకృతి ..... రూపం
 ఆక్రమించు
 ..... ఆగుటి; అమ్మి కియ్యల్
 ఆగి ఉన్నది ..... నిల్పిమంత
 ఆగింది ..... ఆగ్-
 ఆగు ..... ఆప; దీర
 ఆజ్ఞ ..... హకుమ్; ఆగె
 ఆచారం .... ఆచర్; ఆచర్ విచర్
 ఆట కర్వవల్; చిల్కొలటింగ్; కేల్
 ఆటో ..... అటో
 ఆడ కుక్క బొట్టె నెయ్; డొండెనెయ్
 ఆడ గుర్రం ..... బొట్టెకోడ

ఆడ దూడ ..... పడ్డ
 ఆడ మేక ..... బొట్టె హెరై
 ఆడది ..... బొట్టె
 ఆడపంది ..... బొట్టె పద్ది
 ఆడపిల్లలు ..... పేకింగ్
 ఆడు ..... కర్వవల్
 ఆడుకునే దశ ..... కర్పసింగ్
 ఆడుట ..... కర్ప-
 ఆడె కట్టె ..... ఆడె
 ఆత్మ ..... ఆత్మ
 ఆత్మ దేవుని ..... ఆత్మపేన్
 ఆదాయం ..... కమెయ్
 ఆదారంగా వెళ్లు ..... ఆదర్తె సాన్
 ఆదిమ ..... మొదొడ
 ఆదివారము ..... ఆయ్ వార్
 ఆదివాసీ ..... ఆదివాసి
 ఆధారపడు ..... ఆదర్తెమన్; ఆస్త
 ఆధిపత్యం ఉన్న ..... దరేజి
 ఆనందపెట్టు ..... సాంత్ ఇర్
 ఆనందం కుని గమ్మత్; ఆనందెన్
 ఆనందంగా ..... కుని; బోలిబాల్;
 సుకమ్మె
 ఆనందంగా జీవించు .... అనందెన్
 పిన్వల్
 ఆనందంగా వుండు ... కునితె మన్
 ఆనవాలు ..... ఆన్వల్
 ఆనించి ..... గప్పె

ఆపడము ..... ఆపున్-
 ఆపద ..... తక్కిబ్
 ఆపి వేయుము ..... బంద్ కీ-
 ఆపిల్ పండు ..... నేవ్ పండి
 ఆపేది ..... అపున్వల్
 ఆపొకొలేక పోవడం
 ..... సోసెమాయె
 ఆముదం ..... నెరొండ
 ఆముదపు పిండి .... నెరొండ లాద
 ఆముదము నూనె . నెరొండ నియ్
 ఆమెది ..... తాన
 ఆయ ..... దాసి వోతడ
 ఆయుధాలు ..... వీసారంగ్
 ఆరగించడం ..... జేవున్
 ఆరబెట్టు ..... నేక్ కిమ్
 ఆరిపోయింది ..... పిర్
 ఆరు ..... సారుంగ్
 ఆరుగురు ..... సార్విర్
 ఆరోగ్యం ..... సుకం
 ఆరోగ్యంగా ..... సుక్నే
 ఆలస్యం ..... కోరుమ్
 ఆలస్యము ..... ఉసిర్ కీ-
 ఆలు గడ్డ ..... ఆలు గడ్డంగ్
 ఆలోచన ..... చిత్తమ్
 ఆలోచించుట సోంప్ కీ-; సోంప్-
 ఆవరణ ..... వేడ
 ఆవలింతు ..... వయ్యుక్ సి-

ఆవలింతలు ..... వయ్యుక్
 ఆవలు ..... మొవెర
 ఆవిరి ..... వాప్
 ఆవిర్భవించు ..... పుట్ట
 ఆవు ..... మూర
 ఆవు చప్పుడు ..... ఆంబ
 ఆవు పాలు ..... మూర పాల్

ఆవు పేడ ..... గొప్ప
 ఆవుల పందిరి ..... మురడి
 ఆవుల మంద ..... మురన మంద
 ఆశ ..... ఆస
 ఆశ గల ..... దిల్ మంజి
 ఆశ పెట్టు ..... ఆస కీమ్
 ఆశ లేని ..... ఆస నెల్లె

ఆశ్చర్యం ..... గమ్మత్; అబ్బుక్
 ఆశ్రమ బడి ..... ఆశ్రమ సాడ
 ఆశ్రమం ..... మటం
 ఆసక్తి ..... ఇనబ్
 ఆస్తి ..... జాయ్జిత్
 ఆహారం ..... చారొ

ఇ

ఇంక ..... మల్ల
 ఇంకా ..... అజుక్
 ఇంగువ ..... ఇంగుమ్
 ఇంజను ..... మిసిన్; ఇంజన్
 ఇంటి కోసం ..... రోత్ లాసి
 ఇంటి చూరుది నీరు .. సూర్ద యేర్
 ఇంటి పేరు ..... పాడి
 ఇంటి యజమాని ..... రోతొర్
 ఇంటి వాకిలి ..... ముంగూర్
 ఇంటిది ..... రోత
 ఇంటివాడు ..... రోతొర్
 ఇంత ..... ఇచ్చొర్
 ఇందరు ..... ఇచ్చిర్
 ఇంద్ర ధనుస్సు .. తాడిన్ కమ్మల్;
 ఇంద్రబాన్; కమల్ పట్టి
 ఇంద్రజాలం ..... ఇంద్రజాల్
 ఇంద్రధనుస్సు ..... పాలకమల్
 ఇక్కడ ..... ఇగ్గె; ఇగ్గెన్
 ఇక్కడ అక్కడ ..... ఇగ్గె అగ్గె
 ఇక్కడి నుండి ..... ఇగ్గెటల్
 ఇచ్చింది ఏమిటి? ..... సీతబతల్
 ఇచ్చినట్టు ..... సీతప్
 ఇచ్చేట్లు కనిపిస్తుంది ..... సీతప్
 కరెమాంత
 ఇటు అటు దిక్కులు చూచుట
 ..... సగబుగ
 ఇటు రా ..... ఇగ్గెవర
 ఇటుక ..... ఇట్కె
 ఇటుకలు ..... ఇట్కెంగ్

ఇటువంటిది ..... ఈతల్
 ఇటువంటివి ..... ఈతంగ్
 ఇతడు ..... వేర్
 ఇతని ..... వేన
 ఇతర ..... దుస్రా
 ఇతరుడు ..... దుస్రార్
 ఇత్తడితో చేసిన దీపముల
 సమాహము ..... జల్కర
 ఇది ..... ఇద్
 ఇదే దారి ..... ఇద్దె సరి-
 ఇద్దరు ..... ఇవ్
 ఇనుము ..... కచ్చి
 ఇప్ప చెట్టు ..... హిర్ప్ (మర్)
 ఇప్ప పరక ..... గార
 ఇప్ప పువ్వు ..... డుమ్మెర
 ఇప్ప పువ్వు కుడుములు .. హిరుక్
 కుడ్డుక్
 ఇప్పటిది ..... ఇన్కెడ
 ఇప్పటినుంచి ..... ఇన్కెడల్
 ఇప్పుడు ..... ఇంకె; ఇజె
 ఇప్పుడు లేదు ..... ఇన్కె నెల్లె
 ఇప్పుడే ..... ఇందెన్; ఇంకెన్
 ఇప్పుడే ఇప్పుడు .... ఇన్కె ఇన్కెన్
 ఇబ్బంది ..... చిచర్
 ఇబ్బంది పెట్టడం ..... నో-
 ఇబ్బంది పెట్టు ..... నోయుస్వల్
 ఇబ్బంది యైన ..... కటిన్
 ఇబ్బంది లేకుండా ..... సుకున్
 ఇబ్బందిగా ..... కటింత

ఇబ్బందియైన ..... బికట్టు
 ఇరవై ..... సరె; కండి
 ఇరవై ఎనిమిది ..... సరె అష్ట
 ఇరవై ఒక్కటి ..... సరె ఉంది
 ఇరవై తొమ్మిది ..... సరె పీట్
 ఇరవై నాలుగు ..... సరె నాలుంగ్
 ఇరికించు ..... టట్టుసిమ్
 ఇరుక్కోవటం ..... టట్-
 ఇరువై ..... పీస
 ఇరువై ఆరు ..... సరె సారుంగ్
 ఇరువై ఏడు ..... సరె యేడుంగ్
 ఇరువై ఐదు ..... సరె సియుంగ్
 ఇరువై మూడు ..... సరె మూండ్
 ఇరువై రెండు ..... సరె రండ్
 ఇరుసు ..... ఆస్కుడ్
 ఇలా ఎలా కానిచ్చావు ..... ఇహిన్
 బహన్
 ఇలాంటిది ..... ఇదెన్ మొడి
 ఇలాంటివాడు ..... ఈతొర్
 ఇల్లు చుట్టు స్థలము ..... డిడ్డి
 ఇల్లు ముందు ..... సాయ్మన్
 ఇవ్వకు ..... సియు
 ఇవ్వడం ..... సియుల్
 ఇవ్వని ..... సియున్
 ఇవ్వు ..... సీ-; సీమ్
 ఇష్టము ..... పసండ్
 ఇసుక ..... ఉస్కె
 ఇసుక భూమి ..... చెల్కె బొమ్మి

ఈ

ఈ రీతిగా ..... ఇహిన్
 ఈ రోజు ..... నేండ్; నేటి
 ఈ సంవత్సరము ..... ఇయెండ్
 ఈక ..... బూర
 ఈగ ..... పీసి
 ఈడ్చు ..... యెరిసెర్
 ఈత ..... నడివల్; నడి-

ఈత కల్లు ..... సీంది కల్
 ఈత (చెట్టు) ..... సీంది (మర్)
 ఈతకొట్టుట ..... నడివల్
 ఈనాయ్ ..... ఇనయ్
 ఈనింది ..... వహ్తా
 ఈను ..... వహ్-
 ఈనె ..... సీన్క

ఈమెది ..... తేన
 ఈమెనే చేసుకుంట ..... తేనె తుంక
 ఈల ..... సీటి; సీస్తి
 ఈశాన్యం ..... రాంబెక్
 ఈస్టు ..... పీట

ఉ

ఉంగరపు వేలు ..... ముద్ద బొట్ట
 ఉంగరము ..... ముద్ద
 ఉంగరాల జుట్టు ..... ముద్ద కెల్కె
 ఉంచు ..... ఇర్-
 ఉండడం ..... మన్వల్
 ఉండాలి ..... మందన
 ఉండినది ..... మంత
 ఉండు ..... మన్
 ఉండే ..... మత్త
 ఉండ్రీ వెంట్రుకలు ముండిక్ కెల్కె
 ఉక్కు ..... ఇస్టిల్
 ఉచిత ..... పొకొట్; పుకుట్
 ఉచితంగా తెచ్చుకో పుకుట్నె తర
 ఉచ్చ ..... ఉల్; వాట్సి
 ఉట్టి ..... కాల్వి; సిక్క
 ఉడికించు ..... ఉక్కి కియ్యల్
 ఉడికింది ..... వేత-
 ఉడుం పట్టు ..... జిద్
 ఉడుత ..... వెరెచ్చె
 ఉడుత రకం ..... తియ్ నరిగి
 ఉడుము ..... హురుమ్;
 ఉడుమ్ (పుడి)

ఉతకడం ..... సుక్వల్
 ఉతకని బట్టలు ..... దూనె
 ఉతుకు ..... సుక్-
 ఉత్తమమైన ..... డగుర్
 ఉత్తర ..... కాల్ వడ్డ
 ఉత్తరం ..... కాలన్; చిట్టి; పర్మన్;
 తెటర్; టప్ప
 ఉత్పత్తి చేయగల ..... నిర్ది కీ-
 ఉత్సాహం ..... కుసి గమ్మత్
 ఉదయం ..... జావద్ పొడ్; సర్తె
 ఉదయించడం ఉజడె మాయ్యల్
 ఉద్యాన వనం ..... తోట
 ఉద్యోగం ..... నొక్కరి
 ఉద్యోగము ..... నక్కరి
 ఉద్రిక్తత ..... సోగ్నె
 ఉద్వేగము ..... అవ్రెమాయె
 ఉన్నాడు ..... మంతోర్
 ఉప సర్పంచ్ ..... ఉపసర్పంచ్
 ఉపయోగం ..... ఉప్యోగ్
 ఉపాయం ..... హిక్తి
 ఉపాయము ..... హిక్మత్
 ఉప్పు ..... సావ్వోర్

ఉప్పొంగే ..... ఉన్-
 ఉబ్బటం ..... పుగ్గె మాతవ్
 ఉబ్బడము ..... తోయ్-; పొక్సె
 ఉమ్మడం ..... ఉస్కె-
 ఉమ్మి వేయడం ..... ఉడివల్
 ఉమ్మి వేయు ..... ఉచ్ ఉడియ
 ఉమ్ము ..... ఉచ్-
 ఉమ్ముట ..... ఉడి-
 ఉయ్యాల ..... ఉకడ్
 ఉరి తీసే స్థంభం ..... ఉరి కంబ
 ఉరి వేసి ..... పాస
 ఉరుకుతుంది ..... విత్-
 ఉరుము ..... గర్ వల్
 ఉలి ..... పొహ్పి; కీక్ర
 ఉల్లాసంగా ..... జోస్సి
 ఉల్లిగడ్డ ..... ఉల్లి
 ఉషస్సు .....
 రువ్ పాత; దిర్మన్ పొడ్డ
 ఉషారుగా ..... చాయ్ వల్
 ఉసిరి కాయ చెట్టు ..... నెల్లి (మర్)
 ఉసుల్లు ..... ఈసుల్ (పుడి)

ఊ

ఊక, మేత ..... కూటర్
 ఊగటం ..... ఊంగ్వల్

ఊగడం ..... ఊంగ్-
 ఊట ..... జల్ల పుట్వల్

ఊట రావడం ... బుడ్కి వాయ్యల్
 ఊడ్చుట ..... సీయ్-

ఉద్యమం ..... నియ్యల్
 ఉతరేణి .... నెయ్ తోకొర్ (జాడి)
 ఉదడం ..... ఉహ్కా-
 ఉపిరి ..... నేస్కడ
 ఉపిరి ఆగింది ..... అట్టె మాత

ఉపిరి ఆపు ..... దమ్ ఆపున
 ఉపిరి తిత్తులు గల వాడు
 ..... పొప్పొన్ వాలె
 ఉపిరి తియ్యి ..... ఉరి తెండ
 ఉపిరి పీల్చు ..... నేస్కా-

ఉపిరి పీల్చుట, పొట్క పొట్క
 ఉరికే ..... ఆగమె
 ఉరిపెట్టి ..... మాండికిసి
 ఉరు ..... నార్

ఎ

ఎంగిలి అన్నం తినిపించుట
లెహ్ దొస్వల్
 ఎంచదగిన ..... ఆచ్చ
 ఎంచు ..... కహ
 ఎండ కాయడం ..... నెక్మామ్
 ఎండ కొడుతుంది ... యెద్ది తెరంత
 ఎండ తీసుకొనుట . యెద్ది యేతన్
 ఎండ పెట్టుట ..... వత్తునన
 ఎండబెట్టడం ..... వతుస్వల్
 ఎండాకాలం
 .... ఉనాడ; డోకాలుమ్; యెద్ది
 ఎండిపోవడం ..... కోర్ల సాత్త
 ఎండిపోవడము ..... ఆటెమా-
 ఎండు ..... వత్-
 ఎండుట ..... వత్వల్
 ఎండ్రికాయలు ..... కేక్కె
 ఎంత ..... బచ్చోర్
 ఎంత వయసు ... బచ్చోర్ ఉంబర్
 ఎందరు ..... బచ్చిర్
 ఎందుకు ..... బారి
 ఎక్కడ ..... బగ్గ
 ఎక్కడం ..... వర్-
 ఎక్కడికీ వచ్చావు ..... బేకె వాతి
 ఎక్కడైన ..... బగ్గిరి
 ఎక్కడో తెలిసిన వారు ..... బగ్గయ్
వొడ్కితుర్
 ఎక్కించుట ..... చడికీ-
 ఎక్కిల్లు ..... యెక్కి
 ఎక్కిళ్ళు ..... యెక్కికీ-
 ఎక్కు ..... వర్వల్
 ఎక్కు అవుట ..... వెల్లె ఆమ్
 ఎక్కుట ..... తెర్గ-; వర్వల్

ఎక్కువ అదిక్కు; బయ్; పుచపుచ;
డాట్; వెల్లె; బయ్ వెల్లె; జాస్త;
అదిక్
 ఎక్కువ గడ్డి ..... బంజడ
 ఎక్కువ నల్లగా ..... వెల్లెకారి-
 ఎక్కువ విస్తరణ ..... ఎక్కర్ జాగ
 ఎగతాలి చేయు ... బిహ్మా కియ్యల్
 ఎగపీల్చు ..... సీర్కనె కీ-
 ఎగర వెయ్యడం ..... హుడి కీ-
 ఎగరవెయ్యి ..... చడి కీ-
 ఎగిరించడం ..... యెహ్-
 ఎగిరింది ..... పరి-
 ఎటు వైపు కైనా వెళ్ళవచ్చు
 ..... బేకెగిర్ సొందవచ్చా
 ఎడమ ..... డెమ్మడి; డెమ్మ
 ఎడమ చేతితో ..... డెమ్మ కయ్యె
 ఎడ్లబండి ..... కాసుర్
 ఎడ్లబండి వెల్లె దారి లేదా బాట
 ..... కాసుర్ సరి-
 ఎడ్లబండికి పొడుగాటి కట్టెలు
 ..... నొగ్గ
 ఎడ్లలో ఉండే పురుగు
 ..... గోమసి (పిసి)
 ఎత్తడం ..... ఉడ్ప-; తహ్-
 ఎత్తు ..... తొజల్
 ఎత్తు చోటు ..... బొగ్గ
 ఎత్తైన ..... డజల్; లంబొ
 ఎత్తైనది ..... డజల్
 ఎదిరించుట ..... వెరు నియ్యల్
 ఎదుగు ..... బెర్-
 ఎదురు చూచుట ..... సరి సూడ-
 ఎదురు చూసాను ... సరి సూడైన్
 ఎదురు చూసెను .. పోసెర్ మత్తార్
 ఎదురు తిరుగు ..... పోటిత పార్తి

ఎదురు బదురుగా ఉండి
 ..... తొడ్ మున్నె
 ఎదురుచూడబడ్డ ..... మున్నెత్
సూడెర్ మత్త
 ఎద్దు ..... కోంద
 ఎనభై ఆరు ..... హురె సారుంగ్
 ఎనభై ఎనిమిది ..... హురె అష్ట
 ఎనభై ఏడు ..... హురె యేడుంగ్
 ఎనభై ఐదు ..... హురె నియుంగ్
 ఎనభై ఒక్కటి ..... హురె ఉంది
 ఎనభై తొమ్మిది ..... హురె పీట్
 ఎనభై నాలుగు ... హురె నాలుంగ్
 ఎనభై మూడు ..... హురె మూంద్
 ఎనభై రెండు ..... హురె రండ
 ఎనిమిది ..... అష్ట
 ఎన్ని ..... బచ్చోంగ్; బచ్చె
 ఎన్నుకోవడం ..... ఆచ్-
 ఎన్బై ..... హురె
 ఎప్పటికీ ..... బస్కెట్
 ఎప్పడెప్పుడు ..... బస్కె-బస్కె
 ఎప్పుడు ..... బంటి; బస్కె
 ఎప్పుడో ..... బస్కెయ్యె
 ఎముక ..... బొక్క
 ఎరువు ..... రగ్గల్
 ఎరువు ..... గొపుర్
 ఎర్రతేలు ..... పండి మిచ్చా
 ఎలా ..... బహన్
 ఎలాంటిది ..... బాతల్
 ఎలాగైన ..... బహన్ తెర్
 ఎలుక ..... యెల్లి
 ఎలుక చెవి ..... యెల్లికెవి
 ఎలుక పిల్ల ..... యెల్లిసూపె
 ఎలుగుబంటి ..... యేడ్
 ఎల్లిగడలు ..... లసుడ్క

ఎల్లిపాయ ..... లసున్
ఎల్లండి ..... పిర్పె; మన్నె

ఎవరిది ..... బోన; బద్దెన
ఎవరు ..... బద్; బోర్

ఏ

ఏక వచనం ..... ఉందియ్
ఏడవడం ..... ఆడ్-
ఏడు ..... యేడుంగ్
ఏడుగురు ..... యేడ్విర్
ఏడ్చుట ..... ఆడ్-
ఏది ..... బేంద్
ఏదో ..... బదొయ్
ఏదో ఒక చోట ..... బద్దె ఉంది జాగ

ఏదో రకంగా . చుయ్ ముయ్ ఆ-;
బహ్నామని
ఏనుగు ..... హత్తి; యేని
ఏనుగు దంతం ..... యేనిత పల్
ఏమి లేదు ..... దిక్ నెల్లె
ఏమిటో చెప్పు ..... బతల్ వెహ
ఏమైనప్పటికీ ..... బహ్నా ఆయి
ఏరుకొని ..... పెర్ని

ఏరుకోవడం ..... పెర్-
ఏర్పడు ..... తయర్ ఆయ్యల్
ఏర్పరచ బడ్డ ..... యేర్ప
ఏర్పరచిన ..... వొజికియ్యల్
ఏవి ..... బావ్
ఏవైన ..... ఆయి

ఐ

ఐక్యం ..... ఉంది

ఐదు ..... సియ్యుంగ్

ఐదుగురు ..... సియ్యిర్

ఒ

ఒంటరిగా ..... ఎకరి
ఒంటి చేతి ..... డూండి కయ్
ఒంటె ..... ఊటడ్
ఒక చేతిలో తీసుకోవడము ..... నేర
ఒక పుట్టెడు సగం ..... డేడ కండి
ఒక రకమైన గడ్డ ..... సాన గడ్డ;
ఒత్తెమాటి
ఒక రకమైన గడ్డ నేడ్య; గోనడి; కేక్కె
కాల్; మార్వెలి; పహండి;
దుమ్మి; జాడి; మల్యజాడి;
తెర్వి; జాడి; పాహ్ని
ఒక రకమైన చెట్టు . బిబుత్ (మర్)
ఒక రకమైన జంతువు దోర్వసుర్
ఒక రకమైన తీగ ..... పాల్చబొగ్గె
ఒక రకమైన తీపి ..... మలెద
ఒక రకమైన పాము
..... కతెలల్ (తరన్)
ఒక రకమైన పిట్టె ..... జగ్రన్ (పిట్టె)
ఒక రకమైన పురుగు ..... కిట్కూర్

ఒక రకమైన రోగం .... పెట్టి నూల;
వర్ సోస్; జుట్టు
ఒక రకమైన (మంగర్)
నల్లచేపలు
..... మాంగుర్ (పిన్కూ)
ఒక రకమైన గడ్డి ..... కికలి (జాడి)
ఒక రకమైన చప్పుడు కడల్ పిడల్
ఒక రకమైన చెట్టు
..... మినొడ (మర్); నియ్ కడ
ఒక రకమైన చేప
..... కాకడ్ బోరి (పిన్)
ఒక రకమైన తీగ
..... వాగ్ చెయ్య (వేలి)
ఒక రకమైన వేషధారణ ..... ఉక్కి
ఒక రకమైన (చెట్టు)
..... ఆట్టుటుడి (మర్);
కిడ్డి (మర్)
ఒక వంశపు కోడళ్లు
..... బేటి కోరియక్
ఒక విదమైన దుంప .. కొహమాటి

ఒక (చెట్టు) ..... మర్డ్ (మర్)
ఒకదానికి ..... ఉందితున్
ఒక రకమైన గడ్డి ..... మక్ (జాడి)
ఒక రకమైన చెట్టు ..... బర్మడాండి;
బాబై (మర్)
ఒక రకమైన పిట్టె ... పిటుడి (పిట్టె)
ఒక రకమైన పువ్వు ... బర్మపుజర్
ఒక రకమైన ముళ్ల మొక్క
..... కోడసావ్
ఒక రకమైన సంగీత పరికరం
..... కాలి కొమ్
ఒకానొక రోజు బస్కెయె ఉంది దియ
ఒకే ఒక్కడు ..... యేకార్యల్
ఒకే సారి ..... వొర్సొనె
ఒక్క షణంలో ..... పుసుక్సె
ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి
..... సిడొఫారా
ఒక్క రకమైన నడక ..... పెంగెడ్
వెంగెడ్
ఒక్క వేల ..... యెకంది

ఒక్క సారి ..... జోక
 ఒక్కటి ..... ఉంది
 ఒక్కటి అంటే ఇంకొకటి చేస్తాడు
 ..... జాంజరి
 ఒక్కడు ..... వరొర
 ఒక్కసారిగా ..... యెగ్గమ్
 ఒట్టు ..... ఆడ
 ఒడిలో ఉండడం ... కోరతె మన్వల్
 ఒడిసెల ..... గుప్పడ

ఒడ్డు ..... డర్రి; వాడ; దడ్డి
 ఒడ్డు నిండ వచ్చును ..... డడ్డి
 నిచివాత
 ఒడ్డున తాకుట ..... డడ్డితె
 అప్పెమాయ్యల్
 ఒత్తిడి చెయ్యడం ... వెరు సియ్యల్
 ఒత్తిడి చెయ్యి ..... డట్టి కీమ్
 ఒప్పందం ..... సర్త్
 ఒప్పించు ..... వొప్పన

ఒప్పుకో ..... హో ఇన్
 ఒప్పుకోతగిన ..... వొప్పల్
 ఒప్పుకోవడం ..... కబ్బె మా-
 ఒరుగు ..... జీకసీమ్
 ఒర్గటం ..... అల్-
 ఒలక బొయ్యి ..... జల్క-
 ఒలకబొయ్యి .. తూర్-; తుహ్తూర్
 ఒలవడం ..... వొడుంగ్-

ఓ

ఓటు ..... వోటు
 ఓడించు ..... హారి కీమ్
 ఓపికపట్టడం .... వొప్పె పియ్యల్

ఓర్పుకోవడం ..... వొర్చి కీమ్
 ఓర్పు ..... సాంతి
 ఓర్పు గల ..... సమజ్ వాలె

ఓర్పుగా ..... గప్రూ

క

కంక ..... కుర్ర
 కంకి ..... డొడ్డె; నెన్
 కంకి, గెల ..... పోడ్డి
 కంచు ..... కాన్
 కంచె వెయ్యి ..... ఆవర
 కంజెర ..... కంజరి
 కంటి ఊసు ..... చిప్పి
 కంటి కురుపు ..... టహ్కా డొగ్గి
 కంటి పువ్వు ..... కడ్డపూల్
 కంటి మైల ..... కడ్ మయ్య
 కంటి నైగ ..... కడ్ పాయ్యల్
 కంటె ..... తెర్
 కంఠము ..... గుడ్డ
 కండరము ..... పన్నె
 కండరము తేలింది ..... సవ్యితెల్ల
 కండరాలు గల వాడు . పోయ్యల్
 కందగడ్డ ..... కెహ్కా మాటి
 కంది కట్టి ..... టురెట
 కందులు ..... తూరింగ్
 కంఘ్యుటర్ ..... కంపుటర్
 కట్ట ..... పాడి; కట్ట; కట్ట
 కట్టడం ..... దొహ్వాల్
 కట్టవలసిన ..... దొహ్వాడ

కట్టి ఉంచారు ..... దొహ్చా ఇర్వల్
 కట్టు ..... దొహ్-
 కట్టుకున్న ..... పొండ
 కట్టుకోవడము ..... పోండ్-
 కట్టె ..... కెయ్యు; కట్టె; మొద్
 కట్టె కోయడం ..... కట్టె కొయ్యల్
 కట్టె తినే పురురు ..... కట్టె నూసి
 కట్టె పురుగు
 ..... కట్టె గోంగొర (పుడి)
 కట్టెతో చేసిన తొట్టి ..... డోని
 కట్టెపిండి ..... నూడ
 కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న పందిరి
 ..... కట్టె నూడి
 కట్టెవాడు ..... దొహ్వాల్
 కట్నం ..... అందూని
 కట్నపు బట్టలు ..... సాడి పాసుడి
 కఠినమైనది ..... కఠిన్
 కడగడం చెయ్యి
 ..... సుదుడ్ కియ్యల్
 కడియం
 ..... కడె; సిన్నూం; మూయ్య
 కడుగుట ..... నార్-
 కడుపు ..... పెట్టి; గర్బ; పీర్

కడుపు అయింది ..... పర్యోత
 కడుపు గట్టి పడటం ..... గాటిపెట్టి
 కడుపు నిండ ..... పంజ్-;
 పెట్టి నిండ్నల్
 కడుపు నిండుట ..... పంజ్యల్
 కడుపు నొప్పి ..... పెట్టి నోంత
 కడుపుతో ..... గాబ్బి
 కడుపుతో ఉన్న ..... పీటెమన్వల్
 కడుపుతో ఉన్నది
 దివొన్కె-మంత; పీటెమంత;
 పెట్టితె మంత
 కత్తి ..... చాకు; కటర్; జమియ;
 పిరింగ్; రూసి; తల్వర్
 కత్తిరించు ..... రాచ్-
 కత్తిరించుట ..... కశ్రీకీ-
 కత్తెర ..... కంచి; కత్తెర
 కదల్చడం ..... జర్గున్వల్
 కదిలి ..... మెలి-
 కదిలించింది ..... మెలుస్త
 కదిలించు ..... మెలుస్
 కదిలించుట ..... హాలి కి-
 కనకాంబరం పువ్వు . కనకంబరల్
 పుజర్

కనబడు ..... దిన
 కనిపించింది ..... దిన్-
 కనిపించు ..... దిన
 కనిపెట్టు ..... పుట్టన
 కనీసం ..... జరతెర్
 కనుపు ..... గన్నె
 కన్నం ..... గద్ది
 కన్నాలు చేయు ..... గద్దింగ్ కీమ్
 కన్నీళ్ళు ..... కాడెల్
 కన్ను ..... కడ్; కడ్ వాంత
 కన్ను ఉబ్బింది ..... కడ్ తొయ్య
 కన్ను కొట్టడం ..... కడ్ పాయ్యల్
 కన్ను గూబ ..... గార్
 కన్ను బొమ్మ ..... కడ్ కొండ;
 కడ్ మింది
 కన్ను బొమ్మ వెంట్రుకలు ..కొండ
 కెల్క్
 కన్ను మూసాడు ..... కడ్ పిహ్తార్
 కన్ను రెప్ప ..... మింది
 కన్లకు కనబడకుండా ..... కడ్క్
 దీపెమాయ్యల్
 కపట అవతారం ..... మొకొట
 కపటం ..... కప్పి
 కపటం లేకుండ ..... కపట్ నెల్వ
 కప్ప ..... పెన్నె; పన్నె
 కప్ప అరుపు ..... బెకబెక
 కప్పడం ..... మువ్వల్; వేస్వల్
 కప్పి ..... ముచ్చ
 కప్పుట ..... వేన్-
 కమీసు ..... కమిన్
 కమ్మి ..... చాట్
 కమ్మ పిట్టె ..... కక్రంజ్
 కమ్మరి ..... కాతి
 కమ్మి ..... ఆకుడ్
 కరక్కాయ ..... హిరోడ (మర్త)
 కరగడం ..... ఉగ్రమా-
 కరవబోవడం ..... కస్కె
 కరిగిన ..... ఉరిత
 కరిగినది ..... సురిత
 కరిగిపోవడం ..... ఆర్గ్-
 కరుచు ..... కచ్-
 కరువు ..... కరు అర్త
 కర్ణమెడలో హారం ..... చెవ్ బారి

కర్ణభేరి ..... గూబె
 కర్మ ..... తుంగ్వల్
 కర్మ కాండ ..... కారున్
 కర్మాగారము ..... కంపెని
 కర్త ..... బడ్; కోల
 కర్తతో కొట్టి భాగం ..... గాయి
 కల ..... కంజ్క-
 కలకల లాడడం ..... గల్బల
 కలగా చెయ్యి ..... సోప్రి కీమ్
 కలత చెందాను ..... వెరితాన్
 కలత చెందుట .... కుదుర్కెనె ఆ-
 కలత పడడం ..... దక్నే ఆ-
 కలత పడింది ..... వెరిత
 కలప ..... కట్టె
 కలము ..... పొంటిన్
 కలలో కనిపించుట
 ..... నప్పతె దిస్వల్
 కలిసి ఉండు ..... లాక్సిమన్
 కలిసి పోయారు ..... కట్టి సాత్తెర్
 కలిసి మెలిసి ..... మీరె మాసి
 కలుపు ..... జోడి కీమ్; రోండ; కట్ట
 కలుషిత ..... మినడిత
 కలుషితమైన ..... కరబ్బ
 కలుసుకొని ..... మిస్టె మాసి
 కలుసుట ..... బేటె మా-
 కల్గి ఉండటం ..... మత్తవ్
 కల్పడము ..... మిస్టి కీ-
 కల్పు ..... కాల్లి
 కల్లం ..... కడ
 కల్లము చదును చేయుట
 ..... కడగోటి కియ్యల్
 కళ్లు ఆర్చుకుండా చూడడం టిక్క
 టిక్క నూడ్వల్
 కవచము ..... బోండ్
 కవల అమ్మాయిలు ..... యేమెక్
 కవల పిల్లలు ..... యేమల్-యేమె
 కవల మగ పిల్లలు ..... యేమలిర్
 కవ్వము ..... టారెల్
 కష్టం .... పరెసన్; తక్కిల్; ఆపతితె
 కష్టపడువాడు ..... కస్ట్ కియ్యల్
 కాంట ..... కాట
 కాండి ..... జవ్వ
 కాండి కనలు ..... నివొడ

కాంతి ..... వేడ్చి
 కాకన్ ..... కాకన్
 కాకపోతే ..... ఆయ్యెకె
 కాకర కాయ ..... కారెల
 కాకి ..... కాకడ్
 కాకుండ ..... ఆయ్యెకె
 కాగించడము ..... వహ్ప-
 కాగితం ..... కాగుత్
 కాగిన ..... మసైమాత
 కాటుక ..... సుర్మ; కాజడి
 కాటుకపెట్టుకోవడం
 ..... కాజాడి దొన్-
 కాదు ..... ఆయ్యె
 కాని ..... అల్లె
 కానుగ ..... గరంజి
 కాపల గాయడం ..... కేప్-
 కాపాడు
 ..... పిసుసీమ్; దక్కుస; పిన్-
 కాపాడుట ..... దక్కున్-
 కాపాడేవాడు ..... బచ్చి కియ్యల్
 కాఫీ ..... కాపి (పత్తి)
 కాబోయే ..... ఆయ్యెల్
 కాయ ..... సాద్వల్; నేజ; కాయ
 కాయడం ..... సాద్-
 కారడం ..... వాజంత; నడ్-
 కారణం ..... వాండ్; కారన్
 కారింది ..... పోజంత
 కారు ..... కార్
 కారుట ..... వాజ్-; వడ్-
 కార్డ్ ..... కార్ట్
 కార్తీకం ..... కార్తి (మహ్నా)
 కార్మికుడు ..... మేస్త్రి; బూత్వల్
 కార్యదర్శి ..... కార్బారి
 కార్యము ..... కాయ్; కార్యయి
 కార్యాలయ చెందిన ..... కమరిత
 కార్యాలయం ..... కమరి
 కాలం ..... జమన
 కాలబెట్టుట ..... డుండ్-
 కాలి ఎముకలు ..... పొడ్డి బొక్క
 కాలిపోయింది ..... డుండున్
 కాలిపోవడం ..... వేయ్యల్
 కాలు ..... వేమ్; కాల్
 కాలు కడియా ..... కాల కడె

కాలు దెబ్బ ..... లాత
 కాలువ ..... కాల్య
 కాలేజీ ..... కాలేజ్
 కాలేదు ..... ఆయుక్తి
 కాలేయం ..... తడకి
 కాలుపుట ..... వెర్స్;- బొడ్స్;-
 బొడ్సంత; డుండుస్వల్
 కాళ్లను వెడల్పుగా చెయ్యడం
 ..... టాంగి కీ-
 కాళ్ళతో ..... కార్క్-నె
 కావచ్చు ..... మందర్
 కావలి వాడు ..... కేప్స్
 కావాలి ..... పహజ్లే
 కావేరి ..... కావేరి
 కిందకు ..... నేలీ
 కిందవాడు ..... బూడ్నార్
 కిటికీ ..... కిడ్కి
 కిరణము ..... జార
 కీచురాయి ..... చిర్కల్
 కీటకం ..... నడ్; హార్డుమ్
 కీటకము ..... గొజొర (పుడి)
 కీటుర్ ..... చిర్లల్
 కీర్తి గల వాడు ..... కీర్తివాలె
 కీలు ..... కావంగ్
 కీలు బొక్క ..... గొయ్ బొక్క
 కీళ్లు ..... కీల్చ
 కుంకుమ ..... కుక్కు
 కుంకుమ గులాల్
 ..... కుక్కు గుల్వల్
 కుంట ..... కుంట
 కుంటి కాలు ..... టూటి కాల
 కుంటి పరుచు ..... కూటి కీమ్
 కుంటివాడు ..... లెంగ్గల్
 కుంటుట ..... కూట్-
 కుంటుతూ కుంటుతూ .....
 కూటెక్ కూటెక్
 కుండ ..... బుడ్డి; కుర్వి
 కుండ పోత ..... రద్ద రద్ద
 కుందేలు ..... మొల్లొల్
 కుక్క ..... నెయ్
 కుచ్చలు ..... చెంగుల్క్
 కుచ్చెలు ..... జమ్క
 కుటీరం ..... గుడ్డె

కుటుంబం ..... కుటుంబ
 కుట్టు ..... కొట్-
 కుట్టుట ..... కొడి-
 కుట్ట ..... పగ
 కుడి ..... తిన; తినడి
 కుడిది నీళ్లు ..... డొహున్
 కుడిది పెట్టుట ..... కుడ్డి దొస్వల్
 కుడివైపు ..... తిన కయై
 కుడుక ..... కొబ్బె
 కుడుములు ..... కుడ్డుక్
 కుతికెలు ..... బొడ్డింగ్
 కుదిర్చిన ..... ఇంజెర్
 కుదుర్చు ..... కుద్దు సీమ్
 కుప్ప ..... పుంజ; డగ్
 కుమారుడు ..... మర్రి; కాండి
 కుమారులు ..... పేకుర్
 కుమ్మరి ఈగ ..... కుమ్మె పీసి
 కుమ్మరి పెండ్లం ..... కుమ్మె
 కుమ్మరివాడు ..... కుమ్మల్
 కురువైన ..... బుచ్చలిక్
 కురుపు ..... కుర్కుమ్
 కుర్చీ ..... కుర్చి
 కులం ..... కులం
 కులము ..... జాతి
 కులాయి ..... నల్ల
 కుళ్ళి పోకుండా ..... కడివక్సె
 కుస్తీపట్టు ..... కుస్తీపియ
 కూడ ..... గిర్
 కూడికలు ..... మీరి కియ్యల్
 కూడినది ..... జమికీత; హుండి
 కూత ..... కూస్వల్
 కూతురు ..... మియడ్; పేడి
 కూర ..... కుస్తి
 కూర గాయలు ..... బాజి పాలంగ్
 కూరగాయలు ..... బాజి పాల;
 సాపంగ్ మిర్చంగ్
 కూర్చున్న ..... ఉత్తొర్
 కూర్చొని ..... ఉచ్చ-
 కూర్చో ..... ఉద్-
 కూర్చోబెట్టు ..... ఉదున్-
 కూలీ ..... బూతి
 కూలీ పోయిన ... వొద్రె మాయ్యల్
 కృష్ణ జింక ..... కుర్స్

కెమేరా ..... పూటుంగ్ రెహ్యల్
 కేక .....
 ..... కిలి -
 కేకపెట్టు ..... కిలియ
 కేవలం ..... సిరిప్; బత్తి
 కొంగ ..... మీన్ బొజల్ (పిట్టె);
 కోజల్ (పిట్టె)
 కొంగు ..... నెట్టనెవ్; జేల
 కొంచెం ..... ఇచ్చున
 కొంచెం ఆగు ..... జర దీర
 కొంచెం కిందికి ..... జరసి బూడ్
 కొంచెం నలుపైన .. మన్రల్; మన్రల్
 కొండ ..... గుట్ట
 కొండ చిలుక ..... సుర్పాపె
 కొండచిలువ ..... మాసుల్ (తరన్)
 కొండెంగ ..... గడ్డి
 కొండెంగ రూపం ..... గడ్డిరూప్
 కొంత ..... ఇచ్చుక్
 కొక్కిలి దంతములు
 ..... నిటుక్సె పల్క్
 కొచ్చగా ..... సుయ్యల్
 కొజ్జవాడు ..... హిజ్జల్
 కొట్టడం ..... పాయ్యల్
 కొట్టాము ..... కొట్క
 కొట్టిన ..... పాత
 కొట్టు ..... పామ్
 కొట్టుకు పోయింది ..... పాసివోత
 కొట్లాడడం ..... తెరున్-
 కొడవలి ..... నెట్టెడ్
 కొడుకు ..... పేడల్
 కొత్త ..... పూన
 కొత్త జంట ..... పూన జోడి
 కొత్తిమీర ..... సమర్ పాల
 కొత్వాలి ..... కోత్తల్
 కొద్ది కొద్ది గాలి ..... జరజర వడి
 కొద్దినేపు ..... గట్కమెన్; జలుక్సె
 కొద్దిగా ..... ఇచ్చుర్; తోడొస
 కొద్దిగా ఆగు ..... జర దీర
 కొద్దినేపు ..... గడ్డుక్
 కొన ..... మూల; కొడ్డి
 కొన్ని ..... ఇచ్చుంగ్
 కొన్ని సంవత్సరాలు
 ..... కహి సాల్క్

కొబ్బరి కాయ ..... నారెల్
 కొబ్బరి నూనె ..... కోట్రెనియమ్
 కొబ్బరి (చెట్టు) ... నారెల్ (మర్త)
 కొమ్మ ..... కాంతి; కాంద
 కొమ్మ యొక్క కొన
 ..... కాంతత కొడ్డి
 కొమ్మ ..... సీంగ్; కోర్
 కొమ్మలు ..... కోహ్కా; కోరెల్
 కొయ్య . కుట్ట; ఆరెకుట్ట; కొయ్య
 కొయ్య చీల ..... చీల
 కొయ్యచీల ..... కిరుటి
 కొరకు ..... కాడ్కి; లాసి
 కొరత ..... పుట్టొంగ్
 కొరుకు ..... కదియ
 కొరుకుట ..... కస్కె-; కొర్కంత
 కొర్రలు ..... సామ
 కొలత పెట్టి(ముగ్గువేయడం)
 ..... గహా
 కొలతల పట్టి ..... పట్టి
 కొలవడం ..... కహ్వాల
 కొలాం ..... పుజరి
 కొలిమి ..... కొల్మి
 కొప్పు
 .. కొడ్వింజ్; కొడ్వింజ్ నియ్
 కొప్పుగలవాడు ..... కొడుతొర్

కొవ్వొత్తి ..... మొమ్ బత్తి
 కోకిల ..... పిర్పిహా (పిట్టె)
 కోటి ..... కడా; కోటి
 కోటు ..... కోట్
 కోడలు ..... కోరియడ్
 కోడి ..... కొర్
 కోడి పిల్ల ..... కొర్ పిల్ల
 కోడి పిల్లతో ఎగరడము ..... పోరి
యెహ్వాల
 కోడి పుంజు ..... గొర్గి
 కోడిపెట్ట ..... పోంజ్; తల్లర్ కొర్
 కోతి ..... కోవె
 కోతి తనం ..... సిసుడి
 కోతికొమ్మచ్చి ..... సయ్ కర్వవల్
 కోపం గలవాడు ..... సిర్డియల్
 కోపంగల ..... సిర్డల్
 కోపంగలవాడు ..... సాజెటల్
 కోపంకో కూడిన ..... సోంగ్నెమత్త
 కోపము ..... సోజ్
 కోపిష్టి ..... తిడిగ్యల్
 కోపిష్టి తనం ..... కిరక్
 కోమలమైన ..... బయ్ సోబత
 కోయడం ..... ఆస్కె-; కొయ్-
 కోరడం ..... తల్కె-

కోరిక ..... కొరెంజ; ఇచ్చు;
కోర్కె; ఆగ్రమ్
 కోరినంత ..... ఇత్త అచ్చొర్
 కోరుకొనుట ..... ఆనకీ-
 కోల చెప్ప ..... కోలవెహా
 కోలుకున్న ..... సుద్రెమా-
 కోళ్లను పెట్టె బుట్టి ..... బెందో
 కోసింది ..... సోడ్డ; సోడ్-
 కౌగిలించుట ..... చిప్పె కీ-
 కౌలుకిప్పు ..... తాస్తితె సీమ్
 క్రమ శిక్షణ ..... వాగ జోగి
 క్రమం ..... సార్పి; లయిన్
 క్రమము ..... సారె సారె
 క్రింద ..... బూడ్
 క్రిందపైన ..... వెత్త వెత్త
 క్రింది దంతములు ..... బుడ్నంగ్
పల్కె
 క్రీమి సంహారక మందు .. పుడ్కె న
మర్త
 క్రూరమైన ..... సూడ్లెన్ ఏకారం
 క్రైస్తవం ..... క్రీవన్కె
 క్షమాపణ చెప్పు ..... మాప్ వెహా
 క్షమించు ..... మాపి
 క్షయ వ్యాధి ..... టీబి

ఖ

ఖంగున మ్రోగు ..... టడంగ్నె నేక
 ఖండం ..... కండ

ఖచ్చితమైన ఆసక్తి ఉన్న ... కరల్
బుద్ధిమంత
 ఖర్చారం ..... కజర్

ఖర్చారము (చెట్టు)
 ..... ఉచుటి (మర్త)
 ఖాళీగా ..... రికమ్

గ

గంగాళము ..... గంగర్
 గంజాయి ..... గాయింజ
 గంజాయి త్రాగే గొట్టము ... చిలిమ్
 గంజు ..... గంజ్
 గంట ..... సిర్ప; కసటి
 గంట కొట్టు ..... గంటి పామ్
 గంటి లాంటి ..... తాడిజ్

గంటలు ..... గంటెల్కె
 గంటు ..... లెప్పి కీ-
 గంటె ..... డాబ్బ; డువ్ల
 గంధరగోళం .. కల్ల గుల్ల; కవబిచ్
 గంప ..... డాల
 గంభీరంగా ..... సోంగ్నె
 గంభీర్యంగా ..... వెరినల్

గజలు ..... పాంజొల్
 గజ్జ ..... కర్; గోకుడ్
 గజ్జెలు ..... జీల; గుంగుర్
 గట్టి ..... బిర్
 గట్టి పిలుపు ..... కిలండి
 గట్టి ముసలివాడు
 ..... టాటొన్ వెడిట్

గట్టిగా ..నబ్బుడ; మజ్జుత్; గట్
 గట్టిగాకొగిలించు .....నబ్బుడ
ఉర్రికియ్యల్
 గట్టిగా తగులుతుంది ..... జోరై
అప్పెమాంత
 గట్టిగా తాకడం ..... రప్పెలాక్త
 గట్టిగా ముద్దు పెట్టు .... జోరై తొడ్డి
బుర్వల్
 గట్టితనం గల ..... ఆడ్ముటియల్
 గట్టిపట్టు ..... గవ్ పియ
 గడప ..... దర్వజ
 గడిచి పోయిన కాలం
 ..... బూత కాలం
 గడియ వేయి ..... చీల వాట
 గడియారము ..... గడి
 గడ్డ ..... మాటిగడ్డ
 గడ్డ (దుంప) ..... మాటి
 గడ్డం ..... దాడి
 గడ్డకట్టిన ..... గట్ ఆతవ్
 గడ్డపార ..... సబ్బల్
 గడ్డి ..... కుంద (జాడి); కారి కెక్కె
కాల్ (జాడి);
సిర్వుట్ (జాడి); జాడి
 గడ్డి గుర్రం ..... జాడి కోడ (పుడి)
 గడ్డి చాప ..... జాడి చాప
 గడ్డి చిలుక ..... కోడ పిప్పి; కోడ
 గడ్డి పురుగు ..... జాడి (పుడి)
 గడ్డి పోచ ..... జాడి కోల
 గడ్డి వేయుట ..... జాడి వాట్వల్
 గణిత శాస్త్రం ..... గనిత్ సాస్త్రం
 గణితం ..... గింతి
 గత సంవత్సరము ..... సిరె
 గత్యంతరం లేక ..... గతిసిల్వ
 గది ..... కప్రు; హర్ల
 గద్దె ..... బొవ్ల
 గన్నేర్ చెట్టు ..... గన్నెర్ (మర్ల)
 గవ్ చువ్ ..... చుయ ముయ
 గబ్బిలము ..... కున్నవీడె
 గబ్బు వాసన ..... విసం గాడి
 గమనించుట ..... నిగ్రన్
 గమ్ముగా ..... దబ్
 గర్జించుట ..... గరై మా-
 గర్భం చెయ్యడం ..... పీర్ కీ-

గర్భం దిగిపోయింది
 ..... రెయ్యి సొత్త
 గర్భం వచ్చింది ..... గాబ్బి ఆత
 గర్భవతి ..... డాడి మంత
 గర్వకారణం ..... మాన్ల గొస్టి
 గర్వము ..... పోక్క; గర్వ
 గలగల ..... బలబల
 గలగల ప్రవహిస్తుంది ..... కలకల
పోంగ్వల్
 గల్మ తడక ..... జోప
 గవదబిల్లులు ..... గట్టి సారావ్
 గాండ్రించి మొత్తం ఉమ్ముట
 ..... కార్క్ నె
 గాజు ..... ఆర్న; గాజ్లి
 గాజులు ..... గాజ్లింగ్
 గాడిద ..... గాడి
 గాడ ..... గడ
 గాబరా ..... వెరిసి
 గాయం ..... పున్; గావ్
 గారెలు ..... గార్కంగ్
 గాలం ..... గర్రి
 గాలి ..... వడి
 గాలి చప్పుడు ..... వడి నేకంత
 గాలి దుమారం ..... వడి దూందడ్;
దూందడ్
 గాలి పటం ..... పతంగ్
 గాలి లేని ..... వడిసెల్వ
 గాలి వార్త ..... పూకర గొస్టి
 గాలిలో ఆత్మ ..... ఆత్మవడి
 గాలివాన ..... పిర్ వడి
 గింజ ..... దాన; యెంజె; పెడె
 గిచ్చుట ..... కిస్కె-
 గిన్నె ..... కోజ
 గియ్యి ..... రెహ
 గిర్దవర్ ..... గిర్దవర్
 గిర్నీ ..... చక్కి
 గిలక ..... గిర్క
 గిలగింతపెట్టు .. గుల్ గుల్; కూత్తి
కీ-
 గిల్లి దండు ..... టిప్లి డాండు
 గీత ..... గీతా
 గుంజలు ..... డేరింగ్
 గుంజ కోవడం ..... ఊండ్-

గుంట ..... డుంక
 గుండం ..... గుండం
 గుండీలు ..... గుండింగ్
 గుండూర్ కాయ . గుండూర్ కాయ
 గుండె ..... తడకి
 గుండె కొట్టుకోవడం ... దడ్కె మా
 గుండె, కాలేయం
 ..... పాసిరి పెడ్కంగ్
 గుండ్రంగా .... గర్ గర్; గుండ్రల్;
గనగన; గోయల్
 గుండ్రంగా నృత్యం చేయడం
 ..... గేర్వ యేందంతెర్
 గుండ్రటి ..... గోల్
 గుండ్రని ముఖం ..... ముద్ద మొకం
 గుంత
 .... డొడ్డో; కప్పింగ్; లొంద్క
 గుంపు
 .. మంద; కుప్ప; గుబ్బ; జూడ్
 గుంపు పురుగులు ..... కేన్లపుడి
 గుంపులు ..... జాండ్కె
 గుచ్చడం ..... గండ్-
 గుచ్చు ..... గాడి కీమ్
 గుట్ట ..... గుట్ట; మెట్ట
 గుడాలు ..... గుగ్రింగ్
 గుడిసె ..... గుడ్సె
 గుడ్డ ..... గింద
 గుడ్డి ..... గుడ్డి
 గుడ్డి పాము ..... గుడ్డల్ (తరన్)
 గుడ్డిగా చేయు ..... సూడ్వక్ కీమ్
 గుడ్డు ..... మేస్
 గుడ్డు పాలుసు ..... టోక్రై
 గుడ్లగూబ ..... గుబ్బుడ్ (పిట్టె)
 గుణము ..... గూన్; బుద్ది
 గుణాలు ..... గునల్కె
 గుణించుట .... లెక్కంగ్ కియ్యల్
 గుత్తకు యివ్వు ..... గుత్త
 గుత్తి ..... గుజ్జి; గుత్తి
 గుదము ..... పెల్కె పేండ
 గుద్ద కడుగు ..... వేండ నొర్ల
 గుద్దడం ..... గుద్-
 గుద్దు ..... బుక్కి
 గునుగుట ..... గొల్ వల్
 గున్నగడ్డి ..... తికలి (జాడి)

గుప్పెడు ..... పిడ్డ
 గుమికూడారు
 ..... జమేమా-; పిరెమా-
 గుమ్మడికాయ ..... కొస్త్రా
 గుమ్మి ..... డుల్లె; సిబ్బి
 గుమ్మిలో ..... గాదె
 గురి ..... నెమ్; సూట్; నిసన్
 గురి గింజ ..... దుర్పుర్కి (వేలి)
 గురించి ..... బారెతె
 గురుతుపట్టు ..... ముట్-
 గురువారం ..... బస్తుర్ వార్
 గురువు ..... గురుజి
 గుర్గుట ..... ముడి-
 గుర్తించ దగిన ... వొడ్క కియ్యడ్
 మొడి
 గుర్తింపు ..... కీర్తి
 గుర్తు పట్టడం .... జాడ అరుస్వల్
 గుర్తు పెట్టడం ... యాద్ కియ్యల్
 గుర్తు లేదు ..... టావ నెల్వక్
 గుర్తుపెట్టు ..... వొడ్కి
 గుర్తం నాడా ..... నల్
 గుర్తుపై డెక్క ..... కోడ పాలుండి
 గుర్తము ..... కోడ
 గుర్తు కొట్టడం .... ముడియంతోర్
 గులగుల ..... గురగుర
 గులాబీ పువ్వు ..... గులబి పుజర్
 గులాల్ ..... గుల్వల్
 గుల్ల ..... సిత్రి; బిష్ట; బొప్పి
 గుల్లెర్ ..... గుల్లెర్
 గువ్వ ..... పోనడ్; పురడ్ (పిట్టె)
 గుహ ..... టోప్ర; బుయరి
 గూటె ..... కొట్టెల
 గూడు ..... గూడ; పింజొర
 గూడెము ..... గూడ
 గూనివాడు ..... గూనల్

గూబ ..... గూబె
 గృహ పరికరం ..... బాసన్
 గృహ ప్రవేశం ..... ఉద్ గటన్
 గెల ..... గుజ్జి
 గెలవడం ..... మయ్యల్
 గెలిపించు ..... మయున్-
 గెల్చింది ..... మయ్య
 గేలిచెయ్ ..... చెప్టాంగ్
 గొంగలి ..... గమ్మి
 గొంగలి పురుగు
 ..... గోంగొర (పుడి)
 గొంతు
 ..... రాగం; గుడ్డ; గోటి; లేజ్
 గొట్టం ..... గొట్ట; చిల్మి
 గొడవ చేయుట ..... తెరున్-
 గొడవ పువ్వు ..... జగ్గ పుజర్
 గొడవ పెట్టుకో ..... తెరుస్వల్
 గొడ్డలి కర్ర ..... డాండ
 గొడ్డు ఆవు ..... గొడ్డు మూర
 గొడ్డు కారము ..... మిర్కుట్
 గొడ్డు మాంసం .. మూర సస్వింగ్
 గొడ్డురాలు ..... గొడ్డు
 గొణగడం ..... గొల్వల్
 గొప్ప ..... డగుర్
 గొర్లు ..... తిప్పున్
 గొర్రె ..... గొర్రె
 గొర్రె పోతు ..... పొడెల్
 గొర్రెపోతు ..... మేండ
 గొలుసు ..... సాక్రి
 గొల్కా ..... గొల్కా
 గొల్చు ..... సరి
 గొల్లవాడు ..... గొల్లల్
 గొల్చు ..... సాకలి
 గోండి ..... కోయ
 గోండి ఆమె ..... కోయ్యడ్

గోండి కట్టు ..... కోయకట్
 గోండి వ్యక్తి ..... కోయ్ తోర్
 గోకుట ..... తాడ్క-
 గోకుడు ..... తడ్కవల్
 గోట్నం ..... గోట్నం
 గోడ ..... గోడ; బీతి
 గోడ కట్టు ..... బితి దొహ్యల్
 గోత్రం ..... పాడి; సగ్గ
 గోదాం ..... మురడి
 గోదావరి నది ..... గోదవరి
 గోధుమలు ..... గొమ్కా
 గోబి ..... గోబె
 గోరు ..... తిడింజ్
 గోరెంక ..... హూడె (పిట్టె)
 గోరెంక పువ్వు ..... గొర్గి పుజర్
 గోర్లతో గాయము చేయు
 జంతువులు ... బోక్కి కియ్యల్
 గోళి ..... గోలి
 గోవుల తోక వెంట్రుకలు
 ..... చహుర్
 గోసాయి ..... గునడి
 గొరవం ..... మర్యద
 గొరవము ..... మాన్
 గొరవించు ..... మర్యద సీమ్
 గ్రద్ద ..... గందల్ (పిట్టె)
 గ్రద్ద రకము ..... పొట్ పొహుడ్
 గ్రహము . గ్రహము; గిరన్/గాడం
 గ్రామ కార్యదర్శి నాటొర్ కార్
 బారి
 గ్రామ గ్రామంలో ..... నార్ నాటె
 గ్రామదేవత ..... ఆకిపేన్
 గ్రామము ..... నార్
 గ్రుడ్డు ..... మేంజ్
 గ్రుడ్లు ..... మేంజ్
 గ్లాసు ..... గిలన్ (చంబు); చంబు

ఘ

ఘడియ ..... గట్క

ఘర్షణం ..... టంట

జ

జ్ఞానపకార్థం ..... నిసని
జ్ఞాపకం ..... దిహన్; మహిత్

జ్ఞాప్తికి రావడం లేదు ..... కేహల్
వాయు

చ

చంక ..... కూత్తి
చంకలోపెట్టుకొని ..... కుర్చి కీసి
చంచ ..... పడి
చంచా ..... డవ్స్ట్రెస్
చంచా నిండ చక్కెర .. చమ్పమెన్
సాకుర్
చంద్రుడు ..... జంగో; లెల్లెంజ్
చంపడం ... జక్వల్; పాసి జక్వల్
చంపించు ..... జక్కున
చంపు ..... జిమ్-
చంపుట ..... కతమ్ కీ-
చక్కర్ రావడం .... చక్కార్ వా-
చక్కెర ..... సాకుర్
చక్కాలు ..... చక్కల్-
చక్రం ..... గారె
చట్టం ..... కానున్; వట్టం
చడ్డి ..... చడ్డి
చతురస్రం ... నాలుంగ్ మూలంగ్
చదవడము ..... వాచి కీ-
చదును చేయడం ..... రాసెడ
చద్దర్/ దుప్పటి ..... పాసుడి
చని పోయింది ..... మార్త; సాత
చని పోవడం
..... మార్తార్; సాయ్యల్
చనిపో ..... సామ్
చనిపోయిన .. మార్తార్ (సాతార్)
చనిపోయినప్పుడు పాడుతారు
..... సాన పాట
చనిపోయినవారి పూజ
..... సాన పూజ
చనుమొన ..... బోయిండ
చప్పగా ..... చప్పి
చప్పరించుట ..... చుహ్-

చప్పుడు ఆవజ్; చప్పుడ; నాంద్;
పట పట; నేక్-; కిటుక్కె;
నేకంత; కెరెవెరె; లొల్లి కి-;
రోజ్-
చప్పుడు అయే కట్టె గంట
..... టాపుర్
చప్పుడు లేకుండ ..... సన్ సుమ్
చప్పుడు వినకుండ ..... గుంగ్నె
చప్పుడును ఇచ్చె బొంగు
వాయిద్యం ..... తొహ్లాడి
చప్రి ..... సప్రి
చమట నీళ్లు ..... ఉకుడ్ యేర్
చమటకాయ ..... వెరెప్పె
చరణం ..... చర్న
చర్చ ..... చెర్చ
చర్మము ..... తోల్
చలన చిత్రం ..... సినిమ
చలప బండ ..... పాట బండ
చలప రాయి ..... చల్ప బండ
చలి ..... పీని
చలి పుట్టింది ..... వాద్రిపియ్
చలి వేస్తుంది ..... పీని వసంత
చలికాలము ..... పీని గాలుమ్
చలిగా ఉంది ..... పీని పియంత
చలిజ్వరము ..... పీని యెడ్కి
చలువరాయి ..... పర్ని బండ
చల్ల ..... ఆరున్-
చల్లగా ..... కినన్
చల్లటి ..... కినిత
చల్లటి (నీరు) ..... మురుంగ్
చల్లడం ..... రీక్-
చల్లని ..... సితుర్; కినన్
చల్లబడింది ..... సితుర్ ఆ-

చల్లారింది ..... ఆర్-
చల్లారిన ..... ఆరైకె
చల్లు ..... తడివల్
చళ్ళు ..... బొమ్క
చాకలి ..... వర్ణల్
చాకలి ఆమె ..... వర్ణె
చాట ..... నేతి
చాటుగా ..... కునయ్; మరుమ్
చాడీలు ..... చహ్లాంగ్
చాడీలు చెప్పుట ..... చడి కీ-
చాప ..... చాప్ర
చాపడం ..... చాహ్-
చాయవెయ్యి ..... రంగ్-
చాయి ..... చెహ
చారు ..... సిత్త జొమ్మె; పుల్లు
చాలా ..... పార్; వెల్లె
చాలా ఎక్కువ .. కూబ్; బెయ్ వెల్లె
చాలా ప్రొద్దన ..... బయ్ సక్రె
చాలా మంది ..... గజ్ బిజే మా-
చాలా మొండోడు ..... కెంచు
చాలు
..... పురె మా-; ఆంత; ఆయర్
చావడం ..... సా-
చావడానికి ..... సాయన్ లాసి
చావు నుండి లేవడం
..... సాసి తెడ్వల్
చావుకైన ..... సాయ్ లెన్ గిర్
చింత గింజ ..... చీచొక
చింత పండు ..... సిత్త పండి
చింత (చెట్టు) ..... సిత్త (మర్)
చింతించు ..... నారజ్
చిందటం ..... చింద వంద
చిందర వందర ..... పల్ల విల్ల

చిందరవందర వెంట్రుకలు
 ..... కిర్సనె కెల్క్
 చింపి ..... సరుసి
 చింపుట ..... సర్త
 చికాకు ..... కిరకిర
 చిక్కం ..... ముస్కె
 చిక్కిపోవడం ..... తగ్గొర్
 చిక్కు ..... చెప్పెమా-
 చిక్కు విడదీయి ..... గట్టిరెహ
 చిక్కుకున్న ..... చేపెమాత
 చిక్కుకో ..... చేపెమామ్
 చిక్కుకోవడం ..... టట్-
 చిక్కుడు ..... కొర్రింగ్
 చిక్కుడు కాయలు ..... కొర్రింగ్
 చిక్కుపెట్టు ..... తక్లిబ్ కీమ్
 చిగురు ..... కొడ్స్
 చిచ్చర పిడుగు ..... నాదన్
 చిటపట ..... చిట్కే చోట్కే
 చిటముట చెట్టు ... హిర్దులి (మర్)
 చిటికెడు ..... చిమ్మి
 చిట్కెలు వెయ్యడం ..... చిట్కి కీ-
 చిట్టచివరి ..... సప్టిన్ ఆక్రి
 చిట్టెడు ..... చిట్టె
 చిట్టెలుక ..... నూపే
 చిత్రం వ్రాసేపని ..... నక్క
 చిత్రించు ..... చిత్రన్ కీమ్; రెహ్వాల్
 చినిగిన గొంగడి ..... జాలె (గమ్మి)
 చినుకు ..... టేమ్
 చినుకులచిటపట ..... మిర్-
 చినుకులు పడుతున్నాయి
 ..... సిడ్కంత
 చినుకులు వచ్చుట ..... సిడ్కె-
 చిన్న ..... చుడుర్
 చిన్న ఆడ బిడ్డ ..... మొడ్డె
 చిన్న ఉలి ..... చీర్నీ
 చిన్న ఎద్దుల బండి ..... చెక్క
 చిన్న కాలువ ..... సీల్క
 చిన్న కుండ ..... కోప
 చిన్న కొడవలి ..... కుర్ప
 చిన్న గంప సుప్లె; అంచె; గుర్గుల
 చిన్న గ్రద్ద ..... పురడ్ దేగొ (పిట్ట)
 చిన్న చాట ..... సుప్లి
 చిన్న చేప ..... జిజె; రుద్దె

చిన్న డప్పు ..... డెప్పి
 చిన్న తునికి చెట్టు . తుహ్క తుమ్మి
 చిన్న తేనెటీగ ..... మెన్ పీసి
 చిన్న నాన్న ..... కాకల్
 చిన్న పక్షి ..... జాకర్ (పిట్టె)
 చిన్న పాప ..... బుచ్చి
 చిన్న పిట్టె ..... జలుటి (పిట్టె)
 చిన్న పిల్లడు ..... పాపల్
 చిన్న పులి ..... ఆకి బీబట్
 చిన్న ప్రాణం ..... చుడుర్ జీవ
 చిన్న ప్రేగు ..... చుడుర్ పొద్దుర్
 చిన్న బండలు ..... కడక్
 చిన్న బిందె
 ..... చర్వి; గడాల; కసండి
 చిన్న బుడ్డు కాయ ..... బోదెల
 చిన్న మేకపోతు ..... బక్ర పిల్ల
 చిన్న మొక్క ..... గట్టిడ
 చిన్న మొగ పాప ..... మొడ్డల్
 చిన్న వర్షం ..... చుడుర్ పిర్-
 చిన్న వేలు ..... చిచ్చల్ బొట్ట
 చిన్న గంటలు ..... చీర్నంగ్
 చిన్న గా ..... చుడురె
 చిన్న చేప ..... టెప్పి
 చిన్ననైన చీమ ..... నుర్మె పెత్తె
 చిన్నమ్మ
 ..... కాకి; యాయల్; కాకి
 చిన్న రొట్టె ..... గోచి
 చిన్న/ సన్నము ..... నుర్మె
 చిప్ప ..... టోయి; టోక్రె
 చిమ్ముట ..... మిర్వల్
 చిరుత పులి .... బీబట్; సోంపీతల్
 చిరుతపులి ..... చీతడ్
 చిర్చుబుర్చు ..... గరగుర
 చిలగడ దుంప ..... నోస్కమాటి
 చిలటి చెట్టు ..... చిలటి (మర్)
 చిలుక ..... రాగొ
 చిల్లర ..... చిల్లర్
 చివరి ..... ఆక్రి
 చివరిది ..... ఆక్రిత
 చివుక్కున పో ..... చుట్కెనె సో
 చీకటి ..... సికటి
 చీకటి పని ..... నర్కడ కామ్
 చీకటిలో ..... సికటితె

చీటి ..... రసిద్
 చీడ పట్టు ..... పుడిత
 చీపురు ..... కెయ్యర్
 చీమ ..... వెత్తె
 చీమిడి ..... నేమెడ్
 చీమిడి తీయడం ..... ఈచ్-
 చీము ..... కూలుమ్
 చీము చెట్టు ..... నేత్తె
 చీర ..... దిక్కి; గోల్ సాడి; సాడి
 చీరిన ..... పయ్య
 చీలిక ..... వార్ పియ్య
 చీల్చిన ..... చీరిత
 చుంచెలుక ..... చిక్కల్
 చుండ్రు ..... నీర వెలుమ్
 చుక్క .. నుక్కుం; టిప్ప; చుక్క
 చుక్క కూర ..... మాటిబాజి
 చుట్ట ..... చుట్ట; చుమ్మర్
 చుట్టం ..... బంద్య; వెర్తల్
 చుట్టడం ..... గూండి కీ-
 చుట్టపు చుట్టం ..... బాంద్య వాలిర్
 చుట్టము ..... పొహ్నాయల్
 చుట్టలు చుట్టం . అటుమ్ కుటుమ్
 చుట్టాలు
 ..... కుటుమ్మల్; దార్యలిర్;
 చుట్టల్క; వెర్తలిర్; సోర్యలిర్
 చుట్టి ఉండడం ..... ఆటి పా-
 చుట్టు ..... నిర్ముట్; గర్ గర్
 చుట్టుముట్టింది ..... గీడి పా-
 చురుకైన ..... చాలకి
 చూచుట ..... నూడ్-
 చూడడానికి వచ్చారు . నూడ్సెన్
 వాతెర్
 చూడడానికి వెళ్లారు ..... నూడ్సెన్
 సాత్తెర్
 చూపడము ..... తోహ్-
 చూపించు ..... తోహ
 చూపు ..... నదుర్
 చూపుపెట్టు ..... నదుర్ కీ-
 చూపుకు ..... కడ్డె
 చూయించడం ..... చెహ్-
 చూర్ణం ..... బుక్కి
 చూసి ..... నూడ్సి
 చూసినది ..... నూడ్

చెంప ..... కొర్వి
 చెంప దెబ్బ కొట్టడం .... తాష్ట పా-
 చెకుముకి రాయి ..... జక్కమ్
 చెక్క ..... పాటి
 చెక్కటం ..... చెక్వల్
 చెక్కలు ..... చెక్కంగ్
 చెక్కు ..... యేటి
 చెక్కుట ..... నారి-
 చెక్కుముకి రాయి .. గర్గోటి బండ
 చెట్టు కయుర్ (మర్); బీర్య మర్;
 సమొక; వెలైర్; సూరె (మర్);
 మర్; మడ్సెజు; సిత్తి (మర్);
 కుముడ్ (మర్);
 వెజుర్ (మర్); కష్ట (మర్);
 పింజ్ (మర్); సితులి (మర్);
 దోబె (మర్); సవరి (మర్);
 గుస్తి (మర్); ముల్లె (మర్);
 వెల్కి (మర్); పొలెస (మర్);
 సెరులి (మర్); లేండ్య (మర్);
 మొకె మర్; సిర్దుంమర్;
 క్రుసి (మర్); కేస్ల (మర్)
 చెట్టు తొర్ర ..... బుల్ల
 చెట్టు పేరు (చెట్టు) ..... కాట్
 కయుర్ (మర్)
 చెట్టు మొద్దు ..... మర్తత మొద్దు
 చెట్టు వాగులో ఎక్కువగా
 ఉంటాయి ..... మజి (మర్)
 చెట్టును కోయడం ..... మర్తతున్
 కొయ్యల్
 చెట్టుపై ఉండే పాము
 ..... మరకొండల్ (తరన్)
 చెడగొట్టు ..... కరబ్ కీమ్
 చెడి పోయిన ..... రెప్పెమా-
 చెడి పోయిన దారి ..... కరబ్ సరి
 చెడి పోవడం ..... కడివల్
 చెడిపోయింది ..... పచ్చెమా-
 చెడు ..... కరబ్; కడ్డు
 చెడు గాలి ..... కరబ్ వడి
 చెడు తనం గల వాడు మూండ్యల్
 చెడు నోరు ..... కరబ్ బొడ్డి
 చెడు ప్రవర్తన ..... కరబ్ చాల్
 చెడు బుద్ధి ..... సెడ్డ బుద్ధి; హెంగ్గల్
 బుద్ధి

చెడు భావన ..... వాయిట్టు బుద్ధి
 చెడు వాతావరణము .. కహారుహ
 చెడుగా ..... వికారం
 చెడుగా కనిపించేది ..... వికటం
 దిస్వల్
 చెడ్డ ..... వాయిట్; బేహాలత్
 చెడ్డ గుణము ..... కెంచ్ బుద్ధి
 చెడ్డ మాటలు ..... కనకుస్తి న గొస్తి
 చెడ్డవాడు పొట్ట గంజి; కీరెనస్టల్;
 ముక్కెటల్
 చెడ్డి ..... చోర్ను
 చెత్త ..... కచెడ; వియర్; కిమడి;
 కాడింగ్
 చెత్త కుప్ప ..... వియ్యడ కుప్ప
 చెత్త చెదరము ..... కచెడ కాడి
 చెత్త వి ..... కరబ్ చిక్క
 చెత్తాచెదారం ..... కాడి
 చెదరు పురుగు ..... నూడ పుడి
 చెదలు ..... ఉద్రి (పెత్తెంగ్)
 చెదలు చీమ ..... వెలుం పెత్తె
 చెదలు పట్టడం ..... ఉద్రి వెలుమ్
 చెదారం ..... వియర్
 చెదురు మదురు ..... కడ బిడ
 చెనగ కూర ..... సడయి బాజి
 చెప్పండి ..... వెహా-
 చెప్పకు ..... వెహ్మా
 చెప్పిన ..... వెహ్మా
 చెప్పినందుకు ..... ఇత్త కాడ్కి
 చెప్పులు ..... సెర్పు; చెప్పుల్
 చెప్పులు కుట్టెవాని బార్య. చంబరె
 చెప్పులు చేసేవాడు ..... చంబరల్
 చెమట ..... ఉక్కె
 చెమట వచ్చింది ..... ఉక్కేమా-
 చెమ్మా ..... చమ్పు
 చెమ్మ కాకి ..... కుకుర్ కుమ్మి (పిట్టె)
 చెయ్యి వచ్చు ..... కియవచ్చు
 చెయ్యడం ..... కియ్యల్
 చెయ్యి ..... పాకి కీ-; కమ్
 చెరకు ..... ఊచ్ డేండె
 చెరగటం ..... తీర్ప్ప వల్
 చెరుగు ..... తెహ్చా-
 చెరుగుట ..... గోంజి కిమ్
 చెరువు ..... నాసి కీ-

చెరువు ..... తడెయ్
 చెరువు గట్టు ..... తడెయ్ కట్టు
 చెలిమె ..... చెల్మె
 చెల్లించడం ..... సియ్యల్
 చెల్లించవలసిన ..... సియ్యడ
 చెల్లె ..... సేలడ్
 చెవి ..... కెవి
 చెవి ఉంగరం ..... కెవి ముద్దు
 చెవి కన్నాలు ..... కెవి గద్దంగ్
 చెవి కింది భాగం ..... కెవి కాంమలి
 చెవి పోగు ..... కెవి ముద్దు
 చెవి పోగులు ..... పడిగెర్క్
 చెవిటి ..... చెమ్మి
 చెవిటిరాలు ..... బెహ్రి
 చెవిటివాడు ... చెవ్డల్; బెహ్రియల్
 చెవిలోని జిబిలి ..... కొరెకల్
 చెప్పలు ..... చెస్టెంగ్
 చేడు ప్రవర్తన కలవాడు ..... దాడ్
 గాయల్
 చేతకాదు ..... కయిన్ ఆయె
 చేతకానివాడు ..... బైతెడల్
 చేతన కాదు ..... కయెనె ఆయె
 చేతి ఉంగరం ..... కమ్ ముద్దు
 చేతి ఎముక ..... కమ్ బొక్క
 చేతి గడియారం ..... కెయ్ ద గడి
 చేతి పనివాడు ..... కయ్ కామ్
 చేతిపై కండరము ..... డండె
 చేతి వేలు ..... కమ్ బొట్ట
 చేతి సంకెళ్ళు ..... హాత్ కడింగ్
 చేతిగుడ్డ ..... దస్తి
 చేతితో కొట్టు ..... కయె పామ్
 చేతితో పొడుపు ..... కయె కొట్ట
 చేదు ..... కెయ్యుల్
 చేదుగా ..... సవిత; కెయ్య
 చేను ..... వాపుర్
 చేన్దా ..... వాహ్నే
 చేప ..... మీన్; మలంజ్ (మీన్)
 చేప గుడ్డు ..... మీన్ మేన్
 చేప పేరు .. విక్కడ (మీన్); లోడ
 చేప పాలును ..... సపక (సపోక)
 చేప వల ..... మీన్ జారి
 చేపల చెరువు ..... మీన్కన లమ్మి
 చేపలు ..... మీన్క

చేపలు పట్టె వల ..... జార్
 చేపలు పట్టె వాళ్ళు ..... డివ్రల్
 చేయ లేడు ..... కియపరోర్
 చేయగల ..... కియ్యో
 చేయగలిగేటట్టు ..... ఆనల్
 చేయగలుగు ..... కియవాంత
 చేయమీద ..... సెట్టతగ
 చేయుట ..... తుంగ్
 చేయుము ..... సాదించ
 చేయ్యి ..... కీ-
 చేరడము ..... యెవ్వన

చీరి ..... యెవ్ర
 చీరినాడు ..... యెవ్ తొర్
 చీరు ..... నేజి; యెవ్వ
 చీరుకున్న ..... యెవ్ర
 చీసుకో ..... కీ-
 చీసుకోవడం ..... తుజ్యుల్
 చీసుకోవాలి ..... కియన; తుజన
 చీసేవాడు ..... కియ్యుల్
 చొక్క ..... కమిస్; ఆంగ్లె
 చొచ్చుట ..... నేంగ్-
 చొప్ప ..... కడప్ప

చొప్ప కట్ట ..... పేండ్య
 చొప్ప కట్టె ..... డేండె
 చొప్ప బండి ..... కడప్ప కాసుర్
 చొప్పించు ..... దుర్స్-
 చొరడం ..... కుప్పె మా-
 చోటు పట్టుకో ..... జాగ పియ
 చోటులో చప్పుడు వస్తుంది . సలల
ఇంత
 చొకీదారు ..... చప్పి
 చొరస్తా ..... జోడ సరింగ్

ఫ

ఛానల్ ..... చెన్ని

జ

జంట చేయుట ..... జోడి కీ-
 జంటగ్రాసం ..... చారొ
 జంటవు ..... జన్వర్; డోరియల్
 జంటవుల కాపరి ..... గాయిక్
 జంటవుల గృహం ..... బిద్ది
 జంటవుల పాక ..... డొడ్డి; దొడ్డి;
 కొట్క
 జంటవుల మేపు వారి పెండ్లం
 ..... డోర్కె
 జంటవుల (గడ్డి) ..... చారొ
 జంటవులను కాచేవాడు
 ..... డోర్కెల్
 జంటవులా యోని ..... కడ్కి
 జంటవులు ..... జివ్రన్
 జక్కి ..... జక్కి కియ్యుల్
 జగ జగ మెరువు . జగ జగ మిడ్స్
వల్
 జగడ ..... తెరున్-
 జగడం ..... వట్ట
 జగడము ..... జగ్గ
 జడ ..... జూడ; చెర్పొండ
 జడలు ..... వేనింగ్
 జడ్డివ్వడం ..... జడ్డ

జత ..... జోడి
 జతగా చేరు ..... జోడ్ ఆర
 జతపడు ..... జోడి కీమ్
 జతపరచిన ..... జోడి కీమ్
 జనం సమ్మతం కాని ..... పబ్లిక్
సమ్మవత్సె
 జననేంద్రియ వెంట్రుకలు . నేటెంగ్
 జనవరి ..... సటి
 జనుము ... అంబడి; పెర్న బుల్లు;
బుల్లు
 జన్మించుట
పుట్టల్; పామ్మెస్; జల్మ ఆత
 జబ్బు ..... బేమరి
 జమ చెయ్యడం ... మీరి కియ్యుల్
 జమ చేయడము ..... మీరి కీ-
 జమ (చెట్టు) ..... జామ్ (మర్)
 జమ్మి (చెట్టు) ... డోండెర (మర్)
 జరిగి పోయింది ..... సర్కె మా-
 జరిగింది ..... ఆసిసాడిత
 జరిగిన పని ..... ఆతకామ్
 జరిగిపోయింది ..... ఆసి సొత్త
 జరిమాన ..... డండుగ్; జర్మన
 జరుగు ..... జర్గ; సర్కె

జల జల పారుతుంది ..... డెయ్య
డెయ్య
 జలకాలాడుట ..... డబులింగ్
పాయ్యుల్
 జలగ చేప ..... వారి (మిన్)
 జలపాతం ..... బొర్త
 జలము ... బుడ్కి వాయ్యుల్; జల్
 జలాశయం ..... డోహా
 జలుబు ..... పడంగ్
 జల్లి పూర్తిచేయు ..... ఉర్కి
 జల్లించు ..... తీర్-
 జల్లెడ ... గారి కీ-; చాడ్కి; గార్ని
 జవాబు ..... జబబ్; జవబ్
 జాంగ ..... జాంగ
 జాకెట్ ..... చోరి
 జాకెట్టు ..... జంపర్
 జాగృతంచెయ్యి ..... పాలాన్ కీ-
 జాగ్రత ..... జటుమ్మె
 జాగ్రత్తగా ..... ఇసాబ్బె
 జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం
 ..... చొకొట్ నూడ్యుల్
 జాతి ..... జాతి
 జాతి పేరు ..... వోందల్

జాన/ బెత్త ..... బిత్తి
 జారడం ..... గస్రెమా-
 జారుట ..... బిసుడ్క-
 జాలి ..... దయ
 జింక ..... మావ్; బేడ్కి-
 జిగురు ..... నెవ్వెర్; హిర్ద
 జిగెల్ మనడం ..... దీపె మాత
 జిడ్డుగా ..... లట్టింగ్
 జిలకర్త ..... జీర
 జిల్లా ..... జిల్లా
 జిల్లా అధ్యక్షుడు . జిల్లామేడియల్;
 సార్ మేడి
 జిల్లేడు (చెట్టు) పాలుండి (మర్త)
 జిడి (చెట్టు) ..... కొహ్కా (మర్త)
 జితం ..... జీతం
 జీబు ..... జీబ్
 జీర్ణం ..... రొక్-
 జీర్ణము అగుట ..... పచ్చెమా-;
 రొక్వల్

జీర్ణించి పోయాడు ..... జిరెమా-
 జీవం ..... పరన్; జీవ
 జీవనం ..... ఆవుక్
 జీవనం చేయుట ..... జిన్గని కీ-
 జీవించు ..... పిస్స; రహమా-
 జీవించుట ..... పిస్వల్
 జీవితం ..... జిన్గని
 జుట్టు ..... జుట్టి
 జుట్టు లేనివాడు ..... బోడ్కల్
 జూలై (జూలై) . ఆకడి (-మహిన);
 ఆకడి (-మహిన)
 జెండా ..... జెండ
 జెర్రి ..... తిరుని
 జెర్రి పోతు పాము ..... నేరి (తరన్)
 జెల్ల ..... కొట్వల్ (పీన్)
 జుబు ..... కీన
 జైలు గది ..... జేల్లహర్త
 జైలులో ..... జేల్ తగ
 జొత్తై ..... జోత

జొన్న పురుగు ..... జొన్న (పుడి)
 జొన్న రవ్వ ..... చెట్టా
 జొన్నల పాయసం ..... తొమ్మ
 జొన్నలు ..... జొన్న
 జొన్నలు వేరు చేయడం .... విన-
 జోకడం ..... జోకి కీంతోర్
 జోకర్ ..... బుడర్కన్; నాయ్పుల్
 జోక్యం చేసేవారు ..... డవరింగ్ కీ-
 జోరి ..... జోరి
 జోరుగా ..... జోర్తై
 జ్ఞానం ..... జ్ఞాన్
 జ్ఞాపకం ..... యాది; బొడ్కి
 జ్ఞాపకము ..... హేతు
 జ్ఞాప్తమాసం ..... దురడి (మహ్న)
 జ్ఞాప్తం ..... దురడి (మహ్న)
 జ్యోతి ..... డీవ
 జ్యోతిష్యం ..... పంచంగం
 జ్వరము ..... యెడ్కి
 జ్వాల ..... జార్

ఝ

ఝల్లుమని బయలుదేరు ..... సర్నె
 సాన్వల్

ట

టపాకాయలు .. పటెక; పటెకంగ్
 టమాటలు ..... బేబ్రెంగ్
 టికెట్ ..... చిట్టి
 టిక్ (బొట్టు) ..... టిక్

టెంకాయ ..... నారెల్
 టెలిఫోన్ ..... ఫోన్
 టెలివిజన్ ..... టీవి
 టేకు చెట్టు ..... తేక మర్త

టైఫాయిడ్ ..... మద్దు
 టోపీ ..... టోపి
 ట్రాక్టర్ ..... టాక్టర్

డ

డండారి డప్పు ..... డండరి డవ్
 డప్పు ..... డవ్
 డబ్బా ..... డబ్బ; పీప
 డబ్బు ..... దన్; కొత్తంగ్
 డబ్బు సంచి ..... వోటి
 డబ్బున్నవాడిగా ..... దనెవంతల్

డబ్బున్నవారు .. రాయిసద్ వాలె
 డమురు ..... డహ్కా
 డస్టర్ ..... నాసి కియ్యల్
 డిసెంబర్ ..... సట్టి (మహ్న)
 డీజిల్ ..... డిజిల్
 డుల్లె ..... గాదె (గర్న)

డెంస పాట ..... డెమ్మ పాట
 డెక్క ..... కూరి
 డెబ్బై నాలుగు ..... సురె నాలుంగ్
 డెబ్బై ..... సురె
 డెబ్బై ఆరు ..... సురె సారుంగ్
 డెబ్బై ఏడు ..... సురె యేడుంగ్

డెబ్బె ఏనిమిది ..... సురె ఆప్ట్
 డెబ్బె ఐదు ..... సురె సియుంగ్
 డెబ్బె ఒక్కటి ..... సురె ఉంది
 డెబ్బె తొమ్మిది ..... సురె పీట్
 డెబ్బె మూడు ..... సురె మూండ్
 డెబ్బె రెండు ..... సురె రండ్

డేగ ..... మల్ సుడుం
 డేగ పిట్ట ..... డేగో (పిట్టె)
 డేరా ..... డేర
 డొల్కి పాట ..... డొల్కి పాట
 డొల్ల ..... డొప్పొ
 డోలు ..... డోల్

డోలు తాడుకు కర్పలు వేస్తారు
 ..... కర్ప
 డోలు వాయించే కర్త .... డోల్ కోల
 డోలు వాయించేవాడు
 ..... డోల్ క్యల్

థ

థంకా ..... తుడుం

త

తండ్రి కొడుకు ..... మర్రి ఇవ్విర్
 తక్కువ ..... కమ్మిత; కమ్మి
 తక్కువ కాకుండా ..... కమ్మెకమ్
 తక్కువ వెంట్రుకలు . బురిక్ కెల్క్
 తక్కెడ ..... తాగ్డి
 తగద ..... జగ్డి
 తగిన ..... దగల్లు
 తగిలి ..... లాక్సి
 తగిలించు ..... కోసి కీ-
 తగిలింది ..... లాగ్; లాగ్-
 తగ్గడం ..... మార్వల్; మగ్వల్
 తగ్గిపో ..... రెయ
 తట్ట ..... టాట
 తట్టుకుంది ..... జిర్కత; తట్-
 తడక ..... పిడ్వ; టాటి
 తడక బండి ..... జడ్వ
 తడపడం ..... పుహ్-
 తడబడు ..... కొద్ద పా-
 తడి రావడం ..... చెమ పాత
 తడిసి పోతుంది ..... నాండ్వల్
 తడిసింది ..... నాస్త
 తడుచుట ..... పూర్-
 తడుపు ..... నహ
 తడుపుతుంది ..... పుహంత
 తదేకదీక్ష ..... హట్
 తన ..... తన్వ
 తన వలె ..... తన్ దాత్
 తనం ..... దన్

తనకు తానుగా ..... తన్వతన్
 తనిఖీ ..... చకిన్ కియ్యల్
 తనుగు ..... దామ్మి
 తన్ను ..... జహ
 తపడం ..... ఉహ్-
 తపాలా డబ్బా ..... పోస్ట్ డబ్బ
 తప్పడం .... బూలెమామ్; మయ్య
 తప్పని ..... తప్పొ
 తప్పయింది ..... బహ్కా మా-
 తప్పి పోవడం . బూలె మాయ్యల్
 తప్పించు ..... బూలి కీమ్
 తప్పించుకో ..... తప్పసిమ్
 తప్పిపోయాడు ..... బూలె మా-
 తప్పిపోయిన ..... దవ్డెమాత
 తప్పు ..... తప్; కసుర్; గల్లి
 తప్పు అయింది ..... చుక్కి ఆత
 తబలా ..... పర్
 తబ్బిబ్బెన ..... గాబ్రెమాసి
 తమకు తాము ..... తమ్మ తమ్ము
 తమల పాకు ..... పిడాకివేలి
 తమ్ముడు ..... కోకొ
 తమ్ముని కోడుకు ..... పుత్నయల్
 తయారగు ..... సనైమామ్
 తయారవు ..... సనైమా-
 తయారు అగుట ..... తయర్
ఆయ్యల్
 తయారు అయి ..... సింగ్రె మాసి

తయారు కావడం
 ..... సనై మాయ్యల్
 తయారు చేయు ..... సన్ని కీ-
 తయారు చేయుట ..... నిన్ని కీ-
 తయారైనది ..... నిన్దె మా-
 తరం ..... పిడి; తొల్లెతజమనతె
 తరగతి ..... తరగతి; కిలన్
 తరుచుగా వచ్చు .... కేపత్ వాంత
 తరుము ..... పుడ్-; పూడ్ సీమ్
 తర్వాత ..... మర్ల; మల్ల
 తల కపాలం ..... తల బోక్రై
 తల తిరిగే ..... తల తిరివల్
 తల నొప్పి ..... తల నోయ్యల్
 తల పిచ్చెక్కి ..... తిక్కవాలె
 తల వంపు ..... తల వరుస
 తల వద్ద ..... తలదగ
 తల వెంట్రుకలు ..... తలకెల్క్
 తలంటు స్నానం చేయడం
 ..... తలదల్ తుంగ్యల్
 తలంటుకు స్నానం చేయడం
 ..... తలనొర్వల్
 తలతో పొడవు ..... తలదె కొహ్కా
 తలపైన ..... తలద్ పొర్రొ
 తలరాత ..... కిన్మత్
 తలలో రాసే మట్టి ..... తలతోడి
 తలుపు ..... కావడ్
 తల్లి ..... బయ్యె
 తల్లితండ్రి ..... అవ్వల్ బాబో

తళతళ ..... లక లక
 తవ్వ ..... అద్ది
 తవ్వకం ..... కాచ్-
 తవ్వ ..... తాడ
 తవ్వేవాడు ..... కాచ్-
 తహతహ ..... కనబిన
 తాండి చెట్టు ..... టహ్కా (మర్ర)
 తాంబేలు ..... కాసా
 తాకటం ..... అప్పెమాయ్యల్
 తాకినట్టు ..... లాక్ తప్పె
 తాకు ..... లాగ్
 తాకుతూ వెళ్లడం ..... గసెమాత
 తాగింది ..... ఉట్టు
 తాటి ఆకు ..... తాడి ఆకి
 తాటి (చెట్టు) ..... తాడి (మర్ర)
 తాటికల్లు ..... తాడి కల్
 తాడు ..... సుట్టి; నోడె
 తాత ..... తాదో; అక్కో
 తాత మామయ్య
 ..... అక్కో మామల్
 తాపీ ..... సారువ
 తాపీ వాడు ..... తాపి మాయ్యల్
 తాబేలు ..... కాసా; మీనాడల్
 తామర ..... చిర్రల్; గోకుడ
 తాలలు ..... జాలర్క
 తాల్పుట ..... పోడ్డి; పోయున్
 తాళం చెవి ..... కుంజి
 తాళము ..... కుంజిడబ్బ
 తాళము వెయ్యటం
 ..... తాల వాట్వల్
 తింటాయి ..... తింతంగ్
 తిండి పోతు ..... కహ్యారల్
 తిండికి మాలిన ..... పుదెలల్
 తిండిపోతైన ..... తోయ్లే
 తింపు ..... తిరుస
 తికమక ..... తిక మక
 తిక్క ..... సోజ్; తిక్క
 తిట్టు ..... గాడ్య; రాజ
 తిట్టుకో ..... రాంగ్ సిమ్
 తిట్టుట ..... పదిన్
 తిట్లు ..... రాక్క
 తిత్తి ..... తిత్తి
 తిత్తులు ..... పొపాన్

తినపించు ..... తిహ్-
 తినేటి సోరకాయ .. తిన్వల్ పుర్క
 తిన్నగా ..... జోక్సి
 తిమింగళం ..... తిమింగలం
 తిమ్మిరి ..... నిరుమ్
 తియ్యడము ..... తెండ్-
 తియ్యదనం .. సురుజ్ పాయ్యల్
 తియ్యి ..... కుత్తో
 తిరగబడేవాడు .... యెగ్గ బడ్వల్;
 బడ్గె
 తిరస్కరించు డాండె; వట్టియ్ ఇన్
 తిరిగి ..... మల్ని
 తిరిగి చూచుట ... వెలిసి సూడ్వల్
 తిరిగింది ..... తిరి
 తిరిగిరా ..... తిరిసవ
 తిరిగే వాడు .. తిరివల్ మాయ్యల్
 తిరుగు బోతు ..... పుల్లెగాండల్
 తిర్మన్ (చెట్టు) ..... వెడ్డ (మర్ర)
 తిలకం ..... మిటున్-; బోట్
 తిలకించారు ..... సూడైర్
 తీగ ... వారి; మొరొన్; గుంజెవేలి
 తీగ దుంపలు ..... వేలిమాటింగ్
 తీగ సాగింది ..... వేలి సాంగ్
 తీగల గుంపు ..... జూడ్క
 తీగలు ..... వేలింగ్
 తీయటి ..... గోడ్
 తీయటి వేపచెట్టు ..... గోడ్
 తీమ్ (మర్ర)
 తీయడం ..... తావ్-; తోర్-
 తీరిక ..... ఆరమ్
 తీరు ..... చాల్
 తీర్పు ..... నియవ్
 తీవ్రమైన కోరిక ..... డగుర్ ఆస
 తీసి వెయ్యి ..... సురున్-
 తీసి వెయ్యు ..... కుడున్-
 తీసినది ..... తెండ
 తీసుకు పోవడం ..... వో-
 తీసుకు వచ్చిన ..... తత్త అద్
 తీసుకుంటుంది ..... యేతంత
 తీసుకుపోవడం ..... వోయ్యల్
 తీసుకో ..... యేత్-; ఇద్దె
 తీసుడు పోసుడు ..... తోడ్-
 తుంగ దుస్తుల ..... లవ్వి జాడి

తుంటరివాడు ..... చుడ్ బుడ్కల్
 తుక్కు ..... తుక్కు; బుర్క
 తుడిచేవాడు ..... నాసి కియ్యల్
 తుడుచు ..... ఉన్మ-
 తుడుపు ..... ఉన్మ
 తునక ..... చీప
 తునిక (చెట్టు) ..... తుమ్మి (మర్ర)
 తునికీ ఆకు ..... చుట్టఆకి
 తుపాకి గొట్టం ..... బాండె గొట్ట
 తుపాకి ట్రగ్గర్ ..... కోడ్
 తుపాను ..... వడి దూందడ
 తుప్పు ..... కర్క
 తుప్పుపట్టడం ..... జంగ్ పి-
 తుప్పుపట్టింది ..... చిలుమ్ పియ్య
 తుఫాను ..... పెర్నపిర్; తుపన్
 తుఫాన్ లాంటిది
 ..... తుఫాన్ తున్ దాత్
 తుమ్మ (చెట్టు) ... తుమ్మ (మర్ర)
 తుమ్ము ..... టిస్సిజ్; సగున్
 తుమ్ముట ..... తుహ్కా-
 తుర్ర కొమ్ము ..... తుర్ర
 తుల్ని (చెట్టు) ..... తుల్ని (మర్ర)
 తువాలు ..... నేల
 తువ్వాల ..... దస్తి
 తూగు ..... జోకి కీ-
 తూపాకి కాల్చుట ..... పుకి కీ-
 తూర్పార పట్టడం ..... తుడున్-
 తూర్పు దిక్కు ..... సిడయింగ్
 తూర్పు దిక్కు వాడు . సిడయ్యెర్
 తృప్తి పొందుచు ..... కుసి లాగుస
 తెంచు ..... గెబ్ గెబ్
 తెంపు ..... నమిన్-; నమ్ముస
 తెంపుట ..... నమ్-; కిచ్చల్
 తెగించాడు ..... తెగ్గొర్
 తెగించు ..... బహ్నా ఆయి
 తెచ్చింది ..... తత్-
 తెచ్చుకో ..... తర
 తెచ్చుకోవచ్చు ..... తర వచ్చొ
 తెచ్చుట ..... తర్-
 తెప్పించు ..... తరుస
 తెప్పించుట ..... తరు సియ్యల్
 తెరలు తెరలు ..... చాచుడింగ్
 తెరవడం ..... తెరి-

తెరిచి ఉంది ..... ఉగ్డోయ్
 తెరుచు ..... ఉగ్డో కీమ్
 తెరుచుట ..... తెరి-; తెర్య
 తెర్చుకో ..... తెరియ
 తెలియ జేయడం
 ..... కరె మాయ్యల్
 తెలియడం ..... టావుక్
 తెలియనిది ..... కరెమాయె
 తెలివి
 ..... అక్కల్; బుద్ధి; జ్ఞాన్
 తెలివి గల ..... ఉయ్యర్ వాలె
 తెలివి హీనుడు ..... ఆడెందల్
 తెలివిగల ..... ఊయ్ సర్
 తెలివిగా
 ..... చాలక్; చతుర్ మన్యల్
 తెలివిగా తయారు అవుట.
 ..... ఉయ్యర్ ఆ-
 తెలివిలేని ..... బేకుబ్
 తెలిసిన ..... కరె మాత
 తెలిసిన వారు ..... కరెమాతొర్
 తెలిసినవాడు ..... వొడ్డి తొర్
 తెలుగులో శేరలు, గోండిలో
 మొగ్రెలు ..... ముండెల్
 తెలుపు ..... దవ్రల్
 తెలుసు ..... కరె మాయ్యల్
 తెలుసుకొనుట ..... పుంద్-
 తెలుసుకో ..... విబ్రెమామ్
 తెల్ల కాఫీ ..... కోరో కాపి
 తెల్ల దనం ..... ఆల్ పుల్స్
 తెల్ల వెంట్రుకలు ..... పిడ్స్-
 తెల్ల వెంట్రుకలు గల ..... పిడ్స్ తొర్
 తెల్లగా ..... తిక్కల్
 తెల్లటి ఎలుక ..... దవ్రల్ యెల్లి
 తెల్లటి తల ..... తిర్నె తల
 తెల్లటి పన్ను ..... దవ్రలిక్ పల్క్
 తెల్లని వెంట్రుకలు
 ..... పిడ్స్ తంగ్ కెల్క్
 తెల్లబట్ట ..... లేడ్
 తెల్లవారు జామున
 ..... బయ్ బయ్ ఆ-
 తెల్లారింది
 ..... ఉజుడ్ పాత; ఉజ్జే మా-

తెల్లారుతుంది ..... పల్ వీమ్-
 తేడ ..... పరక్; తేడల్
 తేడా ..... అర్సివాయె
 తేడా చూపు ..... బేద
 తేది ..... తారిక్
 తేనీరు ..... చెహ
 తేనె ..... నియ్ గడ్డ; కాడల్ నియ్
 తేనెటీగ ... కాడల్ వీసి; బెర్రల్ వీసి
 తేనెపట్టు ..... కాడల్ గడ్డ; బెర్రల్
 తేయాకు ..... చహ పత్తి
 తేలిక ..... హల్కో
 తేలు ..... మిచ్చె
 తేలుసుకోను ..... కరి కీతొర్
 తేలే ..... తేల్వల్
 తొంగి చూడు ..... మాడ్కె-
 తొండ ..... డొక్కె
 తొందర ..... లహ్కా; పట్నె
 తొందర తొందర
 ... వెయ్యె వెయ్యె; తర తుర;
 సపసిప్ప
 తొందర తొందర గా ..... దాందర్
 వాందర్
 తొందర తొందర తినుట ..... లవ్వ
 లవ్వ
 తొందర పడే వ్యక్తి ..... గాబ్రియల్
 తొందర వెల్లు ..... వయ్యె సొన్
 తొందరగా ..... వయ్యె
 తొందరపడుట .... తర్ తురియల్
 తొంబై ..... పొనిస్; జురె
 తొంబై ఆరు ..... జురె సారుంగ్
 తొంబై ఎనిమిది ..... జురె అవ్
 తొంబై ఏడు ..... జురె యేడుంగ్
 తొంబై ఐదు ..... జురె సియుంగ్
 తొంబై ఒక్కటి ..... జురె ఉంది
 తొంబై తొమ్మిది ..... జురె పీట్
 తొంబై నాలుగు ..... జురె నాలుంగ్
 తొంబై మూడు ..... జురె మూంద్
 తొంబై రెండు ..... జురె రండ
 తొక్కడము ..... దివ్-
 తొక్కి వెయ్యి ..... జార్-
 తొక్కివేయడం ..... దివ్ స్వల్
 తొక్కుడు బిల్ల ..... బోవి; సీటె

తొగరు కట్టె ..... కరెట
 తొడ ..... మాండి; రొండి
 తొడ బుట్టినవాడు ..... తర్నె పుట్టె
 తొడిమె ..... బోడ్డ
 తొడుక్కుంది ..... కెర్-
 తొమ్మిది ..... నావ్; పీట్
 తొమ్మిది నేలలు
 ..... నావ్ మహ్నంగ్
 తొర్ర ..... డోబ్ర
 తొలి ..... మొదొడ; మొదొల్
 తొలుచుట ..... తుస్కె వల్
 తో ... తర్నె
 తో కలిసి ..... తర్నె మీరెమాసి
 తోక ..... తోకొర్
 తోక చుక్క .. సుక్కుం పెల్క్ వల్;
 తోకొర్ సుక్కుం
 తోట ..... వాడి
 తోటి ..... బోద్దుల్; తోడా
 తోడు ..... సంగ్; తోడా
 తోడు కోడళ్లు ..... సేర్యడ్
 తోడు రావడం ..... హరి సొన్
 తోడు లేకుండా ..... ముచ్చుక్
 తోడుక ..... సీటె
 తోడుకోవడం ..... చేంది కీ-
 తోడేలు .... తడెంజల్; లాండిగల్;
 తడంజల్; గుస్తల్
 తోము లేదా కడుగు ..... ఉటి కీ-
 తోముకో ..... ఊటి కీమ్
 తోలు ..... తోల్
 తోలు అంతర పొర ..... బక్కి
 తోసివెయ్యి ..... డగ్గి కీమ్
 త్రాగు ..... ఉన్-; ఉండన
 త్రాగుబోతు ..... పిదెడ్యల్
 త్రాగే నీరు తట్టుకుంది ..... తుత్-
 త్రాసు ..... తాగ్గి
 త్రొలింగ దేశం ..... తిర్తుం
 త్రుప్పు పట్టింది ... చిలుమ్ పియ్-
 త్రొంపులు ..... డెర్క
 త్రొక్కే బండ ..... తొక్కుడ్ బండ
 త్వరపడు ..... జుల్లి అలె
 త్వరపెట్టు ..... వయ్యె జుర్ర

ద

దండు .. దంచ్-; కొహ్-; జహ్;
ఉన్-

దండ ..... హార్; దండెడ
దండము ..... దండొన్
దండెము ..... డాజుడ్
దంతాలు ..... పల్క్
దంతె (చెట్టు) .... బాబుర్ (మర్త)
దక్షిణ మహా సముద్రం ..... దక్కిన్

మహా సముద్ర

దక్షిణము ..... తెల్జుడ్
దగ్గర ..... కరుమ్
దగ్గరవాడు ..... నేజరి
దగ్గరవారు ..... కరుమ్నెర్
దగ్గు.....

కెక్రెమాయ్యల్; కోక్లక్; కోక్ల

దగ్గుతున్నాడు ..... కేక్రిక్-
దట్టమైన ..... జంజర్
దట్టమైన ..... వయ్ జంజర్
దడి ..... వెలుమ్
దడి కట్టుట ..... జాంజి దొహ్వల్
దత్తత తీసుకో ..... వోటితె
దద్దు ..... దదుల్
దమ్ముచ్చింది ..... దమ్ వాత
దయ ..... కీవుల్; దయ
దయ చేసి ..... దయకీసి
దయలేని ..... దయసెల్లె
దయాహీనమైన ..... జాలినెల్వ
దర్జి ..... సీపి
దర్శనం అవుట ..... పావెమా-
దలరి ..... దలల్
దవడ ..... దాడ
దవడ నొప్పి ..... దాడ వర్నుమ్
దవడ పళ్లు ..... దాడ
దస్తి ..... దస్తి
దహనం చేసేటప్పుడు నృత్యం
..... సాతొన యేంద్యల్
దాకా ..... వేరి
దాక్కొని ..... వొల్లి; మక్సి
దాగిలి ..... డాకలి

దాగుట ..... వొల్
దాచిపెట్టు ..... మకుస్వల్
దాచుట ..... మక్-
దాచెన ..... దాచెన
దాటనియ్యదు ..... వర్త సియ్యె
దాటించు ..... వీడుసీమ్
దాటు ..... వీడ
దాటుట ..... ఆవ్వల్; ఆవ్-
దాత ..... దాని
దాదాపుగా ..... కమ్మెకమ్
దానం ..... దర్మ; ఆందున్
దానం చెయి ..... దర్మ
దానం చెయ్యి ..... సీమ్
దాని ..... ఆదెన్; పడోసా
దాని కన్న ఎక్కువ... తాన్గట్ల వెల్లె
దాని తగ్గట్టు ..... తాన్ మొడి
దాని లాగా ..... తాన్ దాత్న
దాని స్థానంలో ..... తాన జాగతగ
దానికోసం ..... ఆదెన్ లాసి
దానితో ..... ఆవే
దానిని ..... తాన్
దానిలాగా ..... అహన్
దాన్య రాశి ..... రాసి
దాయమ్ము ..... సోనె వోతడ
దారం ..... నూల్
దారి చూడకుండా ... సరినూడ్వక్
దారి చూపేది ..... సరితోహే
దారి చెప్పు ..... సరి వెహ
దారి నడుమలో ..... సరిత్ నడ్డుమ్
దారిలోపైకి ..... సరిత్ పొర్నొ
దాలరి ..... కల్లె దారల్
దావా ..... దర్కన్ సియ్యల్
దాహం ..... వట్కె-
దించు ..... రెహ
దిండు ..... తలబిల్ల
దిక్కు ..... కాక్
దిక్కులేని ..... దిక్ నెల్లె
దిగడం ..... రెయ్యల్
దిగి పోవుట ..... గాడె మాత

దిగు ..... రెయ
దిద్దు ..... దిద్వల్
దిన పత్రిక ..... రోజిత పేపర్
దినము ..... దివొన్; తారిక్
దినసులు ..... నొవ్వొంగ్
దిబ్బ ..... తెక్కి
దిశ ..... మూల
దిష్టి ..... డిష్టి
దిష్టి చుక్క ..... డిష్టి బొట్టు
దీని కొరకు ..... ఇదెన్ లాసి
దీని తోటి ..... ఈపె
దీనితో ..... తేనె
దీప స్తంభం ..... సమ్మ
దీపం పెట్టె వోడ ..... వోడ
దీపము ..... చిమ్మి; డీవ
దీపము స్థాండు ..... దీసాడ
దీపావళి ..... దివడి
దీపావళి పండగ అప్పుడు
అన్నంతో దీపాలు చేస్తారు
..... బుర్నిక్
దీపావళికి నృత్యం చెయ్యడం
..... గుమ్మెల యెంద్యల్
దీవించడం ..... కార్క్ ఆర్వల్
దీవించబడిన ..... కార్ కర్త
దీవించు ..... ఆసిర్వాద్
దుంకుట ..... ఊడి పాయ్యల్
దుకాణము ..... దుకన్
దునుకు ..... డెహ్కా-
దున్నడం ..... ఊడ్వల్
దున్నపోతు ..... హయ్యల్
దున్నడం ..... ఊడ్-
దుప్పటి ..... దుప్పటి; జోర
దుప్పి
..... డగ్గరి; కోడమావ్; మావ్;
రోహి; డగరిమావ్
దుబారా ..... దరదుర
దుబ్బ-దుబ్బ అయింది ..... దుబ్బ
దుబ్బ ఆ-
దుమ్ము ..... దుబ్బ; డుడ్డున్

దురద ..... చాహ్-
 దురదృష్టం ..... చుక్కో
 దుర్బిన్ ..... దుర్బిన్
 దులుపుట. .... జడి కి-
 దువ్విన ..... తల ఊడిసి
 దువ్వెన ..... కంగ్వ; పడియ
 దూకు ..... డెహ్కా
 దూడ ..... పియ్య
 దూది ..... దూది; రుయ్
 దూరం ..... లక్
 దూరం నుండి ..... లక్నల్
 దూరం పెట్టు ..... లక్ ఇర్
 దూరంగా ఉంచు ..... లక్ ఇర్
 దూరము ..... లంగ్
 దూరు ..... నేజ
 దూర్చడం ..... కడున్-
 దూల గోండి ..... సిరులి
 దూలము ..... దులమ్;
 దూల్ దుమ్మకాయలు .. సోర్లింగ్
 దూళి ..... దుబ్బ
 దూసుకోవడం ..... ఊడ్-
 దూసెడ ..... దూసడ
 దెబ్బ ..... మార్; దన్క
 దెయ్యం ..... బూత్; బోరడి
 దేనితో ..... బాపె

దేవ ప్రతిమ ..... సల్వె
 దేవతలు ..... పేన్క
 దేవాలయం ..... గుడి
 దేవి నృత్యము ..... కాప్రి
 దేవి పూజ ..... దేవదేవి
 దేవుడు ..... పేన్
 దేవుని గజ్జ ..... పేన్ గాగ్
 దేవుని గద్దె ..... చవ్రంగ్
 దేవుని ధ్వజం ..... కాటీ
 దేవుని పేరు ..... సత్తిపేన్; యేత్మ
 దేవుని మొక్కడం... కాల్క్ ఆర్వల్
 దేవుని స్థలము ..... పేన్ గడ
 దేవులను స్నానం చేయించే
 మడుగు ..... తడి
 దేవుళ్ళకు ..... పేన్కనగ
 దేశం ..... దేన్
 దేశీయ ..... దేస్సార్
 దేహ నగలు ..... మేందొడ లెహ్మి
 దేహం ..... మేందొల్
 దొంగ ..... కల్లె
 దొంగలించు ..... కల్లె
 దొంగలించుట కొరకు ప్రయత్నం
 ..... బోకె మాసెర్
 దొంగిలించుట ..... లూటి కీ-
 దొండ కాయ ..... బోండి

దొడ్డికిపో ..... మయ్ దన్ సాం-
 దొడ్డు ... బొస్సుర్; డొబ్బల్; దల్
 దొడ్డు అద్దం ..... దల్ ఆర్న
 దొరక పట్టుట ..... సాస్టికీ-
 దొరగ ..... గాదుర్ వాత
 దొరసాని ..... మహరాని
 దొరికింది ..... సాస్టామా-; పుట్ట
 దొరికిన ..... పుట్ట
 దొరుకుట ..... పుట్-
 దొర్లించడం ..... కూడ్-
 దొర్లుతున్న ..... కూడ్సెర్
 దోతి ..... దోత్రె
 దోపిడి ..... లూటి కియ్యల్
 దోమ ..... నుల్వె
 దోసకాయ .. కాక్కింగ్; కుబ్రె; కాక్కి
 దోసిల నిండ ..... సేరమెన్
 దోసి ..... కొడాప్
 దొర ..... డవ్ర
 ద్యానం ..... తపన్ కీతార్
 ద్రవం ..... యేర్
 ద్రవ్యం ..... కొత్తంగ్
 ద్రాక్ష ..... అంగుర్
 ద్రోహం ..... దోక
 ద్వారం ..... సరి

ధ

ధనుస్సు విద్య ..... బాన్ విద్య
 ధర్మ బద్ధుడు ..... దర్మబుద్ధి వాలె
 ధర్మభాత ..... దాతల్
 ధాన్యంలో కన్ను ..... మాతెర

ధాన్యము ..... దాన
 ధూళి ..... డుర్
 ధైర్యంగా ..... వెరివక్
 ధైర్యము ..... హిమ్మత్; దిర్య

ధైర్యము కోల్పోయి... దాంద్రెమాసి
 ధోరణి ..... వాగ్నుక్
 ధ్వని ఇచ్చే ఇత్తడి గంట ... దుడ్డు

న

నంది ..... బోడుం
 నంది లాంటి వాడు .. సాండియల్
 నకలు కొట్టడం ..... నక్కల్
 నకలు ప్రతి
 ..... మత్తపె చాపి కియ్యల్
 నకిలీ ..... నకిలి

నక్క ..... కోయ్ లల్
 నగర లేదా విందు అన్నం
 ఆరగింపు ..... జేవి
 నగలు.....
 జోడ్వి; లెహ్మి; తర్పంగ్
 నచ్చజెప్పు ..... సమ్మి కీ-

నచ్చలేదు ..... పాస్కె-
 నటించు ..... నాటక్
 నట్టలు ..... నట్టలు
 నడవు ..... తాక
 నడిపించుట ..... తాకుస్వల్
 నడిరాత్రి ..... నడ్డుమ్ నర్క

నడుచుకో ..... తాక
 నడుచుకోండి ..... తాకట్
 నడుచుట ..... తాక్-
 నడుపు ..... పుడ్-
 నడుపుట ..... తాకున్
 నడుమ వాడు ..... నట్టి
 నడుమన ..... నడ్డుమ్
 నడుమలో ..... నడుమ్ను
 నడుము ..... నడి
 నడుము దాకా ఉన్న లోతు
 ..... నడిమెన్ కోల్
 నడుము నొప్పి ..... నడి నొప్పి
 నడుము పట్ట ..... నడిపట్టి
 నడుము పట్టి ..... నడిపట్ట
 నడుము బొక్క ..... నడి బొక్క
 నడుములో ..... నడితగ
 నడ్డి ముక్కు ... నక్తి మొసూర్; ఉత్త
 మొసూర్
 నత్త .. బుడ్కుమ్; కొండ బుడ్కుమ్
 నత్తి ..... తోతె
 నది ..... గంగ
 నది ఒడ్డు ..... కుడెడ్ వొడ్డు
 నమలడం ..... జల్వ
 నమస్కారాలు ..... ముజ్రికీ-
 నమాన ..... నమున
 నమానాకారుడు
 ..... డిజన్ కియ్యల్
 నమోదు అయినాడు ..... నేరిక్
 నమ్మకం ..... విస్వస్; బరొస
 నమ్మకం గలవాడు ... బరొస తొర్
 నమ్మరానట్లుగా ..... నమ్మక్
 నమ్ము ..... యెకిన్ పి-
 నర హంతకుడు ..... హేండ్వల్
 నరకానికి ..... యెమ్ లోక్
 నరము ..... సీర
 నరుకు ..... నట్క-
 నలభై ఆరు ..... లరె సారుంగ్
 నలభై ఎనిమిది ..... లరె ఆష్ట్
 నలభై ఏడు ..... లరె యేడుంగ్
 నలభై ఐదు ..... లరె సియుంగ్
 నలభై ఒక్కటి ..... లరె ఉంది
 నలభై తొమ్మిది ..... లరె పీట్
 నలభై నాలుగు ..... లరె నాలుంగ్

నలభై మూడు ..... లరె మూండ్
 నలభై రెండు ..... లరె రండ్
 నలుగురు ..... నాల్విర్
 నలుపు ..... మరీకీ-
 నలుపుగా ..... కారి
 నలుబై ..... లరె
 నల్ల ..... దడస్క
 నల్ల చీమ ..... కారి పెత్తై
 నల్ల చేప ..... మడ్కుంజ్
 నల్ల చేపలు ..... మడ్కున్క
 నల్ల పిట్ట ..... ఊస్తి (పిట్టి)
 నల్ల మట్టి ..... కారన్ తోడి
 నల్ల రేగడి నేల ... కార్యల్ బొమ్మి
 నల్లని పెద్ద తేలు ..... టాక్రి మిచ్చ
 నల్లని బంక ..... కారి సెవ్వెర్
 నల్లని రంగు ..... కారి రంగ్-
 నల్లపూసల మంగల సూత్రం పోతి
 నల్లమందు ..... కారి మత్
 నల్లా ..... నల్ల
 నల్లి ..... నడ్; జబుండ్
 నల్వించే ..... కప్పుసే
 నల్వ ..... కవ్-
 నల్వట ..... కవున్-
 నష్టం ..... లాస్
 నష్టం రావడం ..... బూడెమాత
 నష్టము ..... సుక్సన్
 నసము ..... నస్
 నా అంతట నేను ... నావ నన్నయ్
 నా దగ్గర ..... నళ్లా
 నా వద్ద ..... నళ్లా
 నాకు ..... నాక్; నాకున్
 నాకు అవసరం లేదు .. నాక్ లాగొ
 నాకుట ..... నాక్వల్; నాక్-
 నాకోసం ..... నాపుర్త
 నాగలి ..... నాయ్జల్
 నాగలికి ఆనుకొని ఉండే కట్టె
 ..... పాలె
 నాగలి, అరకకట్టె తాడు ..... వార్తి
 నాగు దేవుని పేరు ..... నాగొబల్
 నాగు పాము ..... నాగ్ (తరన్);
 నాయుమ్ (తరన్)
 నాటకం ..... కేల్
 నాటడం ..... ఉర్నవల్

నాటుకోవడం ..... ఉర్న్-
 నాడా ..... నాడ్
 నాతోటి ..... నాతోడా
 నాది ..... నావ
 నాన బెట్టడం ..... నహ్-
 నాన బెట్టు ..... పుహ
 నాన బెట్టుట ..... నహ్యల్
 నాని పోయినాయి ..... నాండ్-
 నానుట ..... నహంత
 నాన్నమ్మ ..... ఆజి
 నాన్నింది ..... పువ్తా
 నాయకత్వం చూయించే
 ..... తోహ్-
 నాయకత్వం వహించేవాడు
 ..... మున్నెగడ్
 నాయకుడు ..... లీడర్
 నాయుడు ..... దేన్ముకల్
 నార ..... మొలొక
 నారింజ ..... సంతర్
 నారింజ చెట్టు ..... సంతర్ (మర్త)
 నారు ..... రోప్
 నారు నాటడం ..... రోప్ ఉర్నవల్
 నారు మడి ..... మడి
 నాలుక ..... వెంజెర్
 నాలుగు ..... నాలుంగ్
 నాల్గవ భాగం ..... పడెమెన్
 నాశడం చేయడం ... బర్నత్ కీమ్
 నింగి ..... హోబర్
 నిండ ..... మెన్
 నిండ లేదు ..... సింద్మకి
 నిండి ..... మూర్త
 నిండినా ..... నిండ్-
 నిండుగా ..... బరెమాయ్యల్;
 నింద్యల్
 నిందలు చెప్పేవాడు .. చహ్మియల్
 నిందించు ..... బద్నంతర
 నింపు ..... వెడి-
 నింపుట ..... నిహ్-; బర్తి కియ్యల్
 నిక్కబొడుచుట ..... డిజ్యుల్
 నిగ నిగ ..... ముగ్ ముగ్
 నిచ్చెన ..... కేస్కుడ్
 నిచ్చెన మెట్టు ..... వేవ్జె
 నిజం ..... సత్

నిజమా అబద్ధామా
 ..... కరల్ కి లబ్ధి
 నిజమైన వాక్యము .... సత్తైవచ్చన్
 నిజాయితీ ..... ఇమన్
 నిజాయితీ గల ..... పతివర్తల్
 నిజాయితీ పరురాలు .... సత్తైవతి
 నిజాలు ..... కరల్
 నిటారుగా వెల్లడం ..... సిదయ్
సాన్స్

నిట్టెలు ..... దారుక్
 నిద్ర ..... జోప్; పట్-; కూర్క-
 నిద్ర నుండి లేచుట .. చేవె మాతొర్
 నిద్ర పోయాడు ..... నరుమ్మైర్
 నిద్ర పోవడం ..... నరుమ్మవల్
 నిద్రపో ..... నర్మ-
 నిద్రపోకు ..... నరుమ్ మ
 నిద్రపోయింది ..... నర్మంత
 నిద్రలేపు ..... జొప్పల్ తెహ
 నిద్రలో ఒక బాగం ..... డుక్కి
 నినాదం ..... తొల్లికి-
 నిన్న ..... నిన్నె
 నిన్నటి నీళ్ళు ..... సిడొ యేర్
 నిప్పు కనిక ..... జితొ కోర్నె
 నిప్పు చేయుట ..... మాన్-
 నిప్పు పెట్టు ..... నిరున్-
 నిప్పు రవ్వలు ..... గొక్కజ్
 నిప్పుగాయం ..... తడిత గావ్;

గొక్కత గావ్

నిప్పురవ్వ ..... మిన్జుల్
 నిబంధన ..... గొస్టి విడ్వ
 నిమరడం ..... చోప్పి కి-
 నిమిషము ..... నిమిసం
 నిమ్మ (చెట్టు) .... లింబు (మర్ర);
బిజిరి (మర్ర)

నిమ్మపండు ..... లింబు పండి
 నియమం ..... తరిక
 నియమించు
 ..... నేమి కిమ్; నియమ్ కిమ్
 నిర్ణయము ..... రాయ్
 నిర్ణయించు ..... పక్క కి-
 నిర్బరం ..... బరెమాత
 నిర్మలమైన ..... చక్కె; సాంతన్న
 నిర్మాణం ..... నిర్మి కి-

నిర్మాణమైన ..... గడ మాత
 నిర్వహణ ..... తాకు నియ్యల్
 నిలకడ ..... బస్కెట్
 నిలబెట్టటం ..... నిపున్-
 నిలిచి ఉండు ..... నిల్ని మన్
 నిలిపి ఉంచు ..... నిప్పుసి ఇర్ర
 నిలుచో ..... నిత్-; నివ్-
 నిలుపు ..... నిలున్-
 నిలుపు ..... సడ్కల్
 నిలుచుండు ..... నిల్-
 నీ కొరకు ..... నీసాటి
 నీ తల దాటి ఉన్న ..... మాయ్నన్
పుర్న్
 నీకు తెలుసు ..... నీక్ టావ
 నీటి కదలికలో రాబోయే చప్పుడు
 ..... బుడ్కె-
 నీటి కుక్క ..... యేర్ నెయ్
 నీటి కోడి ..... యేర్కొర్
 నీటి ట్యాంకు ..... యేత టాక
 నీటి తుంపర ..... తప్పతప్ప
 నీటి పాము ..... యేర్

డోండియల్ (తరస్)

నీటి వేడి ..... యేత గర్మి
 నీటిపై ఉండే తీగ ..... పోవున్ వేలి
 నీటిలో ..... యేతగ
 నీటిలో ఈదడం ..... పోహ్ని-
 నీడ ..... సాల్లి; దడుజు-; దడ్డి
 నీతి ..... తరిక
 నీతిగా ..... చొకొట్
 నీతివంతుడు ..... నీతి వంతల్
 నీది ..... నీవ
 నీరసంగా ఆయిపోయాడు
 ..... జాకర్
 నీరసించి పోయిన ..... తక్కెమా-
 నీరు ..... యేర్
 నీరు జమకావడం ..... ఈర్-
 నీరుబుడ్డ ..... పొప్పాట
 నీలి ..... పిట్టల్
 నీలి నింగి ..... నీలిఅబర్
 నీలి మబ్బులు.....
 టవ్వె హాబర్; నీలి తెప్పంగ్
 నీలిరంగు ..... నీడల్
 నీలు విసరడం ..... రోస్కె-

నీళ్ళ విరేచనాలు
 ..... చిరచిర పేల్కెవల్
 నీళ్ళు రేపు ..... పాన్ గాట్
 నీళ్ళు ..... యేర్; జల్
 నీళ్ళు కాచే కుండ ..... పాంత
 నీవు ..... నిమ్; నిమ్మె
 నుంచి ..... నల్
 నుజు నుజు అవడం ... నుజైమాతెకె
 నుదురు ..... కప్పర్
 నునుపు చేయడము ... నుయ్యల్
కియ్యల్

నున్నటి ..... చోప్పల్
 నుయ్యి ..... కుహి
 నురుగు ..... పేన్
 నులిమివెయ్యి ..... ఆటి పా-
 నువ్వుల పొడి ..... యెంజర్
 నువ్వులు ..... నుంగ్
 నూనె ..... నియ్
 నూరు ..... నూర్
 నూరుట ..... వాటి కి-
 నూలు ..... నూల్
 నృత్య దేవత పేరు ..... కోడల్ పేన్
 నృత్య బృందము ..... డండరి
 నృత్య వాయిద్య వస్తువు ..... వెట్టె
 నృత్యం ..... యేండ్-; డెమ్మ
 నృత్యం చేద్దాం ..... యేండ్కట్
 నృత్యం చేసే వాడు ..... దిక్కియల్
 నృత్యము ..... డెమ్మ
 నెట్ ..... జార్
 నెట్టడం ..... డర్లి కి-
 నెమరు వేయడం ..... రొహ్కా-
 నెమలి ..... మల్
 నెమలి టోపీ ..... గునడి టోపి
 నెమ్మదిగా ..... చబుక్కె; బుజుక్కె
 నెమ్మదిగా మాట్లాడడం ... నెహార్
వడ్కవల్

నెల ..... మహ్నా
 నెల తప్పింది ..... మహ్నా తప్ప
 నెలసరి ..... లంగ్ ఆయ్యల్
 నేను ..... నన్న
 నేరము ..... గల్లి
 నేరుగా ..... సిద
 నేర్చుకో ..... కరి-

నేర్చుకోవడము ..... కరివల్
 నేల ..... బొమ్మ మెలివల్
 నైలాన్ ..... నెయ్యెన్
 నైవేద్యము ..... నివోద్
 నైవేద్యము అర్పించడం
 ..... విదుర్క-
 నొక్కు ..... అద్మ
 నొప్పి ..... నోయ్యల్
 నొప్పి కలగడం ..... నోయ్యల్
 నొప్పి చెయ్యి ..... నోయున

నొప్పించుట .... నోయు సీయ్యల్
 నొప్పించే ..... నోయుస్వల్
 నొప్పితో వంగుట ..... నోయ్యడె
వరివల్
 నోటి మాట ..... తొడ్డగొట్టి
 నోటి లోపల చప్పరించడం.. చప్పికి-
 నోటి లోపల నములుట నోరు
 ..... ముమ్మ ముమ్మ
 నోరు ..... తొడ్డి
 నోరు తెరుచుట ... డక్కె కియ్యల్

నొకా దళం ..... రూక దలం
 న్యాయ ..... నియత్నె
 న్యాయ చెప్పు ..... రీతివెహా
 న్యాయ రీతి ..... నియవ ప్రకర్
 న్యాయ వైరమైన
 ..... నియ్యతున్ బద్ది
 న్యాయం ..... నియవ; కానున్
 న్యాయంగా ..... నియవ్త
 న్యాయపర ..... నియవ్త
 న్యాయవాది ..... వకిలు

ప

పంకా గాలి ..... పంక వడి
 పంచ ..... పంచ
 పంచదార ..... సాకుర్
 పంచాంగం ..... జింత్రి
 పంచుకోవడం ..... తూన్-
 పంచ్ ..... పంచ్
 పంట ..... మాల్
 పంట పండించడం ..... పంట
పండుస్వల్
 పంటలను మునిగించుట
 ..... పంటతున్ ముడుస్త
 పండబెట్టుట ..... మిండాన్-
 పండలేదు ..... పండ్యకి
 పండింది ..... పండ
 పండిన ..... పండ
 పండు ..... పండ-
 పండుకొని ..... పట్ని
 పండుకో ..... మీండ్-
 పండుగ ..... సన్; సడ
 పండుగపేరు ..... ఆకడి;
ఆకడి (మహ్న)
 పండును ..... పడ్
 పండుముసలి .. పండి మాయ్నల్
 పండ్రతో కొరుకు
 ..... పల్కెనె కాత్రి-కి-
 పంతొమ్మిది ..... పద పీట్
 పంది ..... పద్ది
 పందికొక్కు ..... గూసి
 పందిరి ..... మందోల; మండ

పంపడం ..... రొహ్వల్
 పంపి వెయ్యి ..... సారి కిమ్-
 పంపించారు ..... సార్కితెర్
 పంపించు ..... రొహ్-
 పక్కకు ..... సోకెర; మరుమ్
 పక్కకు చూడు ..... బగ్లత్ సూడ
 పక్క కట్టడం ..... కిష్ట
 పగ ..... కొంటె; పగ
 పగ పట్టడం ..... డావ్ పోస్వల్
 పగటి పూట ..... దుపరి
 పగటి వెలుతురు ... పియడ వేడ్చి
 పగలంతా ..... పియల్ పోడ్
 పగలు ..... పియల్
 పగలు పూట ..... కడ్ వేడ్చి
 పగిలింది ..... వోర్-
 పగిలిన ..... వోర్త
 పగుల గొట్టు ..... వోహ
 పగ్గము ..... కాస్త
 పగ్గము తాడు ..... సడ
 పచ్చ ఈగ ..... కచ్చి పీసి
 పచ్చగా ..... హిర్వల్
 పచ్చడి ..... రాయ్
 పచ్చబొట్టు ..... సింగర్; నిజర్
 పచ్చి అబద్ధాల కోరు
 ..... పాంచాటియల్
 పచ్చిక కారుడు .... హిర్వల్ జాడి
 పచ్చిది ..... పహ్న
 పట పట అనుకుంట విరుగుట
 ..... పటపట ఇంజెర్ ఉరుంగ్

పటం ..... పటం
 పటేలు ..... పాట్లల్
 పటేలు భార్య ..... పాట్లె
 పట్టి ..... టేప్
 పట్టింది ..... పియ్
 పట్టిక తయారు చేయడం
 ..... డబ్బంగ్ వాట
 పట్టు ... కోస్ల (పుడి); పి-; పియ్య
 పట్టు విడువ కుండ ... జిద్ పిమ్-
 పట్టుకొని ఉండు ..... పియ్మన్
 పట్టుదల వ్యక్తి ..... జిగుట్
 పట్టుదలతో ..... జిద్నె కామ్
 పట్టుపురుగు ..... కోస్ల పుడి
 పట్టుబట్టు ..... పీచపియ
 పట్నం ..... నగుర్
 పడ వేసిన ..... పేకి కీత
 పడగ ..... పడె
 పడగొట్టు ..... అరుసిమ్
 పడమర ..... పొరయింగ్
 పడవ ..... రూక
 పడి పోయింది ..... అర్త
 పడి పోవడం ..... అర్-
 పడు ..... అర
 పడుట ..... అరంత
 పత్తి ..... కాపున్
 పత్తి కట్టె ..... పరటి
 పత్రిక ..... కాగుత్
 పథ్యం ..... పత్తెం
 పదకొండు ..... అక్ర; పద ఉంది

పదమూడు ..పద మూడో; ముద్ద
 పదవి ..... గాది
 పదహారు .. సోడ; పద సారుంగ్;
సోల
 పది ..... పద; దహ
 పది కిలోలు ..... మడ్
 పది లక్షలు ..... పరెవయ్కి
 పది వేలు ..... పరెవయ్
 పదిహేడు ..... పద యేడుంగ్
 పదిహేను ..... పద సియుంగ్
 పదిహేను రోజులు
 ..... పంద్ర దియంగ్
 పదునాలుగు ..... పద నాలుంగ్
 పదును చెయ్ ..... దార్ కీమ్
 పదునుపెట్టు ..... మెసి-
 పదునొచ్చింది ..... ఉబ్బిపాత
 పద్దతి ..... ఆచారం
 పద్దెనిమిది ..... పద ఆవ్
 పద్యం ..... పాటంగ్
 పద్యభాగం ..... పాటన జాండ్
 పని ..... కామ్; దంద; జర్గిత
 పని చేయనివ్వు ..... కియసీమ్
 పని దినం ..... కామ్న దివొన్
 పని దొంగ... కామ్ కల్లె; చుక్కియల్
 పని పాడు చేసేవాడు .....
కామ్ బుడెస్తాల్
 పని ముట్టు ..... వీసార
 పనికి రాని రకంగా
 ..... కామ్ నియ్యక్కె
 పనికిరానివాడు . పొన్ గాయిటల్
 పనిని పూర్తి చేయడం ..... కామున్
మహ్యూల్
 పనిలో ఉండు ..... కామ్న గ మన్
 పన్ను ..... పల్
 పన్నెండు ..... బార; పరెండ
 పప్పు ..... డారి
 పరంపర ..... వాతద్
 పరకాలు ..... గారంగ్
 పరవశత ..... మేందొదె వాత
 పరికి (చెట్టు) ..... పొర్కె (మర్త)
 పరిచయం ..... వొడ్కి
 పరిచయం చేయుట ..... పూసి కీ-
 పరిపక్వమైన ..... గాదుల్ వాత

పరిమిత కాలం ..... కమ్మివేర్
 పరివర్తన ..... వాగున్న
 పరివర్తన లేదు ..... వాగ్ నెల్లె
 పరీక్ష ..... పరిక్క
 పరుగు పెడుతుంది ..... విత్-
 పరువు ..... లేవ్
 పరువు ..... ఇజ్జత్
 పర్యటన ..... వెలితె
 పర్యవేక్షించు ..... చకిన్ కియ్యల్
 పర్సు ..... పర్సు
 పలక ..... పాటి
 పలచని ..... పాతుర్
 పలిగింది ..... వోహ్
 పలిగిన రాగము ..... సర్తలెంగ్
 పలుగు ..... కూస; పాన్
 పలుచని ..... తొడల్
 పల్చని ..... పత్తొ
 పల్లీ ..... మిడుంగ్-
 పల్లం ..... సపయ్
 పల్లకి ..... పాల్కి
 పల్లవి ..... కడి
 పల్లికాయ ..... బుయ్ సేజ
 పల్లెం ..... దడియ
 పల్లెటూరు ..... కేడ నార్
 పళ్ళెం ..... దెడె
 పవిత్రంగా ..... పవిత్ర
 పవిత్రత ..... సుదుడ్డ; పవిత్ర
 పవిత్రమైన ..... సుదుడ్ కియ్యల్
 పశ్చిమ దిక్కు వాడు
 ..... పొరెయ్యెర్
 పసికందు ..... పాపల్
 పసిపిక్ మహా సముద్రం ... పసిపిక్
మహా సముద్ర;
 పసుపు ..... కమ్మ; బోడల్
 పసుపు చీర ..... కమ్మ-కప్పి
 పసుపు దంతములు ..... బోడలిక్
పల్కె
 పసుపు బియ్యం ..... అక్కెదంగ్
 పసుపు రంగు ..... బోడల్ రంగ్-
 పసుపు రాసి ..... ఉటేడ డాగ్
 పాక ..... పాక
 పాకడము ..... బేంగ్వల్; నొడ్కె-
 పాకము ..... పాకం

పాకుట ..... బేంగ్-
 పాట ..... పాట
 పాట అయిపోయింది
 ..... పాట మార్త
 పాట నింపడము ... పాట నిహ్యల్
 పాట పాడుతుంది ... పాట వారంత
 పాటల సోకు ..... పాటన సోక్
 పాటించడం ..... నేకి కీమ్
 పాటు (2వ పెండ్లి) ..... పాట్
 పాఠము/అక్షరాలు ..... దడ
 పాఠ్యాంశాలు ..... పాటల్క
 పాడు ..... కరబ్; యెర్తం
 పాడు చెయ్యి ..... కరబ్ కీమ్
 పాడు బొడ్డిది ..... సింగల్ బోండె
 పాడుట ..... వార్-
 పాతబడ్డ ..... పడిజదాల్
 పాతాళం ..... పాతడ్
 పాతిపెట్టు ..... మిస్వల్
 పాదం ..... దాపి
 పానీయం ..... పాన్కం
 పాన్ గోబె ..... పాన్ గోబె
 పాప ..... బుచ్చి
 పాపడ ..... బాజీ
 పాపము ..... పాప్
 పాపి ..... పాపెస్తల్
 పాపుట ..... పెయూన్-
 పాము ..... తరన్;
 పాము కుట్టినది ..... వేలి ఊమ్వల్
 పాము కుట్టుట ..... వేలి ఇట్ట
 పార ..... కోర; పావ్
 పార వెయ్యి ..... వాడ్ సీమ్
 పారిపో ..... విచ్చిసా
 పారుట
 ..... పోంగ్వల్; పొహ్రా మాంత
 పారుతుంది ..... పోజంత
 పార్లమెంటు మెంబర్
 ..... పార్లమెంట్ నార్
 పాలకుడు ..... రాజల్
 పాలపిట్ట ..... టవ్వె (పిట్ట)
 పాలిస్టర్ ..... పాలిస్టర్
 పాలు గ్రంథి ..... వొహా
 పాలు తియ్యడము ... పాల్ పీర్-
 పాలు పెరిగినాయి .... వొహా కీత

పాల్గొనుట ..... హజ్రీ ఆయ్యల్
 పావు ..... సవ్వ
 పావురము ..... పారెవ (పిట్టె)
 పాసి పోవడము ..... సవ్వ
 పాసెంకాయ ..... బిపాట
 పిండం ..... పిండ; పిండం
 పిండడము ..... పీర్-
 పిండప్రదానం చేయుట ..... తూమ్
సియ్యల్
 పిండి ..... పిండి
 పిండి కల్పుట ..... పిస్క-
 పిండి పట్టడం ..... నోర్వల్
 పిండి మరలో ..... గిర్ని
 పిండి (పౌడర్) ..... బుక్కి
 పిండు ..... పీర
 పిండుట ..... పీర్వల్
 పిందె ..... చీచె
 పిచికారీ ..... పోర్ని
 పిచ్చి పట్టడం .. పిసంగ్ పియ్యల్
 పిచ్చి పిచ్చిగా ..... పిసపిస
 పిచ్చికుక్క ..... యెర్రినెయ్
 పిచ్చితనము ..... పిసంగ్
 పిచ్చుక ..... కొట్క (పిట్టె)
 పిచ్చోడు ..... పినెటల్
 పిట్టల కాపు ..... పిట్టెంగ్ కేప్వల్
 పిట్టల గుంపు ..... పిట్టెన కర్ప
 పిట్టె ..... పిట్టె
 పిట్టె గూడు ..... గూడ
 పిట్టె పేరు ..... కప్పె (పిట్టె); చొర్
చొర్ (పిట్టె); చాచ్
గోయిందల్ (పిట్టె)
 పిట్టెలు ..... పిట్టె-పురడ్
 పిట్ట ..... చూన్
 పిట్న ..... జట్కబేమరి
 పిడక ..... గోమెర; టొవ్రి
 పిడికిలి ..... ముట్టి
 పిడుగు ..... తీజ్ బీజ్; పిడ్గ్
 పిత్తడం ..... పిహ్కా-
 పిప్పి పన్ను ..... పుడ్ పల్క
 పియ్య ..... పింగ్క
 పిరికి ..... వెరివల్; వెర్రె
 పిరికితనము ..... పిరిక్కల్
 పిరికివాడు ..... వెర్రె కొండల్

పిరుదు ..... కూల
 పిలవడము ..... హక్కియ్యల్
 పిలిపించు ..... కేయ్యల్
 పిలుపు ..... కేయ్-
 పిలుపు ఇచ్చెవాడు ..... ఆవరి
 పిలువడం ..... కేయ్యల్
 పిల్ల ..... పిల్ల; పోరి
 పిల్లల బడి ..... పేకుర సాడ
 పిల్లల సమూహము .....
కాండిర మంద
 పిల్లలు గల పురుగు .. తల్లర్ పుడి
 పిల్లలు పుట్టడం ..... కాండిర్ పుట్వల్
 పిల్లలు పుట్టని వారు .. ముంజాలిర్
 పిల్లవాడు ..... పోరల్; కాండి
 పిల్లి ..... వెర్కడ్
 పిసుకుట ..... ముర్గుడి కీ-
 పిస్తోలు సంచి ..... పిస్తోల్ చంచి
 పీ ..... పీజ్
 పీక ..... సీన్రి
 పీకడం ..... తెర్వల్
 పీకు ..... తెర్-
 పీచు ..... పీచి
 పీట ..... కుతుల్
 పీతాంబర్ ..... కుప్పర్
 పీనుగు ..... చెత్; కూర్
 పీర్ల పండగ నృత్యం ..... డోల
యెంద్యల్
 పీల్చుకోవడం ..... ఊత్వల్
 పీల్చుట ..... ఊత్-
 పుండు ..... పున్
 పుక్కిలించుట ..... గుర్ల కియ్యల్
 పుక్యం ..... పుకొట్
 పుగ్గ ..... బుగ్గ
 పుచ్చు కామ ..... కర్పుజ
 పుచ్చి పోయిన పండ్లు ..... డోబ్రలిక్
పల్క
 పుచ్చిపోవుట ..... పుడిత
 పుచ్చు పన్ను ..... పుడ్ పల్
 పుటుక్కున విరగడం ..... కిటున్నె
ఉరుంగ్
 పుట్ట ..... పుత్తి
 పుట్ట గొడుగు ..... గుహ్

పుట్టగొడుగులు ..... గుహ్కా
 పుట్టలో ..... పుత్తితగ
 పుట్టించి ..... పుట్టసి
 పుట్టంటి ..... నెడ్డి
 పుట్టిన ఊరు ..... పుట్టనార్
 పుట్టుక ..... జన్మ
 పుట్టుట ..... పుట్ట
 పుట్టుమచ్చ ..... పుట్ మచ్చ
 పుట్నాలు ..... ముర్రెంగ్
 పుణ్యాత్ముడు ..... పున్నెవంతల్
 పునరావృత్తి ..... మర్లపుట్వల్
 పునరుత్పత్తి ..... మర్లజన్మ
 పునర్జన్మ ..... సాసి నెండ్రొర్;
పూనజల్మ
 పునర్వివాహం ..... పాట్
 పునాది ..... బునది
 పురాతన ..... పడన
 పురాతన వస్తువు ..... తొత్త బాసన్
 పురిటి నొప్పులు ..... కూయ్ సజ్
నోతజ్
 పురుగు ..... పుడి; గొర్ (పుడి)
 పురుగుల గుంపు ..... పుడ్కెన కుప్ప
 పురుగులు ..... పుడ్కె
 పురుగులు పట్టిన తినడం ..... పుడితంగ్ తిన్వల్
 పురుడు అన్నం ఆరగింపు .. మొట్
సబ్బ
 పురుడు పుట్టిన రోజు వేడుక ..... పాబ్బి
 పులకించుట ..... పుచుక్కె
 పులి ... కడ్యల్; బుర్కల్; డువల్
 పులి గుహ ..... డువల్ బుయరి
 పులి చర్మం ..... డువల్ తోల్
 పులి మీసం ..... వాగటి
 పులిపిరి ..... మొర్రొ
 పులుపు ..... సవిత్; సావితె
 పులుసు ..... నిత్త జొమ్మొ
 పులొరి కామ ..... కెంజ్క
 పుల్ల ..... కాడి
 పుల్లగా ..... ఆముట్
 పుల్లటి ..... పుల్లల్

పుల్లని ద్రాక్ష పండు ..... నవ్విత
 అంగుర్ పండి
 పువ్వు ..... పుంగర్; పుజక్
 పువ్వుల తోట ..... పుజక్కువాడి
 పువ్వులు ..... పుజర్
 పుష్యం ..... పూన్ (మహ్న)
 పుస్తకం ..... పుస్తక్
 పుస్తెలాంటిది ..... తాడి
 పూకు ..... పుడ్డె
 పూజ ..... పూజ
 పూజ పాట ..... బజన్ పాట
 పూజ బియ్యం ..... సేస
 పూజ చేయు ..... పూజ కియ్యల్
 పూజరి ..... బుంకల్
 పూజారి ..... దేవరి; కటాడల్
 పూట ..... పూట
 పూతకు వచ్చింది ..... బార్ వాత
 పూతకు వచ్చింది. .... కాపె
 పూనకం ..... జోలె మా-
 పూయడం ..... సోక్యల్
 పూయుట ..... పోయంత
 పూర్ణిమ ..... పునక్
 పూర్తి ..... సమ్మె
 పూర్తి అయ్యింది ..... ఆసి వీడ్డ
 పూర్తి ప్రపంచం ..... సమ్మె జగ్
 పూర్తిగా ..... చచ్చాల; చిర్కనె
 పూర్తిగా ఎండి పోయింది
 ..... కిడమొడ
 పూర్తిగా కోయడం ..... కర్కనె
 పూర్తిగా నిండిన కంకి ..... నిడ్డుర్
 పూర్తిచేసి ..... మహ్న
 పూర్వ పదాలు .. తొత్తజ్ గొస్టింగ్
 పూర్వం ..... అన్సె; తొల్లె
 పూర్వపు వలే ..... తొత్ వేన్-
 పూర్వము ..... తొల్లె-జమనతె
 పూర్వము జరిగింది ..... తొల్లె గడ
మాత
 పూర్వముది ..... తొత్త
 పూర్వీకులు ..... తాదొ బాబల్
 పూల కుండి ..... కుండి
 పూల గోబే ..... పుజర్ గోబె
 పూస్తుంది ..... పోయ్-
 పెంకు ..... తోక్రె; పిడ్క

పెంచడం ..... సోసి కీ-
 పెంచడము ..... రాకి కీ-
 పెంచు ..... బడే మా-; బడి కిసి
 పెంచుకో ..... బడి కీ-; పోసి కీ-
 పెండ ..... నడపి
 పెండ పురుగు ..... నడపి పుడి
 పెండ్రం ..... వెల్లెయి
 పెండ్రం కోల్పోవడం ..... రాండ్యల్
 పెండ్రె ..... మర్మి
 పెండ్రె కూతురు ..... లాడి; నొల్లి
 పెండ్రెలో వరుడు పారి బట్టలు
 ఇస్తాడు ..... పారి బొడ్డింగ్
 పెంపకం ..... పత్పార్
 పెంపుడు గొర్రె ..... నార్ గొర్రె
 పెంపొందించు ..... బడికిమ్
 పెట్టడం ..... దొన్-; ఉహ్వల్
 పెట్టి, వీణ, గిటర్ ..... పేటి
 పెట్టు ..... సోక
 పెట్టుకోవడము ..... లావి కీ-
 పెట్టుబడి ..... కర్ప దొస్వల్
 పెట్టె ..... డబ్బ; సందొక
 పెట్టోలు ..... పెట్టోల్
 పెదవి ..... సిల్లి
 పెదవులు ..... సిల్లింగ్
 పెద్ద ..... డగుర్; పెర్న
 పెద్ద కడవ ..... కాంగ్
 పెద్ద కర్ర ..... పెర్న కట్టె
 పెద్ద కుండ ..... సోర
 పెద్ద కుండలో ..... సోరతగ
 పెద్ద గంప ..... హార
 పెద్ద గాలి ..... డగుర్ వడి
 పెద్ద గొర్రె ..... డాడియల్ గొర్రె
 పెద్ద గ్రద్ద ..... రాయల్ (పిట్టె)
 పెద్ద తరాజు ..... పాస్తి
 పెద్ద తేనె ..... పెర బొక్కి
 పెద్ద దేవుడు ..... పెర్న పేన్
 పెద్ద దేవుని దగ్గర చనిపోయిన వారి
 పూజలు చేస్తారు ..... తూమ్
 పెద్ద నాన్న ..... పేపి
 పెద్ద పందిరి ..... టాట్రల్ మండ
 పెద్ద పల్లెము ..... పరత్
 పెద్ద పులి ..... డువల్
 పెద్ద పెదవి ..... తొటొక్ సిల్లి

పెద్ద ప్రేగు ..... పెర్న పొద్దుర్
 పెద్ద బండ ..... కొజల్ బండ
 పెద్ద బర్చె ..... నిలుబార్చి
 పెద్ద మడుగు ..... డోహా
 పెద్ద మీసాలు ... కొరలిక్ మీసెక్
 పెద్ద రాగము ..... పెర్న లేజ్
 పెద్ద వేళ్ళు ..... పెర్న బొట్ట
 పెద్దది ..... డగుక్
 పెద్దమ్మ ..... పేరి
 పెద్దత్తున ..... బయ్ డగుర్
 పెద్ద జెర్రి ..... కోడతిరుడి (పుడి)
 పెనం ..... తావ
 పెనము ..... తావి
 పెనిమిటి మూడు పెళ్లాలు ... నవతి
మూండ్
 పెనిమిటి రెండు పెళ్లలు ..... నవతి
రండ్
 పెన్నిల్ ..... కట్టె పొంటిన్; పెన్నిల్
 పెరడు ..... వేడ
 పెరిగి ..... బడేమాత
 పెరుగు ..... దహి
 పెళ్ళగించు ..... డేప్ల తెండ్యల్
 పెళ్ళికాని పిల్ల ..... కోరోపేడి
 పెళ్ళికాని పిల్లవాడు ... కోరోకాండి
 పెళ్ళికూతురు చేసే రోజు ..... కాజె
 పెళ్ళికోడుకు ..... లాడల్
 పెళ్ళిచూపులకు చేసే రొట్టెలు
 ..... సగున్ సారింగ్
 పెళ్ళిరోజు ... లగ్గిన దివొస్; మర్మిన
 దివొస్; అక్కెదన దివొస్
 పెళ్ళిలు ..... మర్మింగ్
 పెళ్ళిలు చేసే చోటు ..... గోవుర్ దన్
 గోటం
 పెళ్ళి కూతురు ..... నొల్లి
 పెళ్ళి కొడుకు ..... నొవ్రల్
 పెనర పప్పు ..... పెనెల్ డారి
 పేం చెట్టు ..... పెండ్ర
 పేకాట ..... పత్తంగ్
 పేగు ..... పొద్దుర్
 పేను ..... పుర్కి
 పేరు ..... పొరోల్
 పేర్పడం ..... రమ్మక్ కీ-
 పేలాలు ..... లెహింగ్; పొహింగ్

పేలు ..... కారె (పుర్కి)
 పేలుక ..... గింద
 పేలుడు ..... వోర్త
 పేలుడు ధ్వని ..... వొరైకె నాంద్
 పేలుచ్చు ..... వొహ
 పైబడటం ..... పొర్తా తర్వల్
 పైవాడు ..... పొర్తా డొర్
 పైకెగురు ..... పొర్తా డెహ్కా
 పైత్యం ..... పయ్తకమ్
 పైన ..... పొర్తా
 పైనపైన ..... పొర్తా పొర్తా
 పైనుండి క్రిందికి ... పోరోడల్ బూడ్
 పైపు ..... గొట్ట
 పైన ..... కొత్త
 పైనలు ..... పయ్సంగ్
 పొంగింది ..... ఊస్త; ఊస్-
 పొంగుట ..... పొంగ్వల్
 పొందాడు ..... యేత్ తొర్
 పొక్కు ..... పోడ్
 పొక్కులు ..... గోగ్ల; పోడ్క
 పొగ ..... పోయ
 పొగ గాలి ..... పోయ వడి
 పొగ మంచు
 ... దవ్ ఆర్వల్; పోయ మచ్;
దువర్
 పొగ మబ్బు ..... పోయ హాబర్
 పొగడడం ..... హాబ్రై మాయ్వల్;
వని కీసి; బొంక్వల్
 పొగరు బోతు ..... మగ్రియల్
 పొగరుబోతు ..... నక్రెంగ్ వాలె
 పొగాకు ..... తమ్ముక్ ఆకి
 పొట్టి ..... టుగ్రి; టుప్పి
 పొట్టి వ్యక్తి ..... కూర సాని
 పొట్టిగా ..... లాండి
 పొట్టు ..... పొట్
 పొట్లం ..... పుడ
 పొడవాటి జుట్టు గలవాడు
 ..... జాడ్కల్
 పొడవాటి దవడ ..... లామ్ టాడ్వ
 పొడి పొడి చెయ్యడం ..... విక్రికీ-
 పొడిచింది ..... కొహ్కా-
 పొడుగైనది ..... లామ్ వాలె
 పొడుగ్గా చేయు ..... లామ్ కీమ్

పొడుపు కథ ..... పెందొ
 పొడుపు ..... లంబొ
 పొడుపు పొడుపుగా ..... లహ్కా
లహ్కా
 పొత్తి కడుపు ..... దాద్ర
 పొద ..... పొదెల
 పొదుగు కార ఉద్-; కారవొల్వల్
 పొదుపు ..... నెరుస్వల్
 పొమ్ము ..... సాడియ
 పొయ్యి ... సొద్దెల్; వడియ; వాట
 పొర ..... పాపుడ్
 పొరపాటు ..... కియ్యకెన్
 పొర్క ..... పొదెల
 పొలము ..... పొలం
 పొలిమేర ..... నివ
 పొలుసు ... ఉక్క; నపక్ (నపోక);
హుక్క
 పో.. ..... సొన్
 పోగొట్టుకోవడం .... దబ్బి కియ్యల్
 పోచమ్మ దేవత ..... అవ్వల్
 పోటీ ..... పోటి
 పోటో ..... పూటు
 పోట్లాట ఆపండి .... జగ్గ ఆపుసట్
 పోతున్నాడు ..... దాంతొర్
 పోద్దాంపద ..... దాకట్ ద
 పోయింది ..... సాడి-
 పోరాడడం ..... లడెయ్
 పోలిన ..... వేన్న
 పోలీస్ ..... పోలీస్
 పోల్సు ..... తాన్ మొడి
 పోవద్దు ..... సాన్మ
 పోసి ..... వాట్సి
 పోస్టర్లు ..... బొమ్మంగ్
 ప్యాకేజి ..... పాకిట్
 ప్యాలాలు చెయ్యడం ..... పిడ్-
 ప్రకృతి ..... మర్రమెట్ట
 ప్రక్కకు ..... వొర్కె
 ప్రచారం ..... ప్రచర్
 ప్రజలు ... జన్క; మాంది; లోకుర్
 ప్రజాస్వామ్య పార్టీ ... పర్జత పార్టీ
 ప్రతి ..... హర్
 ప్రతి చెట్టు ..... దూది (మర్ర)
 ప్రతి ధ్వని వస్తుంది ..... రోంజంత

ప్రతి రోజు ..... రోజినయ్
 ప్రతి సంవత్సరము ..... సాలి
 ప్రతిదినం ..... రోజి
 ప్రతిధ్వని ..... నాహో పా-
 ప్రత్యుత్తరం చెప్పు .... పర్మన్ వెహ
 ప్రత్యేకంగా ..... పట్ పియ్యి
 ప్రత్యేకించి ..... పత్తెకమ్
 ప్రదర్శన ..... తొహ్-
 ప్రధాన్ (కులంపేరు) ..... పటడి
 ప్రపంచం ..... దునియ; జగ్;
జగ్గునియ
 ప్రపంచం కింద ... దునియత్ బూడ్
 ప్రబోధనం ..... ఉపదేన్
 ప్రమాణం చెయ్యి ..... బాక సీమ్
 ప్రమాణము కప్పుట .. గీర తెండ్యల్
 ప్రమాద రహిత
 ..... నొముర్ అయ్యక్
 ప్రమాదం ..... గండం
 ప్రయత్నం ..... జికర్; కోసిద్
 ప్రయత్నంచేయి ..... తన్ లాడ
 ప్రయత్నము చేయుట... కోసిన్ కీ-
 ప్రయోగించు ..... ప్రయోగ్ కీ-
 ప్రవర్తన ..... చాల్
 ప్రవాహం ..... పార్వల్
 ప్రవాహము ..... దార
 ప్రవేశం ..... నేంగ్వల్
 ప్రశంస ..... మెచ్చల్
 ప్రశ్న ..... సవల్
 ప్రసంగించుట ..... వడ్కెవల్
 ప్రసవం ..... ప్రసుద్ ఆత
 ప్రసవించదు ..... ఉగెమాయో
 ప్రస్తుతం ..... ఇస్కెడ
 ప్రాంతాల పేర్లు ..... ములుక్నంగ్
పొరోల్క
 ప్రాంతీయ ..... దుస్రా జాగ
 ప్రాచీన ..... పడన
 ప్రాచీన యుగము ..... పడన పిడి
 ప్రాణం ..... పరన్
 ప్రాణం పోయింది ..... జివ సొత్త.
 ప్రాణము కొరకు ..... జివత్ సాటి
 ప్రాణముతో ..... జితొకె
 ప్రాణములు ..... జివంగ్
 ప్రాథమిక ..... మొదొల్

ప్రాధేయ పడు ..... బతిమిలాడు
 ప్రారంభించు ..... సురుకీ-
 ప్రార్థన ..... ప్రార్థన
 ప్రియంగా ..... లాడ్ను
 ప్రేగులు .... జమ్మి పొద్దుక్; పొద్దుక్

ప్రేమ ..... మయ్య; గోడితె
 ప్రేమ చూపడం .... లాడ్ కియ్యల్
 ప్రేమగా
 ..... లాడ్నె; గోడ గోడి; లాడి
 గోడితే మన్యల్

ప్రేమించుట ..... లాడ్ కియ్యల్
 ప్రార్థన ..... సక్ర; సక్రెడ
 ప్రోత్సహించడం ..... చడికీ-
 ప్లటు ..... దెడియ

ఫ

ఫలం .....పండి

ఫిర్యాదు...దర్కన్ సియ్యల్; పిరది

ఫిర్యాదు చేయు ..... పిరద్ కీమ్

బ

బంక ..... నెవ్వెర్
 బంకమట్టి ..... చీకివాత తోడి
 బంగారం ..... సోనె
 బంగారం కోసం తవ్వడం... సోనెత్
సాటి తాడ్వల్
 బంగారపు పట్టి ..... చీతకి
 బంగారపు ముద్ద ..... సోనెత ముద్ద
 బంగారా దుంపలు . ఆలు గడ్డంగ్
 బంగ్లా ..... మాడి
 బంజారా ..... లమ్బల్
 బంజారా బీడు ..... పడిద్
 బండ ..... బండ
 బండి చక్రం తల ..... గారె తల్ల
 బండి చాట ..... సాట
 బంతి ..... విస్వల్; చెండు; పాతి
 బంతి పువ్వు ..... ముగ్రిపుజర్
 బందువులు .. దాయ్ బయ్; వెర్తల్
 బంబు ..... టాకి
 బకెట్టు ..... పొస్త్రా
 బటాని ..... వట్టెడ
 బట్ట ..... కప్పి
 బట్టతల గల వారు ..... టాల్యూల్
 బట్టతలగల ..... బోడి
 బట్టలు ..... పాజుడ్
 బట్టలు కుట్టేవాడు
 ..... కప్పింగ్ కొట్వల్
 బట్టలు లేకుండా ..... బోకె
 బట్టలు లేకుండా ఉన్నవాడు
 ..... కుడెకె బసల్

బట్వాడా ..... బట్వడ
 బట్వాడా చెయ్యి ..... తూన్-
 బడి ..... సాడ
 బడిపేరు ..... సాడత పొకొల్
 బతకడం ..... పిస్వల్
 బతికాడు ..... నేండ్వార్
 బతికించి చూడు .... పిసుసి సూడ
 బతికించు ..... పిసుసీమ్
 బతికింది ..... నేండ్ర
 బతిమి లాడు ..... దయ వోటి
 బతిమిలాడు ..... తన్లాడ
 బతుకు ..... పిసగతి
 బద్ద ..... చీప
 బనియన్ ..... బనిన్
 బయట ..... బీడ
 బయలుదేరు ..... సాన్
 బరువు ..... జడ్; వజన్
 బర్రె ..... హెర్మి
 బర్రె గూణ ..... డుడ్డె
 బర్రె పిల్ల ..... దుడ్డె
 బర్రెపేను ..... హెర్మి పుర్కి
 బర్రె పోతు ..... వగ్గర్
 బర్రె బొక్కు ..... డుడ్డె
 బర్రెల కాపరి .. హెర్మింగ్ బస్కల్
 బర్రెలు మేవేవాడు .... బస్కెయల్
 బల పరుచు ..... సమడ్ కీమ్
 బలం ..... తాకద్
 బలంగా ..... జొర్దర్
 బలపం ..... లిక్కన్

బలము ..... జోర్
 బలమైన ..... మజ్బుత్; తగ్గియల్;
బలం వాలె
 బలవంత పెట్టు ..... తక్లిబ్ కీమ్
 బలవంతంగా ..... బల్మిత్క
 బలవంతమైన ..... జబర్ వాలె
 బలాత్కారం
 ..... జల్మ కీతొర్; జబర్ దస్తి
 బలి ఇవ్వు ..... సుజర సీమ్
 బలి ఈయడం ..... సుజరంగ్
 బలీయమైన ..... తాకత్ మత్త
 బల్ల ..... టేబల్; ఇస్టుల్; బేంచి
 బల్లి ..... కుదుర్ డొక్కె
 బల్లెము ..... గొర్క
 బస్తాలలో ..... పోతెనగ
 బస్సు ..... బన్
 బహిష్టు ..... బస్త్రా; లంగ్
 బహుమానం ..... ఇసమ్
 బాంబుతోపేల్చడం ఊడి కియ్యల్
 బాకీ ..... ఊదర్
 బాగా తెలిసిన ..... వెల్లె కరెమాత
 బాగా దాహం వేసిన
 ..... గిట్కెమాతొర్
 బాగు పర్చుట ... పొతం కియ్యల్
 బాగుపడు ..... సుద్దెమాయ్యల్
 బాగుపడ్డాడు ..... చంచె మాతొర్
 బాగుపరుచు ..... సాప్ కీ-
 బాజా బజంత్రిలు .. డోల్ వాజంగ్;
వాజా గాజ; డోల్ పేప్పెంగ్

బాటసారి ..... సరి తాక్-
 బాణము ..... బాన్; గుంతి కోల
 బాతు ..... బదక
 బాదగా ..... నారజ్
 బాధ్యత ..... జమ్మ
 బాధ్యత గల ..... జమ్మెదర్
 బాధ్యున్ని చేయ్యి .. జమ్మత్ కీమ్
 బార్లి ..... జవ్ గోహ్కా
 బావ ..... బాటా
 బావి ..... కుహి
 బాహువు ..... నెట్ట; కాంజ్-
 బాహువుతో ..... నెట్టతె
 బిందువు .... టేమ్; చుక్క; టిమ్క
 బిందె ..... బిందె; గగ్గ
 బిందెలు పెట్టే బల్ల ..... గడంచ
 బిగించు ..... ఆవ్రి కీ-
 బిగ్గరగా ..... జోరై
 బిచ్చం అడిగే వాడు
 ..... బికర్ వాడల్
 బిచ్చగాడు ..... బిచ్చె గాండల్
 బిడ్డకేకలు వెయ్యటం ..... వడున్
 బియ్యము ..... పెరెక్
 బిల్డింగ్ ..... మాడి
 బిల్ల ..... బిల్ల
 బిల్లు ..... బిల్
 బీట ..... వార్ పియ్య
 బీడిలు ..... బీడి
 బీమా ..... జమ ఇర్వల్
 బీము దేవుడు ..... బీమల్
 బీరకాయ ..... టోట్క
 బీరు ..... బిర్
 బుజ్జగించు . నహ్మా కీమ్; తాపి కీమ్

బుజ్జగింపు ..... దబ్ కీమ్
 బుట్ట ..... బుట్టి
 బుడిమీ కాయ ..... తేర్య
 బుడ్డ పట్టడం ..... కర్యదోహ్తా
 బుద్ధిమంతుడు ..... బుద్ధివంతల్
 బుద్ధి ..... బుద్ధి; ఆక్కల్
 బుద్ధితేని ..... బుద్ధి సెల్య
 బుధవారం ..... బుద్ వార్
 బురద ..... డెహ్లా; చిక్ల
 బురుద నీరు ..... డోహ్పాడ్
 బుర్రపిట్ట ..... ఊతి (పిట్టె)
 బుస్సి ..... బూస్
 బూకంపం ..... బొమ్మి మెలివల్
 బూజు ..... బూజ్
 బూజు పట్టిన ..... బూస్కూడ్ పియ్య
 బూజుపట్టింది ..... దూస పియ్య
 బూట్లు ..... బూట్క
 బూడిద ..... సీర్
 బూడిద రంగులో ..... తిరై
 బూరుగు (చెట్టు) గుముల్ (మర్ర)
 బూరె ..... పురున్ సారి
 బెంగపెట్టుట ..... జీవ ఆ-
 బెండ కాయలు ..... బేండింగ్
 బెండకాయ ..... బేండి
 బెదిరించింది ..... వెరై పీ
 బెదిరించే ..... వెరున్-
 బెదిరింపు ..... వెరు సియ్యవల్
 బెనకడం ..... మిట్కుస్వల్
 బెనుగుట ..... మిట్కూత
 బెల్లం ..... బేలి
 బేరం చేయడం ..... కొసుర్వల్
 బేరెలు ..... బేరెంగ్; బేరె

బేసన్ ..... టగరి
 బైట ..... బహ్రా
 బొందపెట్టుట ..... మిన్-
 బొందల గడ్డ ..... సరున్
 బొక్క ..... తాడ్-
 బొక్కు ..... దుడ్డె
 బొక్కెన ..... పొహ్రా; బొక్కెన
 బొగ్గు ..... గాడి కోరై
 బొచ్చ ..... బుర్నల్
 బొట్టు ..... బొట్
 బొడ్డు ..... మొడ్
 బొద్దింక ..... జూలర్ (పుడి)
 బొప్పాయి (చెట్టు)
 ..... పొప్పయ్ (మర్ర)
 బొబ్బలు వచ్చుట .. పొకుల్ వాత
 బొమ్మ .... బుజ్జెడ; పోటా; బొమ్మ
 బొమ్మ వర్ణించు ..... బొమ్మతున్
 వర్ణించ
 బొర్రగలవాడు ..... డిబ్బల్;
 డాయిడల్ పెట్టితొర్
 బొండ్లు ..... బొండ్కి
 బొడకాకర ..... కర్ణలి
 బొడి గుండు ..... టక్లియల్
 బొను ..... పింజొర
 బొరింగ్ ..... బొరింగ్
 బొర్ల పడటం .... గవ్ ముడుజ్యల్
 బ్రతికించుట ..... పిసుస్వల్
 బ్రహ్మచారి ..... బర్మచారి
 బ్రా.. ..... బావ్వి
 బ్రాహ్మణుడు ..... బొమ్మల్
 బ్రిచింగ్ పొడి ..... బ్రిచింగ్ పొడర్
 బ్రిడు ..... పత్తి

భ

భక్తి ..... బక్తి
 భక్తుడు ..... బక్తల్
 భగవంతుడు ..... బగవంతల్
 భగ్గుమను ..... బగ్నై పొత్వల్
 భయం ..... వెరై
 భయంతో జీవించడం వెరైతె పిస్వల్

భర్తీ చెయ్యి ..... బర్తీ కీమ్
 భాగం ..... ఈస
 భాద్రపదం . ఆకుర్పొక్ (మహ్నా)
 భారతీయుడు ..... భారత్ నొర్
 భార్య ..... బాయ్యె
 భార్య భర్తలు ..... ఆడ్మాడ్సా

భావన ..... బావ్
 భూగోళ శాస్త్రం ... బూగొల సాస్త్రం
 భూతం ..... బూత్
 భూమి .... దర్రిరి; వాపుర్; బొమ్మి
 భూమిలో వరి ఉంచు సారంగం పేమ్
 భ్రమ ..... బ్రమ

మ

మంగలి ..... డాండ్వి
 మంగలి కత్తి ..... మయ్య
 మంగలోడు ..... మంగలి
 మంగళ వారం ..... మంగుర్ వార్
 మంగళ సూత్రం ..... పుస్తై
 మంచం కోళ్లు ..... టావ
 మంచం త్రాడు ..... నుల్క
 మంచి సబాన్; చొకొట్టు; లుద్దల్
 మంచి ఇల్లు ..... చొకొట్టు రోన్
 మంచి గాలి ..... చొకొట్ వడి
 మంచి నడవడిక ..... వాగెమాయ్
 మంచి బుద్ధి గలవాడు
 ..... సత్ బుద్ధివాలె
 మంచి భావన ..... చొకొట్టు భావన
 మంచి మనస్సు ..... దిల్ దార్
 మంచి మాట ..... చొకొట్టు గొస్తి
 మంచి రోజు ..... చొకొట్టు దివస్
 మంచి వార్త ..... చొకొట్టు కబుర్
 మంచి స్థలము ..... టేక్ జాగ
 మంచిగా ..... సాద్రి; అస్తి
 మంచిగా అతుక్కొవడం . చొకొట్
జోడెమాత
 మంచిగా అనడం ..... మెచ్చొర్
 మంచిగా ఉంది .... చొకొట్ మంత
 మంచిగా కనిపిస్తుంది
 ..... చొకొట్ దిసంత
 మంచిగా చూడటం
 ..... చొకొట్ సూడ్యల్
 మంచిగా లేదు ..... చొకొట్ నెల్లె
 మంచిది ..... చాంగ్గో; సోక్కు
 మంచు ..... మచ్
 మంట ..... తడ్డి
 మంట చెలరేగడం ..... డుండ్యల్
 మంట జాగా ..... ఆక్కి
 మంటతో కూడిన కట్టె ... పీమ్కొడె
 మంటలు లేవడం ..... హోరి
 మండలం ..... మండల్
 మండి ..... మండి బేమరి
 మండించుట ..... పొతున్-

మండు ..... బగబగ
 మండుట ..... పాత్-
 మండుట లేదు ..... నిర్వో
 మండుతున్న బొగ్గు ... జితో కోర్పె
 మంత్రగాడు ..... సోదె
 మంత్రము ..... సోదెంగ్
 మంద ..... కుప్ప; మంద
 మందం ..... రట్
 మందమైన ..... దల్
 మందిరం ..... గుడి
 మందు ..... మత్
 మందు మొక్క ..... ముదెర
 మందుల చీటీ ..... మత్కె న చిట్టి
 మక్క కంకులు ..... మక్కె నెన్కె
 మక్క బూజు ..... బుచ్చి
 మగ నెమలి
 .. కుచ్చల్ మల్; డాండియల్
 మగవరి బీజాలు ..... నేనడంగ్
 మగవాని అంగము ..... చూచొ
 మచ్చ ..... టిప్ప; మచ్చ
 మజ్జిగ ..... కొరొవ్
 మట్టి కట్ట ..... తోడికట్ట
 మట్టి కప్పి ..... తోడి వాట్టి
 మట్టి గోడ ..... గూరె
 మట్టి పల్లెం ..... వేర్ని
 మట్టి వెల్ల ..... డేప్ల
 మట్టి నూనె ..... తోడినియ్
 మడత ..... ముప్ప
 మడత పెట్టటం ..... గడికియ్-
 మడత పెట్టుట .. గడి కీ-; ముడ్డున్
 మడత బెట్టు ..... గడి కీమ్
 మడమ ..... డాక
 మడి ..... వోప
 మడుగు ..... డోహా
 మడుచు ..... మిడుసిమ్
 మణి పూస ..... మడి
 మణికట్టు ..... మన్గట్
 మతి లేని ..... బేవోన్
 మత్స్యకారి ..... బోయే

మత్స్యకారుడు ..... బోయల్
 మదురం ..... కడి
 మద్యవర్తి ..... సుర్ వెర్తల్
 మనది ..... మావ
 మనమరాలు ..... తంగ్ మియడ్
 మనము ..... మరట్
 మనవి ..... మావంగ్; విసతి
 మనశ్శాంతి లేని ..... సాంతి సెల్వ
 మనసుపట్టడం ..... గమ్మెమా-
 మనసులో అనుకో ..... ద్యాన్ కీమ్
 మనస్సు ..... మన్
 మనస్సు తెలుసు కోవడం
 ..... మన్క వెడ్యల్
 మనస్సు పారేసుకున్నవారు
 ..... జీవ వాత్తెర్
 మనస్సు పారేసుకోవడం
 ..... జీవ వితుస్త
 మనస్సు లోని మాట ... మన్ బాగ్
 మనుమడు ..... తంగ్ మరి
 మనుసు నొప్పి ..... మన్ నోత
 మనుసు పెట్టడం ..... దిల్
 మనుసును నొప్పించుట
 ..... మన్ నోయుస్యల్
 మప్పురెల్ ..... మొప్పెర్
 మబ్బు ..... టెప్ప
 మబ్బు నుండి ..... దలినల్
 మబ్బుగా ..... మట్; జడ్; సున్
 మర ..... పిడి కీ-
 మరక ..... డాగ్
 మరకలు ..... డాగుల్క
 మరణించాడు
 ..... సాతొర్; మార్తొర్
 మరణించు ..... సాతొర్
 మరదలు ..... నెర్నెడె
 మరారి ..... మరటి
 మరి చెట్టు ..... వడ్ (మర్)
 మరిచిపో ..... మర్క్
 మరిది ..... నేర్నె డు; మర్నె డు
 మరియు ..... అని; ఉండె

మరుగు దొడ్లు ..... పేల్కె-
 మరుగుపడ్డ ..... పడిద్ ఆర్త
 మరొక ..... ఉందుంది
 మర్దలు ..... మర్నడడ్
 మర్యాద ..... కదర్; మాన్
 మర్యాదతో ..... మర్యద
 మర్వడం ..... మరుంగ్-
 మల విసర్జన అవయవము
 ..... బుద్దెల
 మల విసర్జన చేయుట . పేల్కెవల్
 మలినం చేసి ..... గొష్టామా-
 మలుపు ..... మొడి
 మలుపు తిరుగుట మొడిమల్యల్
 మల్పు ..... మలన్-
 మల్లిమల్లి ..... గడిగడి
 మల్లియిప్పు ..... మర్లసీమ్
 మళ్ళు ..... వోపంగ్
 మసక ..... మస్కె
 మసలుట ..... చులబుల
 మసి ..... కొసా
 మసిదు ..... మసిద్
 మహా దీపం ..... డగర్ దీప్
 మహా సముద్రం ..... పెర్న సముర్
 మాంసం ..... లోర
 మాంసపు ముక్క
 ..... సవిటుక్కె; కాండుమ్
 మాంసము ..... సవి
 మాట ..... గొస్టి
 మాట ఇవ్వడం ... జబన్ సియ్యల్
 మాటకారి ..... డబ్బల్
 మాటలు ..... గొస్టింగ్
 మాటలు చెప్పు ..... కరల్ వెహ
 మాటు ..... మాట్ వొల్యల్
 మాట్లాడటం ..... వడ్కెవల్
 మాట్లాడు ..... వడ్కె-
 మాడ ..... టారొ
 మాడింది ..... మడుత
 మాడిపోవడం ..... కరుత
 మాడుతుంది ..... కర్వంత
 మాతోటి ..... మాతోడొ
 మాత్ర ..... గోలి
 మాదిగ ..... మాద్ది
 మాధ్యమం ..... నడ్డుమ్

మానం లేదు ..... మానం నెల్లె
 మానవుని ..... మాయ్న
 మానసిక స్థితి ..... జీవత్ చొకొట్
 మానిక ..... ప్లాయి
 మానుకో ..... మర్జు
 మాన్పించడం ..... మర్జుస్వల్
 మామ ..... మూర్యల్
 మామ కూతురు
 ..... మూరె మర్నడడ్
 మామయ్య .... మామ; మూర్యల్
 మామిడి పండ్లు ..... మర్క
 మామూలు ..... అచొట్క
 మాయము ..... మాయ
 మాయము అవ్వడం
 ..... మయాడ్ ఆ-
 మాయాజాలం ..... మయడ్
 మారకం ..... బద్ది
 మారటం ..... మారివల్
 మారింది ..... బద్దెమా-
 మారు ..... మరియ
 మారేడు చెట్టు ..... మహ్కా-
 మారేడు (చెట్టు) మహ్కా (మర్త)
 మార్కులు వెయ్యి
 ..... మార్కుల్కె వాట
 మార్గంలో చూడడం
 ..... సర్దె సూడ్యల్
 మార్గమధ్యన ..... నడ్డుమ్ సరి-
 మార్గము ..... సరి
 మార్గాలు దాటడం
 ..... సరింగ్ అవ్వల్
 మార్పు ..... మారుస
 మార్పు ..... బద్ది కీ-; మార్య
 మాసి పోయింది ..... మాక్కెమా-
 మింగు ..... మిజ
 మింగుట ..... మింగ్-
 మిగిలిపోయింది ..... దక్-
 మిగులు ..... సర్వ; మయ్య
 మిగులుతుంది ..... మెయంత
 మిడ్చు పురుగు ..... మాంజ పుడి
 మిణుగురు పురుగు
 ..... మాంజ పుడి
 మిత్రుడు ..... దోన్న్
 మినుములు ..... పుడ్చుల్కె

మిరపకాయలు ..... మిర్పంగ్
 మిరియాలు ..... మీరియంగ్
 మిలమిల ..... జగ్ జగ్
 మీగడ ..... వోండి
 మీద ..... పొర్లా
 మీది ..... మీవ
 మీదికి ఎక్కు ..... పొర్లా తెర్
 మీరు నిమ్మెట్; మిమ్మెట్; మిరట్
 మీసము ..... మీసెల్
 మీసాలు ..... మీసెల్కె
 ముంగీస ..... ముగ్గున్
 ముంచు ..... ముడుస
 ముండ ..... రాండె
 ముంత ..... తాలి
 ముందు ..... మున్నె
 ముందుండు ..... మున్నెమన్
 ముందుకు వహించు
 ..... దూర్ కారియల్
 ముందుగా ..... మున్నెన్
 ముక్క ..... టుక్కె
 ముక్కలు చేయు ..... టుక్కెంగ్ కీ-
 ముక్కలుగా చేయడం .. టుక్కె-కీ-
 ముక్కలుముక్కలుగా ఉండే
 ..... చెందవెంద మన్వల్
 ముక్కు ..... మొసార్
 ముక్కు తాడు ..... వేసుని
 ముక్కు పుడక ..... ముక్కెర
 ముక్కు పుల్ల ..... నత్తి
 ముక్కు రింగు ..... మొసార్ ముద్ద
 ముక్కునుంచి రక్తం కారుట
 ..... తల మొసార్
 ముఖ్య బంధువు ..... కాన్
 ముఖ్యమైన ..... మేన్ వాలె
 ముగింపు ..... మార్త; మహ్యల్;
 తెలగొల కియ్యల్
 ముగ్గు ..... ముగ్గు
 ముగ్గురు ..... మువ్విర్
 ముచ్చికము .... అరిల్ బోయిండ
 ముట్టించడం ..... నిరున్-; నిరు-
 ముట్టించుట ..... నిరున్-
 ముట్టు ..... ఇట్ట
 ముట్టు గుడ్డలు
 ..... తొక్కుడ్ గిందంగ్

ముట్టుట ..... ఇట్-
ముడి ..... ఆటి; జూడ; గట్టి
ముడుచుకునే ..... ముడుసియ్యల్
ముడుత ..... ముడ్డ
ముడుచుకున్నది ..... అక్కెమాత
ముడ్డి ..... కిడ్డి
ముత్యాలు ..... ముత్యేల్
ముదిరిన ..... ముర్త; ముర్-
ముదురు ..... ముర్త
ముద్ద ..... బుక్క
ముద్ద చేయు ..... గోలి కీమ్
ముద్దు ..... ముక్క; బుర్-
ముద్దు పెట్టడం ..... బొడ్డి బుర్వల్
ముద్దు పెట్టుట ... ముక్క బుర్వల్
ముద్దు బిడ్డ ..... లాడ్కయల్
ముద్దుగా పెంచడం పుయే పుయే కీ-
ముద్ద ..... మొర్
ముద్దణ ..... చాపి కియ్యల్
మునగడము ..... ముడ్-
మునిగి ..... ముడుంగి
మునిగించారు ..... డుబి కీ-
మునిగింది ..... ముడుంగ్
మునిగిపోయాను ..... డుబె మా-
మునుగుట ..... మింజ్-
ముప్పది ..... మున్నిన్
ముప్పయి ఎనిమిది ..... నరె అప్
ముప్పయి ఒక్కటి ..... నరె ఉంది
ముప్పయి తొమ్మిది ..... నరె పీట్
ముప్పై ఆరు ..... నరె సారుంగ్
ముప్పై రెండు ..... నరె రండ్
ముప్పై ..... నరె
ముప్పై ఏడు ..... నరె యేడుంగ్
ముప్పై ఐదు ..... నరె సియుంగ్
ముప్పై నాలుగు ..... నరె నాలుంగ్
ముప్పై మూడు ..... నరె మూండ్
ముయ్యి ..... ముహ్-
ముయ్యి కప్పి ..... పిహ్-
మురికి ..... గలిజ్
మురికి ఉండి ..... గమతె మంత
మురికి నీరు ..... డొహుర్ యేర్;
కరబ్ యేర్
మురిగి బెట్టడం ..... కడున్-

మురుగు వాసన గల ..... బోదడ్
పాంత
ముల్లె చెట్టు ..... ముంగె (మర్త)
ముల్లపంది ..... సుయే పద్ది
ముల్లపొద ..... కోర్
ముల్లంగి ..... మూల మాటి
ముల్లు ..... సావ్
ముల్లు కర్ర ..... సుతరి బడ్డె
ముళ్లకంచె ..... జావ్
ముళ్లు ..... చహ్కా
ముళ్ళు కర్ర ..... ఆరూ
ముసలమ్మ ..... డుగ డుగ ఆత
ముసలయ్య ..... తొత్తార్
ముసలి జంతువు ..... డొగ్గి
ముసలివాడు ..... మాత్రల్; వెడిల్
ముసిముసి నవ్వు. చిహ చిహ కవ్-;
ముస్ ముస్ కవ్-
ముస్తాబు ..... సనై
ముస్లింవాడు ..... తుడ్కల్
మూగది ..... మూకి
మూగవాడు ... ముక్కియల్; మూకల్
మూట ..... గట్టి
మూడవ ..... మూడవ
మూడు ..... మూండ్
మూడు కాల కట్టె ..... దుర
మూడు కిలోమీటర్లు ..... కోన్
మూడు సార్లు . మూండ్ జోకంగ్
మూత ..... ముచ్చడ
మూత్ర విసర్జన ..... ఉడ్కెవల్
మూత్రం చేయడం ..... ఉడ్కె-
మూత్రము ..... ఉల్
మూత్రాశయం ..... ఉల్ పొపొట
మూయుట ..... కెహ్-
మూరెడు ..... కూట
మూర్చ ..... చిట పొట
మూర్చ ..... గుంగ్
మూల ..... కోలి; కోన్; కోమ్మ
మూసి ..... ముహ్చా
మూసివేయి ..... ముహ్చావట
మూసుకు పోయింది ..... ముర్-
మూసుకో ..... ముహ్చావట
మృతుడు ..... సానల్
మృతురాలు ..... సానె

మృదువుగా చెయ్యి .... మొక్కొ కీ-
మృదువుగా లేని గోరు .. కర్పనల్
తిడింజ్
మెంతి ..... మేతింగ్
మెంతి కన్లు ..... మెంటల్ కడ్కె
మెంతి కూర ..... మేతిబాజి
మెంబర్ .... మహజన్; మొక్కల్;
గట్టియల్
మెచ్చుకొను ..... మెచ్చార్
మెచ్చుకో ..... మెచ్చల్
మెట్ట భూమి ..... పాటర్
మెట్లు ..... పయేరి
మెడ ..... గోటి
మెడ చుట్టూ ..... గోటిత్ నిర్ముట్
మెడ వెన్న భాగం ..... పెరెకా
మెత్తగా ..... డెబ్బె
మెత్తని ..... లిప్పల్; లుద్దల్
మెదడు ..... మెద్దుర్
మెరుచుట ..... జగుం జగుం
మెరుపు ..... దిర్ దిర్
మెరుపు మెరిసినట్లు
..... తిర్ప పాయ్యలిక్
మెరుస్తుంది ..... మిడ్చె-
మెలుగుట ..... మెదుల్వల్
మెల్లగా
..... నేహరె; జోక్కె; బురబుర
మెల్లగా మాట్లాడం ..... కున్ కున్
వడ్కె-; నాజిక్ వడ్కెవల్
మెల్లగా మెల్లగా ..... కున కున
మేక ..... హెరై
మేక పోతులు ..... హెరై బోకుక్
మేకపిల్ల ..... పాటుమ్ పోరి
మేకపోతు ..... బక్ర; బోకుడ్
మేకపోతు (పిల్ల) ..... బోకుడ్ పిల్ల
మేగడానికి వాడుకొనే గుడ్డ .. పోత్ర
మేగుడు ..... ఊన్-
మేడి (చెట్టు) ..... తోయ (మర్త)
మేత ..... కడ్చు
మేదస్సు ..... దిమక్
మేన అల్లుడు ..... నడె మా-
మేన మామ కూతురు ..... నజొ
మేన మామ కొడుకు ..... నజి
మేనల్లుడు ..... కాన్ నడె

మేపడం ..... మేయ్-; మెహ్-
 మేము ..... మొమొట్
 మేల్కొని ..... చేతా
 మైదానం ..... పయ్టన్; పడిద్
 మైదానంగా చేసింది ... సమడ్ కీత
 మైసమ్మ దేవుడు ... మసెమల్ పేన్
 మొండి ..... ముండి; ముంజెటల్
 మొండి తీరు ..... లెండల్
 మొండికెయ్యి ..... ముండ్యల్ కీమ్
 మొండెము ..... దడొ
 మొండోడు ..... ముండి
 మొక్క ..... నెవ్వెర జాడి;
మొరొల్; కాత్తె
 మొక్క జొన్న కంకిబూజు ... జేల
 మొక్కజొన్న ..... మక్కె
 మొక్కు ..... కాల్క అర్వల్
 మొఖం ..... మొకొమ్
 మొగడు ..... సాయ్పల్; మాడ్సా
 మొగది ..... గొహ్లాల్
 మొగలి పువ్వు ..... పుజర్
 మొగ్గ ..... ముగ్గి
 మొటిమ ..... కుర్కుమ్
 మొట్ట ..... బొట్టె
 మొత్తం .... సమ్మి; సమ్మెయ్; పూర

మొత్తం అయింది ..... చిల్కె ఆ-
 మొదటి ..... సురుత; మొదొడ
 మొదలు ..... సురు; పెహ్లా; సురు
 మొదలు పెట్టు ..... మొవ్ ఆ-
 మొదలు యెంచు పతెకమ్ ఆచ్యల్
 మొదలెట్టు ..... మొపామ్
 మొదలెట్టేవాడు... మొహ్చూర్ కియ్యె
 మొద్దు ..... మొద్
 మొన ..... సుయ్యల్
 మొనదేలిన గట్టు ..... కేరి
 మొన్న ..... హనె నేటి
 మొరగడం ..... ముహ్సా-
 మొర్రిచెట్టు ..... నెర్క (మర్)
 మొలక ..... మొడొక
 మొలకెత్తలేదు ..... పిర్మకి
 మొలకెత్తుట ..... పిరంత
 మొలత్రాడు ..... గొంద
 మొలలు ..... మొల; కీడ
 మొలస్తుంది ..... కొడ్స-
 మొల్చింది ..... పిర్ల
 మొల్ల కన్ను ..... పిత్తల్ కడ
 మొసం చేసాడు ..... గుమ్మి కీ-
 మొసలి ..... మగ్గుర్
 మోకాలు ..... బొంగ్ర; పోడ్రి

మోకాళ్లను వంచి నాట్యం
 చేయడం ..... కొరి-
 మోచెయ్యి ..... బొజి
 మోచేతి కడియం ..... డండ
 మోచేయి ఎముక .... బొజి బొక్క
 మోజు ..... మొజ్
 మోటర్ సైకిల్ .... పట్టటి; లూన
 మోటుగా ఉండేవాడు .. అడ్డుట్ట్యల్
 మోతైన ..... మొట్ వాలె
 మోడుగా ..... టిహ టిహ
 మోదుగు చెట్టు ..... పొర్క
 మోదుగు పువ్వు ..... ముర్ పుజర్
 మోదుగు (చెట్టు) .. ముర్ (మర్)
 మోపు ..... వొజ్జె
 మోపురం ..... కేరెల్
 మోయు ..... తోచ్-
 మోసం చేయుట ... పసి కీ-; టక్కి
కియ్యల్
 మోసగాడు ..... బూడెస్తల్
 మోహం ..... జీవ ఇర్వల్
 మానం ..... దబ్
 మ్యావ్ ..... మ్యావ్
 మ్రింగే జంతువులు ..... మింగ్వలిక్
జన్వర్క

య

యంత్రం ..... మిసిన్
 యజమాని ..... మాల్యల్; సావ్
కారల్
 యముడు .... యేమ్ దర్మ రాజల్
 యవ్వనం ..... జవన్
 యాజమాన్యం ..... డగ్గుక్
మాయ్చులిర్
 యాత్ర ..... దేన్ తిరివల్; జత్ర
 యాభై ..... సయ్గరె
 యాభై ఆరు . సయ్గరె సారుంగ్
 యాభై ఎనిమిది .... సయ్గరె ఆవ్

యాభై ఏడు . సయ్గరె యేడుంగ్
 యాభై ఐదు . సయ్గరె సియుంగ్
 యాభై ఒక్కటి .... సయ్గరె ఉంది
 యాభై తొమ్మిది ... సయ్గరె పిట్
 యాభై నాలుగు ..... సయ్గరె
నాలుంగ్
 యాభై మూడు సయ్గరె మూంద్
 యాభై రెండు .... సయ్గరె రండ
 యాలకులు ..... ఇలజి
 యుక్త వయస్సు ..... జవని
 యుక్తి ..... హిక్తి

యుగం ..... యుగ్; తొల్లె
 యుద్ధం ..... లడెయ్
 యువకుడు ..... పడ్స కాండి;
డియెర్
 యెడ్ల బండి నొగ ..... దూర
 యేడు తెట్టెల తేనె ..... సుర్వె
 యొక్క జత ..... తానజోడ్
 యొగ్యమైన ..... బలంతె
 యోధుడు ..... పాయ్యల్
 యోని ..... పేండ; పుడ్డె

ర

రంకె వేస్తుంది ..... డుక్రికి-
 రంగు ..... రంగ్-
 రంగు రంగుల ..... రంగ్-
 రంగుల ..... కలర్
 రంగులతో నిండిన .. రంగ్నెనింత
 రంజను ..... రంజన్
 రంజాన్ ..... రంజాన్
 రండి ..... వర్-
 రంద్రము ..... గద్ది
 రంపం ..... కయ్యర్
 రంపము ..... రంపె
 రక్తపింజర .. రక్తపింజర (తరన్)
 రక్తం గడ్డ కట్టింది ..... నెత్తుర్ ఉర్త
 రక్తం బొట్టు ..... నెత్తుడ బొట్టు
 రక్తపు మడుగు ..... నెత్తుడ డోబి
 రక్తము ..... నెత్తుర్
 రక్షక భటులు ..... రక్వలి
 రచన చేసేవారు .... రచ్చికియ్యల్
 రచించేవాడు ..... రచికియ్యె
 రచ్చబండ ..... రొబ్బెకల్
 రత్నం ..... మొతి
 రత్నపూరి గడ్డ .... చక్కర్ మాటి
 రద్దు చెయ్యి ..... కరన్ కియ్యల్
 రబ్బరు ..... రబర్
 రమ్మ ..... వర్-
 రవాణా ..... వోయ్యల్
 రవిక ..... చోరి
 రసం ..... రస్స
 రా ..... రా
 రాకుట ..... కూన్క వల్
 రాకెట్ ..... రాకెట్
 రాక్షసుడు ..... రక్కెనల్
 రాగం ..... లెంగ్
 రాగము ..... లేజ్; దేన
 రాగి ..... తమ్మ
 రాజ దుస్తులు
 ..... రాజనంగ్ ఆంగ్గెంగ్
 రాజ మందిరం ... రాజన మందిర్
 రాజకీయాలు ..... రాజ్క

రాజదండనకు అర్హమైన నేరం
 ..... రాజల్ వాటె సికన్
 రాజధాని ..... రాజదాని
 రాజ దుస్తులు ..... రాజ కప్పింగ్
 రాజ్యం ..... రాజ్
 రాజ్యాంగం ..... రాజ్
 రాణి ..... వేలడ్; రాని
 రాతినెల ..... పాటర్
 రాతి బోను ..... డాప్క
 రాత్రంతా ..... నర్కపడింగ్
 రాత్రి ..... నర్క
 రాత్రికాపలా ..... జాగ్గి
 రాత్రింబగల్లు ..... నర్క పడింగ్
 రానివ్వడం ..... వాయుస్వల్
 రాబందు ..... డోకుం (పిట్టె);
 రాయల్ (పిట్టె)
 రాబట్టు ..... తరు సియ్యల్
 రాబోయే కాలం ..... బవిస్యత్
 రాబోయే కాలము
 ..... బవిస్యత్ కాలం
 రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత
 ..... పరెండ
 రాబోయేది ..... మున్నెతె
 రామ చిలుక
 ..... రావ్డల్; డెగ్గల్ (పిట్టె)
 రామచిలుక .... రాయిసిడి మిట్టు
 రాయి ..... బండ
 రాలి పోవుట ..... సడెమాత
 రాలిన లేత చొప్ప ..... సారొప్
 రాలిపోయింది ..... జడెమా-
 రాలుతుంది ..... రాలంత
 రాళ్లు పడడం ..... కల్ బండ
 రావచ్చు ..... వాయర్
 రావాలి ..... వా-
 రావి (చెట్టు) ..... ఆలి (మర్త);
 బెరులి (మర్త)
 రావిచెట్టు ..... పాక్కి (మర్త)
 రాసుకోవడం ..... సోక్-
 రాసే పసుపు గందము ..... డిటెడ

రిజా ..... రిక్స
 రీతి ..... రీతి
 రీతిలేకుండ ..... ఆడ్ముట్
 రుచి ..... సవద్
 రుచికరమైన
 ..... సవ్వద్ద; మినుంగ్
 రుచికరమైన మిఠాయి
 ..... రుచిమంత
 రుచిగా ..... బయ్ చొకొట్ రుచి
 రుద్దడము ..... గసి కి-
 రుద్దుట ..... గోటి కి-
 రుబ్బు ..... రొబ్బ
 రుబ్బు రోలు ..... రొబ్బె రోకల్
 రుబ్బుట ..... రొబ్బల్
 రుబ్బే రాయి ..... రొబ్బెకల్
 రుమడ ..... రుమ్మ
 రుమాలు ..... పాగొట; రుమ్మల్
 రుమాలు లేని వాడు .... డుమ్మల్
 రూపం ..... మూర్త్; రూప్; చెప్రా;
 ఆకార్
 రూపము కల్పన ... రూపము నిష్ఠి
 కియ్యల్
 రూపాయి ..... రుప్య
 రూపాలు ..... రుప్యంగ్
 రూపీకరించు ..... నిష్ఠి కీమ్
 రూపురేఖ ..... స్వబావ్
 రూళ్ళ కర్త ..... బడ్డె
 రెండవ పెండ్లం ..... సవతి
 రెండు
 రెండ; రండ; రండ తీర్కెనె
 రెండు తలల పాము
 ..... మాలుండి (తరన్)
 రెండు మార్గాలు .... రండ సరింగ్
 రెండున్నర ..... ఆడివ్
 రెక్క ..... మారెల్
 రెక్కల పిల్లి ..... బుక్ పరుండులి
 రెక్కలు ..... మారెల్కె
 రెట్టింపు ..... అదిక్
 రెప్పలు కొట్టడం ..... పిత పిత

రేకులు ..... పత్రంగ్
 రేకెత్తించు ..... చుష్టాయల్
 రేగుపండు ..... రేజ
 రేచీకటి ఆయన ..... ఆంద్రియల్;
 ఆచంద్రల్
 రేజర్ పత్తి ..... రేజర్ పత్తి
 రేడియో ..... రేడు
 రేపు ..... నాడి
 రేల చెట్టు ..... రేల
 రైక ..... జంపర్
 రైతు ..... కేతి దారల్

రైలు బండి ..... రేల్ గాడి
 రొట్టె ..... సారి
 రొట్టె తినిపించు ..... సారితిహ
 రొట్టె ముక్కలు బెల్లం ..... మలెద
 రొట్టెలు తయారు చెయ్యడం
 ..... సుర్-
 రొమ్ము ... దూదో; బొమ్; ఆరిల్;
 సాతి
 రొమ్ము ఎముకలు ..... బర్ణడి
 రొయ్యలు ..... జత్తెంగ్
 రోకలి ..... రోకల్

రోగం ..... బేమరి
 రోగం శాస్త్రం ..... రోగిత పుస్తక్
 రోగము ..... దుక్
 రోగి ..... బేమరివాలె
 రోజు ..... దియ; రోజు
 రోడ్డు ..... రోడ్
 రోడ్ల చెత్త వేసేవాడు ... సడక్కు కళ్ళ
 వాడ్ సియ్యె
 రోలు ..... చహ్కా

ల

లంజె ..... లంజె
 లంజె బొడ్డి ..... లంజె రాండె
 లంబడి ..... లబన్క
 లక్క ..... లక్క
 లక్క పురుగు ..... నూసి
 లక్ష ..... వయకి
 లక్ష్మి పూజ ..... లక్ష్మి పూజ
 లక్ష్యం ..... క్యాల్; లక్ష్మికియ్యల్
 లక్ష్యం పెట్టు ..... ద్యాన్ కీమ్
 లగ్నము ..... లగ్నింగ్; లగ్ని
 లటక్కున దూర్చు
 ..... సప్పె దురియ
 లటక్కున ..... లట్కెనె
 లద్దె పురుగు ..... లొద్దె పుడి
 లబ్ డబ్ లబ్ డబ్ ..... కుద కుద
 లవంగం ..... లవ్గ
 లాంటివి ..... దాత్న
 లాక్కోవడం ..... ఊంద్-

లాగడం లేదా ఇగ్గడం ..... ఊమ్-
 లాగుకోవడం ..... వీన్కెవల్
 లాభం ..... మునాప; పాయ
 లారీ ..... లారి
 లాలా జలము ... యేర్ వోలెమాత
 లావు ..... బొత్తల్
 లావు కాలు గల వాడు ..... డెబ్రల్
 కార్టోర్
 లావైన ..... తొస్సుర్
 లుంగీ ..... లుంగి
 లెక్క ..... లెక్-; ఇసాబ్
 లెక్కించలేని ..... కహ పర్వక్
 లెక్కించకు ..... కహ్వా
 లెక్కించుట ..... కహ్-
 లెమ్ము ..... తేద్-
 లేచి ..... తేచ్చి
 లేత ..... లేతొ
 లేతగా ..... కొడ్కెల

లేదు ..... నెల్లె
 లేని పోని చెప్పడం ..... తోన్
 పట్టాయల్
 లేపు ..... తెహ్-
 లొంగి పోకుండా ..... లొంగ్విక్
 లోకులు ..... లోకుర్
 లోతు ..... కనుం; కోల్
 లోతుకు పోయిన ..... కోల్ సాత్త
 లోతైన మడుగు ..... కస్స
 లోనికి రాకుండా ..... పొద్-
 లోపల ..... రొప్పొ; కోడ
 లోపల పోవడం . డొకొడ్కెనె ఆత
 లోపల బనీన్ ..... రొప్పొడ బనీన్
 లోభమైన ..... చిక్టల్
 లోయ ..... లొద్ది
 లోహం ..... కచ్చి

వ

వంకర ..... కొంకి; బాగ్గియల్;
 కొయ్యల్
 వంకర టింకర ... కీడింగ్ గోడింగ్
 వంకర బుద్ధి ..... హెక్టల్
 వంకర మెడ ..... కెమ్మల్ గోటి
 వంకర లేనిది ..... వాక్టల్ సెల్య

వంకరగా ..... వాక్టియల్
 వంకరయిపోవడం ..... ఆక్కిమా-
 వంకాయ ..... సాప; సాపంగ్
 వంగడం ..... ముర్స్-
 వంగిన ..... వరిత
 వంగిన వెంట్రుకలు .. సుప్పె కెల్కె

వంట చెయ్యి ..... అట్ట
 వంట చెరుకు ..... యెద్దకట్టెంగ్
 వంట చేయుట ..... అట్వల్
 వంట వ్యక్తి ..... రాండున్ కారల్
 వంట స్త్రీ ..... రాండున్ కారె
 వంతు ..... వంత్

వంటెన ..... పూల్
వంద ..... రాసి; నూర్
వంద సంవత్సరములు ..... నూర్

సాల్క్

వందనాలు ..... ముజ్రకీ-
వంపు ..... వాక్టల్
వంపుగా ..... వాక్టల్
వంపుట ..... బాగి కీ-
వంశం ..... హంసవెలి; కాన్దాన్
వంశము సాగడం

..... వెల్కెడ్ సాంగ్
వంశము సాగింది ..... వేలి సాంగ్
వగరుగా ..... టురుట్
వచ్చాడు ..... వాతొర్
వచ్చి ..... వాసి
వజ్రము ..... హీర
వడ పట్టుట ..... గరికియన
వడదెబ్బ ..... యెద్దిపాత
వడ్డాణం ..... నడిపట్టి
వడ్డి ..... సవెయ్; దీడి
వడ్డించేవాడు ..... వస్టియల్
వడ్డంగి ..... వాడె
వడ్డంగి పిట్ట ..... తొక్క వాడె (పిట్ట)
వణుకడం ..... తరతర
వత్తి ..... వాతి
వదిన ..... తజె; తజొరడ్; ఆజె
వదులు చేయడం ..... డిలల్ కి
వదువు ..... నొత్రి
వద్దు ..... వట్టియ్; కట్టొ
వన మూలిక గడ్డ .... కాకడ్ మాటి
వన మూలిక (చెట్టు)

..... కోడలవ్డ (మర్త)

వనమూలిక చెట్టు కండొక (మర్త);

రోష్టా

వనుకు పుట్టింది
..... వన్కె జోమెమాత
వయసు ..... వహా; ఉంబర్
వయసు పిల్ల ..... జవన్ పేడి
వయసు బర్తె ..... వగ్గర్
వయోజనురాలు.....డియ ఆత్పేడి
వరడు ..... నొవ్రల్
వరద ..... ఊస
వరద పారుతుంది... లోట పోజంత

వరి ..... వంజి
వరి గడ్డ ..... పీరి
వరి గడ్డ కుప్ప ..... పీరి కుప్ప
వరుస ..... తాస్; సార్పి
వరుస క్రమం ..... వోరి
వరుసక్రమం ..... లయినై
వరుసగా

..... సార్పి; సార ఆయ్యుల్

వర్గీకరించడం ..... తూస్-
వర్తమాన కాలం .. తాక్వల్ జమన
వర్తమానం ..... ఇంద్కె వేరి
వర్షపు నీరు ..... పిర్ యేర్
వలపు ..... కండున్
వసరా ..... వోస్రి
వసులు చెయ్యి ..... తల్కా
వసూలు చేయ్ ..... వసుల్ కీమ్
వస్తుంది ..... వాంత
వస్తువు ..... దిన్స్; వస్తు; చీజ్
వస్తువుల మద్య .. సామన్ నడ్డుమ్
వాంతి ..... వోక్ర
వాంతులు చేయడం ..... కక్-
వాకిలి ..... రచ్చ
వాక్యబంధం ..... గొస్టిజ జాండ్
వాగు ..... కుడెడ్
వాగు నీరు ..... సిల్కత యేర్
వాగులో ..... లవ్వి
వాటిలో ..... అవెక్కుగ
వాడి చేయు బండ .. మెసెల్ బండ
వాడిన ..... వత్త
వాడు ..... వోర్
వాతం ..... వేయ్; వాతం
వాన ..... పిర్
వాన కాలం ... మిర్గ్; పిర్ గాలుమ్
వానపాము ..... నడ్వంజ్
వాపసు ..... వాపస్
వాయించడం ..... వడుస్వల్
వాయించుట ..... నేకున్
వాయించే ..... పాయె
వాయించేవాడు ..... నేకుస్వల్
వాయిదా వేయడం ..... వాయిద

వాత్సైర్

వాయిద్య పరికరం ..... సరింగి;
గుమ్మెల

వాయిద్య బృందం ..... డోల్
వాల్యలిర్

వాయిద్యాలను మోగించడం
..... టహార
వారం వారం ..... వార్ వార్
వారు ..... వూర్
వార్త ..... కబుర్; కయ్ పత్
వార్త చెప్పుట ..... కయ్ పత్ సీ-
వాలు ..... ఊతర్
వాసన ..... గాడి
వాసన తీసుకోవడం ..... మూస్కె-
వాసము ..... పాట
వాసలు ..... సడ
వాసాలు ..... వాసంగ్; మేడ
వాస్తవం ..... కరల్
వాహన చోదకుడు ..... డిరెవర్
వాహనము ..... మొటర్
విందు అన్నం ఆరగింపు

..... పొహున్ చార్

విందు ఆరగించడం ..... సబ్బ
విందు నాట్యం ..... డెమ్మ
విక్రయం ..... వొమ్మ్యల్
విగ్రహం ..... పుత్త; మూర్తి
విజ్ఞానం ..... గియన్
విచారకరమైన ..... చింత
విచిత్ర ..... గమతె
విచిత్రం ..... అబ్లుక్
విజయం ..... మెయ్యెర్; జయ్
విడగొట్టు ..... విక్రి
విడదీయు ..... పాకి కీమ్
విడాకులు ... సోడ్ బాబత్; విడ్కె-
వడ (పార్కత్); పార్కత్

విడిపోయారు ..... సుట్టెమాతెర్
విడిది గృహము ..... జానొస
విడిపోయారు ..... తూటెమాతెర్
విడిపోయింది ..... సుట్టె మా-
విడుపు ..... రేంగ్-
విడుపు ..... సుటి కీ-
వితంతువు ..... రాండె
విత్రడం ..... వియ్-
విత్రనం విత్తుట ..... విజ్జ వాట్-
విత్రనము ..... విజ్జ

విత్తనాలు వేసే టప్పుడు పూజ చేస్తారు ..... విద్రింగ్
 విత్తుట ..... వీత్-
 విదేశాలలో ..... దుస్రా దేన్నె
 విదేశీయుడు ..... దుస్రా దేస్నార్
 విద్యుత్ ... కరెంట్; యెలక్ట్రింగ్
 విద్యుత్తు ..... కరంట్
 వినకుండా ..... కేంజ్యక్
 విను ..... కేంజ్-
 విపరీతమైన నొప్పి
 ..... డవ్డవ్ ఆంత
 విప్పన ..... తెండ్కు
 విబజింపబడ్డ ..... పాకీ కీత
 విమానం ..... ఫార్ట్రాడ మొటర్
 వియ్యంకుడి తరపు బట్టలు.....
 పారి కప్పింగ్
 వియ్యంకుడు ..... పారి; పారి
 వియ్యంకురాలు ..... పార్యడ్
 విరక్తి ..... కిచకిచ
 విరిగింది ..... తివ్; ఉరుంగ్-
 విరిచేయడం ..... ఉరున్-
 విరోచనాలు ..... మయ్దన్
 విలువ ..... దర
 విలువ కట్టడం ..... విలువ దోహ
 విలువిద్య ..... గుంతి వియ్య
 విలువైన ..... మస్గా
 విలువైనవి ..... బారిత
 విలేఖరి ..... విలెకర్
 విల్లు బాణం ..... గుంతి
 వివరించి చెప్పుట ..... పొడికిసి
 వెహ్వల్
 వివాహ సంబంధం ..... సోరిక్
 విశ్వవిద్యాలయం .. యునివర్సిటీ
 విష పూరితమైన ..... వికున్ వేస్న
 విష సర్పము ..... విక్న తరన్
 విషం వ్యాపించుట విక్ పగ్రెమాత
 విషము ..... మర్; విక్
 విషము డబ్బా ..... మర్డబ్బ
 విషయం ..... గొస్టి; వినయ్
 విసరడం ... వేకీ కీ-; పెకికియ్యల్
 విసిగించకు ..... తంగ్ కియ్య
 విసిగిపోయిన ..... హత్తెమాసి
 విసిరే చేతు ..... పెకికియ్యల్ కయ్

విసుగు ..... కిచకిచ
 విసురు ..... వాడ్ సీమ్
 విసురు రాయి ..... జత్త
 విసురుట ..... నోర్-
 విస్తరి (ఆకులు) ..... కూడి
 విస్తారం ..... పయ్య; పయ్టన్
 వీణ ..... జత్తుర్
 వీది ..... వడ్డ
 వీపు ..... డెండ్కి
 వీరు ..... వీర్
 వీర్యము ..... విజ్జ
 వీలు ..... పుర్నద్
 వృషణములు ..... హండంగ్
 వెంట ..... తోడో
 వెంటనే ..... వెయ్యెన్
 వెంటనే వెల్లిపో ..... సప్పెసా
 వెంట్రుక ..... కెల్
 వెండి ..... కూర; చాంది
 వెడల్పు
 ..... పయ్య; చపేట; రూండ్;
 చెప్పల్
 వెడల్పు చెయ్యి
 ..... లామ్ కీమ్; పగ్రికీ-
 వెడల్పు నోరు ..... హేప్పల్ టొడ్డి
 వెతకడం ..... మహ్కా-
 వెతుకు ..... మహ్కా-
 వెదజల్లు ..... తడియ
 వెదురు ..... వెద్దుర్; వెద్దుక్
 వెదురు కంక ..... రాన్జి
 వెదురు కర్ర ..... బడ్డె
 వెదురు బద్ద ..... పక్కి
 వెదురు బొంగు ..... లాటి; కోడ
 వెనుక ..... పజ్జె
 వెన్న ..... వోండి
 వెన్నుముక ..... నడిబొక్క
 వెయ్యడం ..... వాట్వల్
 వెయ్యదు ..... వాటో
 వెయ్యాలి ..... వాటన
 వెయ్యి ..... వయ్; బద్ద; హజర్
 వెల ..... మస్గా; దర; బావ్
 వెల కట్టు ..... దరపియ
 వెలికి తీయు ..... బహ్రాటెండ
 వెలుగు ..... వేడ్చి

వెలుతుంది ..... సాడియంత
 వెలుతురు ..... వేడ్చి; ఉజుడ్
 వెలుతురు రావడం
 ..... జగుమ్మె ఆత
 వెలుపల ..... బహ్రా
 వెల్లడం ... దొంగ్ దింగ్ ఆ-; పెసి-
 వెల్లింది ..... పెనిత
 వెళ్తున్నప్పుడు ..... సాన్నెకె
 వెళ్ళిపో ..... సాడ్య
 వెళ్ళండి ..... సాంట్
 వెళ్ళగొట్టు ..... సాడు సీమ్
 వెళ్ళి పో ..... సాడ్య; సాడియ
 వెళ్ళు ..... సో
 వేగం ..... జోరై
 వేగంగా నడవడం... వయ్య వయ్య
 వేగంగా వేళ్లు ..... వయవయ సాన్
 వేట ..... సికరి; సికర్
 వేటకాడు ..... సీకరి వెలియె
 వేటాడటం కోసం ..... మాండి కీ-
 వేటాడడం ..... సికర్ కి-
 వేటాడు ..... సికరి; సంగ్గి
 వేడి ..... కాసున్-
 వేడి అగుట ..... నేకెమాంత
 వేడి అవుతుంది ..... గర్మి ఆంత
 వేడి గాలి ..... కాస్త ఊకుర్
 వేడి గాలి తాకడం ..... జడవ్
 వేడి వేడిగా ..... తాతొ
 వేడికాచుకోవడం ..... నేకె మామ్
 వేడిమి ..... గర్మి (కాక)
 వేణువు ..... సులుడి
 వేప (చెట్టు) ..... కల్లిలీమ్ (మర్);
 లీమ్ (మర్)
 వేయి సంవత్సరాలు ..... హజర్
 సాల్క్
 వేయుము ..... వాట్
 వేరు ..... వేగోర
 వేరు చేయడం ..... పాక్ కియ్యల్
 వేరుగా ..... అలగ్
 వేరుగా ఉండడం .. వేగ్రో (వెగోర)
 వేరుపర్చుట ..... కొస్వల్
 వేరే దేశం వాడు ... దుస్రా దేస్నార్
 వేరేగా ..... నేరొమ్
 వేరేది ..... దుస్రా

వేరేవారి బిడ్డ ..... దుస్రాన్ పీట
 వేరేవారు ..... హబ్బిడుర్
 వేరు ..... సీర్
 వేర్వేరు ..... దుస్రాక్ దుస్రాక్
 వేలాడ దీయడం... . లిమ్ లొమ్ కీ-
 వేలాడడం... . లిమ్ లొమ్ అయ్యల్
 వేల్లు ..... బొట్టంగ్
 వేళాడ దియ్యి ..... జుంగ్ బేటుస
 వేళ్ళు ..... వడ్డె
 వేసిన ..... వాట్ట
 వేసుకుంది ..... కెర్-
 వేసుకున్నా ..... వాట్ట
 వేసేవాడు ..... వాట్టల్
 వైద్యుడు ..... డాక్టర్ల; వయ్యు
 వైపు ..... బాజ్

వైరం ..... దుస్మన్; జుగ్
 వైరి ..... వారి
 వైరుధ్యం ..... పోటి
 వైర్ ..... తార్
 వైర్ లతో ఉంటుంది
 ..... కాట్టిటి (పిట్టె)
 వొడి ..... కోర
 వొడ్డు ..... బొగ్గ
 వొత్తిపట్టడం ..... అహ్చా-
 వొత్తుగ ..... బుచ్చె
 వొత్తుడు ..... అహ్చా-
 వొరిగి ..... జీక సీ-
 వొల్పుట ..... వోడు సీ-
 వోడి తీయుట ..... వోటి తేండ్యల్
 వ్యక్తి ..... మాయ్నల్

వ్యక్తిగత ..... తన్వతన్
 వ్యక్తిగతంగా తీసుకోవడం
 ..... తనయ్ యేత్వల్
 వ్యతిరేకంగా ..... బయ్యున్
 వ్యత్యాసం ..... పరక్
 వ్యవసాయం
 ..... కాన్కార్; కేతి కామ్
 వ్యవసాయము చేసేవాడు .. కున్ని
 వ్యవహారం ..... వ్యవహార్
 వ్యాపారం చేసేవాడు ..... బేపరి
కియ్యల్
 వ్రాయుము ..... లిహి కీ
 వ్రేలాడు ..... లోమె మా-
 వ్రేలు ..... బొట్ట

శ

శక్తి ..... బడ్; కువ్వత్
 శక్తిలేదు ..... జిగ్గినెల్వె
 శక్తి, ... తాకద్
 శత్రువు ..... దుస్మన్
 శనివారము ..... సనివార్
 శపించు ..... సాపెన
 శాంతితో ఉండడం
 ..... సాంతైమన్వల్

శిక్ష ..... సిక్కు
 శిక్షణ ..... సిక్సన్
 శిక్షణ లేనివాడు ..... కరిచిలొర్
 శిక్షను పడు ..... గోసతె
 శిఖరం ..... టిక్రి
 శిథిలావస్థ ..... చెదవెదె
 శిల్పం ..... సిల్పం
 శిశ్నము ..... పొగ్గ

శిష్యుడు ..... సిస్యల్
 శుక్రవారము ..... సుకుర్ వార్
 శోకు ..... సోక్
 శ్రవణం ..... చిష్టు; బర్మ
 శ్రావణ మాసం .... పోర (మహ్నా)
 శ్రేష్టమైన ..... చక్కె
 శ్వాసకోశం ..... పొఫాస్

ష

షికారి వస్తువు ..... చందొడ

స

సంకల్పం ..... కల్పన
 సంక్రమించు ..... సోకె మాయ్యల్
 సంగతి ..... హోల్
 సంగీత వస్తువుల గుంపు
 ..... వాజగాజత కుప్ప
 సంగీత వాయిద్యం ..... చొండ్క
 సంఘటన ..... సంకట్

సంచలనం ..... గడ్ బడ్
 సంచి ..... పోతె; తెల్లయ; చంచి
 సంజాయించు ..... సమ్మి
 సంతకం ..... దస్తకత్ కియ్యల్
 సంతానము ..... మర్మియడ్; మర్రి
మియడ్
 సంతృప్తికరమైన ..... బాలొబల్

సంతోషంగా ..... కుసిరజ్జి
 సంతోసించు ..... కుసిఆమ్
 సందు ..... చెర్కి; సంద్
 సందులలో ..... సందితగ
 సందేశకుడు ..... కబ్రియల్
 సందేహించు ..... నమ్వక్
 సంపద ..... ఆస్తి; దన్ దవ్లత్

సంపాదించుట ..... కమెయ్ కీ-
 సంపూర్ణమైన ..... సమ్మెయ్
 సంపెగ ..... చంపొపుజర్
 సంబంధం ..... సోరిక్
 సంబంధం లేని ..... సంబండ్ సెల్లె
 సంవత్సరము ..... సాల్; వర్స
 సంసారం ..... సంసార్
 సగం గుండు తల ..... కిర్వి తల
 సగం దారి ..... ఆర్థో సరి-
 సగం ముక్కు ..... కిర్వి మొసార్
 సగం వరకు ..... నడ్మంత్రం
 సగము ..... ఆర్థో
 సడ్డకుడు ..... సగ్లల్
 సతాయించు ..... సత్తి కియ్యల్
 సత్యవంతుడు ..... సత్పురుసల్
 సదరడం ..... చంచి కీ-
 సద్ది ..... నెహ్రా
 సన్న జిమ్మ ..... రుద్దె (మీన్)
 సన్నగా ..... బారిక్
 సన్నటి నీటి దార ..... జర జర
పోంగ్వల్
 సన్నని గొంతు ..... కిల్లల్ లెజ్
 సన్నని రాగము .... కియ్యల్ లేజ్
 సన్ననివాడు ..... బక్కల్
 సన్నము ..... తెట్టె; సపుర్
 సన్నాయి ..... వేప్రె; బొగ్గ
 సన్నాయి ఊదుతుంది
 ..... వేప్రె ఉహ్కాంత
 సన్నానించడం ..... ఆహార్
 సపోట (చెట్టు) .... సపోట (మర్ర)
 సబ్బు ..... సాబున్
 సమచోటు ..... పల్ల
 సమయం గంట; వకుత్; యేల; బజె
 సమయం లేదు ..... టేమ్ సెల్లె
 సమయము ..... వకుత్ (వక్త్)
 సమయం ..... వక్త్
 సమర్థనం ..... వాన్ కీమ్
 సమస్తం ..... చిల్కె
 సమస్య ..... విచర్
 సమాది ..... వీచ్
 సమాది చెయ్యి ..... మిస్వల్
 సమాది స్థలం ..... వీచ్ డాగి
 సమానం ..... బరోబర్

సమానంగా ..... సమడ్ ఆత
 సమీపం ..... కరుమ్
 సముదాయించి ..... సంజీకిసి
 సముద్ర తీరం..... సమ్మర్ కాట్
 సముద్రము ..... సమ్మర్
 సమూహం ..... గుబ్బ; మంద
 సమూహము ..... మందుడి
 సమ్మె ..... బండ్
 సరదా ..... డవరింగ్
 సరళ గీతతో ..... సడ్కల్ గీతో
 సరాతం ..... కమ్మడ్
 సరి పోతుంది ..... పురె మా-
 సరిగా నిలబడటం ... చొకొట్ నిల్ల
 సరిపోయినట్లు ..... యెవ్ తవ్
 సరియైన ..... బరోబర్
 సరిహద్దు ..... దూర; నివ
 సరిహద్దు గీత ..... కాట్న గీతో
 సరిహద్దు వెయడం దూర వాట్వల్
 సరే ..... ఆయి
 సర్కార్ ..... సర్కర్
 సర్కార్ అధికారి... సర్కర్ త హాక్
 సలహా ..... సోంవ్-
 సలహా ఇవ్వడం ..... వెహ తోహా
 సవతి పెండ్లం ..... సవతి బాయ్కె
 సవ్యంగా ..... సార సార
 సహాయం ..... సహాయ్
 సహాయం చేయు ..... ఆరిసాన్
 సహాయంగా ..... ఆదర్; సోప్తి;
సఫాట్
 సహాయపడెవాడు .. సాత్ సియ్యల్
 సహించు ..... వోవ్ కీమ్
 సాంతి ..... సాంతి
 సాంతి యుతపరుచు .. సాంత్ కీమ్
 సాక్షి ..... గవ్వదర్
 సాక్షి తీసుకో ..... గవ్వయేత
 సాక్ష్యాధారం ..... పురుపున్ ఆదర్
 సాగడం ..... సాంగ్-
 సాగదియ్ ..... సాజుసిమ్
 సాగింప చెయ్యడం
 ..... సాజు సియ్యల్
 సాడి బట్టలు ..... సాడి పాసుడి
 సానపెట్టడం ..... కోలుస్వల్
 సామాను ..... చంది

సామాను గది ..... సామను కోలి
 సామానుల గది ..... మురడి
 సామాన్య ..... సాదర్; సాదలిక్
 సామాన్యంగా ..... సాదరన్
 సామాన్యమైన ..... సాదల్ వాలె
 సామూహిక ఆరగించడం
 ..... పంగత్
 సాయంత్రం ..... నుల్వె; జర్ జర్;
పోద్దెక్; పోడ్డరెక్
 సారవంతమైన ఊడ్డవాలె; సపయ్
 సారా బట్టి ..... కల్ బట్టి
 సారాయి ..... కల్
 సాలె పిట్ట ..... గోపెర (పీటె)
 సాలె పురుగు ..... గోపెర
 సాహసం ..... హిమ్మత్
 సాహసవంతమైన ..... దర్యంవాలె
 సింహం ..... చిహా
 సిగ్గు ..... లజ్జ
 సిగ్గు పడడం ..... లజ్జె మాయ్యల్
 సిగ్గు లేదు ..... సరం నెల్లె
 సిగ్గు లేనివాడు ..... సరముండి
 సిగ్గు సరం లేని ..... చెచరల్
 సిర ..... సాయ్
 సిరలు ..... దోరంగ్
 సిరా పుల్ల ..... కాడి
 సీతాకోకచిలుక ..... పిప్రి
 సీతాఫలం ..... సితప్రక్కె
 సీతాఫలం (చెట్టు) .. సితపడ్ (మర్ర)
 సీసము ..... కత్తుల్
 సీసా ..... సీస
 సుఖంగా ఉండటం... సుక్ మన్వల్
 సుఖదుఃఖాలు ..... సుక్ దుక్
 సుడి గాలి ..... బొత్రి
 సుడి గాలి ..... మాయ్టల్
 సుత్తి ..... గన్
 సుత్తె ..... సుత్తె
 సున్న ..... సున్న
 సున్నము ..... చున్న
 సులువైన ..... సస్తా
 సుల్లి ..... చూచొ
 సూక్ష్మ ..... చుడుర్
 సూక్ష్మం ..... విట్టడ్
 సూది ..... సుయ్

సూదుల మందు... సుయ్మన మత్
 సూర్య కిరణాలు .....
 పోడ్ నంగ్ జారంగ్
 సూర్య చేప ..... పోడ్ (మిన్)
 సూర్యకాంతి ..... యెద్ది
 సూర్యగ్రహణము .. సూర్య గిరన్
 సూర్యుడు ..... పోడ్
 సూర్యుడు అస్తమయమునకు
 మల్గుట ..... పోడ్ మల్ల
 సూర్యుడు అస్తమించాడు
 ..... కిట్కెనె ఆత
 సూర్యుడు ఉదయించు .....
 పోడ్ పెసివల్
 సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు
 ..... పోడ్ పెసియంత
 సూర్యుని వెలుతురు
 ..... పోడ్ న వేడ్చి
 సృష్టించబడింది .. గడెమాయ్ వల్
 నెగలు ..... నెక్ పాంత
 నెనగ పప్పు ..... సడమ్ డారి
 నెప్పెంబరు ఆక్టోబర్
 ..... దివడి (మహ్న)
 నెలవు ..... సుట్టి
 నెలవులు ..... సుట్టింగ్
 నేకరణ ..... మీరి కియ్యవల్

నేకరించు ..... రచ్చి కి-
 నేటు ..... నేట్
 నేద ..... రోమ్; ఆరమ్
 నేద (చెట్టు) ..... రోమి (మర్)
 నేమ్యలు ..... నేవ్యంగ్
 నేవ ..... నేవ
 నేవకుడు ..... గడ్యల్ (గడియల్)
 నేవచేయడం ..... నేవ
 నైకిలు ..... నెయ్కల్
 నైగ ..... ఈసర
 సొంతం చేసుకో . ఆగుటి కియ్యవల్
 సొమ్మసిల్లి పోవడం ముంజ్కవత
 సొర కాయ ..... పుర్క
 సొరంగం ..... బొంగ్ గడ్ గడ్డి
 సొల్లు ..... జొల్
 సోదరుడు ..... దాదల్
 సోమరి పోతు
 ఆజున్ కస్ట్; ఆజ్ రాయ్ వల్
 సోమరితనం ..... సోయ్ వల్
 సోమవారము ..... సొమ్మర్
 సోయాచిక్కుడు ..... సోయబిన్
 సోర్వ ..... జొమ్మొ
 సొకర్యం ..... సప్లత్
 స్తంభం ..... కంబ
 స్త్రీ ..... వోతడ్

స్త్రీ జననాంగపెదవులు పుడ్డె సిల్లింగ్
 స్త్రీల విందు ..... పార్క
 సల యజమాని ..... జాగవాలె
 సలలో ఉండడం .. జాగతె మన్వల్
 స్నానం తప్పించు ..... జాగ తవుస
 స్థితి ..... హాలత్
 స్నానం చేయు ..... యేర్ తుంగ్-
 స్నానము గది ..... ఆజ్ దుడి
 స్నానము చెయ్యడం
 ..... ఆజుడ్ ఆస్టన్
 స్నానము చేయించుట ... మిహ్-
 స్నేనిహితుడు ..... సోప్తెయల్
 స్నేహితుడు ..... సోపెతల్; సోప్తి
 స్నేహితురాలు ..... దోస్తల్
 స్పర్శ ..... దాద్ లాగ్యల్
 స్పర్శ లేని ..... దాద్ నెల్వ
 స్పష్టంగా ..... వడ్డ వడ్డ
 స్పష్టంగా ఉచ్చరించు .....
 చొకొట్ వడ్క
 స్వర్గం ..... స్వర్గ
 స్వల్ప ..... కమ్మ
 స్వాతంత్ర్యం పొందిన
 ..... స్వాతంత్ర్యం వాత
 స్వారి చెయ్యి ..... సప్రి కియ్యవల్
 స్వేచ్ఛమైన నీరు .... యెండి యేర్

హ

హక్కు ..... హక్
 హత్తుకో ..... కలి-
 హత్య ..... మొయ్-
 హద్దు ఏర్పరువు... దూర వాట్వల్
 హద్దులేని ..... తీర్ నెల్వక్
 హనుమాన్ దేవుడు .....
 హన్మంతల్ పేన్
 హరితము ..... చిల్లల్
 హా ..... ఆరై
 హాజరు కావడం .....
 హజిర్ ఆయ్యవల్
 హాని ..... నుక్కన్

హాని కలిగించని ..... మహరజ్
 హాని లేనిది ..... కరబ్ సిల్లె
 హారం ..... సర్రి
 హారతి ..... ఆర్తి
 హారతి కొబ్బరి ..... ఆర్తి కోబై
 హారోనియం ..... పేటి
 హాస్య నటుడు ... జోకర్; నేక్కల్
 హాస్యం చేసుకునేవాడు డవెరియల్
 హాస్యగాడు ..... గమత్ నొర్
 హిందు ..... హిందు
 హిందు మహా సముద్రం ... హిందు
 సమ్మర్

హిందువులు ..... హిందువుల్క
 హిమాలయ పర్వతం
 ..... హిమాలయ గుట్ట
 హూప్ మరియు నోరు ..... జెబ్బ
 ఆవల్
 హృదయం ..... దిల్
 హృదయాన్ని నొప్పించడము
 ..... జీవ నోయుస్త
 హెచ్చరించు ..... డట్టి కీమ్
 హెచ్చరిక ..... దమ్మి కి
 హోటల్ ..... హోటల్
 హోళి ..... సిమ్

ఆంగ్ల విభాగము

English Section

A

animal feed *n.* చారొ /cāro/
 as hole for an earring hole *n.* తాడిళ్ /tāḍiṅ/
 as much as said *n.* ఇత్త అచ్చొర్ /itta accor/
 as reduced *adj.* దగట్న /dagaṭna/
 at first *n.* పెహ్లా /pehle/
 at least *n.* జర తెర్ /jara ter/
 a kind of fish *n.* కాకడ్ బోరి (మిన్) /kākaḍ bōri (mīn)/
 a kind of tree *n.* కాట్ కయూర్ (మర్ర) /kāṭ kayur (marra)/
 a little *adj.* ఇచ్చుక్ /iccuk/
 a type of disease *n.* జట్ట /jaṭṭa/; పెట్టి సూల /peṭṭi sūla/;
 వర్సోస్ /varsōs/
 able (to be) *v.* పర్- /par-/
 able *adj.* బలంతె /balante/
 aborigine *n.* ఆదివాసి /ādivāsi/
 about *adv.* బారెతె /bārete/
 above *adv.* పొర్రో /porro/; *adv.* పొర్రో /porro/
 abreast *adv.* సార ఆయ్యల్ /sāra āyval/
 abroad *adv.* దుస్రా దేస్సె /dusro dēsne/
 absolutely *adv.* చిర్కనె /cirke/
 abuse (term of) *n.* రాండె /rāṅde/; గాడ్వ /gāḍva/
 abyss *adj.* కోల్ /kōl/; *n.* పాతడ్ /pātaḍ/
 accept *v.* హో ఇన్- /hō in-/
 accordingly *adv.* తన్ దాత్ /tan dāt/
 accumulate *v.* ఈర్- /īr-/
 acorn *n.* సాద్వల్ /sādval/
 acquire *v.* పుటన్- /puṭan-/ *See:* పుట్-
 across *adv.* అడ్డమ్ /aḍḍam/
 act *n.* నాటక్ /nāṭak/
 active (become) *v.* ఉయ్యర్ ఆ- /uyyar ā-/
 actor *n.* జోకర్ /jōkar/
 acupuncture *n.* సుయ్కన మత్ /suykna mat/
 adamant *adj.* ముండి /muṇḍi/
 adam's apple *n.* గుడ్డ /guḍḍa/
 adequate *adj.* నాపుర్త /nāpurta/
 adhesion *n.* బాటె /bāte/
 administer medicine *v.* సోక్- /sōk-/
 admiration *n.* మెచ్చల్ /mecval/
 adopted *adj.* వోటితె /vōṭite/
 adult *n.* డియ ఆతపేడి /ḍiya ātapēḍi/
 adulterated (liquid) *adj.* పాతుర్ /pātur/
 advise *vv.* సోంచ్- /sōñc-/

advising *n.* వెహ తోహ /veha toha/
 advocate *n.* వకిలు /vakilu/
 advocating *v.* వహ్డి కియ్- /vahḍi kiy-/
 aerial root of banyan tree *n.* పార /pāra/
 aeroplane *n.* పొర్రోడ మొటర్ /porroḍa moṭar/
 affectionate child *n.* లాడ్కయల్ /lāḍkyaḷ/
 afraid (to be) వెరి- /veri-/
 after *adv.* పజ్జె /pajje/
 after coming *v.* వాసి /vāsi/
 after getting up *v.* తేచ్చి /tēcchi/
 afternoon (in the) *adv.* దుపరి /dupari/
 again *adv.* మర్ల /marla/
 against the law *adj.* నియ్యతున్ బద్ది /niyyatun badli/
 age *n.* ఉంబర్ /umbar/; *n.* వహి /vahi/
 agree *v.* కబ్లే మా- /kable mā-/
 agricultural ceremony *n.* నొవ్వొంగ్ /novvoṅg/;
n. విద్రింగ్ /vidriṅg/
 agricultural implement *n.* పాస్ /pās/; *n.* విడ్య /viḍya/;
n. సెరూం /serūm/
 agriculture *n.* కాన్కార్ /kāskār/; *n.* కేతి కామ్ /kēti kām/
 air coming across *n.* అడ్డంవడి /aḍḍanvaḍi/
 air from fan *n.* పంక వడి /paṅka vaḍi/
 air *n.* వడి /vaḍi/; *v.* సేక్ కీమ్ /sēk kīm/
 airless *adj.* వడిసెల్వ /vaḍiselva/
 alarm *v.* దమ్కి కి- /damki ki/
 alcoholic *n.* పిదెడ్యల్ /pideḍyaḷ/
 alertness *adj.* ఊయ్సర్ /ūysar/; *adj.* చాలక్ /cālak/
 alight *v.* రెయ్- /reya/
 alike *adv.* బరోబర్ /barobar/
 alive (to be) *v.* పిన్- /pis-/
 all (m.) *n.* సమ్దిర్ /samdir/
 all (nm.) *n.* సమ్ది /samdi/
 all at once *adv.* వొర్సొనె /vorsone/
 all day long *adv.* పియల్ పొడ్డ /piyal pōḍḍ/ *See:* పియల్
 all night long *adv.* నర్కపడింగ్ /narkapaḍiṅg/ *See:* నర్క
 all together *adv.* యెగ్డమ్ /yegdam/
 alligator *n.* మగ్గుర్ /maggur/
 allow *v.* మానె మాయ్యల్ /māne māyval/; *v.* సీ- /sī-/
 allowable *adj.* వొప్పల్ /vopnal/
 almirah *n.* ఆల్మారి /ālmari/
 alone (m.) *n.* వరోనయ్ /varonay/

alone (nm.) *adv.* వరాయ్ /varoy/ *See:* వరొనయ్
 along with తర్సో మీరెమాసి /tarso mīremāsi/
 alphabet *n.* ఆకడ /ākāḍa/
 also *conj.* ఆయి /āyi/
 altar *n.* చవ్రంగ్ /cavraṅg/
 alternative *n.* నడ్డమ్ సరి /naḍḍum sari/
 always *adv.* బస్కెట్ /basket/
 ambassador *n.* పంచ్ /pañc/
 among *adv.* నడ్డమ్ /naḍḍum/
 amount *n.* పూర /pūra/; *n.* సమ్మయ్ /samdoiy/
 ample *adj.* ఆంత /ānta/ *See:* ఆ-
 ancestors *n.* తాదో-బాబల్ /tādo bābal/ *See:* తాదో;
 తొత్తుర్ /tottur/ *See:* తొత్తోర్
 ancient times *adv.* తొల్లె-జమనతె /tolle jamanate/
See: తొల్లె
 and *conj.* అని /ani/; *conj.* ఉండె /uṇḍe/
 anger *n.* సోజ్ /sōiḥ/
 angry man *pron.* సాజెటల్ /soiḥṭal/
 animal (for sacrifice) *n.* తూమ్ /tūm/
 animal (young) *n.* పిల్ల /pilla/
 animal bell *n.* గుంగుర్ /guṅgur/
 animal droppings *n.* లెండ /leṇḍa/
 animal enclosure *n.* డొడ్డి /ḍoḍḍi/
 animal feed (grass) *n.* చారో /cāro/
 animal *n.* జన్వర్ /janvar/
 animal shelter *n.* కొట్క /koṭka/; *n.* దొడ్డి /ḍoḍḍi/
 animals (for sacrifice) *n.* సుజరంగ్ /sujaraṅg/
 animal's muzzle *n.* *v.* ముస్కె /muske/
 animals *n.* జివ్రస్ /jivras/; *n.* దోర్వసుర్ /dōrvasur/
 animal's thigh *n.* కుర్కి /kurki/
 animate *adj.* పరన్ /paran/
 ankle *n.* గొయ్ట బొక్క /goyṭa bokka/
 anklet (bangle) *n.* మాయ్ /māyṭa/
 anklet (chain) *n.* పాంజొల్ /pañjōl/
 anklet (large) *n.* జిల /jila/
 anklet *n.* కాల్డ కడె /kālda kaḍe/
 announce *v.* ఇత్తల్ కీ- /ittal kī-/
 annually *adv.* సాలి /sāli/
 anoint *v.* సోక్- /sōk-/
 another *adj.* దుస్రా /dusro/
 answer *n.* జబబ్ /jabab/; *n.* జవబ్ /javab/; *n.* సవల్ /saval/
 ant (black) *n.* కారి పెత్తె /kāri pette/
 ant (flying kind) *n.* ఈసుల్ (పుడి) /isul (puḍi)/
 ant *n.* పెత్తె /pette/

antelope *n.* డగరిమావ్ /ḍagarimāv/
 anthill *n.* పుత్తి /putti/
 anus *n.* పెల్కా-పేండ /pelka pēṇḍa/; *n.* పేండ /pēṇḍa/
 anvil *n.* డాకలి /ḍākali/
 any (nm.) *pron.* బద్ /bad/
 anybody (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
 anything (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
 anytime *adv.* బస్కె-బస్కె /baske baske/ *See:* బస్కె
 anywhere *adv.* బగ్గగిరె /baggagire/
 apart *adv.* పట్ పియి /paṭ piysi/
 apologize *v.* మాప్ వెహా /māp veha/
 appear *v.* దిస్- /dis-/
 apple *n.* సేప్ పండి /sēp paṇḍi/
 apply *v.* దోస్- /dos-/; *n.* మిటుస్- /miṭus-/; *n.* సోక్- /sōk-/
 appoint *v.* నియమ్ కీమ్ /niyam kīm/; *v.* నేమి
 కీమ్ /nēmi kīm/
 appreciate *v.* మెక్టోర్ /mector/
 approaching one *n.* నేంగ్వల్ /nēṅval/
 appropriate *adj.* కమ్మిత /kammita/
 Arabic *n. prop.* అరబ్బి /arabbi/
 archery *n.* గుంతి వియ్ /gunti viyda/
 architect *n.* దొహ్వాల్ /dohval/
 arguing one *nv.* తెరుస్వల్ /terusval/
 arm *n.* డాండ్ /ḍaṇḍ/
 arms (weapons) *n.* వీసారంగ్ /vīsoraṅg/
 armpit *n.* కూత్తి /kūṭṭi/
 around *adv.* సిర్ముట్ /sirmuṭ/
 arrange (to) *v.* మాండ్ కీ- /māṇḍi kī-/
 arranged *adj.* యేర్ప /yērpā/
 arrive *v.* యెవ్వ /yevva/
 arrived (m.) *v.* యెవ్తోర్ /yevtor/
 arrogant person *v.* గాడ్వ /gāḍva/
 arrow *n.* గుంతి /gunti/; *n.* గుంతి కోల /gunti kōla/
See: గుంతి ; *n.* బాన్ /bān/
 art గూన్ /gūn/ *n.* గూన్ /gūn/
 as small *adv.* చుడురె /cuḍure/
 as told *vadv.* ఇత్త కాడ్కి /itta kāḍki/
 ascend *nv.* వర్- /var-/
 ash *n.* డొహ్వా /ḍohḍa/; *n.* డొహ్వాడ్ /ḍohḍaḍ/; *n.* నీర్ /nīr/
 ash tree *n.* బిబుట్ (మర్ర) /bibuṭ (marra)/
 ashywren bird *n.* జులుటి (పిట్టె) /juluṭi (piṭṭe)/
 aside *adv.* సోకెర /sōkera/
 ask *v.* తల్క- /talk-/తల్కా /talka/; *v.* పూసి కీ- /pūsi kī-/
 asking *n.* తల్కా /talka/తల్కా- /talk-/

assistant village head *n.* ఉపసర్పంచ్ /upasarpañc/
 astonished (be) *v.* కుదుర్కొనె ఆ- /kudurkne ā-/
 at anyone place *adv.* బద్దె ఉంది జాగ /badde undi jāga/
 at at night *adv.* నర్క /narka/
 at that distance *adv.* జర లజ్ /jara lañ/
 at the same time *adv.* వొర్సొనె /vorsonē/
 at the topmost *adv.* పొర్రో పొర్రో /porro porro/
 attach *v.* చిప్ టుండ- /cip tuṇḍ-; *v.* లెప్టి కీ- /leṭṭi kī-;/
 attain *v.* సాదించ /sādiñca/
 attempt *v.* కోసిన్ కీ- /kōsis kī-/
 attender *n.* కోత్లల్ /kōṭṭal/
 attic *n.* ఆటెర /āṭera/
 attorney *n.* వకీలు /vakīlu/
 aubergine *n.* సాపంగ్ /sāpaṅg/

audacity *n.* ఆడ్ముట్ /āḍmuṭ/
 aunt *n.* ఆతి /āti/
 authority *n.* హుకుమత్ /hukumat/
 auto rickshaw *n.* అటో /aṭo/
 autograph *n.* దస్తకత్ కియ్యల్ /dastakat kiyyal/
 aversion *n.* కిచకిచ /kicakica/
 avoid *v.* తప్ప సిమ్ /tappu sim/; *v.* లక్ ఇర్ర /lak irra/
 avoidable (be) చుక్- /cuk-/
 awake *adj.* చేతో /cēto/; *v.* పాలాన్ కీ- /pālān kī-/
 away *adv.* అబ్రి /abri/
 awful *adj.* బెమ్ వెల్లె /bey velle/
 axle bolt *n.* కర్ణడి /karnāḍi/
 axle *n.* ఆస్కుడ్ /āskuḍ/
 ayurvedic practitioner *n.* బక్తల్ /baktal/

B

babul tree *n.* తుమ్మ (మర్) /tumma (marra); బాబుర్
 (మర్) /bābur (marra)/
 baby *n.* పాపల్ /pāpal/
 baby rat *n.* యెల్లి సూపె /yelli sūpe/
 bachelor *n.* కువరి /kuvāri; బర్మచారి /barmacāri/
 back (of body) *n.* డెండ్కి /ḍeṇḍki/
 back *adv.* పెరెకా /perēkā/
 back part of shoulder *n.* కేరి /kēri/
 backbone *n.* నడి బొక్క /naḍi bokka/
 backyard *n.* డిడ్డి /ḍiḍḍi/
 bad *adj.* కరబ్ /karab/; బేహాలత్ /bēhālat/; వాయిట్ /vāyit/
 bad attitude *n.* సెడ్త బుద్ది /seḍṭa buddi/ హెంగ్డల్
 బుద్ది /heṅḍal buddi/
 bad behaviour *n.* కరబ్ చాల్ /karab cāl/
 bad manners *n.* హెక్డల్ /hekḍal/
 bad person *n.* గాడ్వ /gāḍva/
 bad tempered person *n.* కస్రియల్ /kasriyal/
 baddie *n.* పొట్ట గంజి /poṭṭa gañji/
 badly *adv.* వికారం /vikāraṁ/
 bag *n.* చంచ /cañci/; తెయ్య /teyyla/; పోతె /pōte/
 bake *v.* సుర్- /sur-/
 balance *n.* తాగ్గి /tāgḍi/
 bald *adj.* బోడి /bōḍi/
 bale out *v.* రోస్క- /rōsk-/
 ball *n.* చెండు /ceṇḍu/; విస్వల్ /visval/
 balloon *n.* బుగ్గ /bugga/
 balsam pear gourd *n.* కారెల /kārela/
 bamboo (thick) *n.* వెద్దుర్ /veddur/

bamboo (thin variety) *n.* రాన్జి /rāñji/
 bamboo flute *n.* సులుడి /suluḍi/
 bamboo mat (for covering) *n.* జడ్ప /jaḍpa/
 bamboo matting *n.* టాటి /ṭāṭi/; *n.* పిడ్ప /piḍp/
 bamboo *n.* వెద్దుక్ /vedduk/
 bamboo stick *n.* బడ్డె /baḍḍe/
 bamboo strip (thick) *n.* పక్కి /pakki/
 bamboo strip (thin) *n.* బేరె /bēre/
 banana *n.* కేరె /kēre/
 band *n.* డోల్ పేప్రెంగ్ /ḍōl pēpreṅg/; డోల్
 వాజంగ్ /ḍōl vājaṅg/; వాజా గాజ /vājā gāja/
 bandicoot *n.* గూసి /gūsi/
 baneful influence of evil eye *n.* డిస్టి /ḍiṣṭi/
 bangle (glass) *n.* గాజ్లి /gājli/
 bangle *n.* మాయ్ /māyṭa/
 bangles *n.* గాజ్లింగ్ /gājliṅg/
 Banjara (m.) *n. prop.* లబన్క /labank/
 bank *n.* డర్డి /ḍarḍi/; దడ్డి /daḍḍi/; వొడ్ /voḍ/
 banning *n.* మర్లుస్వల్ /marṅusval/
 banyan tree *n.* బెరులి (మర్) /beruli (marra); వడ్
 (మర్) /vaḍ (marra)/
 barber *n.* డాండ్వి /ḍāṇḍvi/; మంగలి /maṅgali/
 barber's razor *n.* మయ్ /mayja/
 bargain *n.* కొసుర్వల్ /kosurval/
 bark (to) *v.* ముహ్చ- /muhc-/
 bark for rope making *n.* మొరొన్ /moros/
 bark of a tree *n.* సీటె /sīṭe/; తోత్ /tōṭ/
 barley *n.* జవ్ గొహ్క /jav gohk/

barrel (of gun) *n.* నడి/naḍi/
 barrel *n.* బాండె గొట్ట/bāṇḍe goṭṭa/
 barren area *n.* పడిద్ /paḍid/
 barrister *n.* వకీలు/vakilu/
 base *n.* బునది/bunadi/; మర్రమెట్ట/marrameṭṭa/
 basket (kind of) *n.* కడ్గటాటి/kaḍga ṭāṭi/; టొప్లి/ṭopli/;
 డాల/dāla/; డిండ్వ/ḍiṇḍva/; మురడి /muraḍi/;
 సిబ్బి/sibbi/; సుప్లి/supli/; సేతి/sēti/; హార/hāra/
 basket (small) *n.* అంచె/añce/
 basket *n.* బుట్టి/buṭṭi/
 bat (mammal) *n.* కుస్కవిడి/kuskaviḍe/
 bathe and play in water *v.* డబులింగ్
 పాయ్యల్/ḍabuling pāyval/
 bathe *v.* మిహ్- /mih-/; యేర్ తుంగ్- /yēr tuṅg-/
 bathroom *n.* ఆణ్దుడి/āṇḍuḍi/
 bay *n.* సమ్మర్కాట్/samḍurkāṭ/
 bazaar *n.* జత్త/jatra/; హాటుం/hāṭuṁ/
 be absorbed *v.* జీరె మా- /jīre mā-/
 be at peace *n.* సాంతెమన్వల్/sāntnemanval/
 be beyond your reach *v.* మాయ్నన్ పుర్-
 /māyṇan purs-/
 be enough *n.* యెవ్తప్/yevtap/
 be in place *n.* జాగతె మన్వల్/jāgate manval/
 be pregnant *v.* దివొస్క మంత/divosk manta/;
 పీతెమంత/pītemanta/; పెట్టెతె మంత/peṭṭite manta/
 be present *v.* హజిర్ ఆయ్యల్/hajir āyval/
 be *v.* ఆమ్/ām/; మన్ /man/
 bead *n.* మడి/maḍi/
 beak *n.* టొడ్డి/ṭoḍḍi/
 beam (main) *n.* ఆడె/āḍe/
 beam *n.* జోతడ/jōṭaḍa/; పాట/pāṭa/; సడ/saḍa/
 beam of light *n.* జార/jāra/
 bean (kind of) చవ్వెర/cavvera/; జాటనేజి/jāṭa sēṇa/
 bean pod *n.* నేజి/sēṇa/
 beans *n.* కొర్రింగ్ /korrīṅg/
 bear *n.* యేడ్జ్/yeḍḍj/
 beard *n.* దాడి/dāḍi/
 beast *n.* డోరియల్/ḍōriyal/
 beat (heart) *v.* డెహ్కె- /ḍehk-/; దడ్కె మా/daḍke mā/
 beat *n.* దన్క/danka/; పామ్/pām/; హారి కీమ్/hāri kīṁ/
 beaten *adj.* పాత/pāta/
 beater (for hunting) *n.* తాకుస్వల్/tākusval/ See: తాక్-
 beautiful *adj.* చొకోట్/cokoṭ/; సాద్రల్/sādral/; సింగ్రి
 మాసి/siṅgre māsi/; సోబత్/sōbata/

beautifully *adv.* సోక్నె/sōkne/
 beauty *n.* సోబ/sōba/
 because *conj.* కాడ్కి/kaḍki/
 become cool *v.* సితుర్ ఆ- /situr ā-/
 become thin జీరె మా- /jīre mā-/
 become *v.* ఆ- /ā-/
 becoming *n.* ఆయ్యల్/āyval/
 becoming unconscious *v.* ముంజ్కవత/muñjkavāta/
 bed *n.* లేప్/lēp/
 bedspread *n.* జోర/jōra/
 bee (kind of) *n.* కాడల్ వీసి/kaḍal vīsi/; గొజొర
 (పుడి)/goṇora (puḍi)/; సుర్వె/surve/
 bee eater (bird) *n.* కాట్విటి (పిట్టె)/kāṭviti (piṭṭe)/
 beef *n.* మూర సవ్వింగ్/mūra savviṅg/
 beehive *n.* కాడల్/kaḍal/; పెర బొక్కి/pera bokki/;
 బెర్రల్/berral/
 before *adv.* పెహ్లా/pehla/; మున్నె/munne/;
 మున్నెన్/munnen/; మొదోల్/modol/
 beg *n.* తల్కె- /talk-/
 began to bloom *v.* బార్ వాత/bār vāta/
 beggar (f.) *n.* బిచ్చె గాండే/bicce gāṇḍē/
 beggar (m.) *n.* బిచ్చె గాండల్/bicce gāṇḍal/
 begin *v.* గడి కీ-/gaḍi kī-/; సురు కీ-/suru kī-/
 beginning *adj.* మొదోల్/modol/
 behera tree *n.* టహ్కా (మర్ర)/ṭahka (marra)/
 behind *adv.* పజ్జె/pajje/; మరుమ్/marum/
 being ill *v.* చయిన్ సెల్వ/cayin selva/
 being worried *adj.* విచరై మన్వల్/vicarte manval/
 bel tree *n.* మహ్కా (మర్ర)/mahka (marra)/
 believe *v.* యెకిన్ పీ-/yekin pī-/
 bell (brass) *n.* కసటి/kasaṭi/
 bell (for animals) *n.* గుంగుర్/guṅgur/
 bell (kind of) *n.* చీర్నంగ్/cīrnaṅg/; జమ్క/jumka/;
 దుడ్మ/duḍma/
 bell (small) *n.* జీల/jīla/
 bell (wood) *n.* టాపుర్/ṭāpur/
 bell *n.* బజె/baje/
 belly full *n.* పెట్టి నిండ్నల్/peṭṭi niṇḍnal/
 bellybutton *n.* మొడ్/mod/
 belt of gold *n.* చీతకి/cītaki/
 bench *n.* కుతుల్/kutul/
 bench to hold round water containers
n. గడెంచ/gaḍeñca/
 bend *v.* కొరి- /kori-/; బాగి కీ-/bāgi kī-/

Bengal gram *n.* సడయి /saḍayi/
 bent *adj.* బాగ్దియల్ /bāgḍiyal/; వాక్డల్ /vākḍal/
 bent neck *n.* కెమ్మల్ గోటి /kemmaḷ gōṭi/
 betrothal ceremony *n.* లగ్నింగ్ /lagning/
 between things *adv.* సామన్ నడ్డుమ్ /sāman naḍḍum/
 beverage *n.* పాన్కం /pānkam/
 bewilderment *n.* తిక మక /tika maka/
 bhilwa tree *n.* కొహ్క (మర్త) /kohka (marra)/
 bicycle *n.* సెయ్కల్ /seykal/
 big (m.) *adj.* పెర్సా /persa/
 big *adj.* డగుర్ /ḍagur/
 big branch *n.* టాట్రల్ మండ /ṭāṭral maṇḍa/
 big fingers *n.* పెర్సా బొట్ట /persa boṭṭa/
 big moustache *n.* కొరలిక్ మీసెల్క్ /koralik mīselk/
 big ones *n.* డగ్గుక్ /ḍagguk/
 big plate *n.* టగారి /ṭagari/
 bigger than everything *adj.* సమ్డిన్
 డగుర్ /samdin ḍagur/
 bile *n.* పయ్కమ్ /paytkam/
 bill *n.* బిల్ /bil/
 bind *v.* దోహ్- /doh-/
 binding *n.* జిమ్మ /jimma/
 bird (generic) *n.* పిట్టె /piṭṭe/
 bird (kind of) *n.* ఊస్రి /ūsri/; కప్పె /kappe/; కాట్విటి
 /kāṭviti/; గోపెర (పిటె) /gōpera/; జగ్రన్ /jagras/;
 జలుటి /juluṭi/; టవ్వె /ṭavve/; టీట్రి /ṭītri/; టొజల్
 /ṭoṅal/; పారెవ /pāreval/; పిటుడి /piṭuḍi/; పిర్పిహో
 /pirpiho/; పురడ్ /puraḍ/; పురడ్ దేగో /puraḍ dēgo/
 హూడె /hūḍe/; చాచ్ గోయిందల్ /cāc gōyindal/;
 చోర్ చోర్ /cor cor/; మల్సుడుం /malsuḍum/;
 రాయిసిడి మిట్టు /rāyisiḍi miṭṭu/; కుకుర్ కుమ్మి
 /kukur kumḍi/; విచ్ బొట్ /vic boṭ/
 bird (part of) *n.* బుద్దెల /buddela/
 bird nest *n.* గూడ /gūḍa/; జాకర్ గూడ /jākar gūḍa/
 See: జాకర్ (పిట్టె)
 birds (flock) *n.* కర్ప /karpa/
 birds (generic) *n.* పిట్టె పురడ్ /piṭṭe puraḍ/
 biriyani *n.* బిర్యని /biryani/
 birth (animals, to give) *v.* వహ్- /vah-/
 birth *n.* జన్మ /janma/; పాద్దెయ్స్ /pāydos/; పుట్వల్ /puṭval/;
 v. జల్మ ఆత /jalma āta/ See: పుట్-
 birth of son *n.* కాండిర్ పుట్వల్ /kāṅḍir puṭval/
 birthmark *n.* మొర్రో /morro/

bitch *n.* టొట్టె నెయ్ /ṭoṭṭe ney/; డిజెరల్ /ḍiṅeral/;
 డొండెనెయ్ /ḍoṅḍeney/; పుల్లెగాండల్ /pulleḡāṅḍal/
 bite off *v.* పల్కెనె కాత్రి కీ- /palkne kātri kī-/ See: పల్
 bite *v.* కచ్- /kac-/; కస్కె- /kask-/
 biting *v.* కొర్కంత /korkanta/
 bitter (in taste) *adj.* కెయ్ముల్ /keymul/; కెయ్ /keyta/
 See: కెయ్
 bitter gourd *n.* తేర్య /tērya/
 black *adj.* కారి /kāri/; దడస్క /daḍaska/
 black clayey soil *n.* కార్యల్ బొమ్మి /kāryal bommi/
 black soil *n.* కానర్ తోడి /kānar tōḍi/
 black-faced monkey *n.* గడ్డి /gaḍḍi/
 blackish *adj.* మస్రల్ /masral/
 blacksmith *n.* కాతి /kāti/
 bladder *n.* తిత్తి /titti/
 blade (agricultural) *n.* పాస్ /pās/
 blade (razor) *n.* మయ్జా /mayja/
 blade *n.* పత్తి /patti/; సెన్ /sen/
 blames *v.* బద్నంతర /badnantara/
 bland *adj.* చప్పి /capḍi/
 blanket (decorative) *n.* జూల్ /jūl/
 blanket (for indoors) *n.* పాసుడి /pāsudī/
 blanket (for outdoors) *n.* గమ్మి /gamḍi/
 blast *v.* వోహా /voha/
 blaze *v.* పోత్- /pot-/
 bless *v.* ఆసిర్వాద్ /āsirvād/
 blessed *v.* కాల్ కర్త /kāḷ karta/; *n.* కార్క్ ఆర్వల్
 /kāḷk arval/ See: కార్క్ ఆర్-
 blind *adj.* గుడ్డి /guḍḍi/; *v.* సూడ్యక్ కీమ్ /sūḍyak kīm/
 blind snake *n.* గుడ్రల్ (తరన్) /guḍral (taras)/
 blister *v.* సొన్మ /sonma-/
 blisters from burns *n.* గోగ్ల /gōgla/; పోడ్క్ /pōḍk/
 block *v.* ముహ్- /muh-/; కోండి కీ- /kōṅḍi kī-/
 blockage *n.* అడ్డబుడ్డ /aḍḍabuḍḍa/
 blockbuster *n.* గడ్ బడ్ /gaḍ baḍ/
 blocked (to be) *v.* ముర్- /mur-/
 blood *n.* నెత్తుర్ /nettur/
 blossom *v.* పోయ్- /pōy-/
 blot *n.* టిప్కా /ṭipka/
 blots *n.* డాగుల్క్ /ḍāgulk/
 blouse *n.* చోరి /cōri/; జంపర్ /jampar/
 blow (horn) *n.* ఉహ్కా- /uhk-/
 blow away *v.* తుడ్- /tuḍ-/
 blow nose *v.* ఈచ్- /ic-/

blow *v.* ఊడి కియ్యల్ /ūḍi kiyval/; పోయంత /pōyanta/
 blowing horn *n.* తుర్ర /turra/
 blue (dark) *adj.* నీడల్ /nīḍal/
 blue (light) *adj.* పివ్డల్ /pivḍal/
 blur *n.* తొండ్లె /tonḍḍe/
 board *n.* పాటి /pāṭi/
 boarding *n.* వర్వల్ /varval/
 boasting *n.* హొబ్రె మాయ్యల్ /hobre māyval/
 boat *n.* రూక /rūka/
 body *n.* చెత్ /cet/; మేందోల్ /mēndol/
 boggy habitat of a snake *n.* హుక్క
 (కోసి) /hukka (kōsi)/
 boil (on skin) *n.* పున్ /pun/; *v.* పోడ్ /pōḍ/
 boil over while cooking *v.* ఊస్- /ūs-/
 boiled rice *n.* గాటో /gāṭo/
 boiled *v.* మసైమాత /masre māta/
 boldness *n.* హిమ్మత్ /himmat/
 bolt (for axle) *n.* కర్ణడి /karnāḍi/
 bolt (to run) *v.* విచ్చిసా /viccisa/
 bond *v.* చిప్ టుండ- /cip ṭuṇḍ-/
 bone *n.* బొక్క /bokka/
 bone of hand *n.* కయ్ బొక్క /kay bokka/
 book *n.* పుస్తక్ /pustak/
 border *n.* టేప్ /ṭēp/
 bore (a hole) *v.* కాచ్- /kāc-/
 borewell *n.* బోరింగ్ /bōriṅg/
 born (to be) *v.* పుట్- /puṭ-/
 bosom *n.* దూదో /dūdo/
 both *num.* రండ తీర్కనె /raṇḍ tīrke/
 bottle *n.* సీస /sīsa/
 boundary fence *n.* వెలుమ్ /velum/
 boundary line *n.* కాట్న గీతో /kāṭna gīto/
 boundary *n.* దూర, /dūra/; సివ /siva/
 boundless *adj.* తీర్ సెల్వక్ /tīr selvak/
 bow and arrow (small) *n.* గుంతి /gunti/
 bow the head *v.* తల వరుస /tala varusa/
 bowels *n.* పేండ పొద్దుర్ /pēṇḍa poddur/ *See:* పొద్దుర్
 bowl (of clay) *n.* వేర్ని /vērni/
 bowl *n.* కోజు /kōja/
 box *n.* సందొక /sandoka/
 boy (newborn) *n.* మొడ్డల్ /moḍḍal/
 boy (son) *n.* పేడల్ /pēḍal/
 boy *n.* కాండి /kāṇḍi/
 boys and girls *n.* మర్రి మియడ్ /marri miyaḍ/

bracelet *n.* సిన్నూం /sinnūm/
 Brahmin (f.) *n. prop.* బోమ్మే /bōmqē/ *See:* బొమ్మల్
 Brahmin (m.) *n. prop.* బొమ్మల్ /bomḍal/
 braid *n.* చెర్పొండ /cerpoṇḍa/
 brain *n.* మెద్దుర్ /meddur/
 branch of a tree *n.* కాండ /kānda/
 brand (something) *v.* వెర్స్- /vers-/
 brave *adj.* మసుర్ /masur/
 bravery *n.* దిర్య /dirya/
 bread (kind of) *n.* గోచి /gōci/; బూడంగ్ /būḍaṅg/
 bread *n.* సారి /sāri/
 breadth *n.* రూండ్ /rūṇḍ/
 break (snap a rope) *v.* నమ్- /nam-/; నమిన్- /namis-/
See: నమ్-
 break (snap) *v.* ఉరున్- /urus-/
 break down *v.* రెప్పెమా- /reppe mā-/
 break into pieces *v.* టుక్కె కీ- /ṭukke kī-/
 break off (while cutting) *v.* తివ్ /tiv/
 break off *v.* ఉరుంగ్- /uruṅg-/
 break up (food) *v.* విక్రి కీ- /vikri kī-/
 break *v.* కిచ్చల్ /kicval/; *v.* నమ్ముస /nammusa/
 break wind *v.* పిహ్కా- /pihk-/
 breakfast *n.* నెహాలి /nehali/
 breaking of corn *n.* డొడ్డె /ḍoḍḍe/
 breast *n.* అరిల్ /aril/; *n.* దూదో /dūdo/
 breath *n.* నేస్కాడ్ /nēskaḍ/
 breathe *v.* నేస్క- /nēsk-/
 brewer *n.* కలాడి /kalaḍi/ *See:* కల్
 brewery *n.* కల్ బట్టి /kal baṭṭi/
 brick *n.* ఇట్కె /iṭke/
 bride *n.* నొవ్రి /novri/ *See:* నొవ్రల్; *n.* లాడి /lāḍi/
 bridegroom *n.* నొవ్రల్ /novral/
 bridge *n.* పూల్ /pūl/
 bridle *n.* లగం /lagaṁ/
 bring out *n.* పెసి- /pesi-/
 bring *v.* తత్- /tat-/; తర్- /tar-/
 brinjal *n.* సాప /sāpa/
 broken *adj.* పయ్య /payta/; వోర్త /vōrta/
 bronze *n.* కాస్ /kāś/
 bronze pitcher *n.* చర్వి /carvi/
 bronze-winged dove *n.* పురడ్ (పిట్టె) /puraḍ (piṭṭe)/
 brook *n.* సీల్కా /sīlka/
 broom *n.* కెయ్యర్ /keysar/
 brother (not family member) *n.* చుట్టల్క /cuṭṭalk/

brother *n.* కోకొ /kōko/; తర్సొపుట్టె /tarso puttē/
 brother's daughter *n.* పుత్నీ /putnī/
 brothers *n.* తమ్మున్ ఇవ్విర్ /tammun ivvir/
 brother's son *n.* పుత్నయల్ /putnayal/
 brown *adj.* నన్ /nas/
 brown gram *n.* ముర్రెంగ్ /murreng/
 brown sugar (coarse) *n.* బేలి /bēli/
 brush *n.* ఉస్మ /usma/; *v.* ఊటి కీమ్ /ūṭi kīm/
 brute *n.* కీరెనస్టల్ /kīrenastal/; ముర్కెటల్ /murkeṭal/
 bubble *n.* పొప్పొట /poppoṭa/
 bubble while boiling *v.* డెహ్కా- /ḍehk-/
 bucket *n.* పొహ్రా /pohra/
 bud (to) *v.* కొడ్స్- /koḍs-/
 bud *n.* కర్యదొహ్తా /karyadohta/
 bud of flower *n.* ముగ్గి /muggi/
 buffalo (m.) *n.* వగ్గర్ /vaggar/; హయ్యల్ /haylal/
 buffalo (nm.) *n.* హెర్మి /hermi/
 bug *n.* జబుండ /jabuṇḍ/; నడ్ /naḍ/
 build *n.* తెహ- /teh-/
 building *n.* దొహ్వల్ /dohval/
 bulb *n.* బుగ్గ /bugga/
 bulbul bird *n.* పిటుడి (పిట్టె) /piṭuḍi (piṭṭe)/
 bulging *n.* పుగ్గెమాతవ్ /pugge mātav/
 bull (consecrated) *n.* బోడుం /bōḍuṁ/
 bull calf *n.* కుర్ /kurra/
 bull *n.* కోంద /kōnda/
 bullock blanket జూల్ /jūl/
 bullock cart (decorated) *n.* జూల్ కాసుర్ /jūl kāsur/
 bullock cart (part of) *n.* సివోడ /sivoḍa/
 bullock cart (small, for carrying people) *n.* చెక్క /cekka/
 bullock cart (with covering) *n.* జడ్ప
 కాసుర్ /jaḍpa kāsur/
 bullock cart *n.* కాసుర్ /kāsur/
 bumble bee *n.* గొజొర (పుడి) /goṅora (puḍi)/
 bunch (hair) *n.* జూడ /jūḍa/

bunch *n.* గుజ్జి /gujji/; *n.* గుత్తి /gutti/
 bundle (of plants) *n.* కోడ్ /kōḍ/
 bundle (of sticks) *n.* కట్టె వొజ్జె /kaṭṭe vojje/
 bundle *n.* కట్ట_2 /kaṭṭa/; గట్టి /gaṭṭi/; పేండ్య /pēṇḍya/;
 వొజ్జె /vojje/
 burglary *n.* లూటి కియ్యల్ /lūṭi kiyyal/
 burgle *v.* కల్ల /kalla/
 buried (to be) *n.* మింజ్- /miñj-/
 burn (to start) *v.* మాస్- /mās-/
 burn *v.* డుండ- /ḍuṇḍ-/; డుండున్- /ḍuṇḍuṅ-/; నిరు- /niru-/
 /; నిరున్- /nirus-/; పాత్- /pot-/; పాతున్- /potuṅ-/;
n. బగబగ /bagabaga/
 burning of heap of leaves and dust *n.* పుంజ /puñja/
 burning *v.* డుండుస్వల్ /ḍuṇḍusval/; బొడసంత /boḍsanta/
 burnt *n.* వేయ్యల్ /vēyyal/
 burnt stick *n.* వీస్కుడ్ /vīskud/
 burnt up (to be) *v.* దుబ్బ దుబ్బా ఆ- /dubba dubba ā-/
 burp *v.* గెబ్ గెబ్ /geb geb/; *n.* డెర్క /ḍerka/
 burrow *v.* తాడ్- /tāḍ-/; *n.* బొంగ్గుడ్ గద్ది /boṅggaḍ gaddi/
 burst *v.* వోర్- /vōr-/; *adj.* వోర్త /vōrta/
 bury *v.* మిన్- /mis-/; మిస్వల్ /misval/
 bus *n.* బస్ /bas/
 bush *n.* పొదెల /podela/
 bust *n.* బొమ్ /bom/
 but *conj.* బత్తి /batti/
 butter *n.* వోండి /vōṇḍi/
 butterfly *n.* పిప్రి /pipri/; సుర్పాపె /surpāpe/
 buttermilk *n.* కొరోప్ /korop/
 buttock *n.* కిడ్డి /kiḍḍi/; కూల /kūla/
 buttons *n.* గుండింగ్ /guṇḍiṅg/
 buy *v.* యేత్- /yēt-/
 buzz *n.* రోంజ్- /rōñj-/
 by day *adv.* పియల్ /piyal/
 by oneself *pron.* తన్వ /tanva/
 by touching *v.* లాక్తప్పె /lāktapne/

C

cabbage (generic) *n.* గోబె /gōbe/
 cabbage (leafy) *n.* పాన్ గోబె /pān gōbe/ *See:* గోబె
 cabbage *n.* పాన్ గోబే /pān gōbē/
 cable *n.* వారి /vāri/
 calculate *v.* కహ- /kah-/
 calculating *v.* కహ /kaha/
 calender *n.* జంత్ర /jantri/

calf (f.) *n.* పడ్డ /paḍḍa/
 calf (of leg) *n.* పోడ్రి_2 /pōḍri/
 calf of the buffalo *n.* దుడ్డె /duḍḍe/
 call *v.* కేయ్- /kēy-/
 calling *n.* కేయ్యల్ /kēyyal/ *See:* కేయ్-
 came (m.) *v.* వాతొర్ /vātor/
 came *adj.* నేడ్డ /sēḍḍa/

camel *n.* ఊటడ్ /ūṭaḍ/
 camera *n.* పూటుంగ్ రెహవల్ /pūṭuṅg rehval/
 can be done *v.* కియ్యె /kiyye/
 can do *v.* కియవచ్చొ /kiya vacco/
 can get it *v.* తరవచ్చొ /tara vacco/
 canal (irrigation) *n.* కాల్య /kālva/
 cancel *v.* కరన్ కియ్యల్ /karas kiyval/
 candle *n.* మొమ్ బత్తి /mom batti/
 cane stick *n.* బడ్డె /baḍḍe/
 capital investment *n.* కర్ప దొస్వల్ /karca dosval/
 capital *n.* రాజదాని /rājadāni/
 capping *n.* ముచ్చడ్ /muccaḍ/
 car *n.* కార్ /kār/; మొటర్ /moṭar/
 cardamom *n.* ఇలజి /ilaji/
 carefully *adv.* ఇసాబ్నె /isobne/; జటుమ్నె /jaṭumne/;
 జోక్నె /jōkne/
 carelessness *n.* లక్సకియ్యక్ /laksakiyvak/
 caress *v.* దబ్ కీమ్ /dab kīm/
 carpenter *n.* వాడె /vāḍe/
 carry away *v.* వో- /vō-/
 carry on head *v.* తోవ్- /tōc-/
 carry on shoulder *v.* కాంజ్- /kāñj-/
 cart (large) *n.* కాసుర్ /kāsur/
 cart (part of) *n.* చీల /cīla/; నొగ్గ /nogga/
 cart (small) *n.* చెక్క /cekka/
 cart (with covering) *n.* జడ్ప కాసుర్ /jaḍpa kāsur/
 cart (with decorated bullocks) *n.* జూల్
 కాసుర్ /jūl kāsur/
 cart driver *n.* దూర్ కారియల్ /dūr kāriyal/
 carve *v.* అస్క్- /ask-/; చెక్వల్ /cekval/
 carving tool (large) *n.* నిల్లో బార్సి /nillo bārci/ See: బార్సి
 carving tool (small) *n.* కేయ్ బార్సి /key bārci/ See: బార్సి
 carving tool *n.* బార్సి /bārci/
 cast out *n.* పెకికియ్యల్ /pekikiyval/; *adj.* వాట్ట /vāṭṭa/
 caste *n.* కులం /kulam/; జాతి /jāti/
 castor oil *n.* నెరొండ నియ్ /neronḍa niy/
 castor plant *n.* నెరొండ /neronḍa/
 cat *n.* వెర్కడ్ /verkaḍ/
 catapult *n.* గుల్లెర్ /guller/
 cataract *n.* కడ్డపూల్ /kaḍḍapūl/
 catch up *v.* సాప్టి కీ- /sāpṭi kī-/
 catch *v.* ఆంజ్- /āñj-/
 catch while falling జలి కీ- /jali kī-/
 cattle bell (small) *n.* జీల /jīla/

cattle bell *n.* దుడ్డు /duḍḍa/; సిర్న /sirna/
 cattle fly *n.* గోమసి (పిసి) /gōmasi (vīsi)/
 cattle section *n.* కోంద వాడ /kōnda vāḍa/
 caught (in a trap, by limb) *v.* గూతె మా- /gūte mā-/
 caught (to be, in a trap, by neck) *v.* ఉర్- /ur-/
 caught up to *v.* సాప్టె మా- /sāpṭe mā-/
 cauliflower *n.* పుజర్ గోబె /puñar gōbe/ See: గోబె
 cause of pride *n.* మాన్ద గొస్టి /mānda goṣṭi/
 cause pain *v.* నోయుస /nōyusa/
 cause to dance *v.* యెహ్- /yeh-/
 cause to drink *v.* ఉహ్- /uh-/
 cause to laugh *v.* కవుస్- /kavus-/
 cause to remain *v.* దక్కుస్- /dakkus-/
 cause to rot *v.* కడుస్- /kaḍus-/
 cause to win *v.* మయుస్- /mayus-/
 cause trouble *v.* జిర్ జిర్ కయ్- /jir jir kay-/
 causing someone to say something
n. ఇందుస్వల్ /indusval/
 caution *n.* పూట /pūṭa/
 Cauvery *n. prop.* కావెరి /kāveri/
 cave *n.* బుయరి /buyari/
 cement wall *n.* గోడ /gōḍa/
 centipede (black) *n.* తిరుని /tiruni/
 centipede (red) *n.* గొర్ర (పుడి) /gorra (puḍi)/
 central meeting place *n.* గోవుర్ దన్
 గోటం /gōvurdan gōṭam/
 centre (location) *adv.* నడ్డుమ్ /naḍḍum/
 ceremonial instrument *n.* చహుర్ /cahur/
 ceremonial plate *n.* ఆర్తి /ārti/
 ceremonial wedding pots *n.* కరె కోపంగ్ /kare kōpaṅg/
 See: కోప
 ceremony (kind of) *n.* నొవ్వొంగ్ /novvoṅg/;
 విద్రింగ్ /vidriṅg/
 ceremony (marriage) *n.* మర్మి /marmi/;
 మర్మింగ్ /marmiṅg/
 ceremony (pre-marriage) *n.* ఊటెడ /ūṭeḍa/
 ceremony *n.* లగ్నింగ్ /lagniṅg/
 chaff *n.* కుర్మా /kurma/; బూస్ /būs/
 chain *n.* సాకలి /sākali/; సాక్రి /sākri/
 chair *n.* కుర్సి /kursi/
 chameleon *n.* నెయ్ నొడొంజ్ /ney noḍoñj/
 chance *n.* పుర్సద్ /pursad/
 change *n.* చిల్లర్ /cillar/

change *v.* బద్లీకీ- /badli kī-; బద్లెమా- /badle mā-; *n.* మార్గ /mārya; వాగున్న /vāgnun/
 changing *n.* మారివల్ /mārival/
 chappal *n.* చెప్పల్ /ceppul; సెర్పం /serpum/
 character *n.* అక్షర్ /akser/
 characters *n.* గున్కల్ /gunalk/
 charcoal *n.* కోర్సె /kōrse/
 charge (cost) *v.* దరపియ /darapiya/
 charm *n.* దుమ్మె /dumme; *v.* సాది కీమ్ /sādi kīm/
 charming *adj.* సాద్రల్ /sādral/
 charred (be) *v.* మడుత /maḍuta/
 charred *adj.* వీస్కుడ్ /vīskud/
 chase *v.* పుడ్- /puḍ-; పూడ్ సీమ్ /pūḍ sīm/
 chaser *n.* సీకరి వెలియె /sikari veliye/
 chassis of cart *n.* నొగ్గ /nogga/
 chastity *n.* సుదుడ్త /suduḍta/
 cheat *n.* బూడెస్తల్ /būḍestal/
 cheating *v.* టక్కి కియ్యల్ /ṭakki kiyyal/
 check *n.* చకీన్ కియ్యల్ /cakin kiyyal/
 cheek *n.* కొర్వి /korvi/
 cheetah *n.* చీతడ్ /cītaḍ/
 chest *n.* సాతి /sāti/
 chew cud *v.* రొహ్కా- /rohka-/
 chew *v.* జల్వ /jalva/
 chick *n.* కొర్ పిల్ల /kor pilla/
 chicken *n.* కొర్ /kor/
 chickoo tree *n.* సపోట (మర్రి) /sapoṭa (marra)/
 chickpea *n.* సడయి /saḍayi/
 child (m.) *n.* పోరల్ /pōral/
 childbirth *n.* ప్రసుద్ ఆత /prasud āta/
 children (many) *n.* పేకుర్ వేకూర్ /pēkur vēkūr/
 children *n.* పేకుర్ /pēkur/
 children's noise *n.* గల్ బల /galbala/
 child's father-in-law *n.* పారి₂ /pāri/
 chill *adj.* కినన్ /kinan; *adj.* సీతుర్ /situr/
 chilli flakes *n.* మిర్కుట్ /mirkuṭ/
 chironji tree *n.* సెర్క (మర్రి) /serka (marra)/
 chisel (big) *n.* పోహ్పి /pohpi/
 chisel (for rocks) *n.* చెన్ని /cenni/
 chisel (for wood) *n.* కీక్ర /kīkra/
 choose *v.* ఆచ్- /āc-/
 chorus *n.* కాడి₂ /kaḍi/
 Christians *n. prop.* క్రీచన్స్ /kricank/
 chronicle *n.* సాస్త్ర /sāsrtā/

chubby *adj.* డొబ్బల్ /ḍobbal/
 churni tree *n.* సూరె (మర్రి) /sūre (marra)/
 churning stick *n.* టారెల్ /ṭārel/
 cigar *n.* బీడి /bīḍi/
 circular savoury snacks *n.* చక్కల్ /caknalk/
 citrus *n.* సంతర్ (మర్రి) /santar (marra)/
 city *n.* నగుర్ /nagur/
 cladding *n.* ముచ్చల్ /mucval; వేస్వల్ /vēsval/
 claim *v.* జోకి కీం /jōki kīm/
 clan *n.* పాడి /pāḍi/
 clan priest *n.* కటాడల్ /kaṭaḍal/
 clank *n.* టడంగ్నే నేక /ṭaḍaṅgne nēka/
 class *n.* కిలన్ /kilas; తరగతి /taragati/
 clause *n.* గొస్టిన జూండ్ /gostina jūṅḍ/
 claw *n.* తిడింజ్ /tiḍiṅj/
 clay bowl *n.* వేర్ని /vērni/
 clay *n.* చీకివాత తోడి /cikivāta tōḍi/
 clay vessel *n.* కోప /kōpa/
 clean rice (to) *v.* తెహ్చా- /tehc-; తీర్చ- /tīrc-/
 clean the anus *v.* పేండ నొర్ /pēṅḍa norra/
 clean up *v.* సాప్ సపయ్ కీ- /sāp sapay kī-/ *See:* సాప్ కీ-
 clean *v.* ఉటీ కీ- /uṭī kī-; సాప్ కీ- /sāp kī-/
 cleaned-up place *n.* పల్ల /palla/
 cleaning *n.* తుస్క వల్ /tusk val; నోర్వల్ /nōrval/
 cleanly *adv.* చక్కె /cakne/
 clear *adj.* చక్కె /cakne; రికమ్ /rikam/
 clear out *v.* రీక బాక ఇర్- /rīka bāka ir-/ *See:* రికమ్
 clear water *n.* యెండి యేర్ /yeṅḍi yēr/
 clearly *adv.* చడ్డ చడ్డ /caḍḍa caḍḍa/
 cleft *adj.* వార్ పియ్య /vār piyya/
 cleft palette *n.* కిర్వి మొసార్ /kirvi mosor/
 clever person *n.* ఉయ్యర్ వాలె /uysar vāle/
 climb up/over *v.* వర్- /var-/
 close *v.* కెహ్- /keh-; బండ్ కీ- /band kī-;
adj. బండ /baṅḍa/
 closet *n.* సామను కోలి /sāmanu kōli/
 closing *v.* ముహ్చివాట /muhcivāṭa/
 cloth (clothes to wear) *n.* కప్పి /kapḍi/
 cloth *n.* పాజుడ్ /pājuḍ/
 cloud *n.* తెప్ప /ṭeppa/
 cloudily *adv.* జడ్ /jaḍ/
 clove *n.* లమ్మ /lamga/
 clown (in ritual) *n.* గుసడి /gusaḍi/
 clump of earth (as in soil) *n.* డేప్ల /ḍēpla/

clumsy *adj.* మొట్ వాలె /moṭ vāle/
 cluster *n.* గుఱ్ఱ /guṭṭi/; రండునల్ వెల్లె /raṇḍunal velle/
 coagulating blood *n.* నెత్తురఉర్త /nettururta/
 coarse flour of millet *n.* చెహ్లి /cehli/
 coat *n.* కోట్ /kōṭ/
 cob of corn *n.* బుచ్చి /bucci/
 cobbler *n.* చంబరల్ /cambaral/
 cobbler's stand *n.* రంపె /rampe/
 cobra snake *n.* నాగ్ (తరస్) /nāg (taras)/
 cobweb *n.* బూజ్ /būj/
 cock *n.* పోంజ్ /pōñj/
 cockroach *n.* జూలర్ (పుడి) /jūlur (puḍi)/
 cockroach-like insect *n.* చిర్రల్ /cirral/
 cock's comb *n.* కొక్కొర్ /kokkor/
 coconut (part of) *n.* కోబ్రె /kōbre/
 coconut *n.* నారెల్ /nārel/
 coconut oil *n.* కోబ్రెనియ్ /kōbre niy/
 coconut tree *n.* నారెల్ (మర్ర) /nārel (marra)/
 cocoon *n.* కోస్లా (పుడి) /kōsla (puḍi)/
 coffee *n.* కాపి (పత్తి) /kāpi (patti)/
 coiled (to be) *v.* గీడి పా- /gīḍi pā-/
 coin *n.* కొత్త /kotta/; బిల్ల /billa/
 cold (to be) *v.* దడుజ- /daḍuṅa-/
 cold (to have a cold) *n.* పడ్సంగ్ /paḍsaṅg/
 cold (water) *adj.* మురుంగ్ /muruṅga/
 cold *adj.* పీని /pīni/
 cold season *n.* పీని గాలమ్ /pīni gālum/
 collapse *v.* జడె మా- /jaḍe mā- /; రెప్పె మా- /reppe mā-/
 collar (metal) *n.* విడ్య /viḍya/
 collect *v.* మీరి కీ- /mīri kī- /; వసుల్ కీ- /vasul kī-/
 collecting evidence *v.* గవ్వయేత /gavvayēta/
 collection (of money) *n.* బూందో /būndo/
 collection *n.* జమికీత /jamikīta /; మీరి కియ్యల్
 /mīri kiyval /; హుండి /huṇḍi/
 college *n.* కాలెజ్ /kālej/
 colony *n.* వడ్డ /vaḍḍa/
 colour *v.* రంగ్- /raṅg- /; *n.* కలర్ /kalar/
 column *n.* దారుక్ /dāruk/
 comb (hair) *v.* ఊడ్- /ūḍ- /
 comb (large) *n.* పడియ /paḍiya/
 comb *n.* కంగ్వ /kaṅva/
 combed *adj.* తల ఊడ్సి /tala ūḍsi/
 come again *v.* తిరిసివ /tirisiva/
 come here *v.* ఇగ్గెవర /iggevara/

come loose (rope) *v.* రేంగ్- /rēṅg- /
 come out *v.* పెసి- /pesi- /
 come *v.* రా /rā /; వర్- /var- /; వా- /vā- /
 comet *n.* తోకొర్ సుక్కుం /tōkor sukkūm /
 comfort *n.* సవల్త్ /savlat /
 comfortably *adv.* సుకమ్మె /sukamme /
 command *n.* ఆగె /āge /; హుక్కుమ్ /hukum /
 commit a mistake *v.* చుక్- /cuk- /
 commit *v.* వొప్పుస /voppusa /
 common *adj.* సాదల్ వాలె /sādal vāle /
 communicable disease *n.* సోబ్డె రోగ్ /sōbḍe rōg /
 communication *n.* చొకొట్టు కబుర్ /cokoṭṭa kabur /
 communist party *n.* పొర్కలిర్ /porkalir /
 companion *n.* సోప్తి /sōpti /
 compare *v.* తాన్ మొడి /tān moḍi /
 comparison *adv.* దహన్ ... అహన్ ... /dahan ... ahan . . /
 compel *v.* తక్లిబ్ కీమ్ /taklib kīm /
 compensation *n.* డండ /ḍaṇḍ /
 competition *n.* పోటి /pōṭi /
 complain *v.* పిరద్ కీమ్ /pirad kīm /
 complaint *n.* పిరడి /piradi /
 completed work *n.* ఆతకామ్ /ātakām /
 completely *adv.* చచ్చొల /caccola /
 complicate *v.* చెప్టె మా- /ceṭṭe mā- /
 compost *n.* గొవుర్ /govur /
 compound gate *n.* జోప /jōpa /
 compound *n.* ఆవర /āvara /; జాప్ /jāp /
 compound wall *n.* వెలుమ్ /velum /
 compulsive *adj.* జబర్ వాలె /jabar vāle /
 computer *n.* కంపుటర్ /kampuṭar /
 condition *n.* హాలత్ /hālat /
 confused *adj.* గాబ్రె మాసి /gābre māsi /
 connects *v.* విక్రి /vikri /
 consecrated bull *n.* బోడుం /bōḍum /
 console *v.* సమ్మి కీ- /samji kī- /
 constitution *n.* రాజ్ /rāj /
 constrict *v.* ఆటి పా- /āṭi pā- /
 contain *v.* లాక్సిమన్ /lāksiman /
 container *n.* డబ్బ /ḍabba /
 contaminated *adj.* మిసడిత /misadita /
 contender *n.* వహ్దియల్ /vahḍiyal /
 content *adj.* చీజ్ /cīj /; వస్తు /vastu /
 contradiction *n.* పోటి /pōṭi /
 contrivance *n.* హిక్మత్ /hikmat /

cook *n.* అట్ట/attā/ రాందున్ కారల్ /rāndun kāral/ *v.* వేత-
/vēta-/
 cooking *n.* పాకం/pākam/
 cooking vessel *n.* గంజ్/gaṅj/
 cool (become) *v.* ఆర్- /ār-/
 cool *v.* ఆరుస్- /ārus-; *adj.* కిన్ /kinan/
 copper *n.* తమ్మ /tamma/
 coriander leaf *n.* సమర్ పాల /samar pāla/
 coriander *n.* సమ్మర్ /sammar/
 corn cob బుచ్చి /bucci/
 corner (for worship) *n.* పేన్ కోష్ట /pēn kōṣṭa/ *See:* కోష్ట
 corner *n.* కోష్ట /kōṣṭa/
 corpse (f.) *n.* సానె /sāne/ *See:* సానల్
 corpse (m.) *n.* సానల్ /sānal/
 correct one *n.* దిద్వల్ /didval/
 corrugated steel *n.* పత్రంగ్ /patraṅg/
 cotton (from tree) *n.* దూది /dūdi/
 cotton *n.* కాపుస్ /kāpus; నూల్ /nūl; రుయ్ /ruy/
 cotton stack *n.* కాపుస్ డగ్ /kāpus ḍag/
 cough *n.* కోక్ల /kōkla; *v.* కోక్లకీ- /kōkla kī-; కేక్రికీ-
/kēkri kī-/
 count *v.* కహ్- /kah-; లెక్- /lek-/
 counting *n.* ఇసాబ్ /isob/
 couple (wedding) *n.* నొవ్రి నొవ్రల్ /novri novral/
See: నొవ్రల్
 couple *n.* జోడి /jōḍi/
 courage *n.* దిర్య /dirya; హిమ్మత్ /himmat/
 courageous *adj.* దర్యంవాలె /daryanvāle/
 courtyard *n.* డిద్ది /ḍiḍḍi; రచ్చ /racca/
 cousin *n.* మర్నడు /marṇḍu/
 cover over (to be) *v.* మింజ్- /miṅj-/
 cover *v.* పిహ్- /pih-; వేస్- /vēs-; *n.* ముచ్చడ్ /muccaḍ/
 cow dung cake *n.* గోమెర /gōmera/
 cow dung *n.* సడపి /saḍapi/
 cow dung solution *n.* సడ /saḍa/ *See:* సడపి
 cow milk *n.* మూర పాల్ /mūra pāl/
 cow *n.* మూర /mūra/
 coward *n.* వెరివల్ /verival/
 cowherd *n.* గాయిక్ /gāyki/
 cow-itch plant *n.* సిరులి /siruli/
 cowpat *n.* గొప్ప /goppa/
 cowshed *n.* కొట్క /koṭka; మురడి /muraḍi/
 crab *n.* కేక్ల /kēkḷe/
 crack *n.* వార్ పియ్ /vār piya/

crackers *n.* పటెకంగ్ /paṭekaṅg/
 cradle (a baby) *n.* కోర /kōra/
 craft *n.* హిక్తి /hikti/
 crane bird *n.* టీట్రి (పిట్టె) /ṭītri (piṭṭe); కోజల్
(పిట్టె) /kōṅal (piṭṭe)/
 crawl (on stomach) *v.* నొడ్క్- /noḍk-/
 crawl *v.* బేంగ్- /bēṅg-; *n.* బేంగ్వల్ /bēṅgval/
 creation *n.* గడెమాయ్ వల్ /gaḍemāyval;
 వొజికియ్ వల్ /vojikiyval/
 credential *n.* ఆన్వల్ /ānval/
 credit (to have something on) *n.* ఊదర్ /ūdar/
 creep *v.* బేంగ్- /bēṅg-/
 creeper (kind of) *n.* వాగ్చెయ్ (వేలి) /vāgceya (vēli)/
 crest *n.* కొడ్డి /koḍḍi/
 crime *n.* గల్తి /galti/
 cripple (f.) *n.* కూటి /kūṭi/ *See:* కూట్-
 cripple (m.) *n.* కూటల్ /kūṭal/ *See:* కూట్-
 crocodile *n.* మగ్గుర్ /maggur/
 crooked *adj.* బాగ్డియల్ /bāgḍiyal; వాక్డల్ /vākḍal/
 crore *n.* కోటి /kōṭi/
 cross beam *n.* దులమ్ /dulam/
 cross *v.* ఆవ్- /āv-; వర్- /var-/
 crossing *n.* ఆవ్వల్ /āvval/ *See:* ఆవ్-
 crossing roads *n.* సరింగ్ ఆవ్వల్ /sariṅg avval/
 crow (a) *n.* కాకడ్ /kākaḍ/
 crowbar *n.* సబ్బల్ /sabbal/
 crowd of people *n.* మాండి /māṇḍi/
 crowds *n.* జుండ్క్ /jūṇḍk/
 crucial *adj.* కామ్న /kāmma/ *See:* కామ్
 cruel *adj.* సూడ్లెన్ వికారం /sūḍlen vikāraṁ/
 crush *v.* ఉస్- /us-/
 cry out *v.* కిలి - /kili -/
 cry *v.* అడ్- /aḍ-/
 cub (tiger) *n.* బీబట్ /bībaṭ/
 cubit *n.* కూట /kūṭa/
 cucumber *n.* కాక్కె /kākke; కుబ్రె /kubre/
 cultivators *n.* కేతి దారల్ /kēti dāral/
 cumin *n.* జీర /jīra/
 cunning *adj.* కప్పి /kappi/
 cup (made of leaves) *n.* డొప్పొ /ḍoppo/
 cupboard (metal) *n.* ఆల్మారి /ālmari/
 cur *n.* యెర్రి నెయ్ /yerri ney/
 curdled *adj.* సవ్త /savta/ *See:* సవ్-
 curds *n.* దహి /dahi/

curly hair *n.* ముద్దకెల్క్ /mudda kelk/
 current *n.* ఇన్కెడ /inkeḍa/
 curry (kind of) *n.* కడి /kaḍi/
 curry *n.* మాన్ /cūn/
 curry-leaf tree *n.* గోడ లీమ్ (మర్రి) /gōḍ lim (marra)/
 curve *n.* కొంకి /konki/; కొయ్యల్ /koysal/
 curved *adj.* బాగ్గియల్ /bāgḡiyal/; వాక్డల్ /vākḍal/
 custard apple *n.* సిత్తపర్కె /sitta parke/
 custard apple tree *n.* సితపడ్ (మర్రి) /sitapaḍ (marra)/
 custom *n.* ఆచర వివర /ācar vicar/

cut (down) *v.* నట్క- /naṭk-/
 cut (open) *v.* చీరి కీ- /cīri kī-/
 cut (sawing action) *v.* కొయ్- /koy-/
 cut (throat) *v.* అస్క- /ask-/
 cut (up) *v.* రావ్- /rāc-/
 cut (with teeth/scissors) *v.* కత్రి కీ- /katrī kī-/
 cutting wood *n.* కట్టె కొయ్యల్ /kaṭṭe koyval/
 cycle *n.* సెయ్యల్ /seykal/
 cylinder *n.* గొట్ట /goṭṭa/
 cylindrical framework *n.* గాడె /gāḍe/

D

daily *adv.* రోజి /rōji/
 dainty *adj.* రుచిమంత /rucimanta/
 dam (small) *n.* పాడి /pāḍi/
 dam (to) *v.* కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/
 dam *n.* కట్ట /kaṭṭa/; తడయ్ కట్ట /taḍey kaṭṭa/
 damage *v.* నాసి కీ- /nāsi kī-; రెప్పమా- /repse mā-/
 dance (ritual) *n.* కాప్రి /kāpri/; డండరి /ḍaṇḍari/
 dance (to) *n.* యేంద్- /yēnd-/
 dance *n.* డెమ్మ /ḍemsa/
 dancer *n.* నాయ్యల్ /nāycaḷ/
 dancing (part of) *n.* జల్క /jalka/
 danger *n.* తక్లిబ్ /taklib/
 dangle *v.* దొంగ్ దింగ్ ఆ- /doṅg diṅg ā-/
 dangling *n.* లిమ్ లొమ్ అయ్యల్ /lim lom ayval/
 daring *adj.* దిర్య /dirya/
 dark soil *n.* కానర్ తోడి /kānar tōḍi/
 darkness *n.* సికటి /sikaṭi/
 date *n.* కజర్ /kajur/; తారిక్ /tārik/
 date palm *n.* ఉచుటి (మర్రి) /ucuṭi (marra)/; సిత్రి
 (మర్రి) /sitri (marra)/
 daub *v.* మాచ్- /māc-; మిటుస్- /miṭus-/
 daughter *n.* మియాḍ /miyaḍ/
 daughter-in-law *n.* కోరియడ్ /kōriyaḍ/
 daughter's husband *n.* సడె /saḍe/
 dawn *v.* ఉజ్జే మా- /ujḡē mā-; బయ్ బయ్ ఆ- /bay bay ā-/
 day after tomorrow *n.* మన్నె /manne/
 day before yesterday *n.* హానె నేటి /hane nēṭi/
 day *n.* తారిక్ /tārik/; దియ /diya/; దివొన్ /divos/; రోజి /rōji/
 daybreak *n.* పొడ్డ పెసెవల్ /pōḍḍ pesival/
 daylight *n.* కడ్ వేడ్చి /kaḍ vēḍci/; పియాడ
 వేడ్చి /piyaḍa vēḍci/
 dead *adj.* సాతార్ /sātor/ See: సా-

dead body *n.* కూర్ /kūr/
 dead man *n.* సానల్ /sānal/
 dead woman *n.* సానె /sāne/ See: సానల్
 deaf (m.) *n.* బెహ్రియల్ /behriyal/
 deaf (nm.) *n.* బెహ్రి /behri/ See: బెహ్రియల్
 deaf man *n.* చెవ్డల్ /cevdal/
 deaf woman *adj.* చెవ్డి /cevdī/ See: చెవ్డల్
 deal *n.* వ్యవహార్ /vyavahar/
 dealing *n.* వొమ్మల్ /vomval/
 death ceremony *n.* కారున్ /kārun/
 debt *n.* బాకీ /bāki/
 decay *n.* చెదెవెదె /cedevede/; *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
 decaying *n.* మార్వల్ /mārval/
 deceive గుమ్మి కీ- /gummi kī-; పసి కీ- /pasi kī-/
 decent *adj.* కడర్ /kadar/; జవని /javani/
 deception *n.* లప్పంగి /lappaṅgi/
 decide *v.* పక్క కీ- /pakka kī-/
 decimated (to be) *v.* దోం దోం ఆ- /dōm dōm ā-/
 decompose *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
 decorated (headpiece) *n.* బాసెజ /bāseṅa/
 decoration *n.* సవ్రెమాయ్యల్ /savre māyval/
 dedicate *v.* సోప్రెమం /sōpremaṅ/
 dedication *n.* నీకె /nike/
 deduct *v.* డగ్లి కీమ్ /ḍagli kīm/
 deducted *v.* పేకి కీత /pēki kīta/
 deep *adj.* గడ /gaḍa/; సపయ్ /sapay/
 deep place *n.* కోల్ /kōl/
 deep pool in the stream *n.* డోహా /ḍoha/
 deep pool *n.* కస్స /kassa/
 deer (kind of) *n.* కుర్స్ /kurs/; గొర్రె మంద /gorre manda/;
 డగరిమావ్ /ḍagarimāv/
 deer *n.* మావ్ /māv/

defeat v. బూడ్ ఆరుస్- /būd ārūs-/
 defecate n. పేల్క- /pēlk-/
 deficiency n. కమ్మి /kammi/
 deity (generic) n. పేన్ /pēn/
 deity (name of a) n. అవ్వల్₂ /avval/; ఆకిపేన్ /āki pēn/;
 కోడల్ పేన్ /kōḍal pēn/; జెయ్యుర్ /jeytur/;
 పెర్సపేన్ /persa pēn/; బీమల్ /bīmal/;
 మసెమల్ పేన్ /masemal pēn/;
 యేత్మ /yētma/; సత్తిపేన్ /satti pēn/
 deity n. ముండ /muṇḍa/
 deity's basket n. పేన్ టొప్లి /pēn ṭopli/ See: పేన్
 delay n. కోరుమ్ /kōrum/
 delivery lady n. సోనె వోతాడ్ /sōne vōtaḍ/
 delivery n. బటవ్వాడ /batvaḍa/
 demean v. తాక /tāka/
 democratic party n. పర్జత పార్టీ /parjata pāṭi/
 dense adj. జుంజుర్ /juṅjur/; వయ్ జుంజుర్ /vay juṅjur/
 dent v. లెప్టి కీ- /leṭṭi kī-/
 depart v. సాతార్ /sātor/
 depend v. ఆదరైమన్ /ādarteman/; ఆస్ర /āsra/
 deplorable adj. బోగెమాయ్ వల్ /bōgemāyval/
 deposit v. చంచి కీ- /cañci kī-/
 derive v. తరుస్ /tarusa/; v. పుట్ట /puṭṭa/
 descend v. రెయ్ /reya/
 descent n. రెయ్యల్ /reyval/
 design made with coloured powder n. ముగ్గు /muggu/
 designer n. డిజన్ కియ్యల్ /ḍijan kiyval/
 desk n. బేంచి /bēñci/
 destroy v. నాసి కీ- /nāsi kī-/
 destroyed (to be) v. దోం దోం ఆ- /dōm dōm ā-/
 destruction n. నుక్సన్ /nuksan/
 devastate v. కరబ్ కీమ్ /karab kīm/
 developing v. సుద్రెమాయ్ వల్ /sudremāyval/
 devoted adj. సీతప్ /sītap/
 devotion n. బక్తి /bakti/
 dew n. మచ్ /mac/
 dhal (kind of) n. పుద్దుల్క /puḍḍulk/
 dhal n. కుస్రి /kusri/
 dhoti n. దోత్రై /dōṭṭṛai/
 diagram of eye n. కడ్ మింది /kaḍ mindi/
 diamond n. హీర /hīra/
 diarrhoea n. చిరచిరపేల్కవల్ /ciracira pēlkval/
 did not do work v. కియపరొర్ /kiyaparor/
 die v. సా- /sā-/; సామ్ /sām/

died v. మార్త /mārta/; మార్తోర్ /mārtor/; సాతార్ /sātor/;
 సాత /sāta/; n. సాయ్ వల్ /sāyval/
 diesel n. డిజల్ /ḍijil/
 difference n. తేడల్ /tēḍal/; పరక్ /parak/
 different adj. దుస్రొక్ దుస్రొక్ /dusrok dusrok/;
 వేగ్రో /vēgro/; అలగ్ /alag/
 difficult adj. కటిన్ /kaṭin/
 difficulty (to face) v. పుహ్-₁ /puh-/
 difficulty n. తక్లిబ్ /taklib/
 dig v. కాచ్- /kāc-/; తాడ /tāḍa/
 digested (to be) v. రొక్- /rok-/
 digger (small) n. కోర్ర₁ /kōra/
 dilute adj. పాతుర్ /pātur/
 diminutive adj. మడుర్ /cuḍur/
 dining room n. తిన్వల్ కన్పు /tinval kamra/
 dinner n. నెహలి /nehali/
 direct v. ద్యాన్ కీమ్ /dyān kīm/; adj. సాప్టె
 మాత /sāpṭe māta/
 direction n. కోన్ /kōn/; మూల /mūla/; కాల్ వడ్డ /kāl vaḍḍa/
 See: కాలన్
 dirt n. గలిజ్ /galij/; దుబ్బ /dubba/
 dirty adj. మస్రల్ /masral/
 dirty water కరబ్ యేర్ /karab yēr/; డోహుర్ యేర్
 /ḍohur yēr/
 disabled person (f.) n. కూటి /kūṭi/ See: కూట్-
 disabled person (m.) n. కూటల్ /kūṭal/ See: కూట్-
 disagreement n. ఆర్సివాయ్ /arsivāyo/
 disappear v. మయాడ్ ఆ- /mayāḍ ā-/; సోడి- /soḍi-/
 disappointment (to voice) v. చుక్ చుకె మా- /cuk cuke mā-
 /
 disapprove v. బోనె కేంజొర్ /bōne kēñjor/
 discard liquid v. ఉబ్రీ కీ- /ubrī kī-/
 discard v. సురుస్- /surus-/
 discipline n. వాగ జోగి /vāga jōgi/
 disclose v. ఉగ్గో కీమ్ /ugḍo kīm/ See: ఉగ్గోయ్
 discomfort n. సవ్లత్ సెల్వ /savlat selva/
 discover v. పుట్టస్ /puṭṭusa/
 discovered (to be) v. పుట్- /puṭ-/
 discussion n. చెర్ప /cerca/
 disease (on plants) n. నూసి /nūsi/
 disease n. దుక్ /duk/; బేమరి /bēmari/; యెక్ నాడ /yeknāḍa/
 dishonesty n. లప్పంగి /lappaṅgi/
 dislike v. పాస్క- /pāsk-/
 disordered adj. వెరివక్ /verivak/

dispassionate *adj.* కపటనెల్య /kapaṭ selva/

displeased *adj.* నారజ్ /nāraj/

dispose *v.* వాడ్ సిమ్ /vāḍ sim/

dissent *n.* దుస్మన్ /dusman/

dissolve *v.* అర్గ్ - /arg-/

distance of two miles *n.* కోస్ /kōs/

distant *adj.* లక్కల్ /laknal/

distinguish *v.* బేద /bēda/

distribute *v.* తూన్ - /tūs-/

district *n.* జిల్లా /jilla/

disturbance *n.* కబచిన్ /kacabic/; కల్ల గుల్ల /kalla gulla/

disunity *n.* యెక్కి నెల్లె /yekki selle/

Divali *n. prop.* దివడి /divaḍi/

dive *v.* డెహ్కా /ḍehka/

diversion *n.* మొడి /moḍi/

divide *v.* పాకి కీ - /pāki kī-/

division *n.* వాటి కియ్యల్ /vāṭi kiyval/

divorce *n.* పార్కత్ /pārkat/; విడ్కవడ

(పార్కత్) /viḍkvaḍa (pārkat)/; సోడ్

బాబత్ /sōḍ bābat/

dizzy (to be) *v.* చక్కార్ వా - /cakkār vā-/

do *v.* కీ - /kī-/; తుంగ్ /tuṅg/

dock *n.* పింజొర /piñjora/

doctor (local) *n.* బక్తల్ /baktal/

doctor *n.* డాక్టరల్ /ḍāktaral/; వద్దు /vaydu/

dog (wild) *n.* కేడ నెయ్ /kēḍa ney/

dog *n.* నెయ్ /ney/

dogma *n.* ఆచారం /ācāraṁ/

doing dance in a circular way *n.* గేర్య

యేందంతెర్ /gērya yēdanter/

doing for own purpose *n.* తుజ్యల్ /tuñval/

doing one *n.* కియ్యల్ /kiyval/

doll *n.* పోటా /pōṭa/; బొమ్మ /bomma/

dominion *n.* రాజ్ /rāj/

donkey *n.* గాడి /gāḍi/

donor *n.* దాని /dāni/

don't tell *v.* వెహ్మా /vehma/

door (wood) *n.* కావడ్ /kāvaḍ/

doorway *n.* దర్వజ /darvaja/

dot *n.* చుక్క /cukka/

dove (kind of) *n.* పురడ్ (పిట్టె) /puraḍ (piṭṭe)/

dove *n.* బోలల్ /bōlal/

down *adv.* గప్పె /gapne/

downwards *adv.* గప్పె /gapne/

dowry *n.* పారి /pāri/

doze *v.* కూర్క - /kūrka-/

dozen *num.* పరెండ /pareṇḍa/

drag *v.* ఊమ్ - /ūm-/

dragging tool *n.* గిర్ర /girra/

drama *n.* కేల్ /kēl/

draw (water from well) *v.* చేంది కీ - /cēndi kī-/

draw (water) *v.* తెండ - /teṇḍ-/

draw *v.* రెహ - /reha-/

drawing *n.* నక్స /naksa/

dream *v.* కంజ్క - /kañjk-/

dreary *adj.* విక్ పగ్రెమాత /vik pagremāta/

drench *v.* పుహ /puha/

dress *n.* యేసెమ్ /yēsem/; లెహంగ్ /leheṅga/

dried *adj.* ఆరెకె /āreke/; డొకొడ్కెనె ఆత /ḍokōḍkne āta/

dried completely *n.* కిడమొడ /kiḍamoḍa/

dried stalk (broom) *n.* కరెట /kareṭa/

dried stalk (fodder) *n.* కడ్బ /kaḍba/

dried stalk (waste) *n.* కాడి /kāḍi/

drift *n.* జోర్తె /jōrte/

drill plough *n.* తిప్పన్ /tippun/

drill *v.* నారి - /nāri-/

drink (inf.) *v.* ఉండన /uṇḍana/ See: ఉన్ -

drink *v.* ఉన్ - /un-/

drip *v.* సడ్ - /saḍ-/

dripping sound *n.* చిట్క చొట్క /ciṭk coṭk/

drive away *v.* సోడున్ - /soḍus-/ See: సోడి -

drive *n.* తాకున్ /tākus/; *v.* పుడ్ - /puḍ-/

drop (from a tree) *v.* కున్ - /kus-/

drop (something) *v.* తూర్ - /tūr-/

drop *n.* టిమ్కా /ṭimka/

droppings (animal) *n.* లెండ /leṇḍa/

drought *n.* కరు అర్త /karu arta/

drown *v.* డుబి కీ - /ḍubi kī-/; డుబెమా - /ḍube mā-/;

పోంగ్ /pōṅg/; ముడున్ - /muḍus-/; See: ముడ్ -

drug *n.* మత్ /mat/; గాయంజ /gāyinjā/

drum (kind of) *n.* డోల్ /ḍōl/; డప్ /ḍap/; డహ్కా /ḍahki/;

తుడుం /tuḍuṁ/; వెట్టె /veṭṭe/; సత్తి డోల్ /satti ḍōl/

See: సత్తిపేన్

drummer *n.* డోల్ క్యల్ /ḍolkya/ See: డోల్

drumstick *n.* చడ్డ /caḍḍa/; చెడ్డ /ceḍḍa/

dry (cook) *v.* పిడున్ - /piḍus-/ See: పిడ్ -

dry (to) *v.* వత్ - /vat-/

dry up *v.* ఆటెమా - /āṭe mā-/

drying *n.* వత్తునన /vattusana/; వత్వల్ /vatval/
 drying pole (for clothes) *n.* డాబుడ్ /ḍānuḍ/
 dual *adj.* అదిక్ /adik/
 duck *n.* బదెక /badeka/
 due *adj.* దొహ్వాడ /dohvaḍa/; నియ్యడ /siyvaḍa/
 dumb (m.) *n.* మూకల్ /mūkal/
 dumb (nm.) *n.* మూకి /mūki/ *See:* మూకల్
 dumb *adj.* ముక్కియల్ /mukḍiyal/
 dumpling (kind of) *n.* కోడుం /kōḍuṁ/
 dung beetle *n.* లొద్దపుడి /lodda puḍi/
 dung insect *n.* సడపి పుడి /saḍapi puḍi/
 durable *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/

during the evening *adv.* నుల్పె /nulpe/
 dusk *n.* జర్ జర్ /jur jur/
 dust heap *n.* వియ్యడ కుప్ప /viyyaḍa kuppa/
 dust in the eye *n.* కడ్ మయ్య /kaḍ mayla/
 dust *n.* కిమడి /kicuḍi/; డుడ్డున్ /ḍuḍḍus/; డుర్డు /ḍurḍa/;
 దుబ్బ /dubba/
 dust off *v.* ఉన్మ - /usm-/
 duster *n.* నాసి కియ్యల్ /nāsi kiyval/
 dwarf *n.* కూర సాని /kūra sāni/
 dwindle *v.* రెయ /reya/
 dye *n.* రంగ్ /raṅg/
 dysentery *n.* మయ్దన్ /maydan/

E

each *adj.* హర్ /har/
 eagle *n.* డేగో (పిట్టె) /ḍēgo (piṭṭe)/
 ear *n.* కెవి /kevi/
 eardrum *n.* గూబె /gūbe/
 earlier *adj.* తొత్తొర్ /tottor/; తొల్లె /tolle/; నజ /naṅa/;
 పెహ్లా /pehla/; మొదోల్ /modol/
 earlier time (sg.) *n.* తొల్లెతజమనతె /tolletajamanate/
See: జమన
 earlier words *n.* తొత్తజ్ గొస్టింగ్ /tottan gostiṅg/
 earn *v.* కమెయ్ కీ- /kamey kī-/
 earring (with bells) *n.* తాడి /tāḍi/
 earring holes *n.* కెవి గడ్డింగ్ /kevi gaddiṅg/
 earring *n.* కెవి ముద్ద /kevi mudda/; చెవ్ బాలి /cev bāli/
 earth *n.* దర్తిరి /dartiri/
 earthen frying pan *n.* తావ /tāva/
 earthen pot *n.* కోప /kōpa/
 earthen vessel (large) *n.* గంగర్ /gaṅgar/
 earthquake *n.* బొమ్మి /bommi/; బొమ్మి
 మెలివల్ /bommi melival/
 earthworm *n.* నడ్వంజ్ /naḍvaṅj/
 earwax *n.* కొరెకల్ /korekal/
 east *n.* సిడయింగ్ /siḍayiṅg/
 easy *adj.* సస్తా /sasto/; సస్తాతె /sastote/; హాల్కల్ /halkal/
 eat జేవి కీ- /jēvi kī-/
 eating *n.* నెహ్రి /nehri/
 eaves *n.* మేడ /mēḍa/
 ebony (tree) *n.* తుమ్రి (మర్రి) /tumri (marra)/
 ecstasy *n.* మేందోదె వాత /mēṅdode vāta/
 edge *n.* అంచు /āncu/; *n.* కాట్ /kāṭ/; కాట్వత్కె /kāṭvatke/
 edible root (kind of) *n.* మాటి /māṭi/; మాటిగడ్డ /māṭigaḍḍa/

effect *n.* ఆసర /āsara/
 effort *n.* కోసిద్ /kōsid/
 egg (sg.) *n.* మేంజ్ /mēṅj/
 egg plant *n.* సాప /sāpa/
 eggshell *n.* టోక్రె /ṭōkre/
 elated *v.* ఊస్- /ūs-/
 elation *n.* సబాస్ /sabās/
 elbow *n.* టోణి /ṭōṇi/
 elder brother *n.* తాదల్ /tādal/; దాదల్ /dādal/
 elder brother-in-law *n.* తాద్ మూర్యల్ /tād mūryal/
 elder brother's wife *n.* అజె /aṅe/; తజె /taṅe/
 elder sister *n.* తక్క /takka/; *n.* బాయి /bāyi/
 electric *n.* కరెంట్ /kareṅṭ/; యెలక్టిరింగ్ /yelaktiriṅg/
 electricity *n.* కరెంట్ /kareṅṭ/
 element *n.* బూత్ /būt/
 elephant *n.* యేని /yēni/; హత్తి /hatti/
 elephant tusks *n.* యేనిత పల్ /yēnita pal/
 elope when pregnant *v.* హారి సాన్ /hari son/
 else *adv.* మల్ల /malla/
 embankment *n.* కట్ట /kaṭṭa/; డర్డి /ḍarḍi/
 embellishment *n.* పిండ్ /piṅḍ/
 embrace *v.* కలి- /kali-/; జోమె మా- /jōme mā-/
 embryo *n.* పిండం /piṅḍam/
 emerge *v.* పెసి- /pesi-/
 emergency *n.* సప్పె కామ్ /sappe kām/
 employment *n.* బూతి /būti/
 empty *adj.* రికమ్ /rikam/
 empty out *v.* రీక బాక ఇర్- /rīka bāka ir-/ *See:* రికమ్
 enclosure *n.* డొడ్డి /ḍoḍḍi/
 end (of rope) *n.* జుట్టి /juṭṭi/

end *n.* మహవల్ /mahval/; మార్త /mārta/
 end of a saree *n.* సెట్టసెవ్ /setṭa sev/
 end portion of dhoti *n.* పద్దుర్ /paddur/
 enduring *v.* వొర్చి కీమ్ /vorci kīm/
 enemy *n.* దుస్మన్ /dusman/
 energy *n.* జోర్ /jōr/; బడ్ /baḍ/; లగుత
     మయ్య /laguta mayya/
 engine *n.* ఇంజన్ /iñjan/; మిసిన్ /misin/
 enough *adj.* ఆంత /ānta/ *See:* ఆ-; ఆయర్ /āyar/;
     నాపుర్త /nāpurta/
 enter into *v.* కుప్పెమా- /kupse mā-/
 enter *v.* నేంగ్- /nēng-/; పొద్- /pod-/
 entirely *adv.* నర్క పడింగ్ /narka paḍiṅg/
 entrails *n.* పొద్దుర్ /poddur/
 entrance (covered) *n.* వోడ /vōḍa/
 entwine *v.* నోట్- /nōṭ-/
 equally *adv.* సమడత /samaḍata/
 equivalent to English -ful *clitic.* మెన్ /men/
 erect (make) *v.* నిపున్- /nipun-/
 erect *v.* డిజ్యుల్ /ḍiñval/
 erupt *v.* బొక్- /bok-/
 escalate *v.* బడికీమ్ /baḍikīm/
 escape (to) *v.* సుట్టెమా- /sutṭe mā-/ *See:* సుటి కీ-
 escape *v.* బూలి కీమ్ /būli kīm/; *n.* బూలెమామ్ /būlemām/;
     మయ్య /mayya/
 estimate *n.* అందెజ /andeja/
 evaporate *v.* ఆటెమా- /āṭe mā-/
 even *conj.* ఆయి /āyi/; గిర్ /gir/
 even now *conj.* అజుక్ /ajuk/
 even though *conj.* ఆతెకె /āteke/; తెర్ /ter/
 evening (during) *n.* నుల్పె /nulpe/
 evening *n.* పోడ్డరెక్ /pōḍḍrek/
 every day *adv.* రోజినయ్ /rōjinay/
 every village *adv.* నార్ నాఠి /nār nāṭe/
 every week *adv.* వార్ వార్ /vār vār/

every year *adv.* సాలి /sāli/
 everybody (nm.) *pron.* సమ్మి /samdi/
 everything *pron.* సమ్మి /samdi/
 evidence *n.* పురవ్ /purav/; పురుపున్ అదర్ /purupun adar/
 evil spirit (kind of) *n.* బోరడి /bōraḍi/; వాగటి /vāgaṭi/
 exchange *n.* బద్లి /badli/; *v.* మారుస /mārusa/
 excrement (human) *n.* పింగ్క /piṅgk/
 excreting *n.* పేల్కవల్ /pēlkval/
 excuse *v.* మాపి /māpi/
 exhausted (be) *v.* కట్టెడె మా- /kaṭṭeḍe mā-/
 expect *v.* సరి సూడ్- /sari sūḍ-/
 expected *adj.* మున్నెత్ సూడ్సర్
     మత్త /munnet sūḍser matta/
 expense *n.* కర్చ /karca/
 expensive *adj.* మహ్గా /mahga/
 experience (to) *v.* వన్- /vas-/
 experience *n.* అన్ బావ్ /an bāv/
 explode *v.* బగ్నె పొత్వల్ /bagne potval/
 explosion *n.* వోర్త /vōrta/
 express disappointment *intj.* అయ్యు /ayyo/
 express surprise *intj.* అబ్బా /abbā/
 extent *n.* పయ్టన్ /payṭan/; పయ్య /pays/
 extinguish *v.* పిహ్- /pih-/
 extinguished *v.* పిర్త /pirta/
 extract *n.* తెండ్ర /teṅḍra/
 extreme *adj.* సమ్మిన్ ఆక్రి /samdin ākri/
 eye colour *n.* కాజడి /kājḍi/
 eye infection *n.* కడ్ వాంత /kaḍ vānta/
 eye liner *n.* సుర్మ /surma/
 eye *n.* కడ్ /kaḍ/
 eyeball *n.* గార్ /gār/
 eyebrow hair కొండ కెల్క్ /koṅḍa kelk/
 eyebrow *n.* కడ్ కొండ /kaḍ koṅḍa/
 eyelash *n.* మింది /mindi/

F

face *n.* మొకొమ్ /mokokom/
 factor *n.* కారన్ /kāran/; వాండ్ /vānd/
 faeces *n.* పింగ్క /piṅgk/
 faint *n.* చిట పొట /ciṭa poṭa/
 fair (big) *n.* జత్త /jatta/
 fair (small) *n.* హాటుం /hāṭuṁ/
 fair *adj.* నేహారె /nēhare/

fairly *adv.* నియవ్త /niyavta/
 fall (to) *v.* కున్- /kun-/
 fall down *v.* అర్- /ar-/
 fall from mouth *v.* ఉడి- /uḍi-/
 fall *v.* అర /ara/; అరంత /aranta/; జడెమా- /jaḍe mā-/
 fallen down *v.* వొద్రె మాయ్యల్ /vodre māyval/
 falling stone trap *n.* డాప్పక /ḍāpka/

falsehood *n.* లప్పంగి/lappaṅgi/
 family (member, m.) *n.* రోతొర /rōtor/ *See:* రోన్
 family (member, nm.) *n.* రోత /rōta/ *See:* రోన్
 family *n.* కుటుంబ /kuṭumba/; సంసార్ /sansār/
 famine *n.* కరు అర్త /karu arta/
 fan *v.* రేస్క- /rēsk-/
 fancy *adj.* బ్రమ /brama/
 fang *n.* పల్ /pal/
 fantastic *adj.* మస్త /masta/; మస్త జోర్తె /mast jōrte/
 fantasy *n.* అబ్లక్ /abluk/
 far *adj.* లంగ /laṅg/; లక్ /lak/
 farmer *n.* కున్బి /kunbi/
 fascination *n.* జీవ ఇర్వల్ /jīva irval/
 fashion *n.* సవ్రె /savre/; సోక్ /sōk/
 fat *adj.* కొడ్వింజ్ /koḍviṅj/; తొస్సర్ /tossur/;
 డొబ్బల్ /ḍobbal/; పెర్సా /persa/
 fat man *n.* కొడుతొర్ /koḍutor/ *See:* కొడ్వింజ్
 fate *n.* తుంగ్వల్ /tuṅgval/
 father and mother *n.* అవ్వల్ బాబో /avval bābō/
 father and son *n.* మర్రి ఇవ్విర్ /marri ivvir/
 father-in-law (of child) *n.* పారి /pāri/
 father-in-law *n.* మూర్యల్ /mūryal/
 fathers elder brother *n.* పేపి /pēpi/
 father's elder brother's wife *n.* పేరి /pēri/
 father's father *n.* తాదొ /tādo/
 father's mother *n.* ఆజి /āji/
 father's sister's daughter *n.* మర్నడడ /marṅḍaḍ/
 father's younger brother's wife *n.* కాకి /kāki/ *See:* కాకల్;
 యాయల్ /yāyal/
 fear *n.* వెర్రె /verre/
 fearful *adv.* వెరినల్ /verinal/
 fearful person *n.* వెర్రె కొండల్ /verre koṅḍal/
 feast *n.* జేవున్ /jēvun/ *See:* జేవి; పంగల్ /paṅgat/;
 సబ్బా /sabba/
 feather *n.* బూర /būra/
 feed *v.* తిహ్- /tih-/
 feeding leftover food *n.* లెహ్డా దొస్వల్ /lehḍa dosval/
 feel sorry *v.* మక్ మకె మా- /cukcuke mā-; జారె మా-
 /jūre mā-/
 feel *v.* తొత్ వేస్- /tot vēs-/
 feeling *n.* దాద్ లాగ్వల్ /dād lāgval/; బావన /bāvana/
 fell *v.* అర్త /arta/
 fellow clan member *n.* కుటుమ్మల్ /kuṭumyal/
 felt (to be) *v.* వస్- /vas-/

female (of an animal) *n.* తొట్టె /toṭṭe/
 female dog, bitch *n.* డొండెనెయ్ /ḍoṅḍeney/
 female goat *n.* తొట్టె హెర్రె /toṭṭe herre/
 female horse, mare *n.* తొట్టెకోడ /toṭṭekōḍa/
 female pig, sow *n.* తొట్టె పద్ది /toṭṭe paddi/
 fence *n.* జాప్ /jāp/; వెలుమ్ /velum/
 fenugreek leafy vegetable *n.* మేతిబాజి /mētibāji/
 fenugreek seeds *n.* మేతింగ్ /mētiṅg/
 fertile *adj.* సపయ్ /sapay/
 festival (holi) *n.* సిమ్మ /simga/
 festival (kind of) *n.* ఆకడి /ākadi/; ఆకడి
 (మహ్నా) /ākadi (mahna)/
 festival (major) *n.* సాడ్ /saḍ/
 festival *n.* సన్ /san/
 fetch *v.* యేత్- /yēt-/
 fever *n.* యెడ్కి /yedki/
 fiddle-like (instrument) *n.* కీక్రి /kikri/
 field *n.* పొలం /polam/; వావుర్ /vāvur/
 fifteen days *n.* పంద్ర దియంగ్ /pandra diyaṅg/
 fifty *num.* పన్నన్ /pannas/
 fig tree (kind of) *n.* తోయ (మర్రి) /tōya (marra)/
 fig tree *n.* పాక్డి (మర్రి) /pākḍi (marra)/
 fight *v.* గుద్- /gud-; వట్ట /vaṭṭa/; *n.* జగ్గ /jagḍa/;
 తెరుస్వల్ /terusval/
 figure *v.* నివ్డి కీమ్ /nivḍi kīm/; *n.* రూపం /rūpaṅm/
 fill *v.* నిహ్- /nih-; బర్తి కీమ్ /barti kīm/; *v.* వెడి- /vedī-/
 filled (to be) *v.* పంజ్- /paṅj-/
 filled with colours *v.* రంగెన్నింత /raṅgeninta/
 film *n.* సినిమా /sinima/
 filter *v.* గారి కీ- /gāri kī- *See:* గార్బి
 finance *n.* దన్ దవ్లత్ /dan davlat/
 fine particles *n.* బుక్ని /bukni/; బుక్ని /bukni/
 finger (little) *n.* చిచ్చల్ బొట్ట /ciccal boṭṭa/
 finger board (of musical instrument) *n.* టహార /ṭahara/
 finger *n.* బొట్ట /boṭṭa/
 fingernail *n.* తిడింజ్ /tiḍiṅj/
 fingers *n.* కయ్ బొట్ట /kay boṭṭa/; బొట్టంగ్ /boṭṭaṅg/;
 వడ్డి /vaḍḍi/
 finish off *v.* మొయ్- /moy-/
 finish *v.* బంద్ కీ- /band kī-; *n.* బండ /baṅḍa/
 finished (to be) *v.* మార్- /mār-/
 finished cutting *v.* సోడ్డ /sōḍḍa/
 finished work (be) *v.* చిల్కె ఆ- /cilke ā-/
 fire (gun) *v.* పుకీ కీ- /pukī kī-/

fire (to start) *v.* మాన్- /mās-/
 fire *n.* కిన్ /kis/; తడి /taḍmi/
 firewood (thick) *n.* కెయ్యం /keyṭa/
 firewood (thin) *n.* కట్టె /kaṭṭe/
 firewood *n.* యెద్దకట్టెంగ్ /yeddakatteṅg/
 firework *n.* పటెక /paṭeka/
 firm *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
 first *adj.* తొల్లె /tolle/; పెహ్లా /pehla/; మొదొడ /mododa/;
 మొదొల్ /modol/
 fish (generic) *n.* మిన్ /min/
 fish (kind of) *n.* కట్టుడి /kaṭṭuḍi/; కుహ్లా /kuhla/;
 కొట్టల్ /koṭṭal/; నారి /nāri/; పొడ్డ /pōḍḍa/;
 రుద్దె /rudde/; విచ్చుడ్ /vickuḍ/; లోడ /lōḍa/
 fish eggs *n.* మిన్ మేన్ /min mēn/
 fish hook *n.* గర్రి /garri/
 fish net మిన్ జారి /min jāri/
 fisherman *n.* డివ్రల్ /divral/; బోయల్ /bōyal/
 fisherman's wife *n.* బోయే /bōyē/ See: బోయల్
 fishes *n.* మిన్క /minka/
 fishing net *n.* జార్₁ /jār/
 fishing rod *n.* లాటి /lāṭi/
 fist *n.* ముట్టి /mutṭi/
 fitting (be) *v.* జోడె మా- /jōḍe mā-/
 five (m.) *num.* సియ్యిర్ /siyyir/ See: సియ్యుంగ్
 five (nm.) *num.* సియ్యుంగ్ /siyyuṅg/
 fix *v.* చిప్ టుండ- /cip tuṅḍ-/
 fixation *n.* లావి కియ్యల్ /lāvi kiyyal/
 flag deity *n.* జెండ పేన్ /jeṇḍa pēn/
 flag *n.* జెండ /jeṇḍa/
 flame *n.* జార్₂ /jār/
 flame of the forest tree *n.* ముర్ (మర్) /mur (marra)/
 flash *v.* మిడ్చ- /miḍc-/
 flashing *n.* జగ్ జగ్ /jag jag/
 flat nose *n.* ఉత్త మొసార్ /utta mosar/; నక్కి
 మొసార్ /nakki mosar/
 flat pan *n.* కచ్చుడ్ /kaccuḍ/
 flats *n.* మాడి /māḍi/
 flattened *adj.* చపేట /capēṭa/
 flattened rice *n.* అట్కుల్క్ /aṭkulk/
 flavourless *adj.* చప్పి /capḍi/
 flesh (piece) *n.* కాండుమ్ /kāṇḍum/
 flint (with steel) *n.* జక్కమ్ /jakkam/
 flintstone *n.* పొలాద్ /polāḍ/; పొలాదిత టుక్కె /polādita ṭukke/
 floaty *adj.* తేల్వల్ /tēlval/

flock (birds) *n.* కర్ప /karpa/
 flock (of sheep) గొర్రె మంద /gorre manda/
 flock *n.* పిట్టెన కర్ప /piṭṭena karpa/
 flogging *n.* పాయ్యల్ /pāyval/
 flood *n.* ఊస /ūsa/
 flour mill *n.* గిర్ని /girmi/
 flour *n.* పిండి /piṇḍi/
 flourished *v.* సుద్రె మాత /sudre māta/
 flow *v.* పోంగ్ /pōṅg/
 flower (kind of) *n.* ముగ్రిపుజర్ /mugripuṅar/
 flower (of maize) *n.* జేల₂ /jēla/
 flower (to) *v.* పోయ్-₂ /pōy-/
 flower *n.* పుంగర్ /puṅgar/
 flowering tree *n.* కాపె /kāpe/
 flowing *v.* దార /dāra/; పొహ్రె మాంత /pohre mānta/;
 పోంగ్వల్ /pōṅgval/; పోజంత /pōḷanta/
 flu *n.* పిని యెడ్కి /pini yedki/
 flute *n.* సులుడి /suluḍi/
 fly (parasitic) *n.* గోమసి (వీసి) /gōmasi (vīsi)/
 fly up *v.* తేడ్- /tēḍ-/
 fly *v.* పరి- /pari-/; *n.* వీసి /vīsi/
 flying ant *n.* ఈసుల్ (పుడి) /īsul (puḍi)/
 foam *n.* పేస్ /pēs/
 fodder *n.* పిరి /pīri/
 fog *n.* దవ్ అర్వల్ /dav arval/; దువర్ /duvar/;
 దుహార్ /duhar/; పోయ మవ్ /pōya mac/
 fold (a cloth) *v.* ముడ్డున్ /muḍḍun/
 fold *v.* జోడి కీ- /jōḍi kī-/; మిడుసిమ్ /miḍusim/;
 ముప్ట /muṭṭa/; మొక్కు కీ- /mōkka kī-/
 fontanel *n.* టారొ /ṭāro/
 food (kind of) *n.* యెంజె /yeṅje/; సామ /sāma/
 food *n.* గాబొ /gāḷo/
 food offering *n.* నివొద్ /nivod/
 food scraps *n.* కర్కట /karkata/
 foolish *adj.* అడ్ముట్టల్ /aḍmutṭal/; సోంచి
 కియ్యక్ /sōñci kiyyak/
 foolish talk *n.* కనకుస్తిన్ గొస్తి /kanakuṣṭina gosti/
 foot *n.* దాపి /dāpi/
 footprint *v.* కొజ్జి /kojji/
 for a short time *adv.* గడ్డుక్ /gaḍḍuk/ జులుక్కె /julukke/
 for *adv.* లాసి /lāsi/
 for renting *adv.* కిరెయ్ /kirey/
 for that reason *adv.* అదెన్ లాసి /adenlāsi/ See: అద్
 for the home *adv.* రోత్ లాసి /rōṭ lāsi/

for this reason *adv.* ఇదెన్ లాసి /iden lāsi/ *See:* ఇద్
 forage *n.* చారొ /cāro/
 force *n.* జుల్మా కీతార్ /julma kītor/; డట్టి కీమ్ /ḍaṭṭi kīm/;
 తాకద్ /tākad/
 forcefully *adv.* బల్మిత్క /balmitk/
 forcibly *adv.* జొర్దార్ /jordar/
 ford *v.* వర్- /var-/
 forehead *n.* కప్పర్ /kappar/
 foreigner *n.* దుస్రా దేస్నార్ /dusro dēsnoṛ/
 foremost *adj.* మొదొడ /mododa/
 forest fire *n.* కిచెజర్ /kiceṅar/
 forfeiture *n.* దవ్డి కియ్యల్ /davḍi kiyyal/
 forge (implements) *v.* కొలున్- /kolus-/
 forget *v.* బూలె మా- /būle mā- /; మరుంగ్- /maruṅg- /;
 మర్ణ /marṅa/
 form *n.* చెహ్రా /cehra/; తయర్ ఆయ్యల్ /tayar āyyal/
 former *adj.* తొత్తార్ /tottar/
 formula *n.* తరిక /tarika/
 fortune *n.* కిస్మత్ /kismat/
 found (to be) *v.* పుట్- /puṭ-/
 found *v.* గడి కీ- /gaḍi kī- /; పుట్ట /puṭṭa/
 foundation (of house) *n.* డర్డి /ḍarḍi/
 founded (to be) *v.* మొవ్ ఆ- /mop ā-/
 fountain *n.* చెల్మె /celme/
 four (m.) *num.* నాల్విర్ /nālvir/ *See:* నాలుంగ్
 four (nm.) *num.* నాలుంగ్ /nālūṅg/
 fox *n.* కోయ్లల్ /kōyḷal/
 fragment *n.* కండ /kaṅḍ/
 frame for swing *n.* పార్న /pārna/
 frame of a cart *n.* సాట /sāṭa/
 frayed rope *n.* జుట్టి /juṭṭi/
 free *adj.* పుకుట్ /pukuṭ/; పుకొట్ /pukoṭ/; పొకొట్ /pokot/
 fresh (food or water) *adj.* తాతొ /tāto/
 fresh air *n.* చొకొట్ వడి /cokot vaḍi/
 friction *n.* టంట /ṭaṅṭa/
 Friday *n. prop.* సుకుర్ వార్ /sukur vār/
 friend *n.* దొస్త /dōst/; సోపెతల్ /sōpetal/; సొప్తి /sōpti/
 frighten away animals (stick to) *n.* లిక్కి /likḍi/

frighten *v.* వెరున్- /verus- / *See:* వెరి-
 frill *n.* సెట్టనెవ్ /setṭa sev/
 frog (brown) *n.* నస్ పన్నె /nas panne/
 frog cry *n.* బెకబెక /bekabeka/
 frog *n.* పన్నె₁ /panne/; పెన్నె /penne/
 from *adv.* ఇగ్గెటల్ /iggeṭal/; నల్ /nal/
 from now on *adv.* ఇన్కెడల్ /inkeḍal/
 from there (person) *adv.* హందల్ /handal/ *See:* హాక్కె;
 హాందుర్ /handur/
 frozen *adj.* గట్ ఆతవ్ /gaṭ ātap/
 fruit (immature) *n.* చీచె /cice/
 fruit (part of) *n.* చోయి /ṭōyi/
 fruit (ripe) *n.* పండి /paṅḍi/ *See:* పండ-
 fruit (to bear) *v.* సాద్- /sād-/
 fruit *n.* పండి /paṅḍi/
 fruitful *adj.* బహాలత /bahalata/
 frustration *n.* కిచకిచ /kicakica/
 fry *v.* బొడ్స్- /boḍs-/
 frying pan (iron) *n.* తావి /tāvi/
 fuel for fire *n.* గోమెర /gōmera/
 full (to be) *v.* నింద్- /nind-/
 full *adv.* నింద్యల్ /nindyal/ *See:* నింద్-; *n.* సమ్మె /samdo/;
 సమ్మెయ్ /samdoiy/
 full grown (m.) *n.* ముర్తార్ /murtar/ *See:* ముర్-
 full grown (nm.) *n.* మూర్త్ /mūrta/ *See:* ముర్-
 full moon *n.* పునక్ /punak/
 full up (to be) *v.* పంజ్- /paṅj-/
 fun activities *n.* చెస్టెంగ్ /ceṣṭeṅg/
 fun *n.* గమ్మత్ /gammat/
 fundamental *adj.* మొదొల్ /modol/
 funeral pyre *n.* సరున్ /sarun/
 funnel part of seed drill *n.* చాడె /cāḍe/
 funny *adj.* కవ్వసే /kavvusē/
 fur *n.* బుచ్చె /bucne/
 furnace *n.* కొల్మి /kolmi/
 furrow dug along by a plough *n.* తాన్ /tās/
 furry *adj.* బుర్సల్ /bursal/

G

gain *n.* మునొప /munopa/
 gall bladder *n.* కట్ /kaṭ/
 game (kind of) *n.* చిల్కొలటింగ్ /cilkolatiṅg/; టిప్లి
 డాండు /tipli ḍaṅḍu/; తొక్కుడ్ బండ /tokkuḍ baṅḍa/

garbage *n.* వియర్ /viyar/
 garden *n.* తోట /tōṭa/; వాడి /vāḍi/
 gardening (to do) *v.* రాకి కీ- /rāki kī-/
 gargling *n.* గుర్ల కియ్యల్ /gurla kiyyal/

garland *n.* హార్ /hār/
 garlic *n.* లసున్ /lasun/
 gate *n.* జోప /jōpa/
 gather (together) *v.* మీరె మా- /mīre mā-/ *See:* మీరి కీ-
 gather *n.* చంచి కీ- /cañci kī-; జమ కీ- /jama kī-; జమే మా-
 /jamē mā-; మీరి కీ- /mīri kī-/
 gazelle *n.* గొర్రెమంద /gorre manda/
 genealogy *n.* కాన్దాన్ /kāndān/; హాంసవెలి /hansaveli/
 generation *n.* పిడి /piḍi/
 generous *adj.* దిల్ దార్ /dil dār/
 geography *n.* బూగొల సాస్త్రం /būgola sāstram/
 germinate *v.* పిరంత /piranta/
 get crowded *v.* గజ్ బిజే మా- /gaj bijē mā-/
 get down *v.* రెయ /reya/
 get it freely *v.* పుకుట్టె తర /pukuṭṭe tara/
 get ready *v.* సవ్రి కీ- /savri kī-/
 get stuck *v.* తట్- /taṭ-/
 get up *v.* తేద్- /tēd-/
 get *v.* తర /tara/; పుటన్- /puṭus-/ *See:* పుట్-
 get wet *v.* నాంద్- /nānd-/; పూర్- /pūr-/
 getting cold *v.* పీని వసంత /pīni vasanta/
 getting digested *v.* పచ్చె మా- /pacce mā-;
 రొక్కల్ /rokval/
 ghost *n.* బూత్ /būt/
 giddy *v.* చక్కార్ వా- /cakkār vā-/
 gift for a special occasion *n.* అందూని /andūni/
 gift *n.* అహర్ /ahar/; ఆందున్ /āndun/
 giggle *v.* చిహ చిహ కవ- /ciha ciha kav-/; మున్ మున్ కవ-
 /mus mus kav-/
 ginger *n.* అల్లం /allam/
 girl (daughter) *n.* మియాద్ /miyaḍ/
 girl (newborn) *n.* మొడ్డె /moḍḍe/ *See:* మొడ్
 girl *n.* పేడి /pēḍi/ *See:* పేడల్
 girlfriend *n.* దోస్తల్ /dōstal/
 give birth to (animal) *v.* వహ్- /vah-/
 give up *v.* సుటి కీ- /suṭi kī-/
 give *v.* సీ- /sī-; సీమ్ /sīm/
 giving a guarantee *n.* జబన్ సియ్యల్ /jaban siyval/
 giving a strong hug *n.* సబ్బుడ్
 ఉర్కియ్యల్ /sabbuḍ urnikiyval/
 giving false hope *v.* ఆస కీమ్ /āsa kīm/
 giving marks *v.* మార్కుల్ వాట /mārkulk vāṭa/
 giving *n.* సియ్యల్ /siyval/
 glance (a) *n.* నదుర్ /nadur/

glance (to) *v.* నదుర్ కీ- /nadur kī-/
 glance *v.* మాడ్క- /māḍk-/
 glass *n.* ఆర్స /ārsa/; గిలస్ (చంబు) /gilas (cambu);
 చంబు /cambu/
 glitter *n.* లక లక /laka laka/
 glow worm *n.* మాంజ పుడి /māñja puḍi/
 glowing *v.* జగుం జగుం /jagum jagum/
 glue *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/
 gnaw *v.* కడియ /kadiya/
 go along the road *v.* సరి తాక్- /sari tāk-/
 go immediately *v.* చుక్కెనే సో /cuṭkne sō/
 సప్పెసా /sapneso/
 go out *v.* పెసి- /pesi-/
 go up *v.* వర్- /var-/
 go *v.* సో /sō-/
 go wrong *v.* బహ్కా మా- /bahke mā-/
 goad *n.* బడ్డె /baḍḍe/
 goat *n.* బోకుడ్ /bōkuḍ/; హెర్రె /herre/
 goat shed *n.* కొటుడి /koṭuḍi/
 god (name of a) *n.* అవ్వల్₂ /avval/; ఆకిపేన్ /āki pēn/;
 కోడల్ పేన్ /kōḍal pēn/; జెయ్యుర్ /jeytur/; పెర్స
 పేన్ /persa pēn/; బీమల్ /bīmal/; మసెమల్
 పేన్ /masemal pēn/; యేత్మ /yētma/; సత్తి
 పేన్ /satti pēn/
 Godavari *n. pron* గోదవరి /gōdavari/
 goddesses *n.* పేన్క /pēnk/
 going mad one *n.* పిసంగ్ పియ్యల్ /pisaṅg piyval/
 going straight one *n.* సిదయ్ సాన్వల్ /siday sonval/
 gold *n.* సోనె /sōne/
 goldsmith *n.* సోనారల్ /sōnoral/
 Gond (f.) *n.* కోయ్తాడ్ /kōyṭaḍ/ *See:* కోయ
 Gond (m.) *n.* కోయ్తార్ /kōyṭar/ *See:* కోయ
 Gond deity *n. prop.* ఆకిపేన్ /āki pēn/
 gone deep *v.* కోల్ సాత్త /kōl sotta/
 gone out *v.* పిర్త /pirta/
 good *adj.* అసల్ /asal/; అస్లి /asli/; చాంగ్గో /cāṅglo/;
 చొకొట్ /cokoṭ/; సాద్రల్ /sādral/; సాద్రి /sādri/;
n. ఉయ్యర్ వాలె /uysar vāle/
 good and bad *adj.* సుక్ దుక్ /suk duk/
 good clouds *n.* టవ్వె హాబర్ /ṭavve hābar/; నీలి
 తెప్పంగ్ /nīli ṭeppaṅg/
 good day *n.* చొకొట్టు దివన్ /cokoṭṭa divas/
 good feeling *n.* చొకొట్టు బావన /cokoṭṭa bāvana/
 good house *n.* చొకొట్టు రోన్ /cokoṭṭa rōn/

good word *n.* చొకొట్టు గొప్పి /cokoṭṭa goṣṭi/
 good-for-nothing person *n.* డండుల్ /ḍaṇḍūl/
 goods (cultivated) *n.* మాల్ /māl/
 goody *adv.* సోక్కు /sōkka/
 gore *v.* కొహ్క-₂ /kohk-/
 gorgeous *adj.* సాద్రల్ /sādraḷ/
 gossip (person) *n.* చహ్షాయల్ /cahṣṭiyal/
 got (to be) *v.* పావె మా- /pāve mā-/
 got hungry *v.* కర్వస్త /karvasta/
 got independence *v. adj.* స్వాతంత్ర్యం
     వాత /svātantryam vāta/
 got pregnant *v.* గాబ్డి ఆత /gābḍi āta/
 got rusty *v.* చిలుమ్ పియ్- /cilum piy-/
 got separated (m.) *v.* తూటెమాతెర్ /tūṭemāter/
     సుట్టెమాతెర్ /suṭṭemāter/
 got stuck *v.* జిర్కత /jirkta/
 got tired *v.* హట్టెమాసి /haṭṭemāsi/
 gotten (to be) *v.* పుట్- /puṭ-/
 gourd (Balsam pear) *n.* కారెల /kārela/
 gourd (kind of) *n.* పుర్క /purka/; బోదెల /bōdela/
 gourd (ridged) *n.* టోట్క /ṭōṭka/
 gourd-bearing tree *n.* కుముడ్ (మర్త) /kumuḍ (marra)/
 government *n.* సర్కార్ /sarkar/
 government office *n.* సర్కార్ త హాక్ /sarkarta hāk/
 gown *n.* జగ్గ /jagga/
 grace *n.* దయ /daya/
 grain (cooked) *n.* గుగ్రింగ్ /gugriṅg/
 grain (kind of, small) *n.* బాడి /bāḍi/
 grain basket *n.* డుల్లె /ḍulle/
 grain *n.* దాన /dāna/; దాన /dāna/
 grain offering *n.* సేస /sēsa/
 grain remaining after threshing *n.* సర్వ /sarva/
 grain store *n.* సిబ్బి /sibbi/
 granddaughter *n.* తంగ్ మియడ్ /taṅg miyaḍ/ *See:* తంగ్మరి
 grandson *n.* తంగ్మరి /taṅgmari/
 grant *n.* దర్మ /darma/
 grape *n.* అంగుర్ /aṅgur/
 grass (kind of) *n.* కికలి /kikali/; కుంద /kunda/;
     కారి కెక్కెకాల్ /kāri kekḍe kāl/; కేక్కెకాల్ /kēkkē kāl/;
     గార్క /gārka/; గోనడి /gōnaḍi/; చుక్క /cukḍa/;
     తికలి /tikali/; తెర్వి /tervi/; మల్వ /malva/;
     మార్వెలి /mārveli/; సిర్పుట్ /sirpuṭ/; నేడ్య /sēḍva/;
     దుమ్కి /dumki /; పహండి /pahaṇḍi/

grass insect *n.* జాడి (పుడి) /jāḍi (puḍi)/
 grass mat *n.* జాడి చాప /jāḍi cāpa/
 grasshopper *n.* కోడ /kōḍa/ జాడి కోడ /jāḍi kōḍa/
 grass-pulling tool *n.* డవ్ర /ḍavra/
 gratifying *adj.* బాలొబల్ /bālobal/
 grave *n.* పీచ్ /vīc/
 graze *v.* మెహ్- /meh-/; మేయ్- /mēy-/
 greedy *adj.* తోయ్లె /tōyle/
 green *adj.* చిల్లల్ /cillal/; హిర్వల్ /hirval/
 green bean *n.* చవ్వెర /cavvera/
 green gram *n.* పెసెల్ డారి /pesel ḍāri/
 green peas *n.* వట్టెడ /vaṭṭeḍa/
 greet *v.* కలి- /kali-/
 greeting *n.* దండొన్ /daṇḍos/ *See:* డండ
 grey-haired (become) *n.* పిడ్చ- /piḍc-/
 grind into paste *v.* కొహ్క-₁ /kohk-/
 grind *v.* నోర్- /nōr-/; రొబ్బ /robba/
 grinding *v.* రొబ్బల్ /robval/
 grindstone *n.* జత్త /jatta/; రొబ్బె రోకల్ /robbe rōkal/
 grip *n.* గచ్ పియ /gac piya/
 groan *n.* గొల్వల్ /golval/
 ground *n.* నేలీ /nēli/; బొమ్మి /bommi/
 groundnut *n.* బుయ్ సేజ /buy sēja/
 group (cattle) *n.* మంద /manda/
 group *n.* గుబ్బ /gubḍa/; మందుడి /manduḍi/
 group of insects *n.* పుడ్క న కుప్ప /puḍk na kuppa/
 grove *n.* గుబ్బ /gubḍa/
 grow (of plants) *v.* ముర్- /mur-/
 grow grey (haired) *v.* పిడ్చ- /piḍc-/
 grow up *v.* డగుర్ ఆ- /ḍagur ā-/
 grow *v.* బెర్స్- /bers-/
 growl *v.* గురే మా- /gurē mā-/
 grumpy *adj.* కిర్కెటల్ /kirketaḷ/
 guard *v.* కేప్- /kēp-/; కేప్వల్ /kēpval/; పహజ్జె /pahajle/
 guarding (crops) *n.* జాగ్గి /jāggi/
 guava tree *n.* జామ్ (మర్త) /jām (marra)/
 guess a riddle *v.* పెందొ పుంద్- /pendo pund-/
 guess *v.* పుంద్- /pund-/
 guest (f.) *n.* వెర్తల్ /vertal/
 guest (m.) *n.* వెర్తల్ /vertal/
 gum *n.* సెవ్వెర్ /sevver/; హిర్ద /hirḍa/
 gun (part of) *n.* కోడ /kōḍa/
 gush out *v.* బుడ్క- /buḍk-/

H

habit *n.* అలవాటు /alvat/
 hail *n.* కల్ బండ /kal baṇḍa/; గార్ /gār/
 hair (pubic) *n.* సేతెంగ్ /sēteṅg/
 hair (tuft) *n.* జుట్టు /juṭṭi/
 hair *n.* కెల్ /kel/
 hair parting *n.* బాణి /bāni/
 hair pin *n.* కాట /kāṭa/
 hairy *adj.* బుర్సల్ /bursal/
 half *num.* అర్దో /ardo/
 half pound measure *n.* చిట్టె /ciṭṭe/
 half way *n.* అర్దో సరి- /ardo sari-/
 halter *n.* దామ్మి /dāmḍi/; వేసుని /vēsuni/
 hamlet *n.* గూడ₂ /gūḍa/
 hammer *n.* గన్ /gan/; సుత్తె /sutte/
 hand (of watch) *n.* కాట /kāṭa/
 hand (part of) *n.* అస్తూర్ కయ్ /astur kay/
 hand cuffs or chains *n.* హాత్ కడింగ్ /hāt kaḍiṅg/
 hand *n.* కయ్ /kay/
 handful (of food) *n.* బుక్క /bukka/
 handful *n.* పిడ్క /piḍk/
 handicraft *n.* కయ్ కామ్ /kayda kām/
 handkerchief *n.* దస్తీ /dasti/; దస్తీ /dasti/
 handle (harrow) *n.* రుమ్మ /rumna/
 handle (long) *n.* దాండ /dāṇḍa/
 handle (plough) *n.* పాలె /pāle/
 handle (round, metal) *n.* కడె /kaḍe/
 hands (open) *n.* కొడోప్ /koḍop/
 handsome *adj.* సాద్రల్ /sādral/
 handtowel *n.* సేల /sēla/
 hang (clothing) *v.* కోసి కీ- /kōsi kī-/
 hang (meat) *v.* టాంగి కీ- /ṭāṅgi kī-/
 hang *v.* అట్కి కీత /aṭki kī-/
 hanging basket for food *n.* కావ్డి /kāvḍi/
 happen *v.* ఆ- /ā-/
 happened *v.* ఆసిసాడిత /āsisoḍita/
 happily *adv.* కుసి /kusi/; బోలిబాల్ /bōlibāl/
 happiness *n.* గమ్మత్ /gammat/
 harassment *v.* సత్తి కియ్యల్ /satti kiyval/
 hard *adj.* కటింత /kaṭiṅta/; గట్ /gaṭ/; సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
 hard interior of stick *n.* గాబ /gāba/
 hard worker *v.* కస్త్ కియ్యల్ /kaṣṭ kiyval/
 hare *n.* మొల్లొల్ /mollol/

harmless *adj.* నొముర్ అయ్యక్ /nomur ayvak/
 harmonica *n.* పేటి /pēṭi/
 harness *n.* పుహ్-₁ /puh-/
 harrow *n.* వక్కుర్ /vakkur/
 harrow; hoe *n.* పావ్డ /pāvḍa/
 harvest festival *n.* బుర్సిక్ /bursik/
 has to do *v.* కియన /kiyana/; తుజన /tuṅana/
 hasten *v.* జల్ది అలె /jalḍi ale/
 hat (of leaves) *n.* మోర /mōra/
 hat (peacock feather) *n.* గుసడి తోపి /gusaḍi tōpi/
See: గుసడి
 hat *n.* తోపి /tōpi/
 hatch (bird) *v.* వోహ /voha/
 hatch (eggs) *v.* కార ఉద్- /kāra ud-/
 hatred *n.* కొంటె /koṅṭe/; దావ్ పోస్వల్ /dāv pōsval/; పగ
 /paga/
 have a meal *v.* జేవి కీ- /jēvi kī-/
 having ambition *v.* దిల్ మంజి /dil mañji/
 having exact interest *v.* కరల్
 బుద్ధిమంత /karal buddimanta/
 having honesty *adj.* పతివర్తల్ /pativartal/
 having no choice *adj.* గతిసిల్వ /gatisilva/
 having no clothes *adj.* బోకె /bōke/
 having no consciousness *adj.* బేవోస్ /bēvos/
 having no energy *adj.* కువ్వత్ /kuvvat/; జిగ్గి
 సెల్లె /jiggi selle/
 having no shame *v.* సరం సెల్లె /saram selle/
 having pain *n.* నోయ్యల్ /nōyval/
 hawk *n.* డేగో (పిట్టె) /ḍēgo (piṭṭe)/; *n.* పురడ దేగో
 (పిట్టె) /puraḍ dēgo (piṭṭe)/
 hay *n.* పీరి /pīri/
 haystack *n.* పీరి కుప్ప /pīri kuppa/
 hazard *n.* గండం /gaṇḍam/
 haze *n.* మస్కె /mask/
 he (dist.) *pron.* వోర్ /vōr/
 he (prox.) *pron.* వేర్ /vēr/
 he is there *v.* మంతోర్ /mantor/
 he slept *v.* నరుమ్మెర్ /narumtor/
 head (of corn, jowar, etc.) *n.* సెన్ /sen/
 head (soft spot) *n.* టారొ /ṭāro/
 head hair *n.* తలకెల్క /talakelk/
 head of household *n.* మాలకల్ /mālakal/

head pad *n.* చుమ్మర్ /cummar/
 head without hair *n.* టక్లియల్ /takliyal/
 headache *n.* తల నోయ్యల్ /tala nōyval/
 headdress (peacock feather) *n.* గుసడి బోపి /gusaḍi tōpi/
See: గుసడి
 headlong *adv.* తిక్కవాలె /tikkavāle/
 headman of a village *n.* పాట్లల్ /pāṭṭal/
 headman's wife *n.* పాట్లె /pāṭṭe/ *See: పాట్లల్*
 headpiece (for marriage) *n.* బాసెజు /bāseṅa/
 heads *n.* జాలర్క /jālark/
 healed one *n.* మగ్వల్ /magval/
 health *n.* సుకం /sukam/
 healthily *adv.* సుక్నే /sukne/
 healthy (to be) *v.* సుద్రెమా- /sudre mā-/
 healthy *adj.* గర్కవర్క /garkvark/
 heap *n.* కుప్ప /kuppa/; వాటి కియ్యల్ /vāṭi kiyyal/; *v.* రచ్చి
 కీ- /racci kī-; రాసి /rāsi/
 hear *v.* కేంజ్- /kēñj-/
 hearsay *n.* పూకర గొస్టి /pūkara goṣṭi/
 heart *n.* దిల్ /dil/
 heartbeat *v.* దాకెమా /daḱe mā/
 heat (make) *v.* కాసుస్- /kāsus-/
 heaven *n.* స్వర్గ /svarga/
 heel *n.* డాక /ḍāka/
 heifer *n.* పడ్డ /paḍḍa/
 height *n.* టొజల్ /toñal/
 hem (edge) *n.* కాట్ /kāṭ/
 hemp *n.* బుల్లి /buyli/
 hepatitis *n.* కవుడ్ /kavuḍ/
 her (dist.) *pron.* తాన /tāna/
 her (prox.) *pron.* తేన /tēna/
 her own (dist.) *pron.* తన్వ /tanva/
 herbal tree *n.* కండొక (మర్రి) /kaṅḍoka (marra)/
 రొహ్ది /rohḍi/
 herbivorous *adj.* మహారజ్ /maharaj/
 herd *n.* మంద /manda/
 herd of cows *n.* మురన మంద /murana manda/
 herdsman *n.* డోర్కల్ /ḍōrkal/
 herdsman's wife *n.* డోర్కె /ḍōrke/ *See: డోర్కల్*
 here (take this) *v.* ఇద్దె /idde/
 here *adv.* ఇగ్గె /igge/
 here and there *adv.* ఇగ్గె అగ్గె /igge agga/; కడ
 బిడ /kaḍa biḍa/; కబుక్ కిబుక్ /kabuk kibuk/
 hereditary musicians of Gonds *n.* పటడి /paṭaḍi/

hereinafter *adv.* ఇగ్గెన్ /iggen/
 hermitage *n.* మటం /maṭam/
 hesitation *n.* అన్మన్ /anman/
 Hey! *intj.* అర్రె /arre/
 hiccup (to) *v.* యెక్కి కీ- /yekki kī-/
 hiccups *n.* యెక్కి /yekki/
 hide (from harm) *v.* చిప్పె కీ- /cipne kī-/
 hide (skin) *n.* తోల్ /tōl/
 hide (something) *v.* మక్సి /maksī/ *See: మక్-*
 hide oneself *v.* కుప్పెమా- /kupse mā-/
 hide *v.* మక్- /mak-/
 high *adj.* డాణల్ /ḍāṅal/
 high place *n.* బొగ్గ /boggā/
 high shelves *n.* ఆటెర /āṭera/
 hill monkey *n.* గడ్డిరూప్ /gaḍḍirūp/
 hill *n.* గుట్ట /guṭṭa/
 Hindu *n. prop.* హిందు /hindu/; హిందువుల్క /hinduvulk/
 his (dist.) *pron.* వోన /vōna/
 his (prox.) *pron.* వేన /vēna/
 his own (dist.) *pron.* తన్వ /tanva/
 history *n.* గడెమాత /gaḍe māta/
 hit (accidentally) *v.* లాగ్- /lāg-/
 hit *n.* దన్క /danka/; *v.* లెప్టి కీ- /leṭṭi kī-/
 hive *n.* పెర బొక్కి /pera bokki/; బెర్రల్ /berral/
 hives (itchy skin) *n.* తోల పుడి /tōla puḍi/
 hobby *n.* ఆదత్ /ādat/
 hoe *v.* కొట్- /koṭ-/
 hoist *v.* చడి కీ- /caḍi kī-/
 hold between teeth *v.* కచ్- /kac-/
 hold it and stay *v.* పియ్యుమన్ /piyysiman/
 hold *v.* పి- /pi-/
 hole (in tree) *n.* బుల్ల /bulla/
 hole for an earring *n.* తర్పంగ్ /tarpaṅg/
 hole *n.* గడ్డి /gaddi/
 holi *n.* సిమ్మ /simma/
 hollow *n.* పోక్రల్ /pōkral/
 hollow space *n.* డోబ్ర /ḍōbra/
 holster *n.* పిస్తోల్ చంచి /pistol cañci/
 holy *adv.* పవిత్ర /pavitra/
 holy place *n.* పేన్ గడ /pēṅgaḍa/ *See: పేన్*
 honey *n.* కాడల్ నియ్ /kāḍal niy/
 honey-comb (part of) *n.* నియ్ గడ్డ /niy gaḍḍa/; యేరి /yēri/
 honeycomb *n.* కాడల్ గడ్డ /kāḍal gaḍḍa/; పెర
 బొక్కి /pera bokki/; బెర్రల్ /berral/

honour *n.* మర్యద /maryada/; మాన్ /mān/
 honoured *adj.* రాజస్రీ/rāja srī/
 hood of cobra *n.* పడె/paḍe/
 hoof *n.* కూరి/kūri/
 hop *v.* డయ్-/ḍay-/
 hope *v.* ఆసకీ-/āsa kī-/
 horizontal beam *n.* కోడ₁/kōḍa/ సడ₁/saḍa/
 horn (of an animal) *n.* కోర్/kōr/
 horn (to blow) *n.* తుర్ర/turra/
 horn *n.* సింగ్/siṅg/
 hornet *n.* కుమ్మె పిసి/kumme visi/
 horns *n.* కొహ్క/kohk/ See: కోర్
 horse (kind of) *n.* కోడమావ్/kōḍamāv/
 horse (minature, idol) *n.* కోడ₁/kōḍa/
 horse *n.* కోడ₁/kōḍa/
 horse-shaped beam *n.* కోడ₁/kōḍa/
 horseshoe *n.* నల్/nal/
 hot (make) *v.* కాసుస్-/kāsus-/
 hot coals *n.* జార్₂/jār/
 hot season *n.* యెద్ది/yeddi/
 hot sun is coming *v.* సెక్మామ్/sekmaṁ/
 hot water pot *n.* పాంత/pānta/
 hotel *n.* హోటల్/hoṭal/
 hour *n.* గంట/gaṅṭa/; గట్క/gaṭka/
 house (multiple levels) *n.* మాడి/māḍi/
 house (part of) *n.* ముండెల్/muṅḍel/; *n.* మేడ/mēḍa/
 house hold apparatus *n.* బాసన్/bāsan/
 house lizard *n.* కుదుర్ డొక్కె/kudur ḍokke/
 householder *n.* రోటోర్/rōtor/
 housewarming *n.* ఉద్ గటన్/ud gaṭan/
 how many? (m.) *adv.* బచ్చిర్/bacvir/
 how many? (nm.) *adv.* బచ్చె/bacle/

how much? *adv.* బచ్చింగ్/baccong/
 how much? *adv.* బచ్చిర్/baccor/
 how old? *adv.* బచ్చిర్ ఉంబర్/baccor umbar/
 how so? *adv.* ఇహిన్ బహన్ /ihin bahan/
 how? *adv.* బహన్ /bahan/
 howl *n.* కూస్వల్/kūsval/
 hum *v.* రోంజ్-/rōñj-/
 humiliation *n.* సిర్మిండింగ్/sirmindiṅg/
 hump *n.* కేరెల్/kērel/
 hunchback *n.* గూనల్/gūnal/
 hundred *num.* నూర్ /nūr/; రాసి₁/rāsi/
 hunger *n.* కరు/karu/
 hungry (be) *v.* కర్ వస్త/kar vasta/ See: కరు
 hunt (work) *v.* సికర్ కి-/sikaṛ ki-/
 hunt *n.* సికరి/sikaṛi/
 hunting *n.* సికర్/sikaṛ/
 hurdle made of clay *n.* తోడికట్ట/tōḍikaṭṭa/
 hurriedly (work not done well) *adv.* తంగడ్
 మంగడ్/taṅgaḍ maṅgaḍ/
 hurriedly *adv.* లహ్కీ/lahki/
 hurry *n.* గాబ్రియల్/gābriyal/
 hurt *v.* నో-/nō-/; *n.* నోయు సీయ్యల్/nōyu siyyal/;
 నోయుస్వల్/nōyusval/
 husband and wife *n.* ఆడమాడ్యో/āḍmāḍyō/
 husband *n.* మాడ్యో/māḍyō/; సాయ్యల్/sāyyal/
 husband's brother's son *n.* మూరె మర్రి/mūre marri/
 husband's mother *n.* పోరడ్/pōraḍ/
 husband's sister, sister-in-law *n.* సెర్నడడ్/sernḍaḍ/
 husband's younger brother *n.* మర్నడు/marnḍu/
 husk *n.* పాపుడ్/pāpuḍ/; పోట్/poṭ/
 hut *n.* గుడ్సె/guḍse/
 hymn song *n.* బజన్ పాట/bajan pāṭa/

I

I *pron.* నన్న/nanna/
 ice *n.* కల్ బండ/kal baṅḍa/
 idol (horse) *n.* కోడ₁/kōḍa/
 idol *n.* పుట్ల/putla/
 if *conj.* యెకంది/yekandi/
 if so *conj.* ఆతెకె/āteke/
 ignite *v.* పోట్-/poṭ-/
 iguana *n.* హురుమ్/hurum/
 illegal business *n.* కల్లె కామ్/kalle kāṁ/
 image *n.* చెహ్రా/cehra/; మూర్తి/mūrti/

imbue *v.* వని కీసి/vani kīsi/
 immediately *adv.* వయ్యె/vayne/
 immersed (to be) *v.* ముడ్-/muḍ-/
 immersed *adj.* ముడుంగి/muḍuṅgi/
 important *adj.* కామ్మ/kāmma/ See: కామ్; కాన్₂/kāṁs/;
 పెర్సా/persa/
 impossible *adj.* ఆయపరో/āyaparō/
 imprint (foot) *v.* కొజ్జి/kojji/
 imprint (thumb) *v.* అహ్చ-₂/ahc-/
 imprison *v.* దొహ్చి ఇర్వల్/dohci irval/

in a big way *adv.* బయ్ డగుర్ /bay ḍagur/
 in a ugly way *adv.* గందెలం /gandelam/
 in *adv.* రొప్పా /roppo/
 in all places *adv.* సమ్మె జాగంగ్ /samdo jāgaṅg/
 in between *adv.* నడుమ్మ /naḍumna/
 in between *adv.* నడ్డమ్ /naḍḍum/
 in earlier times *adv.* తొల్లె జమనతె /tolle jamanate/
 in front of the house *adv.* సాయ్మన్ /sāyman/
 in it's place *adv.* తాన జాగతగ /tāna jāgataga/
 in measured steps *adv.* జోక్కె /jōkne/
 in order to *adv.* లాసి /lāsi/
 in order to bite *adv.* కన్కెలె /kaskle/ *See:* కన్కె-
 in that way *adv.* అహన్ /ahan/; *adv.* దహన్ /dahan/
 in the middle (of) *adv.* నడ్డమ్ /naḍḍum/
 in the morning *n.* సక్రె /sakre/
 in the pit *adv.* పుత్తితగ /puttitaga/
 in this way *adv.* ఇహిన్ /ihin/
 in vain (to be) *v.* బహ్కా మా- /bahke mā-/
 in water *adv.* యేతగ /yētaga/
 in working condition *adv.* కామ్మగ మన్ /kāmnaga man/
 inadvertently *adv.* విచర్ కియ్యక్కె /vicar kiyvakne/
 inauguration *n.* నేంగ్గెకె /nēṅgeke/ *See:* నేంగ్-
 incapable *v.* కయ్యిన్ ఆయ్యె /kaydin āyo/
 incident *n.* జర్గత /jargta/; సంకట్ /saṅkaṭ/
 incise *v.* చీరి కీ- /cīri kī-/
 income *n.* కమెయ్ /kamey/
 increase *v.* బడి కీ- /baḍi kī-; బడే మా- /baḍē mā-/
 incredibly *adv.* నమ్మక్ /namvak/
 incriminate *v.* టట్టుసిమ్ /taṭṭusim/
 Indian (m.) person *n. prop.* భారత్ నోర్ /bārat nor/
 Indian horse-radish tree *n.* ముల్గె (మర్రి) /mulge (marra)/
 indiscreet *adj.* బుద్ధి నెల్వ /buddi selva/
 individual *n.* ఎకరి /ekari/
 industry *n.* కంపెని /kampeni/
 infecting *n.* సోక్వల్ /sōkval/
 infertile *adj.* గొడ్డు /goḍḍu/;
     n. బర్కడి బొమ్మి /barkaḍi bommi/
 infest (fruit or wound) *n.* పుడి /puḍi/
 injection *n.* సుయ్ /suy/
 ink *n.* సాయ్ /sāy/
 inner *n.* అంతర్ /antar/
 insect (kind of) *n.* కారి పెత్తె /kāri pette/; గొర్ర
     (పుడి) /gorra (puḍi); చిర్కల్ /cirkal/; చిర్కల్₂ /cirral/;
     టీకుర్ (వీసి) /ṭikur (vīsi); హిర్దుమ్ /hirḍum/

insect *n.* పుడి /puḍi/
 insect rust on plants *n.* నూసి /nūsi/
 insert *v.* దుర్- /durs-/
 inside (go) *v.* పొద్- /pod-/
 inside *adv.* రొప్పా /roppo/
 inside the room *adv.* కోడ్య /kōḍa/
 insides (intestines) *n.* పొద్దుర్ /poddur/
 insipid *adj.* చప్పి /capḍi/
 insist *v.* పీచపియ /pīcapiya/; *v.* ముండ్యల్
     కీమ్ /muṇḍyal kīm/
 inspection *n.* చకిన్ కియ్యల్ /cakin kiyval/
 instance *n.* వకుత్ (వక్త) /vakut (vakt)/
 instrument (kind of) *n.* సులుడి /suluḍi/
 instrument (to play) *v.* నేకున్ /nēkus/
 insulation *n.* పాక్ కియ్యల్ /pāk kiyval/
 insurance *n.* జమ ఇర్వల్ /jama irval/
 intelligence *n.* జ్ఞాన్ /jñān/; బుద్ధి /buddi/
 intelligently *adv.* చతుర్ మన్వల్ /catur manval/
 interest *n.* ఇసబ్ /isab/; సవెయ్ /savey/
 interest rate *n.* దీడి /dīḍi/
 internal organ (kind of) *n.* గుండుర్ కాయ /guṇḍur kāya/
 interval *n.* నడ్మంత్రం /naḍmantram/
 interview *n.* తొడ్ మున్నె /toḍḍ munne/
 intestines *n.* జమ్లి పొద్దుక్ /jamli podduk/; పెర్న
     పొద్దుర్ /persa poddur/; పొద్దుక్ /podduk/
 intoxicated (with poison) *adj.* వికున్ వేస్న /vikun vēsna/
 introduction *n.* వొడ్కి /voḍki/
 iron frying pan *n.* తావి /tāvi/
 iron *n.* కచ్చి /kacci/
 iron nail *n.* మొల /mola/
 iron spike *n.* ఆరూ /ārū/
 iron-pointed stick *n.* నెరూం /serūm/
 irrigation canal *n.* కాల్య /kālya/
 irritate *v.* బొక్- /bok-/
 is necessary *n.* పహ్జా /pahje/
 is nice *v.* చొకోట్ మంత /cokoṭ manta/
 it (dist.) *pron.* అద్ /ad/
 it (prox.) *pron.* ఇద్ /id/
 it became a barricade *v.* గాటి కీత /gāṭi kīta/
 it goes *v.* సొడియంత /soḍiyanta/
 it got drowned *v.* ముడుంగ్గ /muḍuṅga/
 it had given birth *v.* వహ్తా /vahta/
 it happened *v.* ఆత /āta/
 it is becoming heat *v.* గర్మింత /garmiānta/

it is not there now ఇక్కడే లేదు /inke selle/

it pron. ఆడెన్ /aden/

itch n. కర్జ్ /karj/; గోకుడ్ /gōkuḍ/; v. చొహ్- /coh-/

its (dist.) pron. తాన /tāna/

its (prox.) pron. తేన /tēna/

J

jab (accidentally) v. గండ్- /gaṅḍ-/

jagged adj. కీడింగ్ గోడింగ్ /kīḍiṅg gōḍiṅg/

jaggery n. బేలి /bēli/

jamun tree n. లేండి (మర్రి) /lēṅḍi (marra)/

jaw n. దాడ /dāḍa/

jaw pain n. దాడ వర్నుమ్ /dāḍa varnum/

jealously adv. కప్పియల్ /kappiyal/

jeep n. జీప్ /jīb/

jet n. కోర్సెంగ్ /kōrsēṅg/; గాడి కోర్సె /gāḍi kōrse/

jewelery n. జోడ్వి /jōḍvi/

job n. నొక్కరి /novkari/

join v. చిప్ టుండ్- /cip tuṅḍ-/; జోడి కీ- /jōḍi kī-/;

యెవ్వు /yevta/; adj. కట్ట /kaṭṭa/

joint (in bamboo) n. గన్నె /ganne/

joint (of limb) n. కీల్ప /kīlpa/

joint n. కావంగ్ /kāvaṅg/

jokes v. చెహ్- /ceh-/

jovially adv. జోస్సి /jōsne/

judgement n. నియమ్ /niyav/

jug n. తాలి /tāli/

juice n. రస్స /rassa/

jump v. ఊడి పాయ్యల్ /ūḍi pāyval/; డయ్- /ḍay-/;

డెహ్క- /ḍehk-/

jungle n. కేడ /kēḍa/

just a little n. చిమ్మి /cimki/

just adv. ఇండెన్ /indken/; adj. బరోబర్ /barobar/

K

keep person forcibly v. కోండి కీ- /kōṅḍi kī-/

keep v. ఇర్- /ir-/

keep watch v. కేప్- /kēp-/

keeping at a distance v. లక్ ఇర్రి /lak irra/

kernel of chironji fruit n. యెంజె /yeṅje/

key n. కుంజి /kuṅji/

kick (a) n. లాత /lāta/

kick v. జహ్ /jaha/

kill v. కతమ్ కీ- /katam kī-/; జవ్క- /javk-/; మొయ్- /moy-/

kind n. జాతి /jāti/; n. జక్కల్ /jakval/

kind of a tree n. హిర్ప (మర్రి) /hirp (marra)/

kind of rock snake n. రక్త పింజర /rakta piṅjara/

king n. రాజల్ /rājal/

kiss solidly v. జోర్తె తొడ్డి బుర్వల్ /jōrte toḍḍi burval/

kiss v. బుర్- /bur-/; n. ముక్క /mukka/

kissing v. తొడ్డి బుర్వల్ /toḍḍi burval/

kite (bird) n. గందల్ (పిట్టె) /gandal (piṭṭe)/

kite n. పతంగ్ /pataṅg/

knead v. పిస్క- /piska-/

knee n. తొంగ్ర /toṅgra/ See: తొజ్జి

kneecap n. తొజ్జి /toṅgi/

knife (large) n. రూసి /rūsi/

knife (long) n. జమియ /jamiya/

knife (small) n. చాకు /cāku/

knife n. కటర్ /kaṭar/; పిరింగ్ /piriṅg/

knitting v. ఆల్- /al-/; సరిత /sarita/; n. సరివల్ /sarival/

knock out v. సంగ్ /saṅg/

knot (in wood) n. గన్నె /ganne/

knot n. ఆటి /āṭi/; గట్టి /gaṭṭi/

know v. పుండ్- /pund-/

knowing person v. వొడ్కి తొర్ /voḍkitor/

knowledge n. టావుక్ /ṭāvuk/; వొడ్కి /voḍki/

known (to be) v. కరె మాయ్యల్ /kare māyval/

known adj. కరె మాత /kare māta/

Kolam man n. prop. పుజరి /pujari/

L

labour pains n. కూయ్సన్ నోతజ్జ్ /kūysan nōtai/

lack n. పుట్టొంగ్ /puṭṭōṅg/

ladder (part of) n. పేవై /pēvḍe/

ladder n. కేస్కుడ్ /kēskud/

ladies finger (green vegetable), okra n. బేండి /bēṅḍi/

ladle n. డాబ్ల /ḍābla/; డువ్ల /ḍuvla/; సుక్కుడ్ /sukkuḍ/

lady n. మహారాని /maharāni/; రాని /rāni/

lakh n. లక్ష్ /lakṣa/

Lakshmi Pooja *n. prop.* లక్ష్మిమి పూజ /laksimi pūja/
 Lambada (m.) *n. prop.* లమ్బాల్ /lamḍal/
 Lambadi *n. prop.* లబన్క /labank/
 lame *adj.* లెంగ్గల్ /leṅḡal/
 lame person (f.) *n.* కూటి /kūṭi/ *See:* కూట్-
 lame person (m.) *n.* కూటల్ /kūṭal/ *See:* కూట్-
 lamp (kerosene) *n.* చిమ్మి /cimmi/
 lamp *n.* డీవ /ḍīva/
 lampstand *n.* జల్కర /jalkara/; డీసాడ /dīsāḍ/
 land *n.* దేస్ /dēs/; *v.* రెహ /reha/
 language *n.* గొస్టి /gosti/
 lap *n.* మాండి /māṇḍi/
 laquer *n.* లక్క /lakka/
 large *adj.* తెండ్క /teṅḡka/
 large bag *n.* పోతె /pōte/
 large basket *n.* బివ్డ /bivḍa/
 large earthen vessel *n.* సోర /sōra/
 large goatskin drum *n.* డండరి డవ్ /ḍaṇḍari ḍap/
 large intestine *n.* పెర్న పొద్దుర్ /persa poddur/
 large slab of stone *n.* చల్ప బండ /calpa baṇḍa/
 larva *n.* గోంగొర (పుడి) /gōṅgora (puḍi)/
 lash *v.* దోహ- /doh-/
 last *adj.* ఆక్రి /ākri/
 last breath *n.* పాస్ పాస్ /pos pos/
 last meal with guests *n.* పాహున్ చార్ /pahun cār/
 last one *n.* ఆక్రిత /ākrita/ *See:* ఆక్రి
 last year *adj.* నిరె /nīre/
 late (to be) *v.* ఉసిర్ కీ- /usir kī-; కోరుమ్ కీ- /kōrum kī-/
 lateness *n.* కోరుమ్ /kōrum/
 latitude *n.* పయ్య /pays/
 laugh *v.* కవ- /kav-; కవ్వ /kavva/;
     చిహ చిహ కవ- /ciha ciha kav-/
 launder *v.* సుక్- /suk-/
 laundry *n.* దూనె /dūne/
 law *n.* కానున్ /kānun/; చట్టం /caṭṭam/
 lawyer *n.* వకిలు /vakilu/
 lay (eggs) *n.* దోస్- /dos-/
 lay down (offering) *v.* విదుర్క- /vidurk-/
 laziness *n.* సోయ్యల్ /sōysal/
 lazy *adj.* లెండల్ /leṅḍal/
 lazy man *n.* ఆజున్ కస్తల్ /ājun kaṣṭal/;
     ఆజ్ రాయ్యల్ /ānrāysal/
 lazy person at work కామ్ కల్లె /kāṁ kalle/
     మక్కియల్ /cukḍiyal/

lead *n.* తాకున్ /tākus/; లీడర్ /līḍar/;
     v. మున్నెమన్ /munneman/
 leaf cup *n.* డొప్పా /ḍoppo/
 leaf for smoking *n.* మట్టాకి /cuṭṭāki/ *See:* చుట్ట
 leaf hat *n.* మోర /mōra/
 leaf *n.* ఆకి /āki/
 leaf plate *n.* కూడి /kūḍi/
 leafy vegetable *n.* చహ బాజి /caha bāji/
 leafy vegetables *n.* బాజి పాలంగ్ /bāji pālaṅg/
 leak (slowly) *v.* సడ- /saḍ-/
 leak (with force) *v.* వాజ్- /vāṅ-/
 leak *v.* వడ్- /vaḍ-/
 lean (thin) *n.* సపుర్ /sapur/
 lean against *v.* అల్- /alj-; జీక సి- /jīka si-/
 lean on stick *v.* ఉహ్చ- /uhc-/
 lean to *n.* ముంగూర్ /muṅgūr/
 leaning *v.* వరిత /varita/
 leap *v.* డయ్- /ḍay-/
 learn *v.* కరి- /kari-/
 leash *n.* సడ్య /saḍya/
 leather rope *n.* జుప్పె /juppe/
 leather rope or strap *n.* వార్తి /vārti/
 leave *n.* సుటి కీ- /suṭi kī-; సుట్టి /suṭṭi/; సోడ్య /soḍya/
 leaves *n.* పాలంగ్ /pālaṅg/
 left (hand) *n.* డెమ్మ కయ్యె /ḍemma kayde/
 left (side) *n.* డెమ్మ కాక్ /ḍemma kāk/
 left *adj.* డెమ్మ /ḍemma/; డెమ్మడి /ḍemmaḍi/
 leg *n.* కాల్ /kāl/
 leg of bed *n.* టావ /ṭāva/
 legal *adj.* నియవ్త /niyavta/
 leisure *n.* ఆరమ్ /āram/
 lemon tree *n.* బిజురి (మర్రి) /bijuri (marra/);
     లింబు (మర్రి) /limbu (marra)/
 leniency *n.* సాంతి /sānti/
 lentil (kind of) *n.* తూరింగ్ /tūriṅg/
 lentils (cooked) *n.* కుస్రి /kusri/
 leopard *n.* చీతడ /cītaḍ/
 less hair *n.* బుర్రిక్ కెల్క /burrik kelk/
 let him come *v.* తన్న వాయిర్ /tanna vāyir/
 let's go *v.* దాకట్ ద /dākaṭ da/
 letter box *n.* పోస్ట్ డబ్బా /pōṣṭ ḍabba/
 letter *n.* చిట్టి /ciṭṭi/; టప్ప /ṭappa/; పర్మాన్ /parman/
 lick *v.* నాక్- /nāk-/
 lid *n.* ముచ్చడ /muccaḍ/

lie (a) *n.* లబడ్ /labaḍ/
 lie down *v.* పట్- /paṭ-/
 lie in coils *v.* గీడి పా- /gīḍi pā-/
 life *n.* జీవ /jīva/
 light (fire) *v.* నిరు- /niru-; పొత్- /pot-/
 light (from source) *n.* వేడ్చి /vēḍci/
 light (in the) *adv.* కడ్ వేడ్చి /kaḍ vēḍci/
 light (weight) *adj.* హల్కల్ /halkal/
 light coming *v.* జగుమ్మె ఆత /jagumne āta/
 light green butterfly *n.* కోడ పిప్రి /kōḍa pipri/
 light *n.* ఉజ్జడ్ /ujjḍ; హల్కొ- /halko/
 light wind *n.* జరజర వడి /jarajara vaḍi/
 lighter *n.* జక్కక్ /jakmak/
 light-headed *v.* చక్కార్ వా- /cakkār vā-/
 lighting *n.* నిరున్- /nirus-/
 like . . . like . . . (dist.) *corr.*
     దహన్ . . . అహన్ . . . /dahan . . . ahan . . . /
 like *n.* ఇష్టమ్ /iṣṭam/; *adv.* లాడ్చు /lāḍna/; వేన్ను /vēsna/
 like that *adv.* అహ్నా /ahne/; తాన్ దాత్ను /tān dātna/;
     హాన్ /hān/
 like this (type) *adv.* ఈతల్ /ītal/
 like this *adv.* ఇదెన్ మొడి /iden moḍi/ *See:* ఇద్
 likewise *adv.* దాత్ను /dātna/
 liking *n.* ఇష్టమ్ /iṣṭam/; పసంద్ /pasand/
 lime *n.* చున్ను /cunna/; లింబు పండి /limbu paṇḍi/
 limit *n.* సివ /siva/
 limited time *n.* కమ్మివేర్ /kammivēr/
 limp *v.* కూట్- /kūṭ-/
 limping leg *n.* టూటి కాల్ /tūṭi kāl/
 line (in a) *adv.* సార్ని /sārni/
 line *n.* గీతో /gīto/; పర్చ /parca/
 line up in order *n.* లయిన్తె /layinte/
 lion *n.* చిహ్ /ciho/
 lip *n.* సిల్లి /sivli/
 liquor (generic) *n.* కల్ /kal/
 liquor (kind of) *n.* తాడి కల్ /tāḍi kal/; *n.* సీంది కల్ /sīndi kal/
 liquor maker *n.* కలడి /kalaḍi/ *See:* కల్
 lit the fire *v.* నిరున్- /nirus-; మాస /māsa/
 litter *n.* కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/; కాడింగ్ /kāḍiṅg/;
     బుర్క /burka/
 little *adj.* ఇచ్చుస /iccusa/; *adv.* గట్కమెన్ /gaṭkamen/
 little down *adv.* జరసి బూడ్ /jarasi būḍ/
 little fish *n.* జిజె /jiṅe/
 little girl *n.* బుచ్చి₂ /bucci/

live *v.* జిన్గని కీ- /jingani kī-; రహా మా- /rahe mā-;
     n. పిస్వల్ /pisval/;
 liver *n.* తడకి /taḍaki/
 living things *n.* జివ్రస్ /jivras/
 living with fear *v.* వెర్రెతె పిస్వల్ /verrete pisval/
 lizard (generic) *n.* డొక్కె /ḍokke/
 lizard (household) *n.* కుదుర్ డొక్కె /kudur ḍokke/ *See:* డొక్కె
 load *n.* జడ్ /jaḍ/
 loan *n.* బాకి /bāki/
 local cigarette *n.* బీడి /bīḍi/
 locate *v.* వాట /vāṭa/; సోక /sōka/
 lock *n.* కుంజి డబ్బ /kuñji ḍabba/
 lodging of bridegroom's party *n.* జానోస /jānosā/
 loft *n.* ఆటెర /āṭera/
 log *n.* నాట్ /nāṭ/
 long *adj.* లంబొ /lambo/
 long ago *adv.* అస్కె /aske/; బస్కెయి /baskeyo/
 long basket *n.* హార /hāra/
 long festival *n.* సడ్ /saḍ/
 long section of a field *n.* వోరి /vōri/
 long time ago *n.* తొల్లెతజమనతె /tolletajamanate/ *See:* జమన
 long-distance shout *n.* కిలండి /kilaṇḍi/
 look (a) *n.* నదుర్ /nadur/
 look (to) *v.* నదుర్ కీ- /nadur kī-/
 look at *v.* సూడ్- /sūḍ-/
 look back *v.* వెలిసి సూడ్వల్ /velisi sūḍval/
 look *v.* దిస /disa/
 loop of snare *n.* పాస /pāsa/
 loosen (rope) *v.* రేంగ్- /rēṅg-/
 loosen (something) *v.* డిలల్ కీ- /ḍilal kī-/
 loot *v.* లూటి కీ- /lūṭi kī-/
 lorry *n.* లారి /lāri/
 losing your wife *n.* రాండ్వల్ /rāṇḍval/
 loss (make a) *v.* డుబె మా- /ḍube mā-/ *See:* డుబి కీ-
 loss *n.* లాస్ /lās/
 lost life *v.* జీవ సొత్త /jīva sotta/
 lotion *n.* మత్ /mat/
 loud voice *n.* పెర్స లేజ్ /persa lēḷ/
 loudly *adv.* జోర్తె /jōrte/
 louse *n.* పుర్కి /purki/; సీర్₂ /sīr/
 love *n.* గోడితె /gōḍite/; మయ్య /mayya/
 lovely *adj.* సాద్రల్ /sādra/;
 lover (f.) *n.* లాడి /lāḍi/
 lover (m.) *n.* లాడల్ /lāḍal/

lovingly *adv.* గోడ గోడి /gōḍa gōḍi/; లాడి గోడితే
మన్వల్ /lāḍi gōḍitē manval/; లాడ్నె /lāḍne/
low tone *n.* కుసయ్ /kusay/
lower abdomen *n.* దాద్ర /dādra/
luck *n.* కిస్మత్ /kismat/; తక్తిర్ /takdir/;
దయ్య /dayva/; నసిబ్ /nasib/

lull *v.* నహ్డి కీమ్ /nahḍi kim/
lump *v.* వోప్ కీమ్ /vop kim/
lunch *n.* నెహాలి /nehali/
lungs *n.* పొపాస్ /popos/
lurch *v.* జీక సిమ్ /jīka sīm/
lustre *n.* దిర్ దిర్ /dir dir/

M

madness *n.* పిస్సంగ్ /pissang/
magic *n.* ఇంద్రజాల్ /indrajāl/; మయడ్ /mayad/
mahua flowers *n.* డుమ్మెర /ḍummera/
mahua fruit *n.* గార /gāra/
main beam *n.* ఆడె /āḍe/
main *n.* కాన్ 2 /kāś/
main one *n.* మేన్ వాలె /mēn vāle/
maize (flower) *n.* జేల 2 /jēla/
maize *n.* మక్కె /makke/; మక్కె సెన్కె /makke senk/
major (m.) *n.* జవన్ /javan/
make a boundary *n.* దూర వాట్వల్ /dūra vāṭval/
make clean *v.* సాప్ కీమ్ /sāp kīm/
make fun of *v.* డవరింగ్ కీ- /ḍavaring kī-/
make hot *v.* కాసున్- /kāsus-/
make it stand *v.* నిప్పసి ఇర్ర /nippusi irra/; నిల్సి
మన్ /nilsi man/
make it to cross *v.* విడుసీమ్ /viḍusīm/
make jokes *v.* చెహ్- /ceh-/
make known *v.* ఇత్తల్ కీ- /ittal kī-/
make peace *v.* సాంత కీమ్ /sānt kīm/
make ready *v.* నివ్డి కీ- /nivḍi kī- / See: నివ్డిమా-
make rope *v.* నోట్- /nōṭ-/
make sharp *v.* దార్ కీమ్ /dār kīm/
make use of *v.* లావి కీ- /lāvi kī-/
make wet *v.* నహ్- /nah-/
making a move *n.* జర్గుస్వల్ /jargusval/
making a tomb or grave *n.* మిస్వల్ /misval/
making fence *n.* జాంజి దోహ్వల్ /jāñji dohval/
making them to be alive *n.* పిసుస్వల్ /pisusval/
male (animal) *adj.* గొహ్దల్ /gohḍal/
male goat for marriage feast *n.* పారి బోకుడ్ /pāri bōkuḍ/
male goat *n.* బక్ర /bakra/
male goats *n.* హెర్రె బోకుక్ /herre bōkuk/
male pig, boar *n.* యెక్లల్ పద్ది /yeklal paddi/
man (old) *n.* మాత్రల్ /mātral/
man from there *n.* అగ్గటోర్ /aggator/ See: అగ్గ

man *n.* మాయ్నల్ /māynal/
man of Harijan caste *n.* చండక్లల్ /caṇḍkal/
man who donates *n.* పున్నెవంతల్ /punnevantal/
man who got glory *n.* కీర్తివాలె /kīrtivāle/ See: కీర్తి
man who tends buffaloes *n.* బస్కెయల్ /baskyal/
man who tends cattle *n.* డోర్కల్ /ḍorkal/
managing *n.* తాకు సియ్యల్ /tāku siyval/
manger *n.* సిత్రి /sitri/
mania *n.* తిక్క /tikka/
manner *n.* చాల్ /cāl/
manure basket *n.* కడ్గ టాటి /kaḍga ṭāṭi/
manure *n.* కాత్ /kāṭ/
many *adj.* డాట్ /ḍāṭ/; *adj.* బయ్ వెల్లె /bay velle/
many bundles of firewood *n.* కట్టె సూడి /kaṭṭe sūḍi/
many coloured *n.* రాంగ్ /raṅg/; రాంగ్ రాంగ్న /raṅg raṅgna/
map *n.* పటం /paṭam/
Marathi *n. prop.* మరటి /maraṭi/
marble *n.* పర్సి బండ /parsī baṇḍa/
mark *n.* టిక్ల /tikla/; బొట్ /boṭ/
market *n.* జత్ర /jatra/; హాటుం /hāṭum/
marking nut tree *n.* కొహ్క (మర్) /kohka (marra)/
marks *n.* పర్ప /parca/
marriage (day after) *n.* అయిన /ayina/
marriage (second) *n.* పాట్ /pāṭ/
marriage ceremony *n.* మర్మి /marmi/; మర్మింగ్ /marming/
marriage function (kind of) *n.* కాజె /kāje/
marriage relationship *n.* సోరిక్ /sōrik/
marriage sunshade *n.* మర్మి పడ్డ /marmi paḍḍa/
mask *v.* మకుస్వల్ /makusval/; *n.* మొకొట /mokoṭa/
massage to relieve pain *adj.* చురి కీ- /curi kī-/
mat *n.* చాప్ర /cāpra/
match *n.* జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/
matchbox *n.* కిస్ డబ్బి /kis ḍabbi/
matchstick *n.* కిస్ కోల /kis kōla/
maternal grandfather *n.* అక్కో /akko/
mathematics *n.* గింతి /ginti/; గనిత్ సాస్త్రం /ganit sāstram/

matter *n.* గొస్తి /gosti/; గొస్టింగ్ /gosting/; దడ /daḍa/;
పడోసా /paḍōsā/; విసయ్ /visay/; హాల్ /hāl/

matting (of bamboo) *n.* పిడ్ప /pidp/

matting *n.* టాటి /ṭāṭi/

mature (m.) *adj.* ముర్తొర్ /murtor/

mature (nm.) *adj.* మూర్త /mūrta/

may *v.* కియవాంత /kiyavānta/

maybe *adv.* మందర్ /mandar/

meadow *n.* పల్ల /palla/

meal (big) *n.* జేవున్ /jēvun/ *See:* జేవి

meal *n.* జేవి /jēvi/; నెహలి /nehali/

meaning *n.* అర్త్ /art/

meanwhile *adv.* అచ్చోద్ రొప్పా /accōḍ roppa/

See: అచ్చోర్

measure (large) *n.* పాల్లు /pāyli/

measure (medium, tall) *n.* అడ్లి /adli/

measure (small) *n.* చిట్టి /ciṭṭe/

measure *n.* కండి /kaṇḍi/; *v.* కహా- /kah-/

measurement *n.* గహా /gahe/

measuring stick *n.* బేత్ బడ్డె /bēt baḍḍe/

meat (piece) *n.* కాండుమ్ /kāṇḍum/

meat *n.* లోర /lōra/; సవియ /savvi/

mechanism *n.* మిసిన్ /misin/

mediator of marriage *n.* సుర్ వెర్తల్ /sur vertal/

medicinal creeper *n.* వాగ్చెయ్న (వేలి) /vāgceyna (vēli/

medicine *n.* మత్ /mat/

meditate *v.* తపన్ కీ- /tapas kī-/

meditate *v.* ద్యాన్ కిమ్ /dyān kīm/

meet *v.* బేటె మా- /bēṭe mā-/

mellow *adj.* పండ్ర /paṇḍra/

melt *v.* అర్గ్- /arg-/; ఉగ్రమా- /ugremā-/

melted *adj.* ఉరిత /urita/

member *n.* గట్టియల్ /gaṭṭiyal/; మహజన్ /mahajan/;

మొక్సల్ /moksāl/

member of household (f.) *n.* రోత /rōta/ *See:* రోన్

member of household (m.) *n.* రోతోర్ /rōtor/ *See:* రోన్

member of parliament *n.* పార్లమెంట్ నార్ /pārlament nor/

memory *n.* యాది /yādi/

menace *n.* వెరు సియ్యల్ /veru siyval/

menstruation *n.* లంగ్₂ /laṅg/

merchant *n.* దలల్ /dalal/; బేపరి కియ్యల్ /bēpari kiyval/

merge *v.* ముడుస /muḍusa/

messenger *n.* కబ్రియల్ /kabriyal/

metal collar (agr. implement) *n.* విడ్య /viḍya/

metal lamp *n.* సమ్య /samya/

metal pitcher *n.* గగ్గ /gagra/

method *n.* కాయ్ /kāyda/; రీతి /rīti/

mew *n.* మ్యావ్ /myāv/

micro *adj.* నుర్మె /nurme/

midday (at) *adv.* దుపరి /dupari/

middle (in the) *adv.* నడ్డుమ్ /naḍḍum/

middle (occurrence) *adj.* నట్టి /naṭṭe/

midnight *n.* నడ్డుమ్ నర్క /naḍḍum narka/

midwife *n.* సోనె వోతడ /sōne vōṭaḍ/

might come *v.* వాయర్ /vāyar/

might *n.* జబర్ దస్తి /jabar dasti/

milk *v.* పాల్ పిర్- /pāl pīr-/ *See:* పిర్-; *n.* పాల్ /pāl/

mill *n.* చక్కి /cakki/

millet heads fed to animals *n.* కూటర్ /kūṭar/

millet *n.* జొన్న /jonna/

mind *n.* బుద్ధి /buddi/

mine *pron.* నావ /nāva/

mining for gold *n.* సోనెత్ సాటి తాడ్వల్ /sōnet sāṭi tāḍval/

mirror *n.* ఆర్స /ārsa/

mischievous *adj.* నాదన్ /nādan/

misfortune *n.* చుక్కొ /cukko/

missing *adj.* దవ్డెమాత /davḍemāta/

mistake happened *v.* చుక్కొ ఆత /cukki āta/

mix *v.* మిస్తి కీ- /misṭi kī-/

mixing *v.* కావ్లి /kāvli/

mock *adj.* నకిలి /nakili/

model *n.* నమున /namuna/; సపోట్ /sapoṭ/

mole (on skin) *n.* మొర్రో /morro/; కుర్కుమ్ /kurkum/

money collection *n.* హుండి /huṇḍi/

money *n.* కొత్తంగ్ /kottaṅg/; పయ్సంగ్ /paysaṅg/;

రుప్యంగ్ /rupyaṅg/

mongoose *n.* ముగ్గున్ /muggun/

monk *n.* తప్పెచారి /tappecāri/

monkey (black-faced) *n.* గడ్డి /gaḍḍi/

monsoon (start of) *n.* మిర్గ్ /mirg/

monsoon *n.* పిర్గాలుమ్ /pirgālum/

monster *n.* రక్కెసల్ /rakkesal/

month *n.* మహ్నా /mahna/

moon (full) *n.* పునక్ /punak/

moon *n.* జంగొ /jaṅgo/; లెల్లెంజ్ /lelleṅj/

moonlight *n.* కడ్ వేడ్డి /kaḍ vēḍḍi/

more *adj.* అదిక్ /adik/; జాస్త /jāsta/;

పుచపుచ /pucapuca/; బయ్ /bay/

more grass *n.* బంజడ్ /bañjad/
 morning (in the) *n.* సక్రె /sakre/
 morning *n.* జావడ్ పొడ్డ /jāvadd podd/; సక్రెడ్ /sakkeḍa/
 mortar *n.* చహ్కా /cahki/
 mosque *n.* మసిద్ /masid/
 mosquito *n.* నుల్లె /nulle/
 moss *n.* కొహమాటి /kohemāṭi/
 mother god *n.* అవ్వల్₂ /avval/
 mother *n.* అవ్వల్₁ /avval/; బయ్యె /bayye/; బయ్యె /bayye/
 mother-in-law *n.* పోరడ్ /pōrad/
 mother's brother's daughter
n. మూరె మర్నడడ్ /mūre marñḍaḍ/
 mother's elder sister *n.* పేరి /pēri/
 mother's elder sister's husband *n.* పేపి /pēpi/
 mother's mother *n.* కాకొ /kāko/
 mother's younger brother *n.* కాకల్ /kākal/
 mother's younger sister *n.* కాకి /kāki/; యాయల్ /yāyal/
 mother's younger sister's husband *n.* కాకల్ /kākal/
 motorcycle *n.* పట్టటి /paṭṭaṭi/; లూన /lūna/
 mount (hill) *n.* టెక్కి /tekkī/; బొగ్గ /bogga/; మెట్ట /metṭa/
 mount *v.* తెర్గ్ - /terg-/
 moustache *n.* మిసెల్క /miselk/
 mouth *n.* తొడ్డి /toḍḍi/
 move *v.* జర్గ్ /jarga/; సర్క /sarka/

movement of waves *n.* హెల్వ మెలివల్ /helva melival/
 much *adj.* డాట్ /ḍāt/; పార్ /pār/; బయ్ వెల్లె /bay velle/
 mud (liquid) *n.* డెహ్లా /dehḍa/
 mud (wet) *n.* చిక్ల /cikla/
 muffle *v.* ముచ్చ /mucca/
 mule *n.* కాంచర గాది /kāncara gādi/
 murderer *n.* హేండ్వల్ /hēṅḍval/
 muscle man *n.* పోయ్యల్ /pōyysal/
 muscle *n.* పన్నె₂ /panne/
 mushroom (sg.) *n.* గుహ్ /guh/
 music band *n.* డోల్ వాల్యలిర్ /ḍōl vālyalir/
 musical instrument (kind of) *n.* కర్నాట్ /karnāṭ/
 కీక్రి /kīkri/; చొండ్క /choṅḍka/; జత్తుర్ /jattur/;
 తొట్టలడి /toḥṭuḍi/; డవ్ /ḍav/; బొగ్గ /bogga/;
 గుమ్మెల /gummela/; సరింగి /sariṅgi/; పేప్రె /pēpre/
 musical instrument (part of) *n.* టహార /ṭahara/; వారి /vāri/
 musicians of Gonds *n.* పటడి /paṭaḍi/
 Muslims *n. prop.* తుడ్కల్ /tuḍkal/
 mustard seed *n.* తిక్క /tikka/; మొవెర /movera/
 mute (f.) *n.* మూకి /mūki/ See: మూకల్
 mute (m.) *n.* మూకల్ /mūkal/
 muzzle *v.* ముస్కె /muske/
 my *pron.* నావ /nāva/

N

nail (finger) *n.* తిడింజ్ /tiḍiñj/
 nail (metal) *n.* కీడ /kīḍa/
 naked person *n.* కుడెకె బసల్ /kuḍeke basal/
 name *n.* పొరొల్ /porol/
 name of the place *n.* ములుక్నాంగ్ పొరొల్క
 /muluknaṅg porolk/
 narrow in radius *adj.* బారిక్ /bārik/
 national *adj.* దేస్నార్ /dēsnaṛ/
 native *n.* జాగవాలె /jāgavāle/
 nausea *n.* ఊయిల /ūyila/
 navel *n.* మొడ్ /moḍ/
 navy *n.* రూక దలం /rūka dalam/
 near *adv.* కరుమ్ /karum/
 near head *adv.* తలదగ /taladaga/
 nearly *adv.* కమ్మెకమ్ /kamsekam/
 neat in appearance *adj.* అల్స్ పుల్స్ /als puls/
 necessary (to be) *v.* లాగ్ - /lāg-/
 neck *n.* గోటి /gōṭi/

necklace *n.* దుమ్మె /dumme/; పోతి /pōti/; హార్ /hār/
 necklace pendant *n.* పుస్తె /puste/
 need *n.* ఆగ్రమ్ /āgram/
 needed *adj.*, *v.* పహ్జా /pahje/
 needle *n.* సుయ్ /suy/
 neem tree (kind of a tree) *n.* కవ్విలీమ్
 (మర్) /kavḍilim (marra)/
 neem tree *n.* లీమ్ (మర్) /lim (marra)/
 negative critical words *n.* కరబ్ తొడ్డి /karab toḍḍi/
 negative thinking or feeling *n.* వాయిట్టు
 బుద్ధి /vāyitṭa buddi/
 negatively *adv.* బయ్యన్ /bayman/
 negatively criticising someone *v.* చహ్డింగ్ /cahḍiṅg/
 neighbourhood *n.* వడ్డ /vaḍḍa/
 neighbours *n.* కరుమ్నెర్ /karumnert/
 nephew *n.* కాన్ సడె /kān saḍe/
 nest (bees) *n.* కాడల్ /kāḍal/
 nest (hole in tree) *n.* బుల్ల /bulla/

nest *n.* గూడ /gūḍa/; జాకర్ గూడ /jākar gūḍa/ *See:* జాకర్ (పిట్టె); పింజొర /piñjora/
 net bag *n.* సిక్క /sikka/
 net *n.* జార్₁ /jār/
 never *adv.* బస్కెన్ /basken/ *See:* బస్కెన్
 new *adj.* పూన /pūna/
 new couple *n.* పూన జోడి /pūna jōḍi/
 newborn (f.) *n.* మొడ్డె /moḍḍe/ *See:* మొడ్డె
 newborn (m.) *n.* మొడ్డల్ /moḍḍal/ *See:* మొడ్డె
 news *n.* కబుర్ /kabur/; కయపత్ /kaypat/; గొస్టి /gosti/
 newspaper *n.* కాగుత్ /kāgut/; రోజితపేపర్ /rōjita pēpar/
 next *n.* దుస్రా /dusro/
 niche in wall *n.* కొనొడ /konoda/
 night work, illegal work *n.* నర్కడ కామ్ /narkaḍa kām/
 night-blind *adj.* అంద్రియల్ /andriyal/; ఆచంద్రల్ /ācandral/
 ninety *num.* పొనిస్ /ponis/
 nipple *n.* అరిల్ బోయిండ /aril bōyiṇḍa/; బొమ్ /bom/;
 బోయిండ /bōyiṇḍa/
 nit *n.* సీర్₂ /sir/
 no *adv.* కట్టొ /kaṭṭo/; *v.* నెల్లె /selle/
 no germination *n.* పిర్మకి /pirmaki/
 no moon *n.* ఆవుస్ /āvus/
 no more! *v.* ఆయర్ /āyar/
 noise (make a) *v.* లొల్లికి- /lollī ki-/

noise *n.* చప్పుడ్ /cappuḍ/; డుక్ డుక్ /ḍuk ḍuk/
 noise of wind *n.* వడి నేకంత /vaḍi nēkanta/
 noise-making stick (small) *n.* లిక్కి /likki/
 noodles *n.* సేవ్యంగ్ /sēvyang/
 noose *n.* పాస /pāsa/
 normal *adj.* సాద్రల్ /sādral/
 north *n.* కాలన్ /kālan/; *adj.* కాల వడ్డ /kāl vaḍḍa/
 northeast *n.* రాంటెక్ /rāṅṅtek/
 nose mucus (dry) *n.* చిప్పి /cipḍi/; కిప్ప /kiṭṭa/
 nose mucus (wet) *n.* సేమెడ్ /sēmed/
 nose *n.* మొసార్ /mosor/
 nose ring *n.* ముక్కెర /mukkerā/
 nose stud *n.* నత్ని /natni/
 not given *v.* సియిన్ /siyon/
 not good *adj.* చొకొట్ నెల్లె /cokot selle/
 not needed *adj.* వట్టియ్ /vaṭṭiy/
 not remembered *adj.* టావ సెల్వక్ /ṭāva selvak/
 not tight *adj.* అవైమాయె /avremāyo/
 not *v.* నెల్లె /selle/
 now *n.* ఇంకె /inke/; ఇజె /ize/
 numb (become) *v.* ఆక్కెమా- /ākkema- /; సంగ్ /saṅg/
 numbness *n.* సిరుమ్ /sirum/
 numerous *adj.* కహ పర్వక్ /kaha parvak/
 nuzzle *v.* మూస్క- /mūsk- /; బుర్- /bur- /

O

oath *n.* ఆడ /āḍa/
 object *v.* అడ్డమ్ ఆ- /aḍḍam ā-/
 oblique-leaved jujube *n.* సూరె (మర్ర) /sūre (marra)/
 observance *n.* నేకి కీమ్ /nēki kīm/
 observing *n.* ఈసర /īsara/
 obstinacy *n.* హట్ /hat/
 obstinate *adj.* ముండి /muṇḍi/
 obstruct *v.* అడ్డమ్ ఆ- /aḍḍam ā-/
 obstruction *n.* పాడి /paḍi/
 obtained (to be) *v.* పావెమా- /pāve mā-/
 occupy *v.* అమ్మి కియ్యల్ /amḍi kiyyal/; ఆగుటి /āguṭi/
 occurrence *n.* జోక /jōka/
 ocean *n.* పెర్స సమ్మర్ /persa samdur/
 odd *adj.* గమతె /gamate/
 offer sacrifice *v.* సుజర సిమ్ /sujara sim/
 offer *v.* పిహుస /pihusa/
 offering (of grain) *n.* సేస /sēsa/
 office *n.* కచురి /kacuri/

officer *n.* గిర్దవర్ /girdavar/; డగుర్ సార్ /ḍagur sār/;
 హుకుమ్ దార్ /hukum dār/
 oh! *intj.* అబ్బా /abbā/
 oil cake *n.* పీచి /pīci/
 oil from the ground *n.* తోడినియ్ /tōḍiniy/
 oil *n.* నియ్ /niy/
 oil prepared out of fat *n.* కొడ్వింజ్ నియ్ /koḍviṅj niy/
 oil tin *n.* పీప /pīpa/
 okra *n.* బేండి /bēṇḍi/
 old (of cattle) *n.* డొగ్గి /ḍoggi/
 old (of man) *adj.* పెర్స /persa/
 old age *n.* వెడిల్ /veḍil/
 old couple *n.* సిటుక్నే పల్క్ /siṭukne palk/
 old man *n.* తొత్తార్ /tottor/; మాత్రల్ /mātral/; వెడిల్ /veḍil/
 old person *n.* టాటొన్ వెడిల్ /ṭāṭos veḍil/
 old thing *n.* తొత్త బాసన్ /totta bāsan/
 old woman *n.* డుగ డుగ ఆత /ḍuga ḍuga āta/; తొత్త /totta/
See: తొత్తార్

older sister's husband *n.* బాబా /bāto/
 oleander tree *n.* గన్నెర్ (మర్ర) /ganner (marra)/
 on *adv.* పొర్రా /porro/
 on behalf of *adv.* లాసి /lāsi/
 on foot *adv.* కాల్యనె /kālknē/ See: కాల్
 on his own *pron.* వోన వోర్ /vōna vōr/
 on my own *pron.* నావ నన్నయ్ /nāva nannay/
 on that day *adv.* అంటి /aṅṭi/
 on the left hand *adv.* డెమ్మ కయ్యె /ḍemma kayde/
 on the left hand side *adv.* డెమ్మ కాక్ /ḍemma kāk/
 on the other side *adv.* హందకాకున్ /handakākun/
 on the right hand *adv.* తిన కయ్యె /tina kayde/
 on the right hand side *adv.* తిన కాక్ /tina kāk/
 on the side *n.* కాక్ /kāk/
 on what day *pron.* బంటి /baṅṭi/
 one (m.) *num.* వరొర్ /varor/
 one (nm.) *num.* ఉంది /undi/
 one day *n.* బస్కెయె ఉంది దియ /baskeye undi diya/
 one thousand *num.* బద్ర /badra/
 onion *n.* ఉల్లి /ulli/
 only *adv.* పక్త /pakt/; సిరిప్ /sirip/
 only one man *adv.* యేకార్యల్ /yēkāryal/
 open *adj.* కుల్లో /kullo/; *v.* గడికి- /gaḍi ki-/; తెరి- /teri-/
 open mouthed *n.* డక్కె కియ్యల్ /ḍakne kiyyal/
 openly *adv.* ఉగ్గొయ్ /ugḡoy/
 operate *v.* ప్రయోగ్ కి- /prayōg ki-/
 opinion *n.* ఇచ్చ /icca/

opium *n.* కారి మత్ /kāri mat/
 opportunity *n.* అవకాస్ /avakās/; మోక /mōka/; యేల /yēla/;
 వకుత్ /vakut/; సాన్ /sān/
 oppose *v.* పోటిత పార్తి /pōṭita pārti/
 orange *n.* సంతర్ /santar/
 orchard *n.* గుబ్బ /gubḡa/
 order *n.* లయిన్ /layin/; సారె సారె /sāre sāre/; సార్ని /sārni/
 origin *n.* సురు /suru/
 ornament (kind of) *n.* సర్రి /sarri/
 ornamental belt *n.* కర్దొడ /kardōḡa/
 ornaments *n.* లెహ్మి /lehmi/
 orphan *n.* పోసటి /pōsaṭi/
 other *adj.* ఉందుంది /undundi/
 others *adj.* హబ్బిడుర్ /habbiḡur/
 otherwise *adv.* అయ్యెకె /ayveke/
 our (pl.) *pron.* మావంగ్ /māvaṅg/
 our (sg.) *pron.* మావ /māva/
 outer room *n.* బీడ /bīḡa/
 outline *n.* ఆకార్ /ākār/; స్వబావ్ /svabāv/
 outmoded *n.* అస్కె /aske/
 outside *adv.* బహ్రి /bahri/
 outstanding *adj.* బాకి /bāki/
 oven *n.* తావ /tāva/
 overflow *v.* పాసివోత /pāsivōta/; పోంగ్ /pōṅg/
 owl *n.* గుబ్బుడ్ (పిట్టె) /gubḡuḡ (piṭṭe)/
 owner *n.* మాల్యల్ /mālyal/; సావ్ కారల్ /sāv kāral/

P

'paan' tree *n.* వీడాకివేలి /viḡākivēli/
 Pacific Ocean *n. prop.* పసిపిక్ సమ్దుర్ /pasipik samdur/
 packet *n.* పుడ /puḡa/
 pad (for bullock) *n.* జోత /jōta/
 paddy *n.* వంజి /vaṅji/
 pail *n.* తాలి /tāli/
 pair of *n.* తానజోడ్ /tānajōḡ/
 pair *v.* జోడ్ అర /jōḡ ara/
 palace, castle *n.* రాజన మందిర్ /rājana mandir/
 palanquin *n.* పాల్కి /pālki/
 palm leaf *n.* తాడిఆకి /tāḡiāki/
 palm liquor *n.* తాడి కల్ /tāḡi kal/
 palm of hand *n.* అస్తర్ కయ్ /astur kay/
 palmistry *n.* పంచంగం /pañcaṅgaṅ/
 pan *n.* కమ్మడ్ /kammḡ/

panic *n.* వెరిసి /verisi/
 pant (to) *v.* నేస్క- /nēsk-/
 panther *n.* సోంచీతల్ /sōncītal/
 papaya tree *n.* పొప్పయ్ (మర్ర) /poppay (marra)/
 paper *n.* కాగుత్ /kāḡut/
 parcel *n.* గట్టి /gaṭṭi/
 parch (grain) *n.* పిడుస్- /piḡus-/
 parched grain *n.* పోహంగ్ /poheṅg/; లెహంగ్ /leheṅg/;
 హూడంగ్ /hūḡaṅg/
 parents *n.* అవ్వల్ బాబో /avval bābō/
 parrot (big) *n.* రావ్డల్ /rāvḡal/
 parrot (generic) *n.* రాగో /rāḡo/
 parrot (small) *n.* డెగ్గల్ (పిట్టె) /ḡegḡal (piṭṭe)/
 part *n.* వంత్ /vant/
 participating *v.* హజ్రి ఆయ్యల్ /hajri āyval/

particles (fine) *n.* బుక్కి /bukki/
 partition *n.* గూరె /gūre/
 partridge (kind of) *n.* కక్రంజ్ /kakrañj/
 pass *n.* చెర్కి /cerki/; మెయ్యెర్ /meytor/; వీడ /vīḍa/;
 సంద్ /sand/
 past *adv.* తొత్తార్ /tottor/
 pat on the back *v.* తాపి కీమ్ /tāpi kīm/
 path *n.* సరి /sari/
 patience *n.* సాంతి /sānti/
 patient *n.* బేమరి /bēmari/; బేమరివాలె /bēmarivāle/;
 రోగ్ /rōg/
 patiently *adv.* గహ్రా /gahri/
 patio *n.* మందోల /mandola/
 payment *n.* సియ్యల్ /siyval/
 peaceful *adj.* సాంత్య /sāntna/
 peacock feather headdress *n.* గుసడి తోపి /gusaḍi tōpi/
 peacock *n.* డాండియల్ /ḍāṇḍiyal/; మల్ /mal/;
 కుచ్చల్ మల్ /kucchal mal/
 pearl *n.* మొతి /moti/
 peel *v.* వోడు సీ- /vōḍu sī-/
 peeled (be) *v.* వోడుంగ్- /voḍuṅg-/
 peepal tree *n.* ఆలి (మర్రి) /āli (marra)/
 peg (for snares) *n.* తేడ్ప /tēḍpa/
 peg at the side of the yoke *n.* సివోడ /sivoḍa/
 peg *n.* కిరుటి /kiruti/; చీల /cīla/
 pen *n.* పొంటిన్ /poṅṭin/
 pen refill *n.* కాడి₃ /kāḍi/
 penalty *n.* జర్మన /jurmaṇa/
 pencil *n.* కట్టె పొంటిన్ /kaṭṭe poṅṭin/; పెన్సిల్ /pensil/
 pendant *n.* పుస్తై /puste/
 penis *n.* చూచో /cūco/
 people *n.* జన్క /jank/; లోకుర్ /lōkur/
 pepper seeds *n.* మీరియంగ్ /mīriyaṅg/
 period (of time) *n.* జమన /jamana/; యుగ్ /yug/;
 లంగ్₂ /laṅg/
 permit *n.* వోయ్యల్ /vōyval/; సరు కీమ్ /saru kīm/
 persecution, kill *n.* జక్వల్ /jakval/
 perseverance *n.* హట్ /haṭ/
 person having hair *n.* జాడ్కల్ /jāḍkal/; బోడ్కల్ /bōḍkal/
 person in authority *n.* కార్బారి /kārbāri/
 person not having training *n.* కరిచిలార్ /karicilor/
 person of good character *n.* సత్ బుద్ధివాలె /sat buddivāle/
 person who grows grass *n.* హిర్వల్ జాడి /hirval jāḍi/
 person who helps *n.* సాత్ సియ్యల్ /sāt siyval/

pester *v.* జిద్ /jid/
 pesticide *n.* మర్రి /marra/
 pesticide pump *n.* మర్రి డబ్బ /marra ḍabba/
 pesticides *n.* పుడ్క న మర్రి /puḍk na marra/
 pestle (stone) *n.* రొబ్బెకల్ /robbekal/
 pestle (wooden) *n.* రోకల్ /rōkal/
 petrol *n.* పెట్రోల్ /petrol/
 photocopy *n.* మత్తపె చాపి కియ్యల్ /mattape cāpi kiyval/
 phratry *n.* సగ్గ /sagga/
 pick up *v.* పెర్- /per-/
 pick vegetables leaves *v.* కిచ్- /kic-/
 pickles *n.* రాయ్ /rāya/
 picnic *n.* నెహాలి /nehali/
 piece *n.* టుక్కె /tukke/
 piece of chalk *n.* లెకన్ కోల /lekan kōla/ See: కోల
 piece of cloth worn by men around the waist
n. లుంగి /luṅgi/
 pieces of straw *n.* జాడి కోల /jāḍi kōla/
 pierce (accidentally) *v.* గండ్- /gaṅḍ-/
 pierce (gore) *v.* కొహ్క-₂ /kohk-/
 pierce (poke) *v.* కొట్- /koṭ-/
 pig *n.* పద్ది /paddi/; రోహి /rohi/
 pigeon (kind of) *n.* పోనాడ్ /pōnaḍ/
 pigeon hawk *n.* పురడ్ దేగో (పిట్టె) /puraḍ dēgo (piṭṭe)/
 pigeon *n.* పారెవ (పిట్టె) /pāreva (piṭṭe)/
 pigment *n.* రంగ్- /raṅg-/
 pile *n.* రాసి₂ /rāsi/; వీచ్ డాగి /vīc ḍāgi/
 pill *n.* గోలి /gōli/
 pillar *n.* కంబ /kamba/; దారుక్ /dāruk/
 pillars of wood *n.* డేరింగ్ /ḍēriṅg/
 pillow *n.* తలబిల్ల /talabilla/
 pimple, boil *n.* వెర్రె₁ /verce/
 pincers *n.* చిప్ప /cimṭa/
 pinch *v.* కిస్క- /kisk-/
 pink powder *n.* గుల్వల్ /gulval/
 pins and needles *n.* సిరుమ్ /sirum/
 pious *adj.* సుదుడ్ కియ్యల్ /suduḍ kiyval/
 pip (of fruit) *n.* పెడె /peḍe/
 pip (of mango) *n.* తోయి /tōyi/
 pipe (for liquid) *n.* గొట్ట /gotta/
 pipe (smoking) *n.* చుట్ట /cutṭa/
 pipe *n.* చిలిమ్ /cilim/
 pit *n.* డుంక /ḍunka/; డొడ్డో /ḍoḍḍo/; లొండ్క /lonḍka/
 pitch *n.* కారి సెవ్వెర్ /kāri sevver/

place (to) v. ఉర్స్- /urs-/
 place for ceremony n. కడ /kaḍa/
 place for worship n. పేన్ కోష్టు /pēn kōṣṭu/ See: కోష్టు
 place that has been dug n. కప్పింగ్ /kapping/
 place things in disordered manner v. రికమ్ కీ- /rikam kī-/
 plain n. పల్ల /palla/
 plait, hair bun n. జూడ /jūḍa/
 plane (for wood) n. దూసడ /dūsaḍa/
 plane (tool) n. దూగడ /dūgaḍa/
 planet n. గ్రహము /grahamu/
 plank n. పాటి /pāṭi/
 plant (kind of) n. ముగ్రిపుణర్ /mugripuṇar/
 plant infected by insects n. పుడిత /puḍita/
 plant v. ఉర్స్- /urs-;/ n. కాత్లె /kāṭle/; మొరోల్ /morol/;
 నెవ్వెర జాడి /sevvera jāḍi/
 plantain n. కేరె /kēre/
 plantain tree n. కేరె (మర్ర) /kēre (marra)/
 plaster v. మాచ్- /māc-/
 plate (for eating) n. దడియ /daḍiya/
 plate (large) n. పరత్ /parat/
 plate (weighing scales) n. తాగ్గి /tāgḍi/
 plate filled with food n. టావ్ /ṭāv/
 plate n. దెడియ /deḍiya/; దెడె /deḍe/
 platform for weddings n. బొవ్ల /bovla/
 play (instrument) v. నేకుస్- /nēkus-/
 play acting n. కేల్ /kēl/
 play v. కర్స్- /kars-;/ n. కర్స్వల్ /karsval/; నాటక్ /nāṭak/;
 వడుస్వల్ /vaḍusval/
 plead v. తన్లాడ /tanlāḍa/
 please go v. సాంట్ /soṅṭ/
 please v. దయకీసి /dayakīsi/
 pleasure n. ఆనంద్ ఆమ్ /ānandām/; కుసి గమ్మత్
 /kusi gammat/; కుసిఆమ్ /kusiām/;
 డవరింగ్ /ḍavaring/; సాంతిర్ /sāntirra/
 plethora n. అదిక్కు /adikna/
 plough (a) n. నాయ్ జల్ /nāyjal/
 plough (generic) n. సేర్ /sēr/
 plough (part of) n. కూస /kūsa/; పాలె /pāle/; నివోడ /sivoḍa/
 plough (to) v. ఊడ్-₂ /ūḍ-/
 plough harness (part of) n. జోత్ /jōṭa/
 ploughed land n. ఊడ్తవాలె /ūḍtavāle/
 ploughing n. ఊడ్వల్ /ūḍval/
 pluck v. కొయ్- /koy-/
 plug v. ముహ్- /muh-/

plum (wild) n. రేజు /rēṇa/
 plump adj. డొబ్బల్ /ḍobbal/
 pocket n. కీస /kīsa/
 pod (of bean) n. సేజు /sēṇa/
 poem n. పాటంగ్ /pāṭaṅg/
 poet n. రచ్చికియ్యల్ /raccikiyval/
 poetry n. పాటన జూండ్ /pāṭana jūṅḍ/
 point n. కొడ్డి /koḍḍi/
 point out v. తోహ్- /toh-/
 point where stem joins fruit n. బోడ్డు /ḍōḍḍu/
 pointer (scales) n. కాట /kāṭa/
 poison n. విక్ /vik/
 poisonous gas n. విక్ పగ్రెమాత /vik pagremāta/
 poke v. కొట్- /koṭ-/
 poker n. పత్తంగ్ /pattaṅg/
 pole (for clothes to dry on) n. డాజుడ్ /ḍāṇuḍ/
 pole (ritual) n. కాటి /kāṭi/
 police n. పోలిస్ /pōlis/
 policemen n. రక్వలి /rakvali/
 polish v. చమ్మి కీ- /camki kī-;/ చమ్మె మా- /camle mā-/
 n. లక్క /lakka/
 politics n. రాజ్క్ /rājik/
 polluted air n. కరబ్ వడి /karab vaḍi/
 polyester n. పాలిస్టర్ /pālistar/
 pond n. కుంట /kuṅṭa/
 ponder v. సోసి కీ- /sōsi kī-/
 pool of blood n. నెత్తుడ డోబి /nettuḍa ḍōbi/
 poor adj. హరిబ్ /harib/
 pop (grain) v. పిడ్- /piḍ-/
 pop v. వయవయ సాన్ /vayavaya son/; సప్పె
 దురియ /sapne duriya/
 porch n. వోడ్ /vōḍa/
 porcupine n. సుయ్ పడ్డి /suy paddi/
 porridge (kind of) n. అయిన జావ /ayina jāva/; n. జావ /jāva/
 portrait (make a) v. చిత్రన్ కీమ్ /citrān kīm/
 portray v. రెహ్వాల్ /rehval/
 possess v. ఆగుటి కియ్యల్ /āguṭi kiyval/
 post box n. పోస్ట్ డబ్బా /pōṣṭ ḍabba/
 postponing v. వాయిద వాత్తెర్ /vāyida vāṭṭer/
 posture n. చాల్ /cāl/
 pot (clay, large) n. బుడ్డి /buḍḍi/
 pot (clay, small) n. కుండి /kuṅḍi/
 pot (cooking) n. గాంజ్ /gañj/
 pot (large) n. కాంగ్ /kāṅg/

pot (large, for heating water) *n.* పాంత /pānta/
 pot (metal, for water) *n.* గడాల /gaḍola/
 pot (metal, rounded) *n.* కుర్వి /kurvi/
 pot holder *n.* చుమ్మర్ /cummar/
 potatoes *n.* ఆలు గడ్డంగ్ /ālu gaḍḍaṅg/
 potion *n.* మత్ /mat/
 potter *n.* కుమ్మల్ /kummal/
 potter's wife *n.* కుమ్మె /kumme/
 pouch *n.* వోటి /vōṭi/
 pound *v.* ఉన్- /us- /; జహా /jahā /; దంచ్- /dañc- /;
 బుక్కి /bukki /; వాటి కి- /vāṭi ki- /
 pour out *v.* వెడి- /veḍi- /
 pour *v.* సాద్దెల్ /soddel/
 poverty *n.* పోక్కు /pōkka/
 powder (from worms) *n.* నూడ /nūḍa/
 powder (red and pink) *n.* కుక్కు గుల్వల్ /kukku gulval/
 powder (red) *n.* కుక్కు /kukku/
 power *n.* అదికార్ /adikār /; కరంట్ /karaṅṭ /
 powerful *adj.* తాకత్ మత్త /tākat matta /
 Pradhan *n. prop.* పటడి /paṭaḍi /
 praise *n.* మెచ్చల్ /mecval /
 prawns; shrimps *n.* జత్తెంగ్ /jatteṅg /
 prayer *adj.* ప్రార్తన /prārtana /
 prayer to a dead person *n.* సాన పూజ /sāna pūja /
 predictably *adv.* ఆగమె /āgame /
 prefer *v.* పతెకమ్ ఆచ్చల్ /patekam ācval /
 preferable *adj.* ఆచ్చ /ācā /
 preferably *adv.* ఆనల్ /ānal /; పతెకమ్ /pattekam /
 pregnancy *n.* గర్బ /garb /
 pregnant stomach *n.* పీర్ /pīr /
 pregnant woman *n.* డాడి మంత /ḍāḍi manta /
 pre-marriage ceremony *n.* ఊటెడ /ūṭeḍa /
 prepare *v.* నివ్డి కీ- /nivḍi kī- / See: నివ్డి మా-; సవ్రి కీ- /savri kī- /
 prescription *n.* మత్క న చిట్టి /matk na citti /
 presence *n.* చర్న /carna /
 preserve *v.* పిసుసీమ్ /pisusīm /
 press *v.* అద్మ /adma /; వయ్యె ఇర్ /vayneirra /; *n.* మొర్ /mor /
 pressure *n.* పొదుపు /podupu /
 prevent from rotting *v.* కడివక్సె /kaḍivakne /
 previous *n.* తొల్లె /tolle /
 price *n.* మహ్గ /mahg /
 prick (accidentally) *v.* గండ్- /gaṅḍ- /
 pricking *n.* సిరుమ్ /sirum /
 pricking with goad *n.* సుతరి బడ్డె /sutari baḍḍe /

prickly *adj.* నోయుస్వల్ /nōyusval /
 prickly heat *n.* వెర్సె /verce /
 pride *n.* గర్వ /garva /
 priest *n.* కటాడల్ /kaṭaḍal /; దేవరి /dēvari /
 priest's wife *n.* కటాడె /kaṭaḍe / See: కటాడల్
 primitive *adj.* మొదొడ /mododa /
 print *n.* చాపి కియ్యల్ /cāpi kiyval /
 printing *n.* ముద్ద వాట్వల్ /mudra vāṭval /
 prison cell *n.* జేల్ల హర్ /jēlla harra /
 private *adj.* తన్వతన్ /tanvatan /
 prize *n.* ఇనమ్ /inam /
 problem *n.* విచర్ /vicar /
 procure *v.* పుటున్- /puṭus- /
 prod *v.* చబుక్సె /cabukne /
 prodding stick *n.* బడ్డె /baḍḍe /
 produce (cultivated) *n.* మాల్ /māl /
 productive *v.* నివ్డి కీ- /nivḍi kī- /
 profit *n.* పాయ్ /pāya /
 progress (be in) *v.* తాక్- /tāk- /
 prohibition *n.* మర్ణస్వల్ /marṇusval /
 proliferate *v.* పుడి /puḍi /
 pronounce with perfection *v.* చొకొట్ వడ్క /cokoṭ vaḍka /
 proper (be) *v.* జోడె మా- /jōḍe mā- /
 property *n.* జాయ్ జత్ /jāyjat /
 prosecutor *n.* దర్కన్ సియ్యల్ /darkas siyval /
 prosper *v.* సుద్దెమాయ్యల్ /sudremāyval /
 prostrate oneself *v.* కార్క్ అర్- /kālka ar- /
 protect *v.* చిప్పె కీ- /cippe kī- /
 province *n.* మండల్ /maṅḍal /
 provisions *n.* చంది /candi /
 pubic hair (pl.) *n.* సేటెంగ్ /sēṭeṅg /
 pull (rope) *v.* చేంది కీ- /cēndi kī- /
 pull down *v.* వీస్కె- /vīsk- /
 pull faces *v.* మారున్- /mārus- /
 pull on your own *n.* వీస్కె వల్ /vīskval /
 pull out *v.* తెర్- /ter- /; తెర్వల్ /terval /
 pull up *v.* చడి కీ- /caḍi kī- /
 pull *v.* ఊమ్- /ūm- /; యెరిసెర్ /yeriser /
 pullet *n.* తల్లర్ కొర్ /tallur kor /
 pulley (on well) *n.* గిర్క /girka /
 pulse (kind of) *n.* తూరింగ్ /tūriṅg /
 pulses *n.* డారి /ḍāri /
 pump (for pesticides) *n.* మర్త డబ్బ /marra ḍabba /
 pump *n.* నల్ల /nalla /; పోర్ని /pōrni /

pumpkin *n.* కొహ్రె /kohre/
 punishment *n.* సిక్స /siksa/
 purchased *v.* పుట్ట /putta/
 purified *adj.* చొకొట్టు /cokoṭṭa/
 purify *v.* సుదుడ్ కియ్యల్ /suduḍ kiyval/
 purpose *n.* క్యాల్ /kyāl/; లక్సకియ్యల్ /laksakiyval/
 purse *n.* పర్సు /parsu/
 pus *n.* కూలుమ్ /kūlum/
 push (with fingers) *v.* అహ్స-₁ /ahc-/
 push in *v.* దుర్స్- /durs-/
 push *v.* డగ్లీ కి- /ḍagḷī ki-/
 pustule *n.* పోడ్ /pōḍ/
 put (seed) *v.* ఉర్స్- /urs-/

put down *v.* దొస్- /dos-/
 put hands together *v.* ముజ్రీ కి- /mujra kī-/
 put in order *v.* చంచీ కి- /cañci kī-/
 put in *v.* నేహ్- /nēh-/
 put on eye colour *v.* కాజాడి దొస్- /kājūḍi dos-/
 put on *v.* పోండ్- /pōṅḍ-/; లావి కి- /lāvi kī-/
 put standing *v.* నితూస్- /nitūs-/; నిపుస్- /nipus-/; నిలుస్- /nilus-/
 put to sleep *v.* మిండుస్- /miṅḍūs-/
 put *v.* ఇర్- /ir-/
 putting *n.* ఉహ్వల్ /uhval/
 putting out *v.* బహ్రై బెండ /bahri beṅḍa/
 puzzle *v.* తక్లిబ్ కీమ్ /taklib kīm/
 python *n.* మాసుల్ (తరస్) /māsul (taras)/

Q

quail *n.* ఊతి (పిట్టె) /ūti (piṭṭe)/
 quarrel *v.* తెరుస్- /terus-/; *n.* తెరుస్వల్ /terusval/
 quarter (fraction ¼) *num.* సవ్వా /savva/
 quarter *num.* పడెమెన్ /paḍemen/
 queen *n.* వేలడ్ /vēlaḍ/
 quench thirst *v.* ఆర్- /ār-/
 question *v.* పూసి కి- /pūsi kī-/
 quick *adj.* తోతె /tōte/; పట్నె /paṭne/

quickly *adv.* జోర్తె /jōrte/; తర తుర /tara tura/; దాందర్
 వాందర్ /dāandar vāandar/; వయ్యె /vayne/; వెయ్యె
 వెయ్యె /veyne veyne/; సపసిప్ప /sapasippa/
 quiet *adv.* దబ్ /dab/
 quilt *n.* దుప్పటి /duppaṭi/
 quit *v.* సుటి కి- /suṭi kī-/
 quiver *n.* గొట్ట /gōṭṭa/

R

rabbit *n.* మొల్లల్ /mollal/
 racket (a) *n.* లొల్లి /lōlli/
 racket (make a) *v.* లొల్లి కి- /lōlli ki-/
 racketeering *n.* పగ /paga/
 radio *n.* రేడు /rēḍu/
 radish *n.* మూలమాటి /mūla māṭi/
 rafter *n.* పాట₂ /pāṭa/
 rain *n.* పిర్ /pir/
 rainbow *n.* ఇంద్రబాన్ /indrabān/; కమల్ పట్టి /kamal paṭṭi/;
 తాడిన్ కమ్మల్ /tāḍis kammal/;
 పాలకమల్ /pālakamal/
 raindrop *n.* టేమ్ /ṭēm/
 rainwater *n.* పిర్యేర్ /piryēr/
 rainy season *n.* పిర్గాలుమ్ /pirgālum/
 raise position *v.* తహ్- /tah-/
 raise *v.* నిపుస్- /nipus-/; పోసి కి- /pōsi kī-/; బడి
 కీసి /baḍi kīsi/
 rake *n.* దాతడ /dātaḍa/
 ram *n.* పొడెల్ /pōḍel/; మేండ /mēṅḍa/

Ramzan *n. prop.* రంజాన్ /rañjān/
 rash (skin) *n.* తోల పుడి /tōla puḍi/
 rat (kind of large) *n.* గూసి /gūsi/
 rat *n.* యెల్లి /yelli/
 rate *n.* దీడి /dīḍi/
 rattle *n.* బలబల /balabala/
 ray tree *n.* పాలుండి (మర్) /pālunḍi (marra)/
 razor *n.* మయ్య /mayja/
 reach *v.* నేజ్ /nēña/; యెవ్వ /yevva/; యెవ్వన /yevvana/
 reached *v.* యెవ్త /yevta/
 read *v.* వాచి కి- /vāci kī-/
 ready (get) *v.* తెగ్గోర్ /tegtor/
 ready (to be) *v.* నివై మా- /nivḍe mā-/; సవ్రే మా- /savrē mā-/
 realize *v.* వివ్రై మామ్ /vicre mām/
 reap *n.* కొయ్- /koy-/
 rear (of bird) *n.* బుద్దెల /buddela/
 rearing with affection *n.* పుయ్ పుయ్ కి- /puy puy kī-/
 rebellion *n.* బడ్డె /baḍḍe/; యెగ్గ బడ్డెల్ /yegga baḍval/

rebirth *n.* పునజుల్మ /pūnajalma/; సాసి
 నెండ్రోర్ /sāsi neṅḍor/
 receipt *n.* రసిద్ /rasid/
 receptacle (of joined hands) *n.* కొడోప్ /koḍop/
 recognition *n.* కీర్తి /kīrti/
 recognizable *adj.* వొడ్క కియ్యడ్
 మొడి /voḍka kiyyaḍ moḍi/
 recognize *v.* ముట్- /muṭ-; వొడ్కి- /voḍki/
 recollection *n.* యాది /yādi/
 recovering person (from a coma) *n.* సాసి
 తెద్యల్ /sāsi tedval/
 recurrence *n.* మర్లపుట్యల్ /marlapuṭval/
 recurring time *n.* వక్తూన వక్త /vaktūn vakt/ See: వకుత్ (వక్త)
 red *adj.* రగ్గల్ /raggal/
 red-faced monkey *n.* కోవె /kōve/
 reduced to ashes (to be) *v.* దుబ్బ దుబ్బ ఆ- /dubba dubba ā-/
 refuse (rubbish) *n.* వియర్ /viyar/
 refuse *v.* వట్టియ్ ఇన్ /vaṭṭiy in/
 regulation *n.* గొస్టి విడ్య /goṣṭi viḍva/
 relative *n.* బంద్య /bandva/
 relatives *n.* దార్యలిర్ /dāryalir/; వెర్తలిర్ /vertalir/;
 సోర్యలిర్ /sōryalir/
 release *v.* సుటి కీ- /suṭi kī-/
 relentless *adj.* జాలిసెల్వ /jāliselva/
 relief *n.* సహయ్ /sahay/
 religious method *n.* జాతి పద్ధతి /jāti paddati/
 remain (to) *v.* దక్- /dak-; మెయంత /meyanta/
 remaining grain *n.* ఆక్క /ākka/
 re-marriage *n.* పాట్ /pāṭ/
 remember *n.* దిహన్ /dihan/; మహిత్ /mahit/; వొడ్కి- /voḍki/
 remembrance *n.* హేతు /hētu/
 remove misunderstanding *v.* సమ్మీ కీ- /samjī kī-/
 remove *v.* తెండ- /teṅḍ-; బొమ్క- /bomk/; వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/
 removed shell *n.* ఉక్క /ukka/
 repent *n.* చుక్చుకె మా- /cukcuke mā-; జూరె మా- /jūre mā-/
 repetitive *adj.* గడిగడి /gaḍigaḍi/
 replete (to be) *v.* పంజ్- /pañj-/
 reported ('it is said') *conj.* అల్లే /allē/
 reporter *n.* విలెకర్ /vilekar/
 reproduction *n.* మర్లజన్మ /marlajanma/
 request *n.* కొరెంజ /koreñja/; దయ వోటి /daya vōṭi/;
 బతిమిలాడు /batimilāḍu/; వినతి /vinati/; *v.* తల్క- /talk-/
 reservoir *n.* డోహా /ḍoho/
 residential school *n.* ఆస్రమ్ సాడ /āsrām sāḍa/

resound *v.* నాహో పా- /nāhō pā-/
 respect *v.* మర్యద సీమ్ /maryada sīm/; *n.* మాన్ /mān/
 respectable man *n.* పొర్రోడోర్ /porroḍor/
 respectful *adj.* మాన్ /mān/
 responsible *adj.* జిమ్మెదర్ /jimmedar/
 rest *n.* ఆరమ్ /āram/; రోమ్ /rōm/
 restore *v.* మర్ల సీమ్ /marla sīm/
 restrain *v.* జరబ్బె ఇర /jarabne ira/
 restrict *v.* కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/
 restricted meal *n.* పత్తెం /patterēn/
 retrieve *v.* తరు సియ్యల్ /taru siyval/
 return *v.* మలున్- /malus-/
 revenue officer *n.* గిర్దవర్ /girdavar/
 revive to life *v.* తెహ- /teh-/
 rheum of eye (dry) *n.* చిప్పి /cipḍi/
 rheumatic *n.* వాతం /vātam/; వేయ్ /vēy/
 rib cage *n.* బర్జడి /bariḍi/
 rice (bolied) *n.* గాటో /gāṭo/
 rice (ceremonial) *n.* అక్సెదంగ్ /aksedaṅg/
 rice (scraps) *n.* పస్పర /paspara/
 rice (uncooked) *n.* పెరెక్ /perek/
 rice seedbed *n.* మడి₁ /maḍi/
 rice with turmeric used to bless *n.* లగ్గి /lagḍi/
 rich *adj.* దనెవంతల్ /danevantāl/
 rich man *n.* దనెవంతల్ /danevantāl/
 rich people *n.* రాయిసద్ వాలె /rāyisad vāle/
 rickshaw *n.* రిక్స /rikṣa/
 riddle *n.* పెందో /pendo/
 ride *n.* సవ్రి కియ్యల్ /savri kiyyal/
 right away *adv.* వయ్యె /vayne/
 right *n.* కానున్ /kānun/; నియవ్ /niyav/;
 హాక్ /hak/; *adj.* తిన /tina/; తినడి /tinaḍi/
 right now *adv.* ఇంకెన్ /inken/
 right now only *adv.* ఇన్కె ఇన్కెన్ /inke inken/
 rigid *adj.* బికట్ట /bikaṭṭa/
 rim *n.* వేట్ /vēṭ/
 ring finger *n.* ముద్ద బొట్ట /mudda boṭṭa/
 ring *n.* ముద్ద₁ /mudda/
 ring the bell *v.* గంటి పామ్ /gaṅṭi pām/
 ringworm *n.* చిర్రల్₁ /cirral/
 ripe *adj.* ముర్త /murta/
 ripe fruit *n.* పండి /paṇḍi/
 ripen *v.* పండ్- /paṇḍ-; ముర్- /mur-/
 rise (stand) *v.* నిల్- /nil-/

rise (sun) *v.* పెసి- /pesi-/
 rise *v.* తేద- /tēd- /; నివ- /nip- /; సురు /suru/
 rising *n.* ఉజడె మాయ్యల్ /ujḍe māyval/
 ritual bamboo pole *n.* కాటి /kāṭi/
 ritual bath *n.* ఆజుడ అస్తాన్ /ānuḍ aṣṭan/
 ritual food server *n.* గడ్యల్ (గడియల్) /gaḍyal (gaḍiyal)/
 ritual song and dance *n.* డండరి /ḍaṇḍari/
 ritual song *n.* దేన /dēna/
 ritual stick *n.* చహుర్ /cahur/
 river (deep part) *n.* తడి /taḍi/
 river (medium) *n.* కుడెడ్ /kuḍeḍ/
 river (small) *n.* సీల్క /silka/
 river bank *n.* కుడెడ్ వొడ్డు /kuḍeḍ voḍḍu/
 river fish *n.* మీన్కన లవ్వి /mīnkna lavḍi/
 river *n.* గంగ /gaṅga/
 river water *n.* సిల్కత యేర్ /silkata yēr/
 rivulet *n.* సీల్క /silka/
 road *n.* రోడ్ /rōḍ /; సరి /sari/
 roar *n.* కిలియ /kiliya /; *v.* డుక్రికి- /ḍukri ki-/
 roast *v.* బొడ్స్- /boḍs-/
 rob *v.* లూటి కి- /lūṭi kī-/
 rock (big) *n.* కొజల్ బండ /koṅal baṇḍa/
 rock (kind of) *n.* చిచొర బండ /cīcōra baṇḍa/
 rock *n.* బండ /baṇḍa/
 rock pigeon *n.* పారెవ (పిట్టె) /pāreva (piṭṭe)/
 rocket *n.* రాకెట్ /rāket/
 rod (medium) *n.* బడ్ /baḍga/
 rod (threshing) *n.* కొట్టెల /koṭṭela/
 rodent *n.* చిక్కల్ /cikkal/
 roll over *v.* కూడ్- /kūḍ-/
 roll up *v.* గూండి కి- /gūṇḍi kī-/
 roller (bird) *n.* టవ్వె (పిట్టె) /ṭavve (piṭṭe)/
 rolling *v.* కూడ్సెర్ /kūḍser/
 roof (part of) *n.* మేడ /mēḍa/
 roof *n.* దాబ /dāba /; ముంగూర్ /muṅgūr/
 room *n.* కమ్మ /kamra /; కోలి /kōli /; హర్ /harra/

rooster *n.* గొగ్గి /gogḍi/
 root (kind of) *n.* మాటి /māṭi/
 root *adj.* వేగొర /vēgōra /; *n.* సీర్₁ /sir/
 rope (for bullocks) *n.* సడ్య /saḍa/
 rope (for tying cattle) *n.* దామ్మి /dāmḍi/
 rope (leather) *n.* వార్తి /vārti/
 rope (thin) *n.* సుత్తి /sutli/
 rope (to make) *v.* నోట్- /nōṭ-/
 rope *n.* జుప్పె /jupḍe /; నోడె /nōḍe /; సిక్క నోడె /sikka nōḍe /;
 సుత్తి /sutli/
 rose flower *n.* గులబి పుజర్ /gulabi puṅar/
 rosella *n.* అంబడి /ambaḍi/
 rot *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
 rotate *v.* తిరుస /tirusa/
 round *adj.* గుండ్రల్ /guṇḍral /; గోల్ /gōl/
 round and round *adv.* గర్ గర్ /gar gar/
 round face *n.* ముద్ద మొకం /mudda mokam/
 rouse from sleep *v.* తెహ- /teh-/
 row *n.* సార్ని /sārni/
 row of bulls for threshing paddy *n.* పాతి /pāti/
 rub 'pan' in palm *n.* గోటి కి- /gōṭi kī-/
 rub with hands *v.* గసి కి- /gasi kī-/
 rubber *n.* నాసి కియ్యల్ /nāsi kiyyal /; రబర్ /rabar/
 rubbing *v.* గోటి కి- /gōṭi kī-/
 rubbish *n.* కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi /;
 బుర్క /burka /; వియర్ /viyar/
 ruler *n.* యెర్పవల్ /yerpval/
 ruminant *v.* రొహ్కా- /rohka-/
 run away *v.* సొడి- /soḍi-/
 running *v.* విత్- /vit-/
 Rupee *n.* రుప్య /rupya/
 rust (on plants) *n.* నూసి /nūsi/
 rust *n.* కర్క /karka /; *v.* జంగ్ పి- /jaṅg pi-/
 rusted *v.* చిలుమ్ పియ్య /cilum piyya/
 ruthless *adj.* దయనెల్లె /dayaselle/
 unleavened bread and molasses *n.* మలేద /maleda/

S

sack *n.* తెయ్య /teyly /; పోతె /pōte/
 sacred spear head *n.* సల్లె /salle/
 sacred thread worn around waist *n.* గొండ /gonda/
 sacred Tula tree *n.* తుల్సి (మర్) /tulsi (marra)/
 sacrificial animal *n.* తూమ్ /tūm/
 sacrificial animals *n.* సుజరంగ్ /sujaraṅg/

saddle *n.* కోగ్రి /kōgri/
 sag *v.* వొదల్ ఆ- /vodāl ā-/
 saj tree *n.* మర్డ్ (మర్) /mard (marra)/
 saliva *n.* జొల్ /jōl/
 salt *n.* సొవ్వోర్ /sovvor/
 salute *v.* ముజ్ర కి- /mujra kī-/

salvation *n.* పిస్మాడ్ /pismād/
samba (m.) *n.* డగ్గరి /ḍaggari/
sand *n.* ఉస్కె /uske/
sandal *n.* చెప్పుల్ /ceppul/; సెర్పుం /serpuṁ/
sandy land *n.* చెల్క బొమ్మి /celka bommi/
sanva corn *n.* సామ /sāma/
sap *n.* సెవ్వర్ /sevver/
sapling *n.* పొర్క /porka/
sapota tree *n.* సపాట (మర్ర) /sapoṭa (marra)/
sari (part of) *n.* జేల /jēla/
sari and blanket *n.* సాడి పాసుడి /sāḍi pāsudī/
sari *n.* గోల్ సాడి /gōlsāḍi/; దిక్కి /dikki/; సాడి /sāḍi/
sari of turmeric colour *n.* కమ్మకట్టి /kamka kapṭi/
satisfied (to be) *v.* పంజ్ - /pañj-/
Saturday *n. prop.* సనివార్ /sanivār/
savage *n.* బైతెడల్ /baitēḍal/
save *v.* దక్కున్ - /dakkus-/; పిసుసీమ్ /pisusīm/;
n. బచ్చి కియ్యల్ /bacci kiyval/
saved (to be) *v.* పిన్ - /pis-/
saving *v.* పిస్మాడ్ /pismād/
savings *n.* నెరుస్వల్ /nerusval/
savoury biscuit *n.* గార్కంగ్ /gārkaṅg/
saw *n.* కయ్యర్ /kayvar/
say *conj.* ఇతైకె /itteke/
scab *n.* కిప్ట /kiṭṭa/
scar *n.* గావ్ /gāv/
scarecrow *n.* బుజ్జెడ /bujjeḍa/
scatter (food) *v.* విదుర్క - /vidurk-/
scatter (seed) *v.* రీక్ - /rik-/
scatter *v.* తడియ /taḍiya/; పల్ల విల్ల /palla villa/;
వాట్ /vāt/; వీత్ - /vīt-/
scattered (be) *v.* రీక బాక ఆ - /rika bāka ā-/ See: రికమ్
school *n.* సాడ /sāḍa/
scissors *n.* కత్తెర /kattera/; కంచి /kañci/
scold *v.* పదిస్ /padis/; రాంగ్ సిమ్ /rāṅsim/; రాజ /rāṅa/
scolding *n.* రాక్క /rākma/
scoop *v.* తోర్ - /tōr-/
scorpion (red) *n.* పండి మిచ్చ /paṇḍi micco/
scorpion *n.* టాక్రి మిచ్చ /tākri micco/; మిచ్చ /micco/
scrape off *v.* కూచ్ - /kūc-/
scrape up *v.* ఉడ్ - /uḍ-/
scrape *v.* తస్క /task/; రగ్గిక్ /ragḍikī/
scraps *n.* పస్పర /paspara/
scratch *n.* తడ్కవల్ /taḍkaval/; *v.* తాడ్క - /tāḍk-/

scratching *v.* కూస్క వల్ /kūsk val/
scream *v.* కిలి - /kili -/
screen (bamboo) *n.* టాటి /tāṭi/
screw *v.* పిడి కీ - /piḍi kī-/
sea *n.* సమ్మర్ /samdur/
search and find *v.* పుటున్ - /puṭus-/
search for *v.* మహ్కా - /mahk-/
search *v.* మహ్కా - /mahk-/
seashore *n.* బుయరి /buyari/
season *n.* గాలుమ్ /gālum/
seasoned lentils *n.* కుస్రి /kusri/
seasoning of a dish *n.* పోడ్ని /pōḍni/; పోయున్ /pōyus/
seat *v.* ఉదున్ - /udus-/; *n.* కుతుల్ /kutul/
seated *adj.* ఉత్తొర్ /uttor/
second finger *n.* ముద్ద బొట్ట /mudda boṭṭa/
second *num.* దుస్రా /dusro/
second wife *n.* సవతి బాయ్కొ /savati bāyko/
secretion (dry) *n.* చిప్పి /cipṭi/
secretly *adv.* కుసయ్ /kusay/; మరుమ్ /marum/
section of field *n.* వోప /vōpa/
section of town *n.* వడ్డ /vaḍḍa/
see *v.* సూడ్ - /sūd-/
seed (for sowing) *n.* విజ్జ /vijja/
seed (of fruit) *n.* పెడె /peḍe/
seed (of 'mahka' fruit) *n.* కొద్దంగ్ /koddāṅg/
seed (of mango) *n.* టోయి /tōyi/
seed (of sesame) *n.* నుంగ్ /nuṅg/
seed (of tamarind) *n.* చీవొక /cīvoka/
seed drill (part of) *n.* కొయ్య /koyya/
seed of rice paddy *n.* గొల్క /golka/
seeder *n.* దోర్న /dōrna/
seeds (cooked) *n.* గుగ్రింగ్ /gugriṅg/
seeing well *n.* చొకొట్ సూడ్వల్ /cokoṭ sūdval/
seem *v.* దిన్ - /dis-/
seize *v.* పి - /pi-/
sell *v.* వోమ్ - /vōm-/
send away *v.* సారి కియ్ - /sāri kiy-/
send *v.* రోహ్ - /roh-/; సాడు
సీమ్ /soḍu sim/; *n.* రోహ్వల్ /rohval/;
sensitive (person) *adj.* నాజుక్ /nājuk/
separate *v.* పాకి కీ - /pāki kī-/; *adj.* వేగ్రో /vēgro/
separated (to be) *v.* పాకే మా - /pākē mā-/ See: పాకి కీ-
separated *v.* చీరిత /cīrita/
separately *adv.* నేరోయ్ /nēroy/

sequence *n.* సార్ని /sārni/
 servant *n.* గడ్యల్ (గడియల్) /gaḍyal (gaḍiyal)/;
 చెల్లల్ /cellal/
 service *n.* నవ్కరి /navkari/; సేవ /sēva/
 serving *n.* సేవ /sēva/
 sesame seeds *n.* నుంగ్ /nuṅg/
 set (of sun) *v.* డుబె మా- /dube mā-/ See: డుబి కీ-
 set a trap (to) *v.* మాండి కీ- /māṅḍi kī-/
 set up *v.* ఉర్స్- /urs-/
 settle *v.* పక్క కీ- /pakka kī-/
 seven (m.) *num.* యేడ్విర్ /yēḍvir/ See: యేడుంగ్
 seven (nm.) *num.* యేడుంగ్ /yēḍuṅg/
 sew *v.* కొత్- /koṭ-/
 shade *n.* దడ్డి /daḍmi/
 shadow *n.* సాల్లి /sāvli/
 shaft (of tool) *n.* డాండ /dāṅḍa/
 shake off *v.* జడి కి- /jaḍi ki-/
 shake *v.* హాలి కి- /hāli ki-/; మెలి- /meli-/ See: మెలి-
 shame *n.* లజ్జ /lajja/
 shameful *adj.* ఇజ్జల్ /ijjat/
 shameless fellow *n.* సరముండి /saramuṅḍi/
 share *n.* ఈస /īsa/
 sharp (to be) *v.* సోడ్- /sōḍ-/
 sharp *adj.* పదన్ /padan/; సుయ్యల్ /suyyal/
 sharpen *v.* మెసి- /mesi-/
 sharpening stone *n.* మెసెల్ బండ /mesel baṅḍa/ See: మెసి-
 sharpness (of a person) *n.* చాలకి /cālaki/
 shave *v.* కొరి- /kori-/
 she (dist.) *pron.* ఆద్ /ad/
 she (prox.) *pron.* ఇద్ /id/
 shed (for animals) *n.* కొట్క /koṭka/
 shed (for goats) *n.* కొటుడి /koṭuḍi/
 sheep (flock) *n.* గొర్రెమంద /gorre manda/
 sheep *n.* గొర్రె /gorre/; బేడ్కి /bēḍki/
 shelf *n.* కొనాడ /konoda/
 shell (of an animal) *n.* టోక్రె /ṭōkre/
 shell (to) *v.* వోడు సి- /vōḍu sī-/
 shell *n.* టోక్రె /ṭōkre/; సపక్ (సపోక) /sapak (sapōka)/;
 సీపి /sīpi/; హుక్క /hukka/
 shelter *n.* పాక /pāka/; మండ /maṅḍa/
 sheltered *adj.* వోల్ /vol/
 shelterless *adv.* దిక్ సెల్లె /dik selle/
 shepherd (m.) *n.* గొల్లల్ /gollal/
 shift *v.* మరియ /mariya/; సర్కే మా- /sarkē mā-/

shimmer *n.* నిగనిగ /niganiga/; ముగ్గ ముగ్గ /mugga mugga/
 shine *v.* చమ్మి కీ- /camki kī-/; చమ్మె మా- /camle mā-/;
 మిడ్చ- /miḍc-/
 shining brightly (beam of light) *v.* టచ్ పాంత /ṭac pānta/
 shining *v.* జగుం జగుం /jaguṁ jaguṁ/
 shirt *n.* ఆంగ్గె /āṅgḍe/; కమిస్ /kamis/
 shocked *v.* దక్నే ఆ- /dakneā-/
 shoes *n.* బూట్క /būṭk/
 shoot *n.* మొడొక /moḍoka/
 shop *n.* దుకన్ /dukan/
 short (height) *adj.* టుప్పి /ṭuppi/
 short (length) *adv.* లాండి /lāṅḍi/
 short *adj.* టుగ్రి /ṭugri/; బుచ్చలిక్ /buccalik/
 short in length *adj.* ఆకుడ్ /ākuḍ/
 short person *n.* కూర సాని /kūra sāni/
 should be there *v.* మందన /mandana/
 shoulder bag *n.* జోరి /jōri/
 shoulder *v.* కాంజ్ - /kāñj-/; *n.* సెట్ట /setṭa/
 shout *v.* కల్ల కీ- /kalla kī-/; లొల్లి కి- /lōlli ki-/
 shove *v.* ఆహ్- /ahc-/
 show *v.* తోహ- /toh-/
 showing affection *n.* బొంక్వల్ /boṅkval/;
 లాడ్ కియ్యల్ /lāḍ kiyyal/
 shred *n.* చీప /cīpa/
 shrine *n.* పేన్ గడ /pēṅgaḍa/; మటం /maṭam/
 shrink (as in cloth) *v.* ఆక్కె మా- /ākkē mā-/
 shrivel up *v.* చుయ్ ముయ్ ఆ- /cuy muy ā-/
 shrub *n.* జూడ్ /jūḍ/; పొదెల /podela/
 shudder *n.* జడ్డ /jaḍḍa/
 shut *n.* కెహ- /keh-/; ముహ్వివాట /muhcivāṭa/
 shut the door *v.* చీల వాట /cīla vāṭa/
 shy *adj.* లజ్జె మాయ్యల్ /lajje māyval/
 sick people *n.* దుకెలలిర్ /dukelalir/
 sickle (small) *n.* కుర్ప /kurpa/
 sickle *n.* సెట్టెడ్ /setṭeḍ/
 side *n.* కాక్ /kāk/; బాజ్ /bāj/
 side of drum *n.* చాటి /cāṭi/
 sieve *n.* గార్ని /gārni/; చాడ్ని /cāḍni/; *v.* గారి కి- /gāri kī-/
 sift *v.* తీర్ప- /tīrp-/
 sight *n.* నిగ్రన్ /nigran/
 silent *adj.* దబ్ /dab/
 silver *n.* కూర /kūra/; చాంది /cāṅḍi/
 silverfish *n.* కిరక్ /kirak/
 similar (be) *v.* జోడే మా- /jōḍē mā-/

similar *adj.* ఆతంగ్ /ātaṅg/
 similar to this *adj.* ఇదెన్ మొడి /iden moḍi/ *See:* ఇద్
 simple *adj.* సాదర్ /sādar/
 sin *n.* పాప్ /pāp/
 since *adv.* పజ్జె /pajje/
 sing *v.* వార్- /vār-/
 singing a song (f.) *v.* పాట వారంత /pāṭa vāranta/
 single hand *n.* డూండి కయ్ /ḍūṅḍi kay/
 singular *adj.* ఉందియ్ /undiya/
 sink *v.* డుబి కీ- /ḍubi kī-; డుబె మా- /ḍube mā-;
 వొదల్ ఆ- /vodāl ā-/
 sinner (m.) *n.* పాపెస్తల్ /pāpeṣṭal/
 sister (younger) *n.* సేలడ్ /sēlaḍ/
 sister's daughter *n.* సడె మియాడ్ /saḍe miyāḍ/
 sisters *n.* సేలడ్ తక్క /sēlaḍ takka/
 sister's son *n.* సడె మర్రి /saḍe marri/
 sit *v.* ఉద్- /ud-/
 six (m.) *num.* సార్విర్ /sārvir/ *See:* సారుంగ్
 six (nm.) *num.* సారుంగ్ /sāruṅg/
 skin (of fruit or animals) *n.* పొట్ /pot/
 skin *n.* తోల్ /tōl/
 skip *v.* మర్ల /marla/
 sky *n.* నీలిఅబర్ /nīliabar/; హాబర్ /hābar/
 slanting wooden beams *n.* వాసంగ్ /vāsaṅg/
 slap *v.* కయె పామ్ /kayde pām/; తాప్ల పా- /tāpḍa pā-/
 slate *n.* పాటి /pāṭi/
 sleep (make to) *v.* మిండుస్- /miṅḍūs-/
 sleep *n.* జోప్ /jōp/; *v.* నర్మ- /narma-; పట్- /paṭ-; మిండ- /miṅḍ-/
 sleeping *n.* నరుమ్వల్ /narumval/
 slept *v.* నర్మంత /narmanta/
 slide *v.* బిసుడ్క- /bisuḍk-/
 slingshot *n.* గుప్పుడ్ /guppud/
 slip *v.* గస్సె మా- /gasre mā-; బిసుడ్క- /bisuḍk-/
 slowly *adv.* జోక్నె /jōkne/; బుజుక్నె /bujukne/;
 బురబుర /burabura/
 smack (lips) *v.* చుక్కా- /cuḥk-/
 smack *n.* లక్కనె /laṭkne/
 small basket *n.* గుర్గుల /gurgula/; సుప్లె /suple/
 small beehive *n.* మేస్ /mēs/
 small drum *n.* డొల్కి /ḍolki/; పర్ల /parra/ *See:* డోల్
 small earthen pot *n.* తొవ్రి /tovri/
 small fish *n.* జిజె /jiṅe/; తెప్పి /ṭepsi/; రుద్దె /rudde/
 small intestine *n.* చుడుర్ పొద్దుర్ /cuḍur poddur/
 small louse *n.* కారె (పుర్కి) /kāre (purki)/

small mouse *n.* సూపే /sūpē/
 small piece of cloth *n.* గింద /ginda/
 small sickle *n.* కుర్ప /kurpa/
 small spoon *n.* పడి /paḍi/
 small stone *n.* కడక్ /kaḍak/
 small tree *n.* పొదెల /podela/
 small village *n.* గూడ₂ /gūḍa/
 small water vessel *n.* కసండి /kasaṅḍi/
 smallest *adj.* ఇస్రు గుండి /isru guṅḍi/
 smart *adj.* నోయ్యల్ /nōyyal/
 smear (vermilion) *n.* మిటున్- /miṭun-/
 smear floor with cow dung solution *v.* ఊస్-₂ /ūs-/
 smear *v.* మాచ్- /māc-/
 smell *n.* గాడి /gāḍi/
 smoke (cigarette) *v.* ఉన్- /un-/
 smoke (fire) *v.* పోయ₁ /pōya/
 smoke *n.* పోయ /pōya/
 smoky air *n.* పోయ వడి /pōya vaḍi/
 smoothly *adv.* సార సార /sāra sāra/
 snacks (and sweets) *n.* లడ్డుంగ్ కారంగ్ /laḍḍuṅg kāraṅg/
 snacks *n.* గార్కాంగ్ /gārkaṅg/
 snail *n.* కొండ బుడ్కుమ్ /koṇḍa buḍkum/;
 బుడ్కుమ్ /buḍkum/
 snake (cast skin) *n.* హుక్క (కోసి) /hukka (kōsi)/
 snake (cobra's hood) *n.* పడె /paḍe/
 snake (kind of) *n.* కతెలల్ /katelal/; దురనాగ్ /duranāg/;
 నాగ్ /nāg/; పరడె /paraḍe/; పొర్కె /porke/;
 మరకొండల్ /marakoṇḍal/; మాలుండి /māluṅḍi/;
 మాసుల్ /māsul/; సేరి /sēri/
 snake god *n.* నాగోబల్ /nāgobal/
 snake *n.* తరస్ /taras/
 snakebite *n.* వేలి ఇట్ట /vēli iṭṭa/; వేలి ఊమ్వల్ /vēli ūmval/
 snap (a rope) *v.* నమ్- /nam-/
 snap (break) *v.* ఉరుస్- /urus-/
 snap fingers *v.* చిట్కి కీ- /ciṭki kī-/
 snap *n.* పూటు /pūṭu/
 snatch away *v.* ఉండ్- /ūnd-/
 sneeze *n.* టిస్సిన్ /ṭissiṅ/
 sneeze *v.* తుక్కా- /tuḥk-; సగున్ /sagun/
 sniff *v.* మూస్క- /mūsk-/
 sniffle *v.* సీర్కనె కీ- /sīrkne kī-/
 snore *v.* ముడి- /muḍi-/
 so *conj.* బదొయ్ /badoy/
 soaked (to be) *v.* నాండ్- /nānd-/

soaked through *adj.* నాస్త /nānta/
 soap *n.* సాబున్ /sābun/
 soar *v.* పొర్టా డెహ్కా /porro ḍehka/
 socket of tooth *n.* హిర్డ /hirḍa/
 soda *n.* సోడ /sōḍa/
 soft *adj.* లిప్పల్ /lippal/; లుద్దల్ /luddal/
 soil (dark) *n.* కానర్ తోడి /kānar tōḍi/
 soiled (become) *v.* గొహ్లా మా- /gohḷe mā-/
 sole fish *n.* మలంజ్ (మీన్) /malañj (mīn)/
 sole of foot *n.* అస్తర్ కాల్ /astur kāl/
 solemnly *adv.* పవిత్ర /pavitra/; వెరినల్ /verinal/;
     సోంగ్నె /sōngne/
 solid *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
 solution *n.* తెలగొల కియ్యల్ /telagola kiyval/; నురిత /nurita/
 solving the puzzle *v.* గట్టెరెహ /gaṭṭireha/
 some *adj.* ఇచ్చుంగ్ /iccuṅg/; ఇచ్చుర్ /iccur/;
     తోడొస /tōḍosa/
 somebody (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
 somehow *adv.* బహ్నెమని /bahnemani/
 someone else's child *n.* దుస్రాన్ పీట /dusron pīṭa/
 something (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
 something men wear *n.* మల్పట్ట /malpaṭṭa/
 sometimes *adv.* బస్కెన్ /basken/; బస్కె బస్కె /baske baske/
 somewhat *adv.* గట్కమెన్ /gaṭkamen/
 son *n.* పేడల్ /pēḍal/; మర్రి /marri/
 song *n.* పాట₁ /pāṭa/
 son-in-law *n.* సడె /saḍe/
 sons and daughters *n.* మర్రి మియడ్ /marri miyaḍ/
 son's or daughter's mother-in-law *n.* పార్యడ్ /pāryaḍ/
 son's wife *n.* కోరియడ్ /kōriyaḍ/
 soon *adv.* వెయ్యెన్ /veynen/
 soot *n.* కొసా /koso/
 sore (swollen) *n.* దదుల్ /dadul/
 sore (wound) *n.* పున్ /pun/
 sort *n.* జాతి /jāti/
 soul in the air *n.* ఆత్మవడి /ātmavaḍi/
 soul *n.* ఆత్మ /ātmā/
 sound (a) *n.* ఆవజ్ /āvaj/
 sound (make) *v.* నేక్- /nēk-/
 sound *n.* కెరె వెరె /kerre verre/; నాంద్ /nānd/
 sound of cow *n.* ఆంబ /āmba/
 soup *n.* పుల్సు /pulsu/; సిత్రజొమ్మె /sitra jommo/
 sour (to make) *v.* సవ్- /sav-/
 sour *adj.* ఆముట్ /āmuṭ/; సవిత /savita/; సావితె /sovile/

south *n.* తెల్జడ్ /telñāḍ/
 sow (by handful) *v.* రీక్- /rīk-/; వాట్ /vāṭ/
 sow (seed) *n.* వీట్- /vīt-/
 sow (with seed drill) *v.* యెద్- /yed-/
 sow seed *v.* విజ్జ వాట్- /vijja vāṭ-/
 soya seeds *n.* సోయబిన్ /sōyabin/
 space *n.* పొర్టాడ /porroḍa/
 spade *n.* పాష్ట /pāṣṭa/
 span *n.* బిత్తి /bitti/
 spared (to be) *v.* పిన్- /pis-/
 spark *n.* జార్₂ /jār/; మిన్జుల్ /miniul/
 spark of fire in the darkness *n.* జితో కోర్సె /jito kōrse/
 sparrow *n.* కొట్క (పిట్టె) /koṭka (piṭṭe)/
 speak *v.* వడ్క- /vaḍk-/
 speaking *n.* వడ్కవల్ /vaḍkval/
 spear *n.* గొర్కా /gorka/
 spell *n.* కహి సాల్క /kahi sālk/
 spider *n.* గోపెర /gōpera/
 spill *n.* చింద వంద /cinda vanda/; తూర్- /tūr-/
 spilt (be) *v.* జల్క- /jalk-/; తోడ్గ- /tōḍg-/
 spin *adv.* గనగన /ganagana/; గోయ్యల్ /gōyylal/
 spinster *n.* కరున్ కువరి /karun kuvari/
 spirit (of death) *n.* యేమ్ దర్మ రాజల్ /yēm darma rājal/
 spirit *n.* వడి /vaḍi/
 spit out *v.* ఉడి- /uḍi-/
 spit *v.* ఉస్క- /usk-/
 spitting forcefully *v.* కార్కనె /kārkne/
 spitting *v.* ఉచ్ ఉడియ /uc uḍiya/
 spittle *n.* ఉడివల్ /uḍival/
 splash (sprinkle) *v.* సిడ్క- /siḍk-/
 splash *v.* మిర్- /mir-/
 splint *n.* చీప /cīpa/
 splinter *n.* సీందెర్ /sīnder/
 split (to be) *v.* పెయ్- /pey-/
 split (wood) *v.* నట్క- /naṭk-/
 split *v.* పెయూస్- /peyūs-/
 spoil *v.* కరబ్ కీమ్ /karab kīm/; పచ్చె మా- /pacce mā-/
     పడిజదాల్ /paḍijudāl/
 spoiled *adj.* కడివల్ /kaḍival/; కరబ్బు /karabba/;
 spoiled *adj.* సవ్త /savta/; కడ్డు /kaḍḍu/;
 spoiled way కరబ్ సరి /karab sari/
 spoilt (become) *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
 spoke of a wheel (thick) *n.* ఆరెకుట్ట /ārekuṭṭa/
 spoke of a wheel (thin) *n.* కాడి₂ /kāḍi/

spoken word *n.* తొడ్డగొప్పి /toḍḍagosthi/
 sponge gourd *n.* తోటక /tōṭka/
 spoon (ladle) *n.* సుక్కుడ /sukkuḍ/
 spoon *n.* చమ్మ /camca/; డవ్ల /ḍavla/
 spoon out (to) *v.* తావ- /tāv-/
 spot (swollen) *n.* దదుల్ /dadul/
 spot *n.* టిప్ప /tipka/; మచ్చ /macca/
 spot on forehead *n.* టిక్ల /tikla/; బొట్ /bot/
 spot on skin (mole) *n.* కుర్కుమ్ /kurkum/
 spouse's elder sister *n.* తజె /tañe/
 spouse's younger sister *n.* బియ్యె /biyye/
 spread (divide) *v.* పాకి కీ- /pāki kī-/
 spread (to be) *v.* పగ్రెమా /pagre mā/
 spread news *v.* కయపత్ సి- /kaypat sī-/
 spread out (on the ground) *v.* పగ్రి కీ- /pagri kī-/
 spread out (something flat) *v.* తార్ /tār/
 spread out (stretch) *v.* సాంగ్- /sāng-/
 spreading news *n.* ప్రచర్ /pracar/
 spring (of water) *n.* జల్ /jal/
 spring *n.* చెల్మె /celme/
 spring up *v.* బుడ్క- /buḍk-/
 sprinkle (food) *v.* విదుర్క- /vidurk-/
 sprinkle (liquid) *v.* సిడ్క- /sidk-/
 sprinkle *n.* తడివల్ /taḍival/
 sprout (germinate) *v.* కొడ్స- /kods-/
 square *n.* నాలుంగ్ మూలంగ్ /nāluṅṅ mūlaṅṅ/
 squeeze (in one's hands) *v.* పిస్క- /piska-/
 squeeze *n.* పిర్వల్ /pīrval/
 squeeze out *v.* పిర్- /pīr-/
 squirrel *n.* వెర్సె /verce/; తియ్ నరిగి /tiy narigi/
 stab (accidentally) *n.* గండ్- /gaṅḍ-/
 stab *n.* దర్బ /darba/; *v.* లామ్టాడ్వ /lāmṭāḍva/
 stack of flat objects *n.* చాచుడింగ్ /cācuḍiṅṅ/
 stacked *adj.* సిడోపారొ /siḍoporo/
 stain *n.* డాగ్ /ḍāg/
 stalk *n.* డేండె /ḍēṅḍe/
 stand (stop) *v.* ఆగ్- /āg-/
 stand (to) *v.* నిల్- /nil-/
 stand (up) *v.* నిప్- /nip-/
 stand (wooden) *n.* దుర్ర /dura/
 stand erect *v.* డిజ్వుల్ /ḍiñval/
 stand right *v.* చొకొట్ నిల్ల /cokot nilla/
 standing (to be) *v.* నిత్- /nit-/
 standing (to put) *v.* నిలున్- /nilun-/

star *n.* సుక్కుం /sukkuṁ/
 start a fight *v.* సోప్రి కీమ్ /sōpri kīm/
 start a fire *v.* మాస్- /mās-/
 start of rainy season (in June) *n.* మిర్గ్ /mirg/
 start *v.* గడి కీ- /gaḍi kī-/; మొపామ్ /mopām/; లాగ్- /lāg-/
     సురు కీ- /suru kī-/; సాన్ /son/
 started *v.* సొడియంత /soḍiyanta/
 starter *n.* మొప్తులర్ కియ్యె /mohtur kiyye/
 state of the mind (good) *n.* జీవత్ చొకొట్ /jīvat cokot/
 stay for a while *n.* జర దీర /jara dīra/
 stay *n.* మన్వల్ /manval/; *v.* రహమా- /rahe mā-/
 staying *adj.* మత్త /matta/
 steady *n.* బస్కెట్ /basket/
 steal *v.* లూటి కీ- /lūṭi kī-/; వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/
 steam *n.* వాప్ /vāp/
 steel *n.* ఇస్టిల్ /istil/; కచ్చి /kacci/
 steel rod for digging holes *n.* పహార్ /pahar/
 steel sheets *n.* పత్రంగ్ /patraṅṅ/
 steel tip of plough *n.* కూస /kūsa/
 steep downward slope *n.* ఉతర్ /ūtār/
 steep upward slope *n.* బొగ్గ /bogḍa/
 stem joining point *n.* బోడ్మ /bōḍma/
 stem *n.* మొడొక /moḍoka/
 step (of ladder) *n.* పేవ్డె /pēvḍe/
 step down *v.* గాడె మాత /gāḍe māta/
 step *n.* పయ్రి /payri/
 steps *n.* కేస్కుడ్ /kēskud/
 stew *v.* ఉక్కి కియ్యల్ /ukki kiyyal/
 stick (attach) *v.* చిప్ టుండ- /cip tuṅḍ-/; టుండ- /tuṅḍ-/
 stick (bamboo) *n.* బడ్డె /baḍḍe/
 stick (firewood) *n.* కట్టె /kaṭṭe/
 stick (for drum) *n.* చెడ్డె /ceḍḍa/
 stick (for measuring) *n.* బేత్ బడ్డె /bēt baḍḍe/
 stick (for removing mud) *n.* సెరూం /serūm/
 stick (medium) *n.* బడ్గ /baḍga/
 stick (multi-purpose) *n.* తుత్తరి బెడ్డె /tuttari beḍḍe/ *See:* బడ్డె
 stick (noise-making, to frighten animals away)
     n. టాపుర్ /tāpur/; లిక్కి /likki/
 stick (short) *n.* కోల /kōla/
 stick (threshing) *n.* కొట్టెల /koṭṭel/
 stick (with spike) *n.* ఆరూ బెడ్డె /ārū beḍḍe/; బడ్డె /baḍḍe/
 stick bundle *n.* కట్టె వొజ్జె /kaṭṭe vojje/
 stick insect *n.* కట్టె గోంగొర (పుడి) /kaṭṭe gōṅgora (puḍi)/
 stick *v.* గాడి కీమ్ /gāḍi kīm/; జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/

stiff *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
 stilt *n.* కోడ₄ /kōḍa/
 sting *v.* కస్క- /kask-/
 stir *v.* బండ్ /band/
 stomach (firm) *n.* గాటిపెట్టి /gāṭi peṭṭi/
 stomach (pregnant) *n.* పీర్ /pīr/
 stomach *n.* పెట్టి /peṭṭi/
 stomachache *n.* పెట్టి నోంత /peṭṭi nōnta/
 stone (for grinding) *n.* జత్త /jatta/
 stone (for sharpening) *n.* మెసెల్ బండ /mesel baṇḍa/
 stone (pestle) *n.* రొబ్బెకల్ /robbekal/
 stone *n.* బండ /baṇḍa/
 stone of fruit *n.* టోయి /ṭōyi/; పెడె /peḍe/
 stool *n.* ఇస్టుల్ /istul/
 stoop *v.* ముర్స్- /murs-/
 stop (cause to) *v.* నిపున్- /nipus-/
 stop (moving) *v.* అపున్- /āpus-/
 stop (stand) *v.* ఆగ్- /āg-/
 stop (wait) *v.* దీర₁ /dīra/
 stop fighting *v.* జగ్గ అపుసట్ /jagḡa āpusaṭ/
 stop *v.* ఉస్సె ఆమ్ /usṣe ām/
 stopper *n.* ముచ్చుడ్ /muccuḍ/
 storage basket *n.* డీండ్వ /ḍiṇḍva/
 store area above rafters *n.* ఆటెర /āṭera/
 store *n.* మురడి₂ /muraḍi/
 storey *n.* మంజిల్ /mañjil/
 stork *n.* టొజల్ /ṭoñal/; మిన్ టొజల్ /mīn ṭoñal/
 storm *n.* తుపన్ /tupan/; పిర్ వడి /pīr vaḍi/;
 పెర్సపిర్ /persapir/; వడి దూందడ్ /vaḍi dūndaḍ/
 story *n.* వేసుడి /vēsuḍi/
 straight (down) *adv.* కసుం /kasuṁ/
 straight away *adv.* సీద /sīda/
 strain *v.* గారి కీ- /gāri kī-/ *See:* గార్ని
 strainer *n.* గార్ని /gārni/
 strangle (by hanging) *v.* ఉరి తెండ /uri teṇḍa/
 strangle *v.* ఆటి పా- /āṭi pā-/
 strap (leather) *n.* వార్తి /vārti/
 strap *n.* జుప్డె /juṇḍe/
 straw *n.* పీరి /pīri/
 stream (large) *n.* కుడెడ్ /kuḍeḍ/
 stream (small) *n.* సీల్క /sīlka/
 stream *n.* పార్వల్ /pārval/
 stream *n.* లవ్వి /lavvi/
 stretch (for something) *v.* చాహ్- /cāh-/
 stretch (oneself) *v.* మొక్కో కీ- /mokko kī-/
 stretch (something) *v.* సాంగ్- /sāng-/
 strike *v.* పామ్ /pām/
 strike with fist *v.* కుచ్చికి- /kucciki-/
 string (of musical instrument) *n.* వారి /vāri/
 string *n.* నాడ్ /nāḍ/
 stringed instrument (part of) *n.* కూజ /kūja/
 strip (of bamboo) *n.* పక్కి /pakki/
 strip (remove) *v.* వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/
 strip (scrape) *v.* కూచ్- /kūc-/
 stripe *n.* గీతో /gīto/
 stroke *v.* చోప్పి కీ- /cōppi kī-/
 strong *adj.* గట్ /gaṭ/; తగ్గియల్ /taggiyal/; బలం
 వాలె /balam vāle/; మజ్బుత్ /majbut/;
 సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
 strong wind *n.* డగూర్ వడి /ḍagurvaḍi/
 strongly *adv.* జోర్తె /jōrte/
 structure *n.* ఆకార్ /ākār/; మూర్త్ /mūrṭ/; రూప్ /rūp/;
v. నివ్వి కీ- /nivvi kī-/
 stubborn *adj.* ముండి /muṇḍi/
 stuck (be) *v.* టుండ- /ṭuṇḍ-/
 stuck *adj.* చేపెమాత /cēpemaṭa/
 study *v.* వాచి కీ- /vāci kī-/
 stumble, stub *v.* కొద్ద పా- /kōḍḍa pā-/
 style *n.* తరిక /tarika/
 success *n.* జయ్ /jay/
 succession *n.* ఆచర్ /ācar/; వాతద్ /vāṭad/
 suck *v.* ఊత్- /ūt-/; చుహ్కా- /cuḥka-/; తుత్- /tut-/
 sucking in *v.* ఊత్వల్ /ūtval/
 suddenly *adv.* అచనక్ /acanak/; గచ్చె /gacne/
 suffice *v.* పురె మా- /pure mā-/
 sufficient *adj.* నాపుర్త్ /nāpūrṭa/; అంత /ānta/ *See:* ఆ-;
n. ఆయర్ /āyar/
 sugar cane *n.* ఊచ్ డేండె /ūc ḍeṇḍe/
 sugar *n.* సాకుర్ /sākur/
 suit *v.* జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/
 suitable (be) *v.* జోడె మా- /jōḍe mā-/
 summer *n.* ఉనొడ /unoḍa/; డోకాలుమ్ /ḍōkālum/; యెద్ది /yeddi/
 summon *v.* కేయ్- /kēy-/
 sun *n.* పోడ్డ్ /pōḍḍ/
 sun rays *n.* పోడ్డ్ నంగ్ జారంగ్ /pōḍḍ naṅg jāraṅg/
 Sunday *n. prop.* ఆయ్త్ వార్ /āyṭ vār/
 sunlight *n.* పోడ్డ్ నవేడ్డి /pōḍḍna vēḍḍi/; యెద్ది /yeddi/
 sunrise (time of) *n.* దిర్మన్ పోడ్డ్ /dirman pōḍḍ/

sunrise *v.* ఉజుడ్ పాత /ujud pāta/;
 పోడ్డ పెసవల్ /pōdd pesival/
 supplement *v.* ఆదర్తె సాన్ /ādarṭe son/
 supplies *n.* చంది /candi/
 support *n.* ఆదర్ /ādar/; *v.* సమడ్ కీమ్ /samaḍ kīm/
 surname *n.* పాడి₂ /pāḍi/
 surplus *n.* మయ్య /mayta/
 surprise *n.* అబ్లక్ /abluk/
 surprised (be) *v.* కుదుర్కనె ఆ- /kudurkne ā-/
 surroundings *n.* సిర్ముట్ /sirmuṭ/
 survive (to) *v.* దక్- /dak-/; పిన్- /pis-/
 surviving one *n.* పిస్వల్ /pisval/
 suspicion *n.* కరల్ కి లబడ్ /karal ki labad/
 suspicious *v.* నమ్వక్ /namvak/
 swaggering person *n.* నక్రెంగ్ వాలె /nakreṅg vāle/;
 మగ్రియల్ /magriyal/
 swallow *v.* మింగ్- /miṅg-/
 swaying while dancing *n.* జల్క- /jalka/
 swear *v.* బాక సిమ్ /bāka sīm/
 sweat (to) *v.* ఉక్కేమా- /ukḱē mā-/
 sweat *n.* ఉక్కె /ukḱe/
 sweep *n.* సియ్యల్ /siyyal/; *v.* సీయ్- /sīy-/

sweepings *n.* డగ్ /ḍag/
 sweet (kind of) *n.* డెబ్బ /ḍebḍa/; యెంజర్ /yeṅjur/
 sweet (taste) *adj.* మినుంగ్ /minuṅg/
 sweet *adj.* గోడ్ /gōḍ/
 sweet potato *n.* చక్కర్ మాటి /caknar māṭi/;
 నోస్కమాటి /nōskamāṭi/
 sweetness *n.* సురుజ్ పాయ్యల్ /suruṅ pāyval/
 sweets (and snacks) *n.* లడ్డుంగ్ కారంగ్ /laḍḍuṅg kāraṅg/
 swell *v.* తోయ్- /tōy-/
 swim (animals) *v.* పోహ్ని- /pōhni-/
 swim (humans) *v.* నడి- /naḍi-/
 swim *n.* నడివల్ /naḍival/
 swing (part of) *n.* పార్న /pārna/
 swing cradle *n.* ఊంగ్- /ūṅg-/
 swing *n.* ఊంగ్యల్ /ūṅgyal/; ఊకడ్ /ūkḱḍ/
v. లోమె మా- /lōme mā-/
 swollen area *n.* పొక్కె /pokke/
 swollen eye *n.* కడ్ తొయ్య /kaḱḱ tōyṭa/
 swoon *v.* చక్కార్ వా- /cakkār vā-/
 sword *n.* కచ్చి /kacci/; జమియ /jamiya/; తల్వర్ /talvar/
 syllabus *n.* పాటల్క /pāṭalk/
 sympathy *n.* దయ /ḍaya/

T

table *n.* టేబల్ /ṭēbal/; బేంచి /bēñci/
 tablet (kind of) *n.* ఇంగుమ్ /iṅgum/
 tablet *n.* గోలి /gōli/
 tail (of bird) *n.* బుద్దెల /buddela/
 tail *n.* తోకార్ /tōkar/
 tailor *n.* కప్పింగ్ కొట్వల్ /kapḱiṅg koṭval/; సిపి₁ /sīpi/
 take (and go) *v.* వో- /vō-/
 take care of *v.* రాకి కీ- /rāki kī-/
 take fright *v.* వెర్రె పి /verre pī/
 take it back *v.* వాపస్ /vāpas/
 take it easy *v.* సస్తా యేత్వల్ /sasto yēṭval/
 take oath *v.* ఆడ పి- /āḍa pi-/
 take off clothing *v.* కుడుస్- /kuḍus-/
 take out *v.* తెండ- /teṅḱ-/
 take place *v.* ఉద్- /ud-/
 take this *v.* ఇద్దె /idde/
 take together, (share the load) *v.* అరిసాన్ /arison/
 take *v.* యేత్- /yēṭ-/
 taking heat of sun *v.* యెద్ది యేతన్ /yeddi yētan/
 taking personally *v.* తనయ్ యేత్వల్ /tanay yēṭval/

taking proper care *v.* చొకొట్ నూడ్వల్ /cokoṭ sūḍval/
 taking *v.* యేతంత /yēṭanta/
 talk slowly *v.* నెహార్ వడ్కవల్ /nehar vaḱkaval/
 talk *v.* వడ్క- /vaḱk-/
 talkative *adj.* టోయ్యల్ /ṭōyṭal/; డబ్బల్ /ḍabblal/
 tall *adj.* టొణల్ /ṭoṅal/; డణల్ /ḍaṅal/
 tamarind *n.* సిత్తపండి /sitta paṅḍi/
 tamarind seed *n.* చీచొక /cīcoka/
 tamarind tree *n.* సిత్త (మర్ర) /sitta (marra)/
 tambourine-shaped drum *n.* డప్ /ḍap/
 tan (a hide) *v.* టాడి కీ- /ṭāḍi kī-/
 tangled hair *n.* వేనింగ్ /vēniṅg/
 tanner *n.* మాద్గి /māḱgi/
 target *n.* నిసన్ /nisan/; నెమ్ /nem/; సూట్ /sūṭ/
 taste *n.* సవద్ /savad/
 tasteful *adj.* మినుంగ్ /minuṅgta/; రుచిత /rucita/;
 సవ్వద్దు /savvadna/
 tasteless *adj.* చప్పి /capḱi/
 tattoo *n.* సింగర్ /siṅgar/
 taxing *n.* తాస్లి వాట్వల్ /ṭāsli vāṭval/

tea *n.* చహ పత్తి/*caha patti*/; చెహ/*ceha*/
 teach *v.* కరూస్-/*karūs-*/ See: కరి-
 teacher *n.* గురుజి/*guruji*/
 teak tree *n.* తేక మర్రి/*tēka marra*/
 tear *n.* సరుసి/*sarusi*/
 teardrop *n.* కాడెల్/*kāḍel*/
 tease *v.* చెడి కీ-/*ceḍi kī-*/; మారుస్-/*mārus-*/
 teeth *n.* పల్క-/*palk-*/
 telephone *n.* పోన్/*pōn*/
 telescope *n.* దుర్బిన్/*durbin*/
 television *n.* టీవి/*ṭivi*/
 tell *v.* వెహ-/*veh-*/
 telling *n.* కరె మాయ్యల్/*kare māyval*/
 temple *n.* గుడి/*guḍi*/
 ten crores *num.* ఆవుడ/*āvud*/
 ten *num.* దహ/*daha*/; మడ్/*maḍ*/
 tender *adj.* కొడ్కెల/*koḍkela*/; చోప్పల్/*chōpḍal*/;
     బయ్ సోబత/*bay sōbata*/
 tender leaf *n.* కొడ్స/*koḍsa*/; పాల/*pāla*/
 tent *n.* డేర/*ḍēra*/
 territorial *adj.* దుస్రా జాగ/*ḍusro jāga*/
 tether *n.* కాస్ర/*kāśra*/
 than *adv.* తెర్/*ter*/
 that (m., dist.) *pron.* వోర్/*vōr*/
 that (nm.) *pron.* అద్/*ad*/
 that kind (m.) *adv.* ఆతొర్/*ātor*/
 that kind (nm.) *adv.* ఆతల్/*ātal*/
 that many (m.) *adv.* అచ్చిర్/*acvīr*/
 that many/much (nm.) *adv.* అచ్చొర్/*accor*/
 that *pron.* తాన్/*tān*/
 that which was said *adv.* ఇత్త అద్/*itta ad*/
 the one... the other *corr.* బోర్/*bōr*/
 themselves *pron.* తమ్మ తమ్ము/*tamma tamma*/
 then *adv.* అస్కె/*aske*/; మల్ల/*malla*/
 there (to) *adv.* హక్కె/*hakke*/
 there *adv.* అగ్గ/*agga*/
 there is no time *n.* టేమ్ సెల్లె/*tēm selle*/
 therefore *conj.* అదెన్ లాసి/*adenlāsi*/ See: అద్;
     conj. ఇంజెర్/*iñjer*/; *corr.* ఇదెన్ లాసి/*iden lāsi*/ See: ఇద్
 these (m.) *pron.* ఇచ్చిర్/*ivvir*/; వీర్/*vīr*/
 these (nm., prox.) *pron.* ఇవ్/*iv*/
 they (m., prox.) *pron.* వీర్/*vīr*/
 they (nm., dist.) *pron.* అవ్/*av*/
 thick (fat) *adj.* తొస్సర్/*tōssur*/

thick (flat things) *adj.* దల్/*dal*/; *n.* రట్/*raṭ*/
 thick (of forest) *adj.* జంజర్/*juñjur*/
 thick *adj.* దల్/*dal*/
 thicket (of plants) *n.* జుడ్కె/*jūḍk*/
 thief *n.* కల్లె/*kalle*/
 thief *v.* లూటి కీ-/*lūṭi kī-*/
 thigh *n.* మాండి/*māṇḍi*/; రొండి/*roṇḍi*/
 thin (lean) *adj.* సపుర్/*sapur*/
 thin (liquid) *adj.* పాతుర్/*pātur*/
 thin *adj.* టెట్టె/*ṭette*/
 things *n.* దిన్స/*dins*/
 think *v.* సోంచ్ కీ-/*sōnc kī-*/
 third *num.* మూడవ/*mūḍava*/
 thirsty (be) *v.* వట్క-/*vaṭk-*/
 thirteen *num.* ముద్ద₂/*mudda*/
 this (m., prox.) *pron.* వేర్/*vēr*/
 this (n) *pron.* ఇద్/*id*/
 this kind (m.) *adv.* ఈతొర్/*ītor*/
 this kind (nm.) *adv.* ఈతల్/*ītal*/
 this many (m.) *adv.* ఇచ్చిర్/*icvir*/
 this many/much (nm.) *adv.* ఇచ్చొర్/*iccor*/
 this year *adv.* ఇయెండ్/*iyenḍ*/
 thistle *n.* కోర్ఠె/*kōrṭe*/
 thither *adv.* హక్కె/*hakke*/
 thorn bush *n.* కోడసాప్/*kōḍasāp*/
 thorn *n.* సాప్/*sāp*/
 thorn(s) *n.* చహ్కె/*cahk*/
 those (m.) *pron.* వూర్/*vūr*/
 those (nm.) *pron.* అవ్/*av*/
 thought *n.* చిత్తమ్/*cittam*/; హిక్మత్/*hikmat*/
 thousand *num.* బద్ద/*badra*/
 thousand years *n.* హజర్ సాల్క్/*hajar sālk*/
 thread on a screw *v.* కిరెట్కె/*kireṭk*/
 threaten *v.* వెరుస్-/*verus-*/
 three (m.) *num.* ముచ్చిర్/*muḍvir*/ See: మూండ్
 three (nm.) *num.* మూండ్/*mūnd*/
 three days from now *n.* పిరెన్నె/*pirne*/
 thresh (lightly) *v.* జడి కీ-/*jaḍi kī-*/
 thresh (with bullocks) *v.* విస్-/*vis-*/
 threshing floor *n.* కడ/*kaḍa*/
 threshing stick *n.* కొట్టెల/*koṭṭela*/
 threshold *n.* వోడ/*vōḍa*/
 throat *n.* గోటి/*gōṭi*/
 throw (scatter) *v.* వాట్/*vāṭ*/; వీట్-/*vīṭ-*/

throw out v. రీక బాక ఇర్- /rīka bāka ir-/ See: రికమ్

throw v. పేకీ కీ- /pēkī kī-/; సురుస్- /surus-/

thrust v. దుర్స్- /durs-/

thumb imprint (make) v. అహ్-₂/ahc-/

thunder v. గర్జమా- /garje mā-/; గర్జ వల్ /garj val/

thunderbolt n. తీజ్ బీజ్ /tīj bij/

Thursday n. prop. బస్తర్ వార్ /bastur vār/

thus (that way) adv. అహన్ /ahan/; దహన్ /dahan/

thus (this way) adv. ఇహిన్ /ihin/

tick (black, small) n. గేమడి (పుడి) /gēcūḍi (puḍi)/

tick (white, large) n. ఉడుమ్ (పుడి) /uḍum (puḍi)/

ticket n. చిట్టి /ciṭṭi/

tickle n. గుల్గుల్ /gulgul/

tickling v. కూత్లి కీ- /kūtli kī-/

tidy (to) v. మాండి కీ- /māṇḍi kī-/

tidy up v. చంచి కీ- /cañci kī-/

tie down v. ఆవ్రి కీ- /āvri kī-/

tie n. సర్య /sarya/

tie together v. దోహ- /doh-/

tiger (young) n. బీబట్ /bībat/

tiger n. కడ్యల్ /kaḍyal/; డువల్ /ḍuval/; బుర్కల్ /burkal/

tight adj. బిర్ /bir/

tile n. పిడ్క /piḍka/

time (instance) n. వకుత్ (వక్త్) /vakut (vakt)/

time (occurrence) n. జోక /jōka/

time (of a day, daily) n. గట్క /gaṭka/

time (years earlier) n. జమన /jamana/

time of sunrise n. దిర్మన్ పోడ్ /dirman pōḍḍ/

tin (for cooking oil) n. పీప /pīpa/

tin sheeting n. పత్రంగ్ /patraṅg/

tingling n. సిరుమ్ /sirum/

tip (of plough) n. కూస /kūsa/

tip over v. ముడ్- /muḍ-/

tired (to be) v. అవి- /avi-/; కట్టెడమా- /kaṭṭeḍe mā-/;

హట్టెమా- /haṭṭe mā-/

tired v. తక్కమా- /takkemā-/; యెష్ట వాత /yeṣṭa vāta/

to be (by nature) v. ఆ- /ā-/

to be alive v. పిస్తా /pistā/

to be stuck v. టట్- /ṭaṭ-/; తుండిన్ /tuṇḍi/

to be v. ఆప /āpa/

to boil v. వహ్- /vahc-/

to cheat v. గుమి కీ- /gumi kī-/

to climb up v. తెర్గ్- /terg-/

to dangle v. లిమ్ లొమ్ కీ- /lim lom kī-/

to dawn v. పల్ వీయ్- /pal vīy-/

to dirty v. మాక్డెమా- /mākḍe mā-/

to disable v. కూటి కీమ్ /kūṭi kīm/

to dive v. ముడుంగ్- /muḍuṅg- / -

to dry in the sun n. వతుస్వల్ /vatusval/

to evade v. బూలె మాయ్వల్ /būle māyval/

to fire v. జితో కోర్సె /jīto kōrse/

to force v. వెరు సియ్వల్ /veru siyval/

to get rotten v. సడెమాత /saḍemāta/

to gnaw v. చప్రి కీ- /capri kī-/

to go around v. మల్సి /malsi/

to heap v. కుప్ప కీ- /kuppa kī-/

to make lump v. గోలి కీమ్ /gōli kīm/

to make noise v. లొల్లి /lōlli/

to mark with a symbol v. యాద్ కియ్యల్ /yād kiyyal/

to me pron. నాకున్ /nākun/

to meet regarding the possibility of marriage

v. నొవ్రి సూడ్యల్ /novri sūḍval/

to mock v. చిహ్ని కియ్యల్ /cihṇi kiyyal/; చెహ్లాంగ్ /cehḷaṅg/

to pray v. ప్రార్తన /prārtana/

to push something v. కడుస్-₁ /kaḍus-/

to reach v. అంద్త /and-/

to salute v. ముజ్రి కీ- /mujra kī-/

to say v. ఇన్- /in-/

to set v. కుద్రు సీమ్ /kudru sīm/

to sit v. ఉచ్చ- /ucc-/

to spit v. ఉచ్- /uc-/

to sprout v. పిర్త్₁ /pirta/

to stick v. చిప్ టుండ- /cip ṭuṇḍ-/

to sting v. కొడి- /koḍi-/

to stuff the mouth and eat voraciously v. దుడ్డె /duḍḍe/

to swing v. జోలె మా- /jōle mā-/

to the side adv. వొర్కె /vorke/

to there adv. హక్కె /hakke/

to tickle v. కూత్లి కీ- /kūtli kī-/; గుల్గుల్ కీ- /gulgul kī-/

to trust v. బరోసతోర్ /barosator/

to watch attentively v. టిక్క టిక్క

నూడ్యల్ /ṭikka ṭikka sūḍval/

toad (small, brown) n. నన్ పన్నె /nas panne/

tobacco n. తమ్ముక్ ఆకి /tammuk āki/

today adv. నేండ /nēṅḍ/

toddy-tapper n. కలడి /kalaḍi/ See: కల్

toenail n. తిడింజ్ /tiḍiṅj/

together adv. మీరె మాసి /mīre māsi/

toilet (to go) v. మయదన్ సాం- /maydan som-/
 told v. వెహ్తా /vehta/
 tomb n. పీచ్ /vīc/
 tomorrow n. నాడి /nādi/
 tone n. లేజ్ /lēj/
 tongs n. చిప్ట /cimṭa/
 tongue n. వెంజెర్ /veñjer/
 tonsils v. గట్టి సారోప్ /gaṭṭi sorop/
 too many/much adv. జాస్త /jāsta/
 too short adv. బయ్ పొట్టి /bay poṭṭi/
 tool (agricultural) n. డవ్ /davra/
 tool (for carving) n. నిల్లొ బారొప్పి /nillo bārci/
 కెయ్ బారొప్పి /key bārci/
 tool (for gathering soil) n. కోరొ /kōra/
 tool (for carving) n. బారొప్పి /bārci/
 tools n. వీసార /vīsora/
 tooth n. పల్ /pal/
 top point n. టిక్రి /ṭikri/
 topple over v. కూడ్- /kūḍ-/
 topple v. అరుసిమ్ /arusim/
 torch n. డీవ /ḍīva/
 torn (to be) v. సర్త్ /sarta/
 torn adj. సర్త్ /sart/
 torn traditional blanket n. జాలె (గమ్మి) /jāle (gamḍi)/
 tortoise n. కాసా /kāso/; మీనాడల్ /mīnaḍal/
 totally adv. చిల్కె /cilke/
 touch in the darkness n. సికటితె /sikaṭite/
 touch v. అప్టెమాయ్ వల్ /apṭemāyval/; ఇట్- /iṭ- /; లార్గ
 /lāgta/
 touched v. లార్గ /lāgta/
 touching solidly v. రప్పెలార్క్ /rapnelākta/
 tour n. వెలితె /velite/
 towel n. దస్తి /dasti/
 town n. నగుర్ /nagur/
 toy n. బొమ్మ /bomma/
 track n. పర్చ /parca/
 tractor n. టాక్టర్ /ṭāktar/; మొటర్ /moṭar/
 train n. రేల్ గాడి /rēl gāḍi/
 train of thought n. క్యాల్ ఇర్ర /kyāl irra/
 training n. సిక్సన్ /siksān/
 trample v. జార్- /jār- /; డివ్స్- /divs-/
 transfer liquid v. తోర్- /tōr-/
 transplant v. వియ్- /viy-/
 transplanting n. ఉర్స్వల్ /ursval/

trap (bird, small animals) n. పాస /pāsa/
 trap (fish) n. పాడి /pāḍi/
 trap (rodent) n. డాప్కా /ḍāpka/
 trap (small animals) n. చందొడ /candoda/
 trash n. కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/; తుక్కు /tukku/;
 బుర్కా /burka/
 tread down v. డివ్స్- /divs-/
 tread on v. జార్- /jār-/
 treason n. దోక /dōka/
 tree n. మర్ /marra/
 tree stump n. కుట్ట /kuṭṭa/
 tree trunk n. మొద్ /mod/
 trees (collection of) n. గుబ్బ /gubba/
 trees (kind of) ఆట్టుటుడి /āṭṭuṭuḍi/; ఆలి /āli/;
 కయూర్ /kayur/; కవ్ /kavṭa/; కవ్విలిమ్ /kavḍilim/;
 కిడ్డి /kiḍḍi/; కుముడ్ /kumuḍ/; కేరె /kēre/; కేస్లా /kēsla/;
 కొహ్కా /kohka/; క్రుసి /krusi/; గన్నెర్ /ganner/;
 గుప్పి /guppi/; గుముల్ /gumul/; గోడ్ లిమ్ /gōḍ lim/;
 చిలటి /cilaṭi/; జామ్ /jām/; టహ్కా /ṭahka/;
 డోండెర /ḍōṇḍera/; తాడి /tāḍi/; తుమ్మ /tumma/;
 తుమ్మి /tummi/; తుల్సి /tulsi/; తేక /tēka/; తోయ /tōya/;
 దూడి /dūdi/; దోబె /dōbe/; నారెల్ /nārel/;
 నియ్కడ /niykaḍa/; నెల్లి /nelli/; పాక్కి /pākki/;
 పాలుండి /pāluṇḍi/; పాల్పబొగ్గె /pālpabogge/;
 పింజ్ /piñj/; పొప్పయ్ /poppay/; పొర్కె /porke/;
 పొలెస /polesa/; బాబుర్ /bābur/; బాబ్బె /bābḍe/;
 బిజురి /bijuri/; బిబుల్ /bibul/; బీర్య /bīrya marra/;
 బెరులి /beruli/; మజి /mañi/; మడ్సెణ /maḍseṇa/;
 మర్డ్ /mard/; మహ్కా /mahka/; మినొడ /minoda/;
 ముర్ /mur/; ముల్గె /mulge/; మొకె /moke marra/;
 రోమి /rōmi/; లింబు /limbu/; లిమ్ /lim/; లేండి /lēṇḍi/;
 లేండ్య /lēṇḍya/; వడ్ /vaḍ/; వీడాకివేలి /viḍākivēli/;
 వెజుర్ /veñur/; వెడ్మా /veḍma/; వెల్కి /velki/;
 వెల్టెర్ /velter/; సంతర్ /santar/; సపొట /sapoṭa/;
 సమొక /samoka/; సవరి /savari/; సాలె /sāle/;
 సితపడ్ /sitapaḍ/; సితలి /situli/; సిత్ర /sitta/;
 సిర్దుమ్ /sirḍummarra/; సింది /sīndi/; సూరె /sūre/;
 సెరులి /seruli/; సెర్కా /serka/; హిరోడ /hiroḍa/;
 హిర్దులి /hirduli/
 trend n. వాగ్నుక్ /vāgnuk/
 trial n. పరిక్ష్ /parikṣa/
 trick n. హిక్తి /hikti/
 trigger of gun n. కోడల్ /kōḍal/
 trip n. దేస్ తిరివల్ /dēs tirival/

tripod *n.* దుర్క /dura/
trouble (to cause) *v.* జిర్ జిర్ కయ్- /jir jir kay-/
trouble *n.* ఆపతితె /āpatite/; తక్లిబ్ /taklib/; పరెసన్ /paresan/
trough *n.* డోని /dōni/
trowel *n.* సారువ /sāruva/
true *n.* కరల్ /kara/
trunk (of body) *n.* డెండ్కి /deṅḍki/
trunk *n.* దడొ /daḍo/; మర్రతమొద్దు /marrata moddu/; మొద్ /mod/
trust *n.* ఇమన్ /iman/; విస్వస్ /visvas/
trustworthy (man) *n.* బరొసతొర్ /barosator/
trustworthy *n.* బరొస /barosa/
truth *n.* సత్ /sat/
try *v.* కోసిన్ కీ- /kōsis kī-/
tuberculosis *n.* టీబి /tībi/
tucked in folded end of cloth *n.* చెంగుల్క్ /ceṅgulk/
Tuesday *n. prop.* మంగుర్ వార్ /maṅgur vār/
tuft *n.* జుట్టి /juṭṭi/
tumbler *n.* తాలి /tāli/
tune *n.* పాట₁ /pāṭa/; తెంగ్ /leṅg/
turban *n.* పాగొట /pāgoṭa/; రుమ్మల్ /rummal/

turmeric *n.* కమ్మ /kamka/
turn (cause to) *v.* తిరున్ /tirūn/ *See:* తిరి
turn over *v.* మిడుంగ్- /miḍuṅg-/; మిడున్ /miḍus/
turn *v.* తిరి /tiri/
tusk *n.* పల్₁ /pal/
twelve *num.* బార /bāra/
twenty *num.* కండి /kaṅḍi/
twig *n.* కాంతి /kānti/
twin (boys) *n.* యేమలిర్ /yēmalir/
twin (girls) *n.* యేమెక్ /yēmek/ *See:* యేమలిర్
twins (boy and girl) *n.* యేమల్ యేమె /yēmal yēme/
See: యేమలిర్
twist someone's arm or skin *v.* ముర్గుడి కీ- /murguḍi kī-/
twist *v.* ఆటి పా- /āṭi pā-/; నోట్- /nōṭ-/
two (m.) ఇవ్విర్ /ivvir/ *See:* ఇవ్
two headed snake *n.* మాలుండి /māluṅḍi (taras)/
two *num.* రెండ /reṅḍ/
two roads *n.* రండ్ సరింగ్ /raṅḍ saring/
type of fish *n.* మాంగుర్ (మిన్క్) /maṅgur (mīnk)/

U

udder *n.* వోహా /voho/
ugly man *n.* గండెలల్ /gandelal/
unallied *v.* సంబంద్ నెల్లె /samband nelle/
uncle *n.* మామ /māma/
uncombed hair *n.* కిర్స్ నె కెల్క్ /kirs ne kelk/
unconscious *adj.* గుంగ్ /guṅg/
uncontrollable (of animals) *adj.* సిర్దల్ /sirḍal/
uncover *v.* వోడు సి- /vōḍu si-/
uncovered head *n.* డుమ్మల్ /ḍummal/
under *adv.* బూడ్ /būḍ/
underground water *n.* జల్ /jal/
underpants *n.* చడ్డి /caḍḍi/; చోర్న /cōrna/
undershirt *n.* రొప్పొడ బనిన్ /roppoda banin/ *See:* రొప్పొ
understood (to be) *v.* కరె మాయ్ వల్ /kare māyval/; సమ్మె
మా- /samje mā-/
underworld *n.* దునియత్ బూడ్ /duniyat būḍ/
uneasy *v.* గమ్మెమా- /gammemā-/; *adj.* సాంతి
నెల్వ /sānti selva/
unexpected *adj.* యెగ్గమ్ /yegdam/
unfailing *adj.* తప్పొ /tappo/
unfair *adj.* పొకొట్న ఆయొ /pokotṇāyō/
unintelligent *adj.* ఆడెందల్ /āḍendal/; బేకుబ్ /bēkub/

university *n.* యునివర్సిటీ /yunivarsiṭi/
unknown *adj.* కరె మాయ్ వక్ /kare māyvak/
unknown one *n.* కరెమాయొ /karemāyō/
unless *adv.* ముచ్చుక్ /muccuk/
unnecessary *v.* కామ్ సియ్యక్కె /kām siyyakke/;
adj. డాండె /ḍāṅḍe/; వట్టియ్ /vaṭṭiy/
unneeded *v.* డాండె /ḍāṅḍe/
unripe *adj.* కొడ్కెల /koḍkela/; చిల్లల్ /cillal/
unripe fruit *n.* కాయ /kāya/
untainted *adj.* చక్కె /cakke/
until *adv.* వేరి /vēri/
until the present time *adv.* ఇండెక్ వేరి /indke vēri/
untouched *v.* ఇట్టొన్ /iṭṭon/
up and down *adv.* పెత్త వెత్త /petta vetta/
up to *adv.* వేరి /vēri/
upbringing *n.* పత్పార్ /patpār/
upon *adv.* పొర్రొ /porro/
upper arm bangle *n.* బాజోబేన్ /bājōbēn/; డండ
కడె /ḍaṅḍ kaḍe/
uproot *v.* డేప్ల తెండవల్ /ḍēpla teṅḍval/; తెర్- /ter-/; కస్సె
తెర్- /kasne ter-/
urad dhal (kind of lentil) *n.* పుడ్పుల్క్ /puḍpulk/

urge v. డగుర్ ఆస /dagur āsa/
 urinate v. ఉడ్క- /uḍk-/
 urinating n. ఉడ్కవల్ /uḍkval/
 urine n. ఉల్ /ul/; వాట్న /vāṭni/
 use n. ఉప్యోగ్ /upyōg/
 used for (to be) v. కామ్ అర్- /kām ar-/

useful adj. కామ్న /kāmna/
 useless fellow n. పోస్ గాయిటల్ /pos gāyīṭal/
 usual adj. అచోట్క /acoṭk/
 uterus n. ఉల్ పొపొట /ul popoṭa/
 uvula n. పాపె /pāpe/

V

vacation n. సుట్టింగ్ /sutṭiṅg/
 vain (to be in) v. బహ్కా మా- /bahke mā-/
 valley n. లొద్ది /loddī/
 valuation n. విలువ దోహా /viluva doha/
 value n. దర /dara/
 vegetable (kind of) n. తోండ్రి /ṭōṇḍri/; తోట్క /ṭōṭka/
 vegetable n. బాజి పాల /bāji pāla/
 vegetable plot n. వేడ /vēḍa/
 vegetables n. బాజి పాలంగ్ /bāji pālaṅg/; సాపంగ్
 మిర్చంగ్ /sāpaṅg mircaṅg/
 vehicle n. మొటర్ /moṭar/
 vein n. సీర /sīra/
 vendor n. వొమ్వల్ వాలె /vomval vāle/
 veranda n. వోడ /vōḍa/; వోస్రి /vōsri/; సప్రి /sapri/
 vermilion and pink powder n. కుక్కు
 గుల్వల్ /kukku gulval/
 vermilion powder n. కుక్కు /kukku/
 vertical adj. సడ్కల్ /saḍkal/
 vertical pole n. ముండెల్ /muṇḍel/
 very adj. కూబ్ /kūb/; పార్ /pār/; బయ్ వెల్లె /bay velle/; వెల్లె /velle/
 very cold adj. కినిత /kinita/

vessel (bowl-shaped, metal) n. టాట /ṭāṭa/
 vessel (bronze) n. జారి /jāri/
 vessel (earthen) n. బుడ్డి /buḍḍi/; సోర /sōra/
 vessel (metal, for water) n. బిందె /binde/; గడొల /gaḍola/
 vest n. బనిన్ /banin/; రొప్పొడ బనిన్ /roppōḍa banin/
 vexed v. హట్టెమాసి /haṭṭemāsi/
 village messenger n. ఆవరి /āvāri/
 village n. కేడ నార్ /kēḍa nār/; నార్ /nār/
 village priest n. దేవరి /dēvari/
 villager (m.) n. నాట్నార్ /nāṭnar/ See: నార్
 villagers (pl.) n. నాట్నూర్ /nāṭnur/
 violent adj. పాసి జక్వల్ /pāsi jakval/
 voice disappointment v. చుక్ చుకె మా- /cuk cuke mā-/
 voice n. రాగం /rāgaṁ/; లేణ్ /lēṅ/
 volcano n. తడ్మిగుట్ట /taḍmigūṭṭa/
 vomit v. కక్- /kak-/
 voracious eater n. కహ్వెరల్ /kahveral/
 vote n. వోటు /vōṭu/
 vowed n. కాల్క అర్వల్ /kālka arval/
 vulture n. డోకుం (పిట్టె) /ḍōkūṁ (piṭṭe);
 రాయల్ (పిట్టె) /rāyal (piṭṭe)/

W

waist belt n. నడిపట్ట /naḍipatṭa/
 waist deep adj. నడిమెన్ కోల్ /naḍimen kōl/
 waist n. నడి /naḍi/
 waist pain n. నడి నొప్పి /naḍi noppi/
 waistband n. నడిపట్టి /naḍipatṭi/
 wait (guard) v. కేప్- /kēp-/
 wait for v. సరి సూడ్- /sari sūḍ-/
 wait v. దీర /dīra/
 waiting for something to happen v. ఆనల్ సూడ /ānal sūḍa/
 wake up v. జొప్పల్ తెహా /joppal teha/
 walk fast వయ్య వయ్య /vayya vayya/
 walk v. తాక్- /tāk-/
 wall (cement) n. గోడ /gōḍa/

wall n. గూరె /gūre/; బీతి /bīti/; వెలుమ్ /velum/
 war n. లడెయ్ /laḍey/
 wares (cultivated) n. మాల్ /māl/
 warn డట్టి కిమ్ /ḍaṭṭi kīm/
 wash away v. పోంగ్ /pōṅg/
 wash v. నోర్- /nor-; యేర్ తుంగ్- /yēr tuṅg-;
 n. సుక్వల్ /sukval/
 washerman n. వర్తల్ /vartal/
 washerwoman n. వర్తె /varte/ See: వర్తల్
 washing n. దూనె /dūne/
 waste material n. కరబ్ చిక్కె /karab cijk/
 waste n. కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/; కాడింగ్ /kāḍiṅg/;
 బుర్క /burka/; యెర్తం /yertam/

watch *n.* గడి /gaḍi/
 watch over *v.* రాకి కీ- /rāki kī-/
 watching (crops) *n.* జాగ్గి /jāgli/
 watchman *n.* కేప్వల్ /kēpval/; చప్పి /cavki/
 water (from well) *n.* కుహిత యేర్ /kuhita yēr/ *See:* కుహి
 water (stream) *n.* జల్ /jal/
 water hen *n.* యేర్కోర్ /yērkor/
 water mixed with chaff *n.* డోహున్ /ḍohun/
 water *n.* యేర్ /yēr/; జల్లపుటవల్ /jalla puṭval/;
 బుడ్కి వాయవల్ /buḍki vāyval/
 water port *n.* పాన్ గాట్ /pāngāt/
 water pot (for heating) *n.* పాంత /pānta/
 water snail *n.* కొండ బుడ్కుమ్ /koṇḍa buḍkum/
 water snake *n.* పొర్కె /porke/;
 యేర్ డోండియల్ /yēr ḍoṇḍiyal/
 water tank *n.* టాకి /ṭāki/; యేత టాక /yēta ṭāka/
 waterfall *n.* బొద్ర /bodra/
 watermelon *n.* కర్బుజ /karbuja/
 way of judging *n.* నియవ ప్రకర్ /niyav prakar/
 we (excl.) *pron.* మరట్ /marat/
 we (incl.) *pron.* మొమొట్ /momoṭ/
 weak (become) *v.* తగ్గొర్ /tagtor/
 weak (dilute) *adj.* పాతుర్ /pātur/
 wealth *n.* ఆస్తి /āsti/; దన్ /dan/
 wear out *n.* అర్గ్- /arg- /; వీన్- /vīs-/
 wear *v.* కేర్- /ker- /; పొండ- /pōṇḍ-/
 wearied (be) *v.* టక్కె మా- /ṭakke mā-/
 weave *n.* సరి- /sari-/
 weaver bird *n.* జాకర్ (పిట్టె) /jākar (piṭṭe)/
 weaver bird nest *n.* జాకర్ గూడ /jākar gūḍa/
 webbing for bed *n.* నుల్క /nulka/
 wedding day *n.* అక్షేదన దివోన్ /akṣedana divos/; మర్మిన
 దివోన్ /marmina divos/; లగ్గిన దివోన్ /lagḍina divos/
 wedding gift from groom's family
n. పారి బొడ్డింగ్ /pāri boḍḍiṅg/
 wedding party *n.* పార్యక్ /pāryak/
 wedding platform *n.* బొవ్ల /bovla/
 Wednesday *n. prop.* బుద్వార్ /budvār/
 weed (a field) కుర్పి కీ- /kurpi kī-/
 weed *n.* రోండ /rōṇḍa/
 weep *n.* అడ్- /aḍ-/
 weevil *n.* నూసి /nūsi/
 weigh *v.* జోకి కీ- /jōki kī-/
 weight *n.* వజన్ /vajan/

well (borewell) *n.* బోరింగ్ /bōriṅg/
 well (to be) *v.* సుద్రెమా- /sudre mā-/
 well *adj.* సాద్రి /sādri/
 well water *n.* కుహిత యేర్ /kuhita yēr/; కుహి /kuhi/
 well worn *adj.* ఆక్రి /ākri/
 west *n.* పొరయింగ్ /poraying/
 wet (become) *v.* నాంద- /nānd- /; *v.* పూర్- /pūr-/
 wet soil *n.* చెమ పాత /cema pāta/
 wet *v.* నహా /naha/; పుహ్-₂ /puh- /; *adj.* పహ్నా /pahna/
 what is given *pron.* సీతబతల్ /sītatabatal/
 what kind? (nm.) *pron.* బాతల్ /bātāl/
 what? (n.pl) *pron.* బావ్ /bāv/
 wheat (pl.) *n.* గొహ్కా /gohka/
 wheel *n.* గారె /gāre/
 wheel rim *n.* వేట్ /vēṭ/
 whelp *n.* పోరి /pōri/
 when? *pron.* బంటి /baṅṭi/
 when? *pron.* బస్కె /baske/
 where? *n.* బగ్గ /bagga/
 which was there *pron.* మంత /manta/
 which? (n.pl) *pron.* బావ్ /bāv/
 which? (nm.) *pron.* బద్ /bad/
 which? *pron.* బేంద్ /bēnd/
 whip *n.* చాట్ /cāt/
 whirlwind *n.* బొవ్రి /bovri/; మాయ్టల్ /māyṭal/
 whisker *n.* మీసెల్ /mīsel/
 whisper *v.* కుస్ కుస్ వడ్కె- /kus kus vaḍk- /;
n. గరగుర /garagura/
 whistle *n.* సీటి /sīṭi/; సీస్రి /sīsri/
 white *adj.* తిక్కల్ /tikkal/; దవ్రల్ /davral/; లేడ్ /lēḍ/
 white ant *n.* ఉద్రి వెలుమ్ /udri velum/;
 ఉద్రి (పెత్తెంగ్) /udri (petteṅg)/
 white grain from the forest *n.* గొడెల జాడి /goḍela jāḍi/
 who? (n.pl) *pron.* బావ్ /bāv/
 who? (nm.) *pron.* బద్ /bad/
 whole *adj.* జాడున్ /jāḍun/
 whole world *n.* సమ్మె జగ్ /samme jag/
 whose? (m.) *pron.* బోన /bōna/
 whose? (nm.) *pron.* బద్దెన /baddena/
 why? *pron.* బారి /bāri/
 wick *n.* వాతి /vāti/
 wide *n.* చెప్టల్ /ceṭṭal/
 widen *v.* లామ్ కీమ్ /lām kīm/
 widow *n.* రాండె /rāṇḍe/

wield v. సాపన /sāpena/
 wife and husband n. ఆడమాణ్ణి /ādmāṅṅi/
 wife n. వెయ్యి /veylo/; బాయి /bāyko/
 wife of a cobbler n. చంబరె /cambare/ See: చంబరల్
 wife's elder sister n. తజొరడ /tañoraḍ/
 wife's mother n. పొరడ /pōraḍ/
 wife's sister's husband n. సగ్గల్ /sagḷal/
 wife's younger brother n. సేర్నడు /sērṇ ḍu/
 wife's younger sister n. సేర్నడడ /sērṇḍaḍ/ See: సేర్నడు
 wild boar n. కొరెల్ /kōrel/
 wild dog n. కేడ నెయ్ /kēḍa ney/
 wild horse n. కొడమావ్ /kōḍamāv/
 wild man n. బైతెడల్ /baiteḍal/
 wild pigeon n. పొనడ /pōnaḍ/
 wild plum n. రేజు /rēṅa/
 wild sheep n. బేడ్కి /bēḍki/
 will come v. వాంత /vānta/
 will eat v. తింతంగ్ /tintaṅg/
 will it happen with v. సేకెమాంత /sēkemānta/
 will touch solidly v. జొరై అప్టెమాంత /jōrē aptemānta/
 win v. మయ్య /mayta/; మయ్యల్ /mayval/
 wind n. వడి /vaḍi/
 winding mechanism on well n. గిర్క /girka/
 window n. కిడ్కి /kiḍki/
 winemaker n. కలడి /kalaḍi/ See: కల్
 wing n. మారెల్ /mārel/
 wings n. మారెల్క /mārelk/
 wink n. కడ్ పాయ్యల్ /kaḍ pāyval/
 winnow v. గోంజి కియ్ /gōñji kiya/; తుడున్- /tuḍus-/
 winnowing basket n. సేతి /sēti/; సుప్లి /supli/
 winter n. పినిగాలుమ్ /pinigālum/ See: పిని
 wipe away v. ఉస్మ- /usm-/
 wire n. వయర్ /vayur/; వారి /vāri/
 wisdom n. అక్కల్ /akkal/; జ్ఞాన్ /jñān/; దిమక్ /dimak/
 wise man n. బుద్ధివంతల్ /buddivantal/
 wish n. ఆస /āsa/; ఇచ్చ /icca/; కొర్కె /kōrke/
 witch-doctor n. సోదె /sōde/
 with adv. తర్సొ /tarso/; తోడొ /tōḍo/
 with force adv. జొరై /jōrē/
 with great pleasure adv. ఆనందె /ānandne/
 with hunger adv. కరు సాసి /karu sāsi/
 with interest adv. కుసిరజ్జి /kusirajji/
 with life adv. జితొకె /jitoke/
 with me pron. నహ్గా /nahga/; నాతోడొ /nātōḍo/

with persistence adv. జిద్దు కామ్ /jidne kām/
 with that pron. ఆపే /āpē/
 with them pron. అవెక్కగ /aveknaga/
 with this pron. ఈపె /īpe/; తేసె /tēne/
 with which? pron. బాపె /bāpe/
 wither v. జడె మా- /jaḍe mā-/
 without adv. ముచ్చుక్ /muccuk/
 without ambition adv. ఆస సెల్లె /āsa selle/
 without counting adv. కహ్వా /kahva/
 without happening adv. ఆయ్యక్కె /āyvakne/
 without listening adv. కేంజ్యక్ /kēñjvak/ See: కేంజ్-
 without pain adv. సుకున్ /sukun/
 witness n. గవ్వదర్ /gavvadar/
 woke up v. నేంజ్చొర్ /nēñḍtor/
 wolf n. గుస్తల్ /gusral/; తడంజల్ /taḍañjal/;
 లాండిగల్ /lāñḍigal/
 woman n. వోతడ /vōtaḍ/
 woman of Harijan caste n. చండె /cañḍke/
 woman who tends cattle n. డోర్కె /ḍōrke/
 womb n. పిర్ /pīr/
 wonderful adj. సాద్రల్ /sādral/
 wood chips n. చెక్కంగ్ /cekkaṅg/
 wood from fire n. పిస్కుడ్ /viṅkuḍ/
 wood plane (tool) n. దూగడ /dūgaḍa/
 wooden beam (cross) n. దులమ్ /dulam/
 wooden beam (main) n. ఆడె /āḍe/
 wooden peg used for snares n. తేడ్ప /tēḍpa/
 wooden pestle n. రోకల్ /rōkal/
 woodpecker n. తొక్స వాడె (పిట్టె) /tōksa vāḍe (piṭṭe)/
 woodwind instrument n. పేప్రె /pēpre/; బొగ్గ /bōgga/
 woodworm n. కట్టె నూసి /kaṭṭe nūsi/
 word n. కిటుక్కె /kiṭukne/; గొస్తి /gosti/; నేకంత /nēkanta/;
 పట పట /paṭa paṭa/
 work hard v. దుక్ లావి కి- /duk lāvi ki-/
 work n. కామ్ /kām/; దంద /danda/; బూతి /būti/
 worker (f.) n. బూయ్యె /būyte/ See: బూయ్యల్
 worker (m.) n. బూయ్యల్ /būyatal/
 worker n. కియ్యల్ /kiyval/; బూత్యల్ /būtyal/; మేస్త్రి /mēsrti/
 working day n. కామ్మ దివొన్ /kāmma divos/
 working person n. దాసి వోతడ /dāsi vōtaḍ/
 world n. జగ్ /jag/; జగ్గునియ /jagḍuniya/; జిన్గని /jingani/;
 దునియ /duniya/; పిసగతి /pisagati/
 worm (for silk) n. కొస్లా పుడి /kōsla puḍi/
 worm (glow) n. మాంజ పుడి /māñja puḍi/

worm *n.* పుడి /puḍi/
 worms *n.* పుడ్క /puḍk/
 worn *adj.* పొండ్ర /ponḍra/; వాట్ట /vāṭṭa/
 worry *n.* కిరకిర /kirakira/; గడ్ బడ్ /gaḍ baḍ/; చింత /cinta/
 worship *n.* పూజ /pūja/ *v.* పూజ కియ్యల్ /pūja kiyval/
 worship place *n.* మఠం /maṭam/
 worth *n.* దర /dara/
 worthless (person) *n.* డండుల్ /ḍaṇḍūl/
 wound (infected) *n.* పున్ /pun/
 wound from burns *n.* గొక్కత గావ్ /gokkata gāv/; తడ్డిత
 గావ్ /taḍḍita gāv/

wrap *v.* గూండి కీ- /gūṇḍi kī-/
 wreath *n.* దండెడ /daṇḍeḍa/
 wrestle *v.* కుస్తపియ /kusti piya/
 wring (clothes) *v.* పాల్ పీర్- /pāl pīr-/ *See:* పీర్-
 wring neck of an animal *v.* ముర్గుడి కీ- /murguḍi kī-/
 wring *v.* పీర్ /pīra/
 wrist *n.* మన్గట్ /mangaṭ/
 wristwatch *n.* కెయ్ ద గడి /keyda gaḍi/
 write *v.* లిహి కీ- /lihi kī-/
 wrong *n.* కసుర్ /kasur/; కియ్యకై /kiyyakne/;
 గల్తి /galti/; తప్ /tap/

Y

yam *n.* కెహ్కా మాటి /kehka māṭi/; నోస్కా /nōskā/
 yard *n.* వేడ /vēḍa/
 yawn (a) *n.* వయ్యుక్ /vayyuk/
 yawn (to) *v.* వయ్యుక్ సి- /vayyuk si-/
 year *n.* వర్స /varsa/; సాల్ /sāl/
 yearly *adv.* సాలి /sāli/
 yeast *n.* పీట /pīṭa/
 yell *v.* కిలియ /kiliya/
 yellow *adj.* కమ్మెడియల్ /kamkeḍiyal/; బోడల్ /bōḍal/
 yes *adv.* హో ..రా.. /hō ..rā../; హో ..రా.. /hō..../
 yesterday *n.* నిన్నె /ninne/
 yesterday's water *n.* సిడో యేర్ /siḍo yēr/
 yielded *v.* పండ్ర /paṇḍra/
 yoke (for oxen) *n.* జువ్వు /juvva/
 yoke (part of) *n.* సివోడ /sivoḍa/
 you (pl.) *pron.* నిమ్మెట్ /nimmeṭ/; మిమ్మెట్ /mimmeṭ/
 you (s.) *pron.* నిమ్మె /nimme/
 you know *v.* నీక్ టావ /nik ṭāva/
 you *pron.* మిరట్ /mirat/

young (goat or sheep, m.) *n.* బోకుడ్ పిల్ల /bōkuḍ pilla/
 young *adj.* కొడ్కెల /koḍkela/
 young hen (with chicks) *n.* తల్లర్ కొర్ /tallur kor/
 young man *n.* డియోర్ /ḍiyor/
 young of an animal *n.* పిల్ల /pilla/
 young of buffalo (f.) *n.* డుడ్డె /ḍuḍḍe/
 young of goat or sheep (f.) *n.* పాటుమ్ పోరి /pāṭum pōri/
 young sprouts *n.* రోప్ /rōp/
 young tiger *n.* బీబట్ /bībaṭ/
 young tree *n.* పొర్కా /porka/
 younger brother *n.* కోకో /kōko/
 younger brother's wife *n.* సేర్యడ్ /sēryaḍ/
 younger sister *n.* సేలడ్ /sēlaḍ/
 younger sister of mother *n.* కాకి /kāki/
 younger sister's husband *n.* సడె /saḍe/
 youngster *n.* పడ్స్ కాండి /paḍs kāṇḍi/
 your (pl.) *pron.* మీవ /mīva/
 your (sg.) *pron.* నీవ /nīva/

Z

zeal *n.* కుసి గమ్మత్ /kusi gammat/
 zero *num.* సున్న /sunna/

zigzag *n.* కీడింగ్ గోడింగ్ /kiḍiṅg gōḍiṅg/

Numbers

0 సున్న /sunna/	34 నరె నాలుంగ్ /nare nāluṅg/	71 సురె ఉంది /sure undi/
1 ఉంది /undi/	35 నరె సియుంగ్ /nare siyuṅg/	72 సురె రండ /sure raṅḍ/
2 రండ /raṅḍ/	36 నరె సారుంగ్ /nare sārūṅg/	73 సురె మూండ్ /sure mūṅḍ/
3 మూండ్ /mūṅḍ/	37 నరె యేడుంగ్ /nare yēḍuṅg/	74 సురె నాలుంగ్ /sure nāluṅg/
4 n. నాలుంగ్ /nāluṅg/	38 నరె అవ్ట్ /nare avṭ/	75 సురె సియుంగ్ /sure siyuṅg/
5 సియుంగ్ /siyyuṅg/	39 నరె పిట్ /nare piṭ/	76 సురె సారుంగ్ /sure sārūṅg/
6 సారుంగ్ /sārūṅg/	40 లరె /lare/	77 సురె యేడుంగ్ /sure yēḍuṅg/
7 యేడుంగ్ /yēḍuṅg/	41 లరె ఉంది /lare undi/	78 సురె అవ్ట్ /sure avṭ/
8 అవ్ట్ /avṭ/	42 లరె రండ /lare raṅḍ/	79 సురె పిట్ /sure piṭ/
9 నోవ్ /nov/	43 లరె మూండ్ /lare mūṅḍ/	80 హురె /hure/
9* పిట్ /piṭ/	44 లరె నాలుంగ్ /lare nāluṅg/	81 హురె ఉంది /hure undi/
10 పద్ /pad/	45 లరె సియుంగ్ /lare siyuṅg/	82 హురె రండ /hure raṅḍ/
10* దహా /daha/	46 లరె సారుంగ్ /lare sārūṅg/	83 హురె మూండ్ /hure mūṅḍ/
11 పద ఉంది /pada undi/	47 లరె యేడుంగ్ /lare yēḍuṅg/	84 హురె నాలుంగ్ /hure nāluṅg/
11* అక్ర /akra/;	48 లరె అవ్ట్ /lare avṭ/	85 హురె సియుంగ్ /hure siyuṅg/
13 పద మూండ్ /pada mūṅḍ/	49 లరె పిట్ /lare piṭ/	86 హురె సారుంగ్ /hure sārūṅg/
14 పద నాలుంగ్ /pada nāluṅg/	50 సయగరె /saygare/	87 హురె యేడుంగ్ /hure yēḍuṅg/
15 పద సియుంగ్ /pada siyuṅg/	51 సయగరె ఉంది /saygare undi/	88 హురె అవ్ట్ /hure avṭ/
16 పద సారుంగ్ /pada sārūṅg/;	52 సయగరె రండ /saygare raṅḍ/	89 హురె పిట్ /hure piṭ/
16* సోల /sōla/	53 సయగరె మూండ్ /saygare mūṅḍ/	90 జురె /jure/
17 పద యేడుంగ్ /pada yēḍuṅg/	54 సయగరె నాలుంగ్ /saygare nāluṅg/	91 జురె ఉంది /jure undi/
18 పద అవ్ట్ /pada avṭ/	55 సయగరె సియుంగ్ /saygare siyuṅg/	92 జురె రండ /jure raṅḍ/
19 పద పిట్ /pada piṭ/	56 సయగరె సారుంగ్ /saygare sārūṅg/	93 జురె మూండ్ /jure mūṅḍ/
20 సరె /sare/	57 సయగరె యేడుంగ్ /saygare yēḍuṅg/	94 జురె నాలుంగ్ /jure nāluṅg/
20* వీసా /vīsa/	58 సయగరె అవ్ట్ /saygare avṭ/	95 జురె సియుంగ్ /jure siyuṅg/
21 సరె ఉంది /sare undi/	59 సయగరె పిట్ /saygare piṭ/	96 జురె సారుంగ్ /jure sārūṅg/
22 సరె రండ /sare raṅḍ/	60 సోరె /sōre/	97 జురె యేడుంగ్ /jure yēḍuṅg/
23 సరె మూండ్ /sare mūṅḍ/	60* సాట్ /sāt/	98 జురె అవ్ట్ /jure avṭ/
24 సరె నాలుంగ్ /sare nāluṅg/	61 సోరె ఉంది /sōre undi/	99 జురె పిట్ /jure piṭ/
25 సరె సియుంగ్ /sare siyuṅg/	62 సోరె రండ /sōre raṅḍ/	100 నూర్ /nūr/
26 సరె సారుంగ్ /sare sārūṅg/	63 సోరె మూండ్ /sōre mūṅḍ/	1,000 బద్ర /badra/;
27 సరె యేడుంగ్ /sare yēḍuṅg/	64 సోరె నాలుంగ్ /sōre nāluṅg/	వయ్ /vay/;
28 సరె అవ్ట్ /sare avṭ/	65 సోరె సియుంగ్ /sōre siyuṅg/	హజర్ /hajar/
29 సరె పిట్ /sare piṭ/	66 సోరె సారుంగ్ /sōre sārūṅg/	10,000 పరెవయ్ /parevay/
30 సరె /nare/	67 సోరె యేడుంగ్ /sōre yēḍuṅg/	1,00,000 వయ్ కి /vayki/
31 సరె ఉంది /nare undi/	68 సోరె అవ్ట్ /sōre avṭ/	10,00,000 పరెవయ్ కి /parevayki/
32 సరె రండ /nare raṅḍ/	69 సోరె పిట్ /sōre piṭ/	100,00,000 కడా /kaḍā/
33 సరె మూండ్ /nare mūṅḍ/	70 సురె /sure/	

హిందీ విభాగము
हिन्दी विभाग
Hindi Section

అ

అంగూఠి ముద్ద
 అంకుశ బడ్డె
 అంగర జీతో కోర్సె
 అంగీకార కర మానె మాయ్యుల్
 అంగూర్ అంగుర్
 అండా మేంజ్
 అంఢె మేంజ్
 అంత में ఆక్రి
 అంతర ఆలగ్; తేడల్
 అందర రొప్పొ
 అందర मे కోడ
 అందాజా అందెజ
 అంధా గుడ్డి
 అంధేరా సికటి
 అంబర హాబర్
 అకల జ్ఞాన్; బుద్ధి
 అకాల కరు అర్త
 అకెలా వరొనయ్; సిరివ్
 అకెలీ వరొయ్
 అక్షతబ. ఆక్సెదంగ్; లగ్గి
 అక్షర ఆకడ; ఆక్సెర్
 అగర యెకంది
 అగ్రజ అనుజ తమ్మున్ ఇవ్విర్
 అచంభా అబ్దుక్
 అచరజ అబ్దుక్
 అచానక గప్పె
 అచ్ఛా సాద్రల్; చొకొట్;
 ఆసల్; అస్తి
 అచ్ఛా (है) సోక్కు
 అజగర మాసుల్ (తరస్)
 అజీబ అబ్దుక్
 అజ్ఞాన జీవ ఇర్వల్
 అటకల అన్మన్; కరల్ కి లబడ్
 అట్ఠాఱ్ఱె సరె అవ్
 అట్ఠానవె జరె అవ్

అట్ఠావన సయ్గరె అవ్
 అట్ఠాసీ హురె అవ్
 అఠహత్తర సురె అవ్
 అఠారహ పద అవ్
 అఙ్ఙతాలీస లరె అవ్
 అఙ్ఙతీస నరె అవ్
 అఙ్ఙసఠ సోరె అవ్
 అత: ఇంజెర్
 అదరక అల్లం
 అదృష్ట కిస్మత్
 అద్భుత మస్తజోర్తె; మస్త
 అధిక అదిక్; పుచపుచ
 అధికార అదికార్; సర్కర్; హక్
 అధికారి హుకుమ్ దార్;
 డగుర్ సార్
 అనాథ దిక్ సెల్లె
 అనావశ్యక వట్టియ్
 అనివార్య బహన్ తెర్
 అనుకూలతా పుర్నద్
 అనుమతి దె సరు కిమ్
 అనురోధ తల్కె-
 అనుష్ఠాన కర ప్రయోగ్ కి-
 అనేక బచ్చో పేకుర్-వేకూర్
 అనోఖా మస్త; మస్తజోర్తె
 అన్తరిక్ష ప్రారోధ
 అన్తిమ ఆక్రి
 అపర్యాప్తి ఆకుడ్
 అపహాస తల్కె-
 అఫీమ కారి మత్
 అబ ఇజె
 అబ తక ఇండ్కె వేరి
 అబజ ఆవుడ్
 అభినందన కర మెవ్వల్
 అభినయ తొహ్-
 అభినయ కర నాటక్

అభిప్రాయ ఇచ్చ
 అభిరుచి బయ్ చొకొట్ రుచి
 అభీ ఇండ్కెన్; ఇస్కెడ
 అభ్యాస అల్వట్; ఆదత్
 అమరూద కా పెడ జామ్ (మర్)
 అమీర దనెవంతల్
 అరబ పరెకడా
 అరమాన కోర్కె; ఇచ్చ; కొరెంజ
 అరహ్ట గిర్క
 అరుచి పాస్కె-
 అరుణోదయ పోడ్డె పెసివల్
 అరె! అబ్బొ
 అర్జన కరనా ఫుటున్-
 అలగ వేగ్ (వెగెర); పాకే
 మా-
 అలగ అలగ దుస్రాక్ దుస్రాక్
 అలమారి ఆల్మరి
 అలిజిహ్వా పాపె
 అవకాశ యేల; వకుత్
 అవరోధ పాడి
 అవస్థా వహి
 అశుద్ధతా గలిజ్
 అసత్య ముహిప్ప
 అసర ఆసర
 అసహాయ హరిబ్; దిక్ సెల్లె
 అసార పొప్పొట
 అసి తల్వర్
 అస్థి బొక్క
 అస్పృతతా మస్కె
 అస్వస్థతా బేమరి
 అస్సీ హురె
 అహంకారి నక్రెంగ్ వాలె
 అहरन డాకలి
 అहित నాసి కి-

आ

आँख కడ్
 आँख की पुतली గార్
 आँगन రచ్చ; వేడ

आँधी దూందడ; తుపన్;
 పెర్నపిర్;
 పిర్ వడి
 आँसू జల పుట్టల్; కాడల్
 आंगी చోరి

आंदोलन గడ్ బడ్
 आकार రూపం; ఆకార్
 आकृति రూపం
 आक्रमण कर ఆగుటి;
 అమ్మి కియ్యల్

आखिर ఆక్రీ
 आखेट సికరి
 आग తడిమి; కిన్
 आग बनाना మాన్-
 आग्रह कर పీచపియ
 आघात దన్కు
 आचार ఆచర్ విచర్
 आज నేండ్
 आज्ञा दे నేమి కీమ్; సాపెన;
 నియమ్ కీమ్
 आटा పిండి
 आठ అష్ట
 आड మాట్ వొల్వల్
 आडा అడ్డమ్
 आत्मा ఆత్మ
 आदत అల్యట్; ఆదత్
 आदमी మాయ్నల్
 आदर కదర్

आदर कर మర్యద సీమ్
 आदर दिखा బొంక్వల్
 आदिम निवासी ఆదివాసి
 आदिवासी ఆదివాసి
 आधा అర్థా
 आधा दिन పూట
 आधार ఆదర్; సపాట్
 आनन्द से ఆనంద్నె
 आना వా-
 आप నిమ్మెట్; మిరట్
 आभूषण కడె
 आयुध వీసార
 आरंभ సురు
 आरा కయ్యర్
 आराधना పూజ
 आराम ఆరమ్
 आरोग्य సుకం
 आलसी తెండల్

आलस्य సోయ్నల్
 आलिंगन ఆప్రికీ-
 आवशोषण ఈసర
 आवाज నేకంత; తొల్లికీ-;
 కిటుక్కె; పట పట
 आवाज़ ఆవజ్జీ
 आवाज़ గల్బల
 आविष्कार कर పుట్టుస
 आशय ఇచ్చ
 आशा ఆసకీ-
 आशीर्वाद दे ఆసిర్వాద్
 आश्चर्य అబ్దుక్
 आश्रय మండ
 आसक्ति జీవ ఇర్వల్
 आहट డుక్ డుక్; చప్పుడ్
 आहार చారో; గాటో
 आफ़त తక్కిన్

इ

इंद्रजाल ఇంద్రజాల్
 इंसाफ నియమ్; కానుమ్
 इकतालीस లరె ఉంది
 इकतीस నరె ఉంది
 इकसठ సోరె ఉంది
 इकहत्तर సురె ఉంది
 इक्कीस సరె ఉంది
 इक्यानवे జరె ఉంది
 इक्यावन సయ్గరె ఉంది

इक्यासी హురె ఉంది
 इच्छा కోర్కె; ఆస; కొరెంజ;
 ఇచ్చ
 इजाजत दे సరు కీమ్
 इज्जत మర్యద; కదర్
 इज्जत कर మర్యద సీమ్
 इतना ఇచ్చోర్
 इतने ఇచ్చిర్
 इधर ఇగ్గెన్

इनाम ఇనమ్
 इलजाम लगा బద్मन्तर
 इस तरह ఇహిన్; అహిన్; ఇదెన్
 మొడి
 इस लिये ఇదెన్ లాసి
 इस साल ఇయెండ్
 इस से ఈపె
 इसी दौरान अवॉर्ड रोप्पा
 इस्पात ఇస్టిల్

ई

ईट ఇట్కె

ईख ఈచ్ డేండ్

ईजाद कर పుట్టుస

उ

उँगली బొట్ట
 उँडेल తుప్తార్
 उंचా టొజల్
 उखाड డేప్త తెండ్యల్
 उचलना ఉచ్చె-
 उचित పుకుట్; పొకొట్
 उछल డెహ్క
 उछलना డయ్-; డెహ్కె-

उज्वल నిగనిగ
 उठना తేద్-
 उठल्ला పుల్లెగాండల్
 उड़ना పరి-
 उतरना రెయ
 उतार రెహ
 उतावलापन పట్నె
 उतावली कर జల్లి అలె

उत्तर పర్మన్; జబబ్; తెల్
 జడే; టప్ప; లెటర్;
 జవబ్
 उत्तरदायित्व జిమ్మ
 उत्तरी కాల వడ్డ
 उत्पन्न करना పోసి కీ-
 उत्पन्न हो పుట్ట
 उत्सव సడ్

उत्साह कुసి గమ్మత్
 उत्साह बढा वनि कीसि
 उदय सत्रे
 उदार दीर् दार्
 उदास గప్పె
 उद्गर హక్కె
 उद्देश्य కల్పన
 उद्यान వాడి
 उद्योग కంపెని
 उधार కిలియ; ఊదర్
 उनचास लरे पीढ
 उनतालीस नरे पीढ

उनतीस సరె పీढ
 उनसठ సయగరె పీढ
 उनहत्तर సోరె పీढ
 उन्नीस పద పీढ
 उन्यासी సురె పీढ
 उपधान తలబిల్ల
 उपला టొల్లి
 उबाल వహ్సో-; ఉక్తి కియ్యల్;
 ఊస్త
 उभारना నిపున్-
 उमंग కుసి గమ్మత్
 उमङ्गना జమ కీ-; జమే-మా-

उम्र वही
 उल्लू गुब्बुड (పిట్టె)
 उषाकाल సల్ వీయ్-
 उस तरह् ఆతల్; ఆతొర్
 उस दिन मे అంటి
 उस लिये ఆదెన్ లాసి
 उस से ఆపే
 उसका తన్వ
 उसकी తాన
 उस्तरा మ్జు

ऊ

ऊँघना कूर्क-
 ऊँचा ढजळ

ऊँट ఊటడ్
 ऊँटकटारा కోర్టె

ऊपर उठाना తహ్-; చడి కీ-
 ऊब కివకివ

ए

एक ఉంది
 एक आदमी వరోర్
 एकत्र होना మీరె మా-

एकी बार वोर्योने
 एड़ी ढाक
 एरंडी का तेल నెరొండ

एलची పంవ

ऐ

ऐठना ముర్గుడి కీ-; ఆటి పా-

ऐसे ఈతల్

ओ

ओँट సిप्लि
 ओझा సోడె
 ओर काँ; కోन्

ओरी మేడ
 ओला గార్
 ओलावृष्टि కల్ బండ

ओस మవ

औ

और అని; ఉండె
 और एक ఉందుంది

औरत వెయ్యె; వోతడ్
 औषधी మత్

क

कँगन గాజ్లింగ్
 कंघा కంగ్వ
 कंघी కంగ్వ

कंठ గోటి
 कंठमणि గుడ్డ
 कंडा టొల్లి

कंधा నెట్ట
 कंबल గమ్మి; పాసుడి

కచరా కాడింగ్; కచెడ కాడి;
 కిమడి
 కచ్చె పహ్న
 కల్లుఆ కాసా
 కటోరా కోజ
 కఠఫొడవా టొక్క వాడె (పిట్టె)
 కఠిన ఆపతితె; పరెనన్
 కఠినతా తక్కిట్
 కఠా కెయ్యుల్
 కడక గర్ వల్
 కడి దారుక్
 కతరనీ కంచి
 కన్యా కరున్ కువరి
 కపట కప్పి
 కపడా పాజుడ్; గింద; కప్పి
 కపడె ధొనా సుక్-
 కబ బస్కె
 కబ-కబ బస్కెన్
 కబార డేప్ల తెండ్యల్
 కబూతర పారెవ (పిట్టె); పోనడ
 కబూలనా కల్లె మా-
 కబీ కబీ బస్కె బస్కె
 కమ ఇచ్చుర్
 కమఠీ చీప
 కమర నడి
 కమరా బీడ; కోలి; కప్రు; హర్త
 కమానా కమెయ్ కీ-
 కమీ కమ్మి
 కమీజ్ ఆంగ్గె
 కర కయ్
 కరల్లుల డుప్ల
 కరనా తుంగ్
 కరాబ చిలుమ్ పియ్-
 కరీబ కమ్మెకమ్
 కరుణా దయ
 కరెలా కారెల
 కరోడ కడా; కోటి
 కరౌత కయ్యర్
 కర్జ బాకి
 కర్ణ ఆభూషణ చెవ్ బాలి
 కర్తవ్య జిమ్మ; తుంగ్వల్
 కర్మ తుంగ్వల్
 కల నాడి
 కల కో నిన్నె
 కలక మచ్చ
 కలఱ్ఱి డాల్ల
 కలమ పొంటిన్

కలా గూన్
 కలాई మన్జట్
 కలిఖ కొసా
 కల్పనా బావ్
 కల్లీ పీచి
 కవి రచ్చికియ్యల్
 కఘ పరెనన్; ఆపతితె
 కస సర్వ
 కహనా ఇత్తెకె
 కహ్నా బగ్; బేంద్
 కహనీ వేసుడి
 కాట్ సావ్
 కాప్నా జడ్డ
 కాసా కాన్
 కాంతి జార
 కాగజ కాగుత్;
 కాజల సర్వు; కొసా
 కాట కదియ
 కాటనా అన్కె-; కచ్-; కన్కె-;
 కత్తికీ-
 కాఠ మొద్
 కాన కెవి
 కానాక్సీ గరగుర
 కానుగ గరంజి
 కానూన్ చట్టం
 కాఫ్రీ ఆయర్
 కాఫీ ఆంత
 కామ దంద; తుంగ్వల్; కామ్
 కాయదా తరిక
 కాయర వెరివల్
 కార కార్
 కారణ కారన్; వాంద్
 కారయాలాయ కచురి
 కార్య కాయ్
 కాల జమన
 కాలా దడస్క; కారి
 కాలా చీటి కారిపెత్తె
 కాలా మిట్రి కానర్ తోడి
 కాలిమా కొసా
 కాలీ మిర్చ మీరియంగ్
 కావ్యానంద రస్స
 కాఫ్రీ కాపి (పత్తి)
 కిందంతి కబుర్
 కిత్తె బచ్చంగ్
 కిత్తావ పుస్తక్
 కినారా కాట్; డర్రి; వేట్
 కిఫాయత్ నెరుస్వల్

కిరచ సిందెర్
 కిసకా బోన; బద్దెన
 కిసమత్ నసిబ్
 కిసాన కున్ని
 కిసీ కో బి బద్దె
 కీచడ చిక్క
 కీచడ డెహ్
 కీడా గొర్ర (పుడి)
 కీమత్ దర
 కీల సాదికిమ్
 కీలా కీడ
 కీడా నడ్
 కుంజీ కుంజి డబ్బ
 కుండ్ కుంట
 కుండా మొద్
 కుంభ బుడ్డి
 కుంజీ కుహ్
 కుచలనా జార్-
 కుఱ ఇచ్చుర్; తోడొస
 కుఱబ ఇచ్చుంగ్
 కుఱ్ఱ గుబ్బ
 కుటెల్ వాక్టల్
 కుటంబ కుటుంబ
 కుతా డొండెనెయ్
 కుత్తా నెయ్
 కుదరత్ మర్తమెట్ట
 కుమ్హార్ కుమ్మల్
 కుల్హడ తాలి
 కుల(రకమ్) పూర
 కుశతీ లడ కుస్తీపియ
 కుహనీ టొజి
 కుట్ జహా; దంచ్-
 కుటనా వాటి కీ-
 కుడా కాడింగ్; డగ్; కిమడి
 కుడా కరకట్ కాడింగ్; కిమడి;
 తుక్కు
 కుద డెహ్
 కుడా కరకట్ బుర్కు
 కుత్రిమ్ నకిలి
 కృపా కరకె దయకీసి
 కృషి కాన్కార్; కేతి కామ్
 కే ఆసపాస నిర్ముట్
 కే పహలే మొదోల్
 కే పీఱె పజె; మరుమ్
 కే బాద పజె
 కే బారె మే బారెతె
 కే బాహర్ బహ్రి

के बिना मुच्चुक्
 के संबंध में बारोते
 के साथ ठोडा; तरो
 केचुआ नड्डुंछ
 केला केर
 केची कत्तर; कंघि
 कैसे बहान
 कोई बदोय
 कोई भी बदे
 कोट कोड
 कोटर डोब्र

कोठरी कप्पु; कोली
 कोडा चाड
 कोथमीर सप्पुर
 कोना कोप्प
 कोमल लो
 कोयला कोरुंग; गडि कोरु
 कोयाल पिरुपुवा (पिठ्ठे)
 कोशिश कोसिड
 कौन सा बड
 कौन बोर
 कौवा काकड

क्यों बारी
 क्योंकि काडु
 क्रम वागुन्क; अचर; वातड
 क्रम से सार आयुव
 क्रीडा कर्णव
 क्षतचिह्न गव
 क्षति पहुँचाना नो-
 क्षमा कर मापि
 क्षय तीबि

ख

खंड कंड
 खंभा कंब
 खजूर कजर; कमठि (मरु)
 खटमल जबुंड
 खट्टा सवित; सप्पु; सोविले
 खडा हो निल-
 खडा सड्डु
 खट्टा लोड्डु
 खतरनाक (घटना) गंडं
 खतरा गंडं
 खन ताड
 खनित्र कोर; पाव
 खपरैल पिड्डु
 खबर హా; కబుర్
 खमदार कोन्की; कोयुव
 खयाल चित्तम
 खरगोश मुल्लो
 खरपतवार रोड
 खरल चप्पा
 खरा बरोस
 खराब कर करव कीम; करव कीम

खरोच रोपा
 खरटा लेना मुडि-
 खल्ला चप्पा
 खसम अड
 खसम खाना अड पि-
 खत्म होना चित्ते अ-; मार-
 खबर कयप
 खून नेत्तु
 खाँसना कोक्क की-
 खाँसी कोक्क
 खाज चोप्पा-
 खाद का
 खाना नेप्पा
 खाना, खिलना जेव की-
 खाल लो
 खाली रिकम
 खाविंद सोयुव
 खास तौर पर पड पिप्पु
 खासकर पत्तेकम
 खिला तीव-
 खींच येरिसेर

खींचना काम-; काम-
 खीरा काडु; कुब्रे
 खुजलाहट गुरगुर
 खुजली कड; चोप्पा-
 खुर कुरी
 खुरच रोपा
 खुरण्ड कप
 खुलने की क्रिया सुठि की-
 खुश गमु
 खुशी से अनंदि
 खूँटी किरुठि; वील
 खूशी कुसि गमु
 खेत वापुर; पोलं
 खेती बारी कानकार; केठि काम
 खेमा डेर
 खेल कर्णव; के
 खेलना कर्ण-
 खोद ताड
 खोलना कुल्लो; तेरि-
 खोह बुरी
 खौला ऊक्कि कियुव

ग

गंजा बोडि
 गंदगी गलि
 गंध गडि
 गंभीरता को
 गठरी पेंडु
 गठिया वातं; वेम
 गडहा डुंक
 गड्डा लेपि की-

गड्डा डुंक
 गणित गिंठि
 गदही गडि
 गधा गडि
 गन्ना ऊव डेंडे
 गमछा सेल
 गरज गर व
 गरज नहीं गोलिय

गरज़ना गर मा-
 गरदन गोठि
 गरम करना कासुन-
 गरीब हारि
 गरीबी पोक्क
 गरुड डेगो (पिठ्ठे)
 गर्जमेघ का गर व
 गर्त डोडो

గర్భాశయ పీఠ
 గర్మి గర్మి (కాక)
 గర్మి కా మౌసమ డోకాలుమ్
 గలత బేహాలత్
 గలతీ కియ్యక్నే
 గలముచ్చా మీసెల్క్
 గలే లగా కలి-
 గవాహ గవ్వదర్
 గస జానా పీస్-
 గహ్రాఝ్ కోల్
 గాఠ ఆటి
 గావ గూడ; నార్
 గాఠ, గఠరీ గట్టి
 గాగర బుడ్డి
 గాడ గాడి కీమ్; మిస్వల్
 గానా పాట; వార్-
 గాయ మూర
 గాల కొర్వి
 గాలి దె బద్వంతర
 గిణనా ఇసాబ్
 గిద్ద డోకుం (పిట్టె); రాయల్
 (పిట్టె)

గిననా తెక్-
 గిరగుట డొక్కె
 గిరదవార గిరవర్
 గిరనా అర్త; అర
 గిరా తుప్తార్
 గిగిగిట నెమ్ నొడొంజ్
 గిలహరీ వెర్వె
 గిలాస గిలన్ (చంబు)
 గిల్లీ డండా టిప్పి డాండు
 గుచ్చా గుజ్జి
 గుటకా మడి
 గుణ మర్రమెట్ట
 గుదగుదానా గుల్ గుల్ కీ-; కూత్తి కీ-
 గుదా వేండ; కిడ్డి
 గునగునానా రోంజ్-
 గునగుర జీల
 గుప-చుప కుసయ్
 గుబ్బారా బుగ్గ
 గురీనా గురీ మా-
 గులెల గుల్లెర్; గుప్పడ
 గుసనా కుప్పె మా-
 గుడ్డియా బొమ్మ

గూగా ఆదమీ మూకల్
 గూగా ఔరత మూకి
 గూడ బేలి
 గొంద చెండు
 గోహ్ గోహ్
 గొండ కోయ
 గొండ ఆదమీ కోయ్ తొర్
 గొండ ఔరత కోయ్ డె
 గొంద హిర్; నెవ్వెర్
 గోఖరు కోడసావ్
 గోతా దె ముడుస
 గోద సిజర్; కోర
 గోదనా సింగర్
 గోబర నడపి; గొవుర్
 గోబి గోబె
 గోలి గోలి
 గోశాలా మురడి; కొట్క
 గోశ్త తోర
 గోరవ మర్కద
 గ్యారహ పద ఉంది; అక్ర
 గ్రాస జాడి
 గ్రీష్మ డోకాలుమ్; ఉనాడ

ఘ

ఘంట గంట; పీర్నంగ్
 ఘంటి కసటి
 ఘట గట్
 ఘటనా జర్త; సంకట్
 ఘటా రెహా
 ఘడి గడి
 ఘరెలూ ముగ్గి తల్లర్ కొర్
 ఘర్షణ టంట
 ఘసీట యెరిసెర్

ఘాటి తొడ్డి
 ఘాత మాట్ వొల్వల్
 ఘావ పున్
 ఘిరనీ గిర్క
 ఘుటనా టొంగ్
 ఘుమక్కుడ పుల్లెగాండల్
 ఘుమావ మొడి; కొరి-
 ఘుసనా నేంగ్-
 ఘ్సా బుక్కి

ఘెర కారవొల్వల్
 ఘోఘా కొండ బుడ్కుమ్
 ఘోసలా పింజొర; గూడ
 ఘొడ్రా కోడ
 ఘోషణా కర ఇత్తల్ కీ-
 ఘొడ్రె కా సాజ పుహా-
 ఘొడ్రె కి నాల నల్
 ఘొడ్రె కి లగామ దామ్మ; వేసుని

చ

చందోవా మందొల
 చంపక చంపొ పుజర్
 చంబు చంబు
 చకతా దదుల్
 చకల రోవ్
 చక్లర చక్కార్ వా-
 చక్ర గారె
 చటాఝ్ చాప్ర; టాటి
 చట్రాన బండ

చఢ వర్వల్
 చఢాఝ్ కర ఆగుటి; ఆమ్మి కియ్యల్
 చప్పల చెప్పల్; నెర్పుం
 చమక జార
 చమకనా చమ్మె మా-; జగుంజగుం;
 చమ్మి కీ-; మిడ్-
 చమకానా లక్కు
 చమచమ నిగనిగ
 చమచా డాబ్బ

చమడె కి టేలి తిత్తి
 చమాచమ లక లక
 చమ్మచ చమ్మ; పడి
 చరణ దాపి
 చరనా మెహా-; మేయ్-
 చరవాహా డోర్కల్
 చర్చా చెర్చ
 చల బస సామ్
 చలనె కె లియె బడె డండె కోడ

చలా జా సాడ్య
 చలानా తాక్-; తాకున్
 చవాలీస లరె నాలుంగ్
 చాంద జంగ్; తెల్లెంజ్
 చాందనీ కడ్ వేడ్చి
 చాందీ కూర; చాంది
 చాపనా కిస్క-
 చాకర పెల్లల్
 చాకు చాకు
 చాకూ రూసి; కటర్
 చాచా కాకల్
 చాటనా నాక్-
 చాదర జోర
 చావీ కుంజి-డబ్బ
 చాయ చహ పత్తి
 చాయ, చాయ-వాయ చెహ
 చార నాల్విర్; నాలుంగ్
 చార సమ భాగ కరనా పడెమెన్
 చారా మెహ్-
 చాల చలన చాల్
 చాలీస లరె
 చావల పెరెక్
 చాహ కొరెంజ; కొరెం; ఇచ్చ
 చింతన సోంవ్-
 చింతన కర ద్యాన్ కీమ్
 చిరడా అట్కల్
 చికనీ మిట్రి చీకివాత తోడి
 చికొటి కాటనా కిస్క-
 చిట్రి తెటర్; పర్మన్; తెల్
 జడ్; టప్ప; చిట్రి

చిడియా కుకుర్ కుమ్ (పిట్ట);
 వివ్ బొట్ (పిట్ట)
 చితా వీవ్ డాగి
 చిత్ర పటం
 చిత్ర బనా రెహ్వాల్; చిత్రన్ కీమ్
 చిత్రకారి నకన్
 చిత్రిత కర రెహ్వాల్; చిత్రన్ కీమ్
 చినగారి మిష్టల్
 చిన్నమ్ కాకి
 చిపక జోడి కీమ్
 చిపకనా వివ్ టుండ్-; టుండ్-
 చిపకలీ కుదుర్ డొక్కె
 చిమటా చిప్ట
 చిరాక చిమ్మి
 చిలమ చిలిమ్
 చిహన ఆన్వల్; మచ్చ
 చీటి పెత్తె
 చీఖనా కిలి -
 చీజ వీజ్; కొత్తంగ్
 చీనీ సాకుర్
 చీరనా సర్; పెయ్-; పెయూస్-
 చుఆ యెల్లి
 చుననా ఆవ్-
 చుప చాప దబ్
 చుభ గాడి కీమ్
 చుభతా హుఆ దర్ద సిరుమ్
 చుభనా గండ్-
 చుభో లామ్టాడ్య
 చూక జా మర్
 చూచి బొమ్

చూడియా గాజ్లింగ్
 చూనా చున్న; వాక్ -
 చూనా బుర్-
 చూర్ణ బుక్కి
 చూసనా చుమ్కా-; తుత్-; ఊత్-
 చూడి మాయ; గాజ్లి
 చేతావనీ దె డట్టి కీమ్
 చోంగా గొట్ట
 చోగా లంబో
 చోట జక్యల్; పున్; దన్క;
 మార్
 చోటి(జటా) చెర్పొండ; జూడ
 చోర కల్లె
 చోరి లూటి కీ-
 చోలి చోరి
 చోటీస నరె నాలుంగ్
 చోసెట సోరె నాలుంగ్
 చోకి కుతుల్
 చోకిదార కేవ్-
 చోడాई బిత్తి; పయ్య
 చోదహ పద నాలుంగ్
 చోవీస నరె నాలుంగ్
 చోరానవె జురె నాలుంగ్
 చోరాసీ హురె నాలుంగ్
 చోవన సయగరె నాలుంగ్
 చోహత్తర సురె నాలుంగ్
 చఱనా వర్-

ఱ

ఱడి బడ్; కోల
 ఱత దాబ; ముంగూర్
 ఱతా పెర బొక్కి
 ఱతీస నరె సారుంగ్
 ఱననా తీర్-
 ఱంద పాటంగ్
 ఱప్పన సయగరె సారుంగ్
 ఱబ్బీస నరె సారుంగ్
 ఱలకా తుహ్తార్
 ఱలకానా తూర్-; జల్క-
 ఱలనీ చాడ్చి; గారి కీ-
 ఱలాంగ్ మార డెహ్కా
 ఱలీ బూడెస్తల్

ఱాటన కుర్మా; బూన్
 ఱాఱ కొరొవ్
 ఱాతి అరిల్
 ఱాయా దడ్చి; సాల్లి
 ఱాలా సాన్మ
 ఱిటకనా రీక బాక ఆ-
 ఱితరా తడియ; నాసి కీ-
 ఱిపకలీ డొక్కె
 ఱిపనా, ఱుపనా చిప్పె కీ-; మక్-
 ఱిపా ముహ్-
 ఱియానవె జురె సారుంగ్
 ఱియాలీస లరె సారుంగ్
 ఱియాసెట సోరె సారుంగ్

ఱియాసీ హురె సారుంగ్
 ఱిలకా బూన్; సీపి; కుర్మా
 ఱిలనా వొడుంగ్-
 ఱిహత్తర సురె సారుంగ్
 ఱింకనా సగున్; తుమ్కా-
 ఱిటి జాలనా మిర్-
 ఱిలనా వోడు సీ-; చెడి కీ-
 ఱుట జా గల్లి; కసుర్; తవ్
 ఱుట్రి సుట్టి
 ఱుడా బాలి కీమ్
 ఱ్ లాగ్
 ఱుట తప్పసిమ్

జ్ఞానా లాగ్-; దాద్ లాగ్వల్;
ఇట్-
జ్ఞెఠ మచ్చి జజె

జ్ఞెద కరనా నారి-
జ్ఞెద డాల లామ్టాడ్వ
జ్ఞెఠా ఆకుడ్

జ్ఞెఠా ఠొకరీ సుప్పె
జ్ఞెఠా నదీ సీల్క
జ్ఞెఠా కాట్వత్కె; అంచు

జ

జంగ కర్క
జంగల కేడ
జంగలీ బైతెడల్
జంతు జివ్రన్
జంత్రి జంత్రి
జఱమ పున్
జగా జొప్పల్ తెహ
జడ బునది; వేగొర;
కారవొల్వల్
జడబ. బొట్టంగ్
జడ సీర్
జనతా లోకుర్
జన్మ పుట్వల్; జన్మ
జన్మ లె పుట్ట
జబ నజ; బంటి
జబరదస్తీ జబర్ దస్తి; జల్క కీత్తోర్
జబరదస్తీ కర దొహ్పి ఇర్వల్
జబరన బల్మిత్క
జబడ దాడ
జమా పూర
జమా కరనా చంచీ-
జమా हुआ खुन కొహ్కా-
జమాई సడె
జమానత పూట
జమీకంద చక్కర్ మాటి
జమీన దర్తిరి; బొమ్మి;
జయ జయ్
జరా ఇచ్చుస
జరాసా ఇచ్చుర్
జరూరత నहीं గాలిమ్
జల బగబగ; జల్ల పుట్వల్
జల कुक्कुट యేర్కొర్
జల गया డుండ-

జలనా నిరు-
జలపాన నెహలి
జలనా డుండున్; నిరున్-;
పొతున్-
జల్దబాజీ గాబ్రియల్
జల్దీ పట్టు; వయ్యె
జల్దీ కర జల్లి అలె
జల్దీ-జల్దీ వెయ్యె వెయ్యె
జవాన పడ్న్ కాండి
జవानी వహి
జవాబ జబబ్
జంజీర సాకలి
జరూరీ పహె
జుకామ పీసి
జా సాన్
జాँघ రొండి; మాండి
జాँच చకిన్ కియ్యల్
జాగానా చేతో; పాలాన్ కీ-
జాతి జాతి; పాడి
జాద్ ఇంద్రజాల్
జాద్ ఠొనా కర సాది కీమ్
జాద్గరీ ఇంద్రజాల్
జానకారి టాపుక్
జాననా పుండ్-
జానవర డోరియల్
జాయదాద జామ్జల్
జాల జార్
జిందా रह పిస్స
జిక్ర చెర్పు
జిద కర పీచపియ; ముండ్యల్
కీమ్
జిద్దీ ముండి
జిమ్మెదార జిమ్మెదర్

జిమ్మెదారి జిమ్మ
జిలా జల్ల
జిలానా రహమా-; జిన్గని కీ-
జీ పిస్స
జీత మయ్యున్-
జీతనా మయ్య
జీనా రహమా-; జిన్గని కీ-
జీభ వెంజెర్
జీరా జీర
జీవ జీవ
జీవన పిసగతి; జిన్గని
జీవనయాపన కర పిస్స
జురమానా జర్మన
जू का अंडा సీర్
జూన పూట
జెబ కీస; వోటి
జొకర నాయ్యల్
జొడ విక్రి; జోడి కీమ్
జొడనా జోడి కీ-
జొడా జోడి
జొతనా ఊడ్-
జొర ఆసర
జొర సె జోర్తె
జొరాజొరీ జబర్ దస్తి
జొవార జొన్న
జొశ కుసి గమ్మత్
జొ జివ్ గొహ్కా
జ్ఞాన పున్నె; బుద్ధి; వొడ్కి
జ్యాదా పుచపుచ; అదిక్
జ్యోతి డీవ; వేడ్చి
జ్వాలా జార్

జ్ఞ

జ్ఞాండా జెండ
జ్ఞాగడనా గుద్-
జ్ఞాగడ జగ్గ
జ్ఞాల్లనా కల్ల కీ-

జ్ఞాకనా మాడ్క-
జ్ఞాగ పేన్
జ్ఞాగడనా సీయ్-
జ్ఞాగ్ కెయ్యర్

జ్ఞాగ్జీ జాడ్; పొదెల
జ్ఞింజొడనా మెలి-; హాలి కీ-; మెలున్
జ్ఞిడక వట్టియ్ ఇన్
జ్ఞిల్లీ పాపుడ్

झुकना मुर्नु-
झुका हुआ वरिष
झूठ, झूठा लबड

झोंकना पेंकी-; वाह
झोंपड़ी.छोटा घर गुड्डे
झोरा चंघ

झोला तैयु

ट

टपकना सड-
टहनी कांद; कांठि
टाँग काँ
टाँगना टांगी-; अट्ठी-कित;
शोमे मा-
टाँड अठेर
टिक मन्

टिकाऊ सबुड
टीन शीट पत्रं
टुकडा टुकडे
टुकडा करना टुकडे-
टुटना अरुं-
टेक कड
टेढा कोंकी; कोयुल

टेढा हो जिकसिम
टेढा बार्गियल
टेढी मेढी लकीर कीडिं गीडिं
टोकरा बुट्टी; टाट
टोकरी टोप्टी; डाल
टोपी टोपि

ठ

ठंडा मुरुंग; किनस;
अरुन्-
ठहर मन्

ठीक హో..రా..; బరొబర్;
సోక్కు
ठीक कर దిद्वल; कुद्रुसिम

ठीक हो जा सुद्रेमायुल
ठूँठ म्मिद
ठीकर खाना या लगना कोद पा-

ड

डकार लेना डेरु
डफली डव
डर वेरु
डर जा वेरुकोडल
डरना वेरुन्-; कुदुर्कने अ-
डरपोक वेरिषल

डाका लुअि कियुल
डालना दुर्-
डालि कांठ
डुबकी मुडुं-
डुबाना मुडुन्-; डुबे मा-
डुबो मुडुस

डूबना डुबि-
डेरा डेर
डॉक्टर वयु
डोलना जोले मा-; कों-
ड्योढी दरुषज

ढ

ढंग चाल
ढकेलना डगि-; कोह-
ढक्कन मुचुड

ढहना जडे मा-
ढिंदोरा पिटवा चह्मां
ढेला माहिंगड

ढोना वी-
ढोल बजाने वाला डोल्क्युल

त

तंग कर नोयुसुल;
सत्तिकियुल
तंदुरुस्ती सुकं
तंबू डेर
तक वेरि
तकलीफ वचर; परेसन्; अपथिते
तकिया तलबिल्ल
तडाग कुंठ

तना टोडु
तनिक अचुप
तनी सुत्ति
तपेदिक तीथि
तब अन्ने
तबदील कर मारुस
तबदीली मारुस
तम्बाकू तम्मुक् अकि

तरबूज करुषु
तराजू तार्गि
तरीका चाली
तलवार जमिय
तलाक विड्केवड (पारुक्);
सोड बाबल; पारुक्
तव निव; मीव
तवा तव

తస్వీర పటం
 తహ పాపుడ్; ముష్ట
 తహ करना మొక్త కీ-
 తాंबा తమ్మ
 ताई పేరి
 ताकत పన్నె; బడ్
 ताजुब అబ్దుక్
 तात ఆక్కో-
 तानना చాహ్-
 ताप గర్మి (కాక)
 तार వారి
 तारीफ మెచ్చవల్
 ताला కుంజి డబ్బ
 तालाब తడెయ్; కుంట
 तालीम సిక్సన్
 तिजारत వొమ్మవల్
 तिजारती దలల్
 तितली సుర్పాపె; పిప్రి
 तिरपन సయ్ గరె మూండ్
 तिरसठ సోరె మూండ్

तिरस्कार करना జార్-; దివ్-
 तिरानवे జరె మూండ్
 तिरासी హురె మూండ్
 तिल మొర్తొ
 तिलक చుక్క; బొత్
 तिलचिट्टा జూలర్ (పుడి)
 तिहत्तर సురె మూండ్
 तिहाई మూడవ
 तीन మువ్విర్; మూండ్
 तीन बार మూండ్ జోకంగ్
 तीर గుంతి
 तीस సరె
 तुम(आप) మిమ్మెట్
 तुरंत వెయ్యెన్
 तुलना దహన్... అహన్..
 तूफान ఊస
 तूफान పెర్సపిర్; పిర్ వడి;
 తుపన్
 तृप्ति కుసి గమ్మత్
 तेंदुआ సోంఛీతల్

तेईस సరె మూండ్
 तेरह పద మూండ్
 तेरा ముద్ద
 तेल నియ్
 तेल लगाना సోక్-
 तैतालीस లరె మూండ్
 तैंतीस సరె మూండ్
 तैरना నడివల్
 तो ఆతెకె
 तोड నమ్ముస; వొహ
 तोडना కొయ్-
 तोड़ना తివ్; తివ్; నమ్-;
 ఉరున్-
 तोता డెగల్ (పిట్ట); రాగొ
 तोलना జోక్కి కీ-
 तोड़ना టుక్కి కీ-
 तौलिया సేల; దస్త
 त्यौहार సన్; సిమ
 तड़के పోడ్ పెసివల్

थ

थक जा కిచకిచ
 थकना అవి-
 थख जाना కట్టెడె మా-
 थप्पड़ मारना తాప్త పా-

थाती దన్ దవ్లత్
 थूकना ఉస్కె-; ఉడి-
 थूथन ముస్కె
 थैला పోతె

थैली వోటి
 थोडा ఇచ్చుర్; ఇచ్చుస
 थोडेब. ఇచ్చుంగ్

द

दण्ड देना సిక్స
 ददोर దదుల్
 दफ मिस्वल्
 दफनाना మిన్-
 दबना అహ్-
 दबा అద్మ
 दया దయ
 दरवाज़ा కావడ్
 दरार వార్ పియ్య
 दरिद्रता పోక్
 दर्ज़ी సిపి
 दर्जा కిలస్; తరగతి
 दर्द నోయ్యుల్
 दर्पण ఆర్స
 दल మండుడి
 दवा మత్

दशा హాలత్
 दस డేడ కండి; మడ్; దహ;
 పద్
 दस लाख పరెవయ్ కి
 दस हजार పరెవయ్
 दस्तखत దస్తకత్ కియ్యుల్
 दहक బగబగ
 दहाड़ना డుక్రికి-
 दही దహి
 दही जमाना సవ్త
 दहेज़ పారి
 दाँत పల్
 दाँया తిన
 दाँया तरफ़ मे తిన కాక్
 दाँया हाथ से తిన కయ్యె
 दाँव लगा కప్పింగ్; వొడ్; దడ్డి

दाई సోనె వోతడ్
 दाखिल నేంగ్వల్
 दाखिल हो నేజ
 दाग డాగ్; మచ్చ
 दाढी దాడి
 दाता దాని
 दादिमा ఆజి
 दान ఆందున్
 दाम మహ్
 दामाद సడె
 दायाँ తినడి
 दायित्व జిమ్మ
 दाहिना తినడి
 दिख దిస
 दिखाना తొహ్-
 दिखायी पड దిస

दिन దివోస్; దియ; రోజి
 दिन बार పియల్ పోడ్డ్
 दिन मे పియల్
 दिमाग మెద్దుర్
 दिल దిల్
 दिल की धड़कन దడ్క-మా
 दिलेरी ఆడ్ముట్
 दिवार బీతి
 दिवाल జాప్
 दीख దిస
 दीन దిక్ నెల్లె; హరిబ్
 दीप డివ
 दीपावली దివడి
 दीमक ఉద్రి(పెత్తెంగ్)
 दीया డివ
 दीये की बत्ती వాతి
 दिवार గూరె; గోడ
 दीवाली దివడి
 दुःखी हो బోగెమాయ్యుల్
 दुकान దుకన్
 दुख నోయ్యుల్; విచర్

दुख दे నోయుస్వల్
 दुगां లగుత మయ్యు; బడ్
 दुगुना ఆదిక్
 दुबला पतला हो చెప్పె మా-
 दुर्घटना గండం
 दुर्बल తెగ్గూర్; తగ్గూర్
 दुर्बुद्धि ఆడ్ముట్ట్యుల్
 दुर्भाग्य చుక్కో
 दुलहन లాడి; నొల్లి
 दुश्मन దుస్మన్
 दुश्मनी దుస్మన్; పగ; డావ్
 పోస్వల్; కొంటె
 दुहना పాల్ పీర్-
 दूपकाल ఉనొడ
 दूर లక్; లంగ్
 दुल्हा నొవ్రల్
 दूसरा ఉందుంది; దుస్రా
 दूसरा विवाह పాబ్
 दुःख निश्चय కల్పన
 दृष्टि నిగ్రన్; నదుర్; కడ్
 వాంత

दृष्टिदोष డిష్టి
 देस దునియ
 दे సీమ్
 देकना సూడ్-
 देना సీ-
 देर కోరుమ్
 देर होना ఉసిర్ కీ-
 देश దేన్
 देश प्रदेश రాజ్
 देशीय దేస్సూర్
 देहली దర్వజ
 देहात కేడ నార్
 दो రండ్
 दोनों का రండ్ తీర్కనె
 दोपहर దుపరి
 द्रव्य కొత్తంగ్
 द्रोह దోక
 द्वेष పగ; డావ్ పోస్వల్;
 కొంటె
 दफ़्तर కమరి

ध

धन కొత్తంగ్
 धनवान దనెవంతల్
 धनिया సమ్మూర్
 धरन దారుక్
 धान వంజి
 धाल డారి; కుస్తి
 धिक्कार వట్టియ్ ఇన్
 धीरता ఆడ్ముట్

धीरे జోక్సి
 धुँधलापन మస్కె
 धुआँ పోయ
 धूप యెద్ది
 धूम పోయ
 धूल డుడ్డున్; దుబ్బు; డుర్
 धैर्य ఆడ్ముట్
 धो సుక్-

धोखा కష్ట
 धोखेबाज బూడెస్తల్
 धोना నోర్వల్; నార్-
 धोबी వర్జల్
 ध्यान कर ద్యాన్ కీమ్
 ध्वनि తొల్లి కి-; నేకంత;
 కిటుక్సి; పట పట

न

न भूलना వొడ్కి
 नंदिकेश्वर బోడుం
 नंदी బోడుం
 नक्ली నకిలి
 नजदीक కరుమ్
 नजर కడ్ వాంత; నిగ్రన్
 नदी గంగ; కుడెడ్
 नफा మునొప
 नब्बे జరె
 नमक సావ్వోర్
 नमकहरामी దోక

नमस्कार ముజ్జు కి-; దండొన్
 नमस्कार कर कार्क-अर्युल्
 नमूना నమున
 नया పూన
 नर గొహ్లాల్
 नली గొట్ట; బోడ్ము
 नवासी హురె పీబ్
 नशा खोर पिडेड्युल्
 नसीब దయ్యు; కిస్మత్
 नहर కాల్య
 नहलवाना మిహ్-

नहाना యేర్ తుంగ్-; మిహ్-
 नहीं चाहिए కట్టా
 नहीं चाहिये గాలియ
 नाई మంగలి; డాండియ
 नाक మొసూర్
 नाका దూర
 नाखून తిడింజ్
 नाग నాగ్ (తరన్)
 नाच డెమ్మ
 नाचना, नचना యేండ్-
 नाजुक లేతా

నాటక కేవల
 నాటేదార బంధ్య; వెర్నల్
 నానాదాదా అక్కో-
 నానీ కాకొ
 నాప గహ
 నాపనా కండి
 నాభి మొడ్
 నామ ఫారోల్
 నారంగి సంతర్
 నారజ నారజ్
 నారయిల నారెల్
 నారయిల కా సఫెద భాగ కోబ్రె
 నాల నాడ్
 నాలా కాల్య
 నాలిశ కరనేవాలా దర్కన్
 సియ్యుల్
 నావ రూక
 నాశ నుక్కన్
 నాశ కర కరబ్ కీమ్
 నిదా కర బద్నంతర; వట్టియ్ ఇన్
 నికలనా పెసి-
 నికలవా తరు సియ్యుల్

నికాలనా తెండ్-
 నిగల మిజ
 నిగలనా మింగ్-
 నిచొడనా పీర్-
 నితమ్బ కూల
 నిద్రా జోప్
 నినాద లొక్కి-
 నిన్యానవె జొరె పీట్
 నిబంధన గొస్టి విడ్య
 నియమ తరిక; గొస్టి విడ్య; చట్టం
 నియక్త కర నేమి కీమ్; నియమ్
 కీమ్
 నిరన్తర ప్రయత్న హట్
 నిరాలా అబ్లక్
 నిర్ణయ నియమ్
 నిర్దేశ కర నియమ్ కీమ్; నేమి
 కీమ్
 నిర్భర హొ ఆస్ర; ఆదరైమన్
 నిర్మాణ నిష్టికీ-; తెహ్-
 నివేదన వినతి
 నిశాన నిసన్; ఆన్వల్; నెమ్
 నిశానా లక్కకియ్యుల్; క్యాల్

నిశ్చయ కరనా పక్క కీ-
 నిషేధ మర్దుస్వల్
 నిహార్ డాకలి
 నీద జోప్
 నీవ బునడి
 నీచె బూడ్
 నీచె లె ఆ రెహ
 నీమ పెడ కవ్విలీమ్ (మర్)
 నీలా సిడల్
 నుకసాన లాన్
 నృత్య డెమ్పు
 నెత్వత్ శీడర్
 నెవలా ముగ్గున్
 నొక కొడ్డి
 నొచనా వోర్పి కీ-; తాడ్క-
 నొ పీట్
 నొకర గడ్యల్ (గడియల్);
 జితం; చెల్లల్
 నొకరీ నొక్కరి; నక్కరి
 నొకా రూక
 న్యాయ కానున్; నియమ్

ప

పంఖ మారెల్; బూర
 పంఖా రేస్క-
 పంగత సార్పి
 పంచాంగ జంత్రి
 పంజా తిడింజ్
 పక ముర్త
 పకడనా ఆంజ్-; పి-
 పకనా పండి; పండ-
 పకా పండ్య; ఉక్కి కియ్యుల్
 పక్షి పిట్టె; ఊస్రి; జులుటి;
 కుకుర్ కుమ్మి; కప్పె;
 విచ్ బొట్; జగ్రన్;
 గోపెర; టీట్రి; హూడె;
 పిటుడి (పిట్టె)
 పక్షియో కా క్రుండ్ కర్ప
 పగ పయ్రి
 పచపన సయ్గరె సియుంగ్
 పచహత్తర సురె సియుంగ్
 పచానవె జురె సియుంగ్
 పచాస సయ్గరె
 పచాసీ హురె సియుంగ్

పచ్చీస సరె సియుంగ్
 పచ్చతానా జురె మా-
 పటరా పాటి
 పటాఖె పటెక
 పటియా పిడ్క
 పటనా వాచి కీ-
 పటానా కరూన్-
 పతంగ పతంగ్
 పతి సాయ్పుల్; మాడ్సొ
 పతి-పత్నీ ఆడ్మాడ్సొ
 పత్తర్ బండ
 పత్తా కాగుత్; ఆకి
 పత్నీ పత్తి
 పత్తో కా రస పసర్
 పత్థర కడక్
 పత్నీ బాయ్కు
 పత్త చిట్టి; తెల్జడ; కాలన్;
 పర్మన్; కాగుత్; తెటర్;
 టప్ప
 పత్రికా కాగుత్
 పత్త్య పత్తెం

పచ్చ పాటంగ్
 పంద్రహ పద సియుంగ్
 పరంపరా ఆచర్; వాతద్
 పరత పాపుడ్
 పరవాహ ఇసాబ్నె
 పరసోబీతా హుఆ హనె నేటి
 పరహేజీ రఖనా పత్తెం
 పరాంతా గుండ్రల్; గోల్
 పరాక్రమ బడ్; ఆడ్ముట్; లగుత్
 మయ్య
 పరాజిత కర హారి కీమ్
 పరాస్త కర మయున్-
 పరిచారక చెల్లల్
 పరివర్తన సర్కే మా-; తేడల్;
 అలగ్; మార్క
 పరివర్తన కర మారుస
 పరివార కుటుంబ
 పరిశ్రమ కంపెని
 పరీక్షా పరికర్
 పరేశానీ తిక మక
 పర్యాప్త హొనా పురె మా-

పవన వడి
 పశు పియ్య
 పశుओं का चारा పీరి కుప్ప
 पशुओं का झुण्ड మంద
 पश्चात మల్ల
 पश्चिम పొరయింగ్
 पसन्द బయ్ చొకొట్
 पसीना ఉక్కె; ఉక్కేమా-
 पहचान కీర్తి; ఆన్వల్
 पहचानना ముద్-
 पहनना కెర్-
 पहनावा పోండ్-
 पहरेदार కేప్వల్
 पहला ఆస్కె; మొదొడ; తొల్లె
 पहले పెహ్లా; మున్నెన్
 पहले का తొత్త; ఆస్కె; తొత్తుర్
 पहाड़ మెట్ట; గుట్ట
 पहुँच యెవ్వ; నేంగ్వల్
 पहुँचना అంద్త; యెవ్వన
 पहेली పెందొ
 पाँच సియ్యుర్; సియ్యుంగ్
 पाँच से కాల్కెనె
 पाखाना పేల్కె-
 पागल తిక్క; పిస్సంగ్
 पागल आदमी పిస్సంగ్
 पागलपन తిక్క
 पाताल పాతాల్
 पाद దాపి
 पान పాల
 पाना పుటున్-
 पानी యేర్; జల్ల పుటువల్
 पानी से पतला करना పాతుర్
 पाप పాప్
 पाबंदी మర్బుస్వల్
 पार करा పీడుసీమ్
 पालना ఊకడ్
 पालन-पोषण పత్సార్
 पाल(बढ़ा) బడి కీసి
 पिंजडा పింజొర; గూడ
 पिंजडाचूहे आदि पकडने का పింజొర
 पिंड పిండం
 पिघलना అర్గ్-
 पिघलाना[पिघलना ఉగ్రేమా-
 पिचकारी పోర్పి
 पिछवाड़ा డిడ్డి
 पितृपिंड పిండం

पित्ती దదుల్
 पियक्कड పిదెడ్వల్
 पिलाना ఉహ్-
 पिशाच బోరడి
 पीटना పామ్
 पीठ పెరెకా; డెండ్కి
 पीडित कर నోయుస్వల్
 पीडी పిడి
 पीना ఉండన
 पीना, पिलना ఉన్-
 पीप కూలుమ్
 पीला పివల్; కమ్మెడియల్;
 पीछे బోడల్
 पीस రొబ్బ
 पीसना నోర్-
 पुडिया పుడ
 पुत्र మర్రి
 पुत्री మియడ్
 पुरवा తాలి
 पुरातन ఆస్కె
 पुराना డొగ్గి; తొత్త; తొత్తుర్
 पुरोहित కటొడల్
 पुल పూల్
 पुष्प పుజక్; పుంగర్
 पुष्पित हो పోయంత
 पूँछ తోకొర్
 पूँजी కర్ప దొస్వల్
 पूंजी దన్ దవ్లత్
 पूछ తల్క
 पूछना పూసి కీ-
 पूत జేల
 पूरब సిడయింగ్
 पूरा మెన్
 पूर्णत: చవ్పొల
 पूर्णिमा పునక్
 पूर्ति సమ్మె; మార్త; మహ్వల్
 पूर्व ఆస్కె
 पृथक పాకే మా-
 पृथ्वी బొమ్మి; దర్తిరి
 पेंच పిడి కీ-
 पेंसिल పెన్సిల్
 पेट పెట్టి
 पेट दर्द పెట్టి నోంత
 पेटि సందొక

పెడ (మర్) ఆలి; కయుర్;
 కవ్; కుముడ్; కేరె; కేస్;
 కొహ్కా; క్రుసి; గుప్పి;
 గుముల్; చిలటి;
 టహ్కా; తుమ్మ; తుమ్మి;
 తుల్సి; తేక మర్; తోయ;
 దోబె; పాక్కి; పాలుండి;
 పొప్పయ్; పొర్క;
 పొలెన; బాబుర్; బాబై;
 బిబుత్; బీర్య మర్;
 బెరులి; మజి; మడ్సెజ;
 మర్; మర్; మహ్కా;
 మినొడ; ముర్; మొకె
 మర్; రోమి; లేండి;
 లేండ్య; వడ్; వెజుర్;
 వెడ్మ; వెల్లెర్; సమ్మెక;
 సవరి; సాలె; సితులి;
 సిత్త; సిర్దుంమర్; సీంది;
 సూరె; సెర్క; హిరోడ
 पेन्सिलपट्टी पर लिखनेवाली
 లిక్కన్
 पेशाब వాట్టి; ఉల్
 पेशाब करना ఉడ్కె-
 पेशी పన్నె
 पैतालीस లరె సియుంగ్
 पैतीस నరె సియుంగ్
 पैसठ సోరె సియుంగ్
 पैप చిలిమ్
 पैर దాపి
 पैर का चिह्न కొజ్జి
 पैसा కొత్తంగ్; రుప్యంగ్
 पोंछ ఉస్మ
 पोंछना ఉస్మ-
 पोतना మిటున్-
 पोला कर తాడ
 पौण्ड(एक माप) ఉన్-
 पौद రోవ్
 प्यार మయ్య
 प्याज़ ఉల్లి
 प्रकट होना దీస్-
 प्रकार అర్పివాయె
 प्रकाश డీవ; ఉజుడ్; జూర
 प्रकृति మర్మెట్ట
 प्रतिज्ञा करना ఆడ
 प्रतिध्वनित होना నాహో పా-
 प्रतिबिंब ఆకార్
 प्रत्यक्ष సాప్తే మాత

ప్రత్యేక హర్
 ప్రథమ తొలై
 ప్రదర్శన తొహ్సా-
 ప్రదాన కర్ సీమ్
 ప్రధానతయా పత్తైకమ్
 ప్రభాత జావడ్ పాడ్; దిర్మన్
 ప్రాద్
 ప్రభావ ఆసర
 ప్రయత్న కోసిద్
 ప్రయాస కోసిన్ కీ-

ప్రయోగ ఉప్యోగ్
 ప్రయోగ కర్ ప్రయోగ్ కీ-
 ప్రవేశ నేంగ్వత్
 ప్రవేశ కర్ నేజ
 ప్రశంసా మెచ్చత్
 ప్రశిక్షణ సిక్సన్
 ప్రసన్న హొ కుసిఆమ్
 ప్రసన్నతా కుసి గమ్మత్
 ప్రసవ ప్రసుద్ ఆత
 ప్రస్తుత (సమయ) ఇన్సె-డ

ప్రాంగణ వేడ
 ప్రాచీన అన్సె; మొదొడ; అన్సె-
 ప్రాణ జీవ
 ప్రాతఃకాల సక్ర; పోడ్ పెసివల్
 ప్రాదేశిక దుస్రా జాగ
 ప్రారంభ కరనా కుతొ
 ప్రేమ దిఖా బొంక్వోత్
 ప్రొత్సాహన దె వని కీసి

फ

ఫందా డాప్పు
 ఫంస చెప్పెమా-
 ఫటకనా తుడున్-
 ఫక్రీదీ బూజ్
 ఫరక పరక్
 ఫరియాదీ దర్కన్ సియ్యుల్
 ఫర్క్ అర్పివాయె
 ఫలకచ్చా కాయ
 ఫసల మాల్
 ఫావడా పావ్; కోర

ఫిర మర్
 ఫిలహాల ఇన్సె-డ
 ఫుసీ కుర్కుమ్
 ఫురసత్ వకుత్; అవకాన్; యేల
 ఫుసఫుసానా కున్ కున్ వడ్కె-
 ఫుసలా నహ్లా కీమ్; తాపి కీమ్
 ఫూటన్ నికల ఆనా బొక్-
 ఫూల్ పుజర్
 ఫూల్ ఖిల పోయంత
 ఫూలగోభీ పుజర్ గోబె

ఫూలనా బర్ వా-; పోయ్-
 ఫూలొ కా హార్ దండెడ
 ఫేక దె వాడ్ సీమ్
 ఫెన పేన్
 ఫేలనా పగ్రికీ-
 ఫేసలా నియవ్
 ఫొడా కుర్కుమ్
 ఫౌరన్ వెయ్యెన్

ब

బట్వారా బట్వడ; వాటి కియ్యుల్
 బట్వారా కర్ పాకి కీమ్
 బంద కర్ ముహ్-; ముహ్పివాట
 బందగోభీ పాన్ గోబె
 బందర్ కోవె
 బంధు వెర్లల్
 బంబ్ వెదుర్; రాస్తి
 బకరా బోకుడ్; బక్ర
 బకరీ హెరై
 బగల కూత్తి
 బగులా కోజ్జల్ (పిట్టె)
 బచ్చ గయా దక్-
 బచ్చ జా తప్పుసిమ్
 బచ్చత మయ్య
 బచ్చనా పిన్-
 బచ్చా బూలి కీమ్; పిసుసీమ్
 బచ్చా లేనా దక్కున్-
 బచ్చా పోరల్
 బచ్చీ పోరి; పిల్ల
 బచ్చొ పేకుర్

బడ డగుర్
 బడా పెర్పు
 బడా పుచపుచ; అదిక్
 బడా భాజ్ తాదల్
 బడై వాడె
 బడనా బడెమా-; బడి కీ-
 బతఖ బదెక్
 బతా తోహ
 బత్తీస నరె రండ
 బద్ వాయిబ్
 బద్కిస్మతీ చుక్కొ
 బద్మాశ పుల్లెగాండల్
 బద్ల మారుస; మరియ
 బద్లనా బద్లి కీ-; బద్లె-మా-
 బధాజ్ దె మెచ్చత్
 బనావట్ తెహ్-
 బయాలీస లరె రండ
 బయాసీ పలరె రండ
 బరతన్ గంజ్; బిందె
 బరసాతీ పవన్ పిర్ యేర్

బరాబరీ జోడి
 బరామదా సప్రి; వోస్రి; పంచ
 బరౌనీ మింది
 బర్తావ్ ఆచర్ విచర్
 బల లగుత మయ్య; బడె;
 బగబగ
 బలపూర్వక బల్లిత్క
 బలాత్కార జల్మ కీతోర్; జబర్
 దస్తి
 బస మన్
 బహత్తర్ సురె రండ
 బహనా పోంగ్
 బహన్, బహిన్ నేలడ
 బహరా బెహ్రి; బెహ్రియల్
 బహిశత్ స్వర్గ
 బహుత్ పుచపుచ; డాట్; పార్;
 కూబ్; అదిక్; బయ
 వెల్లె; జాస్త
 బహుత్ ఠండా కీనిత
 బాँధ పూల్; కట్ట

బాధ బాధనా కట్ట
 బాధనా దోహ-
 బాయా డెమ్మ
 బాస వెద్దుక్
 బాస చటాई పిడ్ప
 బాసురీ సులుడి
 బాఐస సరె రండ్
 బాఘ బీబట్; డువల్;
 బుర్కల్
 బాజ్జీ చిల్కోలటింగ్
 బాజీ లగా కప్పింగ్; దడ్డి; వొడ్
 బాణ గుంతి; బాన్
 బాత करना వడ్కె-
 బాతచీత చెర్ప
 బాద మల్ల
 బాద మే పజ్జె
 బాదాల దడుజు-
 బాధా దేనే వాలా అడ్డబుడ
 బాధ్య కర దొహ్పా ఇర్వల్
 బానగి నమున
 బానవే జురె రండ్
 బామ్బి పుత్తి
 బారహసింగా మావ్
 బారీష పిర్
 బారీష కా పానీ పిర్ యేర్
 బాల కెల్
 బాలక మొడ్డల్; పేడల్; కాండి
 బాలతీ పొహ్లా
 బాల్ ఉస్కె

బావన సయగరె రండ్
 బాసఠ సోరె రండ్
 బాజ్ర-పక్షి పురడ్ దేగొ (పిట్ట)
 బాజ్రార హోటుం
 బింది చుక్క
 బిఖెర నాసి కీ-; తడియ
 బిఖెరనా రికమ్ కీ-
 బిగాడ కరట్ కీమ్
 బిచ్చు టాక్రి మిచోప్ప
 బిచ్చు మిచోప్ప
 బిజలీ కరంట్
 బిఠాఱో ఉదున్-
 బినా మూల్య కే పుకొట్
 బినా స్వాద కా చప్పి
 బిందు చుక్క; టేమ్; టిమ్మ
 బిల్లీ వెర్కూడ్
 బిస్తర లేవ్
 బీజ పెడె; విజు; గుర్రింగ్;
 దాన
 బీజనా యెద్-
 బీడి బీడి
 బీమార బేమరి; రోగ్
 బీస కండి; పీస; సరె
 బుకనీ బుక్కి
 బుఖార యెడ్కి
 బుడూ మాత్రల్
 బుడూపా వెడిల్
 బుద్ది జ్ఞాన్; బుద్ధి; పున్నె;
 బుద్ధి; అక్కల్

బుద్ధిమాన బుద్ధివంతల్
 బుననా సరి-
 బునియాద బునది
 బురా కరట్; బేహోలత్
 బులవా కేయ్యల్
 బులనా కేమ్-
 బుద్ టేమ్
 బేఐమానీ లప్పంగి
 బెచనా వోమ్-
 బెత గహ
 బెసన టగరి
 బెహోశ హో జానా చక్కార్ వా-
 బేగన సాప; సాపంగ్
 బేఠనా ఉద్-
 బేల గాజ్జీ కాసుర్
 బొజ్జ వజన్
 బొజ్జా జడ్
 బొలనా వెహో-
 బొచ్చార తడివల్
 బొనా గూనల్
 బగల బాజ్
 బడ్రా करना పోసి కీ-
 బడ్రా పత్తర కొజల్ బండ
 బడ్రా బహీన తక్క
 బడ్రా బాఐ దాదల్
 బడ్రీ బహిన బాయి
 బడ్రనా బెర్-

భ

భక్తి బక్తి
 భగవాన ఆకి పేన్
 భగా పూడ్ సీమ్
 భగానా తాకుస్వల్
 భద్రీ కొల్మి
 భతీజా కాన్ సడె
 భయభీత హో వెరె
 భర నిహో-
 భరనా వెడి-
 భరమానా పసి కీ-
 భరోసా విస్వస్; బరొసతోర్
 భాండా గడోల; కుండి; కుర్వి
 భాఐ కోకొ
 భాగ కండ; ఈస

భాగ్య నసిట్; తక్కిర్; దయ్య;
 కిస్మత్
 భానజా కాన్ సడె
 భాప వావ్
 భావి అజె
 భార జడ్
 భాలా గొర్క
 భాలూ యేడ్
 భావనా బావ్
 భాషా గొస్తి
 భిండి బేండి
 భిగో పుహా
 భిగోనా పుహో-
 భీ ఆయి

భీతర రొప్పా
 భీమా జమ ఇర్వల్
 భూఖ కరు
 భూత వాగటి; బోరడి; బూత్
 భూననా బొడ్-
 భూల జా మర్జ
 భూలనా బూలె మా-; మరుంగ్-
 భేంట్ కర విహలస
 భేజనా రోహో-
 భేడియా తడంజల్; గుస్తల్
 భేడియా తడంజల్
 భేద తేడల్; అలగ్
 భేడ బేడ్కి
 భేస దుడ్డె; హెర్మి

భోజ జేవున్; జేవి
భోజన చారో

భో కడ్ కొండ
భోకనా ముహ్సా-

భ్రమ జీవ ఇర్వల్

మ

మంగవా తరుస
మండప మందోల
మంగలసూత్రా పోతి
మంజూర కర హో ఇన్
మంత్ర ఫ్రీక్ సాది కీమ్
మంత్రిత కర సాది కీమ్
మంద దృష్టి మన్కె
మందిర గుడి
మకాన మాడి
మక్కా మక్కె
మక్ఖన వోండి
మచిలి పోడ్ (పీన్)
మచ్చలి (పీన్); నారి; మలంజ్
మచ్చలి పకడనే కా కాటా గరి
మచ్చలి పకడనే కా డండా లాటి
మచ్చుఆ బోయల్; డివ్రల్
మజ్రబూత మజ్బూత్
మడ్డా కొరొవ్
మత భేద అలగ్; తేడల్
మతలబ అర్త్
మత చిల్లర్
మదద సహాయ్
మదిరా కల్
మధుమక్కి కాడల్ పీసి
మధ్య में నడుమ్
మన ముటావ తేడల్; అలగ్
మనా కర అడ్డమ్ ఆ-
మనోహర సాద్రల్
మన్ద-మన్ద హసనా చిహ చిహ కవ్-
మన్నత మాంగ కార్క అర్వల్
మరనా సా-
మరోడనా బారి కీ-
మర్యాదా సె సున్త్
మవేశి పియ్య
మశాల వీస్కుడ్
మసజిద మసిద్
మసా ఫుట్ మచ్చ
మసాలేదార దాల ఫుల్సు
మహత్వपूर्ण కామ్మ; కాస్
మహీనా మహ్న
మాँ బయ్యె

మాँग తల్క
మాँड జావ
మాँస లోర; సవి
మాతా బయ్యె
మాతా-పితా అవ్వల్ బాబో
మాతా కప్పర్
మాన లె మానె మాయ్యల్
మాన सम्मान మాన్
మాన్యతా కీర్తి
మాఫ కర మాపి
మా-బాప అవ్వల్ బాబో
మामा మామ
మामी ఆతి; పోరడ్
మార డలవా జక్కుస
మారనా కతమ్ కీ-; జమ్కె-
మాలా దుమ్మె; హార్
మాలిక డగుర్ సార్; మాల్యల్;
పచకుమ్ దార్
మాలుమ కరె మాయ్యల్
మాలూమ్ టాపుక్
మిజాజ మర్మెట్ట
మిట్రి కా టీలా కేరెల్
మిఠాई గోడ్
మిఠాస సురుజ్ పాయ్యల్
మిర్చ కా మిర్చంగ్
మిల జుల కర మీరె మాసి
మిలకियत జాయ్ జత్
మిలనా బేతె మా-
మిలా విక్రి
మిలనా మిస్తి కీ-
మీచనా కెహ్-
మీఠా నీమ్ కా పెడ గోడ్ లీమ్ (మర్)
మీన మలంజ్ (పీన్)
మొँह టొడ్డి
మొँहासा కుర్కుమ్
मुक्त हो తప్పసిమ్
मुक्ति పిస్మాడ్
मुख మొకొమ్
मुखौटा మొకొట
मुख्यतः పత్తెకమ్
मुजे నాకున్

मुडना తిరూస్; తిరి
मुनादी करवा చహ్లాంగ్
मुनासिब పొకొట్; పుకుట్
मुनाफ़ा పాయ్
मुफ्त పుకొట్
मुर्दा मुर्दा కూర్
मुर्ली హంసవెలి; కాన్ దాన్
मुर्गा గొగ్గి
मुर्गी పోంజ్; కొర్
मुर्ति పుత్త
मुल्क దేస్
मुश्किल పరెసన్; కటిన్; ఆపతితె
मुसलमान తుడ్కల్
मुहर डाल లామ్ టాడ్వ
मुँडना కొరి-
मुख भैंसा హయ్యల్
मूलब. బొట్టంగ్
मूली మూల మాటి
मूल्य మహ్న; దర
मूल्यांकन అందెజ
मृगया సికరి
मृत సాతొర్
मेरेपास నహ
मेंढक పన్నె
मेज़ టేబల్; బేంచి
मेरा నావ
मेल జర్త; సంకట్
मेला జత్త
मेहतर టోయ్యల్
मेहनत కంపెసి
मेहनतदार కస్ట్ కియ్యల్
मैं నన్న
मोची చంబరల్
मोटा టొస్సర్; రట్; డొబ్బల్
मोड కీడింగ్ గోడింగ్; మొడి
मोती మొతి
मोर మల్
मोह జీవ ఇర్వల్
मौक़ा యేల; వకుత్; అవకాన్
मज़बूत గట్; బిర్

य

यकृत	తడకి	यात्रा	దేన్ తిరివల్	युवक	పడ్న్ కాండి
यथायोग्य	తన్ దాత్	याद	హేతు; యాది	ये	ఇవ్
यह	వేర్	याद करना	వొడ్కి	ये दोनो	ఇవిర్
यहाँ	ఇగ్గెన్	युग	యుగ్	योग्य	కమ్మిత

र

रंग	రంగ్-; కుక్కు	राजा	రాజల్	रूमाल	రుమ్మల్
रक्षा कर	పిసుసీమ్; పిసుసీమ్; బచ్చి కియ్యల్; దక్కున	राज्य	రాజ్	रेंग	బేంగ్యల్
रखना	ఇర్-; దొన్-	रात मे	నర్క	रेंगना	నొడ్క-
रखवाली	పహజ్జె; జాగ్గి	रानी	వేలడ్; రాని; మహరాని	रेखा	పర్చ
रखवाली कर	పిసుసీమ్	राय	ఇచ్చ	रेशा	మొలోక
रग रेशा	సీన్క	रिक्शा	రిక్స్	रोक	అడ్డమ్ ఆ-; పోటిత
रगड	ఉన్క; టంట	रिवाज	ఆచర్ విచర్		పార్కి; ముహ్-;
रतालू	నోస్కా	रिश्तेदार	బంద్య; వెర్తల్	रोकना	మర్చుస్వల్; అడ్డమ్ ఆ-
रत्न	మడి	रीति	లగ్నింగ్	रोग	ఆగ్-; ఆపున్-
रत्नर	రబర్	रीढ़	కేరి	रोगी	బేమరి; బేమరి
रविवार	ఆమ్మి వార్	रुई	రుయ్	रोज़	రోజ్
रस	రస్	रुकना	దీర	रोटी	గోచి; సారి
रस्सी	నోడె; జుస్టె	रुपया	రుప్య	रोना	అడ్-
रहट	గిర్క	रुखा	పల్ల	रोशनी	ఉజుడ్
राई	తీక్క; మొవెర	रूप	రూపం; చెప్తూ; ఆకార్		
राजधानी	రాజదాని	रूप भेद	మార్య		

ल

लँगड़ा	లెంగ్డల్	लटकना	దొంగ్ దింగ్ ఆ-	लाल	రగల్
लँगड़ाना	కూట్-	लट्टा	జోతడ	लालसा	జీవ ఇర్వల్
लकडी	మొద్	लडका	పోరల్	लालाजल	జొల్
लक्ष्य	లక్ష్మి కియ్యల్; సపోట్;	लडकी	పోరి; పిల్ల	लाश	చెత్; సానల్
	క్యూల్	लडक	పేడి; మొడ్డె	लिए	లాసి
लकड़ी	కట్టె; కెయ్య	लड़ना	తెరుస్వల్	लिखना	లిహి కీ
लग	లాగ్	लम्बा	టొజల్	लिपटना	గుండి కీ-
लगना	వన్-	लहसुन	లసున్	लीक	గీతా
लगभग	కమ్మెకమ్	ला दे	తర	लीजिये	ఇద్దె
लगा	కలి-	लाख	వయ్ కి	लुडका	తుప్తూర్
लगाना	మిటున్-; తెప్పి కీ-;	लाज	లజ్జ; మాన్	लू लगना	యెద్దిపాత
	దొన్-	लात	లాత	लूट	లూటి కియ్యల్
लगाम	లగం	लाना	తత్-; తర్-	ले आ	తర
लज्जा	లజ్జ	लाभ	మునొప	लेना	యేత్-
लटकन	పున్జె	लार	జొల్	लोग	జన్క; లోకుర్

లోమడీ కోయ్ లల్
 లోలక పుస్తై
 లోహా కచ్చి

లోహార కాతి
 లొంగ లమ్
 లౌటనా మలున్-

లడై జగ్గ

వ

వంధ్యా గొడ్డు
 వంశ హంసవెలి; కాన్ దాన్
 వకీల వకిలు
 వక్త యేల; వకుత్
 వజన జడ్; వజన్
 వమన కక్-
 వర్గా కిలన్; తరగతి
 వర్ణ ఆక్సెర్
 వర్షా పిర్
 వస్తు వీజ్
 వస్త్ర సాడి; గోల్ సాడి
 వహా అగ్గ
 వాగ్వీర డబ్బల్
 వాత రోగ వాతం; వేయ్
 విచార చెరచ్చ; ఇచ్చు; బావ్;
 హిక్కూత్; చిత్తమ్

విచిత్ర అబ్బుక్
 విజయ జయ్
 విజయ పా మయున్-
 వితరణ బట్టడ
 విదేశీ దుస్త్రా దేస్నార్
 విధవా రాండె
 వినతి వినతి
 వినిమయ బద్ది
 విపత్తి తక్కిబ్
 విభాజిత కర పాకి కీమ్
 విరక్తి కివకివ
 విర్రామ రోమ్
 విరోధ దుస్మన్
 వివేక పుస్తై; బుద్ది
 వివేకి బుద్దివంతల్
 విశ్రామ ఆరమ్; రోమ్

విశ్వాస విస్వస్
 విశ్వాస కూనా యెకిన్ పి-
 విశ్వాసఘాత దోక
 విష విక్
 విషయ దడ
 విస్తార రూండ్
 వె ఆవ్; ఆద్
 వేష యేసెమ్
 వె పూర్
 వైరగ్య కివకివ
 వ్యర్థ వట్టియ్
 వ్యాధి బేమరి
 వ్యాపార వొమ్మవల్
 వ్యాపారి దలల్
 వ్రణ పున్

శ

శక అన్ మన్; కరల్ కి లబడ్
 శకల ఆకార్
 శక్తి జీవ; బడ్; ఆసర;
 లగుత మయ్య
 శత్రు దుస్మన్
 శత్రుతా పగ; దుస్మన్; డావ్
 పోస్వల్; కొంటె
 శనివార సనివార్
 శపథ ఆడ
 శర గుంతి
 శరావ కల్
 శరావీ పిదెడ్యల్
 శరీఫా సిత్త పర్యె
 శరీర కా బ్రుకావ ముర్న్-

శర్త గొస్టి విడ్య
 శర్మ లజ్జ
 శవ చెత్తే
 శహద కాడల్ నియ్
 శహద ఉత్తా నియ్ గడ్డ
 శహర్ నగుర్
 శాదీ మర్మి; మర్మింగ్
 శాన్తి సాంతి
 శామ పోడ్ రెక్
 శాసన రాజ్; సర్కర్
 శికాయత పిరది
 శికార సికర్
 శికార కా క్షెల సికర్ కి-
 శికార క్షెల సికరి

శికారి సికరి వెలియె
 శిక్షా సిక్సన్
 శిరా సీర
 శివ కా వాహన బోడుం
 శిశు(బచ్చి) బుచ్చి
 శుక్రవార సుకుర్ వార్
 శురు కూనా సురు కి-
 శురు మొదొల్
 శురుకాత్ సురు
 శూన్య సున్న
 శెర బీబట్; కడ్యల్
 శ్రంగార సప్తై
 శ్రేణి తరగతి; కిలన్
 శ్వాస నేస్కడ్

స

సంవారనా సప్తకీ-
 సంకట తక్కిన్
 సంకల్ప కల్పన
 సంగ్రహ మీరి కియ్యవ్
 సంగ్రహణ హుండి
 సంగ్రహిత కరనా మీరి కీ-
 సంచయ కరనా ఈర్-
 సంతరా పెడ సంతర్ (మర్త)
 సంతోష కుసి గమ్మత్
 సంద్క సందోక
 సందేహ కరల్ కి లబడ; ఆన్ మన్
 సంద్యా ఫోడ్ రెక్
 సంద్యాకాల ఫోడ్ రెక్
 సంపత్తి జాయ్ జత్; కొత్తంగ్
 సంబంధ సోరిక్
 సంయక్త క్రియా కట్ట
 సంయోగ సంకట్; జర్గత్
 సంయోగ సె కుసి
 సంవాదదాతా విలెకర్
 సంవిధాన రాజ్
 సచ సత్
 సచెత కర డట్టి కీమ్
 సజ ధజ సత్తె
 సజ్జా సిక్కు
 సడక సరి
 సతహత్తర సురె యేడుంగ్
 సతానె వాలా మనుష్య మారున్-
 సత్తర సురె
 సత్తాఁస సరె యేడుంగ్
 సత్తానవె జరె యేడుంగ్
 సత్తావన సయగరె యేడుంగ్
 సత్తాసీ హురె యేడుంగ్
 సత్య సత్
 సత్తరహ పద యేడుంగ్
 సన బుయ్య
 సనసనీ గడ్ బడ్
 సఫలతా జయ్
 సఫెద దప్తల్
 సఫెధ తిక్కల్
 సబబ కారన్; వాండ్
 సబెరా ఉజ్జేమా-; ఫోడ్ పెసివల్
 సబ్ర సాంతి
 సమజ్జ జ్ఞాన్; బుద్ధి

సమజ్జదార బుద్ధివంతల్
 సమజ్జా బుజ్జా తాపి కీమ్; నహ్మి కీమ్
 సమయ యేల; వకుత్; ఆవకాన్
 సమర్పిత కర విహుస
 సమస్త చిత్తె
 సమాచార కబుర్; హోల్
 సమాచార పత్ర కాగుత్
 సమాజ జగ్
 సమాప్తి మార్త; మహ్వాత్
 సముద్ర సమ్మర్
 సమూహ కుప్ప
 సమ్మాన కదర్
 సమ్ముఖ సాస్థా మాత
 సరక జర్
 సరకార సర్కెర్
 సరల హల్కల్
 సరసఠ సోరె యేడుంగ్
 సరహద నివ
 సదీ పడ్సంగ్
 సలాహ సోంచ్-; చిత్తమ్
 సవెరా సక్తె
 ససుర మూర్యల్
 సहनశీలతా సాంతి
 సహాయ సహయ్
 సహారా ఆదర్; సపాట్
 సహీ కరల్
 సాండ బోడుం
 సాండ కోంద
 సాంప తరన్
 సాంస నేస్కడ్
 సాంస లెనా నేస్కె-
 సాఇకెల్ సెయ్యుల్
 సాక్షి గవ్వదర్
 సాఠ సోరె; సాట్
 సాడి గోల్ సాడి; సాడి
 సాత యేడుంగ్
 సాత జన యేడ్డిర్
 సాత బోయ్యుల్
 సాతీ సోప్తి
 సాఫ కర ఉస్సు
 సాఫ సాఫ చడ్డ చడ్డ
 సాబున సాబున్
 సామనా కర పోటిత పార్తి

సామనె రహ మున్నెమన్
 సామ్రాజ్య రాజ్
 సారస తొజల్ (పిట్టె)
 సారా చిత్తె; పూర; జాడున్
 సారా దిన పియల్ పోడ్
 సారా రాత నర్కపడింగ్
 సాల సోల్
 సాలన మాన్; కడి
 సావధాన కర డట్టి కీమ్
 సాసూమా ఆతి
 సాహస ఆడ్ముట్; హిమ్ముత్
 సాహీ సుయ్ పద్ది
 సాడి దిక్కి
 సిందూర్ కుక్కు
 సింహ, శెర చిహా
 సిక్ఖా కొత్త; బిల్ల
 సితారా సుక్కుం
 సెర దర్ద తల నోయ్యుల్
 సీంగ కోర్
 సీఖనా, సిఖానా కరి-
 సీటి సీటి
 సీఠి సీస్తి
 సీఠి కేస్కుడ్
 సీతాఫల సత్తపర్కె
 సీధా ఖడా డిజ్యుల్
 సీధె సీద
 సీప తోక్తె
 సీమా నివ
 సీమా కె బీతర సున్న్
 సీమిత కరనా కోండి కీ-
 సుందర సోబత
 సుందరతా సోబత
 సుఅర పద్ది
 సుఁ సుయ్
 సుకనా ఆటె మా-
 సుఖ సె సుకమ్మె
 సుఖపూర్వక కుసి
 సుగగా రాగొ
 సుధర జా సుద్రెమాయ్యుల్
 సుధార దిద్వల్
 సుననా కేంజ్-
 సునార సోనారల్

సుబహ జావద్ పోడ్; దిర్మన్
 పోడ్
 సుభీతా సప్తత్
 సురంగ బొంగ్గుడ్ గద్ద
 సురక బుల్ల
 సురక్షా మండ
 సులూనా మిండున్-
 సువిధా పుర్పద్; సప్తత్
 సుస్తి సోయ్యుల్
 సుఖనా పిడున్-
 సుఖీ ఘాస పీరి
 సుజనా తోయ్-
 సురజ పోడ్
 సురన వక్సర్ మాటి
 సుర్యోదయ దిర్మన్ పోడ్
 సే ఇగ్గెటల్; తర్సొ;
 తెర్; నల్
 సేకనా సుర్-

సెతు పూల్
 సెమ కొర్రింగ్
 సెవక గడ్యల్ (గడియల్);
 చెల్లల్
 సేవా సేవ
 సేతాలీస లరె యేడుంగ్
 సేతీస నరె యేడుంగ్
 సోచ విచార చిత్తమ్
 సోచనా సోంప్ కీ-
 సోతా చెల్లె
 సోనా పిండ-; పట్-; నర్మ-
 సోలహ పద సారుంగ్; సోల
 సో నూర్
 సోంప వొప్పుస
 సోదా కర కొసుర్వల్
 సోర జోర
 స్కూల సాడ
 స్టూల ఇస్టుల్

స్తంభ కంబ
 స్తన దూదో; అరిల్
 స్థితి హాలత్
 స్నానఘర ఆజ్ దుడి
 స్పర్శ దాద్ లాగ్వల్
 స్పర్శ కర లాగ్
 స్పృష్ట చడ్డ చడ్డ
 స్యాహీ సోయ్; కొసా
 స్వచ్ఛ సాప్ కీ-
 స్వప్ర కంజ్కీ-
 స్వయం తమ్మ తమ్ము
 స్వర-శేలీ లేజ్
 స్వర్గ స్వర్గ
 స్వర్ణ సోనె
 స్వాద సవద్
 స్వాస్థ్య సుకం
 స్వీకార కర హో ఇన్; మానె
 మాయ్యల్

ह

హసనా కవ్-
 హసానా కవున్-
 హసీ కవ్వ
 హసనా చిహ చిహ కవ్-
 హక్ హక్
 హజార వయ్; బద్ద
 హటానా తెర్-
 హడతాల బండ్
 హత్యా మొయ్-
 హత్యా కరవా జక్కుస
 హత్యియార వీసార
 హత్యౌడా సుత్తె
 హమ్ మరట్
 హర్ హార్
 హర్ దిన రోజ్
 హర్ రోజ్
 హర్ సాల సాళి
 హర్జా లాన్

హరా హారి కీమ్; హిర్వల్;
 చిల్లల్
 హరానా బూడ్ ఆరూన్-
 హరిణ గొర్రె
 హర్ష కుసి గమ్మత్
 హల సేర్; నాయ్ జల్
 హలకా హల్కొ
 హలచల గడ్ బడ్
 హలది పానీ ఊటెడ
 హల్దీ కమ్మ
 హల్దీ ఔర్ కుక్కుమ్ సే మిశ్రిత
 చావల అక్కెదంగ్; లగ్గి
 హవలదార ఆవరి
 హస్తాక్షర దస్తకత్ కియ్యుల్
 హా హో..రా..; హో....
 హాథ కయ్; కయ్
 హాథీ యేని
 హాని నాసి కీ-; లాన్; తక్కిట్

హాలత హాలత్
 హిండోలా ఊకడ్
 హిసా జక్వల్
 హిచకిచాహ్ట ఆన్ మన్; యెక్కి కీ-
 హిమ్మత దిర్య; ఆడ్డుట్
 హిరన డగరిమావ్; మావ్
 హిసాబ లగానా కహ్-
 హిస్సా కండ్; ఈస
 హీరా మడి
 హుక్కుమ్ దే సాపన
 హుక్కుమత రాజ్
 హేతు కారన్; వాండ్
 హే జో వహ్ ఆప
 హో గయా ఆ-
 హో(రహ్) మన్
 హక్ర అదికార్

क . ख . ग . ज . ड . ङ

క్రిస్మత్ దయ్య; కిస్మత్
 గైర ముల్కీ దుస్రా దేస్సార్
 జంగ్ జంగ్ పి-

ఖతరా తక్కిట్
 జరూరత నహీ డాండ్
 జాలీ డేండ్

ఖమీర్ పీట
 ఫ్రాడనా పెయూన్-

